ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ
„IORGU IORDAN – AL. ROSETTI"

DICȚIONARUL GRAIURILOR DACOROMÂNE SUDICE

VOLUMUL II

LITERELE D – O

Autori: ION IONICĂ, MARIA MARIN, ANCA MARINESCU,
IULIA MĂRGĂRIT, TEOFIL TEAHA

Coordonator: MARIA MARIN

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI, 2010

Copyright © Editura Academiei Române, 2010.
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie nr. 13, Sector 5
050711, București, România
Tel: 4021-318 81 46, 4021-318 81 06
Fax: 4021-318 24 44
E-mail: edacad@ear.ro
Adresă web: www.ear.ro

Referenți științifici: acad. Marius SALA
Nicolae SARAMANDU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice / autori: Ion Ionică, Maria Marin, Anca Marinescu, ...; coord.: Maria Marin.- București : Editura Academiei Române, 2009-
vol.
ISBN 978-973-27-1823-0
Vol. 2. Literele D–O.- 2010.- ISBN 978-973-27-1930-5

I. Ionică, Ion
II. Marin, Maria
III. Marinescu, Anca

81'374.2:811.135.1'282=135.1

Redactor: Adriana GRECU
Tehnoredactor: Doina STOIA
Coperta: Mariana ȘERBĂNESCU

Au colaborat la operații de stabilire a seriilor sinonimice și la corecturi: Viviana ILIE, Mara MANTA
Procesare computerizată: Magdalena MIHAI

Bun de tipar: 25.11.2010. Format: 16/70 × 100
Coli de tipar: 25. Tiraj: 250 ex.
C.Z. pentru biblioteci mari: 459(498–13)(032) = 59
C.Z. pentru biblioteci mici: 459

CUPRINS

Litera D 7
Litera E 53
Litera F 55
Litera G 95
Litera H 151
Litera I 170
Litera Î 187
Litera J 235
Litera L 248
Litera M 283
Litera N 349
Litera O 374

D

DA vb. I 1° intranz. şi refl., în **a (se) ~ pe rod** AO, h. 658/Dj şi rar Mh, Ot, Tr [d. vie] „a începe să rodească”; cf. a r u n c á 2°...

2° intranz., în **a ~ în trântori** AMD, Pl. 98–99/rar Db [d. albine] „a deveni trântori”: [Albinele] astea care era bătrâne *dideá în trîntorî*/700.

3° tranz., în **a ~ pe ápă** AFLR/rar Cl [la săparea, forarea fântânii] „a se trece în faza în care începe să se strângă apă”: Are burghiu, sapă până la apă; bagă scândura, trage cu sorbu piatra şi l-*a dat pe ápă*/828.

4° refl. AMD, h. 292/prin Gr şi rar Ag, Db, Ot, Tr [d. câini] „a lătra tare”: Ce *să dă* câinele!/833; cf. b á t e 4°...

5° refl., în **a se ~ la** AFLR/rar Cţ [d. un drum] „a o lua (către), a apuca (spre)”: Am plecat; acuma drumu *să dădeá la* răsărit/891.

6° în **a ~ dósul** v. **dos 3°**; **a ~ spátele** v. **spátele 3°**.

7° tranz., în **a ~ (óile) în cínă** AFLR/rar Bz „a paşte (oile) după mulsoarea de seară”; cf. c i n á 2° ...; refl. **a se ~ jócului** AFLR/rar Cl „a se antrena la joacă”; refl. **a se ~ la hodínă** TDO; AFLR/rar Gj, Mh „a se pune la odihnă: Şi dup-aia mă *dedéi la hodínă* şi veni băiatu ăsta şi mă chemă TDO/938.

8° tranz., în **a ~ vórbă** TDO/rar Mh; GM/rar Tr „a trimite veste; a anunţa”: Îi *dau vórbă* rumânului sau mă duc eu după el, dacă-i de-aici din sat, mă duc eu. Dacă-i din alt sat, atunci îi trimet vorbă/948; **a ~ vórbe** GM/rar Bz, Tr „a răspândi vestea, a da sfară în ţară”: **A dat vórbe**, zice „eu nu vreau să-l iau p-ăsta”/748. Începură *să dea vórbe* că i-ar place dă fata noastră/ 782; cf. z v o n á; **a ~ ho** TDM II/rar Vn „a striga, a spune «ho»”; cf. h o í 1°, h o i r í.

9° refl., în **a se ~ în vórbă** AFLR/rar Gr, Cţ „a intra în vorbă; a vorbi”: *Ne-am dat în vórbă* de una, de alta/891.

10° a ~ de zíuă v. **zi 7°**; **a ~ la zori**; refl. **a se ~ de zori**; refl. **a se da zórile** v. **zor[2] 2°**.

11° tranz., în **a ~ áţe** AFLR/rar Vl [la construcţii] „a însemna cu ajutorul sforilor dimensiunile lemnăriei”.

12° intranz., în **a ~ cu árma** TDO/rar Vl; *a ~ cu púşca id.*/rar Vl; tranz. *a ~ puşti* AFLR/rar Ag „a trage cu arma, a împuşca”: [Vânătorii] *a dat cu púşca* în ei [= mistreţi] ş-a-mpuşcat, i-a dat două focuri ş-a-mpuşcat un porc TDO/900.

13° refl., în **a-şi ~ cu idéea** TDO/rar Vl „a-şi da seama”: Fără *să-mí dau cu ideáa* că ce-am păţit [cu ursul], m-am dus îndărăpt în deal [...] fără *să-m dau* iar *cu ideáa* că... sânt gherănită sau ce păţâi, nimic/907; cf. a m í n t e 2°...

14° refl., în **a-şi ~ amínte** TDO/rar Vl „a-i da prin minte, a-i trece prin cap”: Vedeam laptele ciobâlcăit din troci [...] da noi *nu ne-am dat amínte* [...] că şarpele vine la lapte/917; cf. c a p 6°...

15° refl., în **a se ~ neam** AMD, h. 46/rar Db „a se învoi, a consimţi să se înrudească”: Guşaţii se căsătoresc numai între ei, că alţii *nu să dă neam* [cu ei]/815.

16° refl., în **a se ~ peste cap** AMD, Pl. 79/prin Bz şi rar Br [d. vin] „a-şi pierde calităţile, a se deprecia”; cf. b á l e...

17° intranz., în **a ~ în genúchi** TDM III/rar Ag „a cădea în genunchi, a îngenunchea”: M-am rugat, *am dat în ġenúĸ* naintea lui [= doctorului]/787.

18° refl., în expr. **a se ~ în poiánă** TDM II/rar Ph „a-şi face necesităţile fiziologice în câmp, în aer liber”: Al naibii ţigan s-a dus, *s-a dat în poi̯ánă* în cânepa mea şi s-a dus şi Nicu ăsta *să dea în poi̯ánă* ş-a văzut urâciunea lu ţigan/719.

19° imperat. neg., în expr. **(a fi) nu te da, nu te lăsá** AMD, h. 156/rar Il „(a fi) ameţit de băutură; cherchelit”: E aşa *nu te da, nu te lăsá*, asupra chefului/850; cf. a b ţ i g u í t...

20° a-l ~ putérea v. **putére 4°**.

DAAMÁ v. **dehămá**.

DÁDĂ s. f. **1°** AO, h. 151; AMD, Pl. 47*; TDO; AFLR/prin Mh, Dj şi rar Vl, Ot; AMD, h. 123; GM; GD; AFLR/prin Gr, Il şi rar Ph, Vn, Br, Ot, Tr, If, Cl, Il, Cţ „formulă, termen de adresare pentru o soră mai mare”: Dacă sora e mai mare o strigă *dádă* AO/956; cf. g ă g ă 1°, ţ á ţ ă 2°.

2° TDO/rar Vl; AMD, h. 125; AFLR/prin Gr şi rar Vn, Cţ „termen de adresare pentru o femeie mai în vârstă; lele”: Le chema pă... *dáda*, pă lelea sau pă cum o chema ALFR/830; cf. b á t ă[2] 2°...

3° AO, Pl. 14; TDO/prin Dj şi rar Ot „termen de adresare pentru sora mamei sau a tatălui; mătuşă;” cf. d á i c ă, g ă g ă 3°, l é i c ă[1] 1°, m á m ă 3°, ţ á ţ ă 1°, ú n c h e[1] 1°, u n c h i u l e á s ă 1°.

– var. 1° **dódă** s. f. AO, Pl. 14/rar Vl; AMD, h. 122; GM/prin Gr şi rar Ot.

DÁFI v. **dáfin 2°**.

DÁFIE[1] s. f. GM/rar Db „trăznaie, poznă”: Nu mai făcusem eu o *dáfină*, făcusem cinci-şase *dáfińe* GO/970; cf. b o ţ o á g ă...

– var. **dáfină** s. f., pl. *dáfine* GO/rar Dj.

DÁFIE[2] v. **dáfin 2°**.

DÁFIL v. **dáfin 2°**.

DÁFIN s. m., pl. *dáfini* **1°** AO, h. 534/Dj, prin Gj, Ot şi rar Vl „salcâm”; cf. m ă l í n, m ă r ă c í n e 2°, p á l t i n, s a l c á m b.

2° var. **dáfie** s. f. GO/rar Vl; GM; TDM II; AFLR/prin Db şi rar Vl, Ag, Ph, Tr, Gr, Cl; GD/rar Cţ „arbust cu frunze aromate”.

– var. **dáfi** s. 2° AFLR/rar Gj; Ag; **dáfil** s. m. GM/rar Ph; **dafín** s. m., pl. *dafíni* 1° AO, h. 534/rar Ot; AMD, h. 423 MN/ rar Ot; 2° AFLR/rar Mh, Dj; **dáfină** s. f. 1° AFLR/ rar Gj; 2° AFLR/rar Dj; **dáfine** s. m., pl. *dáfini* 1° AO/rar Gj; **dăfín** s. m., pl. *dăfíni* 1° AO/prin Mh şi rar Gj.

DAFÍN v. **dáfin 1°, 2°**.

DÁFINĂ[1] v. **dáfie**.

DÁFINĂ[2] v. **dáfin 1°, 2°**.

DÁFINE v. **dáfin 1°**.

DÁICĂ (2 sil.) s. f. AO, Pl. 14/rar Dj, Ot „termen de adresare pentru sora mamei sau a tatălui; mătuşă”; cf. d á d ă 3°...

DÁINĂ (2 sil.) s. f., pl. *dáine* AMD, h. 146/rar Db „doică”; cf. d ă d á c ă, d ó i c e, m á m c ă, n e á n c ă, ţ i i t o á r e.

DAIÚR (2 sil.) s. n. GD/rar Mh „ciubăr”; cf. b á l i e 2°...

DÁJDIE s. f., pl. *dăjdii* AMD, h. 325 MN/rar Bz „impozit, bir”; cf. d á r e, d á u n ă, d i n á r 2°, h a n g a r á l e, i m p ú n e r e, n e v ó i e 4°, p e r c é p ţ i e, t r i b ú t, z e c i u i á l ă 1°.

– var. **odájnie** s. f., pl. *odăjnii* AMD, h. 325 MN/rar Ph.

DALÁ vb. I tranz. GM/rar Tr „a acoperi cu dale”: Am la dale din astea aşa, *pentru dalát* aşa câte un canal/778.

DALÁC s. n. **1°** AMD, Pl. 157/rar Vn, Cţ „boală la oi; gălbează”; cf. g ă l b e á j ă, g ă l b e n á r e, m o ş m ó n 2°, ó c n i ţ ă 2°.

2° AMD, h. 108/rar Cl „furuncul”; cf. c á r t i ţ ă 2° ...

3° AMD, h. 20/rar Bz „furuncul la rădăcina genelor; urcior”; cf. b r â n c ă[2] 4° ...

– var. 2° **dălác** s. n., pl. *dăláce* AO, Pl. 12/rar Ot.

DALÁŞ s. n., pl. *daláşuri* GM/rar Vn „urmă (a vânatului)”: Ş-am văzut *daláşurile* pe-acolo pe unde trece [ursul]/722.

DALÂM s. n. GD/rar Tl „fâşie”: [Pielea de porc] o tăiam, măsuram aşa de-o şchioapă mai bine, cât era picioru, ş-o tăiam aşa *dalím*, cum să zice, *dalím*, adică fâşii/874; cf. f í ş c ă[2] 2°, f o i c é l e, s f ă ş í e.

DÁLTE s. f. pl. AO, Pl. 135/rar Ot; AMD; h. 686, TDM III/rar Db, Bz, Tr, Cl „dălţi”.

DALTEÁ v. **tantélă**.

DAM s. n., pl. *dámuri* **1°** AMD, h. 253; GD/Tl şi rar Cţ [od.] „adăpost pentru animale, construit în pământ, ca un bordei”.

2° AMD, h. 186/rar Ot, Tr „beci, pivniţă”; cf. b e c i 2°...

DAMACSÍE s. f., pl. *damacsíi* AMD, Pl. 63/rar Cţ „policioară la jug”; cf. j á p i ţ ă 3°, j u g á ş, l ă v i c i o á r ă 3°, l o p ă ţ í c ă 4°, p a t 18°, p o l i c i o á r ă 1°, p ó l i ţ ă, s p ă t á r[2] 1°.

DAMÂNÁ vb. I refl. AMD, h. 459; GM/rar Cl [d. aluatul de pâine] „a se dospi (bine) pentru a putea fi pus «de-a mâna»”: Am frământat-o [pâinea], am lăsat-o şi când m-am dus la ea ş-am dat cu degetu aşa, am văzut că s-a umflat un pic şi să spune *damînát*, *s-a damînát*, aşa să zice, ea să face ca s-o punem de-a mâna GM/865; cf. a c r í 1°...

DAMBLÁ s. f. AMD, h. 115/rar Gl „epilepsie”; cf. a n e m í e 2°...

DAMBLAGÉALĂ s. f. **1°** AMD, h. 111, 112/rar Db „defect fizic, infirmitate”: Are *damblaĝéálă*, e schilod dân boală/802; cf. i n f e r m i t á t e, s c h i l o d í e.

2° AMD, h. 115/rar Bz „epilepsie”; cf. a n e m í e 2°...

DAMBLAGIÁT v. **damblagít**.

DAMBLAGÍT adj., pl. *damblagíţi*, f. *damblagítă*, pl. *damblagíte* AO, h. 143, 144/rar Mh; AMD, h. 111, 112/Db, Ph şi rar Ag, Gl, Bz, Ot, Tr „infirm, schilod”; cf. b e c í z n i c 1°...

– var. **damblagiát** adj., f. *damblagiátă* GO/rar Vl; **dămblăgít** adj., pl. *dămblăgíţi*, f. *dămblăgítă*, pl. *dămblăgíte* AMD, h. 111, 112/rar Ph.

DAMBLAGÍU adj., pl. *damblagíi*, f. *damblagíe*, pl. *damblagíi* **1°** AO, h. 143, 144/prin Mh, Dj şi rar Vl, Gj; AMD, h. 111, 112/Db, Ph, prin Il şi rar Vl, Ag, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, If, Gr, Cl, Cţ „infirm, schilod”; cf. b e c í z n i c 1° ...

2° AO, Pl. 12/rar Dj „nebun”; cf. a i u r á t i c...

– var. 1° **tamblagíu** adj., pl. *tamblagíi*, f. *tamblagíe*, pl. *tamblagíi* AO, h. 143, 144/rar Gj, Mh.

DÁMCĂ s. f. GD/rar Tl „loc unde se strânge peştele, iarna (printr-o deplasare orientată de pescari)”: Îl strângeam peştili la *dámcâ*/871.

DAMIGEÁNĂ s. f. **1°** pl. **damigéni** AO, h. 250/prin Dj şi rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 239/Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Cl, Il, Cţ, prin Vl, Vn, Br, Tr şi rar If, Gr, Tl „vase din sticlă, de 5–10 litri, în care se păstrează băutura; damigene”; cf. b i l n í c ă.

2° pl. *damigéne* AMD, h. 239: TDM III/rar Il; *damigéni* GM/rar Ag, Ot, Il „vas din tablă, găleată (cu capac), în care se păstrează carnea prăjită”: Scoteam carnea ş-o prăjeam, ş-o puneam la *damiĝéni*/ GM/848; cf. b i d ó n 2°...

– var. 1° **damijánă** s. f., pl. *damijéni* AO, h. 250/Dj şi rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 239/prin Ot; Tr şi rar Db; *damijéne* AO/rar Gj; **damingeánă** s. f., pl. *damingéni* AMD/rar Ag, Tr; **dămăgeánă** s. f., pl. *dămăgéne* AMD/rar Tl; **dămăjánă** s. f., pl. *dămăjéne* AO/rar Mh; **dămegeánă** s. f., pl. *dămegéni*/ rar Mh; **dămigeánă** s. f., pl. *dămigéni* AO/prin Mh şi rar Gj; AMD/rar Gr; *dămigéne* AO/prin Vl; AMD/rar Ag, Tl; **dămijánă** s. f., pl. *dămijéni* AO/prin Gj; **demegeánă** s. f., pl. *demegéni* AO/rar Mh; **demejánă** s. f., pl. *demejéni* AO/rar Gj, Ot; AMD/rar Tr, Gr; *demejáne* AMD/rar Tr; **demengeánă** s. f., pl. *demengéne* AMD/rar Tl; **demigeánă** s. f., pl. *demigéni* AO/rar Vl, Gj; AMD/rar Ag, Db, Bz; *demigéne* AMD/rar Ag, If; **demijánă** s. f., pl. *demijéni* AO/prin Gj şi rar Ot; **dimigeánă** s. f., pl. *dimigéni*

AO/prin Vl, Mh şi rar Ot; AMD/prin Tr, Gr, Cl, Il, Tl şi rar Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Cţ; *dimigéne* AO/prin Vl şi rar Dj; AMD/prin Br, Tr, Il şi rar Vl, Ag, Db, Ph, Gl, Bz, Ot, Gr, Cl, Tl, Cţ; **dimijánă** s. f., pl. *dimijéni* AO/prin Mh şi rar Gj, Dj; AMD/prin Ot şi rar Tr; *dimijéne* AO/rar Mh, Dj; **ghimigeánă** s. f., pl. *ghimigéni* AO/rar Gj; **tamijánă** s. f., pl. *tamijéni* AO/rar Tr; **tămăgeán** s. n., pl. *tămăgéne* AMD/rar Tl.

DAMIGENÍCĂ s. f. GM/rar Db dim. de la d a m i g e a n ă 2°.

DAMIJÁNĂ v. **damigeánă 1°.**

DAMINGEÁNĂ v. **damigeánă 1°.**

DANÁC v. **dănác 1°, 2°.**

DÁNDĂNĂ s. f. GD/rar Tl „gălăgie mare; tămbălău": Şi după aia la ziuă iar pleacă cu *dándăna* înapoi acasă, cu muzică, cu danţ, cu joacă/876; cf. a l á i ...

DANŢ s. n. 1° pl. *dánţuri* AO, h. 500/rar Dj „dans".

2° GM/rar Db, Cl, Tr; art. *dánsul stólnicilor* TDM II/rar Bz „petrecere, după încheierea nunţii, la socrii mici": Luni să să ducă [nuntaşii] cu *dánţu* dă la ginerică la mireasă, la tatăl miresei/865; cf. b o r ş 1° ...

DAOLEÁNUL s. n. art. GM/rar Ph „numele unui dans popular".

DÁPĂN s. n., pl. *dápăne* AO, h. 509/prin Mh „dispozitiv pentru depănat firele pe mosor"; cf. d e p ă n ă t o á r e.

DAR[1], ~ **ínsă** conj. compusă AFLR/rar Tl „însă": *Dar ínsă* tot a venit/879.

DAR[2] v. **dáre.**

DAR[3] v. **dor**[2] **1°.**

DARÁ s. f. GD/rar Cţ „tobă mică folosită de către ursari": Avea urşi cu lanţuri legaţi şi-i da o *dará*, o tobă făcută aşa dă piele dă oaie şi cu geamparale/893.

DARÁB v. **dăráb.**

DARÁC 1° s. m., pl. **daráci** AO, Pl. 86/rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 387/prin Br şi rar Vl, Ag, Db, Vn, Br, Il, Tl, Cţ şi s. n., pl. *darácuri* AMD/rar Db, Vn „unealtă pentru pieptănat lâna şi bumbacul"; cf. d r â n g á r, t r á g ă 7°, t r ă g ă t o á r e 9°.

2° s. n., pl. *daráce* AMD, h. 389/rar Vn, Il, Cţ „pieptene pentru câlţi"; cf. d ă r ă c á n, d ă r ă c á r, d ă r ă c i ó i, d r á g l u 3°, g r a f i é r, g r e b l ú ş, h é h e l, p é r i e 2°, p e r i ú ş, p i é p t e n e 3°, r á g i l ă 2°, s c ă r m i n ú ş, ţ e s ă l i 3°.

3° s. n., pl. *daráce* AMD, h. 637; GD/rar Cţ; *darácuri* GD/rar Cţ „nuia ataşată la coasă pentru a direcţiona căderea brazdei la cosit"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 5°...

– var. **darág** s. n. 1° AFLR/rar Il; **dărác** s. n. şi m., pl. *dăráce* 2° AMD, h. 389/ rar Vl, Ag, Db, Ot, Tr, Gr; *dărăci*/rar Tl, Cţ; **dărág** s. m., pl. *dărági* 1° AMD, h. 387/ rar Tl; **tarác** s. n., pl. *taráce* 3° AMD, Pl. 56/ rar Cţ.

DARÁG v. **darác 1°.**

DARÁP v. **dărăb.**

DÁRĂ adv. 1° GM/rar Db „păi, apoi": Cum să-i zici *dáră*/815.

2° GM/rar Vn „da".

DÁRE s. f, pl. *dări* AO, h. 447/rar Vl, Gj, Mh, Dj; AFLR/rar Db „impozit, bir": Mă pune pă mine la *dar* mare şi eu nu pot să plătesc GM/728; cf. d á j d i e...

– var. **dar** s. n. GM/rar Vn.

DÁSCAL v. **dáscăl.**

DÁSCĂL s. m., pl. *dáscăli* AO, h. 348; TDO/crt.; AMD, h. 554, 555/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Cţ, prin Vl, Br, Gr, Cl, Il şi rar Vn, Gl, Bz „învăţător (mai ales pentru clasa I)".

– var. **dáscal** s. m. GD/rar Tl.

DASÚPRA v. **deasúpra 3°.**

DASÚPREA v. **deasúpra 3°.**

DAT s. n. 1° pl. *dáturi* AMD, Pl. 169/rar Bz „crestătură în piatra alergătoare de la moară"; cf. c i o c ă n i t ú r ă ...

2° pl. art. **dátele**, ~ *péste cap* AFLR/rar Ot „figură la jocul de copii numit «în clase»: jucătorul stă cu spatele la desen şi aruncă piatra peste cap": Şi la urmă, după ce am terminat binele, facem la *dátele péste cap*/992.

DATÍNĂ s. f. GM/rar Gl „obicei, datină"; cf. a d é t...

DAUGÁR v. **dogár 2°.**

DAÚLĂ s. f. GD/rar Cţ „tobă (instrument muzical)".

DAULGÍU s. m., pl. *daulgíi* GD; AFLR/Cţ „muzicant care cântă cu d a u l a; toboşar":

– var. **dăulgíu** s. m. AFLR/rar Cţ.

DĂĂINÁT v. **dihănát 1°.**

DĂDÁCĂ s. f., pl. *dădáce* AO, Pl. 19/rar Mh, Dj; AMD, h. 146/rar Ph, Bz, Tl „doică"; cf. d á i n ă...

DĂDĂTÚRĂ v. **dătătúră 2°.**

DĂDÍCĂ s. f. AO, h. 151; GO/rar Mh, Dj, Ot; AMD; GM; AFLR/prin Br şi rar Ph, Gr, Il; GD/rar Cţ dim. de la d a d ă 1°.

DĂFÍN v. **dáfin 1°.**

DĂIMÁN v. **maidán 1°.**

DĂINĂÍ vb. IV tranz 1° ind. prez. 1 sg. *dăinăi* AO, h. 927/rar Mh, Dj „a legăna copilul mic (cântându-i)"; cf. l u l u í.

2° var. **dănlăí** vb. IV refl. GO/rar Vl „a se da în leagăn, a se legăna, a se balansa": În recriaţie m-am jucat, *ne dănlăjám*/925.

– var. 1° **dăinuí** vb. IV tranz, ind. prez. 1 sg. *dăinui* AO, h. 927/rar Dj.

DĂINEÁN (3 sil.) s. m., pl. *dăinéni* AMD/881 „locuitor din comuna Dăeni".

DĂINÍ (3 sil.) vb. IV intranz. AMD, h. 69/rar Tr „a stagna din creştere"; cf. i z i n í 2°.

DĂINÍT v. **dihănát 2°.**

DĂINUÍ v. **dăinăí 1°.**

DĂLÁC v. **dalác 2°.**

DĂLÓG v. **dârloáge.**

DĂLTUIÁLĂ s. f., pl. *dăltuiéli* 1° AMD, h. 651/prin Br şi rar Vn, Bz, Cţ „scobitură în care intră spiţele în butucul roţii"; cf. r â n d u n e á 1°, ş t e m u i á l ă.

2° GM/rar Bz; AFLR/rar Tl „loc (lucrat cu dalta) în partea de sus a pereţilor unei case, în care se îmbină, se îmbucă stâlpii cu grinzile".

DĂLTUŞ s. n., pl. *dăltúşe* AO, Pl. 136/rar Gj, Mh; AMD, h. 686; 691/rar Vl, Ag dim. de la *daltă*.

– var. **dăltúşă** s. f., pl. *dăltúşe* AFLR/rar Ph; *dăltúşi* AO, Pl. 136/rar Dj.

DĂLTÚŞĂ v. **dăltúş.**

DĂMĂGEÁNĂ v. **damigeánă 1°.**

DĂMĂJÁNĂ v. **damigeánă 1°.**

DĂMBLĂGIÁT v. **damblagít.**

DĂMBLĂGÍT v. **damblagít.**

DĂMEGEÁNĂ v. **damigeánă 1°.**

DĂMIGEÁNĂ v. **damigeánă 1°.**

DĂMIJÁNĂ v. **damigeánă 1°.**

DĂNÁC s. m., pl. *dănáci* **1°** AO, h. 166; Pl. 17; TDO; AFLR/Dj şi rar Mh „băieţandru"; cf. b ă i e c á n...

2° AMD, h. 259/prin Tl şi rar Cţ „junc de 1–3 ani; juncan"; cf. b a t á l[1] 1°...

– var. **danác** s. m., pl. *danáci* 1° AMD; GD; ALFR/prin Cţ şi rar Tl; 2° AMD, h. 259; GD/rar Tl, Cţ.

DĂNĂCÉL s. m., pl. *dănăcéi* AO, h. 166/rar Dj; GM/rar Vn dim. de la d ă n a c 1°; cf. d ă n ă c ú ţ.

DĂNĂCÍE s. f. GO/rar Dj „starea de d ă n a c 1°; tinereţe".

DĂNĂCÚŢ s. m., pl. *dănăcúţi* AO, h. 166/rar Dj dim. de la d ă n a c 1°; cf. d ă n ă c é l.

DĂNGĂLUÍ vb. IV tranz. AMD, h. 276/rar Tl „a face (un) semn (dungă) cu vopsea pe spatele sau pe fruntea oilor"; cf. c ă n í 1°...

DĂNLĂÍ v. **dăinăí 2°.**

DĂNŢULUÍ vb. IV GD/rar Cţ „a dansa, a dănţui"; cf. î n d a n ş á.

DĂOÁGĂ v. **doágă 2°.**

DĂOGÁR v. **dogár 2°.**

DĂOGĂRÉSC adj., f. *dăogărească* AO, h. 686; Pl. 137/rar Mh „de dogar, ca la dogar": Ciocan *dăogărésc*/961. Rindea *dăogărească*/ *ibid.*

DĂOGĂRÍE s. f. GO/rar Gj „meseria de dogar; dogărie".

DĂPĂ v. **dúpă 2°.**

DĂRÁB s. n., pl. *dărăburi* AO, h. 539/rar Mh; GM/rar Ag; GD/rar Cţ „bucată, porţiune (dintr-o distanţă)": La un *daráb* de sosea vedem doi nemţi venind AFLR/673. S-a dus oile vun *dărăb* încolo GD/891.

– var. **daráb** s. n., pl. *daráburi* AFLR/rar Ag; **daráp** s. m., pl. *darápi* AMD, h. 319/rar Db.

DĂRÁC v. **darác 2°.**

DĂRÁG v. **darác 1°.**

DĂRĂCÁN s. n., pl. *dărăcáne* AO, h. 499/rar Dj, Ot „darac (pentru cânepă)"; cf. d a r á c 2°...

DĂRĂCÁR s. n., pl. *dărăcáre* AMD, h. 387/rar Db, Tr „darac (pentru cânepă)"; cf. d a r á c 2°...

DĂRĂCĂNÍ vb. IV tranz. AMD, h. 387/rar Tr „a dărăci (cânepa)"; cf. a l é g e 2°...

DĂRĂCEÁ vb. II tranz., ind. prez. 1 sg. *dărăcéz* AMD, h. 387/rar Tl „a dărăci (cânepa)"; cf. a l é g e 2°...

DĂRĂCIÓI (3 sil.) s. n., pl. *dărăcioáie* AMD, h. 387/rar Ag „darac (pentru cânepă)"; cf. d a r á c 2°...

DĂRĂCÚŞ s. AMD h. 389/rar Ot dim. de la *darac* (pentru cânepă).

– var. **drăcúş** s. n., pl. *drăcúşe* AMD, h. 387/rar Ot.

DĂRĂDÁICĂ (4 sil.) s. f. GM/rar Ag „sărbătoarea de la 24 iunie; Drăgaică".

DĂRĂMÁ v. **dărâmá 4°**.

DĂRĂPĂNÁ vb. I **1°** tranz. TDO/rar Gj „a surpa": *Am darapanát* râpa /912; cf. b u r f u í 2°...

2° refl. AFLR/rar Mh „a se chinui din răsputeri; a se epuiza fizic": [Pentru frunze] *să dărăpănáu* fetele prin tăţ iaguzî, să crească goange/945.

DĂRĂPĂNÁTĂ adj. f., ~ **la cap** AFLR/rar Cţ [d. femei] „cu părul smuls, jumulit şi ciufulit": Dimineaţa [femeia] se scula schimonosită, *dărăpănátă la cap* [de către m a r ţ i - s e a r a]/896.

DĂRÂMÁ vb. I **1°** tranz. şi refl. pas. AFLR/rar Gj; GM; AFLR/rar Vl, Br „a (se) tăia şi a (se) da jos frunze şi crengi din copaci": Ne duceam la pădure de stejar, *dărîmám* frunza, o-mpachetam frumos AFLR/905. Şi-a tăiat dura genunchiului când *a dărîmát* frunze la vite AFLR/756; cf. r i c t u í.

2° refl. GM/rar Tr [d. plămâni] „a se lăsa în pleură (din cauza unui efort fizic)": Mi *s-o fi dărîmát* boşogii/804.

3° tranz. GM/rar Tr „a sacrifica, a tăia vite în cantitate mare".

4° var. **dărămá** vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se dărámă* GM/rar Vn „a se surpa": *Să dărámă* fântâna/724; cf. b u r f u í 2°...

DĂRÂMÁT adj., pl. *dărâmáţi* AMD, h. 106/rar Db „îmbolnăvit de hernie; surpat"; cf. b e t e á g 4°...

DĂRÁNGĂ v. **dorángă 3°, 5°**.

DĂRIŞOR s. n. GD/rar Tl dim. de la *dar* („cadou").

DĂRJÁLĂ v. **dârjálă 2°**.

DĂRUÍ vb. IV, ind. prez. 3 sg. *dăruiéşte* **1°** tranz. TDO/rar Mh; *dăruie* AFLR/rar Vl, Ag „a oferi în dar; a înzestra": C-o lună înainte de-a face nunta, *daruiéşće* fata cu ceva cadou naşu şi ginerile şi socru TDO/944. *Dăruie* copilul acolo cu ce vrea omu AFLR/682; cf. c a d o r á...

2° intranz. şi tranz. GM/rar Vn, Tr „a ura; a felicita": [Soacra] o *dăruiéşte* acolo [pe mireasă, zicându-i] „cu aur şi cu argint, cu mierea du pă pământ" TDM II/733. Le *dăruiéşte* „să fiţi sănătoşi, să trăiţi" şi-i sărută soacra pe miri GM/794; cf. p r o r o c í 1°, u r s í 3°.

DĂSCĂLÍ vb. IV tranz. AMD, h. 555/rar Ot, Tr, Il [d. învăţător] „a exercita profesiunea de d a s c ă l; a învăţa".

DĂSCĂLÍŢĂ s. f., pl. *dăscălíţe* AO, h. 347; AFLR/Gj şi rar Mh, Dj; AMD, h. 554 MN/rar Gl „învăţătoare (mai ales pentru clasa I)"; cf. î n v ă ţ ă t o r e á s ă.

DĂSPENSÁR v. **dispensár**.

DĂSTÍMPURI, pe ~ loc. adv. GM/rar Tr „din timp în timp, din când în când"; cf. r ă s p ă n t i e 2°.

DĂSÚPRA v. **deasúpra 3°**.

DĂTĂTÚRĂ s. f., pl. *dătătúri* **1°** AO, P. 132/rar Vl „crestătură în piatra alergătoare de la moară"; cf. d a t 1°...

2° var. **dădătúră** s. f. GM/rar Cl „aruncare a plasei de pescuit în apă": Simţeai când avea [ostreţele peşte], nu cătai în fiecare *dădătúră*, că te obosea/869.

DĂTORÍE s. f., pl. *dătorii* AO, Pl. 53/prin Gj, Mh „datorie, obligaţie legală"; cf. d â r d i i, o b l i g ă ţ i i.

DĂUGÁR v. **dogár 2°**.

DĂULGÍU v. **daulgíu**.

DÁUNĂ s. f., pl. *dăuni* GM/rar Br „impozit, bir"; cf. d á j d i e...

DĂUZA v. **dóuzea**.

DĂUZEA v. **dóuzea**.

DÂBUÍ v. **dibuí 2°**.

DÂLM v. **dâlmă 2°**.

DÂLMĂ s. f., pl. *dâlme* **1°** AO, h. 336; Pl. 48; TDO/prin Gj şi rar Dj „formă de relief mai mică decât dealul, dâmb": Prihodişte e o vale unde au [oamenii] conace, loc mai şes între *dîlme* AO, Pl. 48/939; cf. b o t[1] 2°...

2° AO, h. 597/rar Mh; AMD, h. 603/rar Ag „clin, bucată de teren rămasă nearată la arătura începută din mijlocul terenului".

3° AO, h. 442/prin Mh şi rar Vl, Dj; AMD, h. 316 MN/rar Vl, Ag „fâşie îngustă de pământ nearat, servind drept hotar şi potecă între două ogoare; răzor"; cf. h o t á r 3°, l á c r ă 6°, l í n i e 5°, m e j d í n ă 1°, m ú c h i e 6°, m u ş c h i[1] 2°, p â r c í[1] 2°, p â r c i ó g 2°, p r i s l ó p 1°, r ă z ó r 5°, r ă z o r e á l ă 3°, s l o g.

4° AO, h. 5/rar Vl „cucui"; cf. c u c ú i 1°...

– var. 2° **dâlm** s. n., pl. *dâlmuri* AO, h. 597/rar Mh.

DÂLVÚRI s. m. pl. AMD/rar Ot „cioareci largi (ca şalvarii)"; cf. ş a l v á r i.

DÂMB s. m., pl. *dâmbi* AO, h. 336/rar Vl „formă de relief mai mică decât un deal"; cf. b o t[1] 2°...

– var. **dâmp** s. n., pl. *dâmpuri* AO, h. 336/rar Gj, Mh.

DÂMP v. **dâmb**.

DÁPĂ v. **dúpă 2°**.

DÂ PĂ v. **du pă**.

DÁRĂ s. f. **1°** AFLR/rar Bz, Tr „urmă, rost": I-a luat *dîra* soţiei/805.

2° art. **dára de páie** AMD, h. 520/rar Tl „Calea-Lactee"; cf. b r â u 2°...

DÂRDĂÍ vb. IV AO, Pl. 46/rar Dj; AMD, ch. 1611/rar Ph „a tremura (de frig sau de frică)"; cf. g i g i í, t r ă m u r á.

DÂRDÂIÁC s. m., pl. *dârdâiéci* GM/rar Gr „floare din celuloid purtată de fete în păr, ca podoabă".

DÂRDÂIÁŞUL s. art. AFLR/rar Vl „numele unui dans popular".

DÂRDEÁN v. **drideán**.

DÁRDII s. f. pl. AFLR/rar Ag „obligaţii băneşti; datorii": Nici eu nu mă duc decât cât am şi eu, dacă mai am niscai *dârdii* pă la sfat p-aci, să mai plătesc şi eu/685; cf. d ă t o r í e...

DÂRDIŢÉI s. m. pl. GM/rar Gr „bucăţi (mici) de aspic".

DÂRG v. **drăglu 1°, 2°**.

DÂRJ adj., pl. *dârji* AO, h. 176/Vl, Dj, prin Ot şi rar Gj; AMD, h. 156/Ag, Db, prin Vl, Ot şi rar Bz „ameţit de băutură, cherchelit"; cf. a b ţ i g u í t...

– var. **dârz** adj. AO, h. 176/rar Vl.

DÂRJÁLĂ s. f., pl. *dârjăli* **1°** AO, h. 458/rar Mh, Dj; *dârjéli*; *dârjăle*; *dârjéle*/rar Dj „coadă la coasă; coporâie"; cf. c o á d ă 21°...

2° var. **dărjálă** s. f., pl. *dărjăli* AO, Pl. 82/rar Dj „prăjină lungă şi subţire, beldie (cu care se scutură nucile)"; cf. b é l d i e 2°...

DÂRJĂ[1] s. f. cu val. adj. AMD, h. 156/rar Db, Gr; pl. **în dârji** loc. adj. AO, h. 176/rar Ot „ameţit de băutură; cherchelit"; cf. a b ţ i g u í t...

DÂRJĂ[2] s. f., în expr. **a da în ~, a da la ~** GM/rar Il [fig., în ceremonialul nunţii] „a batjocori, a face de râs": Ia *s-o dăm la dîrjă* [pe soacra mare], că nu ne cunoaşte, băieţi!/852; cf. c i u r 7°...

DÂRLECÁN v. **durlucán**.

DÂRLIÚŞ (3 sil.) s. n. GM/rar Db, Ph „derdeluş"; cf. p e r g h e l ú ş.

– var. **durduíş** s. n. AMD/rar Db; **durduiúş** (3 sil.) s. n. GM/rar Db.

DÂRLOÁGE s. n. pl. AMD, h. 273/rar Db, Gr „dârlogi"; cf. c â m p 4°...

– var. **dălóg** s. m., pl. *dălógi* AO, h. 407, 408/prin Dj şi rar Gj.

DÂRMÁC v. **târmác**.

DÂRMÓCSEN s. GD/rar Cţ „arbust cu flori albe, cu fructe sub formă de bobiţe roşii sau negre; dârmoz".

DÂRMÓI v. **dărmón 2°**.

DĂRMÓL v. **dârmón 2°**.

DÂRMÓN s. n., pl. *dârmoáne* **1°** AMD, h. 456 MN/rar Ag „sită pentru cernut făina de porumb"; cf. c i u r 2°...

2° var. **dirmón** s. n., pl. *dirmoáne* AMD, h. 456; AFLR/rar Db „ciur cu găuri mari pentru cernut cereale"; cf. c i u r 1°...

– var. 2° **dârmói** s. n., pl. *dârmoáie* AMD, h. 456/rar Tl; **dârmól** s. n., pl. *dârmoále*/rar Gr.

DÂRMONÍ vb. IV tranz şi refl. pas. AO, h. 261/rar Mh; AMD, h. 456; GM; AFLR/rar Vl, Ag, Db „a (se) cerne prin dârmon": O frecăm sămânţa [de cânepă], o *dârmoním*, o dăm prin dirmon AFLR/695.

DÂRMÚC v. **târmăc**.

DÂRZ v. **dârj 1°**.

DE prep. **1°** TDO/rar Tr; GM; AFLR/prin Ph, Bz, Il şi rar Br, Tr, Cl „din (indicând locul de origine)": Erau oameni din ăştia de aici, *dă* sat chiar AFLR/700. A luat femeie de sat, de aici de la noi *id.*/740.

2° AO, h. 400; AFLR/rar Dj; AMD, h. 84/prin Gr şi rar Db, Tr „din (introducând un compl. indir.)": Ameninţă *dă* picior AFLR/979.

3° TDO/rar Vl; GM/rar Il; AFLR/rar Cţ „la (introducând un compl. indir.)": Avea pe altcineva care stătea cu chirie, care trăgea nădejde *dă* mine GM/851. Boierii s-aştepta *dă* spânzurătoare, că ei l-a omorât/AFLR 886.

4° TDO; AFLR/rar Gj, Mh; Tr „pentru (cu referire la timp)": Să avem carne *dă* vară AFLR/792. Îl lăsăm *de* poimâine *id.*/912.

5° TDO/prin Vl, Gj şi rar Mh, Dj; AFLR/rar Tr „pentru (introducând un compl. indir.)": Am curat boabe *de* găini TDO/914. Nu aveam păşune *de* ele [=oi] AFLR/782. Se-mparte *de* morţi TDO/924.

6° TDO/rar Dj; GM/rar Ot, Tr „după (introducând un compl. indir.)": A-mpuşcat ăla puiu de lup şi la urmă s-a-ntors lupoaica [...] ş-a-nceput să urle *de* pui TDO/989. Plânge *de* ta-su GM/770.

7° AFLR/rar Mh „cu (introducând un compl. indir.)": Ce ai *de* el?/958.

8° AFLR/rar Gj „cu (introducând un atribut)": I-a scos tabloul *de* ei, *de* băieţi/938.

9° TDO/rar Vl „la, lângă": Erau culcaţi *de* areapa oilor/910.

10° TDO; ALFR/rar Vl, Gj, Mh; GM/rar Vl, Tr „în privinţa, în ceea ce priveşte": Loc rău *de* lupi TDO/908. E periculos rău *de* lupi [la stână], acuma primăvara mai ales GM/671.

11° AFLR/rar Mh; GM/rar Db, Gr „între": Petrec ei *de* ei AFLR/948. E mai bătrână *de* femei GM/826.

12° [în compuse cu prep.] ~ **cu** AFLR/rar Tr „din (cu referire la timp)": Era secetă *de cu* primăvara/792; ~ **pe** TDO/rar Mh „din": Nu bea *de pe* ploscă/944; **péntru** ~ TDO/prin Gj şi rar Vl, Mh „pentru": Fac lecţiile *péntru de* şcoală/902; [cu loc. adv.]: ~ ~ **la vále** AMD/rar Db „dinspre": Venea *de de la vále*/695; **pe** ~ **deasúpra** TDO/rar Mh „pe deasupra"; **pe** ~ **jos** AFLR/rar Mh, **pe** ~ ~ **jos** TDO/rar Dj „jos"; **pe** ~ ~ **márne** GM/rar Il „pe margine".

13° [în loc. adv.] ~ **chiu** ~ **vai** v. **chiu**; ~ **noápte**; ~ ~ **noápte** v. **noápte**; ~ **várā** v. **várā**; ~ **zi** v. **zi 6°**.

DEÁGVĂ (2 sil.) s. f., pl. *deágve* AMD, h. 3/rar Tr „craniu, tigvă"; cf. c a p á c 4° ...

DEAL s. n. **1°** TDO/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 547 MN; AFLR/Gr şi rar Db „(lucru, muncă la) câmp": Ne ducem şi la *dial* în baltă la tăiat mohor AFLR/827. Seara torcea, seara când veneai de la *deal*, aici id./831. Mi-am aranjat fasulica, că-mi venea omu de la treabă, de la *deal id.*/834. Şi după ce-au mâncat, m-am dus la *deálă* ş-am luat lucernă TDO/955.

2° la ~ loc. adv. AFLR/rar Dj; TDM III/rar Ag, Tr „sus, în sus (pe verticală)":

O ardică *la deal*, aşa, căciula AFLR/987. [La cânepa] dă vară să ridica un moţ subţirel *la deal*/788.

3° var. **deálă** s. f. GO; TDO/prin Mh şi rar Gj „formă de relief mai mică decât muntele"; cf. m ă g u r ă 1°, r u n c[3] 2°, t á r n i ţ ă[2] 2°.

– var. 1° **deálă** s. f. TDO/rar Mh.

DEÁLĂ v. **deal 1°, 3**.

DEAMPREÚNĂ adv. AFLR/rar Mh „laolaltă, împreună, dimpreună": Am muncit toţi *deampreúnă*/956; cf. ú n a[4] 3°.

DEASÚPRA 1° ~ de loc. prep. TDO; AFLR/Mh şi prin Gj „peste": Punem *deasúpra de* el ulei AFLR/912. *Deasúpra de* ţâlnic punem cenuşă TDO/940. [Viermii de mătase] să suia *d'asúpra de* frunză *id.*/945.

2° prep. GD/rar Tl „pe seama, asupra, în contul": [Prizonierul] ăsta eu îl ieu... *deasupra* mea, că-i nepotu meu/871.

3° var. **deasúprea** adv./prep. GM; TDM II; AFLR/prin Vn, Br şi rar Bz, Il; GD; AFLR/Tl şi rar Cţ „peste (ceva)"; cf. a s ú p r a 1°.

– var. 3° **dasúpra** adv./prep. TDO/prin Mh; AFLR/rar Db, Cl; **dasúprea** adv. AFLR/rar Tl; **dăsúpra** adv. TDO/rar Vl; **desúpra** adv./prep. TDO; AFLR/prin Gj, Mh şi rar Vl, Ot; AFLR/rar Db, Gr; **disúpra** adv./prep. TDO/rar Gj, Mh.

DEÁVĂR v. **deávor**.

DEÁVLĂ v. **dévlă**.

DEÁVOR (2 sil.) s. m. GD/Tl şi rar Cţ „cavaler de onoare, cu atribuţii bine definite în ceremonialul nunţii: invită nuntaşii, însoţeşte mireasa, serveşte la masă etc..": Cavaler, aia i-acuma, da; da atuncea îi spunea *dţávor*; cf. b r á n i ş t e[1] 1°...

– var. **deávăr** (2 sil.) s. m. AMD; GD/prin Cţ şi rar Tl; **deávur** (2 sil.) s. m. AFLR/rar Tl.

DEÁVUR v. **deávor**.

DEBANDÁRE s. f. AFLR/rar Ag, Br „debandadă, dezordine": În *debandáre* aşa, într-o mizerie, cum era atuncea/688; cf. ó r l i ş t e 3°.

DEBECÉU v. **tebecé**.

DEBECÍST v. **tebecíst**.

DÉBIL adj., pl. *débili*, f. *débilă* AO, h. 125/rar Ot; AMD, h. 35; 91, 92/rar Ag, Tr „bolnăvicios, debil"; cf. b a ş o l d í u...

DEBILITÁTE s. f. AMD, h. 116/rar Tr „nebunie"; cf. n e b u n e á l ă.

DEBREŢÉI v. **dediţéi 2°**.

DÉCA s. invar. GM/prin Bz, Il şi rar Ph, Br, Gr; GD; AFLR/prin Tl şi rar Cţ „măsură de capacitate egală cu un decalitru": [Via] ne-a dat vreo nouă *déca* dă vin GM/720; cf. f é r i e.

DECAMDÁTĂ v. **deocamdátă**.

DECÁT adv. AO; TDO; AFLR/Dj, prin Mh, Ot şi rar Vl; AMD; GM; AFLR/Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vl, Ag, Vn, Br şi rar Gl; GD; ALFR/Tl, Cţ; ~ **núma** loc. adv. AFLR/rar Tl [în contexte afirmative] „doar, numai": Rămâne *decít* şoricul AFLR/986. *Decít* o dată a venit *id.*/819. *Decít* fata aia a fost mai mică, da restu a fost mari id./826. Nu s-a întâmplat aşa nimica, *decít* s-a dărâmat casa id./879; cf. d o r[2] 1°, s í n g u r 1°.

DECEDÁR v. **degetár**.

DECEMÁL v. **duciumál**.

DECÉMBERE v. **decémbrie**.

DECÉMBRE v. **decémbrie**.

DECÉMBRIE (3 sil.) s. m. AO, Pl. 43/prin Mh, Dj, Ot şi rar Vl, Gj; AMD, h. 514/prin Ag, Db, Ph, Br, Tr şi rar Vl, Vn, Bz, Ot, If, Gr, Il, Tl, Cţ „numele lunii decembrie"; cf. g e r í l ă 1°, g h e ţ á r 1°, m a ţ 5°, r ă p c i ú n e 4°, u n d r e á[2] 1°.

– var. **chémber** s. m. AMD, h. 514/rar Ph; **decémbere** s. m. AO, Pl. 43/prin Mh; **decémbre** s. m. AO/Dj, prin Gj, Mh şi rar Vl, Ot, Tr; AMD; GM; TDM II/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Vl, Vn, Bz, Br, Gr şi rar If; **decémvere** s. m. AO/rar Gj, Mh; **decémvire** s. m./rar Mh; **decémvre** s. m. AO/Gj şi prin Mh; AMD; GM/prin Ag şi rar Db, Ph, Vn, Tr, Cl, Il, Tl; **decémvrie** (4 sil.) s. m. AO/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD/prin Gr şi rar Ph, Gl, Tr, If, Cl,

Cț; **decémvrie** (3 sil.) s. m. AO/rar Vl, Gj, Mh, Dj; **dechémbere** s. m. AO/rar Mh; **dechémbre** s. m. AO/rar Dj; **dechémbrie** (4 sil.) s. m. AO/rar Vl; AMD/rar Ph, Bz, Ot; **dechémbrie** (3 sil.) s. m. AMD/rar Ph; **dechémvere** s. m. AO/rar Gj; **dechémvre** s. m./rar Dj; **dechémvrie** (3 sil.) s. m. AMD/rar Bz.

DECÉMVERE v. **decémbrie**.

DECÉMVIRE v. **decémbrie**.

DECÉMVRE v. **decémbrie**.

DECÉMVRIE (4 sil.) v. **decémbrie**.

DECÉMVRIE (3 sil.) v. **decémbrie**.

DECHÉMBERE v. **decémbrie**.

DECHÉMBRE v. **decémbrie**.

DECHÉMBRIE (4 sil.) v. **decémbrie**.

DECHÉMBRIE (3 sil.) v. **decémbrie**.

DECHÉMVERE v. **decémbrie**.

DECHÉMVRE v. **decémbrie**.

DECHÉMVRIE (3 sil.) v. **decémbrie**.

DECOJÍ vb. IV refl. GM/rar Br [d. tencuială] „a se desprinde, a se coji, a cădea".

DECONDÁTĂ v. **deocamdátă**.

DECORÁȚIE s. f., pl. *decorății* GM/rar Il „cocardă (la nuntă)"; cf. b e t e á[2] 4°...

2° pl. **decorății** AFLR/rar Tl „decorații, distincții acordate pentru merite militare".

DÉDE s. m. **1°** AMD, h. 127/rar Gr „bunic"; cf. b ă t r ă n 1°...

2° AFLR/rar Gr „termen de adresare pentru un bărbat mai în vârstă; nene"; cf. b á b u...

3° var. **dedíu** s. m. GO/rar Ot „conducător al echipei de călușari".

DEDEȚÉI v. **dediței 2°**.

DEDIȚÉI s. m. pl. **1°** GM/rar Tr „încreșituri la opinci"; cf. î n c r e ț e á l ă 1°, m a r t á c 10°, v â r z ó b 5°.

2° var. **dedeței** s. m. pl. AO, Pl. 30/rar Mh; AMD, h. 220 MN/rar Tr „tăiței"; cf. f r e c ă ț e l 1°, t ă i ț é i, t ă r â ț é i, t o m n o c é l.

– var. 2° **debreței** s. m. pl. AO, Pl. 30/rar Mh.

DEDULEȘTEÁN s. m., pl. *deduleșteni* AMD/746 „locuitor din satul Deduleşti".

DEFERÍT adj., f. pl. *deferíte* TDM III/rar Il „diferit, deosebit".

DEFIGURÁT adj., f. *defigurátă* TDM I/rar Ag „desfigurat": Ne-am dus, în fine, acolo, am văzut-o [pe fata accidentată], ce era să mai facem? [...] fața zobită, în fine, *dăfigurátă* dăfinitiv/689.

DEFINITÍV adv. **1°** AFLR/rar Vl; GM; AFLR/prin Ag, Db, Tr şi rar Ot, If, Il „în întregime, de-a binelea, de tot": [La măligă] facem cir şi pă urmă punem mălaiu *definitív*/908. A născut o femeie un copil negru, negru, negru, negru uite ca dermelu ăsta al meu dân cap, negru *dăfinitív* GM/690.

2° var. **finitív** s. n., pl. *finitívuri* GM/rar Gr „obligație suplimentară în muncă prestată de către țăran în contul pământului arendat de la boier": Trebuia să-i facem [boierului] *finitív*, să-i arăm, să-i facem *finitívurile*; adică *finitívu*, îi munceam lui, avea o parte; o parte de moșie şi-o oprea pentru el, astea era *finitívurile*: i le semănam, îi aram, îi seceram, pentru că îmi da şi mie acolo să muncesc/827; cf. a v a é t...

– var. 2° **filetív** s. n. GM/rar Tr; **firetív** s. n. GM/rar Tr.

DEFIȘÁ vb. I tranz. şi refl. pas. **1°** AO, h. 514, 515/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, h. 405, 406/Ag, Tr, Cl, Il, Cț, prin Db, Ot, Tl şi rar Vl, Ph, If, Gr „a (se) defrişa"; cf. c u r á[1] 5°...

2° AO, h. 516/prin Dj şi rar Vl, Gj, Mh, Ot, Tr „a curăța tufişurile pentru ca arborii să lăstărească"; cf. d e s f u n d á 3°.

DEFIȘÁRE s. f., pl. *defișări* **1°** AO, h. 514/prin Dj şi rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 405/rar Bz, Ot, Tr „teren defrişat"; cf. c u r ă ț ă t ú r ă 1°...

2° AMD, h. 406/prin Db, Ot şi rar Ph, Tr, Gr, Cl, Il, Tl „defrişare"; cf. d e ș t e l e n i t ú r ă, s c o s ă t ú r ă 1°.

– var. **defișére** s. f., pl. *defișéri* 1° AMD, h. 405/rar Ag; 2° AMD, h. 406/rar Ag.

DEFIȘÉRE v. **defișáre 1°, 2°**.

DEFURCÁRE v. **difurcáre**.

DEFURCÁȚIE v. **difurcáție**.

DEGERÁ vb. I intranz. [adesea construit cu dativul pers.] **1°** AO, h. 113/crt.; AMD, h. 79; GM/crt.; impers. tranz. AMD; TDM II; AFLR/rar Ag, Db, Gr „a-i fi frig, a-i îngheța degetele (în spec. de la picioare)": Nu te *deĝerá*-n ele, în opinci TDM II/691.

2° tranz. AFLR/rar Cț „a pune la îngheț, a îngheța": [Oile] le-am belit [...] le-*am deĝerát*/891.

– var. 1° **degirá** vb. I intranz. AO, h. 113/rar Mh; **dejerá** vb. I intranz./rar Vl, Gj; **gegerá** vb. I intranz/Gj, Mh.

DEGERÁTĂ adj. f. AO, h. 790/rar Gj [d. brânza de oaie; fig.] „preparată din lapte muls primăvara devreme"; cf. c r ú d ă 1°...

DEGERĂȚEÁN s. m., pl. *dege-rățéni* AO/954 „locuitor din comuna Cerveniţa, fostă Degerați".

DEGETÁL v. **degetár**.

DEGETÁR s. m., pl. *degetári* AO, h. 583/rar Ot; AMD, Pl. 8; 181–182/rar Db, Cl, Tl şi s. n., pl. *degetáruri* AMD/rar Ot „căpăcel din metal pe care îl poartă croitorii în degetul cu care împing acul"; cf. n ă p â r s t ó c 1°.

– var. **decedár** s. m., pl. *decedári* AO, h. 583/rar Vl; AMD, Pl. 8/rar Tr; **degetál** s. n., pl. *degetále* AMD/rar Ag; **gegetár** s. n., pl. *gegetáre* AO/prin Gj, Mh; **jejetár** s. n., pl. *jejetáre*/rar Gj, Mh.

DÉGETE v. **deşti 2°**.

DEGIRÁ v. **degerá 1°**.

DÉGIT v. **deşti 1°**.

DEHĂMÁ vb. I tranz. GM; AFLR/rar Ph, Br, Cl, Cț „a deshăma".

– var. **daamá** vb. I tranz. AFLR/rar Gr.

DEHOCÁ v. **devocá**.

DÉJĂ s. f., pl. *déje* AMD, h. 236; Pl. 83; GM; GD/prin Vn şi rar Ag, Bz, Br, Tl; *deji* AMD, Pl. 142/rar Bz „vas din doage, de mărimi diferite (folosit la prepararea vinului, a țuicii, a laptelui etc.); ciubăr"; cf. b á l i e 2°...

– var. **dérjă** s. f., pl. *derji* AMD, h. 236; Pl. 83/rar Vn.

DEJERÁ v. **degerá 1°**.

DEJGHEORÁ (4 sil.) vb. I tranz. şi refl. pas. **1°** ind. prez. 1 sg. *dejgheáor* AO, h. 436/prin Gj şi rar Mh „a (se) desface pănuşile (de pe ştiuletele)": La cules mergem şi îl *dejĝorăm* pe loc [porumbul] GO/938. [Porumbul] îl *dizĝorăm* de foil-elea şi rămâne druga TDO/943; cf. c u r á[1] 2° ...

2° ind. prez. 1 sg. *dejghéor* AO, h. 437/rar Gj „a (se) curăța, a (se) desface boabele de pe ştiulete"; cf. c u r á[1] 3°...

3° ind. prez. 1 sg. *dejgheáor* AO, h. 472/prin Gj şi rar Vl, Mh „a scoate boabele de fasole din păstăi"; cf. b o b í...

4° var. **dejgheurá** vb. I tranz. şi refl., ind. prez. 1 sg. *dejgheáur* GO; TDO; AFLR/prin Gj şi rar Mh, Dj „a (se) desface carnea fiartă de pe oase": Alegem oasele care *se dejĝéură* de pe oase AFLR/945; cf. d e j g h i o c á 4°, d e v o c á, d e z g ă r d i n á 3°, d e z g r ă d í, g o g í 6°.

– var. **dejgheurá** vb. I tranz. 1° AO, h. 436/rar Gj; 2° ind. prez. 1 sg. *dejgheáur* AO, h. 437/rar Gj; **dezghiorá** (3 sil.) vb. I tranz. 1° TDO/rar Gj; 3° ind. prez. 1 sg. *dezghiór* (2 sil.) AO, h. 472/prin Mh şi rar Vl, Gj.

DEJGHEURÁ v. **dejgheorá 1°, 2°, 4°**.

DEJGHIOCÁ (3 sil.) vb. I tranz. şi refl. pas., ind. prez. 3 sg *(se) dejghioácă* **1°** AO, h. 472/rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 346/Vn, Tl, prin Br şi rar Vl, Ag, Gl, Tr, Cț „a (se) desface, a (se) scoate boabele din păstăi"; cf. b o b í...

2° AMD, h. 309/rar Tl „a (se) desface, a (se) curăța pănuşile de pe ştiulete"; cf. c u r á[1] 2°...

3° AMD, h. 310/rar Tl „a curăța, a desface boabele de pe ştiulete"; cf. c u r á[1] 3°...

4° var. **dejghiocá** (4 sil.) vb. I refl. GM/rar Ot [d. săpun, carne etc., la fiert] „a se desprinde, a se desface de pe vas, de pe oase etc.": O băgăm căp... toată căpățâna [de porc] la fiert, o fierbem dă *să* cam *dăjĝiuácă* du pă oase/767. Frământăm [cozonacul] *să se dezĝoáče* de pe mână bine AFLR/891; cf. d e j g h e o r á 4°...

5° refl. AMD, Pl. 145/rar Ot [d. caşul fermentat în exces] „a face găuri mari (şi a se fărâmiţa)”; cf. b o r ş í 1°...

– var. **dejghiocá** (4 sil.) vb. I tranz. 1° AMD, h. 346/rar Vl, Ag, Br, Il, Tl; **dejghiogá** (3 sil.) vb. I 1°/rar Tl; **dejghioşí** (3 sil.) vb. IV, ind. prez. 1 sg. *dejghióş* 1°/rar Db; **dezgăogá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *dezgăog* 1°/rar Cţ; **dezgăugá** (4 sil.) vb. I, ind. prez. 1 sg. *dezgáug* 1°/rar Cţ; **dezgheocá** (4 sil.) vb. I, ind. prez. 1 sg. *dezgheáoc* 1°/rar Ag, Il; **dezghiocá** (3 sil.) vb. I 4° TDO/rar Vl; GM/rar Ot; AFLR/rar Cţ; **dezghiocá** (4 sil.) vb. I 1° AMD/Br, prin Bz şi rar Il, Tl, Cţ; ind. prez. 1 sg. *dezghiocéz* 1° AO, h. 472/rar Dj; **dezghiocí** (4 sil.) vb. IV, ind. prez. 1 sg. *dezghiocésc* 1° AMD/rar Cl; **dezghiogá** (3 sil.) vb. I 1°/rar Ag; **dezghioşí** (3 sil.) vb. IV, ind. prez. 1 sg. *dezghióş* 1°/rar Db, Ph; **dezghioşí** (4 sil.) vb. IV, ind. prez. 1 sg. *dezghióş* 1°/rar Ag.

DEJGHIOCÁ (4 sil.) v. **dejghiocá 1°**.

DEJUGÁTĂ adj. f., pl. *dejugáte* AO, Pl. 129/rar Dj [d. roata morii] „rămasă fără o măsea; ştirbă”.

DEJUGĂTOÁRE s. f., pl. *dejugătóri* GM/rar Ag, Bz „popas în care se dejugă boii pentru odihnă”: Atuncea făceam *dejugătóri*, plecam seara sau de astăzi să fim pentru mâine la Câmpulung/688.

DELAVÁR v. **delavără**.

DELAVÁRĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Tr „numele unui soi de struguri, de culoare roz (care se coc în august)”.

– var. **delavár** s. AMD, Pl. 86–88/rar Tr; **delavaríe** s. f./rar Tr.

DELAVARÍE v. **delavără**.

DELĂŞITÚRĂ v. **deşelătúră 2°**.

DÉLEŞ v. **déreş**.

DELÉTE, pe ~ loc. adv. TDO/rar Mh „fără grabă, pe îndelete”: Când îi fie-mea pe la muncă... cu copil mic, îl iau în spinare şi plec şi eu cu vitele. Când îs fără el, mă duc mai slobod-aşa, mă duc mai pe *deléte* după ele. Mai vin şi eu c-o spinare de surcele acasă/949.

DELIBÁŞĂ adj. f., pl. *delibáşe* AMD, h. 285/Cţ şi rar Cl, Il [d. oi] „capie”; c i u i á t ă...

– var. **deribáşă** adj. f., pl. *deribáşe* GD/rar Cţ.

DELIBĂŞÍ vb. IV intranz. AMD, h. 285; GD; AFLR/Cţ şi prin Tl [d. oi] „a căpia”; cf. c i u i á...

– var. **deribăşí** vb. IV intranz. GD/rar Cţ.

DELICÁ vb. I refl. GD/rar Tl [d. lume] „a se stila, a se civiliza”: Astăzi *s-a delicát* lumea/881; cf. c i l i v i z á...

DELICÁT adv. AO/rar Dj [d. felul de a vorbi] „îngrijit, apropiat de norma limbii standard”.

DELICATÉNŢĂ s. f. AMD/rar Tr „grijă deosebită (pentru vorbire)”: *Delicaténţă* dă limbaj/807.

DELICIÓS adj. AMD/rar Cţ „delicat”.

DELIŞÓR s. n. GM/rar Ph dim. de la *deal*.

DELMEÁ v. **dermeá**.

DÉLNIŢĂ s. f. 1° AMD, h. 602/rar Ot „drum îngust la capătul unei tarlale”.

2° var. **dérniţă** s. f. GM/rar Ph „marginea unei păduri”: Dormeam pă la marginea ... pă la câte-o *dérniţă* dă margine dă pădure aşa/708.

DELUNGÁT adv. GM/rar If „mult timp; îndelungat”: E! a mers, a mers *delungát*, vo două luni dă zile/847; cf. l u n g 7°.

DELUNGÍ vb. IV refl. GM/rar Db „a se prelungi (în timp)” .

DELUREÁN s. m., pl. *deluréni* AMD/692 „locuitor din zonă de deal”: cf. b o b i ţ á r.

DEMÂNÁTIC adj., f. *demânátică* AFLR/rar Db „iute în mişcări; îndemânatic”: Care băiat era niţel mai *dămînátic* să lua doi şi să rămânea unu pă altu, care dân ei joacă mai frumos şi mai repede/817; cf. d i b á c, d i b ă c o á s ă, d i b u ş á l n i c, î n d e m â n ă t ó r, î n d e m â-n é l n i c.

DEMÂNCĂRÍ vb. IV tranz. GO/rar Vl; TDM I; GM/rar Ot, Cl „a pregăti mâncare şi a hrăni”: Dar îi trebuia să-i spele, *să-l demîncărǵască*, să... şi să-i lucreze TDM I/759. Îl *demîncărǵá* [pe copil] GM/862.

DEMEGEÁNĂ v. **damigeánă 1°**.

DEMEJÁNĂ v. **damigeánă 1°**.

DEMENGEÁNĂ v. **damigeánă 1°**.

DEMIGEÁNĂ v. **damigeánă 1°**.

DEMIJÁNĂ v. **damigeánă 1°**.

DEMÚLT 1° adv. GM; TDM III; AFLR/Db, Tr, prin Ag, Gr şi rar Vl, Ot, If; GD/rar Cţ „devreme, dis-de-dimineaţă”: Dimineaţa ne sculam *demúlt*, pe la ora trei, patru GM/768. S-a sculat *dămúlt* ş-a dat mâncare la cai GD/897.

2° pe ~ loc. adv. AFLR/rar Gj „pe vremuri; odinioară”: *Pe demúlt* era vamă [la moară], să lua vamă/937; cf. d i n a í n t e 1°, î n a í n t e 2°, î n c ó l o 1°, î n d e m ú l t, t i m p 1°, v e a c 3°, v e c h i, v e c h í m e 2°, v r é m e 1°.

DEMULŢÍ vb. IV refl. GO/rar Mh „a se înmulţi, a creşte numeric”: Acu *s-o dîmulţít* pădurile/936; cf. m u l ţ í.

DÉNEŞ v. **déreş**.

DEOCAMDÁTĂ adv. TDM I, III; AFLR/rar Db, Tr, Cl „mai întâi, de prima dată”: N-am putut să facem casă *docamdátă* mare, am trăit în aia vo câţiva ani şi am făcut şi noi casă/687. Nunta să duce *docamdátă* la nun, pă urmă la mireasă/832; cf. d i n 8°, d i n t â i l e a, p r í m a 3°, p r í m a ş i.

– var. **decamdátă** adv. TDO/rar Dj; **decondátă** adv. TDO/rar Dj.

DEOCHÉTE s. GM/rar Tr „deochi”: Dăscântă dă *dăţoKéte*, dăscântă dă izdat, dă mătrice/782.

DEOCHETÓRI s. pl. GM/rar Gr „persoane care deoache”: Să crape ochii strigoaicelor, ş-ai strigoiului, ş-ai *dăţoKetórilor*/821.

DEODÁTĂ (4 sil.) adv. TDO/rar Vl, Dj; GM; AFLR/prin Bz şi rar Vn, Ot, Il, Tl „la început, mai întâi, deocamdată”: Ieri, ce să fac? M-am dus *dẹodátă* la pâine, am adus pâine TDO/917. Eu *dẹodátă* n-am vrut GM/724; cf. á l t ă...

DEOLDĂŞÍ vb. IV refl. GM/rar Ag „a se întovărăşi, a se face g h i o l d a ş i”: *Nẹ-am ţoldăşít* amândoi, ne-am întovărăşit sau *ţoldăşít*/673; cf. î n d o l d ă ş í, o r t ă c í, t o v ă r ă ş í.

– var. **ioldăşí** vb. IV refl. GM/rar Ag.

DEOSEBEÁLĂ s. f. GM/rar Ph „deosebire, diferenţă”.

DEOSEBÍT 1° adv./adj., f. *deosebítă*, pl. *deosebíte* TDO; AFLR/rar Vl, Dj, Ot „deoparte, separat”: L-am tăiat [porcul], oasele *deosebít*, carnea *deosebít* TDO/987. Cârnaţii facem cârnaţi, picioarele iară *deosebíte* AFLR/901; cf. a l é s[1] 2°...

2° adv. AFLR/rar Db „mai ales, îndeosebi”: *Deosebít* oile le goveşte [gălbeaza]/817.

DEPANDÁ vb. I intranz. TDO/ rar Vl; AMD; GM; AFLR/prin Vl, Ag, Tr şi rar Db, Ph, Vn, Il „a depinde”: În lac, *depándă* după cum e timpu, o laşi [cânepa] cinci, şase zile TDM I/671. *Depandá* după timp, dacă era cald, să dospea mai repede [caşul] GM/676. [Calitatea vinului] *depríde* de vie GO/940.

– var. **depindá** vb. I intranz. ALFR/rar Bz; **deprínde** vb. III intranz. GO/rar Gj, Mh; AMD; GM/rar Ag, Db, Tr; **pandá** vb. I intranz. GM/rar Bz.

DEPÁRTE adv. cu val. adj. TDM II/rar Vn; **din ~** loc. adj. GM/rar Vn [d. rude] „de departe, îndepărtate”.

DÉPĂ v. **dúpă 2°**.

DEPĂNÁ vb. I **1°** tranz., ind. prez. 1 sg. *dépăn* AMD, h. 392; 394/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Gr, Cl, Il, Tl, Cţ şi rar Gl, If; *depănéz* AO, h. 502/rar Dj; AMD, h. 394/rar Ot, Tr, Cţ „a înfăşura firele pe răşchitor, pentru a face scul sau a înfăşura din scul pe mosor”; cf. a d u n á 1°...

2° tranz., ind. prez. 1 sg. *deápăn* AO, Pl. 118/rar Vl „a toarce în fire groase şi puţin răsucite; a îndruga”; cf. d r u g ă l á, î n d r u g ă l á, m e d r e g ă l í, r ă s u c í 2°.

3° intranz., ind. prez. 1 sg. *deápăn* AMD, h. 83/rar Ag, Gr „a umbla de colo colo”: [Copilul mic], *dápînă* dă colo până colo, umblă/766; cf. ţ é s e 3°.

4° intranz., ind. prez. 1 sg. *deápăn* GM/rar Il [fig.] „a mişca picioarele repede din poziţie şezând": Ea cu făcăleţu îmi dădea jăratecu pă după picioare, eu repede iau foiţa din pat şi mă-nvelesc şi *dăpănám*, că mă frigea/858.

5° refl. GM/rar Il „a urma unul după altul; a se succede": [O fată] a murit când am botezat-o, a ţipat o săptămână pân-a murit, unu dă doi ani jumate, s-a pus odată o diarie pă el, după ce-a-ngropat-o p-aia, ş-aşa *s-a depănát* nici eu nu ştiu dă ce/841.

– var. 1° **depiná** vb. I, ind. prez. 1 sg. *deápin* AO, h. 502; 962/rar Gj.

DEPĂNĂTOÁRE s. f., pl. *depănători* 1° AMD, h. 399/rar Cţ „unealtă pentru depănat firele pe mosor"; cf. d á p ă n...

2° var. **depănătór** s. n., pl. *depănătoáre* AMD, h. 391/rar Ot „răşchitor"; cf. c o t á r[1] 1°...

3° AO, h. 118/rar Vl „fus mare; drugă"; cf. d r ú g ă[2] 2°, d r u g ă l ă u 1°, m o á c ă 1°, r ă s u c e á 2°, r ă s u c é l 1°, r ă s u c é l n i c, r ă s u c é l n i ţ ă, r ă s u c i t o á r e, s u c á l ă 3°, s u c i t ó r[1] 3°, t i v i l í n c ă 2°, t o r c ă t o á r e[1] 1°.

DEPĂNĂTÓR v. **depănătoáre 2°**.

DEPĂNĂTÚRĂ s. f. AFLR/rar Cţ „totalitatea firelor depănate": M-am apucat ş-am... depănat az-noapte şi mi-a deşirat tot... *depănătúra*/896.

DEPĂNÚŞ s. GO/rar Gj „vârtelniţă": [Cânepa] o făcem motcă, pe-ormă pe motc-o dăpănăm pe *dăpănúş*/951; cf. c i c r í c 3°...

DEPĂNUŞÁ v. **despănuşá**.

DEPĂRTÁ vb. I tranz. AMD/rar Tl „a deporta".

DEPĂRCIÓR (3 sil.) adv. GM/rar Bz dim. de la *departe*.

DÉPE v. **dúpă 2°**.

DEPINÁ v. **depănă 1°**.

DEPINDÁ v. **depandá**.

DEPINTECÁ v. **despintecá 1°**.

DEPLANTÁT adj. AMD, h. 405/rar Tr „defrişat"; cf. d e s p ă d u r í t, v i r á n 2°.

DEPLASÁT adj., pl. *deplasáţi* AFLR/rar Db, Ph „plecat, dus": Trei [copii] sânt *deplasáţi*, izolaţi din satu ăsta şi trei sânt aicea-n sat/706.

DEPLÍN adv. GM/rar Tr „suficient"; cf. s u f i c i é n t.

DEPOZITÁNT s. m., pl. *depozitánţi* GD/rar Cţ „negustor cu depozit propriu".

DEPRÍNDE v. **depandá**.

DEPÚSĂ adj., pl. *depúse* AFLR/rar Ag [d. oi, vaci] „cu ugerul mărit; aproape de fătare": A sărit lupu pe-o oaie, o oaie *depúsă* ca să fete/680.

DÉRÂŞ v. **déreş**.

DERÉ v. **dereá 1°**.

DEREÁ s. f., pl. *deréle* 1° AMD, h. 537; Pl. 139; GD/Tl, Cţ „pârâu"; cf. b á l t ă 5°...

2° AMD, h. 538; GM/prin Cţ şi rar Br „albie a unei ape curgătoare; vale": Am rămas pă o *derẹá* de apă; *dereá* vine un vad aşa care curge apa pă el GM/746; cf. b a r á c ă 2°...

3° AFLR/rar Cţ „izvor": *Derẹáuă* [e] o cişmea şi în cişmea... apa aia care curgea se numea *derẹá*/898; cf. b a r á c ă 1°...

4° AMD/rar Cţ „ruptură din malul apei".

– var. **deré** s. f. 1° AFLR/rar Tl; **dereáuă** s. f. 3° AFLR/rar Cţ.

DEREÁUĂ v. **dereá 3°**.

DERÉC v. **tăráş 1°**.

DERÉG v. **tăráş 1°**.

DERÉGE v. **drége 5°**.

DEREHÓNŢ v. **drihólţ**.

DÉREJ v. **déreş**.

DERÉPT v. **drept 1°, 4°**.

DÉREŞ adj., pl. *déreşi* AO, h. 402/prin Dj şi rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 265–267; AFLR/prin Ot, Cţ şi rar Ag, Tr, Cl, Il, Tl [d. cai] „cu părul înspicat (predominând gălbuiul)": *Déreş* i-un cal nici negru, nici sur, *déreş*, aşa cu gălbui AFLR/898; cf. p ă r 7°.

– var. **déleş** adj. AMD/rar Cl; **déneş** adj., pl. *déneşi* AMD, h. 267/rar Ph; **dérâş** adj., pl. *dérâşi*/rar Bz; **dérej** adj., pl. *déreji*/rar Br; **dériş** adj., pl. *dérişi*/rar Il.

DERIBÁŞĂ v. **delibáşă**.

DERIBĂŞÍ v. **delibăşí**.

DÉRIŞ v. **déreş**.

DÉRJĂ v. **déjă**.

DERMEÁ s. f., pl. *derméle* AMD, h. 493/rar Vl, Ag, Ph, Tr „basma (groasă, de culoare neagră)"; cf. b a r í ş 1°...

– var. **delmeá** s. f., pl. *delméle* AMD, h. 493/rar Tr; **dermél** s. n., pl. *derméle* GM/rar Ag; **dilimeá** s. f., pl. *diliméle* AMD/rar Tr; **dirimeá** s. f., pl. *diriméle* AMD; GM/rar Tr, Gr; **dirmeá** s. f., pl. *dirméle* AMD; ALFR/prin Gr şi rar Db, Ph, Tr; **drimeá** s. f., pl. *driméle* AMD/rar Tr; **durmeá** s. f., pl. *durméle*/rar Vn, Ot.

DERMÉL v. **derméa**.

DÉRNIŢĂ v. **délniţă 2°**.

DERT s. GD/rar Cţ „mâhnire, supărare": Ce *dert* are de-i slab aşa, ce foc o fi având?/889; cf. b a i[1]...

DERTUÍ vb. IV intranz. GD/rar Cţ „a suferi de supărare, a fi mâhnit"; cf. n ă c ă j í 2°.

DESÁC v. **deság 1°**.

DESÁG 1° s. n., pl. *deságe* AO, h. 511/rar Gj, Mh; AMD, h. 402/rar Cţ „desagă".

2° s. m., pl. *desági* AO, h. 779/rar Ot „bucată de pânză fixată de patru bete, aşezată deasupra ciubărului, prin care se strecoară laptele (la stână)".

– var. **desác** s. m., pl. *desáci* AMD, h. 402/rar Ph; **deságă** s. f., pl. *deságe*/rar Tl, Cţ; *desăgi* AO, h. 511/rar Gj, Ot; **deseágă** s. f., pl. *desági* AMD/rar Vl; **diság** s. m., pl. *disági* AMD, h. 402; Pl. 168/Ot, Tr, prin Ag şi rar Vl, Gr; **diságă** s. f., pl. *disági* AMD, h. 402/Tr şi rar Vl, Ag, Db, Ot, Gr; **disági** s. m., pl. *disági*/rar Tr; **tiságă** s. f., pl. *tisági*/rar Tr.

DESÁGĂ v. **deság 1°**.

DESĂGÉŞTE adv. AMD, h. 402/rar Gr „aşezând greutăţile cumpănite pe umeri, ca la desagi": La noi se cară *dăsăgéşte*/831.

DESĂGÚŢI s. m. pl. GM/rar Ph dim. de la *desagi*.

DESCĂIELETÓR s. AMD, Pl. 177/rar Ot „unealtă cu care se scobeşte, se curăţă şi se taie copita (calului), înainte de a-i bate potcoava în caiele"; cf. c u s t ú r ă 4°...

– var. **descăilătór** s. GO/rar Mh.

DESCĂILĂTÓR v. **descăieletór**.

DESCĂLŢÁ vb. I refl. AMD; GM/rar Ot, Il „a se dezgropa rădăcinile de suprafaţă ale unei plante (prin înlăturarea pământului)": *Să dăscálţă* şi din dreapta şi din stânga, până sub altoi, pământu se dă la o parte GM/762; cf. d e s c o p c í 1°, d e s c o p l e ş í, d e z m o ş o r o í, g o l í.

DESCĂPĂCEÁLĂ s. f. AO, h. 701/rar Dj; AMD, Pl. 99/rar Il „acţiunea de a d e s c ă p ă c i"; cf. d e s c ă p ă c í r e.

DESCĂPĂCÍ vb. IV AO, h. 701; Pl. 116, 117/prin Dj şi rar Vl, Mh; AMD, Pl. 98–99; GM/prin Cţ şi rar Vl, Tr, Il, Tl „a reteza căpăcelele de la faguri pentru a scoate mierea sau pentru a permite puietului să se dezvolte".

DESCĂPĂCÍRE s. f. AO, h. 700/rar Dj „acţiunea de a d e s c ă p ă c i"; cf. d e s c ă p ă c e á l ă.

DESCĂPĂCITÓR adj. AO, Pl. 117/rar Vl; AMD, Pl. 99/rar Ph [d. cuţit] „cu care se d e s c ă p ă c e ş t e".

DESCĂRCĂTÚRĂ s. f., pl. *descărcătúri* AFLR/rar Dj „descărcare (electrică); tunet": Săptămână trecută a fost ploaie cu *descărcătúri*, cu bubuituri/974; cf. d u d ă i á l ă.

DESCĂUNÁT adj. AMD/rar Il [d. firul de grâu] „cu rădăcinile rămase deasupra solului".

DESCĂUŞÍ vb. IV tranz. GM/rar Ot „a desluşi": Aşa le *dăscăuşẹám*, uite: ăsta e dâ, ăsta e u, ăsta e mâ/758.

DESCÂLŢÁ vb. I refl. GM/rar Cl „a se scămoşa": [Borangicul] pentru urzeală îl tragi mai gros, că să *dăscîlţẹáză* la spată când ţeşi, *să dăscîlţẹáză* el/867; cf. c â l ţ u í 1°...

DESCÂNTÁ vb. I intranz. GO/rar Dj [la jocurile de copii] „a număra rostind

anumite formule ritmice, pentru a alege jucătorul care urmează să-i caute pe ceilalți"; cf. t r á g e 16°.

DESCEBELUÍ vb. IV refl. AMD/rar Ph „a se dezmetici, a-și reveni": Tocmai după operație *m-am disc̑elibuít* GM/838.

– var. **descelibuí** vb. IV refl. GM/rar Il.

DESCELIBUÍ v. **descebeluí**.

DESCHEIÁ vb. I AO, h. 472/rar Mh „a desface, a scoate boabele de fasole din păstăi"; cf. b o b í...

DESCHIDÉ vb. III 1° refl. AO, h. 512/ rar Gj [d. pădure] „a înfrunzi"; cf. c ó d r u 1°...

2° var. **deșchíde** vb. III AO, h. 939; Pl. 139; TDO/crt.; AMD, ch. 679; AFLR/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, Cl, Cț, prin Vl, Ph, Il, Tl și rar Vn, Bz, Br, If „a da în lături, a împinge (o ușă)"; cf. î n d e ș c h í d e.

DESCHILÍN adv. GO/rar Gj „deosebit, separat, despărțit"; cf. a l é s[1] 2°...

DESCIÓR adj., f. *descioáră*, pl. *descioáre* GM; TDM II/rar Ph, Tr dim. de la *des*: [Cânepa] o semănăm *desc̑u̯ár*-așa GM/797.

DESCLOCÍ vb. IV tranz. și refl. pas. GM/rar Bz, Br, Ot „a trata găina pentru a nu mai cloci": Dacă n-o lași să clocească, o *dăsc̑loc̑éșt'*, o bagi la lac/759.

DESCOLORÁ vb. I refl. AFLR/ rar Gj, Ph; GD/rar Tl „a se decolora".

DESCOPCÍ vb. IV tranz. 1° AMD, Pl. 72; GM/rar Gr, Cl „a săpa în jurul butucului de viță de vie (pentru a dezgropa altoiul)": Primăvara o dezgropăm [vița], o tăiem, o *dăscopc̑ím*, o legăm, o săpăm. Îi dăm voie la altoi să fie afară GM/865; cf. d e s c ă l ț á...

2° GO/rar Gj „a tăia rădăcinile aeriene la vița de vie": [Vița] o lăsam până-și da ea lăstariu atâta și de-atuncea *descopc̑ám*... vița aia/913.

DESCOPCÍT s. AMD, Pl. 72/rar Gr, Cl „numele acțiunii de a d e s c o p c i 1°.

DESCOPILÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 50–51/rar Ph „a copili (porumbul)"; cf. d e s p u i á[2], f r ă ț u í, p u í 3°.

DESCOPLEȘÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 72/rar Tr „ a săpa în jurul butucului de viță de vie, pentru a dezgropa altoiul"; cf. d e s c ă l ț á...

DESCORNEȚÁ vb. I tranz. GM/rar Br „a desface de pe sârmă cârceii viței de vie".

– var. **descornuțá** vb. I tranz. AFLR/ rar Br.

DESCORNUȚÁ v. **descorneță**.

DESCRIÁ vb. I GO/rar Dj „a descrie".

DESCULȚÁ vb. I tranz. și refl. AO, h. 908; Pl. 10; AFLR/crt; AMD, ch. 403; GM; AFLR/Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl, Cț, prin If și rar Vl „a (se) descălța".

DESCÚLȚE, pe ~ loc. adv. GM/rar Ag „cu picioarele goale; desculț": Am luat-o *pă dăscúlțe* și am plecat prin noroi/766.

DESCURCÁT 1° adj., în **a aveá créierul ~** AO, Pl. 3/rar Ot „a avea minte multă; a fi deștept".

2° adj. AFLR/rar Ph [d. un oraș] „sistematizat, organizat": Oraș *descurcát*, care... dacă te rătăcești poți să ieși la un capăt/713.

3° adj. TDO/rar Ot „clar, simplu": [Urzesc] pă niște țăruși afară pă gard, că e mai...lucru mai repede pă gard, mai *descurcát*/996.

4° adv. AO, Pl. 3/rar Dj [d. modul de a vorbi] „răspicat, clar".

DESEÁGĂ v. **deság 1°**.

DESEÁN s. m., pl. *deséni* AO/977 „locuitor din comuna Desa".

DESEÁRĂ adv. **1°** GM; AFLR/rar Ag, Db „în seara zilei respective": Am vint *dăsáră*, mă culcasem/675. *Disc̑áră*, pă duminică seara, avea masa iar cu dar AFLR/820.

2° de ~ loc. adv. AO, h. 277, 278; 766/Dj, prin Ot și rar Vl, Tr; AMD, h. 470; AFLR/prin Ot și rar Vl, Ag „pentru de seară": Am făcut mâncare dă prânz și *dă dăsáră* AFLR/679.

3° de ~ loc. adv. AFLR/rar Ot „pe seară, seara": *De desáră* am fost la cămin/ 986.

4° în ~ loc. adv. TDO/rar Mh, Dj; AFLR/rar Db, Tr „spre seară": Vin oile, *în desáră* le mulge TDO/940.

DESEMNÁTĂ adj. f., pl. *desemnáte* GD/rar Cț [d. oi] „însemnate".

DESFÁCE vb. III tranz. și refl. 1° AMD, h. 683/rar Ag, Vn, Il, Tl, Cț „a împărți toamna oile de la o stână, după proprietarii lor; a r ă v ă ș i stâna"; cf. f ă r â m á 3°, î m p ă ș t i á, l ă s á 1°, r ă f u í 1°, r ă s c ó l 1°, r ă v ă ș í[2] 1°, s p á r g e 4°.

2° AMD, h. 593/rar Il „a deșteleni"; cf. d e s f u n d á 1°, d e s p â r l o g í, d e s t u p á 1°, d e ș t e l i n í 1°, d ú c e 2°, o g o r í 1°, r ú p e 1°, s p á r g e 1°.

3° GO/rar Vl; GM/rar Vl, Ag, Ot „a face să-și revină; a (se) reanima, a-și veni în fire": *M-am desfăcút* eu din zăpăceala aia GO/907. [Oamenii] l-*au desfăcút* [pe cel înecat]. L-au învârtit, a vomitat și-așa mai departe GM/684.

4° refl. GO/rar Dj [d. vreme] „a se îndrepta": În martie, când *să dăsfâce* timpu, plec în sat/990; cf. r e v e n í.

5° refl. GM/rar Ot „a se moderniza, a se emancipa":Acuma *s-a* mai *desfăcút* lumea/772; cf. c i l i v i z á...

6° refl. GO/rar Vl [d. ființe] „a crește, a se dezvolta": Îl întărcam [purcelul], îi dam colarezi... până *să dăsfáce* el să poată să mănânce orice/910; cf. a j ú n g e 1°...

7° refl. GO/rar Vl „a se descurca în viață, a răzbi, a o scoate la capăt": Cum *te-ai desfăcút* tu acolo, ce!, o femeie singură!?/ 927.

DESFĂCÚT adj., f. *desfăcútă* **1°** AO, Pl. 1/rar Dj; GM/rar Ot [fig., d. oameni] „luminat, civilizat"; cf. c i l i v i z á t...

2° AO, Pl. 22/rar Gj, Mh „divorțat"; cf. d e z b i n á t, l ă s á t, l e p ă d á t, s í n g u r 2°.

DESFĂȘÁ vb. I tranz. AMD, h. 309/ rar Ph „a curăța pănușile de pe știulete"; cf. c u r á[1] 2°...

DESFĂȘURÁ vb. I tranz. AFLR/ rar Dj „a curăța pănușile de pe știulete"; cf. c u r á[1] 2°...

DESFĂȘURÁRE s. f. GM/rar Cl „desfacerea pănușilor de pe știulete".

DESFERECÁ vb. I AMD, h. 506/prin Tr și rar Ot, Gr [fig., d. luna februarie, numită f ă u r a r] „a dezgheța": Făurar ferecă și *dăsférecă*, adică îngheață și dăjgheață/ 785.

– var. **desfericá** vb. I AMD, h. 506/rar Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Gr.

DESFERICÁ v. **desferecá**.

DESFOÍ vb. IV 1° tranz. AO, h. 436/ rar Vl „a desface pănușile de pe știuleți"; cf. c u r á[1] 2°...

2° refl. GM/rar Ot [d. gândacii de mătase] „a se curăța de membrană; a năpârli": După ce creștea, spunea că acu *să dăsfo̯áie* gândacii/775.

DESFUNDÁ vb. I 1° ind. prez. 1 sg. *desfundéz* AO, h. 589; AFLR/rar Dj, Tr; AMD, h. 593; AFLR/rar Ph, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl „a deșteleni un teren"; cf. d e s f á c e 2°...

2° ind. prez. 1 sg. *desfúnd* AO, h. 960 MN; AFLR/rar Vl, Gj, Ot; AMD, Pl. 72/rar Vl; *desfundéz* AFLR/rar Ph „a săpa": [La vie] terenu *se desfundeázǎ* cu sapa bine AFLR/714.

3° ind. prez. 1 sg. *desfúnd* AO, h. 516/ rar Gj; AMD, h. 406/rar Db, Ph, Bz; *desfundéz*/rar If „a curăța tufișurile de pe un teren împădurit"; cf. d e f i ș á 2°.

DESFUNDÁȚIE s. f., pl. *desfundáții* AMD, h. 406/rar If „teren d e s f u n d a t 3°; curătură".

DESFUNDĂTOÁRE s. f., pl. *desfundători* AO, h. 463/rar Gj „cazma"; cf. a r ș é u...

DESFUNDĂTÚRĂ s. f. AMD, h. 591/ rar Vn „teren deșteleni"; cf. c u r ă t ú r ă 3°...

DESINDÍU adv. GM/rar Ot „definitiv, de tot": M-a nenorocit de tot, *dăsindíu*/ 764; cf. d e f i n i t í v...

DÉSPĂ v. **viéspe 1°**.

DESPĂDURĂRÍT adj. AMD, h. 406/ rar Bz [d. terenuri] „defrișat"; cf. d e p l a n t á t...

DESPĂNSÁR v. **dispensár**.

DESPĂNUȘÁ vb. I tranz. AMD, h. 309; GM; GD/prin Cț și rar Br, Tr, Cl, Tl „a desface pănușile de pe știuleți”: [Porumbul] îl rupea cu frunză cu tot, l-aduceau acasă și pă urmă-l *despănușá* acasă zis, îl cura de frunză GM/863; cf. c u r á[1] 2°...

– var. **depănușá** vb. I tranz. AMD, h. 309; GM/rar Gr, Cț; **despănuși** vb. IV tranz. AMD/rar Br, Cl.

DESPĂNUȘÍ v. **despănușá**.

DESPĂPUȘÁ vb. I tranz. AMD, h. 309/rar Br „a desface pănușile de pe știuleți”; cf. c u r á[1] 2°...

DESPĂRȚÉNIE s. f. AFLR/rar Br „despărțire”.

DESPĂRȚÍ vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se despărțéște* AMD, h. 683; TDM II/rar Bz, Tr; AFLR/rar Cț „a se împărți în mai multe părți, a se separa”.

DESPĂRȚITÚRĂ s. f. AO, h. 321/rar Dj „bifurcație de drumuri”; cf. b i f u r c á d ă...

DESPĂUNÁ (4 sil.) vb. I tranz. AMD, h. 309/rar Bz „a desface, a curăța pănușile de pe știuleți”; cf. c u r á[1] 2°...

DESPÂRLOGÍ vb. IV tranz. AO, h. 589/rar Ot; AMD, h. 593/rar Bz, Tr „a desțeleni”; cf. d e s f á c e 2°...

– var. **despirlogí** vb. IV AO, h. 589/Dj și rar Ot.

DESPENSÁR v. **dispensár**.

DESPENSÁT adj. AO/rar Dj „scutit (de armată)”.

DESPICÁ vb. I refl. AMD, h. 403/rar Vl [d. pădure] „a înverzi, a înfrunzi”; cf. c ó d r u 1°...

DESPILÁ vb. I refl. GM/rar Ph „a se dezlega din pripon”: Un băiat i *s-a dăspilát* vaca, i s-a rupt sfoara/705.

DESPINTECÁ vb. I tranz. 1° AO, Pl. 121–122; TDO; AFLR/prin Dj și rar Mh, Ot; GM/rar Tr „a spinteca”: După ce îl spălăm [porcul tăiat] și-l facem albu, îl *dăspintecă*. Îl taie pă spinare și dă o parte-ncoace, una-ncoace, îl *despintecă* TDO/ 993.

2° AO, Pl. 91/rar Dj „a crăpa, a despica (lemne)”; cf. p l e s n í 1°, r ă z n í 3°, s p i n t e c á 1°, t o c á 5°.

– var. 1° **depintecá** vb. I tranz. AFLR/rar Dj.

DESPIRLOGÍ v. **despârlogí**.

DESPLASÁ vb. I refl. AFLR/rar Ph, Ot [d. picior] „a se luxa, a se deplasa”: Mi *s-a deplasát* picioru așa/760; cf. c l e f e t í...

DESPLINÍ vb. I refl. AMD, Pl. 95/rar Tl [d. larva de albină] „a se transforma din ou în viermișor”.

DESPUIÁ[1] vb. I tranz. și refl. pas. 1° AO, h. 436; GO/rar Gj, Mh; AMD, h. 309/rar Db, Gr „a (se) desface pănușile de pe știuleți”; cf. c u r á[1] 2°...

2° AO, h. 472/prin Gj și rar Mh, Dj „a (se) desface păstăile de fasole pentru a scoate boabele”; cf. b o b í...

3° refl. GM/rar Ag „a se descuama”: *S-a despuját* pielea de pe mine ca de pe șarpe/786; cf. p l e v u í.

4° TDM II/rar Db „a curăța coaja (de pe un copac)”: Era bușteanu de brad și-l... îl *dăspujám*/696; cf. g o g í 4°.

DESPUIÁ[2] vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *despuiéz* AMD, Pl. 50–51/rar Br „a tăia copilii (la porumb); a copili”; cf. d e s c o p i l í...

DESPUIÁTĂ adj. f. AMD, Pl. 151–152/rar Cl [d. oi] „cu lână puțină și rară”; cf. c h e l 3°...

DESTECÁ vb I refl. pas., ind. prez. 3 sg. *se desteácă* GM/rar Ot „a se rupe știuletele de pe tulpină”: *Să destecácă* porumb cu porumb și se desface, se curățá/758.

DESTÍNE v. **indestíne**.

DESTRĂBĂLÁ vb. I refl. AFLR/rar Ag „a se destrăma”: Și guleru *se destrăbăláse* ducând la morți/690; cf. d e s t r ă m á, d e z l â n á 2°, j u m u l í 3°, r ă b u f n í 6°, s t r ă m á, s t r ă m i ț á, z d r u m i c á 3°.

DESTRĂMÁ vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se destrămeázá* AO, Pl. 88/prin Dj și rar Gj, Ot; AMD, h. 401/prin Ot, Tr și rar Ag, Ph, Bz [d. țesături] „a se rupe prin zdrențuire”; cf. d e s t r ă b ă l á...

DESTRÂNTORÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 98/rar Ot, Il „a distruge, a omorî trântorii dintr-un stup”; cf. b á t e 3°...

DESTRÂNTORÍRE s. f. AMD, Pl. 98/rar Gr „numele acțiunii de a d e s t r â n t o r i”.

DESTRUCÁT adj., f. *destrucátă* AFLR/rar Mh „descoperit, neacoperit”: [Pâinea] o aruncăm acolo-n foc, fie că-n țăst, fie că *destrucátă* așa [...] așa neacoperită/941.

DESTUPÁ vb. I 1° AMD, h. 593/rar Db „a desțeleni”; cf. d e s f á c e 2°...

2° AMD, h. 216 MN; GD/rar Cț [d. leșie] „a curăța, a spăla eficient”: Leșie care *destúpă* rufele, adică le albește AMD/ 890. Rufa e necată, trebuie *destupátă* GD/ 892.

DESȚELENÁ v. **desțeleni 1°**.

DESȚELINÁ v. **desțeleni 1°, 2°**.

DESȚELENÍ vb. IV 1° AO, h. 589/Dj, Ot, prin Vl și rar Gj, Mh, Tr „a desțeleni”; cf. d e s f á c e 2°...

2° var. **desțelení** vb. IV AO, h. 516/rar Mh „a defrișa”; c f. c u r á[1] 5°...

– var. **desțelená** vb. I 1° AO, h. 598/rar Mh; AMD, h. 593/rar Vn; **desțeliná** vb. I 1° AO/rar Gj, Dj; AMD/prin Il, Cț și rar Vl, Db, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl; 2° AO, h. 516/rar Ot; **deteliná** vb. I 1° AO/rar Vl.

DESȚELENITÚRĂ s. f. AMD, h. 406/rar Br „defrișare”; cf. d e f i ș á r e 2°...

DESÚBT adv. AFLR/rar Ph, Gl „de-desubt”: Focu *desúpt* ardea/729.

DESUCÍ vb. IV refl. GM/rar Il „a se desface, a se desfășura”: Ș-apoi lua caii de de marne și venea până se strângea funia. Pe urmă strângea, sucea caii în partea aia și să *desucá*, pornea iar/841; cf. d e z v ă l u í 2°.

DESUPRÁ v. **deasúprea**.

DEȘCHEATURÁ v. **deschiotorá**.

DEȘCHEIÁTĂ adj. f. AMD/rar Cl [fig., d. păsări de casă] „care începe să ouă”.

DEȘCHÍDE v. **deschíde 2°**.

DEȘCHIOTORÁ vb. I refl., ind. prez. 1 sg. *mă deșchiótor* AO, h. 288/rar Gj „a se descheia (la nasturi)”.

– var. **deșcheatură** (4 sil.) vb. I refl., ind. prez. 1 sg. *mă deșcheátur* AO, h. 288 /rar Gj.

DEȘCHÍS adj. AFLR/rar Tl [d. terenuri] „plan și de mare întindere, întins”: Era teren *deșkís* și vedeai [până departe]/ 881.

DEȘELĂTÚRĂ s. f., pl. *deșelătúri* 1° AMD, h. 549/rar Db „șa între două dealuri; curmătură”; cf. s c ă z ă m â n t 2°.

2° var. **delășitúră** s. f. AMD, h. 550/ rar Ag „șa (la cal)”; cf. ș a 1°.

DEȘÉRT s. n., pl. *deșérturi* AMD, h. 70/rar Db, Cț [la om] „partea scobită dintre ultima coastă și osul șoldului”.

DEȘÍME s. f., pl. *deșími* 1° AMD; GM/rar Db, Il „desime, densitate”.

2° AMD, h. 407/prin Ag, Tr și rar Gr, Il; *deșímuri* AO, h. 517/rar Dj „desiș”; cf. b u g e á c 1°...

DEȘIRÁ vb. I 1° tranz. AMD, h. 392/ rar Db „a da firele pe rășchitor; a rășchia”; cf. d e p ă n á 1°...

2° tranz. AMD, Pl. 104–105/rar Cț „a răsuci împreună mai multe fire”.

3° refl. AO, h. 612/rar Gj [fig. d. (spicul unei) plante] „a începe să crească, a-și da drumul”; cf. a v á l...

4° refl. AMD/rar Gr [fig., d. căruță] „a se desface în părțile componente”: Dacă-i cade cuiu din inimă, *s-a deșirát* căruța/ 825; cf. d e z m o n t á.

DEȘÍȘ s. n., pl. *deșișuri* AO, h. 517/ prin Dj, Ot „desiș”; cf. b u g e á c 1°...

DEȘPICĂTÚRĂ s. f., pl. *deșpicătúri* AMD, Pl. 133, 134/rar Cl, Cț „tăietură, crestătură, despicătură”.

DEȘT v. **deștí 1°, 2°**.

DEȘTI s. n., pl. *dégte* 1° AO, h. 81; 112; TDO/crt.; AMD, h. 49; 78; AFLR/ crt. „deget”: *Deștí* zicem, deget e boierește AMD/830. Era cât buricu *déștuluí* așa de mare AFLR/831.

2° var. **deșt** s. n., *ca pe ~*; pl. *dégete, ca pe ~* v. **pe 2°**.

3° AO, h. 635/rar Dj „mâner la coasă”; cf. c ă l c â i 11°...

4° var. **gételea**, *a da ~* loc. vb. GM/rar Br [în jocurile de copii] „a număra, a alege echipele, participanții întrecându-se să apuce un băț, cu degetele strânse, pumn peste pumn, astfel încât cei care nu mai au loc trec în echipa a doua".

– var 1° **dégit** s. n., pl. *dégite* AO, h. 112/prin Mh; TDM III/rar Il; **deșt** s. n., pl. *dește* AO; AFLR/prin Dj și rar Vl, Mh, Ot; AFLR/rar Vl, Ag, Vn, Tr, Gr, Cl, Il; **géget** s. n., pl. *gégete* AO/rar Gj, Mh; **geșt** s. n., pl. *gește*/rar Gj; **gești** s. n., pl. *gește*/prin Mh și rar Gj.

DEȚĂMĂRĂ v. **zețămăr**.

DEȚELINÁ v. **deșteliní 1°**.

DEUNĂSEÁRĂ adv. GM/rar Db „acum câteva seri".

DEVĂROÁICĂ s. f. GD/rar Cț „domnișoară de onoare a miresei"; cf. a j u t o á r e...

DEVECHEÁT (4 sil.) adj., f. *devecheátă* AMD/rar Db [d. cuvinte] „vechi".

DEVENÍ vb. IV **1°** TDO/rar Dj; TDM I–III; AFLR/rar Ag, Db, Ph, Bz, Il „a ajunge la un anumit stadiu; a evolua": [Gândacii de mătase] *devín* și fac fluturi TDM II/736. [O lăsam cânepa] până *devenéá* de se mucegăia id./714. Din oprire din goană, [...] cârmit în loc, [calul] *devíne* și...și înțepenește odată TDM III/842; cf. v e n í 2°.

2° TDM I/rar Ag „a veni, a proveni, a se trage": Nu știu nici eu de unde *devíne* numili [satului] Pițigaia/ 686; cf. p r e v e n í 2°, p r o v e n í.

3° TDM I; AFLR/Vl, Ag „a veni, a ajunge": Acolo *devenéá* și cu familia lui, cu nu știu ce, cu neamurile lui, și să stabilea TDM I/690; cf. s o s í 2°; **a ~ vórba** TDM III/rar Db „a veni vorba": S-a făcut, cum *devíne vórba*, un halai, ce... nu să putea înțelege/816.

4° TDO/rar Dj; GM/rar Ag [d. aluat sau alt preparat] „a se umfla, a crește": Facem drojdia, o facem într-un ibric cu apă călduță, o lăsăm *să devínă* și facem pâinea GM/687; cf. î n f o i á, î n g â m f á 1°, p o r n í 3°, r ă b u f n í 1°, r ă s ă r í[1] 1°, r i d i c á 2°, v e n í 3°.

5° în **a devení la loc** loc. vb. TDM II/ rar Vn „a reveni": Doi ani m-am trudit cu inima, până mi-*a devenít la loc*/721.

DEVERÍCĂ s. m. GD/prin Cț și rar Tl „cavaler de onoare al mirilor": Nu există fată mare care să nu aibă trei, patru cămeși, sau cinci sau șase, să dea dă nun, dă socru, dă ginerică sau dă *deverígă* GM/868; cf. b r á n i ș t e[1] 1°...

– var. **deverígă** s. m., genit. *deverígii* GM/rar Cl; GD/rar Tl; **devorícă** s. m. GD/ rar Tl; **veverígă** s. m./rar Cț.

DEVERÍGĂ v. **deverícă**.

DEVIÁ vb. I AMD, h. 100/rar Ph [fig.] „a delira, a aiura"; cf. a r u i á...

DÉVLĂ s. f., pl. *dévle* AMD, h. 3 MN/prin Tr și rar Ag, Db, Gr, Cț „cap, craniu"; cf. c a p á c 4°...

– var. **deávlă** s. f., pl. *dévle* AMD, h. 3 MN/rar Db, Ph, Gr; **díblă** s. f./rar Ag.

DEVOCÁ vb I refl. GM/rar Vl [d. săpun, carne, la fiert] „a se desprinde, a se desface de pe pereții vasului sau de pe oase": [Picioarele de porc] le fierbem până *să dăvoácă* du pă os/678; cf. d e j g h e o r á 4°...

– var. **dehocá** vb. I refl. GM/rar Vn; **dezvocá** vb. I refl. GO/rar Gj.

DEVORÍCĂ v. **deverícă**.

DEZALINTÁ vb. I tranz. GM/rar Vn „a dezvăța de alintat": O alintasem [pe soție], măi, cum să fac eu *s*-o *dizalínt*?/ 727.

DEZÁSTRURI s. n. pl. AFLR/rar Bz „dezastre, calamități"; cf. c l i ș c á n i e...

DEZBARCÁ vb. I AFLR/rar Ph „a descărca dintr-un vehicul".

DEZBĂȘCUÍT adj., pl. *dezbășcuíți* GM/rar Ot „despărțit, separat"; cf. b ă ș c u í t...

DEZBETÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *dezbetésc* AO, h. 902/rar Gj, Mh „a desface (ceva împăturit) și a netezi"; cf. a ș t é r n e 1°...

DEZBÉTIC v. **dezmétic**.

DEZBINÁT adj., f. *dezbinátă* AO, Pl. 22/rar Dj „divorțat"; cf. d e s f ă c ú t 2°...

DEZBLOCÁT adj. GD/rar Cț „dislocat".

DEZBRĂCÁ vb. I AMD, h. 309/rar Ph, Tr „a desface pănușile de pe știuleți"; cf. c u r á[1] 2°...

DEZBULBÁ vb. I tranz. AMD/rar Cl „a lămuri, a dumiri, a descurca".

DEZBULUGÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 135–136/rar Tr „a împrăștia (un grup compact)": *Dezbuluĝím* [oile] ca să plece la păscut/777; cf. s p ă r g ă l u í, s p ă r g u í.

DEZENTERÍE s. f. AO, h. 136/rar Mh; AMD, h. 103/rar Ag, Ph, Vn „dizenterie".

– var. **dezintăríe** s. f. AMD, h. 103/rar Ag, Tl; **dezinteríe** s. f./rar Vl; **dizantaríe** s. f./rar Gr; **dizânteríe** s. f./rar Ag; **dizinteríe** s. f./rar Bz, Gr; **zenteríe** s. f. GM/rar Db; **zinterezíe** s. f. AMD/rar Db.

DEZGĂRDINÁ vb. I **1°** tranz., ind. prez. 1 sg *dezgărdinéz* AO, h. 666/rar Ot „a desprinde cu sapa pământul din jurul unei plante".

2° tranz., ind. prez. 3 sg. *dezgărdină* AFLR/rar Dj „a scoate, a desface în bucăți": Îi *dezgărdină* slănina toată du pă el [= porc]/ 983.

3° refl., ind. prez. 3 sg. *se dezgărdină* GM/rar Ph, Ot; *se dezgărdină* TDO/rar Dj [d. preparate sau carne puse la fiert] „a se desprinde de pe pereții vasului ori de pe oase": [Cașul] *se dezgărdină* când s-adună TDO/973. [Picioarele de porc] le fierbeam iar bine, până când *să dăzgărdină* de pe oase GM/710; cf. d e j g h e o r á 4°...

– var 3° **dezgherghiná** vb. I refl. AFLR/ rar Gr, Cț; **dezgrădiná** vb. I refl. GM; AFLR/rar Db, Gr.

DEZGĂRDINÁT s. n. AO, h. 666/rar Ot „acțiunea de a d e z g ă r d i n a 1°.

DEZGĂTÍ vb. IV **1°** AFLR/rar Vn, Gr; GD/prin Cț „a scoate găteala miresei": Duminică seara o *dezgătéște* nașâ-sa [pe mireasă] AFLR/821; cf. d e z g o v í, d e z l e g á 1°, d e z v ă l á.

2° GM/rar Vn „a dezbrăca hainele de sărbătoare".

DEZGĂȚÁ vb. I AFLR/rar Cl; GD/ rar Tl. Cț „a desface, a desprinde".

DEZGĂUGÁ v. **dejghiocá 1°**.

DEZGHEOCÁ v. **dejghiocá 1°**.

DEZGHEAURÁ v. **dejgheaorá 3°**.

DEZGHERGHINÁ v. **dezgărdiná 3°**.

DEZGHILINÁ vb. I tranz. AFLR/rar Db „a desprinde (din locul unde este bine înțepenit)": De-abi le-*am dezgílinát*/812; cf. c l i n t í...

DEZGHIOCÁ (3 sil.) v. **dejghiocá 4°**.

DEZGHIOCÁ (4 sil.) v. **dejghiocá 1°**.

DEZGHIOGÁ v. **dejghiocá 1°, 4°**.

DEZGHIORÁ v. **dejgheorá 1°, 3°**.

DEZGOVÍ vb. I tranz. GD/rar Cț „a scoate găteala miresei"; cf. d e z g ă t í 1°...

DEZGRĂDÍ vb. IV refl. GM/rar Vn [d. preparate sau carne, la fiert] „a se desprinde de pe vas sau de pe oase"; cf. d e j g h e o r á 4°...

DEZGRĂDINÁ v. **dezgărdiná 3°**.

DEZGRĂDÍT adj., f. *dezgrădítă* AO, h. 191/rar Ot „fără gard, neîngrădit": Prispă *dăzgrădítă*/932.

DEZGROPÁ vb. I, în **a ~ călușul** GM/rar Ot „a îndeplini ceremonialul de reactivare a cetei de călușari, dezgropând bățul cu care au jucat".

DEZINTĂRÍE v. **dezenterie**.

DEZINTERÍE v. **dezenterie**.

DEZLÂNÁ vb. I tranz. și refl. **1°** GD; AFLR/rar Tl [d. lâna cu impurități] „a se descurca, a se curăța": O spălăm la apă rece... venim acasă, o batem cu vergeaua, dacă are cornuți, *să dizlănézí*, *să dezlânĝáză* lâna AFLR/881.

2° AMD, h. 401/rar Db, If [d. pânză] „a se destrăma"; cf. d e s t r ă b ă l á...

DEZLÂNÁT adj., f. *dezlânátă* TDO/ rar Gj [d. firul de lână tors] „gros și nerăsucit": Dacă facem covoare, o toarcem [lâna] împlinit, mai *dezlínátă*/943; cf. î m p l i n í t 2°.

DEZLEGÁ vb. I **1°** în **a ~ mireásа** GM/rar Db, Ph, Bz, Tr „a scoate (luni după nuntă) găteala miresei, ca semn al trecerii în rândul nevestelor": Când despre ziuă *dezlegá mirĝása*, așa să spunea, îi lua floarea aceea de pe cap, volu și o lega cu un batic/709; cf. d e z g ă t í 1°...

2° a ~ drúmurile AFLR/rar Ph „a îndeplini un ritual, la câteva zile după nuntă, pentru a permite miresei să-şi viziteze părinţii".

3° ~ ápa (ápele) v. **ápă 2°**.

4° ~ călúşul v. **călúş 3°**.

5° ~ plóile TDM II/rar Tr „a îndeplini anumite ritualuri pentru a începe să plouă": Arunca femeile cu apă pă noi *„să dezlíége plóile*, să dea Dumnezău"/754.

DEZLEGÁNIE s. f. GD/rar Tl „slujbă oficiată pentru un copil nebotezat".

DEZLEGÁTUL s. art., ~ **ápei** AFLR/rar Ph „acţiunea de a d e z l e g a 3°".

DEZMÉTEC v. **dezmétic**.

DEZMÉTIC adj., pl. *dezmétici* AO, h. 703/rar Vl; AMD, Pl. 100/rar Ag, Db, Ot, Tr, Cl [d. stupi] „fără matcă; orfan"; cf. b e z m é t i c...

– var. **dezbétic** adj. AMD, Pl.100/rar Tr; **dezmétec** adj., pl. *dezméteci* AO, h. 703/rar Dj.

DEZMINŢÍT adj., f. *dezmințítă* GM/rar Vl „fără minţi; smintit, nebun"; cf. a i u r á t i c...

DEZMIRIŞTÁ vb. I AO, h. 590/rar Dj; AMD, h. 594/rar Ph, Tr, Gr „a dezmiriști"; cf. s p á r g e 2°.

DEZMOBILIZÁ vb. I tranz. şi refl. GM/rar Cl; GD; AFLR/rar Tl, Cţ „a (se) demobiliza (din armată), a (se) elibera".

DEZMONTÁ vb. I tranz. AFLR/rar Ph „a demonta": Eu *am dezmontát*-o [bicicleta], ca să nu poată să meargă cu ea/706; cf. d e ş i r á 4°.

DEZMOŞOROÍ vb. IV tranz. GM/rar Ph „a dezgropa altoiul (la vița de vie)"; cf. d e s c ă l ţ á...

DEZNUNÍ vb. IV intranz. şi refl. GM/rar Ph „a încheia nunta printr-un ospăţ cu nunii": Marți se zicea aşa, *dăznunéá*, dacă mai rămânea băutură, mai rămânea mâncare, mai cinstea cu naşă-su, cu ai lor acoale, ştii, nu mai ne chema pe noi, se zicea din bătrâni: *să dăznunéşte* astăzi/701.

DEZORZÍ vb. IV tranz. GO/rar Gj „a desface, a descurca (mațele porcului pregătite pentru mezeluri)".

DEZÚMPLE vb. III GM/rar Il „a scoate conținutul; a goli": După ce le-*am dăsumplút* [mațele porcului] şi le-am curățit frumos, le-aduc în casă/850.

DEZVĂLÁ vb. I tranz. AFLR/rar Dj „a scoate găteala, vălul miresei": Trece mireasa cu naşa *la dezvălát*... şi o-nvăleşte cu baticu/983; cf. d e z g ă t í 1°...

DEZVĂLUÍ vb. I **1°** tranz. AMD, h. 396/rar Tl „a desfăşura urzeala de pe sulul dinapoi (trecând-o prin iţe şi prin spată), pentru a o aduce pe sulul dinainte"; cf. d e z v â r t í 1°, î n t o á r c e 3°, î n v ă l í 7°, î n v ă l u í 3°, î n v o á l b e, s t r á n g e 2°, t r á g e 4°, v ă l u í.

2° refl. AFLR/rar Tl [d. o funie] „a se desfăşura": [La arie] dezlega caii şi-i schimba în partea opusă, în partea cealaltă ş-o lua napoi, mergând înapoi, *să dizvăluiá* funia ş-o lua de la mijloc înspre margine/883; cf. d e s u c í.

DEZVÂRTÍ vb. IV refl. **1°** AMD, h. 396/rar Db „a desfăşura urzeala de pe sulul dinapoi (trecând-o prin iţe şi prin spată), pentru a o aduce pe sulul dinainte"; cf. d e z v ă l u í 1°...

2° AMD/rar Gr „a se învârti în sens invers".

DEZVOCÁ v. **devocá**.

DIARÁ vb. I intranz. AO, h. 134/rar Dj „a delira, a aiura"; cf. a r u i á...

DIARÁIE v. **diharíe**.

DIBÁC adj. GM/rar Db; GD/rar Cţ „dibaci, priceput, îndemânatic"; cf. d i b ă c ó s, d i b u ş á l n i c, î n d e m â n ă t ó r, î n d e m â n é l n i c.

– var. **dubáce** adj. f. GM/rar Db; **ghibáci** adj. GD/rar Tl.

DIBĂCÓS adj., f. *dibăcoásă*, pl. *dibăcoáse* GM/rar Db, Bz „dibace, îndemânatic, priceput"; cf. d i b á c...

DIBĂÍ v. **dibuí 2°**.

DIBÂÍ v. **dibuí 2°**.

DÍBLĂ v. **dévlă**.

DIBOÍ v. **dibuí 1°, 2°**.

DIBUÍ vb. IV **1°** tranz., ind. prez. 1 sg. *díbui* AMD, h. 80; GM/Db, Tr, prin Ag, Ph şi rar Vn, Bz, Br, Gr, Il „a pipăi, a palpa, a masa uşor": *Díbuí* eu cârlana, picioru dân faţă, o iau pă vâna mare-aşa cu deştu GM/821; cf. c ă u t á 1°...

2° var. **dibăí** vb. IV intranz., ind. prez. 1 sg *díbăi* AO, h. 115/rar Gj; AMD, h. 81/prin Il şi rar Ph; *dibăiésc* AMD/rar Il „a bâjbâi (pe întuneric)"; cf. b â j b â i 2°...

3° AMD, ch. 115/rar Db „a căuta (un lucru pierdut)"; cf. c ă u t á 2°.

– var. **adibăí** vb. IV 2° intranz., ind. prez. 1 sg. *adíbăi* AO, h. 115/rar Dj, Ot; **adibíi** vb. IV 2° intranz., ind. prez. 1 sg *adíbii* AMD, h. 81/rar Gr; **adibuí** vb. IV, ind. prez. 1 sg. *adíbui* 1° tranz. AO, h. 114/rar Ot; AMD, h. 80; GM; TDM I/prin Ot şi rar Db, Gr; 2° intranz. AO/prin Ot şi rar Vl; AMD/prin Ot şi rar Tr, Gr; **dâbuí** vb. IV 2° tranz., ind. prez. 1 sg. *dâbuiésc* AMD/rar Db; **dibâí** vb. IV 2° tranz., ind. prez. 1 sg. *díbâi* AMD/rar Cl; **diboí** vb. IV, ind. prez. 1 sg. *dibói* 1° tranz. AMD/prin Ag şi rar Db; 2° intranz. AMD/prin Ag şi rar Db; **dibuiá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *dibúi* 1° tranz. AMD/rar Db; 2° intranz. AMD/rar Db.

DIBUIÁ v. **dibuí 1°, 2°**.

DIBUŞÁLNIC adj., f. *dibuşálnică* GM/rar Db „dibaci, priceput, îndemânatic": P-ăsta mare-l am foarte *dibuşálnic*, aşa *dibuşálnic*, că d-asta spune că vrea să dea la electronica, e tare *dibuşálnic* aşa şi are răbdare multă/692; cf. d i b á c...

DIC s. n., pl. *dícuri* AMD, h. 546; GM; TDM II; AFLR/prin Il şi rar Ph, Br, Cl; GD; AFLR/prin Tl şi rar Cţ „dig"; cf. c ă ş i ţ ă[2] 3°...

– var. **dichi** s. n., pl. *díchiuri* GM/rar Cl; GD/rar Tl.

DICÁNIE s. f. GD/rar Tl, Cţ „unealtă (constând dintr-o scândură în care erau înfipți colți de piatră) trasă de cai pe aria de treierat, pentru tocat paiele"; cf. c r é m e n e 1°...

DICARBONÁT s. AFLR/rar Tl „bicarbonat (de sodiu)"; cf. c ă r b u n á t.

DICHI v. **dic**.

DÍCHIE v. **dríchie 1°**.

DICHISÍT adj., pl. *dichisiți*, f. *dichisítă* AMD; GD/rar Tl, Cţ „pregătit cu toate cele necesare pentru a întreprinde ceva": Să găsește una mai *dikisítă*, „hai, fă, că vă fac eu foi", zice, „că eu am mamă vitrigă şi eu vă fac foi şi plăcinte" GD/881. Eram *dikisíți* pentru cosit AMD/892.

DICICLÉTĂ v. **bliciclétă**.

DICIMÁL v. **duciumál**.

DICUÍ v. **diguí**.

DICUIÁLĂ s. f. GM/rar Cl „îndiguire"; cf. d i c u í r e.

DICUÍRE s. f., pl. *dicuíri* GD/rar Tl „îndiguire"; cf. d i c u i á l ă.

DICULÉŢ s. n., pl. *diculéțe* AFLR/rar Br dim. de la d i c: După ce s-a arat, să face *diculéțele* pă mijloc/741.

DIDÍU v. **déde 3°**.

DIENCEÁN (3 sil.) s. m., pl. *diencéni* AMD/759 „locuitor din satul Dienci".

DIFERÍ vb. IV refl. AMD/rar Bz „a se deosebi": Cetina pinilor *se diféră* de-a lui bradu /730; cf. a l é g e 3°.

DIFERÉNT adj. AFLR/rar Vn „indiferent, nepăsător, neîncrezător (faţă de cineva)": Tata meu s-a arătat *diferént* de el/724.

DIFURCÁRE s. f., pl. *difurcări* AMD, h. 531/rar Cţ „bifurcație (de drumuri)"; cf. b i f u r c á d ă...

– var. **defurcáre** s. f., pl. *defurcări* AMD, h. 531/rar Cţ.

DIFURCÁȚIE s. f., pl. *difurcății* AMD, h. 531/rar Tr, Tl „bifurcație (de drumuri)"; cf. b i f u r c á d ă...

– var. **defurcáție** s. f., pl. *defurcății* AMD, h. 531/rar Db.

DIGUÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. AO, h. 334/rar Mh; GM/rar Tr „ a (se) face dig, a (se) îndigui"; cf. î n d i c u í, î n m ă l u í, p o m o s t í 3°, z ă t o n í 2°.

– var. **dicuí** vb. IV tranz. şi refl. pas. GM; AFLR/rar Br, Il; GD/rar Tl.

DÍGVĂ v. **tívgă 3°**.

DIHARÍE s. f. AO, h. 136/prin Mh şi rar Vl, Gj „diaree"; cf. b o á l ă 4°...

– var. **diarâie** s. f. AO, h. 136/rar Ot.

DIHĂMÁ v. **dehămá.**

DIHĂNÁT adj., pl. *dihănáți* AMD, h. 69 MN/rar Bz „foarte flămând, epuizat de foame": Om *dăă̯ínát* dă foame, nu mai are nici putere să meargă pă drum AMD, h. 35/704; cf. f â r ș í t[1] 2°, h u p í t 1°, i e m e s í t, l i h o t í t.

– var. **dăăínát** (3 sil.) adj. AMD, h. 35; 69 MN/rar Ph.

DIHÓLNIȚĂ v. **dihórniță 3°, 4°.**

DIHÓNIȚĂ v. **dihórniță 1°, 2°.**

DIHÓRNIȚĂ s. f., pl. *dihórnițe* **1°** GM/prin Il și rar Cl „recipient cu substanțe inflamabile (păcură, gaz, bucăți de cauciuc etc.) căruia i se dă foc, conform obiceiului, în seara de Lăsatul Secului de Paște": Când să lasă Secu pentru postu Paștelui, să aprinde *diu̯órnițe*, o cizmă pusă-ntr-un arac sau în furcoi, și-i dă puțin gaz, și-i dă foc, și le ridică-n sus, toți copiii să strânge pă stradă așa și cu alea în sus/828; cf. f u l u l í e, o l e l í e.

2° GM/rar Cl, Il „numele obiceiului de a umbla prin sat cu o ~ aprinsă"; cf. u r l ă r í e 1°.

3° var. **diórniță** s. f., pl. *diórnițe* AFLR/rar Db „vas în care se păstrează d o h o t u l"; cf. d i ú r n ă, p ă c u r á r[2] 3°.

4° var. **dihólniță** s. f., pl. *dihólniți* AMD, h. 3/rar Ph „țeastă, craniu"; cf. c a p á c 4°...

– var. **dihólniță** s. f., pl. *dihólnițe* 3° AFLR/rar Bz; **dihóniță** s. f., pl. *dihóniți* 1° GM/rar Il; 2° GM/ rar Bz, Il; **dióniță** (4 sil.) s. f., pl. *dióniță* 2° AMD; GM/prin Il; **diórniță** s. f., pl. *diórnițe* 1° GM/rar Db, Cl, Il; 2° AMD/rar Il; *diórniți* 2° GM/rar Il.

DIJGĂIÁ vb. I refl. AMD/rar Tl [d. bolovani] „a se desprinde, a se disloca"; cf. c l i n t í...

DIJMUÍ vb. IV intranz. AFLR/rar Gr „a împărți, a repartiza partea cuvenită după treierat": După ce se termena ceata, începeam *să dijmuím*, adică ne luam grâul și dam oim și mașinistrului/835.

DIJMUIÁLĂ s. f. GM/rar Bz „luatul dijmei; dijmuire".

DILIDÁR s. GM/rar If „soi de mei furajer"; cf. p ă r â n g 1°.

– var. **diridár** s. GM/rar If.

DILIMEÁ v. **dermeá.**

DIMICÁ vb. I tranz. AO, h. 58/rar Mh „a mesteca bine mâncarea (în gură); a dumica".

DIMICÚȘ s. GO/rar Mh „terci de mălai folosit ca hrană pentru puii de găină"; cf. a l u á t 4°...

DIMÍE s. f., pl. *dimíi* **1°** AO, h. 293; TDO; AFLR/crt.; AMD, h. 483; AFLR/ Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Il, prin Vl, Tl, Cț și rar Gl, If, Gr, Cl „țesătură groasă din lână, de obicei de culoare albă"; cf. a b á 1°...

2° AMD, h. 484/prin Tr și rar Ot și pl. *dimíe*/rar Ot [mai ales la pl.] „cioareci"; cf. s t r â m t á r, z é g h e 3°.

3° AMD, h. 232/rar Vn „țesătură din postav pentru acoperit patul; cuvertură"; cf. a n a f t á r...

DIMIÉR (3 sil.) s. m., pl. *dimiéri* **1°** AO, h. 295/rar Mh, Dj; AMD, h. 485/ rar Db „piuar"; cf. a b a g í u...

2° GM/rar Db „boiangiu"; cf. b o a g í u...

DIMIGEÁNĂ v. **damigeánă 1°.**

DIMIJÁNĂ v. **damigeánă 1°.**

DIMINEÁȚĂ s. f. **1°** ~ **búnă** s. compus GM/rar Ph „vizită a tinerilor căsătoriți, luni după nuntă, la nași".

2° pl. *diminéți* GM/rar Ag, Db „pomană făcută, după obicei, dimineața, timp de șase săptămâni după înmormântare": Îi cari [mortului] *diminéți* șase săptămâni, făcem mâncare, ducem la o casă zilnic/692.

DIMIOÁRĂ (4 sil.) s. f. GM/rar Db dim. de la d i m i e 1°.

DIN prep. **1°** TDO/rar Vl; AFLR/rar Tr „după (introducând un compl. indir.)": Se scula vesel, bine *din* febra aia AFLR/ 793.

2° TDO/rar Mh; AFLR/rar Cț „după (introducând un compl. de timp)": La trei săptămâni *dîn* Paști AFLR/892.

3° AFLR/rar Tr „de pe": [Firul tors] îl luam *din* fus/794.

4° TDO; AFLR/prin Mh și rar Gj, Dj; AFLR/rar Tr, Gr „cu (introducând un compl. instr.)": [Lemnul] se spintecă *din* feresteu AFLR/951. [Rufele] le spăl întâi *din* săpun *id.*/796.

5° GO/rar Gj „de pe vremea": Puțu acesta este făcut *din* bunici și străbunici/ 938.

6° AFLR/rar Il „în ceea ce privește, în privința": S-a-nțeles părinții *dîn* zestre, ce are ăla, ce are ăla.../836.

7° în loc. prep. ~ **afără de** AFLR/rar Mh „afară din": Avem altu grajd mai *din afără de* sat/961; ~ **deál de** AFLR/rar Dj „la deal de, mai sus de": Ne-am mutat *din deal de* Sfat/933.

8° în loc. adv. ~ **dóuă** v. **dóuă 1°**; ~ **noápte** GM; AFLR/prin Il și rar Tr, Gr; GD/rar Tl „de cu noapte; dis-de-dimineață": Să ne sculăm *din nọápte* GM/797; Tutunu se culege *din nọápte* AFLR/821; ~ **príma dátă** TDM I, III/rar Vl, Gr „de prima dată, mai întâi": Dacă s-anină [betele] *din príma dátă, din príma dátă*, [zi]ce că anu-ăla gata, se-nmărită TDM I/672; cf. d e o c a m d á t ă...

9° în loc. adj. ~ **aproápe** v. **aproápe**; ~ **depárte** v. **depárte.**

DINAFÁRĂ, pe ~ loc. adv. AFLR/rar Db „pe deasupra, la suprafață; superficial": Prașila cu caii se făcea mai mult *pă dinafără*, pă unde mergea mergea.../700; cf. f á ț ă 5°.

DINAÍNTE 1° adv. AO, h. 190/rar Vl „înainte, (mai) demult": Mai *dinaínte*-i spunea [prispei] foișor/903; cf. d e m ú l t 2°...

2° cu val. subst. **dinaíntea cărúței** AMD, h. 655/rar Db, Ph „partea din față, dricul dinainte"; cf. b r ă c i n á r 2°...

DINÁR s. m. **1°** GM/rar Db „dar (de nuntă)"; cf. c a d ă u...

2° GM/rar Db „impozit": Spunea biata mama bătrână că venea unu o dată pe an și trebuia să fie cu toate-n mână, cu cât era pus, trebuia să iasă să dea tot ce era *dináru* lor, darea, vițel, brânză, lână/697; cf. d á j d i e...

DINCOÁCEA adv. AFLR/rar Mh „dincoace": Să treacă *dincọáca*/949.

– var. **díncocea** adv. TDM I/rar Tr.

DÍNCOCEA v. **dincoácea.**

DINCOLÓ adv. AFLR/rar Mh, Gj; Tr „dincolo".

– var. **dúncolo** adv. AMD/rar Db.

DINSPENSÁR v. **dispensár.**

DÍNSPRE prep. TDO/rar Dj „spre, către": *Dínspre* ziuă [...] i-a venit și lui somn/986.

DINTÂILEA adv. GM/rar Gl „înainte de toate, mai întâi"; cf. d e o c a m d á t ă...

DÍNTE s. m., pl. *dinți* **1°** AO, h. 604/ rar Dj [iron.] „bob de știulete": Le-a căzut *dințî* [știuleților, sunt] cu boabele rari, pân Moldova le zâc babe, că le-a căzut *dințî*/ 982.

2° art. **díntele cálului** s. compus TDO/ rar Gj; ~ **óii** s. compus GM/rar Gr „soi de porumb cu bobul lunguieț"; cf. c o l ț 10°.

3° art. **díntele cáilor** s. compus AO, h. 737/rar Dj; ~ **iépii** s. compus/rar Mh; **dínte de íapă** s. compus/rar Dj „lătunoaie în țesătură"; cf. c ă l ú g ă r 2°...

DÍNTRU 1° prep. GM/rar Db „pentru, în ceea ce privește": La ăștia le dau șervete, ai nașului, câți are pretenție, la toți le dau; eu am avut douăzeci și două de șervete și *dintr*-un tot nu mi s-a ajuns/812.

2° dintr-ajúns loc. adv. TDM II/rar Vn „de ajuns, suficient"; cf. d e p l í n...

3° dintráia v. **áia 2°.**

DINȚÁR s. n. GM/rar Cl „greblă mare, cu dinți de lemn, pentru strâns paiele de pe miriște": [La seceriș] târai *dințáru* până nu mai puteai/866.

DIÓNIȚĂ v. **dihórniță 2°.**

DIÓR s. m., pl. *dióri* AO, Pl. 93/Dj și prin Mh, Tr; AMD, h. 432 MN; AFLR/ Ag, Ot, Tr, Gr, prin Db și rar Ph, Cl, Tl, Cț „dihor".

DIÓRNIȚĂ v. **dihórniță 1°– 3°.**

DIOROÁICĂ (4 sil.) s. f. AMD, h. 432 MN/rar Tr „femela d i o r u l u i".

DIOVLEÁC v. **dovleác.**

DIP s. colect. GD/rar Tl „foi din partea de jos a plantei de tutun": Foile [de tutun] de la pământ să numea *dip*/873; cf. c ă ț é l 7°...

DÍPĂ v. **dúpă 2°**.

DIPĂ v. **după**.

DÍPE v. **dúpă 2°**.

DIRÉGE v. **drége 2°, 3°, 5°**.

DIRÉPT v. **drept 3°, 4°**.

DIRIDÁR v. **dilidár**.

DIRIMEÁ v. **dermeá**.

DIRMEÁ v. **dermeá**.

DIRMÓN v. **dârmón 2°**.

DISÁG v. **deság 1°**.

DISÁGĂ v. **deság 1°**.

DISÁGI v. **deság 1°**.

DISCUÍ vb. IV tranz. și refl. pas., ind. prez. 3 sg. *(se) discuie* GO/rar Dj, Ot; GM/Tr, prin Ot și rar Ag, Db, Br, Gr „a (se) ara folosind plugul cu discuri".

DISCUÍRE s. f. GO/rar Dj „numele acțiunii de a d i s c u i".

DISCUÍT s. n. AFLR/rar Gr „pământul fărâmițat, pregătit pentru umplut pereții casei": Partea femeiască toarnă cocoloașele și *discuítu* pân interior [la casă]/826.

DISCUTÁ vb. I TDO/rar Dj; GM; AFLR/rar Ag, Db, Gr, Cl [d. un tânăr sau o tânără] „a fi în vorbă cu o fată sau cu un băiat": Până la urmă noi *am discutát* un timp oarecare, vro câteva luni de zile, după aceea ne-am logodit TDO/929; cf. a v e á 1°...

DISPĂREÁ vb. II refl. AFLR/rar Gj; GM/rar Ag, Br, Il; GD/rar Cț „a dispărea": *S-a dispărút* babele, s-a dus, nu mai este GM/741. Și-ncingeam copilu și *să dispăreá* junghiu GD/894; cf. p i e r í 4°, ș t e r p e l í[1].

DISPENSÁBIL s. m. și n., pl. *dispensábili* AMD, h. 480/prin Cț și rar Ag, Ph, Tr, Tl; *dispensábile* AFLR/rar Mh [mai ales la pl.] „izmană".

– var. **dispensáre** s. n. pl. AMD, h. 480/rar Db; **dispensári** s. m. pl./rar Db, Tr; **indispensábile** s. n. pl./rar Ot.

DISPENSÁR s. n., pl. *dispensáruri* AO, Pl. 11/prin Gj și rar Vl, Mh; AMD, h. 96/rar Vl, Ph, Bz, Tl; *dispensắre* AFLR/rar Tl „unitate medicală rurală"; cf. i n f e r m e l í e.

– var. **dăspensár** s. n., pl. *dăspensáre* AMD, h. 96/prin Tr și rar Ag, Db, Ph, Cl, Il, Cț; *dăspensáruri*/rar Tr, Gr, Cl, Cț; **despănsár** s. n., pl. *despănsáre*/rar Ph; **despensár** s. n.,pl. *despensáre* AO, Pl. 11; TDO/Gj, Mh, prin Ot și rar Vl, Dj; AMD; TDM I, III/Ph,Tr, prin Ag, Db, Ot, Gr, Il și rar Br, Cl, Cț; **dinspensár** s. n., pl. *dinspensáre* AMD/rar Cț.

DISPENSÁRE v. **dispensábil**.

DISPENSÁRI v. **dispensábil**.

DISTILĂRÍE s. f. AMD, h. 378/rar Ot „instalație rudimentară pentru distilat rachiul"; cf. p o v á r n ă 2°, ț u i c ă r í e.

DISTRÁRE s. f., pl. *distrări* GO; AFLR/rar Dj; *distrăruri* AFLR/rar Vl „distracție, petrecere": N-am avut nicio *distráre* doi ani de zile [...] ne cânta cositorari d-ăia cu fluieru și noi jucam, asta a fost *distrárea* noastră AFLR/979.

DISÚPRA v. **deasúpra 3°**.

DIȘÉICĂ s. f. GD/rar Cț „cocon care conține viermele de mătase femelă"; cf. g o g o ș o á i c ă 1°.

DÍTAI adj. invar. AFLR/rar Ph „mare, coșcogea": Eram [...] *dítai* sergent, de vânători de munte/703; cf. b a r í t a í...

DIȚEȘTEÁN s. m., pl. *diteșténi* AMD/703 „locuitor din satul Dițești".

DIUDIÚC (2 sil.) s. n., pl. *diudiúcuri* GM/rar Cl „instrument muzical făcut dintr-o bucată de trestie": Făcea *dudiúcuri*, așa să spunea, dă trestie, tăia puțin cu cuțitu și rămânea așa ca nailonu, așa o pieliț-așa și el cânta cu *dudúcu* ăla, ne cânta și noi jucam/866.

DIUIÉN v. **duién**.

DIUNIÚC (2 sil.) s. n. [?] AMD, h. 620/rar Tl „soi de grâu hibrid (obținut prin încrucișare cu secară)".

DIÚRNĂ (3 sil.) s. f. GM/rar Il „vas în care se păstrează d o h o t u l": Avea o

cutie așa cu păcură și mânjea ulucile le fete, îi zicea *diúrnă* cu păcură/843. cf. d i h ó r n i ț ă 3°...

DIVÁN s. n. AMD; GM/rar Tr, Gr „sfat, taifas; sporovăială"; cf. d u i á l ă, t á i n ă 1°, t ă l ă l ă i á l ă.

DIZANTARÍE v. **dezenterie**.

DIZANTERÍE v. **dezenterie**.

DIZINTERÍE v. **dezenterie**.

DIZLIGÉA s. f., pl. *dizligéle* GD/ rar Cț „greblă"; cf. g r á p ă 3°, g r é b l ă 5°.

DO[1], ~ ~ interj. GM/rar Ot „cuvânt cu care se alungă lupul; ho"; cf. h o r, ț ú r i.

DO[2], **mai** ~ loc. adv. GO/rar Gj, Mh „aproape, cât pe-aci": Era *mai do* să cad/937. Puii de mierlă, până *mai do* să zboare, sânt în piele, goi/948; cf. a h á...

DOÁGĂ s. f., pl. *doáge* 1° AMD, Pl. 88–89/rar Cl, Il „stup primitiv (din scânduri)".

2° pl. **dogi** AMD, Pl. 3/rar Tr, Cț „doage": Bota e din... cu *dăuáge* dă lemn AFLR/929.

3° GM/rar Db „fund de lemn": Mămăliga o mesteci și o pui pe *dog* pe masă GM/676; cf. b l á n ă 2°...

4° var. **dog** s. n., pl. *doáge* AMD, h. 219 MN/rar Ag „capac (la oală)"; cf. a c o p e r é c i...

5° pl. art., în expr. **a nu fi în doágele sále** AMD/rar Db „a nu fi în apele sale, a nu se simți bine"; cf. s u f e r í.

6° pl. **mámă de doáge** AMD, h. 120/rar Ag [iron.] „mamă vitregă"; cf. d ó i l e a 2°, m á ș t e r.

– var. **dăoágă** s. f., pl. *dăoáge* 2° AO, h. 249; 577; Pl. 138; AFLR/Mh, Dj, prin Gj și rar Ot, Tr; AMD, Pl. 3/rar Tr; *dăógi* AO, h. 577/Dj, prin Gj, Mh și rar Ot; **dog** s. n., pl. *doáge* 3° AMD, h. 221/rar Ag; *dóguri* 3° AO, Pl. 30/rar Vl; AMD, h. 221, 222; GM/rar Vl, Ag, Cl.

DOÁLĂ v. **dólie 6°**.

DOÁMNE FERÉȘTE loc. subst. AFLR/rar Gr „maladie infantilă; epilepsie"; cf. a n e m í e 2°...

DOÁPE s. n. pl. AO, Pl. 31/rar Vl; AMD, h. 224 MN; Pl. 84–85; TDM II, III/Ag, Db, prin Ph, Il și rar Vl, Tr, Gr, Cl „dopuri"; cf. a s t u p ú ș 1°...

DOÁRA v. **dor[2] 2°**.

DOARANJÁ vb. I GO/rar Mh „a termina de aranjat".

DOÁRNE s. n. pl. AO, Pl. 137/rar Vl, Dj; AMD, h. 693/rar Br „dornuri"; cf. c h é r n ă r 1°...

– var. **dorm** s. n. AO, Pl. 137/rar Gj; **dorni** s. m. pl. /rar Mh.

DOÁRDE vb. III GO/rar Mh „a arde complet".

DOÁSCĂ s. f., pl. *doáște* **1°** AO, h. 4/rar Mh, Dj; AMD, h. 3/rar Ot; *doști* AO/rar Mh „craniu, țeastă"; cf. c a p á c 4°...

2° AO, h. 172/rar Dj „leagăn, din lemn scobit, pentru copilul mic"; cf. á l b i e 5°...

3° var. **droáscă** s. f., pl. *droáște* AMD/rar Ot „coajă uscată (din jumătate) de dovleac, folosită ca recipient"; cf. c i o v á t ă...

4° art. **doásca genúnchiului**, pl. *doști* AO, h. 120/rar Mh „rotulă"; cf. b í l ă...

5° var. **dóscă** s. f. AO, h. 202/rar Gj „bucată mare de lemn, buturugă": În casă era sobă oarbă, băga *dósca*-ntreagă/947; cf. b u t 4°...

– var. 1° **doáșcă** s. f., pl. *doáșce* AMD, h. 3/rar Ot; **droáșcă** s. f., pl. *droáște*/rar Ot.

DOÁȘCĂ v. **doáscă 1°**.

DOBÂNDÍ vb. IV **1°** AMD, h. 144; AFLR/prin Tr și rar Db, Gr „a naște": *Am dobîndít* băiat/811; cf. f ă t á 1°, n á ș t e 2°, v á t r ă 16°.

2° GM/rar Ot „a căpăta o boală; a se îmbolnăvi": *A dobîndít* bătaie de inimă/764; cf. a p u c á 3°...

3° GM/rar Vl „a învinge, a birui": Pă care cum îi putea *dobîndí* le lua câte-o vacă/678; cf. b i z u í 1°...

DOBEÁN s. m., pl. *dobéni* AO/932 „locuitor din satul Doba".

DOBÍ v. **dubí 1°**.

DOBORÎ vb. IV AO, h. 329; Pl. 48; GO; TDO/prin Mh și rar Gj „a coborî":

Dobór la vale GO/948. Az-dimineaţă [...] *doborîrăm* cu laptile-acasă TDO/936; cf. încoborî, tulí 1°.

DOBRICEÁN s. m., pl. *dobricéni* AO/935 „locuitor din comuna Dobriţa".

DOBROGEÁNCĂ adj. f. **1°** cu val. subst. AMD, Pl. 86–88 „soi de viţă de vie (nealtoită) cu strugurii albi".

2° AFLR/rar Tl „dobrogeană, specifică Dobrogei": [Facem] plăcintă *dobroĝáncă*/875.

DOC v. **toc 1°**.

DOCTOREÁSĂ s. f. TDM II; AFLR/rar Vn, Br, Tl „doctoriţă".

– var. **doftoreásă** s. f. AMD, h. 93/rar Br.

DOCTORÉSC adj. AMD, h. 104/rar Gr [d. limbaj] „medical".

DOCTORÉŞTE adv. AMD, h. 108/rar Cl; **pe ~** loc. adv./rar Il „(în limbaj) medical": Buboi, *doctoréşte* îi zice furung; cf. doctoricéşte.

DOCTORÍ vb. IV tranz. GM/rar Tr [d. medic] „a îngriji, a trata (bolnavi)": Se duce la doctor, le *doctoréşte*/785.

DOCTORICÉŞTE, pe ~ loc. adv. AO, Pl. 11/rar Gj „(în limbajul) medical": [Variola] vărsat e pe *doctoriĉéşte*; cf. doctoréşte.

DÓCTUR s. m., pl. *dócturi* AO, h. 127/prin Mh şi rar Gj, Dj; AMD, h. 93/rar Gl, Tl „doctor, medic".

– var. **dóftur** s. m., pl. *dófturi* AMD, h. 93/rar Vn, Bz, Br, Tl, Cţ; **dóptor** s. m., pl. *dóptori* AO, h. 127/rar Gj.

DÓDĂ v. **dádă 1°**.

DODOLÓŞ adj., pl. *dodolóşi* AFLR/rar Gj „sferic, rotund": Fluturoii-s *dodolóşi*, care-s goange-s mai prelunge/943; cf. rătúnd[1].

DODREÁG v. **drodeán**.

DOFÁCE vb. III GO/prin Mh „a termina de făcut"; cf. preafáce.

DOFÍ vb. IV GO/rar Mh „a fi".

DOFIÉRBE vb. III GO/rar Mh „a fierbe bine, de tot".

DOFTOREÁSĂ v. **doctoreásă**.

DÓFTUR v. **dóctur**.

DOG v. **doágă 3°, 4°**.

DOGÁR s. m., pl. *dogári* **1°** AFLR/rar Db „tâmplar, dulgher, lemnar": Era un om *dogárî* dă garduri/817; cf. riglár 1°, stolér.

2° var. **dăogár** s. m., pl. *dăogári* AO, h. 578; GO/Gj, Mh, Dj, Ot şi rar Tr; AMD, h. 584 MN; GM/rar Bz, Tr „meşteşugar care face vase din doage"; cf. botár[1]...

3° AMD, Pl. 172–173/rar Vl „unealtă cu tăişul de diverse forme, folosită în dogărie"; cf. cârlán 11°...

– var. 2° **daugár** (3sil.) s. m., pl. *daugári* AO, h. 578/rar Mh; **dăugár** s. m., pl. *dăugári*/rar Mh.

DOGĂSÍ vb. IV GO/rar Mh „a găsi".

DOGĂTÍ vb. IV refl. pas. GO/rar Mh „a se termina de gătit mâncarea".

DOGÍT adj. TDM II/rar Ph [d. cap, la oameni] „lovit (puternic)": Era totul julit la mână şi capu *doĝít*/701.

DOGORÍT adj. AMD, h. 156/rar Ot [fig.] „ameţit de băutură; cherchelit"; cf. abţiguít...

DOGORÓS adj., pl. *dogoróşi* MD/rar Br „dogoritor".

DOHÓT s. n. AFLR/rar Br „lichid uleios pentru uns osiile căruţei".

DOIÁ v. **dóilea 3°**.

DÓICE (2 sil.) s. f. pl. AO, Pl. 19/rar Vl, Gj „doici"; cf. dáinä...

DÓILE v. **dóilea 2°, 3°**.

DÓILEA (2 sil.) **1° de-al ~** num. ord., *tátă ~ ~* AO, h. 149/Mh, Dj, prin Gj şi rar Vl, Ot; AMD, h. 119/prin Db, Bz şi rar Ag, Br, Ot, If, Il, Tl, Cţ; *tátă al dóilea* AMD/prin Ot şi rar Db, Ph, Vn, Bz, Tr, If, Gr „tată vitreg"; cf. dóra 2°, máşter.

2° de-al ~ num. ord., *mámă ~ ~* AO, h. 150/prin Mh şi rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, h.120/prin Db, Bz şi rar Ag, Br, Ot, If, Il, Tl, Cţ; *múmă ~ ~* AO/rar Mh, Dj; *mámă de-a ~* AMD/rar Tl; *mámă al dóilea* AMD/rar Db, Ph, Ot, If „mamă vitregă"; cf. doágă 6°...

3° de-al ~ num. ord., *nevástă ~ ~* AO, h. 182/crt.; AMD, h. 166/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Vl, If şi rar Gl, Gr; *nevástă de-a ~* AO/rar Gj, Dj; AMD; AFLR/prin Tl şi rar Db, Bz, Ot, Tr; *nevástă al ~* AO/rar Gj, Mh „soţie, nevastă de-a doua"; **de-al ~** num. ord., *vără ~ ~* AO, Pl. 16/rar Mh; AMD, h. 132 MN/rar Bz, Ot, Tr; *vărúţă ~ ~* AO/rar Vl; *verişoáră ~ ~* AO/rar Mh; AMD/prin Ph, Il, Tl şi rar Ag, Br, If, Cl, Cţ; **al ~**, *verişoáră ~ ~* AO/Vl, Gj, Mh şi rar Dj, Ot, Tr; AMD/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Vl, Vn, Bz, If şi rar Br; **a ~** AMD/rar Bz, Br, Ot, Tr, Tl „verişoară de-a doua"; cf. vărúică 2°, vărúţă 2°.

4° de-al ~ num. ord., *copíi ~ ~* TDM I/rar Ag „copii din a doua casătorie".

5° de-al ~ num. ord., *ápă ~ ~* AFLR/rar Db „a doua apă (la spălatul rufelor)".

6° al ~ num. ord. AO, Pl. 22; TDO/prin Vl, Mh şi rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 166 MN; AFLR/Db, Ph, Tr, Cl, Tl, Cţ, prin Ag, Bz, Gr, Il şi rar Vl, Vn, Br, Ot, If; **a ~** num. ord. AMD; AFLR/prin Tl şi rar Gl, Ot, Tr; **de-al ~** num. ord. AO, h. 182; Pl. 22/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; **de-a ~** num. ord. AO, Pl. 22/rar Gj „(pentru) a doua oară": [Casa] o tencuie cu nisip şi-*al dóilea* o văruie cu var TDO/954; cf. dóra 3°, dóua.

– var. **dóia**, *a ~* num. ord. 3° *verişoáră ~ ~* AMD, h. 132 MN/rar Vn; **dóile**, *de-al ~* num. ord. 2° *mámă ~ ~* AMD, h. 120/rar Ot; 3° *verişoáră ~ ~* AMD/rar Ag; **dóuălea**, *de-a ~* num. ord. 4° AO, Pl. 44/rar Mh.

DÓINIŢĂ v. **dónţă**.

DOL v. **dólie 5°**.

DOLÁP v. **duláp 1°**.

DOLIÁT v. **ondolát 1°**.

DÓLIE s. f., pl. *dólii* **1°** AMD/rar Bz „canal de lemn sau de tablă care colectează apa de pe acoperiş, îndreptând-o spre burlan; jgheab"; cf. burlán 2°...

2° AMD, h. 549/rar Db; GD/rar Cţ „depresiune, curmătură"; cf. sucitúră 2°, şéştină 2°.

3° var. **dolíe** s. f., pl. *dolíi* GD/rar Tl „strachină mare şi adâncă": [Caşul] îl punea într-un vas mai mare, o cratiţă, *o dolíi*, cum era înainte, *dolíi* d-aia mare/876; cf. găván 1°.

4° AMD, h. 10/rar Cl „cută, încreţitură la coafarea părului".

5° var. **dol** s. n., pl. *dóluri* AFLR/rar Gr „unealtă de rotărie (prevăzută cu un cuţit curbat) pentru făcut şanţuri în lemn"; cf. cioc[2] 11°...

6° var. **doálă** s. f., pl. *doále* AO, h. 209/rar Dj „chingă la căpriori"; cf. adáos 1°...

– var. 1° **dóliu** (2 sil.) s. n., pl. *dóliuri* AMD, h. 188 MN/rar Ot.

DOLÍE v. **dólie 3°**.

DÓLIU v. **dólie 1°**.

DOLMÁ v. **dulmá**.

DOLÓC adv. TDM III; AFLR/rar Ag, Cl „nicidecum, defel": N-a vrut să să ducă la lucru *dolóc* AFLR/685; cf. căpătái 5°...

DOLOFĂNÉL adj., pl. *dolofănéi* GM/rar Ph dim. de la *dolofan*.

DOLOMÁNĂ adj. f. GM/rar Tr „capricioasă, supărăcioasă": Eu ca mireasă mă supăram, eram *dolománă*/782; cf. pârţăgós, ţăndărét.

DOMÁTE v. **dumádă**.

DOMÉSNICĂ v. **doméstică 2°**.

DOMESNICÍ vb. IV refl. GM; AFLR/rar Ph „a se domestici": Acuma s-a mai *domesniĉít* şi ei [lupii], nu mai fug dă... atâtea zgomote acuma/703.

DOMÉSTICĂ adj. f. **1°** TDM II/rar Db [d. iarbă] „comestibilă (pentru animale)": Acolo pă sub colţi era nişte iarbă bună, *doméstică*, că era-n faţa soarelui/696.

2° var. **domésnică** adj. f., pl. *domésnice* GM/rar Ag „de casă; domestică": [Pisica sălbatică] este vânătă cu pete negre, da mare, nu ca pisicile *domézniĉe*/681.

DOMNIŞÓR s. m., pl. *domnişóri* AO, h. 561/rar Dj „grangur"; cf. calofír[1] 2°...

DÓMNUL, ~ păsărilor loc. subst. AMD; h. 441/rar Tr „mierloi"; cf. mierlíţói, mierlói 2°, ploiér 2°.

DOMOÁLE 1° adv. AMD, h. 88/rar Gr „fără grabă, încet": Merg încet, *domoále*/834; cf. a l é n e a...

2° var. **domói** adj. m. şi f. pl. AMD, Pl. 155–156/rar Ag, Cl „cu mişcări leneşe, înceţi": Unele oi sânt mai *domói*/786; cf. m o d â r l á n, p i l ó s 2°.

DOMÓI v. **domoále 2°**.

DOMUNCÍ vb. IV AO, Pl. 47/rar Mh „a lucra din nou": Prislopu [este] o bucată de pământ, pe câmp, între holde, rămasă nelucrată, fără *să-l fi domuncít*/945.

DÓNĂ v. **dúnă 1°**.

DONICIÓR (3 sil.) s. n. GM/rar Gr dim. de la *doniţă*.

DÓNŢĂ s. f., pl. *dónţe* AMD, h. 238; AFLR/rar Ag, Db „doniţă": Ia o *dónţă* sau o căldare AFLR/675; cf. b o d é l c ă...

– var. **dóiniţă** (3 sil.) s. f. TDM I/rar Ot.

DÓORA v. **dóra 2°**.

DÓPLOB s. n., pl *dóplobe* **1°** AMD, h. 699/rar Gr „rindea"; cf. b r o á s c ă 8°...

2° var. **dublóv** s. AMD/rar Il „rindea cu două cuţite"; cf. d ú b l ă 2°...

– var. 1° **doplóv** s. n. AMD, h. 699/rar Gr.

DOPLÓV v. **dóplob 1°**.

DÓPTOR v. **dóctur**.

DOPTORÍE s. f., pl. *doptorii* AO, h. 129/rar Gj „doctorie, medicament".

DOR[1] s. n., pl. *dóruri* AO, h. 136; TDO/rar Dj, Ot; AMD, h. 103; 110; GM/Tr, prin Ag, Gr şi rar Vl, Db „durere fizică": A avut *un dor* la stomac GM/685. Nu mai ştiu ce e *dóru* de măsele AMD/832. Din *dor* a plecat la doctor TDM II/787; cf. d u r í m e, d u r o á r e; ~ **de gúră** s. compus AMD, h. 43; GM/rar Db „febră aftoasă".

DOR[2] **1°** adv. TDO/prin Dj şi rar Vl, Gj; GM/Ot, Tr şi rar Gr, Cl „doar, numai": Zâcea **dor** o vorbă, **dor** o vorbă zâcea GM/804. Una era borţoasă, **dor** să fete GM/747; cf. d e c á t...

2° var. **doára** adv. cu val. subst. art. AMD/rar Ot „speranţa": Omu trăieşte cu *doára*/765.

– var. 1° **dar** adv. GM/rar Bz.

DÓRA, de-a ~ num. ord. invar. **1°** AO, h. 182/rar Dj; AMD, h. 120; 166; GM; GD/Db, Tr, Gr, prin Cţ şi rar Ag „al doilea, a doua": Apa *de-a dóra*, adică de-al doilea GM/699. Ş-acuma am mamă *de-a dóra* GD/890.

2° tátă ~ AMD, h. 119/rar Gr „tată vitreg"; cf. d ó i l e a 1°...

3° AMD, h. 166 MN; AFLR/prin Db, Tr şi rar Gr, Cţ „(pentru) a doua oară": Săpăm *de-a dóra* AFLR/814; cf. d ó i l e a 6°.

– var. **dóora**, *de-a* ~ num. ord. invar. 1° *mámă* ~ ~ AMD, h. 120/rar Tr, Gr; 2° *tátă* ~ ~ AMD, h. 119/rar Db, Tr, Gr; **dóo oáre** [sic!], *a* ~ ~ num. ord. 1° *mámă* ~ ~ ~ AMD, h. 120/rar Tr.

DÓRĂ v. **dúră 1°**.

DORÂNGÁR s. n. şi m., pl. *dorângáre* **1°** AO. h. 723, 724/prin Mh; *dorângári*/rar Mh „lemnul aşezat pe braţele războiului de ţesut, de care atârnă beţele de susţinere a iţelor şi a vătalelor"; cf. b ă t ă[1] 2°...

2° AO, h. 727/rar Mh; *dorângári*/rar Mh „slobozitor la războiul de ţesut"; cf. g â n s á c 2°, g â s c á n 1°, g u r i t ó r 1°, h ă d ă r á g 2°, h ă n ţ ă u 2°, î n t i n z ă t ó r 9°, î n t o r c ă t ó r 4°, î n v â r t i t ó r 2°, j á p i ţ ă 8°, l ă s ă t ó r 2°, m u t ă t ó r 3°, o p r i t o á r e 2°, o t í n c 14°, p o c i ú m p 5°, p r ă j í n ă 2°, p r ó p t ă 5°, s c h i m b ă t ó r 4°, s u s ţ i n ă t ó r 7°, z ă t c ă 1°, z ă t c á r 1°, z ă v o d á r 2°, z ă v ó r 1°.

DORÂNGĂ s. f., pl. *dorângi* **1°** AO, h. 608/rar Gj „prăjină folosită la construcţii"; cf. d r e v e á 1°...

2° AO, h. 773/rar Mh „lemn aşezat orizontal pe două furci, de care se atârnă căldarea la foc (la stână)"; cf. a r ţ á r[1] 2°...

3° var. **dărângă** s. f., pl. *dărângi* AO, h. 458/rar Dj „coada coasei"; cf. c o á d ă 21°...

4° AO, h. 723/rar Mh „lemn, aşezat pe braţele războiului, de care atârnă beţele de susţinere a iţelor"; cf. b ă t ă[1] 2°...

5° var. **dărângă** s. f., pl. *dărângi* AO, h. 720/rar Dj „fiecare dintre cele două tălpi la războiul de ţesut"; cf. c a p 15°...

6° AO, h. 653/rar Vl „cadru de prăjini aşezat peste loitre, pentru a spori capacitatea căruţei"; cf. a n g á ş 1°...

7° AO, Pl. 126/rar Gj „îngrăditură, gard pe cursul unui pârâu, construit pentru a proteja roata morii contra viiturilor"; cf. s t á v i l ă[1] 2°, s t r á j ă 2°, z ă t ó n 2°.

DORDOLÓŞ s. m., pl. *dordolóşi* GO/rar Vl „bucată mică, cocoloş": Zăru care rămâne de la bânză îl fierbem, îl punem în căldare pe foc [...] iasă un fel de... *dordolóşi* aşa deasupra/902; cf. b r o b o n í ţ ă 5°...

DORÍ vb. IV intranz. AMD, Pl. 127–128/rar Ag, Ph „a-i fi dor": Vaca mugeşte când *doréste* de el [viţel]/803.

DORM v. **doárne**.

DORMĂRUNŢEÁN s. m., pl. *dormărunţéni* AMD/857 „locuitor din comuna Dor Mărunt".

DORNI v. **doárne**.

DOROBÁNŢ s. m. AO, h. 360/rar Gj; AMD, h. 566 MN/rar Vn, Tl „infanterist"; cf. i é p u r e 4°, i f a n t e r í s t, p e d e s t r á ş, p i f á n 1°.

DOROBĂNŢEÁN s. m., pl. *dorobănţéni* AFLR/891 „locuitor din comuna Dorobanţi".

DOS s. n., pl. *dósuri* **1°** AO, h. 631/rar Mh; AMD, h. 313; 334; Pl. 55/rar Ag, Tr, Gr, Tl „partea de sus, de deasupra a unei unelte (greblă, sapă, coasă etc.)".

2° AO, h. 518/rar Mh „tufă, tufiş".

3° art., în expr. **a da dósul** GM/prin Tr şi rar Ag, Ph, Ot, Gr; GD/rar Tl „a pleca în grabă (prin spate), a o şterge": *Am dat dósu* la doftor, să vie doftoru imediat GM/825. Ş-a-njugat degrabă boii şi ne-am suit în car ş-*a dat dósu* după magazie ş-am intrat în oraş GD/873; cf. d o s í, u ş c h í.

DÓSCĂ v. **doáscă 5°**.

DOSÍ vb. IV tranz. GM/rar Ag „a părăsi (fugind), a pleca în grabă, a întoarce spatele": Să le spui *să dosáscă* comuna, să plece, să nu mai...noaptea asta/787; cf. d o s 3°...

DOSÍŞTE s. f. GO/rar Mh „loc ferit, dosnic".

DÓSNICĂ adj. f. AMD, h. 407/rar Ph [d. pădure] „măruntă şi deasă".

DOSPEÁLĂ s. f. **1°** TDO; AFLR/prin Vl şi rar Dj; GM/rar Db „numele şi rezultatul acţiunii de a dospi; dospire": Caşu ăla să pune la *dospeálă* AFLR/917. [Cânepa] o punem la *dospeálă* nouă zile, dup-ăle nouă zile o desfacem şi-o punem la soare [...] o frecăm şi-i luăm sămânţa TDO/922; cf. a c r e á l ă 2°...

2° în **a ţíne pe** ~ GO/rar Dj „a lăsa (pământul pregătit pentru ţest) să se omogenizeze prin înmuierea componentelor": Joacă tot pământu ăla [pentru ţest] până s-amestecă toate paile şi-l...ţân, mai *ţân* aşa *pe dospeálă*, aşa-i spune la noi/960.

DOSPÍT s. n. AFLR/rar Ot; GM/rar Db „numele acţiunii de a dospi"; cf. a c r e á l ă 2°...

DOSPÚNE vb. III GO/rar Mh „a spune": Nu i-*a dospús* că el e mort/948.

DOSTRICÁ vb. I GO/rar Mh „a strica (de tot)": Vezi *să nu*-l *dostrîşe* [ceasul]/940.

DOSÚRD adj. GO/rar Mh „surd (de tot)": Nu-s *dosúrd* până acum, mai aud/936.

DOSURZÍ vb. IV AO; h. 45/rar Mh „a începe să asurzească, a deveni d o s u r d".

DOTERMINÁ vb. I GO/rar Gj „a termina (de tot)": De ce *nu* ţi-*ai doterminát* claia?/937.

DÓUA 1° a ~ num. ord. AO, Pl. 22; TDO/rar Gj, Dj; AFLR/rar Gr; **de-a** ~ num. ord. AO/rar Gj „pentru a doua oară": Şi a luat-o de la bărbatu-s-ola şi-a măritat-o dupe altu, după un băiat, *de-a dóua* TDO/969; cf. d ó i l e a 6°...

2° de-a ~ num. ord., în *a se uitá* ~ ~ AO, h. 30, 31/rar Gj [iron.] „a se uita saşiu"; cf. a b r á ş 2°...

3° de-a ~ num. ord., în *a se uitá* ~ ~ AO/rar Gj [iron.] „a se uita cu coada ochiului; a trage cu ochiul"; cf. a s c ú n s 1°...

DÓUĂ num. card., **1° din** ~ loc. adv. GM/rar Vn, Br; **la-n** ~ AO, Pl. 34/rar Mh;

pe-a-n ~ /rar Gj; **pe-n ~** /rar Mh; **prin ~** TDO/rar Dj „pe din două, în două părți egale": Smulgeam [inul]] *din dóuă* la boier și dădea jumate la boier, jumate nouă TDM II/754.

2° a se uitá de ~ AO, h. 30, 31/rar Mh „a se uita sașiu"; cf. a b r á ș 2°...

3° ~ și pielea v. **piéle 1°**.

DÓUĂLEA v. **dóilea 4°**.

DÓUZA v. **dóuzea**.

DÓUĂZEA, a ~ loc. adv. AFLR/prin Tl și rar Vn, Br, Ct „în ziua următoare, a doua zi": Strecor zeama și pentru *a dóozea*, stăm la masă/733. Când să duce *a dóuza*, boieru tot zice că nu/878.

– var. **a dăuzá** loc. adv. AFLR/rar Tl; **a dăuzea** loc. adv. *id.*/rar Tl; **a dóuza** loc. adv. *id.*/rar Tl.

DOVEDÍ vb. IV **1°** tranz. și refl. GO/rar Gj; GM; TDM I/rar Ag, Tr, Gr „a (se) auzi, a (se) afla": Nici *n-am dovedít* de vorba asta GO/938. La noi *nu să dovedéá* așa ceva GM/783.

2° tranz. TDO/rar Dj; GM/rar Db „a găsi vinovat": Să-ntâmplă și ne *dovedésc* ăia și ne-mpușcă TDO/989. M-a urmărit el, m-a sucit, nu m-*a dovedít* cu nimica, da zic că, dacă mă *devedéá*, mă schilodea, mă omora GM/811.

DOVLEÁC s. m., pl. **dovléți** [sic!] AO, h. 474/Dj, prin Vl și rar Mh, Ot „dovleci"; cf. b o s t á n[1] 1°...

– var. **diovleác** (2 sil.) s. .m., pl. *diovléci* AMD, h. 348/rar Ct; **dovleág** s. m., pl. *dovlégi* AO, h. 474/rar Vl; AMD/rar Vl, Br; **dovléce** s. m., pl. *dovleți* AO/prin Mh; **dovléte** s. m., pl. *dovléți* AO; TDO; AFLR/Gj, Mh, Dj, prin Vl și rar Ot; **duléce** s. m., pl. *duléți* [sic!] AO/rar Mh.

DOVLEÁG v. **dovleác**.

DOVLÉCE v. **dovleác**.

DOVLÉTE v. **dovleác**.

DÓXIE s. f. AMD, h. 1 MN/rar Cl, Il „minte, inteligență": Are *dócsiie* în cap, minte/841; cf. i d í e, l í m p e d e 4°, s ă m ă n ț ă 3°, ș t í n ț ă.

DOZÍCE vb. III GO/rar Mh „a zice": *Să* nu *dozíșem* chiar așa/948.

DRAG adj. **1°** cu val. subst., în expr. **a aveá ~** GM/rar Ag, Db „a se iubi, a se îndrăgi": Părinții nu vrea să-l lase [pe băiat] să ia fata asta și ei *aveáu drag* mai înainte/688; cf. î n d r ă g ă l u í, p l ă c í.

2° f. *drágă*, în **a-i fi ~** GM/rar. Bz „a-i plăcea, a interesa": Albinele *mi-a fost drágă* de când le-am văzut/731; cf. c h i t e á l ă.

DRAGOMÁN s. m., pl. *dragománi* GM/rar Vn „misit, intermediar": Nu vindeai direct la negustor, negustoru avea doi, trei *dragománi*/727.

DRAGOMÍR, ~ flóre s. compus AMD, h. 444/rar Ag; art. **dragomírul flórea** s. compus/rar Ag „grangur"; cf. c a l o f í r[1] 2°...

DRÁGOSTE, de ~ loc. adv. GD/rar Tl „de plăcere, de drag": Numa *de drágoste* faci bulion/878.

DRÁIBĂL v. **dráibări**.

DRÁIBĂRI (2 sil.) s. m. pl. AMD, h. 697/rar Cl „draibăre".

– var. **dráibăl** (2 sil.) s. n., pl. *dráibele* AMD, h. 697/rar Ph; **dráibor** (2 sil.) s. n., pl. *dráibore*/rar Tr.

DRÁIBOR v. **dráibări**.

DRAJÍLĂ s. f., pl. *drajíle* AMD, h. 98/ rar Tr „pastilă, pilulă"; cf. a s p i r í n ă...

DRÁNIȚĂ s. f., pl. *dránițe* **1°** AMD, h. 193, 194/rar Vn, Gl „șindrilă (indiferent de mărime sau de formă)"; cf. p r ă ș t i l ă[1], p r i v e s c á l ă, ș i n d í l ă.

2° var. **zdrániță** s. f., pl. *zdrăniți* AMD, h. 219 MN/rar Br, Ct „bucată dintr-o oală spartă, ciob"; cf. c i o b 2°...

– var. **jdrániță** s. f., pl. *jdránițe* 1° AMD, h. 194/rar Ph; **zdrámiță** s. f., pl. *zdrámițe* 1° AMD, h. 193/rar Ph; **zdránghiță** s. f., pl. *zdrănghiți* 2° AMD, h. 219/rar Ct; **zdrániță** s. f., pl. *zdránițe* 1° AMD, h. 194; GM/rar Ph, Vn.

DRĂCĂNÉI s. m. pl. tantum GM/rar Db „numele unui dans popular".

DRĂCEÁN s. m., pl. *drăcéni* AMD/ 782 „locuitor din satul Dracea".

DRĂCÓCEA s. m. art. GM/rar Gr „dracul": O să vezi pe *drăcócẹa*!/ 834; cf. b é n g a...

DRĂCȘĂNEÁN s. m., pl. *drăcșănéni* AMD/799 „locuitor din comuna Drăcșăneni".

DRĂCÚȘ v. **dărăcúș**.

DRĂGÁN s. m. GM/rar Tr „femeie îmbrăcată bărbătește, participantă la dansul jucat la Drăgaică"; cf. d r ă g ă i c ó i.

DRĂGĂICOI (3 sil.) s. m. GM/prin Tr „femeie îmbrăcată bărbătește, participantă la dansul jucat la Drăgaică": Făcea una mireasă ș-una să-mbrăca așa, fote, da-și punea căciula-n cap, zicea c-aia-i *drăgăicóiu* /784; cf. d r ă g á n.

DRĂGĂICÚȚĂ (4 sil.) **1°** s. f. GM/ rar Bz dim. de la *drăgaică* („nume de plantă").

2° cu val. adj., f. pl. *drăgăicúțe* AMD, h. 355/rar Bz „soi de mere văratice, care se coc în preajma sărbătorii numite Drăgaică".

DRĂGĂNÉA v. **zdrăncănéle 2°, 3°**.

DRĂGĂNÉLE s. f. pl. AO, h. 483/rar Tr „cireșe timpurii".

DRĂGĂNEȘTEÁN s. m., pl. *drăgăneșténi* AMD/802, 829 „locuitor din comunele Drăgănești (de Vede și de Vlașca)".

DRĂGHÍNCĂ s. f. GM/rar Tr „cumnată": cf. c ă l í n ă.

DRĂGHÍNC s. m. GM/rar Tr „cumnat"; cf. l a g e a m á c.

DRĂGOIEȘTEÁN s. m., pl. *drăgoieșténi* AMD/852 „locuitor din comuna Drăgoiești".

DRĂGOSTEÁ s. f., pl. *drăgostéle* AO, h. 88; 491/prin Gj [mai ales la pl.] „coș (pe obraz)"; cf. b r o b o á n ă 1°...

DRĂGOSTÍ vb. IV refl. GM/rar Tr „a se îndrăgosti": *S-a drăgostít* de un băiat/ 785.

DRĂGOSTÍȚĂ s. f., pl. *drăgostíțe* AO, h. 49/prin Mh și rar Dj „coș (pe obraz)"; cf. b r o b o á n ă 1°...

DRĂGOTEȘTEÁN s. m., pl. *drăgoteșténi* AO/984 „locuitor din comuna Drăgotești".

DRĂNGĂNÍ v. **zdroncăní 2°**.

DRÁGLĂ v. **drâglu 3°**.

DRÁGLU s. n., pl. *drágluri* **1°** AO, Pl. 29/rar Gj „vătrai (de lemn)"; cf. c h i ș í n ă...

2° var. **dârg** s. n., pl. *dárguri* AMD; GM/prin Bz și rar Br, Ot, Il „cociorvă"; cf. r e j i é n 2°, t r á g ă 2°, t r ă g á c i 5°, t r ă g ă t o á r e 3°.

3° var. **drâglă** s. f., pl. *drágle* AO, h. 499/rar Gj „pieptene pentru cânepă"; cf. d a r á c 2°...

– var. 1° **dârg** s. n., pl. *dárguri* AMD, h. 209/rar Br, Il, Ct.

DRÂMB s. n. **1°** GM/rar Ph „instrument muzical; drâmbă".

2° var. **drâmbă** s. f., pl. *drámbe* AMD, h. 653/rar Vn „cuiul din capătul osiei la căruță"; cf. b l ẹ a u 3°...

DRÂMBĂ v. **drâmb 2°**.

DRÂMBIȚĂ v. **gâmbiță**.

DRÂNGÁR s. n., pl. *drângáre* AMD, h. 387; Pl. 151–152/rar Ag, Tr „darac pentru lână"; cf. d a r á c 1°...

DREÁPTĂ v. **treáptă[2] 2°, 3°**.

DREÁVĂ s. f., pl. *dréve* **1°** AO, h. 638; 667/prin Dj și rar Ot, Tr; AMD, h. 642; GM/prin Ot și rar Tr „vergea metalică (cu diverse întrebuințări)"; cf. d r e v e á 3°.

2° AO, h. 722; Pl. 129/rar Gj, Mh „vergea de lemn"; cf. v ă r g é l.

3° AMD/rar Ag „șină a calea ferată".

4° AO, Pl. 140/rar Ot „tipar pentru caiele"; cf. c h e n ă r 3°...

– var. 2° **drévle** s. f. pl. AMD, Pl. 90/rar Ag.

DREBLÁ v. **greblá**.

DREBLÚȘ v. **greblúș**.

DREGĂTÓR s. GM/rar Vl „lopățică pentru d r e s mămăliga".

DRÉGE vb. III tranz. **1°** AMD, h. 80 MN; GM/rar Vl, Ag, Tr „a netezi (o hârtie șifonată sau mămăliga, săpunul după fiert)": [Mămăliga] o iau la mestecat. O mestec bine, o *dreg* c-o lingură de lemn ș-o răstorn pe masă GM/684; cf. a ș t é r n e...

2° var. **dirége** vb. III ALFR/ prin Mh și rar Gj „a repara".

3° var. **dirége** vb. III AFLR/rar Gj; GM/rar Ag „a aranja, a îndrepta, a pregăti, a amenaja"; cf. a i e p t á...

4° în **a ~ părul** AMD, h. 5 MN/rar Vl, Db „a pieptăna, a aranja (părul)"; cf. f r e z á, f r e z u í.

5° var. **dirége** vb. III AFLR/rar Vl, Tr „a potrivi gustul unei mâncări".

6° GM/rar Vl, Tr „a face fermece (mortului, pentru a nu deveni strigoi)": [Mortul] *să-l drégă* cine are coraj, să ia un acoi d-alea marile, să-l puie... să-l înfigă în burtă/756.

7° TDO/rar Dj [fig.] „a îndeplini un obicei (a doua zi după Anul Nou): părinții copilului merg cu p l o c o n la moașă": Ne ducem la moașă, *să drégem* moașa, că e moașa șchioapă [după petrecerea din ziua anterioară]. Atunci vin iar cu plocon, da mai puțin/991.

– var. 5° **derége** vb. III AFLR/rar Mh.

DRÉNȚE v. **zdreánță 2°**.

DREPT 1° prep. GM/rar Gl, Bz, Br, Il; GD/rar Tl, Cț „în dreptul, în fața": [Lupul] a ajuns *drept* noi GM/729. Cum am ajuns *drept* ferestre la fiică-mea am strigat GD/874.

2° de ~ loc. adv. GM/rar Bz; **de dréptul** loc. adv. AFLR/rar Tl „de-a dreptul": Să se ducă p-acasă mai *di drept* GM/732.

3° var. **dirépt** adj., f. *direáptă*, pl. *dirépte* AFLR/rar Gj „neted".

4° var. **dirépt** adv. GM/rar Bz „direct": Ea a rupt-o dă fugă *derépt* pă puț GM/823.

5° **~ Dumnezéu** loc. subst. GM/rar Db, Tr „colac pregătit pentru slujba de înmormântare".

6° adj. f. **cămășă dreáptă**, pl. *drépte* GM/rar Vn „cămașă națională autentică".

7° adj. pl. *drepți*, **murători ~** GM/rar Ag „mărături propriu-zise (în opoz. cu varza murată)".

– var. **derépt** adv. 2° GD/rar Tl; 4° GM/rar Gr.

DREPTÁ vb. I tranz. TDO/rar Gj; GM/rar Il „a îndrepta (un lemn)".

DREPTÁR s. n., pl. *dreptáre* **1°** AO, Pl. 139–140/Vl, Dj, Ot, prin Mh și rar Gj, Tr; AMD, h. 701, 702; AFLR/Ag, Db, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl și prin Vl, Ph, Vn, Br, If, Il, Cț; *dreptáruri* AMD/rar Ag, Ot, Tr, Gr și s. m., pl. *dreptári*/rar Vn, Bz „scândură pentru îndreptat tencuiala, mală": *Dreptáru*-i o scândură dreaptă în care... merge mai pă multă porțiune ca să îndreptezi peretele AFLR/844; cf. g r ă t á r 12°, m a l á, m a l a m á ș c ă, m a n é l ă[1] 5°, m a r g h i o á l ă, n i v e l i t o á r e, ș a b l ó n 2°, t a r c á j.

2° AO, Pl. 140/rar Mh, Dj, Ot; AMD, Pl. 175/rar Ag, Db „cumpănă de nivel"; cf. b o l o b ó c 1°...

3° AO, h. 642/rar Dj; AMD, h. 644/rar Cl, Cț „schimbătoare la plug cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

DREPTÁT adv. AFLR/rar Tl „treptat": N-a venit deodată, a venit *dreptát*/879.

DRES s. n., pl. *drésuri* AMD, h. 662/rar Bz „fiecare dintre prăjinile care se pun de-a curmezișul peste loitre, pentru a mări capacitatea căruței"; cf. c ó r c i e 2°...

DRESÁ vb. I refl. GM/rar Ph „a se deprinde, a se obișnui"; cf. o b i ș n u í.

DREVEÁ s. f., pl. *drevéle* **1°** AMD, h. 662/rar Tr „prăjină"; cf. d o r â n g ă 1°, d r u g á n 2°, p r á ș t i e 2°, p r ă j í n ă 4°, p r ă ș t í n ă[2], s i r í c, s m é t i e 2°, s u l i n á r 3°.

2° GD/rar Cț [la pl.] „zăbrele": Într-o noapte au venit hoții ș-au strâmbat *drevélle* geamului ș-au intrat pă geam/900.

3° var. **driveá** s. f., pl. *drivéle* AMD, Pl. 178–179/rar Tr „vergea metalică"; cf. d r e á v ă 1°.

DRÉVLE v. **dreávă 2°**.

DRIC s. n., pl. *dricuri* **1°** AO, h. 646/rar Gj; AMD, h. 655/rar Db, If, Gr, Il „partea din față de la căruță (constând din roți și osie)"; cf. b r ă c i n á r 2°...

2° AO, h. 647/prin Mh și rar Vl „partea din spate la căruță (constând din roți și osie)"; cf. c h i l i m í e 4°...

3° var. **drig** s. n., pl. *dríguri* AO, h. 646, 647/prin Dj și rar Vl, Mh; AMD, h. 655, 656/rar Cț „fiecare dintre cele două părți componente ale căruței (din față și din spate), constând din roți și osie"; cf. c o t í g ă 1°...

4° GM; AFLR/prin Cl și rar Tr, Gr „coș, ladă la căruță"; cf. c á s ă 14°...

5° AMD, h. 661/prin Il „podul căruței"; cf. a ș t e r n ú t 3°...

6° colect. AMD, h. 248/Ag, Db, Ph și rar Tr, Gr, Cl, Il „loitre"; cf. c a n á t 1°...

7° var. **drig** s. n., pl. *dríguri* GM/rar Tr „car mortuar".

8° AO, h. 654; Pl. 27/rar Mh „cui lung și gros; piron"; cf. b o s c h í u...

– var. **drig** s. n., pl. *dríguri* 1° AO, h. 646/prin Dj și rar Vl, Ot; 5° AO, h. 629/rar Ot; 6° AMD, h. 248/rar Tr; **zdric** s. n. 3° AO, h. 646, 647/rar Gj.

DRÍCHE v. **dríchie 1°**.

DRÍCHIE (3 sil.) s. f., pl. *dríchii* **1°** AMD; GD/prin Cț și rar Cl; art. **de-a dríchia** loc. subst. AFLR/rar Cț „numele jocului de copii țurca"; cf. c e l í c h e 1°...

2° AMD; GD/rar Cl, Cț „bățul mai scurt, lovit în jocul numit ~"; cf. c e l í c h e 2°...

– var. **díchie** s. f. 1° GD/rar Cț; **dríche** s. f. 1° GM; AFLR/rar Il; *la ~* loc. subst. 1° GD/rar Cț; **zdréche** s. f. 1°, 2° GM/rar Cl, Il; **zdríche** s. f. 1°, 2° GM/rar Cl; GD/rar Cț; **zdríchie** (2 sil.) s. f. GM/rar Il.

DRICUÍ v. **driguí**.

DRIDEÁN s. m., pl. *dridéni* AMD/841 „locuitor din comuna Dridu".

– var. **dârdeán** s. m., pl. *dârdéni* GM/842.

DRIG v. **dric 1°, 2°, 5°–7°**.

DRIGĂRÍE s. f. **1°** AO, h. 646, 647/prin Dj „dricul căruței"; cf. c o t í g ă 1°...

2° AO, h. 646/rar Dj „dricul din față la căruță"; cf. b r ă c i n á r 2°...

3° AO, h. 646/prin Dj și rar Ot „totalitatea componentelor din lemn, lemnăria căruței".

DRIGLÁ vb. I refl., ind. prez. 1 sg. *mă drigléz* AO, h. 7/rar Mh [iron.] „a se pieptăna"; cf. p i e p t e n á, t a u l é t ă 2°.

DRIGUÍ vb. IV tranz. GM/rar Bz, Ot, Tr „a călca, a frământa, a zdrobi (pământul, spicele, strugurii etc.) cu picioarele sau cu unelte specifice": *Drigu.ám* pământul [pentru țest] câte trei, patru inse mergea la ocol/807; cf. b o s o l í 1°...

– var. **dricuí** vb. IV tranz. GM; TDM II/rar Db, Ph.

DRIGUITÓR s. n. TDO/rar Dj „un fel de sapă de lemn cu care s e d r i g u i e pământul (pentru țest)".

DRIGUITÚRĂ s. f., pl. *driguitúri* GO/rar Dj „acțiunea d e a d r i g u i"; cf. j u c á t.

DRIHÓLȚ s. n. AO 234/rar Vl „sul de lemn cu care se întinde și se subțiază aluatul"; cf. d r u g 9°, d r ú g ă[2] 3°, d r u g ă l ă u 4°, d r u g ă l e á ț ă, f ă c ă l é t e 2°, f ă c ă l é ț 1°, f i d e l á r, f o i é r, f o i t ó r, î n t i n z ă t ó r 1°, m ă n g ă l ă u, m e r d i n e á, m e s t e c ă u 3°, m o s ó r 1°, p i s ă l ó g 4°, p l ă c i n t á r 1°, s u c ă l é t e 1°, s u c ă l ó i, s u c i ó i, s u c i t ó r[1] 1°, s ú l e 2°, t ă v ă l ú g 3°, t ă v ă l ú ș, v ă l ú c 4°, v e r g e á 1°, v e r g í c ă.

– var. **derehónț** s. n., pl. *derehónțuri* AO, h. 234/rar Vl.

DRIMEÁ v. **dermeá**.

DRÍȘCĂ s. f. **1°** pl. **driști** AO, Pl. 140, 141/Vl, Dj, Ot, prin Gj și rar Mh; AMD, h. 701-703/Ag, Db, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin Ph, Vn și rar Vl, If, Cț; *drișci* AMD/rar Vl, Db, Ph, Ot; *drișce*/rar Db, Gr; *drișcuri*/rar Ag, Db, Vn „scânduri pentru netezit pereții după tencuire"; cf. b l á n ă 13°...

2° pl. *driști* AO, Pl. 134/rar Dj „un fel de cuțitoaie, folosită în pielărie, pentru curățat pieile mari"; cf. c o á s ă...

3° GO/rar Vl; AMD, h. 176 MN; GM/rar Vl, Ag, Db „drișcuire": *Drișca* cu nisip și cu pământ se dă la noi GM/689; cf. d r i ș c u i á l ă, v ă c ă l u i á l ă, z g â r i á t.

– var. 1° **brîșcă** s. f., pl. *briști* AO, Pl. 140/rar Gj, Mh, Dj, Tr; AMD, h. 703/prin Bz, Tr; **frîșcă** s. f., pl. *frișci* AMD/rar Vn, Tr; **rîșcă** s. f., pl. *riști* AO/rar Dj.

DRIȘCUÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *drîșcui* 1° AO, h. 192; 196; AFLR/Mh, prin Gj și rar Dj, Ot; AMD, h. 703/rar Ag, Gr „a netezi cu drișca tencuiala de pe pereți".

2° AO, h. 195; 197; AFLR/rar Mh, Dj; AMD, h. 176/rar Ag; *drișcuiésc*/rar Db „a lipi pereții casei cu lut amestecat cu pleavă (sau cu paie)"; cf. a r u n c á 4°...

3° AO, h. 196/Vl, prin Gj, Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 179/Ot, Tr, prin Ag și rar Vl, Db, Gr; *drișcuiésc* AO/Vl și rar Gj, Dj; AMD/prin Ph și rar Db, Bz, Ot, Cl, Il „a netezi cu mâna pereții tencuiți folosind un amestec de lut înmuiat cu balegă"; cf. î n n e t e z í, n e t e j í, p o t r i v í.

– var. **blișcuí** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *blișcuiésc* 1° AFLR/rar Gj; **brișcuí** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *brîșcui* 1° AO, h. 192/rar Gj, Mh; 2° AO, h. 197/rar Mh; 3° AO, h.196/prin Mh, Dj și rar Gj, Ot; AMD, h. 179/rar Tr; *brișcuiésc* 3° AO/ rar Gj.

DRIȘCUIÁLĂ s. f. AO, h. 193; 196; AFLR/rar Gj, Dj; AMD, h. 176 MN; 177; GM/rar Db, Bz, Ot, Tr „drișcuire"; cf. d r í ș c ă 3°...

– var. **blișcuiálă** s. f. AFLR/rar Gj; **brifcuiálă** s. f. AFLR/rar Vl; **brișcuiálă** s. f. AO, h. 193; GO/rar Vl, Gj, Mh, Dj; AMD, h. 176; 179; AFLR/rar Tr, Gr.

DRIȘCUITOÁRE s. f., pl. *drișcuitóri* AMD, h. 703/rar Vl, Br, Tr „drișcă"; cf. b l á n ă 13°...

– var. **drișcuitór** s. n., pl. *drișcuitoáre* AMD, h. 703/rar Vn.

DRIȘCUITÓR v. **drișcuitoáre**.

DRIȘCULÍȚĂ s. f., pl. *drișculíțe* AMD, h. 702/rar Db dim. de la d r i ș c ă 1°.

DRIVEÁ v. **dreveá 3°**.

DROÁGĂ s. f., pl. *droáge* 1° GM/prin Tr „cărucior cu două roți; cotigă"; cf. c ă r u ț é l...

2° AMD, h. 248/rar If, Gr „loitră", cf. c a n á t 1°...

DROÁSCĂ v. **doáscă 3°**.

DROÁȘCĂ v. **doáscă 1°**.

DROB[1] s. n. 1° pl. *dróburi* AO, h. 699; TDO/rar Gj, Dj; AMD, Pl. 97; AFLR/rar Vl, Ot, Gr „bucată mare, compactă, din ceva; bulgăre": Să se mărunțeze, să nu rămână nici un *drob* dă pământ TDO/937; cf. b l á n ă 18°...

2° var. **drop** s. n. AFLR/rar Cț „preparat din tocătură de măruntaie de miel".

3° pl. *droábe* GO/rar Vl „cocoloș, glomerulă din stomacul mielului folosit pentru cheag": Pui pare-n el [stomacul mielului] și să-ncheagă *droábele*/903; cf. b r o b o n í ț ă 5°...

4° var. **zdrob** s. n. AFLR/rar Gr „bulgăre (de sare)".

DROB[2] v. **drug 1°**.

DROBITÓR v. **zdrobitór 1°**.

DRÓBIȚĂ[1] [dróǵiță] s. f. AMD/rar Bz „varice, dropică"; cf. a r g í n t 1°...

DRÓBIȚĂ[2] v. **trúpiță 2°**.

DRODEÁG v. **drodeán**.

DRODEÁN s. colect. AO, h. 778/rar Vl „resturi din nutreț nemâncate de vite; ogrinji"; cf. c o c e a n 4°...

– var. **dodreág** s. colect. AMD, Pl. 140/ rar Tr; **drodeág** s. colect./rar Tr; **drodéu** s. colect. AO, h. 778/rar Dj.

DRODÉU v. **drodeán**.

DROG[1] s. m., pl. *drogi* AO, h. 534/rar Mh; AFLR/rar Bz „arbust cu peri aspri pe tulpină și flori albe sau galbene".

DROG[2] v. **drug 1°**.

DROGĂNÍ v. **zdroncăní 3°**.

DROHĂÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *dróhăi* GM/rar Ag „a toca în bucăți mari": Toc așa de las ca cum e varza mai *drohăítă* așa, bucățele mai mari/674.

DROIÁN v. **troián 2°**.

DRÓJBĂ v. **drójdie 4°**.

DRÓJDĂ v. **drójdie 1°, 5°**.

DROJDĂÍ vb. IV tranz. GM/rar Ph „a rupe, a frânge cânepa înainte de melițat"; cf. f r â n g u í, t o c á 3°, z b i c i u l á 1°, z g r e b u í.

DRÓJDE v. **drójdie 1°, 4°**.

DROJDÍ vb. IV refl. AMD, Pl. 79/rar Ag [d. vin] „a se deprecia (devenind bălos)"; cf. b á l e...

DRÓJDIE (3 sil.) s. f. 1° AMD, h. 360; GM/rar Tr, Cl, Il „țuică de calitate superioară, care curge prima la cazan": Tărimea aia care curgea, aia [...] *drójdje* d-aia buna, tarea, *drójdje*-i spunem noi AFLR/701; cf. b a s a m á c 1°...

2° AMD, h. 361/rar Tr, Gr, Tl „borhot de la fiertul țuicii"; cf. b l e o á z g ă...

3° colect. AFLR/rar Dj; AMD, h. 376/ rar Cl „resturi de la storsul strugurilor; tescovină"; cf. b o á s c ă 1°...

4° var. *drójde* s. f. AO, h. 264; TDO; AFLR/Gj, Mh, Dj; TDM II/rar Ph „preparat industrial pentru fermentarea aluatului"; cf. a l u á t 3°...

5° var. **drójdă** s. f. AO, h. 679; Pl. 84/prin Dj și rar Mh „sediment pe fundul butoiului cu vin"; cf. c i m e n t u i á l ă...

6° var. **drójdie** (2 sil.) s. f. AFLR/rar Db „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

7° colect. AMD, h. 219 MN/rar Tl „cioburi mărunte (dintr-un vas spart)": [Vasul] ciobit sau crăpat se face *drójdje*, se face țăndări/880.

– var. **drójbă** s. f. 4° AFLR/rar Dj; **drójdă** s. f. 1° AO, Pl. 80/rar Dj; 4° AO, h. 264/prin Dj; **drójde** s. f. 1° AO, Pl. 80/ rar Dj; **drójdie** (2 sil.) s. f. 1° AFLR/rar Ph; 4° TDO/rar Dj.

DRÓJDIE (2 sil.) v. **drójdie 1°, 4°, 6°**.

DROJDIÉR (3 sil.) s. m./adj. GM/rar Vl „beție"; cf. a l c ó l i c...

DROJDIOÁRĂ (4 sil.) s. f. 1° AO, h. 264; AFLR/prin Dj; GD/rar Cț dim. de la *drojdie* (de bere); cf. d r o j d í ț ă.

2° AMD, h. 460 MN/rar Cț „turtiță pentru plămădeală"; cf. a l u á t 2°...

DROJDÍȚĂ s. f. AO, h. 264/rar Vl dim. de la *drojdie* (de bere)); cf. d r o j d i o á r ă 1°.

DROJEÁN s. m., pl. *drojéni* AO, h. 664/rar Dj „ramură tânără (la vița de vie) crescută de la baza frunzelor; copil"; cf. c ă l u g ă r 3°...

DRONCĂNÍ v. **zdroncăní 2°**.

DROP v. **drob**[1] **2°**.

DRÓPIȚĂ v. **trúpiță 1°**.

DRÓȘCĂ s. f., pl. *drośti* 1° GO/rar Vl „sanie mică, joasă, cu tălpile din câte o scândură rotunjită la capătul din față".

2° AMD/rar Db „scrânciob, căluțel pentru patru persoane".

DRUC v. **drug 3°**.

DRÚCĂR s. n., pl. *drúcăre* AMD, h. 183/rar Vl, Ag, If „mâner la broasca ușii"; cf. c l á m p ă 1°...

– var. **drúcăre** s. n., pl. *drúcăre* AMD, h. 183/rar Ag; **drúgăr** s. n., pl. *drúgăre*/ rar Ph, Gr, If.

DRÚCĂRE v. **drúcăr**.

DRUCUȘÓR s. m., pl. *drucușóri* AMD/ rar Tl dim. de la d r u c 3°.

DRUÉTE s. m., pl. *druéți* 1° AO, h. 655/prin Dj și rar Mh „partea de sus a jugului; ceafă"; cf. c ă p ă ț â n ă 5°...

2° TDO/rar Dj „lemn scurt și gros la construcții, bârnă (orizontală, între furci)": [La casă] începe să puie stâlpi din ambele părți și p-ormă bagă *druiét*/930.

– var. 1° **duruiéte** s. m., pl. *duruiéți* AO, h. 655/rar Mh, Dj.

DRUG s. m. și n., pl. *drugi* 1° AO, h. 200/Vl, Dj, Ot, prin Gj și rar Mh, Tr; AMD, h. 182/prin Ot; *drúge* AO/rar Vl; *drúguri* AMD, h. 183/rar Ot „bară metalică pentru încuiatul ușii sau al ferestrei; zăvor"; cf. c ă l ú ș 22°...

2° AO, h. 653/prin Vl și rar Gj, Dj; AMD, h. 662/Db, Ph, Bz, Br, Tr, Cl, Il, prin Ag, Vn, Ot, Gr, Cț și rar Tl; *drúguri* AO/rar Mh „fiecare dintre prăjinile puse de-a lungul loitrelor, pentru a spori capacitatea căruței"; cf. a j u t ó r 15°...

3° AMD, Pl. 62–63/prin Bz și rar Vn, Br, If, Il, Tl „sul cu ajutorul căruia se leagă, pentru fixare, fânul în căruță"; cf. a n g â ș 2°...

4° AMD, Pl. 62/Ph, prin Ag, Db și rar Vn, Bz, Tr, If, Gr, Cl, Il, Tl, Cț; *drúguri*/ rar Cl „carâmb la loitră"; cf. c a r â m b 2°...

5° AMD, h. 212 MN/rar Db „fiecare dintre cele două lemne lungi în care sunt înfipți fusceii la scară".

6° AMD, h. 642/rar Vn „brăcinar între coarnele plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

7° AMD, h. 666/rar Gr „țepușă la sanie"; cf. m a n a v e á, m a n é l ă[1] 3°, m â n ă 17°, m â n ú ș ă 7°, p i c i ó r 7°, p i c i o r ú ș 1°, s u i á n 2°, ț ă r ú ș 2°, ț e á p ă 5°, ț e p ú ș ă 1°.

8° pl. *drúguri* AO, h. 655/Dj și rar Ot; AMD, h. 663/rar Tr „partea de sus a jugului; ceafă"; cf. c ă p ă ț â n ă 5°...

9° pl. *drúguri* AMD, h. 221/rar Vl „sul de lemn pentru întins foaia de aluat"; cf. d r i h ó l ț...

10° pl. *drúge* AMD, Pl. 111–112/rar Tl „lemn așezat orizontal pe brațele războiului de țesut, de care sunt atârnate bețele de susținere a ițelor și a vătalelor"; cf. b â t ă[1] 2°...

– var. **drob** s. n., pl. *dróburi* 1° AO, h. 200/rar Vl, Mh, Dj; **drog** s. n., pl. *dróguri* 1° AO; GO/rar Vl, Gj, Mh, Dj; **druc** s. m., pl. *druci* 3° AMD, Pl. 62–63/rar Tl; **drúgă** s. f., pl. *drugi* 2° AMD, h. 662/rar Tr; **drúglu** s. n., pl. *drúgluri* 9° AO, h. 234/rar Vl.

DRUGÁN s. m., pl. *drugáni* 1° GO/rar Ot; GM/rar Ot „bârnă": După ce băga stâlpii [la pereții casei] s-apuca ș-așeza *drugán* GO/932. [La pereții casei] plecai cu bârnă, bârnă sau din astea, *drugán*, cum îi spune, și băgai între stâlpi GM/765; cf. b l ó j d i e...

2° GM/rar Db „lemn lung, prăjină": N-aveam loitre pe căruță, era numai scândura și noi puneam niște *drugáni* așa pă dă lături/815; cf. d r e v e á 1°...

3° AO, h. 498/rar Gj [la pl.] „câlți (de cânepă)"; cf. b u c i...

4° s. n., pl. *drugáne* AMD, h. 331, 332/rar Tr, Gr „căpiță (mare) de fân": *Drugánu* e ceva mai mare decât purcoiu/794; cf. p l á s t ă[2] 2°.

– var. 4° **drugánă** s. f., pl. *drugáne* AMD, h. 332/rar Ot, Tr.

DRUGÁNĂ v. **drugán 4°**.

DRÚGĂ[1] v. **drug 2°**.

DRÚGĂ[2] s. f., pl. *drugi* **1°** AMD, Pl. 171/rar Bz „unealtă folosită în dogărie pentru răsucit fibra de tei (la legatul cercurilor de lemn)"; cf. a d u c ă t ó r[2]...

2° pl. **drúge** AMD, Pl. 104/rar Vn, Il, Tl „fuse mari, drugi"; cf. d e p ă n ă t o á r e 3°...

3° AO, h. 234/rar Vl, Gj, Mh „sul de lemn pentru întins foaia de aluat"; cf. d r i h ó l ț...

4° AMD/rar Bz „făcăleț"; cf. f ă c ă l é t e, f ă c ă l é ț 4°, f ă c ă u, m ă m ă l i g á r 1°, m e l e s t é u, m e s t á c, m e s t e c á r, m e s t e c ă u 1°, s u c i t ó r[1] 2°.

5° AO, h. 434; 436, 437; 600–602; 604; TDO; AFLR/crt.; AMD, h. 308; 605, 606; Pl. 51/Ot, Tr, prin Vl și rar Ag, Db „știulete"; cf. c i o c á n[2] 4°...

6° AMD, Pl. 68/rar Ag, Db „lăstar la vița de vie"; cf. c ă l ú g ă r 3°...

DRUGĂLÁ vb. I tranz. AMD, Pl. 104–105/rar Ot „a răsuci firele cu druga"; cf. d e p ă n á 2°...

DRUGĂLÁIE v. **drugălău 1°**.

DRUGĂLĂU s. n., pl. *drugăláie* **1°** AMD, Pl. 104/rar Vl „drugă (pentru răsucit între ele mai multe fire sau pentru tors fire groase)"; cf. d e p ă n ă t o á r e 3°...

2° GO/rar Dj „țeavă mare pe care sunt înșirate fire groase (de lână sau de cânepă)".

3° GM/rar Db „băț folosit ca suveică, pe care se înfășoară fâșiile din zdrențe pentru țesut".

4° AFLR/rar Vl „sul de lemn pentru întins foaia de aluat"; cf. d r i h ó l ț...

– var. 1° **drugăláie** s. f., pl. *drugălăi* AMD, Pl. 104/prin Ot și rar Tr.

DRUGĂLEÁȚĂ s. f., pl. *drugălețe* AO, h. 234/rar Vl „sul pentru întins foaia de aluat"; cf. d r i h ó l ț...

DRUGĂLÉTE s. m., pl. *drugăléți* AMD, Pl. 68/rar Db „lăstar la vița de vie"; c ă l ú g ă r 3°...

DRUGĂLÓS adj., pl. *drugălóși* AMD/rar Tr [d. porumb] „cu știulete, cu d r u g ă mare".

DRUGĂNÍ vb. IV tranz. GO/rar Ot; GM/rar Ot „a așeza d r u g a n i i 1° la casă"; cf. b â r n u í...

DRÚGĂR v. **drúcăr**.

DRUGĂRÍE s. f. colect. GM/rar Ot „lemnărie (la casă)": Dacă au turnat țimentu, am plecat cu lemnu, cu urzeala, cu lemnăria, cu *drugărí[i]a*/ 765; cf. b o d o c ă r í e...

DRUGĂTÚRĂ s. f. GO/rar Ot „cânepă sau lână toarsă cu druga".

DRÚGLU v. **drug 9°**.

DRUGUÍ vb. IV tranz. AMD/rar Bz „a amesteca frecând (urzicile sau fasolea) cu d r u g a 5°"; cf. f ă c ă í.

DRUGULÉȚ s. m., pl. *drugulești* **1°** AMD, h. 665/rar Br „fiecare dintre cele patru lemne care leagă oplenii de tălpile saniei"; cf. c e p 16°...

2° AMD, h. 530/rar Bz „țurțure de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

DRUGULÍȚĂ s. f. AO, h. 600/rar Gj dim. de la d r u g ă 3°.

DRUJBÁR s. m., pl. *drujbári* GM/rar Vn „lucrător cu d r u j b a la pădure"; cf. d r u j b í s t.

DRÚJBĂ s. f., pl. *drújbe* GM/rar Ag, Db, Ph, Vn, Bz „ferăstrău mecanic de tăiat lemne": Acuma-l taie [lemnul] cu mecanisme, cu *drújbă* îi spune, un fel de fierăstrău mecanic/730; cf. c a n a d i é n e.

DRUJBÍST s. m., pl. *drujbíști* GM/rar Db, Ph „lucrător cu d r u j b a la pădure"; cf. d r u j b á r.

DRUJÍNĂ s. f., pl. *drujíne* GM/rar Ot; *drujíni*/rar Ag „șanț între rândurile (de porumb) semănate": *Drujíne*, știți, între... răstavurile alea, da, și îndepărtam și făceam șanț, adică bătrânii zicea *drujíne*/760; cf. c ă r á r e 1°...

DRUM s. n. **1°** art. *drúmul* AO, Pl. 44/rar Gj; ~ **cărului** AO/rar Mh; AMD, h. 520/rar Ag, Tr, Tl; ~ **cărelor** AO/rar Mh; ~ **cérului** AO/rar Vl; AMD/rar Db, Ph; ~ **cu páie** AO/rar Mh; ~ **de stéle** AMD/rar Tl; ~ **eróilor**/rar Cț; ~ **fétei împărátului**/rar Ag; ~ **fétei mari**/rar Gr; ~ **iélelor**/rar Vn, Cl; ~ **lăptelui**/rar Ag, Db; ~ **lui Dumnezéu**/ rar Ag; ~ **lui Traián**/Tr, prin Ag și rar Vl, Tl; ~ **máre**/rar Vl; ~ **mórții** AO/rar Mh; ~ **órbilor**/prin Il, Cț și rar Ph, Vn, Bz, Br, Cl, Tl; ~ **rătăcíților**/prin Ph și rar Bz, Ot, Cl; ~ **sérii**/rar Tr; ~ **țigánului**/rar Tl „numele constelației Calea-Lactee"; cf. b r â u 2°...

2° AMD, h. 462/rar Br „bucată de aluat scursă din pâine, deformație în pâinea pusă la copt"; cf. b ă ș í c ă 1°...

DRUMÁR s. m., pl. *drumári* **1°** AMD, h. 533/rar Vl, Db, Bz „cantonier"; cf. c a n t o n é r...

2° AMD/rar Cl „drumeț, călător".

DRUMĂTÓR s. m., pl. *drumători* GM/ rar Il „îndrumător, povățuitor, sfătuitor".

DRUMEÁC s. n. TDM III/rar Cl „drum îngust; cărare"; cf. d r u m é l, d r u m í ț, p o t é c ă 2°.

– var. **drumeágă** s. f. AMD, h. 538/ rar Tl.

DRUMEÁGĂ v. **drumeác**.

DRUMÉL s. n. AFLR/rar Cț „drum îngust; cărare"; cf. d r u m e á c...

DRUMÍȚ s. n., pl. *drumíțe* AO, Pl. 46/rar Mh „drum îngust; cărare"; cf. d r u m e á c...

DRUMOÁICE (3 sil.) s. f. pl. GM/rar Bz „vrăjitoare": Sânt vestite că sânt de-a lu Cârstea Vrăbianu. Era, de, *drumoáicele* alea ce se păzea lumea de ele ca de altă minune/732; cf. b á b ă 5°...

DRUMULÉȚUL s. n. art., în expr. **a-i da** *(cuiva)* ~ AFLR/rar Ag „a goni, a alunga"; cf. c a t e á l ă.

DRÚPIȚĂ v. **trúpiță 1°, 2°**.

DRUȘAÍM s. GM/rar Ph „arbust ornamental; indrușaim".

DRÚȘTE s. f. pl. AFLR/rar Ag „domnișoare de onoare (la nuntă)"; cf. a j u t o á r e...

DUÁN v. **udván**.

DUBÁCE v. **dibác**.

DÚBĂ s. f., pl. *dúbe* **1°** TDO/rar Ot; AMD; GM; AFLR/prin Cț și rar Br, Il, Tl „barcă, luntre ușoară de pescuit": El era pescar ș-avea *dúbi* cu nevoade, *dúbi* cu vintire AFLR/871.

2° GM/rar Db „vas mare din doage, putină mare, cadă": Mă suiam pe scară pe o *dúbă* de o mie de vedre, era largă, dai cu căruța roată pe ea/699; cf. a c ó v 2°...

3° GM/rar Bz „buștean scobit, folosit în loc de roată la ferăstrăul de apă”: [Ferăstraiele] erau și cu roată și cu *dúbă*; *dúbă* se chema un brad mare, brad; îl scobea întreg, îi spunea *dúbă* că îl făcea ca un butoi/732.

4° AMD, Pl. 142; GM; TDM III/prin Tr „bidon din metal (pentru închegat laptele)”: Eu cu *dúbele* cu lapte veneam de la stână TDM III/804. *Dúbă* e un bidon așa de fier, de închegi în el GM/777.

5° AMD, h. 206/rar If „sobă de încălzit”.

DUBĂRÍE s. f. GD/rar Tl „atelier pentru făcut și reparat d u b e 1°”.

DUBEÁLĂ s. f., pl. *dubéli* **1°** AMD, h. 383; GM; GD/rar Vn, Br, Tl „acțiunea de a d u b i 1°”; cf. t o p e á l ă.

2° AMD, Pl 181; ALFR/rar Vn, Br, Cț „argăseală”; cf. a c i t ó n...

3° GM/rar Bz „acțiunea de a d u b i 2°”; cf. b i l í t.

4° GD/rar Tl „zer acrit folosit la prepararea argăselii”; cf. a r g ă s e á l ă 2°.

DUBÍ vb. IV tranz. **1°** și refl. AMD, h. 383; Pl. 101; GD/Tl și rar Vn, Cț „a (se) topi cânepa”; cf. m u i á 3°, m u r á 1°.

2° GM/rar Bz „a albi tortul ținându-l într-un amestec de apă cu mălai”; cf. b i l í 1°...

3° AMD; GM; AFLR/rar Ag, Br „a argăsi”: Burdufu îl făceam din piei d-astea de oaie, argăsite, *dugíte* bine AFLR/737; cf. c r u ș í...

– var. 1° **dobí** vb. IV refl. AMD, h. 383/rar Ph.

DUBILÍ vb. IV refl. GM/rar Vn [d. tortul de cânepă] „a se albi folosind un amestec de apă cu mălai”; cf. b i l í 1°...

DUBÍT adj., **lemn ~** AMD, h. 210 MN/rar Gl „tăciune”; cf. î n c h í s 2°.

DUBLÁJ s. n. GM/rar Ph „tencuială în interiorul și în exteriorul casei”: Cine poate îi face [casei] *dubláj*, cine nu, face mai simplă și pe urmă face *dubláj*/711.

DÚBLĂ s. f., pl. *dúble* **1°** AO, h. 446/prin Mh și rar Dj, Ot; AMD, h. 323; GM; TDM III; AFLR/Db, Ph, Bz, Tr, Gr, Cl, Il, Cț, prin Vn, Br, Tl și rar Ag, Ot, If „măsură de capacitate egală cu aproximativ un dublu decalitru”; cf. b á n i ț ă...

2° AO, h. 576/rar Dj, Ot; AMD, h. 584; 700/rar Db, Ot „rindea cu două cuțite”; cf. d o p l ó b 2°.

3° AO, Pl. 232; GO/rar Mh, Dj „cărămidă (groasă) nearsă; chirpici”: Dacă are putere să-și ia lemne, ia, dacă nu, face [casa] din *dúble* de astea, cârpici/962; cf. b o l o v á n 2°...

4° var. **dúblu** s. n., pl. *dúble* AMD/rar Tr „partea de sub streașina casei dublată cu scânduri bătute pe console”; cf. a p l e c ă t o á r e 5°...

– var. 1° **dúblu** s. n., pl. *dúble* AO, h. 446/rar Gj, Ot; AMD, h. 323; GM; TDM I/Ag, Db, Ot, Tr, prin Vl, Ph, If, Cl și rar Vn, Bz, Gr; *dúbluri* AMD/rar Ag și s. m., pl. *dúbli* AO/rar Ot; AMD/rar Ag, Db.

DUBLÉTE s. m., pl. *dublěți* AO, Pl. 23, 24/prin Dj „cărămidă nearsă; chirpici”; cf. b o l o v á n 2°...

DUBLÓV v. **dóplob 2°**.

DÚBLU v. **dúblă 1°, 4°**.

DÚCA s. f. art., în expr. **a se dúce ~** AMD/rar Cl [d. barză] „a întârzia să se întoarcă la cuib (primăvara)”.

DUCÁCI adj., f. *ducáce*, pl. *ducáce* GO/rar Gj; AMD, Pl. 155, 156; GM/rar Ag, Ph, Vn, Gl, Br, Ot, Il; AFLR/rar Cț; f. pl. și *ducáci* GM/rar Bz „care umblă mult; plimbăreț”: Îs cam *ducâce* pe munte la lucru GO/943. N-am plecat, nu m-am dus departe, n-am fost de aia *ducâce* așa, am fost pe lângă casă eu, n-am fost plimbată GM/737; cf. h á i d u ș.

DÚCE vb. III **1°** în **a-l dúce putérea** v. **putére 4°**.

2° în **a dúce lócul afúnd** GD/rar Tl „a ara adânc, a desfunda (țelina), a desțeleni”; cf. d e s f á c e 2°...

3° refl. AO, Pl. 9/rar Dj [d. copilul mic] „a începe să meargă, a face primii pași”; cf. b r a d 6°...

4° var. **duceá** vb. II tranz. și refl. AFLR/Mh, prin Dj și rar Vl, Ot; Db, Tr, Cț „a lua ceva dintr-un loc și a muta în altul; a pleca”.

– var. 4° **úce** vb. III refl., ind. prez. 3 sg. *se úce* TDO/rar Gj; 1 pl. *ne úcem* id./rar Vl, Gj, Mh; 3 pl. *se uc* id./rar Gj; ind. prez. 1 sg. *mă-c* AMD, h. 227/rar Bz, Gr.

DUCEÁ v. **dúce 4°**.

DUCIMÁL v. **duciumál**.

DUCIUMÁL (3 sil.) s. n., pl. *duciumále* AO, Pl. 53/rar Gj; AMD, h. 580/rar Vl, Db, Bz, Tr, Gr, Il „cântar pentru greutăți mari (peste 10 kg); basculă decimal”.

– var. **decemál** s.n. AMD, h. 580/rar Tl, Cț; **dicimál** s. n./rar Gr; **ducimál** s. n./rar Ag; **duțumál** s. n./rar Db, Gr.

DUDÁIE v. **dudău 2°**.

DÚDĂ s. f. GM/rar Bz „țeavă, largă, burlan”: Aveam o *dúdă*, o aia, de suna ca cornuă/731.

DUDĂI v. **dudău 1°**.

DUDĂÍ vb. IV intranz. AO, Pl. 45; TDO/rar Mh „a tuna”: Mie mi-e frică când aud așa... cum *dúdăje* TDO/961; cf. t u n á 1°.

DUDĂIÁLĂ s. f. GO/rar Dj „tunet”: N-am mai auzit *dudăjálă* demult/976; cf. d e s c ă r c ă t ú r ă.

DUDĂIÁN s. m., pl. *dudăiéni* AO, h. 167/9 rar Dj „copil nelegitim; bastard”; cf. b a i s t r ú c...

DUDĂIÁȘ s. m. AO, h. 167/rar Ot „copil nelegitim; bastard”; cf. b a i s t r ú c...

DUDĂIÓS adj. GO/rar Dj [d. terenuri] „cu mult d u d ă u; buruienos”; cf. b u r i e n ó s...

DUDĂRÍE s. f., pl. *dudăríi* GM; TDM II/rar Ph „livadă de duzi”: Era aicea o grădină boierească veche, *dudăríje*-i zicea, era plantată numai cu duzi TDM II/702.

DUDĂU s. n., pl. *dudăie* **1°** AO, Pl. 70; TDO; AFLR/Mh, prin Dj și rar Gj; GM/rar Vl, Ot „buruiană mare, bălărie”: Mă dusei după *dudău* la porci TDO/956. Vara dacă dă *dudăuu*-n ea [vie], buruiană d-aia, cum să-i spunem, noi spunem *dudău* GM/764; cf. b ă d ă d ă n i i...

2° var. **dudáie** s. f., pl. *dudăi* AO, h. 167/rar Ot „copil nelegitim; bastard”; cf. b a i s t r ú c...

– var. 1° **dudăi** s. n., pl. *dudăie* AO, Pl. 70/rar Dj.

DUDÓI s. m., pl. *dudói* AMD, h. 369; 420/rar Ot, Tr „dud neroditor”; cf. r â n z á r.

DUDUÍ vb. IV **1°** intranz. GM/rar Bz „a suna din d u d ă”.

2° tranz. TDO/rar Vl „a alunga, a izgoni strigând”: L-*am duduít* [pe urs] încolo, l-am gonit, m-am dus spre el, apăi, și cu câinii grămadă/908; cf. c h i u í 2°...

DUDUÍT adj., f. *duduítă* GM/rar Ag [d. om] „iute, repezit”: Cu ăla am pățit, că era și el cam *duduít*, cam iute/680; cf. i u t 2°, z v â r l á t i c.

DUDUÍTE, pe ~ loc. adv. GD/rar Cț „pe întrecute, în mare grabă”.

DUDULÓI s. n., pl. *duduloáie* AO, h. 320/rar Dj „țurțure de gheață”; cf. b u r l á n 3°...

DUDUMÁNĂ adj. f., pl. *dudumáne* GM/rar Gr „grasă, dolofană, durdulie”: Îi ziceam mocancă, *dudumână*, unde-i grasă ea așa/830; cf. d u r d u l í c ă, f ó r t i ș, g â m f á t 1°, m o c á n c ă, r o b ú s t 1°, t o t o l á n, u m f l á t.

DUGHEÁNĂ s. f., pl. *dughéne* AO, h. 368/rar Ot; AMD, h. 575; GM/rar Vn, Tr, Gr, Tl, Cț; *dughéni* AO/rar Ot „prăvălioară”; cf. b ó l t ă 7°...

DUGÓS adj., pl. *dugóși* GM/rar Db „urâcios, posac”; cf. b a l a m ú t...

DUHÁNI vb. IV AMD, h. 585 MN/rar Gl, Tl, Cț „a fuma”; cf. b e a 2°...

– var. **tuhăní** vb. IV AO, Pl. 54/rar Dj.

DUIÁLĂ s. f. GM/rar Gr „sporovăială”: Mă apucam cu ei la *dujálă*/834; cf. d i v á n...

DUIÉL v. **duién**.

DUIÉN s. n., pl. *duiéne* AMD; GD/prin Tl, Cț „unealtă, constând dintr-o scândură în care erau înfipți colți de piatră, trasă de cai pe arie la treierat, pentru tocat paiele”; cf. c r é m e n e 1°...

– var. **diuién** (2 sil) s. n., pl. *diuiénuri* GD; AFLR/rar Cț; **duiél** s. n. GD/rar Cț; **duiúm** s. n., pl. *duiúmuri* GD; AFLR/prin Cț; **duiún** s. n., pl. *duiúnuri* AFLR/rar Cț; **duvén** s. n. GD/rar Cț.

DUIÚM v. **duién.**

DUIÚN v. **duién.**

DÚJNIC s. n., pl. *dújnice* **1°** AO, h. 683, 684/Dj şi prin Gj, Mh „dop, cep la butoi"; cf. c a p ă c 12°...

2° AO, h. 682/prin Dj şi rar Mh „vrană la butoi"; cf. c a n ă 2°...

3° TDO/rar Dj „capac în vrana butoiului": După ce-a stat din schert [vinul], omu şi-l înfundează... bagă *dújnicu*, cu puțină papură şi-i pune cenuşă pe lângă el. *Dújnicu* e capacu de deasupra care să pune pe butoi/981; cf. p r e d ú f 1°, s l ă v í n ă 2°, v r á n ă 2°, z á t c ă 3°.

DUL s. n., pl. *dúluri* **1°** AO, h. 5/rar Vl, Mh „cucui"; cf. c u c ú i 1°...

2° AO, Pl. 12/rar Mh [la pl.] „varice"; cf. a r g í n t 1°...

3° AO, h. 84/rar Gj „amigdală"; cf. a m i g d a l í t e...

4° AO, h. 142/rar Gj „umflătură, inflamare a amigdalelor, gâlcă"; cf. a m i g d á l e...

– var. 4° **dúlă** s. f. GO/rar Mh.

DULÁMĂ s. f., pl. *dulămi* AMD; GM/rar Ag, Tr „haină lungă din postav (negru)": *Dulămi* negre, *dulămi* până jos, date la piuă erau GM/788; cf. c a p l a m á...

DULÁP s. m. şi n., pl. *dulápi* **1°** AMD, h. 248; 661, 662; Pl. 162; AFLR/Il, prin Bz şi rar Vn, Gl, Br, Cl, Cț; *dulápuri* AO, h. 225; 246/rar Vl, Dj „scândură lată şi groasă cu diverse întrebuințări": [La fântână] facem un butoi de lemn de... de *dulăp*, cum s-ar spune, de doi metri AFLR/886; cf. l ó b ă 2°, t ó b l ă.

2° pl. *dulăpuri* GO/rar Dj „bucată mare de slănină".

3° AMD, Pl. 110–111/rar Ph „talpa războiului"; cf. c a p 15°...

4° AMD, pl. 61–62/rar Ph, Il „fuscel, spetează la loiță"; cf. a r á c 3°...

5° AMD, h. 395; GM/Ph, Tr şi rar Db, Gr; *dulápuri* AMD/Tr şi rar If, Gr, Il; *dulápe*/prin Gr şi rar Db, Tr, Cț „urzitor": [Cânepa] o dăm la *dulăp* dă facem dă urzeală, dă pătură, dă ceva GM/829; cf. p ă n z á r, p ă n z ă r e á s ă 2°, u r z á r 1°, u r z ă t o á r e 3°, u r z ó i.

6° pl. *dulápuri* TDM III; AFLR/rar Db, Tr, Gr „ustensilă, roată de tras borangicul din gogoşile de mătase": [Gogoşile] le băgăm într-un lighean cu apă fierbinte, acolo era *dulăpu* aşezat, ca un cicric [...] şi făceam la scule din alea câte zece, douăzeci TDM III/835; cf. r o á t ă 2°.

7° pl. *dulápe* TDM III/rar Gr „scul de borangic obținut prin tragerea firelor la ~": Am tras, am făcut trei *dulápe* dă borangic/834; cf. a r ş í n 1°...

8° pl. *dulápuri* AMD; AFLR/rar Db, Ph, Br „carusel"; cf. c o m é d i e 1°...

9° pl. *dulápe* AMD, h. 690/rar Db „scaun special pentru înspițat roțile"; cf. b o c[1] 3°...

10° AMD, Pl. 181/rar Tr „un fel de cuțitoaie, folosită în pielărie, pentru curățat pieile mari"; cf. c o á s ă...

– var. 1° **doláp** s. m., pl. *dolápi* AMD, h. 662/rar Il.

DÚLĂ v. **dul 4°.**

DULĂPÁR s. m. pl. *dulăpári* GM/rar Ph „proprietar de d u l á p 7° (pe care îl exploata percepând taxe)".

DULĂPÁȘ s. GM/rar Vn dim. de la d u l a p 1°.

DULĂPĂREÁSĂ s. f., pl. *dulăpărése* 1° AMD, h. 395/rar Gr „femeie care urzeşte firele la d u l a p 5°; urzitoare"; cf. p ă n z ă r e á s ă 1°, u r z ă r e á s ă, u r z ă t o á r e 1°, u r z i t o r e á s ă 1°.

2° GM/rar Tr „femeie care trage borangicul la d u l a p 6°": Se usca gogoşile [de mătase], după ce se usca, se ducea cu ele la *dulăpărésă*/801; cf. d u l ă p c i o á i c ă, g o g o ş o á i c ă 2°, r o t ă r e á s ă, u r z ă t o á r e 2°, u r z i t o r e á s ă 2°.

DULĂPCIOÁICĂ (4 sil.) s. f., pl. *dulăpcioáice* GM/rar Tr, Gr „femeie care trage borangicul la d u l a p 6°"; cf. d u l ă p ă r e á s ă 2°...

DULCEÁȚĂ s. f. **1°** AMD, Pl. 94/rar Db, Il „nectar"; cf. á p ă 4°...

2° pl. *dulcéțuri* AFLR/rar Ph „dulciuri": [Prăvălii cu] *dulcéțuri* pentru copii/713.

3° AMD/rar Tl [fig.; la piatra de ascuțit] „lipsă de asperitate; netezime": Fiecare piatră [de ascuțit] cu *dulcéța* ei, una-i mai aspră, alta-i mai dulcişoară/873.

DULCÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a îndulci".

DULCIȘOÁRĂ adj. f. AMD/rar Tl/873 [d. piatra de ascuțit] „fără asperități; netedă".

DULÉCE v. **dovleác.**

DULGHEREÁN s. m., pl. *dulgheréni* AMD/886 „locuitor din satul Dulgheru".

DULGHERÍE s. f. colect. GM/rar Br „lemnărie (la casă)": Face acoperişu dă *dulgeríje*/751; cf. b o d o c ă r í e...

DULÍE s. f. pl. *dulii* **1°** AMD, h. 86/rar Ot „rotulă"; cf. b í l ă...

2° var. **dúlie** (3 sil.) s. f., pl. *dúlii* AMD, h. 267/rar Ag „partea osoasă, şira spinării ridicată pe mijlocul spatelui (la cal)": [Calul] are o *dúlie* şargă pe spinare/786.

DÚLIE v. **dulíe 2°.**

DULMÁ s. f., pl. *dulmále* AMD, h. 348/rar Il, Cl, Cț „dovleac (alb)"; cf. b o s t á n[1] 2°...

– var. **dolmá** s. f. GD/rar Cț; **dulmán** s. m., pl. *dulmáni* AMD, h. 348/rar Tr.

DULMÁN[1] v. **dulmá.**

DULMÁN[2] s. n., pl. *dulmáne* **1°** AO, h. 292/rar Mh „haină lungă din blănuri de oaie (cu lâna pe dinafară) purtată de ciobani; bundă"; cf. b i t ú ş ă 1°...

2° GD/rar Cț „haină scurtă de postav, căptuşită cu blană"; cf. c a ț a v é i c ă 1°...

DUMÁDĂ s. f., pl. *dumáde* AMD, h. 340; GM; AFLR/Br, prin Il, Tl şi rar Bz, Cț; *dumézi* AMD/rar Br, Il [mai ales la pl.] „pătlăgea roşie"; cf. b á m b ă 2°...

– var. **domátă** s. f., pl. *domáte* AMD, h. 340; AFLR/rar Cț; **dumână** s. f., pl. *dumáne* AMD/rar Cl; **dumátă** s. f., pl. *dumáte* AMD; AFLR/Cț, prin Tl şi rar Cl, Il; **tomáde** s. f. pl. AMD/rar Bz; *tumáde* s. f. pl./rar If.

DUMÁNĂ v. **dumádă.**

DUMÁTĂ v. **dumádă.**

DÚMĂ v. **dúnă 1°.**

DUMBRÁVĂ s. f., pl. *dumbráve* **1°** AMD, h. 409/rar Ph, If; *dumbrăvi*/rar Db „pădure rară; rarişte"; cf. c h e l e m n e á...

2° AMD, h. 410, 411/rar Gl, Bz; *dumvrăvi*/rar Bz „pădurice pe malul unei ape; zăvoi"; cf. c h í c i u...

3° AMD, h. 408/rar Cț „pădure mică şi deasă; desiş"; cf. b u g e á c 1°...

DUMBRĂVÍTĂ adj. f. AMD, h. 409/rar Ph [d. păduri] „cu rarişti, cu goluri".

DUMÉNECĂ v. **duminícă.**

DUMÉNICĂ v. **duminícă.**

DUMICÁT s. m., pl. *dumicáți* **1°** AMD; TDM III/rar Db, Cț „bucată mică de pâine sau de mămăligă înmuiată în lapte".

2° GM/rar Tr „nod la basma"; cf. f l o á r e...

DUMINÍCĂ s. f. GD/rar Cț „duminică"; art. **Duminíca Téiului** s. compus GM/rar Vn „Duminica Rusaliilor": Sâmbătă-s Moşii, duminică-i *Duminíca Téiului* la noi, luni Rusalii şi marți Rusalii/724.

– var. **duménecă** s. f. AO, Pl. 41/rar Vl; AMD, h. 501 MN/rar Tr; **duménică** s. f. AMD; TDM I/rar Tr, Gr; **dúminică** s. f. AMD/prin Tl, Cț şi rar Db, Il.

DÚMINICĂ v. **duminícă.**

DUMINICÍ vb. IV intranz. GM/rar Bz „a purta o îmbrăcăminte (sau încălțăminte) în zilele de duminică sau de sărbători": Tata îmi luase o pereche de iminei, să-i am *de duminicít*, când mergem la biserică/730.

DUMÍTRE s. m. TDM I/rar Ot „Dumitru": La Sfânta Dumitre/769.

DUMITRÉȘTI s. m. pl. AMD/762 „locuitori din satul Dumitreşti".

DUMITRÍCA s. f. art. GM/rar Ag „numele unui dans popular".

DUMNEATÁLE pron. polit. AFLR/rar If „dumneata": Am gătit [o fată] d-asta ca cum ești *dumneatále* uneoară/854. Stăi și *tále* GM/671. Ziceai că [obrazul] e haina lu *tále id.*/765.

– var. **tále** pron. polit. invar. AMD; GM/rar Vl, Ag, Ot.

DÚNĂ s. f., pl. *dúne* **1°** AO, Pl. 33/Mh, Dj, prin Ot și rar Vl, Gj; AMD, h. 231 MN/Ot, prin Tr și rar Vl, Ag, Db „plapumă călduroasă, umplută cu fulgi sau cu puf"; cf. b u r d ú f 4°...

2° AMD, h. 235 MN/rar Cț „saltea umplută cu fulgi".

– var. 1° **dónă** s. f., pl. *dóne* AO, Pl. 33/rar Mh; **dúmă** s. f., pl. *dúme* AO/rar Vl, Mh; AMD, h. 231 MN/rar Ot.

DÚNCOLO v. **dincoló**.

DUNGĂNÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *dungănésc* AO, h. 959/rar Ot „a bate coasa".

DUNGI s. f. pl., **ochi cu ~** AMD/rar Ph „ochi șașii".

DÚPĂ prep. **1° ~ auzíte** v. **auzíte**.

2° var. **dúpe** prep. TDO; AFLR/Mh, Dj, prin Gj, Ot și rar Vl; TDM III; AFLR/rar Db, Ph, Gr, Cț „după (cu multiplele sale valori și sensuri)": Mă dusei *dúpe* dudău AFLR/952. *Dupę*-aceea l-adună [tutunul] de-acolo și-l face snopuri TDO/966. [Lupul] a stat pitit *dúpe* casă TDM III/831. Ciocănitoarea ciocăne *dăpă* viermi AMD/815. Și plângea femeia aia p-acolo pă *dípă* casă AFLR/875.

3° ~ ce că loc. conjuncț. TDO; AFLR/prin Gj; **~ că** loc. conjuncț. AFLR/rar Gj „după ce": *Dúpă ce că* se altoiește, se pune rumegătură TDO/935. *Dúpă că* se usucă, îl ard pe foc/912.

4° ~ că loc. conjuncț. TDO/rar Mh „pentru că": Venii acas, mâncai, didei și eu porcului mâncare, *dúpă că* sânt singur/958.

– var. 2° **dăpă** prep. AMD; TDM III; AFLR/Gr, prin Db, Ph, Il și rar Tr, If, Cl; **dâpă** prep. TDM III; AFLR/prin Vn, Il și rar Db, Gl, Bz, Cl; **dépă** prep. AFLR/rar Gr; **dépe** prep. TDO; AFLR/rar Mh; TDM II; AFLR/prin Vn și rar Gr; **dípă** prep. TDM III; AFLR/rar Ph, Cl, Il, Tl; **dípe** prep. AFLR/rar Vn; **dúpre** prep. AFLR/rar Cț.

DU PĂ prep. compusă TDO; AFLR/rar Gj, Mh, Dj; TDM I, III; AFLR/Ag, Ot, Gr, Cl, Il, prin Vl, Db, Ph, Tr și rar If „de pe": Facem jurebii *du pă* fuse pe rișchitor TDO/952. M-a dăzlegat pă mine la cap, adică mi s-a luat floarea *du pă* cap TDM III/817. [Săpunul preparat] îl luăm *di pă* foc AFLR/712.

– var. **dâ pă** prep. compusă ALFR/rar Cț; **di pă** prep. compusă AFLR/rar Ph; **du pe** prep. compusă TDO/rar Mh; TDM I, III; AFLR/rar Vl, Vn, Gr.

DÚPE v. **dúpă 2°**.

DU PE v. **du pă**.

DUPIN v. **prin 3°**.

DUPLICÁ vb. I refl. GM/rar Gr „a se îndupleca".

DÚPRE v. **dúpă 2°**.

DURÁ vb. I intranz. **1°** AFLR/rar Ot; GM/prin Il și rar Ph, Tr, Gr; AFLR/rar Cț „a rezista, a suporta, a îndura": [Grâul] se bagă mai adânc în pământ, cu semănătoarea [...] mai *durează* și-n timpu iernii, la îngheț AFLR/934. Ne e frică [în mină], nu putem *să durăm* GM/807.

2° AFLR/rar Dj; TDM I/rar Ag, Tr „a sta o vreme, a întârzia": Ăl de venea *durá* așa la masă și nu vrea să ia prosop AFLR/982. Da eu nu vream [să plece]. *Am durát* așa două săptămâni dă zile [...] hai c-a venit timpu ș-a plecat TDM I/687; cf. a m â n á[1]...

3° GM/rar Tr, If „a trece, a petrece": Ș-*am durat* iarna aia așa/849.

DURÁN v. **rodán**.

DURÁȚIE s. f. GD/rar Tl „durată, perioadă de timp": Dacă era butoiu de patruzeci, cincizeci de vedre, avea *durație* de-o zi jumătate de fiert/881.

DÚRĂ s. f., pl. **duri 1°** AMD, h. 680; Pl. 115–116; GM; AFLR/prin Ag, Db și rar Ot, Tr „roată"; cf. d u r í l ă 1°.

2° GM/rar Db „za (de lanț)"; cf. o c h é t e 6°, v e r í g ă 2°, z a[1] 3°.

3° AMD, h. 399/rar Tr „sucală"; cf. c i c r í c 1°...

4° AMD, h. 86/prin Ag și rar Vl, Db, Tr; *dúre* AO, h. 120/prin Vl; AMD; AFLR/Ag, prin Vl și rar Db, Ph, Ot „rotulă la genunchi": Și-a tăiat *dúra* genunchiului la frunză, când a dărâmat frunză la vite AFLR/756; cf. b í l ă...

– var. 1° **dóră** s. f., pl. *dóri* TDM II/rar Db.

DURBĂCÚȚĂ s. f. GM/rar Vn dim. de la *durbacă* („vas mare din doage").

DURDÚC s. colect. GD/rar Tl „foile din vârful tulpinii de tutun": Foile de la pământ să numea dip, două, trei foi mai sus, cam așa de nalt, se numea ana și de la ana în sus să numea *durdúc*, frunzele spre vârf/873.

DURDUÍȘ v. **dârliúș**.

DURDUIÚȘ v. **dârliúș**.

DURDULÍCĂ adj. f. GD/rar Tl „durdulie"; cf. d u d u m á n ă...

DURÉLE s. f. pl. GM/rar Tr dim. de la d u r ă 1°: Punea vreo șapte, opt *duréle* ca să sune/799.

DÚRELEA, de-a ~ loc. adv. GM/rar Ag „de-a dura, de-a rostogolul"; cf. p o s t r a v á l a, t u t u r í g ă 7°.

DURÍE s. f., pl. *durii* AMD, Pl. 115–116/rar Db, Gr „rotiță la scripetele țelor"; cf. r o t í l ă 1°.

DURÍGĂ s. f., pl. *durígi* AMD, h. 86/prin Ot și rar Ph „rotulă la genunchi"; cf. b í l ă...

DURÍLĂ s. f., pl. *durile* **1°** AMD, h. 680; Pl. 97/rar Ot, Tr „roată, dură"; cf. d ú r ă 1°.

2° AMD, h. 86/rar Tr „rotulă la genunchi"; cf. b í l ă...

DURÍME s. f. AMD; GM/rar Db, Bz „durere (fizică)"; cf. d o r[1]...

DURIOÁRE (3 sil.) s. f. pl. AMD, Pl. 115–116/rar Gr dim. de la d u r i e.

DURÍȚĂ s. f., pl. *durițe* AMD, h. 86/prin Ag și rar Db, Tl; *duriți*/rar Ag „rotulă la genunchi"; cf. b í l ă...

DURLÁC s. m., pl. *durláci* AMD, h. 141/rar Ag, Db, Ot, Tr „băiețandru"; cf. b ă i e t á n...

DURLÁCĂ s. f., pl. *durláce* AMD, h. 138/rar Ag, Tr „fetișcană"; cf. b ă i e t á n ă...

DURLÁN s. m., pl. *durláni* AO, Pl. 17/rar Dj; AFLR/rar Vn „băiețandru"; cf. b ă i e c á n...

DURLÁNCĂ s. f., pl. *durlánce* AO, h. 164/rar Dj „fetișcană"; cf. b ă i e t á n ă...

DURLĂCÉL s. m., pl. *durlăcéi* AMD, h. 141/rar Ot dim. de la d u r l a c.

DURLĂNÍCĂ s. m. GM/rar Vn dim. de la d u r l a n.

DURLUCÁN s. m., pl. *durlucáni* AMD, h. 140/rar Gr „băiețandru"; cf. b ă i e c á n...

– var. **dârlecán** s. m. GM/rar Tr.

DURLUCÁNĂ s. f., pl. *durlucáne* AMD, h. 140/rar Gr „fetișcană"; cf. b ă i e t á n ă...

DURMEÁ v. **dermeá**.

DURMÍ vb. IV AO, h. 910 MN; TDO; AFLR/Vl, Gj, Mh, Dj și rar Ot, Tr; AMD, ch. 407; 413; TDM I; AFLR/prin Vl, Ag, Ot și rar Tr, Cț „a dormi".

DUROÁRE s. f., pl. *durórі* GM; AFLR/rar Vn, Br „durere (fizică)"; cf. d o r[1]...

DURUIÉTE v. **druéte 1°**.

DURULÍE s. f., pl. *durulíi* AMD, h. 86/rar Vl „rotulă la genunchi"; cf. b í l ă...

DUȘAMEÁ v. **dușumeá 3°**.

DUȘÉC s. n., pl. *dușéce* **1°** AMD, h. 228 MN; 235 MN; GD/prin Tl, Cț; *dușécuri* AMD, h. 228 MN/rar Cț; *dușáce* GD/rar Cț „saltea subțire (umplută cu lână) care se pune peste salteaua propriu-zisă (cu paie)".

2° AMD/rar Cl „plapumă subțire"; cf. p ă d ú ș c ă.

3° pl. *dușécuri* AMD, h. 230/rar Br „dos de pernă"; cf. b u d ú f 3°...

4° var. **dușég** s. n., pl. *dușége* AMD, h. 232/rar Br „cuvertură"; cf. a n a f t á r...

5° var. **duşésc** s. GM/rar Br „ţesătură de mătase groasă şi lucioasă".

– var. 1° **duşég** s. n., pl. *duşége* AMD, h. 235 MN/rar Tl.

DUŞÉG v. **duşéc 1°, 4°**.

DUŞÉSC v. **duşéc 5°**.

DUŞLÁG s. n., pl. *duşláguri* AO, Pl. 137/rar Dj; AMD, h. 693/rar Gr; *duşláge* AMD/rar Ag „unealtă ascuţită la un capăt, pentru găurit metale; dorn"; cf. c h é r n ă r 1°...

DUŞMĂNÉŞTE adv. AMD, h. 18/rar Ph [d. modul de a se uita] „cu coada ochiului, pe furiş"; cf. a s c ú n s 1°...

DUŞMEÁ v. **duşumeá 1°**.

DUŞUMÁ v. **duşumí**.

DUŞUMEÁ s. f., pl. *duşuméle* **1°** AMD, h. 661/Br, prin Tl şi rar Vn, If, Gr, Il „podul căruţei"; cf. a ş t e r n ú t 3°...

2° AMD, h. 627/rar Cţ „podină la claie"; cf. a ş t e r n ú t 2°...

3° var. **duşameá** s. f., pl. *duşăméle* GD/rar Tl „pardoseală din scânduri; podină"; cf. p o d 17°, t a v á n 1°.

– var. 1° **duşméá** s. f., pl. *duşméle* AMD, h. 661/rar Tl.

DUŞUMÍ vb. IV tranz. AMD; GM/rar Db, Bz, Cl, Il „a bate duşumea la casă"; cf. t ă v ă n í.

– var. **duşumá** vb. I tranz. GM/rar Db, Il.

DUŢUMÁL v. **duciumál**.

DUVÁR s. n., pl. *duváre* **1°** AMD, h. 174; 180; 395; GM; AFLR/Tr, Gr „împrejmuire, gard, parmaclâc din scândură la prispă": *Duvár* este prispă făcută zis închis cu blană şi acela se zice *duvár* GM/823; cf. p a r m a l â c 2°, p r i v ó r 2°, t r a p a z á n 2°, v á n t u r ă 2°.

2° pl. *duváruri* GM/rar Tr „scândură la gard; ulucă"; cf. p a l á n c ă 2°, ţ á m b r ă 1°.

3° pl. *duváruri* AMD, h. 172 MN/rar Tr „împrejmuire din zid care închide curtea spre drum".

DUVĂRÁŞ s. n., pl. *duvăráşe* AMD, h. 174/rar Tr, Gr dim. de la d u v a r 3°.

DUVÉN v. **duién**.

E

ECHIPÁ vb. I refl. AFLR/rar Tl „a se împărţi în echipe": Când ne jucăm la pâr *ne ječkipăm* în două echipe/881.

ECHIPIÉRĂ (5 sil.) s. f. AFLR/rar Dj „persoană, membră a unei echipe (sanitare)".

ECIDATÓR s. n. GD/rar Tl „băţ cu care se bate smântâna în putinei": Bidineiu [...] înăuntru-avea un *ecîdatór* aşa care acidata laptele, mesteca laptele/878; cf. m ă t c ú ş, m ă t c ă 1°, m é ş c ă 2°, ş t í r c ă 2°.

ECONÓM s. m., pl. *económi* AMD, h. 282; AFLR/rar Bz, Br „persoană desemnată pentru administrarea stânei sau a averii cuiva".

– var. **iconóm** s. m., pl. *iconómi* TDM II/rar Br.

ECONOMÍ vb. IV refl. GM; AFLR/rar Db „a cheltui cu chibzuinţă; a economisi": Săraci, nu-i aşa, da *ne-am ječonomít* GM/699.

– var. **iconomí** vb. IV refl. GM/rar Db.

ECTÁR s. n., pl. *ectáre* GM; TDM I–III/rar Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Il „hectar".

ECUBATÓR v. **icumbatór**.

ECUBÁŢIE s. f. AFLR/rar Ph „incubaţie".

EDÉC s. n., pl. *edécuri* **1°** GO/rar Mh „şanţ de captare prin care vine apa la cişmea".

2° var. **edéchi** s. n. GD/ rar Cţ „funie pentru remorcat barca"; cf. c o n c i 3°.

EDÉCHI v. **edéc 2°**.

ELEVÁŢIE s. f. GM/rar Br „soclu de ciment peste temelia casei": Se toarnă fondaţia, după aia se face cofrag de să toarnă *ječlevăţia*/751.

ELÍCĂ s. f., pl. *elíci* AMD/rar Gr „elice".

– var. **ilícă** s. f. AFLR/rar Tl.

ELMÉTIC adv. AFLR/rar Db „ermetic".

EMAÍL s. n. AFLR/rar Gj „email"; cf. s m a l ţ 2°.

EMIGRÁŢI s. m. pl. AFLR/rar Cţ „imigranţi".

ENĂCHEÁN s. m., pl. *enăchéni* AMD/684 „locuitor din satul Valea lui Enache".

EPÂNGEÁ v. **ipingeá**.

EPÂNZEÁ v. **ipingeá**.

EPEDEMÍE v. **epidepsíe**.

EPEDEPSÍE v. **epidepsíe**.

EPELEPSÍE v. **epidepsíe**.

EPIDEMÍE v. **epidepsíe**.

EPIDEPSÍE s. f. AO, h. 164/prin Ot şi rar Vl, Gj; AMD, h. 115/rar Ag, Db, Ph, Ot, Tr „epilepsie"; cf. a n e m í e 2°...

– var. **epedemíe** s. f. AMD, h. 115/prin Db şi rar Ag, Ph; **epedepsíe** s. f./rar Ag, Db, Ph, Bz, Tr; **epelepsíe** s. f. AO, h. 164/rar Mh; AMD/rar Ag, Db; **epidemíe** s. f. AO/rar Dj; AMD/rar Db; **epilipsíe** s. f. AO/rar Gj; AMD/rar Ph; **pelipsíe** s. f. AO/rar Mh.

EPILÉCTIC v. **epiléftic**.

EPILÉFTIC adj., f. *epiléftică* AMD, h. 115/rar Gr „epileptic"; cf. e p i l í s t, p ă t i m á ş.

– var. **epiléctic** adj., f. *epiléctică* AMD, h. 115/rar Bz.

EPILIPSÍE v. **epidepsíe**.

EPILÍST adj. AMD, h. 115/rar Bz „epileptic"; cf. e p i l é f t i c...

ERCHÉC s. m. GD/rar Tl „mascul al gândacului de mătase”: Ei să calcă amândoi, spune *ierkéc* îi spune la... gândacu care e şi să calcă amândoi; cf. f l u t u r ó i.

– var. **irchéc** s. m. AFLR/rar Cţ.

ERGHELEGÍU v. **hârghiligíu**.

ERGHELÍE v. **hărghelíe**.

ERGHELÍST v. **herghelíst**.

ERGHELÍU v. **herghelíu**.

ERNÍE s. f. AO, h. 137/Vl, Gj, Mh, Dj şi rar Ot; AMD, h. 104/Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Gr şi rar Vn, Gl, If „hernie”; cf. b e t e j e á l ă...

– var. **iagníe** s. f. AO, h. 137/rar Vl; **irníe** s. f. AO/rar Vl.

ESCAVATÓR s. m. GD/rar CŢ „excavatorist”.

ÉSTELEA v. **ásta**.

ÉSTIMP adv. TDO/rar Ot; AFLR/rar Db „în acest an”.

ÉŞTILEA v. **ásta**.

ETAJÉRI s. f. pl. AMD, h. 235/rar Db „poliţe, etajere”; cf. c u i é r 2°...

– var. **litajéră** s. f., pl. *litajére* AMD, h. 235/rar Tr.

ETÁTE s. f. AMD, h. 128/rar Ot „vârstă mijlocie; maturitate”; **în ~** loc. adj. AO, Pl. 17/rar Dj; GD/rar Cţ [d. un tânăr] „major”; **sub ~** GD/rar Cţ [d. un tânăr] „minor”.

ÉTE v. **ióte**.

ETÚBĂ s. f. GM/rar Ag „etuvă”.

– var. **itúbă** s. f. GM; AFLR/rar Db, Br.

EVENTARIÉRE s. f. AFLR/rar Db „inventariere”.

EVOLUŢÁRE s. f. AFLR/rar Ot „evoluţie, dezvoltare”: [Între plante se lasă] un interval, ca să aibă putere dă *evoluţáre*/ 934.

EXISTÁ vb. I refl. TDO/rar Vl; TDM I-III; AFLR/rar Ag, Db, Bz, Tr, Il; GD; AFLR/rar Tl, Cţ „a exista; a se întâmpla”: Eram bucuroasă ce *nu să ţegzístă!* TDO/925; cf. f i[1] 1°.

F

FA v. **fă**.

FABRICÁ vb. I, ind. prez. 3 sg. **fabricheáză** AMD, h. 360; pl. 97/rar Tr, Gr „a produce ceva în fabrică”.

FABRICÁNT s. m., pl. *fabricánţi* AMD, Pl. 1/rar Db, Ph „muncitor în fabrică”.

FÁCE vb. III **1°** refl. GM/rar Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Tr, Il [în jocurile de copii] „a mîji”; cf. a j u m í...

2° tranz. în **a ~ cap** v. **cap 17°**.

3° tranz. în **a ~ scrisoáre** TDM I/rar Ot „a scrie, a compune scrisoare”.

4° tranz. în **a ~ (óile) îndărăpt** GD/rar Cţ „a aduce înapoi”; a întoarce (oile)”.

5° tranz. în **a-i ~ bucáta** TDM III/rar Il „a-i produce neplăcere”.

6° refl. în **a se ~ gáta** TDO/rar Vl „a-şi aranja cele necesare, a se pregăti (pentru drum)”: *M-am făcút gáta* ş-am plecat la şcoală/902.

7° intranz., în expr. **a ~ de** *(cinevá)* TDM III/rar Il „a fi potrivit cu statutul cuiva; a se cuveni”: Şi-i spuneam aşa: „mamă!... nu mai te-avea... cu băiatu-ăsta că... nu-mi place! *nu fáce dă noi!*” Era sărac tare, ce mai!/837.

8° tranz., în **a ~ ochi** v. **ochi 9°**.

9° refl. impers., în expr. **a i se ~ de** TDO/rar Vl „a-i veni timpul de (pentru)”: Când să făcea mari [gândacii de mătase] începea ei a umbla cu capu pe sus aşa, atuncea *li să făcá* de-nvăleală/ 916.

– var. **făceá** vb. II AO, h. 1018; 1019 MN; TDO; AFLR/Mh, Dj, prin Gj, Ot şi rar Vl, Tr; AMD, ch. 1930; AFLR/Db, Tr, Il, prin Ag, Gr, Cl, Cţ şi rar Ph, Vn, Br, Ot, If, Tl.

FACÉLIE s. f. AO, h. 707/rar Dj; AMD, Pl. 101/rar Ag „plantă erbacee, cu flori albe parfumate, mult căutate de albine; roiniţă”; cf. a f u m ă t o á r e...

FACTÍR s. n. GM/rar Ot „cvartir, gazdă”.

FACTÓR s. m., pl. *factóri* AMD, h. 576/Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Il, Tl, Cţ, prin Ag, Gr şi rar Vl, Br, If, Cl „factor poştal”; cf. p o ş t a g í u, p o ş t á r 1°, v ă t ă ş é l 2°.

– var. **fáctur** s. m., pl. *fácturi* AMD, h. 576/rar Vn; **faptór** s. m., pl. *faptóri* AO, h. 370; TDO/rar Gj, Mh, Dj; AMD/rar Bz; **făctór** s. m., pl. *făctóri* AO/rar Mh; **făptór** s. m., pl. *făptóri* AO/rar Mh.

FACTORÍŢĂ s. f., pl. *factoríţe* AMD, h. 576/rar Tl „femeie factor poştal; poştăriţă”.

FÁCTUR v. **factór**.

FACTURÁ vb. I refl. AMD, h. 74; TDM/rar Ph, Tr „a-şi fractura”; cf. f r â n t u r á.

FAG s. n., pl. *fáguri* AO, Pl. 85/rar Mh; AMD, h. 376/Cl, Tl, prin Il şi rar Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Cţ „fagure”; cf. f á g u r.

FAGÁ s. f., pl. *făgăli* GD/rar Tl „un fel de excavator de capacitate redusă; draglină”.

FÁGUR s. m., pl. *fáguri* AO, Pl. 85/ Mh şi prin Gj „fagure”; cf. f a g.

FAI v. **fă**.

FAIÁNŢĂ s. f. **1°** GD/rar Tl, Cţ; pl. *faiénţe* GM/rar Bz „vas din faianţă”.

2° AMD, h. 206/rar Db „tablă emailată”; cf. b l e a u 4°...

FAITÁŞI (2 sil.) s. m. pl. GM/rar Bz „câlţi sau cârpe băgate în ţeava unei arme

de foc": A luat trăistuța cu gloanțe, cu iarbă, a băgat iarbă, a băgat câlți, *faștáș*, i-a bătut în țeavă/730; cf. f u l t u i á l ă.

FÁLCĂ s. f., pl. *fălci* **1°** AO, Pl. 2; 47/ rar Gj, Dj; AMD, h. 24; 26 MN prin Ph, Gr, Tl și rar Ag, Db, Vn, Tr „buca obrazului"; cf. b ú c ă 2°...

2° AO, h. 657/prin Mh și rar Gj „partea bifurcată a proțapului prin care acesta se leagă de căruță"; cf. f a l f a n á, p l a s 4°, s t r u c 1°, s t r u c á l ă.

3° AMD, h. 250/rar Ag „talpă la sanie"; cf. f ă l c e á 3°, n ă p l á t 2°, o p l e á n 3°, p l a s 3°, s l a i[1] 2°, t á l p ă[1] 17°, t ă l p é t e 2°, t ă l p í g ă 2°, t ă l p í ș 4°, t ă l p í ț ă 2°.

4° AMD, Pl. 109–110/rar Ph „talpă la război"; cf. c a p 15°...

5° AMD, Pl. 170/rar Gr „lama, tăișul toporului"; cf. b á r b u r 1°...

6° AMD; GM/rar Tr, Gr; GD/rar Cț „tetanos (în special la copii)": Cică l-a apucat *fálca*, prindea un fel de *fálcă* și-l strângea și murea GM/785; cf. c o l ț 8°...

FÁLCE s. f. GM/rar Gl „unitate de măsură pentru suprafață": Îi da o vacă, un hectar de pământ, o *fálce*, cum se zicea atunci/729.

FALFANÁ s. f., pl. *falfanále* AO, h. 657/rar Gj „partea bifurcată a proțapului prin care acesta se leagă de căruță"; cf. f á l c ă 2°...

FALȘ 1° adv./adj., f. *fálșă* AMD, h. 420; TDM III/rar Db, Tr „fals, neautentic": [Rânza] este ca duda, dar nu e bună, e *fálșă* AMD/794.

2° adj. AO, h. 377/rar Mh „ipocrit, viclean"; cf. c â r c o t á ș...

FALȚ s. n. AO, Pl. 137/rar Dj „ciocan special (la dogărie), cu un șanț la unul din capete, care ajută la prinderea cercurilor"; cf. b a s c h í e 1°...

FÁMELĂ v. **fámen 1°**.

FÁMEN adj., f. *fámenă*, pl. *fámene* **1°** AMD, h. 144; 257; 266 MN/prin Db și rar Ag, Tr [d. oameni] „care nu poate procrea; steril"; cf. s í r i ț ă 2°, s t ă r p ă l o á g ă 1°, s t é r i c ă 1°, s t e r p ă r e á ț ă 1°, s t i n g h é r ă 1°, ș t i r 4°, ș t í r i ț ă 1°.

2° AMD, h. 257; 266 MN/rar Db, Tr [d. animale: vaci, oi] „sterilă, stearpă"; cf. s í r i ț ă 1°, s t ă r p ă l o á g ă 2°, s t é r i c ă 2°, s t e r p ă r e á ț ă 2°, s t i n g h é r ă 2°, ș t i r 2°, ș t í r i ț ă 2°.

– var. 1° **fámelă** adj. f., pl. *fámele* AMD, h. 144/rar Db; **fómen** adj./rar Cț.

FAMÉLIE v. **famílie**.

FAMÍLE v. **famílie**.

FAMILIÁR (4 sil.) s. m., pl. *familiári* GD/rar Tl „familist": A jucat fetele și băieții, pe urmă s-au pus mesele cu *familiéri*/ GM/ 751.

– var. **familiéri** (3 sil.) s. m. pl. GM/ rar Br.

FAMÍLIE (3 sil.) s. f., pl. *famílii* AO, Pl. 14/Mh și rar Gj; AMD, h. 123 MN; TDM I/prin Db, Gr și rar Ag, Tr, If, Cl, Il, Cț; *famílie* (3 sil.) AMD/rar Db „familie".

– var. **famélie** (4 sil.) s. f., pl. *famélii* AO, Pl. 14/rar Mh; AMD, h. 123 MN/rar Bz, Tr; **famíle** s. f., pl. *famíli* AO/rar Gj, Mh; AMD/rar Ag, Il; *famíle* AMD/rar Tl.

FAMILIÉRI v. **familiár**.

FAMILÍȘTI s. m. pl. AFLR/rar Ph „persoane din familie; rude apropiate": [La nuntă, luni] vin mai mult *familíștí*/701.

FÁNDELĂ s. f., pl. *fándele* **1°** GM/ rar Bz „tigaie": Luam tuci, *fándelă* din astea și făceam [mâncare la câmp]; cf. r á i n ă 2°.

2° AMD, Pl. 175–176/rar Bz „cancioc"; cf. c a n c é u 1°...

FAPTÓR v. **factór**.

FARAÓN s. m., *faraóni* AMD, h. 262/ rar Gr [iron.] „bivol"; cf. b í v o l e...

FARAONOÁICĂ s. f., pl. *faraonoáice* GM/rar Gr „personaj fantastic; sirenă".

FARASOÁRE v. **floáre 2°**.

FARÁNC v. **furúnc**.

FÁRBĂ s. f., pl. *fárbe* AFLR/rar Mh „vopsea"; cf. b o i é l u r i...

FARDISÍ vb. IV refl. GM/rar Db „a se farda": Se-mbrăcă și aia, *să fardisí*, cutare/ 692.

FARFÁRĂ s. f. AFLR/rar Bz „fanfară".

FÁRFIC v. **foárfecă 4°**.

FÁRFICĂ v. **foárfecă 4°**.

FARFURÍE s. f., pl. *farfuríi* AO, h. 374/rar Mh, Dj; AMD, h. 599/rar Ag, Gr „disc, talger de balanță"; cf. c a p a c 11°...

FASOLÍCĂ s. f. **1°** AMD, h. 315/rar Vn, Bz „plantă erbacee agățătoare; volbură"; cf. b u s u i ó c 4°...

2° var. **fasulícă** s. f. AMD, h. 345 MN; AFLR/rar Gr dim. de la *fasule* (mâncare).

FASOLÍȘTE s. f. GM/prin Il și rar Cl; AMD; GD/rar Cț „teren cultivat sau de pe care s-a recoltat fasolea": Locu fusese *fasolíște*, c-așa să zicea pă urma fasolii GM/864.

FASONÁT adj., f. *fasonátă* TDM II/ rar Db „emancipat": Tușă-mea asta era *fasonátă* ea, hai, ne ia și ne bagă într-o odaie, chiloman cu ea!/692; cf. c i l i v i z á t...

FASÚI v. **fasúle**.

FASÚLE s. f. AO, h. 471; TDO; AFLR/ rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 345 MN; TDM I, III; AFLR/Ag, Db, Ot, Tr, Gr și rar Vl, Cl, Cț; pl. *fășúle* AFLR/rar Gj; *fășoále* TDO/rar Gj „fasole".

– var. **fasúi** s. n. TDO; AFLR/rar Gj, Mh; **fășói** s. n. AFLR/rar Vl; **fășúi** s. n. AO, h. 471; TDO; AFLR/crt; AMD, h. 345 MN; GM/rar Vl, Ot, Tr; pl. *fășúie* AO; AFLR/rar Gj, Ot, Mh.

FASULÍCĂ v. **fasolícă 2°**.

FÁȘĂ s. f. **1°** pl. *fășí* AO, h. 306/rar Dj „bantă îngustă (din pânză) pentru legat părul; bentiță"; cf. b á n t ă[1] 1°...

2° var. **fáșie** (3 sil.) s. f. TDO/rar Dj „bantă îngustă cu care se leagă copilul mic, peste scutece"; cf.

3° pl. *feși* AMD, h. 316; 614/prin Ot și rar Ag, Db, Tr; *fășí* AMD, h. 614/rar Ag, Db, Tr, Gr; *fése* AMD, h. 614/rar Ag, Tr „bucată de teren lungă și îngustă; fâșie"; cf. b l á n ă 16°...

4° pl. *fése* AO, Pl. 137/rar Ot „ciocan special, folosit în dogărie, cu șanț la unul dintre capete, care ajută la prinderea cercurilor; baschie"; cf. b a s c h í e 1°...

5° AMD, Pl. 170/rar Ag „lama, tăișul toporului"; cf. b á r b u r 1°...

6° pl. *fáșe* AMD, h. 608/rar Gr „bucată mare de pământ, brazdă (după arătură); glie"; cf. l ă s p ă d á i e.

– var. 3° **sfáșă** s. f., pl. *sfășii* [sic!] AMD, h. 614/rar Ag; **sfáșie** (3 sil.) s. f., pl. *sfășii* AMD, h. 319/rar Ag.

FAȘÁN v. **fașánă 2°**.

FAȘÁNĂ 1° s. f. AMD/rar Cl „scândură folosită pentru trecerea peste un loc noroios (în curte)".

2° var. **fașán** s. n. AMD, h. 546/rar Tr „gard din nuiele folosit la întărirea malului unei ape"; cf. c ă ș í ț ă[2] 2°...

FÁȘIE v. **fáșă 2°**.

FAȘONÉTĂ s. f. AMD, h. 492/rar Vn „broboadă de lână"; cf. b a s m á 1°...

FÁTĂ s. f. **1°** art., ~ **príma** v. **príma**.

2° copíl de ~ AO, h. 167/rar Mh „copil nelegitim; bastard"; cf. b a i s t r ú c...

FÁȚĂ s. f. **1°** art. **fáța cései** AO, h. 199/ rar Vl, Gj, Dj, Tr; AMD, h. 181/ prin Db și rar Ot, Tl „locul bătătorit din fața casei; bătătură"; cf. o b ó r 3°.

2° art. **fáța cései** AMD, h. 174/rar Vl, Ot „pridvor"; cf. g a l e r í e 1°, h o á l ă, m a r c h í z i, p a r m a l ă c 1°, s á l ă 2°, s u p ú s[2] 2°, ș o p r ó n 1°, t e r á s ă 1°, t í n d ă, v e r á n d ă 1°.

3° art. **fáța stúpului** AMD, Pl. 91/rar Ph, Il; ~ **urdinișului**/rar Ag, Ot „locul bătătorit din fața stupului"; cf. a r i ó i[1] 7°...

4° AO, h. 241/rar Gj, Mh, Dj „față de masă"; cf. a ș t e r n ú t 4°...

5° în ~ loc. adv. TDO/rar Mh, Dj; GM/prin Il și rar Bz, Tr, Gr, Cl; GD/rar Tl; **la** ~ loc. adv. GM/rar Il „la suprafață; superficial": [Cânepii] îi dau o arătură mai *în fáță* GM/838. Nu durează duzii, e apa-*n fáță* și să usucă GD/842; cf. d i n a f á r ă; art. **fáța pământului** TDM II/rar Bz „suprafața (pământului)": Al doilea an ne duceam ș-o tăiam [vița de vie] din *fáța pământului*/748.

6° în expr. **a prínde** ~ AO h. 614/rar Dj [d. grâu] „a începe să se coacă, a da în copt"; cf. c o d ă l b í...

FÁȚA[2], ~ ascunsării v. **ascunsării.**

FÁUR s. m. AO, Pl. 42/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 506/Bz, Br, Tl, Cț, prin Ph, Vn, Cl, Il și rar Db, Tr „numele lunii februarie"; cf. f ă u r á r, f ă u r é l, f ă u r í c ă, f e b r u á r i e, f e r e c á r, f é r e c ă, f e r e c ú ș, g h e ț á i.

FĂ interj. AO, h. 151; AMD,Pl. 47*; TDO/crt.; AMD, Pl. 36; TDM I–III; AFLR/crt. „termen de adresare față de o persoană feminină mai tânără sau de vârstă apropiată": *Fă* [se strigă] femeile între ele și soția AMD, Pl. 47*/953; cf. b ă[1] 1°...

– var. **fa** interj. AMD, Pl. 47*; TDO/Vl, Mh și rar Dj, Ot; AMD, h. 165 MN; Pl. 36; TDM I, III; AFLR/Gr, Tl și rar Ag, Db, Gl, Ot, Tr, If, Cl, Il, Cț; **fai** interj. TDM II/rar Ph; **făi** interj. AMD, Pl. 47*/rar Mh; AMD, h. 165 MN; Pl. 36; GM; TDM II/Db, Ph, Gr, Il, prin Bz, Cl, Cț și rar Ag, Vn, Br, Tr, If.

FĂCĂÍ vb. IV tranz., ind. prez. 2 sg. *făcăi* GO; AFLR/rar Vl „a amesteca frecând și zdrobind (fasolea)"; cf. d r u g u í.

FĂCĂLEÁȚĂ v. **făcălét 4°.**

FĂCĂLÉTE s. m., pl. *făcălěți* **1°** AO, h. 257; TDO; AFLR/prin Gj, Mh și rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 453; AFLR/prin Ot și s. n., pl. *făcălěte* AO/rar Ot „făcălet pentru amestecat mămăliga"; cf. d r ú g ă[2] 4°...

2° AO, h. 234; TDO/Gj, Mh, Dj și rar Vl, Ot; AMD, h. 221/rar Vl, Ot și s. n., pl. *făcălěte* AO/prin Dj „sul de lemn pentru întins aluatul"; cf. d r i h ó l ț...

3° AO, h. 787/rar Dj; AMD, Pl. 146/rar Ot „lopățică de amestecat în zerul pus la fiert pentru a scoate urdă"; cf. b ă t ă ú ș 3°...

– var. 2° **cafaléte** s. AO, h. 234/rar Mh.

FĂCĂLÉȚ s. n., pl. *făcălěțe* **1°** AO, h. 234/Dj, prin Vl și rar Mh, Ot, Tr; AMD, h. 221/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, prin Bz, Gr și rar Vn, Gl, Br, If, Il; *făcălěțuri* AO/rar Mh și s. m., pl. *făcălěți* AO/rar Gj; AMD/rar Ot „sul de lemn pentru întins aluatul"; cf. d r i h ó l ț...

2° AO, h. 787/rar Vl; AMD, Pl. 146/prin Ot și rar Vl, Ag, Tr, If, Il, Cț „lopățică de amestecat în zerul pus la fiert pentru a scoate urdă"; cf. b ă t ă ú ș 3°...

3° AMD, Pl. 138–139/rar Ph „băț așezat pe două crăcani, de care se agață căldarea pusă la foc"; cf. a r ț á r[1] 2°...

4° var. **făcăleáță** s. f. GO/rar Vl „băț gros de amestecat mămăliga"; cf. d r ú g ă[2] 4°...

FĂCĂLUÍ vb. IV tranz. **1°** AMD, h. 453 MN/rar Tl „a amesteca mămăliga".

2° AMD/rar Tl „a învârti, a suci limba în gură".

FĂCĂU s. n. GO/rar Mh „făcăleț de amestecat mămăliga"; cf. d r ú g ă[2] 4°...

FĂCEÁ v. **fáce.**

FĂCÍE v. **fucíe.**

FĂCLÍE s. f. AMD, h. 212 MN/rar Vl, Ag „lumânare"; cf. l u m â n á r e 4°, l u m í n ă 2°.

– var. **flăcáie** s. f., pl. *flăcái* GM/rar Gr, Il.

FĂCTÓR v. **factór.**

FĂCÚT adj. AO, h. 176/prin Gj și rar Dj, Mh „amețit de băutură; cherchelit"; cf. a b ț i g u í t...

FĂGĂDĂU s. n. **1°** GD/rar Cț „cârciumă"; cf. c â r c i m ă...

2° GM/rar Gr „pășune, izlaz"; cf. c e a í r 1°...

FĂGÍȘ s. n. AMD, h. 421 MN; GM/rar Ag, Vn „făget"; cf. f ă g ú i.

FĂGÚI s. n. AO, Pl. 90–91/rar Ot „făget"; cf. f ă g í ș.

FĂGULÉȚ s. m., pl. *făguléți* GM/rar Ph dim. de la *fag.*

FĂI v. **fă.**

FĂÍ vb. IV tranz. AO, h. 151; AMD, Pl. 47*/prin Gj și rar Vl, Mh „a se adresa cuiva cu «fă»": La noi se zice fă și la fete și la femei. La Telești nu *fă̯ĭésc* nici femeile; când o *fă̯ĭéșt*[i] te întreabă „de câte ori ți-am pus masa eu, porcule?", mai bine îi zici măi fată AO, h. 151/943.

FĂINÁR s. n. **1°** pl. *făináre* AO, Pl. 131/rar Mh „scândură în care se află scobitura pe unde curge făina la măcinat"; cf. c ă p i s t é r e 4°...

2° AMD, Pl. 70–71/rar Cț „boală la frunze (de viță de vie); făinare"; cf. î n f ă i n á r e.

FĂINÁT adj. AMD, Pl. 70/rar Ag [d. bobul de strugure] „rămas mic, nedezvoltat; mănat"; cf. c â r c i u r ó s 1°...

FĂÍNĂ s. f. **1°** AO, h. 256; TDO/Mh, prin Dj și rar Vl, Gj; **~ de mălái** AO; TDO/prin Vl și rar Gj, Mh; AMD, h. 455 MN/rar If, Gr, Cț „mălai".

2° var. **foínă** s. f. AMD, h. 455; Pl. 108–109; GM; AFLR/Ph, prin Db și rar Ag, Vn, Bz, Tr, If, Cl „făină (de grâu)"; cf. p á i n e 2°.

FĂIOÁRĂ (4 sil.) s. f. GM/rar Il dim. de la *făină.*

FĂLĂTÓC v. **vălătúc 4°.**

FĂLCÁRIȚĂ s. f. **1°** pl. *fălcăriți* AMD, h. 2 MN/rar Cl „falcă, maxilar"; cf. c a p 10°...

2° AFLR/rar Gr „tetanos"; cf. c o l ț 8°...

FĂLCEÁ s. f., pl. *fălcéle* **1°** AMD, Pl. 109–110/rar Il „talpă la război"; cf. c a p 15°...

2° AMD, Pl. 162/rar Bz „b o g d a n la stavila morii"; cf. a j u t ó r 12°...

3° var. **sfălceá**, pl. *sfălcéle* AMD, h. 250/Ph și rar Cl „talpă la sanie"; cf. f á l c ă 3°...

FĂLÍE v. **felíe 2°.**

FĂLIÚȚĂ v. **feliúți.**

FĂLNICÓS adj., f. *fălnicoásă* GO/rar Vl; GM/rar Tr „falnic, fălos, mândru"; cf. f o d ú l, g r ă n t ó s, î n g â m f ó s, m á r n i c, m ă r ó s, m o d o á s ă, o d o l i e n e s c, s m ă n ț u í t 2°, ț â n ț ó s.

FĂLOÁSĂ adj. f., pl. *făloáse* AMD, Pl. 152/rar Db [fig., d. oi] „cu lână creață"; cf. c á c i o r 3°...

FĂMÉIE v. **foméie.**

FĂPTÓR v. **factór.**

FĂRÁJ v. **fărășuri.**

FĂRÁȘ v. **forái[2].**

FĂRÁȘĂ v. **fărășuri.**

FĂRĂȘURI s. n. pl. AO, h. 224/rar Mh „fărașe"; cf. c a p á c 9°...

– var. **fărái** s. n., pl. *fărăje* AO, h. 224/rar Vl, Dj; AMD, h. 210/rar Ag, Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Cț; **fărášă** s. f., pl. *fărăși* AO/rar Vl, Gj, Mh; **fieráș** (2 sil.) s. n. AMD/rar Db; **foráj** s. n., pl. *foráje* AO/Mh, prin Gj și rar Dj; AMD, h. 210; Pl. 147/Ag, Db, Bz, Ot, Tr, prin Vl, Vn, Br, Cl, Il și rar Ph, Gl, Gr, Tl; **forájă** s. f., pl. *foráji* AO/prin Gj și rar Mh; **foráș** s. n., pl. *foráșe* AO/Gj, Dj, prin Mh și rar Vl, Ot; AMD/Db, Ph, Cț, prin Gr, Cl, Il și rar Tr, Tl; *foráșuri* AO/rar Vl, Dj; **forášă** s. f., pl. *foráși* AO/rar Vl; **forăiáș** s. n., pl. *forăiáșe* AMD/rar Ag; **furáj** s. n., pl. *furáje* AO/rar Gj; *furájuri* AMD/rar Vn; **furáș** s. n., pl. *furáșe* AMD/rar Db, Ph, Vn, Tl; **sforáj** s. n., pl. *sforáje* AMD/rar Ot; **sforáș** s. n., pl. *sforáșuri* AO/rar Dj; AMD/rar Br, Il; **varáș** s. n., pl. *văráșe* AO/rar Vl; AMD/rar Tr.

FĂRĂ prep. TDO/rar Gj; **~ de** loc. prep. GM/rar Vl, Ph; **~ decât** loc. prep. GM/rar Cl; **~ núma** loc. prep. AFLR/rar Cț „în afară de, cu excepția": N-ai *făr' decît* jos [să te așezi] GM/828. [Copilul] a mai fost iară-n gârla mare *fără d*-atunci GM/717. Și nu găsea nimeni cin' să-i îngroape, *fără núma* cioclii, bețivii care era alcoliști AFLR/892.

FĂRĂJÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a frige": Că dacă era carne destulă la Crăciun, puneam acolo și *fărăjám* carne/881.

FĂRĂMĂTÚRĂ v. **fărâmătúră 2°.**

FĂRÂMÁ vb. I tranz. **1°** AO, h. 472/rar Mh „a desface păstăile de fasole pentru a scoate boabele"; cf. b o b í...

2° AMD, h. 310/rar Ag „a curăța boabele de pe știulete"; cf. c u r á[i] 3°...

3° și refl. pas. AMD, h. 683/prin Cl „a (s e) r ă v ă ș i stâna"; cf. d e s f á c e 1°...

4° și refl. TDO/rar Dj; GM; TDM II, III/rar Vn, Tr, Gr, Cl „a (se) strica, a (se) demola (o casă)"; cf. h u r u í 6°, v ă r s á 8°.

5° AO, h. 58/rar Dj „a mesteca mâncarea în gură"; cf. c l e f ă n í...

6° GM/rar Tr, Gr „a frecționa, a masa": Veni tătucu și mă *fărîmă* dă după cap aici-șa; începu *să* mă *fărîme* că e de la sclinteală. Mă *fărîmă*, m-a legat/807; cf. c ă l c á 3°...

7° refl. TDO/rar Ot „a se zdrobi muncind; a (se) obosi excesiv": Dimineața luni: „să mergem să ne dregem la nuntă, că *ne-am fărîmát* azi-noapte"/997; cf. b ă l ă b ă n í...

8° TDO/rar Mh [d. lupi] „a mușca rupând (un animal)": Eu am luat oaia, că o *fărîmásă* [lupul] la gât, îi rupsese aici beregata/941; cf. c ă s ă p í 2°...

9° var. **fărmână** vb. I [?], ind. prez. 2 sg. *fărmái* AFLR/rar Dj „a sfărâma"; cf. f ă r â m i ț í, f i r i m i c í, f i r m i t u r í, f r i m í, î n f ă r â m á, m ă r u n t ă i á, m ă r u n t á, m ă r u n ț ă ș á, s t o r c í 2°, z o b í l°.

10° AMD, ch. 1230/rar Tl „a melița"; cf. î n m e l i ț á, m e l i n ț á, p i s á 2°, s t o r c í 3°, t o c á 3°, z b i c i u l á 1°, z d r â n c i n á.

– var. 4° **fărmá** vb. I TDM II/rar Bz.

FĂRÂMÁTĂ adj. f., **brânză** ~ GM/rar Ph „brânză dulce (de vaci)"; cf. p r i n s 1°.

FĂRÁMĂ s. f., o ~ GM; AFLR/rar Db, Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Cl, Il „un pic, puțin": [La Mucenici] face *o fărîmă* de foc acolo, face curat prin curte/720. [Sâmbătă, înainte de nuntă] le punea *o fărîmă* de masă acolo/720. [Soțul] era *o fărîmă* de croitor/868; cf. c r u ș í ț ă...

– var. **farámă** s. f., *o* ~ GO/rar Mh.

FĂRÂMĂNȚÁ v. **fărâmiți**.

FĂRÂMĂTÚRĂ s. f., pl. *fărâmătúri* 1° AO, h. 630/rar Ot; AMD, h. 632/rar Il „rămășiță de fân zdrobit, folosită, adesea, la inhalații"; cf. c o á d ă 8°...

2° var. **fărămătúră** s. f., pl. *fărămătúri* AMD, h. 386/rar Ph „puzderie de cânepă"; cf. b ă ț 3°...

3° var. **frămitătúră** s. f., pl. *frămitătúri* AMD, h. 462/rar Ph „deformație la pâinea pusă la copt"; cf. b ă ș i c ă 1°...

4° var. **frămătúră** s. f., pl. *frămătúri* AFLR/rar Tl „bucățică, fărâmă (de pâine)": Ne-aveam ce mânca acasă, n-aveam o *frămătúră* pe masă/881; cf. f r ă m â n ț é l e, r u m e g ú ș, s u r c e á 2°, u r j ú m ă 2°, z g ú r ă 4°.

– var. **fărmătúră** s. f., pl. *fărmătúri* 2° AMD, h. 386/rar Tl; **frimitúră** s. f., pl. *frimitúri* 3° AMD, h. 462/rar Ph.

FĂRÂMIȚÍ vb. IV tranz și refl. GM/rar Ot; AFLR/rar Cț „a (se) fărâmița, a (se) sfărma"; cf. f ă r â m á 9°...

– var. **fărâmănțá** vb. I refl. GM/rar Ag; **fărmățí** vb. IV tranz. GM/rar Bz; **frămănțá** vb. I tranz. GM/rar Ot; **frimiți** vb. IV tranz. GM/rar Cl.

FĂRBUÍ vb. IV tranz. GO/rar Mh „a vopsi (fire)"; cf. b u í[2]...

FÁRMÁ v. **fărâmá 4°**.

FĂRMĂTÚRĂ v. **fărâmătúră 2°**.

FĂRMĂȚÍ v. **fărâmiți**.

FĂRMÂNÁ v. **fărâmá 9°**.

FĂRMÂNTÁ vb. I TDO/rar Dj „a frământa (aluatul)"; cf. b o s o l í 1°...

FĂSÓI v. **fasúle**.

FĂSTÁC v. **fâstăc[1] 1°**.

FĂSÚI v. **fasúle**.

FĂSUÍȚĂ s. f. AO, h. 471/rar Dj, Ot „soi de fasole cu bobul mic".

FĂȘCÉI v. **fuscél 2°**.

FĂȘCÉL v. **fuscél 2°**.

FĂȘIOÁRĂ (4 sil.) s. f. 1° AMD, Pl. 49–50/rar Db dim. de la *fâșie* (de teren).

2° pl. *fășioáre* GM/rar Cl „smoc de bumbac scărmănat".

FĂȘIOÁSĂ (4 sil.) adj. f. GM/rar Db [d. cânepă] „cu firul gros; fibroasă": Dac-o semeni [cânepa] prea rară, se face beteacu ala prea gros și iese *fășiuásă*; cf. b ă ț ă g ă n ó s 1°...

FĂȘÍU v. **fișíu 2°**.

FĂȘURÁ vb. I tranz. și refl. GM/rar Gr, Il; AFLR/rar Cț „a (se) înfășura": *Fășurám* obiala pă picior/827; cf. f r ă n g e.

FĂTÁ vb. I tranz. 1° AO, Pl. 18/rar Vl, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 144/prin Db, Tr, Gr și rar Vl, Vn, Bz, Ot [d. femeie] „a naște"; cf. d o b â n d í 1°...

2° AFLR/rar Ph „a supraveghea fătatul (oilor)": Primăvara le *fătám* [oile]/706.

FĂTÁTĂ adj. f., pl. *fătáte* AFLR/rar Vl; GD; AFLR/rar Tl, Cț [d. animale] „care a fătat": În primăvară le-mpărțea [oile], ăle *fătáte* bașca AFLR/908.

FĂTĂLĂU s. n. 1° pl. *fătăláie* AMD, h. 144/rar Db „femeie sterilă, stearpă"; cf. n e l e á p c ă 4°, s t e r p[1] 8°, s t e r p ă c i ú n e 3°.

2° var. **feteléu** s. m. și n., pl. *feteléi* AMD, Pl. 126–127/rar Bz; *feteléie* AMD, h. 257 MN/rar Ph „vacă (sau oaie) stearpă".

3° AMD, h. 609/rar Gr „știulete fără boabe sau cu boabele pipernicite"; cf. b á b ă 10°...

FĂTĂROÁGĂ s. f., pl. *fătăroáge* AO, h. 164/rar Ot, Tr; AMD, h. 138/rar Tr „fetișcană"; cf. b ă i e t á n ă...

FĂTĂTÚRĂ s. f. TDM II/rar Ph „fătare": Prima *fătătúră* la vacă/702.

FĂTÚICĂ (2 sil.) s. f., pl. *fătúici* 1° AMD, h. 142/rar Ot „tânără care naște înainte de căsătorie; care are copil nelegitim"; cf. c o p i l í t[2] 2°...

2° AO, h. 553/rar Mh „salamandră"; cf. c a r a c a t i c i o á r ă...

FĂTÚȚĂ s. f. AO, h. 164/rar Gj „fetișcană"; cf. b ă i e t á n ă...

FĂȚÁRE s. f., pl. *fățări* AMD, h. 319 MN/prin Tl „arie de treierat"; cf. á r i e 2°...

FĂȚOȘÁ vb. I refl. GM/rar Db „a se întâlni față-n față": Nu *m-am fățoșát* așa, chiar așa cu el, să văz d-aproape [lupul]/791; cf. î n t â m p i n á 1°.

FĂȚUITOÁRE s. f. AMD, h. 699/rar Ag, Ot „rindea"; cf. b r o á s c ă 8°...

FĂURÁR s. m. AO, Pl. 42/Vl, Dj, prin Ot și rar Gj, Mh, Tr; AMD, h. 506/Ag, Db, Ot, Tr, prin Vn, Br, Gr și rar Vl, Ph, Gl, Bz, If, Il, Tl, Cț „numele lunii februarie"; cf. f á u r...

FĂURÉL s. m. AO, Pl. 42/rar Tr; AMD, h. 506/prin Tr și rar Tl, Cț „numele lunii februarie"; cf. f á u r...

FĂURÍCĂ s. m. AO, Pl. 42/rar Dj, Ot; AMD, h. 506/rar Bz „numele lunii februarie"; cf. f á u r...

FĂZĂNĂRÍE s. f., pl. *făzănării* GM/rar Ag, Ph „crescătorie de fazani".

FÂCȘÉL v. **fuscél 2°**.

FÂL, ~ ~ interj. GM/rar Vn „cuvânt care imită sclipitul unei lumini".

FÂLFÁRE v. **vurvoáre 2°**.

FÂLFĂNÁ vb. I refl. GM/rar Tr [d. lână] „a se umfla, a se înfoia": O băteam c-o tuiagă, *să fîlfănéáză* lâna, să umflă lâna, nu șade lipită adică când o speli/777; cf. î n f l o r í 7°.

FÂLFÂRÍ vb. IV intranz. GM/rar Il „a mișca ușor; a fâlfâi": Ș-am auzit că *fîlfíre* ceva în fundu căruții/852.

FÂLTÚC v. **fultúc 3°**.

FÂN s. n. 1° GM/rar Cl „mei (cu spicul răsfirat)": Așa-i zicem *fîn[1]* la mei/860; cf. m ă l á i 2°, r o m â n é s c 6°.

2° pl. *fánuri* AFLR/rar Br „furaje"; cf. f o r á j 2°, n u t r é ț 2°.

FÂNÁI v. **fânár 1°**.

FÂNÁR s. n., pl. *fânáre* 1° AO, h. 629; GO/Vl, Gj și rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 631; GM/Vl, Ag, Db, Ot, Tr, prin Ph și rar Bz, Gr, Cț; *fânáruri* GM/rar Ag; *fânări* GO/rar Gj „adăpost construit pe lângă casă sau podul grajdului unde se depozitează fânul": Îl făceam copiți [fânul], pentru că nu ieșise ca cum am eu acuma *fînár* GM/788. Noi la tata [fânul] îl puneam în *fînár*, aveam deasupra grajdului unde dormea vitele jos, sus aveam așa un... o fânărie GM/794; cf. f â n e á ț ă 1°, f o r a j e r í e, o l e á b 2°, p ă i n i ț ă, p ă i é r, p ă i e r í e, r i m í z i e, s a i á 3°, s a i v á n 4°, s a m a l ă c, ș o p, ș o p r ó n 3°.

2° AO, h. 392/rar Vl; AMD, h. 253/rar Tr; *fânáruri*/rar Ag „grajd"; cf. g r a j d i, o l á t 2°, o l e á b 1°, p o i á t ă, s a i á 1°, s a i v á n 1°, s t o l 7°.

3° AO, h. 212/rar Vl „adăpost (acoperit cu fân) improvizat în câmp sau în pădure"; cf. b ă r á c ă 1°...

4° AO, h. 628/rar Mh „prepeleac pentru fân"; cf. c l e n c i 2°...

– var. 1° **fânái** s. n. AFLR/rar Vl; **fânér** s. n., pl. *fânére* AO, h. 629/rar Mh.

FÂNĂRÍME s. f. colect. GM/rar Cl „cantitate mare de fân".

FÂNEÁȚĂ s. f. 1° pl. *fânéțuri* AMD, h. 631/rar Gr „adăpost, acaret pentru depozitat fânul"; cf. f â n á r 1°...

2° var. **fânéțe** s. f. AO, h. 520/rar Dj „loc cu livezi și bălți, de-a lungul unei ape"; cf. f r o n t i é r ă 1°, z ó n ă² 1°.

FÂNÉL adj. GM/rar Il „îndrăzneț; descurcăreț": În fine el [soțul] era mai *fînél*, că era mai mare/845.

FÂNER v. **fânár 1°**.

FÂNÉȚE v. **fâneáță 2°**.

FÂNÍȘTE s. f., pl. *fâníști* AMD, h. 328; 608/rar Ot „fâneață"; cf. b á l t ă 4°...

FÂNTÂNĂ s. f. **1°** pl. **fântâne** AO, h. 216/rar Vl; AMD, h. 201/rar Db, Gl, Bz, Tr; AFLR/rar Cț „fântâni, puțuri"; cf. b u n ă r...

2° pl. *fântâni* AO, Pl. 47; TDO/prin Vl, Gj, Mh și rar Dj; AMD, h. 201; GM; AFLR/Ag, Db, Ph, Gr și rar Vl, Vn, Bz, Ot, Cl, Il; *fântâne*/rar Ag „izvor de suprafață captat într-o groapă de mică adâncime": Puțu îi mai adânc, iar mai la suprafață se spune *fintînă*, puțu are cumpănă, *fintîna* nu are AMD/687. *Fintîna*-i mai mică [decât puțul], aia poți să iei cu ceva, cu mâna din ea așa, ș-aia să numește *fintînă* GM/697.

3° pl. *fântâni* AMD, h. 452 MN/rar Db „copcă în gheață"; cf. b ó r t ă 2°...

FÂNTÂNÍ vb. IV intranz. AO, Pl. 47/rar Gj; AMD, h. 201; 537; GM/rar Db, Ph și refl. AMD/rar Bz [d. apa din fântână] „a izvorî": E mai bună țambra dă lemn [la fântână], că țambra de lemn îi dă voie să *fintînească* din lături GM/700; cf. c l o c o t í 2°...

FÂNTÂNÍȘI s. f. pl. AFLR/rar Gj dim. de la *fântână 2°*.

FÂNTÂNÍȚĂ s. f. **1°** pl. *fântâníți* AMD, h. 452 MN/rar Ph „copcă în gheață"; cf. b ó r t ă 2°...

2° AO, Pl. 12/rar Vl [fig.] „varice": Are *fintînîță* în picior/925; cf. a r g í n t 1°...

FÂRCHITĂU s. n., pl. *fârchitáie* AMD, h. 654/rar Ag „v â r t e j la căruță"; cf. b a i g í c...

– var. **furchitău** s. n. AMD, h. 654/rar Ag; **furghidău** s. n./rar Bz.

FÂRFĂNÍ v. **forfotí 2°**.

FÂRFÂÍ v. **forfotí 2°**.

FÂRNÁRIȚĂ s. f., pl. *fârnárițe* AMD, h. 43/rar Bz „bubuliță la gură; zăbală"; cf. a b ú b ă 2°...

FÂRNEÁȚĂ v. **frâneáță**.

FÂRȘÁNIE s. f. AMD, h. 116/rar Db „stare de leșin"; cf. a n e m í e 1°...

FÂRȘEÁLĂ v. **sfârșeálă**.

FÂRȘÍ v. **sfârșí 1°–4°**.

FÂRȘÍT[1] adj. **1°** AMD, h. 35/rar Ot, Tr, Cț „fără putere, slab (din cauza unei boli)"; cf. a m ă r â t 1°...

2° ~ de foáme AMD, h. 69 MN/rar Ag, Ot „foarte flămând"; cf. d i h ă n á t...

FÂRȘÍT[2] s. n. AMD/rar Tr „sfârșit, terminare"; cf. f i n í t, i s p r ă v é n i e, t e r m i n á r e.

FÂRTÁTĂ s. f., pl. *fârtáte* GM/rar Bz „surată"; cf. s u r á t ă 1°, ș o á l ă, v ă r ú i c ă 3°.

FÂRTÁTE s. m. GM/rar Ag „fârtat".

FÂRTĂȚÍE s. f., pl. *fârtății* GM/rar Ag „obicei, la Rusalii, de a se face băieții fârtați": [La Rusalii] cu *furtățía*, zice, surățiile, *furtățiile*, băieții face, le spune *furtățíi* și fetili surății/681.

– var. **furtățíe** s. f., pl. *furtățíi* GM; AFLR/rar Ag.

FÂSOÁIE v. **fusói**.

FÂSTÁC v. **fâstăc**[1] **2°**.

FÂSTÁG v. **fâstăc**[1] **2°**.

FÂSTĂ v. **fústă 1°, 5°**.

FÂSTĂC[1] s. n., pl. *fâstăce* **1°** AO, h. 305/prin Gj, Mh „fiecare dintre cele două părți (din față și din spate) ale catrinței"; cf. a n d r ó c 2°...

2° var. **fâstác** s. n., pl. *fâstáce* GO/rar Mh „șir vertical de flori (țesute sau cusute) pe catrință".

– var. **făstăc** s. n., pl. *fâstăce* 1° AO, h. 305/rar Mh; **fâstág** s. n. 2° GO/rar Mh; **fustác** s. n., pl. *fustáce* 2° GO/rar Mh; **fustág** s. n. 2° GO/rar Mh.

FÂSTĂC[2] interj., în **a fáce ~** loc. vb. GM/rar Tr „a se fandosi": Dacă mergeai pă drum și urma să treacă bărbat-tu aici așa, *să faci fistíc* naintea lui nu exista/785.

FÂȘA, ~ ~ interj. GM/rar Ph „fâș": Am auzit frunza *fîșa, fîșa*/711.

FÂȘCÉL v. **fuscél 2°**.

FÂȘCHEÁ s. f., pl. *fâșchéle* GM/rar Bz „strat de gunoi (în care se seamănă tutunul); răsadniță"; cf. p l a t f ó r m ă 1°, r ă s á d, r ă s á d n i ț ă 1°, r ă z ó r 1°, s a d 1°, s á d i n ă 1°, s é r ă, s t r a t 1°, s t r a t í c, t o c 4°.

– var. **fusceá** s. f., pl. *fuscéle* GM/rar Bz; **fușcheá** s. f., pl. *fușchéle* AMD, h. 343; GM/prin Bz.

FÂȘCHÍE s. f. **1°** AMD, h. 606/rar Tl „gunoi fermentat și fărâmițat; mraniță"; cf. b r ă n i ț á r...

2° var. **fâștéie** s. f. pl. GM/rar Db „pleavă și alte rămășițe din tulpină în sămânța de cânepă": *Fîștéiele* ale mari să rămâie-n dârmon și să treacă numai sămânța/695.

FÂȘÉI v. **fuscél 2°**.

FÂȘÉL v. **fuscél 2°**.

FÂȘÍU v. **fișíu 1°–3°**.

FÂȘNECÚȚĂ adj. f. GM/rar Bz dim. de la *fâșneață*.

FÂȘTÉICĂ (3 sil.) s. f., pl. *fâștéici* AO, h. 592/rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 49–50/rar Tr „bucată de teren lungă și îngustă; fâșie"; cf. b l á n ă 16°...

– var. **feștéică** (3 sil.) s. f., pl. *feștéici* AMD, Pl. 49–50/rar Ag, Db; **fiștéică** (3 sil.) s. f., pl. *fiștéici* AO, h. 592/rar Dj; AMD/Tr; **fleștéică** (3 sil.) s. f., pl. *fleștéici* AMD, h. 316 MN/rar Ot.

FÂȘTÉIE v. **fâșchíe 2°**.

FÂȘTOÁCĂ s. f., pl. *fâștoáce* AMD, Pl. 49–50/rar Ag, Il; *fâștóci*/rar Cl „bucată de teren lungă și îngustă; fâșie"; cf. b l á n ă 16°...

– var. **fiștoácă** s. f., pl. *fiștóci* AMD, Pl. 49–50/rar Db.

FÂȚÓI s. m. AMD, h. 342/rar Db „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

– var. **fuțói** s. m. AMD, h. 342/rar Gr.

FEBRIOÁRE v. **februárie**.

FEBRIOÁRIE (3 sil.) v. **februárie**.

FEBRIUÁRIE [febriuárie] v. **februárie**.

FEBROÁRE (3 sil.) v. **februárie**.

FEBROÁREI (3 sil.) v. **februárie**.

FEBROÁRIE (3 sil.) v. **februárie**.

FEBRUÁR v. **februárie**.

FEBRUÁRE (4 sil.) v. **februárie**.

FEBRUÁRIE [februárie] v. **februárie**.

FEBRUÁRIE (4 sil.) s. m. AMD, h. 506/prin Ag, Cț și rar Db, Vn, Bz, Br, Tr, Il „numele lunii februarie"; cf. f á u r...

– var. **febrioáre** (4 sil.) s. m. AMD, h. 506; GM/Tl, prin Cț și rar Db, Ph, Gr; **febrioárie** (3 sil.) s. m. AMD/prin Db și rar Ph, Gr, Il; **febriuárie** [febriuárie] s. m./rar Vl, Ph, Tr; **febriuárie** [febriuárie] s. m./rar Db, Ph, Gr, Tl; **febroáre** (3 sil.) s. m. AMD; TDM II/Ot, Tr, Il, Cl, prin Ag și rar Vl, Db, Bz, If, Gr, Cț; **febroárei** (3 sil.) s. m. AMD/rar Ag; **febroárie** (3 sil.) s. m. AMD; GM/Ph, prin Db, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl și rar Ag, Vn, Br, Il; **február** s. m. TDO/rar Mh; AMD; TDM II/rar Bz; **februáre** (4 sil.) s. m. AO, Pl. 42/Mh, prin Vl, Dj și rar Gj, Tr; AMD; GM/Ag, prin Db, Br, Tr, Tl, Cț și rar Vl, Ph, Vn, Gl, Cl, Il; **februárie** [februárie] s. m. AMD/Ph, Tr, prin Bz și rar Ag, Db, Br, If, Cl, Il, Cț; **februárie** (5 sil.) s. m. AFLR/rar Cț; **fevrioárie** (4 sil.) s. m. AMD/rar Tl; **fevruáre** (4 sil.) s. m. AO/prin Mh și rar Gj; **fevruáre** (3 sil.) s. m./rar Mh; **fevruárie** (5 sil.) s. m./rar Mh; **frămvoáre** s. m. AMD/rar Ph; **frevárie** s. m. AO/rar Dj.

FÉBRUARIE (5 sil.) v. **februárie**.

FECIORÍCĂ s. f., pl. *feciorici* AMD, h. 17/prin Cl și rar Br „pupila ochiului"; cf. b o á b ă 3°...

FEDELÉJ v. **fedeléș 1°**.

FEDELÉȘ s. n. **1°** pl. *fedeléșe* AO, h. 249/prin Dj și rar Vl, Mh; AMD, h. 238/Ag, Db, Tr, Cț, prin Ot, Gr, Il, Tl și rar Bz; *fedeléșuri* AO/rar Dj; AMD/rar Db, Tr, Il, Cț „vas din doage pentru păstrat apa la câmp; doniță"; cf. b o d é l c ă...

2° TDO/rar Vl, Ot; GM; AFLR/Ag, prin Vl, Ot, Tr și rar Db, Ph, Gr „petrecere, de obicei la casa miresei, sâmbătă seara înaintea nunții"; cf. b e t e á l ă 1°...

3° AFLR/rar Ph „numele unui dans popular".

4° GO/rar Dj „sumă de bani pretinsă de flăcăi naşului pentru răscumpărarea miresei (în cadrul nunţii)".

– var. 1° **fedeléj** s. n., pl. *fedeléje* AMD, h. 238/rar Cl; **flederéci** s. n./rar Ph; **sfrederéş** s. n./rar Tl.

FEL s. n. **1°** ~ **şi** ~ loc. adv. AFLR/rar Cţ „în chip variat, în mai multe feluri": Da-l făcem şi dulce, îl făcem *fel şi fel* făcem bulionu, nu-l făcem numai aşa/892.

2° la un ~ loc. adv. AFLR/rar Ph „la fel, în acelaşi fel"; cf. m ó d ă 1°.

3° var. **feli** s. n., pl. *féliuri* TDO/Dj şi rar Vl, Gj, Mh, Ot, Tr „mod, chip, soi"; cf. m o d ă 1°, m o d é l 2°, r á z ă 4°.

FÉLDERĂ s. f., pl. *féldere* AO, h. 446/rar Vl; AMD, h. 323; GM/rar Vl, Db „măsură de capacitate (pentru cereale) egală cu un dublu decalitru"; cf. b á n i ţ ă...

FÉLE s., f., pl. *feli* AO, Pl. 123/rar Vl „vas mic, cupă (folosită la stână)".

FELEGEÁN s. n. **1°** AFLR/rar Mh „sticlă (recipient)"; cf. s t í c l ă 2°.

2° var. **filceán** s. n., pl. *filceáne* AO, h. 253/rar Ot „pahar, ceaşcă"; cf. p ă h á r.

FELEHÁRŢ s. n., pl. *felehárţuri* AMD, h. 657/rar Vl „lambă la căruţă"; cf. a j u t ó r 10°...

FELEMÁN. v. **felemén**.

FELEMÉN s. GD/rar Tl „fir de bumbac": Asta-i bătută *felemén* şi ţesut cu mătasă/880.

– var. **felemán** s. AMD/rar Tl.

FELEŞTEÁG v. **feleştiúc**.

FELEŞTIÚC (3 sil.) s. AMD/rar Tl „pămătuf"; cf. f o l m o t ó c, m ă t ă ú z 1°, p ă m ă t ú f.

– var. **feleşteág** (3 sil.) s. GM/rar Ph.

FELI v. **fel 3°**.

FELÍE s. f., pl. *felíi* GM/rar Ot „bucată, cub de zahăr"; cf. c ú t ă 1°...

2° var. **fălíe** s. f., pl. *fălíi* AO, h. 251; TDO; AFLR/Vl, Gj, Mh, prin Dj şi rar Ot; AMD, h. 238 MN/Ag, Ot, Tr, Cl, Il, Cţ, prin Br, Tr şi rar Db, Ph, Vn, Bz, Gr „bucată (subţire) tăiată din pâine".

FELÍGĂ v. **féregă**.

FELINÁR, cal ~ AMD; GD/prin Cţ şi rar Tl „cal cu fruntea albă"; cf. ş ă r g u i á t.

FELIÚŢI s. f. pl. AMD, h. 238 MN/rar Br dim. de la *felie*.

– var. **făliúţă** s. f., pl. *făliúţe* AMD, h. 238 MN/rar Ot; *făliúţi* AFLR/rar Tl.

FEMÍE v. **foméie**.

FÉNEŞE s. pl. AFLR/rar Vl „saltele"; cf. s ă l t e á.

FENÍCOL s. AO, h. 707/rar Dj „plantă frumos mirositoare, căutată de albine; roiniţă"; cf. a f u m ă t o á r e...

FERÁIZIN (3 sil.) s. n., pl. *feráizine* AO, Pl. 135/rar Dj „daltă folosită de rotar pentru fixarea spiţelor"; cf. r a c 5°.

– var. **feráizn** s. n., pl. *feráizne*; **fíráizn** s. n., pl. *fíráizne* AO, Pl. 135/rar Dj.

FERÁIZN v. **feráizin**.

FERĂSTRĂIÉR s. m. GM/rar Bz „muncitor la ferăstrăul mecanic".

FERĂSTRÚICĂ s. f., pl. *ferăstrúici* AMD, h. 185/rar Db „ochi de geam"; cf. c e r c e v e á 4°...

FERĂSTRÚIE s. f., pl. *ferăstrúi* AMD, Pl. 91/rar Bz „urdiniş la stup"; cf. o r d i n í ş, v r á n ă 3°, v r ă n ú ş.

FERBÉNŢI s. m. pl. GD/rar Cţ „fermenţi".

FERCHEZÁ vb. I refl. AO, Pl. 32/rar Mh „a se găti, a se aranja (în faţa oglinzii)".

FEREÁSTĂ v. **feréstri 1°, 2°**.

FERECÁ vb. I tranz. **1°** AMD, h. 506/prin Tr şi rar Ot, Gr [d. luna februarie] „a acoperi cu gheaţă; a îngheţa": [Februarie] *férecă* şi desferecă, adică îngheaţă şi dăjgheaţă/785.

2° var. **fericá** vb. I AMD, Pl. 168/rar Ph, Vn „a bate cu ciocanul pietrele de moară, pentru a le reface zimţii tociţi".

3° AFLR/rar Mh „a stăvili apa unui râu (la moară)".

– var. 1° **fericá** vb. I tranz. AMD, h. 506/rar Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Gr.

FERECÁR s. m. AMD, h. 506/prin Tr şi rar Ag, Db, Ot, Gr „numele lunii februarie"; cf. f á u r...

– var. **fericár** s. m. AMD, h. 506/rar Db, Tr.

FÉRECĂ s. f. AMD, h. 506/rar Tr „numele lunii februarie"; cf. f á u r...

– var. **férică** s. AMD, h. 506/rar Db, Il: **lúna lui** ~ **şi desférică**/rar Il.

FERECĂTÚRĂ s. f., pl. *ferecătúri* **1°** AO, Pl. 132–133/rar Vl, Dj, Ot, Tr; AMD, Pl. 169/rar Vn, Bz „numele acţiunii de a fereca piatra alergătoare (la moară)".

2° AO, Pl. 132/rar Vl, Dj „rezultatul acţiunii de a cresta şanţuri (dispuse radial) în piatra zăcătoare (la moară)".

3° AO, Pl. 133/prin Vl, Mh şi rar Dj; AMD, Pl. 169/rar Db, Vn „amestec de grăunţe, nisip şi făină care curge după ferecarea pietrelor (la moară)"; cf. h u r l u i á l ă 2°, m a r d á 6°, p o s p á i 1°, u r l ă u, u r ó i 2°.

4° AMD, h. 244/rar Ag „şină pe roata carului"; cf. c o l á c 4°...

– var. **fericătúră** s. f. **1°** AMD, Pl. 169/rar Ph, Bz; 2° AMD, Pl. 169/rar Ph, Bz.

FERECÚŞ s. AMD, h. 506/rar Ph „numele lunii februarie"; cf. f á u r...

FEREDÉU s. n., pl. *feredéie* AMD, h. 214/rar Vn „vas (din doage) de formă ovală, pentru spălat rufe"; cf. á l b i e 1°...

FÉREGĂ s. f. AFLR/rar Vl „ferigă".

– var. **felígă** s. f. TDM II/rar Ph.

FERESTĂU v. **firăstrău**.

FERESTEÁ s. f. GM/rar Cl; GD/rar Cţ „cherestea".

– var. **firisteá** s. f. AMD; GM/rar Db, Cl, Il.

FERESTÉU v. **firăstrău**.

FERESTRÉU v. **firăstrău**.

FERÉSTRI s. f. pl. **1°** AO, Pl. 25/rar Vl, Dj; AMD, h. 182 MN/rar Vl „ferestre".

2° var. **feréste** s. f. pl. AMD, h. 20 MN/rar Vl [iron.] „ochelari"; cf. î n a i n t á ş 2°, o c h e á n 4°, o c h é t e 3°, o c h i 10°, o i c h e l á r i, s t í c l ă 1°, z a r ţ á l e.

– var. 1° **fereástă** s. f., pl. *feréşti* AO, Pl. 25; TDO/Vl, Mh, prin Gj, Dj şi rar Ot; AMD, h. 182 MN; TDM II/rar Vn, Tl, Cţ.

FERESTRÚŢĂ s. f. AFLR/rar Mh dim. de la *fereastră*.

FERICÁR v. **ferecár**.

FERICÁ v. **ferecá 1°, 2°**.

FÉRICĂ v. **férecă**.

FERICĂTÚRĂ v. **ferecătúră 1°, 2°**.

FÉRIE s. f. GO/rar Gj „măsură de capacitate de un decalitru"; cf. d é c a...

FERÍTA, ~ piciórul v. **piciór 1°**.

FÉRMĂ s. f. AMD/rar Tl „firmă".

FÉRMECIULUI s. n. gen. GM/rar Ph „farmecului": Din cauza *fármeculuí*/706.

FERMELÍE v. **infermelíe**.

FERMÓR v. **formorél**.

FEST s. n. AMD/rar Bz „fesă".

FEŞNÍC s. n. **1°** TDO/rar Vl; AMD; TDM II; AFLR/rar Db, Vn, Bz, Tl „sfeşnic": Banii s-adunau şi dădea la biserică şi făceau câte-un *fíeşnic*/875.

2° AMD, h. 41/rar Ot [fig., iron.] „rest, colţ de măsea rămas în gură"; cf. b u t 14°...

FEŞTÁNIE s. f. AFLR/rar Db, Cţ „sfeştanie".

– var. **şeştánie** s. f. GO/rar Vl.

FEŞTÉICĂ v. **fâştéică**.

FEŞTEICÚŢĂ (4 sil.) s. f. AMD, Pl. 49–50/rar Db dim. de la f e ş t e i c ă.

FEŞTELÉU s. GD/rar Tl „obiect îmbibat cu apă".

FEŞTÍLĂ s. f. **1°** AMD, h. 212 MN/rar Ag „lumânare (din ceară) făcută în casă".

2° colect. AMD, h. 389; AFLR/rar Db „cânepă de calitate inferioară; cârlţi"; cf. b u c i...

FETELÉU v. **fătălău 2°**.

FETELOÁICĂ (4 sil.) s. f. GM/rar Vn [fig.] „(floare) care nu face sămânţă": Vara, una din ea înfloreşte aşa, ca o *feteluáică* aşa, ş-aia-i cânepa de vară, nu face sămânţă, nu face nimica/726.

FETÍCĂ s. f., pl. *fetíci* AO, h. 164/rar Gj, Mh „fetişcană"; cf. b ă i e t á n ă...

FETÍL s. n. AMD, h. 206 MN/prin Br, Tr şi rar Gr, Cl, Il, Cţ „fitil (folosit la aprins focul)".

FETIŞCÁNĂ s. f., pl. *fetişcáne* AMD, h. 137/rar Ph, Vn, Tr „fetiţă (sub 10 ani)"; cf. v ă t ú i e 10°.

FETIŞCÁNDRĂ s. f., pl. *fetişcándre* AMD, h. 138/rar Vn „fetişcană"; cf. b ă i e t á n ă...

FETIŞOÁRĂ s. f., pl. *fetişoáre* AO, h. 164/rar Gj, Mh; AMD, h. 138/rar Vl, Ph, Ot, Cl, Il, Tl ; *fetişóri* AO/rar Vl „fetişcană"; cf. b ă i e t á n ă...

FETÍŢĂ s. f. **1°** AO, h. 164/rar Mh, Dj „fetişcană"; cf. b ă i e t á n ă...

2° art. **fetíţa óchiului** AO, h. 33/Dj şi prin Mh; AMD, h. 17/rar Il, Tl „pupila ochiului"; cf. b o á b ă 3°...

FETNEGÍCĂ s. f., pl. *fetnegéle* AMD, h. 138/rar Tl „fetişcană"; cf. b ă i e t á n ă...

FEŢĂLNIC s. n., pl. *feţălnice*; *feţălnici* AMD, h. 575/rar Vn „rindea"; cf. b r o á s c ă 8°...

FEŢUÍ vb. IV tranz. AMD, h. 178, 179/rar Tl „a lipi netezind pereţii; a făţui"; cf. d r i ş c u í 3°...

FÉURI s. n. pl. GM/rar Db „lădiţe folosite de I.L.F. (Întreprinderea de Legume şi Fructe)": *Féuri* noi zicem la lăzile astea pătrate, primeşte cantitatea de treizeci de kilograme/695.

FEVRIOÁRIE (4 sil.) v. **februárie**.

FEVRUÁRE (4 sil.) v. **februárie**.

FI[1] vb. IV **1°** refl. AFLR/rar Cţ „a exista": Cum se face şi brânza acuma, cum *se éste* şi astalantă/898; cf. e x i s t á.

2° în **fíre-ar... fíre-ar** conjuncţ. corelativă AMD, h. 334; AFLR/rar Db, Ph, Br, Gr „ori... ori, fie... fie": *Fíre-ar* c-o dăspic cu doi craci, *fír-ar* cu un crac AMD/821.

FI[2] v. **fiu**[2].

FIÁ v. **sfíi 2°**.

FIÁLĂ v. **siálă**.

FICÁT s. m., pl. *ficáţi* **1°** şi s. n., pl. **ficáturi** AMD, h. 73/prin Cţ şi rar Vl, Db, Bz, Br, Tr, Tl; *ficáte*/rar Ag, Db, Br, Cl, Cţ; ~ **négru** AO, h. 92; 108; GO/Mh, prin Dj şi rar Ot, Tr; AMD, h. 73; GM; GD/prin Tr, Tl şi rar Ot, Cţ „ficaţi"; cf. b o j ó g 2°...

2° AMD, h. 58/rar Vl, Tr; ~ **alb** AO, h. 92; 108; GO/prin Mh, Dj, Ot; AMD, h. 58; GM; GD/Tl, prin Tr şi rar Cţ „plămân"; cf. b â l d â r 1°...

3° GO/rar Dj [la pl.] „reziduuri de la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

– var. **ficáte** s. m. 1° AO, h. 108; TDO; AFLR/Vl, Gj, Mh, Dj, prin Ot şi rar Tr; AMD, h. 73; GM/Ot, Tr, prin Vl şi rar Ag, Db, Tl; ~ *négru* GO/rar Mh, Dj; AMD/rar Tr; ~ *alb* 2° GO/prin Mh şi rar Dj; ~ *prăpurós* 2° AFLR/rar Dj.

FICÁTE v. **ficát 1°, 2°**.

FICATÉŢ s. m. şi n., pl. *ficatéţi*, *ficătéţe* AO, h. 423; AFLR/rar Gj „preparat culinar din maţe de porc umplute cu tocătură de ficat; leberwurst"; cf. f i c ă t á r i, l e b e r b ú ş.

FICĂTÁRI s. m. pl. GO/rar Gj „preparat culinar din maţe de porc umplute cu tocătură de ficat; leberwurst"; cf. f i c a t é ţ...

FIDÁN s. m., pl. *fidáni* AMD, h. 408/rar Tr, Gr, ~ **de pui**/rar Tr „mlădiţă"; cf. a l t ó i[1] 2°...

FIDELÁR s. n. AMD, h. 221/rar Bz „sul de lemn pentru întins aluatul (de tăieţei)"; cf. d r i h ó l ţ...

FIDÍGĂ s. f. AFLR/rar Ag „firidă"; cf. g a l a n t á r 1°.

FIER s. n. **1°** AO, h. 255/rar Dj; GM; AFLR/Tr, prin Gr şi rar Ag, Br, Il „tablă zincată": [Acoperişului] îi bate blană, dacă are *fier*, dacă n-are *fier*, pune ţiglă pe ea/802; cf. ţ â n c[1].

2° colect., pl. *fiáre* GM/rar Vn, Tr, Gr „obiecte din fier": Numa *fiare*, numa table, numa gunoaie era/725; cf. a l c a l á c...

3° pl. *fiáre* AMD, Pl. 2–3; GM/prin Ag, Vn şi rar Db, Bz „joagăr de mână": Numa cu o mână am tras la *fier* GM/678; cf. b é ş c h i e 2°...

4° pl. *fiáre* AO, h. 551; TDO/prin Mh şi rar Gj, Dj; GM/rar Vl [mai ales la pl.] „cursă, capcană"; cf. c ă p c ă n i...

5° pl. tantum *fiáre* GM/rar If, Il „cătuşe de împiedicat caii": Alde tata era când se ducea cu caii, băga caii-n *fiáre*/864.

6° var. **fiére** s. n. pl. tantum AO, h. 772/rar Mh „pirostrii"; cf. p i r o s t r í e 4°.

FIERÁR s. n., pl. *fieráre* AO, h. 773/rar Dj „lemn aşezat orizontal pe două furci, de care se agaţă căldarea la foc (la stână)"; cf. a r ţ á r[1] 2°...

FIERÁŞ v. **fărăşuri**.

FIERĂSTĂU v. **firăstrău**.

FIERĂTÁIE s. pl. GM/rar Tr „obiecte din fier": Vin motociclete, dă tot felu dă *fierătáje* d-acolo/782; cf. a l c a l á c...

FIERBĂTOÁRE s. f., pl. *fierbătóri* **1°** AO, h. 770/rar Vl; AMD, Pl. 137; TDM II; AFLR/Br, prin Ag, Vn, Bz, Cl, Il şi rar Vl, Ph, Cţ; *fierbătoáre* AMD/rar Cl „încăpere (la stână) în care se pregăteşte caşul, urda etc."; cf. b ă c í e 1°...

2° AMD, Pl. 138/rar Cţ „lemn (încovoiat) înfipt în pământ, cu un cârlig de care se agaţă căldarea deasupra focului (la stână)"; cf. c ă l d ă r á r...

3° AMD, h. 681/rar Il „căldare în care se încheagă laptele sau se fierbe zerul pentru urdă (la stână)"; cf. b i d ó n 1°...

4° var. **fierbătór** s. n. GM/rar Ph „dispozitiv, constând dintr-o cutie metalică cu apă, pus în vrana butoiului pentru a permite evacuarea gazelor rezultate din fermentarea mustului": Gazele ieşite de aici, din butoi, iese afară şi, dacă n-are acest *fierbătór*, păi se umflă prin clăbucii ăia şi dă afară peste vrana butoiului/704.

– var. 3° **fierbătór** s. n., pl. *fierbătoáre* AMD, Pl. 142/rar Bz.

FIERBĂTÓR v. **fierbătoáre 3°, 4°**.

FIERBÂNTÁ vb. I **1°** tranz. şi refl. AMD, h. 473; GM/rar Ag, Ph, Vn; AFLR/rar Tl „a (se) încălzi, a (se) înfierbânta": M-am frământat niţel, *m-am fierbîntát* GM/725; cf. î n c í n d e 1°.

2° intranz. GD/rar Cţ [d. must] „a fermenta": Şi lăsam [mustul] timp dă douăşpatru dă ore cu totu, *ferbîntá* acolo/895; cf. î m b o m b á, m u r á 2°, r i d i c á 4°.

FIERBÂNTÉ adj. AMD, h. 473/rar Ot, Tr [d. apă] „fierbinte"; cf. a r z í n t e...

– var. **fierbínte** adj. f. pl. GM/rar Ph.

FIÉRBE vb. III **1°** TDO/rar Vl, Mh; GM; AFLR/rar Ag, Ph, Bz, Tr „a încălzi, a înfierbânta (apă)": *Fíérbe* apa puţin călduţă TDO/927. Femeia, dacă-i venea să nască, chema moaşa [...] o trăgea şi ea pe burtă cu niţel ulei [...] îi mai punea cojoace, hai, d-acilea o băga-n apă fiartă, în copaie, *fierbeá* apă ş-o băga-n apă fiartă GM/792.

2° AMD; GM/rar Tr, Cl „a înroşi, a încinge în foc (fierul)": [Fierarul] *fíérbe* şina, o încinge în foc AMD/829.

3° refl. pas. GM/rar Tr [d. metale] „a se suda la cald": *Se fíérbe* fiare unu cu altu, din două bucăţi se poate face unu/803.

4° AFLR/rar Ph [d. un os fracturat] „a se suda, a se vindeca": Lega aşa-n patru şi strângea bine [piciorul] [...] şi-n două săptămâni *fierbeá* osu [...] acuma bagă-n ips/704.

5° refl. GD/rar Cţ [d. boabe, seminţe] „a se încinge, a se altera, pierzându-şi calitatea de a încolţi": Grâul dă sămânţă îl punea separat în casă, nu-l punea în magazie, ca *să fíérbe* şi nu iese/896; cf. î n c í n d e 2°, î n f e r m e n t á, m e n t á.

– var. **fierbeá** vb. II AO, h. 1006 MN/Mh, Dj, prin Ot şi rar Vl, Gj; AMD, ch. 1305/Db, Ph, Gr, Cl, Il, prin Bz, Br, Tr, If şi rar Ag, Ot, Cţ.

FIERBÍNTE v. **fierbânte**.

FIERBINŢEÁN s. m., pl. *fierbinţéni* AMD/791 „locuitor din satul Fierbinţi".

FIÉRE v. **fier 6°**.

FIEROÁSE s. f. pl. AMD/rar Tr „obiecte din fier": [În sat este] magazin cu textile, *fierǫáse*, alimentară/781; cf. a l c a l á c...

FIERT[1] adj., f. *fiártă* AO, Pl. 36; TDO/Gj, Mh, Dj şi rar Ot, Tr; AMD, h. 473; GM; TDM II, III; TDD/Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin Ag, Vn şi rar Gl, If, Tl, Cţ [d. un lichid, mai ales apă] „fierbinte": Femeia, dacă-i venea să nască, chema moaşa [...] o trăgea şi ea pă burtă cu nişte ulei [...] îi mai punea cojoace, hai, d-acilea o băga-n apă *fiártă*-n copaie; fierbea apă şi-o băga-n apă *fiártă* GM/792; cf. a r z í n t e...

FIERT[2] s. n. 1° AFLR/rar Mh „apă clocotită": [Rufele] le punem la postavă, turnăm *fiert* peste ele/949.

2° art. **fiértul corménii** AFLR/rar Il „locul unde se răstoarnă brazdă peste brazdă (când se ară l a c o r m a n ă)".

FIEŞCÁRE pron./adj. nehot. 1° TDO; AFLR/prin Dj şi rar Vl, Mh, TDM I; AFLR/prin Ag, Ph şi rar Bz, Br, Tr, Gr, Cţ „fiecare"; cf. c í n e ş i.

2° var. **fíretecare** pron. nehot. GO/ rar Gj „altcineva, careva": Noi tocăm [carnea] cu toporu, *firetecare* vrea cu maşina/942.

– var 1° **fieşicáre** (5 sil.) pron./adj. nehot. GM/rar Tr; **fieştecáre** pron./adj. nehot. AFLR/rar Vl, Gj, Mh, Dj; Tl; **fiteşcáre** pron./adj. nehot. AMD; AFLR/ rar Ag, Ph, Cl, Cţ; **fitişcáre** pron./adj. nehot. GM/rar Br.

FIEŞICÁRE v. **fieşcáre 1°**.

FIEŞTECÁRE v. **fieşcáre 1°**.

FIETÁ (3 sil.) vb. I refl. GM/rar Il [d. vopsea] „a se depune pe fundul vasului în care se prepară": Mestecam bine, bine, bine, până când s-amesteca ea, că *să fietá* dacă o lăsai nemestecată [vopseaua]/851.

FIFIÍ vb. IV intranz. AMD, h. 32/rar Ot „a vorbi peltic"; cf. c â c â í...

FÍGE vb. III tranz. şi refl. AFLR/rar Dj; GD; AFLR/rar Ph, Tl „a (se) înfige".

FIGOÁRNĂ s. f. GM/rar Db „fligorn".

FIGURÁ vb. I tranz. GO/rar Vl; GM/ rar Ph „a aşeza lemnele în stivă, în f i g u r ă": Unii le spărgem, alţii le *figurá*, le-aşeza lemnele GM/707.

FÍGURĂ s. f., pl. *figuri* GM/prin Ph şi rar Db, Vn, Gr „stivă de lemne de un metru cub; ster": Aveam o *figură* dă pari, că ne făcusem şi noi rost să facem şi noi casă/826; cf. m e t r á n 1°, m é t r u 1°.

– var. **figúră** s. f., pl. *figúri* GM/rar Ph, Gr.

FIGÚRĂ v. **figură**.

FIÍ v. **sfíi 1°, 2°**.

FIJNÍ vb. IV intranz. AO, h. 81/prin Mh „a fluiera din degete"; cf. f i o n í, s u z n í, ş o i e r á.

FILĂU s. n., pl. *filáie*; *filăi* GM/rar Gr „basma albă, cu ciucuri, purtată odinioară".

FILCEÁN v. **felegeán 2°**.

FILÉLĂ v. **filiéri**[1] **1°**.

FILÉR v. **filiéri**[1] **1°**.

FILÉRĂ v. **filiéri**[1] **1°, 2°**.

FILETÍV v. **definitív 2°**.

FILIÉLĂ v. **filiéri**[1] **1°**.

FILIÉR v. **filiéri**[1] **1°**.

FILIÉRĂ v. **filiéri**[1] **1°**.

FILIÉRE v. **filiéri**[1] **1°**.

FILIÉRI[1] (3 sil.) s. f. pl. 1° AO, Pl. 141/ prin Vl, Dj şi rar Mh, Ot; AMD, Pl. 180/ rar Ag, Ot, Cl „dispozitive pentru executat filetul şurubului, filiere"; cf. f r e z é n c, g h i v e n t o á r e, m a ş á 2°, p á g n ă, ş n á i d a s, ş t é c l ă 1°.

2° AO, Pl. 141/rar Dj „burghie pentru găurit obiecte metalice"; cf. s u c á l ă 4°.

– var. 1° **filélă** s. f., pl. *filéle* AMD, Pl. 180/rar Db; **filér** s. n., pl. *filére* AMD/ rar Vn, Gl, Br; *filéri* AO, Pl. 141/rar Ot; **filéră** s. f., pl. *filéri* AO/prin Mh şi rar Dj, Ot; AMD/rar Ag, Vn, Bz, Gr, Il; *filére* AMD/prin Vn, Il şi rar Vl, Ag, Ph, Bz, Ot, Tl; **filiélă** (4 sil.) s. f., pl. *filiéle* AO/rar Gj; **filiér** (3 sil.) s. n., pl. *filiére* AMD/rar Vn; **filiér** (2 sil.) s. n., pl. *filiére*/rar Ag; **filiéră** (3 sil.) s. f., pl. *filiére* AO/prin Vl şi rar Gj; AMD/rar Bz, Tr; **filiére** (4 sil.) s. f., pl. *filiére* AMD/rar Br; 2° **filéră** s. f., pl. *filére* AMD, Pl. 180/rar Il.

FILIÉRI[2] (3 sil.) s. m. pl. AMD, h. 491/rar Ph „pantofi (cu barete)".

FILITÍC s. AFLR/rar Ph „fitil folosit odinioară la armele de foc": Dădea cu pistoalele prin podina casei, ca să vază care trec... la care trece *filitícu* ăla [...] nu, glonţ nu era... arme cu glonţ atuncea/714.

FILIVÍ vb. IV refl. GM/rar Tr [d. plante] „a se ofili"; cf. c o l e ş í 2°...

FÍLMURI s. n. pl. AO, h. 371/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 19–20; TDM I; AFLR/prin Ag, Db, Ot, Tr şi rar Ph, Bz, Gr, Il „spectacol cinematografic; cinematograf"; cf. c i n e m á...

– var. **firm** s. n., pl. *firme* AMD, Pl. 19–20/rar Tr; *firmuri*/rar Br.

FILOPSÉRĂ s. f. GD/rar Cţ „filoxeră".

FILOSTRÍE v. **pirostríe 4°**.

FILÓTIM adj., pl. *filótimi* AMD; GM/ rar Il, Tl „darnic, mărinimos"; cf. c í s n i c...

FILTRÁ vb. I refl. AMD, h. 360/rar Cl [d. rachiu] „a se rafina prin distilare dublă".

– var. **flirtá** vb. I refl. GO/rar Gr.

FÍLTRU s. n., pl. *filtre* AO, h. 492/ prin Dj; AMD, h. 379; GM/rar Ag, Tr, If, Gr, Cl, Il, Cţ; *filtruri* AMD/rar Il „ţeavă de distilare la cazanul de rachiu"; cf. a l a m b í c 2°...

FIMÉIE v. **foméie**.

FIN s. m., pl. *fini* AMD, h. 150 MN/ prin Ph şi rar Db „persoană (bărbat) înrudită prin botez, în raport cu naşii copilului; cumătru"; cf. c ú m ă t r u...

FÍNĂ s. f. 1° pl. **fini** AO, Pl. 19/rar Dj, Mh; AMD, h. 149 MN/prin Tl şi rar Ag, Vn, Br, Tr, Il „fine de botez".

2° pl. **fini** AO, Pl. 19/rar Mh; AMD, h. 148 MN/rar Vn, Tr, Il, Tl „fine de cununie".

3° pl. *fine* AMD, h. 150 MN/prin Ph „persoană (femeie) înrudită prin botez în raport cu naşii copilului; cumătră"; cf. c ú m ă t r ă...

FINÉR s. n. 1° GM/rar Ph „arbore la roata de irigat învârtită de un cal".

2° GD/rar Tl „felinar": Ia tu, Călino, ş-aprinde *finéru*/874; cf. l ă m p á ş.

FINÍCĂ s. f. AO, Pl. 19/rar Mh; AMD, h. 148, 149 MN/rar Ph, Tr, Cţ dim. de la *fină* (de botez sau de cununie); cf. f i n i ş o á r ă, f i n ú ţ ă.

FINIŞOÁRĂ s. f. AO, Pl. 19/rar Mh dim. de la *fină* (de botez sau de cununie); cf. f i n í c ă...

FINÍT s. n. GM/rar Ag, Tr „sfârşit": Moaşa şade cu mine aici până la *finít*/690; cf. f â r ş í t[2]...

FINITÍV v. **definitív 2°**.

FINÚŢĂ s. f., pl. *finúţe* AO, Pl. 19/rar Dj dim. de la *fină* (de botez sau de cununie); cf. f i n í c ă...

FIONÍ vb. IV intranz, ind. prez. 3 sg. *fióne* AO, h. 81/rar Mh „a fluiera din degete"; cf. f i j n í...

FIOROÁGĂ v. **viroágă 4°**.

FÍPITĂ v. **pípotă 1°**.

FÍPOTĂ v. **pípotă 1°**.

FIR s. n. 1° pl. **fíruri** AO, Pl. 1/rar Mh „fire de păr".

2° **lână de** ~ AO, h. 795/rar Dj, Ot; **lână** ~ AMD, Pl. 150/rar Tr „lână fină, de calitate superioară"; cf. c i c í c 2°...

3° GM/rar Br; AFLR/rar Cţ „exemplar (dintr-o specie)": Nu mai era nici un *fir* de vacă GM/745. N-am *fir* de muscă în grajd AFLR/886.

4° în expr. **a nu plânge** ~ AFLR/rar Tl „a nu plânge niciun pic, nicio lacrimă, nicio picătură".

5° **fără** ~ loc. adv. GM/rar Tr „fără rost"; cf. i a b a n g í u.

FIRÁIZN v. **feráizin**.

FIRÁ vb. I tranz. GO/rar Gj „a trece răsfirând lâna printre degete (ca să se scarmene bine)"; cf. r e f i r á.

FIRÁR s. m. GM/rar Tr „vopsitor, boiangiu": Lâna o colorăm şi noi, o ducem şi la *firár*, dar însă eu n-am dus la *firár*, am făcut-o noi/795; cf. b o a g í u...

FÍRĂ s. f., pl. *fire* AO, h. 561/rar Dj „grangur"; cf. c a l o f í r[1] 2°...

FIRĂSTĂU v. **firăstrău**.

FIRĂSTRĂU s. n., pl. *firăstráie* 1° AMD, h. 573/Ag, Cl, Il, prin Ph, Cț și rar Db, Vn, Bz, If, Gr, Tl „ferăstrău"; cf. c o r d á r 3°...

2° AMD, Pl. 2/rar Ag „beschie, joagăr"; cf. b é ș c h i e 2°...

– var. 1° **ferăstău** s. n., pl. *ferăstáie* AMD, h. 573/prin Vn, Br și rar Gl, Bz, Cț; *ferăstéie*/rar Tl; **ferestéu** s. n., pl. *ferestéie* AO, h. 574, 575; Pl. 138–139; GO; TDO; AFLR/Vl, Gj, Mh și rar Ot; GM/rar Ot; *ferestáie* AO, h. 574/Dj, prin Gj și rar Mh, Ot; *ferestáuă*/rar Vl, Gj; **ferestréu** s. n., pl. *ferestréie* AO, Pl. 138–139/prin Gj și rar Vl, Ot; *ferestráie* AMD, h. 573/rar Ot, Tr; **fierăstău** s. n., pl. *fierăstáie*/prin Bz și rar Br, Tl; **firăstău** s. n., pl. *firăstáie*/rar Vn, Bz, Br, Cț; **firestău** s. n., pl. *firestáie*/ rar Cț; **firestéu** s. n. AFLR/rar Mh; **firestrău** s. n., pl. *firestráie* AMD/rar Ag.

FÍRCĂ s. f. GM/rar Il „specie de pește mic".

FÍRE s. f. 1° **în** ~ loc. adj. AFLR/rar Tl [d. om] „normal, cumsecade": Ăștia nu-s *în fire*/878.

2° **în** ~ loc. adj. AMD/rar Ph [d. fructe, cereale] „dat în copt": Grâu *în fire*, a încodălbit, s-a pârguit/704; cf. a l b e á l ă 4°...

3° **în** ~ loc. adj. AMD/rar Ph [d. alimente, legume puse la fiert] „fiert pe jumătate, încă neînmuiat": Varză *în fire* [adică] nefiartă mult/704.

4° **fără** ~ loc. adj. AO, h. 48/rar Dj „slăbit după o boală"; cf. a m ă r â t 1°...

5° **din** ~ **afără** loc. adv. AMD, Pl. 44*/ rar Mh; **péste** ~ loc. adv./rar Mh „foarte": E deștept *din fire-afără*/946; cf. r ă u[1] 4°.

6° art. **a-și da cu fírea** loc. vb. GM/rar Ph „a se mira, a se minuna": *Îmí dau cu fírea* singură dă câte am întâmpinat/713; cf. a m i r á...

7° **a prínde de** ~ loc. vb. GM/rar Db „a presimți; a întrezări": *Prinsése de fire* taică-su că i-o fur pe fii-sa/692; cf. p r e s i m ț í.

FIRESTĂU v. **firăstrău**.

FIRESTÉU v. **firăstrău**.

FIRESTRĂU v. **firăstrău**.

FÍRETECARE v. **fieșcare 2°**.

FIRETÍV v. **definitiv 2°**.

FIRFIREÁ s. f., pl. *firfiréle* AMD/ rar Db „bănuț de argint"; cf. b ă n c ú ț ă.

FIRIMICÍ vb. IV tranz. AMD/rar Gr „a fărâmița, a sfărma": Dimineața când se răcea [mălaiul], îl *frimiĉám*, făceam puricei GM/831; cf. f ă r â m á 9°...

– var. **frămicí** vb. IV refl. AMD, h. 607/rar Cl; **frimicí** vb. IV tranz. GM/rar Gr, Cl.

FIRIMÍI s. f. pl., **mii și** ~ GM/rar Tr „mii și fărâme".

FIRIMÍȚĂ s. f., **o** ~ TDM I; AFLR/ rar Tr dim. de la f ă r â m ă: [Am făcut] *o firimíță* de groapă AFLR/998.

FIRISTEÁ v. **feresteá**.

FIRITÍRI s. f. pl. GM/rar Ph „întâmplări mărunte, neînsemnate, amănunte": Da ce! puteam să le iau de la început toate *firitírile* să le spun?/705.

FIRÍZ s. n., pl. *fírize* 1° AO, h. 574; TDO; AFLR/Mh și rar Vl, Gj „ferăstrău"; cf. c o r d á r 3°...

2° AO, h. 575/Mh „ferăstrău mare, acționat manual de două persoane, joagăr"; cf. b é ș c h i e 2°...

3° AO, Pl. 133/rar Mh „unealtă de dogărie cu care se crapă nuielele pentru cercuri"; cf. c ă l c ă t o á r e 6°...

FIRM v. **fílmuri**.

FIRMITURÍ vb. IV tranz. GM/rar Gr „a fărâmița, a sfărâma": [Săpunul nereușit] îl *firmiturésti* și l-ai încălzit, îi mai pui sare, nițică sodă și l-ai făcut/ 830; cf. f ă r â m á 9°...

– var. **frimiturí** vb. IV tranz. GM/ rar Gr.

FIROSCÓS adj., f. pl. *firoscoáse* AMD/rar Db [iron.] „priceput la toate": [Babele] se făcea ele *firoscoáse*, că știe/ 817.

FIROSÍȚĂ adj. f., ~ **la față** AO, h. 48/rar Mh [d. o persoană după boală] „palidă și slăbită"; cf. c e r í u[2]...

FIROSTRÉI v. **pirostríe 4°**.

FIRȚELÍ vb. IV tranz. GO; TDO/rar Gj „a netezi mămăliga după amestecare": [Mămăliga] am mestecat-o, apoi am... am *firțelit*-o și am dus-o acasă, am pus-o pe... pe-un capac TDO/915; cf. a ș t é r n e...

FIRUÍ vb. IV tranz. GM/rar Tr, Gr „a zice cuiva «fire-ai (al dracului)»; a drăcui": A început să mă drăcuie, *să* mă *firuíe*/807; cf. î n d r ă c u í, r ă í 2°, r ă u 2°, r ă u l í.

– var. **firií** vb. IV tranz. GM/rar Ot, Gr.

FÍȘCĂ[1] v. **chíșcă**[1] 1°.

FÍȘCĂ[2] s. f. 1° pl. *fișci* AMD, h. 274/ prin Ag, Tr și rar Vl, Db, Ph, Ot, Gr; *fiști* AMD/prin Db, Tr și rar Ag, Ph; *fiște*/rar Tr „bici din piele"; cf. b i c i 1°...

2° pl. *fișci* AMD, h. 489/rar Ag, Db, Tr „fâșie de piele (folosită ca nojiță)"; cf. d a l ă m...

3° GM; AFLR/rar Vn, Gr „șfichi (la bici)": Avea un bici turcu, de piele de vită, și cu *fișcă* la capăt, lung-așa d-un metru/ 728; cf. b ă t á i e 9°...

4° var. **chíșcă** s. f., pl. *chíște* TDM I/rar Tr „bici din cânepă"; cf. h a r á p n i c.

– var. **fríșcă** s. f., pl. *frișci* 1° AMD, h. 274/prin Bz, Cl și rar Vl, Ag, Ph, Vn, Br, Il, Cț; 3° GM/rar Bz; 4° AO, Pl. 62/rar Mh; AMD, h. 274/rar Bz, Br; *fríște* 4° AO/rar Dj.

FIȘÍU s. n., pl. *fișíe* 1° AMD, h. 493/ rar Il „basma din lână (neagră)"; cf. b a r í ș 1°...

2° var. **fășíu** s. n., pl. *fășíuri* AO, h. 302/rar Ot „maramă (de borangic)"; cf. c ă r p ă 3°...

3° var. **fâșíu** s. n., pl. *fâșíuri* AMD, h. 497/rar Br „panglică (de mătase)"; cf. b á n t ă[1] 1°...

– var. **fâșíu** s. n., pl. *fâșíuri* 1° AMD, h. 493/rar Il; 2° GM/rar Vn; **fișuri** s. n. pl. 2° AFLR/rar Bz.

FIȘÓN s. n., pl. *fișoáne* GM/rar Ot „maramă (de borangic)"; cf. c ă r p ă 3°...

FIȘT[1] s. n. 1° AMD, Pl. 147, 148/rar Ag „zer rămas după prepararea urdei (folosit pentru hrana porcilor sau lăsat la acrit, pentru dresul ciorbei); șist".

2° **pe de** ~ loc. adv. GM/rar Cl „fără obligații, în plus": [Deveriga era] un băiat care în timpu până să ducea ginerică era cu mireasa. Și d-acolo încolo el era *pă dă fișt*. Dă la biserică-ncolo era ginerică cu ea, deveriga era cam pă dasupra/868.

FIȘT[2] s., **bloci de** ~ GM/rar Ph „blocuri, șisturi de cărbune alcătuind peretele (neîmpușcat) al minei".

FIȘTÁV v. **șiștáv 1°**.

FIȘTÉICĂ v. **fâștéică**.

FIȘTOÁCĂ v. **fâștoácă**.

FÍȘURI v. **fișíu 2°**.

FITÁNȚĂ v. **chitánți**.

FITARÁ s. f., pl. *fitarále* GM/rar Gr, Cl „parcelă": Vrea să mă trimeată tocma-n *fitaráoa* cutare să iau ardei de-acolo, să rup din *fitaráuă* dă unde vrea ea/870; cf. i a g ă r t, j a u, l i o t, l ó b ă 7°, p a c h é t 1°, p a r c e á, p e t í n ă 2°, t a r l á 1°, ț a n c 5°, ț á r i n ă 12°, ț í n t ă 3°.

– var. **fitaráuă** s. f. GM/rar Cl.

FITARÁUĂ v. **fitará**.

FITĂRÍE s. f., pl. *fitării* AMD, h. 343; GD/rar Br, Gr, Tl „brazdă, strat pentru răsad"; cf. p o g ó n 2°, s t r a t 2°, v á t r ă 14°.

FITECÚM adv. AFLR/rar Ag „oricum".

FITEȘCÁRE v. **fieșcáre 1°**.

FITIȘCÁRE v. **fieșcáre 1°**.

FIȚIÓN v. **vițión**.

FIU[1] s. m., pl. *fii* GD/rar Tl, Cț „plantă oleaginoasă, cu bobul negru din care se extrage un ulei industrial".

FIU[2] interj. AO, Pl. 121/rar Mh „cuvânt folosit pentru alungatul oilor"; cf. c i u ș[1]...

– var. **fi** [fĭi] AO, Pl. 121/rar Gj.

FLÁCĂRE s. f. GM/rar Ph, Br, Gr, Il „flacără".

– var. **fleácără** s. f., pl. *fleácări* AMD; TDM III/rar Ag, Gr.

FLANARÉT v. **clanarétă**.

FLANEÁ s. f., pl. *flanéle* AFLR/rar Mh; GM; TDM II, III; AFLR/prin Gr și rar Vn, Bz, Cl, Il „jachetă din lână tricotată"; cf. g h i u r t, m â n e c á r e 3°, m i n t e á n 4°.

– var. **flanél** s. n. TDO/rar Gj; **flanér** s. n., pl. *flanére* AFLR/rar Gj; AMD; GM; AFLR/prin Db, Ph şi rar Bz, If; **flanéră** s. f., pl. *flanéri* AMD; AFLR/rar Cţ; *flanére* AFLR/rar Cţ.

FLANÉL v. **flaneá**.

FLANÉR v. **flaneá**.

FLANÉRĂ v. **flaneá**.

FLANÍCĂ s. f., pl. *flaníci* GM/rar Vn, Br dim. de la *flanea*.

FLÁRA-SOÁRE v. **floáre 3°**.

FLĂCĂÍ vb. IV intranz. AFLR/rar Br, Gr „a-şi petrece tinereţea ca flăcău".

FLĂCĂIÉNDRI s. m. pl. AO, h. 166/ rar Ot; AMD, h. 141/rar If, Cţ „flăcăiandri"; cf. b ă i e c á n...

FLĂCĂRÍ vb. IV intranz. AFLR/rar Gr „a scoate flăcări": [Comoara] care era rânduită a lui, ca s-o găsească el, nu să stingea, *flăcărẹá*/823.

FLĂCĂREÁ s. f., pl. *flăcăréi* GM; AFLR/rar Ph, Bz „flăcăruie".

FLĂCĂRÍI s. f. pl. GD/rar Cţ „fleacuri, nimicuri"; cf. c â r c á l ă...

FLĂCĂRÓS adj., f. *flăcăroásă* AMD, h. 99/rar Br „cuprins de febră, cu temperatură ridicată (din cauza bolii)": [Avea] temperatură când îl videa aşa *flăcărós* la faţă/753.

FLĂCÁIE v. **făclíe**.

FLĂMÂND[1] s. n. **1°** GO/rar Vl, Gj „partea adâncită, scobitura dintre ultima coastă şi osul şoldului, la vite".

2° art. **flămândul piciórului** AO, Pl. 10/rar Gj „partea adâncită din talpa piciorului"; cf. f l ă m â n z í e 2°, s e c 5°.

FLĂMÂND[2] v. **plămâne 1°**.

FLĂMÂNGIÓS (3 sil.) adj., pl. *flămângióşi* AMD, h. 69 MN/rar Gl „flămând"; cf. f o m e t á t, f o m e t ó s 1°.

– var. **flămânjoásă** adj. f., pl. *flămânjoáse* AMD, h. 69 MN/rar Gl.

FLĂMÂNJOÁSĂ v. **flămângiós**.

FLĂMÂNZEÁN s. m., pl. *flămânzéni* AO/963; AMD/800 „locuitor din fostul sat Flămânda".

FLĂMÂNZÍ vb. IV refl. AFLR/rar Cţ „a flămânzi": Vacile *să flămînzíse*/ 898; cf. c o c l í 3°...

FLĂMÂNZÍE s. f. **1°** GO/rar Dj „foamete"; cf. f o m e t á ţ i e.

2° art. **flămânzía tălpii** AO, Pl. 10/ rar Ot „adâncitura din talpa piciorului"; cf. f l ă m â n d[1] 2°...

FLEÁCĂRĂ v. **flácăre**.

FLECI, în a fáce ~ loc. vb. GO/rar Mh „a zdrobi, a strivi": [Şarpelui] *i-am făcút* capu uite aşa *flecî*/953; cf. f l e c í, p i s t o s í, s t â r v í.

FLECÍ vb. IV tranz. TDO/rar Gj „a zdrobi, a strivi": [Şarpele] l-am scos aşa pin apă afară şi *i-am flecît* capu/912; cf. f l e c i...

FLECMÁ vb. I GD/rar Cţ „a scuipa cu flegmă".

FLEDERÉCI v. **fedeléş 1°**.

FLENCĂNÍ vb. IV intranz. GM/rar Tr „a bălăbăni, a bălăngăni": Când îl mişca cineva [pe mort], *flencănẹá* aşa/ 797; cf. b ă l ă n c ă n í 1°...

FLÉNDERE s. f. pl. GM/rar Bz „haine rupte, zdrenţe": Umblam mai mult cu *fléndere* de astea/734; cf. b ú r f e...

FLEÓŞCA (2 sil.), ~ ~ interj. GM/ rar Br „cuvânt care imită sunetul produs de ploaie pe o suprafaţă moale".

FLEOŞCOVÍŢĂ (4 sil.) s. f. AO, h. 314/ rar Mh „lapoviţă"; cf. b u j n i c e á l ă...

FLEŞCĂNÍ vb. IV refl. GO/rar Vl [d. fructe] „a se fleşcăi, a se înmuia": *Să fleşcănésc* zanzănele când îs prea coapte/ 911.

FLEŞTÉICĂ v. **fâştéica**.

FLINTÍC s. n. AO, h. 596/rar Gj „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

FLIÓR v. **fluiér 1°**.

FLIRTÁ v. **filtrá**.

FLIT s. n., pl. *flíturi* AMD, h. 288; GM/rar Vn „râtul porcului"; cf. n a s 1°, n â r t, n i c i[1], r â t, s ú r l ă 4°, t e f, t i c 1°, z ó t c ă.

FLIUŞTÚC v. **fruştiúc 1°**.

FLOÁRE s. f., pl. *flori* **1°** GM; TDM II/prin Db şi rar Vn, Il „coronița miresei": M-am făcut mireasă cu vol, cu *floáre* TDM II/723; cf. g h e r l á n t ă 1°.

2° art. **floárea-soáre** s. compus AMD, h. 315; GM/prin Br şi rar Bz, Cl, Il; GD; AFLR/prin Cţ şi rar Tl; ~ **-soárea** s. compus GM/rar Bz, Cl, Il; ~ **după soáre** s. compus AO, Pl. 71/rar Ot, Tr „floarea-soarelui": Atuncea nu să punea *floárẹa soáre*, când eram eu mai tânăr, pân-acuma noi nu cultivam *floárẹa soárẹa* GM/838; cf. r á z ă 1°, r ă s á r e, r ă s ă r í t ă, s ă r ă s o á r e, s ó r ă 3°, s o r e á n c ă, s o r e á ţ ă[1], s o r í c ă, s o r í e, s o r í n ă, s o r í ş c ă, s o r í ţ ă, s o r o á i c ă, z á r e 2°.

3° art. **floárea-ruşínii** s. compus GM/ rar Il „numele plantei ruşinea-fetei": Era o floare bălană aşa, era aşa, era două rânduri dă bălan-aşa şi înăuntru era negru şi cică aia-i *floárẹa ruşíni*/844.

4° GM/rar Vn; Bz, Cl; AFLR/rar Cţ „figură, punct câştigat la jocurile de copii (mai ales la şotron)": Aruncă piatra peste cap şi dacă pică într-o clasă oarecare înseamnă că atunci întrebăm ce *floárẹ* vrem să facem GM/733.

5° pl. gen. **lúna flórilor** s. compus AO, Pl. 42/rar Mh „numele lunii mai"; cf. c i r e ş á r 3°...

6° GM; AFLR/rar Bz, Ot, Tr „nod (la basma) deasupra capului sau la legătura snopului de cereale": [Punem snopul] cu floarea grâului, care i-am scos dă la legătură în sus, ca-n caz dă ploaie să nu vie ploaia să putrezească *floárẹa*, să se dezlege GM/735; cf. d u m i c á t 2°.

7° pl. art. *flórile* AFLR/rar Bz „colindul din Ajunul Anului Nou": În ziua de Anu Nou este cu tabăra, cu pluguşoru, seara este colindu, *flórile* le spune/744.

8° GO/rar Dj „petrecere, obicei luni după nuntă (la socrii mici), pentru a marca fecioria miresei"; cf. c h i u i á l ă...

– var. 2° **farasoáre** s. f. GD/rar Tl; **flárasoáre** s. compus AMD, h. 315/rar Br.

FLOÁŞCĂ s. f. AO, h. 314/rar Vl „lapoviţă"; cf. b u j n i c e á l ă...

FLOIERÁ v. **fluierá**.

FLÓIRĂ v. **fluiér 2°**.

FLORÁR 1° s. m. AO, Pl. 42/Dj, Ot şi prin Vl, Gj; AMD, h. 509 MN/rar Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Ot, Gr, Il, Cţ „numele lunii mai"; cf. c i r e ş á r 3°...

2° s. m. GO/rar Dj „persoană care poartă sticla cu rachiu (roşu) de la casa mirelui la cea a miresei (luni dimineaţă, după nuntă)".

3° s. n., pl. *floráre* AO, Pl. 135/rar Vl „instrument special cu care se desenează modele pe vasele de ceramică".

4° s. n., pl. *floráre* AMD, Pl. 176/rar Db, Vn, Br „unealtă, constând dintr-o scândură cu modele traforate, folosită la executarea ciubucelor; ciubucar"; cf. c i u b ú c 3°...

5° s. m., pl. **florári** GM/rar Vl „floricele de porumb": El a plecat mai întâi în târg să-şi cumpere *florárí*, să mănânce noaptea/ 683.

FLORĂRÍE s. f. colect. GM/rar Db „fel de fel, mulţime de flori": E fel dă fel dă *florăríje* d-ăstea: garoafe d-ălea, stânjenei, bătcuţe d-ălea/697.

FLORÍ vb. IV intranz. GM/rar Br; GD/rar Cţ „a înflori": [Bumbacul] să făcea mare, *florẹá*, *florẹá* înflorea frumos GM/ 753; cf. î n f l o r í 1°.

FLORIÁNĂ (4 sil.) adj. f. GM/rar Bz [d. vite] „bălţată"; cf. f l o r í u, p r i c[2] 1°, p r í e, t ă r c é t e.

FLORICÍCĂ s. f., pl. *floricéle* **1°** AMD, h. 207, 208/rar Cţ [mai ales la pl.] „surcea, aşchie pentru aprins focul"; cf. ă ş c h i i ...

2° AO, Pl. 11/rar Mh [la pl.] „bubuliţe, erupţii la pojar".

3° art. *floricíca* GM/rar Ag, Tr „numele unui dans popular".

FLORÍU adj., f. *florie*, pl. *florii* AMD, h. 265; GM/rar Db, Ph, Bz, Ot, Tr [d. animale şi păsări] „bălţat, pestriţ": Avea un cal *florịu*, cu pete albe GM/712; cf. f l o r i á n ă...

FLOTÓLIU v. **flotór**.

FLOTÓR s. m. AMD, h. 676/rar Tr „răboj (cu ajutorul căruia se măsoară laptele, la stână)"; cf. c a r ắ m b 8°...

– var. **flotóliu** (3 sil.) s. AMD, h. 676/rar Cţ; **fotóliu** s. m., pl. *fotólii*/rar Tr.

FLUIÉR s. n. 1° GM/rar Ag „fluier".

2° var. **flóiră** s. f., pl. *flóire* AO, Pl. 9–10/rar Gj „gambă (la om)"; cf. ţ u r l á n, ţ u r l ó i 4°.

– var. 1° **fliór** s. n., pl. *flioáre* AFLR/rar Tl; **flúieră** s. f., pl. *flúiere* AFLR/rar Vl; **fluiór** s. n., pl. *fluioáre* GD/rar Tl.

FLUIERÁ vb. I refl. *a-şi* ~ TDM III/rar Gr „a fluiera".

– var. **floierá** vb. I AO, h. 81; Pl. 4/Vl, Gj, Mh, Dj şi prin Ot; AMD, h. 49/rar Ag.

FLUIERÁCI s. m., pl. *fluieráci* AO, h. 561/rar Ot „grangur"; cf. c a l o f í r[1] 2°...

FLUIÉRĂ v. **fluiér 1°**.

FLUIERĂTOÁRE v. **fluierătór 1°, 2°**.

FLUIERĂTÓR s. m., pl. *fluierători* 1° AMD, h. 441/rar Vn, Bz, Cţ „mierlă (indiferent de sex)"; cf. c i u h u r é z 3°...

2° AMD, h. 444/Br, Il, prin Bz şi rar Vn, Cl, Cţ „grangur"; cf. c a l o f í r[1] 2°...

– var. **fluierătoáre** s. f., pl. *fluierătóri* 1° AMD, h. 441/rar Tr, Cţ; 2° AMD, h. 444/rar Bz, Tr.

FLUIERÍCI s. m., pl. *fluierici* AMD, h. 444/rar Cl, Cţ „grangur"; cf. c a l o f í r[1] 2°...

FLUIERÚŞ s. m., pl. *fluierúşi* 1° AMD, h. 441/rar Cţ „mierlă (indiferent de sex)"; cf. c i u h u r é z 3°...

2° AMD, h. 444/rar Cl „grangur"; cf. c a l o f í r[1] 2°...

FLUIERÚŞĂ s. f. GM/rar Db dim. de la *fluier*.

FLUIÓR v. **fluiér 1°**.

FLUNDURÍE s. f., pl. *flunduríi* AO, h. 678/rar Dj [la pl.] „floare (la vin)"; cf. i n í e 2°, m ú ş i ţ ă 3°, p ă i e n j e n e á l ă 2°, p ă n z ă 4°, p i é l e 9°, p o j g h í ţ ă 4°, s f o i á g 1°, s p ú m ă 2°.

FLURIUŞTÚC v. **fruştiúc 1°**.

FLURUŞTIÚC v. **fruştiúc 1°**.

FLURUŞTÚC v. **fruştiúc 1°**.

FLÚŞTER v. **flúture 2°**.

FLUŞTIÚC v. **fruştiúc 1°, 2°**.

FLUŞTÚC v. **fruştiúc 1°**.

FLUŞTÚCĂ v. **fruştiúc 1°**.

FLÚŞTUR v. **flúture 2°**.

FLUŞTURÁ vb. I intranz. GM/rar Bz [d. câine] „a da din coadă".

FLUTURÁ v. **fluturí 2°**.

FLUTURÁŞ s. m., pl. *fluturáşi* 1° AMD, h. 476/rar Cţ dim. de la f l u t u r e 1°.

2° AFLR/rar Cţ [la pl.] „numele unei flori neidentificate".

FLÚTURE s. m., pl. *flúturi* 1° AMD, h. 476/prin Cţ şi rar Cl, Il, Tl „model de cusătură (la mânecile iei)".

2° AO, h. 664/rar Vl; AMD, Pl. 71/rar Vl „lăstar de prisos (la vița de vie), cópil"; cf. c ă l ú g ă r 3°...

3° AMD, h. 630/rar Ph [la pl.] „boabe de porumb date în copt, aproape coapte; ţinte".

4° art. **flúturele óchiului** AMD, h. 17/Tr „pupilă"; cf. b o á b ă 3°...

5° AMD, h. 62/rar Br „astru, stea"; cf. s t e a 2°.

6° GM/rar Vn [fig.] „picătură, steluță de ceară solidificată în apă (în cadrul unui obicei de ghicit ursitul)": Seara [de Anul Nou] se juca în străchini, în *flúturí* [...] aveam fiecare lumănărică... şi picam așa în apă picături, şi ce spunea? Că ăsta sânt eu, ăsta-l puneam şi eu pă iubovnicu meu... ăsta e Ghiță, asta sânt eu/733.

7° AO, h. 789/rar Vl, Mh [la pl.] „rămăşiţe de urdă depuse pe fundul vasului la fiert"; cf. a f u m ă t ú r ă...

– var. **flúşter** s. m., pl. *flúşteri* 2° GM/rar Gr; **flúştur** s. m., pl. *flúşturi* 2° GM/rar Gr; **flúturul** s. m. art; ~ *óchiului* 4° AO, h. 33/rar Mh.

FLUTURÉI s. m. pl. AO, h. 789/rar Vl dim. de la *flúture* 7°.

FLUTURÍ vb. IV 1° **a-i** ~ AO, Pl. 12/rar Ot „a i se împăienjeni ochii (din cauza ameţelii"; cf. î m p ă i e n j e n á, p o v o í.

2° var. **flutură** vb. I refl. GO/rar Gj [d. zerul pus la fiert] „a începe să ridice

urda la suprafață": După ce el [zerul] *să fluturăjză* bine, să retrage focu de sub cazan/905.

FLUTURÍT s. n. GO/rar Vl „acțiunea de a rupe f l u t u r i i (la vița-de-vie); copilit"; cf. a l é s[2]...

FLUTUROÁICE s. f. pl. GO/rar Mh; GM/rar Br „femele ale gândacului de mătase": *Fluturo̯áĭcili* erau cu... așa cu... gătuite așa şi fluturii sunt așa drepți, gugoşile GM/738; cf. g â n d ă c i o á i c ă, g o á n g ă 4°.

FLUTURÓI s. m., pl. *fluturói* AFLR/rar Gj „masculul gândacului de mătase"; cf. e r c h é e.

FLÚTURUL v. **flúture 4°**.

FO v. **vo**.

FOÁCHE v. **fochi 1°**.

FOÁIE s. f., pl. *foi* 1° AO, h. 174/rar Gj „logodnă în cadrul căreia se stabilește şi zestrea (foaia de zestre) a miresei": Mă duc la *fo̯áje* la cutare/943; cf. a ş e z á t...; art. **a fáce foáia** AO/rar Gj „a face logodna (stabilind zestrea miresei)"; cf. a ş e z á 1°...

2° AO, h. 304/rar Vl, Mh; AMD, h. 494; AFLR/prin Ph şi rar Db, Vn, Bz, Il, Tl, Cţ „fustă (confecționată, de obicei, din postav)": Când eram copii tineri așa ziceam androc, nu ziceam *fo̯áje* AFLR/896; cf. a n d r ó c 1°...

3° AO, h. 303/rar Mh, Dj; AMD, h. 495/rar Ph, Tr, Cţ [mai ales la pl.] „fotă"; cf. b o c c e á 2°...

4° AO, h. 305/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 496/rar Ph, Bz, Tr, Il „catrință (din două bucăți, una în față, una în spate)"; cf. a n d r ó c 2°...

5° AO, h. 244/rar Dj; AMD, h. 232; GM/rar Tr „scoarță țesută în război, covor".

6° ~ **de másă** AMD, h. 225/rar Br, Cl „față de masă"; cf. a ş t e r n ú t 4°...

7° ~ **de strecurát** AO, h. 779/rar Ot „bucată de pânză (având colțurile fixate pe patru bețe) folosită la strecuratul laptelui (la stână)"; cf. d e s á g 2°...

8° AMD/rar Gr „bucată triunghiulară de pânză, legată strâns peste frunte, sub basma (în portul bătrânesc)"; cf. l e g ă t ú r ă 1°.

9° AFLR/rar Cţ „suprafață, fâşie de teren de lățimea unei grape": Am avut două *fo̯i* de boroană/891.

10° AMD/rar Gr, Cl „bucată de sticlă fixată între rame; ochi de geam": Fereastră în patru *fo̯i*, cu patru oichi/831; cf. c e r c e v e á 4°...

11° art. **foáia coásei** AMD, Pl. 55/rar Tr, Gr, Cl, Il; ~ **bérzii** AMD, Pl. 170/rar Il „tăiş (la coasă, la bardă)"; cf. b á n t ă[1] 12°...

12° AMD, Pl. 56; AFLR/prin Il şi rar Ph, Bz, Gr, Cl „tăişul fierului de plug; brăzdar"; cf. b r ă z d ă t ó r...

13° AMD, h. 640/rar Vn, Cl „bârsa plugului"; cf. a l c á 9°...

14° AMD, h. 641/rar Ph, Gr „plazul, talpa plugului"; cf. b â r s ă 2°...

15° GD/rar Tl [la pl.] „scoverzi"; cf. á z i m ă[1] 3°...

16° art. *foáia dúdului* AMD, Pl. 76/rar Tr, Gr; ~ **téiului**/rar If „numele unor soiuri de struguri".

17° art., în expr. **a báte** (*pe cineva*) **foáia fágului** GM/rar Ot „a bate foarte tare, a bate măr"; cf. c u j b í 1°...

18° art. **foáia-n fir** s. compus TDO/rar Mh „brebenoc, saschiu".

– var. 18° **foiamfíu** s. m. GO/rar Vl.

FOÁLE s. 1° AMD/rar Ot „burtă (la om)": Femeile zâc mă doare la *fo̯ále*/762; cf. b ú r d i h á n 2°...

2° AMD, h. 58; AFLR/rar Ag, Ph [fig.] „plămân (la om)"; cf. b a l d ă r 1°...

3° GM/rar Tr „partea laterală (concavă) din interiorul butoiului".

4° cu val. adv. GM/rar Tr „pe de-a-ntregul, fără tăieturi": A venit lupu, l-a jupuit [pe miel] așa *fo̯ále*, l-a jupuit întreg așa, fără ca pielea să se spargă/780.

5° var. **foi** s. n., pl. *fóiuri* AO, Pl. 99/prin Gj şi rar Vl, Dj; AMD, h. 587 MN/Ag, Vn, Tl, Cţ, prin Vl, Db, Br şi rar Gl,

Ot „aparat, folosit la fierărie, pentru pomparea aerului la forjă"; cf. f o l c e á c, p u f u l é t e[2] 1°.

6° var. **foi** s. n., pl. *foi* AMD, Pl. 137–138/rar Ag „încăpere în care se face focul (şi se prepară caşul) la stână"; cf. b ă c í e 1°...

7° var. **foi** s. n., pl. *fóiuri* AMD; AFLR/rar Tl, Cţ „astm (la vite)": Vita are *foi*, plămânu e încins, e aprins AFLR/872; cf. t â r n a f é s 3°.

FOÁNTĂ v. **fúndă 1°.**

FOÁRFEC v. **foárfecă 4°.**

FOÁRFECĂ s. f. **1°** pl. *foárfeci* AMD, Pl. 131/rar Ag, Tl „semn de recunoaştere în urechile oilor, constând într-o tăietură în unghi ascuţit"; cf. c â r c é i 15°...

2° art. *foárfeca* AFLR/rar Cţ „figură la jocul de copii p i c i o r u ş u l".

3° pl. *foárfeci* AO, h. 600/rar Mh „ştiulete în prima fază de dezvoltare (înainte de a-i da mătasea)": A-nceput să dea *fuárfecîle* la porumb/957; cf. c h í c ă[1] 3°...

4° var. **foárfică** s. f., pl. *foárfici* AO, Pl. 33/rar Gj, Mh, Dj; AMD, Pl. 71; TDM III/Cl, Il, prin Ph, Tl, Cţ şi rar Db, Vn, If; *foárfice* AO/rar Gj; AMD/rar Cţ „foarfece".

– var. 4° **fárfic** s. m., pl. *fárfici* AMD, Pl. 71/rar Tl; **fárfică** s. f., pl. *fárfici*/rar Tl; **foárfec** s. n., pl. *foárfece*/ rar Cţ; **foárfic** s. m. şi s. n., pl. *foárfici*/ rar Tl, Cţ; *foárfice*/ rar Vn.

FOÁRFIC v. **foárfecă 4°.**

FOÁRFICĂ v. **foárfecă 4°.**

FOC s. n. **1°** pl. *fócuri* AO, h. 203/ rar Dj, Ot; AMD, h. 184; 471 MN; GM/ Ot, Tr şi rar Ph, Cl „încăpere, cameră (mai ales în casa bătrânească, cu sobă oarbă) în care se face focul": *Foc* zicea la camera unde făcea focu, de exemplu prima cameră la intrare, ăla să zicea *fócu* GM/799; cf. f o c á r 1°, f o c ă r í e.

2° AO, h. 133/rar Gj, Mh; AMD, h. 99/ rar Gr „febră, temperatură (cauzată de boală)"; cf. a p r í n d e r e 1°...

3° GM/rar Ot „arsură pe gât; jărăgai"; cf. j ă r ă g á i 4°, o j í c.

4° art. *fócul* GM/rar Bz „numele unui joc de copii".

5° GM/rar Tr „cămaşa miresei expusă a doua zi după nuntă, dacă mireasa a fost fecioară"; cf. v é s t e[1] 2°.

FOCÁR s. n., pl. *focáre* **1°** AMD, h. 184; 471 MN; GM/prin Tr, Gr şi rar Db, Cl „încăpere, cameră (mai ales în casa bătrânească, cu sobă oarbă) în care se face focul": Unde faci focu, la camera aia să zice *focár*; faci mâncare acolo, focu în sobă, avem sobă dincoa, dă paie, băgăm p-acolo şi-ncălzim aicea şi d-aia i să zice *focár* GM/792; cf. f o c 1°...

2° AMD, h. 471/rar Ph, Br, Ot „bucătărie de vară"; cf. c ă s o á i e 4°...

3° s. m. pl. *focári* GM/rar Tr „fochist".

FOCĂREÁŢĂ s. f. AMD/rar Ph „adăpost, pe lângă casă, unde se afumă caşul, carnea"; cf. f u m ă r í e 2°.

FOCĂRÍE s. f., pl. *focării* **1°** AMD; GM/rar Bz, Tr „încăpere, cameră (mai ales la casa bătrânească, cu sobă oarbă) în care se face focul": La aia îi zicem *focărie* unde facem dă mâncare, unde facem şi noi pâine, unde facem mămăligă, unde facem focu GM/785; cf. f o c 1°...

2° AMD, h. 471/rar Bz, Cl, Il „bucătărie de vară"; cf. c ă s o á i e 4°...

FOCHI s. m. **1°** AMD, h. 142/prin Ag şi rar Db, Tl „copil nelegitim; bastard"; cf. b a i s t r ú c...

2° AMD, h. 623/rar Ag „cópil (la vița de vie)"; cf. c ă l ú g ă r 3°...

– var. 1° **foáche** s. m. AMD, h. 142/rar Ag.

FOCUŞÓR s. GD/rar Tl „floare roşie-portocalie; crăiță".

FODOLÍ vb. IV refl. GM/rar Cl „a se fuduli, a se mândri".

FODÚL adj., f. *fodúlă* AFLR/rar Tl „fudul, mândru, încrezut"; cf. f ă l n i c ó s...

FOFEÁZĂ s. f., pl. *foféze* **1°** AO, h. 729/rar Gj; AMD, Pl. 114–115/rar Ag „m u i e r u ş c ă la războiul de ţesut"; cf. a m n á r 3°...

2° AMD, Pl. 110/rar Cl „fiecare dintre braţele războiului de ţesut"; cf. a j u t ó r 13°...

3° AMD, Pl. 112–113/rar Ag, Cţ „fiecare dintre braţele vătalelor (la război)"; cf. a n t e b r á ţ 2°...

4° AMD, Pl. 105–106/rar Ag, Br „crucea răşchitorului"; cf. b l á n ă 7°...

5° AMD, Pl. 61–62/rar Cl „spetează, fuscel la loitre"; cf. a r á c 3°...

6° AMD, h. 385/rar Ag, Ot; *fofézi*/rar Ag, Il „limba meliţei"; cf. b ă t á g...

7° AO, h. 497/rar Gj „puzderie (de cânepă)"; cf. b ă ţ 3°...

FOFOLÓC 1° s. m., pl. *fofolóci* AMD, Pl. 102/rar Vl, Ot „fir de cânepă rămas nedezvoltat"; cf. b o d í n i...

2° s. n., pl. *fofoloáce* GM/rar Cl „smoc la spicul plantei de mătură".

3° s. n. AMD/rar Cţ „mototol, cocoloş (de hârtie)"; cf. g h i m o t ó c, g l ă m ă t o á c e, ş t r u ţ.

FOI v. **foále 5°–7°.**

FOIÁLĂ s. f., în expr. **a mâncá ~** GD/rar Tl „a lua, a mânca bătaie"; cf. c u j d e á l ă...

FOIAMFÍU v. **foáie 18°.**

FOIÁŞ s. colect. GM/rar Il „totalitatea frunzelor de pe un pom sau de pe tulpina unei plante": [Cânepa] o lăsam să pălească, ne duceam ş-o băteam de frunză, dă tot *foiášu* ăla care era pă ea/848; cf. c ă m á ş ă 9°.

FOICÉLE (4 sil.) s. f. pl. GD/rar Cţ „fâşii de hârtie creponată, divers colorate (cu care se împodobeşte bradul de nuntă)": Gătea bradu, îl gătea cu *foicéle*, trandafiri făcea din *foicéle*/892; cf. d a l á m...

FOICHIULÉŢ (3 sil.) s. m., pl. *foichiuléți* AMD, h. 142/rar Ag dim. de la f o c h i 1°.

FOIÉGI v. **sfoiág 6°.**

FOIÉR s. n., pl. *foiére* AMD, h. 221; GM/rar Bz „vergea, sul de lemn pentru întins aluatul": Facem aşa un fel de turtică aşa cu *foiéru* sau cu... ş-o-ntindem bine GM/732; cf. d r i h ó l ţ...

FOÍNĂ v. **făínă 2°.**

FOIŞOÁRĂ s. f., pl. *foişoáre* GM/ rar Ot dim. de la *foaie* („frunză"); cf. f r u n z í c ă.

FOIŞÓR s. n., pl. *foişoáre* AO, h. 212/ prin Dj „adăpost improvizat la câmp sau în pădure (pentru paznici)"; cf. c e r d á c 2°...

FOITÓR (3 sil.) s. n., pl. *foitoáre* AMD, h. 221/rar Bz „sul de lemn pentru întins aluatul"; cf. d r i h ó l ţ...

FÓIŢĂ s. f., pl. *fóiţe* **1°** AO, h. 233/ prin Dj şi rar Gj; AMD, h. 220/rar Db, Ph, Vn, Ot „foaie subţire de aluat (pentru tăieţei)"; cf. a z i m ă[1] 2°...

2° AMD, h. 232; TDM III; AFLR/Cţ, prin Il şi rar Br, Cl, Tl „ţesătură (subţire) de pus pe pat; cuvertură"; cf. a n a f t á r...

3° AMD; AFLR/rar Bz, Br, Cl, Cţ „ţesătură de pus pe perete"; cf. f u n d á r 2°, p e r e t á r, r i p s 1°.

4° AMD; AFLR/rar Cţ „preş (ţesut din zdrenţe)"; cf. m a n d r o á n e, p a r ţ o á l ă, z ă b l o á i e.

FOLCEÁC s. n., pl. *folceácuri* AMD, h. 587/rar Db „foale (la fierărie)"; cf. f o á l e 5°...

FOLMOTÓC s. GM/rar Bz „pămătuf"; cf. f e l e ş t i ú c ...

FOLOŞTÍNE s. f. pl. **1°** AMD, Pl. 147/rar Il; *foloştíni*/rar Il „rămăşiţe de urdă care se depun pe fundul vasului, la fiert"; cf. a f u m ă t ú r ă...

2° var. **foroştíni** s. f. pl. GO/rar Mh „puzderii (de cânepă)"; cf. b ă ţ 3°...

FOLTÚC v. **fultúc 5°.**

FOMÁ vb. I intranz. AMD/rar Tr „a răbda de foame; a face foame".

FOMÉIE s. f., pl. *foméi* AO, h. 158; 180; Pl. 18; TDO/Dj şi rar Vl, Mh, Ot; AMD, h. 143 MN; GM; AFLR/rar Ag, Db, Tr „femeie".

– var. **fămeie** s. f. AO, Pl. 18/rar Ot; **femíe** s. f., pl. *femíi* AMD, h. 143 MN/ prin Cl, Il şi rar Tl; **fimeie** s. f. AO, h. 180/rar Dj; **fomíe** s. f., pl. *fomíi*/rar Mh.

FÓMEN v. **fámen 1°.**

FOMETÁ v. **vomitá.**

FOMETÁT adj., pl. *fometáți* AFLR/rar Tl „înfometat, flămând"; cf. f l ă m â n g i ó s...

FOMETÁȚIE s. f. AFLR/rar Tl „foamete"; cf. f l ă m ă n z í e 1°.

FOMETÓS adj., pl. *fometóși*, f. *fometoásă* 1° GM; AFLR/rar Ph, Cl „înfometat, flămând": Ne duceam la târlă, noi *fometóș*, că n-aveam ce mânca AFLR/703; cf. f l ă m â n g i ó s...

2° GM/rar Db „mâncăcios, lacom"; cf. c a l í c 4°.

FOMÍE v. **foméie**.

FON v. **voúnul**.

FONCÉRE v. **fonciéră**.

FONCERÍE v. **fonciéră**.

FONCIÁL v. **fonciéră**.

FONCIÁLĂ v. **fonciéră**.

FONCIÁR v. **fonciéră**.

FONCIÉR v. **fonciéră**.

FONCIÉRĂ (4 sil.) s. f., pl. *fonciéri* AO, h. 447/Dj, prin Vl, Gj, Ot și rar Mh, Tr; AMD, h. 325/prin Br, Ot și rar Db, Vn, Bz, Tr, Gr, Cl, Il „impozit (pe averea agricolă)".

– var. **foncére** s. f. AMD, h. 325/rar Ag, Db, Ph, Ot, If, Gr, Cl, Il; **fonceríe** s. f., pl. *foncerii* AO, h. 447/rar Dj, Ot; AMD/prin Tr și rar Db, Ph, If, Gr, Il; **fonciál** (3 sil.) s. n. AO/rar Mh; **fonciálă** (4 sil.) s. f., pl. *fonciéle*/prin Mh și rar Gj; **fonciár** (3 sil.) s. n., pl. *fonciáre* AO/rar Mh, Dj; AMD/rar Vn, Bz; **fonciér** (3 sil.) s. n. AO/Gj și rar Vl, Dj; AMD/prin Bz și rar Br; **foncíire** s. f. AMD/rar Db, Ph, Gr; **foncíre** s. f./rar Db, Tr.

FONCIÍRE v. **fonciéră**.

FONCÍRE v. **fonciéră**.

FONDÁȚIE v. **fundáții 1°, 2°**.

FÓNDĂ v. **fúndă 1°**.

FONF adj., pl. *fonfi*, f. *foánfă*, pl. *foánfe* AO, h. 73; 57/rar Mh, Dj; AMD, h. 42/rar Gr, Cl „(persoană) care pronunță defectuos din cauza lipsei dinților, pentru că este știrb"; cf. b a l a m ú t 1°...

FONFĂÍ vb. IV tranz. AMD, h. 33/rar Ot „a mesteca (mâncarea în gură)"; cf. c l e f ă n í...

– var. **fonfăní** vb. IV tranz. AMD, h. 33/rar Ag.

FONFĂÍT adj., pl. *fonfăíți* AMD, h. 32/rar Db „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

– var. **fonfonít** adj. AMD, h. 32/rar Vl.

FONFĂNÍ v. **fonfăí**.

FONFONÍT v. **fonfăít**.

FÓNTĂ v. **fúndă 1°, 3°**.

FONȚÁT s. n. AO, h. 789/rar Gj „rest de urdă depus pe fundul vasului, la fierbere"; cf. a f u m ă t ú r ă...

FOPSÍ v. **văcsí 3°**.

FORÁJ[1] v. **fărășuri**.

FORÁJ[2] s. n. AFLR/rar Dj; AMD, h. 352; 631; TDM III; AFLR/prin Db, Tr, Tl și rar Ag, Bz, Br, Gr „furaj, nutreț"; cf. f â n 2°...

– var. **fărăș** s. n. AO, h. 609, 610/rar Vl; AFLR/rar Ph.

FORAJÁT adj., f. *forajátă* AMD, h. 352/rar Ph, Ot „furajer"; cf. f o r a j i é r.

FORÁJĂ v. **fărășuri**.

FORÁJE v. **fărășuri**.

FORAJÉR v. **forajiér**.

FORAJERÍE s. f., pl. *forajerii* AO, h. 629/rar Mh „încăpere pentru depozitat fânul; șură"; cf. f â n á r 1°...

FORAJIÉR (4 sil.) adj., f. *forajiéră* AMD, h. 352/Ph, Tr, Tl, Cț, prin Vn, Ot și rar Ag, Db, If, Cl, Il „furajer"; cf. f o r a j á t.

– var. **forajér** adj., f. *forajéră* AMD, h. 352/rar Ag; **furajiér** (4 sil.) adj., pl. *furajiéri* AMD/rar Cț.

FORÁȘ[1] v. **fărășuri**.

FORÁȘ[2] v. **sforáș**[2].

FORÁȘĂv. **fărășuri**.

FORĂIÁȘ v. **fărășuri**.

FORFĂÍ v. **forfotí 3°**.

FORFECÁ vb. I tranz. AO, h. 58/rar Gj „a mesteca (mâncarea în gură)"; cf. c l e f ă n í...

FORFECÁR s. m., pl. *forfecári* AMD, h. 448/rar Cț „gândac zburător, cu mandibule în formă de foarfecă; un fel de rădașcă".

FORFECÚȚĂ s. f. GM/rar Gr „săritură cu picioarele încrucișate (la șotron)".

FORFOÍ v. **forfotí 2°**.

FORFOLÓG adj. AO, h. 377/rar Mh „viclean" [?]; cf. c â r c o t á ș...

FORFOTÍ vb. IV intranz. 1° 3 pl. *fórfote* AO, h. 106/rar Ot [d. intestine] „a chiorăi"; cf. b o l b o r o s í...

2° var. **forfoí** vb. IV intranz. GM/rar Bz [d. insecte, șerpi etc.] „a mișuna (cu zgomot), a foi, a fojgăi"; cf. f o ș n ă í.

3° var. **forfăí** vb. IV intranz. AFLR/rar Ag „a fierbe cu zgomot înnăbușit, a clocoti încet": Săpunu *fórfăie* ca mămăliga/675; cf. p â l p â í 1°.

– var. 2° **fârfăní** vb. IV intranz. GM/rar Ph; **fârfâí** vb. IV intranz. GM/ rar Ph.

FORGÓN s. n., pl. *forgoáne* AO, Pl. 56; 60; TDO/rar Dj, Ot „căruță": [Via] o culegem la câmp, fie-n vase, fie-ntr-un *forgón*, în car TDO/988; cf. c ă r ú ț ă 1°...

FORMÁZ s. n., pl. *formáze*; *formázuri* 1° AMD, Pl. 172–173/rar Bz „unealtă cu tăișul în formă de secere, folosită în dogărie la crăpatul doagelor"; cf. c â r l á n 11°...

2° AMD, Pl. 176/rar Bz „scândură cu modele traforate, utilizată, în zidărie, la formarea ciubucelor"; cf. c i u b ú c 3°...

3° AMD, Pl. 178/rar Bz „tipar pentru caiele"; cf. c h e r n ă r 3°...

FÓRME s. f. pl. GM; TDM II/prin Ot și rar Ag, Ph, Bz „acte pentru căsătorie": [Înainte de nuntă] băga *fórmele* la sfat GM/713; în **a băgá ~** v. **băgá 4°**.

– var. **fúrme** s. f. pl. TDM I/rar Ot.

FORMÍȚĂ s. f., pl. *formițe* GM/rar Gr dim. de la *formă* („tavă"): Iarna [pâinea] o coc în soba de teracotă, am *formițe* d-alea și bag trei *formițe* d-alea în sobă/833.

FORMORÉL s. n., pl. *formoréle* AMD, Pl. 76/rar If, Cl „vermorel"; cf. c a l i m á x...

– var. **fermór** s. n., pl. *fermoáre* AMD, Pl. 76/rar Tl.

FOROÁSCĂ s. f., pl. *foroáște* 1° AO, Pl. 70/rar Gj „foaie de pe știulete; pănușă"; cf. c h í c ă[1] 4°...

2° var. **furoáscă** s. f. AO, h. 497/rar Gj „puzderie (de cânepă)"; cf. b ă ț 3°...

FOROÍ v. **sforăí**.

FOROȘTÍNI v. **foloștíne 2°**.

FÓRTIȘ adj. AMD, h. 36/rar Ph [d. om] „gras, corpolent"; cf. d u d u m á n ă...

FORȚÁT adj., f. *forțátă* 1° AO, h. 613/rar Vl [d. cereale] „copt înainte de vreme, din cauza vremii călduroase"; cf. f r i p t 2°, g r ă b í t, o p ă r í t 1°, o r z á t i c 2°, p o z m o g í t, p r i c ó c i, p r i p í t, p r i p i t ó r 2°, r ă p í t, v ă r á t i c[1] 1°.

2° GM/rar Db „umflat, inflamat": Când o cătai oaia, oaia *forțátă* la uger/692; cf. î m p i e t r á t 7°.

FÓRȚĂ s. f. GM/rar Ph, Cl „loc special amenajat pentru culturi forțate": [Vița-de-vie] o punem la *fórță*, la lăzi de nisip și la căldură să... îi crește acest lăstar și p-ormă ne ducem ș-o plantăm noi/714.

FORÚNC v. **furúnc**.

FORÚNG v. **furúnc**.

FOȘNĂÍ vb. IV intranz. TDO/rar Dj „a fojgăi, a foșni": *Fojnăjá* pădurea de atâta șerpăciune, de atâția balauri/994; cf. f o r f o t í 2°.

FOT v. **fótă 1°**.

FÓTĂ s. f., pl. *fóte* 1° AO, h. 304/prin Vl și rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 494/ Ag, Db, Ph, Bz, Tr, prin Br, Il, Cț și rar Vl, Ot, Il, Gr, Cl; *foți* AMD/rar Bz, Tr „fustă din portul bătrânesc (de obicei, împodobită cu diverse cusături sau cu vărgi)"; cf. c a t r í n ț ă 5°...

2° AMD; GM/rar Tr, Gr „șorț mare din pânză de cânepă (în care se pun boabele la semănat sau știuleții la cules)".

– var. 1° **fot** s. n., pl. *fóturi* AO, h. 304/rar Tr.

FOTBÁL s. n. AFLR/rar Mh, Cț „fotbal".

FOTOGRÁFIE s. f., pl. *fotográfii* AMD, h. 579/Tr, prin Db, Vn, Br, Cl, Il și rar Ag, Ph, Bz, Ot, Gr; *fotográfii*/prin Db, Ot, Tr și rar Ph, Vn, Bz, Gr, Il „fotografie".

– var. **fotográfíe** s. f., pl. *fotográfii* AO, Pl. 53/prin Dj și rar Vl, Gj, Mh, Ot; **fotografíe** s. f., pl. *fotografii* AMD, h. 579/rar Vn; **potografíe** s. f., pl. *potografii* AO;

GO/prin Mh şi rar Gj; AMD/ prin Ph şi rar Ag, Tr, Tl; *potográfii* AO/ rar Mh; **potográfie** s. f., pl. *potográfii* AMD/rar Ph, Tr; **potrografíe** s. f. AMD/rar Ag, Bz.

FOTOGRĂFÍE v. **fotográfie.**

FOTÓLIU v. **flotór.**

FOTROGRAFÍE v. **fotográfie.**

FRAG v. **frágă 3°.**

FRÁGĂ s. f., pl. *frági* 1° AO, Pl. 78/ crt.; AMD, h. 354/Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Cl, Cț, prin Vn, Il, Tl şi rar Br, Gr; *fráge* AO/Dj, prin Mh şi rar Gj, Ot; *frăgi* AMD/rar Db „frag".

2° pl. **fráge** AO, Pl. 78/Dj şi rar Mh, Ot, Tr; AMD, h. 354 MN/rar Bz; *frăgi* AO/ rar Gj „fragi (fructe)"; cf. c ă p ș ú n ă 3°.

3° var. **frag** s. m., pl. *frági* AMD, h. 354 MN/Db, prin Gr, Tl şi rar Tr, Cț „căpşună"; cf. c ă p ș ú n ă 2°.

4° AMD, h. 354/rar Gr „zmeură"; cf. z m é u r i.

5° TDO/rar Dj; AMD, Pl. 86–88/rar Vl, Ot, If „soi de viță de vie cu struguri albi".

FRÁGED adj. AMD, h. 589; AFLR/ prin Db, Ph şi rar Vl, Cl [d. pământ, teren] „afânat": Să sape pământu mai *fráged*, pleacă vinele [viței de vie] mai cu putere AFLR/818; cf. a r s...

FRAI v. **fráte 3°.**

FRANCI s. m. pl. 1° TDM III/rar Il „lei, bani"; cf. p i ș t á r i.

2° art., în expr. **a găsi** *(pe cineva)* **fráncii**/rar Ag „a-i ieşi sufletul (de oboseală)": Torceam până *ne găsé fráncii*, toată iarna/674; cf. j á ț i e 1°, t ă o b í.

– var. 1° **frang** s. m., pl. *frangi* GM; TDM II/rar Vl, Db.

FRANÉLE v. **flaneá.**

FRANG v. **franci 1°.**

FRANȚÁ vb. I tranz. GO/rar Gj „a rotunji, a fasona capetele buştenilor (pentru a aluneca mai uşor la vale)"; cf. o l ă r í 2°, ș p r o n ț u í.

FRANȚÁT s. n. GO/rar Gj „acțiunea de a f r a n ț a".

FRANȚUZÉSC adj., **ardéi ~** v. **ardéi 4°.**

FRANȚUZÉȘTE adv. GM/rar Gr „mod de a se tunde, cu părul foarte scurt".

FRÁȘCĂ s. f., pl. *frași* AMD, h. 443 MN/prin Ph şi rar Cl „coțofană"; cf. c i o á r ă 1°...

– var. **freáșcă** s. f., pl. *freşci* AMD, h. 443 MN/rar Bz.

FRÁTE s. m. 1° GO/rar Vl; **~ de mireásă** GM/rar Ag, Db, Tr „cavaler de onoare al miresei"; cf. c u m n á t 2°.

2° **~ de gínere** GO/prin Vl; GM/prin Ag şi rar Vl, Db; **~ de ginerícă** TDM II/ rar Vn; **~ de míre**, pl. *frați de miri* TDM II/rar Vn; **~ de mir** TDM II/rar Vn „cavaler de onoare al mirelui"; cf. s o ț 2°.

3° var. **frai-mio** AO, Pl. 13/rar Vl; **~ miu** AFLR/rar Vl „frate-meu"; cf. f r ă ț á n e 1°.

4° art. **frátea** GM/rar Tr „soțul cumnatei mai tinere".

FRĂGETÁ v. **frăgezá 2°.**

FRĂGEZÁ vb. I 1° tranz. şi refl. pas. GM/rar Vn, Tr „a fărâmița (pământul) pentru a-l face f r a g e d"; cf. c â l ț u í...

2° var. **frăgetá** vb. I tranz. AFLR/rar Cț „a frăgezi".

FRĂGURÍI s. f. pl. GO/rar Gj „momițe (la porc)"; cf. g l o d 8°, m ú r ă 3°.

FRĂMĂTÚRĂ v. **fărâmătúră 4°.**

FRĂMÂNTĂTÚRĂ s. f., pl. *frământătúri* 1° AFLR/rar Db „aluat frământat".

2° GM/rar Cl „frământare intensă şi susținută (la prepararea pâinii)": Am încălzit un pic de apă şi dă-i, trage-i *frământătúri*/ 865; cf. m u r s u c á r e.

FRĂMÂNȚÁ v. **fărâmiți.**

FRĂMÂȚÉLE s. f. pl. GD/rar Cț „fărâme (de pâine)"; cf. f ă r â m ă t ú r ă 4°...

FRĂMICÍ v. **firimicí.**

FRĂMITĂTÚRĂ v. **fărâmătúră 3°.**

FRĂMVOÁRE v. **februárie.**

FRĂȘTÍLĂ v. **prăștílă**[1].

FRĂTIȘTEÁN s. m., pl. *frătișténi* AMD/833 „locuitor din comuna Frăteşti".

FRĂTUȚEÁSCĂ adj. f., pl. *frătuțești* 1° AO, h. 799/rar Gj [d. oi] „cu lână (scurtă) creață"; cf. c ă r ă b á ș 5°...

2° AO, h. 802/rar Mh [d. oi] „cu lâna lungă şi aspră, țurcană"; cf. c ă p r é s c 3°...

FRĂȚÁNE s. m., pl. *frățáni* 1° AO, Pl. 13/rar Dj „frate"; cf. f r á t e 3°.

2° AO, Pl. 13/rar Dj, Ot „legătură de rudenie între frați; frăție"; cf. f r ă ț é n i e 2°.

3° AO, Pl. 13/rar Mh „prietenie strânsă (ca între frați)"; cf. f r ă ț é n i e 3°.

4° AO, Pl. 13/rar Mh „frate vitreg (cu tați diferiți)".

5° AO, Pl. 13/rar Mh „copil înfiat, în raport cu ceilalți fii ai tutorelui".

FRĂȚÉNIE s. f. 1° colect. AMD, h. 125; GM/prin Ot şi rar Ag, Tr „totalitatea fraților şi a surorilor dintr-o familie": La ginere era neamurile ginerelui, bunioară *frățéniia*, veri, de! vecini GM/ 788; cf. f r ă ț í e.

2° AO, Pl. 13/rar Dj „legătură de rudenie între frați; frăție"; cf. f r ă ț á n e 2°.

3° AO, Pl.13/rar Dj „prietenie (ca între frați)"; cf. f r ă ț á n e 3°.

FRĂȚÍE s. f. colect. AO, Pl. 13/rar Ot; GM/rar Gr, Cl „totalitatea fraților şi a surorilor dintr-o familie": Eu eram mai mare din *frățíia* noastră GM/835; cf. f r ă ț é n i e 1°.

FRĂȚÍLĂ v. **prăștílă**[1].

FRĂȚILEȘTEÁN s. m., pl. *frățileșténi* AMD/848 „locuitor din satul Frățileşti".

FRĂȚUÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 50–51/ rar Vn „a rupe copilii la porumb; a copili"; cf. d e s c o p i l í...

FRĂZÁR v. **frezér.**

FRĂZÉR v. **frezér.**

FRÂMBÍE v. **frânghe.**

FRÂNĂ v. **frâu 2°, 5°.**

FRÂNC v. **furúnc.**

FRÂNEÁȚĂ s. f., pl. *frânéțe* AMD, h. 43/prin Il şi rar Ph, Br, Cl „bubuliță molipsitoare în colțurile gurii; zăbală"; cf. a b ú b ă 2°...

– var. **fârneáță** s. f., pl. *fârnéțe* AMD, h. 43/rar Il; **furneáță** s. f., pl. *furnéțe*/rar Il.

FRÂNGE vb. III refl. AFLR/rar Br [d. funii] „a se înfăşura": Şi-i mânam [caii] împrejur de *să frîngă* funia după lemnu ăla care-i spunem şteajer/751; cf. f ă ș u r á.

FRÂNGHE s. f. GM/rar Bz, Cl „funie, frânghie"; cf. f ú n i e 3°, l ă ó r, p a r â m ă 1°, p ă l i m á r 3°, ș f o á r ă 1°, t â r s ă 2°, t â r s â n ă 2°.

– var. **frâmbíe** s. f., pl. *frâmbíi* AO, h. 494/rar Gj.

FRÂNGHIOÁRĂ (4 sil.) s. f. AO, h. 494/rar Dj dim. de la *frânghie*.

FRÂNGHÍU, în ~ loc. adv. GM/rar Vl, Vn „mod de a încheia bârnele pentru fixare la colțurile construcției".

FRÂNGUÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Dj; GM/rar Db „a frânge, a rupe": Întâi o mai pisam [cânepa] pe cevaşilea, jos, de-o mai înmuiam pe ea ş-o mai făceam, o mai *frînguiám*, d-aci o dam în meliță GM/791; cf. d r o j d ă í...

FRÂNTURÁ vb. I refl. GO/rar Mh „a-şi fractura": *Şi-a frînturát* picioru/958; cf. f a c t u r á.

FRÂNTÚRĂ s. f., pl. *frântúri* AO, h. 604/rar Vl „ştiulete nedezvoltat, pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

FRÂNTURÉLE s. f. pl. 1° AO, h. 222/ rar Dj „lemne rupte mărunt, pentru aprins focul; vreascuri"; cf. b ă t ă[1] 6°...

2° GM/rar Ot dim. de la *frântură* (de cântec).

FRÂU s. n. 1° pl. **frâuri** AO, h. 407/ Vl, Mh, Dj, prin Gj şi rar Ot; AMD, h. 272/Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Cț, prin Ot, Gr, Cl, Il şi rar Vl, Vn, Br, If, Tl „dârlogi"; cf. c â m p 4°...

2° pl. *frâne* AO, h. 408/Mh, Dj, Ot şi prin Gj „hăț (la cal)"; cf. c á m p i n...

3° GM/rar Il „semn în formă de cruce, făcut, după tradiție, cu ajutorul cuțitului, pe capul porcului tăiat, înainte de a-l despica": Îi face *frîu*, cum să face la noi, îi taie aşa în frunte la porc ca un *frîu* aşa dă carne/836; cf. c ă p ă s t r u 1°.

4° AMD/rar Db „lanț care leagă cotiga de capătul grindeiului, potâng la plug"; cf. b e l c i ú g 2°...

5° var. **frână** s. f., pl. *fráne* AMD, h. 43/prin Cţ şi rar Br, Il, Tl „bubuliţă (molipsitoare) în colţurile gurii; zăbală"; cf. a b ú b ă 2°...

– var. 2° **frână** s. f., pl. *fráne* AO, h. 408/rar Dj.

FREÁŞCĂ v. **frâşcă**.

FREÁZĂ s. f. AMD, h. 5; GM/rar Db, Ph, Vn, Bz, Br, Gr, Il „freză, frizură": [Era] dezbrăcat, cu capu gol, *freáza* făcută aşa într-o parte GM/703.

FREBRUÁRE v. **februáre**.

FRECÁ vb. I tranz. **1°** AO, h. 457; AFLR/rar Vl, Gj; AMD, h. 310/Ag şi prin Vl, Db, Ph „a curăţa boabele de pe ştiulete"; cf. c u r á[1] 3°...

2° AMD, h. 33/rar Ot „a mesteca (mâncarea în gură)"; cf. c l e f ă n í...

3° refl. AO, Pl. 5/rar Dj „a se scărpina"; cf. g i o r s ă í, j u g h i n á, r â c â í[1] 1°, s c ă r p e n á, z d â r p u í.

FRECĂTOÁRE s. f., pl. *frecătoáre* AFLR/rar Gj; *frecătóri* GO; AFLR/rar Gj „unealtă pentru curăţat boabele de pe ştiulete": [Pentru porumb] este *frecătóri* de mână, mici, sau maşină de frecat [...] frecăm cu mâna sau cu *frecătoárele* AFLR/939; cf. c u r ă t o á r e[1]...

FRECĂŢÉL s. m., pl. *frecăţéi* **1°** AMD, h. 220 MN/prin Tl [mai ales la pl.] „tăieţel"; cf. d e d i ţ é i...

2° AMD, h. 460; GD/prin Tl [mai ales la pl.] „aluat pentru plămădeală (pregătit din mălai cu spumă de vin)"; cf. a l u á t 2°...

FRECŢIÓN (3 sil.) s. n. GM/rar Ph „scripete, troliu": *Frecţión* este un troliu; cf. b o b...

FRECÚCI s. n. GO/rar Vl „unealtă pentru curăţat boabele de pe ştiulete"; cf. c u r ă t o á r e[1]...

FRECÚŞ s. n. GM/rar Ag „răzătoare rudimentară, constând dintr-un lemn crestat, folosit la sfărâmarea caşului": *Frecúşu* e di-un lemn de brad făcut crestat, rătund aşa, cu creste pe el şi pe ăla frământă caşu cu mâinile/673.

FREJÍT adj., f. *frejítă* AMD, h. 26/rar Il „palid la faţă, sfrijit"; cf. c e r í u[2]...

FRENCHI s. GD/rar Tl „soi de pătlăgele, roşii de dimensiune mică".

FREO v. **vo**.

FREODÁTĂ (3 sil.) adv. GM/rar Ot „vreodată".

– var. **frodátă** adv. TDM III/rar Tr.

FRÉPŢIE s. f. AMD/rar Db „frecţie, masare"; cf. m a n i c u l á r e.

FREVÁRIE v. **februáre**.

FREVUÁRE v. **februáre**.

FREZÁ vb. I refl. AO, h. 7/rar Dj; AMD, h. 5/rar Ag, Ph, Gr „a-şi aranja freza, pieptănându-se"; cf. d r é g e 4°...

– var. **sfrezá** vb. I refl. AMD, h. 5/rar Cl.

FREZÁR s. m., pl. *frezári* AO, h. 80/rar Vl „frizer"; cf. f r e z é r.

FRÉZĂ adj. f. GM/rar Ot, Tr „de culoare frez".

FREZĂR v. **frezér**.

FREZĂRÍE v. **frezerie**.

FREZÉNC s. n. AMD, Pl. 180/rar Ot „dispozitiv folosit la executarea unui filet; filieră"; cf. f i l i é r i[1] 1°...

FREZENCUÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 180/rar Ot „a face filet (cu f r e z e n c u l)".

FREZÉR s. m., pl. *frezéri* AO, h. 80/Dj, prin Vl, Ot şi rar Gj, Mh; AMD, h. 48/Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Tl, prin Br, Ot, Cl, Il, Cţ şi rar Vn, Bz, If „frizer"; cf. f r e z á r.

– var. **frăzăr** s. m., pl. *frăzări* AO, h. 80/rar Gj; **frăzér** s. m., pl. *frăzéri*/rar Mh; **frezăr** s. m., pl. *frezări*/Mh şi rar Gj; **freziér** (3 sil.) s. m., pl. *freziéri*/rar Mh, Dj; AMD, h. 48/rar Ag, Db, Tl, Cţ; **friezér** (3 sil.) s. m., pl. *friezéri* AMD/rar Cţ; **friziér** (3 sil.) s. m., pl. *friziéri* AO/rar Dj; AMD/rar Ag, Br, Cl, Tl; **sfrezér** s. m., pl. *sfrezéri* AMD/rar Tr.

FREZERÍE s. f. AMD, h. 48/rar Gr „frizerie".

– var. **frezărie** s. f. AMD, h. 48/rar Tl.

FREZIÉR v. **frezér**.

FREZÓR s. AO, Pl. 136/rar Dj „ghin (folosit de rotar sau de dogar) pentru scobit în lemn"; cf. c i o c[2] 11°...

FREZUÍ vb. IV refl. AMD, h. 5/rar Tl „a-şi aranja părul, pieptănându-se"; cf. d r é g e 4°...

FRICHIÁŞ (2 sil.) s. n., pl. *frichiáşe* AMD, Pl. 183/rar Ph „scândurică folosită de olar la ridicarea vaselor de pe roată"; cf. s p e t e á z ă 20°.

FRICHINÍ vb. IV tranz., ind. prez. 2 sg. *frícheni* GM/rar Vl „a freca intens până la jupuire": Carnea pă mână aici, cum *frikinî* dumneata cu o pilă d-alea de pilesti lemn, aşa mă pilise/678.

FRIEZÉR v. **frezér**.

FRIGĂTOÁRE s. f. GO/rar Vl „cuptor la maşina de gătit"; cf. b r ó t i n ă...

FRIGUREÁLĂ s. f. GM/rar Ph „friguri (boală)": Din tifos m-a dat în friguri, *frigurĝál*-aşa/702.

FRIMÍ vb. IV tranz. GO/rar Vl; GM/rar Ot „a fărâmiţa, a sfărâma, a zdrobi": [Cheagul] să usucă şi de-acolo *frimím* câte puţin acolo-n lapte GO/902; cf. f ă r â m á 9°...

– var. **sfrimí** vb. IV tranz. GO/rar Vl.

FRIMICÍ v. **firimicí**.

FRIMITÚRĂ v. **fărâmătură 3°**.

FRIMITURÍ v. **firmituri**.

FRIMIŢÍ v. **fărâmiţí**.

FRIPT adj., f. *fríptă* **1°** AMD, h. 473; GM; TDM II/rar Db, Bz, Br „fierbinte": [Porcul] îl spălam cu apă caldă, mai *fript*-aşa TDM II/752; cf. a r z í n t e...

2° AO, h. 613/rar Dj [d. cereale] „copt înainte de termen (din cauza căldurii excesive); pripit"; cf. f o r ţ á t 1°...

FRIPTOÁRE s. f. AO, h. 310/rar Mh „căldură mare; caniculă"; cf. a p r í n d e r e 3°...

FRIPTÚRĂ s. f., pl. *friptúri* 1° AO, h. 279/rar Mh „mâncare din ouă bătute, prăjite în tigaie; jumară, omletă"; cf. g a i g a n á, j u m ă r i 3°, o m l é t, o u 1°, p á n c o ş, p a p a r á d ă, p a p á r ă 1°, p r ă j e á l ă 2°, p r ă j í l ă, s c r o b 1°.

2° GM/rar Vn „rană produsă prin opărire; arsură".

3° pl. *friptúruri* AFLR/rar Gj, Mh; Tr „cărnuri fripte; fripturi".

FRIŞBÍŢURI s. pl. AMD, h. 183/rar Tr „perdele (mici)".

FRÍŞCĂ[1] v. **drîşcă 1°**.

FRÍŞCĂ[2] v. **fîşcă 1°, 3°, 4°**.

FRIŞTI interj. TDM II/rar Vn „cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură rapidă, intempestivă": A făcut *frişt!* [cu cobiliţa] şi-a luat gâtu lupului/723; cf. z d r o p.

FRIŞTÍLĂ v. **prăştílă**.

FRIZ s. n., pl. *frízuri* **1°** AMD, Pl. 176/rar Cl „scândură traforată folosită la zidărie ca model pentru executarea ciubucelor; ciubucar"; cf. c i u b ú c 3°...

2° AMD/rar Cl „fiecare dintre parii aşezaţi de-a lungul loitrelor, pentru a mări capacitatea căruţei"; cf. a j u t ó r 15°...

FRIZIÉR v. **frezér**.

FRO v. **vo**.

FRODÁTĂ v. **freodátă**.

FRONT s. n. **1°** în **a ţine** ~ loc. vb. GM/rar Vn „a ţine piept; a rezista"; cf. p r ó p t ă 9°, p ú n e 15°.

2° var. **frunt** s. n. TDO/rar Dj, Tr; TDM I/rar Ot „locul unde se dau lupte militare".

FRONTÁŞ v. **fruntáş 3°**.

FRONTIÉRĂ s. f. **1°** AO, h. 520/rar Dj „teren (în afara satului) cu livezi şi bălţi, de-a lungul unei ape"; cf. f â n e á ţ ă 2°...

2° var. **fruntiéră** s. f. TDO/rar Mh „hotar"; cf. h o t á r 3°, z ă z ó r 6°.

FRONTÓN s. n., pl. *frontoáne* **1°** AMD, h. 174/rar Gr „pridvor (închis cu zid)"; cf. b a l c ó n...

2° TDM III/rar Il „bârnă deasupra intrării în bordei".

FRUMUŞEÁN s. m., pl. *frumuşéni* GM/808 „locuitor din comuna Frumoasa".

FRUMUŞÉŢE s. f., pl. *frumuşéţe* AFLR/rar Gj; Ag; *frumuşéţuri* GD/rar Cţ „lucru frumos; frumuseţe": [La nuntă, în brad] punea numai ciucuri şi numa *frumuşéţă*-n el AFLR/943.

FRUN v. **voúnul**.

FRUNC v. **furúnc**.

FRUNT v. **front 2°**.

FRUNTÁR s. n. și m. 1° pl. *fruntári* AMD, h. 662; GM/prin Br, Cl, Il și rar Bz „lemn, drug pus de-a curmezișul peste loitre, în partea din față (și din spate), pentru a spori capacitatea căruței": Aveam drugi pă căruță, aveam în față și în spate câte un *fruntár* și pă dă lături câte-un drug lăturaș GM/865; cf. f r u n t á ș 1°.

2° pl. *fruntáre* AO, Pl. 131/rar Gj; AMD, Pl. 167/rar Vl, Ag „bârnă în care este scobită gaura pentru a permite curgerea făinii la măcinat"; cf. c ă p i s t é r e 4°...

3° pl. *fruntáre* AMD, h. 248/rar Tl „fiecare dintre cele două scânduri care închid coșul căruței în față și în spate";cf. f u n d ă t ú r ă 1°, o b l ó n 3°.

4° pl. *fruntáre* AMD, h. 189/rar Ct; *fruntári*/rar Cl „perechea de căpriori dinspre fațada casei".

5° pl. *fruntáre* GO/rar Vl „lemn așezat deasupra c ă l u ș i l o r, pe care se sprijină acoperișul fântânii".

6° pl. *fruntáre* GD/rar Tl „panglică împodobită cu bănuți de aur, purtată, odinioară, pe frunte de către femei"; cf. r i s á u a, z a[1] 1°.

FRUNTÁȘ s. m., pl. *fruntáși* 1° AMD, h. 662/rar Cl „lemn, drug așezat de-a curmezișul peste loitre, în partea din față a căruței, pentru a-i mări capacitatea"; cf. f r u n t á r 1°.

2° AO, h. 704/rar Vl „roiul nou care se face din unul vechi (roit în același an)"; cf. a j u t ó r 16°...

3° var. **frontáș** s. m., pl. *frontáși* AO, Pl. 49/rar Mh „ostaș, soldat fruntaș".

FRUNTÁȘĂ adj. f., pl. *fruntáșe* AMD, Pl. 156/rar Db, Bz, Tr [d. oi] „care se desprinde mereu din turmă, obișnuind să meargă înaintea acesteia"; cf. î n i n t á ș 3°, v r é n i c 2°.

FRUNTĂRÍE s. f. GM/rar Tr „partea din față, dinspre fațadă a acoperișului": Nu știu dacă mai să face vreo *fruntărie* dă șiță/794.

FRÚNTE s. f. pl. AO, Pl. 1/prin Mh și rar Vl, Ot „frunți".

FRUNTIÉRĂ v. **frontiéră 2°**.

FRUNZÁR s. n., pl. *frunzáre* 1° AO, h. 608/rar Ot; AMD, h. 612/Ot, Tr și prin Ag „grămadă, glugă (mare) din coceni de porumb"; cf. c â r s t ă 3°...

2° AFLR/rar Gj; TDM III/rar Ag „grămadă din legături (snopi) de crengi cu frunze depozitate pentru hrana animalelor": Iarna ne duceam cu vitele la *frunzár*, cum îi spunem noi, și le dam treptat de pe *frunzár* câte o creangă, câte o creangă AFLR/905; cf. c ă p í ț ă 9°.

3° colect. AFLR/rar Vn „frunze"; cf. f r u n z ă r e á l ă.

FRÚNZĂ s. f., pl. *frúnze* 1° AO, Pl. 70/prin Dj și rar Vl, Ot; AMD, h. 309 MN/rar Br, Cl „pănușă"; cf. c h í c ă[1] 4°...

2° pl. ~ **de fier** GM/rar Ag „lame metalice, de circa zece-cincisprezece centimetri lungime, folosite în cariere, pentru a ușura desprinderea blocului de piatră": Batem în stâncă niște foi de fier, niște *frúnze*, cum le spunem noi, *dă fier*, și după aia bate, bagă niște pene mari dă fier, dup-aia bate cu barosu până crapă blocu/675.

3° art. **frúnza caracúdii** TDO/rar Gj „pește mărunt (prins în plase cu ochiuri mici)".

4° art. GM/rar Ot „numele unui joc de copii".

FRUNZĂREÁLĂ s. f. colect. GM/rar Ph „cantitate mare de frunze": [La vie] dacă-i lași trei sau patru coarde se face *frunzărĕálă*; cf. f r u n z á r 3°.

FRUNZÍ vb. IV intranz. AO, h. 665/rar Dj „a înfrunzi"; cf. d e s p i c á...

FRUNZÍCĂ s. f., pl. *frunzíci* AO, Pl. 89/rar Ot; AMD, h. 407; GM/prin Ph și rar Vn; *frunzéle* AMD/rar Db, Ph; *frunzíce* [frunzícă] AO/rar Dj dim. de la *frunză*; cf. f r u n z i ș ó r i, f r u n z í ț ă, f r u n z ú í c ă, f r u n z u l í c ă, f r u n z ú ț i.

FRUNZIȘÓRI s. f. pl. AO, Pl. 89/rar Mh; AMD, h. 407/rar Il dim. de la *frunză*; cf. f r u n z í c ă...

FRUNZÍȚĂ s. f., pl. *frunzíțe* AO, Pl. 89; AFLR/rar Dj; AMD, h. 407/rar Ct dim. de la *frunză*; cf. f r u n z í c ă...

FRUNZÚICĂ (3 sil.) s. f., pl. *frunzúici* AO, Pl. 89/rar Mh dim. de la *frunză*; cf. f r u n z í c ă...

FRUNZULÍCĂ s. f. AO, Pl. 89/rar Gj, Ot dim. de la *frunză*; cf. f r u n z í c ă...

FRUNZULÍȚĂ s. f. AMD/rar Cl „farfurioară (pentru dulceață)".

FRUNZÚȚI s. f. pl. AMD, h. 407/rar Cl dim. de la *frunză*; cf. f r u n z í c ă...

FRÚPTĂ s. f., pl. *frúpte* AMD, h. 356; GM/prin Tr și rar Db „fruct".

FRUȘCIÚC v. **fruștiúc 1°**.

FRUȘTIÚC (2 sil.) s. n., pl. *fruștiúcuri* 1° AO, h. 271/prin Mh și rar Gj, Dj „masă, mâncare de dimineață".

2° var. **fluștiúc** (2 sil.) s. n., pl. *fluștiúcuri* AO, h. 276/rar Gj; *fluștiúce* AMD, h. 469 MN/rar Bz, Tr „masă, mâncare de chindie"; cf. n a m i á z 3°, u j í n ă 1°, v e c é r n i e 1°.

3° var. **fuștiúc** (2 sil.) s. n. AFLR/rar Ag „gustare dată de pomană".

– var. 1° **fliuștúc** (2 sil.) s. n. GO/rar Dj; **fluriuștúc** (3 sil.) s. n., pl. *fluriuștúcuri* AO, h. 271/rar Dj; **fluruștiúc** (3 sil.) s. n., pl. *fluruștiúcuri* AO/rar Dj, Mh; *fluruștiúce*/rar Mh; **fluruștúc** s. n., pl. *fluruștúcuri* AO/rar Mh; **fluștiúc** (2 sil.) s. n., pl. *fluștiúcuri* AO; AFLR/prin Gj și rar Mh, Dj; AMD, h. 466/rar Br, Ot, Tr; *fluștiúce* AO/rar Gj, Dj, Ot; **fluștúc** s. n., pl. *fluștúcuri* AO/prin Dj și rar Ot; AMD/rar Ot; *fluștúce* AO/rar Dj, Ot; **fluștúcă** s. f., pl. *fluștúce* AMD/rar Ag; **frușciúc** s. n. AO/rar Vl, Mh; **fruștúc** s. n., pl. *fruștúcuri* AO/prin Dj; **fuluștiúc** (3 sil.) s. n., pl. *fuluștiúce*/rar Mh; **furuștiúc** (3 sil.) s. n., pl. *furuștiúcuri*/rar Mh; *furuștiúce*/prin Mh; **fuștiúc** (2 sil.) s. n./rar Gj; **fuștúc** s. n. AMD/rar Tr; 2° **furuștiúc** s. n., pl. *furuștiúcuri* AO, h. 276/rar Mh.

FRUȘTÚC v. **fruștiúc 1°**.

FUCÉL v. **fuscél 2°**.

FUCÍE s. f., pl. *fucíi* AO, h. 249/Mh, prin Gj și rar Dj „vas din doage (de mărimi diferite); botă, cofă"; cf. b o d é l c ă...

– var. **făcíe** s. f., pl. *făcíi* AO, h. 249/rar Mh; **fúcie** s. f. AFLR/rar Gj; **fuciu** s. n., pl. *fuciuri* AO/rar Gj.

FÚCIE v. **fucíe**.

FUCÍU v. **fucíe**.

FUGÁRUL s. art., ~ **pământului** AMD/rar Db [fig.] „iepure".

FÚGĂ s. f. 1° AFLR/rar Db, Gr „numele acțiunii tinerilor de a fugi de la părinți, înainte de căsătorie": [Pe nevastă] am luat-o cu nuntă, nu cu *fúgă*, cu înțelegere/835.

2° art. **de fúga** loc. adv. GM/rar Bz; **de-a** ~ loc. adv. AFLR/rar Mh; **de-a-n** ~ loc. adv. AO, h. 119/rar Gj; GM; TDM III/rar Ot, Tr; **la rúptă de fúgă** loc. adv. AFLR/rar Db „repede, iute, fuga": [Rana] îți trece *de fúga* GM/743. [Iasca] nu ia foc *d-a fúga* AFLR/956. Puii-i furam *dĕ-a-n fúga*-n cimitir TDM III/804; cf. i u t 1°, i u ț e á l ă 2°, r é p i d e, s c u r t 1°, z o r[1] 3°.

3° art., în **a da fúga** loc. vb. AO, h. 119/rar Mh „a merge repede, cu pas vioi"; cf. î n d e m n á.

4° în expr. **a se púne de** ~ TDM I/rar Ot; **a o retezá de** ~ TDM III/rar Gr; **a o rúpe de** ~ GM/rar Gr; AFLR/rar Ct; **a o rúpe de-a** ~ GD/rar Ct „a o lua la fugă; a fugi": Lupu *o rúpe de fúgă* pă malu gârlii AFLR/891; cf. c h i t í 6°...

FUGĂRÉȚ adj., f. *fugăreáță* 1° GD/rar Ct „alergător".

2° GM/rar Db „fugar, nestatornic": Aici a fost numai venetici [...] și cam lume *fugărĕáță*/697; cf. f u g i t í v 1°.

FUGĂRÍTEA s. f. art. GD/rar Tl „numele jocului de copii de-a prinsa"; cf. a l e r g á t ă...

FUGĂTOÁRE adj. f., pl. *fugătoáre* AO, h. 808/rar Dj [d. oi] „care se desprinde mereu din turmă (mergând mai repede decât celelalte)"; cf. a n á t i m ă...

FUGĂTÓR s. m., pl. *fugători* AMD, h. 428/rar Gr „gonaci, hăitaș"; cf. a l e r g ă t ó r 3°...

FUGÍ vb. IV 1° tranz. GM/rar Ot „a fugări".

2° var. **fúge** vb. III intranz. AMD, ch. 531/rar Tl, Cţ „a alerga, a goni"; cf. g o á n ă 2°, î n f u g í, î n g o n í, s p á t e l e 3°.

FUGÍTĂ adj. f. GM/rar Bz [d. nuntă, în opoz. cu l o g o d i t ă] „fără logodnă, făcută după ce tinerii au fugit de la părinţi".

FUGITÍV 1° adj., pl. *fugitívi*, f. *fugitívă*, pl. *fugitíve* AMD/rar Vn „nestatornic, care nu stă mult într-un loc, la un serviciu": Aicea-s doctorii *fugîtívi*, nu stau aici/733; cf. f u g ă r é ţ 2°.

2° adj. GM; AFLR/rar Ph, Vn [d. teren] „care alunecă; alunecos": La noi [pământul] e cam *fugîtív* AFLR/723.

3° adv., în **a se luá** ~ GD/rar Tl „a se căsători fără nuntă, fugind de la părinţi".

FUGITÚRĂ s. f., pl. *fugitúri* GM/rar Vn, Bz „alunecare de teren".

FUIÉRE v. **fuiór 2°**.

FUIÓR s. n., pl. *fuioáre* **1°** AO, Pl. 87/rar Gj, Mh, Ot „caier de lână".

2° var. **fuiére** s. n. pl. AMD, Pl. 103; GM/rar Ph, Bz „fuioare (de cânepă)"; cf. m â n ú ş ă 11°.

FULFUCÁT adj., f. *fulfucátă*, pl. *fulfucáte* GM/rar Tr [d. haine] „bufant, umflat"; cf. t o b o ş á t.

FULG[1] 1° s. n., pl. *fúlguri* AMD, h. 610/rar Tl „spic la porumb"; cf. c h í c ă[1] 2°...

2° s. m., pl. *fulgi*, **în fulgi** loc. adj. GM/rar Br [d. ţesături din lână] „ţesută cu noduri; buclată"; cf. g ú ş ă 3°.

FULG[2] v. **răsfúlg**.

FULGÁR, s. m., pl. *fulgári* AMD; GM/rar Ot, Tr „negustor (de obicei ţigan) care colectează fulgi".

FULGERĂTÚRĂ s. f., pl. *fulgerătúri* **1°** AMD, h. 523/rar If „faptul de a fulgera".

2° AO, h. 22/rar Dj, Ot; AMD, h. 1 MN/rar Tr [la pl.] „mătreaţă"; cf. c o á j ă 6°...

3° AMD, Pl. 157/rar Tl [la pl.] „boală la oi, constând în descuamarea pielii"; cf. c o á j ă 7°...

FULÍNGINĂ v. **funíngină**.

FULÍNGINE v. **funíngină**.

FULTÁN s. n. GD/rar Tl „pâlc (de stuf)".

FULTÚC s. n. şi m., pl. *fultúce* **1°** AMD, h. 230/prin Il, Cţ şi rar Vl, Db, Ph, Bz, Br, Gr, Cl, Tl „sac în care se pun fulgii din pernă, dos de pernă"; cf. b u r d ú f 3°...

2° GM/rar Vl, Ag; GD/rar Cţ „pernă mică": *Fultúc*, uite pernuţe de-astea mici, la noi se zice *fultúc* GM/671; cf. b u r d u ş é l.

3° AMD, h. 230 MN/rar Tl, Cţ; *fultúcuri*/rar Cţ „pernă mare (adesea de formă dreptunghiulară)"; cf. p í l o t ă 1°.

4° var. **fultúcă** s. f., pl. *fultúce* AMD, h. 231 MN/rar Ag, Db „plapumă groasă, umplută cu fulgi"; cf. d ú n ă 1°...

5° pl. *fultúci* AO, h. 797/rar Vl; AMD, h. 278; Pl. 151/prin Vn şi rar Tl „căpuşă"; cf. b ó l f ă 3°...

6° AFLR/rar Gj „cecul porcului": Noi zicem bundarete la *fultúcu* ăla/918; cf. b á b ă 9°...

7° pl. *fultúci* AMD, h. 610/rar Cţ „spic la porumb"; cf. c h í c ă[1] 2°...

8° AMD, h. 605/rar Cl „ştiulete în prima fază de dezvoltare, înainte de a-i da mătasea"; cf. c h í c ă[1] 3°...

– var. **fâltúc** s. n., pl. *fâltúce* 3° AMD, h. 230 MN/rar Il; **foltúc** s. m., pl. *foltúci* 5° AMD, h. 278/rar Vn; **fultúcă** s. f., pl. *fultúce* 1° AMD, h. 230/prin Ph şi rar Db, Bz, Gr, Il; 2° AMD, h. 230 MN; GM/Ag şi rar Db, Cţ; *fultúci* 1° AMD/rar Ag; **furtúc** s. n., pl. *furtúce* 1° AMD/rar Ag.

FULTÚCĂ v. **fultúc 1°, 2°, 4°**.

FULTUCÉL s. n., pl. *fultucéle* GM/rar Db dim. de la f u l t u c 2°.

FULTUIÁG s. n. AMD, h. 632/rar Cţ „rest din fânul zdrobit (rămas în iesle)"; cf. c o á d ă 8°...

FULTUIÁLĂ s. f. AMD, h. 427; GD/rar Tl „umplutură din câlţi, cârpe sau hârtie, bătută în ţeava puştii peste alice sau peste praful de puşcă"; cf. f a i t á ş i.

FULULÍE s. f., pl. *fululíi* GM/rar Cl „vas mic umplut cu o substanţă inflamabilă (păcură, gaz) care se aprinde în cadrul unui obicei de Lăsatul Secului de Paşti":

Dădea [foc] la nişte dihornice dintr-alea cu păcură, cu opinci de gumă şi le punea într-un băţ d-ăla, *fululíi*/862; cf. d i h ó r n i ţ ă 1°...

FULÚNGUR v. **furúnc**.

FULUŞTIÚC v. **fruştiúc 1°**.

FUMÁ vb. I intranz. GM/rar Gr „a scoate fum; a fumega": *Fumézză* soba/827.

FÚMĂRĂ v. **fúmură**.

FUMĂRÍE s. f., pl. *fumării* **1°** AO, h. 482/rar Dj „l o j n i ţ ă"; cf. a f u m ă r í e 2°...

2° GM/rar Db „loc amenajat pentru afumat carne; afumătoare"; cf. f o c ă r e á ţ ă.

3° GM/rar Ph „boală la vitele hrănite cu fân mucegăit": Prinde vita, prinde reumatism, se bolnăveşte, ştii, un fel de *fumărie* prinde/705.

FUMĂRÍT s. n. GM/rar Db [înv.] „impozit perceput odinioară pe fiecare coş de casă": Până în şaişpatru asta a fost: venea aici-şa şi plătea un *fumărít*/697.

FUMULÉŢ s. n., pl. *fumulécte* GM/rar Cl dim. de la *fum* („canal la coşul sobei").

FÚMURĂ adj. f., pl. *fúmure* AMD, Pl. 129–130; GM/rar Db, Ph, Ot [d. blana animalelor sau penele păsărilor] „de culoare fumurie; brumărie": Căciulă *fúmură* GM/816.

– var. **fúmără** adj. f., pl. *fúmere* AMD, Pl. 129–130; GM/rar Gr, Il, Cţ.

FÚMURI s. n. pl. tantum GM/rar Vn „leacuri băbeşti împotriva sifilisului".

FUN v. **voúnul**.

FUND s. n., pl. *fúnduri* **1°** AMD; GM/rar Ph, Vn, Bz, Br, Il; GD/rar Tl, Cţ „cecul porcului": Era *fúndu* care-i spune moşu, unchiaşu, baba, unchiaşu, matu gros a porcului GM/733; cf. b á b ă 9°...

2° art. **fúndul pópii** GO/rar Gj „mezel preparat în cecul porcului; tobă mică"; cf. b a b í c...

3° AO, h. 625/prin Vl şi rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 628/rar Tr, Gr, Il, Cţ „partea de jos a unei căpiţe sau a unei clăi (de fân)"; cf. c ă l c ă i 7°...

4° AO, Pl. 126/rar Mh; AMD, Pl. 161–162/rar Vn „stăvilar la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

5° AMD, h. 189; GM/rar Ot „fiecare dintre cele două prăjini puse peste grinzi (sub acoperiş) în partea din faţă şi din spate a casei".

6° GM/rar Ag „fiecare dintre cele două tălpi, din faţă şi din spate, la casă"; cf. c u r m e z í ş 3°...

7° AMD, h. 662/rar Ag, Tr „prăjină care se pune de-a curmezişul căruţei, peste loitre, pentru a-i mări capacitatea"; cf. c ó r c i e 2°...

8° AO, Pl. 30/prin Vl, Mh şi rar Gj, Dj; AMD, h. 219 MN/Db, Ph, prin Ag, Bz şi rar Vn, Gl, Br, Tr, Il „capac (mai ales de lemn) de acoperit vase"; cf. a c o p e r é c i...

9° art. **fúndul cápului** AMD, h. 1/rar Db, Cl „creştetul capului"; cf. c a p á c 3°...

10° GD/rar Cţ „pomană la trei zile după înmormântare, care se oferă pe un taler de lemn": Acuma, după-nmormântare, la trei zile i-am dat *fúndu*, cu o farfurie-acolo cu mâncare, c-o basma pă fund/889.

FUNDÁC s. n. GM/prin Vn şi rar Ag, Gl, Br, Tr; GD/prin Tl „cecul porcului"; cf. b á b ă 9°...

2° var. **fundácă** s. f. AMD/rar Vn „putină mică"; cf. b a l e r c ú ţ ă...

FUNDÁCĂ v. **fundác 2°**.

FUNDÁN s. n. GM/rar Tr „cecul porcului"; cf. b á b ă 9°...

FUNDÁR s. n. **1°** pl. *fundáruri* AO, h. 625/rar Mh „partea de jos a unei clăi, a unei căpiţe"; cf. c ă l c ă i 7°...

2° pl. *fundáre* GM/rar Bz „scoarţă (cu o singură faţă) de pus pe perete"; cf. f o í ţ ă 3°...

FÚNDĂ s. f., pl. *fúnde* **1°** AMD, h. 497/prin Ph, Gr şi rar Db, Tr, Cţ; *funzi*/rar Ph, Br „panglică"; cf. b á n t ă[1] 1°...

2° GM/rar Il „păpuşă din foi de tutun": [Tutunul] să usca dă tot, pă urmă îl făceam *fúnde*, aşa-i ziceam/846; cf. b e r b é c 2°...

3° GM/rar Ph „cocardă"; cf. b e t é a[1] 4°...

4° var. **fúntă** s. f., pl. *fúnte* AFLR/rar Cl „nod (în creştetul capului) la basma"; cf. d u m i c á t 2°...

5° var. **fúntă** s. f. AFLR/rar Bz „parte a mărului (opusă cozii) unde a fost inflorescența".

– var. 1° **foántă** s. f., pl. *foánte* AMD, h. 497/rar Ot; **fóndă** s. f., pl. *fónde* AMD, h. 475; 497/rar Tl; **fóntă** s. f., pl. *fónte* AO, h. 306/prin Ot și rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 497; GD/prin Ag și rar Vl, Db, Bz, Br, Ot, Tl, Cț; **fúntă** s. f., pl. *fúnte* AO/rar Dj; AMD; AFLR/rar Db, Bz, Il; *funți* AMD/rar Db; 3° **fóntă** s. f. AFLR/rar Dj, Ot.

FUNDĂCÉL s. n. GO/rar Gj dim. de la *fund* (de lemn); cf. f u n d u l é ț.

FUNDĂLÉȚ v. **fundăréț 1°, 2°.**

FUNDĂRĂU s. n. GM/prin Tr și rar Ag „cecul porcului"; cf. b á b ă 9°...

FUNDĂREÁȚĂ s. f. AMD, Pl. 62/rar Ot „codârlă (la căruță)"; cf. c á p r ă 12°...

FUNDĂRÉT v. **fundăréte.**

FUNDĂRÉTE s. m. GO/prin Vl „mezel preparat în cecul porcului"; cf. b a b í c...

– var. **fundărét** s. m. GO/rar Vl; **funduréte** s. m. GO/rar Vl.

FUNDĂRÉȚ s. m. **1°** AFLR/rar Vl; GM/rar Ag, Db, Tr „cecul porcului"; cf. b á b ă 9°...

2° var. **fundăléț** s. m. AFLR/rar Vl „tobă preparată în cecul porcului"; cf. b a b í c...

– var. 1° **fundăléț** s. m. GO/rar Vl.

FUNDĂRÓI s. n. GM/rar Tr „cecul porcului"; cf. b á b ă 9°...

FUNDĂTOÁRE s. f., pl. *fundători* **1°** TDM III/rar Cl; AMD, h. 661/Tl, Cț „căptușeală de scânduri la căruță".

2° AMD, h. 662/rar Cț „leasă, cadru din prăjini așezate peste loitre, pentru a mări capacitatea căruței"; cf. a n g á ș 1°...

3° AMD, Pl. 62/rar Bz „codârlă la căruță"; cf. c á p r ă 12°...

4° AMD, h. 228/rar Ph „tăblia de la capul patului"; cf. s p e t e á z ă 1°, t á b l ă 1°, t ă b l í e 1°.

5° GM/rar Bz, Br, Il „fund de lemn; tocător (de diferite dimensiuni)": Scotea câte-o halcă de-aia [de porc], jumate de ciortan și-l punea acolo pă o *fundătoáre*, cum zicem noi/751; cf. b l á n ă 2°...

– var. 1° **fundătór** s. n., pl. *fundătoáre* AMD, h. 661/rar Tr, Gr.

FUNDĂTÓR v. **fundătoáre 1°.**

FUNDĂTÚRĂ s. f., pl. *fundătúri* **1°** AMD, h. 248/rar Ph „partea din scânduri la căruță, în spate și în față"; cf. f r u n t á r 3°...

2° AO, h. 291/Dj „pieptar încheiat pe umeri sau pe piept"; cf. b ă i b ă r á c...

FUNDĂȚII s. f. pl. **1°** AMD, h. 172/rar Db, Ph, Br, Cl „temelii, fundații la o construcție"; cf. p í u ă 17°, p o s t a m é n t 2°, t a b l á c, t e m é i 1°.

2° var. **fondáție** s. f., pl. *fondății* AMD, h. 188/rar Gr „strat de pământ cu care se umple casa pe jos"; cf. l i p e á l ă 2°, p o m ó s t 1°, p o m o s t e á l ă 1°, v á t r ă 6°.

– var. 1° **fondáție** s. f., pl. *fondății* AO, h. 188/prin Dj și rar Gj, Mh; AMD, h. 172/prin Db, Ph, Ot și rar Vl, Ag, Vn, Br, Tr, If, Gr, Il, Cț; *fondății* AO/rar Mh, Dj; AMD/rar Db, Ph, Br, Tr, Gr.

FUNDĂU s. n. GM/rar Ph, Tr „cecul porcului"; cf. b á b ă 9°...

FUNDÉI s. n., pl. *fundéie* **1°** AO, h. 625/prin Gj și rar Mh; AMD, h. 627, 628/Ag și rar Db, Ph; *fundéiuri*/rar Ph „partea de jos a unei clăi sau a unei căpițe (de fân, paie etc.)"; cf. c ă l c ă i 7°...

2° AO, Pl. 30/rar Gj „fund de lemn (pe care se pune mămăliga)"; cf. b l á n ă 2°...

3° GM/rar Ag „cecul porcului"; cf. b á b ă 9°...

FÚNDELEA, de-a ~ loc. adv. GM/rar Gr „afund, sub apă": M-am dat *d-a fúndelea* [în apă]; cf. s c o f ú n d e l e, s c u f u n d í ș u l.

FUNDÓI s. n., pl. *fundoáie* **1°** AO, Pl. 30/rar Gj „fund de lemn; tocător"; cf. b l á n ă 2°...

2° GM/Ot, prin Tr și rar Ag, Bz; GD/rar Cț „cecul porcului"; cf. b á b ă 9 °...

3° GO/prin Vl și rar Dj, Ot, Tr; TDM I/rar Tr „mezel preparat în cecul porcului"; cf. b a b í c...

FUNDULÉȚ s. n., pl. *funduléțe* **1°** AO, Pl. 30/prin Vl; AMD, h. 221 MN; GM/prin Il și rar Gr, Cl dim. de la *fund* („capac de lemn"); cf. f u n d ă c é l.

2° AMD, h. 219 MN/rar Db dim. de la f u n d 8°.

3° GD/rar Cț dim. de la f u n d 1°.

FUNDULEȚEÁN s. m., pl. *fundulețéni* AO/998 „locuitor din satul Fundulețu".

FUNDURÉTE v. **fundăréte.**

FÚNE v. **fúnie 3°.**

FUNICÉL v. **furnicél 1°.**

FÚNIE (3 sil.) s. f., pl. *fúnii* **1°** AO, h. 626/prin Dj; AMD, h. 629/rar Bz, Ot, Tr „un fel de colac împletit din fân care se pune pe claie sau pe căpiță, pentru a le apăra de vânt".

2° AO, h. 712/rar Vl, Gj „mănunchi, păpușă din (mai multe) fuioare de cânepă"; cf. b o c c e á 5°...

3° var. **fúnie** (2 sil.) s. f. TDO/rar Dj; GM/rar Br, Cl, Il „frânghie"; cf. f r â n g h e...

– var. 3° **fúne** s. f., pl. *funi* AMD; GM/prin Db și rar Tr, Cl, Il.

FÚNIE (2 sil.) v. **fúnie 3°.**

FUNIGÉL v. **furnicél 1°.**

FUNÍGINĂ v. **funíngină.**

FUNÍGINE v. **funíngină.**

FUNINGÉL v. **furnicél 1°.**

FUNÍNGINĂ s. f. AMD, h. 211/Ph, Vn, Tl, prin Db, Br, Il, Cț și rar Bz, If, Gr, Cl „funingine"; cf. c e n ú ș ă 2°...

– var. **fulíngină** s. f. GD/rar Tl; **fulíngine** s. f. AMD, h. 211; GM/Cl, Il, prin Br, Tl, Cț și rar Vn, Bz, Tr, If; **funígină** s. f. AO, Pl. 29/Mh, prin Gj și rar Dj; **funígine** s. f. AMD/Tr, prin Db, Ot, Gr și rar Ag; **furnígănă** s. f. AO/rar Ot; **furnígi** s. f. pl. AMD/rar Gr; **furnígină** s. f., pl. *furnígini* AO/prin Dj, Ot; AMD/prin Tr.

FUNÍNGUR v. **furúnc.**

FUNIOÁRĂ (4 sil.) s. f. AO, h. 494/rar Dj; GM/rar Il dim. de la *funie* („frânghie").

FÚNTĂ v. **fúndă 1°, 4°, 5°.**

FURÁJ v. **fărășuri.**

FURAJÁ vb. I AFLR/rar Cl „a furniza nutreț (pentru caii armatei)".

FURAJIÉR v. **forajiér.**

FURÁȘ v. **fărășuri.**

FURĂCIÓS adj., f. *furăcioásă* AFLR/rar Ph „care fură; hoț": Așa era neamu lor, *furăcióș*/714; cf. f u r ă t ó r, h o ț 2°, s t â n g á c i 1°.

FURĂTÓR s. m./adj. AFLR/rar Tl „care fură; hoț"; cf. f u r ă c i ó s...

FURCÁNĂ s. f., pl. *furcáne* AO, h. 454/rar Ot „grămadă mică de fân, cât se ia o dată în furcă; pală"; cf. b a s á m...

FURCÁTĂ v. **furcít 2°.**

FÚRCĂ s. f., pl. *furci* **1°** AO, h. 646, 647/Dj, Ot și rar Gj, Tr; AMD, h. 655, 656/Ag, Ot, Tr și rar Vl, Db „fiecare dintre cele două părți (din față și din spate) ale căruței, cuprinzând osiile, loitrele etc.; dric"; cf. c o t í g ă 1°...

2° AMD, h. 245 MN/rar Ot, Tr „inima căruței"; cf. c â n t ă r á ș 2°...

3° AMD, h. 654/rar Vl „v â r t e j la căruță"; cf. b a i g í c...

4° AMD, Pl. 61/prin Ag „b r ă c i n a r la car"; cf. b á n t ă[2] 6°...

5° AO, h. 390/rar Dj „bucata de lemn care leagă între ele, în partea din față, tălpile saniei"; cf. b o t á r[2] 1°...

6° AMD, h. 645/rar Gr „cobila plugului"; cf. c á p r ă 14°...

7° AMD, Pl. 56/rar Ot „nuia îndoită atașată la coasă, pentru a direcționa brazda";cf. a l e r g ă t o á r e[2] 5°...

8° AMD, h. 199; 662; Pl. 135/rar Ag, Bz, Br, Ot, Cț „par (cu diverse întrebuințări)"; cf. p ă r u ș t e á n, t u m u r ú g 2°, ț e p e l o á i e.

9° AO, Pl. 126–129/rar Vl, Mh, Dj; AMD, Pl. 162, 163–165/rar Vl, Bz, Ot „lemn fix pe care alunecă sau se mișcă diverse părți ale morii (stavila, ulucul, fusul etc.".

10° AO, h. 774/Vl, Mh, Dj, prin Gj și rar Ot, Tr; AMD, Pl. 139/Ag, Ph, Bz, Tr,

Cț, prin Vl, Db, Vn, Br, Ot, Cl şi rar Gr, Il, Tl „fiecare dintre cele două crăcane înfipte în pământ, pe care se sprijină prăjina de susținut căldarea deasupra focului"; cf. c r ă c á n ă 1°...

11° AMD, Pl. 139/rar Ag, Ot „sărciner"; cf. a g ă ț ă t o á r e 2°...

12° AO, h. 671/rar Mh „lemn cu câteva crăcane la un capăt, folosit ca mustuitor"; cf. b ă t ă i ú ș 3°...

13° AO, h. 713/rar Vl, Gj, Mh, Dj; AMD, Pl. 105/prin Ag, Ph şi rar Vl, Vn, Bz, Br, Gr, Il, Cț „partea bifurcată a răşchitorului"; cf. c ă ț é l 14°...

14° AO, h. 722/rar Gj, Mh, Ot; AMD, Pl. 110–111/Ot, Tr şi rar Gr, Il „stinghie aşezată pe brațele războiului de țesut, de care sunt agățate bețele de susținere a ițelor şi a vătalelor"; cf. a n t e b r á ț 2°...

15° AO, h. 721/rar Gj, Mh, Dj, Ot „chingă la tălpile războiului"; cf. b l ă n í ț ă 4°...

16° AO, Pl. 34/rar Gj, Mh „furculiță (tacâm)"; cf. f u r c h í ț ă, f u r c u l í ț ă 2°.

17° pl. **la furci** GD/rar Tl „şezătoare"; cf. a d i á n c ă...

18° AO, Pl. 121/Mh, Dj şi rar Gj; AMD, Pl. 131; 134/rar Tr „semn de recunoaştere în urechile oilor, constând dintr-o tăietură în formă de unghi ascuțit"; cf. c â r c é i 15°...

FURCĂRÉSE s. f. pl. AMD, h. 390/rar Vl „femei care participă la f u r c ă r i e".

FURCĂRÍE s. f., pl. *furcării* **1°** AO, h. 500/prin Vl şi rar Ot; AMD, h. 390; GM; AFLR/Ag, Db, Ot, Tr, prin Vl, If, Gr şi rar Ph, Cl, Cț „şezătoare (la tors)": După ce terminam de muncă, dă secere, făcea *furcăríje*-n drum, toate fetele ieşea la *furcăríje* şi torceam seara câte-un fus dă tort GM/759; cf. a d i á n c ă...

2° colect. GM/rar Db „totalitatea furcilor la o construcție".

FURCÉR s. n., pl. *furcére* **1°** AO, h. 627; Pl. 74; GO; AFLR/Vl, Gj, Mh şi prin Ot; AMD, h. 331 MN, 332 MN; 630; GM/Tr, prin Ot şi rar Vl, Ag; *furcéri* AO, h. 627/prin Mh şi rar Gj, Dj „furcă (mai ales cu coarne de fier)": *Furcér* dă strâns fânu este cu trei coarne şi *furcér* dă-ncărcat sfeclă şi porumb e cu şase GM/807.

2° AO, h. 775/rar Mh, Dj „sărciner"; cf. a g ă ț ă t o á r e 2°...

– var. 1° **furcél** s. n., pl. *furcéle* AO, h. 627/rar Dj; AMD, h. 332 MN; 630/prin Tr şi rar Ag; **fuscér** s. n., pl. *fuscére, fuscéri*/rar Dj; **fuşcél** s. n., pl. *fuşcéle* AO/rar Dj, Ot; AMD, h. 630/prin Tr; *fuşcéie* AO/rar Dj.

FURCHÉCI s. n., pl. *furchéce* AO, h. 627/prin Dj şi rar Ot; *furchéciuri*; *furchéci*/rar Dj „furcă mare, cu coada lungă şi coarne de fier"; cf. a r u n c ă t o á r e...

FURCHÉT s. n. GD/rar Tl „bucată de fier, bară în formă de furcă în care se sprijină vâsla bărcii, la vâslit".

FURCHITĂU v. **fârchitău**.

FURCHÍȚĂ s. f., pl. *furchițe* **1°** AO, Pl. 34/rar Mh „furculiță (tacâm)"; cf. f ú r c ă 16°...

2° TDO/rar Dj dim. de la *furcă* (pentru fân).

3° AO, Pl. 121/rar Mh „semn de recunoaştere în urechile oilor, constând dintr-o tăietură în unghi ascuțit"; cf. c â r c é i 15°...

4° AO, h. 721/rar Mh „chingă la tălpile războiului de țesut"; cf. b l ă n í ț ă 4°...

FURCÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. AMD, Pl. 131/rar Ag, Gr „a (se) tăia, a (se) cresta urechea oii în formă de unghi ascuțit (ca semn de recunoaştere)"; cf. î n f u r c í 1°.

FURCÍRE s. f. AMD, Pl. 131/rar Tr „acțiunea de a tăia urechea oii în formă de f u r c ă".

FURCÍT adj. **1°** f. *furcită* AO, h. 321/rar Dj [d. drum] „bifurcat".

2° AMD, Pl. 131–132/rar Ag [d. urechea oii] „tăiată în formă de f u r c ă 18°".

– var. 2° **furcátă** adj. f. AO, Pl. 121/rar Dj.

FURCITÚRĂ s. f., pl. *furcitúri* **1°** AMD, Pl. 131/rar Tr „semn de recunoaș-tere în urechile oilor, constând dintr-o tăietură în formă de unghi ascuțit"; cf. c â r-c é i 15°...

2° AO, h. 321, 322/rar Vl „bifurcație de drumuri"; cf. b i f u r c á d ă...

FURCÓI s. n., pl. *furcoáie* **1°** AO, h. 454/rar Dj, Ot, Tr; AMD, h. 330/prin Tr, Cț şi rar Ag, Gr, Cl „pală de fân (cât se ia o dată în furcă)"; cf. b a s á m...

2° GO/rar Ot; AMD, h. 331; 628/Tr şi rar Gr, Cl, Cț „grămadă, căpiță, porcoi (de fân)"; cf. b o á g l ă...

3° AMD, Pl. 139/rar Tr augm. de la f u r c ă 10°.

FURCOIÁŞ s. n. AMD, h. 331/rar Tr dim. de la f u r c o i 2°.

FURCÚIE s. pl. GO/rar Vl „crenguțe".

FURCULEŞTEÁN s. m., pl. *furculeşténi* AMD/781 „locuitor din comuna Furculeşti".

FURCULÍȚĂ s. f., pl. *furculițe* **1°** GM/rar Ph dim. de la *furcă* (de tors).

2° pl. **furculiți** AFLR/rar Tl „furculițe (tacâmuri)"; cf. f ú r c ă 16°...

3° GO/rar Dj dim. de la f u r c ă 8°.

4° pl. *furculiți* AO, h. 774/rar Dj dim. de la f u r c ă 10°.

5° AMD, Pl. 105/rar Vn „crăcană la răşchitor"; cf. c ă ț é l 14°...

6° AMD, h. 395/rar Cl, Tl, Cț; *furculiți*/rar Tl „un fel de urzitor improvizat dintr-un par în formă de furcă, înfipt în pământ".

7° AMD, h. 189/rar Br „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

8° AMD, h. 57/rar Ph „stern (la om); cf. c a p 8°...

9° AO, Pl. 121/prin Vl şi rar Dj; AMD, Pl. 131; AFLR/Ph, Vn, Bz, Br, Cl, Il, Cț, prin Ag, Ot, Tr, Tl şi rar Vl, Db, Gr „semn de recunoaştere în urechile oilor, constând dintr-o tăietură în unghi ascuțit"; cf. c â r c é i 15°...

FURCÚȚĂ s. f., pl. *furcúțe* **1°** AO, Pl. 34/rar Vl, Gj „furculiță (tacâm)"; cf. f ú r c ă 16°...

2° AMD, Pl. 105/rar Ag „crăcană la răşchitor"; cf. c ă ț é l 14°...

3° AO, Pl. 121; TDO/Vl, Gj, prin Dj şi rar Mh, Ot; AMD, Pl. 131; AFLR/prin Ag, Ot, Tr şi rar Vl, If, Il, Cț „semn de recunoaştere în urechile oilor, constând dintr-o tăietură în unghi ascuțit"; cf. c â r c é i 15°...

FURDÁ s. f. colect. **1°** TDO/rar Gj „câlți de cânepă": *Furdáoa* aia de să scoate de la darac, aia li se zice zgrebeni/951; cf. b u c i...

2° AMD, h. 386/rar Vn „puzderii de cânepă"; cf. b ă ț 3°...

3° AMD, Pl. 102/rar Il „fire de cânepă rămase nedezvoltate, pipernicite"; cf. b o d í n i...

4° AMD, Pl. 149–151/rar Gl, Bz „lână de calitate inferioară (tunsă de pe burta oii)"; cf. c o á d ă 6°...

5° AMD, h. 624/rar Ph „grâu cu impurități (folosit, de obicei, ca hrană pentru păsări)"; cf. b ă d ă d ă n i i 2°...

6° AMD, Pl. 102/rar Il „resturi nefolositoare rămase de la croit".

7° AMD; GM/rar Db „frunze de calitate inferioară din partea de jos a tulpinii de tutun"; cf. c ă ț é l 7°...

8° pl. *furdále* AMD/rar Br „resturi nefolositoare (de la diverse produse); subproduse".

– var. 4° **furdál** s. n. colect. AMD, Pl. 150–151/rar Bz.

FURDÁL v. **furdá 4°**.

FURGHIDĂU v. **fârchitău**.

FURÍŞ adv. **1°** AO, h. 35/rar Vl, Gj, Dj; **pe ~** loc. adv. AO/rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 18/prin Tr şi rar Ag, Db, Ot, Gr, Il, Tl, Cț [d. modul de a se uita] „cu coada ochiului; chiorâş"; cf. a s c ú n s 1°...

2° pe ~ loc. adv. AO, h. 66/rar Gj [d. modul de a vorbi] „în şoaptă; şoptind": Vorbim *pe furiş* când sântem numai noi doi/912; cf. î n c e t u n é l 2°, m e r é u 2°, m o á l e 5°, n ă ú t², s e c r é t 3°, ş o á p t ă, ş o p ă c ă i á l ă, ş o p ă i t e, ş o p o c ă i t e, ş o p t í t e l e, ş o ş o í t e.

FÚRME v. **fórme**.

FURNEÁȚĂ v. **frâneață**.

FURNÍC s. n., pl. *furnícuri* AMD, h. 108/rar Il „furuncul"; cf. c ă r ț i ț ă 2°...

– var. **furníl** s. n., pl. *furníle* AMD, h. 108/rar Db.

FURNICÁI v. **furnigár 1°**.

FURNICĂRÍE s. f. 1° AMD, h. 447 MN/rar Il „furnicar"; cf. c á s ă 10°...

2° var. **furnigărie** s. f. AFLR/rar Ag „mulțime de furnici": [Avem] *furnigărie* multă, șoareci mulți, furnici multe/690.

– var. 1° **furnigărie** s. f. AMD, h. 447 MN/rar Ot.

FURNICĂRÓS adj. AO, h. 584/rar Gj [d. pământ] „afânat"; cf. a r s...

FURNICÉL s. n. și m., pl. *furnicéle* 1° AMD, h. 108/rar Db, Bz, Br, Cl, Il; *furnicéi* AMD; AFLR/rar Bz, Cl „furuncul": A avut la nas trei *furnicéi*, așa, aici în trei locuri, i-a făcut operație greșit și i-a dăunat la ochi AFLR/740; cf. c ă r ț i ț ă 2°...

2° AMD, h. 20/rar Bz „urcior (la ochi)"; cf. b r â n c ă[2] 4°...

3° AMD, h. 7 MN/rar Ct „coș (pe față)"; cf. b r o b o á n ă 1°...

– var. 1° **funicél** s. n., pl. *funicéle* AMD, h. 108/rar Vl, Db; **funigél** s. n. și m., pl. *funigéle*/Tr, prin Db și rar Ag, Ot, Tr; *funigéi*/rar Br, Gr; **funingel** s. n., pl. *funingéluri*/rar Bz; **furnigél** s. n., pl. *furnigéle*/prin Ag, Db, Tr și rar Ot, Cl, Il; **furungél** s. /rar Ct.

FURNICULÁR s. n. GM/rar Ph „funicular"; cf. ș c h í d e r.

FURNICULARÍST s. m. GM/rar Ph „muncitor la f u r n i c u l a r".

FURNÍCUR v. **furúnc.**

FURNIGÁ vb. I tranz. GM/rar Gr „a produce senzație de mâncărime; a furnica".

FURNIGÁI v. **furnigár 1°**.

FURNIGÁR s. n., pl. *furnigáre* 1° AO, Pl. 95/Mh, Dj, prin Ot și rar Vl, Gj, Tr; *furnigáruri* AO/prin Mh și rar Gj, Dj; AMD, h. 447 MN/Ag, Ot, Tr, prin Db, Gr și rar Vl, Ct „furnicar"; cf. c á s ă 10°...

2° colect. AO, Pl. 95/rar Ot „furnici mari, negre".

3° colect. AO, Pl. 1/rar Mh „mulțime de lindini".

– var. 1° **furnicái** s. n., pl. *furnicáie* AMD, h. 447 MN/rar Cl, Il; **furnigái** s. n., pl. *furnigáie*/rar Ag, Ot.

FURNÍGĂ s. f., pl. *furnígi* AO, Pl. 95; TDO/crt.; AMD, h. 447 MN; GM; AFLR/Ag, Db, Ot, Tr, Gr și rar Vl, Ph, Il, Ct „furnică".

– var. **furnígănă** s. f., pl. *furnígini* AO, Pl. 95/rar Dj, Ot, Tr; AMD, h. 447 MN/Tr și rar Db, Gr; *furnígine* AO/rar Ot; **furnígnă** s. f. GO/rar Ot; **furnígilele** s. f. pl. art. GM/rar Tr; **furníngă** s. f. TDO/rar Mh.

FURNÍGĂNĂ[1] v. **funíngină.**

FURNÍGĂNĂ[2] v. **furnígă.**

FURNIGĂRÍE v. **furnicărie 1°, 2°.**

FURNIGÉL v. **furnicél 1°.**

FURNÍGI v. **funíngină.**

FURNÍGILELE v. **furnígă.**

FURNÍGINĂ v. **funíngină.**

FURNIGNĂ v. **furnígă.**

FURNÚCHI s. pl. GD/rar Tl „impurități, scai în lâna tunsă"; cf. g o r g o z é n i i 2°, m ă l ú r ă 7°.

FURNÚCUR v. **furúnc.**

FUROÁIE s. n. pl. AO, Pl. 12/rar Mh „furuncule, buboaie"; cf. c ă r ț i ț ă 2°...

FUROÁSCĂ v. **foroáscă 2°.**

FURȘEÁLĂ v. **fârșeálă.**

FURȘÉL v. **fuscél 2°.**

FURȘÍ v. **sfârși 3°–6°.**

FURTĂȚÍE v. **fârtățíe.**

FURTIȘÁG s. n. AO, h. 695/rar Dj „furt, hoție": [Hrana albinelor] se pune în stup, afară s-ar face *furtișág*.

FURTÓN v. **furtúne.**

FURTÚC v. **fultúc 1°.**

FURTUNÁT adj., f. *furtunátă* 1° AMD, h. 527/rar Vl [d. zăpadă] „bătută de vânt; viscolită".

2° GM/rar Vn [fig.] „în toane rele; furios, nervos"; cf. p ă r p ă r í ț ă 5°, t ă t ă r ă t.

FURTÚNE s. n. pl. AMD, Pl. 80; GM/Vl, Ag, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Il, prin Db, Tl și rar Vn, Cl, Ct „furtunuri".

– var. **furtón** s. n., pl. *furtoáne* AMD, Pl. 80/Vn și rar Gl, Br, If, Cl, Il, Tl.

FURÚC v. **furúnc.**

FURÚMB v. **furúnc.**

FURÚN v. **furúnc.**

FURÚNĂ s. f. GO/rar Mh „sobă"; cf. d ú b ă 5°...

FURÚNC s. n., pl. *furúncuri* AO, Pl. 12/rar Mh; AMD, h. 108/rar Ph, Br, Ot, Tr, Gr, Cl „furuncul"; cf. c ă r ț i ț ă 2°...

– var. **farânc** s. m., pl. *farânci* AMD, h. 108/rar Gr; **forúnc** s. n., pl. *forúncuri* AO, Pl. 12/rar Mh; AMD/rar Ot, Ct; **forúng** s. n., pl. *forúnguri* AO/rar Dj; **frânc** s. n., pl. *frâncuri* AMD/rar Ct; **frunc** s. n., pl. *frúncuri*/rar Tl; **fulúngur** s. m., pl. *fulúnguri*/rar Tl; **funíngur** s. m., pl. *funínguri*/rar Vn; **furnícur** s. m., pl. *furnícuri*/rar Tr; **furnúcur** s. m., pl. *furnúcuri*/rar Db; **furúc** s. /rar Tr; **furúmb** s. n., pl. *furúmbe*/rar Gr; **furún** s. n., pl. *furúne*/rar Ct; **furúng** s. n., pl. *furúnguri* AO/rar Mh, Ot; AMD/rar Ph, Bz, Gr, Cl, Il, Tl, Ct; *furúnge* AMD/rar Tl, Ct; **furúngă** s. f., pl. *furúngi*/rar Cl; **furúngul** s. m., pl. *furúnguli*/rar Bz, If, Il; **furúngur** s. /rar Vn.

FURÚNG v. **furúnc.**

FURÚNGĂ v. **furúnc.**

FURUNGÉL v. **furnicél 1°.**

FURÚNGUL v. **furúnc.**

FURÚNGUR v. **furúnc.**

FURUȘTIÚC v. **fruștiúc 1°, 2°.**

FUS s. GD/rar Tl „rest, reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

FUSC v. **fuscél 2°.**

FUSCEÁ v. **fâșcheá.**

FUSCÉL s. m., pl. *fuscéi* 1° GM/rar Ag „mânerul crâsnicului de pescuit".

2° var. **fâșcél** s. m., pl. *fâșcéi* AMD, Pl. 118/rar Db, Br, If „vergea trecută printre firele de urzeală"; cf. b l ă n í ț ă 5°...

– var. 2° **fășcéi** s. n. [sic!], pl. *fășcéi* AMD, Pl. 118/rar Tl; **fășcél** s. m., pl. *fășcéi*/rar Tl, Ct; **fâcșél** s. m., pl. *fâcșéi*/rar Db; **fâșéi** s. m., pl. *fâșéi* AO, h. 723/rar Gj; **fâșél** s. m., pl. *fâșéi* AMD/rar Db, Ph; **fucél** s. m., pl. *fucéi*/rar Tl; **furșél** s. m., pl. *furșéi*/rar Vn, Ot; **fusc** s. m., pl. *fușci*/rar Ag; **fușél** s. m., pl. *fușéi*/rar Ph; **fúște** s. m., pl. *fuști*/prin Tr și rar Gr.

FUSÓI s. n. AMD, Pl. 107/rar Bz „băț, cui de lemn pe suportul vârtelniței, în jurul căruia se învârtesc brațele".

– var. **fâsoáie** s. f. AMD, Pl. 107/rar Bz.

FUSTÁC v. **fâstăc[1] 2°.**

FUSTÁG v. **fâstăc[1] 2°.**

FUSTÁR s. n., pl. *fustáre* 1° GM/rar Db, Bz „poale lungi și creț la cămașa țărănească (în portul bărbătesc tradițional)".

2° GM/rar Db „poale la ie (separate de piepți)"; cf. f u s t u l í ț ă 2°, t r u p 1°.

FÚSTĂ[1] s. f., pl. *fúste* 1° AO, h. 303/prin Mh și rar Gj, Ot, Tr „fotă"; cf. b o c c e á 2°...

2° AO, Pl. 39/rar Gj „rochie"; cf. r ó c h e, s u g m á n.

3° GD/rar Ct „șorț": Atunci ziceam *fústă*, nu ziceam șorțuri; mamele noastre zicea *fústă*/896; cf. o p r é g 4°, ș o r ț[2] 3°.

4° art. **fústa păsărícii** s. compus AO, h. 440/rar Dj; AMD, h. 315/prin Tr și rar Ag, Db, Ot, Gr; ~ **rândunícii** s. compus AMD/prin Tr, Il și rar Db, Ph, Cl, Ct „rochița rândunicii; volbură"; cf. b u s u i ó c 4°...

5° var. **fâstă** s. f., pl. *fáste* AMD, h. 494; TDM III/prin Gr și rar Tr „piesă de îmbrăcăminte pentru femei (din stofă sau postav), care acoperă corpul de la talie în jos"; cf. a n d r ó c 1°...

– var. **fâstă** s. f., pl. *fáste* **1°** AO, h. 303/rar Ot; **fúşcă** s. f. 5° AO, h. 304/rar Dj; **fúştă** s. f., pl. *fúşte* **1°** AO/rar Gj, Mh, Dj; GM; AFLR/rar Vl, Tr.

FÚSTĂ[2] v. **fuşti 2°**.

FUSTIŞOÁRĂ s. f. GM/rar Tr dim. de la *fustă*; cf. f u s t u l í ţ ă 1°.

FUSTULÍŢĂ s. f. **1°** GM/rar Ot dim. de la *fustă*; cf. f u s t i ş o á r ă.

2° GM/rar Ph „poale la ie (separate de piepţi)": *Fustulíţa*, adică cu fotă, grofat-aşa mărunţel/715; cf. f u s t á r 2°.

FÚŞCĂ v. **fústă[1] 5°**.

FUŞCÉL v. **fuscél 3°**.

FUŞCHEÁ v. **fâşcheá**.

FUŞÉL v. **fuscél 2°**.

FÚŞTĂ[1] v. **fústă[1] 1°, 5°**.

FÚŞTĂ[2] v. **fuşti 2°, 3°**.

FÚŞTE v. **fuscél 2°**.

FUŞTI s. pl. **1°** AMD/rar Tr „frunzele de ceapă care, la maturizare, poartă floarea".

2° AMD, h. 610/rar Br „spic (la porumb sau la grâu)"; cf. c h í c ă[1] 2°...

3° var. **fúştă** s. f., pl. *fúşte* AMD, h. 605/rar Il „ştiulete rămas fără boabe, nedezvoltat, pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

– var. 2° **fústă** s. f. 2° AO, h. 612/rar Dj; **fúştă** s. f., pl. *fúşte*/rar Dj.

FUŞTIÚC v. **fruştiúc 1°, 3°**.

FUŞTÚC v. **fruştiúc 1°**.

FUTUÍ vb. IV tranz. GD/rar Cţ „a adresa injurii; a înjura": Era o femeie, spune, rea, o femeie îl *hutuéá*, chiar dacă făcea treabă. Chiar de nu făcea... el tot... îl drăcuia sau îl blestema GM/837; cf. j u r á, m ă s c ă r í 1°.

– var. **huituí** (3 sil.) vb. IV tranz. TDM II/rar Br; **hutuí** vb. IV tranz. GM/rar Il.

FUŢÓI v. **fâţói**.

FUZALÍE s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Vn „soi de viţă-de-vie; afuzali".

– var. **fuzalín** s. AMD, Pl. 86–88/rar Ph.

FUZALÍN v. **fuzalíe**.

G

GABÁR adj., f. *gabáră* AMD, h. 91/rar Cl „bolnăvicios"; cf. b a ş o l d í u...

GÁGĂ v. **gágă 1°–3°**.

GAGÍC s. m. TDO/rar Dj; TDM I/rar Tr; GD/rar Tl, Cţ „iubit, ibovnic"; cf. a m á n t...

GAGÍCĂ s. f. TDM III/rar Gr; GD/rar Tl, Cţ „iubită, ibovnică"; cf. a m u r e á z ă...

GAGIOÁICĂ (3 sil.) s. f. GM/ rar Db „iubită, ibovnică": El mai avea ş-o... *gaĝioáica*, trăia cu aia, cu *gaĝioáica* aia/811; cf. a m u r e á z ă...

GAGÍU s. m. GM/rar Br; GD; AFLR/prin Tl „iubit, ibovnic": Ş-a murit ăla... *gaĝíuu* ăla a ei şi de-acolea piste noapte s-a făcut strigoi GM/738; cf. a m ă n t...

GÁICĂ[1] (2 sil.) s. f., pl. *găici* **1°** AMD, h. 478/rar Db, Ot „butonieră (la cămaşă)"; cf. b á b ă 22°...

2° AO, h. 300/rar Dj; AMD, h. 490/rar Vn, Ot „gaură prin care se bagă nojiţa la opincă"; cf. c h e o t o á r e 3°...

3° AMD, h. 643; Pl. 58/rar Tr „potâng"; cf. b e l c i ú g 2°...

4° AMD, h. 660/rar Db „inel de metal cu ajutorul căruia se leagă leuca de loitră".

5° AMD, h. 667/prin Tr „pisc, grui la sanie"; cf. a l c á 7°...

GÁICĂ[2] v. **gágă 1°, 4°**.

GÁIE s. f., pl. *găi* **1°** AMD, h. 442/prin Tl şi rar Gr, Il, Cţ „uliu"; cf. a r ó l 3°...

2° AMD, h. 439/rar Br „cioară"; cf. s t á n c ă.

GAIGANÁ (3 sil.) s. f., pl. *gaiganále* AMD, h. 472/rar Tl, Cţ „omletă"; cf. f r i p t ú r ă 1°...

– var. **gaiganát** s. n., pl. *gaiganáte* AMD, h. 472/rar Tl.

GAIGANÁT v. **gaiganá**.

GÁIŢĂ s. f., pl. *gáiţe* **1°** AO, h. 560/rar Mh; AMD, h. 443/rar Vl, Bz „coţofană"; cf. c i o á r ă 1°...

2° AMD, h. 444/rar Ag, Ot, Cţ „grangur"; cf. c a l o f í r[1] 2°...

GAJ s. n. GM/rar Ph „basma subţire": Ţin minte *gáju* ei dân cap/716; cf. b a r í ş 3°...

GALANTÁR s. n., pl. *galantáre* **1°** GM/rar Gr „nişă, firidă acoperită cu geam, utilizată ca vitrină (pentru pahare, ceşti etc.)"; cf. f i d í g ă.

2° AMD, h. 235; Pl. 139/rar Gr, Cl, Cţ „poliţă (cu două rafturi)"; cf. c u i é r 2°...

GALANTÓN adj. AFLR/rar Cţ „darnic, generos"; cf. c í s n i c...

GALAÓNUL s. n. art. TDO; AFLR/rar Dj „numele unui dans popular".

GÁLBĂN v. **gálben 5°**.

GÁLBÂN v. **gálben 5°**.

GÁLBEN adj. **1°** în **a da în ~** loc. vb. AO, h. 603; 614/rar Vl, Gj, Mh, Dj [d. recolta de cereale: grâu, orz, porumb] „a începe să se coacă; a se pârgui"; cf. c o d ă l b í...

2° pl. *gálbeni* AMD, h. 21 MN/rar Gr [d. ochi]] „de culoare deschisă"; cf. c ă r ă b á ş 1°...

3° var. **gálbin** adj., pl. *gálbini*, f. *gálbină*, pl. *gálbine* AO, h. 603; TDO/prin Dj şi rar Vl, Gj, Mh; TDM II/rar Vn „de culoare galbenă".

4° var. **gálbin** adj. AO, h. 402/Gj, Mh, Dj şi rar Ot [d. cai] „cu părul de pe cap deschis, iar cel din coamă, coadă şi extremităţile picioarelor de culoare închisă"; cf. b u c í u...

5° var. **gálbin** adj. AMD, h. 26/Br, Tl, prin Bz, Ot, Il, Cț și rar Vl, Db, Vn, Tr, If, Cl „palid (la față)"; cf. c e r í u[2]...

– var. **gálbăn** adj. 5° AMD, h. 26/rar Vl, Ag; **gálbân** adj. 5° AMD/rar Vn; **gálbin** adj., pl. *gálbini* 1° în *a da în* ~ loc. vb. AO, h. 603; 614/Gj și rar Mh, Dj; AMD, h. 599/rar Ot; 2° AMD, h. 21 MN/rar Vn, Gr.

GÁLBENĂ 1° s. f., art. **gálbena de Odobești** AMD, Pl. 86–88/rar Vn; ~ **băsicátă**/rar Vn „varietate de viță-de-vie cu struguri mari, rotunzi, de culoare galben-verzuie sau alb-gălbuie".

2° var. **gálbin** s. m., pl. *gálbini* AMD, h. 22/rar Db „cercel din monedă de aur"; cf. b ă n ú ț...

– var. 1° **gálbina**, ~ *de Odobești* AMD, Pl. 86–88/rar Vn.

GÁLBIN[1] v. **gálben 1°–5°.**

GÁLBIN[2] v. **gálbenă1°, 2°.**

GALDABÓJ v. **cartabóș 1°.**

GALDABÓȘ v. **cartabóș 1°.**

GALERÍE s. f., pl. *galerii* 1° AMD, h. 174/Il, prin Bz, Cl și rar Ph, Br, If, Cț „pridvor (la casă)"; cf. f á ț ă 2°...

2° var. **gălărie** s. f. AFLR/rar Db „tunel în mină": Mergeam în *gălărie* cu niște lămpi/694.

GÁLEȘ adj., pl. *gáleși*, f. *gáleșă*, pl. *gáleșe* 1° AMD, h. 22/rar Ph „galben la față; palid"; cf. c e r í u[2]...

2° AMD, h. 91, 92/rar Ph, Ot „bolnăvicios"; cf. b a ș o l d í u...

GALICEÁN s. m., pl. *galicéni* AO/974 „locuitor din comuna Galicea".

GALOÁIE s. f., pl. *galói* AMD, Pl. 25/rar Ot „minge confecționată din păr".

GALOFÍR v. **calofír[1] 1°.**

GALÓȘ s. m., pl. *galóși* AO, Pl. 124/rar Vl „bulz"; cf. b o ț 1°...

GAMÁI v. **gámă.**

GAMÁIE v. **gámă.**

GÁMĂ s. f. AO, h. 663; GO/prin Dj „soi de viță-de-vie hibridă"; cf. g ă z o á i e.

– var. **gamái** s. AMD, Pl. 86–88; GM/rar Bz, Tr, Cl, Il; **gamáie** s. f. AMD; GM/prin Tr, Cl și rar Gr, Il; ~ *neágră* AMD/rar Tr, Il; ~ *álbă*/rar Tr; **gaméi** s. /rar Ph, Cl; **gaméică** s. f./rar Il; **gaméu** s. AMD; GD/prin Il, Cț și rar Ph, Br; ~ *máre* AMD/rar Il; ~ *alb*/rar Il; ~ *bătút*/rar Cț; ~ *păsărésc*/rar Cț; **gamíe** s. f./rar Br; **gamoáie** s. f. AMD; GM/prin Tr, Gr și rar If; GD/rar Cț; ~ *bătútă* AMD/rar Gr; **gămáie** s. f. AMD; GM/prin Tr și rar Ot; **gămoáie** s. f./rar Tr.

GAMÉI v. **gámă.**

GAMÉICĂ v. **gámă.**

GAMÉLĂ s. f., pl. *gaméle* 1° GM/rar Db „stropitoare"; cf. b ú r ă...

2° GM/rar Db „vas de metal, smălțuit, cu capac, în care se păstrează untura sau carnea prăjită": Carnea ailantă o tăiem ș-o prăjim și untura la fel ș-o punem la borcane, la *gaméle* zis/793; cf. b i d ó n 2°...

3° AMD, h. 237/rar Ag „vas de tablă cu care se scoate apă din fântână; găleată"; cf. b i d ó n 3°...

GAMÉU v. **gámă.**

GAMÍE v. **gámă.**

GAMOÁIE v. **gámă.**

GANG s. n., pl. *gánguri* AMD, h. 174; 184/rar Tr, Cț „pridvor închis"; cf. b a l c ó n...

GÁNGUR v. **grángure 1°.**

GANȚ s. m., pl. *ganți* AO, Pl. 81/rar Mh „corcoduș"; cf. a g ú d 2°...

GÁNȚĂ[1] s. f., pl. *gánțe* 1° GM/rar Ot „goangă, insectă, gânganie": Cern făina... că mai are moleț, mai are cîti-o *gánță*/767; cf. b â z d â g á n i e 1°...

2° var. **zgánță** s. f., pl. *zgánțe* AMD, Pl. 81/rar Gr „musculiță de vin"; cf. b e á t ă 3°...

– var. 1° **zgánță** s. f. GM/rar Gr.

GÁNȚĂ[2] s. f., pl. *gánțe* AO, h. 486/rar Mh „corcodușă"; cf. b e ș i c ú ț ă...

GÁPCĂ v. **cópce.**

GARAGÁNELE s. f. pl. art. GM/rar Gr „numele unui cântec la nuntă, care anunță momentul darului": E un cântec dă zâce *garagánile*. Zice cântă acușica, zice, dă scoate banii/823.

GARÁNT s. m., pl. *garánți* TDO/rar Dj; GM/rar Ot, Tr, Gr „flăcău care organizează hora, încasează banii de la participanți și plătește lăutarii": În sat să zicea *garánț!*. Tocmea lăutarii care cânta cu anu GM/825; cf. c a s i é r...

GARARÁI adv., în expr. **a se ține ~** GO/rar Mh „a se ține scai; a alerga grămadă": Copiii să țân *gararáj* după mașână/946.

GARD[1] s. n., pl. *gárduri* 1° GM; TDM III; AFLR/rar Db, Ph, Tr, Gr, Cl „împletitură din nuiele la pereții casei de paiantă": Unii le făcea [casele] de *gard*, alții le făcea dă cărămidă, alții dă pământ, cum e acuma ieșit AFLR/860; cf. g r á t i e 4°, g r ă d e á 3°, î n g r ă d e á l ă 2°, o s t r e á ț ă 1°.

2° AFLR/rar Vl „țarc (pentru oi)": Iau cojocu dă la Gheorghe și mă bag în *gard* acolea [...] stau pă scaun în... băgat în gard acolo/672; cf. a r c á n 2°...

3° GM/rar Cl „porțiune demontabilă din împrejmuirea țarcului"; cf. a r c á c i 3°...

4° AFLR/rar Gr „împletitură de nuiele, leasă pe care se bat știuleții pentru a-i curăța de boabe"; cf. g r a t i e 3°.

5° AO, Pl. 79/rar Ot „leasă pe care se afumă prunele"; cf. c o ș[1] 6°...

6° AO, h. 219/rar Dj „împletitură din nuiele cu care se căptușesc pereții fântânii"; cf. c o r l á t ă 5°...

GARD[2] v. **guard.**

GARDÁȘ s. m., pl. *gardáși* AO, h. 449/rar Vl „om plătit de săteni pentru a păzi semănăturile, paznic de câmp"; cf. b ă n u l é t e...

GARDÉJ s. n. AO, h. 219/rar Mh „împletitură din nuiele cu care se căptușesc pereții fântânii"; cf. c o r l á t ă 5°...

GÁRDEN v. **gárdin 1°, 5°.**

GARDIÁN s. m., pl. *gardiéni* AO, h. 449/rar Gj; AMD, h. 327/rar Ph, Gr; *gardiáni* AO/rar Vl, Dj „paznic de câmp"; cf. b ă n u l é t e...

GARDIÁNA, de-a ~ loc. subst. GM/rar Il „numele unui joc de copii (asemănător cu leapșa)".

GARDIÉR (3 sil.) s. m., pl. *gardiéri* GM/rar Il „gardian, paznic": Ne ducem acolo [la bal], ne lăsa ce ne lăsa *gardiéri* și pe urmă zice haidi acasă/841; cf. g a r d í s t.

GARDILÓP s. n., pl. *gardiloápe* AO, Pl. 31; GO/rar Vl, Gj, Mh, Dj; AMD, h. 227/prin Ot și rar Ph, Vn, Tr, Cț; *gardilópuri* AO/rar Dj „dulap pentru haine"; cf. ș i f o n é r.

– var. **gardiróp** s. n., pl. *gardiroápe* AMD, h. 227; GM/rar Ot.

GÁRDIN s. n., pl. *gárdine* 1° AO, Pl. 138; GO/Dj, prin Gj, Mh, Ot și rar Vl, Tr; AMD, Pl. 171–172/Ag, Db, Ot, Tr, prin Bz și rar Vl, Vn, Br, Gr, Cl, Tl, Cț „gărdinar"; cf. c e a p r á z 1°...

2° AO, Pl. 138/rar Gj; AMD/rar If „gardină la vasele din doage".

3° AO, Pl. 138/rar Dj „bucată de scândură pusă de-a curmezișul pe fundul unui vas din doage, pentru a-i spori rezistența"; cf. a d á o s 2°...

4° AMD, Pl. 164/rar Ot „colacul care strânge și fixează piatra zăcătoare la moară"; cf. c o r l á t ă 8°...

5° var. **gárden** s. n., pl. *gárdene* AO, h. 262/rar Gj „veșcă la sită"; cf. c a s n á c...

– var. 1° **gárden** s. n., pl. *gárdene* AMD, Pl. 172/rar Ag, Db, If, Il.

GARDINATÓR s. n., pl. *gardinatoáre* AO, Pl. 138/prin Mh „gărdinar"; cf. c e a p r á z 1°...

GARDINIÉR s. n., pl. *gardiniére* AMD, Pl. 172/rar Il „gărdinar"; cf. c e a p r á z 1°...

GARDINÍT s. n. GM/rar Vn „acțiunea de a face gardină la butoi".

GARDIRÓP v. **gardilóp.**

GARDÍST s. m., pl. *gardíști* GM/rar Ph „paznic, gardian"; cf. g a r d i é r.

GARGAÚN v. **gărgăúne 1°.**

GÁRGĂRIȚĂ v. **gărgăriți.**

GARHÓI v. **garói 1°.**

GARNÍST v. **garníz 2°.**

GARNÍSTRĂ v. **canístră.**

GÁRNIȚĂ s. f., pl. *gárnițe* **1°** AO, h. 217; 248; 394; Pl. 124; GO; AFLR/Vl, Dj și rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 255; Pl. 142/rar Ot, Tr, Cl; GD/rar Cț; *gărniți* AO, h. 394/rar Gj, Mh, Dj; GD/rar Cț; *gárniți* AMD, Pl. 142/rar Ot „găleată din tablă cu diferite întrebuințări (pentru muls, pentru închegat lapte etc.)"; cf. b i d ó n 3°...

2° TDO/prin Dj și rar Vl, Gj, Ot; GM/prin Tr și rar Ot, Gr, Il; *gărniți* GM/rar Ag; *gărnițe* GM/rar Ot „vas din metal (cu capac) în care se păstrează untură sau carne prăjită"; cf. b i d ó n 2°...

GARNÍZ s. n., pl. *garnízuri* **1°** AMD, Pl. 176/prin Tr, Cl și rar Db, Ph, Gr, Cl; *garnize*/rar Ag, Db, Vn, Bz, Ot, Tr „unealtă folosită de zidar pentru a executa ciubucele"; cf. c i u b ú c 3°...

2° AO, Pl. 138/rar Mh „gărdinar"; cf. c e a p r á z 1°...

– var. **carníz** s. n., pl. *carnízuri* 1° AMD, Pl. 176/rar Tr; **garníst** s. n., pl. *garníste* 2° AMD, Pl. 172/rar Il.

GARÓI s. m., pl. *garói* **1°** AO, Pl. 94/rar Dj; AMD, h. 439 MN/rar Vn, Gl, Ot, Cl, Il, Cț „cioroi"; cf. c i o r á n...

2° AMD, h. 442/rar Ph, Cl, Cț „uliu"; cf. a r ó l 3°...

– var. 1° **garhói** s. m., pl. *garhói* AMD, h. 439 MN/rar Gr; **găói** s. m./rar Br; **gărvói** s. m./rar Tr; 2° **zgarói** s. m. AMD, h. 442/rar Cl.

GÁTA, pe ~ loc. adv. AFLR/rar Db, Ph, „pe terminate, aproape gata": Dăja noi știm că [săpunul] e *pă gáta*/702.

GÁȚĂ v. **cáță 1°, 2°**.

GÁUCĂ (2 sil.) s. f. GO/rar Vl „scobitură la piuă în care se pun țesăturile de lână la bătut": Bagă-n *gáucă* acolo [la piuă] cât... treizăci, patruzăci de metri [de dimie]/908; „cantitatea de dimie, cât intră o dată în scobitura de la piuă": Nu știu nici eu cât ține-acolo [dimia], o zâ ș-o noapte pare că, și scoate o *gáucă* de... de haine/908.

GÁUR s. AO, h. 682/rar Dj „vrana butoiului"; cf. c a n á 2°...

GÁVĂT s. m., pl. *gáveți* AO, Pl. 19/rar Mh „păduche; mulțime de păduchi".

– var. **gávât** s. m. AO, h. 19/rar Gj, Mh.

GÁVÂT v. **gávăt**.

GAVRÍDĂ v. **grăvídă**.

GÁZDĂ s. m., pl. *gázde* GO/rar Vl; AMD, Pl. 135/rar Vl „proprietar de oi"; cf. b a c i 2°...

GAZIÉRĂ (4 sil.) s. f. GM/rar Br „lampă (cu gaz) pentru gătit": Aprindem focul, *gaziéră*, aragaz, ce-avem/741.

GĂBĂNÁȘ s. n. AMD/rar Bz „bucătărie de vară"; cf. c ă s o á i e 4°...

GĂBINÁRE v. **gălbenáre 3°**.

GĂFUÍ v. **gâfâí 1°**.

GĂGIÓS (2 sil.) adj., f. *găgioásă*, pl. *găgioáse* GM/rar If, Gr „murdar, nespălat": Eram mânjite, murdare, eram murdare... de ce sântem *găgóase* așa, urâte, pă față [...] să ne spălăm, să ne facem curate/849; cf. c ă r â i á t...

GĂIBĂRÁ (3 sil.) vb. I refl. GD/rar Cț [d. oameni] „a se încăiera"; cf. g h e r ă n í 2°.

GĂINÁ (3 sil.) vb. I intranz. **1°** AMD, h. 91, 92/rar Ph, Ot, If, Gr „a boli, a zăcea": Nu-i prieste nimica, goveste mereu, *găinează*, șade ca găina/821; cf. g o b i c í, g o v í, r ă g ă d u í, t ă r ă g ă í 1°, t â r o m í, t r ă n d ă v í, z ă c ă t u í 1°.

2° GM/rar Gr „a picoti, a moțăi"; cf. c u c ă í...

GĂINÁR s. n., pl. *găináre* AO, h. 428/rar Gj „coteț pentru păsări"; cf. b o r d é i 7°...

GĂINĂRÍȚĂ s. f. AFLR/rar Vl „femeie care îngrijește găinile; găinăreasă".

GĂINÚȘĂ s. f., pl. *găinúși* **1°** AO, h. 565/rar Vl; AMD, h. 445 MN/prin Tl, Cț și rar Ag, Db, Bz, Br, Ot; **~ sălbátică** AMD/rar Tl „potârniche"; cf. c o c o ș á r...

2° AMD, h. 445/rar Cț „prepeliță"; cf. b a b ú ș c ă 4°...

3° AMD, h. 626/rar Db „gărgăriță"; cf. g ă r g ă r i ț i, g o á n g ă 2°, s f o i á g 5°.

GĂJGĂRIȚĂ v. **gărgăriți**.

GĂLĂGÉNIE s. f. AMD, h. 39/rar Ot „gălăgie, larmă"; cf. a l á i...

GĂLĂGÍ vb. IV tranz. și refl. AMD, h. 39; AFLR/rar Bz, Ot „a face gălăgie (deranjând pe cineva)": Nu-i las să mă *gălăgéască* AFLR/743; cf. a l a r m á...

GĂLĂGÍE s. f., în **a da ~** loc. vb. GM/rar Ph „a striga la cineva": *Am dat gălăgíje* la câini/707; cf. c h i u í 2°...

GĂLĂRÍE v. **galeríe 2°**.

GĂLĂȚEÁN s. m. AMD/rar Il „soi de pește, asemănător cu crapul, având doar două rânduri de solzi".

GĂLBÁJ v. **gâlbáș 1°, 3°**.

GĂLBĂNÚȘ v. **gălbenúșe**.

GĂLBEÁJĂ s. f. AMD, Pl. 157; GM/Br, Cl, Il, prin Cț și rar Vn, Bz, Tr, Tl „boală la oi; gălbează"; cf. d a l á c 1°...

– var. **călbeáză** s. f. AO, h. 810/Vl, Gj, Mh și rar Dj; **chelbeáză** s. f./Dj, prin Vl, Mh și rar Gj, Ot; **ghelbeájă** s. f./rar Ot, Tr; **ghelbeáză** s. f./prin Dj și rar Ot.

GĂLBEJÓS adj., pl. *gălbejóși*, f. *gălbejoásă*, pl. *gălbejoáse* **1°** AMD, h. 26/rar Vn, Bz „tras la față; palid"; cf. c e r í u^2...

2° AMD, h. 21 MN/rar Vl [d. ochi] „de culoare deschisă, spălăciți"; cf. c ă r ă b á ș 10°...

3° AMD, Pl. 155–156/rar Ph [d. oi] „bolnavă de gălbează".

GĂLBENÁRE s. f., pl. *gălbenări* **1°** AMD, h. 297; GM/Ag, Db, Ot, Tr, Gr și rar Cl „gălbenuș de ou": Țuica era ca *gălbenárea* dă ou, roasă GM/773; cf. g ă l b e n ú ș e.

2° GM/rar Il „gălbeneală (la față); paloare".

3° var. **gălbináre** s. f. AMD, Pl. 157/rar Db, Ph, Vn, Br, Tr, Cl, Il, Tl, Cț „gălbează"; cf. d a l á c 1°...

4° var. **gălbináre** s. f., în **a da în ~** AMD, h. 618/rar Db [d. holda de grâu] „a începe să se coacă; a-și schimba culoarea în galben"; cf. c o d ă l b í...

– var. **găbináre** s. f. 3° AMD, Pl. 157/rar Tr; **gălbinăre** s. f., pl. *gălbinări* 1° AO, Pl. 67/Vl, Dj, Ot și rar Mh, Tr; AMD, h. 297; GD/Db, Ot, Cl, prin Vl, Ph, Tr, Il, Cț și rar Ag, If, Tl.

GĂLBENEÁLĂ s. f. AFLR/rar Tl „culoare galbenă dobândită de plante în faza de coacere, de nutrețul expus la soare sau de cașul pus la dospit; îngălbenire".

– var. **gălbineálă** s. f. AO, h. 612/rar Dj; AMD, Pl. 145/rar Tr.

GĂLBENÍ vb. IV refl. AO, h. 614/rar Mh; AFLR/rar Gr [d. plante] „a se îngălbeni (în faza de coacere)".

GĂLBENÍT adj., pl. *gălbeniți* **1°** AO, h. 48/rar Gj; AMD, h. 26/rar Db „galben la față (după o boală); palid"; cf. c e r í u^2...

2° în **a da în ~** loc. vb. AMD, h. 618/rar Db [d. holda de grâu] „a începe să se coacă; a se îngălbeni"; cf. c o d ă l b í...

GĂLBENÚȘE s. n. pl. AO, Pl. 67/Vl, Gj, Mh, Dj și rar Ot; AMD, h. 297/Cț, prin Ph, Br, Gr, Tl și rar Ag, Bz, Tr, If, Il „gălbenușuri"; cf. g ă l b e n á r e 1°...

– var. **gălbănúș** s. n., pl. *gălbănúșuri* AMD, h. 297/prin Ag și rar Vl, Vn, Tr, Tl; *gălbănúșe*/prin Tl și rar Vn; **gălbenúși** s. m. pl. AO, Pl. 67/rar Vl, Mh; **gălbinúș** s. n. și m., pl. *gălbinúșuri*/Cl, Il, prin Ph, Bz și rar If, Cț; *gălbinúșe*/Br, prin Vn, Bz, Tl, Cț și rar Ph, Cl, Il; *gălbinúși* AFLR/rar Ot; AMD, h. 297/prin Bz și rar Cț.

GĂLBENÚȘI[1] v. **gălbenúșe**.

GĂLBICIÓS adj., pl. *gălbicióși* AMD, h. 26/rar Tl „gălbejit, palid"; cf. c e r í u^2...

GĂLBINÁRE v. **gălbenáre 1°, 3°, 4°**.

GĂLBINÁȘ s. m., pl. *gălbinăși* AMD/745 „locuitor din comuna Galbeanu".

GĂLBINEÁLĂ v. **gălbeneálă**.

GĂLBINICIÓS adj., pl. *gălbinicióși* AO, h. 48/rar Gj; AMD, h. 26/rar Db, Cl „galben la față; palid"; cf. c e r í u^2...

GĂLBINÓS adj., pl. *gălbinóși* AO, h. 48/rar Vl „galben la față; palid"; cf. c e r í u^2...

GĂLBINÚȘ v. **gălbenúșe**.

GĂLBIÓR s. m./adj., pl. *gălbióri* 1° AMD, h. 267/rar Br „(cal) șarg"; cf. b u c í u...

2° s. m. AO, h. 43/rar Dj „cercel din monedă de aur"; cf. b ă n ú ț...

GĂLBÓJI v. **gâlbáș 1°**.

GĂLBURE adj., pl. *gălburi* AFLR/rar Dj „gălbui"; cf. g ă l b u r í u.

GĂLBURÍU adj., pl. *gălburii* AMD, h. 499/rar Ph „gălbui"; cf. g ă l b u r e.

GĂLBÚȚĂ adj. f. AMD, h. 9 MN/rar Db [d. femei] „deschisă la ten; bălană".

GĂLDĂBÁȘ v. **cartabóș 1°**.

GĂLDĂBÓJ v. **cartabóș 1°**.

GĂLDĂBÓȘ v. **cartabóș 1°**.

GĂLDÂBÁȘ v. **cartabóș 1°**.

GĂLDOBÁȘ v. **cartabóș 1°**.

GĂLEÁTĂ s. f. GO/rar Mh „tub strâmt de lemn care se atașează la jgheabul morii, pentru a mări presiunea apei": Am bătut *găl'áta* la moară/944.

GĂLEȘÍT adj., f. *găleșítă* GM/rar Ot „moale, bolnăvicios, fără vlagă": Pe care-o vezi, strâmbă, *găleșítă*, strâmbă, vai de lume/760; cf. b a ș o l d í u...

GĂLETÁR s. n., pl. *găletáre* AMD, h. 281; Pl. 142; GM/rar Vn, Tr „vas din doage în care curge rachiul la cazan sau, mai rar, în care se încheagă laptele": La cazan este un *găletár* care curge-n el țuica GM/724; cf. b á r c ă 2°...

GĂLETÚȘĂ s. f., pl. *găletúși* AMD, h. 281/rar Db „vas de doage, doniță în care se mulge laptele"; cf. b o d é l c ă...

GĂLEȚÚICĂ s. f. AO, h. 394/rar Mh „vas de lemn în care se mulge laptele"; cf. b o d é l c ă...

GĂLIBÁJ v. **gâlbáș 1°**.

GĂLÍE v. **glíe**.

GĂLIGÁN v. **gligán**.

GĂLÚȘCĂ s. f., pl. *gălúște* AMD, h. 467 MN/rar Cl „sarma".

GĂMÁIE v. **gámă**.

GĂMĂLÍE[1] s. f., pl. *gămălii* **1°** GO/rar Dj „pălărie de floarea-soarelui": Când a-nceput să să coacă [floarea-soarelui] trecem și îi tăiem *gămălíile*/975; cf. t ú r t ă 12°.

2° TDO/rar Dj „cotor, cocean de varză": [Varza] dupe ce-o spălăm, o crestăm așa la *gămălíia* ei, așa frumos cu cuțâtu/976; cf. c i o c á n[2] 5°...

3° var. **măgălíe** s. f., pl. *măgălii* AO, h. 581/Mh, prin Gj și rar Vl, Dj; AMD, Pl. 7, 8/rar Vl, Br, Ot, Tr „măciulie la ac"; cf. b u m b 1°...

4° var. **măgălíe** s. f. GO/rar Gj „partea umflată, mai groasă a butucului roții de căruță"; cf. b u r é t e 5°...

GĂMĂLÍE[2] v. **vășcălíe 1°**.

GĂMĂLIOÁRĂ s. f., pl. *gămălioáre* AFLR/rar Gr dim. de la *gămălie* (de ac).

GĂMĂTÚCE v. **glămătoáce**.

GĂMOÁIE v. **gámă**.

GĂNȚÁR s. m., pl. *găntári* AO, h. 567/rar Vl „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

GĂOÁCE s. f., pl. *găóci* **1°** AMD, Pl. 94/rar Ph, Cl „alveolă la fagure"; cf. b ó t c ă 1°...

2° var. **gheoáce** s. f., pl. *gheóci* AO, Pl. 82/rar Gj „fiecare dintre cele două jumătăți ale cojii lemnoase de nucă".

3° var. **ghioácă** (3 sil.) s. f., pl. *ghioáce* GM/rar Vn „fiecare dintre foile dispuse în straturi care formează bulbul de ceapă".

4° var. **ghioácă** (3 sil.) s. f., pl. *ghióci* GM/rar Tr „gogoașă de mătase rămasă după ce se trage borangicul": *G'iu̯óc'í* le-am zis, nu ghioci, la gogoșile-alea rămase/801.

5° var. **ghioácă** (3 sil.) s. f., pl. *ghióci* GM/rar Il „capsulă, măciulie de bumbac"; cf. g o g o á ș ă 7°, n ú c ă 1°.

6° var. **gheoáce** s. f., pl. *gheóci* AO, h. 470/rar Dj „păstaie"; cf. g h í j ă 1°, p ă s t á i e 3°, t e á c ă 1°.

7° var. **ghioácă** (3 sil.) s. f., pl. *ghioáce* AO, h. 4/rar Gj, Mh „craniu"; cf. c a p á c 4°...

8° var. **ghioácă** (3 sil.) s. f., pl. *ghióci* AMD, Pl. 145/rar Ag, Tr „gol, bulă care se formează în cașul pus la dospit".

9° var. **ghioáce** (3 sil.) s. f., pl. *ghióci* GM/rar Tr „gol, bulă de aer formată în săpun, în timpul preparării": Îl cunoști [săpunul] când e făcut bine, când îl iei cu mâna așa și faci cu deștu-n el să face *giu̯áce*; dacă e tare saltă *giócˆ*-așa/778; cf. b o b o r o á ț ă.

10° var. **ghióc** s. n., pl. *ghioáce* AMD, h. 462/rar Db „deformație la pâinea crescută excesiv (la copt)"; cf. b ă ș í c ă 1°...

11° var. **ghióc** s. n., pl. *ghioáce* GM/rar Il „mugur de frunză"; cf. b o b ó c 1°...

12° var. **gioci** s. m., pl. *gioci* AMD, h. 609/rar Ph „știulete nedezvoltat, pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

– var. **ghioácă** (3 sil.) s. f., pl. *ghioáce* 1° AMD, Pl. 94/rar Tr; 9° AFLR/rar Dj; GM/rar Tr; *ghióci* 2° AO, Pl. 82/prin Gj, Mh și rar Vl; AMD, h. 369/rar Vl, Tl; 7° AO, h. 4/prin Mh; 9° GM/rar Tr; **ghioáce** (3 sil.) s. f., pl. *ghióci* 1° AMD/rar Ph; 2° AO/Mh și prin Vl, Gj, Dj; AMD/rar Ot; **ghióc** s. n., pl. *ghioáce* 7° AO/rar Mh; **ghiócă** (3 sil.) s. f., pl. *ghióci* 2° AO/rar Vl, Ot; **ghióce** (3 sil.) s. f., pl. *ghióci* 2°/prin Gj și rar Vl, Dj, Ot; **gioágă** (2 sil.) s. f., pl. *gioáge* 12° AMD, h. 609/rar Ph.

GĂÓI v. **garói 1°**.

GĂRĂÍ v. **cârâí 2°, 3°**.

GĂRÂNĂ s. f., pl. *gărâni* AO, h. 514/rar Ot „locul de unde s-a tăiat pădurea; curătură"; cf. c u r ă ț ă t ú r ă 1°...

GĂRÂNÍ vb. IV tranz. AO, h. 516/rar Gj „a curăța un loc din pădure de arbori, de mărăcini, buturugi etc., pentru a-l face arabil"; cf. c u r á[1] 5°...

GĂRDÁLNIȚĂ s. f., pl. *gărdálnițe* AMD, h. 197/rar Br „gard de nuiele"; cf. g r ă d e á 2°, î m p r e j m u i á l ă, î n g r ă d e á l ă 1°, m r e á j ă 1°, o b ó r 2°, p e r d e á 3°, p l é t e r 2°, r ă z l ó g 1°, s t o b ó r 3°.

GĂRDINÁ vb. I tranz. TDO/rar Gj „a face gardină la vasele din doage": La urmă întoarcem putina cu fundu al larg deasupra... îl luam un semn... o *gărdinắm*, tragem cu gardinu, cu gardinu facem loc așa fundului/947.

– var. **gărdiní** vb. IV tranz. AFLR/rar Vn.

GĂRDINÍ v. **gărdiná**.

GĂRDINÍCI s. n., pl. *gărdiníciuri* AMD, Pl. 172/rar Ag, Ot; *gărdiníce*/rar Ag „gărdinar"; cf. c e a p r á z 1°...

GĂRDURÁRNIȚĂ s. f. AMD/rar Tl „gărdurărițâ"; cf. g h é g ă.

GĂRDÚȘ s. n., pl. *gărdúșe* **1°** AO, h. 219/rar Mh; *gărdúșuri*/rar Mh „căptușeală din bârne, piatră sau tuburi de ciment, în interiorul fântânii"; cf. c o r l á t ă 5°...

2° AFLR/rar Db „îngrădătură în jurul fântânii": Făcea niște *gărdúșe* dă-nchidere [în jurul puțului]/816; cf. î n c h i s o á r e 2°, t â r c ó l 2°.

3° AO, Pl. 126/rar Mh „zăgaz, stăvilar la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

GĂRDÚȚ s. n., pl. *gărdúțe* AMD, h. 203/rar Ph „ghizd de lemn la fântână"; cf. c ă ș í ț ă[2] 7°...

GĂRGĂLÓD v. **gârgălód 1°**.

GĂRGĂRICÍ vb. IV intranz. AMD/rar Tl [d. boabe, semințe] „a face gărgărițe": Porumbii *gărgăricéște* dân covrag, ca mazărea/ 772; cf. g ă r g ă r i ț á, î n g ă r g ă r i ț á.

GĂRGĂRIȚÁ vb. I intranz. și refl. AO, h. 623; GO/rar Gj; AMD, h. 626/rar Ag, Ot, Tr, Il [d. boabe, semințe] „a face gărgărițe"; cf. g ă r g ă r i c í...

GĂRGĂRIȚI s. f. pl. AO, h. 623/rar Gj; AMD, h. 626/Db, Ph, Tr, Cl, Il, prin Vl, Ag, Gr, Cț și rar Br, If, Tl „gărgărițe".

– var. **gárgăriță** s. f., pl. *gárgarițe* AMD, h. 626/rar Cl; **gắjgăriță** s. f., pl. *gắjgărițe* AMD/rar Ag, Ot; **gărgăríți** s. f. pl. AMD/Bz, Tl, prin Vn, Cț și rar Ph, Cl, Il; **gârgăiță** s. f., pl. *gârgăițe* AO, h. 623/rar Gj, Mh; **gắrgăriță** s. f., pl. *gárgărițe* AO/Dj și rar Gj, Ot; AMD/rar Ag, Tr; **gârgăríți** AO/prin Dj; **gârgăríță** s. f., pl. *gârgărițe* AO/rar Gj; AMD/rar Bz.

GĂRGĂRÍȚI v. **gărgăriți**.

GĂRGĂÚNE s. m., pl. *gărgăúni* **1°** AO, h. 567; Pl. 85/Gj, prin Dj, Ot și rar Vl, Mh; AMD, h. 449/prin Ag, Db și rar Vl „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

2° AO, h. 568/prin Mh și rar Vl „streche"; cf. b á z ă 3°...

GĂRGĂUNÁR s. m., pl. *gărgăunári* AMD, h. 449/rar Ag „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

GĂRÍGĂ v. **căríge**.

GĂRLĂONȚÁT v. **cârlăonțát 1°**.

GĂRNIȚOÁIE s. f., pl. *gărnițoáie* GM/rar Cl augm. de la g a r n i ț ă 2°: Am două *gărnițoáe* dă untură strânsă să fac săpun/856.

GĂRVÁN s. m., pl. *gărváni* AO, Pl. 94/rar Ot „cioroi (negru, cu ciocul lung)"; cf. c i o r á n...

GĂRVÓI v. **garói 1°**.

GĂSEÁLĂ s. f. AMD, h. 115/rar Cț „epilepsie"; cf. a n e m í e 2°...

GĂSÉLNIȚĂ s. f. AMD, h. 115/rar Cț „epilepsie": Boala copiilor, *găsélniță*, epilepsie, a dat *găsélnița* peste el/893; cf. a n e m í e 2°...

GĂSÍ vb. IV refl. TDO/rar Mh; TDM II; AFLR/prin Ph și rar Db, Vn, Bz, Br, Tr, Gr „a se întâlni": Mă găsesc cu Manea lui neica Gheorghe TDM II/719; cf. c ă p ă t á...

GĂSTÉLNIȚĂ v. **gâsélniță**.

GĂTÁ v. **gătí**.

GĂTĂRÁIE s. f. pl. colect. AMD, h. 208/rar Db „vreascuri, găteje"; cf. b â t ă[1] 6°...

GĂTEÁJĂ s. f., pl. *gătéje* **1°** AMD, h. 208/rar Ph, Vn, Il; *găteáje* AMD, h. 208; AFLR/prin Ph și rar Il „vreasc"; cf. b â t ă[1] 6°...

2° ~ de chibrít AMD, h. 213/rar Bz „băț de chibrit"; cf. c u i[2] 1°...

– var. **2° gătéjă** s. f., pl. *gătéje* AMD, h. 213/rar Vn, Cl.

GĂTEÁLĂ s. f., pl. *gătéluri* **1°** TDO; AFLR/prin Dj și rar Vl, Gj, Mh, Ot; GM/rar Ag „acțiunea de a găti, de a prepara mâncare".

2° GM/rar Ag [la pl.] „găteli, podoabe".

GĂTÉJĂ v. **găteájă 2°**.

GĂTEJEÁLĂ s. f., pl. *gătejéle* AMD, h. 208/rar Ag, Ph, Bz „vreasc"; cf. b â t ă[1] 6°...

GĂTÍ vb. IV tranz. și refl. TDO/rar Gj; TDM II; AFLR/rar Vn, Tl „a (se) termina, a (se) sfârși": Mireasa-n timpu ala-mparte batistuțe cu ciocoț la băieți, la fete, până când... *gătește* cu masa TDO/939; cf. a c h i t á 1°...

– var. **gătá** vb. I refl. GD/rar Cț.

GĂTÍRE s. f. GM/rar Ag „mâncare gătită": Pune masa, da însă cu *gătíre*: câte o bucată de pâine așa, zahăr, țuică/679; cf. c i ó r b ă 1°...

GĂUÍ vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *găuie* AO, h. 420/rar Vl; AMD, h. 287/rar Vl „a guița"; cf. c h i r ă í 3°...

GĂUNÁ vb. I intranz. AMD/rar Vn [d. lemne] „a deveni găunos, scorburos".

GĂURÁR s. n., pl. *găuráre* **1°** AMD, h. 680/rar Cț „rotiță cu găurele la bătătorul (în putinei) pentru scos untul"; cf. b ă t ă l ă u 2°...

2° AMD, Pl. 114–115/rar Gr, Cț „m u i e r u ș c ă la război"; cf. a m n á r 3°...

GĂUREÁTĂ adj. f. AFLR/rar Cț [d. oi] „cu urechea însemnată, găurită"; cf. p i t r o c í t ă, p o t r i c ă l í t ă.

GĂURÉLE s. f. pl. **1°** AO, Pl. 116/rar Ot; AMD, Pl. 94/rar Gr „alveole la faguri"; cf. b ó t c ă 1°...

2° AMD, Pl. 169/rar Ag „zimți, rizuri în roata morii"; cf. c i o c ă n i t ú r ă...

GĂURÉNI s. m. pl. AMD/686 „supranume al locuitorilor din satul Pițigaia (localitate situată într-o depresiune)".

GĂURÍ vb. IV, ind. prez. 3 sg. *găure* AFLR/rar Db „a face găuri"; cf. î n g ă u r í.

GĂURÍCE s. f. AO, Pl. 116; TDO/rar Mh, Ot „alveolă la fagure"; cf. b ó t c ă 1°...

GĂVÁN s. n., pl. *găváne* **1°** AMD, h. 217, 218; AFLR/prin Tr, Gr și rar Db, Br, Cl, Tl, Cț „vas mare (de 5–6 l) din lemn scobit folosit ca blid, strachină (din care, odinioară, mânca întreaga familie)"; cf. d ó l i e 3°...

2° AO, h. 255/prin Ot și rar Vl, Dj, Tr; AMD, h. 241, 242/Ag, Ot, Tr, prin Db, Bz și rar Vn, Gr „piuliță din lemn pentru usturoi (sare, piper etc.)"; cf. a v á n[2]...

3° AMD, h. 213; 458; AFLR/rar Db, Ph, Tr, Cl „vas din lemn scobit pentru hrana porcilor"; cf. b l i d 3°...

4° AO, Pl. 123/rar Dj, Ot; AMD, h. 679/prin Tr și rar Ag, Bz, Ot, Tl „căuș (folosit, mai ales, la stână)"; cf. b l i d 5°...

5° AMD, Pl. 175–176/rar Bz „cancioc"; cf. c a n c é u 1°...

6° AMD, h. 223/rar Db „solniță (mare) din lemn; cf. s ă r á r[2] 2°.

7° AO, Pl. 127/rar Mh, AMD, Pl. 163/rar Bz „cupă la roata morii"; cf. á r i p ă 2°...

8° AO, h. 681/rar Mh „vas din lemn folosit la pritocitul vinului"; cf. á l b i e 4°...

9° AMD, h. 334/rar Tl „c a r â m b u l greblei"; cf. c o á r d ă[1] 9°...

– var. **1° găvánă** s. f. GD/rar Cț.

GĂVÁNĂ v. **găván 1°**.

GĂVĂLÍE v. **vășcălíe 1°**.

GĂVĂNÁȘ s. n. AMD/rar Gr dim. de la g ă v a n 1°; cf. g ă v ă n é l.

GĂVĂNÁT adj. AMD, h. 411/rar Gr [d. terenuri] „adâncit, cu adâncituri".

GĂVĂNÉL s. n., pl. *găvănéle* AMD, h. 217; 242; 662; 679; Pl. 92–93; AFLR/rar Db, Vn, Bz, Gr, Cț dim. de la g ă v a n 1°; cf. g ă v ă n á ș.

GĂVĂNOÁSĂ adj. f., pl. *găvănoáse* AMD, Pl. 147/rar Tr [d. linguri] „cu găvanul mare; încăpătoare".

GĂVĂÚNĂ s. f., pl. *găvăúni* **1°** AMD, h. 433; AFLR/rar Bz, Br „vizuină": [Vulpile] își fac *găvăúnă* în pământ AFLR/737; cf. c â r t ó g...

2° ~ japonéză AMD/rar Tr „arbust cu frunza permanent verde".

GĂVLEÁJĂ v. **glăveájă 1°**.

GĂVLEÁVĂ v. **glăveájă 1°**.

GĂZÁR s. n. GM/rar Tr, Il „cisternă".

GĂZOÁICĂ s. f., pl. *găzoáice* AMD, h. 234; GM/rar Bz, Cl „lampă primitivă (fără cilindru) cu petrol"; cf. g ă z ó i, p u f u l é t e 3°.

GĂZOÁIE s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Tr „soi de viță-de-vie hibridă"; cf. g á m ă.

GĂZÓI s. n., pl. *găzoáie* AMD, h. 234; AFLR/rar Db, Ph „lampă primitivă (fără cilindru) cu petrol"; cf. g ă z o á i c ă...

GÂBÁV v. **gubáv**.

GÁCEA s. GM/rar Il „ghicitor, prezicător": „Fii atent... că mâine de dimineață", parc-am fost *gíčea*, „mâine dimineață, fii atent, că tu n-o să mai ai mânzi"/850.

GÂCÍ vb. IV tranz. și refl. GM/rar Bz; GD/rar Cț „a(și) ghici": Și-și *gîčá* [fetele] acolo în noaptea de Sfântu Vasile GD/891.

GÂCLÉJ v. **gârléj 2°**.

GÂFĂÍ v. **gâfâí 1°**.

GÂFÂÍ vb. IV **1°** AMD, h. 288/rar Br, Tl, Cț „a grohăi"; cf. g é m e l°, g r o h o í[2], g r o h o t í 1°, g u l u í 2°, g u r u í 1°, h o r c ă n í 4°, î n g h i o r l ă í 2°, î n g h i o r l â c ă í, î n g r o f ă í, î n g u r l u í, r â g ă í 2°.

2° AO, Pl. 12/rar Mh „a se văita (de durere)"; cf. a o l í...

– var. **1° găfuí** vb. IV AMD, h. 288/rar Tl; **gâfăí** vb. IV AO, h. 421/prin Mh și rar Gj; **gofăí** vb. IV AMD/rar Cț.

GÂGĂ s. f. **1°** AMD, h. 122; GM/rar Ag, Ot, Gr „termen de adresare față de o soră mai mare": Eu am stat să se mărite *gíga*, am stat să se-nsoare nenea GM/766; cf. d á d ă 1°...

2° GM/rar Tr „termen de adresare față de o femeie mai în vârstă; lele": Du-te la *gíga* Tinca să vie să tragă ăl băiat/792; cf. b ă t ă[2] 2°...

3° var. **gágă** s. f. AO, Pl. 14/rar Vl „termen de adresare față de sora tatălui sau a mamei; mătușă"; cf. d á d ă 3°...

4° var. **gáică** s. f. AMD, h. 164/rar Gr „termen de adresare față de o cumnată mai în vârstă".

– var. **gágă** 1° TDO/rar Dj; 2° AO, h. 154/rar Vl; **gáică** s. f. 1° AMD, h. 122; GM/rar Ot, Gr.

GÂGÂLÍC v. **gâgâlíce 2°**.

GÂGÂLÍCE s. f., pl. *gâgâlíci* **1°** AMD, h. 350/Tr și rar Db „pepene (verde) mic, nedezvoltat, pipernicit".

2° AMD, h. 609/rar Tr „știulete nedezvoltat, pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

– var. **gâgâlíc** s. m. [?], pl. *gâgâglíci* 2° AMD, h. 609/rar Bz; **gâgâlíci** s. m. [?], pl. *gâgâlíci* 2°/rar Ag; **gâgâlície** (5 sil.)

s. f., pl. *gâgâlícii* 1° AMD, h. 350/rar Tr; **ghighilícă** s. f., pl. *ghighilíci* 2° AO, h. 604/rar Mh; **ghighilíce** s. f., pl. *ghighilíci* 2° AO/rar Gj; **ghighilíci** s. m. [?], pl. *ghighilíci* 2° AO/rar Mh.

GÂGÂLÍCI v. **gâgâlíce 2°.**

GÂGÂLÍCIE v. **gâgâlíce 1°.**

GÂGÂLICIOÁRĂ s. f., pl. *gâgâlicioáre* GM/rar Db dim. de la g â g â l i c e 1°.

GÂGĂȚĂ s. f., pl. *gâgățe* AFLR/rar Db „dedițel".

GÂGLÉJ v. **gârléj 1°, 2°.**

GÂJÂÍ vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *gâjâie* AMD; AFLR/rar Tr; *gâjâiește* AMD, h. 39/rar Br „a răsufla greu și zgomotos; a gâfâi": Oaia *gîjîță*-n bătătură acolo, când s-a dus era ruptă [de lup] AFLR/792.

GÂJÂÍT adj., pl. *gâjâiți* 1° AMD, h. 39/rar Db, Cl, Tl „răgușit"; cf. s i t e á v 1°; s i t e v í t 1°, 2°, s i t i v ă í t.

2° GM/rar Cl „gângav"; cf. c â c â í t...

GÂJGÁNIE s. f., pl. *gâjgănii* GM/rar Gr „gânganie"; cf. b â z d â g á n i e 1°...

GÂJÍȚĂ v. **gâzíță.**

GÂLBÁJ v. **gâlbáș 1°.**

GÂLBÁȘ s. m., pl. *gâlbași* 1° AMD, h. 291; GM; GD; AFLR/Il și prin Br, Cl, Tl, Cț „caltaboș"; cf. b o ș o m é t e...

2° AMD/rar Cț „mezel constând din mațele groase ale porcului umplute cu tocătură de carne, orez, ceapă și mirodenii".

3° AMD, h. 291/rar Cț „cârnat"; cf. c a r t a b ó ș 5°...

4° AFLR/rar Tl „mat gros de porc folosit la prepararea mezelurilor"; cf. c h í ș c ă[1] 6°...

– var. **gălbáj** s. m., pl. *gălbáji* 1° TDM II; AFLR/prin Vn și rar Br; 3° AMD, h. 291/rar Vn; **gălbáș** s. m., pl. *gălbași* 3° AMD/rar Tl; **gălbóji** s. m. pl. 1° AFLR/rar Vn; **gălibáj** s. m., pl. *gălibáji* 1° GM/rar Vn; **gâlbáj** s. m., pl. *gâlbáji* 1° AMD; GM; AFLR/rar Vn, Gl, Br, Cl, Tl; **gâlbój** s. m., pl. *gâlbóji* 1° AMD/rar Tl.

GÂLBÓJ v. **gâlbáș 1°.**

GÂLCÁ vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se gâlcheáză* AO, Pl. 3/rar Mh [d. amigdale] „a se inflama".

GÂLCĂ s. f., pl. *gâlci* 1° AO, h. 83/Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 46/prin Tr și rar Db, Ph, Ot, Gr „gușă (boală)"; cf. b r o á s c ă 2°...

2° AO, h. 84/Vl, Gj, Mh, Dj și prin Ot; AMD, h. 51/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț și rar Vl, Gl, If „amigdală"; cf. a m i g d a l í t ă...; pl. **gâlci cătrănitoáre** TDM I/rar Ot „amigdale inflamate, purulente": Doi copii a murit într-o săptămână dă gâlci. Să făcea beregata ca coșu [...] Și s-alegea două gâlci [...] când te uitai la ele, erea negre, ș-alea erea d-alea *cătrănitoárîle*, ș-a murit/765.

3° AO, h. 5/prin Dj și rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 28 MN/rar Vl, Ot, Tr „cucui"; cf. c u c ú i 1°...

4° AO, Pl. 12/rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 107/prin Db și rar Gr „varice"; cf. a r g í n t 1°...

5° AO, h. 142/prin Mh și rar Vl, Gj; AMD, h. 110/rar Ag, Db, Ot, Tr „flegmon la subțioară; uimă"; cf. b r o á s c ă 5°...

6° AO, h. 101; Pl. 7/prin Gj, Mh și rar Tr „cocoașă în spate, gheb"; cf. b o ș o á l c ă 2°...

7° AO, h. 268/rar Gj; AMD, h. 462/rar Ag, If, Gr „umflătură, deformare la pâinea pusă la copt"; cf. b ă ș í c ă 1°...

8° AO, h. 662/rar Mh „umflătură, mugur pe coarda de viță-de-vie, de unde iese frunza"; cf. b o b ó c 2°...

GÂLCĂRÍT s. GM/rar Ot „amigdalită": Eu am stat șase săptămâni în spital de *gîlcărît*, de gâlci d-alea rele/765; cf. a m i g d á l e...

GÂLCULÍȚE s. f. pl. AO, h. 84/rar Ot dim. de la g â l c ă 1°.

GÂLDABÁȘI v. **cartabóș 1°.**

GÂLDABÓȘ v. **cartabóș 1°.**

GÂLDAMÓȘ v. **cartabóș 1°.**

GÂLDÁN s. n., pl. *gâlddne* 1° AO, h. 332; TDO/rar Gj, Mh „mică adâncitură (în care se strânge apă)": Groapa nu s-astupă când să pune via, rază cu pământu cellant, să lasă așa puțin cu *gîldán* așa lângă ea,

când plouă să strângă apă ca să-și ia udeală TDO/921. *Gîldán* să face în urma de la copita vacii AO/962; cf. c r o v 4°...

2° AO, h. 332; AFLR/rar Dj „groapă adâncă plină cu apă": Noi dacă vrem să facem o ciutură din astea, o facem o groapă, un *gîldán* mare, săpăm cu săpătoarea AFLR/929.

3° AO, h. 710/rar Vl; AMD, Pl. 102/rar Ot „loc îngrădit în albia unui râu, unde se pune cânepa la topit"; cf. b â l v á n[2] 1°...

GÂLDĂU s. n., pl. *gâldáie* 1° AO, h. 331/rar Mh; AMD, h. 542; GM/rar Ag, Ot „helești"; cf. b e n t 2°...

2° AO, h. 332/prin Dj și rar Ot; *gâldăie*/rar Gj „baltă formată în urma unei inundații"; cf. b á l t ă 1°...

3° AO, h. 710/rar Mh, Dj „loc îngrădit în albia unui râu, unde se pune cânepa la topit"; cf. b â l v á n[2] 1°...

– var. 1° **gâltău** s. n. GO/rar Dj.

GÂLDÂBÁCI v. **cartabóș 1°.**

GÂLDÂBÁJ v. **cartabóș 1°.**

GÂLDÂBÁȘ v. **cartabóș 1°.**

GÂLDÂBÓJ v. **cartabóș 1°.**

GÂLDÂBÓȘ v. **cartabóș 1°.**

GÂLDIBÁȘ v. **cartabóș 1°.**

GÂLDOBÁȘ v. **cartabóș 1°.**

GÂLGĂRÓZ v. **gârgălód 1°.**

GÂLÍE s. f., pl. *gâlii* 1° GM/rar Bz „receptor la telefon": Era tunu întâi aici și cu telefon pus pă el și *gîlíje* albastră, zice nu tragi foc până nu auzi aici/750.

2° AMD, Pl. 115–116/rar Bz „scripete la iță"; cf. a j u t ó r 13°...

GÂLMĂ s. f., pl. *gâlme* 1° AMD, h. 51/rar Vn „amigdală"; cf. a m i g d a l í t ă...

2° AMD, h. 68/rar Db, Gr „cocoașă, gheb"; cf. b o ș o á l c ă 2°...

3° AMD, h. 28 MN; 46/rar Db, Vn, Bz, Cl „cucui"; cf. c u c ú i 1°...

4° AMD, h. 110/rar Ag, Db „flegmon la subțioară; uimă"; cf. b r o á s c ă 5°...

5° AMD, h. 107/rar Ph, Bz, Tl „varice"; cf. a r g í n t 1°...

6° AMD, h. 462/rar Gr „umflătură, deformare la pâinea pusă la copt"; cf. b ă ș í c ă 1°...

7° GM/rar Cl „grămadă, căpiță din păstăi de fasole": Toată lumea punea căpițile pe laturi, așa, *gîlmili* de fasole/864.

GÂLTĂU v. **gâldău 1°.**

GÂLVIȚĂ v. **gârbiță 1°.**

GÂMBIȚĂ s. f., pl. *gâmbiți* AMD, Pl. 81/rar Vl „musculiță bețivă"; cf. b e á t ă 3°...

– var. **drâmbiță** s. f., pl. *drâmbițe* AMD, Pl. 81/rar Db; **ghímbiță** s. f., pl. *ghímbiți*/rar Vl.

GÂMFÁ vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se gâmfă* 1° AO, h. 268; Pl. 35; AFLR/prin Gj; *se gâmfează* AO, Pl. 35/rar Mh [d. pâine, cozonac etc. puse la copt] „a se umfla excesiv și a crăpa (deformându-se)"; cf. b ă ș i c á...

2° AO, Pl. 124/rar Gj [d. caș] „a dospi excesiv (umflându-se)"; cf. b o r ș í 1°...

3° AO, Pl. 4/rar Gj [d. fălci] „a se umfla, a se inflama (din cauza infecției)".

GÂMFÁT adj., pl. *gâmfáți*, f. *gâmfátă* 1° AO, h. 60, 61/rar Gj [d. om] „gras"; cf. d u d u m á n ă...

2° AO, h. 584/rar Mh [d. pământ] „afânat"; cf. a r s...

3° AO, h. 268/rar Dj [d. pâine] „cu umflături, deformată la copt"; cf. b ă ș i c á t ă 3°.

GÂMFĂTÚRĂ s. f., pl. *gâmfătúri* AO, h. 268/rar Mh „umflătură, deformare în pâinea pusă la copt"; cf. b ă ș í c ă 1°...

GÂNDÁC s. m., pl. *gândáci* 1° ~ **de Colorátu** GO/rar Mh „gândac-de-Colorado".

2° art. **gândácul grâului** GM/rar Br „un fel de gărgăriță (care se dezvoltă în bobul de grâu)": Venea gândacii și-l sugea, îl strica. Era un fel de gândaci care le spunea *gîndácu grîului*/751.

3° AO, h. 567/rar Mh „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

GÂNDĂCÍ vb. IV refl. AMD; AFLR/rar Db, Gr [d. copilul mic] „a se juca umblând de-a bușilea; a-și face de lucru".

GÂNDĂCIOÁICĂ s. f. GM/rar Gr „femelă a viermelui de mătase";: cf. f l u t u r o á i c e...

GÂNDEÁLĂ s. f., în **a sta pe ~** GO/rar Gj „a sta pe gânduri”.

GÂNDURÍ vb. IV refl. GM/rar Ph „a fi îngândurat, a fi frământat de gânduri”: De doi ani şi două luni singurel dorm acu şi când încep să mă mai vait, mai *mă gândurésc*, că de pe la unu, două, adio somnu/719; cf. m â n c á 2°...

GÂNÉŢ v. **gâniáţ 1°**.

GÂNG adj., pl. *gângi* AO, h. 57/Gj şi rar Vl, Mh, Ot; *gânji*/rar Ot „gângav”; cf. c â c â í t...

GÂNGĂÍ v. **gângâí 1°**.

GÂNGĂIÁLĂ s. f. AO, h. 57/rar Mh „vorbire gângavă”.

GÂNGĂÍT v. **gângâít**.

GÂNGĂNÍ vb. IV **1°** tranz. şi intranz., ind. prez. 3 sg. **gângăne (vorba)** AO, h. 57/prin Dj şi rar Gj, Ot; *gângănéşte*/rar Mh, Dj „a gângăvi”; cf. r i s i p í 1°.

2° var. **gârgăí** vb. IV intranz. AO, h. 420/rar Mh „a guiţa”; cf. c h i r ă í 3°...

– var. 1° **gângăí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *gângăie* AO, h. 57/rar Mh, Dj; *gângăiéşte* AO/rar Mh; **gângâí** vb. IV AMD/rar Tl.

GÂNGĂÍ v. **gângăní 1°**.

GÂNGÂÍT adj., pl. *gângâíţi*, AMD, h. 32/rar Ot „gângav”; cf. c â c â í t...

– var. **gângăít** adj., pl. *gângăíţi* AO, h. 57/rar Dj; **gârgăvít** adj., pl. *gârgăvíţi* AMD, h. 39/rar Tr.

GÂNIÁŢ (3 sil.) s. m., pl. *gâniéţi* **1°** GM/rar Vl, Ot „găinaţ”.

2° TDM III/rar Il „murdărie, excrement al viermilor de mătase”.

– var. 1° **gânéţ** s. m., pl. *gânéţi* GM/rar Ag, Db; **gâniéţ** (3 sil.) s. m., pl. *gâniéţi* GM/rar Db.

GÂNIÉŢ v. **gâniáţ 1°**.

GÂNJ s. n. şi m. **1°** pl. *gânjuri* AMD, Pl. 137/rar Cl, Il „băţ (lung) cu cârlig la un capăt, folosit de ciobani la prinsul oilor”; cf. a r c á n 1°...

2° pl. *gânji* AFLR/rar Tr „bucată de funie sau de sârmă cu ajutorul căreia sunt introduse tuburile de ciment în puţ”: Bagă tuburile [în puţ], bagă cu sfoara, zis cu... c-o sârmă zis, c-un *gînj*/793.

3° AMD, Pl. 171/rar Tr „unealtă folosită de dogar la răsucirea fâşiilor de tei”; cf. a d u c ă t ó r[2]...

4° pl. *gânji* AO, h. 651/rar Mh „inelul de fier care îmbracă partea de jos a leucii”; cf. b á n d ă[2]...

GÂNJÉI v. **gânjéu 4°**.

GÂNJÉU s. n., pl. *gânjéie* **1°** AO, Pl. 128/rar Gj „b r o a s c ă la moară”; cf. b r o á s c ă 11°...

2° AO, Pl. 130/rar Vl „şiştor (la moară)”; cf. g â t 4°, m ă s e á 4°, s p e t e á z ă 17°, ş i ş t o á r e 1°, u r é c h e 13°, z i m ţ 4°.

3° var. **crânjéu** s. n., pl. *crânjéie* AMD, Pl. 166/rar Ph „fusul pe care se învârteşte rotiţa de acţionare a pietrei alergătoare, la moară”; cf. c e p 11°...

4° AO, Pl. 130/rar Vl, Mh, Tr „gaura din piatra zăcătoare prin care trece fusul pe care se roteşte rotiţa de acţionare, de angrenare a pietrei alergătoare, la moară”; cf. g ú r ă 11°.

5° AO, Pl. 130/rar Vl; *gânjáuă*/rar Vl „bucată de lemn, dop pus în gaura pietrei zăcătoare pentru ca, la măcinat, să nu curgă făina sau boabele sub moară”; cf. a s t u p ú ş 2°...

– var. **cânjéu** s. n., pl. *cânjéie* 4° AMD, Pl. 166/rar Ph; 5° AMD, Pl. 166/rar Ph; **gânjéi** s. n., pl. *gânjéie* 5° AO, Pl. 130/prin Mh şi rar Vl, Gj; **ghinjéi** s. n. 5° AO/rar Vl.

GÂNO s. f. voc. AFLR/rar Cţ „proasto”: Îşi face bagaju şi poteca la armată! rămâi, tu *gîno*, acuma în urmă!/896; cf. b a l a m ú t 2°...

GÂNSÁC s. m., pl. *gânsáci* **1°** AO, Pl. 69/Gj, prin Mh şi rar Vl; AMD, h. 300/Br, prin Vn, Tl, Cţ şi rar Gl, Bz, Tr „gâscan”; cf. g â n s ó c.

2° AO, h. 728/rar Gj „slobozitor la războiul de ţesut”; cf. d o r â n g á r 2°...

– var. 1° **gâsnác** s. m., pl. *gâsnáci* AMD, h. 300/Tl, prin Cţ şi rar Br, Ot; **gâznác** s. m., pl. *gâznáci*/prin Il, Cţ şi rar Cl.

GÂNSÓC s. m., pl. *gânsóci* AO, Pl. 69/Dj, Ot şi rar Mh, Tr; GM/rar Tr „gâscan”; cf. g â n s á c 1°.

GÂRĂÍ v. **râgăí 1°**.

GÂRÂÍ[1] v. **cârâí 2°**.

GÂRÂÍ[2] v. **guruí 1°**.

GÂRÂÍ[3] v. **râgăí 1°**.

GÂRBEŢ v. **gârbiţă 1°**.

GÂRBINĂ s. f. GO/rar Mh „ceafă (la om)”; cf. b e r e g á t ă 3°...

GÂRBIŢÁ vb. I refl. GM/rar Gr „a-şi întinde gâtul (scoţând în evidenţă g â r b i ţ a 1°)”: *Mă gîrbiţám*, mi să ridica, că eram şi eu mai grasă, mi se ridica gărbiţa ici, guşa/826.

GÂRBIŢĂ s. f., pl. *gârbiţe* **1°** AO, h. 78/prin Mh şi rar Vl, Ot; AMD, h. 46; GM/Ot, prin Ag, Tr şi rar Db, Ph, Bz, Gr; *gârbiţi* AO/rar Vl, Gj; AMD/prin Tr şi rar Ag, Db, Ph, Ot „guşă, bărbie”: E gras că e guşat, are-o *gârbiţă* ca de taure AMD/772; cf. b á r b ă 2°...

2° AMD, h. 31/rar Vn „omuşor”; cf. b e r e g á t ă 2°...

3° AMD, h. 52 MN/rar Vn „beregată, esofag”; cf. b e r e g á t ă 1°...

4° AO, h. 429/rar Ot; AMD, h. 301/rar Ph, Ot; *gârbiţi* AO/rar Gj „bărbie la găini”; cf. a l b i ş o á r ă 3°...

5° pl. *gârbiţi* AMD, h. 663/rar Bz „ceafa jugului”; cf. c ă p ă ţ ă n ă 5°...

– var. 1° **gâlviţă** s. f., pl. *gâlviţe* AO, h. 78/rar Vl; **gârbeţ** s. n., pl. *gârbeţe* AO/rar Mh; **gârbíţă** s. f., pl. *gârbíţi*/rar Gj; **gârviţă** s. f., pl. *gârviţe* AO/rar Dj; AMD, h. 46/rar Ot.

GÂRBÍŢĂ v. **gârbiţă 1°**.

GÂRBOVÁT adj., pl. *gârbováţi* AO, Pl. 17/rar Mh „cocoşat, gârbov”; cf. c o c o ş é ţ i...

GÂRBOVEÁN s. m., pl. *gârbovéni* AO/952 „locuitor din comuna Gârbovu”.

GÂRBOVÍNI s. pl., în **a sta pe ~** loc. vb. AO, h. 121/rar Gj „a sta pe vine”; cf. c h i u p 2°...

GÂRBOVIŢĂ s. f., pl. *gârboviţe* AO, h. 78/rar Mh „bărbie, guşă (la om)”; cf. b á r b ă 2°...

GÂRCĂLÓD v. **gârgălód 1°, 3°**.

GÂRCĂRÓD v. **gârgălód 3°**.

GÂRCÍ vb. IV intranz. AO, h. 420/rar Mh „a guiţa”; cf. c h i r ă í 3°...

GÂRDĂBĂŞI v. **cartabóş 1°**.

GÂRFUÍ v. **grohoí**[2].

GÂRGAV adj., pl. *gârgávi* AMD, h. 39/rar Tr „gângav, bâlbâit”; cf. c â c â í t...

GÂRGĂÍ v. **gângăní 2°**.

GÂRGĂÍŢĂ v. **gărgăriţi**.

GÂRGĂLĂU s. n., pl. *gârgăloáie* AO, h. 85/rar Dj „mărul lui Adam”; cf. g â r g ă l ó d 1°, g â r l e á n 2°, g â r l é j 2°, g h i ţ i t o á r e, î n g h i ţ i t o á r e 3°, l i m b u r ú ş 2°, l o c 2°, m e l c 3°, m o m í c 2°, m u ş t ú c, n o d 3°, o m u ş ó r 1°, o s 6°, o u 2°, o u ş ó r 2°.

GÂRGĂLÓD s. n., pl. *gârgăloáde* **1°** AO, h. 85/Gj, Mh; *gârgălóduri*/rar Mh şi s. m., pl. *gârgălózi*/rar Gj „nodul gâtului, mărul lui Adam”; cf. g â r g ă l ă u...

2° AO, h. 56/rar Gj „omuşor”; cf. b e r e g á t ă 2°...

3° AFLR/rar Mh „gâtlej, esofag (la păsări)”; cf. b e r e g á t ă 1°...

– var. **gărgălód** s. n., pl. *gărgăloáde* 1° AO, h. 85/rar Gj; **gâlgăróz** s. n. 1° AO/rar Gj; **gârcălód** s. n., pl. *gârcăloáde* 1° AO/Mh; 3° AFLR/rar Mh; *gârcălóduri* 1° AO/rar Mh; **gârcăród** s. n. 3° AFLR/rar Mh; **gârgălóţ** s. n. 1° AO/rar Gj; **gârgălóz** s. n., pl. *gârgăloáze* 1° AO/rar Gj.

GÂRGĂLÓŢ v. **gârgălód 1°**.

GÂRGĂLÓZ v. **gârgălód 1°**.

GÂRGĂRIŢĂ v. **gărgăriţi**.

GÂRGĂRÍŢĂ v. **gărgăriţi**.

GÂRGĂVÍT v. **gângâít**.

GÂRÍGĂ v. **căríge**.

GÂRJĂVÍ vb. IV intranz. AMD, h. 39/rar Tr „a răguşi”; cf. s i t i v í.

GÂRLÁJ v. **griláj 2°**.

GÂRLÁN s. m., pl. *gârláni* GM/rar Ag „soi de prun cu fructe mari şi lunguieţe”.

GÂRLĂ s. f. AO, h. 330/rar Dj, Ot „gură (de apă curgătoare)”.

GÂRLÁÍ v. **gurluí 1°**.

GÂRLĂNOÁSĂ adj. f., pl. *gârlănoáse*, **prúne ~** AMD, h. 357; GM/rar Db, Ph, Il

„soi de prune mari şi lunguiețe (uşor gătuite spre coadă)"; cf. m o t r ú n ă 2°, p l o s c á t ă, s t i c l o á s ă.

GÂRLEÁJ v. **griláj 2°**.

GÂRLEÁJĂ v. **gârléj 1°**.

GÂRLEÁN s. n., pl. *gârléne* **1°** AO, h. 86; GO/prin Dj şi rar Ot „gâtlej, esofag"; cf. b e r e g á t ă 1°...

2° AO, h. 85/prin Dj şi rar Ot „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

GÂRLÉJ s. n., pl. *gârléjuri* **1°** AO, h. 86/rar Dj, Ot; AMD, h. 52 MN; AFLR/prin Db, Ph şi rar Vl, Ag, Gl, Ot, Gr, Cț; *gârléje* AO/prin Dj, Ot şi rar Vl, Tr; *gârléji* AFLR/rar Gr „esofag, beregată, gâtlej"; cf. b e r e g á t ă 1°...

2° AMD, h. 52/Ag şi rar Vl, Db, Ph, Bz, Tr, If, Gr, Cl, Il, Cț; *gârléje* AO, h. 85/rar Vl, Gj, Dj „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

3° AMD, h. 31/prin Ag şi rar Db, If, Cl „omuşor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

– var. **câcléj** s. n. 1° GO/rar Gj; **gâcléj** s. n., pl. *gâcléjuri* 2° AO, h. 85/rar Vl, Gj, Dj; *gâcléje*/rar Gj; **gâgléj** s. n., pl. *gâgléjuri*, *gâgléje* 1° GO/rar Vl, Mh; 2° AO/rar Dj; **gârleájă** s. f., pl. *gârléje* 1° AMD, h. 52 MN/rar Ag, Bz; **gârtéj** s. n., pl. *gârtéje* 2° AO/rar Vl; **grâgléj** s. n., pl. *grâgléje* 1° AO, h. 86/rar Dj; **grigléj** s. n., pl. *grigléje* 1° AO/rar Mh.

GÂRLEÁN s. m., pl. *gârléni* AO/998 „locuitor din satul Gârla (com. Izlaz)".

GÂRLÍCE s. f. **1°** pl. *gârlíci* AMD, h. 536; 538/rar Vl, Db, Ph dim. de la *gârlă* („apă mică, curgătoare"); cf. g â r l o á c ă, g â r l o á i c ă, g â r l o á i e.

2° GM/rar Il „şanț de scurgere a apei pe un teren": Umplea groapa aia şi da drumu pe... pe *gîrlîce*, în grădina de zarzavat/838.

GÂRLÍCI s. n, pl. *gârlíce* **1°** AO, h. 190; 202/rar Dj, Ot; AMD, h. 185/rar Vl „intrare îngustă în bordei (sau în pivniță)"; cf. c e l á r 6°.

2° AFLR/rar Gr [înv.] „adăpost (lângă stâna de câmpie) unde se depozitau lemnele pentru iarnă": Terasă mică, aia-i spunea *gârlîc* dă pădure. Tăiam, luam lemne dân pădure şi puneam în *gârlîc*/830.

3° GM/rar Ph „nişă în peretele gropii de la l o j n i ț ă unde se face focul".

4° GM/rar Cl [înv.] „groapă adâncă, arsă cu paie, amenajată pentru depozitarea grânelor": *Gârlîc̦u*, care îi spuneam noi la groapă, *gârlîc̦u* ăla era atât de înalt şi pe urmă pornea coptorosit aşa/869; cf. g h i v é c i l 1°, g r o á p ă 2°, o r b 3°, t ă t ă r â i e.

5° var. **gârlíg**, s. n., pl. *gârlíge* AMD, h. 175/rar Tr „prispă"; cf. a m v ó n...

GÂRLOÁCĂ s. f., pl. *gârloáce* AMD; TDM I; AFLR/rar Db, Ot „gârlă mică"; cf. g â r l í c e 1°...

GÂRLOÁICĂ s. f. GM/rar Vn „gârlă mică"; cf. g â r l í c e 1°...

GÂRLOÁIE s. f., pl. *gârlói* AMD, h. 538/rar Bz „gârlă mică"; cf. g â r l í c e 1°...

GÂRLUÍ v. **gurluí 1°**.

GÂRMÁZ v. **grumáz 1°**.

GÂRNEÁȚĂ s. f. AMD, h. 417/prin Vn şi rar Bz „tufă de stejar care nu face ghindă".

GÂRNEȚÍŞ s. n. AMD, h. 418/rar Vn „stejăriş"; cf. b u h á r c ă...

GÂRNIȚĂ s. f. AMD, h. 417; 419; AFLR/prin Tr şi rar Ag, Vn, Gr, Cl „varietate de stejar din zona de câmpie"; cf. c a r a p e l í t...

GÂRTÁN s. m., pl. *gârtáni* AMD/rar Db „om mic de statură"; cf. t i t i f ó i.

GÂRTÉJ v. **gârléj 2°**.

GÂRTEJÁTĂ adj. f. GO/rar Vl [d. gogoaşa viermilor de mătase] „subțiată la mijloc"; cf. g â t u í t ă, î n c u r m á t ă.

GÂRTÍÍ v. **gârtoní**.

GÂRTONÍ vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *gârtoáne* AO, h. 420/rar Mh „a guița"; cf. c h i r ă í 3°...

– var. **gârtíí** vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *gârtie* AO, h. 420/rar Mh.

GÂRVIȚĂ v. **gârbiță 1°**.

GÂSCÁN s. m., pl. *gâscáni* **1°** AO, h. 728/rar Gj, Mh „slobozitor la războiul de țesut"; cf. d o r â n g á r 2°...

2° AO, h. 729/rar Mh „m u i e r u ş c ă la război"; cf. a m n á r 3°...

– var. 2° **gâscár** s. m. GO/rar Mh.

GÂSCÁR v. **gâscán 2°**.

GÁSCĂ s. f., pl. *gâşte* **1°** AMD, h. 189; GM/rar Ag „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

2° GM/rar Ag „lemn lat, scândură prinsă la un capăt de stâlpul gardului şi la celălalt de poartă, ținând loc de balama".

3° AO, h. 728, 729; GO/prin Gj, Mh şi rar Dj „m u i e r u ş c ă la război"; cf. a m n á r 3°...

4° AMD, h. 698/rar Db „menghină de fier (fixată la capătul tejghelei de lucru)"; cf. c l á m ă 1°...

5° AO, Pl. 124/prin Vl şi rar Mh; AMD, Pl. 144–145/rar Ot „bulz"; cf. b o ț 1°...

GÂSCĂRÍE s. f. colect. AFLR/rar Gr „mulțime de gâşte": Era *gâscărîe* acolo pă gârlele-alea/834.

GÂSCÚȚĂ s. f. AO, Pl. 124/rar Mh dim. de la g â s c ă 5°.

GÂSÉLNIȚĂ s. f., pl. *gâsélnițe* AO, Pl. 116/prin Dj „larvă a unui fluture care atacă albinele; găselniță"; cf. c a r é t e...

– var. **căsélniță** s. f., pl. *căsélnițe* AO, Pl. 116/prin Vl şi rar Mh; **găstélniță** s. f., pl. *găstélnițe*/rar Ot; **gâşélniță** s. f./rar Dj; **gâzălniță** s. f./rar Dj.

GÂSNÁC v. **gânsác 1°**.

GÂT s. n., pl. *gâturi* **1°** AO, h. 633/prin Mh; art. **gâtul coásei**/rar Mh, Dj; AMD, h. 635/Cț, prin Ph, Vn, Br, Tl şi rar Db, Bz, Cl, Il „măseaua coasei"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

2° art. **gâtul leócii** AMD, h. 660/rar Tr „inel metalic la capătul de jos al leucii"; cf. b á n d ă[2]...

3° art. **gâtul sóbei** GM/rar Ot „partea prin care se leagă soba (zidită) de horn"; cf. u r l ó i 5°...

4° art. **gâtul mórii** AMD, Pl. 165/rar Vn „şiştor la moară"; cf. g â n j é u 2°...

5° art. **gâtul mórii** AMD, Pl. 166/rar Vn „bucată de lemn, dop pus în gaura pietrei zăcătoare, pentru a nu curge făina sau boabele sub moară la măcinat"; cf. a s t u p ú ş 2°...

6° art. **gâtul mórii** AMD, Pl. 167/rar Bz „gaură în piatra alergătoare prin care cad grăunțele între pietrele morii la măcinat"; cf. g u r í ț ă 3°, s â n 2°, t i g ă í ț ă 2°.

7° AFLR/rar Cț „partea din mijloc, constând dintr-o pătrățică, a desenului pentru jocul numit şotron".

8° în expr. **a da în ~** GM/rar Ot „a pârî, a denunța".

GÂTÁR s. n., pl. *gâtáre* AMD, h. 663/rar Bz „ceafa jugului"; cf. c ă p ă ț â n ă 5°...

GÂTÂREÁZĂ s. f., pl. *gâtâréze* AMD, h. 52 MN; GD/rar Tl „beregată, esofag"; cf. b e r e g á t ă 1°...

GÂTIȚĂ s. f., pl. *gâtițe* AMD, h. 31/rar Tl „omuşor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

GÂTÓS adj., pl. *gâtóşi* GM/rar Vn „încăpățânat, nesupus": Ăia care a fost mai *gâtóş* n-a vrut să spuie/728.

GÂTUÍTĂ adj. f., pl. *gâtuíte* GM/rar Br [d. gogoşile de mătase] „sugrumată la mijloc": Fluturoaicele erau cu... *gîtuîte* aşa şi... fluturii sânt aşa drepte gogoşile/738; cf. g â r t e j á t ă...

GÂTULÉȚ s. n. AFLR/rar Cț dim. de la *gât* (de sticlă)": Pun un *gâtulèț* de ulei deasupra sticlei [cu bulion]/891.

GÂTURÁR s. GO/rar Ot „laringită".

GÂȚÁ v. **agățá**.

GÁȚA, ~ mâța s. compus AMD/rar Tr „numele unui obicei din Săptămâna Mare: miercuri, înainte de Paşti, copiii colindă prin sat şi primesc ouă".

GÁȚĂ[1] s. f. GM/rar Br „pasăre de baltă; nagât".

GÁȚĂ[2] s. f., în expr. **a fáce ~** GM/rar Br „a face mofturi; a refuza": Mai mă duceam la alta de fapt, da îmi *făcâ gâță* şi ea, la care să mă... [duc]?/749; cf. c o r n 3°...

GÂZĂLNIȚĂ v. **gâsélniță**.

GÂZÍȚĂ s. f., pl. *gâzíți* AMD, Pl. 81/rar Vn „musculiță bețivă"; cf. b e á t ă 3°...

GÂZLÓC s. m., pl. *gâzlóci* AMD, h. 300/rar Tr „gâscan"; cf. g â n s á c 1°...

GÂZNÁC v. **gânsác 1°**.

GEAC s. n., pl. *geácuri* **1°** AO, h. 510; TDO; AFLR/Dj şi rar Vl, Gj, Mh, Tr; AMD, h. 402/rar Tr „traistă mică; trăistuţă"; cf. t e c ş í l ă.

2° AO, h. 783; Pl. 64; 175; AFLR/prin Gj, Dj şi rar Vl, Mh „sedilă"; cf. c é n d e l ă 2°...

3° AMD; GM/prin Tr „sac de pânză rară în care se storc strugurii": Toamna o culegem [via], venim acasă ş-o stoarcem în *ĝeácuri*, nu avem presă GM/708.

4° AO, h. 459/rar Ot „traistă din piele sau din pânză în care cosaşul îşi ţine cutea".

5° art. **geácul ăl gros** GO/rar Dj „tobă, mezel preparat în cecul porcului"; cf. b a b í c...

– var. 3° **geácă** s. f. GM/rar Tr; **jácă** s. f., pl. *jăci* AMD/rar Tr.

GEÁCĂ v. **geac 3°**.

GEAI s. GM/rar Br „zeamă, suc al bucatelor": Toba o coasem puţin acolo pe unde băgăm ş-o punem la fiert iar, tot în *ĝeáiu*-ăla al ei; cf. z e r e á ţ ă.

GEALÓN s. n., pl. *gealoáne* AMD, Pl. 176/rar Ag „ciubucar, jalon de făcut ciubuce; cf. c i u b ú c 3°...

GEAMANTÁL s. n., pl. *geamantále* GM; AFLR/rar Vl, Ph, Vn „geamantan"; cf. s a n d á c 4°.

GEAMAZLÁCURI s. n. pl. AMD, h. 174; GM/rar Ot, Tr „verande, geamlâcuri"; cf. b a l c ó n...

GEÁMĂN s. m. AO, h. 598/rar Gj „cópil de porumb"; cf. c ă ţ é l 6°...

GEAMBARÁUA s. f. art. GM/rar Db „geamparalele".

– var. **ceamparálele** s. f. pl. art. AFLR/rar Gr.

GEAMBÁŞ s. m. **1°** AO, h. 373/prin Dj şi rar Ot; AMD, Pl. 12/prin Tr şi rar Vn, Br, Ot, Gr „negustor de vite".

2° cu val. adj. GM/rar Vn „hâtru, glumeţ"; cf. b l e o j...

– var. 1° **geambáz** s. m. AMD, Pl. 12/rar Tr.

GEAMBÁZ v. **geambáş 1°**.

GEAMBĂŞÍ v. **gembăşí**.

GEAMLÁC s. n., pl. *geamlácuri* AMD, h. 343; GM/rar Vn, Br, Tr, Cl „ramă cu ochiuri de geam pentru acoperit răsadniţa": Să face *ĝeamlíc* special [pentru răsaduri] GM/733; cf. c o ş[1] 9°...

GEÁNĂ s. f., pl. *géne* **1°** AO, h. 39, 40/rar Mh; AMD, h. 19 MN/rar Db, Ot „sprânceană"; cf. s p r â n c e á n ă 1°.

2° AO, h. 37/rar Vl; AMD, h. 19/rar Ph, Ot, Tr, Gr, Tl „pleoapă"; cf. b o b o á ş ă 2°...

3° pe sub ~ loc. adv., în *a se uitá* ~ ~ ~ AO, h. 35/rar Ot; AMD, h. 18/rar Tl „a se uita cu coada ochiului, pe furiş"; cf. a s c ú n s 1°...

4° ~ de zíuă, în expr. *a fi* ~ ~ ~ AMD, h. 504/rar Vn „a se crăpa de ziuă"; cf. c u n o á ş t e...

GEANGHÍRĂ v. **cinghél 4°**.

GEAR s. n., pl. *geáruri* AMD, h. 492, 493; GD/prin Tl „broboadă neagră, cu ciucuri".

GEARÁP v. **cearáp**.

GEAU, ~ ~ interj. GM/rar Tr „cuvânt care imită scheunatul căţeilor"; cf. h e u.

GECÚI s. AO, Pl. 64; GO/rar Mh, Dj „sedilă"; cf. c é n d e l ă 2°...

GECÚŢ s. GO/rar Gj dim. de la g e a c 2°.

GECÚŢĂ s. f. GM/rar Tr dim. de la *geacă*.

GEGERÁ v. **degerá 1°**.

GÉGET v. **deşti 1°**.

GEGETÁR v. **degetár**.

GELÉPCĂ v. **jelétcă**.

GELOFÁN v. **ceolofán**.

GELOZÍ vb. IV tranz. AMD/rar Ag „a fi gelos pe cineva": A *ĝelozít*-o prea mult/790.

GEMÁR s. m., pl. *gemári* AMD; GM/rar Db „negustor ambulant de geamuri, geamgiu".

GEMĂNÁR s. m., pl. *gemănári* AMD/741 „locuitor din comuna Gemenele".

GEMĂNÁRE s. f., pl. *gemănări* **1°** AMD, h. 204/rar Ag „prăjină de care se atârnă găleata puţului"; cf. b é l d i e 1°...

2° var. **giumânáre** s. f., pl. *giumânări* AMD, h. 202/rar Db „cumpăna fântânii"; cf. c ú m p ă n ă 1°...

3° var. **gemânáre** s. f., pl. *gemânări* AO, h. 524/rar Dj „ramificaţie din tulpina unui copac; ramură"; cf. c o r n 8°...

4° var. **gemânáre** s. f., pl. *gemânări* AO, h. 105/rar Vl, Gj, Dj „încheietura piciorului cu abdomenul; vintre"; cf. p o v o i á l ă 2°, s l a b í ţ, ş á u c ă, v í n t r i c e, v i n t r i c é l 1°.

5° AMD, h. 41/rar Ot „colţ de măsea rămas în maxilar (după extracţie)"; cf. b u t 14°...

6° var. **giumunáre** s. f., pl. *giumunări* AFLR/rar Ag „nivelă cu bulă de aer; cumpănă"; cf. b o l o b ó c 1°...

7° var. **giumânáre** s. f., pl. *giumânări* AMD, h. 530/rar Db, Ph „ţurţure de gheaţă"; cf. b u r l á n 3°...

– var. 1° **giminăre** s. f., pl. *giminări* AMD, h. 204/rar Db; **giumănáre** s. f., pl. *giumănări* AMD/rar Db; **giumânáre** s. f., pl. *giumânări* AO, h. 218/rar Vl; AMD; GM/Ag, Db, Ph şi rar Vn , If, Il; **jumânáre** s. f., pl. *jumânări* AMD/rar Db, Bz.

GEMĂNĂLÁTĂ adj. f. GO/rar Mh [d. crengi] „îngemănată".

GEMÂNÁRE v. **gemănáre 3°, 4°**.

GEMBĂŞÍ vb. IV GM/rar Gr „a negustori vite, a face pe g e a m b a ş u l": Aveam un frate, cam *ĝembăşéá*, lua vite d-astea aşa, vindea, nu ştiu ce/825.

GEMBĂŞÍE s. f. AMD, h. 373/rar Tl „negustorie": Geambaş, face, *ĝembăşíie*, negustorie, care vinde marfa la prăvălie, face negoţ/871.

GÉME vb. III **1°** AO, h. 421/Mh, Dj, Ot şi prin Gj; AMD, h. 288/Db, Ph, Vn, Bz, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Ag, Br, If, Gr şi rar Vl „a grohăi"; cf. g â f â í 1°...

2° AMD, h. 254/rar Br „a mugi"; cf. b o c ă n í...

3° var. **gemeá** vb. II, 1 pl. *gemém* AO, h. 920/crt.; AMD, ch. 459/Db, Ph, Ot, Tr, Cl, Il, prin Vl, Ag, Bz, If, Gr, Cţ şi rar Vn, Tl; 3 sg. *gemeáză* AMD/rar Ag, Bz, Tr, Gr, Cţ „a scoate sunete nearticulate, specifice, din cauza durerii".

GEMEÁ v. **géme 3°**.

GEMENEÁN s. m., pl. *gemenéni* AMD/696 „locuitor din satul Gemenea".

GEMELÉŢ s. n. AFLR/rar Gr dim. de la *geam*; cf. g e m ú ţ.

GEMÚŢ s. n. AMD, h. 185; GM/rar Br, Il; GD/rar Cţ dim. de la *geam*: Am vrut să mă uit p-un *ĝemúţ* aşa GD/894; cf. g e m e l é ţ.

GENÍ vb. IV tranz. AMD, h. 18/rar Ph „a vedea pe cineva, a se uita la cineva": Te *ĝenésc* cu coada ochiului/718.

– var. **giná** vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *gineáză* AMD, h. 18/rar Il.

GENLATÍNĂ s. f. TDM II/rar Vn „gelatină, aspic"; cf. t r e m u r í ş, t r e m u r ú ş.

GENÚCHE v. **genúnche 1°**.

GENÚCHI v. **genúnche 1°**.

GENÚCHIU v. **genúnche 1°**.

GENÚNCHE s. m., pl. *genúnchi* **1°** AO, Pl. 9; AFLR/crt.; AMD, h. 85; AFLR/rar Vl, Ag, Vn, Ot, Tl, Cţ; *genúnţ* AO/rar Gj şi pl. *genúnche* AMD/ rar Tl „genunchi".

2° AO, h. 635/rar Mh „mânerul coasei"; cf. c ă l c â i 11°...

– var. **genúche** s. m., pl. *genúchi* AO, Pl. 9/rar Tr; AMD, h. 85, 86; TDM I, II, III; AFLR/Db, Tr, prin Ag, Ph, Br şi rar Vn, Bz, Ot, Il, Tl, Cţ şi s. n., pl. *genúchiuri* AMD/rar Ot; s. f., pl. *genúche*/rar Gr; **genúchi** s. m., pl. *genúchi* AMD, h. 85; TDM II, III; AFLR/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Tr, Gr, Cl, Il, Cţ, prin Vn, Ot, Tl şi rar If şi s. n., pl. *genúchiuri* AMD/rar Ag, Db, Bz, Br, Tr; *genúche*/rar Ot, Tr, Cl, Il; **genúchiu** s. m., pl. *genúchi* AMD/prin Bz şi rar Db, Vn, Br şi s. n., pl. *genúche*/rar Bz; *genúchiuri*/rar Bz; **genúnchi** s. n., pl. *genúnche*, *genúnchiuri* AMD/rar Bz; **genúnchiu** s. m., pl. *genúnchi* AMD/rar Ph, Gl, Br; **geonúchi** (2 sil.) s. m. şi n., pl. *geonúchi* AMD/rar Cl, Il; *geonúchiuri*/rar Cl, Cţ; **ghenúche** s. m., pl. *ghenúchi* AMD;

TDM III; AFLR/rar Db, Ph, Bz, Gr; **ghenúchi** s. m. şi n., pl. *ghenúchi* AMD/Ph, prin Ag, Db şi rar Br, Cl; *ghenúche*/rar Ag, Db, Bz, Gr; *ghenúchiuri*/rar Db, If; **ghenúichi** (2 sil.) s. m., pl. *ghenúichi* AMD/rar Db; **ghenúnche** s. m., pl. *ghenúnchi*/prin Vl, Ag; **ghenúnchi** s. m., pl. *ghenúnchi*/rar Vl, Ag, Ph, Tl.

GENUNCHÉR s. GM/rar Bz „bucată de piele folosită de lucrătorii la pădure pentru a le proteja genunchii".

GENÚNCHI v. **genúnche 1°**.

GENÚNCHIU v. **genúnche 1°**.

GEONÚCHI v. **genúnche 1°**.

GEORGEOVEÁ v. **cerceveá 2°**.

GEOTÍ (2 sil.) vb. IV intranz. GM/rar Db [d. câini] „a scheuna, a chelăcăi"; cf. c ă ţ ă n í 3°...

GER s. n., în expr. **a-i fi ~** AO, h. 113/rar Mh „a-i degera degetele (de la mâini)"; cf. î n g h e ţ á 1°.

GERÁNTĂ v. **gherlántă 1°**.

GERÁR s. m. AMD, h. 505/rar Bz, Tr „numele lunii ianuarie"; cf. c ă l i n d á r 2°...

GERGEVEÁ v. **cerceveá 4°**.

GERÍLĂ s. m. **1°** AO, Pl. 43/rar Mh „numele lunii decembrie"; cf. d e c é m b r i e...

2° AMD, h. 505/rar Ag, Bz, Tr „numele lunii ianuarie"; cf. c ă l i n d á r 2°...

GERMĂNÉŞTE adv. AMD/rar Br „nemţeşte".

GERUIÁLĂ s. f. AO, h. 319/rar Vl; AMD, h. 530/rar Ph „chiciură"; cf. b u r é z...

GEŞT v. **deşti 1°**.

GEŞTI v. **deşti 1°**.

GÉTELEA v. **deşti 4°**.

GEUNÍ vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *géune* AMD, h. 292; GM/rar Ot, Tr [d. câini] „a scheuna"; cf. c ă ţ ă n í 3°...

GHEÁBĂ v. **gheb**.

GHEAL interj. AMD/rar Cţ „cuvânt cu care se îndeamnă boul să intre cu gâtul în jug".

GHEÁRĂ s. f., pl. *gheáre* **1°** AO, h. 536/rar Gj „ghimpe, spin, ţeapă"; cf. g h i m p á n, m ă r ă c í n e 1°, ş t e p 6°, ţ e á p ă 8°.

2° AMD/rar Tr „plantă fibroasă, din care se fac frânghii".

3° AMD, Pl. 56/rar Gr „greblă mai mică aplicată la coasă pentru a îndrepta spicele într-o singură direcţie"; cf. c a r a g á ţ ă 2°...

4° AMD, h. 686/rar Ot „ghin"; cf. c i o c [2] 11°...

GHEARLÁNTĂ v. **gherlántă 1°**.

GHEÁŢĂ s. f. **1°** AO, h. 782/rar Dj [fig.] „caş abia închegat, înainte de a fi amestecat"; cf. c h i ş l e á g 2°...

2° lúna lu ~ AMD, h. 505/rar Db „numele lunii ianuarie"; cf. c ă l i n d á r 2°...

3° tulpán de ~ AO, h. 302/rar Tr [fig.] „basma albă, foarte subţire"; cf. n a n s ú c 2°.

GHEÁUŞ (2 sil.) adj., **plop ~** GM/rar Il „varietate de plop cu coaja groasă şi crăpată": Plopu e unu cu coaja netedă şi ăsta *gáuşu* are o coajă scorţoasă, o coajă groasă/842.

GHÉBĂ[1] s. f., pl. *ghébe* AMD, h. 482; AFLR/prin Ph, Cţ şi rar Bz, Tr, Cl, Il, Tl „manta ţărănească lungă din dimie (cu glugă), împodobită cu găitane"; cf. a n t i r í u...

– var. **chébă** s. f., pl. *chébe* AMD, h. 482; AFLR/rar Vn, Br.

GHÉBĂ[2] s. f., pl. *ghébe* AO, h. 101/rar Mh, Dj „gheb, cocoaşă"; cf. b o ş o á l c ă 2°...

– var. **gheábă** s. f., pl. *ghébe* AMD, h. 68/prin Vn şi rar Bz, Br; **ghíbă** s. f., pl. *ghíbe*/rar Vn.

GHEBOÁŞĂ s. f., pl. *gheboáşe* AMD, h. 68/rar Cţ „cocoaşă, gheb"; cf. b o ş o á l c ă 2°...

GHEBOIÁN s. m., pl. *gheboiéni* **1°** AMD/694 „locuitor din satul Gheboieni".

2° AMD/812 „locuitor din satul Gheboaia".

GHEBÓS adj. GM/rar Ag [d. firul de lână] „de calitate inferioară, neregulat": Şi alegem ce este mai urzălos, facem deoparte, ce e mai *gébos* dăm iară deoparte/766.

GHEBOŞÁT adj., pl. *gheboşáţi* AMD, h. 68 MN/rar Br, Cţ „cocoşat"; cf. c o c o ş é ţ i...

GHÉGĂ s. f. GM/rar Il „gărdurariţă": Creşte un fel dă... cum ar fi trandafiru ăsta în faţa casei mele, urcători, asta-i gărdarariţă, *gégă*, aşa-i spune/850; cf. g ă r d u r a r n i ţ ă.

GHELABÚC s. n. GM/rar Bz „chef, petrecere": Şi era un *gelabúc* câte o săptămână, câte o săptămână mergea atuncea nunta/750; cf. b ă r ă b á i e...

GHELÁI s. n. AO, h. 65/rar Vl, Gj, Dj, Ot „gălăgie, larmă"; cf. a l á i...

GHELBEÁJĂ v. **gălbeájă**.

GHELBEÁZĂ v. **gălbeájă**.

GHELBEJÍT adj. AO, h. 62/rar Mh „palid, gălbejit"; cf. c e r í u [2]...

GHELBERÍU s. n., pl. *ghelberíi* AO, h. 572/rar Mh „crâsnic, halău"; cf. c a n c é u 4°...

– var. **belderéu** [beld'eréu] s. n., pl. *belderéie* AO, h. 572/rar Mh; **ghelboréu** s. n., pl. *ghelboréie*/rar Mh.

GHELBORÉU v. **ghelberíu**.

GHELÚŞ v. **ghilúş 2°**.

GHEM s. AMD, Pl. 86–88/rar Cţ „varietate de struguri cu boabele mari, rotunde, de culoare albă sau neagră".

GHENÁR s. m. AO, Pl. 41–42/prin Dj şi rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 505/prin Vn şi rar Br, Ot, Tr „numele lunii ianuarie"; cf. c ă l i n d á r 2°...

– var. **chenár** s. m. AO, Pl. 41–42/rar Gj; **ghenáre** s. m. AMD, h. 505/rar Vl, Ot; **ghenárie** s. m. AO/rar Vl, Ot; AMD/rar Ot.

GHENÁRE v. **ghenár**.

GHENÁRIE v. **ghenár**.

GHENÚCHE v. **genúnche 1°**.

GHENÚCHI v. **genúnche 1°**.

GHENÚICHI v. **genúnche 1°**.

GHENÚNCHE v. **genúnche 1°**.

GHENÚNCHI v. **genúnche 1°**.

GHEOÁCE v. **găoáce 2°, 6°**.

GHEOCÁ (3 sil.) vb. I tranz. **1°** ind. prez. 1 sg. *gheóc* AO, h. 472/rar Vl „a curăţa, a desface boabele din păstăi"; cf. b o b í...

2° var. **gheoşá** vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *gheáoş* (2 sil.) GO/rar Vl „a scoate sâmburii din prune": Le mai *gi̯uoşá* [prunele], mai opărea, mai usca la lojniţă GM/724.

3° var. **ghiocá** (3 sil.) vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se ghioceáză* AMD, Pl. 145/rar Tr [d. caşul pus la fermentat] „a face găuri, g h i o c i"; cf. b o r ş í 1°...

– var. **gheoşá** vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *gheáoş* (2 sil.) 1° AO, h. 472/rar Vl; AMD, h. 346/rar Vl, Ag; **ghioşá** (3 sil.) vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *ghióş* 1° AMD/rar Db, Ph, Vn; 2° GM/rar Vn; *ghioşéz* 1° GM/rar Vn.

GHEONOÁIE v. **ghionoáie 1°**.

GHEORÁ v. **gheurá 1°**.

GHEORGHINÁR s. m. AMD, h. 423/prin Tr şi rar Gr, Il „arbust de pădure cu fructe roşii; păducel".

– var. **gherghinár** s. m. AMD, h. 423/rar Tr.

GHEORGHÍN s. m., pl. *gheorghíni* GM/rar Il „tubercul de gherghină".

GHEORGHÍNĂ s. f., pl. *gheorghíne* AMD/rar Tr, Gr „fructul g h e o r g h i n a r u l u i".

– var. **gherghínă** s. f., pl. *gherghíne* AMD/rar Db.

GHEOŞÁ v. **gheocá 1°, 2°**.

GHERÁN s. m., pl. *gheráni* AMD; GM/rar Db „rădăcină aeriană la porumb"; cf. r a c 1°.

GHERĂÍ v. **gherăní 2°, 3°**.

GHERĂNÍ vb. IV tranz. GO; TDO/rar Vl, Ot; GM/rar Vl, Ag [d. animale] „a sfâşia cu ghearele (şi cu dinţii)": M-a *gerănít* [ursul], mi-a rupt o pulpă de colea de la picior, pe spinare am avut neşte gheare băgate GO/907. Ş-atuncea am dat năvală pe el [= urs] ş-am scăpat-o pe vacă, însă ce folos că o *gerănise*-ntre spete GM/676; cf. f ă r â m á...

2° var. **gherăí** vb. IV refl. GM/rar Tr [d. oameni] „a se bate zgâriindu-se, a se încăiera": Flăcăii se mai băteau... îşi dau brânci, *se* mai *gerăi̯ău*/782; cf. g ă i b ă r á.

3° var. **gheruí** vb. IV tranz. AMD, h. 179; GM/prin Tr și rar Ot „a netezi cu mâinile pereții casei, după ce au fost lipiți": Lipește, *geruiește*, cum spune la noi, adică-i dă față, nivelează golurile GM/773; cf. d r i ș c u í 3°...

– var. 3° **gherăí** vb. IV tranz. AMD, h. 179/rar Tr.

GHERBÍ vb. IV refl. GM/rar Ph „a se înstări, a prinde cheag"; cf. a j ú n g e 3°...

GHEREBÁTĂ v. **beregátă 1°**.

GHEREBÉNT s. GM/rar Db „pantă, coastă abruptă de deal sau de munte": [Ursul] sărea în spinarea ei [= vacii], până când îi venea bine, da era un *gerebént* mare, sărea jos și când îi făcea vânt să ducea mult d-a peste capu/696; cf. c l i n 6°...

GHERÉTĂ s. f. **1°** AO, h. 212/rar Gj; AMD, h. 195/rar Ot „adăpost improvizat din scânduri pentru paznicii câmpului"; cf. a c i o á l ă...

2° AMD, Pl. 137–138/rar Ag, Ot „încăpere la stână unde se prepară cașul, urda etc."; cf. b ă c í e 1°...

3° AMD, h. 471/rar 471/rar Ag, Tr „construcție rudimentară, servind ca bucătărie de vară".

GHERGHÉF s. n., pl. *gherghéfuri* GM/rar Db Tr, Gr, Il „cadru de lemn pe care se întind la uscat șirurile de tutun": Tutunu îl înșiră pe șire și îl întinde pe *gerǵéfuri* GM/798; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 6°...

GHERGHINÁR v. **gheorghinár**.

GHERGHÍNĂ v. **gheorghínă**.

GHERLÁN[1] v. **gherlántă 1°**.

GHERLÁN[2] v. **ghiorlán 2°, 5°, 6°**.

GHERLÁNDĂ v. **gherlántă 2°**.

GHERLÁNT v. **gherlántă 1°**.

GHERLÁNTĂ s. f., pl. *gherlánte* **1°** GM/prin Ot și rar Db, Tr, Gr; *gherlănți*/rar Gr „coroniță, cunună de flori artificiale purtată de mireasă"; cf. f l o á r e 1°.

2° GM/rar Tr „beteală (la mireasă)"; cf. b e t e á[2] 1°...

– var. 1° **bierlántă** (3 sil.) s. f., pl. *bierlánte* GO/rar Dj; **birlántă** s. f., pl. *birlánte* AFLR/rar Il; **gerántă** s. f., pl. *geránte* GM/rar Ot; **ghearlántă** s. f., pl. *ghearlánte* TDO/rar Mh; **gherlán** s. n., pl. *gherláne* GO; AFLR/prin Dj și rar Gj; **gherlánt** s. n., pl. *gherlánte* GO/rar Mh, Ot; 2° **gherlándă** s. f. GM/rar Db.

GHERMÁN s. n. GM/rar Db „păpușă (din aluat) care se îngroapă pentru a aduce ploaia; caloian": Se găsesc mai mulți copii din ăștia, dă școală, zice, hai să facem *germán* că nu mai plouă [...] ia *germánu* și se duce și-l dă pă apă [...] spune că din cocă îl face, îl pune-ntr-o scăflează [...] face *germán* ca să plouă/700; cf. c a l o i e n í c ă...

GHERMEÁ s. f., pl. *gherméle* **1°** AMD, h. 662/rar Cl, Il „prăjină așezată de-a lungul loitrelor pentru a mări capacitatea căruței"; cf. a j u t ó r 15°...

2° GD/rar Tl „șipcă bătută de jur împrejur în interiorul bârcii".

GHERÓS adj., f. *gheroásă* GO/rar Dj „bătăios, iute la mânie".

GHERUÍ v. **gherăní 3°**.

GHETIȘOÁRE s. f. pl. GM; AFLR/rar Vn, Tr dim. de la *gheată*: Îi dădea și el niște *ǵetișuáre*, o pereche de hăinuțe GM/785.

GHEȚÁI s. AO, Pl. 42/rar Dj „numele lunii februarie"; cf. f á u r...

GHEȚÁR s. m. **1°** AMD, h. 514/rar Gr „numele lunii decembrie"; cf. d e c é m b r i e...

2° AMD, h. 505/rar Ot, Il „numele lunii ianuarie"; cf. c ă l i n d á r 2°...

GHÉȚE s. f. pl. AO, Pl. 41–42/rar Dj „înghețuri": Ghenar cu *ǵéțăle* tari; cf. g h e ț ó i 2°.

GHEȚOÁIE v. **gheți 1°, 3°**.

GHEȚÓI s. n., pl. *ghețoáie* **1°** AO, h. 320/Gj, Mh, Dj și rar Ot; AMD, h. 530/rar Ot; *gheți* AO/rar Vl, Gj, Mh; AMD/rar Vl, Vn „țurțure de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

2° AO, Pl. 41–42/rar Dj [la pl.] „înghețuri mari; geruri": [Ianuarie] vine cu *ǵeț̦oáiele* tari, ghenar cu ghețele tari/983.

3° var. **gheț̦oáie** s. f., pl. *gheț̦ói* AFLR/rar Gj „grindină".

– var. 1° **gheț̦oáie** s. f., pl. *gheț̦ói* AO, h. 320/rar Ot.

GHEU s. n. GM/rar Vn „aparat folosit, în domeniul militar, la telegrafia fără fir": Aveam colonelu cu noi, aveam un *ǵeu* cu noi/724.

GHEUNÍE v. **ghiuníe 1°**.

GHEUNOÁIE v. **ghionoáie 1°**.

GHEUNOÁRE v. **ghionoáie 1°**.

GHEURÁ vb. I tranz. și refl. pas., ind. prez. 1 sg. *ghéur* **1°** AO, h. 437; GO/Mh și rar Gj „a (se) curăța boabele de pe știulete"; cf. c u r á[1] 3°...

2° AO, h. 472/rar Mh „a (se) desface boabele de fasole din păstăi"; cf. b o b í...

– var. 1° **gheorá** vb. I tranz. AO, h. 437/rar Mh; **ghiourá** (3 sil.) vb. I tranz. GO/rar Gj.

GHEURĂTÓRI s. pl. GO/rar Mh „unelte mecanice de curățat boabele de pe știuleți"; cf. m á c h i n ă 3°, t ó p l i ț ă[2].

GHEZÂÚNE v. **viezuíná 1°**.

GHEZUÍNĂ v. **viezuíná 1°**.

GHÉZURE v. **viézur**.

GHIÁRBĂ v. **viárbă**.

GHIB v. **ghíbură 1°**.

GHIBÁCI v. **dibác**.

GHIBÁN s. n. AFLR/rar Mh, Dj „vas de lemn în care curge rachiul la cazan": După ce fierbe trebuie să cure rachiu în *ǵibán*, așa se spune într-ăla care cură rachiu/967; cf. b á r c ă 2°...

– var. **gibán** s. n. AO, h. 492; TDO; AFLR/prin Mh; **giván** s. n. AFLR/rar Dj; **jiván** s. n., pl. *jiváne* AO, h. 681/rar Dj.

GHIBÁRȚ s. n., pl. *ghibárțuri* AMD/rar Bz „lac mic"; cf. g h i o l b á ș, g r o p á n 2°.

GHÍBĂ v. **ghébă**[2].

GHIBÂR v. **ciubăr 1°**.

GHIBGHÉR s. n., pl. *ghibghére* GD/rar Cț „strecurătoare mare, din tablă".

GHIBÍR v. **ciubăr 1°**.

GHÍBURĂ s. f., pl. *ghíburi* **1°** AO, h. 498; 796; GO; AFLR/Dj și rar Mh, Ot; AMD, Pl. 150–151/rar Vl [mai ales la pl.] „partea inferioară a lânii sau a cânepii, rămasă de la dărăcit": [La lână] se spune păr primu, știmu și-n urmă-i *ǵíbura* AFLR/969.

2° AO, h. 604/prin Ot; AMD, h. 609/rar Tr „știulete nedezvoltat, pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

3° AO, h. 600/rar Ot; AMD, h. 605/rar Tr „știulete în formare (înainte de a-i da mătasea și boabele)"; cf. c h í c ă[1] 3°...

– var. **ghib** s. n. 1° AMD, Pl. 150–151/rar Vl; **ghíbure** s. n., pl. *ghiburi* 2° AO, h. 604/rar Ot.

GHÍBURE v. **ghíbură 2°**.

GHIBURÓS adj., pl. *ghiburóși* **1°** AO, h. 604/rar Dj [d. știuletele de porumb] „pipernicit"; cf. c h e l 4°...

2° f. *ghiburoásă* [d. lână] „de calitate inferioară, cu g h i b u r i"; cf. o r d i n á r 2°.

GHIBÚȘCĂ s. f. AMD/rar Ph „șaretă"; cf. c ă r u ț é l...

GHICI s. n. GD/rar Tl „numele unui joc de copii asemănător cu țurca".

GHICITOÁRE s. f. GM/rar Ot „obicei potrivit căruia fetele și flăcăii își ghicesc viitorul, în noaptea de Anul Nou": La *ǵicitoáre* punem oglindă, săpun, inel, mărgean/ 767; cf. c o l ț á t ă...

GHIDUȘÍE s. f. GM/rar Ag „formulă prin care se aleg participanții la jocurile de copii; numărătoare": Spunem câte-o *ǵiduș́íe* noi și care iese la... afară la *ǵiduș́íe* mijește/788; cf. z i c ă t o á r e.

GHIGHILÁN s. m., pl. *ghighiláni* AO, h. 604/rar Mh „știulete pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

GHIGHILÍ v. **gugulí**.

GHIGHILÍCĂ v. **gâgâlíce 2°**.

GHIGHILÍCE v. **gâgâlíce 2°**.

GHIGHILÍCI v. **gâgâlíce 2°**.

GHÍGIURĂ v. **ghiuj 2°**.

GHIGIURÉLE s. f. pl. AMD, h. 609/rar Gr dim. de la g h i g i u r ă.

GHIGÓRTE s. m., pl. *ghigórți* GM/rar Gr „numele unui soi de pește de apă dulce; ghiborț"; b o á r ț ă.

GHIJ v. **ghiuj 2°**.

GHIJÁ vb. I tranz. AO, h. 436; AFLR/ prin Mh şi rar Gj „a curăţa ştiuletele de pănuşi, de g h i j e”: Astrângem [porumbul], ducem acasă-l *gijím*... îl curăţăm bine de foile-alea şi-l suim în pod la uscat TDO/ 941; cf. c u r á[1] 2°...

– var. **ghijí** vb. IV tranz. TDO/rar Mh.

GHÍJA s. f., pl. *ghíje* **1°** AO, h. 470/ rar Mh „păstaie (de fasole)”, cf. g ă o á c e 7°...

2° AO, Pl. 70/rar Gj, Mh; *ghiji*/rar Mh „pănuşă”; cf. c h í c ă[1] 4°...

GHIJÉI s. AO, h. 604/rar Mh „ştiulete nedezvoltat, pipernicit”; cf. b á b ă 10°...

GHIJÍ v. **ghijá**.

GHIJÓI s. m., pl. *ghijói* AO, h. 604/ rar Mh „ştiulete pipernicit”; cf. b á b ă 10°...

GHÍJURĂ v. **ghiuj 2°**.

GHÍJURE v. **ghiuj 2°**.

GHIJURÍCĂ s. f., pl. *ghijuréle* AO, h. 604/rar Dj dim. de la g h i j u r ă.

GHIJURÓS adj., pl. *ghijuróşi* AO, h. 604/rar Dj [d. ştiulete] „pipernicit”; cf. c h e l 4°...

GHILABÁ v. **chilabá 1°**.

GHILĂU s. n., pl. *ghiláie* AFLR/rar Mh; AMD, h. 700/prin Ot şi rar Vl; *ghilăuri*/rar Tl „rindea mare; gealău”; cf. b á n ţ i g 2°...

– var. **ghiulău** s. n. AO, h. 576/rar Dj; **jablău** s. n., pl. *jablăie* AMD, h. 700/rar Tr; **jalău** s. n., *jaláie*/prin Il şi rar Tr, Cţ; *jalăuri*/rar Db, Bz, Br, Tl; *jaloáie*/rar Br; *jaloáne* [sic!]/rar Ag, Tr.

GHILÚŞ s. n. **1°** GO/rar Dj „petrecere între prieteni, după spargerea horei”: Mai pe seară să făcea *gílúş*... tot horă/975.

2° var. **ghelúşul** s. n. art., în expr. **a se spárge** ~ GM/rar Db „a se strica prietenia”: *S-a spart gelúşu* între ăştia/ 820.

GHÍMBIŢĂ v. **gâmbiţă**.

GHIMIGEÁNĂ v. **damigeánă 1°**.

GHIMIRLÍE s. f., pl. *ghimirlíi* AMD, h. 696/rar Ag „unealtă a tâmplarului cu ajutorul căreia se controlează dimensiunile şi corectitudinea pieselor în lucru; vinclu”; cf. c o l ţ 5°...

GHIMIŞLÍC v. **gimbişlíc 1°**.

GHIMOTÓC s. n. TDM III/rar Gr „ghemotoc, cocoloş, mototol”; cf. f o f o l ó c 3°...

GHIMPÁN s. m., pl. *ghimpáni* AO, h. 536/rar Gj „ghimpe, mărăcine”; cf. g h e á r ă 1°...

GHIMPANCÚR s. m. AMD, h. 423/ rar Tl „măceş”; cf. c â r c u m á r...

GHIMPĂŢEÁN s. m., pl. *ghimpăţéni* AMD/826 „locuitor din comuna Ghimpaţi”.

GHÍMPE s. m., pl. *ghimpi* AMD, h. 7 MN/rar Tr „coş pe faţă”; cf. b r o b o á n ă 1°...

GHIMPOÁSĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/ rar Tl „soi de viţă-de-vie cu struguri mărunţi, deşi, lunguieţi”.

GHIMPÚŞ s. m., pl. *ghimpúşi* AO, h. 50/rar Tr; AMD, h. 7 MN/Tr „coş pe faţă”; cf. b r o b o á n ă 1°...

GHÍMTE s. m., pl. *ghimţi* AMD, h. 312/rar Tl „zimţ la seceră”; cf. r i z 3°, z i m ţ 1°.

GHIMUÍT adj., f. *ghimuítă* AFLR/ rar Gr „ghemuit”; cf. c i u j d í t...

GHIN s. n. **1°** pl. **ghíne** AO, Pl. 135, 136/prin Dj şi rar Vl, Gj; AMD, h. 686/rar Bz, Tr, Cl; *ghini* AO/rar Vl „ghinuri”; cf. c i o c[2] 11°...

2° pl. *ghínuri* AMD, h. 314/rar Ot, Tr „târnăcop”; cf. c h i l ă v í ţ ă...

3° pl. *ghínuri* AMD, Pl. 73–74/rar Ag, Br, Ot, Tr „chitonag”; cf. a r á c 1°...

– var. 1° **ghiun** s. n., pl. *ghiúnuri* AMD, h. 686/rar Ag; **ghint** s. n., pl. *ghínturi*/rar Gr.

GHINÁR s. n., pl. *ghináre* AMD, h. 476; 495/rar Db, Ph, Vn, Br „cusătură pe marginea unui obiect de îmbrăcăminte (basma, poalele cămăşii etc.) asemănătoare unui chenar”: Nişte basmale din lână cu *ginare* pe margine/727. Vâlnic cu *ginár* pe margine /811; cf. v r â s t á 2°.

GHINCI v. **ghinţuri 2°**.

GHIND v. **ghíndură 3°**.

GHINDÁR s. m., pl. *ghindári* **1°** AMD, h. 408, 409; 417/rar Vl, Db, Vn, Bz, Il „stejar”; cf. s t e j á r 2°.

2° AMD, h. 421 MN/rar Ot „fag”; cf. j i r á r.

3° var. **ghindáră** s. f. AMD, Pl. 94/rar Ot „alveola în care se dezvoltă matca”; cf. b ó t c ă 1°...

GHINDÁRĂ v. **ghindár 3°**.

GHÍNDĂ s. f., pl. *ghínde* **1°** AMD, Pl. 94–95/rar Ot „alveola, celula fagurelui în care trăieşte matca”; cf. c á s ă 9°...

2° AMD, h. 415/rar Ag, Ot, Tr „con de brad”; cf. c a s t r a v é t e 1°...

3° AO, Pl. 90/rar Ot „fructul fagului, jir”.

4° AMD, h. 342/rar Tr „ardei iute”; cf. a r d é i 4°...

GHINDĂRÍE s. f., pl. *ghindării* AMD, h. 408/rar Ot „stejăriş”; cf. b u h á r c ă...

GHINDÓC adj., f. *ghindoácă* AO, h. 63/rar Ot „mic de statură; scund”; cf. m ă r u n t á c, p i t ú c, p o c í t, s c u n d á c, s c u n d ă n á c, s c u n j i, t â r t i c ó s; cu val subst. GM/rar Db [peior.] „copil (sub şapte ani)”: Florică era mai iute de picior al dracu', că era mai mare, eu, când să fug, un *gindócu* dracu' pe lângă el/812.

GHÍNDURĂ s. f., pl. *ghínduri* **1°** AMD, h. 417/rar Cl „ghindă”; cf. g o g o á ş ă 9°.

2° AMD, h. 108; 110/rar Vn, Cl, Tl „flegmon la subţioară; uimă”; cf. b r o á s c ă 5°...

3° var. **ghind** s. n., pl. *ghínduri* AMD, h. 51/rar Tl „amigdală”; cf. a m i g d a l í t ă...

4° AMD/rar Cl [la pl.] „asperităţi pe suprafaţa unui obiect”; cf. g l o n ţ á n 1°, g r ă n ú ş ă, í c r ă 4°, z g r ă m ú ş i.

5° AMD, h. 631/prin Gr şi rar Cl „ştiulete nedezvoltat, pipernicit”; cf. b á b ă 10°...

GHINÍ v. **ghinuí**.

GHINIÓN s. n., pl. *ghinioáne* 1° AFLR/ rar Db „defect, cusur, meteahnă”; cf. m e t e á l ă.

2° AMD, h. 462/rar Ph „deformare în pâinea pusă la copt”; cf. b ă ş i c ă 1°...

GHINT v. **ghin 1°**.

GHÍNŢURI s. n. pl. **1°** GM/rar Vn „noduli (în muşchii bolnavului) care dispar prin masaj”: Să făcea un fel de *gínţurí* să zice. *Gínţurí* ca grâul aşa pân carnea [copilului]/724.

2° var. **ghinci** s. pl. AFLR/rar Gr „asperităţi, noduri, băşicuţe pe obiecte din ceramică)”: [Ţestul] să zvântează să n-aibă *ginc* pă el/821; cf. b o l b o á c ă 7°.

GHINUÍ vb. IV tranz. AMD, h. 686; Pl. 169–170/rar Ag, Db „a scobi un lemn cu ghinul”; cf. l i n g u r í.

– var. **ghiní** vb. IV tranz. AMD, h. 686/ rar Vl.

GHINUITÓR s. n. AMD, h. 686/rar Tr „ghin”; cf. c i o c[2] 11°...

GHIOÁBĂ s. f., pl. *ghioábe* AMD, h. 238/rar Ph „vas mic din doage; botă, fedeleş”; cf. b o d é l c ă 1°...

GHIOÁCĂ[1] v. **găoáce 1°–6°, 8°, 9°**.

GHIOÁCĂ[2] (2 sil.) s. f., pl. *ghioáce* GM/rar Db „bâtă groasă şi noduroasă; ghioagă”; cf. b â t ó c...

GHIOÁCE v. **găoáce 1°, 2°, 9°**.

GHIOÁLCĂ s. f., ~ **de păduchi** AMD, h. 12 MN/rar If „mulţime de păduchi”; cf. p ă d u c ă r í e.

GHIOÁLDA s. f. art., în expr. **a se uitá cu** ~ AO, h. 35/rar Dj „a se uita cu coada ochiului, pe furiş”; cf. a r u n c á 6°...

GHIOÁLDĂ s. f., pl. *ghioálde* **1°** colect. AO, h. 622/rar Dj „impurităţi în boabele de cereale”; cf. b ă d ă d ă n i i 2°...

2° AMD, h. 609/rar Gr „ştiulete cu bobul pipernicit”; cf. b á b ă 10°...

GHIOÁNTĂ s. f., pl. *ghioánte* AMD, h. 609/rar Db „ştiulete pipernicit”; cf. b á b ă 10°...

GHIÓC[1] v. **găoáce 8°**, 10°, 11°.

GHIOC[2] v. **ghioci 1°, 2°**.

GHIOCÁ v. **gheocá 3°**.

GHIOCÁR (2 sil.) s. m., pl. *ghiocári* AMD, h. 252/rar Tl „cărăuş, căruţaş”; cf. a n t e p r i n ó r 1°...

GHIÓCĂ v. **găoáce 2°**.

GHIÓCE v. **găoáce 2°**.

GHIOCÉI s. m. pl. **1°** AO, h. 534/rar Ot „flori de salcâm”.

2° art., în expr. **a-i da** *(cuiva)* **ghiocéii** AMD, h. 11/rar Db „a încărunți"; cf. c ă r u i á...

GHIOCI s. n., pl. *ghióciuri* AMD, h. 243 MN; AFLR/Tr, prin Ot, Gr, Cl și rar Ag, Ph, If, Tl, Cț „căruță ușoară (cu două sau cu patru roți), trasă de cai"; cf. s u i á n 4°, t r o á c ă 14°.

2° AMD, h. 248/rar Ph, Gr, Tl, Cț „codârlă la căruță"; cf. c á p r ă 12°...

3° AFLR/rar Cț „căruță lungă (de capacitate mărită) pentru cărat snopii la arie".

4° pl. *ghioáce* AMD/rar Gr „drug de fier care sprijină leuca la car".

– var. **ghioc** s. n., pl. *ghiócuri* 1° AMD, h. 243/rar Tr; 2° AMD, h. 248/rar If, Tl.

GHIOGHÍCI (2 sil.) s. m. [?] pl. AMD, h. 609/rar Db „știuleți pipernicițI"; cf. b á b ă 10°...

GHIOGHÍE v. **gogâie 2°**.

GHIOL s. n., pl. *ghióluri* 1° AMD, h. 542/Tl, Cț „lac (mare și adânc)".

2° AMD/rar Vl „adâncitură de teren care, după ploaie, se umple cu apă; băltoacă"; cf. b ă l t o á r e...

GHIOLBÁȘ s. GD/rar Tl „g h i o l mic": Ghiolu mai mult de șase metri; ș-acolo-i zicea oamenii *golbáș*, adică e ghiol mai mic/878; cf. g h i b á r ț...

GHIOLCĂÍ v. **chioroí**.

GHIOLD v. **ghiont 3°, 4°**.

GHIOLDÁȘ s. m., pl. *ghioldáși* 1° GM/rar Tr „tovarăș, prieten": Fata are *goldáși* pă univa, pă une merge/807; cf. p r i é t i n.

2° var. **oldáș** s. m., pl. *oldáși* GD/rar Cț „chezaș, garant la o înțelegere între doi tineri în vederea căsătoriei": El a spus că să vină cu... d-ai lui; da eu nu; să vii cu *oldáșI* d-ai mei, cu neamurile mele/896.

GHIOLDÍȘ v. **chiordíș 1°–3°**.

GHIOLȚĂÍ v. **ghiorțăí**.

GHIONÁIE v. **ghionoáie 1°**.

GHIONDÉL v. **ghiondér 1°**.

GHIONDÉR s. n., pl. *ghiondére* 1° GD/prin Tl „prăjină cu ajutorul căreia se împinge barca în apele puțin adânci"; cf. r á ș c ă, ș t i c 3°.

2° var. **ghiondír** s. n. AFLR/rar Br „prăjină lungă, având la un capăt un cârlig de fier, folosită la desfășurarea plasei de pescuit sub gheață": Făceam copci mici și câti-un *gondír* lung îl dădeam pă sub gheață, din copcă-n copcă și trăgeam... unde trebuia să scoatem/749; cf. í g l i ț ă 1°, s a c o v í ț ă.

– var. 1° **ghiondél** s. n. GD/rar Cț; **undér** s. n. GD/rar Tl.

GHIONDÍR v. **ghiondér 2°**.

GHIONÍE v. **ghiuníe 1°**.

GHIÓNIE v. **ghiuníe 2°**.

GHIONOÁICĂ (4 sil.) s. f., pl. *ghionoáice* AMD, h. 314/rar Tl „târnăcop"; cf. c h i l ă v í ț ă...

GHIONOÁIE (4 sil.) s. f., pl. *ghionói* 1° AO, h. 559/rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 443/Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Gr, Il, Cț, prin Vn, Ot, Cl, Tl și rar Vl, Br, If „ciocănitoare"; cf. c i o c ă n á r...

2° AMD, h. 694/rar Bz „bașchie"; cf. b a s c h í e 1°...

3° AMD, h. 314/rar Tr, Gr, Cl „târnăcop"; cf. c h i l ă v í ț ă...

– var. 1° **gheonoáie** s. f., pl. *gheonói* AMD, h. 443/prin Il și rar Db, Ph, Tr, If; **gheunoáie** s. f., pl. *gheunói* AMD/rar Db, Tr; **gheunoáre** s. f., pl. *gheunóri* AO, h. 559/rar Vl; **ghionáie** s. f., pl. *ghionăi* AMD/rar Db; **ghionoáie** (3 sil.) s. f., pl. *ghionói*/rar Vl, Db; **ghioroáie** (4 sil.) s. f., pl. *ghiorói* AO/Vl și rar Ot; AMD/rar Ag, Ot; **ghioroáie** (3 sil.) s. f., pl. *ghiorói* AMD/rar Vl, Ag, Ot; 3° **ghionói** s. n., pl. *ghionoáie* AMD, h. 314/prin Db, Ph și rar Bz, If, Gr, Cl, Il, Tl, Cț; **ghiorói** s. n., pl. *ghioroáie*/prin Vl, Ot și rar Ag, Ph.

GHIONOÁIE (3 sil.) v. **ghionoáie 1°**.

GHIONÓI v. **ghionoáie 3°**.

GHIONT s. n., pl. *ghiónturi* 1° GM/rar Vn, Br „lut amestecat cu paie cu care se umplu pereții casei în construcție": Înainte să făcea casa mai mult din nuiele îngrădite, gard de nuiele, și p-ormă băgai pământ, *gontU*/727; cf. b u ș 4°...

2° GM; AFLR/rar Bz, Br „răsuflătoare la sobă; fum".

3° var. **ghiold** s. n., pl. *ghiólduri* AO, Pl. 8/rar Dj „pumn, lovitură cu pumnul".

4° var. **ghiold** s. n. AMD, h. 462/rar Ot „deformație a pâinii puse la copt"; cf. b ă ș i c ă 1°...

GHIONTĂÍ v. **chioroí**.

GHIONTĂIÁLĂ s. f. GM/rar Il „acțiunea de umplere a pereților casei cu g h i o n t": După ce s-a uscat bine pământul băgat prima dată în lați îi mai dă o *gontăjálă*: trântește pământul și... dă așa cu pumnu/837; cf. b u l g ă r e á l ă...

GHIONTEÁLĂ s. f. GM/rar Il „acțiunea de umplere a pereților casei cu g h i o n t"; cf. b u l g ă r e á l ă...

GHIONTÍ vb. IV tranz. și refl. pas. AMD, h. 178; AFLR/rar Vn, Br, Il „a (se) umple pereții casei cu g h i o n t": O lipea pă colo, *gontéá* și să pomenea și el cu casă, omu AFLR/839; cf. a r u n c á 4°...

GHIONȚĂÍ v. **ghiorțăí**.

GHIORĂÍ v. **chioroí**.

GHIORÂÍ v. **chioroí**.

GHIORBĂNÍTĂ adj. f. GM/rar Cl [d. groapă] „săpată adânc": Înainte de a băga noi bucatele în groapă, băgam pari-n ea și-i dădeam foc [...] Acuma făcea groap-atâta [= cam de un metru adâncime] și de-acolea începea să facă de jur împrejur, cum îi spuneam noi, *gorbănită*, și se făcea cam cât camera la fund, dacă nu mai mare/869.

GHIORCĂÍ v. **chioroí**.

GHIORCĂNÍ v. **chioroí**.

GHIORGHILIÚ v. **ghiurghiulíu**.

GHIORLÁN s. m., pl. *ghiorláni* 1° AMD, h. 432/Bz, prin Ph, Il și rar Db, Vn, If „cârtiță"; cf. b á b ă 24°...

2° AMD/rar Br, Cț „șobolan"; cf. s o b ó l 2°.

3° AMD, h. 439/rar Cl „salamandră" [?]; cf. c a r a c a t i c i o á r ă...

4° var. **ghiurlán** s. m., pl. *ghiurláni* AMD/rar Tl „popândău"; cf. c h i ț á n...

5° var. **gherlán** s. m., pl. *gherláni* GM/rar Vl, Ag „bădăran, mojic": Tu ce ești, nu ești tot *gerlán* din Pitești, ce, ești mai ceva?/677; cf. o á g ă r 2°.

6° var. **gherlán** s. m., pl. *gherláni* GM/rar Ag „băiețandru": Eream *gerlánI*, da eream țapeni, vorba ăluia, pusărăm mâna/673; cf. b ă i e c á n...

GHIORLĂÍ v. **chioroí**.

GHIORLĂNÍ vb. IV tranz. AMD/rar Vn, Bz [d. cârtiță] „a săpa, a face galerie sub pământ".

GHIORLOÍ v. **chioroí**.

GHIOROÁIE (4 sil.) v. **ghionoáie 1°**.

GHIOROÁIE (3 sil.) v. **ghionoáie 1°**.

GHIORÓI v. **ghionoáie 3°**.

GHIOROÍ[1] v. **chioroí**.

GHIOROÍ[2] (3 sil.) vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. **ghióroi** AMD, h. 314/rar Vl „a săpa cu târnăcopul, cu g h i o r o i u l": Ghioroi cu care *góroI* pământu/678.

GHIOROIÁN (3 sil.) s. m., pl. *ghioroiéni* AO/925 „locuitor din comuna Ghioroiu".

GHIORȚĂÍ (3 sil.) vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg./pl. *ghiórțăie* AO, h. 106/prin Dj și rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 72/Cț, prin Bz, Br, Il și rar Cl, Tl; *ghioárțăie* AO/rar Mh [d. intestine] „a chiorăi"; cf. b o l b o r o s í...

– var. **ghiolțăí** vb. IV intranz., ind. prez. 3 pl. *ghiólțăie* AO, h. 106/rar Dj; **ghionțăí** vb. IV intranz., ind. prez. 3 pl. *ghiónțăie*/rar Dj; **ghiorțăní** vb. IV intranz., ind. prez. 3 pl. *ghiórțăne*/rar Vl; **jghiorțăí** vb. IV intranz., ind. prez. 3 pl. *jghiórțăie*/rar Gj.

GHIORȚĂNÍ v. **ghiorțăí**.

GHIORUÍ V. **chioroí**.

GHIOSLIÚC v. **ghiuzlúc 1°**.

GHIOSLÚC v. **ghiuzlúc 1°**.

GHIOȘÁ v. **gheocá 1°, 2°**.

GHIÓTURĂ, în ~ loc. adv. GM/rar Ph „(muncind) în acord": Eram în *góturĂ*, eram... ne plătea de metru [...] câtă muncă aveam, după aia ne făcea plata/711.

GHIOȚÂRLÁN v. **chițorlán 1°**.

GHIOURÁ v. **gheurá 1°**.

GHIOZLOMEÁ s. f., pl. *ghiozloméle* AMD, h. 463; GD/rar Tl, Cț „plăcintă din aluat preparat cu lapte și ouă; scoveardă": Făcea alde mama *gizdoméle*, să zicem așa, sau scovergi GM/866; cf. á z i m ă[1] 3°...

– var. **ghiozlomícă** s. f., pl. *ghiozloméle* AMD, h. 463/rar Cț; **ghizdomícă** s. f., pl. *ghizdoméle* GM/rar Cl; **ghizlomícă** s. f., pl. *ghizloméle*/rar Cl.

GHIOZLOMÍCĂ v. **ghiozlomeá**.

GHIÓZURI s. n. pl. AMD/rar Tl „despărțituri ale unei lăzi": [Avem] o ladă cu trei *gózuri*/883.

GHIPÁN s. m. GM/rar Tr „doi de pește; biban".

GHIPSÓS s. n. GM/rar Ag „ipsos".

GHIRÁV v. **chiláv 2°**.

GHIRBÚȘ s. AMD/rar Br „prună nedezvoltată, care cade din pom înainte de coacere"; cf. b o b o l o á n ă...

GHÍRCĂ s. f. **1°** AMD/prin Br și rar Ph, Gr, Cl, Il, Tl, Cț „specie de grâu de primăvară, cu spicul fără țepi"; cf. g h i u r l ú c 3°, ú l c ă.

2° var. **chírcă** s. f. AMD, h. 617; GM/rar Vn, Ot, Tr, Gr, Cl, Il „specie de grâu de toamnă, cu paiul subțire și cu bobul mărunt": Am bătut *kírcă* dă grâu, atâta era dă mică, era mărunțică GM/857; cf. g h i u z l ú c 2°.

GHIRDOVENÁR s. m., pl. *ghirdovenári* AMD/699 „locuitor din satul Ghirdoveni".

GHIRGHIMÉZ s. GM/rar Bz „ciorbă de lobodă acrită cu corcodușe".

GHIRLÁN v. **ghiorlán 2°**.

GHIRLÁNTĂ v. **gherlántă 1°**.

GHIRTÓC v. **chirtóc**.

GHIRÚNC adv. GM/rar Ph „pieziș, oblic": Acolo se taie *gírúnc*, așa, lemnu, după cum e contrafisa aia și la stâlp vine drept/706; cf. c h i o r d í ș...

GHISCÁN v. **chiscán**.

GHISMÁN s. n., pl. *ghismáne* **1°** AMD; AFLR/prin Tl „un fel de plăcintă cu brânză"; cf. b r â n z ó i...

2° var. **ghizmán** s. n., pl. *ghizmáne* AMD, h. 463/rar Tl „scoveardă"; cf. á z i m ă[1] 3°...

– var. 1° **ghismánă** s. f., pl. *ghismáne* GM/rar Bz; **ghismánță** s. f. GD/rar Cț; **ghițmánă** s. f., pl. *ghițmáne* AMD/rar Tl; **ghizmán** s. n., pl. *ghizmáne* AFLR/rar Tl; **ghizmánă** s. f., pl. *ghizmáne* AMD; AFLR/rar Il, Cț.

GHISMANĂ v. **ghismán 1°**.

GHISMÁNȚĂ v. **ghismán 1°**.

GHIȚITOÁRE s. f., pl. *ghițitóri* AO, h. 85/rar Ot „mărul lui Adam; înghițitoare"; cf. g â r g ă l ă u...

GHIȚMÁNĂ v. **ghismán 1°**.

GHIȚORÁN v. **chițorlán 1°**.

GHIȚUÍ v. **guițăí**.

GHIUBELÚȚĂ s. f. GD/rar Tl „cămășuță de copil".

GHIUDÉN s. n. AFLR/rar Cț „cârnat de porc prăjit și conservat în untură".

GHIUGHIULÓI v. **gogolói**.

GHIUJ s. m. **1°** AFLR/rar Tl [peior.] „om bătrân, neputincios": Pentru un *guj* de babă s-au înecat doi/875.

2° var. **ghij** s. n., pl. *ghíjuri* AO, h. 604/rar Gj, Ot; AMD, h. 609/rar Tr, Cț „știulete nedezvoltat, pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

– var. 2° **ghígiură** s. f., pl. *ghígiuri* AMD, h. 609/rar Tr, Gr; **ghíjură** s. f., pl. *ghíjuri* AO, h. 604/Mh, Dj, prin Vl și rar Gj, Ot; AMD/rar Cț; **ghíjure** s. f. [?], pl. *ghíjuri* AO/rar Ot.

GHIÚJNIȚĂ s. f. GD/rar Tl [peior.] „babă"; cf. b a b ó r n i ț ă...

GHIUL s. n., pl. *ghiúluri* **1°** GM/rar Ag „șomoiog, ghemotoc din paie": Și până să ies eu, era... cu focu-n prăjină, presăra un *gul* de paie acolo legat/790; cf. p o m o i ó g, ș o m o i ó g 3°.

2° GO/prin Dj; *ghiúle* GM/rar Tr „legătură formată din patru șiruri de tutun": Se punea câte patru șire [de tutun] la un *gul* GM/798; cf. g l ú g ă 6°, i e v é n c h i, m o t o t ó l 3°.

GHIÚLĂ v. **gúlă 2°, 3°**.

GHIULĂU v. **ghilău**.

GHIULBABÁ s. AMD/rar Cț „soiul cel mai bun de cartofi cultivați în Dobrogea (lunguieți, rozalii la culoare, cu coaja subțire)".

GHIULELÚȘĂ s. f. GM/rar Gr dim. de la *ghiulea*.

GHIUM s. m., pl. *ghiúmuri* AMD, Pl. 146; GD/prin Cț „bidon de aluminiu pentru transportat lapte": Am luat căruța și am strigat la lăptăreasă, care mulgea vacile, „ia *gúmurle* și le dă... le dă la o parte să trec cu căruța" GD/897.

GHIUN[1] v. **ghin 1°**.

GHIUN[2] v. **ghiuníe 1°**.

GHIUNÍE (3 sil.) s. f., pl. *ghiuníi* **1°** AO, Pl. 139/Vl și rar Mh, Dj; AMD, h. 696; Pl. 176–177/Ag, Db, Bz, prin Vn, Ot și rar Gr, Cl „vinclu folosit de dulgher, de rotar etc."; cf. c o l ț 5°...

2° AMD, Pl. 175/rar Ph, Ot „nivelă cu bulă de aer; cumpănă"; cf. b o l o b ó c 1°...

– var. 1° **gheunía** s. f., pl. *gheuníi* AO, Pl. 139/rar Gj; **ghioníe** (3 sil.) s. f., pl. *ghioníi*/rar Vl, Gj; **ghiun** s. n., pl. *ghiúne*, *ghiúnuri* AMD, h. 696/rar Ag; **ghiúnie** (3 sil.) s. f., pl. *ghiúnii*/rar Ag, Bz, Ot, Tr; 2° **ghiónie** (3 sil.) s. f., pl. *ghiónii* AMD, Pl. 175/rar Gr.

GHIÚNIE v. **ghiuníe 1°**.

GHIURĂÍ v. **chioroí**.

GIURGHIULÍU adj. **1°** AFLR/rar Bz [d. vin] „roșu deschis, trandafiriu": Ăla rămânea un vin *gúrgulíu* deschis/739.

2° AMD, h. 156/rar Br „amețit de băutură; cherchelit"; cf. a b ț i g u í t...

– var. **chiurchiulíu** adj. 2° AMD, h. 156/rar Tl; **ghiorghilíu** adj. 1° AMD/rar Bz.

GHIURLÁN v. **ghiorlán 4°**.

GHIURLÚC s. n. **1°** GM/rar Tr „haină fără mâneci, din stofă neagră, cu flori cusute": Am *gurlúc* dă lână, să mă-ngroape peste bluze cu el, când oi muri/803; cf. g h i u z l ú c 1°, l ă i b ă r í c ă.

2° AMD/rar Cl; GD/Cț și prin Tl „buruiană, bălărie"; cf. b ă d ă d ă n i i 1°...

3° AMD/rar Tl „grâu de primăvară, cu spicul fără țepi, arnăut"; cf. g h í r c ă 1°...

GHIURLÚP v. **gurlúp**.

GHIURT s. n., pl. *ghiúrturi* AMD; GM/rar Tr, Gr „jachetă (sau vestă) din lână tricotată"; cf. f l a n e á...

GHIURÚÍ v. **chioroí**.

GHIUVRÉLE s. f. pl. GD; AFLR/rar Cț „lemne cu ajutorul cărora se pot lega mai mulți cai la a r m a n": *Guvréle* de a... împreunai cinci cai cu ele; era așa: un lemn și c-o funie, astea lemnu era găurit și c-o funie jos înnodați acolo băga, că și de lemnu ăsta era alt cal legat așa mai departe; *guvréle... guvrĕli*, *guvréle* dracu/898.

GHIUZLÚC (2 sil.) s. m., pl. *ghiuzlúci* **1°** AMD/rar Cț „vestă din postav, cu flori cusute, purtată, astăzi, doar de bătrâni": În loc de veste aveam d-ăla... *goslúcu*-i ziceam [...] aveam tot dă lână făcut, îi zicea *gosl̦úc*, nu-i zicea vestă GD/896; cf. g h i u r l ú c 1°...

2° var. **ghizlúc** s. GD/prin Tl „soi de grâu de toamnă, cu paiul subțire și bobul mărunt": La grâu îi zicea *gizlúc* și la grâul de primăvară-i zicea arnăut/875; cf. g h í r c ă 2°.

– var. 1° **ghiosliúc** (2 sil.) s. n. GD/rar Cț; **ghioslúc** (2 sil.) s. n. AMD; GD/rar Cț.

GHIVEAZĂ adj. f. GM/rar Tr „de culoare roșu închis, grena": Mai închis așa, uite cum e flanela, îi zicem *givẹáză* noi/793.

GHIVÉCI s. n. **1°** GD/prin Tl și rar Cț „groapă rotundă săpată în pământ, căptușită cu paie sau arsă, în care se păstrează cerealele": Băgam în *givéc*, așa-i spuneam noi, făceam o gaură-n pământ, îi puneam pe dinafară paie și băgam grâul acolo și iar îi puneam pământ deasupra/876; cf. g â r l í c i 4°...

2° var. **ghivíci** s. n. AMD, h. 217/rar Tr „vas, cratiță de pământ în care se gătește mâncarea".

GHIVENTOÁRE s. f. AMD, Pl. 180/rar Cl „dispozitiv de făcut filet, filieră"; cf. f i l i é r i[1] 1°...

GHIVÍCI v. **ghivéci 2°**.

GHIZDÁV adj., f. *ghizdávă* GM/rar Tr „grozav, curajos": Eu mă făcusem *gizdávă* să ies drept, ce mai, mă dau eu să ocolesc şoseaua?/796; cf. b o á c ă 2°...

GHÍZDĂ[1] s. f., pl. *ghízde* AMD; GM/prin Tr şi rar Ag, Gr „şliţ, prohab (la pantaloni)": [Nădragii] avea *gízd*-aici aşa şi-n faţă şi la spate, da mică *gízda* GM/793.

GHÍZDĂ[2] v. **ghízde**.

GHÍZDE s. n. [?] pl. *ghízde* AO, h. 219; TDO; AFLR/prin Vl şi rar Gj; AMD, h. 203/prin Ag şi rar Vl, Db, Ph, Bz [mai mult la pl.] „ghizduri": [La fântână, peste zidul de piatră] facem, le numim noi, *gízde*-i zicem [...] le facem mai mult dă ţâment TDO/914. *Vízduri* dă puţ, pă patru părţi mergea, înclinate-aşa în crestuşuri GM/821; cf. c ă ş í ţ ă[2] 7°...

– var. **ghízdă** s. f., pl. *ghízde* AO, h. 219/prin Vl; AMD, h. 203/rar Vl, Ag, Ph; *ghízduri* AO/prin Vl; **ghízdură** s. f., pl. *ghízduri*/prin Db, Cl, Il şi rar Ag, Ph, Tr, Gr, Cţ; **ghízdure** s. n. [?], pl. *ghízduri*/rar Cl, Il; **viz** s. n., pl. *vízuri* AO/rar Vl, Ot; AMD/rar Vl, Ot, Tr, Cţ; **vízdură** s. f., pl. *vízduri* AMD; GM/Tr, prin Ag, Db, Gr şi rar Ot; *vízdure* AMD/rar Gr; **vízdure** s. f. [?], pl. *vízdure*/rar Tr; **vízduri** s. n. pl. tantum AO/rar Vl, Ot; AMD; GM/Ot, prin Ag, Gr şi rar Vl, Db, Tr.

GHIZDEÁLĂ s. f. AMD, h. 203; GM/rar Vn „ghizd"; cf. c ă ş í ţ ă[2] 7°...

GHIZDÉI s. n., pl. *ghizdéie* AMD, h. 203/rar Tl; *ghizdéi* AFLR/rar Tl „ghizd"; cf. c ă ş í ţ ă[2] 7°...

– var. **ghizdéu** s. n., pl. *ghizdéie* AMD, h. 203/rar Tl.

GHIZDÉU v. **ghizdéi**.

GHIZDÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. GM/rar Vn „a (se) căptuşi cu ghizduri pereţii fântânii": Şi-l sapă patrat [puţul], sapă şapte, opt metri, băgăm ghiozdeală, dulapii, îl *gízdím* acolo, iar mai sapă, până ajunge de dăm de izvor/725.

GHIZDOMÍCĂ v. **ghiozlomeá**.

GHÍZDURĂ v. **ghízde**.

GHÍZDURE v. **ghízde**.

GHIZDURÍT s. n. AFLR/rar Db „acţiunea de a căptuşi pereţii unei fântâni".

GHIZLOMÍCĂ v. **ghiozlomeá**.

GHIZLÚC v. **ghiuzlúc 2°**.

GHIZMÁN v. **ghismán 1°, 2°**.

GIBÁN v. **ghibán**.

GÍBĂ s. f., pl. *gíbe* AMD, h. 440/rar Vl, Ag, Ot „vrabie"; cf. b r a b e ţ o á i c ă...

GIBÁLĂ adj. f., pl. *gibáli* AMD, Pl. 151–152/rar Cţ [d. oi] „cu lână puţină"; cf. c h e l 3°...

GIBĂR v. **ciubăr 1°**.

GIBÍR v. **ciubăr 1°**.

GIBÓI s. m., pl. *gibói* AMD, h. 440 MN/rar Vl, Ot „vrăbioi"; cf. b r a b e ţ ó i...

GIGÂRDĂU s. n. GD/rar Cţ **1°** „numele unui joc de copii; un fel de poarcă".

2° „gaură făcută în pământ, la jocul de copii numit ~".

GIGEÁ v. **giugeá 2°**.

GIGÉR v. **gighír 2°**.

GIGHÉR v. **gighír 1°**.

GIGHÍR 1° s. m. [?], pl. *gighíri* GM/rar Br; AMD, h. 58/rar Tl „plămân (la porc)"; cf. b a l d ă r 1°...

2° s. n., pl. *gighíre* AMD, h. 73/prin Tl şi rar Cţ; ~ **négru**/rar Tl „ficat"; cf. b o j ó g 2°...

– var. 1° **gighér** s. m. AFLR/rar Cţ; ~ *alb* AMD, h. 58; GD/rar Tl, Cţ; 2° **gigér** s., ~ *négru* GD/prin Tl şi rar Cţ.

GIGÍCĂ s. f., pl. *gigéle* AMD, h. 219 MN/rar Br dim. de la g i g e a.

GIGIÍ vb. IV intranz., ind. prez. 1 sg. *gígii*, 3 sg. *gígie* AMD, h. 528; GM/rar Gr „a tremura de frig; a dârdâi"; cf. d â r d ă í...

GIMBÍŞ s. AMD/rar Cţ „numele unui dans popular".

GIMBIŞLÍC s. n. **1°** AFLR/rar Cţ „negustorie (cu şmecherii); mică afacere": *Gîmbişlíc* da! cum a fost înainte geambaş; se luau vite de la unii, de la alţii, un fel de *gîmbişlíc*, ştii? adică lua de la ăla, dădea la ăllaltu/891.

2° AMD/rar Cţ „acţiunea de a dansa g i m b i ş".

– var. 1° **ghimişlíc** s. n. GD/rar Cţ; **gimişlíc** s. n. AFLR/rar Cţ.

GIMINÁRE v. **gemănáre 1°**.

GIMINTÍR v. **cimitíruri**.

GIMIŞLÍC v. **gimbişlíc 1°**.

GIMITÍR v. **cimitíruri**.

GÍNERE s. m., pl. *gíneri* **1°** AO, Pl. 21; AFLR/crt.; AMD, h. 160; AFLR/Vl, Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr şi rar Vn, If, Cl, Cţ „bărbat în ziua nunţii; mire"; cf. g i n e r í c ă, î m p ă r á t, n u n 3°.

2° GM/rar Tr, Il „denumire pe care o poartă tânărul în perioada dintre logodnă şi cununie".

3° GM/rar Tr „bărbat care, după căsătorie, locuieşte în casa soţiei": Am venit acasă... la noi, fiindcă părinţii mei rămăseseră singuri şi deja ne înţelesesem că vine *gínere* aici/809; cf. g i n e r ó i, z e s t r ó i.

4° GM/rar Tr „bărbat necăsătorit, care anterior fusese însurat fără nuntă".

GINERÍC v. **ginerícă**.

GINERÍCĂ s. m., art. *ginerícа* AO, Pl. 21/rar Mh; AMD, h. 160; GM; TDM II/Ph, Vn, Bz, Br, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Db, If şi rar Ag, Tr, Gr; gen. *gineríchii* GM/rar Bz; pl. art. *ginerícii* GM/rar Bz „mire"; cf. g í n e r e 1°...

– var. **gineríc** s. m. GM/rar Bz, Br, Cl, Il.

GINERÍT adj., pl. *ginerîţi* AO/rar Gj „venit din altă parte prin căsătorie": [În comună] avem şi doi-trei moldoveni *ginerîţ* pă aici/939.

GINERÓI s. m. GO/rar Mh „bărbat care, prin căsătorie, se mută în casa soţiei"; cf. g í n e r e 3°...

GINGÍE s. f., pl. *gingíi* **1°** AMD, h. 41/rar Ag „colţ, rest de măsea"; cf. b u t 14°...

2° AMD, h. 605/rar Cl „ştiulete în formare"; cf. c h í c ă[1] 3°...; [la pl.] **a da ~, a fáce ~** AO, h. 601/Vl, prin Gj, Dj şi rar Mh, Ot; AMD, h. 606/prin Ag, Ot, Gr şi rar Vl, Db, Ph, Vn, Tr [d. porumb] „a începe să dea, să formeze boabele; a lega"; cf. a r u n c á 2°...

3° AMD, h. 609/rar Db „ştiulete nedezvoltat, pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

GINTÁR s. m., pl. *gintári* AO, h. 679/prin Gj, Mh „reziduu care se depune pe pereţii butoiului cu vin"; cf. c i m e n t u i á l ă...

GINTĂRÍ vb. IV refl. AO, h. 679/rar Mh [d. butoiul cu vin] „a prinde g i n t a r".

GIOÁGĂ v. **găoáce 12°**.

GIOÁGĂR v. **jágăr 1°**.

GIOÁNĂ (2 sil.) s. f., pl. *gioáne* GM/rar Il „partea dintre genunchi şi copită (la piciorul porcului)": Astea la picioare, de jos... tai copitele şi ce rămâne de la copite încoace se numeşte *gôáne*/855.

GIOCI v. **găoáce 12°**.

GIOGÁN s. n. GD/rar Tl „băţ cu vârf de fier de forma unui cârlig cu care se apucă bucata de gheaţă, la gheţărie".

GIONÓT s .n., pl. *gionoáte* AMD, h. 82/rar Db „picior"; cf. h á i d e, p i c i ó r 1°.

GIORÁP v. **cearáp**.

GIORÓI s. AMD, Pl. 73–74/rar Ot „chitonag"; cf. a r á c 1°...

GIORSĂÍ vb. IV tranz. şi refl. AMD, GD/prin Cţ „a (se) scărpina": *Gîórsăe*-mă pă spinare AMD/894; cf. f r e c á 3°...

GIRÓS adj. AFLR/rar Tr [d. boabe] „mărunt": Ori se făcea, ori nu se făcea, aşa mai mărunt, *gîrúós*/799.

GIUGÁSTRU s. m. TDO/rar Gj „jugastru".

GIUGEÁ s. f., pl. *giugéle* **1°** AMD, h. 528/rar Db „bulgăre (mic) de zăpadă"; cf. g i u g e á t ă.

2° var. **gigeá** s. f., pl. *gigéle* AMD, h. 219/rar Br, Tl „ciob, hârb"; cf. c i o b 2°...

GIUGEÁTĂ s. f., pl. *giugéte* AMD, h. 528/rar If „bulgăre (mic) de zăpadă"; cf. g i u g e á 1°.

GIULÚF s. m., pl. *giulúfi* GM/rar Gr „favorit, zuluf".

GIUMĂNÁRE v. **gemănáre 1°**.

GIUMÂNÁRE v. **gemănáre 1°, 2°, 7°**.

GIUMÉRE v. **jumări 3°**.

GIUMÉRI v. **jumări 4°**.

GIUMUNÁRE v. **gemănáre 6°**.

GIUR[1] v. **ciur 1°**.

GIUR[2] s. n., pl. *giúruri* GM/rar Db, Tr „lemn cu o crăcană la capăt cu care se freacă urzicile fierte, se bat ouăle sau laptele prins": [Laptele] îl făceam c-un *gur* [...] o cracă făcută de lemn, cu trei craci așa/803; cf. p r e p e l e á c 6°, t o r t o r é ț 1°.

GIURCÁN s. m., pl. *giurcáni* AMD/861 „locuitor din fostul sat Crucea Giurchii".

GIURGIULÍC s. n. AFLR/rar Mh „petrecere care se face luni dimineața, după nuntă"; cf. b o r ș 1°...

GIUGIUVEÁ v. **cerceveá 3°, 4°**.

GIURGIUVÍCĂ s. f. **1°** GO/rar Mh „petrecere care se face în familie a doua zi după nuntă (sau după Anul Nou)"; cf. b o r ș 1°...

GIURUÍ vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *giúruie* **1°** GM/rar Tr „a bate laptele, a freca urzicile cu g i u r u l":Urzicile le punem în oală, d-aci le *guruím* cu giuru/803.

2° GM/rar Db „a decora vasele de ceramică (de jur împrejur) cu o unealtă specială".

GIURUIÁLĂ s. f. GM/rar Db „acțiunea de a g i u r u i 2°".

GIÚȘCĂ v. **ciúșcă 1°**.

GIUVREÁ s. f., pl. *giuvréle* AMD, h. 486; GM/rar Ag, Db, Ph, Tr, Gr „batistă brodată, cu ciucuri (cu care se împodobesc, la nunți, caii)".

GIVÁN v. **ghibán**.

GLÁBNICĂ v. **glámnică 1°, 2°**.

GLAGÓLIE v. **glagórie**.

GLAGÓNIE v. **glagórie**.

GLAGÓRIE s. f. AO, Pl. 1/rar Dj; AMD, h. 1 MN/rar Br, Tr, Il „minte, înțelepciune".

– var. **glagólie** s. f. AMD, h. 1 MN/rar Vn; **glagónie** s. f. AMD/rar Br; **gligórie** s. f./rar Cl.

GLÁGUMĂ s. f. AMD, h. 39/rar Ot „gălăgie, larmă"; cf. a l á i...

GLÁJĂ v. **glăveájă 3°**.

GLÁMNICĂ s. f., pl. *glămnici* **1°** AFLR/rar Ag „colac făcut dintr-un șervet răsucit, pe care îl pun femeile pe creștet când duc pe cap greutăți": Facem *glámnică*, o punem în cui și când plecăm la apă o punem în cap/689; cf. g l á v ă 3°.

2° var. **glábnică** s. f., pl. *glăbnici* GM/rar Tr „fâșie de pânză (groasă) cu care se strâng femeile peste mijloc, brâu".

3° var. **glămnic** s. n., pl. *glămnice* GO/rar Gj „fiecare dintre lemnele puse sub un vas (din doage), pentru ca acesta să nu stea direct pe pământ"; cf. p o d v á l[1] 1°.

– var. 1° **glábnică** s. f. AMD/rar Vl.

GLÁNDĂ s. f., pl. *glánde* **1°** AMD, h. 51/rar Ag, Db, Ot, Cț „amigdală"; cf. a m i g d a l í t ă...

2° AMD, h. 46 MN/rar If „gușă (boală)"; cf. b r o á s c ă 2°...

3° AO, h. 696/rar Dj „antenă la albine"; cf. c â r l i ó n ț 3°...

GLASONÁ vb. I AMD; GD/rar Cț „a claxona".

GLÁSTĂ s. f., pl. *gláste* **1° ardéi de ~** v. **ardéi 4°**.

2° var. **glástură** s. f., pl. *glásture* GD/rar Tl, Cț; *glásturi* AFLR/rar Cț „ghiveci de flori": Pă fereastă era două *glásture* cu flori GD/886; cf. s a c s í e.

GLÁSTURĂ v. **glástă 2°**.

GLÁVĂ s. f., pl. *gláve* **1°** AMD, h. 3/Ag, prin Db, Tr și rar Ot „craniu"; cf. c a p á c 4°...

2° AMD, h. 1/rar Ag „creștetul capului"; cf. c a p á c 3°...

3° var. **glávie** s. f. AMD/rar Vl „colac făcut dintr-un șervet răsucit, pe care îl pun femeile pe creștet când duc pe cap greutăți"; cf. g l á m n i c ă 1°.

GLÁVIE v. **glávă 3°**.

GLĂDÍCE s. f. AMD/rar Vn „arbust cu frunze ascuțite, asemănător cu salcâmul, care se pune ca gard viu"; cf. t e c á r.

GLĂMĂTOÁCE s. n. pl. GM/rar Ot „ghemotoace": [La lână] rămânea nește... *glămătoáce* de rămânea, știm ăla să numea/

761. Pun odată mâna aicea când mă mișcă, când dau așa dau d-o *gămătúce*, el [era] un păduche/682; cf. f o f o l ó c 3°...

– var. **gămătúce** s. f. GM/rar Ag.

GLĂMĂIE s. f., pl. *glămăi* AO, h. 337/rar Dj „ridicătură mică de teren; movilă"; cf. b ă ș í c ă 3°...

– var. **glămée** s. f. AO, h. 336, 337/rar Gj, Mh; **glămíe** s. f., pl. *glămíi* AO, h. 337/rar Gj.

GLĂMÉIE v. **glămăie**.

GLĂMÍE v. **glămăie**.

GLĂMNÍC v. **glámnică 3°**.

GLĂTUÍ vb. IV tranz. GM/rar Ag „a da luciu, a smălțui plăcile de teracotă".

GLĂVĂȚÂNĂ s. f., pl. *glăvățâni* AMD, h. 3/rar Db „craniu"; cf. c a p á c 4°...

GLĂVEÁJĂ s. f., pl. *glăvéje* **1°** AMD, h. 3/prin Db și rar Tr „craniu, țeastă"; cf. c a p á c 4°...

2° var. **gleveájă** s. f. AMD/rar Db [peior.] „cap"; cf. c a p 1°...

3° AMD, h. 349/rar Ag, Tr „tigvă (plantă)"; cf. c u r ú g ă...

4° AMD; GM; AFLR/rar Db, Gj „coajă uscată din jumătate de dovleac, folosită ca recipient"; cf. c i o v á t ă...

5° var. **zgleveájă** s. f., pl. *zglevéji* AMD, h. 457/rar If „veșcă la sită"; cf. c a s n á c...

– var. **găvleájă** s. f., pl. *găvléje* 1° AMD, h. 3/rar Ag, Ph; **găvleávă** s. f., pl. *găvléve* AMD/rar Ph; **glájă** s. f. 3° AMD, h. 349/rar Ag; **gleájă** s. f. 1°AMD/prin Ag; 4° GM/rar Db; **gleveájă** s. f., pl. *glevéji* 3° AMD/rar Db; **gleázĂ** s. f. 3°/rar Ag; **scăfleájă** s. f., pl. *scăfléji* 4° AFLR/rar Db; **scofleájă** s. f., pl. *scofléje* 4° AMD/rar Db; **zgăvleájă** s. f., pl. *zgăvléji* 3° AMD/rar Ag; 4° GM/rar Gr; **zglăveájă** s. f. 1° AMD/prin Db și rar Gr; 4° AMD; GM; AFLR/prin Db și rar Gr; **zgleveájă** s. f., pl. *zglevéji, zglevéje* 2° AMD/rar Db; 3° AMD/rar Ag; 4° GM/rar Db; **zglevéj** s. n. și m., pl. *zglevéje, zglevéji* 4° GM/rar Db; **zglevoájă** s. f. 4° AMD/rar Db.

GLEÁJĂ[1] v. **glăveájă 1°, 4°**.

GLEÁJĂ[2] s. f. AMD/rar Cl „țoi (pentru băut rachiu)"; cf. c i o f ă c...

GLEÁZĂ v. **glăveájă 3°**.

GLEBÁ v. **greblá 1°**.

GLÉBĂ v. **gréblă 5°**.

GLEBEJÚȚĂ s. f. GM/rar Db „coajă uscată din jumătate de dovleac": Se duce la o apă curgătoare...și pune acolo o *glebejúță* așa mai ușure, un castron, că se duce la fund; cf. c i o v á t ă...

GLÉNIE s. f., pl. *glénii* AMD, h. 545/rar Gr „aluviune, viitură"; cf. a l i m á n...

GLET s. n., pl. *gléturi* AMD, h. 703/rar Ot „drișcă"; cf. b l á n ă 13°...

GLÉUCĂ(2 sil.) s. f., pl. *gleuci* AO, h. 4/rar Gj „craniu, țeastă"; cf. c a p á c 4°

GLEZNÚȚĂ s. f., pl. *gleznúțe* AMD, h. 90/rar Ph dim. de la *gleznă*.

GLÍE s. f., pl. *glii* **1°** AMD, h. 306 MN/rar Il „brazdă la arat".

2° AO, h. 584; AFLR/rar Vl, Mh „bucată, bulgăre mare de pământ"; cf. b ó ț 3°.

– var. 2° **gălíe** s. f., pl. *gălíi* AMD, h. 590/rar Ph.

GLIGÁN s. m., pl. *gligáni* AMD, h. 290/rar Tl „vier"; cf. v e r o t á c, v i r ó t i c.

– var. **găligán** s. m., pl. *găligáni* AMD, h. 290/rar Tl.

GLIGĂNEÁN s. m., *gligănéni* AMD/788 „locuitor din satul Gliganu (de Sus)".

GLIGÓRIE v. **glagórie**.

GLÍNGE v. **clínce 1°, 2°**.

GLIOJDEÁN v. **glojdeán 1°**.

GLIÓNȚ v. **glónte 1°**.

GLIÓS adj. AMD, h. 590; GM/rar Ag, Ph [d. pământ] „cu g l i i mari, cu bulgări": După ce să ară, unde să face *gliuós*, să toacă mărunt cu sape GM/679.

GLIVÍ vb. IV tranz. GO/rar Mh „a dezmierda, a răsfăța"; cf. c o c o l í[2] 2°...

GLOÁBĂ s. f. AO, h. 447/rar Gj; AFLR/rar Br „plată, amendă pentru răscumpărarea vitelor luate de obor": Strica recoltele, dacă nu aveam grija lor [= cailor] le lua la obor și plăteam *gloábă* pentru ei AFLR/737.

GLOÁNTE v. **glónte 1°**.

GLOÁTĂ s. f. **1°** AFLR/rar Vl; TDM II/rar Vn „lume multă; aglomerație": Nu e *gl̦oátă* la moară, când nu sânt măcinișe multe nu e *gl̦oátă* AFLR/901; cf. g l o t í m e, g l u m e r á ț i e, î m b u z e á l ă, î n g h i b i j e á l ă, î n g l o m e r á ț i e, p r e s ă t ú r ă.

2° GM; TDM II; AFLR/rar Db, Ph, Vn, Br; **casă** ~ AFLR/rar Cț „familie numeroasă, cu copii mulți; casă grea": Care n-are *gl̦oátă* și mai are ce mai mânca așa îi ține cârnații, da care are *gl̦oátă* nu poate să-i ție până atunci, până vara GM/719.

GLOB s. n., pl. *glóburi* **1°** art. **globul óchiului** AMD, h. 16/rar Cl „albul ochiului, sclerotică"; cf. a l b e á l ă 1°...

2° var. **clob** s. n. AFLR/rar Db „bănuț la ou"; cf. b a n...

3° GM/rar Bz „bol de porțelan": Pune bucățile, bucățile zis în farfurii sau în *glóburi*-d-astea, cum să spune/747.

GLOBÁNI s. m. pl. AFLR/rar Cț augm. de la *gloabă* („cal slab"): Venea calu de la herghelie, îi alegea fieșcare caii lui, dac-avea zece-cinsprezece *globáni* de cai și îi ducea la arie/892.

GLOBÍ vb. IV tranz. **1°** AMD/rar Db „a produce cuiva greutăți; a îngreuna": Însemnează că vă *globíesc* în loc să vă ajut/693; cf. g r e u n á.

2° GM/rar Ph „a jefui, a prăda": Era hoți atunci, hoți mulți era nainte, te *globéa*/701.

GLOD s. n., pl. *glóduri* **1°** GM; TDM III/Tr și s. m., pl. *glozi* AMD, h. 528/rar Ag „bulgăre (de sare, zahăr, sodă, untură, zăpadă etc.)": Să ia câte-o litră dă sodă la chilu dă untură și după aia să ia, să toacă frumos că ea vine și să face *glod* așa, să încheagă, să sleiește GM/799; cf. g o g o l ó i 1°.

2° AMD, h. 525; 544; GD/Tl și rar Db „mâl, nămol, pământ moale (pe fundul bălților)"; cf. b â l c i ș ó r...

3° AO, h. 435; TDO; AFLR/Mh, prin Gj și rar Dj; *gloáde* AO; AFLR/Mh și rar Gj, Dj „știulete fără boabe; cocean": Curățăm boabele de pe *glod*, așa le zicem noi, *glódur*i AFLR/952; cf. b u t 12°...

4° AO, h. 439/rar Gj „rest din tulpină și rădăcina de porumb rămase pe câmp după ce au fost tăiați cocenii"; cf. c i o á t ă[1] 1°...

5° AO, h. 478/Gj, Mh și prin Vl; *gloáde*/rar Mh „cotor de măr"; cf. b u t 15°...

6° AO, h. 600/rar Mh „știulete în prima fază de formare, fără boabe"; cf. c h í c ă[1] 3°...

7° AO, h. 604/rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 609/rar Il „știulete nedezvoltat, pipernicit"; cf. b a b ă 10°...

8° pl. *gloáde* GM/rar Db [la pl.] „ganglioni la gâtul porcului; momițe"; cf. f r ă g u r í i...

– var. 1° **glódii** s. f. pl. AMD/rar Cl; **glúde** s. m., pl. *gluzi* AMD, h. 590/rar Ag.

GLODÁN s. m., pl. *glodáni* AMD, h. 528/rar Ph augm. de la g l o d 1°.

GLODÁR s. m. și n., pl. *glodári* **1°** AO, h. 478/prin Vl; AMD, h. 355/prin Vl și rar Ag; *glodáre* AO/prin Vl; AMD/prin Vl „cotor de măr"; cf. b u t 15°...

2° AMD, h. 609/prin Ot și rar Vl, Ag, Tr, Gr, Cț „știulete nedezvoltat, pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

GLODĂBĂNÓS adj. GM/rar Db „bolovănos, pietros": Dacă era locu mai nisipos, mai așa, punea puține boabe, dacă era mai *glodăbănós* punea mai multe, ca să răsară/699; cf. r ă c ă r ó s.

GLODEÁN s. m., pl. *glodéni* AO, h. 435/rar Gj, Mh, Dj „știulete fără boabe; cocean"; cf. b u t 12°...

GLÓDII v. **glod 1°**.

GLODULÉȚ s. n., pl. *glodulé̦te* GM/rar Gr dim. de la g l o d 1°.

GLODÚȚE s. n. pl. AFLR/rar Ot dim. de la g l o d 3°.

GLOGOZÉNII v. **gorgozénii 2°**.

GLUJDÁN v. **glojdeán 4°**.

GLOJDÁR s. m., pl. *glojdári* AMD, h. 609; GM/rar Ag, Ot, Tr, Gr „știulete nedezvoltat, pipernicit": *Glojdáru* [...] îl puserăm de o parte, porumbul bun într-o altă parte GM/761; cf. b á b ă 10°...

GLOJDEÁN s. m., pl. *glojdéni* **1°** GO/rar Ot; AMD, h. 605; 609/Ot, Tr și rar Ag, Cț „știulete nedezvoltat, pipernicit", cf. b á b ă 10°...

2° s. n., pl. *glojdéne* AO, h. 439/prin Dj „rest din tulpină rămas pe câmp după tăiatul porumbului"; cf. c i o á t ă[1] 1°...

3° AO, h. 778/rar Dj [la pl.] „rămășițe de nutreț nemâncate de oi; ogrinji"; cf. c o c e á n 4°...

4° var. **glojdán** s. m., pl. *glojdáni* AMD, h. 355/rar Ag „cotor de măr"; cf. b u t 15°...

– var. 1° **gliojdeán** (2 sil.) s. m., pl. *gliojdéni* AMD, h. 605/rar Cț.

GLOJGÁR s. n., pl. *glojgáre* AMD, h. 420/rar Ph „floare de alun"; cf. c e r c é l 5°...

GLOMOÁZE v. **golomóț 2°**.

GLOMÓZ v. **golomóț 1°, 3°**.

GLÓNTE s. n., pl. *gloánțe* **1°** AO, h. 358/rar Mh; AMD, h. 563/Tl, prin Vn, Il și rar Bz, Br, Cl, Cț „glonț"; cf. b r e n í c...

2° var. **glonț** s. n., pl. *gloánțe* GM/rar Cl „greutate (un fel de alice), bilă de plumb care se pune la prostovol": Pe poale ea [șașmaua] are *gl̦oánțe* de plumb/866.

– var. 1° **glionț** s. n., pl. *glioánțe* AO, h. 357/rar Mh; **gloánte** s. n. AO, h. 358/rar Tr.

GLONȚ v. **glónte 2°**.

GLONȚÁN s. m., pl. *glonțáni* **1°** GM/rar Ot „asperitate, grunj": [Țestul] îl spoiați bine, frumos și pe el cu pământ curat să nu fie *glonțán*i, să intre-n pâine/776; cf. g h í n d u r ă 4°...

2° GO/rar Gj „bob de gheață care se formează pe haine, iarna, când e ger mare".

3° var. **grunțán** s. m., pl. *grunțáni* AO, h. 316/rar Mh „bulgăre (de pământ)"; cf. b l á n ă 18°...

GLOTÍME s. f. AMD/rar Db „mulțime de oameni; aglomerație"; cf. g l o á t ă 1°...

GLÚDE v. **glod 1°**.

GLUGÁN s. m. și n., pl. *glugáni* AO, h. 608/rar Dj; *glugáne*/rar Ot augm. de la *glugă* (din coceni de porumb).

GLÚGĂ s. f., pl. *glúgi* **1°** TDO/rar Gj; AMD, h. 402; 482/rar Ag, Ph, Vn, Bz, Cl „acoperământ pentru cap și umeri, de formă conică, făcut din stofă groasă țărănească sau din piele de oaie cu lâna în exterior, folosit uneori și ca traistă".

2° var. **gúlgă** s. f., pl. *gulgi* GD/rar Tl „acoperământ pentru cap, de formă conică, făcut din material impermeabil și folosit pentru a apăra de ploaie"; cf. c ú ș m ă[2]...

3° var. **gúglă** s. f., pl. *gúgle* TDO/rar Vl „grămadă din snopi de coceni de porumb, din snopi de grâu sau din mănunchiuri de cânepă așezate în picioare, sub formă conică": Cocenii îi aducem acasă... facem o *gúglă* ori pătuiege/914; cf. s t o g 1°, ț e p ș á n 5°.

4° AMD/rar Gr „scul, jirebic din fire (de cânepă); cf. b u ș 3°...

5° AMD, Pl. 103/rar Gr „legătură din cinci, șase fuioare; păpușă"; cf. b o c c e á 5°...

6° GO/rar Dj „legătură din câteva șiruri de tutun": Într-o *glúgă* sânt trei șire [de tutun]/991; cf. g h i u l 2°...

– var. **cluc** s. m., pl. *cluci* 4° AMD, h. 393/rar Db; **clúcă** s. f., pl. *cluci* 3° AMD, h. 611, 612; 621; TDM II, III; AFLR/Db, Ph, Bz, prin Ag, Ot și rar Br, Tr, If, Cl, Il, Tl; 4° AMD, h. 393; Pl. 120; TDM III; AFLR/Db, prin Ag, Ph și rar Ot, Tr, Gr; 5° AMD, Pl. 103/rar Ag; **cúclă** s. f., pl. *cúcle* 3° AO, h. 607, 608/rar Vl; AMD, h. 611, 612/prin Vl, Ag și rar Ph; 4° AO, h. 503/rar Vl; AMD, h. 391–393; GM/rar Vl, Ag, Ot; **gugi** s. n., pl. *gúgiuri* 2° AMD/rar Vn.

GLUGÍ vb. IV tranz. GM/rar Tr, Il „a aranja în glugi cocenii de porumb": Tăia cocenii, îi legam, îi și *glu̦gáim* sul în picioare așa/809; cf. g l u g u í.

GLUGÓI s. n. GM/rar Vl „sedilă"; cf. c é n d e l ă 2°...

GLUGOIÁȘ s. n. GM/rar Ag dim. de la g l u g o i.

GLUGUÍ vb. IV tranz. GO/rar Dj „a aranja în glugi cocenii de porumb"; cf. g l u g í.

GLUGULÉȚE s. f. pl. GM/rar Cl; *glugulé̦ți*/rar Il dim. de la *glugă* (din coceni de porumb); cf. g l u g u l í ț ă, g l u g u ș o á r ă, g l u g ú ț ă.

GLUGULÍȚĂ s. f., pl. *glugulíțe* AO, h. 607/rar Dj, Ot; AMD, h. 611; GM; TDM III/rar Ag, Db, Vn, Tr, Gr, Il, Tl dim. de la *glugă* (din coceni de porumb); cf. g l u g u l é ț e...

GLUGÚȘ s. n., pl. *glugúșe* GM/rar Tr, Gr; AMD/rar Cț „glugă (la haine)": Imurlucu-ăla avea și *glugúș*. Luam cojocu pe mine și al doilea imurlucu și cu *glugúș* în cap GM/827; cf. c ú ș m ă[2]...

– var. **guglúșă** s. f., pl. *guglúși* AMD/rar Tl; **gulgúș** s. n. AMD/rar Cl.

GLUGUȘOÁRĂ s. f., pl. *glugușoáre* AMD, h. 611/rar Tr dim. de la *glugă* (din coceni de porumb); cf. g l u g u l é ț e...

GLUGÚȚĂ s. f., pl. *glugúțe* AFLR/rar Ot dim. de la *glugă* (de cânepă sau de coceni): [Cânepa] o făceam așa *glugúțe* câte trei–patru mănuși din alea/997; cf. g l u g u l é ț e...

GLÚMELE s. f. pl. art., în expr. **a-și fáce ~ cu o fátă** TDO/rar Dj [d. un bărbat] „a întreține raporturi sexuale".

GLUMERÁȚIE s. f. GO/rar Dj „aglomerație"; cf. g l o á t ă 1°...

GLUMÉȚ adj. AO, h. 176/rar Mh [iron.] „amețit de băutură, cherchelit"; cf. a b ț i g u í t...

GOÁBĂ s. f., pl. *goábe* AO, h. 101/rar Vl „gheb, cocoașă"; cf. b o ș o á l c ă 2°...

GOÁJĂ s. f., pl. *goji* **1°** GM/rar Vn „coajă uscată din jumătate de dovleac (folosită ca recipient)": Ne duceam cu nucile alea, puneam o cutie... o *go̦ájgă* de sare și una de făină/733; cf. c i o v á t ă...

2° var. **gójgă** s. f., pl. *gojgi* AMD, h. 3/rar Ph „craniu, țeastă"; cf. c a p á c 4°...

– var. 1° **goájgă** s. f., pl. *goájge* GM/rar Vn.

GOÁJGĂ v. **goájă 1°**.

GOÁMBĂ s. f., pl. *goámbe* AMD, h. 11 MN/rar Gr „albeață la ochi, cataractă"; cf. c a t a r á t ă...

GOÁNĂ s. f. **1°** pl. **goni** AFLR/rar Tl „goane la vânătoare": Erau vânători care făceau *goní* organizate/871; cf. b ă t á i e 3°...

2° art., în **a da goána** loc. vb. GM/rar Il „a alerga, a pleca repede"; cf. a b á t e[1] 1°...

3° în **a da ~** AO, h. 179/rar Dj „a scoate un chiot ascuțit și prelung; a chiui"; cf. c h e l ă c á í 2°...

4° în expr. **a se púne** *(ceva)* **pe ~** GM/rar Gr [d. lemnele de construcție] „a le așeza potrivindu-le ca dimensiune și ca direcție": Lemnele alea care e mai strâmbe așa se cioplește și *se púne pe go̦ánă*, de nu iese nici așa, nici încolo [...] pe direcție, da; se cocoșează în așa fel, **se púne pe go̦ána** lor, așa le zicem noi/825.

GOÁNGĂ s. f., pl. *goánge* **1°** AO, h. 567/rar Vl, Gj „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

2° AMD, h. 626/rar Db „gărgăriță"; cf. g ă i n ú ș ă 3°...

3° TDO; AFLR/prin Gj, Mh și rar Dj [mai ales la pl.] „vierme, fluture de mătase": Ni le dau mititele *gu̦ângele*. Și p-ormă ne ducem și le luăm frunză, frunză de dud TDO/952.

4° AFLR/rar Gj „femelă a viermelui de mătase"; cf. f l u t u r o á i c e...

5° GM/rar Ag, Tr „plug fără cormană folosit la prășit": Așa-i spunem noi, *gu̦ánga*, plugu fără cormană/768.

GOÁNȚĂ s. f., pl. *goánțe* AO, Pl. 139/rar Mh „beschie"; cf. b é ș c h i e 2°...

GOÁZĂ v. **goz 1°, 6°**.

GOBICÍ vb. IV intranz. AMD, h. 92/rar Ph „a zace de boală; a boli"; cf. g ă i n á 1°...

GOCI v. **cópce**.

GODÁCĂ s. f. AMD/rar Vn „purcea (până la 50 Kg)"; cf. g o d i n á c ă 1°, g r o ș t í c ă, p u r c e l ú ș i, p u r c e l ú ț ă, p u r c í c i.

GODÁNĂ s. f., pl. *godáne* AMD, h. 138/rar Br, Il „fetișcană"; cf. b ă i e t á n ă...

GODĂCÉL s. m., pl. *godăcéi* AMD/rar Vn, Tl dim. de la *godac*; cf. g o d ă c ú ț.

GODĂCÚȚ s. m., pl. *godăcúți* GM/rar Vn dim. de la *godac*: Purcelu îl crește până se face el mărișor așa, *godăcúț* așa/728; cf. g o d ă c é l.

GODĂNÁC v. **godinác**.

GODĂNÁCĂ v. **godinácă 2°**.

GODĂNÍCĂ v. **godinícă**.

GODĂNÍȚĂ s. f., pl. *godăníțe* AMD, h. 138/rar Tr „fetișcană"; cf. b ă i e t á n ă...

GÓDEN v. **gódin**.

GODENÁCĂ v. **godinácă 2°**.

GÓDIN s. n., pl. *gódine* AO, Pl. 28/prin Vl, Dj, Ot și rar Gj, Mh; AMD, h. 206/Tr, prin Ot, Gr, Il și rar Ag, Db, Br, If, Cl, Tl, Cț „sobă de fier sau de tuci de formă cilindrică, pentru încălzit"; cf. d ú b ă 5°...

– var. **góden** s. n., pl. *gódene* AMD, h. 206/rar Ph; **gódină** s. f., pl. *gódine* AO, Pl. 28/rar Vl; AMD/rar Ag, Ot, Tr.

GODINÁC s. m., pl. *godináci* AMD, h. 141; GM/prin Il și rar If, Cl „băiețandru, flăcăiandru": Era așa *gu̦odinâș* mai mari ca Nelu GM/854; cf. b ă i e c á n...

– var. **godănác** s. m., pl. *godănáci* AMD, h. 141/rar Cl, Il.

GODINÁCĂ s. f., pl. *godináce* **1°** AMD, h. 289/rar Bz, Br „purcea"; cf. g o d á c ă...

2° AMD, h. 137, 138; GM/Il și rar Bz, If „fetișcană": Eu eram... *godenác*-așa, nici mare, mare, da nici mică GD/894; cf. b ă i e t á n ă...

– var. 2° **godănácă** s. f., pl. *godănáce* AMD, h. 138/rar Db, Bz; **godenácă** s. f. GD/rar Cț.

GODÍNĂ s. f. AMD, h. 138/rar Ot „fetișcană"; cf. b ă i e t á n ă...

GÓDINĂ v. **gódin**.

GODINĂCÚȚĂ s. f. GD/rar Cț „fetișcană"; cf. b ă i e t á n ă...

GODINÍCĂ s. f., pl. *godiníci* AMD, h. 138/rar Br „fetișcană"; cf. b ă i e t á n ă...

– var. **godănícă** s. f., pl. *godăníci* AMD, h. 137/rar Il.

GODINOÁICĂ s. f. AMD, h. 138/rar Ot „fetișcană"; cf. b ă i e t á n ă...

GOFĂÍ v. **gâfâí 1°**.

GOGÁIE s. f. GM/rar Tr „pocitanie, urâțenie": Și găseai câte-o *gogí̦*-a dracu' unde nemereai acolo, or par, or ulucă, de ziceai că să-ți rupi păru din cap/795; cf. b â z d â g á n i e 4°...

2° var. **goghíe** s. f., pl. *goghíi* AMD, h. 609/rar Db, If, Gr „știulete nedezvoltat, pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

– var. 2° **ghioghíe** (2 sil.) s. f., pl. *ghioghíi* AMD, h. 609/rar Db, Tr, If, Gr.

GOGEÁ s. f., pl. *gogéle* AMD, h. 609/rar Cl, Il „știulete nedezvoltat, pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

GOGHÍE v. **gogâie 2°**.

GOGÍ vb. IV tranz. și refl. **1°** pas. AMD, h. 346/Ph, Il, prin Bz și rar Vn, If, Cl, Il „a (se) dezghioca păstăile (pentru a scoate boabele)"; cf. b o b í...

2° AMD, h. 369; GD/rar Ph, Tl, Cț „a (se) curăța coaja verde de pe nuci": Aia verdea *să go̦gé̦ște* când a dat în pârgă nuca AMD/895.

3° pas. AMD, h. 309/rar Ph „a se desface pănușile de pe știulete"; cf. c u r á[1] 2°...

4° GM; AFLR/rar Ph, Bz „a (se) curăța coaja de pe un copac, un lemn etc.": Dacă se găsea un par *go̦gít* dă coajă, spunea că-l ia sărac AFLR/736; cf. d e p u i á[1] 4°...

5° pas. GM/rar Vn „a (se) curăța pielița de pe stomacul porcului (pregătit pentru tobă)".

6° GM/rar Ph „a se desface, a se desprinde de pe oase carnea pusă la fiert": Dacă vezi că *se go̦gé̦ște* carnea du pă oase, fiartă, îl iei și-l pui la borcan/714; cf. d e j g h e o r á 4°...

GOGLEÁZĂ s. f., pl. *gogléze* **1°** AO, Pl. 79/rar Gj [mai ales la pl.] „fructe mărunte".

2° AO, h. 334/rar Mh „aluviune (la cotul unui râu)"; cf. a l i m á n...

3° pl. *goglézi* AMD, h. 560 MN/rar Db „minciună"; cf. m i n c i ú n ă 1°, p a l i g v í e, p a r a l o g í e.

4° GM/rar Ag „vedenie, nălucă”: Baba vede *gogl̦éaza* pă la fereastră/677; cf. m ă g ă o á i e 1°, m o g â n d e á ț ă 3°, n e g u r e á ț ă 3°.

GOGOÁȘĂ s. f., pl. *gogóși* **1°** AMD, h. 460; GM; AFLR/prin Tr și rar Db, Gr „aluat pentru dospit”: O facem prima dată *gogo̯áșa*. Iei din primu aluat până s-o frămânți, iei de-acolo din aluatu ala ș-o zoleşti așa cu mălai, ș-o faci așa mititică, gogoșele mici GM/800; cf. a l u á t 2°...

2° AO, h. 101; Pl. 7 /rar Gj; AMD, h. 68/ rar Vl „cocoașă, gheb”; cf. b o ș o á l c ă 2°...

3° AO, h. 32; AFLR/rar Mh, Dj; AMD, h. 16/prin Db și rar Gr, Cț „globul ocular”; cf. b o b o á ș ă 1°...

4° AO, h. 37/rar Vl „pleoapă”; cf. b o b o á ș ă 2°...

5° GM/rar Ph „vezica urinară (la porc)”: Băşica udului, cum se spune la el [= porc], *gogu̯áșa*, cum îi spunem noi, *gogu̯áșa*/ 714; cf. c h í ș c ă[1] 5°...

6° var. **gogóș** s. m., pl. *gogóși* GO/rar Mh „cocon al viermelui de mătase”; cf. b u n d ă r é t e 3°...

7° TDO/rar Dj; GM/rar Tr, Gr, Cl „capsulă de bumbac”: Și care mai rămânea, *gogóșile* alea de nu să mai cocea ele [...] le-adunam *gogóșil̦e*-alea așa și le băgam între sobă și ele înflorea GM/806; cf. g ă o á c e 6°...

8° AMD, h. 366/rar Tr „corcoduşă”; cf. b e ș i c ú ț ă...

9° AMD, h. 417/rar Ag, Tl „ghindă”; cf. g h í n d u r ă 1°.

10° AMD, h. 415/rar Ag, Ph, Tr, Gr „con de brad”; cf. c a s t r a v é t e 1°...

11° AMD, h. 605/rar Cl „știulete (cu boabele) în formare”; cf. c h í c ă[1] 3°...

12° var. **gugoáșă** s. f., pl. *gugóși* AMD/ rar Vn „coajă lemnoasă a nucilor”.

13° AO, h. 538/rar Dj „boboc de floare”; cf. b o b u l é ț 1°...

14° AMD, h. 98; GM/rar Tr, Gr „medicament sub formă de pastilă”; cf. a s p i r í n ă...

– var. **gogóș** s. m., pl. *gogóși* 3° AO, h. 32/rar Gj; 10° AMD, h. 415/rar Cț.

GOGOLÁN s. m., pl. *gogoláni* GM/ rar Vn „știulete nedezvoltat, pipernicit”: Ciocanii a rămas mici, *gogolán*[1] așa/728; cf. b á b ă 10°...

GOGOLÉIE v. **gogolíe**.

GOGOLÍE s. f., pl. *gogolíi* TDO/rar Mh, Dj „gogoașă de mătase”: La-nvelit, dacă să-nvelește, s-adună *gogolí̯a* înnăuntru, el să zgârcește, să face mic/965; cf. g o g o ș á r 2°, g ú ș ă 1°, p u f 5°, t ó b ă 7°.

– var. **gogoléie** s. f. pl. TDO/rar Mh.

GOGOLOÁIE v. **gogolói 1°**.

GOGOLÓI s. n., pl. *gogoloáie* **1°** AO, h. 316; 699/Dj, prin Ot și rar Vl, Mh; AMD, h. 528; GM/rar Ot și s. m., pl. *gogolói* AO, h. 316/rar Dj „bulgăre (de pământ, de zăpadă, de ceară etc.)”: [Viței] i se face un *gogolói* mai mic, nu chiar așa, dă pământ, și să pune la rădăcini aicea, unde este bătu, pentru că... rădăcinile să plece în lături, să nu se ducă drept în jos GM/762; cf. g l o d 1°.

2° AFLR/rar Cț „cocoloș mic de mămăligă (folosit ca momeală pentru pești)”.

3° var. **gugulói** s. n., pl. *guguloáie* AMD, Pl. 144–145/rar Tr „bulz de mămăligă cu brânză”; cf. b o ț 1°...

4° GO/rar Dj „trâmbă (de pânză)”: O nălbeam [pânza] și făceam trâmb, *gogolói*, trâmb/973; cf. c ă p ă t ă i 6°...

5° AO, h. 56/rar Dj „omușor”; cf. b e r e g á t ă 2°...

6° AO, h. 132/Dj „pastilă, tabletă (medicament)”; cf. a s p i r í n ă...

– var. **ghiughiulói** s. n., pl. *ghiughiuloáie* 1° AMD, h. 528/rar Tr; **gogoloáie** s. f., pl. *gogolói* 1° AO, h. 316/prin Dj, Ot și rar Mh; **gugulói** s. n., pl. *guguloáie* 1° AMD; GM/Ot, Tr și rar Db; 2° GD/rar Cț.

GOGOLÓȘ v. **cocolóș 2°**.

GOGÓN s. m., pl. *gogóni* **1°** AMD, h. 28 MN/rar Bz „cucui”; cf. c u c ú i 1°...

2° AMD, h. 16 MN/rar Bz „albul ochiului, globul ocular”; cf. b o b o á ș ă 1°...

3° AMD/rar Bz „(ardei) gogoșar”; cf. a r d é i 3°...

4° **ardéi** ~ v. **ardéi 2°**.

GOGONEÁȚĂ adj. f., pl. *gogonéțe*, **prúnă** ~ AO, Pl. 79/rar Dj; AMD, h. 366/ rar Bz „corcoduşă”; cf. b e ș i c ú ț ă...

GOGONÉLE s. f. pl. GM/rar Cl, Il „bucățele oprite din aluat pentru dospit”; cf. a l u á t 2°....

GOGONÉȚ adj., **prun** ~ AMD, h. 367/ rar Bz „corcoduş”; cf. a g ú d 2°...

GOGONÍCA s. f. art., ~ **genúchiului** AMD, h. 86/rar Cț „rotula genunchiului”; cf. b í l ă...

GÓGORIȚĂ s. f. **1°** în expr. **a se fáce** ~ GM/rar Db „a spune minciuni, a vorbi aiurea”: Nu vreau să mă fac *gógoriță*/817.

2° AFLR/rar Dj „petrecere, luni după nuntă”: [Luni face] sărba dupe nuntă, *gógoriță*, face *gogoríță*, petrece prin sat, se duce... așa se zice/990; cf. b o r ș 1°...

– var. 2° **gogoríță** s. f. AFLR/rar Dj.

GOGORÍȚĂ v. **gógoriță 2°**.

GOGÓȘ v. **gogoáșă 3°, 6°, 10°**.

GOGOȘÁR s. m., pl. *gogoșári* 1° GM/ rar Db, Tr „cocon care conține viermele de mătase mascul”: Opream perechi de anu trecut, o gogoașă, un *gogoșár*... bărbatu-adică/811; cf. g o g o ș ó i.

2° GO/rar Vl „gogoașă de mătase”; cf. g o g o á ș ă 6°...

3° AO, h. 466/rar Gj „ardei iute”; cf. a r d é i 4°...

4° **ardéi** ~ v. **ardéi 2°**.

5° AMD, h. 367/rar Tr „corcoduş”; cf. a g ú d 2°...

GOGOȘEÁ s. f., pl. *gogoșéle* **1°** AMD, h. 460; GM/rar Tr, Gr dim. de la g o g o a ș ă 1°; cf. g o g o ș í c ă 1°.

2° AMD, h. 415/rar Tr dim. de la g o g o a ș ă 10°.

GOGOȘÍCĂ s. f., pl. *gogoșéle* **1°** GM/ rar Il dim. de la g o g o a ș ă 1°; cf. g o g o ș e á 1°.

2° GM/rar Il dim. de la g o g o a ș ă 6°.

3° GM/rar Br, Il dim. de la *gogoașă* (de mătase).

4° AMD, h. 417/rar Tl dim .de la g o g o a ș ă 9°.

GOGOȘOÁICĂ s. f. **1°** GM/rar Tr, Cl, Il „cocon care conține viermele de mătase femelă”: Opream de sămânță, opream perechi așa, știi, gogoșoiu și *gogoșu̯áica*/799; cf. d i ș é i c ă...

2° GM/rar Il „femeie care trage firele din gogoșile de mătase”: Ne ducem cu gogoși la *gogoșu̯áică* să tragem și noi să facem scule/845; cf. d u l ă p ă r e á s ă...

GOGOȘÓI s. m. GM/rar Ph, Tr, Il „cocon care conține viermele de mătase mascul”; cf. g o g o ș á r 1°.

GOHOÍ v. **grohoí**[2].

GÓJGĂ v. **goája 2°**.

GOJGORÉLE s. f. pl. GD/rar Cț „gogoșele din aluat”: [La Crăciun, copiii] umbla dân casă în casă și cânta [...] și le da fiecare acolo ce era: nuci, *goj̦gu̯or̦éli*, cari ce-avea/ 892.

GOL[1] adj. **1°** pl. **goli** TDM II/rar Bz „goi, dezbrăcați, săraci”: [Hoții] m-a lăsat cu trei băieți *goli*[1] în casă/736; cf. s e c 2°.

2° f. *goálă* AO, h. 798/rar Mh [d. oi] „cu lână puțină, rară”; cf. c h e l 3°...

3° GO/rar Vl, Mh [d. lup] „fără pradă”: Dacă se nimerea de... de speria din vreme oile, [lupul] pleca tot *g̦u̯ol*, dacă nu, lua și pleca cu ea și... o mânca/910.

GOL[2] s. n., pl. *góluri* **1°** AO, h. 519/ rar Dj, Ot; AMD, h. 409/rar Ph, Bz „loc deschis, (fără copaci) într-o pădure; rariște”; cf. c h e l e m n e á...

2° TDM II/rar Ph „loc deschis, teren fără pădure”; **a ieși la** ~ GM/rar Ag; ~ ~ **pe** ~ TDM II/rar Ph „a ieși la loc deschis, în afara pădurii”: [Berbecii] era afară din pădure, ieșise *la gol* GM/676.

3° **la** ~ loc. adv. TDM II/rar Br „spațiu liber rezultat din căderea unui copac din malul apei (unde se ascund peștii)”: Pescarii cu ciorpacile-l prindea pă *la gol*, pă la rădăcini d-astea [...] S-a dărâmat malu c-un copac mare... acolo la rădăcina aia somnu să bagă/738.

4° AO, h. 596/rar Ot; AMD, h. 603/rar Vl „clin de teren rămas nearat între două brazde”; cf. a m n á r 9°...

5° AMD, h. 42/rar Vl, Bz „strungăreață între dinți"; cf. i n t e r v á l 1°, p o s t r ú n g ă 1°, r ă r í ș t e 2°, r ă r i t ú r ă 2°, s t r ú n ă 3°, s t r u n e á, s t r ú n g ă 8°, s t r u n g ă r e á ț ă 1°, s t r u n g ă r í ț ă, s t r u n g u l e á ț ă, s t ú d i n i ț ă.

GOLÁȘĂ adj. f. AMD, Pl. 151–152/ rar Ag, Ot [d. oil „cu lână puțină, rară"; cf. c h e l 3°...

GOLĂNEÁȚĂ adj. f. GM/rar Vn [d. iarnă] „fără zăpadă": Umblam cu oile iarna așa, a fost o iarnă *golăneáță*/724.

GOLĂNÍ vb. IV intranz. GM/rar Ag „a hoinări": Fulga a trăit *ș-a* mai *golánit* încă ani de zile până când l-a prins/677; cf. c o i n ă r í.

GOLĂNÍE s. f. GM/rar Ot „hoinăreală, inactivitate"; cf. c o j l ă i á l ă.

GOLĂȘÍ vb. IV tranz. AMD, h. 411/ rar Ag „a lăsa un copac fără lăstari".

GOLÁMB v. **golúmb**.

GOLDÁN[1] s. m., pl. *goldáni* AMD, h. 367/rar Tl „corcoduș"; cf. a g ú d 2°...

GOLDÁN[2] v. **hâldán**.

GOLDÁNĂ s. f., pl. *goldáne* AMD, h. 366/rar Tl „corcodușă"; cf. b e ș i c ú ț ă...

GOLGOTÁNE s. pl. GM/rar Bz „bulgări de pământ": [Tutunul] când îl sameni să n-aibă *golgotáne* de pământ mari pe el/739; cf. b l á n ă 18°...

GOLGOZÍ vb. IV intranz. AMD, h. 100/rar Ag „a delira, a aiura"; cf. a r u i á...

GOLGOZÍNE v. **gorgozénii 3°**.

GOLÍ vb. IV tranz. AO/rar Dj „a săpa în jurul butucului de viță-de-vie, îndepărtând ușor pământul"; cf. d e s c ă l ț á...

GOLÍȘ s. n., pl. *golíșuri* AMD, h. 409/ rar Tl, Ct „rariște"; cf. c h e l e m n e á...

GÓLIȘTE s. f., pl. *góliști* AO, h. 519/ rar Dj „rariște"; cf. c h e l e m n e á...

GOLOGĂNÁȘI s. m. pl. GM/rar Vn dim. de la *gologan*: Strânge omu *gologănáș(i)* 724.

GOLOGĂNEÁN s. m., pl. *gologănéni* AMD/726 „locuitor din satul Gologanu".

GOLOGĂȘÉNII s. f. pl. GO/rar Mh „orații (la nuntă)"; cf. c o l ă c e r í e...

GOLOMÓȚ s. n., pl. *golomoáțe* 1° AMD, h. 528/rar Tl „bulgăre, cocoloș de zăpadă"; cf. b o l o v á n 1°...

2° var. **glomoáze** s. pl. AMD, h. 107/ rar Cl „varice"; cf. a r g í n t 1°...

3° var. **glomóz** s. m., pl. *glomóji* AMD, h. 350 MN/rar Gr „pepene galben"; cf. c a ú n...

– var. 1° **glomóz** s. m., pl. *glomózi* AFLR/ rar Tr.

GOLÚMB s. m., pl. *golúmbi* AO, h. 75; 556/Gj, Mh „porumbel sălbatic"; cf. c u c u r ú z 1°...

– var. **golâmb** s. m., pl. *golâmbi* AO, h. 556/Mh.

GOLUMBÉI s. m. pl. AO, h. 556/rar Gj, Mh dim. de la g o l u m b.

GOLUMBÉLE s. f. pl. AO, h. 556/rar Gj dim. de la *golumbă* („porumbiță"); cf. g u g u ș o á i c ă, p o r u m b é l ă, p o r u m b í ț i, u l u b í ț ă.

GOMÉJ s. m., pl. *goméji* AMD, h. 609/ rar Vn „știulete nedezvoltat, pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

GOLÚP v. **gurlúp**.

GONÁC s. m., pl. *gonáci* 1° AO, h. 541/ prin Vl, Gj, Mh și rar Dj, Ot; AMD, h. 428/ Bz, Ct, prin Vn, Br, Tl și rar Vl, Ag, Ph, Tr, Gr, Cl, Il „hăitaș la vânătoare"; cf. a l e r g ă t ó r 3°...

2° AMD, h. 434 MN/rar Ot „iepuroi"; cf. b ă s c ă l á n...

3° var. **gonáci** s. m., pl. *gonáci* AMD, h. 430/rar Br „câine de vânătoare"; cf. c ă p ó i...

GONÁCI v. **gonác 3°**.

GONÁȘ s. m., pl. *gonáși* AMD, h. 428/ prin Tl și rar Vl, Br, Ct „hăitaș la vânătoare"; cf. a l e r g ă t ó r 3°...

GONEÁȚĂ adj. f. AFLR/rar Gr [d. oi] „care se rupe mereu din turmă"; cf. a n á t i m ă...

GONGĂNÍ vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *góngăne* 1° AFLR/rar Tr [d. copilul mic] „a gânguri": [Copilul] uite așa și râdea, *conconéá*, și era mic de patru luni jumate/ 685.

2° AMD, h. 32/rar Gr „a vorbi peltic": Limbut care *góngăne* așa greu/821; cf. c â c á í...

– var. 1° **conconí** vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *cóncone* AFLR/rar Ag.

GONGOÍ vb. IV tranz. GM/rar Tr „a afâna terenul cu g o a n g a": [Porumbul] îl dam cu grapa, d-acile-l luam și-l *gongoíám* cu goanga/796.

GÓNGHEȘ s. m., pl. *góngheși* AO, h. 567/rar Mh „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

GONGOÁIE v. **gongói**.

GONGÓI s. m., pl. *gongói* AO, h. 567/ rar Gj, Mh; AMD, h. 449/rar Ag „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

– var. **gongoáie** s. f., pl. *gongoáie* AO, h. 567/prin Mh.

GONGONEÁLĂ s. f. GM/rar Tr „gângureală, gângurit": [Copilul] începea să gongănească, dacă-i era de *gongoneálă*/ 789.

GÓNGUL, de-a ~ loc. adv. AO, h. 171/ rar Mh „de-a bușilea; pe brânci".

GONGULÍȚĂ s. f., pl. *gongulíțe* AMD, Pl. 81/rar Cl „musculiță de vin"; cf. b e á t ă 3°...

GÓNIȚĂ s. f. AMD/rar Db, Cl, Ct „gonire (a vitelor cornute); montă".

GÓPCĂ v. **cópce**.

GORĂÍ v. **guruí 2°**.

GORÁN s. m., pl. *gorâni* 1° AMD, h. 417; TDM II; AFLR/prin Bz și rar Ph „gorun"; cf. c o p á c 2°.

2° var. **gorână** s. f., pl. *goráne* AFLR/ rar Ph; *gorâni* AMD, h. 190/rar Vn „c o s o r o a b ă"; cf. b i l i m a n é l e...

– var. 2° **corână** s. f., *corâne* GM/rar Ph.

GORÁNĂ v. **gorân 2°**.

GÓRDEN s. AMD, Pl. 86–88/rar Db „varietate de viță-de-vie".

GORGÁN s. n., pl. *gorgáne* AMD, h. 547 MN/rar Tr, Gr „deal de mici dimensiuni; movilă naturală"; cf. b ă ș i c ă 3°...

GORGOÁȚE v. **corcoáțe**.

GORGOLOÁȘĂ v. **cocolóș 2°**.

GORGÓN s. GM/rar Ph „bilă metalică folosită la unele jocuri de copii".

GORGOÁZĂ s. f., pl. *gorgoáze* AMD, h. 366/rar Tl „corcodușă"; cf. b e ș i c ú ț ă...

GORGOZÉNII s. f. pl. 1° GM/rar Gr „gunoaie, impurități în grâu, în semințe"; cf. b ă d ă d ă n i i...

2° var. **glogozénii** s. f. pl. AMD/rar Tr „impurități, scaieți în lână"; cf. f u r n ú c h i...

3° var. **golgozíne** s. f. pl. AMD, h. 361/ rar Gr „borhot"; cf. b l e o á z g ă...

GORJÁR s. m., pl. *gorjári* AO, h. 449/ rar Mh „om plătit de săteni pentru a păzi semănăturile, paznic de câmp"; cf. b ă n u l é t e...

GORNÉȚ s. n. GM/rar Tr „goarnă, trompetă".

GORONÁT adj., f. *goronátă* GM/rar Vn „făcut din lemn de gorun": Doagele de patrar este... *goronát* îi gorunu bătrân, îi altă calitate de lemn/725.

GOROPÉLNIȚĂ v. **coropíșniță 1°**.

GOROPÉȘNIȚĂ v. **coropíșniță 1°**.

GOROPÍȘTIȚĂ v. **coropíșniță 1°**.

GOROPOÁICĂ s. f., pl. *goropóici* AO, h. 566/rar Gj „coropișniță"; cf. c â r c â i á c 1°...

GOROVÍ vb. IV refl. GO/rar Mh [d. lichide] „a se tulbura": Prin fierbere trece iar din nou, să... vinu *să gorovéște*, cum să zice [...] și își capătă și o acreală/ 966; cf. t u l b u r í.

GOSPODÁRĂ s. f./adj. f., pl. *gospodáre* AMD, Pl. 30; GM/rar Ag, Db „bună gospodină, gospodină harnică"; cf. b ă r b á t...

GOSPODÍN s. m. GM/rar Tr „soțul unei gospodine": Femeia noastră, zis, cu *gospodínu* ei lipsește cu pământ [casa]/ 782; cf. c á s n i c...

GOST s. m., pl. *goști* GO/rar Mh „musafir, oaspete"; cf. o á s p e t 2°.

GOVEÁLĂ s. f. AMD, h. 91/rar Ph „boală"; cf. b e t e ș ú g 1°...

GOVÉRGĂ v. **covércă 1°**.

GOVÍ vb. IV intranz. AMD; GM/prin Ph, Gr şi rar Db, Tr, If; GD/rar Tl „a boli, a zace": Dacă este... medicamentele-alea, lichidu-ăla prea tare, le pasă [oilor], două, trei zile *govéşte* [...]. *Govéşte*, adică să-mbolnăveşte, nu mănâncă bine şi şade tristă GM/827; cf. g ă i n á 1°...

– var. **cobí** vb. IV intranz. AMD, h. 91/rar Db, Gr; **guví** vb. IV intranz. AMD/rar Db.

GÓVIE s. f., pl. *góvii* 1° GO/rar Mh „petrecere sâmbătă seara, înaintea nunţii"; cf. b e t e á l ă 1°...

2° GM/prin Tr „obicei la Sfântul Gheorghe".

3° AMD; GM/rar Tr „obicei în cadrul sărbătorilor de iarnă".

4° AO, h. 135/rar Ot „guturai"; cf. b a l é v n i ţ ă...

GOVÍT s. TDO; AFLR/rar Mh „peterecere sâmbătă seara, înaintea nunţii (la casa miresei)": Sâmbătă sara cheamă mireasa [...] fetele la *govít*, zîc că să duc la *govít* la mireasă. Şi mireasa face şi ea o distracţie la ea acolo. Pune mese, fac horă, să distrează AFLR/945; cf. b e t e á l ă 1°...

GOZ s. n. colect., pl. *gózuri* 1° AO, h. 498; 622/prin Ot şi rar Gj, Dj; TDM III/rar Il „impurităţi în seminţele de cereale"; cf. b ă d ă d ă n i i 2°...

2° AMD, h. 545/rar Ot „aluviune"; cf. a l i m á n...

3° AMD, h. 632; Pl. 140/rar Tr, If [la pl.] „ogrinji"; cf. c o c e á n 4°...

4° AMD, Pl. 97/rar Bz „borhot"; cf. b l e o á z g ă...

5° AMD, Pl. 144–145/rar Cţ „bulz de mămăligă cu brânză"; cf. b o ţ 1°...

6° var. **goázã** s. f., pl. *goáze* AMD, h. 386/rar Ph, Il „puzderie"; cf. b ă ţ 3°...

– var. 1° **goázã** s. f., pl. *goáze* TDM III/rar Il.

GOZĂNÁC v. **cozonác 1°**.

GOZĂRÍE s. f. colect. AMD, h. 545/rar Ph „viitură, aluviune"; cf. a l i m á n...

GOZÓB s. n. 1° colect. AO, h. 622/rar Mh „impurităţi în seminţele de cereale": [Dacă nu e curăţat] iese tot *bozócu*-n bob, nu iese grâu curat GM/838; cf. b ă d ă d ă n i i 2°...

2° var. **bozón** s. n. AO, Pl. 80/rar Gj „borhot (de prune)"; cf. b l e o á z g ă...

– var. 1° **bozóc** s. n. GM/rar Il.

GOZONÁC v. **cozonác 1°**.

GRABÉTE v. **vrabéte 1°**.

GRÁBINĂ v. **greábăn[1] 3°**.

GRAD s. n., pl. *gráde* 1° AO, h. 769; AFLR/prin Dj şi rar Vl; AMD, h. 676/prin Cl şi rar Db, Bz, Ot, Tr; *gráduri* AMD/rar Ag, Ot, Tr, Il „răboj de măsurat cantitatea de lapte sau cea de ţuică (din vasul în care curge de la cazan)"; cf. c a r á m b 8°...

2° GM/rar Ph „alcoolmetru"; cf. c e n t 2°...

3° AMD, h. 676; GM/rar Ot, Gr „lactometru".

GRADÁ vb. I tranz. GM/rar Gr „a măsura laptele cu g r a d u l 3°": Duceam laptele la lăptar. Aveau ei gradele lor, mi-l *gradá*, să nu punem apă/830.

GRAFIÉR s. n., pl. *grafiére* AMD, h. 387; 389/rar Ph „ragilă, pieptene pentru câlţi": [Câlţii] se dă prin pieptenei şi apoi prin *grafiér*/703; cf. d a r á c 2°...

GRAJDI s. n., pl. *grájdiuri* (2 sil.) AO, h. 392; TDO/crt.; AMD, h. 253; GM; TDM II/Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr şi rar Br, Il, Gr, Tl „grajd"; cf. f â n á r 2°...

GRÁNGOR v. **grángure 1°, 2°**.

GRÁNGORE v. **grángure 1°**.

GRÁNGURĂ v. **grángure 1°**.

GRÁNGURE s. m., pl. *grángure* 1° AO, h. 561/Vl, Mh, Dj şi prin Gj, Ot; AMD, h. 444/Ag, Ot, prin Db, Tr şi rar Vl, Br „grangur"; cf. c a l o f í r[1] 2°...

2° var. **grángor** s. m., pl. *grángori* AMD, h. 444/rar Cţ „bogătaş mare (şi fudul)"; cf. b o g ă ş á n...

– var. 1° **gángur** s. m. AMD, h. 444/rar Db, Tl; **grángor** s. m., pl. *grángori*/rar Vl, Db, Cl, Cţ; **grángore** s. m., pl. *grángori*/prin Ot şi rar Ag, Db, Tr; **grăngură** s. f./rar Db; **grăngur** s. m./rar Db.

GRÁNIC s. n., pl. *gránice* 1° AO, Pl. 132/rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 168, 169/rar Ph „pârghie folosită la ridicatul pietrei alergătoare de la moară"; cf. c a l 5°...

2° AO, Pl. 132/rar Vl, Gj „şurub prevăzut cu două copci folosit la ridicarea pietrei de moară".

GRÁORE v. **gráur**.

GRÁPĂ s. f. 1° pl. **grăpi** AO, Pl. 70/prin Gj şi rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 306; AFLR/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, prin Ph, Cţ şi rar Vn, Il; **grăpe** AO/prin Mh „grape"; cf. g r á t i e 11°.

2° GM/rar Cl „unitate de măsură pentru suprafaţa unui teren arat, egală cu zece brazde": Până la conac aram o *grápă* şi ceva, zece brazde aşa... numeşte/868.

3° AO, h. 457/rar Vl „greblă"; cf. d i z l i g e á...

4° AO, Pl. 74/rar Vl „c a r â m b u l greblei"; cf. c o á r d ă[1] 9°...

5° în expr. **a mérge ~** AMD, h. 92/rar Gr; **a se ţíne ~** AMD/rar Tl „a se succeda (în număr mare); a se ţine lanţ": E şubredă, firavă, *mérge* cu ele [= bolile] *grápă*/823.

– var. 1° **greápă** s. f. TDM II/rar Gl.

GRAS s. n., pl. *grásuri* GM/rar Ot „carne grasă, grăsime": *Grásu* îl topim, îl facem... îl topim, facem şi şuncă/775; cf. g r ă s e m í n t e, g r ă s í m e 1°.

GRÁŞIŢĂ s. f. TDO/rar Dj „iarbă grasă".

GRÁŞPER v. **ráşpel 1°**.

GRÁTIE s. f., pl. *grátii* 1° AO, h. 482; Pl. 79/Dj şi rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 359; AFLR/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Ot, Tr, prin Vl, Gr, Il, Tl şi rar Br, If, Cl; *grătii* AO/Vl, Dj, prin Ot şi rar Gj, Mh, Tr; AMD/Ph, Bz, Ot, prin Ag, Db, Vn, Tr, Il şi rar Br, Gr, Cl; *grăţii* AO/rar Vl; AMD/Ag, Db, Ph, Tr, prin Gr şi rar Vl, Ot, If, Cl, Il; *grăţi* AO/Vl, prin Dj, Mh; AMD/prin Vl, Ag şi rar Tr; *grátii* AO/rar Mh „leasă la l o j n i ţ ă"; cf. c o ş[1] 6°...

2° AO, h. 762; Pl. 27/Dj, Ot şi rar Tr; AMD, h. 197; 674; Pl. 135; 139/Tr, prin Ot, Gr şi rar Cl, Il, Cţ; *grătii* AO/prin Dj, Ot şi rar Tr; AMD/Tr, prin Ot, Il şi rar Cl, Cţ; *grăţii* AO/rar Dj, Ot; AMD/Tr, prin Gr şi rar Ot, Cl; *grăţi* AMD/rar Tr; *grátii* AMD/rar Tr „gard de nuiele la adăpostul pentru oi".

3° GM/rar Gr, Cl „leasă de nuiele pe care se bate porumbul": Porumbu se mai bătea la *grátiţe*, *grátiţe* dă nuiele, făcută bine/831; cf. g a r d[1] 4°.

4° GM/rar Ag; *grăţi*/rar Ot, Tr, Gr „împletitură de nuiele umplută cu pământ pentru a alcătui pereţii bordeiului (sau ai casei) ori podul casei": Peste ei [= m ă r t a c i] punea *grăţ*, dă... îngrădite, dă nuiele şi d-aci punea paie şi peste ele punea pământ/778; cf. g a r d[1] 1°.

5° AMD, h. 485; GM; AFLR/rar Tr, Gr; *grăţii* AMD; GM/rar Db, Tr, Gr „împletitură de nuiele pe care se trage dimia pentru a o face compactă": Erea făcute *grăţii* şi era oameni dă meseria asta şi le trăgea dimia pă... pă *grátie*, dă o... venea d-o-ngroşa nitel că... i turna şi apă GM/793.

6° AMD, h. 661; TDM III/rar Ag, Db; *grăţii* AMD/rar Db [la pl.] „leasă la căruţă"; cf. c o ş ă r é l 3°...

7° GM/rar Gl, Gr „cuşcă de fier": Vă duceţi la muzeul Cuza acolo [la Galaţi] să vedeţi că sânt trei lupi acolo-ntr-o *grátiţe*/729.

8° AMD, Pl. 90/rar Ag „împletitură din nuiele, la stupul primitiv, pe care se pune hrană pentru albine".

9° AMD, Pl. 98/rar Tr „un fel de plasă din nuiele împletite, pentru prins trântorii".

10° AO, Pl. 126/rar Vl; *grătii*/rar Dj; *grăţii* AMD, h. 465/rar Tr „stavilă la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

11° pl. *grăţii* AMD, Pl. 161/rar Ag „grapă"; cf. g r á p ă 1°.

12° GO/rar Gj „năsălie"; cf. g r ă t á r 11°, n ă s ă l c ă 3°, n ă s é l n i c, s c á u n 3°.

GRÁTIŢĂ v. **crătiţi**.

GRÁUR s. m., pl. *gráuri* AMD, h. 444/prin Tl, Cţ şi rar Db, Tr, If, Cl „grangur"; cf. c a l o f í r[1] 2°...

– var. **gráore** s. m., pl. *gráori* AMD, h. 444/rar Ag; **gráure** s. m., pl. *gráuri* AO, h. 561/rar Vl, Mh, Dj, Ot; AMD/prin Ct şi rar Db, Tr, Cl, Tl.

GRÁURE v. **gráur**.

GRAVÍTĂ v. **grăvídă**.

GRĂBÍT adj. AMD, h. 617/rar Ag [d. grâu] „copt înainte de vreme; pripit"; cf. f o r ţ á t 1°...

GRĂBITÓR adj. GO/rar Gj „urgent": Dacă e lucru *grăbitór*, le bagă [ferestrele] la loc în perete, să dea drumu la lucru/912.

GRĂDEÁ s. f., pl. *grădéle* **1°** AMD, h. 178; GM; AFLR/rar Ag, Db, Ph, Bz, Il „şipcă bătută la pereţii casei pentru a susţine tencuiala"; cf. b a s c h í e 2°...

2° AMD, h. 197/rar Ag, Ph „gard de nuiele"; cf. g ă r d á l n i ţ ă...

3° AMD, h. 178/rar Ph, Bz; *grădéli*/rar Bz „îngrăditurǎ de nuiele la pereţii casei de paiantă"; cf. g a r d[1] 1°...

4° TDM II/rar Ph [la pl.] „nuiele din care se împleteşte leasa l o j n i ţ e i".

5° AMD, Pl. 61–62/rar Bz „fuscel, spetează la loitră"; cf. a r á c 3°...

6° GM/rar Ag „coastă (la om şi la animale)": Am căzut din pom ş-am vint cu o coastă dă crăci aşa. Ce-am păţit! Ş-acuma e pe partea asta, nu poci dormi noaptea. Mă doare *grădeáua*, că, vezi, am belit-o dă crăci *grădeáua*/684.

– var. **grădeálă** s. f. 3° GM/rar Ph; 4° AFLR/rar Ph; **gredeá** s. f. 3° GM/rar Bz; **gridéle** s. f. pl. 2° AMD, h. 197/rar Ph.

GRĂDEÁLĂ v. **grădeá 3°, 4°**.

GRĂDÍNĂ s. f., pl. *grădíni* **1°** AMD, h. 180, 181/Gr şi rar Db, Tr, Tl „partea din spatele casei (în opoziţie cu partea din faţă), curtea unde se ţin, de obicei, furajele sau se cultivă pomi".

2° AO, h. 487, 488/Gj, Dj, prin Mh şi rar Vl, Ot „livadă (cu pomi fructiferi)"; cf. b a ş c e á...

3° GM/rar Ph „fâneaţă": Începem la *grădíni* la coasă/707; cf. b á l t ă 4°...

4° AO, h. 476/rar Gj, Mh; AMD, h. 351/prin Ag şi rar Vl, Db, Vn, Ot, Tr, Gr; ~ **de bostán** AMD, h. 351/rar Vl; ~ **de pépeni** AO/rar Gj, Ot, Mh „pepenărie"; cf. b o s t á n ă...

5° var. **grădină** s. f. AFLR/rar Tl „suprafaţă de teren, lângă casă, cultivată cu legume"; cf. o b ó r 4°, o b r á ţ i e 2°, ţ á r i n ă 7°, v á t r ă 14°.

GRĂDINĂ v. **grădínă 5°**.

GRĂDINĂRÍE s. f. colect. GM/rar Tr „zarzavaturi (cultivate)": Nu prea punea *grădinăríje* p-aici pe la noi/785.

GRĂDINÍ vb. IV tranz. GM/rar Ag „a împrejmui cu gard, a îngrădi": Ieri am săpat nişte altoi, adică am altoit şi am săpat de jur împrejuru lor, le-*am grădinít* ca să nu le strice vitele/687.

GRĂDIOÁRE s. f. pl. GM/rar Ph dim. de la g r ă d e a 1°.

GRĂDÍŞ s. n., pl. *grădíşuri* AMD, h. 408/rar Cl „pădure mică, deasă, cu tufişuri; huci"; cf. b u g e á c 1°...

GRĂDIŞTEÁN s. m., pl. *grădişténi* AO/922; AMD/720, 843, 868 „locuitor din satul Grădiştea".

GRĂDUÍ vb. IV refl. pas. AFLR/rar Dj „a se măsura tăria alcoolului": Termometru sau grad [...] e făcut din sticlă, *să grăduje*/968; cf. c e n t u í.

GRĂDUÍT adj., f. *grăduítă* AO, h. 769/rar Ot; AMD, h. 676/rar Ag „gradat, marcat"; cf. c e n ţ u í t.

GRĂITÓR s. m., pl. *grăitóri* AO, h. 143; Pl. 20; TDO; AFLR/Mh şi prin Gj „peţitor": Când pleacă băiatu să să căsătorească, să duce *grăiţtóri* la o fată în sat TDO/945; cf. c ă t ă t ó r...

GRĂITORÍ vb. IV tranz. AO, Pl. 20/Mh şi rar Gj „a peţi"; cf. î m p e ţ í, p e á ţ a[2], p i ţ i í.

GRĂITORÍE s. f. AO, h. 174/rar Mh „logodnă"; cf. a ş e z á t...

GRĂITÚRĂ s. f., în **a se dúce în** ~ AFLR/rar Mh „a se duce în peţit"; cf. l o g ó n d ă 7°, p l ó s c ă 1°, p r i b i c í t u l, t r i m é s.

GRĂJDÁR s. m., pl. *grăjdári* **1°** AO, h. 406/rar Gj, Dj; AMD, h. 271/rar Ag, Db, Bz, Cl „persoană care merge cu caii pe câmp la păscut; herghelegiu"; cf. c ă i é r...

2° AO, Pl. 59/rar Dj „văcar"; cf. b o u á r 1°...

GRĂJDIŞÓR s. n. AFLR/rar Tr dim. de la *grajd*.

GRĂMĂDEÁLĂ s. f. AFLR/rar Gj „acţiunea de a face grămezi (de făn, lucernă, snopi etc.)": [Carul] l-am făcut cu loitre pentru *grămădeála* lucernei/952.

GRĂMĂDÍ vb. IV refl. AMD, Pl. 134/rar Tl [d. proprietarii de oi] „a se asocia în vederea alcătuirii stânei"; cf. a m e s t e c á 1°...

GRĂMĂDÚŢĂ s. f. AFLR/rar Gj dim. de la *grămadă*.

GRĂMĂJÓI s. n., ~ **de furníci** AMD, h. 447 MN/rar Il „muşuroi de furnici; furnicar"; cf. c á s ă 10°...

GRĂMĂJUÍT adj., f. *grămăjuítă* GM/rar Ag „aşezat grămadă, grămădit": Puneam aşa pământu uite *grămăjuít* aşa/680.

GRĂNGUR v. **grángure 1°**.

GRĂNTÓS adj., f. *grăntoásă* GM/rar Vn „mândru, fudul": Ea, *grăntuásă*, că ea e cineva, e alintată/727; cf. f ă l n i c ó s...

GRĂNUŞÁT adj. AFLR/rar Dj „cu asperităţi; zgrunţuros": Ţestu îl spoim [...] să nu fie *grănuşát*... să nu lase [pe pâine] grănuşele alea acolo de pământ, pleava aia/970; cf. z g ă r ă m ş á t, z g â r g o m á t.

GRĂNÚŞĂ s. f., pl. *grănúşe* AFLR/rar Dj „zgrunţur, granulă"; cf. g h í n d u r ă 4°...

GRĂONÍ v. **grohoí[2]**.

GRĂPÁ vb. I, 1 sg. *grăp* AO, h. 949; AFLR/Gj, Mh; AMD, ch. 999/rar Vn; *grap* AO/rar Gj, Dj „a grăpa"; cf. b o r o n á...

GRĂPĂTÚRĂ s. f. AFLR/rar Dj „acţiunea de a grăpa": [Pământului] îi mai dă o discuire sau o *grăpătúră*, cu grapa de fier cu colţi/979; cf. b o r o n á t.

GRĂSEMÍNTE s. f. GM/rar Ph, Il „carne grasă; grăsime"; cf. g r a s...

GRĂSÍME s. f. **1°** pl. **grăsímuri** GM/rar Tr „grăsimi, cărnuri grase"; cf. g r a s...

2° AFLR/rar Vl „calitatea pământului de a fi gras, roditor": Grâul depandă după *grăsímea* locului/908.

3° art. **grăsímea flórii** AMD, Pl. 94/rar Db „polen"; cf. b u n[2]...

GRĂSÓI v. **greşói 2°**.

GRĂSUNÁŞ s. m. TDM I/rar Ag dim. de la *grăsun* („purcel").

GRĂŞÁT adj. AO, h. 589/rar Mh [d. pământ] „îngrăşat"; cf. g u n o i ó s, ţ e á p ă n[1] 2°.

GRĂTÁR s. n., pl. *grătáre* **1°** AO, Pl. 79/prin Dj, Ot şi rar Mh; AMD, h. 359/rar Ph, Br, Ot, Tr, Ct „leasă la l o j n i ţ ă"; cf. c o ş[1] 6°...

2° GM/rar Vn „schelet de grinzi pe care se bat scândurile la tavan şi la duşumea": Tălpi de şase metri, după cum era casa, curmezişe de patru făceam acolo şi o grătuiam, îi făceam *grătáru* jos, la fel ălălalt de sus, *grătár* la fel/725.

3° AO, h. 261/rar Gj „ciur rar pentru cernut semintele de cereale"; cf. c i u r 1°...

4° AMD, h. 186 MN/rar Gr „oblon la fereastră"; cf. j a l ú z.

5° AMD, h. 248/rar Ag, Ph „loitră la car"; cf. c a n á ţ 1°...

6° AO, h. 653/rar Gj; AMD, h. 662/prin Vn, Bz şi rar Ph „cadru din pari aşezaţi de-a lungul şi de-a latul peste loitre, pentru a mări capacitatea căruţei"; cf. a n g á ş 1°...

7° AMD, h. 661/rar Ct „podul căruţei"; cf. a ş t e r n ú ţ 3°...

8° AMD, Pl. 62/rar Br, Ct „codârlă la căruţă"; cf. c á p r ă 12°...

9° AMD, h. 644/rar Ag „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

10° AO, Pl. 126/rar Vl, Mh, Dj, Ot; AMD, Pl. 161/rar Vl, Ag, Db, Vn, Bz „stăvilar la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

11° AFLR/rar Db „năsălie": C-atunci nu se ducea morţii cu dricu, şi-l ducea oameni, era pat, cum era *grătár* de mort [...] îl ducea patru oameni/699; cf. g r á t i e 12°...

12° AMD, h. 701/rar Gr „drișcă (mare); cf. d r e p t á r 1°...

GRĂTĂRÍ vb. IV tranz. 1° GM/rar Bz „a face g r ă t a r la dușumea": A băgat la casă tălpile, tălpi de salcâm, le-a băgat tălpile de salcâm, cum să spune, am *grătărit*-o/ 739; cf. g r ă t u í, î n g r ă t ă r í.

2° GM/rar Ph „a face gratii (la porumbar)": Trebuia să-l facem *grătărít*, nu chiar înfundat el, să fie porumbaru înfundat. Este un adăpost neînfundat, numa *grătărít*/ 713.

GRĂTIÁN (3 sil.) s. m., pl. *grătiéni* AMD/793 „locuitor din comuna Gratia".

GRĂTUÍ vb. IV tranz. GM/rar Vn „a face g r ă t a r la dușumea"; cf. g r ă t ă r í 1°...

GRĂUÍ v. **grâuí**.

GRĂUNCIÓR s. m. și n., pl. *grăuncióri, grăuncioáre* AMD, h. 12/rar Ot „lindină"; cf. l í n d e n.

GRĂUNȚÓS adj. AO, h. 584/rar Ot [d. pământ] „afânat, fărâmicios"; cf. a r s...

GRĂVÁCI s. n., pl. *grăváce* AMD, h. 247/rar Ph „gârbaci, bici de curea"; cf. b í c i 1°...

GRĂVÍDĂ s. f./adj., pl. *grăvíde* AO, h. 168/prin Mh și rar Gj „gravidă"; cf. b u r d i ó s 2°...

– var. **gavrídă** s. f./adj. AO, h. 168/rar Mh; **gravítă** s. f./adj., pl. *gravíte*/rar Dj, Mh; *grăvíte*/rar Mh.

GRÂGLÉJ v. **gâtléj 1°**.

GRÂMPÉI v. **crâmpéi 2°**.

GRÂNÁR s. AMD, h. 509/rar Vn, Bz „numele lunii iunie"; cf. c i r e ș á r 4°...

GRÂNÁRIȚĂ s. f. AO, h. 617/rar Mh „grâu răsărit din boabe scuturate (fără să fi fost semănat)"; cf. s a m u l á s t r ă 1°.

GRÂNDÉI v. **grindéi 1°**.

GRÂNEÁȚĂ s. f. AO, h. 441/rar Gj „întindere mare de pământ pe care crește grâu"; lan de grâu"; cf. g r â n í ș t e 1°, m o ș í e 3°.

GRÂNÍȘTE s. f. **1°** AO, h. 590/rar Mh; AMD, h. 316/rar Gr, Il, Cț „lan de grâu"; cf. g r â n e á ț ă...

2° var. **grâníștie** (4 sil.) s. f. GM/rar Db „teren de pe care s-a recoltat grâul".

– var. 1° **grâniște** s. f., pl. *grâniști* AMD, h. 316/rar Il.

GRÂNIȘTE v. **grâniște 1°**.

GRÂNÍȘTIE v. **grâniște 2°**.

GRÂUÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 54; GM/rar Tr, Il; GD/prin Cț și rar Tl „a treiera a doua oară (după ce s-au scos paiele de pe arie), pentru a separa boabele din spicele rămase întregi la treieratul cu cai": După ce scoteam seara paiele, atuncea-l *grîuiám* că nu... să rupea boabele, va rămânea spicele întregi, băgam pietroi numa pă el, gol acolo, ca să-l *grâuțáscă* GM/851.

– var. **grăuí** vb. IV tranz. GM/rar Cl; **gruí** vb. IV tranz. GD/rar Cț.

GRÂUIÁLĂ s. f. GD/rar Tl, Cț „acțiunea de a curăți pleava de pe boabele de cereale, cu ajutorul cailor (la treierat)".

GREÁBĂN[1] s. n., pl. *grébene* **1°** AO, Pl. 6/rar Vl; AMD, h. 67/Ag și rar Vl, Db, Ph „coloană vertebrală (la om)"; cf. o s 2°.

2° AMD, h. 68/rar Tl „gheb, cocoașă"; cf. b o ș o á l c ă 2°...

3° var. **grábină** s. f., pl. *grábine* GD/ rar Tl „parte, regiune a corpului unor animale mari situată între gât și spinare".

– var. 1° **zgrében** s. n. AMD, h. 67/rar Db.

GREABĂN[2] v. **zgrébeni 1°–3°**.

GREÁPĂ v. **grápă 1°**.

GREBĂNÓS adj., pl. *grebănóși* AMD, h. 68 MN/rar Tl „cocoșat, ghebos"; cf. c o c o ș é ț i...

GRÉBENE v. **zgrébeni 3°**.

GREBLÁ vb. I **1°** tranz. și refl., ind. prez. 3 sg. *(se) greáblă* AFLR/rar Vn „a (se) aduna (ceva) cu grebla".

2° var. **greglá** vb. I tranz. AO, Pl. 86/ rar Mh „a pieptăna câlții"; cf. p e r i á 2°, p i p t e n á 2°, t r á g e 5°.

– var. **dreblá** vb. I tranz. 2° AO, Pl. 86/ rar Mh; **glebá** vb. I tranz. 1° GM/rar Gr; **greblí** vb. IV tranz. 1° AO, h. 952/rar Dj.

GREBLÁR s. n., pl. *grebláre* AMD, h. 5/rar Ot [iron.] „pieptene (cu dinții rari)"; cf. c o l ț á r 4°...

GRÉBLĂ s. f., pl. *gréble* **1°** AO, Pl. 29/rar Mh, Ot „unealtă (cu doi colți) cu care se scormonește jarul în sobă".

2° AO, h. 735/rar Gj; AMD, Pl. 117/ rar Br „tindeche"; cf. c o l ț á r 3°...

3° AMD, h. 2/rar Bz „pieptene"; cf. g r e b l ú ț ă 2°, p i é p t e n e 1°, ț e s á l i 2°.

4° AO, Pl. 126/Vl; AMD, Pl. 161/rar Vl „stăvilar la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

5° var. **glébă** s. f. GM/rar Gr „unealtă de strâns fânul, paiele etc."; Locul de cânepă îl făceai... îl glebam bine, luam de acasă *glébă*/830; cf. d i z l i g e á...

GREBLĂTÚRĂ s. f. colect. AMD, h. 632/rar Ph „rămășițe de fân zdrobit adunate cu grebla".

GREBLÚȘ s. AO, h. 499/rar Mh „pieptene pentru câlți"; cf. d a r á c 2°...

– var. **dreblúș** s. AO, h. 499/rar Mh.

GREBLÚȚĂ s. f. **1°** AMD, h. 637/ prin Db, Ph și rar Bz, Ot, If, Il, Tl dim. de la *greblă* (atașată la coasă pentru a îndrepta spicele).

2° AMD, h. 5/prin Bz „pieptene"; cf. c o l ț á r 3°...

GRECEÁN s. m., pl. *grecéni* **1°** AMD/ 831 „locuitor din comuna Greaca".

2° AMD/843 „locuitor din fostul sat Greci".

GREDEÁ v. **grădeá 3°**.

GREGLÁ v. **greblá 2°**.

GREHOÍ v. **grohăí**.

GRENÉLE s. n. pl. AFLR/rar Gj „creneluri"; Un neamț [...] avea *greńél'e* așa, știi, făcute pe transău/947.

GREONÍ v. **grohoí**[2].

GREOTÁTE v. **greutáte**.

GRÉSIE s. f., pl. *grésii* **1°** AMD, h. 654; AFLR/Db, prin Ph, Bz, Tr, Gr, Cl, Il și rar Ag, Vn, Br, Ot, If, Tl, Cț „v â r t e j la căruță"; cf. b a i g í c...

2° AMD, Pl. 61/prin Ag, Ph, Ot, Tr și rar Db, Vn, Gr, Il, Tl, Cț „b r ă c i n a r la car"; cf. b á n t ă[1] 6°...

3° AMD, Pl. 61/rar Ag „crucea din spate la căruță"; cf. c â n t ă r á ș 2°...

4° AMD, Pl. 114–115/rar Ag, Ph „m u i e r u ș c ă la război"; cf. a m n á r 3°...

5° AO, h. 596/rar Vl, Gj „clin rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

GRESIÍ v. **gresuí**.

GRESÓI[1] s. n., pl. *gresoáie* AMD, h. 333 MN/rar Il „cute, gresie de ascuțit coasa"; cf. a r ç é r 2°...

GRESÓI[2] v. **greșói 2°**.

GRESUÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *grésui* AO, h. 953/prin Vl și rar Dj; *gresuiésc* AO; GO/rar Gj, Dj „a ascuți coasa cu gresia".

– var. **gresií** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *grésii* AO, h. 953/rar Gj.

GREȘ s. n., pl. *grésuri* **1°** AO, h. 596/rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 602, 603/ prin Vn, Tl, Cț și rar Ph, Gl, Il „clin de teren rămas nearat între două brazde sau la capătul locului"; cf. a m n á r 9°...

2° AMD, Pl. 118/prin Vn, Br și rar Ph, Gl, Bz, Il, Cț „lătunoaie în țesătură"; cf. c ă l ú g ă r 2°...

3° AMD, Pl. 119–120/rar Vn, Bz, Il „fir netrecut prin ițe și prin spată (la năvădit) care este dat spre sulul dinapoi la țesut"; cf. c u r g ă t o á r e 2°...

GREȘEÁLĂ s. f., pl. *greșéli* AO, h. 596/prin Dj; AMD, h. 603/rar Ag, Db „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

GREȘITÚRĂ s. f., pl. *greșitúri* AO, h. 955, 956/Dj și rar Mh, Ot „clin de teren rămas nearat între două brazde sau la capătul locului"; cf. a m n á r 9°...

GREȘÓI s. n., pl. *greșoáie* **1°** AMD, h. 602, 603/Cț, prin Cl, Il, Tl și rar Br „clin de teren rămas nearat între două brazde sau la capătul locului"; cf. a m n á r 9°...

2° AMD, Pl. 118/prin Cț și rar Cl, Tl; *greșói*/rar Il „lătunoaie în țesătură"; cf. c ă l ú g ă r 2°...

3° GD/rar Cț „bucată din lanul de grâu rămasă nesecerată".

– var. 2° **grăsoí** s. n., pl. *grăsoáie* AMD, Pl. 118/rar Il; **gresói** s. n., pl. *gresoáie*/rar Bz, Cl.

GREȚELÍNĂ s. f. GM/rar Ag „glicerină”: Un fel de lichid gras ca *greţelína*/786.

GREU adj., f. *grea* **1°** GD/rar Tl [d. animale] „rar, de valoare, scump”: Vidra e un animal *greu*/871.

2° ~ în brânză TDO/rar Gj [d. stăpânul, proprietarul oilor] „cu mult lapte, având cantitate mare de lapte (la măsuratul oilor)”: Să duce cu lapte-l măsoară şi-l pune în hârdău şi care-i mai *greu în brînză* ala rămâne la brânză [primul]/935.

3° AFLR/rar Gr [d. vreme] „rea, urâtă”: Numai la o vreme *grea*, la o zăpadă grea n-o ducem [vaca la adăpat]/827.

4° art. cu val. subst., în expr. **a se púne cu gréul** (*pe cineva*) GM/rar Tr „a se ține de capul cuiva, a sâcâi, a tracasa”; cf. h â ț â n á 4°.

GREULÉȚ adv. AFLR/rar Gr dim. de la *greu*: Am dus-o *greuléț*/831.

GREUNÁ vb. I tranz. AFLR/rar Ot „a îngreuna”; cf. g l o b í 1°...

GREURÚȘ s. m., pl. *greurúși* AMD, h. 450 MN/rar Vn dim. de la *greier*.

GREUTÁTE s. f. GM/rar Ot „lipsă, sărăcie”: Mă duceam pă la muncă, pă la oameni, îmi da câte-un ciur dă mălai; am pățit *greuțáte* mare/760; cf. n e a j ú n g e r i.

– var. **greotáte** s. f. TDM III; AFLR/rar Ph, Gr.

GREVEÁ v. **criveá 5°**.

GRICOTÍNĂ v. **nicodím**.

GRIDÉLE v. **grădeá 2°**.

GRÍJĂ s. f. **1°** GD/rar Tl „împărtășanie, grijanie”: I s-a ținut lumânarea, să-ngijească să i să dea *grija*, s-aducă preot, să-l mărturisească/884.

2° în expr. **a da ~** AFLR/rar Ph „a face (pe cineva) să fie atent la ceva; a atenționa; a avertiza”: Hai să mergem, da fiți atenționați, şi le-*am dat* şi lor *grijă*/709; cf. o c h i 9°, t r á g e 2°.

GRILÁJ s. n. **1°** AO, h. 219/rar Vl „căptușeală interioară la fântână”; cf. b u t ó i 2°...

2° var. **gârláj** AFLR/rar Tl „gard de scânduri”: În curte-avea un... *gîrláj* d-ăla, un... corlate cum să zice unde stau închişi [caii]/874; cf. c a l e á n d r ă...

– var. 2° **gârleáj** s. n. AMD/rar Cț.

GRIND s. n., pl. *grínduri* **1°** GO/rar Gj „(loc) şes”: [Arăm] pe dealuri sau pe *grind*/942; cf. î n t í n s, î n t i n s o á r e, î n t i n s ú r ă 2°, j ă p é i c ă, l ú n c ă 1°, p á d i n ă 3°, p l a t [2] 4°, p l a t ó u, p o t r í v ă, ş e s 2°, ş é ş t i n ă 1°, ț á r n i ț ă [2] 3°, ț á r i n ă 8°.

2° AMD, h. 595/rar Tr „aluviune, viitură”; cf. a l i m á n...

3° AO, h. 520/rar Tr „loc gol, rariște în pădurile de pe malul unei ape”.

4° AO, Pl. 48; AFLR/rar Gj, Dj; AMD/rar Vn „loc ridicat, nisipos, prund într-o zonă mlăştinoasă”.

GRINDĂ s. f., pl. *grinzi* **1°** în **a da de ~** TDM I, III/rar Ot, Gr; **~ ~ la ~** TDO; AFLR/prin Dj; art. **~ ~ de-a grínda** TDO/rar Vl; AMD; GM/prin Ot şi rar Tr, Gr [d. naşul sau naşa de botez] „a ridica finul spre tavan, conform unui obicei de Anul Nou, urându-i să crească mare şi să aibă noroc”: La Anu Nou ne ducem la... până la trei ani, la moaşe cu plocon, că ni-l ridică [copilul]... îl *dă dă grîndă*, şi-l... l-ursează, zâce „să ai parte dă... boi, dă vaci, dă cai, dă... să... ai noroc” TDO/911. Să duc acolo la naş, cu plocon, îi *dă de-a grínda* de trei ori GM/833; cf. s ú s e l e a.

2° dátul de ~ loc. subst. TDM I/rar Ag „numele obiceiului de a d a d e ~”.

3° AO, h. 208/rar Ot „creasta, coama acoperişului la casă”; cf. c ă c i ú l ă 4°...

4° AMD, h. 622/rar Db „lemn pus de-a curmezişul peste loitre, pentru a mări capacitatea căruței”; cf. c ó r c i e 2°...

5° art. **grínda de sus** AMD, Pl. 110–111/rar Ph „fiecare din cele două brațe ale războiului”; cf. a j u t ó r 18°...

6° AO, h. 773/rar Gj, Mh, Dj; AMD, Pl. 138–139/rar Ph, Cț „par aşezat, orizontal, pe două crăcane, de care se atârnă căldarea la foc”; cf. a r ț á r [1] 2°...

7° AO, Pl. 126–127/rar Vl, Gj, Dj; AMD, Pl. 162/rar Ag „lemn gros, deasupra apei, de care sunt prinse capetele b o g d a n i l o r de la stavila morii”; cf. b á b ă 18°...

8° AO, Pl. 127/rar Gj, Mh „fiecare dintre stâlpii pe care se sprijină ulucul morii”; cf. b á b ă 17°...

9° AO, Pl. 128/rar Ot „b r o a s c ă la moară”; cf. b r o á s c ă 11°...

10° AO, Pl. 128/rar Gj „p e r i n o c la moară”; cf. b l á n ă 11°...

11° AO, Pl. 128/rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 164/rar Bz „fiecare dintre cei doi stâlpi pe care se sprijină p e r i n o c u l la moară”; cf. b á b ă 19°...

12° AMD, Pl. 164–165/rar Vn „fiecare dintre bârnele de care e prins coşul morii”; cf. b l á n ă 12°...

13° AO, Pl. 129/rar Vl; AMD, Pl. 165/rar Bz „fiecare dintre stâlpii care susțin podul morii”; cf. b á b ă 15°...

14° AO, Pl. 129/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, Pl. 165/prin Ag şi rar Vl, Db, Ph, Bz, Ot „fiecare dintre bârnele din capătul de jos al stâlpilor de susținere la podul morii”; cf. b á b ă 14°...

15° AO, Pl. 139/rar Gj, Dj; AMD, Pl. 166/rar Vl, Bz „bârna pe care se sprijină capătul de jos al fusului la moară; p o d o i m ă”; cf. p é r n ă 6°, p í u ă 14°, p o s á d ă 2°, p r a g 2°, p ú n t e 24°, r i d i c ă t ó r 3°, t e m é i 7°, t i g á i e 5°.

16° AMD, Pl. 166/rar Ag „fiecare dintre lemnele pe care stă aşezată p o d o i m a (la moară)”; cf. a r m ă s á r 3°...

17° AO, Pl. 131/rar Vl „bârnă în care se află gaura de scurgere a făinii (la măcinat)”; cf. c ă p i s t é r e 4°...

GRINDĂRÍE s. f. colect. AFLR/rar Gj; GM/rar Db „totalitatea grinzilor unei case”; cf. g r i n d u i á l ă 2°.

GRINDEÁC adj. AMD, h. 603/rar Il [d. un teren] „ridicat, înalt”: Muchie, locu e mai *grindéac* nițel, mai sus/855.

GRINDÉI s. n., pl. *grindéie* **1°** AMD, Pl. 58–59/rar Ag, Ph, Vn, Bz „trupiță la plug”; cf. b á r s ă 1°...

2° AMD, h. 642/rar Ot „brăcinar la plug”; cf. a j u t ă t ó r 2°...

3° AFLR/rar Bz „fusul de la roata ferăstrăului de apă”: Îi punea la roată [ferăstrăului], îi punea... o cujbă de fier, strâmbă aşa, de-i... o chema cujbă, de *grindéiu* la roată/732.

4° AMD, Pl. 163/rar Vn, Bz „lemnul care trece prin mijlocul roții de la moară (învârtindu-se deodată cu aceasta); fusul morii”.

5° AMD, h. 602/rar Ag, Ph „clin de teren rămas nearat între două brazde sau la capătul locului”; cf. a m n á r 9°...

– var. 1° **grândéi** s. n. AMD, Pl. 58–59/rar Bz.

GRINDÓI s. AMD, h. 621/rar Ph „clin de teren rămas nearat între două brazde”; cf. a m n á r 9°...

GRINDUÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. GO/rar Vl; GM/rar Vn „a (se) pune grinzile (la casă)”: *Să grinduje* casa cu grinzile GO/926.

GRINDUIÁLĂ s. f. **1°** GM/rar Vn „acțiunea de a g r i n d u i”.

2° var. **grinzuiálă** s. f. AMD, h. 190/rar Bz „totalitatea grinzilor unei case”; cf. g r i n d ă r í e.

GRINDULÍȚĂ s. f., pl. *grindulíțe* **1°** GM/rar Db dim. de la *grindă*: Planşeul vine un grătar de sârmă puternic cu trei *grindulíțe*/695.

2° AO, Pl. 129/rar Mh dim. de la g r i n d ă 14°.

GRINZEÁN s. m., pl. *grinzéni* AMD/837 „locuitor din comuna Grindu”.

GRINZUIÁLĂ v. **grinduiálă 2°**.

GRIOTÍ v. **grohotí 2°**.

GRÍPĂ v. **grípcă[1] 1°, 6°**.

GRÍPCĂ[1] s. f., pl. *gripci* **1°** AO, Pl. 141/Dj şi rar Vl, Mh, Ot, Tr; AMD, Pl. 180, 181; AFLR/Bz, Tr, Il, prin Ag, Vn, Br, Ot, Cl şi rar Ph, Gl, Gr; *grípce* AO/rar Dj; AMD/rar Ag, Gl, Bz „un fel de cuțitoaie folosită, în tăbăcărie, la răzuitul pieilor”; cf. c ă r j ă 6°...

2° AO, Pl. 134/rar Mh, Dj, Ot, Tr; AMD, Pl. 181/prin Tr, Il şi rar Ag, Gr, Cl „unealtă mare (cu care se lucrează proptind-o la subţioară) folosită, în tăbăcărie, la răzuitul pielilor"; cf. c o á s ă...

3° AO, h. 787/prin Dj; GM/rar Ag; *gripchi* AMD, Pl. 146/rar Tr „lopăţică pentru amestecat în vasul de fiert urda (sau pentru tăiat caşul)"; cf. b ă t ă ú ş 3°...

4° AMD, Pl. 99; AFLR/rar Tr, Gr „custură de tăiat fagurii"; cf. c o s ó r 1°...

5° AFLR/rar Vl, Ot „un fel de lopăţică folosită la frământatul aluatului": [Pâinea] o luăm la frământat; o frământăm cu mâna sau cu *grípca* acolo, îi zicem noi/919.

6° var. **grípă** s. f., pl. *gripe* AMD, Pl. 177/rar Bz „cuţitoaie de curăţat copitele la cal"; cf. c u s t ú r ă 4°...

7° AMD, Pl. 114/rar Db, Ph „b ă r b ă t u ş la război"; cf. a m n á r 2°...

8° AMD, Pl. 114–115/rar Db, Ph, Br „m u i e r u ş c ă la război"; cf. a m n á r 3°...

9° var. **crípcă** s. f., pl. *cripci* AMD, Pl. 90/rar Ot „suport, din bete încrucişate, aşezat în interiorul stupului, pe care albinele îşi construiesc fagurii"; cf. p r e t c á r, s c ă r ú ţ ă, s p e t e á z ă 21°.

– var. **crípcă** s. f., pl. *cripci* 1° AMD, Pl. 181/rar Cl; 2° AO, Pl. 134/rar Dj; **grípă** s. f., pl. *gripe* 1° AMD/rar Bz; **gríptă** s. f., pl. *grípte* 1°/rar Il; **scrípcă** s. f., pl. *scripci* 2° AO/rar Dj; **zgrípcă** s. f., pl. *zgripci* 4° AMD, Pl. 99/rar Vn, Bz, Br, Gr.

GRÍPCĂ[2] s. f. AO, h. 135/rar Dj; AMD, h. 101; AFLR/rar Br, Ot „gripă, răceală"; cf. b a l é v n i ţ ă...

GRIPCUÍ vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *grípcuie* AMD, Pl. 180/rar Ag „a curăţa pieile cu gripca".

GRÍPTĂ v. **grípcă[1] 1°**.

GRIVÁC v. **crivác 5°**.

GRIVÁN s. m., pl. *griváni* **1°** AMD, h. 432/prin Il „şobolan de câmp"; cf. m i ţ o r á n.

2° AMD/rar Bz, Il „căţelul pământului, orbeţ"; cf. c h i o r[2] 1°.

3° AMD/rar Il „hârciog".

4° AMD/rar Il „pasăre răpitoare (nedefinită clar)".

GRÍVĂ s. f. AMD, h. 440/rar Ot „vrabie"; cf. b r a b e ţ o á i c ă...

GRIVEÁ v. **criveá 1°, 2°, 5°, 8°–11°**.

GRIVÉRE v. **criveá 5°**.

GRIVÓI s. m., pl. *grivói* AMD, h. 440 MN/rar Ot „vrăbioi"; cf. b r a b e ţ ó i...

GROÁPĂ s. f., pl. *gropi* **1°** AFLR/rar Cţ „un fel de pivniţă săpată în pământ, cu pereţii arşi, în care se păstrau, odinioară, cerealele": Făcea *gropí*, strâmtă la gură şi largă la fund, şi... îi dădea foc, şi ardea... până ardea pământu ăla bine, de... pământu, de nu strica bucatel-elea [...] era ghiveci, era alfel: era jos strâmtă şi sus largă; da asta era *gruápâ*... *gruápă* de bucate, aşa să... *groápă* de cereale/898; cf. g â r l í c i 4°...; ~ **oárbă** v. **orb 3°**.

2° pl. **groápe** TDO/rar Mh; GM/rar Ph „gropi".

3° pl. *groápe* AO, h. 571/rar Mh, Dj „copcă în gheaţă"; cf. b ó r t ă 2°...

4° art. **groápa obrázului** AO, Pl. 2/rar Ot „adâncitură în buca obrazului; gropiţă".

5° la gropi loc. adv. AFLR/rar Cţ „modalitate de plantare la viţa-de-vie (în opoz. cu s u b c a z m a)".

– var. **2° grópii** s. f. pl. AFLR/rar Gj.

GROÁÍ v. **grohoí[2]**.

GROÁNÍ v. **grohoí[2]**.

GROBÉTE v. **vrabéte 1°**.

GRÓBIŞTE s. f., pl. *gróbişti* AO, h. 184/rar Dj „cimitir"; cf. c i m i t í r u r i...

– var. **grópişte** s. f. AO, h. 184/rar Mh.

GROFÁTĂ adj. f., pl. *grofáte* GM/rar Ph „gofrată, cu pliuri mărunte şi dese"; cf. î m p l i s á t ă, î n c u t á t.

GROFĂÍ v. **grohoí[2]**.

GROFĂNÍ v. **grohoí[2]**.

GROFNÍ v. **grohoí[2]**.

GRÓFNIŢĂ v. **grópniţă**.

GROFOÍ v. **grohoí[2]**.

GROFONÍ v. **grohoí[2]**.

GROFUÍ v. **grohoí[2]**.

GROH s. n., pl. *gróhuri* AO, h. 571/rar Gj „copcă în gheaţă"; cf. b ó r t ă 2°...

GROHĂÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Cţ „a întoarce grâul, orzul etc. cu lopata pe aria de treierat pentru a-l vântura".

– var. **grohoí** vb. IV tranz. AFLR/rar Vn, Bz, Br, Il; **grohoní** vb. IV TDM Il/rar Ph; **grehoí** vb. IV GD/rar Cţ; **gruhuí** vb. IV AMD/rar Il.

GROHĂIÁLĂ s. f. AFLR/rar Vn, Cţ „acţiunea de a g r o h ă i"; cf. g r â u i á l ă...

– var. **grohoiálă** s. f. AFLR/rar Vn; **gruhuiálă** s. f. AMD/rar Il.

GROHĂNÍ v. **grohoí[2]**.

GROHOÍ[1] v. **grohăí**.

GROHOÍ[2] vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *gróhoie* AO, h. 421/prin Vl şi rar Gj; AMD, h. 288/prin Ag, Il şi rar Vl, Cl; *grohoiéşte* AMD/rar Cl „a grohăi"; cf. g â f ă í 1°...

– var. **gârfuí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *gárfuie* AMD, h. 288/rar If; **gohoí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *góhoie*/rar Cţ; **grăoní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *grăone* AO, h. 421/rar Ot; AMD/rar Gr; **greoní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *gréone* AMD/rar Ot; **groăí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *gróăie*/rar Ag; **groăní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *gróăne*/rar Tr; **grofăí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *grófăie* AO/rar Mh, Dj, Tr; AMD/Tr şi rar Ag, Ot, Cl, Il, Tl, Cţ; **grofăní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *grófăne* AO/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD/Gr, prin Db, Tr şi rar Ag, Ot; **grofní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *grofnéşte* AMD/rar Tr; **grofoí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *grófoie* AO/rar Vl; AMD/rar Ot; **grofoní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *grófone* AMD/rar Tr; **grofuí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *grófuie*/rar Tl, Cţ; *grofuiéşte*/rar Tl; **grohăní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *gróhăne* AO, h. 420, 421/prin Gj, Mh şi rar Vl; AMD; GM/Db, prin Ag, Ph şi rar Vl; *groáhăne* AO/rar Mh; **grohoní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *gróhone* AO, h. 421/rar Vl; AMD; GM/prin Ag şi rar Vl, Ph; **grohuí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *gróhuie* AMD/rar Vn, Bz, Br, Cl, Tl; **gromăní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *grómăne*/rar Ag; **gromní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *gromnéşte* AO/rar Gj; **grovní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *grovnéşte* AMD/rar Tr; **gruuní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *grúune*/rar Ph; **gruvní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *gruvnéşte*/rar Ag.

GROHOIÁLĂ v. **grohăiálă**.

GROHONÍ[1] v. **grohăí**.

GROHONÍ[2] v. **grohoí[2]**.

GROHOTÍ vb. IV intranz. **1°** ind. prez. 3 sg. *gróhote* AO, h. 421/rar Gj; *grohotéşte* AO/rar Mh; AMD, h. 287/rar Ph „a grohăi"; cf. g â f ă í 1°...

2° var. **griotí** vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *gríote* AO, h. 420/rar Mh „a guiţa"; cf. c h i r ă í 3°...

GROHUÍ v. **grohoí[2]**.

GROMĂNÍ v. **grohoí[2]**.

GROMNÍ v. **grohoí[2]**.

GROPÁ vb. I tranz. TDO/rar Gj „a prăşi porumbul (îngropându-i bine rădăcinile); a muşuroi": Săpai, *gropáí* toată zâua la porumb/943; cf. c o p ă í[1] 1°...

GROPÁN s. n., pl. *gropáne* **1°** AFLR/rar Dj; AMD, h. 537/rar Gr „fântână adâncă, nepietruită": Dacă nu este fântână făcută de piatră, săpăm un *gropán*, adâncimea acol-la paişpe metri... fântână săpată, numai de pământ, în pământ văros, nu pietruită în adâncime/990.

2° AMD, h. 542/rar Tr „lac mic, fără adâncime"; cf. g h i b á r ţ...

3° TDO/rar Dj, Ot „loc îngrădit în albia unui râu sau într-o apă stătătoare, unde se pune cânepa la topit"; cf. b â l v á n[2] 1°.

4° TDO/rar Dj „mică adâncitură în care se pune hrană, apă pentru păsări".

GROPÁŞ s. m., pl. *gropáşi* TDO/rar Dj „gropar": Dup-aceea [se dau] patru metri de pânză iar peste groapă, care le-au împărţit toţi *gropáşii*, patru *gropáş* sau cât a fost/984; cf. g r o p ă t ó r, î n g r o p ă t ó r 2°, l e m n á r 3°.

GROPĂRÍE s. f., pl. *gropării* AMD, h. 534; GM/rar Db, Tr „loc cu gropi, de unde s-a scos pământ pentru construcţii": Luam pământ de la *gropării* GM/799.

GROPĂTÓR s. m., pl. *gropători* GM/rar Ag „gropar": Lumea pleacă şi rămâne *gropătóru* de dă pământ [pe mort]/676; cf. g r o p á ş...

GROPENEÁN s. m., pl. *gropenéni* AMD/749 „locuitor din comuna Gropeni".

GROPÍ vb. IV tranz. GM/rar Db „a încropi (apa)": Să mai *gropéşti* apa... s-o mai *gropéşti*, adică să mai pui apă rece din când în când/695.

GRÓPII v. **groápă 2°**.

GRÓPIŞTE v. **gróbişte**.

GROPÍŢĂ s. f., pl. *gropiţi* AO, h. 571/rar Gj „copcă în gheaţă"; cf. b ó r t ă 2°...

GRÓPNIŢĂ s. f. AFLR/rar Ph „cavou": Îl îngroapă în pământ [pe mort] la noi, n-are *grófniţă* aici GM/723; cf. b ó l t ă 3°...

– var. **grófniţă** s. f. GM/rar Vn.

GROPŞOÁRĂ v. **gropuşoáră**.

GROPUŞOÁRĂ s. f. TDM II/rar Vn dim. de la *groapă*: Am călcat într-o *gropşoáră* AFLR/711.

– var. **gropşoáră** s. f. AFLR/rar Ph.

GROS adj. **1°** ~ **la bot** loc. adj. AO, h. 377/rar Mh „viclean"; cf. c â r c o t á ş...

2° GM/rar Br [d. vânt] „puternic, tare": Bătea un vânt mare-aşa, un vânt *gros*, cum îi toamna/741.

3° din ~ loc. adv. GM/rar Ot „tare, cu putere".

4° AO, h. 675/rar Dj, Ot [d. vin] „tulbure, nelimpezit"; cf. t ú l b u r.

5° lápte ~ loc. subst. AMD, Pl. 142–143/rar Ag, Cl „lapte prins (acrit)"; cf. c h i ş l e á g 1°...

6° f. *groásă* AO, h. 168/Dj şi rar Mh; AMD, h. 143/prin Tl şi rar Vn, Il „însărcinată, gravidă"; cf. b u r d i ó s 2°...

GROSĂMÍNTE s. f. colect. GM/rar Cl „ţesături groase": Cânepa o torceam, o lucram, ce vream, pânză, *grosămínte* d-asta/862.

GROSÍME s. f. **1°** GM/rar Ph „zer îngroşat şi precipitat prin fierbere": Şi s-alege un fel de... *grosíme* care se numeşte urdă/703; cf. g r o ş e á l ă.

2° AFLR/rar Cţ „partea cea mai groasă, mai densă a unui lichid"; cf. î n g r o ş e á l ă.

3° var. **groşíme** AFLR/rar Mh „grosime (a unui obiect)".

GROSOVÁN adj., pl. *grosováni* GM/rar Vl „înstărit, bogat, gros la pungă": Că ăştia care erea... *grosováni* la pungă plătea şi te băga pă dumneata la armată/678; cf. b o g ă ş á n...

GROŞEÁLĂ s. f. AMD, Pl. 147/rar Cţ/890 „zer gros rămas în vas după ce s-a scos urda"; cf. g r o s í m e 1°.

GROŞÍME v. **grosíme 3°**.

GROŞTÉU s. m., pl. *groştéi* AMD, h. 289/rar Gr „purcel (de trei–patru luni)"; cf. g o d ă c é l...

GROŞTÍCĂ s. f., pl. *groştéle*, *groştíci* AMD, h. 289/rar Gr „purcică (de trei–patru luni)"; cf. g o d á c ă...

GROŞUÁRĂ (4 sil.) adj. f., pl. *groşuáre* AMD/rar Db „grosuţă"; cf. g r u ş t i o á r ă.

GROVÉTE [?] s. f. pl. AFLR/rar Gr „fetişcane": În anu ăla a ieşit [la horă] fo patru mari, *grovéte*; cf. b ă i e t á n ă...

GROVNÍ v. **grohoí**[2].

GRUHUÍ v. **grohăí**.

GRUHUIÁLĂ v. **grohăiálă**.

GRUÍ v. **grâuí**.

GRÚIA v. **gúie 1°**.

GRUIÁN s. m., pl. *gruiéni* AO/965 „locuitor din comuna Gruia".

GRUÍCĂ s. f., pl. *gruici* **1°** AO, Pl. 141/rar Dj „unealtă mare, un fel de gripcă (ţinută la subţioară) folosită, în tăbăcărie, pentru curăţat pieile"; cf. c o á s ă...

2° AO, Pl. 136/rar Gj „cuţit de strung folosit de rotar pentru rotunjit butucul roţii"; cf. c u ţ i t o á i e 3°...

GRUMÁJ v. **grumáz 1°**.

GRUMÁZ s. m. şi n., pl. *grumáji* **1°** AO, h. 82; Pl. 5/crt.; AMD, h. 45; 50, 51/prin Ag, Ot, Db, Cţ şi rar Br, Ot, Tr, Cl, Il, Tl; *grumázi* AO/rar Mh, Ot; AMD, h. 50/prin Db, Ph şi rar Ag, Bz, Br, Tr; *grumáze* AO/prin Vl, Gj şi rar Mh, Ot; AMD, h. 45; 50/Tl, Cţ, prin Cl şi rar Ag, Db, Ph, Gl, Bz, Br, Tr, Gr, Il; *grumázuri* AO, h. 82; Pl. 5/prin Mh şi rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 50/prin Db, Cl, Cţ şi rar Ag, Vn, Bz, Br, Ot, If, Gr, Il, Tl; *grumáje* AO, h. 82/rar Vl, Dj; AMD/prin Db, Ph şi rar Ag, Bz, Br, Tr, Cţ; *grumájuri* AO/rar Mh „partea dinapoi a gâtului; ceafă"; cf. b e r e g á t ă 3°...

2° AMD, h. 52 MN/rar Ph, Vn, Cl „esofag, beregată"; cf. b e r e g á t ă 1°...

3° art. **grumázul beregăţii** AMD, h. 52/rar Gl, Bz, Br „omuşor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

– var. **1° gârmáz** s. n., pl. *gârmáze* AMD, h. 50/rar Tl; **grumáj** s. m. şi n., pl. *grumáji* AO, h. 82/Mh, Dj, prin Vl, Ot şi rar Gj, Tr; AMD/Ag, Tr, prin Db, Br, Ot, Il şi rar Vl, Gr, Cl, Cţ; *grumájuri* AO/rar Mh, Dj; AMD/rar Br, Tr, Cl, Il; *grumázuri* AO/rar Vl; *grumáje* AO/rar Dj; AMD/rar Cl; **grumeáj** s. n., pl. *grumeáje* AMD/rar Db, Tr; **gurmáj** s. /prin Ot, Tr şi rar Ag; **gurmáz** s. m., pl. *gurmázi*/rar Bz, Ot, Tr.

GRUMEÁJ v. **grumáz 1°**.

GRÚMPENĂ v. **crúmpănă**.

GRUMÚI adj., **pépene** ~ AMD, h. 350/rar Cţ „pepene galben"; cf. c a ú n...

GRUNŢÁN v. **glonţáni 3°**.

GRUŞ v. **bruş**.

GRUŞTIOÁRĂ (3 sil.) adj. f. AFLR/rar Mh „groşcioară"; cf. g r o ş u á r ă.

GRUUNÍ v. **grohoí**[2].

GRUVNÍ v. **grohoí**[2].

GUARD s. m., ~ **câmpeán** AO, h. 449/rar Ot; AMD, h. 327/rar Ag, Il „paznic de câmp"; cf. b ă n u l é t e...

– var. **gard** s. m., ~ *câmpeán* AO, h. 449/rar Gj; **goárză** s. m., ~ *câmpeán*, pl. *gorzi câmpéni*/rar Ot; **guáz** s. m., ~ *câmpeán*/rar Gj.

GUÁRZĂ v. **guard**.

GUAZ v. **guard**.

GUBÁB v. **gubáv**.

GUBÁV adj., pl. *gubávi*, f. *gubávă*, pl. *gubáve* AMD, h. 91, 92/Cl, Il, prin Cţ şi rar Ph, Bz, Br, Tl „bolnăvicios"; cf. b a ş o l d í u...

– var. **gâbáv** adj., pl. *gâbávi* AMD, h. 91, 92/rar Cl; **gubáb** adj., pl. *gubábi*, f. *gubábă*/prin Il şi rar Cl, Cţ.

GUBÉRNIŢĂ s. f. AMD, h. 101/rar Gr şi rar Tr „răceală, guturai"; cf. b a l é v n i ţ ă...

GUBREJÍ vb. IV refl. AMD, h. 91/rar Il „a se şubrezi, a deveni g u b a v": Nu supoartă frigu; ce *te-ai gubrejít* aşa?/851.

GUDURÁIE v. **guturár 1°**.

GUGI v. **glúgă 2°**.

GÚGLĂ v. **glúgă 3°**.

GUGOÁŞĂ[1] v. **gogoáşă 11°**.

GUGLÚŞĂ v. **glugúş**.

GUGÓI v. **cucúi 1°**.

GUGÚI v. **cucúi 1°**.

GUGULÉLE s. f. pl. AMD, h. 419/rar Ot „gogoşi mici pe frunza de stejar"; cf. p i t u l í c e 2°.

GUGULÍ vb. IV **1°** tranz. GD/rar Cţ „a dezmierda, a alinta"; cf. g u g u ş í, r â z g ă í.

2° refl. GM/rar Ag [d. câine] „a se gudura"; cf. c u ţ u l í...

– var. **1° ghighilí** vb. IV tranz. GD/rar Tl; **mugulí** vb. IV tranz. GD/rar Tl.

GUGULÍE v. **gulíe 2°**.

GUGULÓI v. **gogolói 1°–3°**.

GUGÚŞ s. m., pl. *gugúşi* AMD, h. 442/ rar Cţ „porumbel sălbatic"; cf. c u c u r ú z 1°...

GUGUŞEÁLĂ s. f. GD/rar Cţ „mângâiere, dezmierdare": Acuma a venit din armată; când a venit, *gugušálă*, *mugušálă*, pă colea, pă colea/896; cf. m â n g ă i á l ă.

– var. **muguşeálă** s. f. GD/rar Cţ.

GUGUŞÍ vb. IV refl. GD/rar Cţ „a se alinta, a se dezmierda": S-apropia zilele ca să plece el în armată; eu nu ştiam cum *să mă gugušésc* pă lângă dânsu/896; cf. g u g u l í 1°...

GUGUŞOÁICĂ s. f., pl. *guguşoáice* AMD, h. 449 MN/rar Cţ „porumbiţă"; cf. g o l u m b é l e....

GUICÁ v. **guiţá**.

GUICÍ v. **guiţá**.

GUICIÍ v. **guiţăí**.

GÚIE s. f. **1°** AFLR/rar Ph „numele jocului de copii ţurca"; cf. c e l í c h e 1°...

2° AFLR/rar Ph „bățul (mai scurt) lovit la jocul numit ~”: Are un băț mare, o *gúie* mai mică și o groapă; pune *gúia* pă groapă și dă c-un băț/713; cf. cf. c e l í c h e 2°...

3° var. **cúie** s. m. GO/rar Ot „partenerul, din jocurile de copii, pe care cad sorții la numărătoare”.

– var. 1° **grúia** s. f. art. GM/rar Br.

GUIENÍ v. **gunoiá 1°**.

GUIȚÁ (2 sil.) vb. I intranz. AMD, h. 287/rar Vn „a guița”; cf. c h i r ă í 3°...

– var. **guicá** vb. I intranz., ind. prez. 3 sg. *guícă* AO, h. 420/rar Vl; **guicí** (3 sil.) vb. IV, ind. prez. 3 sg. *guíce* AO/Vl; AMD, h. 287/Ag, Db, Tr, Gr și rar Vl, Ph, Ot; *guicéște* AMD/rar Gr; **guiți** (3 sil.) vb. IV GM/rar Ph; **guvițá** vb. I AMD/rar Tl.

GUIȚĂÍ vb. IV intranz. AO, h. 420/ prin Vl, Gj, Mh, Dj și rar Ot „a guița”; cf. c h i r ă í 3°...

– var. **coiță**í vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *coíțăie* AO, h. 420/rar Dj; **covițăí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *covíțăie* AMD, h. 287/ rar Tl; **covițuí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *covíțuie*/rar Tl; **ghițuí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *ghíțuie* AO/rar Gj; AFLR/rar Tl; **guicíi** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *guície* AMD/Ot, Tr, prin Vl, Ag, Db și rar Gr; **guițâí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *guíțâie*/rar Vn; **guțăí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *gúțăie* AO/rar Dj; **guțuí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *gúțuie*/rar Mh; **viță**í vb. IV, ind. prez. 3 sg. *víțăie* AMD/rar Tl; **viță**í vb. IV, ind. prez. 3 sg. *víțâie*/rar Tl; **viții** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *víție*/rar Vn; **vițuí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *víțuie*/rar Tl.

GUIȚÂÍ v. **guițăí**.

GUIȚÍ v. **guițăí**.

GUJ s. m., pl. *guji* AMD/rar Tl „cârtiță”; cf. b á b ă 24°...

GUJĂLÍE s. f., pl. *gujălíi* AMD, h. 296/rar Bz, Br „pasăre de curte, orătanie”; cf. o á r ă 2°, o r e t é n i e.

GÚJBĂ v. **cújbă 2°, 5°, 6°**.

GUJGÁRE s. f. AMD/rar Vn „păstaie uscată (de fasole)”.

GULÁN s. m., pl. *guláni* AO, h. 473/ rar Gj „cartof”; cf. b a r a b ú l ă...

GULÁR s. m., pl. *gulári* GO/rar Dj [la jocul g u l a] „jucător care prinde g u l a și o pune în gaură”.

GÚLĂ s. f. 1° pl. *gúle* AO, Pl. 55/rar Dj; AMD, Pl. 25/rar Tr „minge din păr de vită sau din zdrențe”; cf. c ó t c ă[1]...

2° GO/rar Dj „jocul de copii numit țurca”; cf. c e l í c h e 1°...

3° var. **ghiúla** s. f. art. AFLR/rar Gj, Mh „jocul de copii numit purceaua”; cf. p o p í c 9°, p u r c e á.

– var. 2° **ghiúla** s. f. art. AFLR/rar Mh.

GÚLER s. n., pl. *gúlere* TDO/rar Gj „fâșie de pânză în care se leagă câte un ban, dată de pomană la înmormântare (folosită ulterior ca guler)”: Să dau *gúl'ere* la bisărică, patruzășpatru de *gúl'ere*, un *gúl'er*, o lumină, un ban acolo legat/947; cf. p o m n e á t ă.

GÚLGĂ v. **glúgă 2°**.

GULGÚȘ v. **glugúș**.

GULGÚȘĂ v. **glugúș**.

GULGUȘÓI v. **gulmușói 2°**.

GULÍE s. f. 1° AO, Pl. 78/rar Dj „conopidă”.

2° var. **gugulíe** s. f., pl. *gugulíi* AO, Pl. 78/rar Dj „plantă legumicolă, cu tulpina îngroșată, sferoidală, comestibilă”; cf. b á m b ă 1°...

GULIMÁSTIC s. n. GM/rar Gr „gumilastic”: Ghete cu *gulimástic*, cum să spunea înainte/827.

– var. **gulimástric** s. n. GM/rar Gr.

GULIMÁSTRIC v. **gulimástic**.

GULIMEÁJĂ s. f., pl. *guliméji* AMD, h. 347/rar Vn „cartof”; cf. b a r a b ú l ă...

GULMUȘÓI s. n., pl. *gulmușoáie* 1° GM/rar Ot, Tr „grămadă de pământ; mușuroi”: D-aci [pământul] îl faci așa *gulmușój*, uite-așa mare, două câte două vine la țest [...] și faci două mușuroaie/ 784; cf. m o m ă i e 1°, m o r m á n 1°, ț u ț ú i 2°.

2° var. **gulguși** s. n., pl. *gulgușoáie* GO/rar Tr „bulgăre de pământ”; cf. b l á n ă 18°...

GULÚRĂ s. f., pl. *gulúri* TDO/rar Vl „gură de ham”: Noi în special am pus [cânepă] mai mult pentru *gulúr'* de cai, c-avem cai și le trebuie *gulúr'*, sfoară, căpestre de cai așa, că ne trebuie, că îi legi și trebuie să aibă ceva în bot /908.

– var. **gurúră** s. f., pl. *gurúri* AMD, h. 273/rar Db.

GUMÁR s. m., pl. *gumári* AMD, h. 491; GM/prin Gr și rar Db, Cl, Il; GD/ rar Cț [mai ales la pl.] „încălțăminte, pantofi de cauciuc de forma unui galoș”.

GUMERÁBIC s. n. AMD/rar Cț „gumă arabică, pastă de lipit”; cf. l i p í c i 2°.

– var. **gumerábilă** s. f. AMD/rar Cț.

GUMERÁBILĂ v. **gumerábic**.

GUNÓI s. n., pl. *gunoáie* 1° AO, h. 630/rar Ot, Tr; AMD, h. 632/prin Tr și rar Vl, Ag, Ot, Gr, Cl, Tl, Cț „rest de fân (rămas pe fundul căruței)”; cf. c o á d ă 8°...

2° AO, h. 334/rar Dj, Ot; AMD, h. 545/ rar Db, Tl, Cț „aluviune”; cf. a l i m á n...

3° var. **gunoáie** s. f. AFLR/rar Ag „impuritate, gunoi (în ochi)”: Mi se pune mie o *gunoáje*-n ochi/688.

GUNOIÁ vb. I 1° tranz. AO, h. 433/ prin Mh și rar Vl, Dj; AMD, h. 305/rar Ph, Vn, Bz, Il, Tl „a gunoi terenul”; cf. b ă l i g ă r í...

2° var. **gunoí** vb. IV refl. AMD, h. 102/ rar Cț [d. oameni] „a slăbi foarte mult (de boală, de muncă)”: Zăcea [de tifos] până *să gunoáă*, uitat ca gunoiu/888.

– var. 1° **guieni** vb. IV tranz. AMD, h. 305/rar Bz.

GUNOIÁȘ s. AFLR/rar Vn dim. de la *gunoi* (de grajd).

GUNOIÉR s. n., pl. *gunoiére* AO, h. 224/rar Dj; AMD, h. 210/rar Ot; *gunoiéri* AO/rar Dj „unealtă de metal în formă de cârlig sau de lopățică, cu care se scoate sau se scormonește jarul; vătrai”; cf. c i o á c ă[1] 14°...

GUNOIÓS adj. AMD, h. 589; GM/rar Vn, Cl [d. teren] „îngrășat cu gunoi”: Unde puneam cânepa, aveam așa locu mai *gunoj*ós GM/726; cf. g r ă ș á t...

GURÁ v. **gurí 1°**.

GURALÍU adj. AO, h. 176/rar Mh „(devenit) guraliv (din cauza amețelii de băutură)”.

GURÁRE s. f., pl. *gurări* AMD, h. 45/ rar Bz; *gurári*/rar Vn „bubuliță la colțul gurii; zăbală”; cf. a b ú b ă 2°...

GURATEGEÁN s. m. compus, pl. *guratégeni* AMD/731 „locuitor din comuna Gura Teghii”.

GÚRĂ s. f., pl. *guri* 1° în expr. **a luá la ~** GM/rar Vl „a lua la ceartă”: L-am găsit cu oile acolo la noi, eu l-*am luat la gúră* că ce cauți cu oile aici/678; cf. s u d u í 1°.

2° **a aveá ~** AFLR/rar Ag, Ph „a avea îndrăzneala, tupeul”: Pot eu să-i mai zic, mai *am gúră*?/690.

3° art., în expr. **a-i luá gúra** AFLR/rar Tr „a-l ține gura”: Am țipat cât *mi-a luát gúra*/782.

4° în expr. **a murí cu ~** AMD/rar Gr „a muri conștient, vorbind până în ultima clipă”.

5° TDO/rar Vl „voce, vorbă, glas”: Și la ea altă *gúră* eu n-am auzit la aia/903; art. în expr. **a-i luá gúra** AO, h. 67/rar Mh, Dj „a amuți”; cf. î m p i e t r á 5°, î n m u ț í, ó f u l 2°; art., în expr. **a-i vení ~** AMD, h. 40/rar Ot, Tr „a-i (re)veni vocea”.

6° art. **gúra bérzii** (*bérdii*, *bărdii*) AO, Pl. 137/Dj, prin Vl și rar Gj, Ot; AMD, Pl. 170/rar Bz, Ot, Tr, Il; **~ coásei** AO, h. 631/rar Dj; AMD, h. 633/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Cț și prin Vl, If; **~ sápii** AMD, h. 599/Ag, Db, Ph, Br, Ot, Tr, Il, Tl, Cț, prin Vn, Bz, Gr, Cl și rar Vl, If și pl. *gúre* AMD, h. 633/rar Ph „tăiș”; cf. c o r p 4°...

7° AMD; AFLR/rar Gr „partea exterioară a butucului unei roți”.

8° AMD, h. 659/rar Bz „partea din față a protapului, de care se leagă jugul”; cf. b â r s ă 5°...

9° AMD, h. 667/rar Ot „piscul saniei”; cf. a l c á 7°...

10° art. **gúra tejghélei** AO, Pl. 136/rar Dj „parte a scaunului de lucru (al rotarului) unde sunt fixate obezile pentru a fi găurite; menghină"; cf. c l á m ă 1°...

11° art., **gúra piétrei** AO, Pl. 130/rar Gj „gaura din piatra morii prin care trece fusul"; cf. g â n j é u 4°.

12° art. **gúra fócului** AMD, Pl. 179/rar Db, Ph „locul, vatra unde ard cărbunii la fierărie"; cf. c ă m í n 3°...

13° GM; TDM II/rar Db, Ph „parte a unei şindrile care, intrând în şanţul celei următoare, ajută la îmbucarea celor două piese".

14° art., **în gúra sérii** loc. adv. GM/rar Tr „la lăsarea serii; pe înserat": Şi când ne-am dus acolo *în gúra séri*... venea lumea de la cules de la porumb/793; cf. î n m u r g í t, î n s e r á t 2°, m u r g í t, s e r á t.

GURBĂNEŞTEÁN s. m., pl. *gurbăneşténi* AMD/860 „locuitor din comuna Gurbăneşti".

GUREÁLĂ s. f. AO, Pl. 132/rar Mh „cantitate mică de grăunţe duse la măcinat"; cf. b ă r d á c 3°...

GURGÓI v. **gurgúi 1°**.

GURGÚI s. n. **1°** pl. **gurgúiuri** AMD, h. 488/rar Cţ „vârfurile, ciocurile opincii; gurguie"; cf. c i o c^2 5°...

2° AFLR/rar Bz „numele unui soi de măr".

– var. 1° **gurgói** s. n., pl. *gurgoáie* AO, h. 298/prin Mh; **gurzúi** s. n., pl. *gurzúiuri* AMD, h. 488/rar Vn.

GURGUMÉU s. n., pl. *gurguméuri* **1°** AO, h. 336/rar Mh; *gurguméie*/rar Gj „ridicătură mică de pământ; movilă"; cf. b ă ş í c ă 3°...

2° AMD, h. 524/rar Tr „curcubeu";cf. b r â u 1°...

GURÍ vb. IV **1°** refl., ind. prez 3 sg. *se guréşte* (*de ziuă*) AO, h. 308/rar Vl, Gj; AMD, h. 504/rar Vl „a se crăpa de ziuă"; cf. c u n o á ş t e...

2° intranz. şi refl. pas. AFLR/rar Gj; AMD, h. 396; 399; GM; AFLR/prin Ag, Ot şi rar Vl, Db, Bz, Tr [la ţesut] „a (se) lega gură"; cf. l e g á 4°.

3° tranz. AO, Pl. 132/prin Gj, Mh şi rar Vl „a măcina o cantitate mică de boabe".

– var. 1° **gurá** vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se gureáză (de ziuă)* AO, h. 308/rar Vl; AMD, h. 504/rar Vl; *se gúră (de ziuă)* AO/rar Vl; AMD/rar Vl.

GURÍT s. AMD, Pl. 121/rar Ag, Cl „piedin, uruioc": Am lăsat în *gurít* firele care să taie din *gurít*, piedin/690; cf. c a d e n l á ţ...

GURITÓR s. n., pl. *guritoáre* **1°** AO, h. 738/rar Ot şi s. m., pl. *guritóri* AMD, Pl. 118; GM; AFLR/prin Db, Ot şi rar Vl „băţ fixat pe sulul dinainte al războiului, pentru legat gura pânzei"; cf. n o d u r á r 2°.

2° AO, h. 728/rar Vl; AMD, Pl. 113/rar Ag „slobozitor la război"; cf. d o r â n g á r 2°...

GURITÚRĂ s. f. AO, Pl. 132/rar Vl, Mh „cantitate mică de boabe pregătită pentru măcinat"; cf. b ă r d á c 3°...

GURÍŢĂ s. f., pl. *guríţe* **1°** AO, h. 216; TDO/rar Vl, Dj „jgheab prin care curge apa la fântână": Fântână să numeşte alta, care-o face de-i izvoru-afară, îl face fie de piatră fie de blană şi îl... vine-aşa aplecată şi ia apă pe o *gurít*-aşa TDO/914; cf. c i u c i ú r 2°...

2° AO, Pl. 130/rar Gj, Mh „bucată de fier în gaura din bârna unde se învârte fusul morii"; cf. c i ó i 3°...

3° AO, Pl. 131/rar Gj, Mh „gaură, în piatra alergătoare, pe unde cad grăunţele la măcinat"; cf. g â t 6°...

4° AO, Pl. 131/rar Gj, Mh „teică la moară"; cf. c a p á c 10°...

5° AO, Pl. 131/rar Gj, Mh „scobitura prin care curge făina la măcinat"; cf. c i u c i ú r 4°...

GURLOÍ v. **gurluí 1°**.

GURLÚC v. **gurlúp**.

GURLÚI v. **gurlúp**.

GURLUÍ vb. IV intranz. **1°** AO, h. 420/rar Mh, Dj; AMD, h. 287/prin Ag, Db şi rar Vl, Ot „a guiţa"; cf. c h i r ă í 3°...

2° AMD, h. 288/rar Db „a grohăi"; cf. g â f â í 1°...

– var. **gârlăí** vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *gârlăie* AO, h. 420/rar Mh; *gârlăiéşte*/rar Gj; **gârluí** vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *gârluie*/rar Gj; **gurloí** vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *gurloáie*/rar Mh.

GURLÚMPĂ v. **gurlúp**.

GURLÚP s. m., pl. *gurlúpi* AO, h. 480/Vl, Gj, Mh; AMD, h. 357/prin Vl, Ag „prună închircită şi uscată înainte de maturizare"; cf. b o b o l o á n ă...

– var. **ghiurlúp** (2 sil.) s. m., pl. *ghiurlúpi* AO, h. 480/rar Vl; **golúp** s. m., pl. *golúpi*/rar Mh; **gurlúc** s. m., pl. *gurlúci*/rar Vl; **gurlúi** s. m., pl. *gurlúi* AMD, h. 357/rar Bz; **gurlúmpă** s. f., pl. *gurlúmpe* AO/rar Mh; **hurlúbi** [hurlúg] s. m. pl. AMD/rar Gl; **hurlúp** s. m., pl. *hurlúpi*/prin Ag şi rar Vl, Db, Vn, Bz; **hurlúpă** s. f., pl. *hurlúpi*/rar Vn; **urlúp** s. m., pl. *urlúpi*/rar Vn; **zgurlúp** s. m., pl. *zgurlúpi* AO/rar Gj, Dj.

GURMÁJ v. **grumáz 1°**.

GURMÁZ v. **grumáz 1°**.

GÚRMĂ s. f. GD/rar Cţ „boală la vite, localizată la gât; gâlmă".

GÚRNIE s. f., pl. *gúrnii* AO, h. 571/rar Vl „copcă în gheaţă"; cf. b ó r t ă 2°...

GÚRPEN s. m., pl. *gúrpeni* AO, h. 480/rar Vl „prună închircită şi uscată înainte de maturizare"; cf. b o b o l o á n ă...

GURUÍ vb. IV intranz. **1°** AMD, h. 288/rar Ag, Ph „a grohăi"; cf. g â f â í 1°...

2° var. **gorăí** vb. IV intranz. AMD, h. 287/rar Ph „a guiţa"; cf. c h i r ă í 3°...

– var. 1° **gârâí** vb. IV intranz. AMD, h. 288/rar Tl.

GURÚRĂ v. **gulúră**.

GURZÚI v. **gurgúi 1°**.

GUSTÁR s. m. AO, Pl. 42/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 510/prin Db, Gr şi rar Vn, Bz, Ot, Cţ „numele lunii august": [Îi zice] *gustár* că să gustă din toate; popa face slujba poamelor la Probojenie AO/938. Toată lumea gustă dân toată poama că să cheamă *gustár* AMD/831; cf. á g u s t.

GUSTĂRÁ v. **gustărí 1°, 2°**.

GUSTĂRÍ vb. IV tranz. **1°** AFLR/rar Cţ „a încerca gustul mâncării".

2° AO, h. 275/rar Gj; AMD; AFLR/rar Tl, Cţ „a lua gustarea de dimineaţă"; cf. z a c u s t í.

– var. **gustărá** vb. I tranz. 1° TDO/rar Mh; 2° AO, h. 274, 275/Mh şi rar Gj.

GUSTĂRÍCI s. m./adj. GD/rar Cţ „(om) pofticios".

GUŞÁ vb. I intranz. AMD, h. 616/rar Ag, Db [d. cereale] „a începe să-şi formeze spicul; a înspica": I-a dat spicu după ce-i dă-ntâi nodu şi pă urmă *guşeáză* şi sapi îi dă spicu/690; cf. î m b o r d o ş á, î m b o r ţ o ş á, î n s p i c á 1°, î n s p i c u í, n o d 2°, s p i c á 1°, s p i c u í 1°.

GUŞÁTĂ adj. f., pl. *guşáte* **1°** AMD, Pl. 150–152; 160–161/rar Ph, Br, Cl, Tl [d. oi] „cu lâna creaţă"; cf. c ă r ă b á ş 5°...

2° prúnă ~ AMD, h. 357/rar Tr „prună închircită, uscată înainte de maturizare"; cf. b o b o l o á n ă...

GÚŞĂ s. f., pl. *guşi* **1°** GO; AFLR/prin Gj, Mh şi rar Dj, Ot, Tr; GM/rar Ag, Tr, Gr „gogoaşă a viermelui de mătase": Gândacii să suia şi începea să facă mătase, să facă *guşi*/GM/784; cf. g o g o l í e...

2° AMD, Pl. 150–151; AFLR/prin Cţ şi rar Ag, Tr „nod pe firul (de lână) tors"; cf. m o t á l c ă.

3° pl. **în** ~ loc. adj. GM/rar Ag [d. ţesături] „lucrată în relief; buclată"; cf. f u l g^1 2°...

4° AMD, Pl. 93/rar Tr „trompa albinei"; cf. c i o c^2 2°...

5° AMD, h. 51/rar Ph [la pl.] „amigdale"; cf. a m i g d a l í t ă...

GUŞÓI s. n. [?] AMD, h. 52/rar Ag „omuşor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

GUŞÓS adj. GD/rar Cţ [d. firul de lână] „de calitate inferioară, cu g u ş i 2°": Şi ce e mai *guşós*, mai mărunt, o băgăm în saltele [lâna]/900.

GÚŞTER s. m., pl. *gúşteri* **1°** AMD, h. 439/prin Il, Tl, Cţ şi rar Gr, Cl „salamandră"; cf. c a r a c a t i c i o á r ă...

2° AO, h. 549/rar Vl; AMD, h. 436/rar Ag, Tr „viperă"; cf. n ă p â r c ă 2°, o t r ă v i c i ó s 2°, s c ó r p i e, v e p e r í ţ ă, v í p e r i.

3° AO, h. 84/rar Dj [la pl.] „amigdale"; cf. a m i g d a l í t ă...

– var. **gúşture** s. m., pl. *gúşteri* 1° AO, h. 553/rar Dj, Ot; AMD, h. 439/rar If; 2° AMD, h. 436/rar Tr.

GÚŞTERE v. **gúşter 1°, 2°.**

GUŞUÍ vb. IV tranz. TDO; AFLR/rar Mh, Dj „a sugruma": A lăsat-o [oaia], o *gusuĭt*-o, o spărsasă la gât aicea TDO/944.

GUTÁI s. m., pl. *gutái* AO, Pl. 82/prin Gj, Mh „gutui".

GUTÁIE s. f., pl. *gutái* AO, Pl. 81/prin Gj, Mh „gutuie".

GUTUNÁI v. **guturár 1°.**

GUTUNÁR v. **guturár 1°.**

GUTURÁI v. **guturár 2°.**

GUTURÁR s. n. 1° AO, h. 135/Mh, prin Vl, Dj şi rar Gj „guturai"; cf. b a l é v-n i ţ ă...

2° var. **guturái** s. n., ~ *măgărésc* GM/rar Db „tuse convulsivă".

– var. 1° **guduráie** s. f. AMD, h. 101/rar Br; **gutunái** s. n. AMD, h. 29/rar Tr; **gutunár** s. n. AMD, h. 101/rar Tl; **guturáre** s. f. AO, h. 135/rar Dj; AMD, h. 101/rar Ot, Tr; **guturoáie** s. f. AMD/rar Tl; **guturói** s. n./rar Tl.

GUTURÁRE v. **guturár 1°.**

GUTURĂIÓS adj. AMD, h. 101/rar Cţ „răcit, cu guturai"; cf. g u t u r o i á t, î n f u n d á t[1] 2°, î n g r i p á t, î n t r o n á t, r ă p c i u g ó s, r e c í t, t r o g n á t, t r o n ó s.

GUTUROÁIE v. **guturár 1°.**

GUTURÓI v. **guturár 1°.**

GUTUROIÁT adj. AMD, h. 101/rar Cţ „răcit, cu guturai"; cf. g u t u r ă i ó s...

GUŢĂÍ v. **guiţăí.**

GUŢUÍ v. **guiţăí.**

GUŢURÉL s. m. GO/rar Mh „purcel"; cf. g o d ă c é l...

GUVÍ v. **goví.**

GUVIŢÁ v. **guiţá.**

GUVIŢĂÍ v. **guiţăí.**

H

HABÁ v. **abá 1°, 5°.**

HABÁR s. în expr. ~ **am** GM/rar Tr, Gr „nu am habar; nu ştiu; nu-mi pasă": Nu vrea să ne spuie că e lup, *habár avęám* noi, credeam că e câine/805; cf. a v e á 2°...

– var. **abár** s. , în expr. *a nu aveá* ~ TDM I, III/rar Ot, Cl; **abér** s. , în expr. *a nu aveá* ~ TDM III/rar Il; **habér** s., în expr. ~ *n-am* AFLR/rar Cţ.

HABÉR v. **habár.**

HAC s., în expr. **a-i fáce de** ~ AFLR/rar Il „a-i veni de hac; a-i face de petrecanie".

HADARÁG v. **hădărág 3°.**

HAHÓL s. m., pl. *hahóli* AMD/prin Tl „rus care vorbeşte ucraineana; rutean".

– var. **cahól** s. m., pl. *cahóli* GD/rar Tl.

HAHÓLCĂ s. f. GD; AFLR/rar Tl „ruteancă".

HAI v. **áia.**

HÁIDĂ v. **háidea 2°.**

HÁIDEA interj. 1° TDO/rar Vl; TDM I/rar Ag „haide"; cf. a i.

2° var. **háidă** interj. AO, Pl. 121/rar Ot „cuvânt, strigăt cu care se alungă oile"; cf. c i u ş[1]...

– var. **áide** interj. cu val. vb. de imperativ 2 sg., 2 pl. *áideţi* 1° TDM III/prin Gr, Il şi rar Cl; **hấidă** interj. 2° AO, Pl. 121/rar Ot; **hấidea** interj. 2° AO/rar Ot.

HÁIDĂ s. f., pl. *háide* GM/rar Ot [la pl.; iron.] „picioare": M-am dus la oaie, o găsesc cu *háidele*-n sus/762; cf. g i o n ó t...

HÁIDUŞ adj., f. *háiduşă* AMD/rar Ag „care este mereu gata de plecare, căruia îi place să se plimbe; plimbăreţ"; cf. d u c á c i...

HAIMANÁ s. f., pl. *haimanále* AO, h. 806/rar Gj; AMD, Pl. 155, 156/prin Cţ şi rar Tl „oaie care se rupe mereu din turmă"; cf. a n á t i m ă...

– var. **aimănă** s. f., pl. *aimănăli* AMD, Pl. 155/rar Tl.

HAIRAIMÁN v. **haraimán.**

HAIS 1° interj. AO, Pl. 57/rar Vl, Gj; AMD, h. 252 MN/rar Db, Cl, Il „strigăt cu care se îndeamnă vitele înjugate să tragă spre stânga; hăis".

2° var. **háisa** (2 sil.), *la* ~ loc. adv. AMD, h. 252 MN/rar Vn, Tl „la, spre stânga": Arătură *la hăisa*/879.

3° var. **aísa**, în expr. *a luá la* ~ AFLR/rar Vn „a lua în râs": Ăia când a auzit „mă", zic, „hoţii la noi la stână", m-*a luát la aísa*, n-a crezut/728; cf. í ţ ă 3°, s u r á-d e r e.

– var. 1° **ais** interj. AO, Pl. 57/rar Gj; AMD, h. 252 MN/rar Cl; **aís** interj. AMD/rar Cl; **ăis** interj. AO/Dj şi rar Mh, Ot, Tr; AMD/Ot, Tr, Tl, prin Db, Gr, Cţ şi rar Vl, Cl; **ăís** interj. AMD/rar Tr, Gr; **heis** interj. AO/prin Vl; AMD/rar Vl; **his** interj. AMD/rar Ag; 2° **hăisa** (2 sil.), *la* ~ loc. adv. AMD, h. 252 MN/rar Tl.

HÁISA v. **hais 2°.**

HAITARÁ s. f., pl. *haitarále* AMD/rar Cţ „femeie desfrânată".

HAITĂIE s. n. pl. GO/rar Mh „manivele (de lemn)"; cf. c o á c ă[1] 4°...

HAITĂC v. **haitíc.**

HAITÍC s. n., pl. *haitícuri* AO, h. 542/rar Vl, Ot; AMD, h. 429; AFLR/prin Ag, Cl, Il şi rar Db, Ph, Vn, Br, Ot, Tr, Tl, Cţ; *haitíce* AO/rar Vl, Gj, Ot; AMD/prin Ag,

Db, Cţ şi rar Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Il, Tl „haită (mare) de lupi": Dăspre lăculeţe venea un *hăiţíc* mare id./750; cf. b á n d ă[1] 2°...

– var. **aitâc** s. m., pl. *aitâci* AMD, h. 429/rar Tr; **aitíc** s. n., pl. *aitícuri*/rar Ot, Tr, Gr, Tl; **haidúc** s. n., pl. *haidúce*/rar Gr; **haitâc** s. n., pl. *haitâcuri*/rar Ph, Bz, Br, If, Cl, Tl; **haitíg** s. n., pl. *haitíguri*/rar Vn; **haitúc** s. n., pl. *haitúce*/rar Il; **hăitíc** s. n. AO, h. 542/rar Gj; AFLR/rar Bz.

HAITÍG v. **haitíc**.

HALÁI v. **alái**.

HALANGÁRI v. **halângári**.

HÁLĂ[1] s. f. **1°** pl. *hále* AMD/rar Ag „furtună, vijelie": *Hálă* de ploaie/787; cf. a r a l í e...

2° pl. *hăli* AMD, h. 527/rar Ag „troian de zăpadă"; cf. m a i d á n 2°, m a l 5°, m ă g u r ă 11°, m ă g l ă, m o m â i e 3°, m o r m á n 2°, m o v í l ă 2°, n ă m ă t[1] 1°, n o i á n, o d m e t e á l ă, o m ă t 2°, t r o i á n 1°, t r o í ţ ă 2°, v í s c o l, v i s c o l í t ă.

HÁLĂ[2] s. f., pl. *hăli* **1°** AO, h. 607/rar Mh „şură"; cf. u m b r á r 4°.

2° art. **hála mórii** AMD, Pl. 168/rar Ph „încăperea în care stau morarul şi cei care vin la măcinat"; cf. b ă r á c ă 2°...

HALĂU s. n., pl. *haláie* **1°** AMD, h. 452/rar Ag, Db, Ph, Bz, Il; *hăláie* AO, h. 572/rar Vl „unealtă de pescuit alcătuită dintr-o plasă (de forma unui sac) fixată pe o ramă de diverse forme şi mânuită cu o prăjină lungă"; cf. c a n c é u 4°...

2° var. **aléi** s. n., pl. *aléie* AMD/rar Gr „heleşteu"; cf. b e n t 2°...

– var. 1° **alău** s. n., pl. *aláie* AMD, h. 452/Ag, Tr, Gr, prin Db şi rar Ot, If, Cl, Il; **hălău** s. n., pl. *hăláie*/Db, prin Cl, Il şi rar If; **jalău** s. n./rar Il.

HALÂNGÁRI s. pl. AO, Pl. 84/rar Gj, Mh „viţă-de-vie cultivată pe lângă casă"; cf. h a l â n g ă.

– var. **alângári** s. pl. AO, Pl. 84/rar Mh; **halangári** s. pl./rar Mh; **hălăngári**/rar Gj, Mh.

HALÁNGĂ s. f., pl. *halángi* AO, Pl. 84/rar Vl, Gj „viţă-de-vie cultivată pe lângă casă (ale cărei corzi cresc lungi şi se urcă prin pomi)"; cf. h a l â n g á r i.

– var. **hălángă** s. f., pl. *hălángi* AO, Pl. 84/prin Gj şi rar Vl.

HÁLBIE v. **álbie 1°**.

HALÍC v. **alíci**.

HALÍCIU v. **alíci**.

HALIMÁ s. f. GM/rar Cl „gălăgie, scandal": A început să facă *halimá* şi să-şi jumulească păru din cap/870; cf. a l á i...

– var. **alimái** s. n. AMD, h. 39/rar If.

HALIMÁX v. **calimáx**.

HALTÓI v. **altói 1°**.

HAMÁNT v. **amánt**.

HAMBÁR s. n., pl. *hambáre* **1°** AO, h. 444, 445/Dj şi prin Gj, Mh, Ot; AMD, h. 321, 322; AFLR/crt.; *hambáruri* AMD/rar Ph „ladă (mare) în care se depozitează cereale, făină, tărâţe": *Hambár* unde ţinea mălaiu, e făcut din scândură, ladă AFLR/690; cf. c i n 2°...

2° AO, h. 444, 445/rar Mh; AMD, h. 307/prin Ph şi rar Il, Tl, Cţ „pătul din nuiele împletite sau din leaţuri, în care se depozitează ştiuleţii"; cf. c o ş[1] 2°...

3° AO, Pl. 131/rar Vl, Ot; AMD, Pl. 167–168/rar Bz „covată în care curge făina la măcinat"; cf. c ă p i s t é r e 2°...

4° var. **hămbár** s. n., pl. *hámbáre* AO, h. 445/rar Gj „ladă în care se ţine uiumul la moară".

5° var. **hămbár** s. n., pl. *hámbáre* AO, h. 444, 445/rar Vl, Gj, Mh, Dj „magazie în care se depozitează cereale sau alte produse agricole"; cf. c o ş á r[1] 6°...

6° AO, h. 445/rar Gj „ladă în care se transportă strugurii la cules".

7° var. **ambár** s. n., pl. *ambáre* AMD, h. 203/rar Cl „ghizd (de scândură)"; cf. c ă ş í ţ ă[2] 7°...

– var. **ambár** s. n., pl. *ambáre* 1° AO, h. 444, 445; AFLR/Dj, prin Ot şi rar Mh; AMD, h. 321, 322; TDM I/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, Cl, Tl, prin If, Cţ şi rar Vl, Ph, Il;

2° AO, h. 445/prin Dj; *ămbáre* 1° AMD/rar Tr; **hămbár** s. n., pl. *hámbáre* 1° AO/rar Gj, Dj; **hâmbár** s. n., pl. *hâmbáre* 1° TDO/rar Gj; AMD/prin Ag şi rar Vl, Ot; 2° AMD, h. 307/rar Vl; 3° AMD, Pl. 167–168/rar Vl; 5° AO, h. 444, 445/Vl şi rar Gj; **îmbár** s. n., pl. *îmbáre* 5° AO/rar Gj, Dj; **lumbár** s. n. 1° AFLR/rar Dj; **umbár** s. n. 1° TDO/rar Dj.

HÁMBUR v. **hámburg**.

HÁMBURG s. GM/rar Ph „soi de struguri".

– var. **ámburg** s. AMD, Pl. 86–88/rar Bz, Cl; *muşcát de ~* /rar Cţ; **hámbur** s./rar Cl; *muşcát de ~* /rar Br; **hambúrg** s./rar Db, Ph, Br.

HAMBÚRG v. **hámburg**.

HAMÉU v. **hăméi**.

HAMURÁR s. m., pl. *hamurári* GD; AFLR/rar Tl, Cţ „meşter care face hamuri; curelar".

HANDRÓC v. **andróc 2°**.

HANGARÁLE s. f. pl. TDO/rar Dj „biruri, dări, impozite": S-auzea [...] că moldovenii fac răscoale contra boierilor, că nu mai pot să supoarte dijma şi *hangarálili* care le cereau boierii/989; cf. d á j d i e...

HANGĂRÍE s. f. AMD; GD/rar Tl, Cţ „corvoadă"; cf. p o g ó n 3°.

HANOSTÍI v. **inostíi 3°**.

HÁNTILĂ s. f., pl. *hántile* AMD, h. 429/rar Vl „haită de lupi"; cf. b á n d ă[1] 2°...

HANŢ v. **hăţ 2°**.

HÁOAILIU v. **áuleu**.

HÁOLEO v. **áuleu**.

HAOLÉU v. **áuleu**.

HÁOT s. n. **1°** GM/rar Vl, Bz „vuiet, zgomot (natural)"; cf. h á u l.

2° var. **háut** s. n. GD/rar Cţ „urletul lupului".

3° var. **háut** s. n. AMD/rar Br „cântatul cocoşului": Parcă după *háutu* lui [al cocoşului] s-ar moina AMD/740.

4° var. **áut** s. n., art., în expr. **a-i vení áutul** GD/rar Cţ „a i se părea, a i se năzări că aude un zgomot".

– var. 1° **áut** s. n. GM/rar Gr.

HAP s. n., pl. *hápuri* AMD, h. 97, 98/prin Cţ şi rar Db, Gl, Bz, Cl, Il, Tl „medicament sub formă de pastilă"; cf. a s p i r í n ă...

– var. **ap** s. n., pl. *ápuri* AO, h. 539/rar Mh; AMD, h. 98/rar Gr.

HARABÁ s. f., pl. *harabále* TDM III; AFLR/rar Ph, Cl „căruţă mare de transportat cereale": Grâul îl aducea cu *harabálele* AFLR/709.

– var. **arabá** s. f., pl. *arabále* AMD/rar Cl.

HARABAGÍU s. m., pl. *harabagíi* TDM III/rar Cl „căruţaş (care transportă cu h a r a b a u a)".

HARÁC v. **arác 3°**.

HARÁCIU v. **arác 5°**.

HARAIMÁN (3 sil.) s. n. AMD, h. 39/rar Ag, Db, Cl „gălăgie mare"; cf. a l á i...

– var. **araimán** s. n. AMD, h. 39/rar Ag, Il; **hairaimán** (3 sil.) s.n. AFLR/rar If.

HARAMÚC s. n., pl. *haramúce* AMD, h. 673/rar Db „grup, cârd de oameni sau de animale"; cf. t â l v u r ă 1°; pl. **haramúce** ~ GM/rar Ot „grupuri, grupuri"; cf. b u r l ú c...

– var. **aramúc** s. n., pl. *arămúce* AMD, h. 673; GM/prin Tr şi rar Gr; **hărămúc** s. n., pl. *hărămúce* AMD/ rar Db; **rămúc** s. n., pl. *rămúce* AO, h. 758/rar Ot, Tr; AMD/rar Tr.

HARÁNĂ s. f. TDO; AFLR/rar Vl, Mh „hrană"; cf. m â n c á r e 3°.

– var. **ărână** s. f. TDO/rar Mh.

HARANÉIE v. **haranie**.

HARANGÉL s. GO/rar Gj dim. de la *harâng* („clopoţel").

HARÁNGHEL v. **aránghel 2°**.

HARANÍE s. f., pl. *haranii* GM/rar Cl „cazan, căldare mare de aramă": Ş-o puneam [cânepa] pe foc într-o *haranéje* ş-o fierbeam acolo bine ca să se moaie şi să să facă albă GM/866.

– var. **haranéie** s. f. GM/rar Cl.

HARÁPNIC s. n., pl. *harápnice* AFLR/rar Tl „bici": Întoarce *harápnicu* şi-i trage una lu Toader/878; cf. f í ş c ă[2] 4°.

HARBÚŞ v. **harbúz.**

HARBÚZ s. m., pl. *harbúji* AMD, h. 350; GD/prin Tl şi rar Vn, Bz, Cţ „pepene verde"; cf. l ú b e n i ţ ă 1°, p é p e n.

– var. **arbúz** s. m., pl. *arbúji* AMD, h. 350/rar Db, Cţ; **harbúş** s. m., pl. *harbúşi*/rar Ph.

HARC v. **arc 1°, 3°.**

HARCÁ v. **arcá[2] 1°.**

HARCÁN v. **arcán 2°.**

HARCÚŞ v. **arcúş 1°.**

HARDÁL s. AMD, h. 313/rar Tl „soi de buruiană cu seminţe negre".

– var. **ardál** s. GD/rar Tl.

HARÉTE v. **heréte 1°.**

HARÍCI v. **aríciul 3°.**

HÁRIE v. **árie 2°.**

HÁRIPĂ v. **áripă 1°, 3°, 7°.**

HARMÁN v. **armán 1°, 2°, 5°.**

HARMĂSÁR v. **armăsár 1°, 5°.**

HÁRNIC adj., pl. *hárnici* 1° TDO/rar Dj; TDM II/rar Bz „în putere": Care era *hárnic* le rupea [beţele], care era mai slăbuţ nu putea să le rupă TDM III/752; cf. b u n[1] 1°...

2° var. **árnic** adj., f. *árnică* AMD, Pl. 43–44*/rar Vl, Mh, Dj; AMD, Pl. 29–30/ rar Db, Vn, Tr, Tl „energic, iute (la muncă)"; cf. b ă r b ă t...

HÁRPĂ v. **áripă 1°.**

HÁRPIE v. **áripă 1°.**

HART interj. AMD, h. 252 MN/Tr, Il, prin Ag, Db, Gr şi rar Cl „cuvânt prin care se îndeamnă caii la mers"; cf. h ă ţ 1°.

– var. **art** interj. AMD, h. 252 MN/Tr şi rar Ag, Db, If, Gr; **hărt** interj./rar Ag.

HARTÁN s. n., pl. *hartáne* GM/rar Db „pulpă de pasăre": Bucăţile mai bune din pasăre, de exemplu pieptu, *artánili*, le frigem GM/830; cf. a r m 2°...

– var. **artán** s. n., pl. *artáne* AMD; GM/rar Ph, Tr, Gr.

HARTÍ vb. IV tranz. şi refl. GM; AFLR/rar Bz, Br „a (se) întoarce, a (se) schimba direcţia de mers, a (se) cârmi (caii la arie, căruţa etc.)": Când arătam biciu înaintea cailor, să obişnuia, caii *să hărteá* înapoi GM/751. Zâc, noi *să hartím* căruţile, mă, să plecăm înapoi AFLR/751; cf. o c â r c í.

– var. **artí** vb. IV refl. AMD/rar Cţ; **hărtí** vb. IV refl. GM/rar Br.

HART s. n., pl. *hárţuri* GM/rar Db „necaz, supărare, nemulţumire": Mai multe *hárţuri* a tras părinţii/816; cf. b a i[1]...

HAŞ s. n. GD/rar Tl „presă de balotat paie, fân etc.".

HÁŞCĂ v. **áşchii.**

HÁŞCHIE v. **áşchii.**

HATĂU s. n., pl. **hatăie** AO, h. 650/ rar Mh „orcic"; cf. c a n t á r 3°...

HATÚNCI v. **atúnci 1°.**

HAŢ v. **hăţ 2°.**

HÁUL s. GM/rar Br „vuiet": Crăpa câte un brad deăia mari, făcea ca un *háţul*, ca o ghiulea/753; cf. h á o t 1°

HÁULĂ (3 sil.) s. f. GM/rar Ph „rostul casei, al gospodăriei: *Háula*, adică căsnicia casei [...]. Da, rostul, rostul, noi îi zicem *háula*/705; cf. c ă s n i c í e.

– var. **áulă** (3 sil.) s. f. GM/rar Ph.

HAULÍ v. **aolí.**

HÁUT v. **háot 2°, 3°.**

HAUTÓR s. m., pl. *hautóri* AO, h. 541/ rar Mh „persoană care, la vânătoare, alungă animalele sălbatice şi la abate în calea vânătorilor; hăitaş"; cf. a l e r g ă t o r 3°...

HÁUZ v. **haz.**

HAZ s. n., pl. *házuri* AO, h. 65/rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 39; AFLR/prin Ph şi rar Ag, Db, Tr „veselie zgomotoasă".

– var. **hauz** s. n. AMD, h. 39/rar Tr.

HAZM v. **ásmă.**

HAZMÁ v. **azmán 1°.**

HAZMÁC s. n., pl. *hazmácuri, hazmáce* AMD, h. 407/rar Tl „porţiune de pădure foarte deasă; desiş într-o pădure"; cf. h ă l ă c i ú g ă 1°.

HAZMÁN v. **azmán 1°.**

HÁZMĂ v. **ásmă.**

HĂĂ interj. AO, Pl. 120/rar Vl „strigăt cu care se alungă oile"; cf. c i u ş[1]...

HĂCEÁG v. **hâceág.**

HĂCIÚGĂ s. f., pl. *hăciúgi* AO, h. 626/ rar Gj „sperietoare pentru păsări; momâie"; cf. c h i p[1] 5°...

HĂDĂRÁG s. n., pl. *hădărége* 1° AMD, h. 204/rar Br şi s. m., pl. *hădărégi*/rar Vn „prăjina de care se atârnă găleata la cumpăna fântânii"; cf. b é l d i e 1°...

2° AMD, Pl. 113/rar Br, Il „slobozitor la războiul de ţesut"; cf. d o r â n g á r 2°...

3° var. **hadarág** s. n. GM/rar Br „băţ, ţăruş la extremitatea plasei de pescuit, care se înfige în pământ pentru fixare"; cf. c o i d á c...

HĂGÉT s. n. GM/rar Ot „pădure măruntă şi deasă; desiş"; cf. b u g e á c 1°...

HĂGÍŞ s. n., pl. *hăgíşuri* AMD, h. 408/ rar Ag „pădure măruntă şi deasă; desiş"; cf. b u g e á c 1°...

HĂILANŢI v. **alalált.**

HĂIMOŞÍ (3 sil.) vb. IV refl. GM/rar Ag „a se înhăita": Mă-sa *să hăimoşíseră* după altu şi pe ea o lăsase/680.

HĂINĂRÍE s. f. colect. AFLR/rar Vn „cantitate mare de haine": Torceam [...] şi făceam haine, c-atuncea nu era *hăinăríi* ca acuma/724; cf. h ă i n ă r í m e, h ă i n é t u r i.

HĂINĂRÍME s. f. colect. GM/rar Bz „cantitate mare de haine"; cf. h ă i n ă r í e...

HĂINÉTURI s. n. pl. AMD; AFLR/ rar Cţ „mulţime de haine"; cf. h ă i n ă r í e...

HĂINI s. f. pl. AO, h. 292/prin Mh şi rar Dj; TDM II/rar Bz „haine": Făcea bărbaţii *hăínuri*, pantaloni TDM II/748; cf. c o s t u m á ţ i e...

– var. **áine** s. f. pl. TDM I/rar Ot; **hăinuri** s. f. pl. GM/rar Vl.

HĂINURI v. **hăini.**

HĂISA v. **háisa 2°.**

HĂITÍC v. **haitíc.**

HĂIŢ v. **hăţ 1°.**

HĂIŢI s. f. pl. AO, h. 542/prin Gj, Dj şi rar Vl, Mh; AMD, h. 429/prin Db, Ph şi rar Vl, Bz, Br, Tr, If, Cl „haite de lupi"; cf. b a n d ă[1] 2°...

– var. **áită** s. f., pl. *áite* AMD, h. 429/ rar Ph, Tl.

HĂL v. **ăl 1°.**

HĂLA v. **ăla.**

HĂLÁIE v. **alái.**

HĂLĂCIÚGĂ s. f., pl. *hălăciúgi* 1° AMD, h. 408/rar Tl „desiş, tufiş (într-o pădure)"; cf. h a z m á c.

2° AMD, h. 604; Pl. 76–77/rar Br, If, Tl „tulpină, de porumb, de viţă-de-vie, bogată în lăstari": Dacă o-nfundezi [viţa], nu mai creşte *hălăcúgă* mare/840.

3° AMD/rar Bz, Tl „un fel de plantă agăţătoare (neidentificată)".

4° GM/rar Cl „grămadă, ciorchine, ciucure": Aşa mulţi ce erau [gândacii], erau *hălăcúgă* pă grâu; cf. c i ó t c ă 1°...

5° AMD, Pl. 51/rar Cl „legătură (mare) de ştiuleţi înşiraţi pe un băţ şi păstraţi pentru sămânţă".

– var. 2° **ălăciúgă** s. f., pl. *ălăciúgi* AMD, Pl. 68/rar Tl.

HĂLĂI interj. GM/rar Tr „strigătură care însoţeşte mişcările jocului numit c ă l u ş u l".

– var. **ălăişá** (3 sil.) interj. TDM I/rar Ag, Ot; **ărăişá** (3 sil.) interj. TDM III/rar Gr; **hălăişá** (3 sil.) interj. GM/rar Ag, Cl; **hărăişá** (3 sil.) interj. GM/rar Gr, Cl.

HĂLĂÍ v. **hălălăí 2°.**

HĂLĂIŞÁ v. **hălăi.**

HĂLĂIŞTÉU v. **hăleştéu 2°.**

HĂLĂLANT v. **alalált.**

HĂLĂLĂÍ vb. IV 1° GM/rar Tr [d. câini] „a lătra"; cf. l ă t r á 1°, z ă h ă n í.

2° var. **hălăí** vb. IV refl. GM/rar Ag „a se certa (zgomotos, cu gălăgie mare)": *S-a hălăjít* zi de zi şi acuma abia se scoală din pat/686; cf. a p u c á 5°...

HĂLĂNGÁRI v. **halângári.**

HĂLĂU v. **halău 1°.**

HĂLĂNGĂ v. **halângă.**

HĂLBĂRÍ vb. IV AMD/rar Tl „a căuta amestecând în mâncare; a face nazuri la mâncare"; cf. c i u p ă r í.

HĂLTUÍ vb. IV intranz. GM/rar Ph „a poposi": [Cărăuşii] *hăltuiá* p-aicea noaptea, încărca ziua şi noaptea rămânea aicea/715; cf. m â n e á[2].

HĂMĂTÚRĂ s. f. AMD, h. 62/prin Ph, Il şi rar Bz „astm"; cf. á s m ă...

HĂMBÁR v. **hambár 1°, 4°, 5°.**

HĂMÉI s. n. AMD, h. 460/rar Vn „aluat pentru plămădeală (preparat din hamei fiert cu făină de porumb)".

– var. **haméu** s. n. AMD, h. 460/rar Bz; **ieméi** s. n. AMD; GD/prin Tl.

HĂMÉTE v. **omăt 2°.**

HĂMOŞÍ v. **amuşí.**

HĂMUŞEÁLĂ s. f. AMD, h. 62/rar Ph „astm"; cf. á s m ă...

HĂMUŞÍ v. **amuşí.**

HĂNTĂLĂU s. n. GM/rar Ot „petrecere mare, chef": *Hămtălău*, bere, băutură, mâncare, jocuri, astea este/776; cf. b ă r ă b á i e...

HĂNŢĂU s. n., pl. *hănţáie* **1°** AMD, h. 695/rar Bz „scaun de cuţitoiat"; cf. b o c[1] 3°...

HĂOÁGĂ v. **hoáncă.**

HĂOLÉU v. **áuleu.**

HĂP interj. TDM I/rar Ag „hopa"

– var. **hắpa** interj. AFLR/rar Ag.

HĂPA v. **hăp.**

HĂPĂNÍ vb. IV intranz. GO/rar Vl „a striga «hăp, hăp!»".

HĂRĂCÚŢ v. **arăgúţ.**

HĂRĂGĂRÍE s. f., pl. *hărăgării* AMD, h. 408/rar Vn „tufăriş (din care se pot face araci)"; cf. h ă l ă c i ú g ă 2°...

HĂRĂGÉL s.m, pl. *hărăgéi* TDM II/ra Vn dim. de la h a r a g; cf. a r ă g ú ţ.

HĂRĂIŞÁ v. **hălăi.**

HĂRĂMÚC v. **haramúc.**

HĂRĂNÍ vb. IV tranz. şi refl. TDO; AFLR/rar Gj, Mh; GM; TDM II, III/rar Ag, Db, Bz, If, Cl; AFLR/rar Cţ „a (se) hrăni; a-şi asigura existenţa zilnică; a (-şi) creşte (copii, animale)": Cu munca asta *m-am hărănít* până în prezent AFLR/677. Mi-*am hărănít* vacile AFLR/700. *Nę-am arînít* mai mult cu cânepa TDM III/791.

– var. **arăní** vb. IV tranz. şi refl. AFLR/prin Dj; AMD; TDM III; AFLR/rar Db, Tr, Gr; **arâní** vb. IV tranz. şi refl. AFLR/rar Dj, Ot; AMD; GM; AFLR/prin Ot, Tr şi rar Ag, Db, If, Gr.

HĂRĂNITÓR adj., f. *hărănitoáre* AMD/rar Db [d. alimente] „care hrăneşte bine; spornic la mâncare": Porcu-i ăl mai *hărănitór*, e carne multă, ai ce alege/812.

HĂRĂPÍ vb. IV intranz. **1°** AMD, h. 34 MN/rar Ph, Bz „a râgâi"; cf. i g n í, r â g ă í 1°.

2° var. **răpí** vb. IV intranz. GM/rar Ot, Gr „a respira greu; a horcăi": Bărbată-meu a murit la iuţeală, a mâncat, a vorbit cu copiii şi s-a culcat şi ne-am pomenit cu el din somn *răpínd* hăăă, hăăă!/758; cf. h o r c ă n í 5°.

HĂRĂŞPÍ vb. IV tranz. GM/rar Vn „a răpi, a înşfăca": Mielu a fost în faţa casei lângă oaie, l-*a hărăspít* [lupul] şi a luat-o la fugă cu el/723.

HĂRBÁRĂ v. **hârbár 1°.**

HĂRCUÍ vb. IV tranz. **1°** AMD; GM/rar Db, Bz „a arcui, a încovoia, a curba (un lemn)"; cf. a d ú c e 1°...

2° GM/rar Db „a mişca din loc; a urni".

HĂRCÚŞ v. **arcúş 1°.**

HĂRÉTE v. **heréte 1°.**

HĂRGHELÁR s. m., pl. *hărghelári* AO, h. 406/rar Mh, Dj „paznic la herghelie; herghelegiu"; cf. c ă i é r...

HĂRGHELÍE s.f., pl. *hărghelíi* AMD, h. 270/rar Vn, Ot, Tr, Il „herghelie"; cf. c i ú r d ă 2°...

– var. **arghelíe** s. f., pl. *arghelíi* AO, h. 405/rar Gj; AMD, h. 270/rar Br, Tr, Tl; **erghelíe** s.f., pl. *erghelíi* AO/Dj, prin Mh, Ot şi rar Gj, Tr; AMD/Ag, Tr, Tl, Cţ, prin Gr, Cl şi rar Db, Ph, Bz, If, Il; **hărghilíe** s.f., pl. *hărghilíi* AMD/rar Vn, Bz, Br; Cl; **hârghelíe** s. f., pl. *hârghelíi* AMD; TDM I/rar Ag, Vn, Bz; **hârghilíe** s.f., pl *hârghilíi* AMD/prin Il şi rar Ag, Ph, Gl, Br; **herghílă** s. f., pl. *herghile*/rar Vl; **hirghilíe** s. f., pl. *hirghilíi*/rar Il.

HĂRGHELIGÍU v. **Hârghiligíu.**

HĂRGHILÍE v. **hărghelíe.**

HĂRGHILIGÍU v. **hârghiligíu.**

HĂRIPI v. **áripă 13°**

HĂRMĂNÍ v. **armăní.**

HĂRNICÓS adj, f. *hărnicoásă* GM/rar Db „harnic, energic": [Nora] nu-i aşa *hărnicoás*-aşa pe muncă/816; cf. b ă r b á t...

HĂRPĂREÁŢĂ v. **aripárniţă.**

HĂRT v. **hart.**

HĂRTÍ v. **hartí.**

HĂŞCĂU v. **hâşcău.**

HĂŞCHI v. **âşchii.**

HĂŢ interj. **1°** AMD, h. 252/Tr, Il, prin Ag, Db şi rar Gr, Cl „cuvânt, strigăt cu care se îndeamnă caii la mers"; cf. h a r t.

2° var. **haţ** interj. GM; TDM II/prin Bz şi rar Ph „cuvânt prin care se asmute câinele".

– var 1° **ăiţ** interj. AMD, h. 252/prin Tr şi rar Gr; **hăiţ** interj./rar Db, Tr; 2° **hanţ** interj. GM/rar Ph.

HĂŢĂNÁ v. **hâţână 1°.**

HĂŢĂNÍ v. **hâţână 3°.**

HĂŢĂRÍ v. **hâţână 3°.**

HĂŢUL s. n. art., ~ **în drum** loc. subst. GM/rar Cl „numele unui joc de copii".

HĂULIU v. **áuleu.**

HĂZOÁICĂ s. f. AFLR/rar Db „bucătăreasă": Unde sosea trupa, trebuia să-i dea mâncare şi mergeam la *hăzǫáică*/697.

HÂCÂÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *hâcâi* AMD, Pl. 180/rar Ot, Tr „a curăţa, a răzui pielea înainte de tăbăcit"; cf. a r g ă s í 1°...

HÂCEÁC v. **hâceág.**

HÂCEÁG s. n. AMD, h. 353/rar Ph „tufiş, desiş de zmeură"; cf. b ă h ă n í ş...

– var. **hăceág** s. n. AMD, h. 353/rar Db; **hâceác** s. n., pl. *hâceácuri* AMD, h. 408/rar Ph.

HÂCI v. **hâgi.**

HÂGI s.n., pl. *hágiuri* AMD, h. 407, 408; GM/prin Db, Il şi rar Ph, Vn, Bz, Tr, Cl, Cţ „pădure măruntă şi deasă; desiş; hăţiş": A dat oile niţel îndărăt şi s-a băgat prin nişte *hîĝ*, că era păduri pă timpuri atunci GM/820. [Ursul] era într-*un huĝ́* GM/734; cf. b u c e á c 1°...

– var. **hâci** s. n., pl. *háciuri* AMD, h. 418/rar Ph; **hâj** s. n., pl. *hájuri* AMD; GM/rar Db, Cl; **higi** s. n. AO, h. 518/rar Dj; AMD, h. 418/rar Ag; **hugi** s. n. GM/rar Bz; **îgi** s. n., pl. *ígiuri* AMD/rar Tr.

HÂGIOÁSĂ adj. f. AMD, h. 408/rar Db [d.pădure] „deasă, stufoasă, cu mulţi h â g i"; cf. s t u f í t ă 1°, s t u f u r o á s ă, s ú r d ă 1°.

HÂI v. **hei.**

HÁIDĂ v. **háidea 2°.**

HÁIDEA v. **háidea 2°.**

HÁIŢURI s. n. pl. GM/rar Bz „căluşei, scrâncioburi, carusel": *Hĭ́ţurĭ́* din alea, comedii, cu policiori, cu... dulapuri din alea, fel de fel era [la târg]/744; cf. c o m é d i e 1°...

HÂJ v. **hâgi.**

HÁLCĂ s. f. GD; AFLR/rar Tl „numele unui joc de copii, în cadrul căruia partenerii aruncă mingea unul altuia": Care arunca topa, intra la *hĭ́lcă* şi ăla arunca care-o prindea; p-ormă când o prindea altu, vinea ăla, intra ăla AFLR/875.

– var. **hârcă** s.f. GM/rar Tr.

HÂLDÁN s. m., pl. *hâldáni* AO, h. 708/prin Mh şi rar Gj; AMD, Pl. 101–102/rar Ag „fir înalt de cânepă de toamnă, care produce sămânţă (cultivat, de obicei, prin alte semănături)"; cf. a z m á n 2°...

– var. **aldán** s.m., pl. *aldáni* AO, h. 708/rar Ot; **bâldán** s. m., pl. *bâldáni* AMD, Pl. 101–102/rar Db; **goldán** s. m., pl. *goldáni*/rar Vn; **hâlhán** s. m., pl. *hâlháni* AMD/rar Vl; **hlandán** s. m., pl. *hlandáni*/rar Vn; **holdán** s. m. şi n., pl. *holdáni* AMD; AFLR/rar Vl, Vn; *holdáne* AMD/rar Ph; **îldán** s. m., pl. *îldáni* AO/rar Dj; **oldán** s. m., pl. *oldáni* AMD/rar Vn.

HÂLHÁN v. **hâldán.**

HÂLŢÂNÁ v. **hâţână 1°.**

HÂMBÁR v. **hambár 1°, 2°, 5°.**

HÂNS s. n., pl. *hánsuri* **1°** AO, h. 518/rar Gj „pădure măruntă şi deasă; desiş; tufiş"; cf. b u g e á c 1°...

2° AMD, Pl. 118/rar Cl, Il „rărítură rămasă în țesături din cauza unui fir rupt și neînlocuit; lătunoaie"; cf. c ă l ú g ă r 2°...

– var. 2° **hânț** s. m., pl. *hânți* AMD, Pl. 118/rar Il; **hânz** s. m. și n., pl. *hânji*/rar Vn, Br, Il, Cț; *hânzi*/rar Br; *hânzuri*/rar Bz, Cl, Il; **înz** s. m. și n., pl. *înzi*/rar Cț; *înzuri*/rar Gr; **rânz** s. n., pl. *rânzuri*/rar Cl.

HÂNȚ v. **hâns 2°**.

HÂNZ v. **hâns 2°**.

HÂRÁV adj., pl. *hârávi*, f. *hârávă* AMD, Pl. 151–152; 157/rar Ag, Cț „răpănos, jegos, murdar"; cf. c ă r â i á t...

HÁRĂ[1] s. f. AMD, Pl. 157/prin Ag și rar Vn „boală de piele la oi; rapăn"; cf. c o á j ă 7°...

HÁRĂ[2] s. f. GM/rar If „ceartă, neînțelegere"; cf. b i l t i c i u i á l ă...

HÂRÂIÁLĂ s. f. AFLR/rar Ag „ceartă, discuție în contradictoriu": A stat ei într-o *hîrîiálă*, așa cu aia, cam două săptămâni de zile/685; cf. b i l t i c i u i á l ă...

HÂRBÁCE adj. f. AMD, Pl. 156/rar Br [d. oi] „care se desprinde mereu din turmă"; cf. a n á t i m ă...

HÂRBÁR adj., pl. *hârbári*, f. *hârbáră*, pl. *hârbáre* 1° AMD, Pl. 155–156; AFLR/rar Il, Cț [d. oi] „care se desprinde mereu din turmă"; cf. a n á t i m ă...

2° AFLR/rar Cț [d. oameni] „care nu trage la casa lui; hoinar, vagabond": Om *hîrbár* este un om care... sau un animal care nu trage la casa lui sau un om care nu ține de casă, aia-i om *hîrbár*/891; cf. b a g a b ó n t...

3° AMD/rar Cț [d. pisică] „șireată, hoață"; cf. ș a v é i c ă.

– var. 1° **hărbáră** adj. f., pl. *hărbáre* AMD, Pl. 155–156/prin Br, Cț și rar Vn, Bz, Tl; **îrbáră** adj. f., pl. *îrbáre* AMD/rar Ag.

HÁRBĂ s. f., pl. *hárbe* AMD, h. 219/prin Il „hârb, ciob"; cf. c i o b 2°...

– var. **îrb** s. n., pl. *írburi* AMD, h. 219/rar Ph, Il.

HÂRBĂREÁȚĂ adj. f., pl. *hârbărețe* AMD, Pl. 155/rar Il [d. oi] „care se desprinde mereu din turmă"; cf. a n á t i m ă...

HÂRBOCEÁN s. m., pl. *hârbocéni* AMD/739 „locuitor din cătunul Hârboca".

HÂRBULÉȚ s. n. GM/rar Cl, Il dim. de la *hârb* („ciob").

HÁRCĂ[1] v. **hálcă**.

HÁRCĂ[2] s. f. 1° GM/rar Vl „coaja uscată dintr-un dovleac tăiat în două": Răbojurile le puneam într-o *hírcă*, într-o *hírcă* de dovleac sau într-o strachină-n ceva/757; cf. c i o v á t ă...

2° var. **hoárcă** s. f., pl. *hoárce* AO, h. 4/rar Mh „țeastă, craniu"; cf. c a p á c 4°...

– var. 2° **îrcă** s. f., pl. *îrci* AO, h. 4/rar Dj.

HÂRCIOGOÁSĂ adj. f. GM/rar Vn [peior., d. spata războiului de țesut] „cu dinții rari și neregulați, ca de hârciog": Aveai o spată mai *hîrcogoásă* și începea să să rupă/726.

HÂRDĂU s. n., pl. **hârdăie** AO, h. 247/Gj, Mh și rar Vl; *hârdéie* AO; AFLR/rar Gj; *hârdáuă* AO/rar Vl; *hârdăuri* AO; AFLR/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 236/rar Gr; *hârdăi* AFLR/rar Mh „vase mari din doage (cu două toarte); hârdaie"; cf. b á l i e 2°...

– var. **ardău** s. n. TDO/rar Dj; **hârdéu** s. n. TDO/rar Mh; **îrdău** s. n., pl. *îrdáie* AO, h. 247; 681; TDO; AFLR/Dj, prin Mh și rar Ot; AMD, h. 281; Pl. 83–84; 86; 142; TDM I–III; AFLR/Ag, Ot, Tr, Gr, prin Db și rar Ph.

HÂRDĂÚȘ s. n. AMD, h. 255/rar Tr „vas din doage în care se mulge vaca; șiștar"; cf. b e r b e n í ț ă 2°...

HÂRDÂHĂNOÁSĂ adj. f. AO, h. 708/rar Mh [d. cânepa de toamnă] „cu tulpina groasă și fibroasă (ca h â l d a n i i)"; cf. b ă ț ă g ă n ó s 1°...

HÂRDÂJÍT v. **îndârjít 4°**.

HÂRDÉU v. **hârdău**.

HÂRÉTE v. **heréte 1°, 2°**.

HÂRGHELEGÍU v. **hârghiligíu**.

HÂRGHELÍE v. **hărghelíe**.

HÂRGHILEGÍU v. **hârghiligíu**.

HÂRGHILIÁR s. m., pl. *hârghiliári* AMD, h. 271/rar Ph „herghelegiu"; cf. c ă i é r...

HÂRGHILÍE v. **hărghelíe**.

HÂRGHILIÉR (4 sil.) s. m., pl. *hârghiliéri* AMD, h. 271/rar Il „herghelegiu"; cf. c ă i é r...

HÂRGHILIGÍU s. m., pl. *hârghiligíi* AMD, h. 271/prin Il și rar Ag, Gl „herghelegiu"; cf. c ă i é r...

– var. **argheligíu** s. m., pl. *argheligíi* AMD, h. 271/rar Tl; **erghelegíu** s. m., pl. *erghelegíi* AO, h. 406/rar Ot; AMD/Tl, Cț, prin Cl și rar Tr, Gr, Il; **hărgheligíu** s. m., pl. *hărgheligíi* AMD/rar Vn; **hârghelegíu** s. m., pl. *hârghelegíi*/rar Vn; **hârghilegíu** s. m., pl. *hârghilegíi*/rar Br; **hirghilegíu** s. m., pl. *hirghilegíi*/rar Ph; **hirghiligíu** s. m., pl. *hirghiligíi*/rar Bz, Br.

HÁRJA s. f. art., în expr. **a mérge ~** AMD, h. 246/rar Il „a merge târâș, a se târî".

HÂRJÂÍ vb. IV AMD, h. 80/rar Br „a dibui, a pipăi"; cf. b â j b â í 1°...

HÂRLÁV adj., pl. *hârlávi* 1° AMD, h. 215/rar Ag „murdar, nespălat"; cf. c ă r â i á t...

2° AMD/rar Bz „leneș, puturos"; cf. a t â r n ă t ó r 1°...

HÂRLĂU s. n. 1° GM/rar Ag „pârâiaș, gârlă": Păi ce crezi tu că nu te-aruncăm în *hîrlău*?/790; cf. b a r á c ă 1°...

2° AMD, h. 452/rar Db „unealtă de pescuit alcătuită dintr-o plasă (de forma unui sac) fixată pe o ramă de diverse forme și mânuită cu o prăjină lungă"; cf. c a n c é u 4°...

HÂRLÉT v. **hârléț 1°**.

HÂRLÉȚE s. m. și n., pl. *hârléți* AO, h. 463; TDO/Vl, Gj și rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 339; GM/Ag, Bz, prin Ph, Ot și rar Vl, Db, Cl, Il; *hârlețe* AO/prin Vl; *hârlețuri*/rar Dj „cazma"; cf. a r ș é u...

– var. **îrléte** s. m., pl. *îrléți* AO, h. 463/rar Mh; AMD, h. 339/rar Ph.

HÂRLÉȚ s. n. și m., pl. *hârlețe* 1° AO, h. 463/Vl și prin Mh; AMD, h. 339; GM; TDM II; AFLR/Vn, Tl, prin Ag, Db, Ph, Bz, Br, Cț și rar Gl, Tr, Gr, Cl; *hârlețuri* AO/rar Vl, Mh; AMD/rar Ph, Ot; *hârleți* AO/prin Mh și rar Vl; AMD/prin Ph și rar Ag „cazma"; cf. a r ș é u...

2° AMD, Pl. 134/rar Br, Tl „semn de recunoaștere în urechile oilor, constând într-o tăietură asemănătoare cu o cazma".

– var. 1° **hârlét** s. GM/rar Ph; **hârléz** s. n., pl. *hârléze* AMD, h. 339/rar Db, Ph; **îrléț** s. n., pl. *îrlețe*/prin Tl.

HÂRNĂU s. n., pl. *hârnáie* AMD/rar Db „deschizătură în iaz prin care se duce apa la roata morii".

HÁRSĂ v. **társă 1°**.

HÂRSEȘTEÁN s. m., pl. *hârseșténi* AMD/766 „locuitor din comuna Hârsești".

HÂRȘCĂÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Mh „a însemna cu ajutorul cuțitului pe șoricul porcului (pentru a croi formatul unei opinci)".

HÂRȘCĂU v. **hâșcău**.

HÂRȘÉU v. **arșéu**.

HÂRȘÍE s. f. AMD, Pl. 180; AFLR/rar Ag, Bz, Br, Il „blană, pielicică de miel cu lâna creață și măruntă (de obicei neagră) din care se fac, mai ales, căciuli": Are *hîrșíie* bună de căciulă sau de bundă AMD/741; art., în **a luá hârșía** AMD, Pl. 180/rar Br „a lua pielea, a jupui o oaie".

HÂRȘTOÁGĂ s. f., pl. *hârștoáge* AFLR/rar Bz „râpă"; cf. c u r m ă t ú r ă 5°...

HÂRTIOÁRĂ s. f., pl. *hârtioáre* GM/rar Db „bancnotă": I-am promis și ăluia vreo zece *hîrtioáre*, că așa să putea face treaba atuncea, că nu se găsea material/695.

HÂRȚÂÍ v. **hâțână 5°**.

HÂRZOÁBĂ v. **vârzób 2°, 4°**.

HÂRZÓB v. **vârzób 4°**.

HÂȘÂÍ vb. IV tranz. AO, h. 948/rar Mh „a asmuți"; cf. a m u ț á...

HÂȘCĂU s. n., pl. *hâșcăie* AO, h. 787/rar Gj; *hâșcáuă*/rar Vl „băț (sau mănunchi de nuiele) cu care se amestecă în zerul fiert pentru urdă"; cf. b ă t ă ú ș 3°...

– var. **hășcău** s. n., pl. *hășcăie* AO, h. 787/rar Gj; **hârșcău** s. n./rar Vl.

HÂȘTEÁG v. **hișteág**.

HÂȘTI[1] s. pl. AFLR/rar Vn „crengi uscate; uscături”.

HÂȘTI[2] interj. AO, Pl. 121/rar Dj „strigăt cu care se alungă oile”; cf. c i u ș[1]...

HÂȚĂ s. f., pl. *hâțe* 1° AFLR/rar Ag „turmă de porci”; cf. t á b ă r ă 2°.

2° GM/rar Il; GD/rar Cț „mârțoagă”: Aram din nou tot cu două *hâțe* de cai GM/850; cf. m â r ț ó g i.

HÂȚĂNÁ v. **hâțână 1°**.

HÂȚÂÍ v. **hâțână 4°**.

HÂȚÂNÁ vb. I tranz. 1° AO, h. 949 MN; Pl. 83/rar Vl; AMD, h. 372; TDM I/Ag, prin Vl, Il și rar Db, Ot, Tr, Gr, Cl „a mișca (cu putere), a scutura, a zgâlțâi (un pom, ca să cadă fructele)”; cf. h o d o r o g í 1°, h u r u í 13°, t r â n t í 2°, z b i c í, z g â l ț â n á.

2° AMD/rar Tl „a înclina într-o parte și-n alta; a balansa; a legăna (copilul mic)”; cf. ț u ț u í.

3° var. **hățâní** vb. IV refl. GM/rar Ag „a se mișca continuu, a nu sta locului; a se zbuciuma, a se agita”: *S-a hățârit* câinele, o juma dă noapte s-a luptat cu viezurele GM/786; cf. b ă l ă n c ă n í 2°...

4° var. **hâțâí** vb. IV tranz. GM/rar Il [în ritualul nunții] „a supune (soacra) la diferite încercări; a sâcâi”: Ne *hîțîje*, ne duce pe drum, ne vopsește în tot felu, ne suie și-n căruță pe niște rotile și ne târăște, și călare, și pe câte un cal, ca la nuntă/852; cf. g r e u 4°.

5° var. **hârțâí** vb. IV refl. GM/rar Db „a se mișca, a se deplasa (schimbându-și forma inițială)”: Se pun unu, două lemne curmeziș ca paiante, *să nu să hîrțîje* [rama de uscat tutunul]/818.

– var. **hățână** vb. I tranz. 1° AO, h. 949 MN; Pl. 83/rar Vl, Gl; **hățări** vb. IV refl. 3° GM/rar Ag; **hâlțână** vb. I tranz. 1° AMD, h. 372/rar Vl, Ag; **hâțână** vb. I tranz. 1° AO, h. 949 MN; Pl. 83/prin Vl; **hițăí** vb. IV intranz. 3° AO, h. 809/rar Mh; **înțână** vb. I tranz. 1° AMD/rar Db; **îțână** vb. I tranz. 1° AMD/ prin Tr și rar Db, Ot, Gr.

HÉFIL v. **héhel**.

HÉFILĂ v. **héhel**.

HÉGNĂ s. f. 1° GM; TDM II/rar Db, Ph „crivac, troliu”: Ședea un om în puț, săpa, și patru afară cu *hégna*/704; cf. b o b...

2° GM/rar Db „cupă folosită la scoaterea pământului din puț”.

HÉHEL s. n., pl. *héhele* AMD, h. 387/rar Ag „darac pentru cânepă”; cf. d a r á c 2°...

– var. **héfil** s. m., pl. *héfili* AMD, h. 387/rar Vl; **héfilă** s. f., pl. *héfile* AO, Pl. 86/rar Vl; **héifil** s. AMD/rar Vl; **héihel** (2 sil.) s. n., pl. *héihele*/rar Ag; **hélcher** s. n., pl. *hélchere*/rar Ag; **hénher** s. n., pl. *hénhere*/rar Ag; **hénhilă** s. f., pl. *hénhile*/rar Ag; **iéiher** (2 sil.) s. n., pl. *iéihere*/rar Db; **lénher** s. n., pl. *lénhere*/rar Db.

HEI interj. AO, Pl. 20/rar Vl, Gj, Dj „strigăt cu care se alungă oile”; cf. c i u ș[1]...

– var. **hâi** interj. AO, Pl.120/rar Vl.

HÉIFIL v. **héhel**.

HÉIHEL v. **héhel**.

HEIS v. **hais 1°**.

HÉLCHER v. **héhel**.

HELEȘTÉU s. n., pl. *heleștéie* 1° AO, h. 332/rar Gj „baltă formată în urma revărsării unui pârâu”; cf. b á l t ă 1°...

2° var. **hălăiștéu** (3 sil.) s. n., pl. *hălăiștéie* AFLR/rar Ph „iaz special amenajat pentru creșterea peștilor”; cf. b e n t 2°...

3° AMD, Pl. 102/rar Ph „loc îngrădit în albia unui râu sau într-o apă stătătoare, unde se pune cânepa la topit; topilă”; cf. b â l v á n[2] 1°...

4° var. **aleștéu** s. n., pl. *aleștéie* AO, h. 331/rar Dj; AMD/rar Ot „lac natural”; cf. b á l t ă 2°...

5° var. **aleștéu** s. n., pl. *aleștéie* AFLR/rar Vl; *aleștáie* AFLR/rar Ot „lac artificial, de mici dimensiuni, bazin amenajat pentru păstrarea apei (cu diferite întrebuințări în gospodărie)”; cf. c r o v 3°...

– var. **aleștéu** s. n., pl. *aleștéie* 1° AO, h. 332/rar Vl, Dj; 2° AO, h. 332/rar Dj; AMD; TDM I; AFLR/rar Vl, Ag, Db, Ot; 3° AO, h. 710/rar Gj; AMD, Pl. 102/rar

Vl, Ag, Db, Ot; **alișteu** s. n., pl. *alișteie* 2° TDM I; AFLR/rar Ag, Ot; **ileșteu** s. n., pl. *ileșteuri* 1° AMD/rar Ph.

HÉNHER v. **héhel**.

HENHERÁ vb. I tranz. AMD, h. 387/rar Ag „a răgila, a dărăci (fuiorul)”; cf. a l é g e 2°...

– var. **lenherá** vb. I tranz. AMD, h. 387/rar Db.

HÉNHILĂ v. **héhel**.

HERÉTE s.m., pl. *heréți* 1° AMD, h. 442/prin Db și rar Br, If, Cl „erete”.

2° var. **hâréte** s. m., pl. *hâréți* AMD/rar Vn „cucuvea”; cf. c i u f 2°...

– var. 1° **aréte** s. m., pl. *aréți* AO, h. 558/Dj, prin Ot și rar Vl, Gj, Tr; AMD, h. 442; AFLR/Tr, prin Db, Gr și rar Ag, Cț; **ăréte** s. m., pl. *ăréți* AMD/rar Db; **haréte** s. m., pl. *haréți* AMD; AFLR/prin Db și rar Vl, Ag, Cl, Tl; **hăréte** s. m., pl. *hăréți* AO/rar Gj, Mh; AMD/prin Ph și rar Db, Cl, Il; **hâréte** s. m., pl. *hâréți* AO/rar Mh; AMD/rar Ph, Bz, Cl, Il; **iréte** s. m., pl. *iréți* AO/rar Mh; AMD/rar Br, Gr, Cl, Cț.

HEREȚOÁICĂ s. f. GM/rar Db „femela eretelui”.

HERGHELIÁȘ s. m., pl. *hergheliáși* AMD, h. 271/rar Ag „herghelegiu”; cf. c ă i é r...

HERGHELIGÍE s. f., pl. *hergheligíi* AMD, h. 270/rar Bz „herghelie”; cf. c i ú r d ă 2°...

– var. **hirghilegíe** s. f., pl. *hirghilegíi* AMD, h. 270/rar Ph.

HERGHELÍST s. m., pl. *herghelísti* AMD, h. 271/rar If „herghelegiu”; cf. c ă i é r...

– var. **erghelíst** s. m., pl. *erghelísti* AMD, h. 271/rar Tr, If.

HERGHELÍU s. m., pl. *herghelíi* AMD, h. 271/rar Ag, Bz „herghelegiu”; cf. c ă i é r...

– var. **erghelíu** s. m., pl. *erghelíi* s. m., pl. *erghelii* AMD, h. 271/rar Tr.

HERGHÍLĂ v. **hărghelíe**.

HÉSTEA v. **ásta**.

HEU, ~ ieu interj. TDM II/rar Bz „cuvinte prin care se redă scheunatul câinilor, lupilor”; cf. g e a u.

HIBRÍC v. **hibríz 2°**.

HIBRÍS v. **hibríz 1°**.

HIBRÍZ s. m. 1° TDO; AFLR/rar Mh, Gj; AMD, Pl. 65; GM; AFLR/rar Ag, Db, Tr, Gr, Cl, Il, Tl „soi de viță-de-vie nealtoită”: *Hibrízu* nu să stropește AFLR/874.

2° AMD, Pl. 86–88/rar Tr, Il „plantă obținută prin încrucișarea a două soiuri; hibrid”.

– var 1° **chibríz** s. m. și n., pl. *chibrízi* AMD, Pl. 65; AFLR/rar Ot, Tr, Gr; *chibrízuri* AMD/rar Gr; **hibríc** s. m./rar Tl; **hibrís** s. m. GD/rar Cț; **ibríd** s. m., pl. *ibrízi* TDO/rar Gj; AMD; TDM II/rar Vn, Il; **ibríz** s. m., pl. *ibrízi* AO, h. 659/rar Ot; AMD/rar Vl.

HIBRIZÁT adj. GM/rar Cl [d. porumb] „obținut din hibrizi”: Atuncea porumbu nu lega cum leagă acuma toate firele, acuma-i *hibrizát*/864.

HÍDEȘ adj., pl. *hídeși* GO/rar Mh „neaoș, adevărat”.

HIGI v. **hâgi**.

HINOVEÁN s. m., pl. *hinovéni* AO/957 „locuitor din comuna Hinova”.

HIREÁN s. AO, Pl. 78/Vl, Gj, Mh, prin Dj și rar Ot; AMD, h. 346; AFLR/rar Vl, Db „hrean”.

– var. **hrián** s. AO, Pl. 78/prin Dj, Ot și rar Vl, Gj; **ireán** s. AO/Vl, Mh, Dj, Ot și rar Gj; AMD, h. 346/Ot, prin Tr și rar Vl; **râián** s. GM/rar Ag; **rean** s. AMD; GM; AFLR/Ag, Db, Ph, Tr și rar Bz, Gr, Cl, Tl; **rián** s. AMD; GM/prin Tr și rar Vl, Ag, Db, Bz.

HIRESTÓS s. m. AFLR/rar Br [peior.] „inimos, teribilist”.

HIRGHILEGÍE v. **hergheligíe**.

HIRGHILEGÍU v. **hârghiligíu**.

HIRGHILÍE v. **hărghelíe**.

HIRGHILIGÍU v. **hârghiligíu**.

HIRIBÍȚĂ v. **ulubíță**.

HIS v. **hais 1°**.

HIŞTEÁG s. n. şi m., pl. *hişteáguri* AO, h. 518/rar Vl; AMD, h. 408/rar Vl; *hiştégi* AO, h. 517/rar Mh „pădure măruntă şi deasă; tufiş; desiş"; cf. b u g e á c 1°...

– var. **hâşteág** s. n., pl. *hâşteáguri* AMD, h. 408/rar Vl; **hitireág** s. AO/rar Vl; **işteág** s. n., pl. *iştége* AO, h. 518/rar Vl.

HÍTEA s. f. art. AMD/rar Cţ „familie numeroasă" [?].

HITIREÁG v. **hişteág**.

HIŢĂÍ v. **hâţâná 3°**.

HLANDÁN v. **hâldán**.

HLENŢ s. n., pl. *hlénţuri* GM/rar Vn „cârlig cu care se fixează doagele la cioplit".

HLONDÁN v. **hâldán**.

HO interj. AO, Pl. 120/rar Mh „strigăt cu care se alungă oile"; cf. c i u ş[1]...

HOÁLĂ s. f., pl. *hoále* AMD, h. 174/rar Cţ „pridvor"; cf. f á ţ ă 2°...

HOÁLDĂ s. f., pl. *hoálde* **1°** AO, h. 323/rar Dj; AMD, h. 316/rar Vn „teren cultivat cu grâu; holdă de grâu"; cf. g r â n e a ţ ă...

2° AO, h. 448/rar Mh „suprafaţa terenului, teritoriul aparţinând unei localităţi"; cf. h o t á r 1°, m e r e á, m o ş í e 1°, ó b ş t i e, p e r i m é t r u, p l a i 6°, t á b l ă 7°, t a r l á 6°, ţ á r i n ă 6°.

3° var. **óldă** s. f., pl. *ólde* AMD, h. 329/rar Ph „brazdă de iarbă cosită; polog"; cf. l á c r ă 7°, l i v á d i e 8°, o t c ó ş 1°.

– var. 1° **hóltă** s. f., pl. *hólte* AMD, h. 316/rar If.

HOÁNCĂ s. f. GM/rar Bz „adâncitură între două dealuri; depresiune lipsită de apă"; cf. a ş e z ă t ú r ă...

– var. **hăoágă** s. f. AMD, h. 540/rar Ph.

HOÁRCĂ[1] v. **hárcă[1] 2°**.

HOÁRCĂ[2] s. f., pl. *hoárce* AO, h. 567/rar Mh „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e...

HOÁRE v. **óară 2°, 3°**.

HOÁRNĂ v. **horn 1°, 3°**.

HOÁSPE s. f. pl. AO, h. 497/rar Vl „puzderii (de cânepă)"; cf. b ă ţ 3°...

HOBÁIE s. f., pl. *hobăi* AMD, h. 540/rar Ph „vale îngustă (cu sau fără apă)"; cf. h u d u d ó i, h ú l ă 1°.

HÓBOR, ~ goláni loc. subst. GD/rar Cţ „oameni foarte săraci, lipiţi pământului": [După primul război mondial statul] le-a dat împropietărire [...] el a murit, a rămas băieţii... şapte fraţi, a-mpărţit pământu, alţii l-a vândut [...] şi ei a rămas *hóbor goláni*... cum să vorbea pe timpu ăla, adică a rămas şomeri, nu mai avea nimic... asta-i vorbă de pân Transilvania de pe-acolo/891.

HÓBOT v. **obód 1°**.

HOCHÍC v. **popíc 8°, 9°**.

HODÁIE v. **odáie 1°, 3°–5°, 7°**.

HODĂÍŢĂ v. **odăíţă 3°**.

HODICNÍ v. **odihní 1°**.

HODIGNÍ v. **odihní 1°**.

HODIHNÍ v. **odihní 1°**.

HODÍNĂ v. **odínă 1°**.

HODINÍ v. **odihní 1°, 2°**.

HODINÍT v. **odinít 1°, 2°**.

HODORÓB v. **odorób**.

HODORÓG v. **odorób**.

HODOROGÍ vb. IV tranz. **1°** AFLR/rar Ph „a mişca (cu putere), a zgâlţâi, a zgudui"; cf. h â ţ â n á 1°...

2° AFLR/rar Tl „a face zgomot deranjând pe cineva": [Peştele] dacă l-*aí hodorógit*, el a plecat din locu ăsta, s-a dus în altă parte/871.

HOGEÁC s. n., pl. *hogeácuri* **1°** AO, h. 202/rar Mh „bucătărie de vară"; cf. c ă s o á i e 4°...

2° var. **ogeác** s. n., pl. *ogeácuri* AMD, h. 184; GM/rar Ot, Tr „prima încăpere a unei case unde sunt situate vatra şi hornul; tindă"; cf. c e l á r 3°...

3° AMD, h. 205/rar Ph „coş pentru fum; horn"; cf. b a g e á c...

– var. **hogeág** s. n., pl. *hogeáguri* 3° AMD, h. 205; AFLR/prin Ph şi rar Vn, Bz; **ogeác** s. n., pl. *ogeácuri* 1° AO, h. 202; Pl. 36/Dj, prin Mh şi rar Gj, Ot; 3° AMD; GM/rar Vn, Bz, Il.

HOCEÁG v. **hogeác 3°**.

HOHNÍ v. **hoí 1°**.

HOÍ vb. IV intranz. **1°** TDO; AFLR/rar Vl, Gj; GM; AFLR/rar Ph, Vn, Bz şi

tranz. AFLR/rar Gj „a striga «ho» pentru a speria lupul, ursul, vânatul": Ş-am început aşa uitându-mă aşa cătă ea [= ursoaică] iară *să hoţésc* TDO/907. Am auzit *hoţínd*, că acolo aşa *să hoţéşte* „ho lupu! o lupu!" GM/707. Şi când l-*am hoít* [pe lup], s-a dus, a fugit AFLR/912. Zbieram după el [= lup], *ţogńám* GO/948. [Lupii] au luat-o la fugă [...] când a auzit *huhăţínd* lumea GO/939; cf. d a 8°...

2° AFLR/rar Gj [d. lup, urs] „a scoate sunete specifice; a urla": [Ursul] a simţit oamenii şi *a hoít* după ei/912; cf. h u r u í 3°.

3° var. **ogní** vb. IV intranz. GO/rar Mh [d. oi] „a face zgomot mare zbierând şi agitându-se": Mărie, ia vezi, Mărie, ce să... ce *ogńésc* oile/946; cf. h u r u í 2°.

4° var. **uí** vb. IV intranz. GM/rar Cl „a se văita": [Soţul] a stat doi ani, *a uít* în pat aşa/828; cf. a o l í...

– var. 1° **cuí** vb. IV intranz. GM/rar Bz; **hohní** vb. IV intranz. GO/rar Mh; **huhăí** vb. IV intranz. GO/rar Gj; **ogní** vb. IV intranz. GO/rar Mh.

HOICHÍC v. **popíc 8°, 9°**.

HÓINĂ v. **oína**.

HOIRÍ vb. IV refl. impers. GM/rar Bz „a se striga, a se face gălăgie, zgomot (pentru a speria lupul)"; cf. d a 8°...

HOÍŞTE v. **óiştie**.

HOLÁIZĂN (3 sil.) s. n., pl. *holáizăne* **1°** AMD, h. 686/rar Ag, Cţ „ghin (folosit în rotărie)"; cf. c i o c[2] 11°...

2° var. **oláizăn** (3 sil.) s. n., pl. *oláizăne* AMD, h. 688/Gr „unealtă în formă de cuţit pusă la strung pentru a tăia şi rotunji butucul roţii"; cf. c u ţ i t o á i e 3°...

– var. **holáizni** (3 sil.) s. m. pl. 1° AMD, h. 686/rar Tr; **oláidin** (3 sil.) s. m. 2° AMD, h. 688/rar Gr; **oláism** (2 sil.) s. n., pl. *oláisme* 2° AO, Pl. 136/rar Mh; **oláizăn** (3 sil.) s. n., pl. *oláizăne* 1° AMD/rar Ot, Gr; **oláizăr** (3 sil.) s. n., pl. *oláizăre* 1° AMD/rar Ag; **oláizm** (2 sil.) s. n., pl. *oláizme* 2° AO/ rar Dj; **oláizn** (2 sil.) s. n., pl. *oláizne* 1° AO, Pl. 135/rar Dj, Ot; 2° AO/rar Dj.

HOLÁIZNI v. **holáizăn 1°**.

HOLB v. **colb**.

HÓLBĂRĂ v. **vólbure 1°**.

HÓLBORĂ v. **vólbure 1°**.

HÓLBURE v. **vólbure 1°**.

HOLDÁN v. **hâldán**.

HOLDÁNCĂ s. f. AMD, Pl. 101–102/rar Bz „cânepă de toamnă (cultivată, de obicei, prin alte culturi)"; cf. a z m á n 2°...

HOLDÍŢĂ s. f., pl. *holdíţe* AMD, h. 319; 620/rar Db „postată"; cf. c o á d ă 17°...

HÓLHEN s. n. AMD, h. 686/rar Tr „daltă cu tăişul semirotund; ghin"; cf. c i o c[2] 11°...

– var. **órhel** s. n. AMD, h. 686/rar Tr.

HOLÓG v. **ológ 3°**.

HOLONÓS v. **lohonós**.

HÓLTĂ v. **hoáldă 1°**.

HOMÁN s. AO, Pl. 11/rar Mh „plantă cu frunza asemănătoare cu a hreanului, cu miros plăcut, folosită la vindecarea tifosului; iarbă mare".

HOMÁT v. **omát 2°**.

HOMÉTE v. **omát 2°**.

HOMEŢÍ v. **omeţí**.

HOMEŢÍT v. **omeţít**.

HOMÍDĂ v. **omídă 1°**.

HOPÁIŢĂ v. **opáiţ 2°**.

HOPOÁRE s. f. AO, h. 310/rar Gj „căldură mare; caniculă"; cf. a p r í n d e r e 3°...

HÓPOT v. **obód 1°**.

HÓPŞĂ s. f. GM; AFLR/rar Ag „şezătoare": Îi zicea *hópşă* : ne băgam câte şapte, opt, zece inse, astă seară torceam la mine, mâine seară torceam la altă, poimâine seară la alta GM/674; cf. a d i á n c ă...

HOR interj. GM/rar Il „cuvând folosit pentru a alunga lupul"; cf. d o[1]...

HORÁM s. m., pl. *horámi* AMD, h. 142/rar Db „copil din flori; bastrard"; cf. b a i s t r ú c...

HÓRĂ[1] s. f. **1°** art. **hóra Anúţei** GM/rar Ot; ~ **bádei** GM/rar Ag ; ~ **de mână** GM/rar Tr; ~ **dreáptă** GM/rar Ot; ~ **flórilor** GM/rar Tr; ~ **pe două** GM/rar Ot; ~ **pe trei** GM/rar Ot „numele unor dansuri populare".

2° art. **hóra núnții** GM/rar Tr „hora miresei şi a nunilor"; cf. c o n c i 1°...

3° GM/rar Tr „plimbare": Numai să plimbă fetele şi băieții şi-i spune *hóră*/804; cf. î m p l i m b á r e 1°, p l i m b á r e 2°.

4° GM/rar Bz [fig.] „cerc, roată": Pă lunc-aşa [...] ai văzut că-i câte un rotocol aşa, zici că-i *hóră* [...] şi-i arsă iarb-aia, ai văzut că e pârlită roată, roată, cică şoimanele cântă noaptea /750.

5° AMD, h. 633; GM; TDM II; AFLR/ rar Db, Bz, Ot, Gr „grup de snopi (de grâu) aşezați în cerc, cu spicele în sus, ca să se usuce".

– var. **óră** s. f., pl. *ori* 1° TDO; AFLR/ Dj, prin Ot şi rar Gj, Mh; GM; AFLR/Tr, Gr şi rar Ag, Db, Ot, If, Cl, Il; 5° AMD, Pl. 52/rar Db; *óre* 1° TDO/rar Dj; AMD/ rar Db.

HÓRĂ[2] s. f., pl. *hóre* AFLR/rar Dj „oră, ceas".

HORĂÍ v. **huruí 1°.**

HORĂITÚRĂ s. f., pl. *horăitúri* GM/ rar Bz „zgomot, urlet produs de o haită de lupi în mişcare".

HORĂTÁNIE v. **oreténie.**

HORĂTÁNIE (4 sil.) v. **oreténie.**

HORBĂCĂÍ v. **orbâcăí.**

HORBÉTE v. **orbéte 1°.**

HORBOCĂÍ v. **orbâcăí.**

HÓRBOTĂ s. f., pl. *hórbote* **1°** AMD, h. 477/rar Db, Vn, Cl „dantelă lucrată de mână (sau cumpărată) care se pune la poalele cămăşii sau la cearşaf"; cf. b a g a d e á 1°...

2° var. **hórbută** s. f., pl. *hórbute* AMD, h. 315/rar Bz „rochița rândunicii; volbură"; cf. b u s u i ó c 4°...

– var. 1° **órbotă** s. f., pl. *órbote* AO, h. 286/rar Vl, Dj, Tr; AMD, h. 477/Db, Ot, prin Ag, Gr şi rar Cl; *órboți* AO/rar Vl, Gj; AMD/rar Tr; **orbótă** s. f./rar Ph; **órbută** s. f., pl. *órbute*/rar Il.

HORBOȚÍCĂ s. f., pl. *horbotéle* AMD, h. 477/rar Ag, Vn, Gl dim. de la h o r b o t ă 1°: Dantela e de cumpărat, *orbotíca* e lucrată de mână/816.

– var. **borbotícă** s. f., pl. *borbotéle* AMD, h. 477/rar Db; **orbotícă** s. f., pl. *orbotéle*/ prin Db şi rar Gr.

HÓRBUTĂ v. **hórbotă 2°.**

HORCĂÍ v. **horcăní 1°, 2°.**

HORCĂNÍ vb. IV intranz., ind. prez. 1 sg. *hórcăn* **1°** AO, h. 941, Pl. 32/Vl, Gj, Mh, Dj şi rar Ot; *hoárcăn*/Mh şi rar Gj [d. om] „a sforăi în timpul somnului"; cf. s f o r ă í 2°.

2° AO, h. 106/rar Mh; AMD, h. 72/rar Tr [d. mațe] „a chiorăi"; cf. b o l b o r o s í...

3° refl. AFLR/rar Dj [d. cal] „a fornăi pe nări"; cf. s f o r ă í 3°, s f o r n ă í, s t r ă f i g á 2°.

4° var. **orcăní** vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg *órcăne* AMD, h. 288/rar Tr [d. porc] „a grohăi"; cf. g â f â í 1°...

5° var. **orcăní** vb. IV intranz., ind. prez. 1 sg. *órcăn* AMD; GM/rar Ph. Ot, Gr [d. om] „a horcăi"; cf. h ă r ă p í 2°.

– var. **horcăí** vb. IV intranz., ind. prez. 1 sg. *hórcăi* 1° AO, h. 941; Pl. 32/rar Vl, Mh, Ot; *hoárcăi* 1° AO/prin Mh; **horhăí** vb. IV intranz. 3° AFLR/rar Dj; **horhoní** vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *hórhone* 3° GO/rar Vl; **orcăní** vb. IV intranz., ind. prez. 1 sg. *órcăn* 1° AO, h. 941; Pl. 32/Dj, Ot şi rar Gj, Tr; *orcănésc* 1°/rar Dj; **orcâí** vb. IV intranz. ind. prez. 3 sg. *órcâie* 4° AMD, h. 288/rar Tl.

HORDÚN v. **ordún.**

HORECHÉNIȚĂ v. **urechélniță 2°.**

HORÉZ v. **oréz 2°.**

HORHONÍ v. **horcăní 3°.**

HORHĂÍ v. **horcăní 3°.**

HOREZÁ v. **huhurezá.**

HORÍ vb. IV tranz. 1° GM/rar Db „a aduna fânul (cu grebla) din polog în rotocoale, ca să se usuce, înainte de a-l face căpiță".

2° GM/rar Il „a aşeza snopii în cerc, cu spicele în sus, ca să se usuce".

HÓRIŞTE s. f. GM/rar Il „claie din 15–20 de snopi de orez".

HORITÚRĂ s. f., pl. *horitúri* AFLR/ rar Ag „rotocoală mare de fân adunat din polog (ca să se usuce la soare)".

– var. **oritúră** s.f., pl. *oritúri* AFLR/rar Ag.

HORJ s. n., pl. *hórjuri* **1°** AO, h. 575; Pl. 138/rar Gj „ferăstrău cu pânza lată; beschie"; cf. b é ş c h i e 2°...

2° AFLR/rar Db „piatră sfărâmată; grohotiş": Cade bolovani dă colo [...] şi să fărâmă până-n văioagă şi să umple acolo vioaga şi ala e *horj* dă piatră/696.

HORN s. n. **1°** pl. **hoárne** AMD, h. 205/ Bz, Br, prin Vn, Cț şi rar Tl „coşuri la casă; hornuri"; cf. b a g e á c...

2° pl. *hórnuri* GD/prin Cț şi rar Tl; *hoárne* AFLR/rar Br „partea de zid de deasupra vetrei, în care se captează fumul pentru a-l îndrepta spre coş"; cf. c ú c ă 5°...

3° var. **hoárnă** s. f., pl. *hoárne* GD/rar Cț „cuptor"; cf. c u p t ó r 2°.

4° pl. *hórnuri* AO, Pl. 28/rar Mh, Dj „sobă de zid"; cf. o r n e á ț ă.

5° pl. *hórnuri* AMD, h. 184/rar Vl „tindă"; cf. c e l á r 3°...

– var. **hoárnă** s. f., pl. *hoárne* 1° AMD, h. 205; AFLR/ Vn şi rar Gl, Br, Tr; **hórnă** s. f. 1° AFLR/rar Tr; **orn** s. n., pl. *órnuri* 1° AMD; GM/rar Db, Tl; 4° AO, Pl. 28/rar Dj; **órnă** s. f. 1° AMD/rar Tr; 2° AMD/rar Tr.

HORNAGÍU s. m., pl. *hornagíi* AMD, Pl. 11/rar Tl „hornar, coşar"; cf. c o ş á r[2] 2°...

HÓRNĂ v. **horn 1°.**

HOROPSÍ vb. IV AFLR/rar Bz „a asupri, a oropsi, a persecuta": O bate, o *horopséşte*, nu lasă să vie pă la mine/735; cf. s u d u í 2°, u r i c i n á.

HOROTÉNIE v. **oreténie.**

HORÓTILE v. **oreténie.**

HOROTÍNĂ v. **oreténie.**

HÓSPE s. f. AMD, h. 390/rar Ag „şezătoare"; cf. a d i á n c ă...

HOSPODĂRÍE s. f. TDM II/rar Ph „gospodărie"; cf. t ă r l ă[1] 9°.

– var. **ospodărie** s. f. AMD/rar Ag, Tl.

HOSPODÍNĂ v. **gospodín.**

HOTÁR s. n., pl. *hotáre* **1°** AO, h. 448/ Vl, Gj, Mh şi prin Dj, Ot; AMD, h. 326/ Ag, Db, Vn, Bz, Br, prin Vl, Gr şi rar Ph, Gl, Ot, Tr, If, Cl, Tl; *hotáruri* AMD/rar Bz „teritoriul, moşia unei localități"; cf. h ó l d ă 2°...

2° AO, h. 321/rar Dj „bifurcație a unui drum"; cf. b i f u r c á d ă...

3° var. **otár** s. n., pl. *otáre* AMD/rar Tr „linie de demarcație între două localități"; cf. f r o n t i é r ă 2°...

4° var. **otár** s. n., pl. *otáre* AO, h. 442/ rar Vl, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 316 MN/rar Ph „fâşie îngustă de teren delimitând moşiile a doi vecini; răzor, hat"; cf. d á l m ă 3°...

– var. 1° **otár** s. n., pl. *otáre* AO, h. 448/ rar Vl, Mh, Gj, Dj, Ot; AMD, h. 326/Db, Gr şi rar Ag, Ot, Tr; *otáruri* AO/rar Dj.

HOTĂREÁC s. n. GM/rar Ph „drumeag marcând hotarul între două tarlale": *Hotăreácu* ăsta... este un drum numa cât merge căruța/716; cf. c l e á t ă 3°...

– var. **hotereác** s. n., pl. *hoteréce* AMD, h. 316/rar Vn.

HOTĂREÁNCĂ s. f., pl. *hotărénci* AMD, h. 316/rar Ph „drum, răzor între două ogoare"; cf. c l e á t ă 3°...

HOTĂRÎ vb. IV 1° intranz. AO, Pl. 47/rar Dj „a face hotar (între doi vecini); a despărți": De-aia-i pirlaz că *hotărăşte* între doi vecini/977; cf. r ă z ă r í.

2° refl. AMD; TDM II; AFLR/rar Vl, Db, Vn „a se învecina; a avea hotar(cu cineva)": Acolo unde *se hotărăşte* Boişoara cu Titeşti AFLR/671.

3° tranz., ind. prez. 3 sg. *hotărăşte* AFLR/ rar Bz „a stabili, a fixa un termen": Părinții *hotărăşte* nunta/ 735; cf. n ă m í, n u m í 1°, p ú n e 12°, u r s í 1°.

4° refl. GM /rar Db, Tr [d. unele produse alimentare, la preparare] „a se despărți în elementele componente; a se tăia"; cf. z ă u r d í 2°.

– var. 2° **otărí** vb. IV AMD/rar Ag, Ot.

HÓTCHEL s. AMD, h. 686/rar Ag „daltă cu tăişul curbat; ghin"; cf. c i o c^2 11°...

HOTEREÁC v. **hotăreác**.

HOTÍC v. **otínc 1°, 2°, 8°, 10°, 15°**.

HOŢ, f. *hoáţă* **1°** adj. AO, h. 377/Dj şi rar Gj, Ot; AMD, h. 602; TDM II, III/Tr, prin Ag, Ot şi rar Bz, Gr; ~ **de gúră** AO/rar Dj „şmecher"; cf. c l o ş c á r...

2° var. **oţ** s. m. /adj., f. *oáţă* AO, Pl. 54/rar Dj, Ot; TDM I, II/rar Ph, Ot „care fură, tâlhar"; cf. f u r ă c i ó s...

3° hoáţă adj .f. cu val. subst. GM/rar Db „figură la jocul numit c ă l u ş".

4° adj. f., **brânză hoáţă** GM/rar Db [iron.; fig.] „brânză făcută cu mult cheag pentru a reţine zerul şi a trage greu la cântar".

5° var. **oáţă** adj. f., pl. *oáţe* AFLR/rar Gr [d. haine] „extravagantă".

HOŢÉŞTE adv. AMD, h. 18/rar Ph [d. modul de a se uita, de a privi] „cu coada ochiului, pe furiş"; cf. a s c ú n s 1°...

– var. **oţéşte** adv. AMD, h. 18/rar Cţ.

HOŢIŞÓR adj. GM/rar Vn dim. de la h o ţ („şiret, viclean").

HRĂNÁTIC adj., f. *hrănátică* AMD/rar Cţ „care se hrăneşte bine, nefăcând mofturi la mâncare".

HRĂNITOÁRE v. **hrănitór 1°**.

HRĂNITÓR s. n., pl. *hrănitoáre* AO, h. 695/Dj, prin Vl şi rar Gj, Mh, Ot, Tr; AMD, Pl. 92–93/Cţ, prin Ot, Tr, Gr şi rar Ag, Db, Ph, Il „vas mic (farfurioară sau cutiuţă) cu apă îndulcită, care se pune la urdinişul stupului pentru adăpat albinele"; cf. a d ă p ă t ó r...

– var. **hrănitoáre** s. f., pl. *hrănitóri* AO, h. 695/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 92–93/rar Cţ; *hrănitoáre* AO/rar Dj, Mh; **rănitoáre** s. f., pl. *rănitoáre* AMD/rar Cţ; **rănitór** s. n., pl. *rănitoáre* AMD/rar Cţ.

HRÂNÍŞ v. **reníş 3°**.

HREAM s. n. GM/rar Bz „hram"; cf. h r e á m ă t, r u g ă, t i t o r í e.

HREÁMĂT s. n. GM/rar Bz „hram"; cf. h r e a m...

– var. **reámăt** s. n. GM/rar Bz.

HRIÁN v. **hireán**.

HRIBI s. m. pl. AMD, h. 341 MN/rar Tl „varză murată" [?].

HRÍPCĂ s. f., pl. *hripci* AMD, h. 637; Pl. 56/rar Tl „cârlig fixat la coasă pentru a direcţiona brazda"; cf. a l e r g ă t o á r e^2 5°...

– var. **reápcă** s. f., pl. *repci* AMD, h. 637; Pl. 56/Tl şi rar Cţ; **reáşcă** s. f., pl. *reşti*/rar Tl.

HRRU interj. GM/rar Ot „cuvânt care imită zgomotul produs de o mişcare puternică şi înfundată": Oile era în spate cu oboru, auz oile *hrū* [...] mai ascultai o dată, iar *hrū* oile/762.

HRÚBĂ s. f., pl. *hrúbe* **1°** AMD, h. 185, 186/rar Br, Tl „beci lung, boltit".

2° var. **rúblă** s. f., pl. *rúble* GD/rar Tl „adăpost militar, tranşee"; cf. t r a n ş é u.

– var. **1° crúbă** s. f., pl. *crúbe* AMD, h. 185/rar Cl, Il; **rúbă** s. f., pl. *rúbe*/rar Tl.

HRUNŢÓI s. n., pl. *hrunţoáie* AO, h. 268/rar Mh „umflătură, deformaţie în pâinea pusă la copt"; cf. b ă ş í c ă 1°...

HRÚZEL s. n., pl. *hrúzele* GD/rar Tl „prăjină, cu un semicerc de fier la unul din capete, cu care se închide năvodul".

– var. **hruzílă** s. f. GD/rar Tl.

HRUZÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a închide năvodul cu ajutorul h r u z e l u l u i".

HRUZÍLĂ v. **hrúzel**.

HÚDIŢĂ s. f., pl. *húdiţe* GM/rar Ag, Br „ulicioară strâmtă, mărginaşă".

HUDÚBĂ s. f., pl. *hudúbe* AO, h. 558; 563/Mh „uliu"; cf. a r ó l 3°...

– var. **údvă** s. f., pl. *údve* AMD, h. 442/rar Tr.

HUDUDÓI s. n. AO, h. 325/rar Vl „vale strâmtă râpoasă, pe unde curge un pârâiaş"; cf. h o b á i e...

– var. **hududúi** s. n., pl. *hududúie* AO, h. 325/rar Vl; **ududáie** s. n. pl. AFLR/rar Dj; **ududói** s. n., pl. *ududoáie* AO; AFLR/rar Dj, Ot.

HUDUDÚI v. **hududói**.

HUGI v. **hâgi**.

HUHĂÍ v. **hoí 1°**.

HUHURÁ vb. I **1°** AMD, h. 159/rar Vn „a chiui, a hăuli"; cf. c h e l ă c ă í 2°...

2° GM/rar Db „a izbucni în plâns, a hohoti de plâns": Duminica, când ieşea mireasa din casă, cânta lăutaru de... multă lume plângea de *huhurá*/ 699.

HUHURÉTE s. m., pl. *hururéţi* AMD/rar Cţ „huhurez"; cf. c r â n g 3°...

HUHURÉŢ s. m., pl. *hururéţi* AMD/rar Cţ „huhurez"; cf. c r â n g 3°...

– var. **uréz** s. m., pl. *urézi* AMD/rar Tl.

HUHUREZÁ vb. I AO, h. 179; TDO/prin Gj şi rar Mh; AMD, h. 159/rar Br „a chiui, a hăuli": Să duc la apă [...] mireasa cu plosca cu ţuică, cu lăutarii, cu fete, cu băieţi, *huhurezínd* TDO/938; cf. c h e l ă c ă í 2°...

– var. **horezá** vb. I AO, h. 179/rar Gj; **hurezá** vb. I/prin Mh; **orezá** vb. I/rar Mh; **urezá** vb. I, ind. prez. 3 sg. *urezează, ureză*/rar Mh.

HUIÁLĂ s. f. GM/rar Bz „strigăt, ţipăt".

HUIDÓRI v. **uldoáre**.

HUIDÚMĂ v. **oidúm** .

HÚIETUL s. n. art., în expr. **a se dúce** ~ GM/rar Tr „a se duce vestea": Când a venit acasă, *să dúse húietu* în comună că Savu ia fata lu Ileana lu Calende/777; cf. z v o n á.

HÚIMĂ v. **úimă 1°–3°**.

HUITUÍ[1] v. **futuí**.

HUITUÍ[2] (3 sil.) vb. IV AFLR/rar Br „a hăitui; a fugări": Aveam patru câini, aveam şi armă, câinele *huiţuiá*, rămâneam în pădure/737; cf. b ă t á i e 2°.

– var. **uiduí** vb. IV AMD, h. 428/rar Gr.

HÚJBĂ v. **cújbă 3°**.

HUL v. **húliu**.

HÚLĂ s. f., pl. *húle* **1°** AMD; GM/rar Db; *huli* AMD/rar Br „adâncitură (îngustă) între două dealuri; depresiune"; cf. h o b á i e...

2° GM/rar Vn „fâşie, bucată îngustă de teren"; cf. b l á n ă 16°...

3° art. **húla fócului** GM/rar Bz „dâra, urma unui pârjol".

HULDÓRI v. **urdóri**.

HULEÁI s. n. GM/rar Br „petrecere, chef, beţie": [Soţul] face câte un *hulẹái*, câte o beţie742; cf. b ă r ă b á i e...

HULÉU v. **húliu**.

HULI v. **húliu**.

HÚLIU s. m., pl. *húlii* **1°** AMD, h. 442; TDM II/prin Vn, Br şi rar Db, If, Tl „uliu": [Puii] să nu-i ia cioara sau *huliu*/ 741; cf. a r ó l 3°...

2° var. **úlii** s. m. pl. art., ~ *şi porumbéii* GM/rar Tr „numele unui joc de copii"; cf. i é r i e 2°.

– var. **1° hul** s. m., pl. *huli* AMD, h. 442/rar Ot; **huléu** s. m., pl. *huléi*/rar Db, Ph; **huli** s. m., pl. *huli* AO, h. 558/Mh şi prin Gj; AMD/rar Ag, Vn, Tl; **hulíu** s. m., pl. *hulíi* AMD; AFLR/prin Bz şi rar Br, Cl, Il, Tl; *huli* AO/rar Ot; **uléi** s. m., pl. *uléi* AMD/rar Ag; **uléu** s. m., pl. *úlei*/prin Ph şi rar Ag, Db; **úleu** s. m., pl. *úlei*/prin Db, Tr şi rar Gr, Cţ; **ulíu** s. m., pl. *ulíi*/prin Br, Il, Cţ şi rar Bz, Cl, Tl.

HULÍU v. **húliu**.

HÚLPE v. **vúlpe 2°**.

HULPÓI v. **vâlpói**.

HULTÁN v. **vultán**.

HULÚB s. m., pl. *hulúbi* AMD, h. 442/rar Tl „porumbel"; cf. c u c u r ú z 1°...

– var. **ulúb** s. m., pl. *ulúbi* AMD, h. 442/rar Tl.

HULUBÉJĂ s. f. , pl. *hulubéji* AMD, h. 442/rar Vn „uliu"; cf. a r ó l 3°...

– var. **udubléj** s. m., pl. *udubléji* AMD, h. 442/rar Tr; **ulibéj** s. m., pl. *ulibéji*/rar Tl; **ulubéj** s. m., pl. *ulubéji*/rar Cl.

HULUCĂNÍ vb. IV tranz. GM/rar Ag „a da, a împinge buştenii pe u l u c 2°": *Hulucănṣ́m*, adică dam pe canal/677; cf. b â r â í...

HULUDÉŢ s. n., pl. *huludéţe* AMD, h. 398; AFLR/rar Tl „beţişor la suveică (pe care se introduce ţeava)"; cf. b ă t ă^1 4°...

– var. **uludéţ** s. n., pl. *uludéţe* AMD, h. 398/rar Tl.

HÚMĂ s. f. **1°** AO, h. 333/prin Mh şi rar Gj, Dj; AMD, h. 544/rar Db, Br, Il „nămol"; cf. b â l c i ş ó r...

2° var. **úmă** s. f. AFLR/rar Ag „argilă, lut".

– var. 1° **úmă** s. f. AMD, h. 544; AFLR/rar Ag, Db, Ot.

HUMĂRÍE s. f. AMD, h. 407/rar Ag „teren nămolos, cu h u m ă 1°".

HUMBÁR v. **hambár 4°**.

HUMÓS adj. AFLR/rar Ag, Db [d. pământ] „argilos, moale şi lipicios ca h u m a": Ţest [se face] din pământ cam *humós*/690; cf. a l g e r ó s...

HUNDRÓC v. **andróc 1°**.

HUPÍT adj., pl. *hupíţi*, f. *hupítă*, pl. *hupíte* 1° AMD, h. 69/rar Ot „(foarte) flămând"; cf. d i h ă n ă t...

2° var. **cupít** adj., pl. *cupíţi* AMD/rar Db „zgârcit"; cf. i c o n ó m 2°.

HUPUÍ vb. IV GM/rar Ag „a sălta oamenii pe braţe în cadrul obiceiurilor de Sfântul Ion, strigând hup, hup!"; cf. i o r d ă n í 1°.

HUPUITÓRI s. m. pl. GM/rar Ag „persoane care h u p u i e lumea, în cadrul obiceiurilor de Sfântul Ion".

HUPURÍ vb. IV refl. AO, h. 613/rar Mh [d. cereale] „a se coace înainte de termen; a se pripi"; cf. o p ă r í 3°, p r i p í 1°, r ă p í[2], s o r í 3°, t ă i á 1°.

HURĂÍ v. **huruí 1°**.

HURC s. n., pl. *húrcuri* AO, h. 541; TDO/prin Gj şi rar Vl „vânătoare cu hăitaşi"; cf. h u r c u i á l ă.

– var. **urc** s. n., pl. *úrcuri* AO, h. 541/rar Gj, Dj.

HURCÁR s. m., pl. *hurcári* AO, h. 541/rar Gj „hăitaş la vânătoare"; cf. a l e r g ă t ó r 3°...

HURCÁŞ s. m., pl. *hurcáşi* AO, h. 541/Gj şi rar Vl, Mh „hăitaş la vânătoare"; cf. a l e r g ă t ó r 3°...

– var. **urcáş** s. m., pl. *urcáşi* AO, h. 541/rar Mh.

HURCUIÁLĂ s. f. TDO/rar Vl; AMD, h. 428/rar Vl „vânătoare cu hăitaşi": Să făcea *hurcuiálă*. Aducea băieţi de prin sat [...] şi lua bâte, şi bătea pân tufă şi strigau hău!, hău, ho, ho! TDO/911; cf. h u r c.

HURDOÁRE v. **urdóri**.

HURDUÍ vb. IV tranz. GM/rar Br „a bate laptele închegat (în hârdău)": Laptele închegat îl amesteci, îl *hurduiéşti* bine în hârdău, şi de-acolea bagi mâna şi-l strângi frumos/751; cf. b e s t e c ă n í...

HURÉZ v. **oréz 2°**.

HUREZÁ v. **huhurezá**.

HURLALÍE v. **urlăríe 1°**.

HURLÓI v. **urlói 1°**.

HURLÚGHI v. **gurlúp**.

HURLUÍ v. **huruí 3°, 11°**.

HURLUIÁLĂ s. f. 1° AFLR/rar Mh; AMD, h. 455; AFLR/prin Bz, Br, Il şi rar Vn, Cţ „urluială"; cf. i a r m á, m o m é l 3°, p ă s á t 6°, t ă r â ţ ă 1°, u r ó i 1°.

2° AMD, Pl. 169/rar Bz „amestec de nisip cu grăunţe fărâmate care curge la moară după ferecatul pietrelor"; cf. f e r e c ă t ú r ă 3°...

– var. **huruiálă** s. f. 1° AO, h. 259; AFLR/prin Mh şi rar Vl, Gj; AMD, h. 455/Ag, Db, Ph, Cl, prin Vl şi rar Bz, Il; 2° AO, Pl. 133/rar Vl; AMD, Pl. 169/rar Vl, Ag, Ph; **urluiálă** s. f. 2° AMD/rar Bz; **uruiálă** s. f. 2°/rar Db, Ph.

HURLUITÓR v. **huruitór 2°**.

HURLÚP v. **gurlúp**.

HURLÚPĂ v. **gurlúp**.

HUROÁIE v. **urói 1°, 2°**.

HURÓI v. **urói 1°, 2°**.

HUROÍ v. **huruí 7°, 13°**.

HURUÍ vb. IV 1° intranz. AO, h. 106/prin Dj şi rar Vl, Mh; AMD, h. 72MN/Il, prin Db, Br, Cl, Cţ şi rar Ph, Vn, Ot, Tl [d. intestine] „a chiorăi"; cf. b o l b o r o s í...

2° intranz. şi refl. TDM I; AFLR/rar Vl, Ph [d. oile îngrămădite] „a se mişca brusc, făcând zgomot": Când am văzut oile acolo [în ţarc] *huruíndu-se* tare aşa, speriindu-se, am dat gură AFLR/672; cf. h o í 3°...

3° var. **hurluí** vb. IV intranz. GO/rar Mh [d. lupi, câini] „a urla"; cf. h o í 2°.

4° var. **urluí** vb. IV tranz. GM/rar Br [în jocurile de copii] „a juca mingea cu picioarele, plimbând-o de colo, colo": O

urluiéşte mereu, ei ia mingea ş-o aruncă ca să-i dea celălalt cu bâtu/749.

5° var. **uruí** vb. IV intranz. GM/rar Gr [d. peşti] „a înota repede, a umbla de colo, colo".

6° tranz. AFLR/rar Vl, Gj „a dărâma, a strica (o casă, un zid)"; cf. f ă r â m á 4°...

7° var. **huroí** vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se huroáie* AFLR/rar Gj [d. pământ, teren] „a se surpa, a cădea"; cf. b u r f u í 2°...

8° intranz. GM/rar Ph [d. clopote] „a suna"; cf. z ă n c ă n í, z ă r v ă í 1°, z d r o n c ă n í 2°.

9° var. **uruí** vb. IV tranz. „a măcina mare boabe pentru hrana porcilor, a vitelor".

10° var. **uruí** vb. IV tranz. AFLR/rar Cţ „a zdrobi, a sfărâma paiele pe arie": Puneam pietroiu la *uruíit*, aşa să numea, pisa paiele/898; cf. t ă r â ţ á.

11° var. **hurluí** vb. IV tranz. AFLR/rar Br „a bate, a amesteca laptele închegat pentru caş"; cf. s p á r g e 8°.

12° tranz. GM/rar Cl „a zdrobi, a mustui strugurii cu h u r u i t o r u l"; cf. b o s o l í 2°...

13° var. **huroí** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *hurói* AO, Pl. 82/rar Gj „a lovi cu un băţ nucile ca să cadă din pom"; cf. h â ţ â n á 1°...

– var. **horăí** vb. IV intranz. 1° AMD, h. 72 MN/rar Ph; **hurăí** vb. IV intranz. 1° AO, h. 106/rar Mh; **urluí** vb. IV intranz. 1° AO/rar Dj; **uruí** vb. IV 6° refl. AFLR/rar Mh; 12° tranz. GM/rar Cl.

HURUIÁLĂ[1] v. **hurluiálă 1°, 2°**.

HURUIÁLĂ[2] s. f. AO, h. 137/rar Vl „hernie, vătămătură"; cf. b e t e j e á l ă...

HURUIÓC s. n., pl. *huruioáce* 1° AO, h. 498; 741/Mh, prin Gj şi rar Dj; *huruióci*/rar Mh „uruioc"; cf. c a d e n l á ţ...

2° var. **uruióc** s. n., pl. *uruioáce* AMD, Pl. 119–120/rar Br „fir de urzeală rămas nebăgat în spată şi în iţe"; cf. c u r g ă t o á r e 2°...

HURUÍT[1] adj., pl. *huruíţi* AO, h. 139/rar Vl „bolnav de hernie; vătămat"; cf. b e t e á g 4°...

HURUÍT[2] s. n. AO, h. 137/rar Vl „hernie, vătămătură"; cf. b e t e j e á l ă...

HURUITÓR s. n., pl. *huruitoáre* 1° GM/rar Cl „zdrobitor pentru struguri": Acuma e nişte *huruitoáre* de-i huruie [strugurii]. *Huruitóru* se zice acuma, e un coş aşa, are nişte fiare şi învârteşte/864; cf. c á d ă 3°...

2° var. *hurluitór* s. n., pl. *hurluitoáre* GM/rar Bz „maşină pentru făcut urluială": La moară era *hurluitór*, duceam ştiuleţii şi-i băgam la *hurluitór* şi *hurluitóru*-i toca/739.

3° var. **uruitór** s. n. TDM III/rar Db „presă pentru ulei".

– var. **uruitoáre** s. f. 2° AFLR/rar Dj; **uruitór** s. n. 1° GM/rar Db, Gr.

HUSTÚCĂ s. f. GM/rar Ag „coastă abruptă, râpă, pantă naturală (pe care se dau buştenii la vale)"; cf. c l i n 6°...

HÚŞCĂ s. f. 1° GM/rar Vn; pl. *huşti* GM; AFLR/prin Vn, Bz, Br, Il şi rar Gl, If, Cl; GD/Cţ; *huşci* GM; TDM II/prin Vn, Bz, Br, Il şi rar Ph; *húşte* GM; AFLR/rar Ph, Gl; GD; AFLR/ rar Tl, Cţ [aproape numai la pl.] „maia cu tărâţă pentru preparat borşul"; cf. p l ă m á d ă.

2° pl. **huşci** GM/rar Il „tărâţe".

– var. 1° **húştiul** s. m. art. GM/rar Il pl. art. *húşcii* GM/rar Br; *úşte* s. f. pl. GD/prin Tl şi rar Cţ; *uşti*/prin Tl, Cţ; *úşce*/rar Tl; *uşci*/rar Cţ.

HÚŞTIUL v. **húşcă 1°**.

HUŞTIURLÚC interj. TDM II/rar Br „cuvânt prin care se exprimă zgomotul produs de căderea în apă a cuiva sau a unui obiect greu"; cf. t â l v ă c.

HUTUÍ v. **futuí**.

HUŢÁN s. m., pl. *huţáni* AMD/rar Cţ „locuitor de la munte".

HUŢUPÍ vb. IV refl. AMD/rar Db „a se căzni; a se opinti": [Lupul] *s-a uţupít* cu ea [= oaia] ca s-o ducă şi n-a putut GM/827; cf. c u j b í...

– var. **uţiupí** (3 sil.) vb. IV refl. GM/rar Gr.

I

IABÁ s. f., pl. *iabále* AMD, h. 331; 630; GD; AFLR/Tl, Cț „furcă de lemn, cu coarne drepte și dese, folosită în arie la vânturat paiele și pleava": Așa ziceam *ia̯bá*, o furcă mare cu coarne drepte, da dese, s-adune pleav-aia măruntă, aia mai măricica GD/899.

– var. **iebá** s. f., pl. *iebále* AMD, h. 331/rar Tl, Cț; *iebăli* GD; AFLR/prin Tl.

IABANGÍU adj., f. pl. *iabangíi* GM/rar Gr „nesupravegheat, în voie, fără rost": În baltă, vitele umblau *ia̯banĝi̯i*/830; cf. f i r 5°...

IABĂLÚȘĂ v. **iebălúșă**.

IABRÁȘ v. **abráș 2°**.

IÁCA-CÍNE loc. subst. AFLR/rar Ot „dracul, satana": *Ia̯ca-cu̯i* mă puse s-o iau p-aici? GM/835; cf. b é n g a...

– var. **iáca-cui** loc. subst.; gen. *al* ~ GM; TDM III/prin Gr și rar Db, Tr.

IÁCA-CUI v. **iáca-cíne**.

IACÁIE s. f. GD/rar Tl „oblojeală făcută dintr-un amestec de făină, săpun, ceapă, tărâțe etc.".

IACMÁ s. f., pl. *iacmále* AMD, Pl. 89/rar Cț „scorbură într-o buturugă, lemn scobit în care albinele își fac adăpost; buduroi"; cf. b ă d ă l ă u 2°...

IÁDE s. f. pl. AMD, h. 280/rar Ph, Gr, Tl, Cț „iede"; cf. c â r l á n ă 3°...

IÁGĂD v. **agúd 2°**.

IAGÁRT s. n. AFLR/rar Db „parcelă, tarla"; cf. f i t a r á...

IAGNÍE v. **ernie**.

IÁGODE v. **agúde**.

IÁGUD v. **agúd 1°**.

IÁGUDĂ v. **agúdă**.

IALÁC s. n., pl. *ialáce* AMD, h. 213; GD/prin Cț „vas din lemn în care se dă apă păsărilor, mâncare porcilor etc.".

– var. **ielác** s. n., pl. *ielácе* AMD, h. 213/rar Tl.

IÁLĂ[1] s. f. GD/rar Tl „spațiu gol la unul din capetele bărcii".

IÁLĂ[2] s. f. GD; AFLR/rar Tl, Cț „amestec de tărâțe opărite pentru hrana porcului": Tărâțe de făină și amestecăm așa cu apă fiartă și să face *ia̯lă* GD/893; cf. b o r h ó t 1°.

IÁLĂ[3] s. f., pl. *iéle* GM/rar If „ființă imaginară": A trecut *ie̯lili*, maică, da acuma nu mai e *ia̯lă*, nu mai e/849; cf. s ă m u n d í v e.

IALĂU v. **ilău**.

IAMÁȘ v. **imáș 1°**.

IAMBLÁCI s. n. AMD, Pl. 54/rar Ot „îmblăciu": *ia̯mbláĉ* îi zicea în Dobrogea/773.

IANÁR v. **ianoárie**.

IANARÍȚĂ v. **ináriță**.

IANÁIE s. f. AMD; GD/rar Tl, Cț „tocăniță preparată din carne": Buturile [găinii] de la picioare care-s mai bune să pune la *ia̯nĵe* și restu că-i capu, că-i gâtu, că-i ghearele să pune la supă GD/883; cf. t o c á n, t o c ă n í c ă.

IANGÁȘ v. **angáș 2°**.

IANIOÁRE (4 sil.) v. **ianoárie**.

IANIOÁRIE [ianioáre] v. **ianoárie**.

IANOÁRE (4 sil.) v. **ianoárie**.

IANOÁRE (3 sil.) v. **ianoárie**.

IÁNOARE (3 sil.) v. **ianoárie**.

IANOÁREI (3 sil.) v. **ianoárie**.

IANOÁRI (2 sil.) v. **ianoárie**.

IANOÁRIE (3 sil.) s. m. AMD, h. 505; GM/Db, Ph, Cl, prin Ot, Tr, Gr și rar Vn, Bz, Br, If, Il „numele lunii ianuarie"; cf. c ă l i n d á r...

– var. **ianár** s. m. AMD, h. 505/rar Ot; **ianioáre** (4 sil.) s. m./rar Bz; **ianioárie** [ianioárie] s. m./rar Il; **ianoáre** (4 sil.) s. m. AO, Pl. 41–42/rar Tr; **ianoáre** (3 sil.) s. m. AO/Mh și prin Vl, Gj, Dj; AMD/Db, Ot, Cl, Il, prin Ag, Tr, Tl și rar Vl, Vn, Gl, Bz, If, Gr, Cț; **ianoári** (2 sil.) s. m. AMD/rar Br; **ianuárie** [ianuárie] s. m./Ph, Tr, prin Bz și rar Vl, Ag, Db, Br, Ot, Gr, Cl, Il, Cț; **ianuáre** (4 sil.) s. m. AMD; GM/Ag, Tr, Tl, Cț, prin Vl și rar Db, Ph, Vn, Bz, Il; **ianuárei** (3 sil.) s. m. AMD/rar Ag; **ianuárie** [ianuárie] s. m. AMD; GM/prin Ag și rar Vl, Db, Vn, Bz, Br, Tr, Il, Tl, Cț; **ienáre** s. m. AMD/rar Db; **ienoár** (2 sil.) s. m. AO/rar Mh; **ienoáre** (3 sil.) s. m. AO/rar Mh; AMD/rar Br; **ienoárie** (3 sil.) s. m. AO/rar Mh; **ienuáre** (4 sil.) s. m. AMD/rar Br, Tl; **ienuárie** [ienuárie] s. m./rar Vn; **iernári** s. m. AO/rar Dj.

IANOÁRIE [ianuarie] v. **ianoárie**.

IANOTÁN s. n. GM/rar Ag „varietate de măr; ionatan".

IANUÁRE (4 sil.) v. **ianoárie**.

IANUÁRIE [ianuárie] v. **ianoárie**.

IÁPĂ s. f., pl. *iépe* **1°** ~ **de catár** AMD, h. 269/rar Tl „catârcă"; cf. a s í n ă...

2° AO, h. 732/prin Vl, Dj, Ot și rar Gj; AMD, Pl. 115–116/rar Vl, Br, Ot, Tr „scripetele țelor"; cf. a j u t ó r 13°...

3° AO, h. 723/rar Vl, Gj; AMD, Pl. 111/rar Br „bățul de care sunt agățate țele"; cf. b â t ă[1] 2°...

4° AO, h. 729/rar Mh „m u i e r u ș c ă la război"; cf. a m n á r 3°...

5° AMD, Pl. 118/rar Vn „lătunoaie (la țesut)"; cf. c ă l ú g ă r 2°...

6° AO, h. 595, 596/prin Vl și rar Mh; AMD, h. 621/prin Vl, Ot și rar Tr „clin de teren rămas nearat între brazde sau la capătul ogorului"; cf. a m n á r 9°...

7° AMD, h. 645/rar Tl „capră de lemn pe care se transportă plugul; cobilă"; cf. c á p r ă 14°...

8° art. **iápa** GD/rar Cț „numele unui obicei de Crăciun; căișor": Mai mergem și cu steaua, cei mari se duc cu *ia̯pa*, capra/886.

9° AMD/rar Br „flăcău (mascat) din ceata de colindători, care încasează banii"; cf. b e r e z ó i 2°...

IÁRAȘ adv. AFLR/rar Dj „iarăși": Dimineața, *ia̯rĺe*-așa, ne duceam cu lăutari GD/892; cf. n ó u ă 2°.

– var. **iárle** adv. GD/rar Cț.

IÁRBĂ[1] s. f. **1°** art. **iárba păsărícii** s. compus AO, h. 440/rar Dj „rochița rândunicii; volbură"; cf. b u s u i ó c 4°...

2° art. **iárba lui Tátin**; ~ **vântului** s. compus AFLR/rar Tl „numele unor plante (neidentificate)".

3° de ~ AO, h. 790/rar Dj; AMD, Pl. 148/rar Ot [d. brânză] „făcută din laptele muls primăvara devreme"; cf. c r u d ă 1°...

IÁRBĂ[2] v. **viárbă**.

IÁRLE v. **iáraș**.

IARMÁ s. f. AMD, h. 455/rar Cț „urluială"; cf. h u r l u i á l ă...

– var. **iermá** s. f. AMD, h. 455; GD/rar Tl.

IARMALÓC s. n. GM/rar Vn „bâlci, iarmaroc, târg"; cf. p a n a í r.

IÁSĂ v. **iși**.

IÁSLĂ v. **iésle 1°**.

IÁSLE v. **iésle 1°**.

IASOFÁG s. n., pl. *iasofáge* AO, h. 86/rar Gj „esofag (la om)".

– var. **isofán** s. n., pl. *isofáne* AMD, h. 52 MN/rar Bz.

IASTÁC v. **istíc 2°**.

IASTÁC v. **istíc 1°**.

IASTÍC v. **istíc 1°**.

IÁȘCHIE v. **ășchii**.

IATÁC s. n. **1°** pl. *iatácuri* AMD, h. 184/rar Ag „tindă, vestibul"; cf. c e l á r 3°...

2° var. **ietác** s. n. pl. *ietáce* GM/rar Vn „cameră mică de dormit".

3° pl. *iatáce* GD/Cţ „targă pentru cărat paie": Puneam *ţatácu* lângă grămadă, puneam [...] paiele şi haida la şiră cu *ţatácu*, unu înainte şi unu în urmă/896. Aveam un *ţetác*, targă-i mai spunea, da noi *ţetac* îi spuneam/880; cf. p a t 6°, t á r g ă 1°.

– var. 3° **ietác** s. n., pl. *ietáce* GD/Tl şi rar Cţ.

IATÁJ s. n. **1°** pl. *iatájuri* GM/rar Ag „etaj"; cf. r â n d 2°.

2° pl. *iatáje* GM/rar Tr „rând de noduri din care dau frunzele (la roşii)": Roşiile când a făcut patru *ţatáje*, maxim trei, patru, îi rupem vârfu, se numeşte cârmit; că înainte le lăsam la mai multe *ţatáje* şi nu da o producţie bună/784.

IAÚRD v. **iáurt**.

IAURDÍT adj. AFLR/rar Gj [d. lapte] „prefăcut în iaurt; covăsit".

IÁURT s. n. AFLR/rar Dj; Ph „iaurt".

– var. **iaúrd** s. n. AO, Pl. 123/rar Vl.

IÁZMĂ[1] v. **ásmă**.

IÁZMĂ[2] s. f. AMD, h. 206/rar Gr „iască"; cf. c o p i t á r i ţ ă 2°...

IBAHÁR v. **ienipahár**.

IBÂNCĂ s. f. AMD/rar Tr „pătură groasă care se pune pe cal, sub şa"; cf. c i o l t á r 2°...

– var. **iebáncă** s. f. AMD/rar Db.

IBOMNÍCĂ s. f. AFLR/rar Gr „ibovnică"; cf. a m u r e á z ă...

IBRÍC s. n., pl. *ibríce* AO, Pl. 123/rar Mh „vas mic, cupă prinsă în băieri, în gura vasului de muls"; cf. b u d á c...

IBRÍD v. **hibríz 1°**.

IBRÍZ v. **hibríz 1°**.

IC s. n., pl. *ícuri* AO, h. 596/rar Gj „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

ÍCEA v. **ici 1°, 2°**.

ÍCEA-ŞA v. **ici 1°**.

ICHI v. **inc 3°**.

ICI adv. **1°** TDM I; AFLR/prin Ag „aici (aproape de mine)"; cf. a í c i 1°...

2° var. **ícea**, *d-* ~ loc. adv. AFLR/rar Gj „după aceea, pe urmă, apoi"; cf. a c é e a ş i...

– var. 1° **ícea** adv. TDO; AFLR/rar Gj, Ot; TDM I, II; AFLR/rar Ag, Ph, Vn, Bz; **ícea-şa** adv. TDO/rar Gj, Mh; TDM I/rar Ag.

ICLEŞÚG s. m. AFLR/rar Gr „vicleşug".

ICONÓM[1] v. **económ**.

ICONÓM[2] adj., pl. *iconómi* TDM III/rar Db „strângător, zgârcit": Ăla era un om zgârcit, un om *iconóm*/815; cf. c u p í t...

ICONOMÍ v. **economí**.

ÍCRĂ s. f., pl. *ícre* **1°** AMD, h. 88/Tr, Gr, Cl, Il, Cţ, prin Bz, Br, If şi rar Ag, Vn, Tl; art. **ícra picióruluí** AO, Pl. 10/prin Ot şi rar Tr; AMD/Tr, Cl, Il, prin Br, Gr şi rar Db, Bz, If; **ícra la ţurlói**/rar Br [mai ales la pl.] „partea moale de la pulpa piciorului": Când te muşcă [de picior] sau te spintecă ajungi până la *ícre* AMD/793. Iese *ícrili* dacă te tai, tocma ca la peşte AMD/829.

2° var. **ícre** s. n. GM/rar Il „icră": Un *ícre* de peşte/841.

3° AMD, h. 57 MN/rar Bz „măduvă"; cf. c e r b í c ă 2°...

4° GM/rar Bz [la pl.] „broboane, grunzuri mari care apar în partea de dedesupt a săpunului preparat, după răcire": După ce s-a închegat [săpunul], de s-a răcit el, îl scoatem de-acolo; dacă vedem că este bun, de are *ţícrili* pă fundu lui, de este bun, îl lăsăm aşa/736; cf. g h í n d u r ă 4°...

5° ~ de pământ AMD, h. 589/rar Cl „(fâşie de) teren de bună calitate".

ICUMBATÓR s. n. AFLR/rar Mh „incubator".

– var. **ecubatór** s. n. GD/rar Tl.

ICUŞÁR s. m., pl. *icuşári* AMD; AFLR/rar Db, Gr „monedă veche turcească din aur sau argint"; cf. l í f t u r i, m a m u d e á 1°; AMD, h. 26/Tr, prin Gr şi rar Ag, Db, Ot [p. ext.; la pl.] „cercei (din monede vechi turceşti)"; cf. b ă n ú ţ...

IDÁT adj. GD/rar Cţ „ambiţios".

IDÍE s. f. AMD, h. 1 MN/rar Gr „minte, inteligenţă": Are minte şi *idíe*/835; cf. d ó c s i e...

ÍE s. f. AFLR/rar Bz, Il [la oi, cai etc.] „pielea îngroşată şi încreţită de la încheietura piciorului": Vedem când încercăm la *íje*, la *íja* pielii [de argăsit]; dacă ea începe să se curețe şi albeşte acolo la *íja* pielii, de să jumuleşte puţin păru ăla, atunci ea e argăsită/740; cf. l i g á r e.

IEBÁ v. **iabá**.

IEBĂLÚŞĂ s. f., pl. *iebălúşe* GD/Tl şi prin Cţ; *iebălúşi*/prin Tl dim. de la i a b a": În urmă cu nişte *ţebălúşi* mai mici cu colţi deşi, care prindea şi boabili totodată cu pleava ş-arunca în vânt, pentru că vântu lua pleava, iar boabili căzeau grămadă/883; cf. i e b ă l ú ţ ă.

– var. **iabălúşă** s. f., pl. *iabălúşe* AFLR/rar Cţ.

IEBĂLÚŢĂ s. f., pl. *iebălúţe* GD/rar Cţ dim. de la i a b a; cf. i e b ă l ú ş ă.

IEBÂNCĂ v. **ibâncă**.

IEBLĂNICEÁN s. m., pl. *ieblănicéni* AO/964 „locuitor din satul Iablaniţa".

IECÁ v. **iecheá**.

IECHEÁ s. f., pl. *iecheále* AO, h. 292/rar Dj „platcă (la o haină)".

– var. **iecá** s. f., pl. *iecále* AO, h. 292/rar Dj.

IÉDERĂ s. f. AMD, h. 315/rar Tr „plantă agăţătoare care creşte prin grâne".

IEDÍŢĂ s. f., pl. *iedíţe* AMD, h. 280/rar Ph, Bz dim. de la *iadă*; cf. i e z i ş o á r ă..

IEFANTÉRIE v. **ifantérie**.

IEFANTERÍST v. **ifanteríst**.

IÉIHER v. **héhel**.

IEJÉCŢIE v. **ijécţie**.

IEJI s. m. pl. AO, h. 749/Dj şi rar Tr; AMD, h. 670/rar Br „iezi"; cf. c ă p r é ţ i.

IELÁC v. **ialác**.

IELAMÁ v. **alamá**.

IEM conjunct. cop. ~ ~ GD/rar Tl, Cţ „când... când": Stătea aşa *ţem* scuipa, *ţem* să ştergea, mai dădea cu mâinile pă scândurile elea/880.

IEMÉI v. **hăméi**.

IEMESÍT adj. GD/rar Tl „hămesit"; cf. d i h ă n á t...

IENÁRE v. **ianoárie**.

IENCEÁN s. m., pl. *iencéni* AO/995 „locuitor din comuna Ianca".

IÉNE s. m. GM/prin Gr, Il şi rar Db, Ph, Tr, If, Cl „caloian": *Ţéne* făceam dă clisă un păpuşoi aşa dă clisă şi venea mulţi copii, adică cu flori, cu lumânări şi-l dădeam pă gârlă, ca să plouă/716; cf. c a l o i e n í c ă...

IENÍCĂ s. m. GM/rar Bz, Cl, Il „caloian"; cf. c a l o i e n í c ă...

IENIPAHÁR s. n. GM/rar Vn, Il; GD/rar Cţ „ienibahar".

– var. **anipahár** s. n. TDM II/rar Ph; **ibahár** s. n. AFLR/rar Mh; **ieumpahár** s. n. GM/rar Vn; **inipahár** s. n. AFLR/rar Cţ.

IENOÁR (2 sil.) v. **ianoárie**.

IENOÁRE (3 sil.) v. **ianoárie**.

IENOÁRIE (3 sil.) v. **ianoárie**.

IENUÁRE (4 sil.) v. **ianoárie**.

IENUÁRIE [ienuárie] v. **ianoárie**.

IEPÁR 1° s. m., pl. *iepári* AMD, h. 271/rar Db, Ph, Bz, Cl „paznic la iepe".

2° s. n., pl. *iepáre* AMD, Pl. 115/rar Ag „tălpig (la război)"; cf. b l ă n í ţ ă 3°...

IEPÂNGEÁ v. **ipângeá**.

IÉPUR v. **iépure 2°, 3°**.

IEPURÁR s. m., pl. *iepurári* AMD, h. 430/rar Tr „câine de vânătoare pentru iepuri".

IÉPURĂ adj. f., pl. *iépure* AO, Pl. 125/rar Mh [d. oi] „cu urechile foarte scurte"; cf. b u l g ă r e á s c ă 3°...

IÉPURE s. m.. pl. *iépuri* **1°** AO, h. 596/prin Gj şi rar Mh; AMD, h. 602/rar Gr „clin de teren rămas nearat între brazde"; cf. a m n á r 9°...

2° var. **iépur** s. m., pl. *iépuri* AO, h. 546; Pl. 93; AFLR/Gj, Mh „iepure (de câmp sau de casă)"; cf. v ă t ú i 3°.

3° AO, Pl. 6; AFLR/rar Dj; AMD, h. 57; GM/rar Ph, Br, Cl „furca pieptului; stern (la porc)": Mai este un os iar lângă şiru spinării acolo mai către piept [...] cum ar fi o creangă aşa cu trei crăci, una dreaptă şi două piezişe aşa [...] ala-i spunem noi *ţépur* AFLR/945.

4° ~ **de câmp** AMD, h. 566 MN/prin Gr şi rar Ph [iron., mai ales la pl.] „infanteriști"; cf. d o r o b á n ț...

5° art. **iépurele şi vânătórul** GM/rar Bz „numele unui joc de copii".

– var. 3° **iépur** s. m., pl. *iépuri* AFLR/rar Mh.

IEPURÉSC adj., pl. *iepurésti* **1° ardéi** ~ v. **ardéi 4°.**

2° măr ~ AMD, h. 355/rar Ag „soi de mere văratice".

IEPURÉŞTE adv. AMD, h. 197/rar Ot [despre modul de a împleti un gard de nuiele] „pe verticală".

IEPURÓICI s. f. pl. AO, Pl. 94/Vl, Gj, prin Dj şi rar Mh; AMD, h. 542/rar Vl, Ag, Db, Vn, Bz, Gr; *iepuroáici* AMD/Ag, Db, Ph, Tr, prin Cl, Il şi rar Ot, If, Gr, Tl, Cţ „iepuroaice"; cf. ş o ş o á i c ă, v ă t o á i c ă 2°, v ă t ú i e 4°.

IEPÚŢĂ s. f., pl. *iepúţe* AMD, h. 261; Pl. 123/prin Tl şi rar Ph „mânză"; cf. c â r l á n ă 2°...

IERBÁ vb. I **1°** refl. GO/rar Mh [d. miei] „a se înţărca, începând să fie hrăniţi numai cu iarbă": Facem [cheag] şi de la miei [...] când sânt ei de lapte. Dacă *se ierbgáz*- atuncea nu mai este bună rânza aia de făcut cheag/963.

2° tranz. GM/rar Gr „a pârli cu iarbă de puşcă": Omu avea brâu gros de lână şi a trecut glonţu p-aici, l-*a ierbát* niţel, da n-a răzbit la piele. L-a pârlit niţel/830.

IERBÁR s. m., pl. *ierbári* AO, h. 449/rar Vl „paznic angajat la paza fânețelor".

IÉRBĂ v. **viárbă.**

IERBĂRÍE s. f. AFLR/rar Cl „cantitate mare de iarbă, iarbă bine dezvoltată".

IERBĂRÍT s. n. **1°** AO, h. 447/rar Mh; AMD; AFLR/rar Ph, Br „taxă percepută pentru păşunat".

2° AO, h. 447/rar Ot; TDM II; AFLR/prin Ph „taxă plătită ciobanului pentru paza oilor (pe timpul păşunatului)": Să plătească *ierbăritu*, adică vede de ele [= oi] şi iarba care o paşte, să plătească ciobanului AFLR/702; cf. c i o b ă n í t 2°...

3° AFLR/rar Il „acţiunea de a umbla cu vitele la păşunat, la păscut".

IERBICÍT s. n. GM/rar Ot „ierbicid".

– var. **irbicít** s. n. GM/rar Tr.

IERÉC s. n. AMD, Pl. 139–140/rar Cţ „loc unde se odihnesc oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

IERÉII v. **iérie 2°.**

IERGHEÁNĂ adj. f., pl. *ierghéne* AO, h. 806/rar Dj [d. oi] „care umblă întotdeauna pe marginea turmei"; cf. a l e r g ă t o á r e[1]...

IÉRIE s. f., pl. *iérii* **1°** AMD, h. 442/rar Ot „uliu"; cf. a r ó l 3°...

2° var. **ieréii** s. m. pl. art., ~ *şi porumbéii* GM/rar If „numele jocului de copii uliul şi porumbeii"; cf. h ú l i u 2°.

– var. 1° **írie** s. f., pl. *írii* AMD, h. 442/rar Ot.

IERINDEÁ v. **rindeá 5°.**

IERÍŞ s. n., **la** ~ loc. adv. GM/rar Db „la câmp întins şi deschis": Am ieşit *la ieríş* încolo, am ieşit la câmp din pădure/806; cf. g o l[1] 2°...

IERMÁ v. **iarmá.**

IERMÍC v. **irmíc 1°.**

IERNÁRI s. m. AO, Pl. 41–42/rar Dj „numele lunii ianuarie"; cf. c ă l i n d á r 2°...

IERNÁTIC s. n. **1°** AMD, Pl. 158/rar Vl, Ag, Db, Ph, Il „adăpost pentru fânul de iernat oile".

2° AMD, Pl. 158/rar Tr „adăpost de iarnă pentru vite".

3° AMD, Pl. 90/rar Ot „adăpost de iarnă pentru stupi"; cf. c o j ó c 4°...

4° AMD, Pl. 158/rar Vn „taxă, bacşiş plătit de către mireasa care se mărită în alt sat flăcăilor consăteni, când pleacă la cununie".

IERNÁTICĂ adj. f. AMD, Pl. 158/rar Ag [d. vite] „care se îngraşă în timpul iernii, priindu-i hrana specifică acestei perioade (spre deosebire de cele care slăbesc iarna)".

IÉRNE s. f. pl. AO, Pl. 43/Gj, Mh şi prin Vl, Dj, Ot; AMD, h. 515 MN/Tr, prin Cl şi rar Vl, Ag, Db, Ph, Ot, Il; **iérnuri** AO/rar Vl; AMD; AFLR/rar Tl, Cţ „ierni".

IERTĂCIÚNE s. f., pl. *iertăciúni* **1°** TDO; AFLR/rar Vl, Gj; AMD; GM; TDM II/rar Ag, Db, Ph, Vn, Tr, Il; AFLR/rar Tl „moment din ceremonialul nunţii în cadrul căruia mirii cer iertare părinţilor înainte de a pleca la cununie": După ce s-a terminat cu sărutatu mâinii, pleacă la soacra mică la *iertâcúne* AFLR/874; pl. art., în **a luá iertăciúnile** GM/rar Ph, Vn, Bz, Ot [d. miri] „a cere iertare părinţilor".

2° GO; TDO/rar Gj, Ot; GM/prin Tr şi rar Br, Gr, Il „prima vizită a tinerilor căsătoriţi la părinţii fetei sau la naşi, care (urmată de o petrecere) are loc, după tradiţie, a doua zi sau la o săptămână, două, trei după nuntă": Luni dă dimineaţă plecau cu *iertâcúnea*, cu patru boi, cu clopote [...] cu lăutari, cu socri, cu naşi, plecau îndărăt la tatal fetii, la mireasă zis acasă, une-a crescut ea GM/782; cf. c á l e 2°...

3° GM/rar Ot; AFLR/rar Tl „întâlnire între părinţi şi tineri pentru a se împăca, după ce aceştia din urmă s-au căsătorit fără voia părinţilor sau au fugit": Dumnic-avea un văr al lui [= al fiului], fugise cu o fată şi avea *iertâcúne*, aşa i să zicea GM/772; cf. î m p ă c ă c i ú n e 3°.

4° AMD; GM; AFLR/rar Db, Br, Cl „obicei la Lăsatul Secului de Paşti când finii merg la naşi cu diferite daruri sau persoanele certate se pot împăca": De *iertâcúne* [...] când se lasă Secu pentru postu Paştelui, se aprinde de diorniţe GM/828.

5° GM/rar Db „moment al ceremonialului de înmormântare în care rudele îşi iau rămas bun de la mort".

IERÚGĂ s. f., pl. *ierúgi* AO, Pl. 126/prin Mh şi rar Gj „jgheab, uluc la moară"; cf. c ó r f ă 1°...

IÉSĂLE v. **iésle 1°.**

IÉSCLE v. **iésle 1°.**

IÉSELE v. **iésle 1°, 3°.**

IÉSILĂ v. **iésle 1°.**

IÉSILE v. **iésle 1°–3°.**

IESLÁR s. n., pl. *iesláre* **1°** AMD, h. 253/rar Tl, Cţ „iesle"; cf. c o n o v ă ţ...

2° AMD, Pl. 62/rar Tl „codârlă la căruţă"; cf. c á p r ă 12°...

IÉSLĂ v. **iésle 1°.**

IÉSLE s. f. **1°** pl. **iésli** AO, h. 393/prin Vl, Gj, Dj şi rar Mh, Ot; AMD, h. 253 MN/Ag, Ph, Tr, Cl, prin Db, Ot, Gr, Il, Cţ şi rar Vl, Vn, Bz, Br, If; *iésluri* AO/prin Vl şi rar Gj, Dj; AMD/rar Db, Vn, Tr „iesle"; cf. c o n o v ă ţ...

2° var. **iésile** s. f., pl. *iésile* AMD, Pl. 62/rar Tl „codârlă la căruţă"; cf. c á p r ă 12°...

3° var. **iésile** s. f. AFLR/rar Tl „darul oferit de către nuntaşii tineri".

– var. 1° **iáslă** s. f., pl. *iásle* AMD, h. 253 MN; GD/rar Tl; *iásli* AMD/rar Cţ; **iásle** s. f., pl. *iásle* AMD/rar Db; **iésăle** s. f., pl. *iésăle* AO, h. 393/prin Mh şi rar Gj; *iésăli* AO/rar Vl, Mh, Dj; AMD/rar Tl; **iéscle** s. f., pl. *iéscle* AMD/rar Db, Cl; **iésele** s. f., pl. *iésele*/rar Vl, Db, Ph, Cl, Il; **iésilă** s. f./rar Ag, Tl; **iésile** s. f., pl. *iésile* AO/prin Mh şi rar Gj; AMD/rar Br, Ot, Cl, Tl, Cţ; *iésili* AO/prin Gj, Mh şi rar Vl; AMD/rar Vl; **iéslă** s. f., pl. *iésle* AMD/prin Tl şi rar Ag, Tr; *iésli*/rar Ph, Cl, Cţ; **iéslie** (3 sil.) s. f., pl. *iéslii* AO/rar Mh; AMD/rar Il, Cţ; **iéstle** s. f., pl. *iéstle* AMD/rar Db; **iéşlie** (3 sil.) s. f., pl. *iéşlii*/rar Ph, Tr; **iézile** s. f., pl. *iézili* /rar Vn; 3° **iésele** s. f., pl. *iésele* AFLR/rar Tl.

IÉSLIE v. **iésle 1°.**

IÉSTLE v. **iésle 1°.**

IÉŞCHIE v. **ăşchii.**

IEŞÍ vb. IV **1°** AFLR/rar Ph „a ieşi din modă; a se demoda": Acuma *a ieşít* iile, nu mai sânt/712.

2° în **a** ~ **pe leáfă** TDM I/rar Ag „a fi încadrat în muncă; a începe să câştige un salariu".

3° ind. prez. 3 sg. **iásă la hóră** AFLR/rar Gj „a intra în horă, în joc".

4° refl. TDM I/rar Ot „a apărea, a intra în uz”: Acuma de! *s-a ieşít* aragazurile [...] da noi, la mine-acasă [...] în sobă dă paie coceam/774.

– var. **iásă** vb. IV ind. prez. 3 sg. AO, h. 52; 599; 601; 612; AFLR/Gj, Mh, Dj şi prin Vl, Ot; conj. prez. 3 sg. *să iéşe* AO, h. 591/rar Vl; **inşí** vb. IV GM; AFLR/prin Db şi rar Ph; **işá** vb. I, ind. viit. 1 sg. *oi işá* TDM II/rar Bz; **işí** vb. IV TDO; AFLR/rar Vl; TDM I–III; AFLR/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Cl, Il, prin Vn, Ot, If, Gr şi rar Vl.

IEŞÍRE s. f. 1° AO, h. 136/rar Vl; ~ **afără** AMD, h. 103/rar Ph; ~ **de stomác**/rar Db „diaree”; cf. b o á l ă 4°...

2° în **a nu aveá ~ afără** AMD, h. 71/prin Ph şi rar Ag, Ot, Cl, Il „a fi constipat”.

IEŞÍTUL s. art., ~ **soárelui** AMD, Pl. 135/rar Ot „răsăritul soarelui”.

IEŞITÚRĂ s. f., pl. *ieşitúri*, ~ **din brázdă** AO, h. 596/rar Vl „clin de teren rămas nearat între brazde”; cf. a m n á r 9°...

IÉŞLIE v. **iésle 1°**.

IÉŞTIE v. **ăşchii**.

IETÁC v. **iatác 2°, 3°**.

IÉTĂ v. **ióte**.

IÉTE v. **ióte**.

IETEGÁN s. n.. pl. *ietegáne* AO, Pl. 33/rar Dj „cuţit mare (de bucătărie)”.

IEUMPAHÁR v. **ienipahár**.

IEVÉNCHI s. pl. GD/rar Tl „şiruri de tutun, în număr de trei, legate la un loc, pentru uscare”; cf. g h i u l 2°...

IÉZILE v. **iésle 1°**.

IEZIŞÓR s. n. AFLR/rar Br dim. de la *iaz*.

IEZIŞOÁRĂ s. f., pl. *iezişoáre* AMD, h. 280/rar Vn dim. de la *iadă*; cf. i e d í ţ ă.

IEZUŞÓR s. m. AFLR/rar Dj dim. de la *ied*.

IFANTÉRE v. **ifantérie**.

IFANTÉRIE s. n. AO, Pl. 50/crt.; AMD, h. 566 MN/crt. „infanterie”.

– var. **iefantérie** s. f. AO, Pl. 50/prin Mh şi rar Gj; **ifantére** s. f. AMD, h. 566 MN/prin Cl, Il şi rar Db, Tl, Cţ.

IFANTERÍST s. m ., pl. *ifanterişti* AO, h. 360/crt.; AMD, h. 566 MN/crt. „infanterist”; cf. d o r o b á n ţ...

– var. **iefanteríst** s. m., pl. *iefanterişti* AO, h. 360/prin Mh şi rar Gj; AMD, h. 566 MN/rar Tl.

IFCÁLE s. f. pl. GD/rar Cţ „iofcale”.

IFECTÁT adj., f. *ifectátă* AFLR/rar Mh „infectat”.

IFTÉNIE s. f., pl. *ifténii* GD/rar Tl „slujbă religioasă pentru pomenirea morţilor la Paştele Blajinilor; ectenie”: Să duce pă la morţi, fiştecare la a lui, la familia lui, acolo, şi stă cu ceva pregătit, colivă ori ceva, şi rădică, face *ifténiji* la cruce/874.

ÍGLĂ s. f., pl. *ígle* 1° AO, h. 286; GO/prin Dj, Ot „andrea”; cf. u n d r e á[1] 6°.

2° GM/rar Tr „igliţă, croşetă”; cf. í g l i ţ ă 2°.

IGLICIOÁRĂ s. f., pl. *iglicioáre* AMD/rar Tl „ridicătură (naturală) de pământ mai mare decât o movilă”.

ÍGLIŢĂ s. f., pl. *íglije* 1° AMD, h. 452/prin Bz; GD; AFLR/rar Tl, Cţ „prăjină (cu cârlig la un capăt) cu ajutorul căreia se împing sub gheaţă frânghiile năvodului”; cf. g h i o n d é r 2°...

2° var. **íngliţă** s. f., pl. *íngliţe* AMD, h. 477; AFLR/rar Vl, Db, Cţ „croşetă”; cf. í g l ă 2°.

3° var. **íngliţă** s. f., pl. *íngliţi* AO, h. 286/prin Gj şi rar Dj „dantelă (lucrată de mână sau cumpărată)”; cf. b a g a d e á 1°...

– var. **ínghiţă** s. f. 3° AO/rar Gj; **inglíţă** s. f. 2° GD/rar Cţ.

IGNÁRIŢĂ s. f. GM/rar Ag „buruiană care creşte, mai ales, prin in”: [Inul] are-n el dă iese nişte bălării care zice că este *ignáriţă*/786.

IGNÍ vb. IV AMD, h. 34/prin Ph şi rar Db „a râgâi”; cf. h ă r ă p í 1°...

IGORÍ v. **izgorí**.

IGRISÍ vb. IV intranz. GO/rar Mh [d. o rufă umedă] „a mucegăi, a se încinge”: Dacă rufa stă udă, atuncea să-ncintă, *igriséşte*/954; cf. î n c í n d e 3°.

IHOHONÍ v. **mihoí**.

IHONÍ v. **mihoí**.

IIŞORÉLE (5 sil.) s. f. pl. AFLR/rar Ag dim. de la *iişoară*; cf. i i ş o r í c ă.

IIŞORÍCĂ (5 sil.) s. f. GM/rar Ag dim. de la *iişoară*; cf. i i ş o r é l e.

IJĂCŢIE v. **ijécţie**.

IJÉCŢIE s. f., pl. *ijécţii* AO, Pl. 10–11; AFLR/Vl, Gj, Mh, Dj şi rar Ot; AMD, h. 95; GM; AFLR/Vl, Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Cl, Il, prin Vn, Br, Gr şi rar Bz, Tl, Cţ „injecţie”.

– var. **iejécţie** s. f., pl. *iejécţii* AMD, h. 95/rar Il, Tl; **ijăcţie** s. f., pl. *ijăcţii* AMD; AFLR/rar Ph, Bz, Gr; **ijépţie** s. f., pl. *ijépţii* AMD/rar Tr; **ingécţie** s. f., pl. *ingécţii*/rar Cţ; **izécţie** s. f., pl. *izécţii* AO, Pl. 10–11/prin Mh şi rar Dj, Ot; AMD/rar Db, Gr, Tl; **jécţie** s. f. AMD/rar Ot.

IJÉPŢIE v. **ijécţie**.

IJITÓR v. **işitór**.

ILÁSTRIC s. n. AMD/rar Ag „elastic”; cf. z g â r c i[2] 4°.

– var. **lástic** s. n. AFLR/rar Cţ.

ÍLĂ s. f., pl. *íle* AFLR/rar Dj „dihanie”; cf. b â z d â g á n i e 3°...

ILĂU s. n, pl. *ilăie* AMD, h. 588/rar Vn „ciocan mare; baros”.

– var. **ialău** s. n., pl. *ialăuri* AMD, h. 588/rar Bz.

ILEÁCĂ v. **ilíc**.

ILÉCHI v. **ilíc**.

ILEŞTÉU v. **heleştéu 1°**.

ILÍC s. n., pl. *ilíce* AMD, h. 481/rar Ph, Bz, Tr, Cţ „vestă”; cf. m u r e á, v é s t e[2].

– var. **ileácă** s. f., pl. *iléci* GM/rar Cl; **iléchi** s. n., pl. *iléchii* AFLR/rar Db.

ILÍCĂ v. **elícă**.

IM s. n . AFLR/rar Mh; AMD, h. 215/rar Vl „murdărie (pe rufe sau pe corpul omului)”; cf. i z í n ă, î n g ă l ă c i ú n e.

IMÁ vb. I refl. AFLR/rar Mh „a se murdări”; cf. b o n c ă í...

IMÁŞ s. n., pl. *imáşuri* 1° AMD/rar Vn „izlaz, păşune”: *Ţamáşu* satului, să-l aibă izlaz pă lângă sat GM/751; cf. c e a í r 1°...

2° AMD, h. 588/rar Ag „gunoi putrezit, băligar”: Băligar, nainte vreme-i zicea *imáş*/689; cf. b u c l ú c 3°...

– var. 1° **iamáş** s. n., pl. *iamáşuri* AMD, Pl. 158–159; GM/rar Br; *iamáşe* AO, Pl. 59/rar Ot.

IMBRÁŞ s. m., pl. *imbráşi* GD/rar Tl „pescar care trage şi strânge frânghiile năvodului în barcă”; cf. p l u t á ş 2°.

IMBREÁLĂ s. f. GD/rar Tl „manevră la tragerea năvodului”.

IMINÉI v. **iminéu**.

IMINÉL v. **iminéu**.

IMINÉU s. m., pl. *iminéi* AMD, h. 491; GM/prin Vn şi rar Db, Gl, Bz, Br, Ot [mai ales la pl.] „un fel de pantofi ţărăneşti (purtaţi odinioară)”: Tata îmi luase o pereche de *iminéi*, să-i am de duminicit, când mergem la biserică GM/730.

– var. **iminéi** s. m., pl. *iminéi* AMD, h. 491/rar Bz; **iminél** s. m., pl. *iminéi*/rar Bz.

IMITĂŢURI s. f. pl. AFLR/rar Tr „mătase artificială”.

– var. **mitătţuri** s. f. pl. AFLR/rar Db.

IMÓS adj., pl. *imóşi*, f. *imoásă*, pl. *imoáse* AO, h. 228, 229/Gj, Mh, Dj şi prin Vl; AMD, h. 215, 216/prin Vl şi rar Ot „care nu s-a spălat demult; plin de murdărie; murdar”: *Imósu* cu murdaru îi tot una AO, h. 228/917; cf. c â r â i á t...

IMOŞÁN s. m., pl. *imoşéni* AO/950 „locuitor din satul Imoasa”.

IMPÉRICĂ adj. f., pl. *impérice* GM/rar Il „empirică”: Erau moaşe din astea *impériče*, aşa să spunea, moaşe din comună/838.

IMPERMANGALÁT s. n. GO/rar Mh „hipermanganat”.

IMPRIMĂŢII s. f. pl. GM/rar Il „modele imprimate pentru a fi cusute”.

IMPÚNERE s. f., pl. *impúneri* AO, h. 447/rar Dj „impozit (pentru pământ, vite, case etc.)”; cf. d á j d i e...

IMPUTÁ vb. I tranz. GM/rar Db „a amputa”.

IMURLÚC s. n., pl. *imurlúce* AMD, h. 482; GM/prin Tr şi rar Gr „haină lungă, din dimie, cu găitane”: *Imurlúcile* astea erea făcute lungi aşa, până jos, aicea cu flori în faţă, cu flori la piept aicea, buzunare dă băga mâinile, iară cu flori pă buzunare GM/793; cf. a n t i r í u...

INACULÁRE s. f., pl. *inaculări* AMD, h. 94, 95/rar Br, Cl, Tl „inoculare a unui medicament; vaccin, injecţie”; cf. a l t ó i 3°...

– var. **inăculáre** s. f. AMD, h. 94/rar Ph; **ineculáre** s. f., pl. *ineculări* AO, h. 128/rar Gj; **iniculáre** s. f., pl. *iniculări*/rar Db, Tr; **niculáre** s. f., pl. *niculări* AMD/rar Ph.

INÁRIŢĂ s. f. AMD, h. 384/rar Ag, Ot, Tr „teren cultivat cu in; inişte”; cf. c â n e p í ş t e...

– var. **ianaríţă** s. f., pl. *ianaríţe* AO, h. 495/rar Dj.

INÁT[1] s. n. AMD/rar Tl „necaz, ciudă”: Cucu ne făcea în *inát*/879.

INÁT[2] adj., f. *inátă* GD/rar Cţ „necăjit, supărat”: A trebuit mama să să ducă la Călăraşi la spital şi-a stat şase luni, şi-a trebuit eu să rămâi repetentă; şi eu dă *inátă* n-am vrut să mai mă duc la şcoală/896; cf. c i u d á t...

INĂCULÁRE v. **inaculáre**.

INĂRÍE s. f., pl. *inării* AO, h. 495/rar Vl; AMD, h. 384/rar Vl, Ag, Br, Ot, Tr, Il, Tl „teren cultivat cu in; inişte”; cf. c â n e p í ş t e...

INĂRÍŞTE s. f., pl. *inărişti* AMD, h. 384/rar Ot „teren cultivat cu in; inişte”; cf. c â n e p í ş t e...

INC s. GM/rar Tr **1°** „numele unui joc de copii (cu pietre)”: *Íncul* să joacă cu pietre/793; cf. b a l d á c.

2° „piatră mai mare la jocul numit ~”.

3° var. **ichi**, în **a da ~** GM/rar Cl [în jocurile de copii] „a lovi nasturii (sau pietrele) partenerului de joc”: *Dau ík* când lovim nasturii unu de altu/865.

INCÉNDU s. n. TDM I/rar Ot „incendiu”.

ÍNDE adv. AFLR/rar Mh „unde”.

INDESTÍNE s. n. pl. AMD, h. 72/rar Cţ „intestine, maţe”; cf. b u r t i c á n 4°...

– var. **destíne** s. n. pl. AMD, h. 72/rar Br, Cţ; **îndestíne** s. n. pl./rar Db; **testíle** s. n. pl./rar Ot.

INDISPENSÁBILE v. **dispensábil**.

INDIZEÁ s. f.. pl. *indizéle* AMD, h. 391; GM/rar Gr „răşchitor”: Dădeam bumbacu ăstelante zile pă *indizéa*, îl scrobeam, pă urmă îl dăpănam cu cicricu GM/835; cf. c o t á r[1] 1°...

INDUSTRIÁŞ s. m., pl. *industriáşi* AMD, h. 580/rar Db „lucrător în fabrică, în industrie”.

INEÁŢĂ s. f. AMD, h. 384/rar Cţ „teren cultivat cu in; inişte”; cf. c â n e p í ş t e...

INECULÁRE v. **inaculáre**.

INELÁRI s. m. pl. GM/rar Cl „ţigani nomazi, artizani de podoabe din metal”: Era ţigani, nişte *inelárí* d-ăia/869.

INELÓS adj. AFLR/rar Dj [d. păr] „inelat, creţ, ondulat”; cf. c â r c e í t 1°...

INELÚŞUL, de-a ~ loc. subst. AFLR/rar Bz „numele unui joc de societate”.

INFAVORÁBIL adj. GM/rar Vn „nefavorabil”: Un timp foarte *infavorábil*, nu favorabil/725.

INFELMERÍE v. **infermelíe**.

INFERMELÍE s. f., pl. *infermelíi* AO, Pl. 11/rar Dj; AMD, h. 96; GM/rar Ag, Db, Ph, Br, Ot, Gr „dispensar; infirmerie”; cf. d i s p e n s á r...

– var. **fermelíe** s. f. AMD, h. 96/rar Bz; **infelmeríe** s. f., pl. *infelmeríi* AMD, h. 93/rar Vn; **infermeríe** s. f. AMD, h. 96/rar Ph.

INFERMERÍE v. **infermelíe**.

INFERMITÁTE s. f. AMD/rar Tl „infirmitate”; cf. d a m b l a g e á l ă...

INFLORISCÉNŢĂ s. f. AMD, Pl. 70/rar Tr „inflorescenţă (la viţa de vie)”.

INGÉCŢIE v. **ijécţie**.

INGINÉRCĂ s. f. GD/rar Tl „ingineră”.

ÍNGHIŢĂ v. **ígliţă 3°**.

INGLÍTĂ adj. f., pl. *inglíte* AFLR/rar Vn „croşetată”: Să făcea tureci de lână *inglítă*/733.

ÍNGLIŢĂ v. **ígliţă 2°, 3°**.

INGLÍŢĂ v. **ígliţă 2°**.

INICULÁ vb. I tranz. AMD, h. 94/rar Db, Tr „a inocula un medicament; a vaccina”; cf. a l t o í 1°...

INICULÁRE v. **inaculáre**.

INÍE s. f. **1°** AO, Pl. 46/Mh, Dj, Ot, prin Gj şi rar Tr; AMD/rar Bz „strat subţire de gheaţă, pojghiţă, crustă”; cf. s c r o b 3°, s c u r t ú r ă, s c u t 2°, s t r e f i é r i.

2° GM/rar Tr „strat de mucegai la vin; floare”: Acolo trebuie să stea vinu, că dacă-l schimbăm să... prinde şi el o *iníe*/793; cf. f l u n d u r í e...

– var. **1° ínie** s. f., pl. *ínii* AMD, h. 527; AFLR/rar Vl, Db.

ÍNIE v. **iníe 1°**.

INIGÉL v. **negél 1°, 3°**.

INIGÓCI v. **minigóci 1°, 2°**.

INIMÁR s. n. şi m., pl. *inimáre* AMD, h. 245 MN; GM/rar Db, Ot, Tr; *inimári* AMD/rar Ot „inima carului”; cf. f ú r c ă 2°...

ÍNIMĂ s. f., pl. *ínimi* **1°** pl. **ínime** AO, Pl. 6/rar Mh, Dj; AMD, h. 63 MN/rar Gl, Bz, Br, Tr, Cl, Cţ „inimi”.

2° AO, h. 103; 136/rar Dj; AMD, h. 63 MN; 69 MN/rar Ag, Ot, Gr „stomac (la om)”: Unii oameni spun la stomac *ínimă*, mă doare la *ínimă*, la stomac AMD/687; cf. s t o m á c 1°.

3° AMD, h. 70; 103/prin Db, Tr, Il şi rar Ag, Gl, Br, Ot, Cl, Tl „burtă, abdomen”; cf. b u r d i h á n 2°...

4° AMD, h. 104/rar Db „peritoneu”: Are ruptură, i s-a rupt *ínima*, surpătură/691; cf. b ă ş í c ă 2°...

5° AO, h. 136/prin Dj şi rar Gj, Mh, Ot, Tr; AMD, h. 103/Db, Bz, Tr, Gr, Il, prin Ag, Ph, Vn, Br, Cl şi rar Gl, Ot, If „diaree”: L-a lovit *ínima*, are dezenterie sau diarie, e tot una AMD/688. A dat *ínimă* peste mine/741; cf. b o á l ă 4°...

6° TDO/rar Gj; AMD, h. 386; 389; Pl. 151–152; GM; TDM III/rar Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl, Il „partea cea mai bună a firului de cânepă sau a lânii”: [Cânepa] o tragem în dărac, alegem fuioru, al bun, *ínima*, spuma lui TDO/951. *Ínimile* alea... alea le făceam fuioare separat, pentru cerceafuri GM/823. Alegem *ínima* frumoasă care era...firu zis şi care era...zis rămas-aşa ca un fel dă scamă, ăla era... ştim să numea/794; cf. s p ú m ă 4°.

7° AO, h. 478/rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 355/rar Gr „cotor de măr”; cf. b u t 15°...

8° AO, Pl. 133/rar Gj „făină fină; pospai de făină”; cf. m o m é l 1°, p i e l m 1°, p o s p á i 1°, s m â n t â n ă 1°, t á f t ă.

9° AMD, h. 109/rar Gr, Il „rădăcina furunculului”.

10° AMD, Pl. 62–63/rar Br „prăjină legată peste fânul încărcat în căruţă”; cf. a n g á ş 2°...

11° GM/rar Ph „grindeiul plugului”: Grindeiu, *ínim*-aia a plugului, grindei spunea/720; cf. l e ş[2], p l a s 2°, s c h e l é t 6°.

12° AMD, h. 642/rar Vl „brăcinar la plug”; cf. a j u t ă t ó r 2°...

13° art. **ínima proţápului** AMD, h. 667/rar Ag „cruce la sanie”; cf. b o t á r[2] 1°...

14° art. **ínima íţului** AMD, Pl. 115/rar Ph, Ot „cocleţ (la iţă)”; cf. c o c l é t e[1] 1°...

15° AO, h. 597/rar Vl; AMD, h. 621/rar Vn „clin de teren rămas nearat între două brazde”: *Ínimă* nearată, să mai zice şi brăzdoaie AMD/726; cf. a m n á r 9°...

16° AFLR/rar Tl „lemn orizontal pe care se împleteşte stuful la gard”.

17° pl. art. **ínimile**, *de-a ~* loc. subst. TDO/rar Dj „numele unui joc de copii”.

INIMÓI s. n., pl. *inimoáie* AMD, h. 245 MN/rar Db, Ph, If „inima carului”; cf. f ú r c ă 2°...

INIMÚŞCĂ s. f., pl. *inimúşti* AO, h. 734/rar Mh „beţişor care susţine ţeava în suveică”; cf. b â t ă[1] 4°...

INIPAHÁR v. **ienipahár**.

INIŞÓR s. n. **1°** AMD, h. 384/rar Tr „teren semănat cu in; inişte”; cf. c â n e p í ş t e...

2° GM/rar Gr „in (vopsit) produs industrial”.

INJECȚÁ vb. I tranz. AFLR/rar Db „a injecta".

INOSTÍI s. f. pl. 1° AMD/rar Cț „fenomene, întâmplări neobișnuite, nemaivăzute, extraordinare".

2° GM/rar Vl „strâmbături, schimonoseli".

3° var. **hanostíi** s. f. pl. AFLR/rar Db „glume"; cf. b a z a c o n e á l ă...

INSÉCTE s. f. pl. 1° AFLR/rar Ph „animale sălbatice": Acu a venit *insécteleastea* [...] da nu, nainte n-auzeam de porci mistreți [...] și nici căprioare nu era/741.

2° var. **isécte** s. f. pl. AFLR/rar Ag „gâze"; cf. b â z d â g á n i e 1°...

ÍNSULĂ s.f., pl. *ínsule* AO, h. 334/rar Dj; AMD, h. 545/rar Tr „aluviune"; cf. a l i m á n...

INȘÍ v. **ieși**.

INTENȚIONÁT adj., f. *intenționátă*, pl. *intenționáte* AFLR/rar Db „care are de gând, care intenționează": Altă lume, care avea și era *intenționáte*, ducea la puț străchini cu piftie și sălbi, care avea salbă/699.

INTERESÁNT adj., f. *interesántă* 1° AFLR/rar Gj; Db „interesat": [La vie] puterea să meargă numai în strugure și în viță, ce-i *interesánt*/939.

2° AO, h. 377/rar Gj „viclean"; cf. c â r c o t á ș...

INTERVÁL s. n. 1° AMD, h. 42/rar Ph, Cț „strungăreață între dinți"; cf. g o l[1] 5°...

2° art. **interválul ápei** AO, Pl. 127/rar Vl „săritura apei (la moară)"; cf. c ă z ă m â n t...

INTERZÍS adj., f. *interzísă*, pl. *interzíse*, în **a fi** ~ GM/rar Bz „a fi oprit de la ceva, a i se interzice": *Ierám* foarte *interzíse*, ca să nu stăm [...] să nu sfințească soarele și noi să fim la horă/744; cf. o b l i c í t.

INTOCSICÁT adj. AO, h. 104/rar Dj, Ot; AMD, h. 71/rar Vl, Db, Ph, Tr, Cl „constipat": *Intocsicát* să zice cam pă medicină AO/982; cf. a s t u p á t...

– var. **intosticát** adj. AMD, h. 71/rar Il.

INTOSTICÁT v. **intocsicát**.

INTRÁ vb. I 1° în **a ~ în bob** TDM II/rar Br; ~ ~ **rod** AO, h. 658/rar Mh [d. grâu, vița de vie] „a-i apărea bobul; a începe să rodească"; cf. a r u n c á 2°...

2° în expr. **a ~ în lémne de Crăciun** AMD/rar Tr, Gr; **a-i ~ pe mânecă** GM/rar Br „a o băga pe mânecă; a o încurca, a o sfecli"; cf. c ú l m e 6°...

INTRIGĂȚII s. f. pl. AMD/rar Gr „intrigi".

INTRODÚS adj., f. *introdúsă* TDM II/rar Ph [d. oameni] „umblat, călătorit": Nu prea eram *introdúsă*... eu am fost necăjită după ce-a murit, mi-a murit bărbatu/706.

INUGURĂRI s. f. pl. AFLR/rar Tr „panglici tricolore utilizate la diferite inaugurări".

INUNDÁ vb. I, ind. prez. 3 sg. *inundeáză* AFLR/rar Ph [d. ape] „a se revărsa"; cf. a r u n c á 3°...

INVITÁ vb. I, ind. prez. 3 sg. *inviteáză* AFLR/rar Dj „a chema, a pofti"; cf. î n c h e m á.

– var. **învitá** vb. I, ind. prez. 3 sg. *învíteáză* AMD, h. 390/rar Vl.

INVITÁRE s. f. AFLR/rar Cț „invitație"; cf. i n v i t ă ț i i.

INVITĂȚII s. f. pl. TDM III/rar Tr; AFLR/rar Cț „invitații"; cf. i n v i t á r e.

IOLDĂȘÍ v. **deoldășí**.

IORDÁN s n., pl. *iordáne* 1° AMD; GM/prin Ag, Db și rar Ot, Tr, Gr, Il „numele obiceiului conform căruia tinerii umblă prin sat de Sfântul Ion și stropesc cu apă fetele, iar apoi petrec la casa unuia dintre ei": Când făcea *iordáne*?! e! uite... făceai atuncea plocoane, făceai dă toate, te duceai la o casă de oameni, fata și cu băiatu, fata și băiatu acolo, puneai masă, cu lăutari, cânta, făcea, te duceai la fântână, îți turna cu căldarea apă-n cap, zicea că te iordănește GM/796; cf. c i u r l é z...

2° AMD/rar Cț „petrecere (la crâșmă sau acasă) între femei, în seara și noaptea de Sfântul Ion (sau de Anul Nou)"; cf. b á b i n d e n i...

3° pl., în **a fáce** ~ GM/rar Bz „a înșela, a duce cu vorba, a amăgi": Nu... nu *fácem iordáne* de-astea, eu la mine-i hotărâre/735; cf. i o r d ă n í 2°, ș t o á l e a, ș u g u b í.

IORDĂNEÁLĂ s. f. AMD; AFLR/rar Tr, Gr „numele obiceiului practicat în ziua de Sfântul Ion, conform căruia tinerii umblă prin sat și-i stropesc cu apă pe cei care poartă numele Ion"; cf. c i u r l é z 1°...

IORDĂNÍ vb. IV tranz. 1° AMD; GM; AFLR/prin Ag, Db, Tr și rar Ph, Ot, Gr [d. i o r d ă n i t o r i] „a umbla prin sat, în ziua de Sfântul Ion, ridicând pe brațe, stropind cu apă și urându-le noroc celor care poartă numele Ion, sau, în general, fetelor și flăcăilor, indiferent de nume": Băieții, dă Sfântu Ion, umbla băieți cu aia care botează popa, cu căldăruș-aia, și aridica pă care-l chema Ion în sus, dă *iordănéște* GM/719; cf. h u p u í...

2° GM/rar Vn „a duce cu vorba, a păcăli, a amăgi": Un an dă zile m-a *iordánit*; mă duceam, că „facem", că „mă mărit", gata, s-o iau până-n Paște, nu e, „lasă, mă, după Paște"; cf. i o r d á n 3°...

IORDÁNÍT s. n. AMD; GM/rar Tr, Gr „numele obiceiului de Sfântul Ion, conform căruia băieții umblă în grupuri pe la cei pe care-i cheamă Ion, pentru a le ura și a-i ridica pe brațe (udându-i cu apă)"; cf. c i u r l é z 1°...

IORDĂNITÓRI s. m. pl. AMD; AFLR/prin Ag și rar Db „flăcăi care i o r d ă n e s c"; cf. h u p u i t ó r i...

– var. **iordinatóri** s. m. pl. AFLR/rar Ag.

IORDINATÓRI v. **iordănitóri**.

IORGÁN s. n., pl. *iorgáne* 1° AMD, h.231; GD/Tl, prin Cț și rar Gl, Br, Tr, Cl „plapumă"; cf. p l á p u m ă 1°.

2° AMD, h. 231/rar Tl, Cț „pilotă"; cf. d ú n ă 1°...

3° AMD, h. 232/rar Gr „pătură subțire, din lână"; cf. ț o á l ă 3°.

IÓTE interj. TDO/prin Dj și rar Vl, Gj; TDM I, II/Vn, prin Br și rar Gl, Bz, Ot „iată, uite"; cf. n i[1].

– var. **éte** interj. AFLR/rar Cl; **iétă** interj. TDM III/rar Gr; **iéte** interj. TDO/prin Dj; TDM II/rar Ph, Bz; **ióti** interj./prin Vn; **íte** interj. TDM III/rar Cl, Il; **iúte** interj. TDM II, III/prin Vn și rar Il; **óite** interj. TDM III/rar Cl; **ótie** (2 sil.) interj./rar Cl; **úiche** interj. AMD/prin Tr și rar Db; **úie** interj. TDO/rar Vl; **úte** interj. TDM III/rar Tr.

IÓTI v. **ióte**.

IPÂNGEÁ v. **ipingeá**.

IPINGEÁ s. f., pl. *ipingéle* AMD, h. 482, 483; AFLR/rar Db, Ot, Gr „manta din dimie neagră, cu glugă".

– var. **epângeá** s. f., pl. *epângéle* AO, h. 292/prin Mh și rar Gj; **epânzeá** s. f., pl. *epânzéle*/rar Mh; **iepângeá** s. f., pl. *iepângéle*/prin Mh; **ipângeá** s. f., pl. *ipângéle*/rar Mh, Dj; **ipinjá** s. f., pl. *ipinjéle* AFLR/rar Ag.

IPINJÁ v. **ipingeá**.

IPISTOLÍE s. f., pl. *ipistolíi* AMD/rar Tl „carte de rugaciuni".

– var. **ipistórie** s. f. GM/rar Cl.

IPISTÓRIE v. **ipistolíe**.

IPS s. n. TDM III; AFLR/rar Ph, Tr „ghips": Lega așa-n patru și strângea bine [piciorul] [...] acuma bagă *ips* AFLR/704; cf. o r o z á n 3°.

IRBICÍT v. **ierbicít**.

IRCHÉC v. **erchéc**.

IREÁN v. **hireán**.

IRÉTE v. **heréte 1°**.

IRÉZ s. n., pl. *irézuri* GD; AFLR/rar Tl „superstiție, eres".

IRIBÍȚĂ v. **ulubíță**.

ÍRIE v. **iérie 1°**.

IRIMÍC v. **irmíc 2°**.

IRMÍC s. 1° AMD, h. 457/rar Bz, Tl „făină amestecată cu tărâțe".

2° var. **irimíc** s. n., pl. *irimícuri* AO, h. 221/rar Dj „bucată subțire care sare la tăiatul unui lemn; așchie"; cf. ă ș c h i i...

– var. 1° **iermíc** s. AMD, h. 457/rar Tl.

IRINDEÁ v. **rindeá 2°**.

IRNÍE v. **erníe**.

IRTÍE v. **îrtíe**.

IRZÓB v. **vârzób 4°**.

IS s. n. AMD, Pl. 80/rar Br, Cţ „gust neplăcut; iz"; cf. r ă u t á t e 4°, ş m a g 1°.

ISABÉL adj., pl. *isabéli* AMD, h. 267/ rar Cl [d. cai] „şarg"; cf. b u c í u...

ISÁCĂ s. f., pl. *isáci* AO, h. 532/rar Dj, Ot; AMD, h. 421/prin Ot „varietate de plop cu coaja de culoare închisă"; cf. p l o p 1°.

– var. **isícă** s. f., pl. *isíci* AO; GO/rar Dj, Ot; **osácă** s. f., pl. *osáci* AMD, h. 421/ rar Ot.

ISCÁ vb. I refl. AFLR/rar Ag „a apărea, a se ivi".

ISCOÁSĂ adj. f., **preduceá ~** AMD, Pl. 134/rar Ag „semn de recunoaştere în urechile oilor constând dintr-o gaură rotundă"; cf. p ă t r ú n s ă, p i t r ó c[2] 2°, p i t r o c e á l ă[1] 2°, p o s t r ú n g ă 3°, p o t r i c á l ă 2°, p r e d u c e á 3°.

ISCÓL v. **ispól**.

ISCUSÍT adj., pl. *iscusíţi* AO, h. 377/ rar Mh „viclean, iscoditor"; cf. c â r c o t á ş...

ISCUŞITÓR adj., pl. *iscuşitóri* AMD, h. 584/rar Tr „viclean, iscoditor"; cf. c â r c o t á ş...

ISÉCTE v. **insécte 2°**.

ISÉNŢĂ s. f. TDM I/rar Ot „esenţă (pentru închegat laptele)"; cf. î n c h e g ă t o á r e 5°, l i c h í d.

– var. **isénţie** (4 sil.) s. f. AFLR/rar Dj.

ISÉNŢIE v. **isénţă**.

ISÍCĂ v. **isácă**.

ISOFÁN v. **iasofág**.

ISÓP s. GD/rar Cţ „vin amestecat cu untdelemn cu care se stropeşte mortul".

ISPERÉNŢĂ v. **isperiénţă**.

ISPERIÉNŢĂ (4 sil.) s. f. TDO/rar Dj „experienţă".

– var. **isperénţă** s. f. TDM II/rar Ph.

ISPIÓN v. **spión 1°, 3°**.

ISPIONÁ vb. I tranz. GO/rar Dj „a spiona".

ISPITÉLNIC adj., pl. *ispitélnici* AO, h. 377/rar Mh „viclean, iscoditor"; cf. c â r c o t á ş...

ISPITÍ vb. IV tranz., în expr. **a ~ cu vórba** GM/rar Gr; **a ~ cu vórbe** TDM III/rar Gr „a iscodi prin vorbe; a trage de limbă"; cf. c u m p ă r á...

ISPITITÓR adj., pl. *ispititóri* AO, h. 377/rar Gj; AMD, h. 584/rar Db, Ph, Tl „viclean, iscoditor"; cf. c â r c o t á ş...

ISPOÍ v. **ispolí**.

ISPÓL s. n., pl. *ispoále* AMD, h. 679/ rar Br, Cţ; *ispoáie* AO, Pl. 123/rar Ot „căuş din lemn pentru apă, făină etc."; cf. b l i d 5°...

– var. **iscól** s. n., pl. *iscoále* AMD, h. 679/rar Tr, Cl; **işpór** s. n./rar Il.

ISPOLÍ vb. IV refl. pas. GD/rar Tl [d. fântână] „ a se curăţa, a se slei".

– var. **ispoí** vb. IV refl. pas. GD/rar Tl.

ISPRÁVNIC s. m., pl. *isprávnici* AO, h. 449/rar Mh „om plătit de către boier pentru a păzi semănăturile de pe moşie".

ISPRĂVÉNIE s. f. AFLR/rar Il „sfârşit, isprăvire, terminare"; cf. f â r ş í t[2]...

ISPRĂVITÚRĂ s. f. AMD, h. 603/rar Cţ „partea de jos a cormanei plugului".

ISPRĂMNICÉL v. **isprăvnicél**.

ISPRĂVNICÉL s. m. AO, h. 449/rar Mh; AMD, h. 327/rar Db dim. de la i s p r a v n i c.

– var. **isprămnicél** s. m. TDM III/rar Gr.

ISPRĂVNICÉR s. m. GM/rar Ph „slujbaşul care strângea impozitele"; cf. b e i[2]...

ISPRÉ adv. GO; AFLR/rar Mh, Dj; AMD, Pl. 137–138/rar Cl „anume, dinadins"; cf. n a d í n s.

– var. **ispreá** adv. GD/rar Tl.

ISPREÁ v. **ispré**.

ÍSTA pron. dem./adj. dem. AFLR/rar Tl, pl. *ístia* TDO/rar Mh „acesta"; cf. a í s t a...

ISTALÁR s. n., pl. *istaláre* AMD, h. 465/rar Ph „stavilă, stăvilar (la moară)"; cf. a b ă t ă t ó r...

ISTÁNC v. **istíc 2°**.

ISTÉC v. **istíc 2°**.

ISTÉRICĂ v. **stérică 1°**.

ISTÍC s. n., pl. *istícuri* 1° AO, h. 467/ rar Gj; AMD, h. 343; GM/prin Vn şi rar Bz, Br; *istíce* AMD/rar Br „parcelă, brazdă (bine îngrăşată cu gunoi) pentru răsad, în interiorul răsadniţei; un fel de seră": Tutunu îl pui la *istícuri* la semănat, la gunoi GM/726; cf. î m b r ă n i ţ á t, m r á n i ţ ă 1°.

2° var. *iastác* s. n., pl. *iastáce* AMD, h. 222/rar Cţ; *iastáci* GD/rar Cţ masă mică, joasă, rotundă (sau fund de lemn), făcută la strung dintr-o bucată de lemn"; cf. s i n í e 1°.

– var. 1° **iastác** s. n., pl. *iastácuri* AMD, h. 343/rar Cl, Tl, Cţ; *iastáci*/rar Tl; **iastíc** s. n., pl. *iastícuri*/rar Ag; **istánc** s. n., pl. *istáncuri*/rar Il; **istéc** s. n., pl. *istécuri*/rar Br.

ISTRÚCŢIE s. f. AFLR/rar Bz „instrucţie".

ISTRUMÉNT s. n., pl. *instruménte* TDM III/rar Il „instrument".

ISTÚM s. n. şi m., pl. *istúmuri* AMD, h. 188, 189; GM/rar Db, Ph, Gr, Cl; *istúmi* AMD, h. 189; GM/rar Db „lemn lung şi gros la coama casei, care uneşte vârfurile căpriorilor": După ce a pus căpriorii, îi pune *istúmu* sus acolo GM/821; cf. b a l á u r 2°...

IŞÁ v. **ieşí**.

IŞCOÁLĂ v. **şcoálă 2°**.

IŞÍRE s. f. AMD, h. 185/rar Vl „ieşire (dintr-o încăpere)".

IŞITÓR s. n., pl. *işitoáre* AMD; GD/ rar Tl, Cţ „closet"; cf. p r i v á t ă, u m b l ă t ó r[2].

– var. **ijitór** s. n. GD/rar Tl.

IŞPÓR v. **ispól**.

IŞTEÁG v. **hişteág**.

IT v. **iţă 1°**.

ITALIÁNĂ adj./s. f. **1°** AO, Pl. 84; GO/rar Gj, Dj; AMD, Pl. 86–88/rar Ph „soi de viţă-de-vie".

2° víţă ~ AO, h. 659/rar Gj „viţă-de-vie nealtoită".

ÍTE v. **ióte**.

ITÚBĂ v. **etúbă**.

IŢ v. **iţă 1°, 2°**.

IŢÁ vb. I **1°** tranz. AMD, h. 397; Pl. 116–117/prin Tr „a face rostul la urzeală; a rostui".

2° intranz. AO, h. 170/prin Dj şi rar Gj, Mh [d. copil] „a se agita în somn, mişcând picioarele (ca iţele)": [Copilul] *iţéază* când îl doare burta şi dă din picioare/980.

3° tranz. şi refl. GO/rar Mh; AMD, Pl. 176–177/rar Ot „a (se) verifica, a (se) controla, cu ajutorul a două aţe puse în cruce, dacă pereţii casei formează unghiuri drepte"; cf. i ţ e á l ă.

– var. 1° **iţí** vb. IV tranz. AMD, h. 397/ rar Tr.

IŢÁR s. n., pl. *iţáre* AO, h. 723/rar Dj; AMD, Pl. 111/rar Ag „fiecare dintre cele două bete la iţe"; cf. b ă t ă[1] 2°...

ÍŢĂ s. f. **1°** pl. **iţi** AO, Pl. 88/Gj, Mh, Dj, Ot şi rar Vl, Tr „iţe".

2° var. **iţ** s. n., pl. *íţe* AO, h. 730; TDO/ prin Mh şi rar Gj, Dj, Ot „cocleţ"; cf. c o c l é t e[1] 1°...

3° pl. *íţe*, în expr. **a luá** *(pe cineva)* **la ~** GM/rar Ph „a lua peste picior"; cf. h a í s 3°...

4° AMD/rar Gr „fier topit pe cărbuni (la fierărie)".

– var. 1° **it** s. n., pl. *íţe* AMD, h. 400/ rar Tl; **iţ** s. n., pl. *íţe* AO, Pl. 88/rar Gj; AMD, h. 400/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl şi prin Vl, If, Cţ; *íţuri* AMD/rar Ph.

IŢEÁLĂ s. f., în **a da ~** GO/rar Mh „a verifica, cu ajutorul a două bete aşezate în cruce, dacă pereţii casei formează unghiuri drepte"; cf. i ţ á 3°.

IŢÍ v. **iţá 1°**.

IŢOÁIE s. f. pl. AMD; GM/rar Db, Ph „iţe cu un singur coclete, cu care se ţese în speteze (la ţesăturile cu model complicat)".

IŢONÉL s. m., pl. *iţonéi* AO, h. 732/ rar Mh „băţ care, aşezat deasupra iţelor, schimbă poziţia când se apasă pe tălpigi".

IUB 1° s. n. şi m., pl. *iúburi* AO, h. 49/ rar Vl; AMD, h. 7 MN/prin Ot şi rar Vl, Ag, Il; *iubi*/rar Vl, Ag, Ot „coş pe obraz"; cf. b r o b o á n ă 1°...

2° var. **iúbă** s. f. AMD, h. 91/rar Cț „cauză a unei boli”.

– var. 1° **iúbă** s. f. AMD, h. 7 MN/rar Tl.

IÚBĂ v. **iub 1°, 2°.**

IUBÍ vb. IV TDM II/rar Db „a accepta; a aprecia; a prefera”: Era ceară curată care... popa o *iubéa*-n biserică/700.

IUBÓVNIC GM/rar Vn „iubit, ibovnic”; cf. a m á n t...

IÚDĂ s. f., **pietríș din ~** AMD, h. 545/rar Ag „puhoi mare, cu nisip și pietriș; viitură”.

IUF s. GM/rar Ph „lovitură, izbitură”: A venit barca și i-a mai dat un *iuf*, a dat-o jos ș-atunci eu am sărit s-o salvez/705.

IÚLE v. **iúlie.**

IÚLIE (2 sil.) s. m. TDO/rar Gj; AMD, h. 510; GM/prin Db, Br, Tl și rar Ph, Vn, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Cț „numele lunii iulie”; cf. c i r e ș á r 5°...

– var. **iúle** s. m. TDO/rar Gj; AMD, h. 510; GM/prin Br, Cl, Il, Tl, Cț și rar Vl, Db, Vn, Tr.

IÚNE (2 sil.) v. **iúnie.**

IÚNE (3 sil.) v. **iúnie.**

IÚNIE (2 sil.) s. m. TDO/rar Mh, Ot; AMD, h. 509/prin Db, Cl, Tl, Cț și rar Vl, Ag, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Gr, Il „numele lunii iunie”; cf. c i r e ș á r 4°...

– var. **iúne** (2 sil.) s. m. AO, Pl. 42; TDO/Mh și rar Gj, Ot; AMD, h. 509; GM; AFLR/Tl, prin Cl, Il, Cț și rar Vl, Ag, Vn, Br, Tr; **iúne** (3 sil.) s. m. AFLR/rar Gr.

IURT s. n. AMD/rar Cț „mlaștină”; cf. b r o á ș t i n ă...

IUȘÚR s. n., pl. *iușúre* **1°** GD/rar Tl „dijmă, în produse agricole, către stat, în timpul stăpânirii turcești”: Omu sara când curăța boabele [de pe arie] vinea ăia cu *iușúru*, care erau turcii. Și ăia făceau ei socoteala că ar fi atâtea băniți de dat/878.

2° AMD; h. 464/rar Cț „uium”; cf. o i é m.

IUT 1° adv. AO, h. 100; 119/prin Mh și rar Gj „repede, alert”; cf. f ú g ă 2°...

2° adj., f. *iútă* AO, h. 119; GO/rar Gj, Mh „iute, rapid”; cf. d u d u í t...

3° adj. **ardéi ~** v. **ardéi 4°.**

4° var. cu val. subst. **iútele pământului** AMD, h. 434/rar Gr [iron.] „iepure”.

IÚTE v. **ióte.**

IÚTELE v. **iut 4°.**

IUȚEÁLĂ s. f. **1° ~ la ínimă** AMD, h. 63/rar Ot „bătaie de inimă”; cf. a p r í n d e r e 2°...

2° la ~ loc. adv. AFLR/rar Br „la repezeală; repede”; cf. f ú g ă 2°...

IUȚÍCĂ s. f. AMD/rar Tr „mâncare de ardei copt cu usturoi pisat”.

IÚVĂ s. f., pl. *iúve* AMD/rar Db „situație tulbure, nesigură (în timp de război)”: Noi eram cu *iúva* aia, cu războiu, în vălmățășeala aia/700; cf. v ă l m ă t ă ș e á l ă.

IVALÍD adj./ s. m. AMD, h. 66/rar Gr „invalid, infirm”; cf. b e c í z n i c 1°...

– var. **ivalít** adj., pl. *ivaliți*, f. *ivalítă*, pl. *ivalíte* adj./s. AMD, h. 75/rar Tr.

IVALÍT v. **ivalíd.**

IVAȘÁ s. f. AMD/rar Ag „avalanșă de zăpadă”.

ÍVĂRĂ s. f., pl. *íveri* AMD, h. 348; GD/prin Tl „dovleac (alb)”; cf. b o s t á n[1] 2°...

– var. **ívâră** s. f. GD/prin Tl.

ÍVÂRĂ v. **ívără.**

IVENTÁR s. n. AFLR/rar Mh „inventar”.

ÍVERE v. **ívor.**

IVÍ vb. IV tranz. GM/rar Ag „a copia modele pe geam, în lumină, prin suprapunere a unei bucăți de pânză”: Le puneam așa pă ușă modelele, d-ezemplu cum e ușa asta. Și le prindeam cu ace sus și mergeam pă tipar și *Ívjám*, adică tiparul pă geam. *Ívjám* așa, știi, după tipar/763.

ÍVIȚĂ s. f., pl. *ívițe* GD/rar Tl „cingătoare, bată”; cf. b e t e á[2] 3°...

ÍVOR s. n., pl. *ívore* TDO/rar Mh; AMD, h. 182, 183/Db, Ph, Bz, Gr, Cl, Il, Cț, prin Br, Ot, Tr și rar Vl, Ag, Tl „zăvor la broasca ușii; limbă, clanță la mânerul ușii”; cf. c ă l ú ș 22°...

– var. **ívere** s. n. pl. AO, h. 200, 201/rar Vl; AMD, h. 182, 183/prin Ph și rar Ag, Db, Bz, Il; **ivór** s. n., pl. *ivoáre* TDO/rar Mh; AMD/rar Gr, Cț; **ívur** s. n., pl. *ívure*/rar Br, Tl.

IVÓR v. **ívor.**

ÍVUR v. **ívor.**

IZBÂNDÍ vb. IV refl. AFLR/rar Bz „a se întâmpla; a se nimeri”: *S-a* mai *izbîndít* câteodată de-astea, s-a mai întâmplat de-a mai dat trăznet/755; cf. p i c á 3°.

IZBEÁLĂ s. f. AMD, h. 176/rar Vl „tencuială, mortar”; cf. c e a m ú r 1°...

IZBÍ vb. IV tranz. și refl. pas. AO, h. 192; 195/rar Vl; AMD, h. 178; GM/prin Vl „ a lipi, a tencui, aruncând lutul peste c e r c u i a l ă”; După ce se cercuie [casa], să tencuie, *să izbéște* și după ce *să izbéște*, se-ntencuie, cum se zice GM/671; cf. a r u n c á 4°...

IZBICEÁN s. m., pl. *izbicéni* AO/997 „locuitor din comuna Izbiceni”.

IZBITÚRĂ s. f. GO/rar Vl „amestec de pământ (var) și pleavă cu care se lipește peretele casei peste tencuială”; cf. a r u n c ă t ú r ă 3°...

IZDÁT s. n. **1°** AO, h. 146/rar Gj „epilepsie”; cf. a n e m í e 2°...

2° GM/rar Tr „colică intestinală, crampă la stomac”; cf. c u i[2] 6°...

IZÉCȚIE v. **ijécție.**

IZGLÁZ v. **izláze.**

IZGOÁNĂ adj. f., pl. *izgoáne* AMD, Pl. 156–157/rar Cl „(oaie) care nu se lasă mulsă, nu stă la muls”; cf. c ă p r i ț o á s ă...

IZGORÍ vb. IV refl. AMD; GM/rar Db, Ot, Tr [d. snopi de cânepă, de cereale] „a se încinge stând grămadă, pentru ca, după uscare, spicul cu sămânță să se desprindă ușor de tulpină”: Grâul sta o săptămână, două, *să izgorá*-n măgărițe-acolo pe câmp GM/772. [Cânepa] o lăsăm câteva zile [...] de *să izvorâște* ea [...] că dacă n-o *izvorím* nu cade sămânța AFLR/997; cf. a m u ș í...

– var. **igorí** vb. IV refl. GM/rar Db; **izvorí** vb. IV tranz. și refl. TDO; AFLR/rar Ot; AMD; GM; AFLR/rar Br, Ot, Gr; **zgorí** vb. IV refl. GM/rar Ot.

IZÍNĂ s. f. AFLR/rar Dj; AMD, h. 216/rar Gr „murdărie; mizerie”: I-a scos din *izínă* AMD/821. [Apa de la râu] câteodată vine limpede și câteodată vine tulbure, ș-atuncea ce folos dacă eu le-am spălat acasă să mă duc să le pun iar la *izínă*, nu să poate [...] izânite, noi așa le spunem [...] când sunt murdare AFLR/990; cf. i m...

IZINÍ vb. IV refl. **1°** AO, h. 229; AFLR/rar Dj, Ot; GM/rar Gr [d. rufe] „a se spăla prost, îmbâcsindu-se”; cf. î n e c á.

2° GM/rar Tr [d. animale] „a stagna din creștere, a rămâne nedezvoltat”: Mielu [înțărcat devreme] nu... *se izinéște*/829; cf. d ă i n í...

IZITÚRĂ s. f. AO, Pl. 126/rar Gj „îngrăditură din stâlpi, crengi și pietre, prin care se abate apa spre moară; zăgaz”; cf. a b ă t ă t ó r...

IZLÁJ v. **izláze.**

IZLÁZE s. n. pl. AO, Pl. 59/Mh, Dj, prin Vl, Gj și rar Ot; AMD, h. 328/prin Tr și rar Ph, Bz, Il „izlazuri”; cf. c e a í r 1°...

– var. **izgláz** s. n., pl. *izglázuri* AO, Pl. 59; TDO/rar Vl, Gj; **izláj** s. n. AMD, h. 328/rar Bz.

IZLĂZEÁN s. m., pl. *izlăzéni* AO/998 „locuitor din comuna Izlaz”.

IZLĂZÍ vb. IV refl. pas. GO/rar Vl [d. teren] „a se lăsa să devină izlaz”.

IZMÁNĂ s. f., în expr. **a se fáce ~** AO, h. 599/rar Dj [d. frunzele de porumb] „a se răsuci din cauza secetei”.

ÍZMĂ s. f. GM/rar Ag „rachiu de mentă”: Și eu iau *ízmă* și-i dă și muierii o vodcă/786.

IZVERȘÁN s. m., pl. *izverșéni* AO/940 „locuitor din comuna Isverna”.

IZVÓR s. n., pl. *izvoáre* **1°** AMD, h. 254/rar Tl „vână subțire prin care vine laptele în uger”.

2° TDO/rar Mh „șanț de irigație": De-acolo ne trimeaseră la... să le facem vinele pentru a... să irigăm, să să... irigăm apa, să curgă [...] la desfăcutu *izvo̯árelor*, am desfăcut *izvo̯árele*/956; cf. b â l v á n[2] 2°...

3° ~ **de ápă tămâiát** TDO/rar Gj „obicei conform căruia, la patruzeci și patru de zile după înmormântare, o persoană care apă la trei case, drept pomană pentru mort"; cf. á p ă 2°...

IZVORÁ vb. I TDM II/rar Ph „a izvorî"; cf. c l o c o t í 2°...

IZVORÁN s. m., pl. *izvoráni* AO/933, 958; AMD/702, 772 „locuitor din comunele Izvoru, Izvoarele, Coada Izvorului, Izvorălu".

IZVOREÁLĂ s. f. GM/rar Tr „glugă din mănunchiuri de cânepă (puse la i z v o r â t)": [Cânepa] dă toamnă... te duci ș-o culegi și p-aia, o strângi așa grămadă, o faci un fel, cică dă *izvo̯reálă*/808; cf. c ă p i ț ă 8°...

IZVORÍ v. **izgorí.**

Î

ÎGI v. **hâgi.**

ÍLA v. **ála.**

ÎLDÁN v. **hâldán.**

ÎMBALONÁT adj., f. *îmbalonátă* GM/rar Db „balonat, umflat": Ș-a băut apă dă era stomacu-*mbalonát*, cum să zice la noi/791.

ÎMBALOTÁ vb. I tranz. și refl. pas. GM; TDM II/rar Db, Bz, Gr, Cl, Il „a (se) face balot (de tutun, de paie etc.)": [Tutunul] îl legăm, p-ormă-l *îmbalotám* GM/850; cf. î m p a c h e ț á 2°.

ÎMBALOTÁT s. n. GM/rar Tr „acțiunea de a î m b a l o t a".

ÎMBÁR v. **hambár 5°.**

ÎMBÁTE vb. III refl. GD/rar Tl [d. pământ] „a se bătători"; cf. b a t o g í...

ÎMBĂBIȚÁ vb. I refl. GD/rar Tl „a se îmbolnăvi de b a b i ț ă; a avea diaree": Mi *s-a-mbăgíțát* copilu/878; cf. c u f u r í...

ÎMBĂBIȚÁT adj. AMD/rar Tl „îmbolnăvit de b a b i ț ă; cu diaree"; cf. c u f u r í t...

ÎMBĂGÁ vb. I tranz. și refl. AFLR/rar Mh ; GD/rar Ct „a (se) băga".

ÎMBĂIERÁ vb. I tranz. AMD, Pl. 141/rar Ag, If „a pune baieră (la găleată)".

ÎMBĂLĂNÍ vb. IV intranz. AMD, h. 11/rar Cl, Il, Tl [d. părul omului] „a deveni b ă l a n pe alocuri, a încărunți"; cf. c ă r u i á...

ÎMBĂLEGĂRÁ v. **îmbăligărí.**

ÎMBĂLEGĂRÍ v. **îmbăligărí.**

ÎMBĂLIGĂRÁ v. **îmbăligărí.**

ÎMBĂLIGĂRÍ vb. IV tranz. și refl. pas. AMD, h. 305; GM/prin Tr și rar Db, If, Il, Tl „a (se) îngrășa terenul cu băligar"; cf. b ă l i g ă r í...

– var. **îmbălegărá** vb. I tranz. și refl. pas. AO; GO/prin Mh și rar Dj; **îmbălegărí** vb. IV tranz. și refl. pas. AO; AFLR/prin Gj, Mh și rar Vl, Dj, Ot; **îmbăligărá** vb. I tranz. și refl. pas. AO/h. 433; 467/Dj și prin Mh, Ot; AMD, h. 305; 384; AFLR/rar Ot, Tr.

ÎMBĂLOȘÁ vb. I refl. AO, h. 675/prin Dj si rar Vl, Mh, Tr [d. vin] „a se deprecia devenind bălos"; cf. b á l e...

ÎMBĂRBIÁ vb. I intranz. AO, h. 601; Pl. 75/rar Vl, Gj; [fig., d. planta de porumb] „a-i crește mătasea"; cf. î n c h i c á, m ă t ă s í.

ÎMBĂRBURĂTÚRĂ s. f. AMD, Pl. 133/rar Ph „semn de recunoaștere la oi constând din ciuntirea vârfului urechii"; cf. c i u l i t ú r ă...

ÎMBÂRNÁ vb. I refl. AMD/rar Db [d. cer] „a se acoperi cu nori, a se înnora": *S-a-mbîrnát* ceru, plouă/ 700; cf. b o r í 3°...

ÎMBÂRNUÍ vb. IV tranz. GM/rar Vn „a așeza, a bate bârnele la casă pentru a ridica pereții"; cf. b â r n u í...

ÎMBEREGĂȚÍ vb. IV AFLR/rar Ot; GM/rar Ot [d. animale sălbatice] „a ataca, a rupe prada la beregată": Găsiră oaia pe spate, *omberegățíse*-aicea și cura sângele țuțur GM/762; cf. î n g â t u í.

ÎMBETELÍ vb. IV tranz. GM/rar Tr „a aranja, a găti mireasa cu beteală".

ÎMBETÍ vb. IV tranz. 1° AO, h. 270/rar Mh „a înfășura, a face sul": [Clătitele] *le-mbetím* cu brânză, magiun, marmeladă/961.

2° TDO/rar Mh „a împături (haine, hârtie)": Le uscam [rufele], după ce le uscam

de-acolo le-ntindeam, le trăgeam cu mâna. Le puneam pe genunche şi le-ntindeam mai umede-aşa şi pe urmă le-*mbeţiám* şi le trăgeam iar şi le-aşezam *îmbetíte* /954; cf. î n d o p l í, î n t o c m í 2°.

ÎMBEZNÁ vb. I intranz. AO, h. 766; AO/Pl. 41/rar Gj „a se face beznă, a se întuneca": Mă duc cu oile să cineze până *îmbezn*ḑ*ázǎ* bine, h. 766/913; cf. î n n e g u r á, î n t u n e c á l °, î n t u n e r i c í.

ÎMBEZNÁT s. m. GM/rar Gr [în descântece] „termen eufemistic pentru dracul; necurat"; cf. b é n g a...

ÎMBINÁ vb. I refl., în expr. **a se ~ zíua cu noáptea** AO, h. 308/rar Gj; ind. prez. 3 sg. *se îmbineázǎ/rar* Mh „a se îngâna ziua cu noaptea, a se lumina de ziuă"; cf. c u n o á ş t e...

ÎMBIRUÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 96; GM/rar Db, Cl; GD; AFLR/rar Cţ „a birui, ă înfrânge": Acuma-i destul de bine, n-am ce zice, da... *îngíruie* greutăţile care le-am suferit AFLR/892. Şi noaptea, la unspe noaptea a murit, de titanus, n-a... n-a avut ce să-i facă ş-acolo, a fost prea-*ngíruít* GD/894; cf. b i z u í 1°...

– var. **înghiorí** (4 sil.) vb. IV tranz. GD/rar Cţ.

ÎMBLÁ vb. I AO; Pl. 9; AFLR/prin Dj şi rar Gj, Mh; GM/rar Bz, Ot, Gr, Il; GD/rar Cţ „a umbla": Să făcea mascaţi şi *îmblá* pă stradă GD/895; cf. p â ş í.

ÎMBLĂNÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. AFLR/rar Gj „a (se) căptuşi (căruţa, carul, uşa) cu scândură, cu b l a n ă".

ÎMBLÂNDÍ vb. IV refl. AMD, h. 13/rar Db „a-şi încreţi fruntea a mirare": Să răieşte când să posomorăşte, *să îmblîndéşte* când să miră/812; cf. î n c r e ţ i í.

ÎMBLÂNJÍ v. **îmblânzí.**

ÎMBLÂNZÍ vb. IV tranz. şi refl. GO/rar Mh; AMD/rar Tr „a face blânde, a face, a produce urticarie": Furnica pe unde trece pe piele *te îmblînzéşte* ca un pojar/950. *Îmblînjéşte* pielea, se băşică AMD/794. *S-a îmblînzít* pielea pă tot capu AMD/807.

– var. **îmblânjí** vb. IV intranz. AMD/rar Tr.

ÎMBLOCÁ vb. I refl. AMD/rar Ot [d. localităţi] „a se uni cu mai multe (formând un bloc), a face corp comun; a se comasa": Acu văz că [Ghimpăţeni] *s-a-mblocát* cu noi, altădată a fost comună separată/773.

ÎMBOBOCÍ vb. IV 1° tranz. GO/rar Dj, Ot „a împodobi cu boboci şi cu flori (naturale sau artificiale)": Şi-i înfăşii [pe socri, la nuntă] cu brâuri roşii şi-i *îmbobocêsc* şi-i fac aşa de frumoşi/985; cf. b o b o c í...

2° intranz. şi refl. AO, h. 665/prin Dj; AMD, Pl. 71–72/rar Db, Br, Cl, Tl, Cţ [d. viţa-de-vie] „a înmuguri": Via a-nceput *a-mbobocí* AO/971; cf. b u m b í[1]...

ÎMBOÍ vb. IV tranz. AO, Pl. 62/rar Dj „a însemna oile cu vopsea": [Oaia] *o-mboím* cu vopsea, o potricălim în ureche, ca s-o cunoşti/971; cf. c ă n í 1°...

– var. **îmboiá** vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *îmboiéz* AO, Pl. 62/rar Mh.

ÎMBOIÁ v. **îmboí.**

ÎMBOLBOJÍ vb. IV tranz. GM/rar Vl „a înfăşura, a obloji, a lega (o rană)": Şi frunza aia [de salcie] o dam pân apa lui [= copilului mic], şi la urmă i-o aşterneam pă scutecele lui acolo, şi-i *îmbolbojéám* bine, bine, şi-l înfăşam/ 756 ; cf. p ă l í 6°.

ÎMBOLDEÁLĂ s. f. 1° GM/rar Br; GD/rar Tl „acţiunea de a î m b o l d i 1°": Îmboldeá, umplea peretele cu pământ până sus, aia era-*mboldḑála* GM/742; cf. b u l g ă r e á l ă...

2° AMD, h. 178; TDM II/rar Br „pământ, lut (amestecat cu paie) cu care se îmboldeşte": Băgăm în şipci, apoi dai cu *îmboldḑála* AMD/738. După ce-l îmboldea [peretele], lăsa să se usuce *îmboldḑál*-aia TDM II/742; cf. a r u n c ă t ú r ă 3°...

ÎMBOLDÍ vb. IV 1° intranz. AMD, h. 177, 178; GM; GD/rar Bz, Br, Cl, Tl „a umple cu lut, a lipi pereţii": *Îmboldḑá,* umplea peretele cu pământ până sus GM/742. Pereţii toţi îi baţi cu stuf. Ş-atunci începi, mâna-ntâi noi îi spunem *îmboldeşti* GD/872; cf. ar u n c á 4°...

2° tranz. GM/rar Db [fig.] „a agasa, a sâcâi; a provoca": Te duci la horă şi dacă aia, muierea lui, mai zice cevaşilea, te mai *îmboldéşte,* mai zice ceva, vino acasă/811; cf. z d r o n c ă n í 3°.

ÎMBOLDÍT s. n. GM/rar Br „acţiunea de a î m b o l d i 1°"; cf. b u l g ă r e á l ă...

ÎMBOLNĂVÍ vb. IV intranz. GO; AFLR/rar Dj, Ot; GM/rar Vl, Ag, Ot, Il „a se îmbolnăvi": Eram în Târgu Frumos când *am îmbolnăvít* GM/683; cf. a p u c á 3°...

ÎMBOLNĂVICIÓS adj., pl. *îmbolnăviciósi,* f. *îmbolnăvicioásă,* pl. *îmbolnăvicioáse* AMD, h. 91, 92/rar Tr „bolnăvicios"; cf. b a ş o l d í u...

ÎMBOMBÁ vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se îmboámbă* AFLR/rar Gj [d. vin, în fermentaţie] „a se umfla, a creşte (în butoi)"; cf. f i e r b â n t á 2°...

ÎMBOMBARDÁ vb. I tranz. GM/rar If „a bombarda".

ÎMBOMBARDAMÉNT s. n. GM/rar Ot „bombardament".

ÎMBONŢÁT adj., pl. *îmbonţáţi* GM/rar Vl „bosumflat".

ÎMBORĂŞCĂÍ v. **îmboroşcăí 1°, 2°.**

ÎMBORDOŞÁ vb. I intranz. AMD, h. 616/rar Tl [d. cereale] „a i se forma burduful; a înspica"; cf. g u ş á...

– var. **îmburdioşá** (5 sil.) vb. I refl. AMD, h. 616/rar Cţ.

ÎMBOROŞCĂÍ vb. IV 1° tranz. şi intranz. GM/rar Ot „a murdări, a mâzgăli": Dacă nu ştiu, ce vrei să scriu la tablă? *Îmborăşcăi* şi eu p-acolo/767.

2° refl. GM/rar Gr, Ot, Ag „a se repezi, a se năpusti": [Boul] se-*mborăşcăie* la toată lumea, să nu s-apropie nimeni de el/763; cf. b u ş n i 2°...

– var. **îmborăşcăí** vb. IV 1° intranz. GM/rar Ot; 2° refl. GM/rar Ag, Ot.

ÎMBORŢĂŞÁ v. **îmborţoşá.**

ÎMBORŢOŞÁ vb. I intranz. şi refl. AO, h. 612/rar Mh; AMD, h. 616/prin Cţ şi rar Vl, Tr, Cl, Il [d. cereale] „a face b o r ţ; a înspica"; cf. g u ş á...

– var. **îmborţăşá** vb. I intranz. AO, h. 612/rar Mh.

ÎMBORŢOŞÁT adj. AMD, h. 616/rar Il [d. grâu] „îmbobocit, gata să-i dea spicul".

ÎMBOTEZÁ vb. I tranz. GM; AFLR/rar Db, Ot „a boteza".

ÎMBRĂCÁ vb. I intranz. AFLR/rar Ag „a se îmbrăca".

ÎMBRĂCAT adj., f. *îmbrăcátă* 1° AMD, h. 595; GM/rar Ag, Cl [fig.; d. un teren, o suprafaţă] „acoperit, plantat în întregime": Curte *îmbrăcátă* cu peri GM/787. Câmpu care e *îmbrăcát* cu bucate să zice ţarină AMD/856.

2° AO, h. 799, 800/rar Gj, Mh [d. oi] „cu lână multă, deasă (şi lungă)"; cf. p l ă v i ţ 3°.

ÎMBRĂCĂMÍNTURI s. f. pl. AFLR/rar Db „haine, veşminte"; cf. c o s t u m á ţ i e...

ÎMBRĂCĂTÚRĂ s. f. 1° AO, Pl. 38; GO/prin Vl „îmbrăcăminte": Am stat vreo patru ani de zile fără leafă, cu mâncare şi-*mbrăcătúră* GO/909; cf. c o s t u m á ţ e...

2° AFLR/rar Gj „căptuşeală (la haine)"; cf. a s t á r.

ÎMBRĂNIŢÁT adj., **loc ~** AMD, h. 343/rar Tl „loc c u b r a n i ţ ă; brazdă în răsadniţă"; cf. i s t í c 1°...

ÎMBRĂZDÁ vb. I refl. pas. AO, h. 597/rar Mh „a se brăzda, a se ara".

ÎMBRÂNCIUIÁLĂ s. f. GM/rar Db „îmbrânceală"; cf. b r â n c i u i á l ă.

ÎMBRÂNZÍ vb. IV refl. GM/rar Br [d. săpun, la preparare] „a se face grunţuros ca laptele brânzit, a se brânzi": [Săpunul] *să-mbrînzéşte* ca mămăliga/742; cf. u r d i[1] 2°.

ÎMBREÁNĂ v. **mreánă.**

ÎMBREZÁ vb. I tranz. AFLR/rar Dj „a însemna cu sânge, a înroşi obrajii copiilor (în cadrul unui obicei la tăierea porcului)": Când îl taie porcu, cheamă copiii lângă el, dacă sânt mici [...] aşa să spune, că... „vino *să te-mbrezéze* tăticu cu sânge", *îmbrezḑázǎ* cu sânge în frunte, în barbă şi-n obraji, ca să fie sănătoşi şi roşii toată viaţa lor/983.

ÎMBROBODÁ vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *îmbróbodă* AFLR/rar Ag „a acoperi

capul miresei cu o basma, ca semn al trecerii în rândul nevestelor, al femeilor": [Mireasa] să aşază pă butoi şi o *îmbróbodă*, cum se spune/675. Naşa avea cârpoi din ăla şi *te-mbrobozá* AFLR/671; cf. î n v ă l í 2°, l e g á 1°

– var. **îmbrobozí** vb. IV tranz. AFLR/rar Vl; **împrobozí** vb. IV tranz. GM/rar Vl; **împropozí** vb. IV tranz. GO/rar Vl, Gj.

ÎMBROBODEÁLĂ s. f. AMD, h. 17 MN/rar Tr [fig.] „albeaţă pe ochi"; cf. c a t a r á t ă...

ÎMBROBODORÍ vb. IV refl. GM/rar Bz „a se îmbrobodi": Biata babă *să-mbrobodiríse* şi c-un suman, cu un zăbun/732; cf. b u b u r u j á...

ÎMBROBOZÍ v. **îmbrobodá**.

ÎMBRODÁTĂ adj. f., pl. *îmbrodáte* GM/rar Cl „brodată".

ÎMBRUCÁ vb. I tranz. 1° AO, Pl. 85/prin Mh şi rar Gj [d. albine] „a înţepa": [Albina] muşcă, împunge, mă-*mbrúcă*/948; cf. c i o c n í 2°...

2° var. **îmbrutá** vb. I refl. AFLR/rar Ag [d. nimfa viermilor de mătase] „a ciocni gogoaşa, pentru a ieşi din găoace": Borangicu să-l tragem mai înainte, că *să-mbrutá* la urmă şi ne-nvia gogoşile, învia, înflutura/690.

– var. 1° **îmbufá** vb. I tranz. AO, h. 582; Pl. 85/prin Gj, Mh.

ÎMBRUMÁ vb. 1 refl. AFLR/rar Ot [d. iarbă] „a se face, a deveni albă, brumată, a se bruma".

ÎMBRUTÁ v. **îmbrucá 2°**.

ÎMBUCÁTĂ adj. f., pl. *îmbucáte* AO, h. 210/rar Ot [d. şindrile] „care se îmbucă, care se îmbină una cu alta"; cf. î n c h e r t e c á t e, u l u c á t ă.

ÎMBUCĂTÚRĂ s. f., pl. *îmbucătúri* GM/rar Ag, Db, Ph „mâncare dată de pomană zilnic timp de şase săptămâni după înmormântare": Se dă *îmbucătúrĭ*, aşa să spune la noi, dă pomană, nouă-*mbucătúrĭ* cu farfurii la fiecare-*mbucătúră* şi cu batistă/682.

ÎMBUCĂŢÍ vb. IV tranz. TDD/ rar Tl „a tăia carnea în bucăţi": [La găină] i-*o-mbucăţim* carnea, taie butu, aripă ce este cu cuţitu tot, împarţi în jumate dacă vrei îi faci borş/878; cf. b u c ă ţ e l í...

ÎMBUFÁ v. **îmbrucá 1°**.

ÎMBUFNÍ vb. IV intranz. GM/ rar Cl „a da buzna; a năvăli, a bufni"; cf. b u ş n í 2°...

ÎMBUÍ vb. IV intranz. AO, h. 665/rar Gj [fig.; d. viţa-de-vie] „a da mugurii, a înmuguri": Are căpuşe *ambuít* via/938; cf. b u m b í[1]...

ÎMBULGĂREÁLĂ s. f. GM/rar Cl, Il „acţiunea de a î m b u l g ă r i 2°"; cf. b u l g ă r e á l ă...

ÎMBULGĂRÍ vb. IV tranz. şi refl. 1° GM/rar Vn, Bz, Br; GD/rar Tl „a (se) lovi cu bulgări (de pământ, de zăpadă) sau cu pietre": Te-*mbulgăréşte* cu bolovani noaptea, nu poţi să te-apropii acolo GM/727.

2° AMD, h. 178; GM; TDM III/Cl, Il şi rar Bz, Br, Cţ „a (se) umple cu bulgări de lut pereţii casei; a (se) lipi": Şi dup-aceea să face pământ cu paie şi să-ndeasă pântre alea [= nuiele] p-acolo, îmbulgăreal-aşa, *să-mbulgăréşte* TDM III/ 863; cf. a r u n c á 4°...

ÎMBULUCÍ vb. IV refl. GM/rar Gr „a se buluci, a se grămădi"; cf. s t o l í 1°.

ÎMBULUCÍTE adj. f. pl.GD/rar Cţ [d. oi] „bulucite, îngrămădite"; cf. c h i ţ á ţ i...

ÎMBUMBÁ vb. I 1° refl. AO, h. 288/rar Vl, Gj; AMD, h. 478/rar Ag, Vn, Gl, Bz, Br „a se încheia la nasturi"; cf. î n c h e i á 2°, î n c h i o t o r á, î n c o p c i á 2°.

2° var. *îmbumbí* vb. IV intranz. AO, h. 665/rar Vl, Gj, Dj [d. viţa-de-vie] „a înmuguri"; cf. b u m b í[1]...

ÎMBUMBÍ v. **îmbumbá 2°**.

ÎMBUNÁ vb. I intranz., ind. prez. 3 sg. *îmbúnă* GO/rar Mh „a se învoi, a accepta": [Vorniceii] să duc la fiecare [cu plósca şi invită la nuntă]; care-*mbúnă* să duc, care nu, ăla nu bea de pe ploscă/944; cf. a d ú c e 2°...

ÎMBUNÁRE s. f. GM/rar Vl „învoială, înţelegere".

ÎMBUNGENEÁLĂ s. f. AO, Pl. 46/rar Mh „ceaţă deasă"; cf. b o á g h e...

ÎMBURDIOŞÁ v. **îmbordoşá**.

ÎMBURENÁ vb. I refl. AMD, h. 592/rar Ag „a se umple de buruieni"; cf. b u r u í 2°.

ÎMBURICÁT adj., f. *îmburicátă* GM/rar Vn „încărcat cu vârf": Era căruţa-ncărcată-*mburicátă*/733; cf. b u r í c 5°...

ÎMBURIENÁT v. **îmburuienát**.

ÎMBURUIENÁT adj., f. pl. *îmburuienáte* GM/rar Db, Cl „plin cu buruieni; înţelenit"; cf. b u r i e n ó s...

– var. **îmburienát** adj. TDM III/rar Db.

ÎMBUTĂŞÍTĂ adj. f. AO, h. 661/rar Ot [d. viţa-de-vie] „butăşită, cu butaşi".

ÎMBUTOŞÁ vb. I intranz. AO, h. 661/rar Dj „a butăşi"; cf. b u t ă c í...

ÎMBUTUCÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 66–67/rar Il „a înmulţi (viţa-de-vie) prin butaşi"; cf. b u t ă c í...

ÎMBUTURUGÍ vb. IV refl. AMD, Pl. 52–53/rar If [d. cereale] „a înfrăţi"; cf. a r u n c á 1°...

ÎMBUZEÁLĂ s. f. AMD, Pl. 135–136/rar Tr „îmbulzeală, înghesuială, îngrămădeală": A stat îmbuzite [oile]. După *îmbuzeálă* le-am pornit/783; cf. g l o á t ă 1°...

ÎMBUZÍTE adj. f. pl. AMD, Pl. 135–136/rar Tr [d. oi] „îmbulzite, îngrămădite"; cf. c h i ţ á ţ i...

ÎMPACHETÁ vb. I 1° GO/rar Mh „a pune, a aşeza cu grijă unele alimente, în vederea conservării": [Cârnaţii] *i-mpaketắm* la borcan/940.

2° AFLR/rar Gj; Gr „a strânge în baloţi (în pachete) paie, frunze etc.": La arman să făcea paie. Mai *împaketám* şi aci la val/833. Ne duceam la pădure de stejar, dărâmam frunza, *o-mpaketám* frumos, o uscam sus acolo între doi stejari şi o făceam frunzar/905; cf. î m b a l o t á.

ÎMPAIENTÁ vb. I tranz. şi refl. pas. 1° AO, h. 194; GO/prin Dj şi rar Mh, Ot; AMD, h. 177; GM/rar Db, Bz, Tr, Gr, Il „a (se) bate paiantă (la casă)".

2° AMD, h. 189; AFLR/rar Ag, Db „a bate, a pune căpriori, stâlpi, grinzi etc. (la casă)".

3° GO/rar Vl „a căptuşi pereţii fântânii, ai puţului (cu scânduri)".

– var. 1° **împaienţí** vb. IV tranz. AO, h. 194/rar Mh; TDM III/rar Db; **împăientá** vb. I tranz. şi refl. pas. TDM III/rar Db.

ÎMPAIENTÁRE s. f. GM/rar Br „acţiunea de a fixa paianta (la casă)": Tocurile [uşilor] să face odată *cu-mpaientárea* casei/751.

ÎMPAIENŢÍ v. **împaientá 1°**.

ÎMPARFUMÁTĂ adj. f., pl. *împarfumáte* GM/rar Cl „parfumată".

ÎMPÁRTE v. **împărţí**.

ÎMPÁRTELE s. pl. art. GM/rar Ag „porţiile de colivă şi prescură care s e î m p a r t la toţi cei prezenţi la parastas": Să face *împártele* la biserică şi-a terminat cu mortul/682.

ÎMPĂCÁ vb. I 1° refl. AFLR/rar Mh, Dj; GM; AFLR/rar Db, Vn, Bz, Il, Tl [d. părinţii viitorilor miri] „a se înţelege, a se învoi asupra zestrei şi a căsătoriei tinerilor": *Să-mpăcá* cât îi dă, cum îi dă, cu cât, de cât e mobila AFLR/970; cf. v ó r b ă.

2° tranz. GM/rar Bz, Il; AFLR/rar Cţ [d. părinţii tinerilor căsătoriţi fără asentimentul familiei] „a ierta": Şi totuşi a venit la un an dă zile [după ce tânăra fugise], *a-mpăcát*-o, a făcut nuntă AFLR/900.

3° tranz., ~ *múzica* AFLR/rar Tl „a angaja, a tocmi muzicanţii"; cf. t o c m í 2°.

4° tranz. AFLR/rar Gj „a linişti hrănind (animale, păsări)"; cf. p o t o l í 1°.

5° refl., ind. prez. 1 sg. *mă împắc* TDM I; AFLR/rar Bz, Ot „a se reconcilia"; cf. p ă c á.

ÎMPĂCĂCIÚNE s. f. 1° AMD, h. 154; GM/prin Tr şi rar Vn, Bz, Br, Gr, Il „înţelegere în vederea căsătoriei, logodnă": Duminică seara când să face logodna, cum să face la noi, adică *împăcăcúnea* GM/745; cf. a ş e z á t....

2° GO/rar Dj „prima vizită pe care o fac părinții și rudele miresei părinților mirelui, la câteva zile după nuntă”; cf. c á l e 3°...; **a se dúce pe ~** TDO/rar Dj [d. părinții miresei] „a face prima vizită părinților mirelui, la câteva zile după nuntă”; cf. c ínste 3°...

3° GM/rar Il; GD/rar Tl, Cț „obicei conform căruia viitorul mire (cu părinții) se întâlnește cu socrii în vederea împăcării, după ce tinerii s-au căsătorit fără voia părinților”; cf. i e r t ă c i ú n e 3°.

4° GM/rar Ag, Bz, Ot, Gr „prima vizită pe care o fac tinerii căsătoriți, la câteva zile după nuntă, la părinții fetei sau la nași”; cf. c á l e 2°...

ÎMPĂCĂLÍ vb. IV tranz. și refl. AMD/rar Tr „a (se) păcăli”; cf. m i n c i ú n ă 2°, m i n ț í 1°.

ÎMPĂIÁ vb. I 1° tranz. GM/rar Gr „a paște oile pe mirişte, hrănindu-le cu paie”: [Vara, oile] *le-mpăi̯ám* pă răpițişti p-acolo, pă orzişti/827.

2° tranz. și refl. pas. GM/rar Ag, Ot „a (se) scutura grâul de pe arie pentru a separa boabele de paie (la treieratul cu cai)”: [Grâul] îl luam la-*mpăi̯át* cu furci, așa-l scuturam până când *să-mpăi̯á* el, să făcea bine-așa, să toca el bine/690; cf. p ă i á.

3° tranz. AMD, Pl. 90/rar Tr „a înveli, a acoperi cu paie (stupii pușii la iernat)”; cf. î m p ă n á 3°, î m p e r i n á.

ÎMPĂIEJENÁ v. **împăienjená 1°**.

ÎMPĂIEJINEÁLĂ s. f. AMD, h. 17 MN/rar Ot „albeață pe ochi”; cf. c a t a r á t ă...

ÎMPĂIENJENÁ vb. I 1° refl. AO, h. 34/rar Ot; AMD, h. 17 MN/rar Ot [d. ochi] „a se acoperi de albeață”.

2° var. **împuienjená** vb. I refl. AMD, h. 114/rar Gr [d. ochi] „a se încețoșa din cauza amețelii”; cf. f l u t u r í 1°.

– var. 1° **împăiejená** vb. I refl. AMD, h. 17 MN/rar Gr.

ÎMPĂIENJINÁRE s. f. AO, Pl. 12/rar Dj „stare de amețeală”; cf. a n e m í e 1°...

ÎMPĂIENTÁ v. **împaientá 1°**.

ÎMPĂLĂRIÁ vb. I tranz. GD/rar Tl [fig.] „a strânge năvodul”.

ÎMPĂLĂȘETÚRĂ s. f. AMD/rar Ph „semn în urechea oii, constând din tăietură la vârf”; cf. c i u l i t ú r ă...

ÎMPĂMÂNTENÍ vb. IV tranz. și refl. GM/rar Bz, If „a (se) împroprietări (cu teren, cu pământ)”: L-*a-mpămîntenít* cu pământ, i-a dat loc de casă aicea și încă patru hectare tot în comună/822; cf. p r o p i e t ă r í.

ÎMPĂMÂNTENÍRE s. f., pl. *împământeníri* GO/rar Vl; AMD/rar Bz „împroprietărire”; cf. î m p r o p i e t ă r í r e.

ÎMPĂMÂSTÍ vb. IV refl. AMD, h. 545/rar Cț [d. aluviuni] „a se depune formând p o m o s t e a”.

ÎMPĂNÁ vb. I tranz. 1° și refl. pas. AO, h. 594; GO; TDO/Dj, Ot și rar Vl; AMD, h. 601/prin Vl, Ot și rar Ag; ind. prez. 1 sg. *împắn* AO/prin Vl și rar Gj, Dj „a (se) completa semănătura (de porumb) cu boabe noi (acolo unde nu au răsărit plante)”; cf. c â r p í 1°...

2° și refl. pas. GM/rar Gr „a (se) presa, a (se) tasa pământul în jurul coardei de viță-de-vie (cu ajutorul unei vergele)”: Vergeaua de fier se bagă din nou pă lângă ea în ambele părți și *să-mpănắză* [...] ca să poată lipi pământu de ea, dă viță, mai repede/835; cf. j u c á 3°, o t â n c í 6°, p a s á, p ă p u ș í 2°.

3° AO, h. 691/rar Mh „a înveli, a acoperi cu paie stupii pușii la iernat”; cf. î m p ă i á 3°...

4° AMD/rar Ot „a se răspândi (pe un teren), a împânzi”: Merg [oamenii din sat la lucru] pe la Pitești, pe la Pietroșani... *au împănát* țara/773; cf. î m p â n z u í, p â n z ă 6°, r ă s p ă n d í.

ÎMPĂNÁT s. n. AO, h. 594; GO/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 619/rar Tr „acțiunea de a î m p ă n a l°”; cf. c â r p e á l ă 1°....

ÎMPĂNĂTOÁRE s. f., pl. *împănătóri* AMD, Pl. 112/rar Db „chingă la război”; cf. b l ă n í ț ă 4°...

ÎMPĂPURÁ vb. I refl. pas. AMD/rar Db „a se pune papură, a se înfunda cu papură gardina butoiului”.

ÎMPĂPUȘÁ v. **împăpușí**.

ÎMPĂPUȘÍ vb. IV tranz. GM/rar Vn, Bz, Br, Cl, Il „a aranja foile de tutun în păpuși”: [Tutunul] l-*împăpușám*, puneam foaie peste foaie/746; cf. p ă p u ș í 1°.

– var. **împăpușá** vb. I tranz. și refl. pas. GM/rar Vn, Br, Cl.

ÎMPĂRÁT s. m., pl. *împărắți* AMD, h. 160/rar Ot „mire, ginere”; cf. g í n e r e 1°...

ÎMPĂRĂGINÍ vb. IV refl. AO, h. 588/rar Dj [d. pământul lăsat nelucrat mai mulți ani] „a se face pârloagă, a deveni paraginǎ; a se părăgini”; cf. î m p â r l o g í, p i r l o g í.

ÎMPĂRĂTEÁSA s. f., pl. *împărătése* AMD, h. 160/rar Ot „mireasă”; cf. m í r ă, n ú n ă 4°.

ÎMPĂRĂTÉSC adj., *hambárul ~* AFLR/rar Tl „hambarul, lada în care turcii adunau dările localnicilor”: Duceai zeciuiala la hambaru, *hambáru-mpărătésc*, c-așa-i zicea/878.

ÎMPĂRĂTÉȘTE adv. AMD, h. 160/rar Ot „în calitate de î m p ă r a t, de mire, ca î m p ă r a ț i i”: [La nuntă] s-a-mbrăcat *împărătéște*/762.

ÎMPĂRȚÁNIE s. f. GO/rar Vl; AMD; GM/rar Tr, Gr, Il „aliment î m p ă r ț i t, dat de pomană”: Ne ducem la părinți cu câte o sticlă de vin, *cu-mpărțánie* GM/785; cf. î m p ă r ț e á l ă, î m p ă r ț i t ú r ă, p ă r ț e á l ă.

ÎMPĂRȚEÁLĂ s. f., pl. *împărțéli* GM/rar Br, Cl „aliment dat de pomană, î m p ă r ț i t”; cf. î m p ă r ț á n i e...

ÎMPĂRȚÍ vb. IV tranz. și refl., ind. prez. 3 sg. *(se) împărțéște* AMD; GM; AFLR/Db, prin Tr, Gr, Cl și rar Ag, Vn, Bz, Br, Ot, Il; AFLR/prin Cț și rar Tl; *împárte* AMD; GM/rar Vl, Vn, Il „a (se) da de pomană (produse alimentare)”; cf. p ă r ț í.

– var. **împárte** vb. III tranz. și refl., ind. prez. 1 pl. *împártem* AFLR/rar Tl.

ÎMPĂRȚÍT s. n. GM/rar Cl „acțiunea de a î m p ă r ț i”.

ÎMPĂRȚITÓR s. n., pl. *împărțitoáre* 1° AO, Pl. 139/rar Dj, Ot „unealtă cu care se împart și se ascut dinții ferăstrăului sau ai baschiei, unul la stânga, altul la dreapta; dințar”; cf. c e a p r á z 3°...

2° AMD, h. 644/rar Ag „schimbătoare la coarnele plugului, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

ÎMPĂRȚITÚRĂ s. f., pl. *împărțitúri* AFLR/rar Tl „aliment dat de pomană”: Să dă de pomană atunci, să face *împărțitúr'* la Drăgaică/871; cf. î m p ă r ț á n i e...

ÎMPĂTRÁT adj., f. pl. *împătráte* AMD; GM/rar Tr „pătrat”.

ÎMPĂTURÁ vb. I GM/rar Cl „a acoperi cu o pătură”: Aducem fie un sac sau fie o foaie de preș, ceva și-l *împăturám* [porcul] ca să facă șorici deschis, moale/866; cf. a c o p e r í...

ÎMPÂNZÍ vb. IV tranz. și refl. pas. 1° GM/rar Db, Ot, Gr „a (se) acoperi mortul (sau a îmbrăca sicriul) cu o pânză”: Mortul are o pânză pă ochii lui ca cum *să-mpînzéște*/827.

2° GO/rar Vl „a (se) înveli, a (se) acoperi porcul după pârlit (cu o pânză, cu o pătură etc.) pentru ca șoriciul să fie moale”: [Porcul pârlit] *să-mpînzăște* cu o țoală cu ceva/907; cf. a c o p e r í...

ÎMPÂNZÍT s. n. GM/rar Tr „bucată de pânză cu care se acoperă mortul”: Peste el [= mort] îi pune *împînzít* zâs, *dă-mpînzítu-ăla* peste el, îi dă cearșafu și d-aci dă macatu/794; cf. b o i 1°...

ÎMPÂNZUÍ vb. IV GM/rar Il „a se răspândi pe toată suprafața; a împânzi locul”; cf. î m p ă n á 4°...

ÎMPÂNZUÍȚI adj. pl., f. *împânzuíte* GM/rar Gr „răspândiți pe un teren, acoperindu-l în întregime”: [Oile sunt] *împînzuíte* pe câmp/830.

ÎMPÂRGUÍ vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se împârguiéște* AO, h. 668/rar Ot; AMD, h. 618; Pl. 74–75/prin Gr și rar Ot,

Tr, If, Cl, Il, Tl, Cț; *se împârguie* AMD; GM/rar Ot, Tr, Gr, Cț „a se pârgui"; cf. c o d ă l b í...

ÎMPÂRGUÍT adj., pl. *împărguiți*, f. *împârguită*, f. *împârguite* AO, h. 614/rar Ot; AMD, h. 618; Pl. 74–75; GM/rar Db, Tr, If, Gr, Cl, Cț „dat în pârgă, pârguit": Că eu, dacă m-am măritat, nu era nici strugurii *împărguiți*/ GM/832; cf. î m p o p i s t r á t.

ÎMPÂRLOGÍ vb. IV refl. AMD, h. 592/rar Bz, Ot, Cț [d. un teren necultivat mai mulți ani] „a se face, a deveni pârloagă"; cf. î m p ă r ă g i n í...

– var. **împirlogí** vb. IV intranz. și refl. AO, h. 587, 588/Dj și rar Mh, Ot.

ÎMPCHETORÁ v. **închiotorá**.

ÎMPELINÁT adj. AMD, Pl. 80–81/ rar Ot [d. vin] „cu pelin".

ÎMPELMÁ v. **împielmá 1°**.

ÎMPERCIÁ vb. I tranz. AMD, h. 276/ rar Tr „a însemna oile cu vopsea, pentru a le recunoaște"; cf. c ă n í 1°...

ÎMPERCIÁT adj., f. *împerciátă* AMD/ rar Gr „mânjit, murdar, pătat".

ÎMPERECHEÁ vb. I tranz. GO; TDO/rar Gj, Mh, Dj „a împărți și a tăia, dintr-o piele de porc, fâșii corespunzătoare unei perechi de opinci": După ce să usca pielea [de porc] lângă sobă, *o-mpăreĸám*, făceam opinci TDO/923.

ÎMPERINÁ vb. I tranz. AO, h. 691/ rar Tr „a înveli, a acoperi (cu stuf) stupii puși la iernat"; cf. î m p ă i á 3°...

ÎMPESTRIȚÁ vb. I refl. AMD, h. 27/ rar Db [d. om] „a se umple de pistrui, a se pistruia": *S-a-mpestrițát* pă ochi/815.

– var. **împistrițá** vb. I refl. AO, h. 50/ rar Mh.

ÎMPESTRIȚÁT adj., pl. *împestrițáți*, f. *împestrițátă* AMD, h. 27/rar Bz „cu pistrui"; cf. a b r á ș 1°...

2° AMD, h. 14, 15/rar Ag „șașiu"; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

3° GM/rar Il „desperecheat, diferit": Luase unu dă dindărăt d-aicea și unu dă dinainte d-aicea; îi luase *împestrițáț*/ așa [caii]. Care era mai buni p-ăia-i alesese/ 852.

ÎMPETECÁT adj., pl. *împetecáți* AFLR/ rar Gj „peticit".

ÎMPETRÉCE vb. III refl. GD/rar Tl „a petrece, a se distra"; cf. p e t r é c e 4°, v e s e l í.

ÎMPEȚÁNIE s. f. **1°** GO/rar Dj „pețit, pețire": Deodată s-a ajuns la-*mpețánie*/ 976; cf. p e ț i á l ă, p i ț í e.

2° AO, h. 174/rar Dj „logodnă"; cf. a ș e z á t...

ÎMPEȚEÁLĂ s. f, pl. *împețéli* AO, h. 174/rar Dj, Ot; AMD, h. 154/rar Ag, Ot „logodnă"; cf. a ș e z á t...

ÎMPEȚÍ vb. IV tranz. și refl. AO, h. 173; Pl. 20; TDO; AFLR/crt. „a (se) cere în căsătorie o fată în numele unui tânăr; a (se) peți"; cf. g r ă i t o r í...

ÎMPEȚITÓR s. m., pl. *împețitóri* AO, h. 173; GO/Vl, Mh, Dj, prin Gj și rar Ot „pețitor"; cf. c ă t ă t ó r...

ÎMPICÁ vb. I **1°** tranz. GM/rar Gr „a ținti, a lovi".

2° refl. AFLR/rar Db „a cădea, a pica".

ÎMPICIOROGÁ vb. I refl. AO, h. 903; TDO/rar Vl, Gj „a se întrema, a se întări, a se pune pe picioare": Puii de curcă îi lăsam *să se împičorogéze* TDO/921. [Moașa] stătea pă lângă lăuză până când *să* mai *čorogá* AFLR/704; cf. î m p u t e r n i c í 1°.

– var. *ciorogá* vb. I refl. AFLR/rar Ph.

ÎMPIEDICÁ vb. I **1°** AMD, h. 637/ prin Tr și rar Vl, Db, Ot, Gr, Tl, Cț „a pune p i e d i c ă la coasă".

2° AO, Pl. 100/rar Mh „a coase însăilând; a însăila"; cf. b u c ș í...

ÎMPIEDICÁT adj., f. *împiedicátă* **1° ~ la limbă** AO, h. 57/rar Gj [fig.] „peltic"; cf. b a l a m ú t...

2° AMD, h. 637/rar Vl, Db, Ot, Tr, Tl, Cț [d. coasă] „cu p i e d i c ă".

ÎMPIEIÁLĂ s. f. GO/rar Gj „căptușeală din piei, din blană la haine".

ÎMPIEÍTĂ adj. f. GM/rar Tr [d. haine] „căptușită cu piei": Scurteică-*mpeítă*/777.

ÎMPIELMÁ vb. I tranz. **1°** și refl. AO, h. 379; TDO; AFLR/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot „a (se) amesteca mălai cu făină de grâu (și alte ingrediente)": [Mălaiul] îl *împelmăm* cu făină de grâu AFLR/955. Punem făină de grâu și o *împelmăm* cu nițică sare și lăsăm la dospit id./970. Punem făină iar în el [mălai] dă să... îi spune că *să-mpelmează* asta cu faina TDO/934.

2° GO/rar Mh [fig.; d. lume, oameni] „a se diviza, a fi repartizat": Lumea trebuie *împelmátă*: unii să muncească, unii să servească, unii să scrie/953.

ÎMPIETRÁ vb. I **1°** tranz. și refl. pas. AMD, Pl. 75–76; GM/prin Db, Ot și rar Ag, Tr, Cl „a (se) trata (vița-de-vie, sămânța de cereale, firele de lână etc.) cu soluție de piatră vânătă (sau de piatră acră)"; cf. m u r á 3°, p i e t r u í, p o r z o l á, s o l á 2°.

2° var. **împietrí** vb. IV tranz. GM/rar Ph „a așeza, a pune piatră la temelia unei construcții": Pune un om care să pricepe d-o instalează [casa], *o-mpietrește*/713.

3° tranz. GM/rar Ot „a pune o piatră în buzunarul mortului pentru a nu deveni strigoi"; cf. î m p i e t r u í.

4° refl. AMD, Pl. 127–128; 146/rar Vl, Ot, If Gr [d. ugerul unei vite bolnave] „a se umfla și a se întări ca piatra"; cf. b o b o n á...

5° var. **împietrí** vb. IV refl. AMD, h. 40/rar Ag [d. glas] „a amuți, a dispărea": I *s-a-mpietrít* glasu dă frică/687; cf. g ú r ă 5°...

– var. 1° **împietrí** vb. IV GO/rar Mh, Ot; GM/rar Ph, Br, Cl, Il.

ÎMPIETRÁT adj., f. *împietrátă* **1°** GM/ rar Db, Gr „tratat cu soluție de piatră vânată".

2° GM/rar Tr [d. drum, șosea] „pavat cu piatră, pietruit": Era drum făcut, linie mare, de! Este piatră, *împietrátă*/778; cf. î m p i e t r u í t.

3° var. **împietrít** adj., f. *împietrítă* AMD, h. 201/rar Db [d. puț, fântână] „căptușit cu piatră".

4° GM/rar Tr [d. săpun, la preparare] „cu prea multă sodă (p i a t r ă 1°); aspru"; cf. b u b i n ț ó s...

5° GM/rar Db [d. un teren, o proprietate] „delimitat cu piatră de hotar".

6° var. **împietrít** adj., pl. *împietríți* AO, h. 104/rar Ot „constipat"; cf. a s t u p á t...

7° AMD, Pl. 146/rar Ag [d. uger] „cu laptele blocat (din cauza unei boli)"; cf. f o r ț á t 2°...

8° var. **împietrít** adj., pl. *împietríți* AMD, Pl. 70/rar Il [d. strugure] „nedezvoltat, mănat"; cf. c â r c i u r ó s 1°...

– var. 2° **împietrít** adj. AO, Pl. 46/rar Mh, Dj.

ÎMPIETRÍ v. **împietrá 1°, 2°, 5°**.

ÎMPIETRÍRE s. f. AMD, Pl. 91–92/ rar Cț „boală care stagnează dezvoltarea puietului de albine; locă"; cf. l e ó c ă[1], v ă r s á t[2] 1°.

ÎMPIETRÍT[1] v. **împietrát 2°, 3°, 6°, 8°**.

ÎMPIETRÍT[2] s. n. GM/rar Ph „acțiunea de a așeza piatră la temelie, de a împietri": Dacă dă de vână de apă, încep *cu-mpietrítu*/713.

ÎMPIETRUÍ vb. IV tranz. GM/rar Tr „a pune o piatră în buzunarul mortului pentru a nu deveni strigoi"; cf. î m p i e t r á 3°.

ÎMPIETRUÍT adj., f. *împietruítă* GM/ rar If [d. un drum, o șosea] „pietruit"; cf. î m p i e t r á t 2°.

ÎMPILÁ vb. I tranz. **1°** AMD, h. 246; GM/rar Ph Cl, Il „a lega animalele de picior, a împiedica, a priponi": *Am împilát* vacile, că era prune, să nu mănânce prune [...] Leg [vaca] dă coarne și dă picioare, *e împilátă* GM/705; cf. î n f i e r á, î n f r â n á, p i e d i c á.

2° AMD, h. 645/rar Db „a pune plugul pe cobile"; cf. c o b i l í...

ÎMPILDÍ vb. IV intranz. AMD/ rar Tr „a avea discuții în contradictoriu; a se certa"; cf. a p u c á 5°...

ÎMPILDUÍ vb. IV refl. AFLR/rar Db „a discuta în contradictoriu; a se certa"; cf. a p u c á 5°...

ÎMPILDUIÁLĂ s. f. GM/rar Db „discuție în contradictoriu, ceartă": Ne-am luat la ceartă, la-*mpilduiálă*/820; cf. b i l t i c i u i á l ă...

ÎMPILDUÍT adv. GM/rar Ag [fig., d. boii înjugați] „proptindu-se unul de altul și încurcându-se, stânjenindu-se la mers": Boii mergeau în resteie *împilduít,* adică proptit în picioare, aproape să cadă/686.

ÎMPINGĂTOÁRE v. **împingătór.**

ÎMPINGĂTÓR s. n. GM/rar Bz, Cl; GD/rar Tl „unealtă de lemn, în formă de teu, cu ajutorul căreia se adună cerealele de pe arie (la treieratul cu cai)": Aveam *împingătóri,* o luam de la marne și duceam la steajer și din partea asta și din partea aia GM/863; cf. p i n g ă t o á r e, s â r g â i e 1°, t r á g ă 6°.

– var. **împingătoáre** s. f., pl. *împingătóri* GM; AFLR/rar Tr, Bz, Cl; GD/rar Tl, Cț.

ÎMPIRLOGÍ v. **împârlogí.**

ÎMPISTRIȚÁ v. **împestrițá.**

ÎMPITÍTĂ 1° adj. f. AFLR/rar Tr „ascunsă, pitită".

2° cu val. subst. art., **de-a împitíta** GM/rar Il „numele jocului de copii de-a v-ați ascunselea"; cf. a j u m í t a...

ÎMPLÂNTÁ vb. I refl. pas. GM/rar Bz „a planta": Când *s-a-mplantát* pomu să fixează lângă țărușu ăla/744.

ÎMPLĂMĂDÍ vb. IV GO/rar Mh „a plămădi"; cf. m ă r í 1 °.

ÎMPLÂNTÁ v. **întâmplá 2°.**

ÎMPLETEÁLĂ s. f., pl. *împletéli* GM/rar Il „acțiunea de a împleti și rezultatul ei".

ÎMPLETERÍT adj., pl. *împleteríți,* f. *împleferítă,* pl. *împleteríte* AMD, h. 197; Pl. 88–89/rar Ot „împletit": Gard de părmaci, *împleterít* cu nuiele AMD, h. 197/760; cf. î m p l e t i c í t, î n g r ă d í t 1 °.

ÎMPLETICÍT adj., f. *împleticítă* AFLR/rar Dj „împletit": Îi face [mortului] așa un urar frumos cu niște arnici așa *împleticît* pe-aici-așa [...] și cu roșu și cu negru și cu albu/929; cf. î m p l e t e r í t...

ÎMPLETIȚÍ vb. IV refl. GM/rar Ot „a se răsuci, a se împleti".

ÎMPLIMBÁ vb. I tranz. și refl. TDO; AFLR/Dj; AMD, h. 86; TDM I, III; AFLR/Tr, prin Gr și rar Db, Ot, Il „a (se) plimba"; cf. p l i u m b á.

ÎMPLIMBÁRE s. f. 1° GM/rar Db, Tr „plimbare"; cf. h ó r ă 3°...

2° TDO/rar Dj „obicei, la nuntă, în cadrul căruia nașa și mireasa înconjură masa de trei ori înainte de a pleca la cununie".

ÎMPLINÍ vb. IV 1° tranz. AO, h. 594/rar Dj „a completa semănătura (punând boabele acolo unde n-au răsărit)"; cf. c â r p í 1°...

2° refl. impers. **a i se** ~ (*cuiva*) GD/rar Cț „a-și încheia activitatea": Mi-a plecat ciobanu, *i s-a împlinít,* zice, îmi trebuie un cioban/891.

ÎMPLINÍT adj., f. *împlinítă* 1° ~ **în ani** AO, h. 164/rar Dj „adult, matur"; cf. m a j ó r.

2° cu val. adv. TDO/rar Gj [d. modul de a toarce] „gros și dezlânat": Dacă facem covoare, o toarcem [lâna] *împlinit,* mai dezlânată/943; cf. d e z l â n á t.

ÎMPLISÁTĂ adj. f. AMD, h. 494, 495/prin Db și rar Ag „plisată"; cf. g r o f á t ă...

ÎMPLUȘÁT adj., f. pl. *împlușáte* GM/rar Br „plușat".

ÎMPOFILÁ vb. I tranz. GM/rar Db [fig.] „a închide gura (cuiva); a reduce la tăcere": *M-a-mpofilát,* adică m-a rămas din cuvinte/817; cf. á p ă 10°...

ÎMPOFILÁT adj., f. *împofilátă* AMD/rar Db „ghemuit": Stau *împofilát,* înghimuit/816; cf. c i u j d í t...

ÎMPOGODÍ vb. IV refl. GM/rar Ag „a se înțelege, a cădea de acord"; cf. a d u c e 2°...

ÎMPOLMOLÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Db „a împotmoli, a bloca": [Ursul] l-a dus pă bou până l-*a împolmolít*/695; cf. m ă l í, p o z m o l í, z ă t o n í 1°.

ÎMPOLOGÁ vb. I tranz. GO/rar Vl „a fixa înclinat (tălpile săniei)".

ÎMPOPISTÁ v. **împopistrá 1°.**

ÎMPOPISTRÁ vb. I intranz. și refl. 1° AO, h. 668/rar Dj; AMD, Pl. 74–75/prin Tr [d. vie] „a da în copt": *Să-mpopistrează,* pornește via să se coacă AO/989. Prin septembre începe să se coacă, din august cam încep ei [strugurii] *să se împopistréze* GO/994; cf. c i u l e á l ă...

2° AO, h. 10/rar Ot; AMD, h. 11/rar Tr, Gr „a încărunți"; cf. c ă r u i á...

– var. 1° **împopistá** vb. I refl. GO/rar Dj.

ÎMPOPISTRÁT adj., f. *împopistrátă,* pl. *împopistráte* 1° AMD/rar Gr [d. aspectul viei la început de copt] „împestrițat, pestriț, cu struguri copți și necopți"; cf. î m p â r g u í t...

2° AO, h. 16, 17/prin Dj și rar Ot „cărunt, încărunțit"; cf. b ă l á n 1°...

3° AFLR/rar Dj [d. rufe] „colorate diferit, înflorate".

ÎMPORNEÁLĂ s. f. AMD, Pl. 137/rar Gr „păscutul oilor după mulsul de seară"; cf. c i n á r e 2°...

ÎMPORNÍ vb. IV 1° intranz. și refl. GM/rar Gr; GD/rar Cț „a porni".

2° tranz. AMD, Pl. 135–136/rar Gr „a paște oile după mulsul de seară"; cf. c i n á 2°...

ÎMPOTCOVÍ vb. IV AO, h. 400/prin Mh și rar Gj, Dj „a potcovi".

ÎMPOTMOLEÁLĂ s. f., pl. *împotmoléli* AMD, h. 545/rar Cț „aluviune"; cf. a l i m á n...

ÎMPOTRICĂLÁT adj., f. *împotricălátă* AO, h. 260/rar Dj „găurit (cu potricala)": Ciur din piele de oaie *împotricălát* mai rar/970.

ÎMPOȚONÁT adj., f. pl. *împoțonáte* GM/rar Cl „împopoțonat".

ÎMPOVESTÍ vb. IV AFLR/rar Ot „a povesti".

ÎMPOZÁ vb. I tranz. și refl. AMD; GM/rar Ag, Br „a (se) fotografia, a (se) poza": Să ducea fuga *să*-i *împozéze* acolo, că era fotograf GM/753.

ÎMPRĂȘCHINÁ vb. I refl. GM/rar Br [d. boabele semănate cu mâna] „a se împrăștia": La grâu să ține mâna mai slobodă puțin, ca *să să-mprășkină* în felu ăsta, să sucească mâna/754; cf. r e v ă r s á.

ÎMPRĂȘTIÁ vb. I AMD, h. 683/rar Tr „a r ă v ă ș i stâna"; cf. d e s f á c e 1°...

ÎMPREDUCÍTĂ adj. f., pl. *împreducíte* AMD, Pl. 132/rar Ot [d. găuri] „făcută cu preduceaua"; cf. p r e d u c í t ă.

ÎMPREJMÁT adj., f. *împrejmátă* GM/rar Tr „împrejmuit": Un loc de cas-așa, *împrejmát* cu șanț/781; cf. o c o l í t 1°.

ÎMPREJMUIÁLĂ s. f. AMD, h. 197/rar Ag „împrejmuire, gard (de nuiele)": Am făcut *împrejmuiálă* la casă/687; cf. g ă r d á l n i ț ă...

ÎMPREJURÁ vb. I tranz. 1° AO, h. 381; 996/rar Ot „a merge în jurul (casei); a înconjura"; cf. c o n j u r á...

2° GM/rar Ag „a îndoi marginea de jur împrejur pentru a face tiv la haine; a tivi"; cf. c ă p ă s t r á...

ÎMPREJURÁRE s. f. GD/rar Cț „împrejurime, preajmă": *Împrejurárea* asta nu e păduri/888; cf. p r e j u r í m e.

ÎMPRELÚNG adj., f. *împrelúngă* AO, Pl. 121/rar Dj „prelungit, prelung, lunguiet": Semn *împrelúng* [în urechea oii]/979; cf. l u n g á c e, l u n g u i á t, l u n g u l é t e, l u n g u r é ț, p r e l ú n g e, p r e l u n g u i á t.

ÎMPRELUNGÁT adj., pl. *împrelungáți* AMD, h. 540/rar Il „prelungit, unul în continuarea celuilalt": Doi munți *împrelungáți* să zice vale/836.

ÎMPREPARÁ vb. I AFLR/rar Dj „a prepara, a pregăti"; cf. p r e p a r á 1°.

ÎMPREUNÁ vb. I tranz. și refl. pas. 1° AO, h. 379; TDO; AFLR/rar Vl, Gj, Mh, Dj; ind. prez. 2 sg. *împreúi* AO, h. 674/rar Mh „a (se) amesteca, a (se) face un amestec": Tocăm carnea moale, o alegem și-o tocăm și-o *împreunăm* cu mult usturoi AFLR/904. Fierbem urzici și... *împreunáte* cu lapte TDO/921. *Împreúi* must fert cu must dulce AO, h. 674/950; cf. a m e s t e c á 2°...

2° refl. AO, h. 761; TDO/rar Mh „a se asocia": *Să-mpreúnă* flăcăi, oameni şi cum să primer [sic!] şi vin de cântă la fereastă TDO/941; cf. înturlucá l°.

3° refl., în expr. **a se ~ ziua cu noáptea** AO, h. 308/rar Gj „a se lumina de ziuă, a se face ziuă"; cf. cunoáşte...

ÎMPRIMÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Cţ „a primi": Nu mă-*mprimeá*-n horă până nu dădeam vo două, trei deca de vin şi miel fript/898.

ÎMPROBOZÍ v. **împrobodá**.

ÎMPROCURÁ vb. I GM/rar Db „a procura"; cf. procurá.

ÎMPROPĂSTĂŞÍRE s. f. AFLR/rar Ag „împrospătare, stimulare în dezvoltarea plantei": Un fel de *împropăstăşire* a lui, dacă e copcitura aia, pământu afânat şi are ea apa necesară... poate să se dezvolte şi el [porumbul] mai frumos/681.

ÎMPROPITĂRÍRE s. f. TDM III/rar Db „împroprietărire"; cf. împământeníre...

ÎMPROPOZÍ v. **îmbrobodá**.

ÎMPROSPĂTÁ vb. I 1° AMD, h. 601/rar Br „a înlocui semințele nerăsărite"; cf. cârpí l°...

2° AMD, Pl. 67/rar Bz „a tăia coarda veche la viţa-de-vie, lăsând să crească una nouă".

ÎMPRUMÚT s. n. cu val. adv., în expr. **a muncí** ~ GO/rar Vl; **a se dúce** ~ AFLR/rar Gj; GM/rar Ag „a se ajuta reciproc la muncile câmpului": Să coseşte, *să duce* omu la coasă, cu un... altu *împrumút*, aşa să spune AFLR/937. Să duce şi plătească, *să* mai *dúce* şi *împrumút* să zice GM/674; cf. împrumutá.

ÎMPRUMUTÁ vb. I refl. GM/rar Vl, Ag „a se ajuta reciproc lucrând, prin înţelegere, câte o zi, pe rând, la fiecare"; cf. împrumút.

ÎMPRUNDÍT adj. AMD, h. 545/rar Ot [d. terenuri] „cu prund (format din viitură)".

ÎMPUDRÁT adj., f. *împudrátă* GM/rar Il „pudrat".

ÎMPUÍ v. **împuiá 1°**.

ÎMPUIÁ vb. I 1° intranz. AO, h. 599/rar Gj; AMD, Pl. 52–53/prin Ag, Ph, Cl, Cţ şi rar Br, Tr, Il, Tl [d. porumb, grâu] „a înfrăţi"; cf. aruncá l°...

2° AMD, Pl. 95–96/prin Ph şi rar Gr şi refl. AMD, Pl. 96/rar Il [d. matca stupului] „a depune ouă, a face pui"; cf. sămânţá 2°.

3° refl. AMD, Pl. 127/rar Bz [d. oi] „a se mârli"; cf. báte[1] 1°...

– var. 1° **împuí** vb. IV intranz. AMD, Pl. 52–53/rar Cl.

ÎMPUIÁT adj. AMD, h. 604/rar Ph [d. grâu, porumb] „cu pui, înfrăţit"; cf. încăţelát, scăunát.

ÎMPUIENJENÁ v. **împăinjená 2°**.

ÎMPÚNE vb. III refl. pas. GM/rar Il „a se pune, a se aşeza (masa)".

ÎMPUNGĂLÍ vb. IV GM/rar Db „a coase prost, a pungăli".

ÎMPÚNS adj., în expr. ~ **de berbéc** AMD, h. 156/rar Ot [fig.] „cherchelit"; cf. abţiguít...

ÎMPUNSOÁRE s. f., pl. *împunsóri* GM/rar Ph „împungere, împuns": Vaca mea s-a luat la-*mpunsoáre* cu ea/702.

ÎMPUŞCÁ vb. I 1° AMD, Pl. 163/rar Ph „a împinge cu putere": *Împúşcă* apa-n roată [la moară]/742.

2° GM/rar Ph „a împinge, a îndrepta buştenii la gura jgheabului"; cf. înforţál.

ÎMPUŞCÁT adj., în expr. ~ **în áripă** AMD, h. 156/rar Ot [fig.] „cherchelit"; cf. abţiguít...

ÎMPUTERNICÍ vb. IV 1° refl. TDO/rar Mh [d. fiinţe] „a prinde puteri, a se întrema": [Puilor de curcă] le dau piper, ou copt, *să să-mputerniĉáscă*/956; cf. împiciorogá...

2° tranz. şi refl. TDO/rar Dj; TDM III/rar Il [d. plante] „a (se) întări (la rădăcină), a (se) înrădăcina bine": Al cincilea an ea [via] *să împuterniĉéşte* şi să face strugure TDO/994. Şi ca *s-o-mputerniĉéşt*[1] bine pă ea [viţa] în pământ [...] o tai de la suprafaţa pământului toată TDM III/839; cf. mustăcí l°, musti[2], rădăcinál°.

3° tranz. AMD, h. 634/rar Vl „a face (ceva) să devină puternic; a întări": [La] vargă să lasă o dungă mai groasă ca *s-o împuterniĉáscă* [coasa]/757; cf. puternicí.

ÎMPUTUROŞÍ vb. IV refl. GM/rar Db „a se lenevi, a se face, a deveni puturos".

ÎN prep. 1° AFLR/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; TDM I; AFLR/rar Ot, Tr, Cl, Tl „pe": Crescut *în* malu bălţii, pescar ta-su, ş-acuma au casa *în* malu bălţii/875. [Rufele] le punem *în* sârmă/981. Şi punea crucea *în* piept [mortului]/782.

2° AFLR/rar Gj; prin Tr şi rar Ag „la": Plecăm *în* sapă/687. Era dus *în* Corabia/782.

3° AFLR/Gj, Db, Tr „cu": Te-a plătit *în* bani/818. Se crapă lemnele *în* feresteu/938. Casa o ridica *în* pari/798.

4° TDM I; AFLR/rar Ag, Tr „prin": Am trimis *în* poştă/687. O trăgeam *în* darac [cânepa]/801.

5° AFLR/rar Gj, Dj; Ag „de": A găsit un fruct *în* mărimea oului de găină/913. Se taie moţul când se face copilul *în* trei ani/984.

6° AFLR/rar Db „către, spre": Dă nămiezi *în* diseară, încolo nu munceam nimic/818.

7° TDM I/rar Ot „pe la (în temporale)": *În* treieratu de grâu era/767.

8° **până** ~ prep. compusă AFLR/rar Gj; Tr „până la": A jucat lumea *până în* masă/912.

9° ~ **vineri** loc. adv. TDM I/rar Ot „în ziua de vineri, vinerea".

ÎNACRÍU adj., f. *înacríe* GM/rar Vn „dat în acru; acrit": Da cu aluatu vine pâinea puţin *înacríe*/727; cf. oţeţít.

ÎNAINTÁ vb. I refl. GM; TDM I/rar Ot, Il „a merge înainte; a înainta, a avansa (în spaţiu)": Păi *s-a-naintát* p-aicea pă la Leleasca până când a ajuns la Ciomăgeşti TDM I/758. L-a stins, de nu *s-a* mai *înaintát* focu GM/843.

ÎNAINTÁŞ s. m., pl. *înaintáşi* 1° AMD, h. 646/rar Vn „pogonici"; cf. ajutór 5°...

2° AMD, h. 25/rar Gr [la pl., iron.] „ochelari": Ai pus *înaintáşi*?/823; cf. feréstri 2°...

3° *înaintáşă* s. f./adj. AMD, Pl. 156/rar Bz „(oaie) care merge mereu înaintea turmei"; cf. fruntáşă...

ÎNAÍNTE 1° ~ **de** loc. prep. AFLR/rar Ag „înaintea": Ea e *înainte de* mine [ca vârstă]/690.

2° var. **înáinte** adv. AFLR/rar Db „mai demult, odinioară"; cf. demúlt 2°...

3° var. **năintea** prep. AFLR/rar Bz „în faţa": Aud răpănind *nínţea* mea/671; cf. drept 1°.

– var. **aínte** adv. 2° GM/rar Tr; **náinte** adv. 2° AFLR/rar Ph; *nínte* prep. 3° AFLR/rar Vl.

ÎNÁNT adj. AFLR/rar Tl „înalt"; cf. toitánă 2°.

– var. **nalt** adj., f. *náltă* GO/rar Mh; **nant** adj., f. *nántă*, pl. *nánte* GM/ rar Vl; GD/rar Tl.

ÎNARMÁTĂ adj. f. GM/rar Ot [d. construcţie] „cu armătură, armată": Acu să toarnă [la casă] o temelie de ciment, *înarmátă* bine/765.

ÎNĂCRÍ vb. IV refl. AO, Pl. 35; GO/prin Gj; AMD, Pl. 145; TDM II/rar Ph [d. aluat, caş, lapte] „a se dospi, a se acri, a fermenta": Îl punem nitel să se dospească dă dimineaţa şi până seara când e cald şi *să-năcreá* el un pic [caşul] şi pă urmă-l tăiam felii în apă fiartă TDM II/708; cf. acrí l°...

ÎNĂCRÍT adj., f. *înăcrítă* AMD, Pl. 142–143; 148/rar Db, Vn, Tl, Cţ „acrit, dospit, fermentat"; cf. răbunít 2°.

ÎNĂDUŞEÁLĂ s. f. 1° AO, h. 310/rar Gj; AMD, h. 516/prin Tl „căldură mare, caniculă"; cf. aprínde re 3°...

2° AO, h. 99/rar Vl; AMD, h. 65/Vn, prin Ph, Ot, Cţ şi rar Vl, Db, Gl, Bz, Br, Gr, Cl, Il „transpiraţie"; cf. asudeálă...

3° AMD, h. 414/rar Ph „sevă din coaja copacilor, mâzgă"; cf. ápă 6°...

ÎNĂDUȘÍ vb. IV intranz. și refl. 1° AMD, h. 66/Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Cl, Il, prin Br, If, Gr, Cț și rar Vn, Ot, Tl „a (se) transpira"; cf. a s u d á 1°...

2° ind. prez. 3 sg. *(se) înăduș̦ă* GD/prin Tl „a (se) înăbuși, a se sufoca"; cf. n ă c l ă i, n ă p l ă í 1°.

ÎNĂDUȘÍT adj., f. *înăduș̦ítă* 1° GD/rar Tl „sufocat".

2° AFLR/rar Tl [d. zarzavaturi, la prepararea mâncării] „înăbușit".

ÎNĂÍNTE v. **înainte 2°**.

ÎNĂLBÍT adj., pl. *înălbiți*, f. *înălbítă* AMD, h. 26/prin Il și rar Ag, Db, If, Cl, Cț „palid la față, albit"; cf. c e r í u[2]...

– var. **nălbít** adj. AMD, h. 26/rar Tr, If.

ÎNĂLTĂRÉȚ adj., f. *înăltăreáță* AMD/rar Cl „înalt, înăltuț": Un om *înăltărét*/828; cf. î n ă l t i c ú ț.

ÎNĂLTICUȚ adj., f. *înălticúță*, pl. *înălticúțe* GM/rar Bz dim. de la *înalt;* cf. î n ă l t ă r é ț.

ÎNĂSPREÁLĂ s. f. AMD, Pl. 77–78/rar Tl „înăsprire a mustului de struguri".

– var. **năspreálă** s. f. AMD, Pl. 77–78/rar Il.

ÎNCADRILÁTĂ adj. f., pl. *încadriláte* AO, h. 285/rar Dj; AFLR/rar Ph „cadrilată": Fețe de masă *încadriláte* țeseam/704; cf. c h i r a c h í e...

ÎNCÁI adv. AFLR/rar Bz „măcar, cel puțin, încalte": *Încáị* la Muntenii-Buzău era un frate/735. Eu le-am spus, *încáị̦lea,* știți ce trebuie/716; cf. ă l 1°.

– var. **încáilea** (3 sil.) adv. GM; AFLR/rar Ph, Ot; **încálea** adv. GM/rar Ag.

ÎNCÁILEA v. **încái**.

ÎNCÁLEA v. **încái**.

ÎNCARLAONȚÁ vb. I refl. AMD, Pl. 53/rar Bz [d. spicul grâului răscopt] „a se îndoi, a se încovriga"; cf. î n c o c â r j á, s t r â m b á.

ÎNCARLAONȚÁT v. **încârlionțát**.

ÎNCÁ adv., **dar ~** AFLR/rar Tl „cu atât mai mult, darămite": Că mă doare pe mine, *da íncă* pe ea ce-o fi durând-o adică pe piele! mă doare pe mine, vai de capu meu, *da íncă* pe ea ce-o fi durând-o!/878.

ÎNCĂIBĂRÁ vb. I tranz. AMD/rar Tr [d. câine] „a încolți, a ataca"; cf. î n c o c l e ț á.

ÎNCĂIERÁ vb. I refl. GO/rar Vl [fig.] „a se amesteca, a se încurca": Telemeaua să face mai anevoie, trebuie să fii dibaci, că dacă nu, se rupe, *se-ncáị̦eră* în putină/902.

ÎNCĂLDURÍ vb. IV tranz. GM/rar Ag „a pune la căldură; a încălzi".

ÎNCALECÁ v. **încălicá**.

ÎNCĂLICÁ vb. I tranz. și refl. GM; TDM III/rar Vn, Gr, Cl „a se pune călare pe ceva, a încăleca": Venea un fin a lu tata și *se-ncălicá* pă butoi și cânta/727.

– var. **încălecá** vb. I refl. GM/rar Vn, Br.

ÎNCĂLICÁT adj., **drum ~** AO, h. 322/rar Mh „răspântie"; cf. b i f u r c á d ă...

ÎNCĂLȚÁ vb. I GO/rar Vl; GM/rar Ot [fig.] „a acoperi, a înveli cu pământ partea de jos (și rădăcinile) unei plante sau a unui pom; mușuroi": Am chemat, am mobilizat cetățeni, au venit cu sape, cu foarfeci dă vie, *aụ încălț́át* puieții care au fost goliți la rădăcină din cauza ploilor/769; cf. c o p ă í 1°...

ÎNCĂLZEÁLĂ s. f. AMD, h. 99; GM/rar Db, Tr „căldură, temperatură": [Bolnava] s-a suit în pat ea definitiv, la urmă a murit definitiv, n-a mai avut în ea nici *o încălzẹálă* GM/816; cf. î n c ă l z i t ú r ă.

ÎNCĂLZÍ vb. IV tranz. și refl., ind. prez. 1 sg. *(mă) încălz* AO, h. 900/rar Gj „a face să-i fie (cuiva) cald".

ÎNCĂLZITÚRĂ s. f., pl. *încălzitúri* GM/rar Db „încălzire, căldură": Oricare venea punea mâna pă ea ș-o frecționa [...] Dă ce mergea d-aia simțea că-i vine *încălzitúŕ* în carne/816; cf. î n c ă z e á l ă.

ÎNCĂPĂCÍ vb. IV AMD, Pl. 95/rar Tr [d. albine] „a acoperi cu ceară fagurii cu miere"; cf. c ă p ă c í...

ÎNCĂPĂSTRÁT adj. GD/rar Tl [d. năvodul aruncat în apă] „fixat, imobilizat, agățat de bărcile din jur (ca între chingi)".

ÎNCĂPIÁ vb. I intranz. AMD, h. 285/Tl și rar Ag, Bz, Br, Cl, Il, Cț [d. oi] „a căpia"; cf. c i u i á...

ÎNCĂPRIORÁ vb. I tranz. și refl. pas. GO/prin Gj și rar Dj, Ot „a (se) pune căprioriị (la casă)"; cf. c ă p r i o r í 1°...

ÎNCĂPRIOREÁLĂ s. f. AFLR/rar Dj „acțiunea de a î n c ă p r i o r a"; cf. c ă p r i o r e á l ă...

ÎNCĂPUȘÁ vb. I intranz. AO, h. 665/rar Mh; AMD, Pl. 69; 71–72/prin Cl, Il, Cț și rar Br [d. vița-de-vie] „a-i da căpușa, a înmuguri"; cf. b u m b í[1]...

– var. **încăpușí** vb. IV intranz. AMD, Pl. 71–72/rar Cl.

ÎNCĂPUȘÍ v. **încăpușâ**.

ÎNCĂPUTÁ vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *încăpútă* GO/rar Mh „a îmbuca, a împreuna, a uni (obezile roții de la căruță)": [Obezile] le-*ncăpútă* una-n alta/959.

ÎNCĂRÁ vb. I tranz. AFLR/rar Mh „a cără".

ÎNCĂRĂUNȚÍ v. **încărunțá**.

ÎNCĂRÂIÁT adj., f. *încărâiátă* AMD, h. 216/rar Db „murdar"; cf. c ă r â i á t...

ÎNCARCÁ vb. I tranz. 1° AO, h. 192; 195; GO; AFLR/Gj, Mh, prin Vl și rar Dj; AMD, h. 178, 179/rar Vn, Ot, Cț; în expr. **a ~ cása** AO, h. 195/rar Vl, Ot; AMD, h. 176/rar Ph, Vn „a lipi, a tencui"; cf. a r u n c á 4°...

2° AO, h. 433/rar Gj „a îngrășa terenul cu băligar"; cf. b ă l i g ă r í...

ÎNCĂRCÁT adj., pl. *încărcáți* **1° grâu ~** AO, h. 622/rar Gj „(semințe de) grâu cu impurități"; cf. b ă d ă d ă n i i 2°...

2° AO, h. 104/rar Dj „constipat"; cf. a s t u p á t...

3° f. *încărcátă,* pl. *încărcáte* AO, h. 168/rar Dj „însărcinată; gravidă"; cf. b u r d i ó s 2°...

ÎNCĂRCĂTÚRĂ s. f. 1° AO, h. 193/rar Gj; AMD, h. 178/rar Ot „tencuială"; cf. a r u n c ă t ú r ă 3°...

2° în expr. **~ de ápă** AO, h. 334/rar Vl „îngrămădire de nisip, pietriș, vreascuri, aluviune la gura sau la cotitura unei ape"; cf. a l i m á n...

ÎNCĂRLĂONȚÁT v. **încârlionțát**.

ÎNCĂRUNTÁ v. **încărunțá**.

ÎNCĂRUNȚÁ vb. I AO, h. 16/Dj, prin Gj, Mh și rar Vl; AMD, h. 11/rar Vl, Tr, Il „a deveni cărunt, a încărunți"; cf. c ă r u i á...

– var. **încărăunțí** vb. IV AO, h. 16/rar Dj; **încăruntá** vb. I/rar Vl, Dj, Ot.

ÎNCĂRUNȚÁT adj. AO, h. 17/prin Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 11 MN/rar Il „încărunțit, cărunt"; cf. b ă l á n 1°...

ÎNCĂRUȚÁ vb. I tranz. AFLR/rar Db „a încărca (ceva) în căruță": Dimineața erau iar în pădure, *încăruțám,* veneam iar înapoi/814; cf. c ă r c á.

ÎNCĂSĂTORÍ vb. IV refl. AFLR/rar Mh, Dj; GM/rar Ag, Tr, Gr „a se căsători"; cf. c ă s ă t o r í...

ÎNCĂTĂRĂMÁ vb. I tranz. TDM III/rar Ag „a lega strâns (cu cataramа)": M-a dus la o masă de operație și *m-a-ncătărămát* pă dă rând la gât, la mâini, la picioare, la genunchi/787.

ÎNCĂȚELÁ vb. I intranz. 1° AMD, h. 41 MN; 108/rar Db, Ot [d. bube] „a se înmulți, a se extinde prin infecție": *Încățeléază* buboiu, se face mai multe h. 108/817.

2° AMD, Pl. 52–53/rar Tr [d. plante] „a înfrăți"; cf. a r u n c á 1°...

ÎNCĂȚELÁT adj., f. *încățelátă* AO, Pl. 76–77/rar Gj [d. plante] „înfrățit"; cf. î m p u i á t...

ÎNCĂÚSTICĂ adj. f. AFLR/rar Gj „(sodă) caustică"; cf. c a ú s t r i c ă...

ÎNCÂLCIÁ vb. I refl. AMD, Pl. 107–108/rar Db [d. firele toarsei] „a se încurca, a se încâlci"; cf. î n c l i n c í, î n c r u c í.

ÎNCÂRCEÍ vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se încârcéie* AMD, Pl. 107–108; GM/rar Db, Il [d. firul tors] „a se aduna nod, fiind prea răsucit, a se înnoda"; cf. î n c â r l i g á.

– var. **încârcí** vb. IV refl. AMD, Pl. 107–108/rar Br; **încârcií** vb. IV refl./rar Cl.

ÎNCÂRCÍ v. **încârceí**.

ÎNCÂRCIÍ v. **încârceí**.

ÎNCÂRCIORÁT (4 sil.) adj. AO, h. 13/rar Mh [d. părul omului] „creț, cârlionțat"; cf. c â r c e í t 1°...

ÎNCÂRDUÍ vb. IV refl. AMD, Pl. 134, 135/prin Ot şi rar Ag [spec; d. proprietarii de oi] „a se asocia în vederea alcătuirii stânei"; cf. a m e s t e c á 1°...

ÎNCÂRLIGÁ vb. I refl. AMD, Pl. 107–108/rar Bz [d. firele toarse prea răsucit] „a se aduna nod, a se înnoda"; cf. î n c â r c e í.

ÎNCÂRLIGIOIÁT (5 sil.) adj., pl. *încârligioiáți* GD/rar Tl „încârligat, încovoiat"; cf. a d ú s...

ÎNCÂRLIOMBÁT (5 sil.) adj., f. *încârliombátă* **1°** AO, h. 13, 14/rar Mh [d. părul omului, lâna oilor] „ondulat, cârlionțat, creț"; cf. c â r c e í t 1°...

2° GO/rar Mh „încovoiat, încovrigat"; cf. a d ú s...

ÎNCÂRLIONȚÁT (5 sil.) adj., f. *încârlionțátă* AMD, h. 10/prin Ag, Db şi rar Ph, Tr, Il [d. părul omului, lâna oilor] „creț, ondulat"; cf. c â r c e í t 1°...

– var. **încarlaonțát** adj., f. *încarlaonțátă* AMD, h. 10/rar Ot; **încărlăonțát** adj./rar Ot; **îngărlăonțát** adj. AO, h. 13/rar Gj; **înscărlionțát** adj. AMD/rar Vn.

ÎNCENUȘÁT adj., f. *încenușátă*, pl. *încenușáte* AFLR/rar Dj; GM/rar If „plin, murdar de cenușă": Şi noi am ieşit de sub pat mânjite pe ochi de stirigie, de cărbuni, *încenușáte* GM/ 849.

ÎNCEPĂTÚRĂ s. f. AMD/rar Bz „(zonă de) început": *Începătúra* munților de la Buzău/750; cf. î n c e p é n i e, r u p t o á r e 3°.

ÎNCEPEÁ vb. II AFLR/Mh şi rar Vl, Gj, Dj; Tr, Cț „a începe": Şi când să fac puii [de găină] mari, *cépem* să tăiem din ei TDO/929. Venea şi *să cepẹá* nunta AFLR/827; cf. c h i t í 4°...

– var. **cépe** vb. III tranz. şi refl. TDO/rar Dj; TDM I; AFLR/rar Ag, Tr, Gr.

ÎNCEPÉNIE s. f. AMD; GM/rar Vn „început": Tata meu nu ştia carte, nu era şcoli atuncea, a fost lumea nu ştiu cum, la-*nceperiie* GM/728.

ÎNCERCELÁ vb. I tranz. GM/rar Tr „a pune cercei, a împodobi cu cercei": O căpățână de porc o ia ş-o-*nĉercĕleáză*/807.

ÎNCERCETÁ vb. I GM/rar Ph „a cerceta": Dacă se depărta mă-sa, venea şi mă-*nĉercĕtá*/719.

ÎNCERCETÁRE s. f. GM/rar Il „cercetare".

ÎNCERCUÍ vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *încércuie* **1°** AO, h. 381/rar Vl, Dj „a merge împrejur, a înconjura (ceva)"; cf. c o n j u r á...

2° şi refl. pas. AO, h. 194/rar Dj; AMD, h. 177/rar Ot; ind. prez. 3 sg. *se încercuiẹ́ște* GM/rar Db „a (se) bate nuiele (c e r c u r i) sau şipci la pereții casei (de lemn)": După ce am bârnuit, dau şipcă şi p-o parte şi pă alta, sau nuiele d-ăstea, cum le zicem noi, dă alun, să-*nĉercuiẹ́ște*, aşa să zicea pă timpuri, şi pă urmă-i dă lipeală cu pământ GM/697. *Să-nĉércuie* [pereții] cu stacheți sau să răpițează cu sârmă AMD/774; cf. a r ă c í...

3° GM/rar Br „a lega vița-de-vie de spalier sau de arac": Dip-aia o tăiem cu foarfece, de vie, i-adunăm craca şi, dacă i-am adunat şi craca, *o-nĉércuim*/753; cf. c e r c u í 2°...

ÎNCERCUÍT s. n. GM/rar Br „numele acțiunii de a î n c e r c u i via"; cf. c e r c u í t 2°.

ÎNCERCULÁ v. **încercurá**.

ÎNCERCURÁ vb. I tranz. AO, h. 194/prin Gj „a bate cercuri, nuiele, la pereții casei"; cf. a r ă c í...

– var. **încerculá** vb. I tranz. AO, h. 194/rar Gj.

ÎNCERPÁ v. **înciripá**.

ÎNCETUNÁ vb. I intranz. GM/rar Ot [d. vehicule] „a încetini viteza, a merge mai încet": Acu el văzuse că mai sărea ostaşi dân tren, că-*nĉetuná* acolo/765.

ÎNCETUNÉL adv. **1°** AO, Pl. 9/rar Mh [d. modul de a merge] „lent, abia păşind"; cf. a l é n e a...

2° AO, h. 66/rar Vl, Gj [d. modul de a vorbi] „în şoaptă, şoptit"; cf. f u r í ş 2°...

3° cu val. subst. art., **cu încetunélul** loc. adv. GO/rar Mh „încetişor, pe neobservate": Şi ea [varza] s-acreşte *cu încetunélu*/940; cf. a ş t e á m ă t...

ÎNCEȚÁ vb. I refl. AMD, h. 525/rar Cț „a se lăsa ceața".

ÎNCHEATORÁ v. **închiotorá**.

ÎNCHEATURÁ v. **închiotorá**.

ÎNCHEFOȘÁT adj. AMD, h. 156/rar Tr „cu chef, cherchelit"; cf. a b ț i g u í t...

ÎNCHEGÁ vb. I tranz. **1°** AMD, h. 178; GM/prin Gr şi rar Db, If, Cț „a umple cu bulgări de pământ înmuiat pereții casei de lemn; a lipi": Partea bărbătească *înkágă* la perete, bagă pământ acolo [la casă] GM/826; cf. a r u n c á 4°...

2° GM/rar Db „a încheia, a termina de plantat o suprafață; a acoperi în întregime cu o cultură": Începeam să plantăm [tutunul] şi puneam aşa cu postața, cu postața, până-*nkẹgám* locu/817.

3° şi refl. AMD, h. 618/rar Db, Tr, Gr, Cl, Il [d. bobul de pe ştiulete] „a începe să se maturizeze, să se întărească, să se coacă".

ÎNCHEGĂTOÁRE s. f., pl. *închegătóri* 1° AMD, Pl. 142/prin Ph, Vn, Bz şi rar Gl, Br, Ot „vas în care se încheagă laptele"; cf. b i d ó n 1°...

2° AMD, h. 279/rar Cț „încăpere la stână unde se încheagă laptele şi se prepară caşul, urda"; cf. b ă c í e 1 °...

3° AMD, Pl. 141–142/rar Il „vas pentru păstrat cheagul"; cf. b o r c e á g...

4° AMD, h. 678/rar Bz „bucată de pânză în care se pune caşul la scurs"; cf. b e r b e n í ț ă 5°...

5° AMD, h. 283 MN/rar Ag „lichid, produs industrial pentru închegat laptele"; cf. i s é n ț ă...

– var. 3° **închegătór** s. n., pl. *închegătoáre* AO, h. 780/rar Ot.

ÎNCHEGĂTÓR v. **închegătoáre 3°**.

ÎNCHEGĂTÚRĂ s. f. GM/rar Tr „laptele închegat": [Brânza] o mesteci aşa, cu mâna sau cu lingura, să fărâmi *înkegătúra* aia acolo ca să lege-n sidilă/808.

ÎNCHEIÁ vb. I refl. **1°** AMD, h. 403/rar Gr [d. pădure] „a înfrunzi": S-a *înkẹját* codru primăvara/827; cf. d e s p i c á...

2° var. **închiá** vb. I refl., ind. prez. 1 sg. **mă închíi** AO, h. 288/prin Ot şi rar Dj; AMD, h. 478 MN/Ph, Tr, Gr, Cl, Il, prin Ag, Db, If, Tl şi rar Bz, Br, Cț; *mă închíu* AMD/Ot, Tr, prin Ag, Db, Il şi rar Ph, Br, Cl, Cț „a se prinde în nasturi o haină"; cf. î m b u m b á 1°...

ÎNCHEIÁTĂ adj. f., pl. *încheiáte* AO, Pl. 82/rar Dj [d. nuci] „fără miez, seacă"; cf. c o s t e l í v ă 1°.

ÎNCHEIETÚRĂ s. f., pl. *încheietúri* **1°** AO, h. 725/rar Vl; AMD, Pl. 112/rar Cț „chingă la războiu"; cf. b l ă n ú ț ă 4°...

2° AMD, h. 603/rar Br „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

3° var. **închietúră** (5 sil.) s. f., pl. *închietúri* AO, h. 123/prin Gj, Mh şi rar Dj, Ot, Tr; AMD, h. 90/prin Tr şi rar Vl, Ot, Gr, Cl „gleznă"; cf. a d u s ă t ú r ă...

– var. 3° **încheitúră** s. f., pl. *încheitúri* AO, h. 123/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 90/rar Db, Bz, Br; **închiitúră** s. f. AMD/rar If, Cl.

ÎNCHEITÚRĂ v. **încheietúră 3°**.

ÎNCHEMÁ vb. I AFLR/rar Mh, Dj „a chema".

ÎNCHEPÁ[1] vb. I AFLR/rar Mh „a începea": În lemnu-ăla-ngăurit unde-*nkẹpẹá* pânza/945.

ÎNCHEPÁ[2] v. **încherbá 7°**.

ÎNCHEPTURÁ v. **închiotorá**.

ÎNCHERBÁ vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *încheárbă* **1°** şi refl. GO; AFLR/prin Mh şi rar Gj a (se) împlini, a (se) atinge un termen, o limită temporală": După ce *înkárbă* [cloşca] trei săptămâni de zile [pe ouă] avem grijă de pui GO/946; cf. p l i n í.

2° AFLR/rar Gj „a asambla, a alcătui": Trei dăoage [...] le băgăm în pişlege, aşa, până-l *înkerbăm* [butoiul] AFLR/947.

3° TDO/rar Mh; GM/rar Gr „a înjgheba; a improviza": *A-nkerbát* cinci sau şase regimente, acolo, cu te miri ce TDO/947. Mai muncea, mai strângea bani, ş-aşa făcea până *înkerbá* toată casa GM/824; cf. v â j í.

4° şi refl. TDO/rar Gj [d. familie] „a (se) aduna laolaltă, a se întregi; a se întruni": Când *ne-nkerbăm* şi noi acasă, punem masa, mâncăm şi ne culcăm/912.

5° refl. AO, h. 678/rar Gj [d. vin, în butoi] „a se acoperi pe toată suprafaţa cu o peliculă mucilaginoasă": Face cămaşe [vinul] când s-a stricat, s-a oţetit, *să-nkârbă,* s-acopere, îl cuprinde cămaşa/943.

6° var. **îngherbí** vb. IV refl. GM/rar Ph „a se înstări"; cf. a j ú n g e 3°...

7° var. **închepá** vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se închepează* GM/rar Db [d. fluturele de mătase] „a se forma în întregime; a se întrupa": O ia aşa cu crescutu-aşa fluturele ăla care *se-nkepează*/815.

ÎNCHERBELÁ vb. I tranz. AFLR/rar Db „a termina, a încheia, a finisa": Când ai făcut o lucrare ai terminat, *ai înkerbelát-o*/691; cf. a c h i t á 1°...

ÎNCHERTECÁTE adj. f. pl. GM/rar Cl [d. bârnele din care sunt făcuţi pereţii casei] „încheiate, îmbinate prin crestături corespunzătoare (c h e r t e c)": [Casa] se făcea din bârne, că era lemne, punea lemn peste lemn *înkertecáte*/859; cf. î m b u c á t ă...

ÎNCHETORÍ v. **închiotorá.**

ÎNCHETURÁ v. **închiotorá.**

ÎNCHICÁ vb. I intranz. AO, h. 70; 601/rar Gj, Mh [d. planta de porumb] „a-i da mătasea"; cf. î m b ă r b i á...

ÎNCHICÁT adj., pl. *închicáţi* AO, h. 600, 601/rar Gj, Mh [d. porumb] „cu mătasea crescută".

ÎNCHIDÁT adj., f. pl. *închidáte* GM/rar Tr „acoperit cu c h i d ă"; cf. c h i d á t.

ÎNCHÍDE vb. III refl. **1°** AO, h. 512/rar Vl [fig., d. codru] „a rămâne fără frunze; a se desfrunzi".

2° var. **închideá** vb. II AO, h. 938/rar Vl, Mh, Dj „a acoperi o deschizătură".

ÎNCHIETÚRĂ v. **încheietúră 3°.**

ÎNCHIITÚRĂ v. **încheietúră 3°.**

ÎNCHILOZÁ vb. I intranz. şi refl. AMD, h. 111/rar Ph; GD/rar Cţ „a (se) anchiloza": *A kilozát* cutare, nu mai poate mişca mâna AMD/704; cf. t r u n c h í 4°, z g â r c í 1°.

– var. **chilozá** vb. I intranz. AMD, h. 111/rar Ph; **înschilozá** vb. I intranz. GD/rar Cţ.

ÎNCHILOZÁT adj., pl. *închilozáţi,* f. *închilozátă,* pl. *închilozáte* AO, h. 143, 144/prin Mh şi rar Vl, Gj; AMD, h. 111, 112/prin Ph şi rar Vl, Ag, Db, Bz, Br, Ot, Tr, Cţ „anchilozat; înţepenit (de o boală)"; cf. a n s c h i l o z á t...

– var. **chilozát** adj., pl. *chilozáţi,* f. *chilozátă,* pl. *chilozáte* AO, h. 143, 144/rar Dj; AMD, h. 111, 112/rar Ph; **înschiloját** adj., pl. *înschilojáţi,* f. *înschilojátă,* pl. *înschilojáte* AMD/rar Il; **înschilozát** adj., pl. *înschilozáţi,* f. *înschilozátă,* pl. *înschilozáte*/rar Tl.

ÎNCHINÁT adj. **1°** GM/rar Gr [d. oameni] „blestemat, afurisit"; cf. j u r á t, p â r l í t, p u s t í u, r ă í t, s e c r é t 1°.

2° cu val. subst. art. *închinátul* GM/rar Gr „dracul": Fir-aţi ale *înkinátului să* fiţi/830; cf. b é n g a...

ÎNCHINGÁ vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *închingheáză* AMD, h. 189/rar Il „a pune chingi peste căpriori (la construcţii)": *Înkingáză* casa/848.

ÎNCHINGÁT adj. AMD/rar Ot [fig., d. sat] „aşezat între dealuri, ca între chingi": Satu nostru e *înkingát* într-o centură dă dealuri/764.

ÎNCHINUÍT adj., f. *închinuítă* GM/rar Ot „chinuit".

ÎNCHIOTORÁ (4 sil.) vb. I refl., ind. prez. 1 sg. *mă închiótor* AO, h. 288/Vl, Mh, Dj şi prin Gj, Ot; AMD, h. 478 MN; Pl. 133/prin Vl, Ot; *mă închiotoréz* AO/rar Vl „a se închide, a se încheia la o haină (prin cheotoare)": Nojiţă să spune la opinci, care *să-nkótoră* cu ele AMD, Pl. 133/760; cf. î m b u m b á 1°...

– var. **împchetorá** vb. I refl., ind. prez. 1 sg. *mă împchétor* AO, h. 288/rar Dj; **încheatorá** vb. I refl., ind. prez. 1 sg. *mă*

încheátor/rar Mh; **încheaturá** vb. I refl., ind. prez. 1 sg. *mă încheátur*/prin Mh şi rar Gj; **încheptură** vb. I refl., ind. prez. 1 sg. *mă închéptur*/prin Mh; **închetorí** vb. IV refl., ind. prez. 1 sg. *mă închetór*/prin Mh şi rar Dj; **încheturá** vb. I refl., ind. prez. 1 sg. *mă închétur*/rar Mh, Dj; **închiotorí** (4 sil.) vb. IV, ind. prez. 1 sg. *mă închiotorésc*/rar Vl; **închioturá** vb. I refl., ind. prez. 1 sg. *mă închiótur*/prin Gj şi rar Mh.

ÎNCHIOTORÍ v. **închiotorá.**

ÎNCHIOTURÁ v. **închiotorá.**

ÎNCHIPÁ v. **închipuí 2°.**

ÎNCHIPUÍ vb. IV tranz. **1°** GM/rar Ag „a concepe, a crea": Eu le-*am înkipuít* pălăriile care sânt acu [la căluşari]/763.

2° var. **închipá** vb. I tranz. AMD/rar Gr „a înţelege, a pricepe, a-şi închipui (funcţionarea unui lucru, doar văzându-l)".

ÎNCHÍS adj., pl. *închişi* **1°** AO, h. 104/rar Vl, Dj; AMD, h. 71/rar Tr „constipat"; cf. a s t u p á t...

2° lemn ~ AO, Pl. 29/rar Dj, Ot; AMD, h. 210 MN/rar Ag, Bz „tăciune"; cf. d u b í t.

ÎNCHISCOVÁT adj., f. *închiscovátă* **1°** cu val. adv. AFLR/rar Cţ „neclar, ininteligibil": Vorbeşte *înkiscovát,* fără să înţelegi ce spune el. Asta-i chisnovat. Vorbeşte *înkiscovát* de nu poţi să-l înţelegi/898; cf. î n c u r c á t 3°, n e d e s c u r c á t.

2° GD/rar Tl „poznaş"; cf. b l e o j...

3° AMD/rar Tl „ieşit din comun, deosebit, minunat": Ce carte *înkiscovátă*!/876; cf. m i r[2].

ÎNCHISOÁRE s. f., pl. *închisóri* **1°** AO, h. 213/rar Ot, Tr; AMD, h. 180; 197/rar Ot, Tr „împrejmuire, gard (de scânduri)": *Înkişoáre* cu ulucă sau pălanţ/AMD, h. 197/761; cf. c a l e á n d r ă...

2° GM/rar Cl „gard, împrejmuire la fântână, la puţ"; cf. g ă r d u ş 2°...

3° TDO/rar Vl; AMD, h. 280/rar Ph „ţarc": Ş-a venit lupu ş-a râcâit pe dedejos cu ghearele, pe sub *înkişoáre,* ştii, închisă cu blană, cu lanţi TDO/916; cf. a r c á n 2°...

4° TDO/rar Dj „gard, ţarc în apă (la pescuit)": Iar de-acolo pescarii îndată ce simt că vine apa mare, la gârle, fac *înkişoáre* şi închid gârla. După aia peştele vine la obor/976; cf. o b ó r 8°, p ú j n ă.

5° AO, h. 219/rar Tr „căptuşeală din bârne (sau din piatră) la puţ"; cf. b u t ó i 2°...

6° AMD, h. 203/rar Ag, Ot „ghizd la fântână"; cf. c ă ş í ţ ă[2] 7°...

7° AMD, Pl. 164/rar Vl „scândura prin care trece grindeiul de la roata morii"; cf. c ă p t u ş e á l ă 1°...

ÎNCINÁ vb. I **1°** AO, h. 278/rar Dj „a cina"; cf. c i n á 1°.

2° tranz. AMD, Pl. 136/rar Vn, Bz „a scoate oile la păscut seara, după muls"; cf. c i n á 2°...

3° impers. AMD/rar Bz „a însera"; cf. î n m u r g í, m u r g í[1] 1°.

ÎNCINDÁ v. **încínde 1°.**

ÎNCÍNDE vb. III tranz. şi refl. **1°** AFLR/prin Mh şi rar Gj, Ot; AMD, Pl. 146; GM/prin Tr şi rar Db, Ot, Gr „a (se) înfierbânta, a (se) încinge": Pune o altă căldare cu untură pe foc şi o lasă un pic *să se încîndă* GM/771. Punem pe *maşina-nc̆întátă* câte două boabe AFLR/956; cf. f i e r b â n t á 1°.

2° var. **încintá** vb. I refl. TDO; AFLR/rar Gj, Mh [d. alimente, furaje depozitate necorespunzător] „a se încinge, a fermenta, a se altera, a se deprecia": în tobă punem mai, şorici... şi câte-o pecie şi... ceapă, nu, că cu ceapă *să-nc̆íntă* TDO/943; cf. f i é r b e 5°...

3° var. **încintá** vb. I refl. TDO/rar Mh [d. rufele umede] „a se încinge şi a mucegăi, a se degrada": Dacă rufa stă udă, atuncea *se încîntă,* igriseşte, aşa să spune la noi/954; cf. i g r i s í...

– var. **1° încindá** vb. I tranz. AFLR/rar Mh; **încintá** vb. I tranz. şi refl. TDO; AFLR/rar Gj, Mh; GM/rar Bz.

ÎNCINGĂTÚRĂ s. f. GO/rar Mh „sul subţire, garnitură de aluat pe marginea colacilor": [Facem colacul] şi pe urmă facem o *încîngătúră,* un fel de încins/966; cf. î n c í n s.

ÎNCÍNGE vb. III refl. GD/rar Tl „a se întinde, a se extinde": Ne-a prins şi pe noi aşa dimineaţa când ne-am sculat, am văzut apa lângă poartă. De-acolo a început *să se-nc îngă* şi-n curte/879.

ÎNCÍNS s. n. GO/rar Mh „sul subţire, garnitură de aluat pe marginea colacilor"; cf. î n c i n g ă t ú r ă.

ÎNCINTÁ v. **încínde 1°–3°**.

ÎNCIOCÁ vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *încioácă* AMD, h. 298/rar Cţ [d. găini] „a da cu ciocúl, a ciocăni"; cf. c i o c ă n í 2°...

ÎNCIOCNÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Mh [d. pui, înainte de a ieşi din ou] „a ciocni, a sparge coaja": Ei *încôcnésc*-ouăle şi iasă singuri/955; cf. c i o c ă n í 2°...

ÎNCIORÂPÁT adj., pl. *încioră páţi* GD; AFLR/prin Cţ [d. cai] „pintenog"; cf. p i n t e n á t.

ÎNCIRIPÁ vb. I tranz. AMD, h. 276/rar Ag, Ot „a însemna oile cu vopsea, pentru a le recunoaşte"; cf. c ă n í 1°...

– var. **încerpá** vb. I tranz. AMD, h. 276/rar Tr.

ÎNCLĂÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. AMD, h. 634/rar Cţ „a (se) face clăi (de snopi)"; cf. c â r s t u í...

ÎNCLECÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a închide năvodul cu ajutorul c l e c e i 1°".

ÎNCLINÁ vb. I tranz. AMD, h. 203; GM/rar Gr „a încheia, a îmbina bârne, scânduri": Vizduri dă puţ pă patru părţi mergea, *înclináte* aşa în crestuşuri/821; cf. a l i b z u í...

ÎNCLINÁRE s. f. GM/rar Tr, Gr „numele unei boli de copii; diaree"; cf. b o á - l ă 4°...

ÎNCLINĂTÚRĂ s. f. AMD, h. 114/rar Gr „ameţeală"; cf. a n e m í e 1°...

ÎNCLINCÍ vb. IV refl. AMD, Pl. 107–108/rar Il, Cţ [d. fire] „a se încâlci, a se încurca"; cf. î n c â l c i á...

ÎNCLINÍ vb. IV refl. GM/rar Gr „a-şi uni vieţile; a se căsători": [Soţiei] i-a murit soţu, păcum şi mie mi-a murit soţia şi *ng-am înclinít* amândoi/826; cf. c ă s ă t o r í...

ÎNCOBILÁ vb. I tranz. GO/rar Ot; AMD, h. 645/prin Tr şi rar Ag, Db, Ot, If, Gr „a pune plugul pe cobile": Plugu îl *încobilám* sau îl puneam în căruţă GM/788; cf. c o b i l í...

ÎNCOBORÎ vb. IV refl. AFLR/rar Gj; Db „a se coborî"; cf. d o b o r í...

ÎNCOCÂRJÁ vb. I refl. AMD, h. 618; Pl. 53/rar Ag, Ot, Tr [d. spicele prea coapte] „a se încârliga, a se îndoi": [Grâul] s-a trecut, *s-a-ncocîrját* dacă nu-l tai dă pârgă/773; cf. î n c a r l a o n ţ á...

ÎNCOCLEŢÁ vb. I tranz. TDM Il/rar Ph [d. câini] „a încolţi, a pune pe fugă": L-*a încocleţát* câinii tare [pe urs]/707; cf. î n c ă i b ă r á.

ÎNCODĂLBÍ vb. IV intranz. şi refl. AMD, h. 618/rar Ph, Il [d. cereale] „a da în copt (schimbându-şi culoarea)"; cf. c o d ă l b í...

ÎNCOFÁT adj. AMD, h. 10/rar Db [d. păr] „ondulat la coafor; coafat"; cf. m a ş i n á t 1°.

ÎNCOLĂTĂCÍ vb. IV intranz. şi refl. AFLR/rar Tl „a (se) încolăci": [Şarpele] era-*ncolătăcít* şi eu l-am văzut/871.

ÎNCÓLEA v. **încólo 2°, 3°**.

ÎNCÓLO adv. **1°** GO/rar Vl „odinioară, (mai) demult": *Încólo* nu exista, încoace s-a făcut pâine/903; cf. d e m ú l t 2°...

2° var. **încólea** adv. GD/rar Cţ „în altă direcţie, în altă parte".

3° var. **încólea** adv. AFLR/rar Ag „încoace, înainte (temp.): După cincizeci *încólea,* când am prins şaizeci de ani, nu m-am mai dus la coasă/686.

4° var., în **a vorbí încoló** loc. vb. AO, h. 134/rar Dj „a aiura"; cf. a r u i á...

– var. 2° **încoló** adv. AFLR/Mh, prin Dj şi rar Gj, Ot; prin Tr şi rar Ag, Db; **încólo-şa** adv. TDM III/rar Il.

ÎNCOLÓ v. **încólo 2°, 4°**.

ÎNCOLONIZÁ vb. I refl. pas. GD/rar Cţ „a se coloniza".

ÎNCOLORÁT adj., f. *încolorátă,* pl. *încoloráte* AMD; GM; AFLR/rar Ag, Bz, Tr, Gr „colorat": Pasăre cu pene *încoloráte* AMD/807.

ÎNCÓLO-ŞA v. **încólo 2°**.

ÎNCOLŢORÁ vb. I refl. pas. GM/rar Db „a se face colţuri la un obiect": Mai demult *să-ncolţorá* obezile roţilor [fără şină]/815.

ÎNCOMÁ vb. I intranz. şi tranz. AMD; GM/rar Gr „a încleşta mâna (în coamă)"; p. ext. „a prinde în mână, cu putere, a încleşta mâna pe ceva": Am prins-o dă spate cu mâna stângă, de păr, d-aicea, i-*am încomát* bine păru. *Am încomát* mâna în coama calului GM/830. *A încomát* mâna-n băţ AMD/830.

ÎNCOMÁT adj. GM/rar Vn „încovoiat, aplecat": Iote-aşa te apleci în jos şi strângi din dinţi şi te, te... cum să spui aşa, te... stai aşa-*ncomát* aşa/728; cf. a d ú s...

ÎNCOMBINÁT adj. GD/rar Tl „combinat, amestecat"; cf. a m e s t e c á ţ i 2°.

ÎNCONCENTRÁRE s. f., pl. *încon centrări* GM/rar Db, Ph „concentrare (în armată)": Toate *înconcêntrările* astea care le-a avut/715; cf. c o n c e t r á r e.

ÎNCONCENTRÁT adj. AFLR/rar Dj; GM/rar Vl, Br, Tr „concentrat (în armată)": Eram la un tunel *înconcêntrát* la Poiana Florilor, în timpul războiului, în 1941 AFLR/972.

ÎNCONDAMNÁ vb. I GM/rar Tr „a condamna"; cf. c o n d e m n á.

– var. **încondemná** vb. I GM/rar Vn, Ot.

ÎNCONDEIÁ vb. I AFLR/rar Cţ „a desena, a însemna conturul (tălpii) cu un condei": Taie o porţiune de talp-aşa potrivit, după cum e picioru, *încondeiáză* pă picior şi c-o daltă face crestăturile-alea, bagă o curea şi o încreţeşte [opinca] aşa frumos/900.

ÎNCONDEMNÁ v. **încondamná**.

ÎNCONDORÁT adv. AMD, h. 18/rar Vn, Bz [d. modul de a privi] „cu coada ochiului, pe furiş"; cf. a s c ú n s 1°...

ÎNCONJURÁ vb. I, ind. prez. 1 sg. *înconjúr* AO, h. 996/prin Dj şi rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 586/prin Tr şi rar Db, Ot; *înconjuréz* AO/rar Vl, Gj; *înconjoréz* AO/rar Gj; AMD/rar Tr „a face ocolul unui lucru, unui loc; a ocoli"; cf. c o n j u r á...

ÎNCOPCEÁ v. **încopciá 1°**.

ÎNCOPCIÁ vb. I refl. **1°** ind. prez. 1 sg. *mă încópcii* AO, h. 288/rar Gj „a se încheia la haină"; cf. î m b u m b á 1°...

2° AO, h. 43/rar Dj [d. cercei] „a se prinde la ureche".

– var. 1° **încopceá** vb. I refl., ind. prez. 1 sg. *mă încopcéz* AO, h. 288/rar Gj.

ÎNCOPERÍ vb. IV tranz. şi refl. AO, h. 382; Pl. 33; TDO; AFLR/Dj şi prin Ot „a (se) acoperi, a (se) înveli": Şi o frămânţi acolo [pâinea], o *încóperí* şi pă ea bine cu un şervet curat şi o laşi să se dospească TDO/982;cf. a c o p e r í...

ÎNCOPILÁ v. **încopilí**.

ÎNCOLPILÍ vb. IV intranz. AO, h. 598, 599/rar Vl; AMD, h. 604; Pl. 52–53; GM/rar Ag, Db, Ot, Tr, Il, Tl [d. cereale] „a-i da, a-i creşte copili; a înfrăţi"; cf. a r u n c á 1°...

– var. **încopilá** vb. I intranz. AO, h. 599/rar Ot; AMD, h. 604; Pl. 52–53/prin Ag şi rar Db, Tr.

ÎNCORCOFELÍ vb. IV refl. GM/rar Tr „a se încurca; a se zăpăci"; cf. c o r c o f e l í...

ÎNCORDÁTE adj. f. pl., **víne** ~ AO, Pl. 12/rar Mh „varice"; cf. a r g i n t l°...

ÎNCORDELÁ vb. I tranz. GM/rar Ot „a împodobi cu cordele": La Anu Nou făcea un plug dă lemn, l-*încordelá* cu cordele/764.

ÎNCOSTIPÁT adj. AMD, h. 71/rar Gl „constipat"; cf. a s t u p á t...

ÎNCOVĂSÍT AO, Pl. 123/rar Mh [d. lapte] „covăsit".

ÎNCOVIÁT adj., f. *încoviátă,* pl. *încoviáte* AFLR/rar Dj „încovoiat": Pă urmă sânt puse [la bradul de nuntă] alte nuiele aşa *încoviáte,* pe fiecare nuia sânt prinse flori de toate culorile/974; cf. a d ú s...

ÎNCOVRIGĂNÍT adj., f. *încovrigă nítă* GO/rar Dj „încovrigat"; cf. a d ú s...

ÎNCRÁCILEA, de-a ~ loc. adv. GD/rar Tl „cu picioarele, cu cracii în sus": S-a răsturnat cu calu-aşa *d-a-ncrâcilea* şi calu s-a lovit d-o piatră ş-a murit în timpu-ala/873.

ÎNCRĂCĂNÁT adj., f. *încrăcănátă*, pl. *încrăcănáte* TDO; AFLR/rar Gj, Mh [d. lemne] „cu crăcănă": [La fântână] facem furcă-*ncrăcănátă* aşa şi punem cumpănă TDO/952.

– var. **încrecănátă** adj. f., pl. *încrecănáte* AO, h. 626/rar Dj.

ÎNCRĂGNÁ vb. I refl. GM/rar Ot „a se cangrena": Uite-aşa *s-a-ncrăgnát* picioru, ce-a făcut el ştie/765.

ÎNCRECĂNÁTĂ v. **încrăcănát**.

ÎNCRÉDE vb. III tranz. şi refl. AFLR/rar Mh; GD/rar Tl „a crede, a socoti": Cântă care cum *să-ncréde* GD/876.

ÎNCREMENÍ vb. IV refl., în expr. **a se ~ sângele** *(pe cineva)* TDM II/rar Db [fig.] „a i se răci sângele în vine, a se speria îngrozitor, a amorţi (de frică)": El [= ursul] a luat-o dăvale şi m-am îmbolnăvit oarecum, că eram prea aproape, *s-a-ncremenít sîngele* aşa pă *míne*... şi până la a treia zi eram aşa încremenit de frica lui/697; cf. a m u r ţ í 1°...

ÎNCRÉŢ s. n., pl. *încréţuri* **1°** AO, h. 284/rar Gj „parte cu creţuri la umărul iei; încreţitură": *Încréţ* cu râuri la umăr/939; cf. c r e ţ 1°.

2° AMD, h. 488/rar Ot „vârf, gurgui la opincă"; cf. c i o c[2] 5°...

ÎNCREŢĂTÚRĂ s. f., pl. *încreţătúri* AO, h. 51/Mh „rid, zbârcitură"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

ÎNCREŢEÁLĂ s. f., pl. *încreţéli* **1°** AMD, h. 490/rar Cl „parte încreţită, încreţitură la opincă, prin care se trece nojiţa"; cf. d e d i ţ é i...

2° AMD, h. 28/rar Db „rid, zbârcitură"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

ÎNCREŢÍÍ vb. IV, ind. prez. 1 sg. *încréţii* AO, Pl. 2/rar Gj, Mh „a încreţi (fruntea)"; cf. î m b l â n d í...

ÎNCREZÚT adj. TDO/rar Dj „încrezător": El *încrezút* că ştia eu ce pot să fac, că eram un copil care ştiam ce să fac/972.

ÎNCRÓP v. **uncróp 1°, 2°**.

ÎNCROSNĂIÁ v. **încrosniá 2°**.

ÎNCROSNIÁ vb. I **1°** tranz. GM/rar Ag „a încărca (pe cineva) cu o c r o s n i e": Am cărat cu spinarea, cu cârca, la noi aşa vine, *încrosniát*, cu nişte beţe pe aici pă după gât şi lemnele p-aici pă spate/674.

2° var. **încrosnăiá** vb. I refl. AMD/rar Db „a se prinde, a se agăţa, a se încleşta de o crosnă (de ştiuleţi)": Viezurele când fură porumb, unu să culcă pe spate şi ceilalţi aşază ştiuleţii pe burta lui, ăsta *să-ncrósnăje* pă porumb şi alţi doi îl trag de ceafă la deal, până la vizuină/696.

ÎNCRUCÍ vb. IV refl. AMD, Pl. 107–108/rar If [d. firele trase] „a se încrucişa, a se încălci"; cf. î n c â l c i á...

ÎNCRUCIŞÁ vb. I tranz. GD/rar Tl „a pune naşului un prosop în diagonală de la umăr la şold (în cadrul obiceiurilor de nuntă)": Aduce naşu, îl *încrucîşează*, îi pune nişte prosoape d-alea lungi, lui şi lu naşa/873.

ÎNCRUCIŞÁRE s. f., pl. *încrucişări* **1°** AMD, Pl. 106/rar Br „rost la răşchitor"; cf. î n c r u c i ş ă t ó r, î n c r u c i ş ă t ú r ă 2°, l e g ă t ú r ă 21°, n á d ă 4°, s p é g m ă 4°.

2° var. **încrucişére** s. f., pl. *încrucişéri* AO, h. 321, 322/rar Gj „bifurcaţie, răspântie"; cf. b i f u r c á d ă...

ÎNCRUCIŞĂTÓR s. AMD, Pl. 106/rar Cţ „rost la răşchitor"; cf. î n c r u c i ş á r e 1°...

ÎNCRUCIŞĂTÚRĂ s. f., pl. *încrucişătúri* **1°** AO, h.. 321, 322/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 531, 532; AFLR/prin Db şi rar Ph, Vn, Ot, Cl, Il „răspântie"; cf. b i f u r c á d ă...

2° AMD, Pl. 106/rar Cl „rost la răşchitor"; cf. î n c r u c i ş á r e 1°...

ÎNCRUCIŞÉRE v. **încrucişáre 2°**.

ÎNCRUDÁ vb. I refl. **1°** TDO/rar Vl; GM/rar Vl, Tr [d. pâinea caldă] „a deveni crudă, cleioasă": [Pâinea] o lăsăm de să răcească niţel, că dac-o tăiem caldă *să-ncrudăzá* la miez TDO/911. N-o rupi imediat atunci caldă, că *să-ncrudăzá* pâinea atunci caldă GM/683; cf. b o r ş í 3°.

2° var. **încruzí** vb. IV intranz. GM/rar Ag [d. plante] „a-i da, a-i creşte foi tinere, crude": Să rupe ca *să* mai *încruzăscă* porumbu/689.

ÎNCRUNTÁ vb. I **1°** intranz. şi refl., ind. prez. 1 sg. *(mă) încruntéz* AO, Pl. 2/rar Mh; AMD, h. 19/prin Ph, Cl şi rar Ag, Db „a încreţi fruntea în semn de mânie"; cf. c r u n t á 2°...

2° tranz., **a ~ o vórbă** AO, h. 878/rar Mh [fig.] „a începe un cuvânt fără a-l rosti complet": *Am încruntát o vórbă*, adică am vrut să spun ceva şi doar am început şi am lăsat/956.

– var. **1° încrunţí** vb. IV intranz. AMD, h. 19/rar Tl.

ÎNCRUNŢÍ v. **încruntá 1°**.

ÎNCRUŢÁ vb. I AO, h. 878/rar Mh, Dj; AMD/rar Cl „a cruţa"; cf. c r u ţ á 1°.

– var. **încruţí** vb. IV AMD/rar Cl.

ÎNCRUŢÍ v. **încruţá**.

ÎNCRUZÍ v. **încrudá 2°**.

ÎNCUIÁT adj., pl. *încuiáţi*, f. *încuiátă* **1°** AMD, h. 71/rar If, Cl „care nu poate urina".

2° GO/rar Mh [d. nuci] „cu partea lemnoasă tare, cu miezul greu de scos".

ÎNCUIBÁ vb. I refl. AFLR/rar Dj [d. păsări] „a-şi face cuib, a se cuibări"; cf. c u l b u ş í...

ÎNCUIBĂRÍ vb. IV tranz. AMD, h. 597, 598; GM/prin Cl şi rar Vl „a face cuib (muşuroi) la rădăcina porumbului; a muşuroi": Dădeam cu rariţa şi p-ormă noi la urmă l-*încuibărăm* la rădăcină GM/865; cf. c o p ă í[1] l°...

ÎNCUIETÓR s. m., pl. *încuietóri* AMD, h. 182/rar Tr „zăvor"; cf. c ă l ú ş 22°...

– var. **cuietoáre** s. f., pl. *cuietóri* AO, h. 200/rar Vl; AMD, h. 182/rar Br.

ÎNCUIETÚRĂ s. f. AO, h. 104/rar Dj „constipaţie".

ÎNCULCÁ vb. I refl. AFLR/rar Mh, Dj „a se culca".

ÎNCULÉGE vb. III AFLR/rar Dj „a culege"; cf. c u l e g e á.

ÎNCUNUNÁ vb. I refl. GM; AFLR/rar Gr, Cl „a se cununa"; cf. c u n u n á...

ÎNCURÁ vb. I **1°** tranz. şi refl. AMD/rar Tr „a mâna caii repede, a-i alerga (pentru a-şi păstra condiţia fizică)": *Încúr* calu, ca să nu stea prea odihnit/829.

2° refl. AMD; TDM III/rarAg, Db, Tr [d. mânji, miei, iezi] „a se juca alergând, a zburda".

ÎNCURĂŢÁ vb. I AFLR/rar Mh „a curăţa, a face (ceva) curat": M-am uitat eu la ele [la firele de telefon], le-am *încurăţít* GO/956; cf. c u r á[1] 1°...

– var. **încurăţí** vb. IV GO/rar Mh.

ÎNCURĂŢÍ v. **încurăţá**.

ÎNCURBÁT adj. GM/rar Vn „încovoiat, curbat"; cf. a d ú s...

ÎNCURCÁ vb. I refl. AMD, Pl. 71–72/rar Db [d. viţa de vie] „a da muguri, a înmuguri, a-i da c u r c a n u l"; cf. b u m b í[1]...

ÎNCURCÁT adj., pl. *încurcáţi* **1°** AO, h. 622/rar Dj, Ot, Tr [d. grâu] „(amestecat) cu impurităţi"; cf. b u c l u c ó s...

2° AO, h. 176/rar Dj „ameţit de băutură, cherchelit"; cf. a b ţ i g u í t...

3° cu val. adv. AMD, h. 32/rar Vl, Ot [d. modul de a vorbi] „neclar, ininteligibil"; cf. î n c h i s n o v á t 1°...

ÎNCURCĂLÍT adj., f. *încurcălítă*, pl. *încurcălíte* GO/rar Gj; GM/rar If [peior.; d. fire] „încurcat, încâlcit".

ÎNCURÍTELEA, de-a ~ loc. adv. AFLR/rar Gj „de-a berbeleacul"; cf. b e s t e g á l u 1...

ÎNCURMÁTĂ adj. f., pl. *încurmáte* GM/rar Gr/[d. gogoaşa de mătase] „sugrumată la mijloc; curmată": [Sexul gogoşilor de mătase] să cunoaşte, că ea e mai tărtăneaţă şi el e mai lung aşa, şi la mijloc, aşa, gogoaşa e cam *încurmát*-aşa niţeluş/827; cf. g â r t e j á t ă...

ÎNCURMÉZIŞUL, de-a ~ loc. adv. AMD, Pl. 138–139/rar Gr „de-a curmezişul"; cf. c u r m e z í ş[1] 3°.

ÎNCURMEZÍT adj., f. pl. *încurmezíte* AFLR/rar Vn „legat în curmeziş".

ÎNCURSÁ vb. I tranz. GM/rar Db [d. câini] „a pune pe fugă (fiara)": Dacă are doi, trei câini buni şi un cioban, *să-l încurséze* pe lup/697; cf. c o t e á l ă.

ÎNCUSCRÁ vb. I refl. TDO/rar Dj „a se încuscri".

ÎNCUTÁ vb. I refl. **1°** GM/rar Db [d. haine, îmbrăcăminte] „a face cute".

2° var. **încutí** vb. IV refl. AMD, h. 46/rar Db [d. un om gras] „a i se cuta carnea, a face încreţituri": *Să-ncutéşte* dă gras/812.

ÎNCUTÁT adj., pl. *încutáţi,* f. pl. *încutáte* AMD, h. 484/rar Tl; GM/rar Db, Tr „în cute, cu pliuri, plisat": Bătrânii purta şalvari *încutáţ,* băgam opt coturi de dimie AMD/875; cf. g r o f á t ă...

ÎNCUTÍ v. **încutá 2°**.

ÎNDANSÁ vb. I GM/rar Cl „a dansa": Atunci *nu-ndansám,* nu era, făceam horă/832; cf. d ă n ţ ă l u í.

ÎNDÁTĂ adv., ~ **că ce** loc. conjunct. AFLR/rar Tr „de îndată ce": *Îndátă că ĉe-*l secera, îl făcea ogor şi-l semăna/79.

ÎNDĂRĂGNÁ vb. I tranz. AMD/rar Tr „a opri pe cineva de la ceva": Îl *îndărăgnám* să fure/792; cf. o p r í, r ă u[1] 1°.

ÎNDĂRĂP v. **îndărăpt**.

ÎNDĂRĂPT adv. TDO/rar Vl; GM; AFLR/prin Ag şi rar Vl, Ot; GD/rar Cţ „înapoi, îndărăt": M-am întors *îndărăpt* GM/673.

– var. **îndărăp** adv. AFLR/rar Cţ.

ÎNDÂRJÍT adj., pl. *îndârjíţi,* f. *îndârjítă* **1°** AO, h. 176/rar Vl, Gj; AMD, h. 156/Ot, Tr, prin Ph şi rar Db, Gr, Cl „ameţit de băutură; cherchelit"; cf. a b ţ i g u í t...

2° AMD, Pl. 77–78/rar Ot [fig.; d. mustul din struguri] „în fermentaţie, înăsprit"; cf. á c r u 3°...

3° AFLR/rar Tr „curajos, îndrăzneţ": A fost o femeie *îndîrjítă,* sânt unii cu coraj/783; cf. b o á c ă 2°...

4° var. *hărdăjít* adj., pl. *hârdăjíţi* AFLR/rar Ph [d. lupi] „înrăit, înverşunat": Se-ntâmplă când sânt ei [lupii] *hîrdăjíţ'* să sară la cai/720.

ÎNDELIBĂŞÍ vb. IV intranz. AMD, h. 285/rar Tl „a căpia"; cf. c i u i á...

ÎNDELICÁ vb. I refl. AMD, h. 485 MN/rar Gr „a deveni, a se face pretenţios, cu ifose".

ÎNDEMÂNĂTÓR adj., f. *îndemănătoáre* AFLR/rar Dj „îndemânatic"; cf. d i b á c...

ÎNDEMÂNÉLNIC adj., f. *îndemânélnică* GM/rar Ot „îndemânatic": E foarte pricepută şi-*ndemînélnică*/774; cf. d i b á c...

ÎNDEMNÁ vb. I intranz., în expr. **a ~ la drum** AO, h. 119/rar Mh „a merge repede"; cf. f ú g ă 3°.

ÎNDEMÚLT adv. GM/rar Tr „demult"; cf. d e m ú l t 2°...

ÎNDEPÁRTE adv. AFLR/rar Dj „departe".

ÎNDEPĂNÁ vb. I GM/rar Il „a depăna"; cf. a d u n á 1°...

ÎNDEPLINÍ vb. IV **1°** tranz. AFLR/rar Mh „a face ceea ce se impune într-o anumită împrejurare": [La nuntă] cumnatu de mână, el îngrijeşte, unde nu este pune şi *îndeplinéşte...* pentru aia-i cumnatu de mână/967.

2° intranz. şi refl. AO, Pl. 116/rar Ot [d. larva de albine] „a creşte, a se dezvolta": *Îndeplinéşte,* adică creşte/ 992.

ÎNDERÉTELEA, pe de-a ~ loc. adv. TDM I/rar Ot „de-a-ndăratelea": Fetele s-apuca şi număra parii... *pă d-a-nderételea* aşa/765.

ÎNDESCĂLECÁ vb. I GM/rar Gr „a descăleca".

ÎNDESTÍNE v. **indestíne.**

ÎNDEŞÁ vb. I refl. AO, h. 588/rar Gj [d. pământul lăsat mai mulţi ani nelucrat] „a se înţeleni, a deveni compact, a se îndesa".

ÎNDEŞCHÍDE vb. III refl. AFLR/rar Ot „a se deschide"; cf. d e s c h í d e 2°.

ÎNDEŞÍ vb. IV tranz. şi refl. GM; AFLR/rar Gr, Cl „a îndesi".

ÎNDEZBRĂCÁT adj., f. *îndezbrăcátă* GM/rar Ot „dezbrăcat"; cf. p i é l e 1°.

ÎNDICOLTÁTĂ adj. f. GM/rar Gr „decoltată".

ÎNDICUÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a face d i c, a îndigui"; cf. d i g u í...

ÎNDINŢÁT adj., f. *îndinţátă* AO, h. 687; 694/rar Mh, Ot „cu dinţi, cu zimţi, zimţat": O blană *îndinţátă* pe care se freacă strugurii cu altă blană, tot *îndinţátă* h. 687/950.

ÎNDOÁMNELE s. art. GM/rar Tr „colind cântat în seara zilei de Crăciun": Dimineaţa umblă cu bună dimineaţa şi seara cu-*ndo̯ámnele.* Atuncea cu-*ndo̯ámnele* umblă şi d-eştea mai mari [băieţi]/799.

ÎNDOGĂŢÍ vb. IV refl. GM/rar Ag „a se înţelege, a cădea de acord":[Ginerele] vine cu un neam, c-o soră sau c-un frate, vine la părinţi, acolo, ai fetii, *să-ndogăţésc* cu ei ce zestre să-i dea/682; cf. a d ú c e 2°...

ÎNDOGORÍ vb. IV GO/rar Mh „a dogori".

ÎNDOIÁT adj., **grâu** ~ AMD, h. 620/prin Cl, Il şi rar Ag, If, Cţ „cultură de grâu amestecat cu secară": *Grâu îndo̯át,* jumate cu secară/869; cf. c a r a c a ş á c...

ÎNDOITÚRĂ s. f. AMD, h. 620/rar Il „cultură de grâu amestecat cu secară în proporţii egale"; cf. c a r a c a ş á c...

ÎNDOLÁT v. **ondolát 1°**.

ÎNDOLDĂŞÍ vb. IV refl. GM/rar Ag „a se întovărăşi, a se face g h i o l d a ş i": *Ne̯-am îndoldăşít* amândoi şi mai mergea şi ălălalt/673; cf. d e o l d ă ş í...

ÎNDOPLÍ vb. IV tranz. GO/rar Vl „a îndoi, a împături"; cf. î m b e t í...

ÎNDOSPÍ vb. IV AFLR/rar Tr „a dospi"; cf. a c r í 1°...

ÎNDOSPÍT adj. AMD, Pl. 145/rar Ag [d. caş] „(scurs de zer şi) dospit"; cf. î n ă c r í t...

ÎNDOVEDÍ vb. IV tranz. GM/rar Cl „a dovedi".

ÎNDRĂCUÍ vb. IV AFLR/rar Tr „a drăcui"; cf. f i r u í...

ÎNDRĂGĂLUÍ vb. IV refl. GO/rar Gj „a se drăgosti, a se îndrăgi": [Băiatul] vorbea cu ea [cu fata], *să-ndrăgălu̯á* cu ea şi punea nunta/952; cf. d r a g 1°...

ÎNDRETULUÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Vl „a îndrepta": Le fasona, le *îndretulu̯á* [lemnele]/903; cf. d r e p t á...

ÎNDRUGĂLÁ vb. I AMD, Pl. 104–105/rar Bz „a îndruga (fire)"; cf. d e p ă n á 2°...

ÎNDRUGĂTÚRĂ s. f. 1° colect. AMD, h. 483; Pl. 104; GM; TDM II/rar Vl, Ag, Db, Ph „fire de lână, cânepă îndrugate": [Sămânţa gândacilor de mătase] iarna o băgăm într-un ghem... dă *îndrugătúră* GM/763; cf. d r u g ă t ú r ă...

2° AO, Pl. 118/rar Ot „acţiunea de a îndruga".

ÎNDRUGÍT adj. AMD, h. 662/rar Br [d. car] „prevăzut cu dungi peste loitre".

ÎNDRUJNÍ vb. IV refl. GM/rar Ph „a lucra mult, a se trudi": Da *ne-ndrujne̯ám* mult, ne... lucram mult/702; cf. b ă l ă b ă n í...

ÎNDUBLÁ vb. IV refl. GD/rar Cţ „a se dubla": *S-a-ndublát* bucuria nunţii/886.

ÎNDÚCE vb. III refl. GM/rar Br, Tr „a se duce": *Te-ndúcî'* acolo/746.

ÎNDULCÍ vb. IV tranz. **1°** AMD, Pl. 78–79/rar Tr „a face ca mustul să rămână dulce; a tăia (mustul)"; cf. î n t ă r â t á, o m o r í 3°, r ă s ă r í 3°.

2° GM/rar Tr „a dilua cu apă concentraţia de sodă (la prepararea săpunului)"; cf. î n m u i á 2°.

ÎNDULCÍT s. n. AMD, h. 172/rar Ot „subţiere, amestecare a cimentului cu var": Din ciment cu var şi nisip [se face ţ o c l u] să pune şi var pentru *îndulcîtu* lui [cimentului], să nu puie mult ciment/774.

ÎNDUMICÁ vb. I tranz. GM/rar Bz „a amesteca un lichid cu dumicaţi": Mama mi-*a-ndumicát* lapte-n strachină, să mănânc cu lingura/734.

ÎNDUPLECÁ vb. I tranz. GO/rar Mh „a îndoi, a încovoia": [Nuiaua] *o-nduplecăm* rotund aşa/959; cf. a d ú c e 1°...

ÎNDURÁ vb. I tranz., în expr. **a ~ ínima** *(pe cineva)* TDO/rar Dj „a-l lăsa inima": Juca căluşarii... omu ieşea şi le plătea acolo ce-*l îndurá ínima*/982.

ÎNEC s. n. **1°** AMD, h. 62/prin Db, Gr, Cl şi rar Tr „astm"; cf. á s m ă...

2° var. **înnéc** s. n., pl. *înnécuri* TDM II/rar Bz „inundaţie": Numa când sânt geruri mari *şi-nnécurí* d-astea dă apă... atunci el [grâul] să prăbuşeşte, nu mai are nici un fel de creştere/752; cf. î n e c ă t ú r ă 2°, v ă r s ă t ú r ă 2°, v e n i t ú r ă 3°, v i i t o á r e.

ÎNECÁ vb. I tranz. GM/rar Il; AMD/rar Cţ „a nu spăla bine, a îmbâcsi rufele"; cf. i z i n í...

ÎNECĂCIÚNE s. f. AMD, h. 62/prin Cl şi rar Db, If, Gr, Il, Cţ „astm"; cf. á s m ă...

– var. **necăciúne** s. f. AMD, h. 62/rar Gr.

ÎNECĂTÚRĂ s. f., pl. *înecătúri* **1°** AO, h. 96/rar Dj: AMD, h. 62/prin Cl, Il „astm"; cf. á s m ă...

2° AFLR/rar Ph „inundaţie": Un seniniş dă apă cât vezi cu ochii [...] *înecătúră* peste tot/719; cf. î n é c 2°...

3° AO, h. 334/rar Vl „viitură, aluviune"; cf. a l i m á n...

ÎNFÁCE vb. III GD/rar Tl „a face".

ÎNFĂINÁRE s. f. AMD, Pl. 70–71/rar Il „boală a frunzelor la viţa-de-vie; făinare"; cf. f ă i n á r 2°.

ÎNFĂLCÁ vb. I tranz. GM/rar Cl „a îmbolnăvi de tetanos (de f a l c ă)": Numa auzeai moaşa: L-*a-nfălcát,* maică, băga ea mâna p-aicea [= în gură] şi zicea că are nişte bube şi nu mai scapă copilu/864.

ÎNFĂRÂMÁ vb. I refl. AFLR/rar Mh „a se fărâma"; cf. f ă r â m á 9°...

ÎNFĂRÂMĂNŢÁT adj. AO, h. 584/rar Dj [d. pământ] „afânat, fărâmiţat"; cf. a r s...

ÎNFĂŞÁ vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *înfăşéz* AO, h. 926/rar Dj; AMD, ch. 562/rar Il „a înfăşura copilul mic în scutece"; cf. î n f ă ş i á l °.

ÎNFĂŞIÁ vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *înfăşii* **1°** AO, h. 926/Vl, Gj, Mh, Dj şi prin Ot; AMD, ch. 562/prin Tl, Cţ şi rar Db, Cl; *înfăşii* AO/rar Vl, Gj, Mh; AMD/rar Cl; *înfăşiéez* AO/rar Vl, Mh, Dj „a înfăşa copilul mic"; cf. î n f ă ş á.

2° AFLR/rar Ot „a încinge; a înfăşura": Şi-i *înfăşie-*aşa [pe socri, la nuntă] cu brâuri roşii/985.

– var. 1° **înfăşuí** [?] vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *înfăşui* AO, h. 926/rar Dj; AMD, ch. 562/rar Db.

ÎNFĂŞUÍ v. **înfăşiá 1°**.

ÎNFĂŞURĂTOÁRE s. f., pl. *înfăşurătóri* AO, h. 123/rar Mh „gleznă"; cf. a d u s ă t ú r ă...

ÎNFERÁ v. **înfirá 2°**.

ÎNFERMENTÁ vb. I refl. GM/rar Ph „a fermenta"; cf. f i é r b e 5°...

ÎNFIERÁ vb. I AMD, h. 270/rar Db „a împiedica cu fiare şi lanţuri caii; a priponi"; cf. î m p i l á...

ÎNFIERBÂNT adj. GM/rar Ot „fierbinte": Face păsat [pentru mălai], cum faci la mămăliguţă păsat şi-l pui *înfierbînt* în căpistere/772; cf. a r z í n t e...

ÎNFIERBÂNTÁT adj. AO, h. 176/rar Dj „ameţit de băutură, cherchelit"; cf. a b ţ i g u í t...

ÎNFIÉRBE vb. III tranz. AFLR/rar If; GD/rar Cţ „a fierbe"; cf. c l o c o t í 1°....

ÎNFIGĂRÍ vb. IV refl. GO/rar Mh „a pătrunde, a se fixa": Multe cuvinte noi *s-a-nfigărít* între cuvintele vechi/957.

ÎNFIGĂTOÁRE v. **înfigătór 2°**.

ÎNFIGĂTÓR s. n., pl. *înfigătóri* **1°** GM/rar Tr „stâlp (la pereţii casei de paiantă)": Băteam lemne în pământ, la un metru de lemn *înfigătóri* pe margine. Pă urmă să-mpaientăm cu painte/778; cf. a m n á r 5°...

2° var. **înfigătoáre** s. f. GM/rar Db „chitonag"; cf. a r á c 1°...

ÎNFILETÁT adj., f. *înfiletátă* GM/rar Ph „filetat".

ÎNFILMÁ vb. I GM/rar Db „a filma".

ÎNFIRÁ vb. I **1°** intranz. AO, h. 16/rar Mh „a încărunţi; a avea fire de păr albe"; cf. c ă r u i á...

2° var. **înferá** vb. I tranz. GO/rar Mh „a desface (snopul) în fire, a răsfira": [Este] o femeie [...] care taie legăturile-elea care-i legat ca *să*-l *înférie-n* batoză, să nu-l bage snopu întreg/954.

ÎNFIUNÍ vb. IV intranz. GO/rar Dj „a ţiui puternic, a răsuna prelungit": Şi când plesnea inima aia [a strigoiului], de-l ardea, *înfiunéá* de s-auza departe [...] plesnea aşa, făcea aşa-mfiuu!/929.

ÎNFLĂMÂNZÍ vb. IV GD; AFLR/prin Tl şi rar Cţ „a flămânzi"; cf. c o c l í 3°...

ÎNFLORÁT s. n. GM/rar Db „acţiunea de a ornamenta, de a înflora".

ÎNFLOREÁLĂ s. f. AMD, Pl. 70/rar Ot „înflorire, înflorit": Dacă n-ai stropit-o [via] înainte de-*nfloréálă* se meiază/765; cf. î n f l u r í t.

ÎNFLORÍ vb. IV **1°** ind. prez. 3 sg. **înfloáre** AO, h. 612; AFLR/prin Gj, Mh şi rar Dj [d. plante] „a face flori"; cf. f l o r í.

2° AMD, Pl. 71–72/rar Ag, Cl [d. viţa-de-vie] „a înmuguri"; cf. b u m b í[1]...

3° var. **înflorá** vb. I [?] refl., ind. prez. 3 sg. *se înfloáră* AFLR/rar Dj [d. teren, pământ] „a se acoperi cu verdeaţă, a înverzi": Primăvara e necesar, când pământu *să-nfloáră,* în luna lu martie, ne ducem să vedem cum se prezintă grâul/979.

4° ind. prez. 3 sg. *înfloáre* TDO; AFLR/rar Mh, Dj [d. rufele spălate] „a se albi (prin expunere la soare)": [Rufele] le punem *să înfloáre* la soare TDO/961; cf. n ă l b í, s c r o b í 1°, s o r í 1°.

5° AO, h. 16/rar Vl [fig.] „a încărunţi"; cf. c ă r u i á...

6° AMD, Pl. 81–82/rar Vl [d. vin] „a prinde floare".

7° GM/rar Cl [d. lână] „a se afâna, a se umfla (prin pieptănare), a se înfoia; cf. f â l f ă n á...

– var. 1° **înflurí** vb. IV AO, h. 61/rar Vl, Ot; TDM I/rar Vl.

ÎNFLURÍ v. **înflorí 1°**.

ÎNFLURÍT s. n. TDM I/rar Vl „numele acţiunii de a î n f l u r í"; cf. î n f l o r e á l ă.

ÎNFLUTURÁ vb. I intranz. **1°** GM/rar Ag [d. gogoşile de mătase] „a se face fluturi": Învia, *înflutură* gogoşile/690; cf. î n v i á.

2° GM/rar Db [d. viermii de mătase] „a se împerechea, a se reproduce": Opream perechi de anul trecut, o gogoaşă, un gogoşar, bărbatu adică, şi-l puneam pă un ziar şi acolo să călca, *înflutură,* să călca şi făcea sămânţă/811; cf. c ă l c á 4°...

ÎNFOIÁ vb. I refl. AO, Pl. 124; TDO/rar Mh [d. aluat, caş etc.] „a se umfla, a creşte la dospit". [Caşul lăsat la soare] *să-nfoáie* şi s-acreşte AO/945. [Pâinea] o frământi bine şi o laşi *să se înfoáie* în postavă TDO/948; cf. d e v e n í 4°...

ÎNFOÍT adj., f. pl. *înfoíte* AFLR/rar Dj [d. ştrudele, plăcinte etc.] „în/cu foi multe": Ştiţi ce va să zică strurúri? Cu poame, împăturite, *înfoíte-aşa,* făcute frumos cu poame/969.

ÎNFORMÁ vb. I tranz. şi refl. AFLR/rar Mh; TDM I; AFLR/rar Ph, Ot „a (se) forma; a (se) întemeia": [Comuna Crăguieşti] a fost *înformátă* de Cuza AFLR/949. Aici este satu ăsta *înformát* dă un om AFLR/719. Al cincilea an îi lăsăm [viţei de vie] trei patru lemne, că... ea atuncea *să-nformeáză* butucu TDM I/772; cf. p a r 5°, u r z í 9°.

ÎNFORŢÁ vb. I tranz. **1°** şi refl. GM/rar Tr „a împinge cu forţă; a forţa": *Înforţeáză*-n sus, adică apa *se înforţeáză* în sus/805; cf. î m p u ş c á 1°.

2° GM/rar Ph „a obliga, a sili, a forţa"; [Mai demult] *nu* te-*nforţá* să mergi la şcoală/718; cf. c ă l c á 7°.

ÎNFORŢÁT adj. cu val. adv. GM/rar Ot „cu forţa, forţat": S-a dus [fata la muncă] trei zile-*nforţát* aşa pân-a ieşit băiatu nainte. „Mă nea Marine, ce vrei dumneata, vrei să-i dai pământ *înforţát*?"/765; cf. c o t o z b ú r u.

ÎNFOTOGRAFIÁT adj., f. *înfotografiátă* GM; AFLR/rar Ph, Gr „fotografiat": Ş-o are *înfotografiátă* tot aşa cum aţi făcut dumneavoastră/831.

ÎNFRĂGETÁ vb. I refl. AFLR/rar Dj [d. pământ] „a se afâna"; cf. r ă b u f n í 5°.

ÎNFRĂMÂNTÁ vb. I AFLR/rar Mh, Dj; Db „a frământa"; f. b o s o l í 1°...

ÎNFRĂŢÍ vb. IV GO/rar Mh [d. ingrediente, la mâncăruri] „a se amesteca, a se omogeniza": Punem căldarea pe foc, culegem urzici, fierb în clocot, apoi punem [...] făină. Şi mestecăm cu mâtca să fiarbă *să se-nfrăţéască* toate cu făină/940; cf. a m e s t e c á 2°...

ÎNFRÂNÁ vb. I tranz. 1° AO, Pl. 56/ prin Dj; AMD, h. 246/prin Cţ şi rar Db, Ph, Br, Ot, Tr, Gr, Il, Tl „a pune frână la căruţă; a împiedica"; cf. p i é d i c ă l°.

2° AMD, h. 270/rar Tr „a priponi calul legându-l de picioare; a împiedica"; cf. î m p i l á 1°...

ÎNFRÂNÁRE s. f., pl. *înfrânări* GM/ rar Db „frânare": De exemplu un sabot uzat trebuie înlocuit, că nu poate să facă-*nfrînárea*/816.

ÎNFRÂNGHÍ vb. IV AMD/rar Cţ „a face frânghii".

ÎNFRUNDÍ vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *înfrúnde* AO, h. 665/rar Gj „a face frunze, a înfrunzi": [Primăvara] dau căpuşi, apoi via *înfrúnde*/935.

ÎNFRUNTÁ vb. I intranz., ind. prez. 1 sg. *înfrúnt* AMD, h. 13/rar Db „a încreţi fruntea, a se încrunta"; cf. c r u n t á 2°...

ÎNFRUNZĂRÍ vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se înfrúnzăre* AFLR/rar Dj „a se împodobi, a se găti, a se aranja": *Se înfrúnzăre* tot patu cu perini/933; cf. a ş t é r n e 2°.

ÎNFUGÍ vb. IV refl. AFLR/rar Br „a fugi": Trupa *s-a-nfugît* înapoi/746; cf. f u g í 2°...

ÎNFUNDÁ vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *înfundéz* 1° AMD, h. 178; AFLR/rar Bz, Br, Tr, Gr, Il, Cţ; *înfúnd* AMD; GM/rar Ag, Ph, Tr, Il, Cţ „a lipi (la pereţii casei) primul strat de lut (amestecat cu paie sau cu pleavă)"; cf. a r u n c á 4°...

2° AFLR/rar Dj, Ot; AMD/rar Gr „a acoperi, a închide etanş": Comina o duce la cazan [....] are un capac acolo şi-o-*nfundéază* bine AFLR/934.

3° refl. AFLR/rar Br [d. cursul unei ape] „a se astupa, a se bloca (din cauza sloiurilor de gheaţă)": Gârla când face sloi iarna, ea vine şi *să-nfundeázâ*/749.

4° TDM Il/rar Vn „a umple bine": *Înfundéază* şi fundacu ăla cu... [tocătură]/ 722.

5° AMD, Pl. 76–77/rar If „a cârmi viţa-de-vie (oprind creşterea mlădiţelor neroditoare)": [Viţa] o *înfundéz* şi nu mai creşte hălăciugă mare/840; cf. c ă p e ţ í...

ÎNFUNDÁT[1] adj., pl. *înfundáţi* 1° AO, h. 104/prin Dj şi rar Ot, Tr „constipat"; cf. a s t u p á t...

2° AO, h. 135/rar Vl, Mh „răcit, cu guturai"; cf. g u t u r ă i ó s...

3° maţ ~ v. **maţ 3°**.

4° cojóc ~ v. **cojóc 1°**.

ÎNFUNDÁT[2] s. n. GM/rar Tr „numele acţiunii de a înfunda 1°": Aşa să numea *înfundát* [când lipeai] cu pământ/806; cf. b u l g ă r e á l ă...

ÎNFUNDĂTÚRĂ s. f., pl. *înfundături* 1° GM/rar Tr „lemn gros, sprijinit de un gard sau de un zid, de care se bate fuiorul pentru a-l scutura de puzderii": După ce-o tocăm [cânepa], avem *înfundătúră* colea şi-o zbiciulăm, aşa zicem noi. Pus uite un lemn cum ar fi ca ăsta, răzimat/806; cf. b ă t ú ş 2°...

2° GM/rar Tr „strat gros de pământ înmuiat şi amestecat cu paie (sau cu pleavă) pentru î n f u n d a t pereţii": După ce-a terminat-o [casa], începe omu să ţăndărească cu scânduri aşa, mici, cu beţe, cu cuie de fier şi la urmă-i dă o-*nfundătúră* de pământ/ 777; cf. a r u n c ă t ú r ă 3°...

3° AO, h. 291/rar Dj „îmbrăcăminte fără mâneci, din piele, încheiată pe umeri ori la subţioară; pieptar"; cf. b ă i b ă r á c...

ÎNFURCÁ v. **înfurcí 1°**.

ÎNFURCEÁLĂ s. f. AMD, Pl. 131/rar Ag „semn de recunoaştere în urechea oii constând dintr-un unghi ascuţit"; cf. c â r c é i 15°...

ÎNFURCÍ vb. IV 1° tranz. şi refl. pas. AO, Pl. 121/prin Dj şi rar Gj, Ot; AMD, Pl. 131, 133, 134/prin Ot, Tr şi rar Ag, Db, Gr „a (se) cresta urechea oii în formă de unghi ascuţit (ca semn de recunoaştere)"; cf. f u r c í...

2° refl. AO, h. 321/rar Dj [d. drumuri] „a se bifurca, a se încrucişa"; cf. c r u c i ş á...

– var. 1° **înfurcá** vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *înfurchează* AO, h. 121/rar Dj.

ÎNFURCÍT adj., **drum** ~ AO, h. 321/ rar Dj „bifurcaţie"; cf. b i f u r c á d ă...

ÎNFURCITÚRĂ s. f., pl. *înfurcitúri* 1° AMD, Pl. 131/rar Db, Tr „semn de recunoaştere în urechea oii, constând dintr-o crestătură în formă de unghi ascuţit"; cf. c â r c é i 15°...

2° AO, h. 321/rar Dj; AMD, h. 531/rar Tr „bifurcaţie"; cf. b i f u r c á d ă...

ÎNFURIŞÁ vb. I refl. GM; AFLR/prin Tr „a se furişa".

ÎNFURNIGÁ vb. I intranz., ind. prez. 3 sg. *înfurnigeáză* GO/rar Ot „a mişuna ca furnicile": [Viermii de mătase] când învie începe *să înfurnigéze* ca furnicile/996.

ÎNGĂDUÍ vb. IV 1° intranz. AFLR/ rar Ph „a avea acces, a ajunge": Când *îngăduiéşte* la vite, sigur că face pagubă [lupul]/707.

2° refl. AFLR/rar Ph „a se înţelege, a fi de aceeaşi părere": Foarte mult *m-am îngăduít* cu el [= soţul], m-am înţeles foarte bine/716; cf. î n g r ă d í 2°.

ÎNGĂLÁT adj., pl. *îngăláţi*, f. *îngălátă*, pl. *îngăláte* AMD, h. 23 MN; 215, 216/rar Ag, Db, Tr „foarte murdar, nespălat, neîngrijit"; cf. c â r â i á t...

ÎNGĂLĂCIÚNE s. f. AMD/rar Db „murdărie"; cf. i m...

ÎNGĂLBEJÍT adj. AMD, h. 26/rar Ph [d. om] „gălbejit, palid": E *îngălbejít*, nu-l mai apucă înfloritu dovleacului/714; cf. c e r í u[2]...

ÎNGĂLBINÁ v. **îngălbiní 2°**.

ÎNGĂLBINÍ vb. IV 1° AO, h. 603; 614; TDO/prin Dj şi rar Vl, Gj, Mh, Ot „a îngălbeni, a deveni galben".

2° var. **îngălbiná** vb. I refl. AFLR/rar Ag „a se vopsi în g a l b i n".

ÎNGĂRGĂRIŢÁ vb. I intranz. AO, h. 623/rar Ot [d. cereale, boabe] „a se umple de gărgăriţe"; cf. g ă r g ă r i c í...

ÎNGĂRLĂONŢÁT v. **încârlionţát**.

ÎNGĂTÍ vb. IV AFLR/rar Ot „a găti, a împodobi ceva"; cf. b o b o c í...

ÎNGĂUNÓS adj. GO/rar Gj „găunos, scorburos": Un buştean *îngăunós*/913; cf. b o r t o r ó s...

ÎNGĂURÍ vb. IV tranz. şi refl. AO, h. 260; 784; 786; TDO; AFLR/Gj, Mh, prin Dj şi rar Vl, Ot; AMD, h. 680; TDM I, II/rar Ph, Bz, Ot; ind. prez. 3 sg. *îngăure* TDO; AFLR/Mh şi rar Vl, Gj, Dj „a găuri": [Opincile] le *îngăurím*, le punem... le urzobim cu... cu urzoabe AFLR/929. [Butucul roţii] l-*îngăură*, face spiţă id./ 941; cf. g ă u r í.

ÎNGĂZÍT adj., f. *îngăzítă*, pl. *îngăzíte* AMD, h. 216/rar Gr „murdar, nespălat"; cf. c ă r â i á t...

ÎNGÂMFÁ vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se îngấmfă* 1° AO, Pl. 35; 124; AFLR/prin Gj; *se îngâmfeázâ* AO, Pl. 35/rar Mh [d. aluat, caş etc] „a creşte, a dospi, a se umfla"; cf. d e v e n í 4°...

2° AFLR/rar Gj [d. răni] „a se inflama": A ars-o şi pielea *s-a-ngîmfát* aşa pă ea, s-a copt/939; cf. î n v e r ş u n á, o b r e n t í.

3° AO, h. 870/rar Vl, Mh; ind. prez. 3 sg. *se îngâmfeázâ*/rar Mh [d. om] „a se îngrăşa, a se umfla": Numai animalu îl îngraşi, eu *mă îngîmf*/907.

ÎNGÂMFÓS adj., f. *îngâmfoásâ* AMD/ rar Vn „îngâmfat, mândru, încrezut"; cf. f ă l n i c ó s...

ÎNGÂNÁ vb. I **1°** în expr. **a ~ vórba** AO, h. 57/rar Mh „a vorbi peltic"; cf. c â c â í...

2° refl., în expr. **a se ~ cu sómnul** GM/ rar Vn „a ațipi, a adormi": Eu doar ce mă culcasem de vreo zece minute-așa, doar ce *mă-ngînám cu sómnu*/728.

ÎNGÂNÁT adj. **1° pas ~** AFLR/ rar Gj „distanță de un pas și jumătate (la care se semăna odinioară porumbul)": Înainte să punea [porumbul] la un metru jumate, *pas îngînát*/918.

2° f. *îngînátă*, **cu límba ~** loc. adv. AMD, h. 32/rar Gr [d. modul de a vorbi] „peltic"; cf. p ă l í ș 4°, p â l p â í t, p i ș c á v 2°, p u ș c ă v í t, ș i ș c ă v í t.

ÎNGÂNDÍ vb. IV refl. AFLR/rar Ot „a se gândi"; cf. c h i t í 3°...

ÎNGÂNGĂÍ vb. IV, în expr. **a ~ vórba** AMD, h. 32/rar Ot „a vorbi peltic"; cf. c â c â í...

ÎNGÂNGÂÍT adj., f. *îngăngâítă* AMD, h. 32/rar Ot „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

ÎNGÂNGÂNÁT adj. AMD, h. 32/rar Tr „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

ÎNGÂTUÍ vb. IV AFLR/rar Ot; GM/ rar Tr [d. fiare] „a mușca, a sfâșia la gât": O prinsese pe oaie, o *îngîtuíse* aici la gât [lupul] GM/806; cf. î m b e r e g ă ț í.

ÎNGEMĂNÁREA s. f. art., **~ piciórului** AO, h. 142/rar Mh „încheietura dintre șold și femur (în zona inghinală)"; cf. g e m ă n á r e 4°...

ÎNGENÁ vb. I intranz. AO, h. 599/ rar Ot „a înceta, a se opri (din creștere)": [Porumbul] a aruncat copii și atunci *îngenáză* din creștere/995; cf. î n s t â n j e n á, s t â n j e n í, t â n j e n í; AMD/rar Ot „a înceta, a se întrerupe": *Îngenáză* să mai pice streașina, nu mai pică AMD/772; cf. o s t o í, s t ă g n í.

ÎNGENUCHEÁ v. **îngenuncheá 3°**.

ÎNGENUNCHEÁ vb. II **1°** tranz. AMD/ rar Ot „a pune la punct (pe cineva); a învăța minte": O *să*-l *îngenunkéz* eu pă el, îi arăt eu lui/774.

2° tranz. GO; TDO/prin Mh, Dj și rar Vl „a îndoi, a încovoia (coarda viței-de-vie)": O-*ngenunkém* vița, să fie-*ngenunkátă*, ca să-și prindă rădăcina și după ce-*am îngenunkát*-o o luăm la călcat TDO/988; cf. c e r c u í 2°...

3° var. **îngenucheá** vb. II intranz., ind. prez. 1 sg. *îngenúchi* AO, h. 905; Pl. 9/rar Dj, Tr; AMD, ch. 390; TDM II, III/Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Cț, prin Br, If și rar Vn; *îngenuchéz* AMD/prin Vn, Il, Cț și rar Ag, Db, Bz, Br, Tr, Gr, Cl, Tl „a se așeza în genunchi"; cf. 1 ă s á 2°.

– var. 3° **îngeonucheá** (4 sil.) vb. II refl., ind. prez. 1 sg. *mă îngeonúchi* AMD, ch. 390/rar Cl, Cț; **îngeruncheá** vb. II intranz., ind. prez. 1 sg. *îngerúnchi* AFLR/ rar Vl; **înghenucheá** vb. II intranz., ind. prez. 1 sg. *înghenúchi* AMD/Db, Ph, prin Ag și rar Vn, Bz, Br, Ot, Tr și refl./rar Db; **înghenuicheá** (4 sil.) vb. II intranz., ind. prez. 1 sg. *înghenuichi*/prin Db și rar Tr; **înghenúnchea** vb. II intranz., ind. prez. 1 sg. *înghenúnchi* AO, h. 905; Pl. 9/prin Vl; AMD/prin Vl, Ag; *înghenúnchez* AO/rar Vl.

ÎNGEONUCHEÁ v. **îngenuncheá 3°**.

ÎNGERII s. m. pl. art., în expr. **a-și piérde ~** AO, h. 67/rar Dj „a-și pierde firea, a-și pierde cumpătul"; cf. s f â r ș í 3°.

ÎNGERUNCHEÁ v. **îngenuncheá 3°**.

ÎNGHEBÁT adj., pl. *înghebáți* GD/ rar Cț „cu stare, înjghebat, avut"; cf. î n t ă r í t^2, s i t u á t.

ÎNGHEBUNÁT adj., f. *înghebunátă* AMD/rar Ph „cocoșat, adus de spate, aplecat, încovoiat": Nu sta așa *îngebunát* când scrii/715.

ÎNGHEMUÍT adj., f. *înghemuítă* AMD; AFLR/rar Db „ghemuit"; cf. c i u j d í t...

ÎNGHENUCHEÁ v. **îngenuncheá 3°**.

ÎNGHENUICHEÁ v. **îngenuncheá 3°**.

ÎNGHENUNCHEÁ v. **îngenuncheá 3°**.

ÎNGHESUÍ vb. IV tranz. TDO/rar Vl; refl. pas. ind. prez. 3 sg. *se înghesoáie* GD/ rar Cț „a (se) îndesa, a (se) presa brânza în burduf"; cf. t a c s á.

ÎNGHEȚÁ vb. I intranz. **1°** AO, h. 113/ Gj, Mh, prin Dj și rar Vl, Ot, Tr; AMD, h. 79/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Tl, Cț, prin Bz și rar Vl, Cl [spec, d. degetele de la mâini] „a degera": Degetele de la mână *îngáță*, de la picioare degeră AO/973; cf. g e r.

2° AFLR/rar Dj [d. piftie] „a se lega, a se închega": Zama aia... o punem în străchini și-o punem *la îngețát, îngáță*, să fac tremuriște, așa le spunem noi, piftii, tremuriști/ 979; cf. s t r ă g h e ț á 2°.

ÎNGHEȚĂTÚRĂ s. f. GM/rar Gr „degerătură".

ÎNGHIBIJEÁLĂ s. f. TDO/rar Vl „înghesuială, aglomerație": Era așa o-*ngíbijál*-acolo-n tren, de n-am văzut de când sânt/925; cf. g l o á t ă 1°...

ÎNGHIOLDÍ v. **înghiontí 2°**.

ÎNGHIOLOÍ v. **înghiorăí**.

ÎNGHIOLTÍ v. **înghiontí 1°**.

ÎNGHIONTĂREÁLĂ s. f. GM/ rar Il „acțiunea de a î n g h i o n t ă r i"; cf. b u l g ă r e á l ă...

ÎNGHIOTĂRÍ vb. IV refl. pas. GM/ rar Il „a lipi (pereții) cu un strat gros de lut; a tencui"; cf. a r u n c á 4°...

ÎNGHIONTEÁLĂ s. f. GM/rar Il „acțiune de a î n g h i o n t i 1°"; cf. b u l g ă r e á l ă...

ÎNGHIONTÍ vb. IV tranz. **1°** AMD, h. 178; GM/rar Br „a lipi (pereții casei) cu strat gros de lut; a tencui"; cf. a r u n c á 4°...

2° var. **înghioldí** vb. IV tranz. TDM II/ rar Db „a împinge, a înghesui": Ș-o *îngoldése* în ulucă [pe lupoaică]/693.

– var. 1° **înghioltí** vb. IV tranz. AMD, h. 178/rar Il.

ÎNGHIORĂÍ vb. IV intranz. **1°** AO, h. 106/rar Dj, Tr „a chiorăi"; cf. b o l b o r o s í...

2° var. **înghiorlăí** vb. IV intranz. AO, h. 420/rar Dj „a grohăi"; cf. g â f â í 1°...

– var. 1° **înghioloí** vb. IV intranz. AMD, h. 72/rar Ot; **înghiorlăí** vb. IV intranz. AO, h. 106/rar Gj, Dj; **înghiorloí** vb. IV intranz. AO/rar Dj; **înghioroí** vb. IV intranz. AMD/rar Ot.

ÎNGHIORÍ v. **îmbiruí**.

ÎNGHIORLĂÍ v. **înghiorăí 1°, 2°**.

ÎNGHIORLÂCĂÍ vb. IV intranz. AO, h. 420/rar Dj „a grohăi"; cf. g â f â í 1°...

ÎNGHIORLOÍ v. **înghiorăí 1°**.

ÎNGHIOROÍ v. **înghiorăí 1°**.

ÎNGHIORȚĂÍ vb. IV intranz. AO, h. 106/Dj, prin Gj, Mh, Ot și rar Vl; AMD, h. 72/rar Ot „a chiorăi"; cf. b o l b o r o s í...

ÎNGHÍTE vb. III AO, h. 856 MN/rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, ch. 189/prin Ag și rar Vl, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Gr „a înghiți".

– var. **înghițá** vb. I AO, h. 856 MN/rar Gj.

ÎNGHIȚÁ v. **înghíte**.

ÎNGHIȚĂTOÁRE v. **înghițitoáre 3°**.

ÎNGHIȚITOÁRE s. f., pl. *înghițitóri* **1°** AMD, h. 31/Ph, Il, prin Db, Tr, Cț și rar Vl, Ag, Bz, Br, Ot, If, Cl, Tl „omușor, uvulă"; cf. b e r e g á t ă 2°...

2° AO, h. 86/prin Vl și rar Dj, Ot; AMD, h. 52 MN/prin Ag, Bz, Br și rar Vl, Ph, Vn „esofag"; cf. b e r e g á t ă 1°...

3° AO, h. 85/rar Vl „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

– var. **înghițătoáre** s. f., pl. *înghițătóri* 3° AO, h. 56/rar Vl; **înghițítór** s. n., pl. *înghițitoáre* 1° AMD, h. 3 l/rar Vl, Ag, Ph, Gl, Bz, Il.

ÎNGHIȚITÓR v. **înghițitoáre 1°**.

ÎNGHIȚITÚRĂ s. f. AMD, h. 31/rar Ot „omușor, uvulă"; cf. b e r e g á t ă 2°...

ÎNGHIURUÍ v. **îmbiruí**.

ÎNGINGIÁ vb. I intranz. AO, h. 602/ rar Dj [fig.] „a începe să se formeze boabele pe știulete"; cf. a r u n c á 2°...

ÎNGLOBÁ vb. I tranz. **1°** AMD; GM/ rar Db „a globi, a amenda": Te-*nglobáză* tare dacă a făcut stricăciune mare calu [în holdă] AMD/699.

2° refl. **a se ~ în datoríi** GM/rar Il „a se umple, a se îngloda în datorii".

ÎNGLOBÁT adj. GM/rar Tr „însărcinat; răspunzător": Omu care este *înglobát* cu treab-asta s-o facă [la nuntă] merge cu găleata cu bani la nași/794.

ÎNGLODÍ vb. IV tranz. GM/rar Il „a glodi, a produce disconfort, a incomoda": Mă-*nglozéşte* un ochi GD/895.

– var. **înglozí** vb. IV tranz. GD/rar Cţ.

ÎNGLOMERÁŢIE s. f. AFLR/rar Ot „aglomeraţie": Da dacă e-*nglomeráţie* [la cazanul de ţuică] înfundăm butoiul deasupra/934; cf. g l o á t ă 1°...

ÎNGLOTÁ vb. I refl. GM/rar Ag „a se aduna multă treabă, a se aglomera": Ne sileam care mai de care să ieşim cu gândacii, cu borangicu, să-l tragem mai înainte, că *să-nglotá* la urmă şi ne-nvia gogoşile/690.

ÎNGLOTÁT adj., f. *înglotátă* GM/rar Ag, Gr „prins în multe treburi, aglomerat".

ÎNGLOZÍ v. **înglodí**.

ÎNGONÁTA, de-a ~ loc. subst. GO/rar Gj „jocul de copii de-a prinselea"; cf. a l e r g á t ă...

ÎNGONÍ vb. IV, ind. prez. 3 sg. *îngoánă* GO/rar Gj „a alerga, a fugi în goană": Dacă-l prindem [pe un copil], *îngoánă* el după ceilalţi/935; cf. f u g í 2°...

ÎNGRĂBÍT adj., pl. *îngrăbíţi* GM/rar Gr „grăbit".

ÎNGRĂDEÁLĂ s. f., pl. *îngrădéli* **1°** AO, Pl. 27/rar Dj „gard de nuiele"; cf. g ă r d á l n i ţ ă...

2° var. **îngredeálă** s. f. TDM III/rar Tr „împletitură de nuiele la pereţii casei de paiantă"; cf. g a r d[1] 1°...

ÎNGRĂDÍ vb. IV **1°** AMD, h. 177; AFLR/Tr, Cl, prin Bz, Il şi rar Ag, Db, Vn, Br, If, Gr „a împleti nuiele la pereţii casei de paiantă": Bătea patru furci aşa, patru stâlpi în pământ, bătea trei lanteţi pe-o parte şi-*ngrădéá* cu nuiele AFLR/687.

2° refl. TDM I/rar Ot „a se înţelege bine; a se potrivi (cu cineva)": *Ne-am îngrădít* [...] maică, dă când ne-am luat, noi nu ne-am răulit sau noi să trăim rău în familie/767; cf. b r o d í...

ÎNGRĂDÍT adj., pl. *îngrădíţi*, f. pl. *îngrădíte* **1°** AFLR/rar Ph „împletit cu nuiele, din nuiele împletite": Face de grădele aşa [...] grădeală aşa [...] *îngrădíte*, o lojniţă aşa mare/701; cf. î m p l e t e r í t...

2° TDM I/rar Ot [d. soţi] „potriviţi, care s e î n g r ă d e s c 2°".

ÎNGRĂMĂDÍT adj., f. *îngrămădítă* GM/rar Db, Gr [fig.] „prost, redus; necivilizat": Înainte era lumea mai *îngrămădít-aşa*/811; cf. b o b l e á ţ ă...

ÎNGRĂŞĂMÍNTE s. f. GO; TDO/rar Mh „îngrăşare": Să-l îngrăşăm [porcul], să-l punem pe *îngrăşămínte*/944.

ÎNGRĂTĂRÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Bz „a pune, a fixa scheletul de grinzi (g r ă t a r u l)"; cf. g r ă t ă r í l°...

ÎNGRĂŢÁ vb. I tranz. AO, h. 194/rar Mh, Dj „a bate leaţuri (g r a t i i) la pereţii casei de lemn"; cf. a r ă c í...

– var. **îngreţí** vb. IV tranz. AO, h. 194/rar Mh.

ÎNGREDEÁLĂ v. **îngrădeálă 2°**.

ÎNGREŢÍ v. **îngrăţá**.

ÎNGREUNÁTĂ adj. f. AMD, h. 143/rar Vn, Gl, Tl „însărcinată, gravidă"; cf. b u r d i ó s 2°...

ÎNGREUTÁT adj., f. *îngreutátă* AFLR/rar Ag „prins de greutăţi, ocupat, preocupat": Mă vede şi pe mine prea *îngreutátă*, că sânt şi la muncă şi am şi treburile acasă/688.

ÎNGRIJEÁLĂ s. f. GO/rar Mh „îngrijire": Şi goangele au şi ele o raţie: trebuie *îngrijálă*/965; cf. î n g r i j í n ţ ă.

ÎNGRIJÍNŢĂ s. f. GM/rar Tr „îngrijire": Îl căuta prin descântece, prin *îngrijínţă* bună/797; cf. î n g r i j e á l ă.

ÎNGRIJORÁ vb. I refl. GM/rar Bz, Br „a avea grijă, a se îngriji (de ceva, de cineva)"; cf. p u r t á 5°, t r e ţ í n e.

ÎNGRIPÁT adj. GM/rar Tr „gripat"; cf. g u t u r ă i ó s...

ÎNGROFĂÍ vb. IV AO, h. 421/rar Mh „a grohăi"; cf. g â f â í 1°...

ÎNGROPÁ vb. I **1° a ~ ánul** v. **an 2°**; **a ~ călúşul** v. **călúş 3°**.

ÎNGROPĂTÓR s. m., pl. *îngropătóri* **1°** AMD, h. 199, 200/prin Cţ şi rar Br „stâlp (la gard)"; cf. b á b ă 13°...

2° GM/rar Ag „gropar": După ce-i face slujba, îl ia *îngropătóru* [pe mort] şi-l duce la groapă/675; cf. g r o p á ş...

ÎNGROPĂTÚRĂ s. f. AO, h. 593; GO/rar Mh, Dj „muşuroi în jurul unei plante"; cf. c u i b á r 2°...

ÎNGROŞÁ vb. I tranz. şi refl., ind. prez. 3 sg. *(se) îngroşeáză* AO, h. 675; Pl. 3; AFLR/prin Mh, Dj şi rar Vl, Ot; AFLR/rar Br, Tr „a deveni gros, consistent"; cf. m i e r á, t r á g e 13°.

ÎNGROŞEÁLĂ s. f. AMD, Pl. 147; AFLR/rar Cţ „partea cea mai groasă, mai densă la fiertul unei mâncări": [Bulionul] îl strecurăm, îl frecăm bine, îl lăsăm să se limpezească, deasupra iese mai mult *îngroşála* şi dedesubt rămâne, luăm cu lingura frumos/892; cf. g r o s í m e 2°.

ÎNGROZÁ vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se îngrozeáză* GM/rar Ag „a se îngrozi"; cf. s p ă i m á, s p e r i á 2°, t e m o r á.

ÎNGRUPÁ vb. I refl. AFLR/rar Gj „a se strânge laolaltă, a se grupa"; cf. î n s t r â n g e.

ÎNGUNOÍ vb. IV tranz. AO, h. 433/rar Mh, Dj; AMD, h. 305/rar Ph, Il, Tl „a îngrăşa terenul cu gunoi, cu băligar"; cf. b ă l i g ă r í...

– var. **îngunoiá** vb. I tranz. AO, h. 433/rar Vl, Mh; AMD, h. 305/rar Vn, Bz, Tl.

ÎNGUNOIÁ v. **îngunoí**.

ÎNGUNUIEŢÁ vb. I tranz. AMD, h. 305/ rar Vn „a îngraşă terenul cu gunoi (băligar, găinaţ)"; cf. b ă l i g ă r í...

ÎNGURGÁ vb. I tranz. AMD, h. 487, 488; GD/prin Tl „a face încreţituri la opinci"; cf. î n v â r z o b í, î n z o r z i, u r z í 3°, v â r z o b í 1°, z o r z í.

ÎNGURLUÍ vb. IV intranz. AO, h. 420, 421/prin Gj, Dj şi rar Vl, Mh, Ot „a grohăi"; cf. g â f â í 1°...

ÎNGURLÚP s. m., pl. *îngurlúpi* AO, h. 480/rar Vl, Gj, Dj „prună închircită care cade din pom înainte de coacere"; cf. b o b o l o á n ă...

ÎNGURLUPÁTĂ adj. f., pl. *îngurlupáte* AO, h. 480/rar Gj [d. prune] „închircită, care se usucă în pom şi cade"; cf. p o m á t ă, p o m u í t ă, v ă s c ú t 2°.

ÎNHĂMÁ vb. I refl. AMD, h. 62/rar Ph; **a se ~ în piept** h. 62/rar Db [fig.] „a se îmbolnăvi de astm (din cauza fumatului)": *S-a înhămát în pieept* dă tutun, a prins răpciug/812.

ÎNHĂMÁT adj. AMD, h. 62/rar Bz [fig.] „bolnav, îmbolnăvit de astm".

ÎNHĂMĂTÚRĂ s. f. AMD, h. 62/rar Bz [fig.] „astm"; cf. á s m ă...

ÎNHĂNŢÁ vb. I tranz. GD/rar Il „a înhăţa"; cf. a ţ á...

ÎNHOBODÁ vb. I tranz. GM/rar Vn „a pune vălul miresei"; cf. î n s o v o n á, î n v ă l í 2°, î n v o l á, î n v o l t á 2°, l e g á l °, s o v o n í.

– var. **înhobodí** vb. IV tranz. GM/rar Vn.

ÎNHOBODÍ v. **înhobodá**.

ÎNHOLBĂŢI adj. m. pl. TDO/rar Dj [d. ochi] „holbaţi".

ÎNHRĂNÍT adj., f. *înhrănítă* AFLR/rar Cţ „hrănit": Ea [iapa], mama lor, era-*nhrănítă* foarte bine/900.

ÎNIERBÁ vb. I **1°** intranz. şi refl. AO, h. 586; 588/rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 313; 592/prin Ag şi rar Vl, Db, Ph, Bz, Ot, Tr [d. terenuri] „a se acoperi cu iarbă; a înţeleni": *A-nierbát* pământu c-a stat nelucrat AMD, h. 592/685. *Să-nierbéáză* dacă nu-l ari, să-nţelineşte id./786; cf. î n ţ e l i n á, l i v e z í 3°, o b l e g í, ţ e l i n í.

2° refl. AFLR/rar Dj [d. miel] „a începe să mănânce iarbă, să pască".

ÎNIERBÁT adj., f. pl. *înierbáte* AMD, h. 590, 591; AFLR/rar Vl, Ag, Db, Tr [d. terenuri] „acoperit de iarbă, înţelenit"; cf. î n ţ e l i n í t, o d i n í t 1°, ţ e l i n í t, v i r á n 1°.

ÎNIERNÁ vb. I tranz. AMD, Pl. 158; GM/rar Ot „a ierna (oile)".

ÎNIERNÁT s. n. AMD, Pl. 158, 159/rar Ph, Ot „iernatul (oilor)".

ÎNJOSÁ vb. I refl. GM/rar Db „a se înjosi".

ÎNJOSÁT v. **înjosít** 1°.

ÎNJOSÍT adj., f. *înjosítă* 1° GM/rar Ag, Il „necivilizat, înapoiat": Mai făceam şi câte-o rochie... ţesută dă bumbac şi-o îmbrăcam şi ne duceam cu ea la horă. Nouă ne părea bine, nu era ca acuma, fel dă fel... Acuma este lumea... atunci era-*njosită* mult/868. Am avut o soră foarte frumoasă... ş-a luat un om foarte-*njosát*. Ce eram noi că eram săraci, da ăla prea, prea îl pedepsise Dumnezeu, prea amărât/786; cf. b o b l e á ţ ă...

2° AFLR/rar Ph „scăzut, coborât": M-a găsit cu cinşpe [tensiunea], m-a găsit *înjosită*/118.

– var. 1° **înjosát** adj., f. *înjosátă* TDM III/rar Ag.

ÎNJUNGHEÁ v. **înjunghiá**.

ÎNJUNGHÍA vb. I, ind. prez. 1 sg. **înjunghiéz** AO, h. 946/rar Dj; AMD, ch. 944/rar Tl „a tăia un animal (prin înjunghiere)"; cf. j u n g h e á.

– var. **înjungheá** vb. II, ind. prez. 1 sg. *înjúnghi* AO, h. 946/rar Dj, Ot; AMD, ch. 944/prin Ph, Br şi rar Ag, Db, Vn, Gl, Bz, Tl.

ÎNJURÁ vb. I intranz. AMD, ch. 598/rar Tl, Cţ „a depune un jurământ, a jura".

ÎNJURÁT adj., pl. *înjuráţi* GD/rar Tl „jurat, cu jurământ": Dacă îi lasă [banii unei comori] *ne-njurát*... îi poate lua omu/876.

ÎNLĂCRÁT adj., f. *înlăcrátă* GO/rar Vl [d. leaturile bătute la pereţii casei] „aşezat în romburi, care formează romburi": Cercuiala vine... una peste alta, alt-aşa, alt-aşa, alt-aşa şi... *înlăcrát*-aşa/919; cf. c h i r a c h í e...

ÎNLĂSÁ vb. I GM; AFLR/rar Ag, Bz „a lăsa, a îngădui": Mama nu mă-*nlăsá*, săraca GM/743; cf. p e r m i t á...

ÎNLĂSTĂRÍ vb. IV intranz. AO, h. 665/rar Gj; AMD, h. 404; Pl. 71–72/rar Db [d. vie, pădure etc.] „a înmuguri"; cf. b u m b í[1]...

ÎNLĂTUNÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Gj „a pune lătunoi la construcţii": [Casa] o încăpriorăm, o-*nlătunim*/952.

ÎNLEGÁ vb. I tranz. AFLR/rar Bz, Tr, Gr, Il „a lega": Îl legi paru ăla, o ulucă, ce era, o-*nlegáţi* cu un şervet/795.

ÎNLEGĂTÚRĂ s. f. AFLR/rar Dj „legătură".

ÎNLESNICIÓS adj. GD/rar Tl „lesnicios, uşor de făcut": P-orm-a ieşit maşini de vânturat şi să curăţa [boabele de grâu], ceva mai *înlesnicós*/875; cf. u s ú r e l°.

ÎNLIBERÁ vb. I AFLR/rar Dj „a elibera".

ÎNLOCUÍ vb. IV intranz. GM/rar Bz „a locui": Era destui cetăţeni care avea camere *dă înlocuít*/732; cf. l ă c u í[1].

ÎNLUÁ vb. I tranz. AFLR/rar Mh, Dj „a lua"; cf. l u a 11°.

ÎNLUCRÁT adj., f. pl. *înlucráte* GM/rar Ph „lucrat".

ÎNLUNÁTIC adj., pl. *înlunátici* GM/rar Db [d. puii de găină scoşi în aceeaşi lună în care au fost puse ouăle la clocit] „debil, bolnăvicios"; cf. b a ş o l d í u...

ÎNMASCÁT adj., f. *înmascátă* GM/rar Bz „mascat".

ÎNMĂCINÁ vb. I AFLR/rar Db „a măcina".

ÎNMĂLUÍ vb. IV refl. AFLR/rar Gj „a consolida malurile unui râu (împotriva surpării); a îndigui"; cf. d i g u í...

ÎNMĂRÍ vb. IV refl. GM/rar Db; GD/rar Cţ „a se mări, a creşte": După ce *m-am înmărít* şi n-am vrut să mă mai duc cu vacile [...] mă duceam la cules de prune GM/699; cf. a j ú n g e 1°...

ÎNMĂRITÁ vb. I tranz. şi refl. TDO/rar Dj; GM; TDM I/prin Ag şi rar Vl, Db, Ph, Vn, Br, Tr; GD/rar Cţ „a (se) mărita": *Am înmărităt* patru fete GM/699. Şi ea *s-a-nmărităt* ş-a luat unu din Băileşti TDO/982; cf. m ă r i t á.

ÎNMĂRITÁT adj. AMD/rar Ag [d. tineri] „însurat prin stabilire în casa fetei".

ÎNMĂSURÁ vb. I AFLR/rar Tr „a măsura"; cf. m ă s u r á.

ÎNMÂNÁ vb. I tranz. GM/rar Gr „a mâna": Şi începea iar să-i ia caii la *înmînát*/833; cf. m â n á[2] 4°.

ÎNMELIŢÁ vb. I AFLR/rar Dj „a meliţa"; cf. f ă r â m á 10°...

ÎNMERIÁ vb. I intranz. GM/rar Db „a amorţi, a deveni m e r i u"; cf. a m u r ţ í 1°...

ÎNMESTECÁ vb. I AFLR/rar Mh, Ot; GM/rar Gr „a mesteca"; cf. c l e f ă n i...

ÎNMOIÁ v. **înmuiá** 3°.

ÎNMORMĂÍ vb. IV GM/rar Vn „a mormăi"; cf. m o r m ă n í.

ÎNMOROIÁ vb. I tranz. GM/rar Db „a băga, a pune în m o r o i a l ă": [Firele de cânepă] le băgăm în cenuşe, le-*nmoroiém* cu cenuşă/693; cf. m o r o í 2°.

ÎNMUGURÁ vb. I intranz. AO, h. 665/rar Gj, Mh [d. plante] „a înmuguri"; cf. b u m b í[1]...

ÎNMUIÁ vb. I 1° refl. GM/rar Br [d. rachiu] „a deveni slab, a-i scădea tăria": Dacă vezi că nu mai e bună [ţuica], să acreşte sau *să-nmoáje*/753.

2° tranz. TDM III/rar Tr „a dilua, a slăbi concentraţia de sodă la prepararea săpunului"; cf. î n d u l c í 2°...

3° var. **înmoiá** vb. I tranz. AO, h. 997 MN/rar Vl, Dj „a muia (rufe)"; cf. m u i á 5°, r ă z m u i á.

4° tranz. GM/rar Br [la jocurile de copii] „a da cu bâtul, a lovi p o p i c u l".

5° intranz. GM/rar Tr „a îndeplini o regulă la jocul ţurca, potrivit căreia jucătorii aflaţi la bătaie trebuie să introducă beţele într-o groapă special făcută": Cei doi cu beţele fug şi dau ţâcu şi vin *să-nmoáje* la groapă/798.

6° refl., în expr. **a se ~ putérile** AFLR/rar Cţ „a slăbi, a se epuiza, a pierde puterile": Nu mai puteam, mi *s-au înmuiát putérile*/892.

ÎNMURGEÁ v. **înmurgí**.

ÎNMURGÍ vb. IV AMD, h. 503; TDM I, III/prin Tr şi rar Ag, Db, Ot „a amurgi": Începuse *să înmurgéze* de seară GM/751; cf. î n c i n á 3°...

– var. **înmurgeá** vb. II, ind. prez. 3 sg. *înmurgează* GM/rar Br.

ÎNMURGÍT, pe ~ loc. adv. AMD, h. 503/rar Tr „în amurg"; cf. g ú r ă 14°...

ÎNMUŢÍ vb. IV AO, h. 67/rar Gj „a amuţi"; cf. g ú r ă 5°...

ÎNNĂŞTE vb. III tranz. şi refl. AMD, h. 144; GM; AFLR/Db, prin Ph, Vn, If, Gr, Cl, Il şi rar Ag, Bz, Br, Tr; GD; AFLR/rar Tl „a (se) naşte": Care *înnáşte* băiat face chef GM/718. Aici [în sat] am trăit, aici *am înnăscút* AFLR/701. *M-am înnăscút* în căruţă AMD/846; cf. n á ş t e l °, p r ă s í 1°.

– var. **înnăscá** vb. I tranz. GM/rar Bz.

ÎNNĂDÍŢI adj. m. pl., **boi ~** AMD, Pl. 59/rar Ot „a doua pereche de boi la car".

ÎNNĂMEŢÍ vb. IV tranz. AO, h. 315/rar Mh [d. vânt] „a strânge zăpada în troian, a troieni"; cf. o m e ţ í.

ÎNNĂMIEZÍ vb. IV intranz. AMD/rar Db „a mânca de amiază"; cf. a m i e z í...

ÎNNĂPĂDÍ vb. IV 1° tranz. GM/rar Ph „a năpădi": [Grâul] îl pliveam de buruieni, ca să nu-l strice, *să nu*-l *înnăpădéască* buruienile/716; cf. a s u p r í...

2° intranz. AFLR/rar Tl „a nimeri": *Nu-nnăpădéa* care să bage-n groapă/ 875; cf. î n n i m e r í, n i m e r í.

ÎNNĂSĂDÍ vb. IV GM/prin Br, Il şi rar Vn, Bz, Ot, Cl; GD/prin Tl, Cţ „a aşeza snopii pe arie pentru treieratul cu animale; a năsădi": Ş-atunci *înnăsădém* grâul, orzu, ovăzu, *înnăsădém* şi băgăm căruţa cu caii GM/754; cf. n ă s ă d í 3°.

ÎNNĂSCÁ v. **înnáşte**.

ÎNNĂSCÚT s. m. TDM III/rar Tr „nou-născut, copil născut de curând".

ÎNNĂSCÚTĂ s. f. AFLR/rar Dj „lehuză"; cf. n ă s c ú t ă.

ÎNNĂSIPÍT adj. GD/rar Tl [d. terenuri] „cu aluviuni, cu n ă s i p": [După retragerea apelor] a rămas *înnăsipít* locu/879.

ÎNNĂVĂDEÁLĂ s. f., pl. *înnăvădéli* 1° GD/rar Cţ „acţiunea de a năvădi": După ce l-am învelit pe sul, îl trecem prin iţă şi prin spată, *înnăvădeálă*, aşa să spune/898.

2° GM/rar Tr „țesătură năvădită": Înnăvădește fel de fel de-*nnăvădéli*/797.

ÎNNĂVĂDÍ vb. IV tranz. AO, Pl. 88; AFLR/Vl, Gj și prin Mh, Dj, Ot; AMD, h. 399 MN; GD; AFLR/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Tr, Cl, Il, Cț, prin If, Gr, Tl și rar Vl, Ot „a năvădi"; cf. n ă v ă d í 1°, p r í n d e 3°.

– var. **înnăvedí** vb. IV tranz. AMD, h. 399 MN/rar Vn; **înnevedí** vb. IV tranz./prin Vn și rar Br, Ot, Tr, Tl; **înnividí** vb. IV tranz./rar Tl.

ÎNNĂVEDÍ v. **înnăvădí**.

ÎNNÉC v. **înec 1°**.

ÎNNECĂJÍ vb. IV intranz., tranz. și refl. AMD; GM; AFLR/prin Db și rar Ag, Ph, Vn, Tr „a îndura necazuri, a suferi; a se necăji": Până la urmă *am înnecăjit* eu AFLR/702. Te mai *înnecăjéa* copiii GM/726; cf. s t r ă g ă n í.

ÎNNECĂJÍT adj., f. *înnecăjíită* GM; TDM II, III/prin Br și rar Ag, Db, Bz; GD/rar Tl, Cț „necăjit, amărât, supărat": Îl vedeam mereu *înnecăjít* AFLR/699. Și tata a rămas *înnecăjít* cu șapte copii GM/745; cf. î n c h i n u í t...

ÎNNECHEZÁ vb. I AMD, h. 265 MN/rar Db „a necheza"; cf. m i h o í, n i c h e z á, n i h o t í, r i n c h e z á.

ÎNNEGURA vb. I impers. AO, h. 277; GO/Dj și rar Mh, Ot „a (se) înnopta, a se întuneca": Stăvari, ăia de iasă seara la lumină când *înnegurézá*/981; cf. î m b e z n á...

ÎNNEGURÁT adv. GO/rar Ot „pe înnoptate, pe întuneric": Am venit *înnegurát* [acasă]/993; cf. î n n o p t á t, m u r g 1°.

ÎNNEGURÍME s. f. AO, Pl. 12/rar Mh „(stare de) amețeală; semileșin"; cf. a n e m í e 1°...

ÎNNEMERÍ v. **înnimerí**.

ÎNNENOROCÍ vb. IV refl. GM/rar Ot „a se nenoroci".

ÎNNERVÍ vb. IV refl., ind. prez. 2 sg. *te înnervésti* AMD/rar Gr „a se enerva, a se supăra"; cf. î n s u p ă r á, î n v i f o r á, n ă c ă j í 1°, v i f o r í 2°.

ÎNNETEZÍ vb. IV AMD, h. 179; GM; TDM II/ Db, prin Ph, If, Cl, Cț și rar Bz, Br, Tr, Gr, Il, Tl „a netezi pereții, a drișcui"; cf. d r i ș c u í 3°...

ÎNNEVEDÍ v. **înnăvădí**.

ÎNNIMERÍ vb. IV tranz. și refl. AFLR/rar Gj, Dj, Ag, Tr „a (se) nimeri"; cf. î n n ă p ă d í 2°...

– var. **înnemerí** vb. IV tranz. TDO; AFLR/rar Gj, Dj, Ot; AMD; GM; TDM II, III; AFLR/prin Ph și rar Ag, Vn, Bz, Tr, Gr, Il; ind. prez. 2 sg. *înnémeri* AFLR/rar Dj.

ÎNNIVELÁ vb. I tranz. și refl. AFLR/rar Gj, Mh; GM/rar Vn, Cl „a (se) nivela (terenul)"; cf. n i v e l í, p o l e j n i c í, t ă v ă l u c í.

ÎNNIVIDÍ v. **înnăvădí**.

ÎNNOÍ vb. IV intranz. AMD, h. 604/rar Db [d. porumb] „a împuia": A început să-*i înnoiáscă* vinele porumbului, crește/819; cf. a r u n c á 1°...

ÎNNOPTÁT adv. GM/rar Tr „pe întuneric": Ne-am dus seara *înnoptát,* să nu ne vază niminea/806; cf. î n n e g u r á t...

ÎNNORÁ vb. I impers. GM/rar Tr „a se înnora": Vedeam că *înnoréză*/797; cf. b o r í 3°...

ÎNNUIELÁT s. n. GO/rar Gj „acțiunea de a bate nuiele la pereții casei"; cf. c e r c u i á l ă 2°...

ÎNNUMĂRÁ vb. I tranz. și refl. AFLR/prin Dj; AMD; TDM III; AFLR/prin Ph și rar Db, Vn, Gl, Bz, Gr, Cl; GD; AFLR/rar Tl, Cț „a număra": Să ducea și-*nnumărá* parii AFLR/699; cf. l u m ă r á.

ÎNNUMEROTÁ vb. I TDM II/rar Br „a numerota".

ÎNRĂMÂNE vb. III AFLR/rar Gr „a rămâne"; cf. r ă m â n e 2°.

ÎNRĂORÁ vb. I tranz. AO, h. 765/rar Mh „a scoate oile la păscut pe rouă (dis-de-dimineață)": Merg cu oile *să* le *înrăoréz*/963; cf. n ă p r ă o r á.

ÎNRĂSTURNÁ vb. I, ind. prez. 2 sg. *înrăsturnézi* GM/rar Ph „a răsturna"; cf. r ă s t o r n á, v â r c o l í.

ÎNRĂZIMÁT adj. AFLR/rar Dj „rezemat".

ÎNRIDICÁ vb. I tranz. și refl. AFLR/rar Ot, Tr „a (se) ridica"; cf. î n s ă l t á, r i d i c á 3°, s ă l t á 3°, s u m é t e 1°.

ÎNROÍ vb. IV GM/rar Bz [d. stupi] „a roi"; cf. p u í 2°, r o í 2°.

ÎNRUȘINÁRE s. f., în expr. **a fáce ~** GO/rar Ot „a face pe cineva să se simtă rușinat; a rușina": Îi *fáce* [mamei] o țâră *înrușinăre* fincă n-a avut grijă de ea/933.

ÎNSĂGETÁ vb. I tranz. GD/rar Tl, Cț „a săgeta".

ÎNSĂIELÁ v. **însăilá 1°**.

ÎNSĂILÁ (3 sil.) vb. I tranz. **1°** ind. prez. 1 sg. *însắil* AO, Pl. 100/rar Vl, Ot; AMD, Pl. 8–9/prin Tl și rar Bz, Tr; *însáil* AMD/rar Tl „a coase în mod provizoriu"; cf. b u c ș í...

2° ind. prez. 1 sg. *însăiléz* AO, Pl. 100/rar Gj „a lăsa ceva neterminat; a nu duce o acțiune până la capăt": *Însăiléz* un gard, îl încep și nu-l termin/937.

– var. **1° însăielá** vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *însăiél* AMD, Pl. 8–9/rar Tl; **însăilí** (3 sil.) AO, Pl. 100/rar Gj; AMD/rar Ph, Cl; **înselá** vb. I AMD/rar Cț; **însilá** vb. I/rar Bz; **înseilá** vb. I/rar Il; **înțăilá** vb. I AO/rar Vl.

ÎNSĂILĂTÚRĂ (5 sil.) s. f., pl. *însăilătúri* AMD, h. 490/rar Ot „gaură prin care trece nojița la opincă": Vărzoabe cu *însăilătúri*/775; cf. c h e o t o á r e 3°...

ÎNSĂILÍ v. **însăilá 1°**.

ÎNSĂLTÁ vb. I tranz. GM/rar Il „a sălta, a ridica"; cf. î n r i d i c á...

ÎNSĂMÂNȚÁ vb. I intranz. AFLR/rar Tl „a pune sămânța viermilor de mătase la î n v i a t": Nu mai rețin bine minte cum *însămânțá,* cum punea mămica sămânțile, da știu c-adunam frunze [pentru viermii de mătase]/871.

ÎNSĂPUNÁ vb. I tranz. GM/rar Ag „a săpuni": La urmă [jirebiile de cânepă] le-*nsăpunám* și le puneam cu săpun/688.

ÎNSĂRÁ vb. I tranz. și refl. GM/rar Db; ind. prez. 1 sg. *însắr* AFLR/rar Mh „a (se) săra": După ce *s-a însărát* [carnea], o scoatem GM/695; cf. s ă r á.

ÎNSÂMBRÁ vb. I intranz. și refl. AMD, Pl. 134/rar Vl, Ag [d. proprietarii de oi] „a se întovărăși, a se asocia pentru a forma stâna"; cf. a m e s t e c á 1°...

ÎNSÂRÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *însắr* AO, h. 948/rar Mh „a asmuți câinele"; cf. a m u ț á...

ÎNSÂRMÁ vb. I tranz. și refl. pas. AMD, Pl. 90–91; GM/prin Ot și rar Db „a (se) pune sârmă (la anumite obiecte)": *Am însîrmát* ramele [de stup], ca să ție AMD/816.

ÎNSCĂRÁ vb. I tranz. AMD, Pl. 76–77/rar Tr „a ridica vița de vie pe araci; a arăci"; cf. s ă l t á 1°.

ÎNSCĂRLIONȚÁT v. **încârlionțát**.

ÎNSCĂUNÁ vb. I intranz. și refl. AMD, Pl. 52–53/Cl și rar Tr, Gr, Cț [d. firul de grâu] „a înfrăți"; cf. a r u n c á 1°...

ÎNSCHILOJÁT v. **închilozát**.

ÎNSCHILOZÁ v. **închilozá**.

ÎNSCHILOZÁT v. **închilozát**.

ÎNSCULÁ vb. I refl. AFLR/prin Mh; rar Tr „a se scula".

ÎNSECĂRÍT adj., **grâu ~** AMD, h. 620/rar Gr „holdă de grâu cu secară"; cf. c a r a c a ș á c...

ÎNSELA v. **însăila 1°**.

ÎNSEMĂNA[1] vb. I tranz. AFLR/rar Dj; GM; AFLR/rar Db, Cl „a semăna, a însămânța": Nu puteai *să însémeni* la timp GM/866; cf. s ă m â n ț á 1°.

ÎNSEMĂNÁ[2] vb. I intranz. AFLR/rar Tr „a se asemăna, a semăna"; cf. a r u n c á 7°...

ÎNSEMĂNÁT s. n. GM/rar Br „semănat, însămânțare"; cf. s ă m â n ț á r e, s ă m â n ț á t.

ÎNSEMNÁ vb. I **1°** tranz. și refl. GM/prin Bz și rar Br „a (se) pune cocarde în pieptul nuntașilor"; cf. s e m n á 2°.

2° tranz. AO, h. 128/prin Dj și rar Mh „a vaccina"; cf. a l t o í 1°...

3° intranz. GM/rar Gr [d. coarda de viță-de-vie] „a ieși la iveală; a răsări”: Într-un an dă zile [via] să prinde. Toamna-*nsemnează*, să vede/824; cf. b u ș í.

ÎNSEMNÁT s. n. GM/rar Bz „acțiunea de a î n s e m n a nuntașii”: Începe mireasa cu *însemnátu* florile, însemnează pă fiecare nuntaș/732.

ÎNSEMNĂTÓR s. n., pl. *însemnătoáre* AO, Pl. 136/rar Vl, Ot; AFLR/rar Gr „unealtă a rotarului folosită pentru a da semne”; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

ÎNSENINÁRE s. f. GM/rar Il „întindere, suprafață mare de apă”: A inundat toată lunca asta aicea, era tot numa apă, o-*nseninare* dă apă/850; cf. s e n í n, s e n i n í ș, t á m i n ă.

ÎNSERÁ vb. I 1° tranz. GM/rar Ph „a paște oile (după amiaza și) seara”; cf. c i n á 2°...

2° refl. GM/rar Gr „a prinde, a apuca (pe cineva) seara; a înnopta”: *Ne-am înserát* în sat/834.

ÎNSERÁT 1° s. n. AMD, Pl. 135/rar Cl „păscutul (oilor) de seară, după muls”; cf. c i n á r e 2°...

2° cu val. adv. AO, Pl. 45/rar Dj „pe înserare; seara”: Ne-am dus mai *înserát*, mai târziu/987; cf. g ú r ă 14°...

ÎNSERĂTOÁRE s. f. AMD, Pl. 135–136/rar Ph „păscutul (oilor) de seară”; cf. c i n á r e 2°...

ÎNSERBEZÍT adj. AMD, Pl. 143/rar Ph [d. lapte] „acrit, prins”; cf. s e á r b ă d 3°.

ÎNSFORÁT adj., f. *însforátă* AMD, Pl. 141/rar Tr; GD/rar Tl „legat cu sfoară”.

ÎNSILÁ v. **însăilá 1°**.

ÎNSILIȚÁ v. **însiriță**.

ÎNSIRIȚÁ vb. I tranz. și refl. pas. AMD, h. 672; Pl. 127–128; GM/rar Ag, Db. Ot, Tr „a (se) lăsa oaia fără miel (s i r i ț ă)”: *Însirițắ oaia*, adică o treci d-o mulgi AMD/766. După ce *să însirițắu* oile, să mulgea cu rându GM/769; cf. s i r i ț á.

– var. **însiliță** vb. I refl. pas. GM/rar Tr.

ÎNSOLZEÁLĂ s. f. GM/rar Br „acțiunea de a î n s o l z i”.

ÎNSOLZÍ vb. IV **1°** tranz. și refl. pas. GM/rar Bz, Il „a (se) așeza snopii (de papură, de stuf, de paie) la acoperișul casei suprapunându-i parțial (ca solzii)”: Însolzeală, să pune papură și *să-nsolzéște*, să pune groasă și p-ormă să bate așa în sus, dă vine așa cap la cap, vine-nsolzíte așa/749; cf. s o l z í 1°.

2° refl. AFLR/rar Br [în sericicultură; d. mănunchiurile de crengi sau de paie de mătură puse sub viermii de mătase] „a se înveli cu fire de borangic”: [Viermii de mătase] învelea p-acolo de *să-nsolzeá* măturile/745.

ÎNSOLZÍT adj., f. *însolzítă*, pl. *însolzíte* AO, h. 210, 211/rar Gj, Mh; AMD, h. 193, 194; GM/rar Db, Bz, Br, Il, Cț [d. șindrilă sau d. snopii de învelit casele] „așezat cu marginile suprapuse (ca solzii)”: Acopeream [casa] cu șindrilă *însolzítă* AMD, h. 194/891; cf. c ă l c á t 2°...

ÎNSORÍ vb. IV tranz. GM/rar Ph „a expune la soare; a sori”.

ÎNSOȚITOÁRE s. f. GM/rar Bz „domnișoară de onoare (la nuntă)”; cf. a j u t o á r e...

ÎNSOȚITÓR s. m., pl. *însoțitóri* **1°** AMD, h. 627/rar Ag „pogonici”; cf. a j u t ó r 5°...

2° ~ (la peț́it) AMD, h. 152/rar Ag „peț́itor”; cf. c ă t ă t ó r...

ÎNSOVONÁ vb. I tranz. TDO/rar Ot „a pune voalul miresei”: Vine nașa și *însovonează* mireasa, o *însovonează* nașa/995; cf. î n h o b o d á...

ÎNSOVONÍT adj., pl. *însovoníți* AMD, h. 144/rar Tl, Cț [d. copilul nou născut] „cu s o v o n pe cap”; cf. s o v o n í t.

– var. **înțovonít** adj., pl. *înțovoníți* GM/rar Gr.

ÎNSPETEZÁTĂ adj. f., pl. *înspetezáte* GM/rar Ot [d. țesături] „țesute în speteze”.

ÎNSPICÁ vb. I intranz. **1°** ind. prez. 3 sg. *înspicheáză* AO, h. 605; 612/prin Dj și rar Vl, Gj; AMD, h. 616/rar Ag, Tl, Cț; *înspiceáză* AMD; GM/prin Il și rar Db, Bz, Cl, Cț [d. cereale] „a da spic”; cf. g u ș á...

2° refl., ind. prez. 3 sg. *se înspicheáză* AO, h. 16/rar Mh, Ot; AMD, h.11; TDM II/rar Bz, Tr [d. părul omului] „a încărunți”; cf. c ă r u i á...

ÎNSPICÁT adj. AMD, h. 266, 267/rar Ph [d. cai] „șarg”; cf. b u c í u...

ÎNSPICUÍ vb. IV AMD, h. 616/rar Cl [d. cereale] „a da spicul, a înspica”; cf. g u ș á...

ÎNSPREJÚR adv. TDO/rar Mh „împrejur”: Mâtca-i îngăurită, sânt șase găuri *însprejúr*/949; cf. o c ó l 9°, p r e j ú r 1°, r o á t ă 11°, t â r c ó l 7°.

ÎNSTÂNJENÁ vb. I intranz. AO, h. 599/rar Ot; AMD, h. 604/rar Tr [d. plante] „a înceta din creștere (fiind stânjenită)”; cf. î n g e n á...

ÎNSTELÍ vb. IV intranz. AFLR/rar Gr [d. constelații] „a răsări, a deveni vizibilă; a străluci”: Când m-am dus, *înstelеá* căscioarele/821; cf. s t e l í.

ÎNSTRÂMBÁ vb. I tranz. GM/rar Vn „a strâmba”.

ÎNSTRÂNGE vb. III refl. AFLR/rar Dj „a se strânge; a se aduna laolaltă”; cf. î n g r u p á.

ÎNSTRINÁ vb. I tranz. AFLR/rar Dj „a trimite (pe cineva) printre străini; a înstrăina”: A zis că-i pare rău mamii și lu tata, *să* nu mă-*nstrinéze*, să mă ție pe lângă ei/972.

ÎNSTRUNÁ vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *înstruneáză* AMD, h. 94/rar Ag, Db, Ot, Tr, Gr; *înstrúnă*/rar Db „a vaccina”; cf. a l t o í 1°...

ÎNSTRUNÁRE s. f., pl. *înstrunări* AMD, h. 94/rar Ag, Db, Tr „vaccin”; cf. a l t o í 3°...

ÎNSTRUNĂTÚRĂ s. f. AMD, h. 94/prin Tr și rar Db „vaccin”; cf. a l t o í 3°...

ÎNSTUFĂRÍ vb. IV refl.AFLR/rar Ph [d. plante] „a se face, a deveni stufos”: [Cartoful] să-*nstufărește* frumos și înflorește/ 712; cf. s t u f ă r í.

ÎNSUDÁT adj. GM/rar Db [d. săpun, la preparare] „cu (prea) multă sodă”; cf. s o d ó s 1°.

ÎNSULORÁ v. **înșulărí**.

ÎNSUPĂRÁ vb. I refl. AFLR/rar Tr „a se supăra”; cf. î n n e r v í...

ÎNSURÍ vb. IV AMD, h. 11/Tl și rar Il „a încărunți”; cf. c ă r u i á...

ÎNSURZÍ vb. IV AO, h. 45/rar Vl, Mh „a deveni surd; a surzi”; cf. a s u r d í...

ÎNȘĂLĂRÍ v. **înșulărí**.

ÎNȘEILÁ v. **însăilá 1°**.

ÎNȘILĂRÍ v. **înșulărí**.

ÎNȘILORÍ v. **înșulărí**.

ÎNȘIRÁ vb. I **1°** AMD, Pl. 8–9/prin Db și rar Ph, Bz, Tr, If, Cl, Il „a însăila”; cf. b u c ș í...

2° var. **înșirî** vb. IV TDM II/rar Vn „a face, a pune șir”: Venim acasă cu el [tutunul] și-1 **înșîrîm** pe ață sau sârmă; după ce-1 **înșîrîm,** îl punem la soare/726.

ÎNȘIRÎ v. **înșirá 2°**.

ÎNȘIROLÍ v. **înșulărí**.

ÎNȘIRUÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 8–9/rar Cl „a însăila”; cf. b u c ș í...

ÎNȘLORÍ v. **înșulărí**.

ÎNȘOPTÍ vb. IV AMD, h. 38/rar Tl „a șopti”; cf. p â s á í 2°, ș o f t í, ș o p ă í, ș o p o c ă í, ș o p o r o í, ș o ș o í.

ÎNȘTERGE vb. III refl. AFLR/rar Tl „a se șterge”.

ÎNȘULĂRÁ v. **înșulărí**.

ÎNȘULĂRÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 8–9/Gr, prin Db, Cl, Il și rar Ph, Bz, Tr „a însăila”; cf. b u c ș í...

– var. **însulorá** vb. I AMD, Pl. 8–9/rar Il; **înșărălí** vb. IV/rar Ph; **înșilărí** vb. IV/rar Cl; **înșilorí** vb. IV/rar Tr; **înșirolí** vb. IV/rar If, Cl; **înșlorí** vb. IV/rar Gr; **înșulărá** vb. I/prin Cl și rar If, Gr, Il; **înșulerá** vb. I/rar Tr.

ÎNȘULERÁ v. **înșulări**.

ÎNTĂCIUNÁ vb. I intranz. AMD, h. 609/rar Il [d. cereale] „a se umple de tăciune, a face tăciune".

ÎNTĂCIUNÁT adj. AMD; GM/rar Br [d. cereale] „umplut de tăciune, cu tăciune".

ÎNTĂMUIÁ vb. I GM/rar Cl „a tămâia"; cf. t ă m u i á.

ÎNTĂRÂTÁ vb. I tranz. AO, h. 674/rar Dj „a opri fermentarea mustului; a tăia"; cf. î n d u l c í 1°...

ÎNTĂRÂTÁT adj., pl. *întărâtáți* **1°** AO, h. 672/prin Dj și rar Ot [d. must] „înăsprit, înțepător"; cf. á c r u 3°...

2° AO, h. 176/prin Mh și rar Dj „cherchelit, turmentat"; cf. a b ț i g u í t...

ÎNTĂRCOLÍ v. **întârcolí**.

ÎNTĂRÍ vb. IV tranz. GM/rar Ph „a copleși, a doborî": Am zbierat pă geam când *m-a întărit* durerea/703. Când a fost ș-a fost... *a întărit-o* durerile „rumâne... ce vrei faci cu mine"/719: cf. a s u p r í...

ÎNTĂRÍT[1] adj., f. *întărítă* **1°** TDM III/rar Il [d. acte, documente] „pus la punct, autentificat": Aveam act *întărít*/844.

2° GM/rar Tr [d. activități, lucrări] „în plină desfășurare, în toi": Când e nunta mai *întărítă*/797.

ÎNTĂRÍT[2] adj. GD/rar Cț „înstărit"; cf. î n g h e b á t...

ÎNTĂVĂLÍ vb. IV refl. GD/rar Cț „a se tăvăli".

ÎNTÁI adj., văr ~ AO, h. 159/Vl, Gj, Mh și rar Dj; AMD, h. 135/Ag, Db, prin Vl și rar Ph, Ot, Tr, Gr, Il „văr primar"; cf. c r ú c e 19°...

ÎNTÁLNEÁLĂ s. f. GM/rar Gr „întâlnire".

ÎNTÂLNÍ vb. IV refl. AO, h. 330/rar Gj [d. cursuri de apă] „a se vărsa unul în altul".

ÎNTÂLNÍRE s. f. AO, h. 330/prin Vl și rar Gj, Ot „confluență"; cf. î n t â l n í t ă l°, î n t â l n i t ú r ă l°, v ă r s ă t ú r ă l°.

ÎNTÂLNÍTĂ adj. f., pl. *întâlníte* **apă ~** AMD, h. 541/rar Gr „confluență": Să ai *ápă întîlnítă*! Ș-am pus pă Radu, s-a dus la gârlă. N-am găsit *ápă întîlnítă*/821; cf. î n t â l n í r e...

2° drúmuri ~ AO, h. 322/rar Vl; AMD, h. 534/rar Ot „răspântii"; cf. b i f u r c á d ă...

ÎNTÂLNITÚRĂ s. f., pl. *întâlnitúri* **1°** AMD, h. 541/prin Db și rar Ag, Ph, Ot „confluență"; cf. î n t â l n í r e...

2° AMD, h. 532/rar Ag, Ot „răspântie, bifurcație de drumuri"; cf. b i f u r c á d ă...

ÎNTÂMPINÁ vb. I **1°** GM; AFLR/rar Ag, Ph, Vn „a întâlni, a vedea": Acolo în mijlocu pădurii *am întîmpinát* un urs/680. *Am* mai *întîmpinát* [lup], m-am dus și eu la Ploiești într-un muzeu/702; cf. f ă ț o ș á.

2° refl. GM/rar Gr; AFLR/rar Cț „a i se întâmpla, a păți": *N-am întîmpinát* niciodată, acum *am întîmpinát* să văd un șarpe GM/833. El *a-ntîmpinát* o lovitură pă timpu-ăla AFLR/886; cf. î n t â m p l á l°.

ÎNTÂMPINÁRE s. f., pl. *întâmpinări* GD/rar Tl „înfruntare; conflict": Am avut mai multe *întîmpinări* așa eu cu tata/871.

ÎNTÂMPINÁTUL s. m. art. GM/rar Gr [fig.] „necuratul, dracul"; cf. b e n g á...

ÎNTÂMPLÁ vb. I **1°** tranz. GM; AFLR/rar Ag, Vn, Br, Tr, Gr; GD/rar Tl „a i se întâmpla cuiva ceva; a păți": Am auzit da n-*am întîmplát* GM/725. Și tătucu meu dacă *a întîmplát* și a omorât șarpe, dup-aia toată ziua îl doare capu GD/871; cf. î n t â m p i n á 2°.

2° var. **împlântá** vb. I refl. AFLR/rar Vl „a se afla; a se găsi": Sântem aici vecini, *ne împlîntăm* unii cu alții/671; cf. c ă p ă t á...

ÎNTÂMPLÁRE s. f., pl. *întâmplări* AFLR/rar Ag „supărare, necaz": M-am căznit să fie bine, să n-am *întîmplări*/690; cf. b a i[1]...

ÎNTÂRCOLÍ vb. IV tranz. AO, h. 381; GO/prin Mh „a merge de jur împrejur, a da târcoale; a înconjura": Joacă, *întîrcolește* hora c-o batistă/ 940; cf. c o n j u r á...

– var. **întârcolí** vb. IV tranz. AO, h. 381/rar Mh; **întorcolí** vb. IV tranz. GO/rar Mh.

ÎNTÂRȘÁ vb. I tranz. GO/rar Gj „a pune târși (araci) la fasole; a arăci": Îmi *întîrșíi* niște fasole [...] bătui târși la ele, țărușí/937.

ÎNTÂRZIÁT adj., f. *întârziátă* GO/rar Dj „(care se întâmplă) târziu": Vine ora *întîrziátă*, la zece, la unsprezece se scoală de la masă/933.

ÎNTENCUÍ vb. IV tranz. și refl. pas., ind. prez. 3 sg. *întencuiéește* GM/rar Ph; *se înténcuie* GM/rar Ph „a (se) tencui"; cf. o r o z ă n í, p u f u í, t e n c u í l°.

ÎNTERMINÁ vb. I GO; AFLR/rar Vl, Mh, Dj „a termina"; cf. a c h i t á 1°...

ÎNTINDĂTÓR v. **întinzător 1°**.

ÎNTÍNDE vb. III AMD, Pl. 79/rar Vn, Il [d. vin] „a deveni bălos": *Se întínde*, ăla-i vin bolnav/837; cf. î m b ă l o ș á...

– var. **întindeá** vb. II AFLR/prin Mh și rar Dj.

ÎNTINDEÁ v. **întínde**.

ÎNTINDÉICĂ s. f., pl. *întindéici* AO, h. 728/rar Gj „dispozitiv (format din b ă r b ă t u ș și m u i e r u ș c ă) cu ajutorul căruia se fixează sulul dinainte în timpul țesutului"; cf. c i o á c ă[1] 9°...

– var. **întingăici** s. f. pl. AO, h. 728/rar Gj.

ÎNTINGĂICI v. **întindéică**.

ÎNTÍNS s. n., pl. *întínsuri* AO, h. 341/rar Mh; AMD, h. 81 MN/rar Ag, Ot „loc șes; câmpie"; cf. g r i n d 1°...

ÎNTINSOÁRE s. f. **1°** AFLR/rar Gr „întindere (de teren)": Pământu a fost *întinsoáre* mare/827; cf. î n t i n s ú r ă 1°.

2° AMD, h. 410/rar Tr „loc șes, câmpie"; cf. g r i n d 1°...

ÎNTINSÚRĂ s. f., pl. *întinsúri* **1°** AMD, h. 542, 595/rar Bz, Br, Il „întindere (de teren)": Satu are-*ntinsúră*, îi trei kilometri/ 740; cf. î n t i n s o á r e l°.

2° AO, h. 341/rar Dj „loc șes"; cf. g r i n d 1°...

3° AFLR/rar Bz, Tl „mal al unui râu cu înclinație lentă (și cu vegetație puțină), ușor inundabil": Aveam și teren bun, el venea pă... o-*ntinsúră* cum îi pă lunca asta la noi aici/881.

ÎNTINZĂTOÁRE v. **întinzător 3°, 4°, 6°–8°**.

ÎNTINZĂTÓR s. n., pl. *întinzătoáre* **1°** AO, h. 234/rar Vl, Ot; AMD, h. 221/rar Ot „sul de lemn cu ajutorul căruia se întinde foaia de aluat"; cf. d r i h ó l ț...

2° AMD, Pl. 141/rar Bz „baieră cu ajutorul căreia se fixează c u p a în gura găleții de muls".

3° var. **întinzătoáre** s. f., pl. *întinzători* AMD, h. 678/rar Bz „bucată de pânză în care se strânge cașul pus la scurs"; cf. b e r b e n í ț ă 5°...

4° var. **întinzătoáre** s. f., pl. *întinzători* AMD, h. 657/prin Ph și rar Db, Bz „lamba la căruță"; cf. a j u t ó r 10°...

5° pl. *întinzători* AMD/rar Db „bară, tijă metalică prin care se face legătura dintre crucea (din față) și osia sau inima căruței"; cf. ț e f t 2°.

6° var. **întinzătoáre** s. f, pl. *întinzători* AMD, Pl. 117/rar Bz „tindeche la războiul de țesut"; cf. c o l ț á r 3°...

7° AMD, Pl. 114/prin Br și rar Vn, Gl, Bz, Il, Tl „b ă r b ă t u ș la războiul de țesut"; cf. a m n á r 2°...

8° AMD, Pl. 114–115/rar Br, Il; *întinzători*/rar Bz „m u i e r u ș c ă la războiul de țesut"; cf. a m n á r 3°...

9° AMD, Pl. 113/rar Br „slobozitor la războiul de țesut"; cf. d o r â n g á r 2°...

– var. **întindător** s. n., pl. *întindătoáre* **1°** AO, h. 234/rar Tr; AMD, h. 221/rar Db; **întinzătoáre** s. f., pl. *întinzători* 7° AMD, Pl. 114/prin Vn și rar Bz, Il; 8° AMD, Pl. 114–115/prin Vn, Bz și rar Br, Il; *întinzătoáre* 8°/rar Gl.

ÎNTINZĂTÚRĂ s. f., pl. *întinzătúri* AMD, h. 410/rar Cț „luncă"; cf. b á l t ă 3°...

ÎNTOÁRCE vb. III **1°** intranz. TDO/rar Mh „a se întoarce (de undeva)": Și după ce-*ntoárce* de la fântână, vine iarăși acasă/954.

2° tranz. TDM I/rar Vl „a despăgubi”: Să stea în spital [fiul], să treacă douăşpe zile, să-i facem proces la ăla, *să* ne... *întoárcă* cheltuiala/671.

3° tranz. AMD, h. 396/rar If, Il „a înveli urzeala”; cf. d e z v ă l u í 1°...

ÎNTOARSĂ adj. f. AMD, h. 360/rar Tl [d. ţuică] „dublu-distilată”; cf. p r e f ă c ú t ă l°, p r o f r í p t ă, r ă f i n á t, r e f ă c ú t ă, t r a s 5°.

ÎNTOCMÍ vb. IV **1°** refl. AFLR/rar Dj „a se înţelege, a cădea de acord”; cf. a d ú c e 2°...

2° var. **întomní** vb. IV tranz. GM/rar Tr „a strânge, a împături”: Ne căuta prin casă [flăcăii, de Sfântul Ion], noi ne suiam pân pod, ne băgăm pân plăpumi, ne *întocméá* aşa plăpumili/ 702; cf. î m b e t í 2°...

3° var. **întomní** vb. IV tranz. TDM I/ rar Ag „a-şi închipui, a-şi imagina (în cadrul unor obiceiuri)”: Vedeai ceva [în oglindă]... sau militar, sau îmbrăcat frumos sau... părerile, vezi, fie că părerile, fie că le-*ntomnęám* noi şi ni se arăta ceva/677.

– var. 2° **întomi** vb. IV tranz. GM/rar Ph.

ÎNTOMÍ v. **întocmí 2°**.

ÎNTOMNÁ vb. I tranz. AMD, Pl. 159/ rar Ot „a paşte oile toamna; a tomna”.

ÎNTOMNÍ v. **întocmi 2°, 3°**.

ÎNTOPSICÁ vb. I refl. AMD/rar Tl „a se intoxica”: Mi *să întopsicáse* stomacu/ 879.

ÎNTORCÁCI s. m. GO/rar Vl „persoană care întoarce, care castrează (berbecii)”.

ÎNTORCĂTOÁRE v. **întorcătór 1° 2° 4°, 5°, 11°**.

ÎNTORCĂTÓR s. n., pl. *întorcătoáre* **1°** AO, h. 728/crt.; AMD, Pl. 114/Ag, Ot, Tr, Gr, Cl, Cţ, prin Vl, Il şi rar Ph, Bz, Br, Tl; *întorcătóri* AO/rar Vl, Dj, Ot; AMD/ rar Ag „b ă r b ă t u ş la războiul de ţesut”; cf. a m n á r 2°...

2° AO, h. 729/prin Vl, Gj, Dj, Ot şi rar Mh, Tr; AMD, Pl. 114–115/Tr, prin Cl, Il şi rar Ag, Ph, Bz, Ot, If, Cţ „m u i e r u ş c ă la războiul de ţesut”; cf. a m n á r 3°...

3° AMD, Pl. 114–115/rar Ag, Db, Ph, Ot „dispozitiv (format din b ă r b ă t u ş şi m u i e r u ş c ă) cu ajutorul căruia se fixează sulul dinainte în timpul ţesutului”; cf. c i o á c ă[1] 9°...

4° AMD, Pl. 113–115/Tr, prin Bz, Ot, Il şi rar Vl, Ag, Db, Ph, Br, If, Gr, Cl, Tl, Cţ „slobozitor la războiul de ţesut”; cf. d o r â n g á r 2°...

5° AMD, Pl. 119–120/rar Ph, Cţ „fir de urzeală care, nefiind trecut prin spată şi prin ite, este dat (mereu) înapoi pe natră”; cf. c u r g ă t o á r e 2°...

6° AO, h. 738/rar Dj „beţişor cu ajutorul căruia se leagă capetele firelor rupte în natră”; cf. b â t ă[1] 3°...

7° AMD, Pl. 117/rar Cţ „beţişor pe care se pune ţeava la suveică”; cf. b â t ă[1] 4°...

8° AMD, Pl. 12l/rar Cţ „uruioc”; cf. c a d e n l á ţ...

9° AMD, Pl. 56/rar Ag „cormană la plug”; cf. b â r s ă 3°...

10° AMD, h. 637/rar Ph „nuia arcuită care se ataşează la coasă, pentru a direcţiona brazda”; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 5°...

11° var. **întorcătoáre** s. f., pl. *întorcătóri* AMD, h. 602/rar Db „partea de la capătul terenului, unde se întoarce plugul, care, uneori, rămâne nearată”; cf. a m n á r 9°...

– var. **întorcătoáre** s. f., pl. *întorcătóri* 1° AO, h. 728/Mh, Dj, prin Vl, Gj, Ot şi rar Tr; AMD, Pl. 114/prin Cţ şi rar Ag, Tl; 2° AO, h. 729/rar Gj, Mh, Dj; AMD, Pl. 114–115/rar Ag, Ph, Br, Tr, Cl, Tl, Cţ; 4° AMD, Pl. 113/rar Ag, Ot; 5° AMD, Pl. 119–120/rar Ph, Bz; *întorcătoáre* 1° AMD/ rar Br, Tr; 2° AO/rar Dj.

ÎNTORCĂTÚRĂ s. f. AMD, Pl. 119–120/rar Ph „fir de urzeală care, nefiind trecut prin spată şi prin ite, este întors (mereu) pe natră”; cf. c u r g ă t o á r e 2°...

ÎNTORCOLÍ v. **întârcolí**.

ÎNTORMENTÁT v. **înturmentát**.

ÎNTORSĂTÓR s. n., pl. *întorsătoáre* AMD, Pl. 114/rar Tr „b ă r b ă t u ş la războiul de ţesut”; cf. a m n á r 2°...

ÎNTORSĂTÚRĂ s. f., pl. *întorsătúri* **1°** AO, h. 431/rar Mh „teren arat, întors; arătură”; cf. î n t o r s ú r ă l°.

2° AO, h. 590/rar Vl „dezmiriştire, dezmiriştit”; cf. î n t o r s ú r ă 2°.

3° AO, h. 595/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 602/rar Ag, Ph, Ot „clin rămas nearat la capătul terenului sau între două brazde”; cf. a m n á r 9°...

4° AMD, h. 603/rar Cţ „bucată rămasă nearată în mijlocul terenului atunci când se ară circular, începând de la marginea locului”; cf. c â r l á n 7°...

ÎNTORSÚRĂ s. f., pl. *întorsúri* **1°** AO, h. 431; 586, 617/Mh, prin Gj şi rar Vl, Dj; AMD, h. 304/rar Ot „teren arat, întors; arătură”; cf. î n t o r s ă t ú r ă l°.

2° AO, h. 590; TDO/rar Mh, Dj; AMD, h. 594/rar Vn „dezmiriştire, dezmiriştit”; cf. î n t o r s ă t ú r ă 2°.

3° AO, h. 595/prin Mh, Dj şi rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 602/rar Ot, Gr „clin de teren rămas nearat între două brazde”; cf. a m n á r 9°...

4° AMD, h. 602/rar Db „arătură suplimentară efectuată pe clinul rămas între brazde”.

5° pl. tantum GM/prin Ag şi rar Vl, Db „prima vizită pe care tinerii căsătoriţi o fac părinţilor miresei sau naşilor, de obicei, la o săptămână după nuntă”: Să ducea cu *întorsúrile,* la o săptămână dă zile să ducea [la naşi]/678; cf. c á l e 2°...

6° pl. tantum GO/prin Vl şi rar Gj; GM/ rar Vl „petrecere, luni după nuntă, la socrii mici”; cf. l o g ó n d ă 5°, m o r í ş c ă, p r o ţ á p 2°, u n c r ó p 1°.

ÎNTRANSFORMÁ vb. I refl. GO/rar Mh „a se transforma”: [Viermele de mătase] *se întransfórmă* în fluturaş/966.

ÎNTRÂNTÍ vb. IV refl. GO/rar Dj „a se trânti”.

ÎNTRE prep. **1°** GO/rar Mh „de faţă cu”: Lupu a luat oaia *íntre* mine/944.

2° AFLR/rar Gr „dintre”: *Íntre* care doi [copii] ne-a murit şi patru sânt în viaţă/ 835.

ÎNTREÁCĂ s. f. GD/rar Tl „întrecere”: Cum s-ar spune întrecere, ieşi pe un drum sau pă un izláz şi te iei la *întręácă*/875. Facem *antręáca* pă dic... făceam *antręáca,* adică care iese primu, care are calu mai iute şi iese primu/871; cf. c o ş í e.

– var. **antreácă** s. f. GD/rar Tl.

ÎNTREBÁRE s. f., în **a fáce** ~ loc. vb. GM/rar Bz „a întreba”; cf. t r e b á.

ÎNTREBĂTÓR s. m., pl. *întrebătóri* AMD, h. 152/rar Il „peţitor”; cf. c ă t ă t ó r...

ÎNTRÉG adj., pl. *întrégi,* f. *întreágă,* **cásă** ~ GM/rar Ag, Bz, Tr; **părínţi** ~/rar Bz „cuplu conjugal neştirbit, nerefăcut”: Băiatul [care poartă bradul la nuntă] să fie dă *cásă-ntręágă,* nu aşa... orice... să-i trăiască şi maică-sa şi taicu-su/690. Pune [ca soră de mireasă] fată care are *părinţí întrégí,* să nu fie fără tată, fără mamă/743.

ÎNTRETĂIETÚRĂ s. f. AMD, h. 531/ rar Tr „bifurcaţie (de drumuri)”; cf. b i f u r c á d ă...

ÎNTRIMÍTE vb. III AFLR/rar Tr „a trimite”; cf. t r i m é t e.

ÎNTROGNÁT v. **întronát**.

ÎNTROINÁT v. **întronát**.

ÎNTRONÁ vb. I refl. AMD, h. 101/rar Tl „a se îmbolnăvi de troahnă, a răci”; cf. r e c í, t r o g n í.

ÎNTRONÁT adj. AMD, h. 101/prin Cţ şi rar Tl „cu troahnă; răcit”; cf. g u t u r ă i ó s...

– var. **întrognát** adj. AO, h.135/Gj; **întroinát** (3 sil.) adj./rar Vl; **întrunát** adj. AMD, h. 101/rar Tl, Cţ.

ÎNTROPĂRTÁ vb. I tranz. GO/rar Vl „a da, a apleca într-o parte”: [Băiatul] *a întropărtát* cărucioru şi eu am... şi-l târa mereu/904; cf. b ă n u í 4°...

ÎNTRU prep. **1°** AFLR/rar Ph „la”: Şi cu m-am dus *íntr*-o vecină, şi m-am culcat două nopţi la o vecină/705.

2° în expr. **până într-un ban** AFLR/ rar Cţ „până la ultimul ban”: Şi-ţi plătesc *pînă-ntr-un ban*/886.

3° într-adânc loc. adv. AFLR/rar Cț „în adâncime": Săpam *într-adînc*, făceam mușuroaie mari așa la firu dă porumb/896.

ÎNTRUNÁT v. **întronát.**

ÎNTULPĂNÍTĂ adj. f., pl. *întulpăníte* GO/rar Dj [d. femei] „îmbrobodită cu tulpan, cu basma".

ÎNTULUCÁ v. **înturlucá 2°.**

ÎNTÚNDE vb. III tranz. și refl. AO, h. 832; GO/rar Dj; AMD; GM/rar Tr, Gr „a (se) tunde"; cf. r ă t e z á 1°, r ă t ú n d e, r ă t u n j í 4°, t u n d e á.

ÎNTUNECÁ vb. I 1° intranz. GM/rar Vl, Bz; AFLR/rar Cț „a se face întuneric, a se întuneca": În noapte când să ne bage la ofensivă la... Năpoloasa, *a-ntunecát* ș-a-nceput niște nori, sfulgere, trăsnete AFLR/896; cf. î m b e z n á...

2° intranz. și refl. AMD, h. 13; GM/prin Db și rar Ph, Gr, Il [fig.] „a se uita urât la cineva; a se încrunta": [Mama] *întunecá* la noi [când greșeam] GM/851; cf. î n c r u n t á 1°...

ÎNTUNECEÁLĂ s. f. AMD, h. 114/rar Ph [fig.] „amețeală"; cf. a n e m í e 1°...

ÎNTUNECÓS adj., pl. *întunecóși* AMD, h. 19/rar Db [fig.] „posomorât, încruntat": Care e *întunecóș*/e și puturoși/819.

ÎNTUNÉRIC s. n. GM/rar Bz „cantitate mare, mulțime": A pus *întunéric* mare de piatră/732; cf. m u l ț e á m ă, s ú m ă l°, s u m é d i e.

ÎNTUNERICEÁLĂ s. f. GM; AFLR/rar Ph, Il „întunecare, întunecime": Era o *întunericeálă* și nu mai vedeam, ca noaptea/710.

ÎNTUNERICÍ vb. IV intranz. și refl. AMD; GM/Db, Ph, Ot, Gr „a se întuneca, a înnopta": Nu veniră nici copiii, *întunericí* și nu veniră/758; cf. î m b e z n á...

ÎNTURLUCÁ vb. I refl. 1° AMD/rar Vn „a se uni, a se aduna laolaltă"; cf. î m p r e u n á 2°.

2° var. **întulucá** vb. I refl. AFLR/rar Vn „a se împerechea, a se căsători"; cf. c ă s ă t o r í...

ÎNTURMECÁT v. **înturmentát.**

ÎNTURMENTÁT adj., pl. *înturmentáți* AO, h. 176/rar Mh „amețit de băutură, cherchelit"; cf. a b ț i g u í t...

– var. **întormentát** adj. AO, h. 178/rar Dj; **înțurmecát** adj./rar Mh.

ÎNTURNÁ vb. I 1° TDO; AFLR/rar Vl, Mh „a întoarce": Și eu când *am înturnát* capu, ca să vedem ce face [...] că m-am și pomenit lovită TDO/907; cf. m â n á 2/2°.

2° AFLR/rar Db „a turna (un lichid)"; cf. t u r n á 3°.

ÎNȚĂILÁ v. **însăilá 1°.**

ÎNȚÂNÁ v. **hâțână 1°.**

ÎNȚELÉGE vb. III refl. 1° GM/rar Ph „a înțelege": [Iedul cel mare] nu *s-a înțelés*, a dat drumu la ușă/717.

2° AFLR/rar Db, Gr „a face logodnă": Întâi ne-am împăcat, *ne-am înțelés*. La un an de zile am făcut nunta/823.

ÎNȚELÉGERE s. f. AMD, h. 154; AFLR/prin Tr și rar Db, Br, Ot, Cl „logodnă": Face logonă, asta e *înțeléger*ea lor AFLR/832; cf. a ș e z á t...

ÎNȚELENÁ v. **înțeliná.**

ÎNȚELÉS s. n. AFLR/rar Gr „logodnă"; cf. a ș e z á t...

ÎNȚELINÁ vb. I intranz. și refl. AO, h. 588/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 592/prin Cț și rar Vl, Ag, Tr, If, Cl, Il, Tl [d. teren] „a (se) înțeleni"; cf. î n i e r b á 1°...

– var. **înțelená** vb. I refl. AMD, h. 592/rar Tr, Cl; **înțeliní** vb. IV intranz. și refl. AO, h. 588/Vl, Gj și prin Dj, Ot; AMD/rar Ag.

ÎNȚELINÍ v. **înțeliná.**

ÎNȚELINÍT adj. AO, h. 588/rar Dj [d. teren] „înțelenit"; cf. î n i e r b á t...

ÎNȚEPÁT adj. AO, h. 672/rar Vl [d. must] „înăsprit"; cf. á c r u 3°...

ÎNȚEPĂCIÓS adj. AMD, Pl. 77–78/rar Ag [d. must] „înăsprit"; cf. á c r u 3°...

ÎNȚEPÓS adj. GM/rar Cl „cu țepi, țepos".

ÎNȚEPUȘÁT adj. AMD, Pl. 73–74/rar Tl [d. pari, lemne] „care este ca o țepușă, ascuțit".

ÎNȚILINDRÁ vb. I tranz. AO, h. 621; GO/rar Dj „a alege, a selecta cerealele cu trionul"; cf. t r i o n á, ț i l i n d r á.

ÎNȚINTÁ vb. I refl. AMD, h. 608/rar Vn, Bz [d. porumb] „a da în copt, a fi în ț i n t e"; cf. c o d ă l b í...

ÎNȚINTÁT adj. AMD, h. 608/rar Tl [d. porumb] „dat în copt; în ț i n t e"; cf. a l b 4°...

ÎNȚOVONÍT v. **însovonít.**

ÎNÚNTRU adv. TDO; AFLR/rar Gj, Mh „înăuntru".

ÎNVACCINÁ vb. I AO, h. 128/rar Gj; AMD, h. 94/rar Ag, Db „a vaccina"; cf. a l t o í 1°...

ÎNVĂCSÍ v. **învopsí.**

ÎNVĂIELÁ vb. I tranz. AO, h. 295/rar Ot „a da țesăturile la piuă"; cf. b u b u í...

ÎNVĂLEÁLĂ s. f. GO/rar Dj, Ot „acțiune prin care viermii de mătase se învelesc în fir formând gogoașa".

ÎNVĂLÍ vb. IV tranz. 1° și refl. pas. TDO; AFLR/Gj, prin Mh și rar Dj „a găti mireasa cu văl": Nașa trece *să-nvelǫáscă* mireasa-n casă [...] mai cântă lăutarii până-*nvelęšte* mireasa ș-o gătește TDO/939. *Învălésc* mireasa, îi pune volu pe cap AFLR/941; cf. î n h o b o d á...

2° AFLR/rar Dj „a îmbrobodi mireasa (cu basma) după scoaterea vălului, ca semn al trecerii în rândul femeilor măritate": Trece mireasa cu nașa la dezvălat [...] și o-*nvălęšte* cu baticu/983; cf. î m b r o b o d á.

3° refl. AFLR/rar Dj; TDM III/rar Tr [d. viermii de mătase] „a se înfășura în fir, formând gogoși": D-aci *să-nvălǫá*, la șase săptămâni ei *să-nvălǫá*, să făcea gogoși TDM III/801; cf. u r z í 1°.

4° AFLR/rar Mh „a împodobi bradul de nuntă": Făcea brad, brad, *învălǫá* bradu frumos așa, cu lume multă, cu lăutari, sâmbătă seara [înaintea nunții]; cf. b o b o c í...

5° și refl. AO, h. 382/Vl, prin Ot și rar Gj, Mh, Dj; AMD, Pl. 26/Ag, Ot, Tr, prin Db, Gr și rar Vl, Ph, Vn, Bz, Cl „a (se) acoperi cu ceva; a (se) înfășura"; cf. a c o p e r í...

6° și refl. pas. AFLR/rar Dj; prin Ag, Db și rar Vl; Gr „a (se) acoperi cu pământ (sămânța pusă la încolțit, rădăcina răsadului etc.)": [Porumbul] unu-l punea, altu în urmă-l *învălǫá*/690. Unu udă, unu *învălęšte*, unu înfige fire [de tutun]/824; cf. c o p ă í[1] 2°...

7° AO, Pl. 87; 1118–1119; TDO; AFLR/crt; AMD, h. 396; Pl. 109/Ph, prin Vl, Ag, Bz, Ot și rar Db, Vn, Tr, Cl, Tl „a înfășură urzeala pe sulul dinapoi"; cf. d e z v ă u í 1°...

ÎNVĂLÍȘ s. n., pl. *învălișuri* AMD, h. 187; AFLR/Ag, prin Ot, Tr și rar Vl; *învălișe* AMD/rar Gr „acoperiș la casă"; cf. a c o p e r í ș 1°...

ÎNVĂLITOÁRE v. **învelitoáre 1°, 2°, 4°.**

ÎNVĂLUÍ vb. IV 1° tranz. AFLR/rar Dj „a înveli, a înfășura": [Sarmaua] o *învăluím* în varză, în foaia de varză/990; cf. s u c ă l í.

2° tranz. și refl. GM/rar Tr, Il „a (se) înfășura, a (se) încolăci": Și mânam roată, roată așa întâi pas, până s-așeza paiele, p-ormă trap, până *să-nvăluǫá* lanțu-ăsta sau funia, ce era, la steajăr dă tot/855; cf. î n v o s l u í.

3° tranz. AMD, Pl. 109/rar Tl „a înfășura, a înveli urzeala pe sulul dinapoi"; cf. d e z v ă l u í 1°...

4° refl. GM/rar Tr „a se neliniști; a avea bănuială; a bănui": *Mă-nvăluí* de pârlita asta [de cumnată], asta știe multe să facă/800; cf. b ă n u i á l ă 1°...

5° refl. GM/rar Vn „a se afla (undeva) din întâmplare; a se nimeri": Și chiar *mă-nvăluísem* eu la Sfatu Popular/728; cf. b r o d í 2°...

ÎNVĂLUÍRE s. f. AFLR/rar Db „împrejmuire (a unui teren)".

ÎNVĂRÁ vb. I 1° tranz. GM/rar Ph „a culege cânepa de vară"; cf. v ă r á.

2° tranz. AMD, Pl. 158–159/rar Vl, Ph, Ot, Tr, Cl „a ține oile în timpul verii la stână; a vara".

3° intranz. GM/rar Ph „a petrece vara pe câmp (la lucru)": Vara *am învărát* pe câmp/716.

ÎNVĂRGÁ vb. I intranz. și tranz. GM/rar Br, Cl, Il „a țese în vărgi": Ei! *Să-nvărgắm*, că eu am fată mare, atâtea ștergare îmi trebuie/846.

ÎNVĂRGÁT adj., pl. *învărgáți*, f. *învărgátă*, pl. *învărgáte* GM; AFLR/rar Db, Ph, Gr, Cț „cu dungi, cu vărgi, vărgat": Odată țeseam... șervete așa-*nvărgáte*, frumoase AFLR/704. Puii mici e-*nvărgáți* id./718. [Gândacii de mătase] e așa-*nvărgáți* GM/834; cf. c ă r ă r á t 2°.

ÎNVĂRSÁ vb. I GM/rar Db „a vărsa".

ÎNVĂRUICÍT s. n. GO/rar Mh „obicei prin care tinerii (fete sau băieți) se prind veri".

ÎNVĂRUÍT adj. GM/rar Ag „văruit".

ÎNVĂȚÁ vb. I refl. AFLR/rar Cț „a dobândi cunoștințe prin studiu".

ÎNVĂȚĂTOREÁSĂ s. f., pl. *învățătorése* AO, h. 347/prin Mh și rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 554 MN; GM/rar Vl, Ag, Tr „învățătoare"; cf. d ă s c ă l í ț ă...

ÎNVÂLDORÍ v. **învâltorí 3°**.

ÎNVÂLTORÍ vb. IV tranz. **1°** AFLR/rar Db „a amesteca bine un lichid (agitându-l)"; cf. a c i d a t á...

2° var. **învâltorî** vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *învâltoáră* AMD/rar Il [d. vânt] „a ridica zăpada în vârtejuri; a viscoli"; cf. v â l t o r í 1°, v i f o r í 1°, v i s c o l í.

3° var. **învâldorí** vb. IV tranz. GM/rar Ag „a strânge cânepa în glugă întorcând vârfurile spre interior pentru a se fermenta": [Cânepa] o-*nvîldo-rắm* bine la cap, așa ca să să coacă bine sămânța acolo/788.

ÎNVÂLTORÍ v. **învâltorí 2°**.

ÎNVÂLTOROÍ vb. IV refl. GM/rar Db [d. sculurile puse la vopsit] „a se amesteca bine (pentru a le cuprinde vopseaua)": Se amestecă bine [jirebiile], că *să-nvîltoroi̯ésțe* ca unele, ca altele acolo/694.

ÎNVÂLVÁ vb. I, ind. prez. 1 sg. *învâlv* AMD, ch. 369/rar Ag „a atâța focul"; cf. a ț â ț ă í...

ÎNVÂLVOIÁT adj., pl. *învălvoiáți* GM/rar Db „afânat, înfoiat".

ÎNVÂRFUÍT adj., f. *învârfuítă* GM/rar Cl [d. vase, oale, cratițe etc.] „plin cu vârf"; cf. b u r í c 5°...

ÎNVÂRGHIÍ vb. IV intranz. și refl. pas. GM/rar Db „a (se) pune bârne, vârghii (la construcții)": Așază temeiu jos, întâi, pă urmă pune stâlpi, pă urmă începe *să-nvîrgi̯iáscă*/697; cf. b â r n u í...

ÎNVÂRTÉLNIȚĂ s. f., pl. *învârtélnițe* AMD, h. 394 MN/rar Ph, Br „vârtelniță"; cf. c i c r í c 3°...

ÎNVÂRTÍ vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *învârte* **1°** AO, h. 1009 MN/Gj și prin Mh „a răsuci"; cf. v â r t í.

2° GO/rar Gj „a înconjura, a ocoli": Mireasa *învîrte* de trei ori masa/939; cf. c o n j u r á...

– var. 1° **învurtí** vb. IV tranz. AFLR/rar Cț.

ÎNVÂRTÍȚA s. f. art., în expr. **a fáce ~ înapói** AFLR/rar Tl „a se întoarce din drum": Unde s-a simțit că-l biruie [șarpele] *a făcút învîrtíta înapói̯* și-a luat-o la vale/878; cf. t o á r c e.

ÎNVÂRTITÓR s. n., pl. *învârtitoáre* 1° GM/rar Db „manivelă"; cf. c o á c ă[1] 4°...

2° AMD, Pl. 113/rar Tr „slobozitor la războiul de țesut"; cf. d o r â n g á r 2°...

3° AO, h. 728/rar Vl „b ă r b ă t u ș la războiul de țesut"; cf. a m n á r 2°...

4° s. m., pl. *învârtitóri* AO, h. 728, 729/rar Dj „dispozitiv la războiul de țesut (format din b ă r b ă t u ș și m u i e r u ș c ă), cu ajutorul căruia se fixează sulul dinainte"; cf. c i o á c ă[1] 9°...

ÎNVÂRZOBÍ vb. IV tranz. **1°** AFLR/rar Mh „a încreți opincă": [La opincă] dai întâi găurile și pe urmă faci un țăpuș care

bagi curaua pe ele și-*nvîrzobéșți* [...] *Ai învîrzobít*-o, le-ai făcut bine frumos/967; cf. î n g u r g á...

2° AO, h. 298/rar Dj „a face gurgui la opincă"; cf. v â r z o b í 3°.

3° AO, h. 299/rar Dj „a lega opinca de picior cu v â r z o b u 1".

ÎNVÂSTRÁT adj., pl. *învâstráți* AMD, h. 11 MN/rar Il [d. părul omului] „cărunt"; cf. b ă l á n 1°...

ÎNVECINÍ vb. IV refl. GO/rar Vl „a se învecina".

ÎNVEDEÁ vb. II tranz. și refl. AFLR/rar Mh, Dj „a (se) vedea"; cf. v é d e.

ÎNVELITOÁRE s. f., pl. *învelitóri* 1° AO, h. 779/rar Ot; AMD, h. 283; 677, 678; Pl. 143; GM/prin Ph, Bz, Br, Il, Cț și rar Vn, Cl; *învelitoáre* AMD, h. 678/rar Ph „pânză (rară) în care se pune cașul la scurs"; cf. î n c h e g ă t o á r e 4°...

2° var. **învălitoáre** s. f., pl. *învălitóri* AMD, h. 187/rar Bz, Tr, Gr „acoperiș la casă"; cf. a c o p e r í ș 1°...

3° ~ **sârbeáscă** AMD/rar Tr „magazie sau grajd de vară doar cu doi pereți".

4° var. **învălitoáre** s. f., pl. *învălitóri* AMD, h. 183/rar Tr „perdea la geam".

5° GM/rar Bz „obicei, luni după nuntă, prin care, îmbrobodind, învelind mireasa cu o basma, se marca trecerea acesteia în rândul nevestelor": Luni dimineața să lega mireasa; o lega la cap, o-mbrobodea, să făcea *învelitoárea*, să zicem/740; cf. c o n c e r e á l ă...

– var. 1° **învălitoáre** s. f., pl. *învălitóri* AMD, h. 283/rar Ph.

ÎNVERGELÁT s. n. GO/rar Gj „acțiunea de a bate vergele, leaturi la pereții casei"; cf. c e r c u i á l ă 2°...

ÎNVERȘUNÁ vb. I refl. AMD/rar Ag [d. bube, furunculi] „a se inflama"; cf. î n g â m f á 2°...

ÎNVIÁ vb. I **1°** intranz., tranz. și refl. GO; TDO/rar Gj, Mh, Dj, Ot; GM; AFLR/prin Db, Ph, Tr și rar Ag, Bz, Br, Ot, If, Gr, Cl, Il [d. ouăle viermilor de mătase] „a căpăta viață, a deveni vietăți, a se face viermi": Iei sămânță [...] pui la căldură și-*nvi̯ázǎ* mici, mici de tot, mai mici cum e furnicile-alea mici GM/715. Îi punea și-i *înviá* și dacă-i *învíi̯a* îi creștea cu frunză id./801.

2° refl. AMD, h. 211 MN/rar Tl [d. jar] „a se înflăcăra, a se aprinde, a se înviora": [Căbuzul] *se învíi̯ázǎ* la vânt/873.

ÎNVIÁT adj. GO/rar Dj [d. laptele răcit după muls] „încălzit la temperatura organismului": Se încălzește puținel, *învi̯át*, călduț doar/973.

ÎNVIETÚRĂ s. f. colect. GM/rar Tr „viermi de mătase (recent) ieșiți din sămânță, abia î n v i a ț i".

ÎNVIFORÁ vb. I refl. AFLR/rar Ag [fig.] „a se înfuria, a se indigna": [Porcii mistreți] dacă *să-nvifori̯ázǎ* ei, până la urmă sare la om/685; cf. î n n e r v í...

ÎNVINDECÁ vb. I refl. GM/rar Bz „a se vindeca"; cf. l ă c u í[2], t r é c e 3°, z v i d u í.

ÎNVITÁ v. **invitá**.

ÎNVITEJÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a îmbărbăta, a încuraja": Când a dat d-o supărare eu l-*am învitejít*/885.

ÎNVOÁLBE vb. III AMD, h. 396; Pl. 109/Ag „a înveli, a înfășura urzeala pe sulul dinapoi"; cf. d e z v ă l u í 1°...

ÎNVOÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 134; GM/rar Bz, Tr, Gr, Cl „a da (oi, cai, vite) cu învoială": Cumpăra unu de la altu, le-*nvo̯já* oile... dacă am eu mai multe și am iarbă, m-ia și oile mele și face mai multe la un loc GM/732.

ÎNVOITÓR s. m., pl. *învoitóri* **1°** GM/rar Tr, Gr „țăran care lucra pe moșia boierului pe baza unei învoieli": Le făcea pe cap de-*nvoitór*, două pogoane, patru pogoane, împărțea grâul pe cap de-*nvoitór*/795.

2° AMD, Pl. 135/rar Tr „fiecare dintre proprietarii de oi asociați la același cioban"; cf. c l ă ț ă i é r 1°...

ÎNVOLÁ vb. I tranz. şi refl. pas. TDO/rar Dj „a pune voalul miresei": Duminică dimineaţa *se-nvolţá* mireasa/987; cf. î n h o b o d á...

– var. **învolí** vb. IV tranz. TDO/rar Dj.

ÎNVOLBĂTÓR s. n. GM/rar Db „lemn gros pus pe foc pentru a întreţine o flacără moderată (la fiertul rachiului)": *Învolbătór*, adică băgat un lemn ca să stea, ca să nu curgă iute, băgăm un lemn acolo şi ieşea apoi domol ţuica din el [din cazan]/693.

ÎNVOLÍ v. **învolá**.

ÎNVOLTÁ vb. I 1° refl. AMD, h. 604/rar Db [d. planta de porumb] „a împuia, a da copili mulţi": A început să-i crească vinele, creşte, *să-nvoltţáză*/819; cf. a r u n c á 1°...

2° tranz. GO/rar Dj „a împodobi, a găti capul miresei (cu diverse podoabe şi) cu vălul": Venea acasă cu naşu şi-*nvoltá* mireasa-i punea... îi punea voala/990; cf. î n h o b o d á...

ÎNVOPSÍ vb. IV GM/rar Db, Bz, Cl „a vopsi": Ş-o-*nvăcsím* [lâna], o facem neagră, o facem... colori aşa, cu diferite colori, cum ne trebuie TDO/901; cf. b u í[2]...

– var. **învăcsí** vb. IV TDO/rar Vl.

ÎNVOSLUÍ vb. IV tranz. GD/rar Cţ „a înfăşura, a învârti (pe ceva)": Întindeam foaie subţire [de aluat] ş-o-*nvozluţám* pă vergea ş-o tăiam pe vergea aşa/892; cf. î n v ă l u í 2°.

ÎNVURTÍ v. **învârtí 1°**.

ÎNZ v. **hâns 2°**.

ÎNZĂVÓR s. n., pl. *înzăvoáre* AMD, h. 182/rar Ag „zăvor"; cf. c ă l ú ş 22°...

ÎNZOBÍ v. **vârzobí 1°**.

ÎNZOLÍT adj., f. *înzolítă* GM; AFLR/rar Gr „ plin de z o l, murdar": *Înzolítă* aşa de noroi, plină de noroi/833; cf. c ă r â i á t...

ÎNZOLZÍ vb. IV intranz. GD/rar Cţ „a alerga după treburi; a da zor; a zori": *Înzolzéşte,* face ce trebuie din ale mâncării, s-adună, le pregăteşte. *Înzolzéşte* lumea, adică treapătă lumea şi-ncolo şi-ncoace/892; cf. t r e p ă d á 2°.

ÎNZORZÍ vb. IV tranz. AO, h. 300; GO/rar Vl, Gj, Mh „a încreţi opincile": Le îngăurim [opincile] cu potricala, le-*nzorzím*... să dă curaua aşa din gaură în gaură GO/951; cf. î n g u r g á...

ÎOLÉU v. **áuleu**.

ÎRB v. **hârb 2°**.

ÎRBÁRĂ v. **hârbără 1°**.

ÎRCĂ v. **hârcă 1°**.

ÎRDĂIÁŞ s. n., pl. *îrdăiáşe* AFLR/rar Ot; AMD, h. 281/rar Db, Tr, Gr dim. de la î r d ă u.

ÎRDĂU v. **hârdăie**.

ÎRLÉTE v. **hârléte 1°**.

ÎRTÍE s. f., pl. *îrtíi* AO, Pl. 49; TDO; AFLR/prin Dj şi rar Mh, Ot; GM; TDM III; AFLR/rar Ag, Db, Cl „hârtie": [La nuntă] făcea brad frumos, cu *îrtíi,* cu câte alea TDO/993; cf. c á r t e 2°.

– var. **irtíe** s. f. AO, Pl. 49/rar Ot.

ÎRTIÚŢĂ s. f. GM/rar Cl dim. de la î r t i e.

ÎU interj. TDO/rar Dj „au, vai!": Mă Ionele, mă, ce-ai? *Îu,* Doamne, ce-ai, mă?/974; cf. á u l e u...

ÍULIU (3 sil.) v. **áuleu**.

ÍULIU (2 sil.) v. **áuleu**.

J

JAB s. AMD, h. 102/rar Tl „numele unei boli la animale (care se manifestă ca turbarea)".

– var. **jáblă** s. f. AMD, h. 102/rar Br, Cţ; *jálbă* s. f. AFLR/rar Gr; *de-a* ~ loc. subst. AFLR/rar Gr.

JÁBIŢĂ v. **jápiţă 1°**.

JÁBLĂ v. **jáb**.

JABLĂU v. **ghilău**.

JABLÓN v. **şablón 1°**.

JÁCĂ v. **geac**.

JACHÉT s. GO/rar Mh „varietate, soi de viţă-de-vie nealtoită".

– var. **jaghét** s. AMD, Pl. 86–88/rar Cl; **jichét** s. GO/rar Mh.

JÁGĂR s. n., pl. *jágăre* **1°** AMD, Pl. 2–3; 173–174; AFLR/prin Bz, Br, Tl, Cţ şi rar Ph, Tr, Il „beschie"; cf. b é ş c h i e 2°...

2° var. **joágăr** s. n. AMD, h. 684; ALFR/rar Ag, Gr „buştean": Lemnu dacă era noduros făceam buştean, *joágăr,* cum să zice AFLR/680; cf. b o ş t e á n.

– var. 1° **gioágăr** s. n., pl. *gioágăre* AMD, Pl. 2–3/rar Il; **jágâr** s. n. şi m., pl. *jágâre* AMD , Pl. 2–3; 173–174/Bz, prin Br şi rar Ph, Vn, Cţ; **joágâr** s. n., pl. *joágâre* AO, Pl. 138–139/rar Gj; **şoágăr** s. n., pl. *şoágăre* AO/prin Dj şi rar Vl, Ot, Tr; AMD/rar Tr.

JÁGÂR v. **jágăr 1°**.

JAGHÉT v. **jachét**.

JAI s. n., pl. *jáiuri* AO, h. 604/rar Gj, Mh „ştiulete pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

JÁIBĂR v. **záibăr**.

JALĂU[1] v. **ghilău**.

JALĂU[2] v. **halău**.

JÁLBĂ v. **jab**.

JÁLETE s. GM/rar Db „jale mare; jeluire, bocet": Îl duce la groapă [pe mort]. Atuncea *jálete* mai mare! E *jálete* mare la noi aici! La oraş nu se jeleşte/697. Era un *jélet* şi-un plâns! AFLR/678; cf. c h i o t 2°...

– var. **jélet** s. n. AFLR/rar Ag.

JALÚZ s. n., pl. *jalúze* AO, Pl. 25–26/rar Ot „oblon din scânduri la fereastră; jaluzea"; cf. g r ă t á r 4°...

JÁMBIŢĂ v. **jápiţă 1°**.

JÁMNIŢĂ v. **jápiţă 1°**.

JÁMPIŢĂ[1] v. **jápiţă 1°, 2°, 6°, 7°**.

JÁMPIŢĂ[2] v. **jíntiţă 3°**.

JAMPÓN s. n., pl. *jampónuri* TDO/rar Gj „jambon": Alţi oameni fac *jampónurí* din picioarele din urmă [ale porcului]/920.

JÁNCHIŢĂ v. **jápiţă 1°, 2°**.

JANDÁR s. m., pl. *jandári* AO, Pl. 52/rar Dj; TDM III/rar Il „jandarm, poliţist"; cf. m i l i ţ e á n, p o l i ţ á r.

JÁNŢIŢĂ v. **jíntiţă 2°, 3°**.

JANŢ s. n. **1°** AO, Pl. 124–125/rar Dj, Ot, Tr; AMD, Pl. 146/rar Bz, Ot, Tr, Gr, Cl „zer amestecat cu bucăţele mici de urdă"; cf. g r o s í m e 1°...

2° AO, h. 789/rar Dj, Tr; AMD, Pl. 147/prin Tr şi rar Ag, Ph, Ot, Gr, Cţ „resturi de urdă care se depun pe fundul cazanului la fiert"; cf. a f u m ă t ú r ă...

3° var. **jánţă** s. f. AO, Pl. 123/prin Vl; AMD, Pl. 143–144; GM/prin Vl şi rar Ag „zerul gras şi albicios care se scurge la sfârşitul frământării caşului": Ce rămâne din storsura asta, al doilea storsură, dar nu zăr, acel zăr care rămâne, rămâne gras, să numeşte *jánţă.* Din zăr să fierbe şi să scoate jintiţă, la fel, care se păstrează pentru

ciobani, iar *jánța* asta să pune la bădaie, la putinei, din alea așa mari, și să bate și să scoate untu GM/673; cf. a r i c h i ț ă...

4° AO, Pl. 125/rar Dj; AMD, Pl. 148/rar Br, Cl, Cț „zer înăcrit folosit la acrirea ciorbei"; cf. j í n t i ț ă 6°.

5° AMD, Pl. 143/rar Br, Il, Cț „lapte închegat pentru caș (înainte de a fi amestecat)"; cf. c h i ș l e á g 2°...

6° AMD, Pl. 143–144/rar Cț „coajă de pe cașul dospit (folosită sub formă prăjită)".

7° var. **jánță** s. f. AO, Pl. 124/rar Vl „zară"; cf. á c r u 1°...

– var. 4° **jánță** s. f. AO, Pl. 125/rar Vl.

JÁNȚĂ v. **janț 3°, 4°, 7°.**

JAP[1] v. **jápiu 2°.**

JAP[2] v. **jeg 2°.**

JÁPCĂ[1] v. **jápiță 9°.**

JÁPCĂ[2] v. **jápșă 1°, 3°.**

JÁPIE v. **jápiță 1°.**

JÁPIȚĂ s. f., pl. *jápițe* **1°** AMD, h. 659/Ag, Ot, Tr, prin Vl, Db, Gr și rar Tl, Cț; *jápiți*/Ag, Ot, Tr, prin Vl și rar Db „bucată de lemn sau de fier încovoiată deasupra protapului, formând scobitura în care se prinde jugul"; cf. b ă r s ă 5°...

2° AMD, Pl. 63/rar Gr „cuiul jugului (cu care se prinde de protap)"; cf. c ă l ú ș 14°...

3° AMD, Pl. 63/rar Tr „policioară la jug"; cf. d a m a c s í e...

4° AMD, h. 664/rar Vl „bulfeu la jug"; cf. b u l f é i 1°...

5° pl. *jápiți* AMD, h. 660/rar Bz „placă de metal care îmbracă partea de jos a leucii"; cf. b á n d ă[2]...

6° AMD, h. 251; 667/rar Ag „cruce la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

7° AO, h. 644/rar Mh; *jápiți* AMD, h. 647/rar Ot, If „cârceie la protap"; cf. b r ă ț á r ă 4°...

8° AO, h. 727/rar Vl „slobozitor la războiul de țesut"; cf. d o r â n g á r 2°...

9° var. **jápcă** s. f., pl. *jepci* AMD, Pl. 112–113/rar Vl „fiecare dintre cele două brațe ale vătalelor"; cf. c u r m e z í ș[2] 9°...

– var. **jábiță** s. f., pl. *jábiți* 1° AMD, h. 659/rar Tl; **jámbiță** s. f., pl. *jámbițe* 1° AMD/Br, prin Vn, Bz, Tl, Cț și rar Db, Gl, Gr,Cl, Il; **jámniță** s. f., pl. *jámniți* 1°/rar Ph; **jámpiță** s. f., pl. *jámpiți* 1° AMD; GM/Ph, Bz, Cl, Il, prin Db, Vn, Cț și rar Gr, If, Tl; 7° AMD, h. 647/rar If; *jámpițe* 2° AMD, Pl. 63/rar Db, Gr; 6° AMD, h. 251/rar Ph; **jánchiță** [jánkiță] s. f., pl. *jánchițe* 1° AMD/rar Cl, Cț; 2° AMD/rar Bz, Il, Tl; **jápie** s. f., pl. *jápii* 1° AMD/rar Tr; **zápis** s. n., pl. *zápise* 3° AMD, Pl. 63/rar Db; **zápiță** s. f., pl. *zápițe* 1° AMD/rar Tr.

JÁPIU (2 sil.) s. n. **1°** AMD, h. 105/Tr și rar Db, Ot, Gr „peritoneu"; cf. b ă ș í c ă 2°...

2° AMD, Pl. 180; GM/rar Db, Tr „pieliță la carne sau la slănină": Șunca o alegem pă cea cu *jápiu* așa mai tare GM/797.

– var. 2° **jap** s. n. AMD, Pl. 180/rar Vl.

JÁPȘĂ s. f., pl. *jápși* **1°** AMD, h. 542, 543; AFLR/prin Cl, Il, Cț și rar Br, Tl „baltă (mică) formată în urma revărsărilor; mică depresiune în care se adună apă după o ploaie mare"; cf. l a c 2°, l ă c ă ș t é u, l ă c ă u, p á d i n ă 2°, z m â r c 2°.

2° AMD, h. 538; TDM III/rar Cl, Tl, Cț „vale cu apă mică, trecătoare prin apă; vad"; cf. b á l t ă 6°...

3° var. **jápcă** s. f., pl. *jápci* „vale largă adăpostită de înălțimi; depresiune"; cf. a ș e z ă t ú r ă...

– var. **jápcă** s. f., pl. *jápci* 1° GD/rar Tl; **jáșpă** s. f., pl. *jáșpi* 1° AMD/prin Tl; 2° AMD/rar Br.

JAR s. n. **1°** AO, Pl. 78/rar Gj „zmeuriș"; cf. b ă h ă n í ș...

2° GM/rar Ot, Tr „numele unui joc de copii; șotron"; cf. c l á s ă 3°...

JARCÁL s. m., pl. *jarcáli* GM/rar Ag [peior., d. animale] „dihanie, namilă": Supt niște tufe vede un *jarcál* dă lup mare/681; cf. b â z d â g á n i e 3°...

– var. **jarcău** s. m., pl. *jarcăi* GM/rar Ag; **jercău** s. m. GM/rar Ag.

JÁRCĂ adj. f. AMD, Pl. 152–153/rar Ag [d.oi] „care are lână scurtă și rară"; cf. c h e l 3°...

JARCĂU v. **jarcál.**

JARTÍ vb. IV tranz. GM/rar Tr „a fura, a șparli": Mai bagă căldarea-n casă, c-aicea dă obicei dă ț-o *jartéște* dac-o lași p-afară/785.

JÁȘPĂ v. **jápșă 1°, 2°.**

JAU s. n., pl. *jáuri* AO, h. 441; GO/rar Dj „tarla, parcelă": Am pândit pân-au plecat ei p-alt *jau* [...] pe-altă tarla de vii GO/991; cf. f i t a r á...

JĂG v. **jeg 1°, 2°.**

JĂGÁT v. **jegát.**

JĂGĂRÁI v. **jărăgái 2°, 4°.**

JĂGUIÁLĂ v. **jăguiálă.**

JĂLBÁR s. m., pl. *jălbári* AO, Pl. 52/rar Mh „persoană care întocmește o jalbă, o cerere".

JĂLBI s. f. pl. AMD, h. 578/rar Db, Br, Tr „jalbe, cereri"; cf. c e r é r e.

JĂNȚUÍ vb. IV tranz. și refl. pas. AMD, Pl. 144; AFLR/Vn, Bz, prin Br și rar Ag, Gl „a (se) stoarce cașul de janț frământându-l (pe crintă)"; cf. j â n t í, j i n t i ț í, j i n t i ț u í, j i n t u í 3°, s t r â n g e 6°.

– var. **zănțuí** vb. IV tranz. AFLR/rar Br.

JĂNȚUÍT s. n. GM/rar Br „acțiunea de a j ă n ț u i".

JĂP v. **jeg 3°.**

JĂPÉICĂ s. f. GO/rar Mh „teren neted, bun pentru cultură"; cf. g r i n d 1°...

JĂRÁTIC s. n. **1°** pl. *jărátice* AMD, h. 209/rar Il „vătrai"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

2° AMD, h. 211/rar Ph, Ot „spuză fierbinte" [?]; cf. c ă b ú z...

JĂRĂBÍ v. **jerăghí.**

JĂRĂGÁI s. n. **1°** AO, Pl. 29/rar Mh; AMD, h. 211/rar Gr „spunză fierbinte" [?]; cf. c ă b ú z...

2° var. **jăgărái** s. n. AO, h. 223/rar Mh „jar, jăratic" [?]; cf. c ă r b u j á r...

3° AMD, h. 34 MN/rar Cl, Il „râgâială, râgâitură"; cf. j â g u i á l ă.

4° var. **jăgărái** s. n. AMD/rar Cț „arsură pe esofag"; cf. f o c 3°...

5° var. **jegărái** s. n. AMD/rar Cț „afecțiune a căilor respiratorii (produsă de răceală)".

– var. **jâgăráie** s. f. 3° AMD, h. 34 MN/rar Vn; **jegărái** s. n. 2° GO/rar Gj, Mh; **jerăgái** s. n. 3° AMD/rar Gr.

JĂRĂGĂÍ vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *jărăgăie* AMD, ch. 370/rar Db, Ot „a împrăștia jarul în sobă sau pe vatră, pentru a arde mai bine; a jărui"; cf. f o c 3°...

– var. **jâgârí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *jâgâre* AO, h. 899/rar Mh.

JĂRĂGHIÁR (3 sil.) s. n., pl. *jărăghiáre* AMD, h. 209/rar Br „vătrai"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

JĂRĂGHITOÁRE v. **jărăghitór 2°.**

JĂRĂGHITÓR 1° s. n., pl. *jărăghitoáre* AMD, h. 209/prin Il, Tl și rar Br, Cl, Cț „vătrai"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

2° var. **jărăghitoáre** s. f., pl. *jărăghitóri* AMD, Pl. 146/rar Il „lopățică de amestecat în căldarea de urdă"; cf. b ă t ă ú ș 3°...

JĂRĂVÍ v. **jerăghí.**

JĂRDOÁCĂ s. f. GM/rar Vn augm. de la *joardă*: M-o lua mama cu *jărdụáca* acuma, să vezi!/725.

JĂRPĂNÓS adj. GM/rar Br „jerpelit, zdrențăros"; cf. r u p t u r ó s, z d r e m i ț ó s.

JĂRPELIȚĂ v. **jérpeliță.**

JĂVRĂÍ vb. IV intranz. AMD/rar Bz „a pălăvrăgi".

JÁDOV v. **jídov 1°.**

JÁG v. **jeg 3°.**

JÁGÂRÍ v. **jărăgăí.**

JÁGĂLÁIE s. f., pl. *jágălăi* AMD, Pl. 114–115/ rar Ot „m u i e r u ș c ă la războiul de țesut"; cf. a m n á r 3°...

JÁGĂRÁIE v. **jărăgái 3°.**

JÁGLĂ v. **jíglă.**

JÁGNIȚĂ v. **jígniță 2°.**

JÁGÓS adj., pl. *jágóși* AMD, h. 215/rar Tr „plin de jeg; jegos, murdar"; cf. c ă r â i á t...

JÁGUIÁLĂ s. f. AO, Pl. 3/rar Gj, Mh „râgâitură, râgâială"; cf. j ă r ă g á i 3°.

– var. **jăguiálă** s. f. AO, Pl. 3/rar Gj.

JÂMÁ v. **jimá.**

JÂMBĂTOÁRE s. f., pl. *jâmbătóri* AO, Pl. 139/rar Gj „dințar pentru făcut ceapraz la ferăstrău"; cf. c e a p r á z 3°...

JÂMBÍ vb. IV tranz. AO, Pl. 139/rar Gj „a face ceapraz cu j â m b ă t o a r e a"; cf. c e a p r ă z í...

JÂNDIȚÁR v. **jintițár.**

JÂNTÍ vb. IV tranz. AO, Pl. 123/rar Dj „a stoarce j a n ț a din caș"; cf. j ă n ț u í...

JÂNTIȚĂ v. **jíntiță 2°.**

JÂNTÍȚĂ v. **jíntiță 2°.**

JÂPÁT v. **jepát.**

JÂR v. **jir 1°.**

JÂRÂÍ v. **jerăghí.**

JÂRÂT adj., f. *jârâtă* GM/rar Tr „julit" [Fratele meu] erea *jîrît* numai aicea un pic/783.

JÁRFĂ s. f. GM; AFLR/prin Gr și rar Db, Tr „cantitate mare; abundență, belșug": Muncă multă era, că era *jírfă* dă muncă AFLR/781. Când ni se ura cu pește, mai prindeam o găină, mai mânca și găină, mai ouă fierte... erea *jírfă* dă mâncare GM/830.

JÂRÍ v. **jerí.**

JÂTÁR s. m., pl. *jâtári* AMD, h. 327/Vn, Br, Cl, prin Bz și rar Gl, Il „paznic de câmp"; cf. b ă n u l é t e...

JÁTIE (3 sil) s. f. **1°** AMD/rar Cl „boală, afecțiune"; cf. b e t e ș ú g 1°...; var. pl. art. **jítiile**, în expr. *a găsí (pe cineva)* ~ „a găsi boala (de oboseală); a obosi peste măsură"; cf. f r a n c i 2°...

2° AMD/rar Tr „mâncărime de piele; urticarie"; cf. m â n c ă t ú r ă.

JBANGHÍU v. **zbanghíu 1°.**

JDRÁNIȚĂ v. **drániță 1°.**

JÉCȚIE v. **ijécție.**

JEG s. n. **1°** AO, h. 223; AFLR/Gj „jar, jăratic": După ce ard lemnele, rămâne *jégu*; punem țestu pe pâine și punem deasupra țestului *jeg* cu lemne mărunte, lângă țest lăsăm *jeg* de jur împrejur, ca să se coacă pâinea bine AFLR/939; cf. c ă r b u j á r...

2° AMD, Pl. 157/rar Cț „boală la oi constând în descuamarea pielii; un fel de pitiriazis (care provoacă slăbirea accentuată a animalului)"; cf. c o á j ă 7°...

3° var. **jăg** s. n. AMD, h. 55/rar Gr „murdărie pe pielea omului (din cauza nespălării)"; cf. b l e a s c...

– var. **jap** s. n. 2° AMD, Pl. 157/rar Ot; **jăg** s. n. 1° AO, h. 223/rar Gj; **jăp** s. n. 3° AMD, h. 55 MN; AFLR/rar Db, Tr; 4° **jâg** s. n. 3° AMD, h. 108/rar Cl; **jep** s. n. 3° AFLR/rar Vl; AMD, h. 55 MN; 108/rar Db, Gr; **jig** s. n. 1° AO/rar Gj.

JEGÁT adj., f. *jegátă* AMD, h. 215/rar Db „plin de jeg; nespălat, murdar"; cf. c ă r â i á t...

– var. **jăgát** adj. AMD, h. 6/rar Db.

JEGĂCIÚNE s. f. AFLR/rar Dj „murdărie; nespălare"; cf. b l e a s c...

JEGĂRÁI v. **jărăgái 2°, 4°, 5°.**

JEGĂRÁȘ s. n. GM/rar Ag „desiș de jnepeni": *Jegărășu* are nește bobițe-n el, mici. Îi punem foc... arde foarte bine/674; cf. j n e p e r í ș.

JEGĂRÁT adj., pl. *jegărâți* AO, h. 663/rar Gj [d. struguri] „mânat"; cf. c â r c i u r ó s 1°...

JEGĂRÍE s. f. GM/rar Cl „jeg, murdărie": [Porcul] îl curățăm bine de *jegăría* aia du pă el/828; cf. b l e á s c...

JEGĂRÓS adj., pl. *jegărósi* AMD, h. 215/rar Gr „jegos, murdar"; cf. c ă r â i á t...

JEGNEÁLĂ s. f. GM/rar Ag „miros neplăcut": Să spală carnea, să pune și încă o dată din nou să spală mațele, ca să nu prindă un piculeț dă... dă *jegneálă*, și să bagă carnea iar la fel/673; cf. s f o i á g 2°.

JEGNÍ vb. IV refl. AFLR/rar Bz [d. grăsimi, untură] „a se râncezi": O parte din grăsime, care-i mai urâtă sau *s-a* mai *jegnít*... niscai untură cumva [se pune la săpun]/732.

JEJETÁR v. **degetár.**

JELÉPCĂ v. **jelétcă.**

JÉLET v. **jálete.**

JELÉTCĂ s. f., pl. *jelétci* AO, h. 291/rar Gj, Mh; *jelétche*/prin Mh „vestă din piele, încheiată pe umăr sau pe piept; pieptar"; cf. b ă i b ă r á c...

– var. **gelépcă** s. f., pl. *gelépci* AO, h. 291/rar Mh; **jelépcă** s. f., pl. *jelépci*/rar Mh; **jilétcă** s. f., pl. *jilétche*/rar Mh.

JELÍT adj. f. *jelítă* GM/rar Il „luat în derâdere; rușinat": Sânt *jelít* să trec pă lângă un tren, zice, mă fluieră, sânt *jelít* să mă duc să car, zice, toți mă ia în chip dă râs/858.

JELÓS adj., f. *jeloásă* GD/rar Tl „plin de jale, îndurerat"; cf. j i g n í t.

JEP[1] v. **jeg 3°.**

JEP[2] s. m., pl. *jepi* GM/rar Db [peior., d. oameni] „mătăhală, namilă"; cf. m á n i l ă, m ă g ă o á i e 4°.

JEPÁ vb. I intranz. GO/rar Vl [d. porc] „a face j e p; a se murdări": [Porcul] când este mic el mai *jepáză* [...] Am o purcică așa mică și prinde un fel de murdărie pă ea/908; cf. r â p í.

JEPÁT adj., pl. *jepáți*, f. *jepátă*, pl. *jepáte* **1°** AO, h. 228/rar Vl; AMD, h. 215/rar Ot „plin de j e p; nespălat; murdar"; cf. c ă r â i á t...

2° AO, h. 229/rar Vl [d. rufe] „nespălată, murdară".

– var. **1° jâpát** adj., pl. *jâpáți* AMD, h. 215/rar Ot; **jipát** adj., pl. *jipáți* AO, h. 228/prin Ot și rar Vl.

JERĂGÁI v. **jărăgái 3°.**

JERĂGHÍ vb. IV tranz. AMD, ch. 370/prin Br și rar Cl, Il, Cț „a mișca, a împrăștia jarul în sobă sau pe vatră, pentru a arde mai bine": Am dat foc, am ... ars, am *jărăvít* frumos cu vătraiu și... a mers pâinea GM/697; cf. j ă r ă g ă í...

– var. **jărăbí** vb. IV tranz. și refl. pas. AMD, h. 209; GD/rar Br, Il, Tl; **jărăví** vb. IV tranz. GM/rar Db, Cl; **jârâí** vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *jârâie* AO, h. 899/rar Mh; **jerăví** vb. IV tranz. AMD/rar Cț.

JERĂVÍ v. **jerăghí.**

JERCÁU v. **jarcál.**

JERÍ vb. IV tranz. AO, h. 899/rar Gj „a mișca jarul în sobă sau pe vatră, pentru a arde mai bine; a jărui"; cf. j ă r ă g ă í...

– var. **jârí** vb. IV AMD, ch. 370/rar Ot.

JERLĂU v. **șirói 2°.**

JERCĂÍ vb. IV tranz. GM/rar Db [d. urs] „a răni, a rupe pielea (unei oi)": Am tăiat-o [oaia], că n-aveam ce mai face, c-o *jercăíse* [ursul], o rănise rău. O *jercăíseră* așa, loseseră lâna, pielea cu geanghiraia când o prinseseră/697; cf. c ă s ă p í 2°...

JERPELEÁLĂ s. f., în expr. **(a veni) după** ~ GM/rar Ph „(a veni) după căpătuială, după cerșeală": Care cum venea, *venéa după jerpeléală*, nu venea ca să facă ceva/719.

JÉRPELIȚĂ s. f., pl. *jérpelițe* AMD, h. 283; Pl. 144; 146/prin Ag și rar Db, Vn, Bz, Tr, Cl „amestec de zer cu bucățele de urdă (de obicei lăsat la acrit și folosit ca atare); jintiță"; cf. c o r á s t r ă 2°...

– var. **jărpeliță** s. f. AMD, h. 283/rar Tr.

JEVRÍ vb. IV GM/rar Ag „a vrăji".

JGHEAB s. n., pl. *jgheáburi* **1°** AO, h. 680/rar Ot; AMD, Pl. 83–84/Ot, Tr și rar Ag, Db „vas mare din doage, larg la gură, în care se pun strugurii la cules sau mustul după stors"; cf. a c ó v 2°...

2° AO, h 694/prin Dj și rar Vl, Mh „vas (pus la intrarea în stup) din care se adapă albinele"; cf. a d ă p ă t ó r...

3° var. **zgheab** s. n., pl. *zgheáburi* AMD, h. 213/Db și rar Ag, Cl „vas din lemn scobit, în care se pune hrana porcilor"; cf. b l i d 3°...

4° AO, h. 784/rar Mh, Dj, Ot; AMD, Pl. 143; GM/rar Ag, Db, Bz, Tr, Gr „crintă"; cf. á l b i e 3°...

5° var. **zgheab** s. n., pl. *zgheáburi* AMD, h. 188 MN/Db, prin Ag, Ph și rar Vl, If, Gr, Cl, Il „jgheab la streașina casei"; cf. b u r l á n 2°...

6° var. **zgheab** s. n., pl. *zgheáburi* AMD, h. 188 MN/rar Db „burlan, tub de captare a apei din jgheaburile casei"; cf. b u r l ó i 1°...

7° var. **zgheab** s. n., pl. *zgheáburi* AO, Pl. 127/rar Mh; AMD, Pl. 162/rar Db „uluc la moara de apă"; cf. c ó r f ă 1°...

8° var. **zgheab** s. n. AMD, Pl. 164/rar Ag „șănțuleț pe care curge apă pe cep (pentru a asigura răcirea grindeiului de la moară)"; cf. c i u c i ú r 3°...

9° AO, Pl. 131/rar Dj; AMD, Pl. 167/rar Ot „scobitură prin care curge în covată făina la măcinat"; cf. c i u c i ú r 4°...

10° AO, Pl. 132/rar Dj „șănțuleț, riz făcut în piatra zăcătoare a morii"; cf. c i o c ă n i t ú r ă...

11° var. **zgheab** s. n. AMD, h. 188/rar Ag „uluc (din tablă) pentru captarea unui izvor".

12° AO, h. 210/rar Gj; AMD, h. 193/rar Br „șanț cioplit pe marginea mai groasă a șindrilei, pentru a putea fi încheiată; falț"; cf. s c o c 5°.

13° GM/rar Vl „teren abrupt"; cf. c o r h á n ă...

14° art. **jgheábul spinării** AMD, h. 67/rar Ot „partea de pe spate, ușor adâncită, de-a lungul coloanei vertebrale (la om)".

– var. **zgheáb** s. n., pl. *zgheáburi* 2° AMD, Pl. 92/rar Db, Tr; 9° AMD, Pl. 167/rar Db.

JGHEBÍȚĂ s. f., pl. *jghebíțe* AO, h. 216/rar Dj dim. de la *jgheab* (prin care se scurge apa de pe acoperiș).

JGHEBÓS v. **jipós**.

JGHEBULÉTE 1° s. n., pl. *jghebulété* AO, h. 694/rar Dj „vas (pus la gura stupului) din care se adapă albinele"; cf. a d ă p ă t ó r...

2° s. m., pl. *jghebuléți* AO, Pl. 128/rar Dj „șănțuleț pe care curge apă pe cep (pentru a asigura răcirea grindeiului de la moară în timpul funcționării)"; cf. c i u c i ú r 3°...

3° s. n., pl. *jghebulété* AO, Pl. 131/rar Dj „scobitura prin care curge în covată făina măcinată"; cf. c i u c i ú r 4°...

– var. **1° zghebuléte** s. AMD, Pl. 92–93/rar Db.

JGHEBULÉȚ s. n., pl. *jghebulété* **1°** AMD, Pl. 86/rar Tr dim. de la j g h e a b 1°.

2° AO, h. 694/rar Dj; AMD, Pl. 92/prin Ot și rar Ag, Db, Ph dim de la j g h e a b 2°.

– var. **2° zghebuléț** s. n., pl. *zghebulété* AMD, Pl. 92/rar Db.

JGHIORȚÁÍ v. **ghiorțăí**.

JIÁNUL s. m. art., pl. *jiénii* **1°** GM/rar Vn; GD/rar Cț „scenetă cu Iancu Jianu în cadrul obiceiurilor de Crăciun și de Anul Nou": Acuma să mai face cu *Jiánu* câțiva băieți și An Nou, după cum îi datoria... face o mireasă, turc, haiduci și cântă Iancu *Jiánu* GM/725.

2° GM/rar Vn, Gl [la pl.] „personaje alegorice în sceneta ~".

3° AFLR/rar Ot, Gr „numele unui dans popular"; cf. j i e n e á s c a.

JÍBLĂ s. f. GM/rar Tr „franzelă, jimblă".

JICHÉT v. **jachét**.

JÍDOV s. n., pl. *jídovi* **1°** AMD, h. 548; AFLR/Gr „ființă supranaturală; uriaș".

2° AMD/rar Db „persoană voinică, bine dezvoltată fizic": Un *jídov* de băiat, lat în spate/813; cf. o á g ă r 1°, r o i t o m á n, v l ă j á r 2°.

– var. 1° **jádov** s. m., pl. *jádovi* AFLR/rar Gr.

JIENEÁSCA s. f. art. AFLR/rar Gr „numele unui dans popular"; cf. j i á n u l 3°.

JIG v. **jeg 1°**.

JIGÁJDIE v. **jigájnie 1°**.

JIGÁJNIE (4 sil.) s. f., pl. *jigájnii* **1°** AO, h. 572/rar Vl „plasă de pescuit; crâsnic"; cf. c a n c é u 4°...

2° var. **jigánie** s. f. GO/rar Dj „plasă deasă, cu care se vântura grâul (la treieratul cu cai)": Paile le dam deoparte și veneam c-un primet cu... *jigánie*, așa-i zâceam noi [...] aruncam în sus cu lopata [...] ș-alâlalt trăgea cu pânza aia/975; cf. c â r l i ó n ț 2°...

– var. 1° **jigájdie** s. f., pl. *jigájdii* AO, h. 572/rar Dj.

JIGÁNIE[1] v. **jigájnie 2°**.

JIGÁNIE[2] s. f. AFLR/rar Ag [depr.] „femeie de calitate îndoielnică".

JIGĂRÍT adj., f. *jigărítă*, pl. *jigăríte* AMD, h. 216/rar Cl „nespălat, murdar"; cf. c ă r â i á t...

JIGĂU v. **jujéu 1°**.

JÍGLĂ s. f., pl. *jígle* AO, h. 656/Vl, Gj, Mh, Dj și prin Ot „bulfeu"; cf. b u l f é i 1°...

– var. **jăglă** s. f., pl. *jágle* AO, h. 656/prin Mh, Dj, Ot și rar Tr; AMD, h. 664/rar Ot, Tr.

JIGNÍT adj., f. *jignítă* GM/rar Vn „îndurerat, amărât": Însă inima tot a fost că am cârligu-n mine, că sânt *jignítă* tare-n inima mea/721; cf. j e l ó s...

JÍGNIȚĂ s. f., pl. *jígnițe* **1°** AO, h. 444/rar Mh; AMD, h. 321/rar Ag, Db „magazie pentru cereale; hambar"; cf. c o ș á r[1] 6°...

2° AO, h. 444/rar Mh „coș mare din nuiele împletite sau ladă pentru cereale"; cf. c i n 2°...

– var. **jăgniță** s. f., pl. *jágniți* 2° AO, Pl. 71/rar Mh; **jílniță** s. f. 1° AO, h. 444/rar Gj.

JIGÓDIE s. f. AO, h. 140/rar Gj; AMD, h. 102/rar Ag, Db, Ph „turbare (la animale)"; cf. t u r b, t u r b á t, t u r b ă c i ú n e 1°, t u r b e á l ă.

JIGÓJNIȚĂ s. f. GO/rar Mh „plasă deasă cu care se vântura grâul (la treieratul cu cai)"; cf. c â r l i ó n ț 2°...

JIJÉU v. **jujéu 1°–3°**.

JIJILEÁNCĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Tl, Cț „varietate de viță-de-vie hibridă".

JILĂVÍC adj., f. *jilăvícă* GM/rar Vn dim. de la *jilav*.

JILÉTCĂ v. **jelétcă**.

JILÉTINI s. pl. GM/rar Bz „animale sălbatice; fiare, jivine": Cu oameni ne-am întâlnit, da cu *jilétini* de-astea nu ne-am întâlnit/743; cf. b â z d â g á n i e 3°...

JILÍP s. n., pl. *jilípuri* AMD, Pl. 162/rar Ag, Db; *jilípe*/rar Db „uluc la moară"; cf. c ó r f ă 1°...

JÍLNIȚĂ v. **jígniță 1°**.

JILȚ s. n., pl. *jílțuri* AO , h. 326/rar Gj „pârâu mai mare; râuleț"; cf. o l t i ș ó r.

JIMÁ vb. I intranz. AO, Pl. 65/Gj și prin Mh [d. porc] „a râma"; cf. j i m u í.

– var. **jâmá** vb. I intranz. AO, Pl. 65/Mh și prin Gj.

JIMUÍ vb. IV intranz. AO, Pl. 65/rar Dj [d. porc] „a râma"; cf. j i m á.

JINDÁRNIȚĂ s. f., pl. *jindárnițe* AMD, Pl. 146/rar Br „lopățică cu care se amestecă în zer, la fiertul urdei"; cf. b ă t ă ú ș 3°...

JÍNDIȚĂ v. **jíntiță 4°**.

JINDUÍ v. **jintuí 3°**.

JÍNTE v. **jíntiță 7°**.

JINTIÉR s. n., pl. *jintiére* AMD, Pl. 146/rar Ph „lopățică cu care se amestecă în zer la fiertul urdei"; cf. b ă t ă ú ș 3°...

JINTIȚÁR s. n., pl. *jintițáre* AMD, Pl. 146/rar Br „lopățică cu care se amestecă în zer la fiertul urdei"; cf. b ă t ă ú ș 3°...

– var. **jândițár** s. n., pl. *jândițáre* AMD, Pl. 146/rar Br.

JÍNTIȚĂ s. f. **1°** AO, h. 789/Dj și rar Ot; AMD, Pl. 147/Tr, prin Ag, Gr și rar Ph, Ot, Il „ceea ce se depune pe fundul căldării în timp ce fierbe urda"; cf. a f u m ă t ú r ă...

2° var. **jintíță** s. f. AO, Pl. 124–125/prin Vl, Gj; AMD, Pl. 146/prin Ag și rar Vl, Ph, Il „produs lactat obținut prin încălzirea lentă a zerului (provenit din scurgerea cașului) amestecat cu bucățele de urdă"; cf. c o r á s t r ă 2°...

3° AO, Pl. 123/prin Dj și rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, Pl. 143–144/prin Ag, Bz, Ot, Cț și rar Vl, Db, Vn, Br, Tr, If „zerul alb și gras care se scurge din caș în timpul frământatului (pe crintă); janț"; cf. j a n ț 3°...

4° AO, Pl. 64/prin Dj și rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 283/prin Db și rar Ph, Ot, Cț „urdă"; cf. l i c h í ț ă.

5° AO, Pl. 124/rar Dj „zară"; cf. á c r u 1°...

6° AO, Pl. 125/rar Vl; AMD, Pl. 148/prin Ag și rar Ph, Bz, Br, Il, Tl „zer acrit, folosit la preparara ciorbei"; cf. j a n ț 4°...

7° var. **jínte** s. f. [?] AFLR/rar Br „lingură, lopățică de amestecat în vasul de fiert urda": [Zerul] îl puneam pă foc și-l amestecam, aveam o *jínte* d-aia, c-așa să zice/749; cf. b ă t ă ú ș 3°...

– var. **jámpiță** s. f. 3° AMD, Pl. 143–144/rar Bz; **jántiță** s. f. 2° AO, Pl. 124–125/rar Dj; 3° AMD/rar Bz; **jântiță** s. f. 2° AO/prin Dj, Ot și rar Mh; **jântíță** s. f. 2°/rar Gj, Mh; **jíndiță** s. f. 4° AMD, h. 283/Ot, prin Tr, Tl și rar Ph, Gr, Cț; **jíntă** s. f. 2° AO/rar Dj; **jintíță** s. f. 1° AMD, Pl. 147/rar Vl, Ag; 6° AO, Pl. 125/rar Vl; **jínță** s. f. 2° AO/rar Dj; **juntíță** s. f. 1° AMD/rar Vl; 2° AO/rar Vl, Mh; AMD, Pl. 146; AFLR/prin Vl.

JINTÍȚĂ v. **jíntiță 1°, 2°, 6°.**

JINTIȚÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 144/rar Bz, Br „a stoarce j i n t i ț a 3°; a jintui"; cf. j ă n ț u í...

JINTIȚUÍ vb. IV tranz. AO, Pl. 123/rar Ot „a stoarce j i n t i ț a 3° din caș"; cf. j ă n ț u í...

JINTUÍ vb. IV tranz. **1°** GM/rar Ag „a seca apa dintr-o fântână (pentru a o curăța); a slei": După ce l-am săpat [puțul], am luat și-*am jintuít* apa bine și am curățat acolo, am spălat [...] *am jintuít* apa, adică am scos-o, am premenit-o/676; cf. i s p o l í.

2° AFLR/rar Ag „a vântura lichidul, zeama din piftie, pentru a se limpezi": [Piftiile] le punem pe farfurii, punem usturoi [...] în zeama aia, *jintuím* bine și punem la farfurii bucăți așa și turnăm zeama aia/677.

3° var. **jântuí** vb. IV tranz. AO, Pl. 123/rar Dj „a stoarce janțul din caș"; cf. j ă n ț u í...

– var. 3° **jinduí** vb. IV tranz. AMD, Pl. 144/rar Cț; **jințuí** vb. IV tranz. /prin Ph, Il, Cț și rar Vl, Ag.

JÍNȚĂ v. **jíntiță 2°.**

JINȚUÍ v. **jintuí 3°.**

JIP s. m., pl. *jipi* GM/rar Ag „jneapăn, ienupăr"; cf. a g h i p é r i...

JIPÁT v. **jepát 1°.**

JIPÓS adj., pl. *jipóși* GO/rar Vl „jegos, murdar"; cf. c ă r â i á t...

– var. **jghebós** adj., pl. *jghebóși* AO, h. 228/rar Gj.

JIR s. n., pl. *jíruri* **1°** GO/rar Dj, Ot; AMD; GM/rar Ph, Bz, Tr, Gr „groapa din mijlocul terenului, în care se introduce mingea în jocul numit p u r c e a u a": Când ne jucam de-a purceaua, ziceam „dă-o la *jir*" AMD/719; cf. b í r t ă...

2° GM/rar Tr „groapă (mică) la jocul de-a țurca"; cf. b í r t ă...

– var. 1° **jâr** s. n., pl. *járuri* AMD/rar Gr.

JIRÁIE v. **șirói 1°.**

JIRÁR s. m., pl. *jirári* AMD, h. 409, 421/rar Ph, Bz „fag (care face jir)"; cf. g h i n d á r 2°.

JIREÁDĂ s. f., pl. *jirézi* AMD, h. 622/rar Vl „stog (din snopi de grâu)"; cf. c ă p í ț ă 7°...

JÍNTIILE v. **jâtie 1°.**

JITIÉNI (3 sil.) s. m. pl. AMD/724 „locuitori din comuna Jitia".

JIU s. m., pl. *jii* AO, h. 326/prin Dj „râu"; cf. o l t, r â u 1°.

JIVÁN v. **ghibán.**

JIVÍC s. n., pl. *jivíce* AO, h. 596/rar Mh „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

JLEÁPCĂ v. **șleátcă.**

JMĂLȚUÍ vb. IV tranz. GM/rar Ag „a smălțui".

JNEAMȚ s. n. GM/rar Vn „băutură; șnaps": Îi cam plăcea oleacă *jneámțu*/726; cf. b e u t ú r ă 1°...

JNÉPERI s. m. pl. TDM II/rar Bz „jnepeni, ienuperi"; cf. a g h i p é r i...

JNEPERÍȘ s. n. GM/rar Bz „teren unde cresc mulți j n e p e r i; șnepeniș"; cf. j e g ă r á ș.

JNOÁNȚE s. f. pl. GM/rar Il [peior.] „pălării de floarea soarelui nedezvoltate": Îi dăuna [florii soarelui] la palașcă, dă nu să mai făcea palașca ei ca lumea, că făcea și ăia niște... *jnoánțe* așa mici și nu făcea sămânță ca lumea/853.

JOÁCĂ s. f. GM/rar Ph „horă a fetelor mici (separată de a celor mari)": Noi fetili dă paișpe ani până la șaișpe ani, nu ne primea la horă, noi aveam *jóácă* de-o parte, aveam o armonică, ne cânta p-o poiana-n nește răchiți și ne-nvățam și noi să dansăm/716.

JOÁGĂR v. **jágăr 2°.**

JOÁGÂR v. **jágăr 1°.**

JOÁNĂ v. **zónă² 3°.**

JOÁRDĂ s. f., pl. *joárde* **1°** AO, h. 661; Pl. 89–90; AFLR/Dj, prin Mh și rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 375; Pl. 66–68; GM/Ot, Tr, prin Ag, Gr și rar Vl, Cț „coardă, lăstar, copil la vița-de-vie"; cf. c ă l ú g ă r 3°...

2° AO, h. 736/rar Mh, Dj „vergea care se pune între firele de urzeală învelite pe sulul dinapoi al războiului"; cf. b l ă n i ț ă 5°...

3° AMD, Pl. 49–50/rar Tr „fâșie (îngustă) de teren"; cf. b l á n ă 16°...

JOBÍȚE s. pl. GO/rar Dj „colăcei care se dau la colindători"; cf. b o b â r n á c 1°...

JOCHÍE s. f., pl. *jochíi* AMD, h. 694/rar Bz „bașchie"; cf. b a s c h í e 1°...

JOCHÍU s. m., pl. *jochíi* AMD, h. 271/rar Il „herghelegiu"; cf. c ă i é r...

JÓLNĂ s. f., pl. *jólne* AMD, h. 46/rar Tl „gușă (boală la om)"; cf. b r o á s c ă 2°...

JORDĂÍ vb. IV tranz. și refl. pas., ind. pez. 1 sg. *jordăiésc* și *jórdăi* AMD, h. 177; GM/rar Tr „a bate șipci sau nuiele la pereți înainte de a tencui": Joardă, așa să numea, joardă lemnele mai subțiri, să bătea-n cuie și alea să spunea... *să jordăiá* GM/799; cf. a r ă c í...

JORDÉNE s. f. pl. GO/rar Mh „nuiele care se bat în cuie la pereții casei de lemn (înainte de tencuială)"; cf. a r á c 2°...

JORSÉTĂ v. **sosétă.**

JOS adv. **1°** TDM I/rar Ag „puțin": Era cu milioanele alea, adică nu tomnai milioane, era mai *jos* ceva/673; cf. b â j ă 1°...

2° în ~ loc. adv. GM/rar Vn „de curând, încoace": În nouă sute șaișpe, mai *în jos* îmi pare mie, erau puțini oameni în sat/728; cf. c u r â n d.

3° în ~ loc. adj. GM; AFLR/rar Gr, Il [d. oameni] „înapoiat, simplu": Era oameni prea *în jos*, știi, pă vremea aceea GM/830; cf. b o b l e á ț ă...

4° de ~, *mai ~ ~* loc. adv. GM/rar If „mai prejos": Nu vrem să rămânem *mai de jos*/849.

JOSCHÍNĂ v. **smochínă.**

JOSÍT adj., f. *josítă* GM/rar Il „de proastă condiție; de jos; simplă, înapoiată"; cf. b o b l e á ț ă...

JOZÉTĂ v. **sosétă.**

JUCÁ vb. I **1°** tranz. și refl. pas. GO; TDO; AFLR/prin Vl, Mh, Dj și rar Gj, Ot; GM; AFLR/prin Ag, Ot și rar Vl, Db, Ph, Bz, Br, Gr „a (se) frământa, a (se) pisa cu picioarele (pământul pentru tencuială, strugurii)": Luăm pământ, îl udăm, pământu, îl *jucăm* cu picioarâle ca când joci la o nuntă beat GO/988. [Pământul pentru țest] *se jóácă* bine așa cum jucau țăranii noștri [...] de nouă ori, cum s-ar spune AFLR/934. Începem să cărăm la vie, la pivnița ceapeului, une să transformă-n vin, *să jóácă* GM/759; cf. b o s o l í 1°...

2° refl. GO/rar Gj [d. pământ] „a se bătători, a se întări (din cauza ploilor)": De toamna până primăvara... pământu să *júácă*, și-l bate ploile, să-ntărești/920; cf. b a t o g í...

3° tranz. AFLR/rar Vl, Mh; GM/rar Ot „a bătători pământul cu picioarele în jurul unei plante": Ține cu-o mână de puiete și cu-o mână trage cu sapa pământ și-l *jóácă* de două ori AFLR/954; cf. î m p ă n á 2°...

4° intranz. AFLR/rar Vl [d. ciocanele de la piuă] „a acționa; a se mișca în sus și în jos": Dă drumu la apă [la piuă] și începe maiele și *jóácă* acolo... pă... pă... toarnă apă caldă/908.

5° intranz. AMD, Pl. 91/rar Br, Ot, Gr [d. albine] „a se mișca, a zbura în fața stupului; a intra și a ieși din stup"; cf. u r d i n á 1°.

6° intranz., în **a jucá frúntea** AO, Pl. 2/rar Mh „a se bate tâmpla cuiva (ca semn de presimțire a unui lucru bun sau rău)".

7° tranz., în **a jucá ápa** GM/rar Ag, Db [d. nuntaşi] „a practica obiceiul numit a p ă (în duminica nunţii)".

JUCÁT s. n. TDO/rar Dj „acţiunea de a j u c a, de a călca pământul (înainte de a-l aplica pe pereţii casei)"; d r i g u i t ú r ă.

JUCĂRÍI s. f. pl. AFLR/rar Mh „diferite figuri, variante la jocul c ă l u ş a r i l o r": [La Rusalii] veneau căluşii care jucau [...] diferite *jucăríi*/955.

JUCĂTÚRĂ s. f. AFLR/rar Cţ „dans vioi şi intens": Rămăsese stolnicii şi... trage-i nene, plecase [ăilalţi] că era despre ziuă, trage-i nene! şi o *jucătúră*: dup! dup!/898.

JUDECÁ vb. I refl. TDO/rar Dj „a se gândi bine; a chibzui": Şi femeia *să judecá*: „mie", zice „mi-a venit bărbatu-meu azinoapte şi el e mort de-atâta timp [...] ş-a venit în casă"/929; cf. c h i t í...

JUG s. n., pl. *júguri* 1° AO, h. 209/prin Mh şi rar Gj; AMD, h. 189/rar Bz, Il „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

2° AO, h. 726/rar Vl; AMD, Pl. 111–112/rar Vn, Bz, Tl „băţ aşezat orizontal pe braţele războiului, de care sunt agăţate iţele sau/şi vătalele"; cf. b â t ă[1] 2°...

3° AMD, h. 690; 695/rar Db, Tr „scaun de cuţitoiat sau de înspiţat"; cf. b o c[1] 3°...

4° AO, Pl. 129/prin Vl şi rar Mh, Dj; AMD, Pl. 164–165/rar Vl, Ph „cadru din bârne de care este fixat coşul morii"; cf. b l á n ă 12°...

5° AO, Pl. 129/rar Vl „cadru, format din patru bârne scobite, în care este fixată piatra zăcătoare la moară"; cf. c o r l á t ă 8°...

6° AMD, Pl. 166/rar Ph [la pl.] „fiecare dintre cele patru lemne pe care stă aşezată p o d o i m a (la moară)"; cf. a r m ă s á r 3°...

7° AMD, h. 251/rar Db „cruce la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

8° AMD, Pl. 171/rar Ag, Db „unealtă folosită pentru strâns teiul cu care se leagă cercurile butoiului (în dogărie)"; cf. a d u c ă t ó r[2]...

9° AFLR/rar Bz [la pl.] „piese care strâng d u b a ferăstrăului de apă".

10° AO, h. 653/rar Gj, Mh „cadru din lemne pus peste loitre, pentru a mări capacitatea căruţei": Rar facem *jug* să fie mai larg [carul]/920; cf. a n g ă ş 1°...

11° AO, h. 642/prin Dj; AMD, h. 644/rar Db „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

12° GM/rar Tr, Il „legătură în formă de laţ la plasa de pescuit".

JUGÁ vb. I tranz. AFLR/rar Vl „a pune (boii) la jug; a înjuga".

JUGÁRNIŢĂ s. f. AO, h. 572/rar Mh „plasă de pescuit, lungă, cu două beţe la capete (care, în timpul folosirii, se ţine vertical)".

JUGÁŞ s. n., pl. *jugáşe* AMD, Pl. 63/rar Gr „policioară la jug"; cf. d a m a c s í e...

JUGĂLEÁŢĂ s. f. GO/rar Dj „scândurică prinsă de gâtul cailor, pentru a nu se apropia unul de altul în timpul treieratului"; cf. c r i v e á 5°...

JUGĂLÉTE v. **juguléte 2°**.

JUGĂNEÁLĂ s. f. AMD, h. 291/rar Tr „castrarea calului": [Porcul] îl scopesc, *jugăneála* e la cai/803; cf. s c o p e á l ă, s c o p í t.

JUGĂNÍ[1] vb. IV tranz. AMD, Pl. 76–77/rar Br „a cârni viţa-de-vie"; cf. c ă p e ţ í...

JUGĂNÍ[2] v. **jughiná**.

JUGĂRÉŢ s. n. AMD, Pl. 54/rar Tr „funie cu ajutorul căreia erau legaţi caii de steajer, la arie": Caii erea legaţi p-o funie şi să numea *jugăréţ*, *jugăréţu* cailor/782; cf. j u g ă r í e, p i e d i c á r.

JUGĂRÍE s. f. AFLR/rar Db „funie cu ajutorul căreia erau legaţi caii de steajar, la arie": [La treierat] puneam doi sau trei cai, cu *jugăríe* aicea-şa/699; cf. j u g ă r é ţ...

JUGHINÁ vb. I tranz. şi refl., ind. prez. 3 sg. *júghină* AMD; GD; AFLR/rar Bz, Cţ [mai ales d. animale] „a (se) scărpina": Oaia nu poate deloc *să se júgine* AMD/732. *Júgină*-mă pă spate AFLR/891. Mă mănâncă pielea, zice, mă *júgăne* de nu mai pot, zice, de bluza de tort GO/916; cf. f r e c á 3°...

– var. **jugăní** vb. IV, ind. prez 3 sg. *júgăne* GO/rar Vl.

JUGHINÓS adj., pl. *jughinóşi*, f. *jughinoásă*, pl. *jughinoáse* AMD, h. 215, 216/rar Il „nespălat, murdar, jegos"; cf. c ă r â i á t...

JUGUBÉNIE s. f. AO, h. 135/rar Dj „guturai"; cf. b a l é v n i ţ ă...

JUGULÉTE s. m., pl. *juguléţi* 1° AMD, Pl. 171/rar Tr „unealtă folosită în dogărie la răsucirea teiului cu care se strâng cercurile butoiului"; cf. a d u c ă t ó r[2]...

2° var. **jugăléte** s. n., pl. *jugăléte* AMD/rar Tr „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

JUJÉU s. n. 1° pl. **jujáie** TDM II/rar Ph „jujeie (la câini)".

2° în **a da câinii în** ~ AMD; TDM III/rar Br, Il; **a tráge câinii la** ~ AFLR/rar Cţ [în cadrul obiceiurilor de Lăsatul Secului de Paşti] „a chinui câinii pentru a-i feri de turbare sau cu scopul de a atrage ploaia": Era un obicei de... ca să plouă, nu ş[tiu] ce dracu, prindea câte un câine, îl ţinea şi-l freca la fund, cică **l-a tras la jujéu** flăcăii/898; cf. j u r ă u.

3° var. **jijéu** s. n., pl. *jijéie* GM/rar Ot „scândurică găurită la capete, folosită ca jug pentru cai la treierat"; cf. c r i v e á 5°...

– var. **jigău** s. n. 1° AMD/rar Cţ; **jijéu** s. n. 1° AFLR/rar Cţ; 2° **a da câinii în** ~ AFLR/rar Cţ.

JUJLÉŢ v. **şuşléte**.

JUMÁ v. **jumătáte 4°**.

JUMÁRE v. **jumări 2°**.

JUMÁTE v. **jumătáte 3°, 4°**.

JUMĂRI s. f. pl. 1° AO, h. 279/rar Ot „ouă prăjite nebătute; ochiuri de ouă".

2° var. **jumáre** s. f., pl. *juméri* AO, h. 279/rar Mh „preparat culinar din fiertură de mălai cu ouă şi smântână; un fel de balmoş"; cf. b á l m o ş...

3° var. **giumére** s. f. pl. GD/rar Tl „ouă bătute şi prăjite; omletă"; cf. f r i p t ú r ă 1°...

4° var. **giuméri** s. f. pl. AFLR/rar Tl „bucăţele de carne grasă prăjită": Carnea care-i grasă, ş-o mai topim din ea, facem cavarma, aşa-i spunem noi, *ĝumérí* dacă... aşa tăiem bucăţi-bucăţi ş-o prăjim şi punem la borcan/879.

JUMĂTÁTE s. f., pl. *jumătăţi* 1° AMD, h. 621/Ph, prin Cţ şi rar Il „grămadă variind între patru şi douăzeci de snopi, care formează o jumătate de claie"; cf. c ă p í ţ ă 6°...

2° AMD, h. 491/rar Vn [la pl.] „pantofi"; cf. c o n d ú r...

3° var. **jumáte** s. f. AMD, h. 655/rar Tl „partea din faţă a căruţei; dricul dinainte"; cf. b r ă c i n á r 2°...

4° var. **jumáte** s. f. AO, Pl. 34; TDO/rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 454; TDM I–III/Db, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, prin Ag, Ph, Il şi rar Vl, Bz, If, Tl, Cţ „fiecare dintre cele două părţi de mărime egală ale unui întreg, ale unei unităţi".

– var. 4° **jumá** s. f. AO, h. 625; TDO/prin Dj şi rar Ot; TDM I, III/prin Ot, Il şi rar Ag, Db, Gr, Cl; **jumá-jumá** loc. adv. GM/rar Db, Ph „pe din două"; cf. d i n...

JUMÂNÁRE v. **gemănáre**.

JUMUIÁLĂ s. f. GM/rar Br „jumuleală (a penelor de pe o pasăre)".

JUMULÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. 1° GO; TDO; AFLR/rar Vl, Mh, Ot; GM; TDM I, III; AFLR/prin Ot, Cl, Il şi rar Ag, Db, Ph, Bz, If, Gr; ind. prez. 1 sg. *júmul* AFLR/rar Vl; AMD, h. 628; Pl. 50–51; GM; AFLR/prin Ag şi rar Vl, Db, Ph, Tr, Gr; *jumól* TDO; AFLR/prin Gj, Dj şi rar Mh; AMD, h. 628; Pl. 50–51; GM/rar Db, Ot, Tr, Gr „a (se) culege smulgând fire de cânepă, de porumb, buruieni, iarbă etc.": [La floarea-soarelui] săpăm prima praşilă, sapă oarbă, *jumulím* iarba dă printre ea AFLR/934. Mă duceam d-*o jumulĝám* [pălămida], n-o tăiam nici eu cosoru, o *jumulĝám*, că dac-o *jumólí* dă-i scoteai vân-aia piere, nu mai iese GM/825. [Cânepa] a de vară o *jumólí* nainte AFLR/983.

2° TDM III/rar Db; ind. prez. 1 sg. *jumól* TDM I/rar Ot „a (se) desface, a (se) curăța foile de pe căpățâna de varză, pănușile de pe știulete"; cf. c u r á[1] 2°...

3° refl. AMD, h. 401/rar Cl [d. țesătură] „a se destrăma"; cf. d e s t r ă b ă l á...

4° refl. GM/rar Ag „a-și smulge părul din cap (de supărare)".

JUMULÍTĂ adj. f., pl. *jumulíte* AMD, Pl. 151–152/rar Db [d. oi] „care are lână puțină"; cf. c h e l 3°...

JUNGĂIÁ v. **jungheá**.

JUNGÂIÁ v. **jungheá**.

JUNGHEÁ vb. II, ind. prez. 1 sg. *junghi* AO, h. 946; TDO/rar Vl, Mh; AMD, ch. 944; AFLR/prin Vl și rar Ag; *junghéz* AO/rar Dj, Ot; AMD/prin Ag și rar Tr „a înjunghia": După ce-l taie de-l *júnge*, punem neşte lemne jos şi facem focu între ele şi punem porcu acolo de-l pârlim TDO/904; cf. î n j u n g h i á...

– var. **jungăiá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *júngăi* AO, h. 946/rar Mh; **jungâiá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *júngâi*/rar Mh.

JUNGHÉR s. n. GM/rar Il „junghi, durere": Începea să-i dea un *junǵér* dă naştere/850; cf. c u ț i t 2°...

JUNGHETÚRĂ s. f. 1° AO, h. 82; Pl. 5/rar Mh; AMD, h. 45/rar Il „partea dinapoi a gâtului; ceafă (la om)": Mă doare *junǵetúra* gâtului/839; cf. b e r e g á t ă 3°...

2° GM/rar Ag „carnea din jurul locului unde a fost înjunghiat (porcul)": Iau plămânii porcului şi cu inima, şi carnea, *junǵetúra* porcului [...] d-aicea dă unde junghe porcu, aia-i spune *junǵetúra* /674.

– var. 1° **junghietúră** (5 sil.) s. f. AMD/rar Tr.

JUNGHI s. m. pl. AO, Pl. 6/rar Ot; AMD, h. 59/rar Br „junghiuri, dureri (intercostale)"; cf. c u ț í t 2°...

JUNGHIETÚRĂ v. **junghetúră 1°**.

JUNÍC s. m., pl. *junící* AMD, h. 259/rar Db, Ph, Bz, Tr, If, Gr, Cl „junc"; cf. b a t á l[1] 1°...

– var. **junínc** s. m., pl. *junínci* AO, h. 397/rar Dj.

JUNÍCĂ s. f., pl. *junící* AMD, h. 261/Tr, Il, prin Db, Ph și rar Ag, Ot, If, Gr, Tl, Cț „junincă".

– var. **juníce** s. f., pl. *junící* AMD, h. 261/prin Ag, Db, Ph; **junínce** s. f. TDM I/rar Ag; **junínță** s. f. AFLR/rar Ag.

JUNÍCE v. **junícă**.

JUNICÚȚĂ s. f., pl. *junicúțe* GM/rar Ag, Ph dim. de la j u n i c ă.

JUNÍNC v. **juníc**.

JUNÍNCE v. **junícă**.

JUNÍNȚĂ v. **junícă**.

JUNTÍȚĂ v. **jíntiță 1°, 2°**.

JUPUÍ vb. IV **1°** AO, h. 436/rar Gj; AMD, h. 309; GM/rar Tr, If, Il „a curăța, a desface pănușile de pe știulete"; cf. c u r á[1] 2°...

2° AFLR/rar Gj „a curăța penele de pe o pasăre; a jumuli": După aia o opărim [găina] și *jupuím* penele du pă ea/939.

3° var. **jupuía** vb. I GM/rar Ph „a îndepărta pielea de pe un animal sacrificat"; cf. b e l í 1°...

JUPUIÁ v. **jupuí 3°**.

JUPUÍTĂ adj. f. AMD, Pl. 102/rar Cț [d. cânepă] „din care s-au cules firele bune; rămasă pe cânepişte, fiind de proastă calitate"; cf. l e n e v ó s 2°, n e v o i á ş ă 1°.

JUPUITÚRĂ s. f. TDO/rar Mh „pieliță jupuită de pe stomacul porcului, folosită la prepararea cheagului"; cf. p i e l c ú ț ă.

JURÁ vb. I tranz. GM/rar Gr „a înjura"; cf. f u t u í...

JURÁT adj., pl. *juráți*, f. *jurátă* GM/rar Ph, Tr, Gr „blestemat, afurisit": Un *jurát* dă bou, când a văzut că i-am pus calu naintea lui [...] s-a dus cu calu grămadă/714. Banii a fost *juráți*/792; cf. î n c h i n á t 1°...

JURĂU s. n., **în a da câinii în ~** GM/rar Cl [în cadrul obiceiurilor de Lăsatul Secului de Paşti] „a chinui câinii pentru a-i feri de turbare sau cu scopul de a atrage ploaia"; cf. j u j é u 2°.

JURBÍȚĂ v. **jurubíță**.

JURÉBE v. **jurébie**.

JURÉBIE s. f., pl. *jurébii* AO, h. 502, 503; AFLR/Vl, Gj, Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 392, 393; TDM I/prin Ag, Ot și rar Vl „scul de lână sau de cânepă (luat de pe răşchitar)": După ce-o torci [cânepa] o faci *jurébie* pă rişchitor AFLR/913;cf. b u ş 3°...

– var. **jurébe** s. f., pl. *jurébi* TDO; AFLR/rar Vl, Ot.

JURUBÍȚĂ s. f., pl. *jurubíțe* AMD, h. 392, 393; GM/Tr, prin Ag, Db, Ot, Il și rar Ph, Gr; *jurubíți* AMD; GM/rar Tr, Il „scul de lână sau de cânepă (luat de pe răşchitor)"; cf. b u ş 3...

– var. **jurbíță** s. f., pl. *jurbíțe* AFLR/rar Cț.

JUVÉTE s. m. GM/rar Ag „om îmbrăcat modest, sărăcăcios": *Juvéte* ziceam la un om aşa îmbrăcat prost/677; cf. c o r c o ț á r.

JUVÉNII s. f. pl. TDO/rar Dj „animale sălbatice; jivine"; cf. b â z d â g á n i e 3°...

L

LA[1] prep. **1°** TDO; AFLR/rar Vl, Gj; GM; TDD; AFLR/Ag, Tr şi rar Db, Vn, Bz, Ot, Tl, Cţ „în (cu val. locală)": Ridică *la* cui [porcul tăiat] TDO/935. Când omu e gata cu ea [= casa], ne astrucăm *la* ea acolo GM/743. [Cloşca] o dăscloceşti, o bagi *la* lac GM/759. [Lâna] o spălăm *la* apă rece TDD/881.

2° TDO/rar Dj „în (cu val. temp.)": Asta era-n timpul iernii, *la* februarie/974.

3° GM; AFLR/rar Ag, Db, Tr „cu": Via e săpată *la* casma dă când s-a făcut gropile GM/691. Serveşte tot poporul *la* dulceaţă AFLR/686.

4° TDO; AFLR/rar Vl, Dj; AFLR/rar Tr, Tl, Cţ „pe": O sărută *la* obraz TDO/977. Se spală *la* mâini AFLR/881. O bagă [opinca] *la* picior AFLR/900.

5° AFLR/rar Db „până la": Era zăpada *până la* piept/789.

6° ~ **toámnă** loc. adv. TDO/rar Ot „toamna": Nunta se face *la ţoámnă*, că *la ţoámnă* este băutură/996.

7° ~ **sígur** loc. adv. TDM III/rar Db „sigur": Şi dacă la urmă ploua [...] eram *la sígur* că l-am prins tutunu/817.

8° zi ~ **zi** loc. adv. AFLR/rar Tl „zi de zi; în fiecare zi": Patruzeci de zile, *zi la zi* trebuie să te duci [la cimitir]/879.

9° ~ **săptămâna** loc. adv. AFLR/prin Tr şi rar Ag, Db „la o săptămână, după o săptămână": *La săptămína* punem ursitori/779.

10° în expr. **a se jucá** ~ **cărţi** AFLR/rar Cţ „a juca cărţi".

11° ~ *súflet* în expr. **a créşte** ~ ~ AFLR/rar Ag „a înfia": A crescut o fată *la súflet*/680.

LA[2] vb. I **1°** refl., ind. prez. 1 sg. *mă lau*, 2 sg. *te lai*, 3 sg. *se lă* AO, h. 8/Vl, Dj, Ot şi rar Mh, Tr; AMD, h. 21/Ag, Ot, Tr, Gr, Il, Tl, Cţ, prin Db, If şi rar Vl, Gl, Bz; 1 sg. *mă lău*, 2 sg. *te lăi* AMD, ch. 68/rar Tl „a se spăla pe cap"; cf. l e ş i á 1°, s c ă l d á.

2° refl. AMD, h. 21/Db, Vn, Br, Ot, prin Ag, Gr şi rar Vl, Ph, Bz, Tr, Il „a se spăla pe corp; a face baie".

3° var. **lăiá** vb. I refl., ind. prez. 1 sg. *mă lai* AMD, h. 21/rar Db „a se spăla până la brâu".

4° tranz. AMD; GM/rar Ag, Db „a spăla rufele, lână etc.": Toamna *lăjám* lâna GM/704.

– var. **lăí** vb. IV refl., ind. prez. 1 sg. *lăiésc*, 1 pl. *lăím* 1° AO, h. 830/rar Vl, Mh; AMD, h. 21/rar Il; **lăiá** vb. I, ind. prez. 1 sg., 2 sg. *lai*, 3 sg. *láie* 1° AO, h. 8/Mh, Dj, prin Gj şi rar Vl; AMD, h. 21/Ph, Cl, prin Ag, Db, Il şi rar Gr, Cţ; 2° AMD, h. 21/Ag, Db, Ph şi rar Bz, Il, Tl, Cţ; 4° GM/rar Ph; 1 sg. *mă lăiéz* 2° AMD, h. 21/rar Tl; 1, 2 sg. *mă lăi* 1° AO, h. 830/rar Mh.

LA[3], ~ ~ interj. TDM III/rar Il „cuvânt care imită lătratul câinelui".

LÁBĂ s. f., pl. *lábe* **1°** pl. **lébe** GM/rar Vl „labe": Ghearele ale... ale *lébelor* se numesc ciulini sau gheare/671; cf. b r â n c ă[1] 2°...

2° AMD, h. 77 MN/rar Br, Ot, Tr „palmă".

3° AMD, Pl. 4–5/rar Gr „calapod"; cf. c a l a p ó d 1°...

4° AO, h. 731/rar Vl „tălpig la război"; cf. b l ă n í ţ ă 3°...

5° AO. h. 209/rar Mh „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

6° AMD, Pl. 170/rar Br „leafa, tăişul toporului"; cf. b á r b u r 1°...

7° AMD, h. 640/rar Db „bârsa plugului"; cf. a l c á 9°...

8° AMD, h. 385/rar Tr „limba meliţei"; cf. b ă t á g...

9° AMD, h. 660/rar Gr „partea de sus a leucii"; cf. l o í t r ă 4°.

10° var. **lébă** s. f. AO, h. 787/rar Vl „lopeţică de amestecat în zer pentru a se alege urda"; cf. b ă t ă ú ş 3°...

11° var. **leába** s. f. art., ~ *gâştii* AMD, h. 16/rar Vl „rid, zbârcitură"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

LÁBOŞ s. n., pl. *láboşe* AMD, h. 239/rar Bz, Cl „tigaie de tuci, cu trei (sau patru) picioare"; cf. r á i n ă 3°.

LAC s.n., pl. *lácuri* **1°** pl. **láce** AO, h. 331/rar Gj, Mh; AMD, h. 542/rar Vl, Ag „lacuri"; cf. b á l t ă 2°...

2° AO, h. 332/Dj, prin Ot şi rar Mh, Tr; AMD, h. 543; GM/Db, Vn, Br, Tr, Gr, Cl, Il, prin Ag, Ph, Bz, Ot, If şi rar Tl, Cţ „loc cu apă stătătoare după ploaie sau după inundaţie"; cf. j á p ş ă 1°...

3° AO, h. 710/rar Dj „loc îngrădit pe albia unui râu sau într-o apă stătătoare, unde se pune cânepa la topit"; cf. b â l v á n[2] 1°...

4° AMD, Pl. 88–89/rar Ph „stup primitiv din lemn scobit" [?]; cf. b ă d ă l ă u 2°...

LACI adj., pl. *laci*, f. *láce* AMD/rar Cl, Cţ [d. boi, vaci] „cu coarnele ascuţite şi întoarse spre spate".

LÁCOM adj./s. m., pl. *lácomi*, f. *lácomă*, pl. *lácome* AMD, h. 408; Pl. 65–66; 71/rar Db, Ot, Tr [d. crăci, lăstari, rădăcini ale unor plante] „crescut lateral, care suge hrana tulpinii principale".

– var. **lácum** adj./s. m., f. pl. *lácume* AMD, h. 408; Pl. 65–66; 68/rar Ag, Db, Cţ.

LÁCOVIŢĂ s. f. AO, h. 314/rar Dj „lapoviţă"; cf. b u j n i c e á l ă...

LÁCRĂ s. f., pl. *lácre* **1°** AO, Pl. 31/Dj, prin Vl şi rar Mh; AMD, h. 227/prin Ag, Ot, Tr şi rar Vl; *lăcri* AO/rar Vl, Dj, Ot; AMD/rar Ag, Ot; *lăcre* AMD/rar Ag, Ot, Tr „ladă pentru haine"; cf. l á d ă 3°, s â c r í n, t r o n 1°.

2° AMD, h. 322; AFLR/prin Db şi rar Vl, Ag; *lăcre* AFLR/rar Db „ladă de 5–6 d u b l e, în care se păstrează cereale, mălai etc.": *Lácră* e d-ălea mai micile aşa, dă ţinem mălai în ele AFLR/678; cf. c i n 2°...

3° AFLR/rar Ot „sicriu"; cf. c o s c i ú g 2°...

4° AO, h. 762/prin Mh şi rar Gj, Ot; AMD, h. 674/rar Ot; *lăcri* AMD/rar Tr „poartă de gard demontabilă"; cf. a r c á c i 3°...

5° GM/rar Vl „şipcă, leaţ"; cf. b a s c h í e 2°...

6° pl. *lăcri* AO, h. 452; AFLR/rar Dj, Ot „fâşie îngustă de teren nearat (între două ogoare); răzor"; cf. d á l m ă 3°...

7° pl. *lăcri* AO, h. 452/rar Dj „brazdă de iarbă cosită"; cf. h o á l d ă 3°...

– var. 4° **ráclă** s. f., pl. *rácle* AO, h. 762/rar Gj.

LÁCRĂMĂ s. f., pl. *lácrămi* AO, h. 41/crt.; AMD, h. 11/Ag, Db, Ph, Tr, Tl, Cţ, prin Vl, Ot, Gr, Il şi rar Bz, If, Cl; *lăcrămi* AO/Dj, prin Vl şi rar Gj, Mh, Ot, Tr; AMD/Tr, prin Ag şi rar Db, Ph, Bz, Ot; *lácrăme* AO/prin Mh şi rar Vl, Gj, Dj; AMD/rar Vl, Ag, Bz, Ot, Cţ „lacrimă"; **senín** ~ AMD, h. 524/rar Tr „senin ca lacrima; foarte senin"; **vin lácrâmă** AFLR/rar Cţ „vin foarte limpede".

– var. **lácrâmă** s. f., pl. *lácrâmi* AMD, h. 11/Br, prin Vn, Bz, Tl şi rar Ph, Tr, Cţ; *lăcrâmi* AO, h. 41/rar Mh; AMD/Br şi rar Vn, Bz; *lácrâme* AO/prin Gj, Mh; **lácremă** s. f., pl. *lácremi* AMD/rar Gr, Cl; **lăcrámă** s. f., pl. *lăcrămi* AO/rar Gj; **lăcrămă** s. f., pl. *lăcrămi* AO/rar Dj; **leácremă** s. f. AMD/rar Db; **nácrămă** s. f., pl. *năcrămi*/rar Tr.

LÁCRÂMĂ v. **lácrămă.**

LÁCREMĂ v. **lácrămă.**

LÁCUM v. **lácom.**

LÁDĂ s. f., pl. *lăzi* **1°** AO, Pl. 131/prin Mh şi rar Vl, Gj; AMD, Pl. 169/rar Ag, Ot „covată la moară"; cf. c ă p i s t é r e 4°...

2° AO, h. 784/rar Dj „crintă"; cf. á l b i e 3°...

3° pl. **láde** AMD, h. 227/rar Ag „lăzi"; cf. l á c r ă 1°...

4° AO, h. 226/rar Dj „vas din lemn scobit sau din scânduri, în care se dă mâncare la porci"; cf. b l i d 3°...

LADÚNCĂ s. f., pl. *ladúnci* AO, h. 240/rar Vl „sertar (la masă)"; cf. c h i c h í ț ă 1°...

LÁGĂR s. n., pl. *lágăre* **1°** AO, Pl. 128/prin Vl şi rar Gj, Dj; AMD, Pl. 163–164/rar Bz „b r o a s c ă la moară"; cf. b r o á s c ă 11°...

2° AO, Pl. 128/rar Dj „bucată de fier din capătul grindeiului la moară"; cf. b o l d 5°...

3° AO, Pl. 130/rar Vl; AMD, Pl. 166/rar Vl „bucată de fier fixată în p o d o i m ă la moară"; cf. c e p 12°...

4° AO, Pl. 130/rar Gj „bucată de lemn care se pune în gaura pietrei zăcătoare, ca să nu curgă grăunţele sau făina sub moară"; cf. a s t u p ú ş 2°...

LAGEAMÁC s. m. AMD/rar Cţ „cumnat"; cf. d r ă g h í n c.

LÁIBĂR s. n., pl. *láibăre* AO, Pl. 136/rar Vl; AMD, h. 583; 691; 697; Pl. 169–170; GM/prin Ag şi rar Db, Ot „sfredel"; cf. c o á r b ă[1] 2°...

LÁIE adj. f. AMD, Pl. 153/rar Bz [d. oi] „cu lâna moale şi nu prea lungă; stogoşă"; cf. b u z u r í n ă 2°...

LÁIGHIŢĂ v. **láviţă 1°**.

LÁIPOVIŢĂ adj. f. AMD/rar Ph [d. oi] „cu lâna lungă"; cf. c ă p r é s c 3°...

LÁIŢ v. **láviţă 6°**.

LÁIŢĂ v. **láviţă 1°, 5°**.

LÁMĂ s. f., pl. *láme* AMD, h. 385/rar Bz, Cţ „limba meliţei"; cf. b ă t á g...

LAMBÁ v. **lámpă[1]**.

LÁMBĂ[1] s. f., pl. **1° lămbi** AO, h. 649/prin Vl; AMD, h. 657/prin Vl, Ag şi rar Vn, Ot, Tr, Gr, Cl, Il „lambe la căruţă"; cf. a j u t ó r 10°...

2° pl. *lămbi* AO, h. 648/prin Vl şi rar Ot; AMD, Pl. 61/Ag, Db, prin Ot şi rar Vl, Tr, Cl; *lámbe* AMD/rar Db; *lắmbe* AO/rar Vl „crucea din faţă la căruţă"; cf. c â n t ă r á ş 2°...

3° pl. *lămbi* AO, h. 390/rar Vl „cruce la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

4° pl. *lámbe* AMD, Pl. 61/rar Ag „b r ă c i n a r la car"; cf. b á n t ă[1] 6°...

– var. **lámpă** s. f., pl. *lămpi* 1° AO, h. 649/rar Vl; AMD, h. 657/rar Ag, Ph, Bz, Cţ; 2° AO, h. 648/rar Vl; AMD, Pl. 61/prin Ag, Db şi rar Ot; 3° AMD, h. 251/rar Ag.

LÁMBĂ[2] v. **lámpă[2]**.

LAMBÍC v. **alambíc 2°**.

LÁMBRĂ v. **lámpă[2]**.

LÁMPĂ[1] v. **lámbă[1] 1°–3°**.

LÁMPĂ[2] s. f., pl. **lámpe** AO, Pl. 33/rar Mh; AMD, h. 234/rar Ag, Tr „lămpi".

– var. **lambá** s. f., pl. *lambále* AMD, h. 234/rar Br; **lámbă** s. f., pl. *lămbi* AO, Pl. 33; TDO; AFLR/crt.; AMD, h. 234; TDM I, II, III; AFLR/crt.; *lámbe* AO/prin Mh şi rar Dj; AMD; TDM II/prin Bz şi rar Vl, Ag, Br, Cl, Tl; **lámbră** s. f., pl. *lámbri* AMD/rar Gr.

LÁMURĂ v. **rámură 1°**.

LAN s. n., pl. *lánuri* **1°** TDO; AFLR/rar Gj; AMD, h. 246; 643; 647/prin Ot şi rar Vl „lanţ gros": [La fântână pui] găleată şi pui un *lan* la ea AFLR/943; cf. s t r á j ă 9°.

2° var. **lánă** s. f., pl. *lăni* AO, h. 648/Dj şi rar Ot; *láne*/Dj „crucea din faţă la căruţă"; cf. c â n t ă r á ş 2°...

3° var. **lánă** s. f., pl. *lăni* AO, h. 390/rar Dj, Ot „cruce la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

4° var. **lánă** s. f., pl. *láne* AO, h. 657/rar Dj „pisc la sanie"; cf. a l c á 7°...

5° pl. **láne** AO, h. 441/rar Gj, Mh; AMD, h. 316/rar Ag, Bz, Cl „lanuri (de cereale)".

LÁNĂ v. **lan 2°–4°**.

LÁNCHIŢĂ s. f., pl. *lánchiţe* AMD, h. 189/rar Ag „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

LÁNCOTE s. f. pl. GM/rar Gr „glume": Mă, zice, te ţii numai dă *láncote*/824; cf. b a z a c o n e á l ă...

LÁNDRĂ s. f. **1°** AMD, h. 315; AFLR/rar Vl, Db „plantă agăţătoare care creşte prin holde": [Grâul] primăvara trebuie plivit de mătură, mă rog, ce este, sau *lándră*, mă rog, ce este AFLR/699.

2° cu val. adv. TDO/rar Dj „grămadă; cu droaia": Ei juca căluşu la ei ş-acolo să ducea lumea toată *lándră*, făcea hore, juca/982; cf. b u r l ú c...; în expr. **a se ţine ~** TDO/rar Dj „a se ţine unii după alţii; a se ţine lanţ": Lumea *să ţînéá lándră* după ei [= căluşari]/982.

LÁNGA adv., în expr. **a o ţine ~** GM/rar Il „a face să dureze o acţiune, a o lungi": Şi dacă ne-am cunoscut amândoi *am ţînút-o lánga* vreo trei, patru ani şi cinci ne-am luat amândoi/845.

LANGHÍN v. **nanghín**.

LÁNGOŞĂ s. f., pl. *lángoşe* AMD, h. 469/rar Gr „scovardă"; cf. á z i m ă[1] 3°...

LANTÉŢ v. **lăntéţ 1°**.

LANŢ[1] s. n. **1°** pl. **lánţe** AFLR/rar Mh „lanţuri".

2° pl. tantum **lánţuri** GM/rar Ag, Vn, Cl „căluşei, carusel": Era *lánţurí* d-estea, cum îs ş-acuşi, dulapuri d-estea, tot era ş-atunci; lăvicere cum să zice, de se dă învârtind aşa/725; cf. c o m é d i e 1°...

3° pl. *lánţuri* AMD, h. 204/rar Bz, Gr, Cţ „prăjină de care se atârnă găleata la cumpăna fântânii": Îi zicem *lanţ* chiar dacă e de lemn/732; cf. b é l d i e 1°...

LANŢ[2] s. m. şi n., pl. *lanţi* **1°** AO, h. 213; Pl. 26; TDO/Vl, Dj şi rar Gj, Ot; AMD, h. 192; GM/Vn, Bz, Ot, prin Br, Tr şi rar Vl, Gr, Cl; *lánţuri* AO, Pl. 26/prin Mh; AMD, h. 192/rar Tl, Cţ; *lánţe* GO/rar Vl „leaţ, şipcă": Fac curte la casă, cu *lanţí* şi stacheţi, la noi nu să spune gard la care îl faci din stacheţi AO, h. 213/919; cf. b a s c h í e 2°...

2° AO, h. 209/rar Vl; AMD, h. 189; TDM III/rar Ot, Cl „(şipcă groasă pusă drept) chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

3° AMD, h. 199, 200/rar Ot, Gr, Cl; *lánţuri*/rar Tr „şipcă groasă fixată orizontal pe stâlpii gardului (pe care se bat ulucile)"; cf. b ă c ă n á u ă...

4° AMD, Pl. 162/rar Ot „lemnul care, aflat deasupra apei, sprijină capetele b o g d a n i l o r de la stavila morii"; cf. b á b ă 18°...

LÁPCĂ s. f. **1°** GM/rar Vn „lopăţică de amestecat în zerul fiert pentru urdă (sau în săpun, la preparare)": Mesteci [...] c-o *lápcă*, c-o *lápcă* aşa frumos zis, îi spune urdar/728; cf. b ă t ă ú ş 3°...

2° AMD, h. 701/rar Vn „drişcă mică"; cf. b l á n ă 13°...

– var. **1° lípă** s. f., pl. *lipi* AMD, h. 146/rar Vn; **lípcă** s. f., pl. *lipci* AMD/rar Br.

LÁPOVIŢĂ s. f. **1°** AO, h. 318/rar Mh „grindină măruntă care cade mai ales la începutul primăverii; măzăriche"; cf. b o á n g ă...

2° var. **lapovíţă** s. f. AO, h. 314; AFLR/prin Mh şi rar Gj „ploaie amestecată cu ninsoare"; cf. b u j n i c e á l ă...

– var. **2° lipovíţă** s. f. AO, h. 314/rar Mh.

LAPOVÍŢĂ v. **lápoviţă 2°**.

LÁPTE s. m. **1°** pl. *lapţi* AO, Pl. 125/crt.; AMD, Pl. 149; GM/crt. „cantitate de lapte obţinută la mulsoarea unei turme": Se lăsaseră oile în doi *lapţí* GM/731; cf. c a ş 1°...

2° ~ de mátcă AO, Pl. 117/rar Ot; **~ de puiét**/rar Dj „lăptişor de matcă"; cf. l ă p t í c, l ă p t ú c, m i é r e 1°, p á p ă 2°, p á s t ă[1].

LAT s. n. **1°** art. **látul coásei** AO, h. 631/rar Vl, Mh; AMD, Pl. 55/rar Db, Gl, Bz, Ot, If, Gr, Cl „custura coasei"; cf. b á n t ă[1] 12°...

2° art. **látul bérzii** AO, Pl. 137/rar Ot „leafa bardei"; cf. b á r b u r 1°...

3° art. **látul mâinii** AMD, h. 77/rar Db „podul palmei"; cf. c ă l c â i 1°...

4° la ~ loc. adv. TDO/rar Mh „de-a latul; în lăţime": [La casă] pune lungimile de opt metri sau de şapte, cât crede el că trebe de lungă, opt metri la lung, şase *la lat*/954.

LATÁŢIE s. f. GM/rar Ag „dilatare".

LATÉRNĂ s. f., pl. *latérne* GM; TDM II/rar Ag, Db, Ph, Vn, Il „lanternă".

LATÉȚ v. **lăntéț 2°**.

LÁTIȚĂ s. f. GO; AFLR/rar Gj, Mh „beteală": Punem *láćiță*... să fie frumos așa [bradul de nuntă]/936; cf. b e t e á[2] 1°...

LÁTRET s. n. GM/rar Ag „lătrat": Câinele se duce și latră pe el [pe urs] și noi ne ducem pe *látretu* câinilor/674; cf. z ă h ă n í t.

LÁTURĂ s. f. **1°** pl. *láturi* AO, h. 631/rar Dj „custura coasei"; cf. b á n t ă[1] 12°...

2° pl. *láturi* AO, Pl. 137/rar Dj „leafa bardei"; cf. b á r b u r 1°...

3° var. **lắtură** s. f., pl. *lắturi* AO, h. 653/rar Dj „fiecare dintre cei doi pari laterali, puși de-a lungul loitrelor, pentru a mări capacitatea căruței"; cf. a j u t ó r 15°...

4° var. **lắtură** s. f., pl. *lắturi* AMD, h. 248/rar Vl [mai mult la pl.] „loitră"; cf. c a n á t 1°...

5° pl. *lắturi* AO, Pl. 127/rar Gj, Mh, Dj; AMD, Pl. 162/rar Vl, Vn; *láturi* AO/rar Gj; AMD/rar Ph, Bz „partea laterală a ulucului de la moară"; cf. á r i p ă 4°...

6° pl. *láturi* AO, h. 762/prin Dj și rar Vl, Ot; AMD, h. 674/rar Vl „partea din staul făcută din nuiele împletite (sau din leațuri); leasă demontabilă"; cf. a r c á c i 3°...

7° var. **láture** s. f., pl. *lắturi* AMD, h. 319/rar Ot „parcelă, lot (la marginea unei proprietăți)".

8° pl. *lắturi* AO, h. 327/rar Dj „malul unei ape": La *lắturile* bălții se zice vad/987; cf. m a i d á n 6°, v a d 3°, v á l e 4°.

9° pl. *láturi* AO, Pl. 2/rar Dj „tâmplă"; cf. c o r n 2°...

10° pl. *lắturi* AO, h. 282/rar Gj „borul pălăriei"; cf. á r i p ă 7°...

11° în lắturi de loc. prep. AMD, h. 613/rar Bz „în afara": [Avem] pământ *în lắturi de* sat/739.

– var. 6° **lắtură** s. f., pl. *lắturi* AO, h. 762/rar Dj.

LÁTURE v. **látură 7°**.

LATURÍNȚĂ s. f., pl. *laturínțe* AO, Pl. 127/rar Mh „partea laterală a ulucului la moară"; cf. á r i p ă 4°...

LAȚ s. n. **1°** în expr. **a lăsá în ~** AMD; GM/rar Db, Ph, Ot „a prelungi urzeala ajunsă pe sfârșite, cu ajutorul unui băț legat la capete cu o sfoară".

2° pl. **láțuri** AFLR/rar Db „laturi, lățimi de țesătură".

LAU s. n. AMD, h. 21/rar Bz „instrument muzical (nedefinit mai îndeaproape)": *Lau* să numește un instrument de cântat/743.

LÁVĂ v. **plav 3°**.

LÁVIȚĂ s. f. **1°** pl. **lắviți** AO, h. 225/Dj și rar Vl, Gj, Mh, Ot, Tr; AMD, h. 212/Ag, Vn, Tr, Cl, Il, prin Ph, Tl și rar Vl, Db, Bz, Br, If, Gr; *láviți* AO/rar Vl, Gj, Ot „bănci țărănești; lavițe"; cf. b á n c ă 2°...

2° AMD, h. 212/rar Il, Cț „ladă pentru depozitat mălai, făină; hambar"; cf. c i n 2°...

3° AMD, h. 212/rar Tr, Tl „dulăpior (cu două uși) pentru vase sau pentru produse alimentare; bufet mic"; cf. p a r s é c h i, v ă s á r.

4° pl. *lắviți* AO, h. 225; 246/prin Ot și rar Vl, Gj, Mh, Dj, Tr; *lávițe* AO/rar Mh; AMD, h. 235/prin Tr și rar Vl, Ag, Db, Ph, Vn, Gr, Cl, Il, Cț; *lắvițe* AO/rar Ot „poliță pe perete; etajeră"; cf. c u i é r 2°...

5° var. **láiță** (3 sil.) s. f., pl. *láițe* AMD, h. 228 MN/rar Db „pat de dormit"; cf. c r i v á t...

6° var. **láiț** s. cu val. adj., în *stup* ~ AO, h. 688/rar Dj „stup sistematic, lung, cu mai multe rame".

– var. 1° **láighiță** s. f. AO, h. 225/rar Vl; **láiță** (3 sil.) s. f., pl. *láiți* AO/rar Vl; AMD, h. 212/prin Bz, Tl și rar Db, Ph.

LÁVRĂ[1] s. f. AMD/rar Tl „plantă mediteraneană cu flori roșii (care crește în zone nisipoase); un fel de pietricică".

LÁVRĂ[2] s. f., pl. *lávre* AO, h. 697/prin Dj și rar Vl, Ot „larvă (de albine)"; cf. c ă ț é l 1°...

LAZ s. n., pl. *lázuri* AO, h. 515/rar Dj; AMD/rar Cl „teren defrișat (folosit ca fâneață)"; cf. c u r ă ț ă t ú r ă 1°...

LĂBĂDĂI s. f. pl. GO/rar Dj „burueni (mari)"; cf. b ă d ă d ă n i i 1°...

LĂBOÁICĂ v. **năboáică**.

LĂCÁN s. n., pl. *lăcáne* AMD; GM/rar Tr „jgheab din lemn (sau din ciment) în care se adapă păsările sau sunt hrăniți porcii"; cf. b l i d 3°...

LĂCÁȘ s. n., pl. *lăcáșuri* GM/rar Vn „spațiu lăsat nezidit (la construcția casei), rezervat pentru uși și ferestre": De-acolo lăsăm locu de ferești și uși, lăsăm de jos ușile locu, *lăcáșurile* pentru uși și ferești/721.

LĂCÁT s. n., pl. *lăcáte* AMD, h. 177/prin Tl și rar Vl, Ag, Vn, Bz, Br, Cl; *lăcáturi* AO, Pl. 25/rar Vl „lacăt".

LĂCĂRÍ[1] vb. IV intranz. AFLR/rar Db „a lua probe de petrol": Lingură *de lăcărít*, o lingură lungă, așa, un burlan lung și-o băga acolo și *lăcărá*/698.

LĂCĂRÍ[2] v. **licărí 1°**.

LĂCĂȘTÉU s. n. AO, h. 332/rar Gj „baltă pe malul râului formată din apa revărsată"; cf. j á p ș ă 1°...

LĂCĂU s. n., pl. *lăcắie* AO, h. 332; GO/rar Gj, Mh „baltă formată din apele râului care se revarsă"; cf. j á p ș ă 1°...

LĂCENÁR s. n., pl. *lăcenári* AMD; GM/803, 804 „locuitor din comuna Lăceni".

LĂCOVÍȘTE s. f. **1°** AMD/rar Ph „teren mlăștinos": Unde stă apa, dă izvorăște [este] *lăcovíște*/716; cf. b r o á ș t i n ă...

2° AO, h. 520/rar Ot „zăvoi"; cf. c h í c i u...

LĂCOVÓS adj. AMD/rar Ot [d. terenuri] „umed, îmbibat de apă": E locu *lăcovós*, țâne apă dân ploi/772.

LĂCRÁMĂ v. **lácrămă**.

LĂCRĂMÁTĂ adj. f., pl. *lăcrămáte* AMD, Pl. 129–130; 154; 160–161/rar Ot, Tr, Il, Cț [d. o oaie albă] „cu pete negre sub ochi (sau pe bot); oacheșă"; cf. b a l a o á c h e ș ă...

LÁCRĂMĂ v. **lácrămă**.

LĂCRIMÁT adj. AFLR/rar Vl „reclamat, pârât".

LĂCRÍȚĂ s.f., pl. *lăcríțe* AO, h. 240/rar Vl „sertar"; cf. c h i c h í ț ă 1°...

LĂCȘÓR v. **lăcușór**.

LĂCUÍ[1] vb. IV intranz. GM; AFLR/rar Tr, Gr „a locui": Acolo *lăcuiáu* în bordei/779; cf. î n l o c u í...

LĂCUÍ[2] vb. IV tranz. AFLR/rar Gr „a lecui": Eu te *lăcuí* c-un franc/821; cf. î n v i n d e c á...

LĂCULÉȚ s. n., pl. *lăculéțe* AO, h. 332/rar Gj, Dj; AMD, h. 543; GM/rar Db, Ot, Tr, If, Gr dim. de la l a c 2°; cf. l ă c u ș ó r, l ă c ú ț.

LĂCÚSTĂ s. f., pl. *lăcúste* AO, h. 568/rar Vl „streche"; cf. b ắ z ă 3°...

LĂCUȘÓR s. n., pl. *lăcușoáre* AMD, h. 543/rar Tl dim. de la l a c 2°; cf. l ă c u l é ț...

– var. **lăcșór** s. n., pl. *lăcșoáre* AMD, h. 543/rar Bz, If.

LĂCÚȚ s. n., pl. *lăcúțe* AO, h. 332/rar Gj, Mh; AMD, h. 543/rar Db, Bz, Il dim. de la l a c 2°; cf. l ă c u l é ț...

LĂDÚȚĂ s. f. TDO/rar Gj dim. de la *ladă*.

LĂÍ v. **la[2] 1°**.

LĂIÁ v. **la[2] 1°, 2°, 4°**.

LĂIBÁCIU s. GD/rar Tl „numele unui joc de copii".

LĂIBĂRÍCĂ s. f., pl. *lăibăríci* **1°** AFLR/rar Ph „vestă din postav (cel mai adesea garnisită cu vermuz)"; cf. g h i u r l ú c 1°...

2° AMD, h. 481/rar Ph „pieptar din piei de miel"; cf. b ă i b ă r á c...

– var. 1° **lobărică** s. f., pl. *lobărici* AMD/rar Ph.

LĂIÉTE s. m., pl. *lăiéți* AO, Pl. 101/rar Mh „(țigan) tinichigiu".

LĂMBÓI s. n., pl. *lămboáie* AMD/rar Gr „lampă mică cu gaz, cu fitil subțire, fără sticlă"; cf. m í j ă 1°.

LĂMBUÍ vb. IV tranz. AMD/rar Db, Tr, Il, Cț „a face pe marginea unor scânduri șanțuri mici care să permită îmbinarea lor; a fălțui".

LĂMBÚȚĂ s. f., pl. *lămbúțe* AMD, h. 234/rar Bz dim. de la l a m b ă („lampă mică").

LĂMPÁȘ s. n. GM/rar Vl, Ag „felinar de mână”.

LĂMÚIE s. f., pl. *lămúi* AMD/rar Tr, Cl „lămâie”.

– var. **alămâie** s. f., pl. *alămâi* AMD; GM/rar Vn, Bz, Br; GD/prin Tl și rar Cț.

LĂMUIOÁSĂ s. f. AMD, Pl. 101/rar Tr „roiniță, mătăcină”; cf. a f u m ă t o á r e...

LĂMURÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Dj; AMD, Pl. 97; GM; TDM I; AFLR/prin Ag, Tr și rar Db „a curăța de impurități (boabele, lâna, săpunul preparat în gospădărie, untura etc.)”: [Sămânța de cânepă] o dam la dârmon, și-o vânturam, și-o *lămurgám* cum e... cum e boaba dă porumb AFLR/699. Untura o topim și alegem untură *lămurítă*, untură curată GM/682.

LĂNTÉTE s. m., pl. *lăntéți* **1°** AO, h. 722; Pl. 26/Gj, Mh, Dj, prin Vl și rar Ot „leaț, șipcă”; cf. b a s c h í e 2°...

2° AO, h. 209/rar Gj „chingă la căpriori”; cf. a d á o s 1°...

3° AO, Pl. 138/rar Dj „scândură pusă de-a curmezișul pe fundul unui vas din doage, pentru a-i mări rezistența”; cf. a d á o s 2°...

– var 1° **lătéte** s. m., pl. *lătéți* AO, Pl. 26/prin Mh; **lentéte** s. m., pl. *lentéți*/rar Mh.

LĂNTÉȚ s. m., pl. *lăntéți* **1°** AO, Pl. 26; TDO; AFLR/prin Vl, Gj și rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 192; GM/rar Ag, Ot, Cț și s. n., pl. *lăntéțe* TDO/rar Mh „leaț, șipcă (de diverse dimensiuni)”; cf. b a s c h í e 2°...

2° var. **latéț** s. m., pl. *latéți* GM/rar Bz „specie de pește; obleț”; cf. a r v á t[1]...

– var 1° **lantéț** s. m., pl. *lantéți* AO, Pl. 26; TDO/rar Vl, Ot, Tr; AMD, h. 192; AFLR/rar Vl, Ag, Db, Ot, Tr; **lătéț** s. m., pl. *lătéți* AMD/rar If.

LĂNTEȚÁ vb. I tranz. AO, h. 194/rar Mh „a bate l ă n t e ț i la pereții casei”; cf. a r ă c í ...

– var. **lăteță** vb. I tranz. AO, h. 194/rar Gj; **lăteți** vb. IV tranz. AFLR/rar Mh; **lenteți** vb. IV tranz. GO/rar Gj.

LĂNTÓI v. **lănțói**.

LĂNȚÍC s.n, pl. *lănțícuri* AMD, Pl. 58/rar Ph „lanț din câteva zale (folosit la legarea grindeiului de cotigă)”; cf. l ă n ț ú ș.

LĂNȚIȘÓR s. m., pl. *lănțișóri* GM/rar Il dim. de la *lanț* („leaț”).

LĂNȚÓI s. m. GM/rar Bz augm. de la *lanț* („leaț”).

– var. **lăntói** s. m., pl. *lăntói* GM/rar Br.

LĂNȚUÍ v. **lățuí**.

LĂNȚUIÁLĂ v. **lățuiálă**.

LĂNȚÚȘ s. n., pl. *lănțúșuri* AO, h. 640; 644/rar Gj, Tr; AMD, h. 643; 647; Pl. 58/prin Ot și rar Vl „lanț scurt, format din câteva zale, legând între ele diverse părți ale plugului”; cf. l ă n ț í c.

LĂÓR s. n., pl. *lăoáre* AO, h. 494; AFLR/rar Mh „funie, frânghie”; cf. f r ă n g h e...

LĂPĂDÁ v. **lepădá 1°–3°, 5°, 6°**.

LĂPOTÁR [sic!] s. n., pl. *lăpotáre* AMD, Pl. 147/rar Br „lopățică cu care se amestecă în urdă”; cf. b ă t ă ú ș 3°...

LĂPTÁ vb. I tranz. AFLR/rar Ot; AMD, h. 146; AFLR/rar Db, Ph, Gr, Il, Tl, Cț „a alăpta”; cf. l ă p t ă r í 1°.

LĂPTÁR 1° s. m., pl. *lăptári* AO, Pl. 119/rar Gj „păstor, cioban la oile de lapte”; cf. m â n z ă r á r 2°, u n g u r e á n 2°.

2° s. n., pl. *lăptáre* AMD, Pl. 138–139/rar Tr „prepeleac în care se atârnă oalele cu lapte la stână (pentru a le feri de câini)”.

LĂPTĂRÍ vb. IV tranz. **1°** AMD, h. 146/rar Db „a alăpta”; cf. l ă p t á.

2° AMD, h. 672; GM/prin Db „a mulge oile și a prepara laptele”: Le strângea pă toate [oile] de la toți și le *lăptărgá*, le mulgea el acolo, făcea brânză, astea, le *lăptărgá* GM/815; cf. b r â n z o r í...

– var. 1° **alăptárí** vb. IV tranz. AMD, h. 146/rar Db.

LĂPTĂRÍE s. f. AFLR/rar If „comerț cu lapte”.

LĂPTĂRÍT s. n., în expr. **a da în ~** AMD; GM/rar Db, Ph „a conveni cu ciobanul să i se plătească în lapte paza oilor”.

LĂPTÍC s. n. AMD, Pl. 96/rar Ag „lăptișor de matcă”; cf. l á p t e 2°...

LĂPTOÁCE s. n. **1°** pl., în **a umblá pe ~** AMD/rar Bz [d. moară] „a fi acționată cu ajutorul apei venite pe uluc”.

2° var. **lătóc** s. n., pl. *lătoáce* AMD, h. 465/rar Tr „stăvilarul morii”; cf. a b ă t ă t ó r...

LĂPTÚC s. n. AMD, Pl. 96/rar Br „lăptișor de matcă”; cf. l á p t e 2°...

– var. **lăptúci** s. n. AO, Pl. 177/rar Ot; AMD, Pl. 96/rar Tr.

LĂPTÚCI v. **lăptúc**.

LĂPUȘEȚEÁN s. m., pl. *lăpușeténi* AO/919 „locuitor din satul Lăpușata”.

LĂSÁ vb. I **1°** refl. GM/rar Ag „a se r ă v ă ș i stâna”: La paișpe noiembrie când i-a venit timpu *să se láse* oile, fiecare se duce, fiecare cetățean își ia bănuții în buzunar și să duce la cioban să-și ia oile/788; cf. d e s f á c e 1°...

2° refl., în **a se ~ în genúnchi** AO, Pl. 9/rar Dj „a îngenunchea”; cf. î n g e n u n c h e á 3°...

3° refl., în **a se ~ de náștere** GD/rar Tl „a-i veni timpul să nască”.

4° tranz. AO, Pl. 22/rar Gj „a divorța de cineva”; cf. b ă g á 7°.

5° var. **alăsá** vb. I tranz. și refl. GM/rar Bz, Br „a renunța la ceva”.

LĂSÁT adj., pl. *lăsáți*, f. *lăsátă*, pl. *lăsáte* AO. Pl. 22/rar Mh; AMD, h. 164/prin Db, Cț și rar Ot, Tr, If, Gr, Cl, Il, Tl; **~ de muiére** AO, Pl. 22/rar Gj; **lăsátă de bărbát** AO, Pl. 22/rar Gj; AMD, h. 165/prin Cț și rar Ag, Db, Bz, Ot, Gr, Cl, Il, Tl „divorțat”; cf. d e s f ă c ú t 2°...

LĂSĂTOÁRE v. **lăsătór 1°, 5°, 6°**.

LĂSĂTÓR s. n., pl. *lăsătoáre* **1°** AMD; GM/rar Gr „încăpere adăugată pe un perete al casei, sub prelungirea acoperișului”; cf. a p l e c ă t o á r e 4°...

2° AMD, Pl. 113/prin Vn și rar Ph, Gl, Br, Il; *lăsătóri* AO, h. 727/rar Vl; AMD/rar Vl, Tl „slobozitor la război”; cf. d o r â n g á r 2°...

3° AMD, Pl. 118–119/rar Tr „bețișor cu ajutorul căruia se leagă firele rupte în natră”; cf. b á t ă[1] 3°...

4° pl. *lăsătóri* AMD/rar Db „bățul pe care se leagă sforile cu ajutorul cărora se încheie o țesătură”.

5° AMD, Pl. 114/rar Il „b ă r b ă t u ș la război”; cf. a m n á r 2°...

6° var. **lăsătoáre** s. f. AO, Pl. 46/rar Vl „cărare pe o pantă pe unde trec, de obicei, oile”; cf. p r i h ó d, ș u v í ț ă 2°.

– var. **lăsătoáre** s. f., pl. *lăsătóri* 1° AMD; GM/rar Gr; 5° AMD, Pl. 114/rar Ph.

LĂSĂTÚRĂ s. f., pl. *lăsătúri* **1°** AO, h. 329; 339/rar Vl, Gj; AMD, h. 540/prin Cl, Tl, Cț și rar Db, Bz, Br, Ot, Il „denivelare, adâncitură (între două dealuri sau între două vârfuri muntoase)”: *Lăsătúră* la un munte pe unde poți trece mai ușor în partea cealaltă AO, h. 339/912.

2° AMD, h. 538/rar Br „vad”; cf. b á l t ă 6°...

3° AMD, h. 403/rar Tl „umflătură la pâinea deformată la copt sau la mămăliga deformată la turnat”; cf. b ă ș í c ă 1°...

LĂSCÁIE s.f. AMD, Pl. 157–158/rar Tr „boală la oi; răsfug”; cf. b o b o ș e á l ă...

LĂSCOTÍ vb. IV intranz. AMD, h. 100/rar Ot „a vorbi singur, în agonie; a aiura”; cf. a r u i á...

LĂSPÁTORIȚĂ s. f., pl. *lăspátorițe* AMD, h. 393/rar Cl, Il „scul de cânepă; tort”; cf. b u ș 3°...

LĂSPĂDÁIE s. f., pl. *lăspădăi* AMD/rar Cl „bucată mare de pământ pe brazda din urma plugului”; cf. f á ș ă 6°.

LĂSTÁR s.n, pl. **lăstări 1°** GM/rar Vl, Db „lăstari, mlădițe”; cf. a l t ó i[1] 2°...

2° var. **lăstáră** s. f., pl. *lăstări* AMD, h. 411; GM/prin Db și rar Vl, Gr; *lăstáre* AMD/rar Db „nuia”; cf. p ă l e á ț ă 2°, p o p r e á l ă, r á t i n ă 2°.

3° s. m., pl. *lăstári* AO, h. 599/rar Vl; AMD, Pl. 50/rar Ot, Il „puiet, copil (la porumb)”; cf. c ă ț é l 6°...

4° AMD, h. 408/rar Db; *lăstáre*/prin Tr şi rar Ph, Gr, Il, Tl; *lăstáruri*/rar Db, Gr „pădure tânără şi deasă; desiş"; cf. b u g e á c 1°...

5° pl. *lăstáruri* AMD, h. 411/rar Bz „zăvoi"; cf. c h í c i u...

6° pl. *lăstáre* AMD, h. 405/rar Gr „teren despădurit (pe care încep să crească lăstari)"; cf. c u r ă ţ ă t ú r ă 1°...

– var. **lăstáre** s. f., pl. *lăstări* 1° AMD, h. 408/prin Db şi rar Ag, Tr, Gr; 3° GM/rar Gr.

LĂSTÁRĂ v. **lăstár 6°**.

LĂSTÁRE v. **lăstár 1°, 3°**.

LĂSTĂREÁLĂ s. f., pl. *lăstăréli* AMD, h. 192; GM/Db, prin Gr şi rar Ag, Ph, Tr, Cl, Il „astereală": [Lucrătorii] mi-a căpriorit-o [casa], mi-a bătut *alăstărgála* pă ea ş-a rămas cu-nvelişu GM/691; cf. c ă p ă c e á l ă 2°...

– var. **alăstăreálă** s. f. GM/rar Db.

LĂSTĂRÉTE s. n., pl. *lăstăréte* AMD, h. 408/rar Br „lăstăriş, desiş"; cf. b u g e á c 1°...

LĂSTĂRÍ vb. IV **1°** intranz. AMD, h. 604; Pl. 50; 52–53; TDM III/rar Ph, Ot, Il [d. grâu, porumb] „a înfrăţi, a da copili"; cf. a r u n c á 1°...

2° refl. GM/rar Il [d. pomi] „a face, a da lăstari"; cf. v ă r s á 3°.

LĂSTĂRÍCĂ s. f., pl. *lăstăréle* AO, h. 664/rar Ot „mlădiţă, lăstar de viţă, copil la viţa de vie"; cf. c ă l u g ă r 3°...

LĂSTĂRÍME s. f., pl. *lăstărími* AMD, h. 408/rar Tr „lăstăriş, desiş"; cf. b u g e á c 1°...

LĂSTĂRÍŞ s. n., pl. *lăstărişuri* AMD, h. 411/rar Il, Tl „zăvoi"; cf. c h í c i u...

LĂSTĂRÍT s. n. GM/rar Bz „nume al acţiunii de a tăia lăstarii la viţa-de-vie"; cf. a l é s[2]...

LĂSTĂRÍTĂ adj. f., **pădúre ~** AO, h. 518/rar Dj „lăstăriş, tufiş, desiş"; cf. b u g e á c 1°...

LĂSTĂRÚŞ s. m., pl. *lăstărúşi* **1°** AMD, h. 418, 419; GD/rar Tl, Cţ dim. de la *lăstar* (la viţa-de-vie).

2° colect. AMD, h. 408/rar Ag „desiş, lăstăriş"; cf. b u g e á c 1°...

LĂSTRĂCÚŢĂ v. **rostocúţă**.

LĂTĂNEÁŢĂ s. f., pl. *lătănéţe* GM/rar Db „specie de peşte; obleţ"; cf. a r v á t[1]...

LĂTĂNÉŢ adj., pl. *lătănéţi*, f. *lătăneáţă*, pl. *lătănéţe* AO, h. 249/rar Mh; AMD, h. 314/rar Db „lătăreţ".

LĂTĂRÓI v. **lăturói 1°**.

LĂTÉTE v. **lăntéte 1°**.

LĂTÉŢ v. **lăntéţ 1°**.

LĂTEŢÁ v. **lăntéţă**.

LĂTEŢÍ v. **lăntéţă**.

LĂTINÓI v. **lăturói 1°**.

LĂTÓC v. **lăptoáce 2°**.

LĂTRÁ vb. I refl. GM/rar Db „a lătra"; cf. h ă l ă l ă í...

– var. **alătrá** vb. I AO, Pl. 67; TDO/Dj, prin Mh, Ot şi rar Tr; AMD, h. 292; TDM I/Tr, prin Ot şi rar Gr, Cl.

LĂTUNÓI v. **lăturói 2°, 4°**.

LĂTURÁ vb. I refl. TDM II/rar Ph „a se alătura".

LĂTURÁŞ 1° s. m., pl. *lăturáşi* AMD, h. 662; AFLR/prin Br şi rar Ph, Cl, Il „fiecare dintre lemnele puse de-a lungul loitrelor, pentru a spori capacitatea căruţei"; cf. a j u t ó r 15°...

2° s. n., pl. *lăturáşe* AMD, Pl. 62/rar Cţ „carâmb la loitrele căruţei"; cf. c a r â m b 2°...

3° s. m., pl. *lăturáşi* AMD, Pl. 119–120/rar Ph „fir care, nefiind trecut prin ite şi prin spată, la ţesut, este dat pe sulul dinapoi"; cf. c u r g ă t o á r e 2°...

LĂTURÁŞĂ adj./s. f., pl. *lăturáşe* AMD, Pl. 155/rar Ph, Cl „(oaie) care obişnuieşte să meargă pe marginea turmei"; cf. a l e r g ă t o á r e[1]...

LĂTURĂ v. **látură 3°, 4°, 6°**.

LĂTURÉLE s. f. pl. TDO/rar Mh „lături cu diverse completări hrănitoare, folosite ca mâncare pentru porci": [La porci] le face *lăturéle* aşa mai bune, cam legume aşa le dăm/941; cf. b r ă g ă r ú ş...

LĂTURÍCĂ s. f. GD/rar Tl dim. de la *lături*.

LĂTURÍŞ s. n., pl. *lăturíşuri* AMD, Pl. 162/rar Ot „partea laterală, marginea ulucului la moară"; cf. á r i p ă 4°...

LĂTURÍŞNIŢĂ adv. GM/rar Vn „lateral, într-o parte": Tu mergi mai *lăturíşniţă*/722.

LĂTUROÁIE v. **lăturói 1°–3°, 6°**.

LĂTURÓI s. n., pl. *lăturoáie* **1°** AO, h. 737/crt.; AMD, Pl. 118/Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Cl, Il, Cţ, prin Ag, Br, If, Gr, Tl şi rar Vl, Vn; *lăturói* AO/prin Dj şi rar Vl, Tr; AMD/prin Ag, Tr şi rar Vl, Ph, Bz, Cl, Cţ „răritură produsă în ţesătură prin ruperea unui fir din natră (care nu este înlocuit cu altul)"; cf. c ă l ú g ă r 2°...

2° AMD, Pl. 119–120/prin Ot şi rar Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Cl „fir de urzeală care, nefiind trecut prin ite şi prin spată, la ţesut este dat pe sulul dinapoi"; cf. c u r g ă t o á r e 2°...

3° var. **lăturoáie** s. f., pl. *lăturói* AMD, Pl. 115–116/rar Ag „scripetele ielor"; cf. a j u t ó r 13°...

4° var. **lătunói** s.n, pl. *lătunoáie* AMD, h. 603/rar Tl „clin rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

5° pl. *lăturói* AMD, h. 662/rar Il „fiecare dintre lemnele puse de-a lungul loitrelor, pentru a spori capacitatea căruţei"; cf. a j u t ó r 15°...

6° var. **lăturoáie** s. f., pl. *lăturoáie* AMD, h. 248/rar Gr „loitră"; cf. c a n á t 1°...

7° AO, Pl. 127/rar Mh „marginile laterale ale ulucului la moară"; cf. á r i p ă 4°...

8° AMD, Pl. 162/rar Bz „fiecare dintre scândurile care alcătuiesc podul ulucului la moară".

9° AMD, h. 629/rar Gr „p ă u z ă la căpiţă"; cf. a j u t ó r 9°...

10° s. m., pl. *lăturói* GM/rar Cl; GD/rar Cţ „invitaţi la nuntă din partea nunului"; cf. a j u t ó r 2°...

– var. **lătărói** s. n., pl. *lătăroáie* 1° AMD, Pl. 118/rar Db; **lătinói** s. n., pl. *lătinoáie* 1° AMD/rar Tl; **lătunói** s. n., pl. *lătunoáie* 2° AMD, Pl. 119–120/rar Gl, Cţ; **lăturoáie** s. f., pl. *lăturói* 1° AO, h. 737/prin Vl, Gj şi rar Dj, Ot; AMD/Ag, Db şi rar Vl, Ph, Vn, Ot, Tr, Gr; 2° AMD/rar Vl, Ag; *lăturoáie* 1° AO/rar Vl, Dj; AMD/rar Ag, Tr; **luturoáie** s. f., pl. *luturói* 1° AO/rar Ot; *luturoáie* 1° AO/rar Ot; **luturói** s. n., pl. *luturoáie* 1° AO/prin Mh; AMD/rar Ot, Tr; 2° AMD/rar Il; *luturói* 1° AO/rar Dj; **rătunói** s. n., pl. *rătunoáie* 1°, 2° AMD/rar Ph.

LĂŢÚŢ adj./adv. AFLR/rar Tl dim. de la *lat*.

LĂŢĂRÍE s. f. GO/rar Vl „totalitatea leaţurilor de la acoperişul casei"; cf. c ă p ă c e á l ă 2°...

LĂŢÍMEA s. f. art., **~ coásei** AO, h. 631/rar Dj; AMD, Pl. 55/rar Gr „custură la coasă"; cf. b á n t ă[1] 12°...

LĂŢÍŞUL s. n. art., **~ coásei** AMD, Pl. 55/rar Vl „custura coasei"; cf. b á n t ă[1] 12°...

LĂŢOÁSĂ s. f./adj., pl. *lăţoáse* GM/rar Gr „(ţigancă) lăiaţă".

LĂŢÓS s. m./adj., pl. *lăţóşi* GM; AFLR/rar Gr, Il „(ţigan) lăieţ": Corturi d-alea de *lăţóşi*/AFLR/834.

LĂŢUÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *lăţuiésc* AMD, h. 177; 192; TDM III; AFLR/rar Ag, Db, Ph, If, Gr, Cl; *lăţui* AO, h. 194/rar Vl; AMD, h. 177; AFLR/rar Ag, Db „ a bate leaţuri la pereţii casei (sau la acoperiş)"; cf. a r ă c í...

– var. **lănţuí** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *lănţuiésc* AO, h. 194/rar Dj; AMD, h. 177; GM/prin Bz, Il şi rar Ag, Db, Vn, Ot, Gr; *lănţui* AO; GO/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD/rar Tr, Gr; **leţuí** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *leţuiésc* TDM II/rar Vn.

LĂŢUIÁLĂ s. f. AMD, h. 192; GM/rar Ag, Ph, Bz, Il „totalitatea leaţurilor bătute la pereţi"; cf. c e r c u i á l ă 1°...

– var. **lănţuiálă** s. f. AO, h. 194/rar Dj; AMD, h. 177; GM/rar Ot, Gr.

LĂURÚSCĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Vn, Br „soi de struguri cu bobul negru şi mărunt".

LĂÚT s. n. GO/rar Vl „spălat, spălare"; cf. l ă u t ú r ă.

LĂUTÁR s. m., ~ **de vie** AO, h. 664 /rar Gj „ramură tânără, copil de viță-de-vie"; cf. c ă l ú g ă r 3°...

LĂÚTĂ s. f. GM/rar Vn „parte componentă din tejgheaua dogarului".

LĂUTOÁRE (4 sil.) s. f., pl. *lăutoáre* GM/rar Gr „vrăjitoare, descântătoare (care ia mana)": Fermecătoarele și *lăutoárele* [descântă] să ia mâzga teiului și-amărăciunea pelinului /821; cf. b ą b ă 5°...

LĂUTÚRĂ s. f AMD, h. 21/rar Ot „spălat, spălare"; cf. l ă ú t.

LĂUZÉNIE s. f. AFLR/rar Ph „perioadă de lăuzie": Am ținut *lăuzénie*/811.

LĂUZÍE s. f., în expr. **a da în ~**; art. **a o apucá lăuzía** AFLR/rar Tl [d. lăuză] „a se îmbolnăvi, dacă iese afară (noaptea) înainte de moliftă sau înainte de botezul copilului".

LĂVICÉRE s. n. pl. GM/rar Vn „căluşei, carusel": Era lanțuri d-estea cum îs și-acuși, dulapuri d-estea, tot așa era ș-atunci, *lăgícére*, cum să zicem de să dă învârtind așa/725; cf. c o m é d i e 1°...

– var. **lăvicéri** s. m. [?] pl. GM/rar Vn.

LĂVICÉRI v. **lăvicére.**

LĂVICIOÁRĂ s. f., pl. *lăvicioáre* **1°** AMD, h. 212/rar Ph, Tl dim. de la *laviță.*

2° AMD, h. 235/rar Tr, Gr „poliță"; cf. c u i é r 2°...

3° AMD, Pl. 63/rar Db „partea de jos a jugului; policioară"; cf. d a m a c s í e...

– var. 1° **lăviciór** s. n., pl. *lăvicioáre* GM/rar Db.

LĂVICIÓR v. **lăvicioáră 1°.**

LĂZĂRÉLUL s. art. GD/rar Cț „obicei de Anul Nou când copiii mici umblă din casă în casă și colindă".

LĂZĂRÍȚĂ s. f. AMD; GM/rar Gr „obicei în ajunul Duminicii Floriilor, conform căruia fetele umblă prin sat invocând în cântecul lor pe Lazăr cel înviat din morți și primind, în schimb, ouă roșii": Sâmbătă seara [...] când e săptămâna până în Paște, iese fetițele care ia câte un coșuleț pe mână. Vine cu *lăzăríța*, vine la toată lumea și cântă la fereastră [...]: „Lazăre din vărsatu zorilor [...]. La sfârșit: „dă-ne, babo, oul, că-ți furăm boul"/835.

LĂZUREÁN s. m., pl. *lăzuréni* AMD/ 780 „locuitor din comuna Comișani-Lazuri".

LÂMÂNÁRE v. **lumânáre 4°.**

LÂNCOTEÁLĂ s. f., pl. *lâncotéli* AMD, h. 102/rar Ot „lâncezeală, moleșeală": Tifos sau lingoare, vine ș-aia cu *lîncoteálă*/758.

LÂNCOTÍ vb. IV intranz. **1°** AMD, h. 100/rar Ag, Ot „a aiura, a delira"; cf. a r u i á...

2° AMD, h. 145/rar Ot „a tresări în somn"; cf. r ă s ă r í 2°, s ă r í 1°, s f i í 1°, s u g h i ț á 2°, s u s p i n á, t r â g n í, t r e s ă r í 1°, z ă l e t í, z o n í 2°.

– var. 1° **lincotí** vb. IV intranz. AMD, h. 100/rar Ag.

LÂNGĂ prep. AFLR/rar Db „în apropiere de (cu val. temp.)": Când o fi *lîngă* Paște, *lîngă* Crăciun/811.

LÂNÍ vb. IV refl. GM/rar Vn [d. firul de bumbac] „a se scămoșa": Când târai de ele până la nevedeai, sigur că *să lîneá* așa firu ăla de bumbac/726; cf. c o ș í 1°...

LÂNIȘOÁRE s. f. pl. AFLR/rar Gj „fire subțiri de lână (colorată) de cumpărat; lânică": *Lînișoárele*-alea, la lânuțele-alea, la noi de lână se făcea [...] vârstele alea în toate culorile/937; cf. l â n ú ț e.

LÂNÍȚĂ s. f. GM/rar Tr, Il dim. de la *lână*: Și iarna țeseam abale din *lînița* de la oi/846.

LÂNÚȚE s. f. pl. AFLR/rar Gj „fire subțiri de lână (colorată) de cumpărat; lânică"; cf. l â n i ș o á r e.

LEA¹ s. f. art. GM/Ph, Gr „lelea"; cf. b ă t ă² 2°...

LEA² s. f., pl. *leále, léle* AMD, Pl. 49–50; GM/rar Gr „unitate de măsură pentru suprafețe egală cu aproximativ o jumătate de pogon": Lumăram rândurile de porumb, opt rânduri și făceam o *lęa*, începeam să semănăm *lęáoa*. La un pogon era două *lęále*, șaișpe rânduri/835.

LEÁBĂ v. lábă 11°.

LEÁCĂ s. f., pl. *lechi* AFLR/rar Gr „unealtă de rotărie (neindentificată)".

LEÁCREMĂ v. **lácrămă.**

LEÁFĂ s. f., pl. *léfe* **1°** AO, Pl. 137/Vl și rar Gj, Ot; AMD, Pl. 170/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vl, Bz și rar Gl, If, Cț; *lefi* AO/rar Vl; AMD/Tr, prin Db, Cl, Tl și rar Ag, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, If, Il, Cț; *léfuri* AO/rar Vl; AMD/prin Ag, Db, Vn, Bz și rar Ph, Br, Ot, Tr, If; *leáfuri* AMD/rar Ph „lama, tăișul toporului"; cf. b á r b u r 1°...

2° AMD, h. 313 MN; 599/Cl, Il, prin Vn, Ot și rar Ag, Db, Ph, Tr, If, Gr, Tl; *lefi*/rar Db, If, Il, Cț; *léfuri*/prin Cl și rar Ph, Bz, If, Tl „lama, tăișul sapei"; cf. b ú r t ă 3°...

3° AO, h. 631/rar Vl, Ot; AMD, Pl. 55/Db, Il, prin Ag, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Tl și rar Vl, Ph, Br, If; *lefi* AMD/rar Cl, Tl, Cț; *léfuri*/prin Db și rar If, Gr, Cl, Il, Tl „custura, lama coasei"; cf. b á n t ă¹ 12°...

4° pl. *léfuri* AMD, Pl. 57/rar Vl „brăzdarul plugului"; cf. b r ă z d ă t ó r...

5° AMD, h. 385/rar Ag; *lefi*/rar Cț „limba meliței"; cf. b ă t á g...

6° AMD, Pl. 105–106/rar Tl, Cț „crucea rășchitorului"; cf. b l á n ă 7°...

7° pl. *lefi* AMD, h. 334/prin Ag și rar Db „c a r â m b u l greblei"; cf. c o á r d ă¹ 9°...

LEÁGĂN s. n. **1°** pl. **légene** AO, h. 172/Vl, Gj și prin Mh; AMD, h. 151/ prin Ag și rar Vl; *légăne* AO/rar Gj; *leágene* AMD; AFLR/Tl și rar Cț „leagăne"; cf. á l b i e 5°...

2° pl. *leágăne* AO, h. 653/prin Dj; AMD, h. 662/rar Ot „cadru format din lemne puse de-a lungul și de-a latul peste loitre, pentru a spori capacitatea căruței"; cf. a n g á ș 1°...

– var. 2° **leágân** s. n., pl. *leágâne* AO, h. 653/rar Dj.

LEÁGÂN v. **leágăn 2°.**

LEÁNA s. f. art. GM/rar Db „numele unui dans popular".

LEAP s. AFLR/rar Dj „substanță lipicioasă obținută din făină înmuiată cu apă": [La cazanul de țuică lipești] cu un *lęap* [...] cu *lęap* de făină/979; cf. c e a m ú r 4°...

LEÁPȘĂ s. f., pl. *lepși* GM/rar Il „groapă mică obținută printr-o singură lovitură de sapă": *Lęápșa* este aia care ai dat cu sapa o dată și rămâne groapa aia acolo, aia-i *lęápșă*/839.

LEÁSĂ s. f. **1°** pl. **leși** AO, Pl. 79/prin Gj; AMD, h. 359/rar Gl „lese din nuiele, cu diferite întrebuințări"; cf. p a l á n c ă 5°, p r e l á t ă.

2° pl. *lése* AMD, h. 307; TDM II/Vn, Bz, prin Br și rar Gl; *leși* GM/rar Gl, Bz „pătul pentru porumb"; cf. c o ș¹ 2°...

3° pl. *lése* AMD, h. 408/rar Ot, Tr, Cț; *leși* AMD, h. 407/rar Tr; *lésuri* AO, h. 518/ rar Vl „pădure mică și deasă; tufiș, desiș, lăstăriș"; cf. b u g e á c 1°...

4° art. **leása** GD/rar Cț „numele unui dans popular".

5° în expr. **a fáce** *(pe cinevă)* ~ GM/rar Db „a îmbăta pe cineva criță".

LEAÚRD s. n. GM/rar Vn „lapte închegat din care se prepară caș dulce".

LEÁZBĂ v. **lóbă 3°.**

LÉBĂ v. **lábă 10°.**

LEBĂRBÓR v. **leberbúș.**

LEBĂRÚȘ v. **leberbúș.**

LEBEMBÚȘ v. **leberbúș.**

LEBERBÚȘ s. m., pl. *leberbúși* AFLR/ rar Ot; GM; TDM II/prin Ph și rar Db, Ot, If, Gr, Il; GD/rar Tl „lebărvurst": Din ficat și bojoc facem *leberbúș* GM/699; cf. f i c a t é ț...

– var. **berbembúș** s. m. TDM I/rar Ot; **bérbembuș** s.m. TDM I; AFLR/rar Bz, Ot; **lebărbór** s. m. GD/rar Tl; **lebărúș** s. m. GD/rar Tl; **lébembuș** s. m. AMD/rar Ph; **léberbuș** s. m. GD/rar Tl; **léberguș** s. m. GM/rar Il; **lebrăbórș** s. m. GD/rar Tl; **lembarbúș** s. m. GM/rar If; **lemberbúș** s. m., pl. *lemberbúși* TDM III/rar If; GD/ rar Cț; **leverbúș** s. m. GM/rar Ph; **liberbúș**

s. m. GM/rar Br; AMD/rar Tl; **liberúș** s. m. AMD, h. 291/rar Tl; **limberbúș** s. m., pl. *limberbúși* GM/rar Il; **limbrebúș** s. m. GM/rar Cl, Il; **limbrembúș** s. m., pl. *limbrembúși* GM/rar Il; **remberbúști** s. m. pl. AMD/rar Cț.

LÉBERBUȘ v. **leberbúș**.

LÉBERGUȘ v. **leberbúș**.

LEBRĂBÓRȘ v. **leberbúș**.

LECUȚÍCĂ v. **olecuțícă**.

LEFȚI v. **lífturi**.

LEGÁ vb. I 1° tranz. și refl. pas., în **a se ~ mireása** GM/rar Ph, Vn, Bz, Br, If „a (se) îmbrobodi mireasa, luni după nuntă, ca semn al trecerii în rândul nevestelor": E luni, *să leágă mirẹ́asa*, lunea, și vine și cântă lăutarii și așază nuna pă mireasă, cum stau eu p-un scaun, și-i pune baticu-n cap/849; cf. î m b r o b o d á...

2° tranz. și refl. pas., în **a se ~ călúșul** v. **călúș 1°**.

3° tranz., în **a ~ lácrimile** GM/rar Db [fig.] „a înceta plânsul, a nu mai plânge": Cum o să aud eu lăutarii, când băiatu meu a rămas în Ungaria, se poate una ca asta? [...] Nu pot, dragă, să-mi țiu plânsu. Zice soțul: „nu, lăsăm tot, *legắm* toate *lácrimile* noi și punem... băgăm lăutarii"/789.

4° în expr. **a ~ gúră** AMD/rar Gr „a lega de o vergea capetele urzelii pentru a le fixa pe sulul dinainte și a putea începe țesutul"; cf. g u r í 2°.

5° intranz. AMD, Pl. 52–53/rar Ag [d. grâu] „a înfrăți"; cf. a r u n c á 1°...

LEGÁT s. n. 1° GM/rar Il; art. **legátul mirései** AMD; GM/rar Bz, Br, If, Il; **~ de mireásă** GD/rar Tl „obicei conform căruia, luni după nuntă, mireasa este îmbrobodită de către naș, ca semn al trecerii în rândul nevestelor": Și așa se petrecea și lunea, după aia iar punem masă după ce se termina cu *legátu mirẹ́asa* GM/849; cf. c o n c e r e á l ă...

2° GD/rar Tl „petrecerea care are loc, la casa mirelui, după ce se l e a g ă m i r e a s a".

– var. 2° **legátă** s. f. AFLR/rar Bz.

LEGÁTĂ v. **legát 2°**.

LEGĂMÂNT s. n. AMD, h. 150/rar Ot „logodnă"; cf. a ș e z á t...

LEGĂNÚȘ s. n., pl. *legănúșe* AMD, h. 151/rar Gr, Il „leagăn"; cf. á l b i e 5°...

LEGĂTOÁRE s. f., pl. *legători* 1° AMD, Pl. 59–60; GM/rar Tr, Cț „mașină de secerat și legat păioasele": Am avut batoză, am avut tractor, am avut *legătorí* care tăia și lega, aveam argați AFLR/898.

2° GM/rar Vn „grămadă din circa douăzeci de fuioare de cânepă"; cf. b o c c e á 5°...

3° AMD; GM/rar Br; GD/prin Tl, Cț „obicei și petrecere a doua zi după cununie, când se scoate voalul miresei și este îmbrobodită cu o basma, ca semn al trecerii în rândul nevestelor": Sâmbătă se face bradu, duminică nunta, luni rachiul, luni *legătọárẹa*, marți rachiul și toate așa la rând GM/745; cf. c o n c e r e á l ă...

4° GM/rar Vn „femeie care l e a g ă mireasa".

LEGĂTÚRĂ s. f., pl. *legătúri* 1° AO, h. 302; TDO/prin Mh; AMD, h. 493; GM/rar Db, Ph, Gr „băsmăluță cu care femeile se leagă peste frunte"; cf. f o á i e 8°.

2° GM/rar Db „ștergar, maramă"; cf. c ắ r p ă 3°...

3° AO, h. 601/rar Ot; AMD, h. 626, 627; GM/Bz, Br, Tr, Il, Cț, prin Ph, Cl și rar Ag, Db, Vn, Gl, Ot, Gr, Tl „rod (la porumb, la grâu)": Face *legătúră*, a legat porumbu AMD, h. 627/765. Când iese două, trei spice [la grâu], aia să știe, îl bate vântu, în două săptămâni pă tot îl vezi cu *legătúrí* GM/736; cf. s p o i á l ă 3°; **a fi în legătúră** AMD, h. 627/rar Cl „a începe să rodească; a lega"; cf. a r u n c á 2°...

4° GM/rar Br, Il „obicei, luni după nuntă, când s e l e a g ă mireasa": Luni se

făcea și *legătúra*, venea nuna, lega mireasa/751; cf. c o n c e r e á l ă...

5° AO, h. 209/Dj și rar Gj, Ot; AMD, h. 189/rar Db, Ot, Il „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

6° GM/rar Ot „c o s o r o a b ă"; cf. b i l i m a n é l e...

7° AO, h. 638/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 642/prin Tr și rar Vl, Ag, Bz, Gr, Il Cț „brăcinar între coarnele plugului": Să pune *legătúră* între coarne [la plug], să nu să miște AMD/766; cf. a j u t ă t ó r 2°...

8° AMD, Pl. 61/rar Cț „b r ă c i n a r la car"; cf. b á n t ă[1] 6°...

9° AO, h. 626/rar Dj; AMD, h. 629/rar Db, Tr, Cț „p ă u z ă pe căpiță"; cf. a j u t ó r 9°...

10° AMD, h. 657/prin Cl și rar Vn, Bz, Ot „lambă la căruță"; cf. a j u t ó r 10°...

11° AMD, h. 660/rar Vn, Gr, Cț „inel de metal care îmbracă partea de jos a leucii"; cf. b á n d ă[2] ...

12° AMD, h. 664/rar Ot „bulfeul jugului"; cf. b u l f é i 1°...

13° AMD, h. 667/rar Vn, Cl, Il „pisc la sanie"; cf. a l c á 7°...

14° AMD, h. 643/rar Il „potâng"; cf. b e l c i ú g 2°...

15° AO, Pl. 130/rar Tl „fiecare dintre cele două verigi metalice care strâng șișitorii de la moară în târcoale".

16° AO, Pl. 127/rar Ot „fiecare dintre bucățile de scândură fixate între obezi, despărțimd între ele cupele de la roata morii"; cf. á r i p ă 3°...

17° GM/rar Vn „consolidare cu ciment a pereților (fântânii)": [Zidul fântânii] să fie cu *legătúră*, că dacă nu-i cu *legătúră* se dăramă/724.

18° AO, h. 712/prin Vl și rar Dj, Ot; AMD, Pl. 103; GM/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Gr, prin Vl, Br și rar Gl, Tr, If, Cl, Il, Cț „mănunchi din 10–20 de fuioare"; cf. b o c c e á 5°...

19° AMD/rar Gr „unitate de măsură pentru firele dintr-un scul; jurubiță cuprinzând cam zece v i e r b e"; cf. c i u l e á...

20° AMD, Pl. 112/rar Db, Tr „fiecare dintre cele două chingi ale războiului"; cf. b l ă n í ț ă 4°...

21° AMD, Pl. 106/rar Db „locul unde se încrucișează firele puse pe rășchitor; rostul sculului de fire"; cf. î n c r u c i ș á r e 1°...

LEGĂTURÍȚĂ s. f. GM/rar Ot dim. de la *legătură* („bocceluță").

LEGĂU s. n., pl. *legăie* AO, h. 650/rar Gj „orcic"; cf. c a n t á r 3°...

LEGIÚNE v. **regiúne**.

LEGITIVÍȘTI adj. pl. GM/rar Ag „recidiviști".

LEGÚMĂ s. f. 1° AFLR/rar Mh; AMD; TDM II, III; AFLR/rar Ag, Db, Bz, Br, Il, Cț „mâncare gătită": Mămăliga o pui pă masă și cu *legúma* care-o aveam AFLR/676. Facem *legúme* de crâmpei. Îi curățâm și-i punem la gătit TDO/944; cf. c i ó r b ă 1°...

2° pl. **legúmuri** AO, Pl. 74/rar Mh, Dj; GM/rar Tr „zarzavaturi, legume"; cf. g r ă d i n ă r í e.

– var. 1° **legúme** s. f. TDO; AFLR/Mh, prin Vl, Gj, Dj și rar Ot; GM; AFLR/rar Ag, Ph, Ot.

LEGÚME v. **legúmă 1°**.

LEGÚMIC adj. AFLR/rar Gl „legumicol": Sectorul *legúmic*/729.

LÉICĂ[1] s. f. 1° AMD, h. 124/rar Ot „sora mamei sau a tatălui; mătușă"; cf. d á d ă 3°...

2° AMD, h. 164 MN/rar Db, Gr „termen de adresare între cumnate".

LÉICĂ[2] s. f., pl. *leici* AMD, h. 220 MN/rar Tl „pâlnie"; cf. p ắ l n i e 2°, t o l c é r, t r í f t o r.

LEICÚȚĂ s. f. GD/rar Cț „termen de adresare pentru o cumnată mai tânără".

LEJÉR adv. AMD, h. 88/rar Ph „încet, domol": Merg *lejér*/702; cf. a l é n e a...

– var. **lijér** adv. AMD, h. 88/rar Ag.

LEJERÍE v. **linjérii**.

LÉLE s. f. AMD, h. 125/rar Vl, Db, Ph „mătușă, mai tânără (în opoz. cu u n c h e)".

LELÍCĂ s. f. GM/rar Db „termen de adresare pentru o cumnată mai în vârstă"; cf. l e l í ț ă 1°.

LELÍȚĂ s. f. 1° GM/rar Tr „termen de adresare pentru o cumnată mai în vârstă”; cf. l e l í c ă.

2° AO, Pl. 14/rar Vl „termen de adresare pentru sora mamei sau a tatălui”; cf. m ú i c ă 3°.

3° AO, Pl. 14/rar Gj; AMD, h. 126/rar Ot, Tl „termen de adresare pentru soția unchiului”.

– var. 2° **líță** s. f. TDO/rar Vl.

LEMBARBÚȘ v. **leberbúș.**

LEMBERBÚȘ v. **leberbúș.**

LEMN s. n., pl. *lémne* 1° AO, h. 522, 523; GO; TDO/Gj, prin Vl, Mh și rar Dj; AMD, h. 404; 412/prin Bz, Tr, Gr și rar Vl, Ag, Db, Cț; *lémnuri* TDM I/rar Ot „copac”: M-am suit într-un lemn AMD, h. 412/821. Crâng este o pădure de mai multe soiuri dă *lémne* AMD, h. 404/826. La pereți să cercuie iarăși cu niște cercială ori de plop, ori din diferite *lémnurí* TDM I/758; cf. c o p á c 4°...

2° **lemn câinésc** s. compus AMD, h. 404/rar Il „cătină”.

3° TDO/rar Vl; AMD, Pl. 66. 67; GM/prin Ot și rar Vl, Ag, Tr „coardă la vița-de-vie”: Al patrulea an îi lăsăm [viței] mai mare *lémnu*, al cincilea an îi lăsăm trei, patru *lémne*, că ea atuncea se formează butucu ei GM/772; cf. c a p 17°...

4° TDO/rar Vl; GM/rar Tr „băț, tulpină lemnoasă de floarea-soarelui, de cânepă etc.”: O dăm deasă [cânepa] că se face *lémne* mari TDO/919. Punem câte un *lemn* de răsare acolo [în foc] GM/807; cf. c o t o l á n 4°...

5° AO, h. 183; AFLR/prin Mh și rar Gj, Dj; AMD, h. 167; GM; AFLR/Ag, Db, prin Vl, Ph și rar Bz, Br; *lémnuri* AO/rar Mh „sicriu”: Moare [femeia], o așază-n *lemn* AFLR/682. Pe mort îl așază pe o masă până se face *lémnu*, casa, cosciugu GM/730; cf. c o ș c i ú g 2°...

LEMNÁR 1° s. n., pl. *lemnáre* AO, Pl. 135/rar Vl „scaun de cioplit”; cf. b o c[1] 3°...

2° s. n., pl. *lemnáre* AO, h. 723/rar Mh „bățul de care sunt agățate ițele”; cf. b â t ă[1] 2°...

3° s. m., pl. *lemnári* GO/rar Gj „gropar”: Vin *lemnári*, îi fac [mortului] groapă la cimitir/951; cf. g r o p á ș...

LEMNĂRÍE s. f. colect. AO, Pl. 97/rar Ot „mobilă”; cf. m ó b i l i.

LEMNIȘÓR s. n., pl. *lemnișoáre* AMD, Pl. 111–112/rar Ag „bățul de care atârnă vătalele”; cf. b â t ă[1] 2°...

LEMNÚȘ s. n., pl. *lemnúșe* 1° AO, h. 734/rar Vl; AMD, Pl. 117/Ph, Bz, Br, Cl, Il, prin Ag, Vn, Gr, Cț și rar Vl, Tr, If, Tl; *lemnúșuri* AMD/prin Db, Ph, Bz și rar Ag, Vn, Br, Cl; *lemnúși* AMD/rar Bz, Br, Tl, Cț „bețișorul suveicii”; cf. b â t ă[1] 4°...

2° AMD, Pl. 111–112/rar Db „bățul de care atârnă vătalele”; cf. b â t ă[1] 2°...

3° AMD, Pl. 114/rar Bz „b ă r b ă t u ș la războiul de țesut”; cf. a m n á r 2°...

4° AO, h. 738/rar Mh; AMD, Pl. 118–119/rar Ag „bețișor cu ajutorul căruia se leagă firele rupte în natră la țesut”; cf. b â t ă[1] 3°...

5° AMD, h. 334/rar Db „c a r â m b u l greblei”; cf. c o á r d ă[1] 9°...

LENEVÓS adj., pl. *lenevóși*, f. *lenevoásă*, pl. *lenevoáse* 1° AMD, h. 338; Pl. 154/prin Ag și rar Db, Bz, Tr, Cl, Il, Cț „leneș”; cf. a t â r n ă t ó r 1°...

2° AMD, Pl. 102/rar Ag [d. firul de cânepă] „care nu crește, care rămâne nedezvoltat”; cf. j u p u í t ă...

– var. 1° **lenivós** adj. AMD/rar Ag.

LENIVÓS v. **lenevós 1°.**

LÉNHER v. **héhel.**

LENÓS adj., pl. *lenóși*, f. *lenoásă*, AO, h. 807/rar Tr; AMD, h. 338/rar Tl „leneș”; cf. a t â r n ă t ó r 1°...

LENTÉTE v. **lăntéte 1°.**

LENTEȚÍ v. **lănteță.**

LENTÍȚĂ v. **altíță 2°.**

LÉNTO adv. AMD, h. 88/prin Gr și rar Ag „încet, domol”: [Merg] *lénto*, la pas/827; cf. a l é n e a...

LEOÁCĂ v. **léucă[1] 1°.**

LEOÁCĂȘ (2 sil) adj., f. *leoácășă* AMD/rar Vn „cu un picior strâmb; șchiop”; cf. c o t o n ó g 1°...

LEOÁRȚĂ adj. invar./adv. GO/rar Vl „foarte ud, leoarcă”: [Cu bulgări de zăpadă muiați în apă] ne facem *leoárță*, ne și udăm cu ei/926; cf. l u l e á 6°.

LEÓCĂ[1] s. f. AMD, Pl. 91–92/prin Db și rar Ot, Tr, Il; ~ **América**/rar Gr; ~ **ioropeánă**/rar Gr „boală a puietului de albină; locă”; cf. î m p i e t r í r e...

– var. **létcă** s. f., ~ **ieoropeánă** AMD, Pl. 91–92/rar Db; **lótcă** s. f. GM/rar Bz.

LEÓCĂ[2] v. **léucă[1] 1°, 3°.**

LEOCÚȘ (2 sil.) s. n. AMD/rar Db „leucă de un anumit fel (care se folosea odinioară)”.

LEÓICĂ v. **léucă[1] 1°.**

LEÓITRĂ v. **loítră 1°.**

LEOJNÍ v. **lojní.**

LEÓJNIȚĂ v. **lójniță 1°, 2°.**

LEÓN v. **lohón 3°.**

LEÓPCĂ v. **léucă[1] 1°.**

LEÓRCĂ v. **olércă.**

LEÓSPĂ v. **lóbă 3°.**

LEÓȘCĂ (2 sil.) s. f., pl. *leoșci* AMD, h. 679/rar Br „căuș (din lemn)”; cf. b l i d 5°...

LEOȘTEÁN (3 sil.) s. n. AFLR/rar Gr „leuștean”.

LEÓUCĂ v. **léucă[1] 1°.**

LEÓZBĂ v. **lóbe 3°.**

LEPĂDÁ vb. I tranz. 1° și refl. pas. AO, Pl. 125; TDO/rar Gj, Dj „a (se) arunca, a (se) îndepărta (ceea ce nu este folositor)”: [Borhotul rămas de la țuică] *să lepădă*, s-aruncă, mă rog TDO/974. [Castraveții semănați] îi mai rupsei, îi mai *lăpădái*, că ereau prea deși AFLR/690; spec. var. **lăpădá** vb. I tranz. AMD, h. 144/rar Tr [d. lăuză] „a elimina placenta”: [Femeia] *n-a lăpădát* încă locu/779.

2° și refl. pas. AFLR/rar Gj; GM/rar Vn „a (se) lăsa să cadă, a (se) da drumul să pice”: Calu *lepădá* numai aur/912. [Puii de curcă] când încep ei să bubeze, *lăpădă* fulgii du pă cap și du pă gât, le iasă niște bubulene AFLR/910.

3° GO/rar Dj; GM/rar Cl [d. vița-de-vie] „a începe să rodească (în primii ani după plantare)”: Deci de la hibrizi mai mănânci, anu ăsta o pui, al doilea *n-o lepădá* ea toată, da aproape că *lepădă* prin ea așa câte-o ciorpiniță așa GM/832; cf. a r u n c á 2°...

4° AMD, h. 626, 627/rar Vn, If, Cl, Cț [d. porumb] „a începe să lege, să rodească”; cf. a r u n c á 2°...

5° var. **lăpădá** vb. I refl. AFLR/rar Vl, Ag [d. aluat, mămăligă etc.] „a se desprinde, a se desface de pe ceva”: Când *s-a lăpădát* aluatu [de pe mână] atuncea o las [pâinea din frământat]/685.

6° var. **lăpădá** vb. I AO, h. 54/rar Mh „a voma”; cf. a r u n c á 5°...

– var. **lăpădá** vb. I tranz. 1° și refl. pas. TDO/rar Gj, Mh, Dj; TDM I/rar Ag, Tr; 2° și refl. pas. GO; AFLR/rar Vl; 3° AO, h. 658; GO/rar Ot; GM/rar Ot; **lepădí** vb. IV tranz. 1° AFLR/rar Ag.

LEPĂDÁT adj., pl. *lepădáți*, f. *lepădátă*, pl. *lepădáte* AMD, h. 164, 165/rar Tl „despărțit de soție, divorțat”; cf. d e s f ă c ú t 2°...

LEPĂDÁTĂ s. f., pl. *lepădáte* GM/rar Ot „c o s o r o a b ă”: Deasupra grinzilor să pune *lepădáta*, iar cercială, și de-acilea, pă alea să pun căpriorii. Da acuș, ăștia de le fac acu nu mai pun *lepădáta* aia/769; cf. b i l i m a n é l e...

LEPĂDÍ v. **lepădá 1°.**

LÉPCEA s. f. art. GM/rar Cl „numele unui joc de copii; leapșa”; cf. a t í n s 2°...

LEPȘÓIUL s. art. GM/rar Db „numele unui joc de copii; leapșa”; cf. a t í n s 2°...

LEREȘTEÁN s. m., pl. *lereșténi* AMD/676 „locuitor din comuna Lerești”.

LERGĂTOÁRE v. **alergătoáre[2] 2°, 5°, 7°.**

LERGĂTORÉSE s. f. pl. GM/rar Gr „femei care ajută la pregătirea mesei pentru nuntă”; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 1°...

LERGĂTÓRI v. **alergătór 1°**.

LÉSNĂ adj. f., pl. *lésne* AO, Pl. 53/rar Mh „ieftină".

LESNÍRE s. f., pl. *lesníri* GM/rar Bz „înlesnire".

LÉSPĂDĂ v. **léspede 2°**.

LÉSPEDE s. f., pl. *léspezi* **1°** AO, Pl. 30/rar Mh; AFLR/rar Vl, Ag „bucată plată de piatră care poate fi folosită drept capac sau cu alte întrebuințări": I-a făcut frecție cu piatră, cu *léspede* AFLR/676.

2° AMD, Pl. 49/rar Gr, Cl „bucată mare, bulgăre de pământ"; cf. b l á n ă 18°...

3° GM/rar Il „strat subțire, cristalizat (de săpun, de pământ)": Fierbi [săpunul] până când vine el de să urdește așa ca când zici că este... lasă *léspezí*, flori așa pă scândurică, când îl mesteci acolo în cazan/838; cf. c ă c i ú l ă 7°.

4° var. **léșpădă** s. f. GM/rar Il „smoc de paie aprinse (purtat de vânt)": A venit o *léșpădă* dă aia și mi-a ars grajdu; o *léșpădă* așa dă jar, dă paie așa, cum bătea puțin vântu/846.

– var. **2° léspădă** s. f. AMD, Pl. 49/rar Gr.

LEȘ[1] s. n. GM/rar Ag „rest de carne pe pielea jupuită de pe animale": [Pielea] la argăsit o curățești, îi dai praf cu ghipsos ca să să curățască mai repede *léșu* ăla, cum să spune, du pă piele sau carnea aia care mai rămâne/689; cf. c ă r n o s e á l ă...

LEȘ[2] s. n., pl. *léșuri* AMD, Pl. 56–57/rar Cț „grindeiul plugului"; cf. í n i m ă 11°...

LEȘIÁ (3 sil.) vb. I **1°** refl., ind. prez. 1 sg. *mă leșíi* AO, h. 8; 830/Mh, prin Gj și rar Vl; AMD, h. 6/Bz și rar Ph, Vn; *mă leșíu* AO/rar Mh; AMD/rar Bz; *mă leșiéz* AMD/rar Br „a se spăla pe cap"; cf. l a[2] 1°...

2° tranz., ind. prez. 2 sg. *leșíi* AFLR/rar Ot „a opări rufele cu leșie, pentru a le înălbi"; cf. b i l í 1°...

LEȘÍE s. f. **1°** GM; TDM III/prin Tr și rar Db „reziduu la prepararea săpunului": Ori *leșíe*, ori moare și aia este *leșía* lui [a săpunului], care a rămas murdărie din el d-acolo, rămâne ca piftia închegată, aia la urmă acolo GM/782; cf. b o r o g h í n ă 4°...; **~ picátă** v. **picát 2°**; **~ rufeáscă** v. **rufeáscă**; **vioáră de ~** v. **vioáră**.

2° AFLR/rar Gr „apă (leșioasă) de la ploaie sau luată din pârâu ori din puț": Fierbi apa de ploaie pă foc ș-apoi, la urmă iei caldă dân ea, păi aia să zâce *leșíe*/830. Facem *leșíe* dă puț sau de părău/834.

3° ~ de tutún AFLR/rar Cț „fiertură din frunze de tutun cu care, odinioară, se spălau oile bolnave de râie".

4° ~ de aníne AMD, Pl. 181/rar Vl „argăseală din coajă de arin"; cf. a c i t ó n.

LEȘIÉR (3 sil.) s. n. GM; TDM II/rar Ag, Db, Ph, Ot „bucată de pânză groasă în care se pune cenușa pentru făcut leșie"; cf. c e n u ș á r 1°.

LEȘINÁ vb. I, ind. prez. 1 sg. *leșinéz* AO, h. 147/rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 116/prin Bz și rar Vn, Tr, Cț „a suferi un leșin; a-și pierde cunoștința"; cf. b a l d o s í...

LEȘPĂDĂ v. **léspede 4°**.

LEȘUÍ vb. IV intranz., ind. prez. 1 sg. *leșuiésc* AO, h. 147/rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 116/rar Ag, Ot; și refl. AO, h. 921/rar Ot; *léșui* AMD/rar Ag „a leșina"; cf. b a l d o s í...

LEȘUIÁLĂ s. f. AO, h. 147; 921/rar Vl „stare de leșin": Îi vine *leșuiálă*/928; cf. a n e m í e 1°...

LEȘUÍT adj. AO, h. 921/rar Gj „leșinat": E *leșuít* dă foame/923.

LÉTCĂ[1] v. **leócă**[1].

LÉTCĂ[2] s. f., pl. *letci* AO, h. 509/rar Tr; AMD, h. 394; 399/rar Vl, Ag „sucală": Punem cucla pă vârtelniță și dăm fum pă *létcă*, pă mosor AMD, h. 394/756; cf. c i c r í c 1°...

LETURGHÍE s. f. GO/rar Mh „cruce din aluat pe care s-a imprimat pistornicul și care se pune deasupra unui colăcel (pregătit pentru înmormântare sau pentru parastas); prescură": *Leturgíie*... este forma aia de cruce dată cu pristolnicu [...] deasupra pe căpețăl/966; cf. n ă p o r ó j n e, p r e s c ú r e.

LEȚUÍ v. **lățuí**.

LÉUCĂ[1] (2 sil.) s. f. **1°** pl. **léuce** AMD, h. 249/rar Vl „leuci": *Leóca* da putere carâmbului ca să nu se verse căruța/830; cf. c h i l i m í e 1°...; art. **picát cu léuca** v. **picát 1°**.

2° var. **leócă** (2 sil.) s. f. GM/rar Gr „obicei, luni după nuntă, când s e l e a g ă mireasa"; cf. c o n c e r e á l ă...

– var. **leoácă** (2 sil.) s. f., pl. *leoci* AMD, h. 249/rar Cț; **leócă** s. f., pl. *leoci* AO, Pl. 57/prin Ot și rar Dj, Mh; AMD; AFLR/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Cț și prin Vn, Il, Tl; *leóce* AMD/rar Cl; art. **lovít cu leóaca** v. **lovít**; **leóică** (2 sil.) s. f., pl. *leóici* AO, Pl. 57/rar Gj; **leópcă** (2 sil.) s.f., pl. *leopci* AMD/rar Ot; **leóucă** (2 sil.) s. f., pl. *leouci* AO/rar Dj, Mh; **léucă** (3 sil.) s. f., pl. *léuci* AO/Dj, prin Ot și rar Mh; **leúcă** s. f., pl. *leúci* AMD/rar Db, Ph; **lócă** s. f., pl. *loci* AMD; AFLR/prin Db și rar Ph, Bz; **lóică** (2 sil.) s. f., pl. *loici* AMD/rar Br.

LÉUCĂ[2] (3 sil.) v. **léucă**[1] **1°**.

LEÚCĂ v. **léucă**[1] **1°**.

LEVERBÚȘ v. **leberbúș**.

LEVORVÉL v. **revorvél**.

LIÁN v. **ligheán 1°**.

LIBÁRCĂ s. f., pl. *libărci* AO, h. 566/rar Dj „coropișniță"; cf. c â r c â i á c 1°...

LIBENÍȚĂ v. **lúbeniță 2°**.

LIBERBÚȘ v. **leberbúș**.

LIBERÚȘ v. **leberbúș**.

LÍBIȚĂ v. **víță 8°**.

LIC, ~, ~ interj. GM/rar Ag „cuvânt care redă sclipirea intermitentă": Licărea palanu, era palanu-nvăruit și făcea palanu *lic, lic, lic*/786.

LICĂÍ v. **licărí 2°**.

LICĂRÍ vb. IV **1°** ind. prez. 3 sg *licăre* AO, Pl. 45/rar Gj; AMD, h. 523; AFLR/rar Db, Ot, Gr „a fulgera"; cf. s c ă p ă r á[2], s f u l g e r á, s t r ă l u c í 1°.

2° var. **licurí** vb. IV GM/rar Tr „a luci, a străluci cu intermitențe": Ș-aveam vâlnice dă *licurẹ́á* pământu când le luam pă noi, cu fluturi pă ele GM/778.

3° GD/rar Cț „a lovi ușor apa (cu vâsla)".

4° GM/rar Ot [fig.] „abia a respira, abia a răsufla": Așa m-am pomenit cu el [= copilul] *licărínd* și mi-a murit/759.

5° ind. prez. 3 sg. *licărește* AMD/rar Il [fig.; d. un izvor] „abia a curge; a susura ușor"; cf. p l â n g e 1°.

– var. **lăcărí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *lăcărește* 1° AMD, h. 523/rar Gr; **licăí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *licăie* 2° GM/rar Tr; **licurí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *licure* 1° AO, Pl. 45/rar Ot; AMD/rar Vl.

LICĂRÍCIURI s. f. pl. GM/rar Ag „licăriri, sclipiri": Apa aia făcea un fel de *licărícur*[í] așa frumoase, niște steluțe așa/677; cf. l i c u r ă t ú r ă.

LICHERNÍȚĂ v. **urechélniță 2°**.

LICHÍD s. n. GO/rar Gj, Mh „soluție care se cumpără din comerț, pentru închegat laptele": Cumpărăm *likíd* d-ăla de la farmacie de la oraș și o punem așa picături de-alea în zăr/924; cf. i s é n ț ă...

LICHÍȚĂ s. f. AO, Pl. 64/rar Mh „urdă"; cf. j í n t i ț ă 4°...

LICI s. AMD, Pl. 77/rar Ot „mustuitor"; cf. b ă t ă i ú ș 3°...

LICIPÉTĂ v. **bliciclétă**.

LICIUÍT adj. AMD, Pl. 78/rar Ot [d. must] „obținut după tescuire (cu l i c i u l), fără a fi presat": E *lícuụ́t* ăla când să scurge sângur/765.

– var. *licivít* adj. AMD, Pl. 78/rar Ot; *linciurít* (3 sil.) adj./rar Ot.

LICIVÍT v. **liciuít**.

LÍCOS s. n., pl. *lícoșe* AMD, Pl. 179/rar Gr „mașină de găurit în metal".

LICOVÁNĂ v. **nicoválă 1°**.

LICREÁNȚĂ v. **urechélniță 2°**.

LÍCTĂR s. n. AFLR/rar Ag „smalț de teracotă": Se dă cu șmalț, le șmălțuiește, *lictăr* de-i spune la șmalțu-ăla/681.

LICURĂTÚRĂ s. f. GM/rar Bz „licărire, sclipire": Mi s-a părut dă dăparte o *licurătúr*-așa dă foc, dă țigare/739; cf. l i c ă r í c i u r i.

LICURÍ v. **licări 1°, 2°.**

LÍFTURI s. n. pl. GD/rar Tl „monede de aur din care se făceau salbe"; cf. i c u ş á r...

– var. **lefți** s. m. pl. GD/rar Tl; **lifți** s. m. pl. GD/rar Tl.

LIFȚI v. **lífturi.**

LIGÁRE s. f. GM/rar Ag „porțiune din pielea de oaie (de la încheieturile picioarelor) fără lână": *Ligărea* aia a oii sau care nu are lână sub braț, acolo la picior/689; cf. í e...

LIGÁV adj. GM/rar Gr „mofturos la mâncare; lingav"; cf. l i g ă v ós, s c a l a n d í u.

LÍGĂ s. f., pl. *ligi* **1°** AO, h. 88/Mh „aluniță"; cf. a l u n é l...

2° AO, h. 50/rar Mh „pistrui"; cf. b r é z e[2]...

LIGĂVÓS adj., f. *ligăvoásă* AMD; GM/rar Ot „mofturos la mâncare; lingav"; cf. l i g á v...

LIGHEÁN s. n. **1°** pl. **ligheánuri** AO, Pl. 31/rar Dj; AMD, h. 214 MN/rar Ag, Br, Cț „lighene (de spălat)".

2° ~ de palánță AMD, h. 599/rar Tr „talger de cântar"; cf. c a p á c 11°...

– var. **1° lián** s. n., pl. *liáne* AMD, h. 214 MN/rar Cț; **lighián** (3 sil.) s. n., pl. *lighiéne* AO, Pl. 31/Gj, Mh; *lighiáne*/rar Mh; **liveán** s. n., pl. *liveáne* AMD/rar Cl.

LIGHIÁN v. **ligheán 1°.**

LIGHIOÁIE v. **lighióni.**

LIGHIÓNI s. f. pl. AMD, h. 296; GM/Tr, prin Ag, Ph și rar Db, Bz „lighioane; dihănii"; cf. b â z d â g á n i e 3°...

– var. **lighioáie** s. f., pl. *lighióI* AMD, h. 296; GM/prin Vn și rar Bz, Cț.

LÍGRĂ v. **ríglă 5°.**

LIHOTÍT adj., f. *lihotită* GM/rar Ag „flămând, lihnit": Vulpe *lihotită* de foame/684; cf. d i h ă n á t...

LIJÁNCĂ s. f., pl. *lijănci* GD; AFLR/rar Tl, Cț „un fel de pat zidit din cărămidă în continuarea sobei, prin care circulă căldură, folosit mai ales în comunitățile de pescari (lipoveni, ucraineni)".

LIJÉR v. **lejér.**

LIMÁN s. n., pl. *limáne* **1°** GM/rar Tr „(curs de) apă liniștită".

2° AMD, h. 545/rar Db „loc mai ridicat, pe malul unei ape, unde se opresc aluviunile".

LIMĂNEÁN s. m., pl. *limănéni* AMD/900 „locuitor din comuna Limanu".

LIMBÁRIȚĂ s. f., pl. *limbárițe* AO, h. 56/rar Ot „omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

LÍMBĂ s. f., pl. *límbi* **1°** GM/rar Ph „popor, neam": O *límbă* dă oameni care le zicea arvați/706; cf. n á ț i e 2°.

2° pl. **límbe** AO, Pl. 4/prin Mh și rar Gj; AMD, h. 32 MN/rar Db, Ph, Br, Tr, Gr „limbi (organ al vorbirii)"; **cu límba prínsă** loc. adj. AO, h. 57/rar Dj „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

3° pl. **în límbi** loc. adv. GM/rar Vl „mod de a încheia stâlpii la casă".

4° AO, Pl. 115/prin Dj și rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 93/rar Vl, Ag, Db, Ot, Tr, Gr, Cț „trompa albinei"; cf. c i o c[2] 2°...

5° AMD, h. 635/rar Ag „măsea la coasă"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

6° AO, h. 632/rar Dj „muchia coasei"; cf. a m n á r 7°...

7° AO, h. 657/prin Vl și rar Dj, Ot; AMD, h. 667/prin Ag, Ot și rar Vl, Gr „pisc la sanie"; cf. a l c á 7°...

8° AMD, h. 251/rar Vl, Ag „cruce la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

9° AO, Pl. 126/rar Vl „stavilă la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

10° AMD, h. 182/rar Cț „zăvor la broasca ușii"; cf. c ă l ú ș 22°...

11° AO, h. 728/rar Vl; AMD, Pl. 114/rar Il „b ă r b ă t u ș la războiul de țesut"; cf. a m n á r 2°...

12° AO, h. 729/Dj, prin Mh și rar Vl, Gj, Ot; AMD, Pl. 114–115/prin Ot, Tr, Il și rar Vl, Bz, Gr, Cl, Cț „m u i e r u ș c ă la războI"; cf. a m n á r 3°...

13° AO, h. 715/rar Vl „fiecare dintre cele patru brațe ale vârtelniței"; cf. b â t ă[1] 5°...

14° AO, h. 731/rar Gj „tălpigă la război"; cf. b l ă n í ț ă 3°...

15° AO, h. 722/rar Gj, Mh, Dj „partea de sus (orizontală) a brațelor de la război"; cf. a j u t ó r 14°...

16° AO, h. 721/rar Mh „fiecare dintre cele două brațe ale războiului"; cf. a j u t ó r 13°...

17° AMD, Pl. 112/rar Il „chingă la război"; cf. b l ă n í ț ă 4°...

18° AMD, Pl. 105–106/prin Vl și rar Db „crucea rășchitorului"; cf. b l á n ă 7°...

19° ~ de bou AMD, h. 191 MN/rar Gr „tiglă (sub formă de solz) fără jgheab de îmbucare".

LIMBERÚȘ v. **leberbúș.**

LIMBÓI s. AMD, h. 31/rar Ph „omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

LIMBÓS adj. AMD, h. 32/rar Vn „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

LIMBREBÚȘ v. **leberbúș.**

LIMBREMBÚȘ v. **leberbúș.**

LIMBÚCI v. **limbút 1°.**

LIMBUÍT adj., pl. *limbuíți* GO/rar Dj [d. d r u e ț i] „încheiat în forma cozii de rândunică"; Și p-ormă bagă *limbuít* până când să rădică sus/930; cf. c h e r t á t...

LIMBULÍȚĂ s. f. **1°** AMD, h. 32/rar Db dim. de la *límbă.*

2° AMD, h. 31/rar Cl „omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

LIMBURÍCE v. **limburíci.**

LIMBURÍCI s. n., pl. *limburíce* AMD, h. 31/rar Ot, Tr „omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

– var. **limburíce** s. f., pl. *limburíci* AO, h. 56/rar Ot.

LIMBURÚCI s. AO, h. 56/rar Vl „omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

LIMBURÚȘ s. n. și m., pl. *limburúșe* **1°** AO, h. 56/Gj, Mh, Dj, Ot, prin Vl și rar Tr; AMD, h. 31/prin Tr și rar Vl, Ag, Ot; *limburúșuri* AO/Dj și prin Mh; *limburúși*/rar Gj, Mh „omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

2° art. **limburúșul gâtului** AO, h. 85/rar Dj „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

3° în expr. **a aveá ~** AO, h. 57/rar Dj „a vorbi peltic"; cf. c â c â í...

LIMBÚT adj./adv., pl. *limbúți*, f. *limbútă*, pl. *limbúte* **1°** AO, h. 57/prin Dj și rar Gj, Ot; AMD, h. 32; GM/Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl, prin Vl, Bz, Ot, If, Il, Tl, Cț și rar Br „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°..

2° adj. AMD, h. 40/rar Ag „mut"; cf. m u t 3°.

3° adj. AO, h. 377/rar Mh; AMD, h. 584/rar Cl „viclean"; cf. c â r c o t á ș...

– var. **1° limbúci** adj. pl. AMD, h. 32/rar Cț.

LIMBÚȚĂ s.f., pl. *limbúțe* **1°** AMD, h. 31/rar Ph „omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

2° AO, Pl. 115/rar Mh „trompa albinei"; cf. c i o c[2] 2°...

LIMERÍ v. **nimerí.**

LIMONÁTĂ s. f. **1°** TDM III/rar Cl, Il „limonadă".

2° AO, Pl. 117/rar Gj „mied; hidromel"; cf. b a l b á ș...

– var. **1° alimonátă** s. f. TDM I/rar Ot.

LÍMPEDE adj. **1°** AO, h. 341/rar Mh; AMD, h. 81 MN; 551/Tr, prin Ot și rar Ag, Db, Gr [d. terenuri] „drept, întins, fără denivelări, șes"; cf. l i n s, p l á t n i c, p o l é j n i c, ș e ț ó s.

2° TDO; AFLR/rar Mh; AMD, Pl. 82; AFLR/rar Vn, Tl [d. lucruri, terenuri] „curat, fără impurități, fără uscături": Pică pozderile toate și rămâne cânepa, firu ei așa *límpede* AFLR/945. [Butoiul] îl cureți de uscătură ca să rămâie doaga *límpede* AMD/779. A lăsat locu *límpede*, curat AFLR/723.

3° AFLR/rar Ag [d. ouă] „fără bănuț; fără putere de germinare".

4° cu val. subst. f. AMD, h. 20 MN/rar Gr [fig.] „limpezime, minte, inteligență": Are multă *límpede*-n cap/831; cf. d ó c s i e...

LIMPEZEÁN s. m., pl. *limpezéni* AMD/752 „locuitor din satul Limpeziș".

LIMPEZÍ vb. IV tranz. și refl. pas. **1°** AO, h. 515, 516/rar Gj, Mh; AMD, h. 406/rar Ag „a (se) curăța un teren prin defrișarea pădurii; a defrișa"; cf. c u r á[1] 5°...

2° AMD, h. 80 MN/rar Tr „a netezi (o hârtie şifonată)"; cf. a ş t é r n e...

LIMPEZÍŞ s. n., pl. *limpezíşuri* 1° AMD, h. 405, 406/rar ph, Bz „tăietură de pădure, curătură"; cf. c u r ă ţ ă t ú r ă 1°...

2° AMD, h. 409/rar Bz, Ot „rarişte"; cf. c h e l e m n e á...

LIN s. n., pl. *línuri* 1° AO, h. 681/rar Mh, Ot; AMD, Pl. 83–84/rar Vl „vas de lemn în care se lasă să curgă vinul la pritocit"; cf. á l b i e 4°...

2° AMD, Pl. 142/rar Ot „vas de lemn, ciubăr în care se încheagă laptele la stână"; cf. b á l i e 2°...

3° AMD, Pl. 143/rar Il „crintă"; cf. á l b i e 3°...

LINCIURÍT v. **liciuít**.

LINCOTÍ v. **lâncotí 1°**.

LÍNDEN s.m., pl. *líndeni* AMD, h. 12/rar Bz, Tl „lindină"; cf. g r ă u n c i ó r...

LINDINÓS adj., pl. *lindinóşi*, f. *lindinoásă*, pl. *lindinoáse* AMD, h. 12/rar Bz „plin de păduchi şi lindini; păduchios".

LINDORÍT adj., pl. *lindoríţi* GM/rar Ag „tolănit": Sta amândoi pă spate, *lindoríţi* în pat/674.

LÍNGE[1] vb. III impers. AMD, h. 526/rar Db, Vn, Gr, Tl, Cţ „a ninge".

LÍNGE[2] v. **lingeá 2°**.

LINGEÁ vb. II 1° AO, h. 876 MN/Dj, prin Vl, Mh, Ot şi rar Gj; AMD, ch. 238/Db, Tr, Gr, Il, prin Ph, Br, Ot, If, Cl, Cţ şi rar Ag, Vn, Bz, Tl „a linge".

2° var. **línge** vb. III, în expr. **a línge cápra** (*pe cineva*) AMD/rar Db „a nu fi pieptănat; a fi zburlit la păr"; cf. n e c i ú f e n 1°.

LINGOÁRE s. f. 1° AMD, h. 102/Ag, Db, Ph, Bz, prin Ot, Gr, Cl şi rar Vl, Vn, Gl, If, Il „tifos exantematic"; cf. a n g h í n ă[1] 1°...

2° var. **lungoáre** s. f. AMD, h. 59/rar Ot „tuberculoză": *Lungoáre*-i zâcea nainte, acuşa tifos îi zâce/769; cf. b o á l ă 3°...

– var. 1° **lungoáre** s. f. AO, Pl. 11/prin Ot şi rar Gj; AMD, h. 102/Gr, prin Ot, Tr şi rar Vl, Ag, Db, Cl.

LINGURÁR s. n., pl. *linguráre* 1° AMD, h. 686; Pl. 169–172/rar Tr „daltă, asemănătoare cu o lingură, folosită în dogărie, tâmplărie etc."; cf. c i o c[1] 11°...

2° GM/rar Gr „lingură mare, lopăţică de amestecat laptele prins": Vedeam că s-a-nchegat, aveam *lingurár* d-ăla marele şi tăiam brânza/823; cf. b ă t ă ú ş 3°...

LÍNGURĂ s. f., pl. *línguri* 1° TDM II/rar Br [fig.] „membru de familie care trebuie hrănit; gură": Avea casa gloată, eram unsprezece *línguri*, unsprezece guri/745.

2° pl. **língure** AMD, Pl. 147/rar Ot „linguri (pentru uz casnic)".

3° AMD, Pl. 175–176/rar Gl, Bz „cancioc"; cf. c a n c é u 1°...

4° AMD, Pl. 181/rar Cl „unealtă, asemănătoare cu o lingură, folosită (la tăbăcărie) pentru curăţarea rămăşiţelor de carne de pe piei"; cf. c ă r j ă 6°...

5° AMD, h. 688/rar Ag, Cl, Il „unealtă asemănătoare cu un cuţit, care, ataşată la strung, se foloseşte pentru rotunjirea butucului roţii"; cf. c u ţ i t o á i e 3°...

6° AO, h. 686/rar Mh, Dj; AMD, Pl. 85/rar Tr „unealtă, asemănătoare cu o lingură, folosită la curăţarea doagelor în interiorul butoiului"; cf. c h i s é r 2°...

7° AMD, Pl. 114/rar Tl „b ă r b ă t u ş la războiul de ţesut"; cf. a m n á r 2°...

– var. 2° **língure** s. f. , pl. *línguri* AO, Pl. 34/rar Dj.

LÍNGURE v. **língură 2°**.

LINGUREÁ s. f., pl. *linguréle* AMD, Pl. 169–170/rar Il „daltă, asemănătoare cu o lingură, folosită în rotărie"; cf. c i o c[1] 11°...

LINGURÍ vb. IV tranz. si refl. impers. AMD, Pl. 169–170/rar Cl „a (se) dăltui cu lingura (în rotărie)"; cf. g h i n u í.

LINGURÍCĂ s. f. 1° AMD, h. 57/prin Br şi rar Vn, Bz, Il, Tl „furca pieptului; stern (la om)"; cf. c a p 8°...

2° AMD/rar Br „golul de sub furca pieptului (la om)"; cf. l i n g u r í ţ ă 4°.

LINGURÍŢĂ s. f., pl. *linguríţe* 1° AMD, Pl. 85/rar Tr; *linguríţi* Pl. 172/rar Il „daltă în formă de lingură folosită în dogărie"; cf. c i o c[1] 11°...

2° pl. **linguríţi** GM/rar Bz „linguriţe".

3° AO, Pl. 6/rar Dj; AMD, h. 57/rar Ph, Tl „furca pieptului; stern (la om)"; cf. c a p 8°...

4° AMD/rar Tl „golul de sub furca pieptului (la om)"; cf. l i n g u r í c ă 2°.

LINGURÓI s. n., pl. *linguroáie* 1° AMD, h. 679/rar Vn, Cţ „căuş din lemn scobit (folosit, mai ales, la stână)"; cf. b l i d 5°...

2° AMD, Pl. 146/rar Cţ „lopăţică de amestecat în urdă, la fiert"; cf. b ă t ă ú ş 3°...

3° AMD, Pl. 147/rar Bz, Ot „lingură mare, polonic (cu găuri) pentru scos urda din căldare, după ce s-a fiert"; cf. c i o r b á r 2°...

4° AMD, Pl. 169–170/rar Vn, Cl „daltă (asemănătoare cu o lingură) folosită în rotărie"; cf. c i o c[1] 11°...

5° AMD, Pl. 175–176/rar Vn „cancioc"; cf. c a n c é u 1°...

LINGURÚŞ s. n., pl. *linguúşe* AO, h. 56/Gj şi rar Vl, Mh, Dj; *linguúşuri*/rar Mh; *linguúşi*/rar Mh „omuşor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

LINIÁŞ (3 sil.) s. m., pl. *liniáşi* AMD/rar Db „sătean care locuieşte pe strada principală, la l i n i e".

LÍNIE s. f., pl. *línii* 1° TDO/rar Dj; AMD; GM/Db, prin Ot, Tr şi rar Ag, Ph, Bz, If, Gr, Cl, Il „stradă principală (în sat), şosea": Eram la *línie*, nu eram la fundături GM/818.

2° AMD; GM/Tr, Gr, Cl, prin Db, Ot şi rar Ph, Bz, Br, If „stradă, drum în sat": Acilea, la vo două case, nu *linieą* asta, ailantă, era un om care era vânător GM/865; cf. u l i ţ ă.

3° AO/rar Mh; AMD/rar Vl, Ot „drum în afara satului": Satu Imoasa este aşezat pe o *línie* între două dealuri AO/950; cf. c á l e 1°.

4° GM/rar Vn, Bz „fâşie, bucată de teren"; cf. b l á n ă 16°...

5° AMD, h. 316 MN/rar Cţ „răzor între două loturi"; cf. d á l m ă 3°...

6° TDM II/rar Vn; AFLR/rar Cţ „măsură de lungime pentru teren": Se ducea cu rându de porumb, hăăt, o *linie* dă loc şi venea îndărăt/891.

LINIÉR s. n., pl. *liniére* AO, Pl. 176/rar Dj „unealtă cu care se însemnează obezile (la rotărie) pentru a fi îndoite"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

LINJÉRII s. f. pl. AFLR/rar Dj „articole care se dau ca zestre, incluzând, pe lângă rufăria de pat, pături, plapume, covoare etc.": Şi *linjérii* din astea, covoară, mă rog, pături, cum îi spune ei/970. Îi face macaturi, plăpumi, *lejerie* din astea, cearceaf/734.

– var. **lejerie** s. f. AFLR/rar Bz.

LINS adj. AMD, h. 81 MN/rar Cţ [d. terenuri] „neted, şes, fără denivelări"; cf. l í m p e d e 1°...

– var. **lis** [!?] adj. AMD, h. 81 MN/rar Cţ.

LINSOÁRE s. f., pl. *linsóri* AMD, h. 27/rar Bz „pată pe obraz, mai mare decât pistruii".

LÍNTE s. f. AMD, h. 1 MN/rar Ag „mătreaţă"; cf. c o á j ă 6°...

LÍNTEŢĂ s. f. AMD, h. 1 MN/rar Ot „mătreaţă"; cf. c o á j ă 6°...

LIÓBĂ v. **lóbă 3°**.

LIÓJNIŢĂ v. **lójniţă 1°**.

LIOT s. n., pl. *lióturi* AO/rar Dj „lot, parcelă"; cf. f i t a r á...

LIPÁNI s. m. pl. AMD/rar Ph „papuci (de casă)".

LÍPĂ v. **lápcă 1°**.

LÍPCĂ v. **lápcă 1°**.

LIPEÁLĂ s. f., pl. *lipéli* 1° AO, h. 193; 195/rar Vl, Dj; AMD, h. 178/rar Tr „strat de lut la pereţii casei": Lipesc [casa], îi dăm trei–patru *lipélí* AMD/781; cf. l i p i t ú r ă 1°, r â n d 3°.

2° TDO/rar Dj; AMD, h. 179/rar Ph, Bz, Il „strat de lut (amestecat cu baligă de

cal sau cu paie) cu care se netezește partea de jos, pe care se calcă, a unei încăperi": Toată ziua mătura pă *likálă* când eram noi copii mici AMD/740; cf. f u n d ă ț i i...

3° AMD, h. 175/rar Ph „prispă (lipită pe jos cu lut)"; cf. a m v ó n...

LIPÍ vb. IV **1°** tranz. AMD, Pl. 95/rar Ph [d. albine] „a c ă p ă c i fagurii"; cf. c ă p ă c í...

2° refl. AO, h. 380/rar Gj, Dj, Ot [d. scaieți] „a se agăța de ceva"; cf. l u á 2°.

LIPÍC v. **lipíci 1°–3°**.

LIPÍCI s. n. **1°** AMD, Pl. 94/rar Ot, Gr „propolis"; cf. c e á r ă 1°...

2° var. **lipíc** s. n. AFLR/rar Dj „clei, lipici"; cf. g u m e r á b i c...

3° var. **lipíc** s. AO, h. 440/rar Dj „volbură, rochița rândunicii"; cf. b u s u i ó c 4°...

– var. **1° lipíc** s. n. AO, Pl. 116/rar Gj; AMD, Pl. 94/rar Gr.

LIPÍE s. f., pl. *lipíi* **1°** AO, h. 269/rar Mh; AMD, h. 463/rar Ag, Db, Ph „scovardă"; cf. á z i m ă[2] 3°...

2° AO, h. 233/rar Mh „foaie de tăiței"; cf. á z i m ă[2] 2°...

3° GM/rar Tr „bucată de sticlă, de piatră etc., folosită în jocurile de copii".

LIPÍT s. n. AFLR/rar Dj „acțiunea de a lipi (pereții casei)": [La casă] te pui cu ziditu, cu tencuitu, cu *lipítu*, cu toate/929; cf. b u l g ă r e á l ă...

LIPITÚRĂ s. f., pl. *lipitúri* **1°** AMD, h. 179/rar Gl „strat de lut cu care se lipesc pereții": Îndrept *lipitúra*/729; cf. l i p e á l ă 1°...

2° AMD, Pl. 147/rar Br, Ot, Cț „depunere din zer, când fierbe urda"; cf. a f u m ă t ú r ă...

LIPIÚȚĂ s. f. AMD, h. 463/rar Db dim. de la l i p i e 1°.

LIPOVENÓS adj., f. *lipovenoásă* AMD, h. 9/rar Vn „blond (ca lipovenii)"; cf. a l b 1°...

LIPOVÍȚĂ v. **lápoviță**.

LÍPSĂ s. f., pl. *lípsuri* AMD, h. 600/prin Vn [mai mult la pl.] „locuri rămase goale după ce s-a semănat (pe care nu s-a prins sămânța)": Semănăm *lípsurile*/725. Înlocuiesc *lípsurile*/726.

LIPSÍ vb. IV tranz. TDM II/rar Ph „a se lipsi de ceva; a renunța la ceva": Bărbatu nu poate *să lipsească* masa niciodată/716.

LIS v. **lins**.

LISPITÓR v. **râșchitór**.

LISTÁR s. m. GM/rar Bz „cioban care ține (pe listă) evidența oilor".

LÍȘCĂ s. f. GM/rar Db „nisip cu nămol adus de apă la inundații": A venit apa, era o *líșcă* așa prin curte, nu puteai nici să mergi/694; cf. m o r t 3°, v e n i t ú r ă 2°.

LIȘICIOÁRĂ s. f. AO, h. 647/rar Ot „partea, dricul dinapoi la căruță"; cf. c h i l i m í e 4°...

LÍȘIȚĂ s. f., pl. *lișite* **1°** AO, h. 647/rar Gj; AMD, h. 656/rar Ag; *lișiți* AO/rar Gj „jumătatea, dricul dinapoi la căruță"; cf. c h i l i m í e 4°...

2° AMD, Pl. 62/rar Bz, Br, Gr, Tl; *lișiți*/prin Gr și rar Db, Tr, Tl „fiecare dintre cele două lemne care leagă inima căruței de osia dinapoi".

3° AMD, Pl. 61/rar Br, Cț „b r ă c i n a r la car"; cf. b á n t ă[1] 6°...

4° AMD, h. 657/rar Ot „lamă la căruță"; cf. a j u t ó r 10°...

5° pl. *lișiți* AO, h. 642/rar Gj „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

LIȘTEÁV s. n. **1° tei** ~ GM/rar Gr „fibră de tei curățată de sub coajă și neînmuiată în apă (în opoziție cu t e i t o p i t)".

2° colect. GM/rar Db „puzderii"; cf. b ă ț 3°...

LIȘTÉNIE s. f. AFLR/rar Vl „apă multă; apăraie": [După inundație] era tot o *lișténie* de apă/919.

LITAJÉRĂ v. **etajéri**.

LÍTĂR v. **lítre**.

LITIÁN (3 sil.) s. m., pl. *litiéni* AMD/rar Tl „locuitor din satul Letea".

LÍTII s. f. pl. GM/rar Db „vorbe, expresii de ocară"; cf. b e s é d i e 1°...

LÍTRĂ s. f., pl. *lítre* AO, Pl. 49/rar Mh „literă".

LÍTRE s. n. pl. AO, h. 375/rar Dj „litri"; cf. c h i l 2°...

– var. **lítăr** s. AFLR/rar Ag.

LIȚ s. GD/rar Cț „bățul scurt folosit în jocul numit țurcă": Dădeai cu bățu așa la *liț*/885; cf. c e l í c h e 2°...

LÍȚĂ v. **lelíță 2°**.

LIÚLĂ v. **luleá 6°**.

LIÚME s. f. GM/rar Il „lume".

LIVÁDĂ v. **livádie 4°, 7°**.

LIVÁDE v. **livádie 1°, 3°, 5°**.

LIVÁDIE s. f., pl. *livézi* **1°** AO, h. 450; AFLR/Vl, Gj, Mh, Dj și prin Ot; AMD, h. 328/Ag, prin Ot și rar Vl, Db, Ph; *livédii* AO/rar Mh; *livéze*/rar Mh; *livézii*/rar Vl, Gj, Mh; *livézuri*/rar Gj „fâneață": În anumite părți *livádie* să zice la pometu de pruni, la noi *livádije* zâcem numai la ce-i de cosit AFLR/912; cf. b á l t ă 4°...

2° AO, Pl. 59/rar Dj „pășune, izlaz": Și ne-am dus, am luat o *livádje* pentru vite în pădure, la Murda [...] dam drumu cailor să mai pască TDO/989; cf. c e a í r 1°...

3° AO, h. 408; 450; 487; 585; AFLR/prin Gj, Dj și rar Vl, Mh, Ot; AMD, h. 609/rar Db „suprafață de teren cultivată cu pomi fructiferi": Aveam o *livéde* de pruni AFLR/712. Fiecare ne-am oprit și câte ceva arabil și *livédije* GM/731; cf. b a ș c e á...

4° AO, h. 488/prin Vl, Gj și rar Mh, Dj; AMD, h. 590/rar Ag; *livézii* AO/rar Gj „teren lăsat mai mulți ani necultivat, în scopul refacerii fertilității; pârloagă"; cf. m i r í ș t e 2°, n a d á s 1°, o b l e á g ă 1°, ó r l i ș t e 1°, p ă r ă s á ș t i i, p ă t r í m e, p â r l ó g 1°, p â r l o g í ș t e, p o n ó v 1°, s á d i n ă 2°, s i l í ș t e 2°, s t e r p ă c i ú n e 1°, s u h á t 4°, t o l o á c ă.

5° AO, h. 587/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 49/rar Ot „teren care nu a fost cultivat (niciodată), în care se intră pentru prima dată cu plugul; țelină"; cf. o b l e á g ă 2°, ț é l i n ă 4°, ț e l i n í ș.

6° AMD, h. 591/rar Ph „prosie"; cf. c u r ă t ú r ă 3°...

7° var. **livádă** s. f., pl. *livézi* AO, Pl. 78/rar Dj „zmeuriș"; cf. b ă h ă n í ș...

8° AO, h. 452/rar Vl, Ot „iarbă cosită; polog"; cf. h o á l d ă 3°...

– var. **livádă** s. f., pl. *livézi* **4°** AMD, h. 590/rar Ag; **liváde** s. f., pl. *livézi* **1°** AMD, h. 328; 613; AFLR/ prin Db, Tr și rar Vl, Ph, Ot; **3°** AO, h. 408; 487/prin Mh, Dj; AMD, h. 613; TDM I; AFLR/rar Vl, Ag, Db, Ot; **5°** AMD, Pl. 49/rar Ph, Tr; **livéde** s. f., pl. *livézi* **3°** GM/prin Bz și rar Ph, Vn, Br, Ot, If; **livédie** s. f. **3°** AMD, h. 609; GM/rar Bz; **5°** AMD/rar Ph.

LIVEÁN v. **ligheán 1°**.

LIVÉDE v. **livádie 3°**.

LIVÉDIE v. **livádie 3°, 5°**.

LIVÉJ s. AO, Pl. 80/prin Mh și rar Gj „zeamă din borhotul de prune (folosită la murături)".

LIVEZÍ vb. IV **1°** tranz. AO, h. 516/rar Mh; AMD, h. 406/rar Ag „a defrișa"; cf. c u r á[1] 5°...

2° tranz. AO, h. 585; GO/rar Vl „a lăsa un teren nelucrat, pentru a se odihni".

3° refl. AO, h. 585; 588; GO/rar Vl, Gj, Mh [d. un teren nelucrat] „a se transforma în l i v a d i e 5°; a se înțeleni"; cf. î n i e r b á 1°...

4° refl. AO, h. 617/rar Mh [d. grâu și alte cereale] „a răsări des, înverzind locul": S-a scuturat grâul și *s-a livezít* pe loc, a dat mult, des/949.

LIVILVÓR v. **revorvél**.

LIVORVÉR v. **revorvél**.

LÍZĂ s. f. AFLR/rar Db „placă de fontă, folosită pentru a opri erupția petrolului (în exploatare)": Nu mai avea *líză*, după aia a făcut ei *líză*, nește țeve de fier, le punea așa/698.

LIZÉRĂ v. **liziéră 1°, 2°**.

LIZIÉRĂ s. f., pl. *liziére* **1°** AMD, h. 410, 411/rar Ph, Il „zăvoi"; cf. c h í c i u...

2° AO, h. 487/rar Dj „livadă de nuci, nucet"; cf. t a r l á 2°.

3° AMD, h. 326/rar Ag „marginea satului".

– var. **lizéră** s. f., pl. *lizére* 1° AMD, h. 410/rar Tl; 2° AMD, h. 371/rar Ot; *lizéri* 2° /rar Ag.

LIZUÍ vb. IV tranz. AO, h. 197/rar Vl „a întinde un strat de lut pe partea de jos a unei încăperi"; cf. p o m o s t í 1°, s p o í 1°, t e n c u í 4°, v á t r ă 6°.

LOÁ v. **luá 11°**.

LOÁFĂR s. m., pl. *loáfări* GM/rar Db „vagonetar (în mină)": Acum să zice vagonetar, da atunci aşa să zicea, *loáfăr*/694.

LOÁZBĂ v. **lóbă 4°**.

LÓBĂ s. f., pl. *lóbe* **1°** GM/rar Ag „buştean crăpat în două": *Lóbe* rotunde: spart buşteanu dă stejar în două şi aşa, să punea cu latu pă grinzile-ălea şi aia era acoperişu fântânii/685.

2° GM/rar Db „scândură groasă, de lungimi diferite, utilizată la pereţii casei (de paiantă)"; cf. d u l á p 1°...

3° GM/rar Db „bucată mare, bulgăre mare de cărbune desprins din mină sau de pământ rămas în urma plugului": Cărbunele îl spărgea cu pene şi p-ormă să dărma jos şi să tăia *lóbe* mai mari /694; cf. b o ţ 3°...

4° var. **loázbă** s. f., pl. *loázbe* AMD, h. 208/rar Tl „vreasc"; cf. b á t ă [1] 6°...

5° pl. art. *lóbele* GM/rar Db „numele unui joc de copii (în care se folosesc două bucăţi de lemn)": [Ne jucam] *lóbili*... era aşa două spărturi mici şi le dădeai în sus. Dacă venea în sus, venea *lóbodă* şi dacă venea una-n jos şi una-n sus, trebuia să mănânci bătaie/692.

6° var. **lóbodă** s. f. GM/rar Db „figură la jocul de copii l o b e l e".

7° var. **lóbie** s. f. AFLR/rar Br „parcelă (de teren)": Pentru că-ţi dădea [boierul] locu, la atâta *lóbie* faci atâta/746; cf. f i t a r á...

– var. 3° **leázbă** (2 sil.) s. f., pl. *leázbe* AMD, Pl. 49/rar Vn; **leóspă** (2 sil.) s. f. GM/rar Gr; **lióbă** (2 sil.) s. f., pl. *lióbe* AMD/rar Tr; **lóspă** s. f., pl. *lóspe* GM/rar Db; **lózbă** s. f. GO/rar Vl.

LOBENÍŢ v. **lúbeniţă 3°**.

LOBENÍŢĂ v. **lúbeniţă 1°, 3°**.

LÓBIE v. **lóbă 7°**.

LÓBODĂ[1] v. **lóbă 6°**.

LÓBODĂ[2] s. f., pl. *lóbode* TDO; AFLR/prin Gj [mai ales la pl.] „verdeţuri, zarzavaturi": Am nişte gâşte, un porc [...] de obicei le fierb *lóbode*, buruieni, *lóbode* le spunem noi TDO/905. Facem pisatură... la *lóbode*, că gătim *lóbode* vara AFLR/913; cf. m i r o d é n i e, v e r z i t ú r ă 1°.

LOC s. n, pl. *lócuri* **1°** AO, h. 159/Vl, Gj, Dj, Ot şi rar Mh, Tr; AMD, h. 144/prin Ot, Tl şi rar Vl, Tr „placentă": În pântecele mă-sii, în *lócu* ăla al copilului AMD/778. Pântecele maică-sii, *lócu*, cămaşa, [zice] n-a lăpădat *lócu* AMD/779; cf. a p ş o á r ă...

2° art. **lócul beţiului** loc. subst. AO, h. 85/rar Ot „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

3° de ~ loc. adv. TDO; AFLR/rar Mh, Dj; GM/rar Ot „pe loc, imediat": Am avut eu un cal odată, mai *dă loc* atunci când mă-nsurasem GM/770; cf. m ă n d i á t, n u m a i î n d e c á t, r e c é n t.

LOCALITÁR s. m., pl. *localitári* AFLR/rar Tl „localnic": De aicea [sunt], *localitár* de-aici, născut, crescut aici/881; cf. l o c a t á r.

LOCALIZÁ vb. I intranz. şi refl. GD; AFLR/rar Tl, Ct „a se stabili undeva": Ş-a venit şi *s-a localizát* în comun-asta AFLR/881; cf. a l i v ă n í 2°...

LOCÁRDĂ s. f., pl. *locárde* GM/rar Ag „lucarnă": Aici-aşa la cas-aşa să face nişte căsoaie aşa, nişte ferestre ca s-aibe-n pod lumină ş-aşa să zice acolo-şa *locárde*/685; cf. c ă ş í ţ ă[2] 12°...

LOCÁŞ s. n. **1° art. locáşul mórii** AMD, Pl. 168/rar Vl „casa morii, locul unde este moara"; cf. b ă r á c ă 2°...

2° AFLR/rar Ag „loc de adăpostit, adăpost": La viezuina ei unde are *locáşu* [vulpea]/687.

3° AFLR/rar Vn „gaură (în mânerul hârdăului)"; cf. b ó r t ă 1°.

4° AO, h. 169/rar Mh „placentă"; cf. a p ş o á r ă...

5° AO, h. 138/rar Mh „peritoneu"; cf. b ă ş í c ă 2°...

LOCATÁR s. m., pl. *locatári* AMD; GM; AFLR/prin Ph şi rar Ag, Db „locuitor, localnic (stabil în sat, care nu a venit din altă parte)": Dacă-i aproape *locatáru* care şi-a înmormântat mortu poate să meargă şi el GM/682. [Sunt din] Diţeşti, *locatár* d-aici AFLR/703; cf. l o c a l i t á r.

LÓCĂ v. **léucă[1] 1°**.

LOCĂTÁ vb. I refl. GM/rar Ag „a se stabili cu locuinţa": A venit mama-mare, mă-sa lu tata în Recea cu el aicea şi *s-a locătát* tot aicea de unde-a fost mama/790; cf. a l i v ă n í 2°...

LOCOTINENT s. m. TDO/rar Mh; TDM I/rar Ag, Ot „locotenent".

LOCOVÍ vb. IV intranz. GM/rar Db [d. apă] „a bălti"; cf. b ă l t ă c í 2°...

LOCPAIÉLE v. **lotpáier 2°**.

LOCŞÁIN s. n., pl. *locşáine* AO, Pl. 140/rar Dj „tipar pentru caiele"; cf. c h é r n ă r 3°...

LOCŞÓR s. n., pl. *locşoáre* **1°** AO, h. 169/Mh şi rar Gj, Dj; *locşóri*/rar Mh „placentă"; cf. a p ş o á r ă...

2° AO, h. 138/rar Mh „peritoneu"; cf. b ă ş í c ă 2°...

LOCUÍ vb. IV tranz. GM/rar Db „a înlocui"; cf. r â n d u í 2°.

LOCUÍNŢĂ s. f., pl. *locuínţe* AFLR/rar Gj „aşezare omenească, localitate": Turcineştii de ce-i zice Turcineşti? A fost o... o... iar o... *locuínţă* de turci, de-i zice Turcineşti/939.

LOCULÉŢ s. n. AFLR/rar Mh dim. de la *loc*.

LOGNÁIZNI v. **nogláizn 1°**.

LOGOÁDĂ v. **logóndă 1°**.

LOGOÁDNĂ v. **logóndă 1°**.

LOGOÁNĂ v. **logóndă 1°, 5°**.

LOGÓBNĂ v. **logóndă 1°**.

LOGODÁC v. **logodáci 1°**.

LOGODÁCI s. m., pl. *logodáci* **1°** AMD, h. 152; GM/rar Ph, Vn, Br „peţitor": I-a trimis *logodâci*, logoditori, să mărită GM/733; cf. c ă t ă t ó r...

2° AMD/rar Il „logodnic"; cf. l o g o d á n 2°, l o g ó n d i c.

– var. 1° **logodác** s. m., pl. *logodáci* AMD, h. 152/rar Bz.

LOGODÁN s. m. **1°** pl. *logodáni* AMD, h. 152/prin Db, Ph şi rar Bz „peţitor"; cf. c ă t ă t ó r...

2° GM/rar Ph „logodnic": Aşa să zicea atunci, zice a venit *logodánu*, zice, logodeşte/703 cf. l o g o d á c i 2°...

LOGODÁNIE s. f. AMD, h. 154/rar Ph „logodnă"; cf. a ş e z á t...

LOGODÁŞ s. m., pl. *logodáşi* AMD, h. 152/rar Bz „peţitor"; cf. c ă t ă t ó r...

LOGÓDÂNĂ v. **logóndă 1°**.

LOGODEÁLĂ s. f. AMD, h. 154; GM/Tr şi rar Ag, Ph, Vn, Gr, Cl, Il „logodnă"; cf. a ş e z á t...

LOGODÍ vb. IV intranz. AO, h. 174; AFLR/prin Vl şi rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 154; GM/Db, Ph, Bz, prin Vn, Br, Ot, Il şi rar Vl, If; GD/prin Ct şi rar Tl „a se logodi": Tomneşte lăutari, după ce-i tomneşte, *logodéşte* GM/672; cf. a ş e z á 1°...

LOGODÍRE s. f. AMD, h. 154/rar Ag „logodnă"; cf. a ş e z á t...

LOGODÍT s. n. AO, h. 174/rar Mh „logodnă"; cf. a ş e z á t...

LOGODÍTĂ adj. f. GM/rar Bz [d. nuntă, în opoziţie cu f u g i t ă] „cu logodnă": Noi am avut nuntă *logodítă*, noi n-am făcut nuntă fugită, am logodit/736.

LOGODITÓR s. m., pl. *logoditóri* **1°** AMD, h. 152; GM/prin Ag, Db, Bz şi rar Ph, Vn, If „peţitor": I-a trimis logodaci, *logoditóri*, să mărită AFLR/733; cf. c ă t ă t ó r...

2° TDM III/rar Cl [la pl.] „tineri logodiţi".

3° AMD/rar Db „tânăr care curtează o fată; pretendent".

LOGÓDNIC s. m., pl. *logódnici* AMD, h. 152/rar Ph „petitor"; cf. c ă t ă t ó r...

LOGOFÁT s. m., pl. *logofeți* AMD, h. 555/rar Gr „dascăl la biserică"; cf. c â n t ă r é t e...

LOGÓLNĂ v. **logóndă 1°**.

LOGÓMNĂ v. **logóndă 1°**.

LOGÓN v. **logóndă 1°, 5°**.

LOGÓNĂ v. **logóndă 1°, 2°**.

LOGÓNDĂ s. f., pl. *logónde* 1° AFLR/rar Gj; AMD, h. 154; GM; GD; AFLR/Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl, Il, Cț, prin Vl, Bz, Br, If, Tl și rar Ot; *logónzi* AO, h. 174/rar Dj „logodnă"; cf. a ș e z á t...

2° AMD; GM/rar Tr, Gr „petrecere la casa miresei, în seara dinaintea nunții": Sâmbătă seara făcea *logóndă* la fat-acasă GM/825; cf. b e t e á l ă 1°...

3° GM/prin Bz și rar Br, Il „petrecere la mireasă, duminică dimineața înaintea cununiei": Și pă urmă duminică făcea *logóndă*... la mireas-acolo, îi spunea *logóndă*, că punea masa și cu dar/838.

4° GM/rar Tr „masă, mâncăruri trimise de către mire la mireasă în sâmbăta nunții": Ginerile trimița o masă bună, cum să zice, o... *logóndă* așa i să zicea-nainte/781. Am dus *logóndă*, am dus căldarea cu fasole, cu varză, cu raci, cu lăutari, cu cincișase vedre dă vin/781; cf. m e r í n z i 1°, p l o c ó n 1°, s e m n 3°.

5° GM/rar Gr „petrecere, luni după nuntă, la plecarea miresei din casa părinților la casa mirelui"; cf. î n t o r s ú r ă 6°...

6° GM/rar Tr „petrecere la casa mirelui, sâmbătă seara înaintea nunții".

7° în expr. **a se dúce în** ~ GM/rar Bz „a se duce în pețit"; cf. g r ă i t ú r ă...

8° var. **logoánă** s. f., în expr. *a schimbá de* ~ AO, h. 174/rar Dj „a se logodi"; cf. a ș e z á 1°...

– var. 1° **logoádă** s. f. AFLR/rar Gj; **logoádnă** s. f. AO, h. 174/rar Gj; **logoánă** s. f., pl. *logoáne* AO; GO; TDO/Mh și prin Gj, Dj; *logóni* AO/prin Gj și rar Mh, Dj; **logóbnă** s. f. AO/rar Vl; **logódână** s. f. AMD, h. 154/rar Tl; **logólnă** s. f. AO/rar Vl, Dj; GM/rar Br; **logómnă** s. f. AO/rar Gj; **logón** s. n. AO; GO/prin Dj și rar Vl, Gj, Ot; **logónă** s. f., pl. *logóne* AO; GO; AFLR/prin Vl, Gj, Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 153, 154; TDM III; AFLR/prin Ot și rar Bz, Cl, Il; *logóni* AO/rar Dj, Ot; **logóndnă** s. f. GM/rar Cl; **logónnă** s. f. GM/rar Cl; **logórnă** s. f. AO/rar Vl; AMD, h. 154; GM/rar Vl, Gr, Cl; GD/rar Tl; 2° **logónă** s. f. AFLR/rar Db; 5° **logón** s. n. GO/rar Dj.

LOGÓNDICĂ s. f. AMD, h. 154/rar Db, Tr „logodnă"; cf. a ș e z á t...

LOGÓNDIC s. m. GM/rar Bz; GD/rar Cț „logodnic": Și spune că i s-arată cel care vorbește cu el sau, mă rog, pe care-l ia, *logóndicu* care-l ia GM/743; cf. l o g o d á c i 2°...

LOGÓNDNĂ v. **logóndă 1°**.

LOGÓNNĂ v. **logóndă 1°**.

LOGÓRNĂ v. **logóndă 1°**.

LOHÓN s. n. 1° colect. AO, h. 622/rar Vl, Ot; ~ **de grâu**/rar Vl „impurități în semințele de cereale"; cf. b ă d ă d ă n i i 2°...

2° GD/rar Cț „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

3° GO/rar Gj „plantă acvatică (folosită ca hrană pentru rațe); lintiță": Am tocat la rață *loón* din baltă/977.

– var. 3° **león** s. n. GO/rar Dj; **loón** s. n./rar Dj.

LOHONÓS adj. AO, h. 622/rar Ot [d. semințele de grâu] „cu impurități"; cf. b u c l u c ó s...

– var. **holonós** adj. AO, h. 622/rar Vl, Gj, Ot.

LOIBĂRÍCĂ v. **lăibărícă 1°**.

LÓICĂ v. **léucă**[1] **1°**.

LOICLÁIZMĂ v. **nogláizn 2°**.

LOIDÁIZMĂ v. **nogláizn 2°**.

LOÍNTRĂ v. **loítră 1°, 2°, 5°**.

LOITRÁR 1° s. m., pl. *loitrári* AO, h. 388/rar Vl, Gj, Mh „cele două loitre considerate împreună".

2° s. n., pl. *loitráre* AMD, h. 662/rar Ag, Vn, Gr, Cl „cadru din pari așezați de-a lungul și de-a latul loitrelor, pentru a spori capacitatea căruței"; cf. a n g á ș 1°...

LOÍTRĂ s. f., pl. *loítre* 1° AO, h. 388/Vl, Mh, Dj, Ot și rar Gj, Tr; AMD, h. 248; AFLR/Db, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț, prin Ag, If și rar Vl, Ph „loitră"; cf. c a n á t 1°...

2° AO, h. 653; AFLR/prin Dj și rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 662; AFLR/Tr și rar Db, Gr „fiecare dintre prăjinile puse de-a lungul pestre loitre, pentru a mări capacitatea căruței": Pentru grâu pregătim caru ca și la fân, cu aceeași *loítră*, punem *loítre* AFLR/949; cf. a j u t ó r 15°...

3° AMD, Pl. 62/rar Ag, Db, Cl „carâmbul loitrei"; cf. c a r á m b 2°...

4° AMD/rar Bz „capătul de sus al leucii"; cf. l á b ă 9°...

5° var. **loíntră** s. f., pl. *loíntre* AMD, Pl. 61–62/rar Vn „fuscel la loitră"; cf. a r á c 3°...

– var. **leóitră** (2 sil.) s. f., pl. *leóitre* 1° AMD, h. 248/rar Il; **loíntră** s. f., pl. *loíntre* 1° AMD, h. 248; Pl. 62/rar Bz, Br, Il; 2° AMD/rar Vn; **lóitră** s. f., pl. *lóitre* 2° AMD, h. 662/rar Tr; *lóitri* 1° AO, h. 388/rar Vl, Mh.

LÓITRĂ v. **loítră 1°, 2°**.

LOITRÉCE s. m., pl. *loitréți* [sic!] AO, h. 388/rar Mh „loitră"; cf. c a n á t 1°...

LOJÍ v. **lojní**.

LÓJIE v. **lójniță 2°**.

LÓJIȚĂ v. **lójniță 2°**.

LOJNÍ vb. IV tranz. AMD, h. 359; GM/prin Ph și rar Ag, Vn, Bz „a afuma prunele la l o j n i ț ă": *Lojnéște* prune, afumă prune GM/701.

– var. **leojní** (2 sil.) vb. IV tranz. AMD, h. 359/rar Ph; **lojí** vb. IV tranz. AMD/rar Bz; **lozní** vb. IV tranz. GM/rar Bz.

LÓJNIȚĂ s. f., pl. *lójnițe* 1° AMD, h. 359; GM/Ph, Vn, Bz, prin Tl și rar Ag, Db, Gl, Br, Il; *lójniți* AMD; GM/Ph, Bz, prin Vn și rar Db, If, Il, Tl „amenajare rudimentară constând dintr-o leasă pusă peste o groapă în care se face foc pentru afumarea prunelor": Face groapă în pământ și pă urmă pune o *lójniță* așa mare ca patu ăla, mai lată și face focu dedesupt acolo și iese mai mult fum și pune prunele și le-nvelește și s-afumă acolo GM/701; cf. a f u m ă r í e 2°...

2° pl. *lójniți* AMD, h. 359/rar Ph, Tl „leasă de nuiele la l o j n i ț ă 1°"; cf. c o ș[1] 6°...

3° var. **lómniță** s. f. AFLR/rar Gr [od.] „un fel de strecurătoare mai mare, din nuiele împletite, pe care se frământă cașul scos din zer".

– var. **leójniță** (3 sil.) s. f. 1° pl. *leójniți* AMD, h. 359/rar Ph; 2° pl. *leójnițe* AMD, h. 359/rar Ph; **liójniță** (3 sil.) s. f., pl. *liójnițe* 1° AMD/rar Ph; **lójie** s. f., pl. *lójii* 2° AMD/rar Br; **lójiță** s. f., pl. *lójiți* 2°/rar Br; **lózniță** s. f., pl. *lózniți* 1° AO, h. 482/rar Gj.

LOJNIȚÍTE adj. f. pl. AMD, h. 359/rar Il [d. prune] „afumate la l o j n i ț ă"; cf. ș l o n í t e.

LOM s. n., pl. *lómuri* 1° AMD, Pl. 73–74; GD/prin Tl și rar Ag, Db, Br, Gr, Cț „rangă"; cf. r á n g ă 2°, s p á n g ă[2] 1°.

2° AO, h. 334/prin Mh „îngrădire de pietriș, lemne, vreascuri etc. la gura sau la cotitura unui pârâu; aluviune"; cf. a l i m á n...

LOMNÍȚĂ v. **lójniță 3°**.

LOMPÁI v. **lotpáier 3°**.

LONGLÁIZN v. **nogláizn**.

LOÓN v. **lohón 3°**.

LOPÁI v. **lotpáier 2°**.

LOPÁIER v. **lotpáier 1°**.

LOPÁIN v. **lotpáier 1°**.

LOPÁTĂ s. f., pl. *lopéți* 1° AO, h. 487/rar Vl, Gj; AMD, Pl. 146/rar Vl, Ag, Db, Br, Gr „lopățică de amestecat în zer, pentru a se alege urda"; cf. b ă t ă ú ș 3°...

2° AMD, Pl. 147/rar Vl „lingură mare (cu găuri) de scos urda din căldare"; cf. c i o r b á r 2°...

3° AO, Pl. 128/rar Gj „cep la roata morii"; cf. b o l d 5°...

4° AO, Pl. 127/rar Ot „roată (cu aripi) la moara de apă"; cf. c i ú t u r ă 7°...

5° AMD, h. 385/rar Cț „limbă la meliță"; cf. b ă t á g...

6° art. **lopáta bérdii** AO, Pl. 138/rar Vl „tăiș la bardă"; cf. b á r b u r 1°...

7° AMD, Pl. 57/rar Ag „otic"; cf. c e c h é l 1°...

8° var. **lupátă** s. f., pl. *lupéți* AMD, h. 461/rar Db, Ph „unealtă de lemn cu care se bagă pâinea în cuptor"; cf. c â r p ă t ó r 1°...

LOPĂTĂC s. n., pl. *lopătăce* AO, h. 787/rar Mh „lopățică de amestecat în zer ca să se aleagă urda"; cf. b ă t ă ú ș 3°...

LOPĂȚÁIE s. f., pl. *lopățái* **1°** GM/rar Ot dim. de la *lopată* (de băgat pâinea în cuptor); cf. l o p ă ț e á, l o p ă ț í c ă 1°, l o p e ț ú i c ă.

2° AMD, Pl. 146/rar Ag „lopățică de amestecat în zer când se fierbe urda"; cf. b ă t ă ú ș 3°...

– var. 1° **lopățúie** s. f., pl. *lopățúi* AO, h. 266/rar Gj; AMD, h. 461; GM/rar Ag, Db, Ot, Tr; **lopețíe** s. f., pl. *lopețíi* AMD/rar Ot; **lupățíe** s. f., pl. *lupățíi* AMD/rar Ag.

LOPĂȚEÁ s. f., pl. *lopățéle* AO, h. 787/rar Vl dim. de la *lopată*; cf. l o p ă ț á i e 1°...

– var. **lopețeá** s. f., pl. *lopețéle* AO, Pl. 132; TDO/rar Gj, Mh.

LOPĂȚÍCĂ s. f. **1°** pl. *lopățíci* AO, h. 787/rar Mh, Dj; AMD, h. 461; Pl. 146, 147/rar Vn, Bz, Tr, Gr, Cl, Il dim. de la *lopată*; cf. l o p ă ț á i e 1°...

2° pl. *lopățéle* AMD, Pl. 114–115/prin Tl și rar Ag; *lopățíci*/rar Tl „m u i e r u ș c ă (la război)"; cf. a m n á r 3°...

3° var. **lopețícă** s. f., pl. *lopețéle* AMD, h. 703/rar Br „drișcă"; cf. b l á n ă 13°...

4° pl. *lopățéle* AMD, Pl. 63/rar Tl; *lopățíci*/rar Tl „partea de jos a jugului"; cf. d a m a c s í e...

5° var. **lopețícă** s. f., pl. *lopețéle* AMD, h. 664/rar Tl „bulfeu la jug"; cf. b u l f é i 1°...

6° pl. *lopățíci* AMD, Pl. 57/prin Ag și rar Vl „otic"; cf. c e c h é l 1°...

– var. **lopețícă** s. f., pl. *lopețéle* 1° AO, h. 224; 787/rar Gj, Mh; AMD, h. 461/rar Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr; 2° AMD, Pl. 114–115/rar Ag; *lopețíci* 1° AO, h. 787/rar Mh; AMD, h, 210; 461/rar Db, Gr, Il; **lupețícă** s. f., pl. *lupețéle* 1° AO, h. 224/rar Vl; AMD, h. 461/rar Db.

LOPĂȚÍE v. **lopățáie 3°**.

LOPĂȚÚIE v. **lopățáie 1°**.

LOPEȚEÁ v. **lopățeá**.

LOPEȚÍCĂ v. **lopățícă 1°–3°, 5°**.

LOPEȚÍE v. **lopățáie 1°**.

LOPEȚÚICĂ s. f. AO, h. 266/rar Dj dim. de la *lopată*; cf. l o p ă ț á i e 1°...

LOSCOBOÁIE s. f., pl. *loscoboáie* AMD, Pl. 49/rar Br „bulgăre mare de pământ"; cf. b o ț 3°...

LÓSPĂ v. **lóbă 3°**.

LOTÁȘ s. m., pl. *lotáși* AMD; GM/rar Gr „proprietar al unui lot (de pământ)".

LOTPÁIER s. n., pl. *lotpáiere* **1°** AMD, h. 686/rar Ot „ghin (folosit în dogărie și în rotărie)"; cf. c i o c[1] 11°...

2° var. **lopái** s. n., pl. *lopáie* AO, Pl. 136/rar Vl „daltă mică de forma unei linguri, folosită în rotărie".

3° var. **lompái** s. n., pl. *lompáie* AMD, h. 694/rar Gr „baschie (folosită în dogărie)"; cf. b a s c h í e 1°...

– var. **locpaiéle** s. pl. 2° AMD, Pl. 169/rar Tr; **lopáier** s. n., pl. *lopáiere* 1° AO, Pl. 135/rar Dj; **lopáin** s. n. 1° AMD, Pl. 686/rar Ph..

LOVÍ vb. IV **1°** tranz. GM/rar Tr „a influența negativ dezvoltarea unei plante; a dăuna": [Foile de jos ale tutunului] îi *lovéște* tot mersu, că dacă i le rupem p-alea, la urmă își ia mersu/803.

2° refl. AMD; TDM III; AFLR/rar Db, Gr „a se potrivi, a se asemăna": *Nu ne lovyím* amândoi AMD/824; cf. b r o d í 1°...

LOVÍT adj., în expr. **~ cu leóca** AO, h. 176/rar Ot [fig.] „amețit de băutură, cherchelít"; cf. a b ț i g u í t...

LOVIȘTEÁN s. m., pl. *lovișténi* AMD/672 „locuitor din Țara Loviștei".

LOZÁ v. **lozí**.

LÓZBĂ v. **lóbă 3°**.

LOZÍ vb. IV intranz. AO, h. 134/Vl și rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 100; GM/Ot, prin Vl și rar Ag, Tr, Gr „a aiura, a delira"; cf. a r u ț á...

– var. **lozá** vb. I intranz. GM/rar Ot.

LÓZIE s. f. AMD, h. 411/rar Vn „zăvoi"; cf. c h í c i u...

LOZNÍ v. **lojní**.

LÓZNIȚĂ v. **lójniță 1°**.

LUÁ vb. I **1°** tranz. GM/rar Il „a întrece"; cf. m â n c á 3°, r ă m â n e 4°.

2° refl. AO, h. 380/rar Dj [d. scaieți] „a se agăța, a se prinde"; cf. l i p í 2°...

3° tranz., în **a luá cheag** AMD, Pl. 143/rar Bz [d. lapte] „a se prinde, a se închega"; cf. a d u n á 3°...

4° tranz., impers., în **a luá glásul** AMD, h. 40/rar Ot; **~ ~ gráiul** AMD; AFLR/rar Vn, Gr; **~ ~** *gúra* AMD/rar Ag, Bz, Br, Ot, Tr, Il, Tl; **~ ~** *límba*/rar Db „a face pe cineva să nu mai vorbească; a amuți": *I-a lŭat gúra*, a amuțit/848; cf. m u ț í.

5° tranz. impers. TDM III; AFLR/rar Gr; AFLR/rar Cț „a paraliza (ca pedeapsă pentru nerespectarea unei sărbători)": *Îi luá* o mână, îi strâmba gura [...] Împletea acolo [la gard, în ziua de Rusalii], i-a strâmbat gura. Până ce n-a despărțit gardu ăla de nuiele, nu i-a venit gura la loc AFLR/835.

6° tranz. impers., în a **luá din călúș** v. **călúș1°**; **~ ~ din Rusálii** TDO/rar Dj „a îmbolnăvi subit, ca sancțiune pentru nerespectarea sărbătorii de Rusalii".

7° refl. TDO/rar Mh „a-și pierde puterea; a amorți": Am stropit la vie, el cu pompa și eu am cărat apă, până mi *s-a lŭat úmeri* p-ici/961; cf. a m u r ț í 1°...

8° tranz., în **a luá în picioáre** v. **picior 2°**.

9° tranz. AFLR/rar Tl [în jocurile de copii] „a semnaliza faptul că partenerii ascunși au fost văzuți": Când ne jucăm la pâr, ne echipăm în două echipe: una pleacă în căutarea celei prime echipe, iar alta stă la pază *să*-i *ia* pe... care... echipa care vine în căutarea lor; dacă echipa ascunsă îi *ia* pe toți cei care vin în căutarea lor, echipa care a venit în căutarea primei echipe este bătută de către a doua echipă/881.

10° tranz., în **a luá miel** AO, Pl. 120/rar Vl, Gj, Mh [d. oi] „a prinde miel după mârlire".

11° var. **luvá** vb. I tranz. AO, h. 882 MN; 884; AFLR/Mh și rar Gj, Dj „a prinde un obiect (cu mâna) pentru a-l muta în altă parte": Și gușile ăștea [de mătase] le *luvám* AFLR/945. I-*aluá* voala miresii di pă cap și-i punea o...un batic GM/748; cf. î n l u á.

– var. 11° **aluá** vb. I tranz. GM/rar Bz; **loá** vb. I tranz., ind. prez. 1 pl. *loóm* AO, h. 882 MN/rar Tr; AMD, ch. 335/rar Ot, Tr.

LÚBEN v. **lúbeniță 2°, 3°**.

LÚBENE v. **lúbeniță 2°**.

LÚBENIȚĂ s. f., pl. *lúbenițe* **1°** AO, h. 476; Pl. 77; TDO; AFLR/crt.; AMD, h. 350; GM/Vl, Ot, Tr și prin Ag; *lúbeniți* AO, Pl. 77/prin Mh și rar Vl, Gj, Ot „pepene verde": M-am dus și eu pe vale ca să mâncăm *lúbeniță* de la bostan AFLR/933; cf. h a r b ú z...

2° AFLR/prin Dj și rar Mh; AMD, h. 348/prin Il și rar Cl „dovleac": Dovlecii la noi le spune aicea *lúbeni*[1] GM/744; cf. b o s t á n[1] 1°...

3° var. **lobeníță** s. f., pl. *lobeníțe* AO, h. 476/rar Mh „teren cultivat cu pepeni; pepenărie"; cf. b o s t á n ă...

– var. **libeníță** s. f., pl. *libeníțe* 2° AMD, h. 348/rar Tl; *libiníți*/rar Tl; **lobeníț** s. 3° AO, h. 476/rar Mh; **lobeníță** s. f., pl. *lobeníțe* 1° AO, Pl. 77/Mh și prin Gj; *lobeníți*/rar Mh; **lúben** s. m. și n., pl. *lúbeni* 2° AMD, h. 348; GM/prin Bz și rar Il; 3° AO/rar Mh; *lúbene* 2° GM/rar Bz; **lúbene** s. m., pl. *lúbeni* 2° AMD/Ph, Bz, Il și rar Br, Cl; **lubeníță** s. f., pl. *lubeníțe* 1° AO/

prin Gj, Mh, Dj şi rar Ot; 2° AMD; GD; AFLR/prin Tl, Cţ şi rar Br, Il; ~ *porceáscă* AMD/rar Br; *lubeníţi* 1° AO/rar Gj, Mh; **lubéniţă** s. f., pl. *lubénițe* 1° AMD/prin Tr; 2° AMD/prin Cl şi rar Cţ; **lubénţă** s. f., pl. *lubénțe*, *lubénți* 2° AMD/rar Cţ; **rúbeniţă** s. f., pl. *rúbeniţe* 1° AO/rar Vl; **rubeníţă** s. f., pl. *rubeníţe* 1°/prin Gj şi rar Mh; *rubeníţi*/ rar Mh.

LUBENÍȚĂ v. **lúbeniță 1°, 2°.**

LUBÉNIȚĂ v. **lúbeniță 1°, 2°.**

LUCEÁFĂR s. m. şi n., pl. **luceáferi** AMD, h. 521/prin Gr, Il şi rar Db, Ph, Ot, Tr, Tl, Cţ; *lucéfere*/rar Ag, Db, Cţ; *luceáfere* AO, Pl. 44/rar Gj; AMD/rar Br, Gr, Il; ~ **de cu seáră** AO/rar Gj, Mh, Dj; ~ **porcésc**/ rar Gj „luceafărul de seară, planeta Venus".

– var. **luceáfur** s. n., pl. *luceáfuri* AMD, h. 521/rar Tl; **luşceáfăr** s. m., pl. *luşcéferi* AFLR7rar Ag; **ruceáfăr** s. n., pl. *rucéfere* AMD/rar Ag.

LUCÍ vb. IV refl. GM/rar Db „a căpăta luciu; a se lustrui": Dacă vedem că *s-a lucît* şi se vede floarea [la vasele de lut cu smalţ], nu-i mai băgăm foc/812; cf. s t r ă l u c í 2°.

LUCI v. **núcă 2°.**

LÚCIE s. AFLR/rar Br „streaşină": Pune tabla, mai face un... *lúcie* la casă, din cauza apei să nu curgă pe pereţi/737.

LUCÍT adj. GM/rar Il „strălucitor": Soarele era *lucît* să spun aşa/836; cf. s c l i p ó s.

LÚCIU adj. AMD, h. 81 MN/rar Gr [d. terenuri] „drept, fără denivelări; întins"; cf. d e ş c h í s...

LUCIÚŞ (3 sil.) s. GM/rar Bz „lunecuş (pe gheaţă)"; cf. s t e i.

LUCRÁ vb. I **1°** ind. prez. 1 sg. **lúcru** AO, h. 961; AFLR/prin Vl, Gj şi rar Mh; AMD, ch. 1105; AFLR/rar Ag „a presta o muncă".

2° GM/rar Gr [d. ouăle puse la clocit, d. semințele puse în pământ] „a dezvolta embrionul; a germina": Dacă lumără ouăle alea, *lucrează*, dacă nu le lumără, nu *lucrează*/835; TDM III/rar Il [d. grâul de toamnă] „a germina, a creşte în timpul iernii": Până primăvara dacă era iarnă bună ş-avea zăpadă, cum spunea bătrânii înainte [...] cică zăpada pentru pământ e o plapână [...] grîu... când are zăpadă pă el, el *lucrează* şi iarna, el e verde, *lucrează* iarna, când e iarna bună/853.

LUCRULÉȚ s. n. AFLR/rar Br dim. de la *lucru* („muncă"): Mi-am făcut *lucrulețu*/746.

LUCS v. **lústru 1°, 2°.**

LÚGER v. **lújer.**

LÚIA pron. pers. dat. TDM II/rar Vn „lui".

LUJEÁN s. m., pl. *lujéni* AMD, h. 312; GD/rar Tl; *lujáni* AMD/rar Vn „tulpină de porumb după ce s-au cules ştiuleţii; cocean"; cf. c i o c á n^2 1°...

– var. **rujeán** s. m., pl. *rujéni* AMD, Pl. 52/Tl.

LÚJER s. m., pl. *lújeri* AO, Pl. 77/rar Vl; AMD, h. 35 MN/prin Br, Cţ şi rar Ph, Bz, Il „vrej"; cf. c ú r p e n 8°...

– var. **lúger** s. m., pl. *lúgeri* AMD, h. 35 MN/rar Cţ; **lújur** s. m., pl. *lújuri*/rar Ph, Tl; **rújer** s. m., pl. *rújeri*/rar Ph, Bz.

LÚJUR v. **lújer.**

LÚLĂ v. **luleá 4°, 5°.**

LULEÁ s. f., pl. *luléle* **1°** AO, h. 641/ rar Gj „cuiul prin care se leagă grindeiul de cotigă (la plugul de lemn)"; cf. c ă l ú ş 10°...

2° AO, Pl. 130/rar Dj „bucată de fier fixată în p o d o i m ă la moară"; cf. c e p 12°...

3° AMD, Pl. 55–56/rar Br „brățară la coasă"; cf. a l c á 10°...

4° var. **lúlă** s. f., pl. *lúle* AO, Pl. 54/rar Mh „pipă, lulea".

5° var. **lúlă** s. f., pl. *lúle* AO, h. 492/rar Mh „capătul ţevii pe unde curge ţuica de la cazan".

6° var. **lúleo** (2 sil.) s. voc. [?] cu val. adv. GD/rar Tl „ud leoarcă": Cum eram îmbrăcat, eram *lúleo* de apă/873; cf. l e o á r ţ ă.

– var. 6° **liúlă** (2 sil.) s. f. cu val. adv., *ud* ~ AMD/rar Ph.

LÚLEO v. **luleá 6°.**

LULUÍ vb. IV tranz. AO, h. 927/rar Gj „ a legăna copilul mic (cântându-i)"; cf. d ă i n ă í 1°.

LÚMĂR s. n., pl. *lúmere* AMD/rar Gr „număr".

LUMĂRÁ vb. I tranz. şi refl. TDO; AFLR/rar Mh, Dj; AMD, h. 621; Pl. 119–120; GM/prin Tr şi rar Ot, Gr „a (se) număra": Punem aşa copiii la gard şi-i *lumărăm* şi care iasă afară [...] ajoame-acolo, fuge după noi TDO/967. Dacă *lúmără* ouăle alea [pentru pus la clocit], lucrează, dacă nu le *lúmără*, nu lucrează GM/835; cf. î n n u m ă r á.

LUMĂRÍCĂ v. **lumânărícă 3°.**

LUMÂNÁRE s. f., pl. *lumânări* **1°** AO, h. 218; TDO/crt.; AMD, h. 204; TDM III; AFLR/Ag, Db, Ot, Tr, prin Vl şi rar Gr, Il, Tl, Cţ „prăjină de care se atârnă găleata de la cumpăna fântânii"; cf. b é l d i e 1°...

2° AMD/rar Cţ „fiecare dintre cele două lemne lungi de care este suspendat scrânciobul".

3° AMD, h. 530/rar Vn, Gr, Tl „turture de gheaţă"; cf. b u r l ó i 2°...

4° var. **lâmânáre** s. f. AMD, h. 212 MN/ prin Il şi rar Cl „obiect de luminat din ceară"; cf. f ă c l í e...

– var. 1° **lâmânáre** s. f., pl. *lâmânări* AMD, h. 204/rar Gr.

LUMÂNĂRÍCĂ s. f. **1°** pl. *lumânăríci* AMD, h. 204/rar Tl, Cţ; *lumânăréle*/ rar Il „prăjină de care se atrârnă găleata la cumpăna fântânii"; cf. b é l d i e 1°...

2° GM/rar Br „numele unui joc de societate, practicat de tineri".

3° var. **lumărícă** s. f. GD/rar Cţ „plantă erbacee medicinală".

LUMBÁR v. **hambár 1°.**

LÚME s. n. AO, h. 151; TDO; AFLR/ prin Dj şi rar Mh; AMD, h. 385; 509; Pl. 146; GM/Tr şi rar Ot, Gr, Cl „nume": O strig pe *lúme*: dadă Ioană, Stano, cum e *lúmele* AO/979. Un lemn aşa, n-are *lúme* AMD, Pl. 146/864; cf. n u m í r e.

LUMÍ v. **numí 2°.**

LUMINÁ vb. I **1°** refl., ind. prez. 3 sg. **se lumínă** AO, h. 308/rar Dj; ~ ~ *de ziuă* AO; AFLR/prin Gj şi rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 504/prin Ag, Ot şi rar Vl, Ph, Vn, Bz, Cl, Tl; ~ ~ *de zi* AO/prin Gj, Mh „a se crăpa de ziuă"; cf. c u n o á ş t e...

2° refl., ind. prez. 3 sg. **se lumínă** AO, h. 313/Vl şi rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 524/ rar Vl, Ag, Ph, Bz „a se însenina"; cf. a l b i n á...

3° intranz. GM/rar Il „a apuca pe cineva ziua; a întâmpina zorii zilei": Cine era pă moşii, fetele lui Radu Cataon, ele era, şi femei şi bărbaţi, acolo *luminám*, acolo înseram/858.

LUMINÁT s. n., art. **luminátul zílei** GM/rar Ag „zorii zilei"; cf. z o r.

LUMÍNĂ s. f., pl. *lumíni* **1°** GM/prin Gr şi rar Tr „lună (astru)": Era *lumînă* pusă de vreo patru seri, *lumína*, ştii, să apesteşte, ştii, repede luna/794.

2° AO, Pl. 28; TDO/Gj, Mh şi rar Vl, Dj; AMD, h. 212 MN; GM/rar Vl, Bz, Ot, Tr; *lumíne* AO/rar Gj „lumânare": [Dacă-i omul bolnav] cheamă pe popa, îl grijeşte, îl spovedeşte şi-i ţine *lumína* în mână TDO/947; cf. f ă c l í e...

3° AO, h. 218; GO/Gj, prin Mh şi rar Vl „prăjină de care se atârnă găleata la cumpăna fântânii": Cumpăna [fântânii] are o crăcană în pământ cu o... *lumînă*, de care leagă găleata GO/938; cf. b é l d i e 1°...

4° GO/rar Vl „perete din scânduri care închide în partea din faţă un izvor captat şi care este prevăzut cu o uşiţă pe unde se ia apă".

5° AMD, Pl. 91/rar Ph „partea din faţa stupului curăţată de iarbă, pentru a se putea urmări dacă mor albinele"; cf. a r i ó i^1 7°...

6° GD/rar Cț „partea de jos, suprafața unei camere": Măsor să fie *lumína* trei pă patru sau doi jumate pă cinci/891.

LUMINÍȚĂ s. f., pl. *luminițe* **1°** art. **luminița óchiului** AMD, h. 8/Cl, prin Db, Ph, Tr, Il și rar Ag, Bz, Br, Ot, Gr, Tl, Cț „pupilă"; cf. b o á b ă 3°...

2° pl. *luminiți* AMD, h. 54/rar Ph „aluniță pe obraz"; cf. a l u n é l...

LUMULÍȚĂ s. f. GM/rar Gr dim. de la *lume*.

LUMUNÁRE v. **lumânáre 4°**.

LUNÁTIC adj., pl. *lunátici* **1°** GM; AFLR/rar Gr, Cl, Il; GD/rar Tl [d. puii de găină scoși în aceeași lună în care au fost puse ouăle la clocit] „debil, bolnăvicios": *Lunátiĉí*, dacă le pun în tot în aceeași lună și ies... dacă le pun dă la capu lunii și ies la sfârșit, atuncea ies *lunátiĉí* GM/845; cf. b a ș o l d í u.

2° AMD, h. 145/rar Ph [d. copii] „născut înainte de termen; prematur".

LÚNĂ s. f., **ardéi de ~** v. **ardéi 4°**.

LÚNCĂ s. f., pl. *lunci* **1°** AO, h. 341/rar Gj, Mh „teren întins, fără dealuri și văi; șes"; cf. g r i n d 1°...

2° AO, h. 441/rar Mh; AMD, h. 316/rar Ag, Db; **~ de grâu** AMD/rar Ag „lan de grâu"; cf. g r â n e á ț ă...

3° AO, h. 450/rar Mh; AMD, h. 328/rar Bz, Ot, If, Gr, Cl, Il; **~de fâneáță** AO, h. 520/rar Mh „(loc de) fâneață"; cf. b á l t ă 4°...

LUNCĂVICEÁN s. m., pl. *luncăvicéni* AMD/873 „locuitor din comuna Luncavița".

LUNCEÁN s.m., pl. *luncéni* AMD/732, 884 „locuitor din satul Lunca".

LUNCHÍȚĂ s. f., pl. *lunchiți* AO, h. 520/rar Mh dim. de la *luncă*.

LUNEÁSCA s. f. art. AMD; GM/rar Ot, Tr „hora în timpul căreia mireasa împarte daruri neamurilor; nunească"; cf. c o n c i 1°...

LUNG s. n., pl. *lúnguri* **1°** AMD, h. 190; GM/rar Vn, Bz „c o s o r o a b ă": De la furci, pă urmă să punea *lúngurí*, așa să zicea, de brad, din alea groase, noi le ziceam *lúngurí*. Acuma să zic bilimanele GM/733; cf. b i l i m a n é l e...

2° GM/rar Ot „talpă la casă, pe laturile lungi"; cf. l u n g í m e 2°, l u n g í ș 1°, u r s 1°.

3° AO, h. 773/rar Mh „lemn așezat orizontal pe două furci, de care se atârnă căldarea la foc (la stână)"; cf. a r ț á r[1] 2°...

4° AMD, Pl. 109–110/rar Db, Vn, Bz, Il „fiecare dintre cele două tălpi ale războiului"; cf. c a p 15°...

5° AMD, Pl. 165/rar Vn „fiecare dintre bârnele care susțin podul morii"; cf. b á b ă 14°...

6° la ~ loc. adv. TDO/rar Mh; AMD, Pl. 131; GM/rar Ot „în lungime, de-a lungul": [La casă] pune supt ea, pune lungimile de opt metri sau de șapte, cât crede el că trebe de lungă, opt metri *la lung*, șase la lat TDO/954. [Urechea oii] crestată *la lung* AMD/767.

7° în ~ loc. adv. GM/rar Bz „mult timp, îndelung"; cf. d e l u n g á t.

LUNGÁCE adj. f. pl. AFLR/rar Gj [d. gogoșile viermilor de mătase] „lunguiețe": Care-s goange-s mai prelunge... *lungáĉe*/943; cf. î m p r e l ú n g...

LUNGĂRÍMI s. f. pl., art. **lungărímile războiului** AMD, Pl. 109–110/rar Ph „tălpile războiului"; cf. c a p 15°...

LÚNGE adj. f. pl. GM/rar Vn „lungi".

LUNGÍME s. f., pl. *lungími* **1°** GO; AFLR/rar Gj, Mh, Dj; *lungímuri* AO, Pl. 26; GO/rar Vl, Gj; GM/rar Db, Ot „c o s o r o a b ă"; cf. b i l i m a n é l e...

2° GO; AFLR/rar Gj, Mh; *lungímuri* GM/rar Db [mai ales la pl.] „bârnă la temelia casei; talpă pe latura lungă"; cf. l u n g 2°...

3° AMD, Pl. 109–110/rar Ag „talpa războiului"; cf. c a p 15°...

4° pl. *lungímuri* GM/rar Db „fluierul piciorului (la animale)": Am dat de o stivă de oase de oaie. Era *lungímurle* alea, țurloaiele alea/697.

LUNGÍȘ s. n., pl. *lungíșuri* **1°** GM/rar Ot „lemn lung care se pune peste temelia casei; talpă așezată pe latura lungă"; cf. l u n g 2°...

2° GM/rar Db, Ph, Ot „c o s o r o a b ă"; cf. b i l i m a n é l e...

3° GO/rar Vl, Gj „lemn între două furci, la dispozitivul pentru săparea unui puț": Să pune un *lungíș* [între două furci] unde să înfășură o sârmă sau un lanț, de el atârnă un hârdău care [...] pune pământu-n el și-l scoți deasupra/919.

LUNGOÁRE v. **lingoáre 1°, 2°**.

LUNGÓN s. n., pl. *lungoáne* **1°** AMD, Pl. 62–63/rar Vn „sul, prăjină cu care se leagă fânul pus pe căruță"; cf. a n g á ș...

2° GM/rar Vn „lemnul lung și gros pus în lungul unei tărăboanțe pentru transportat lemne": Tărăboanța, uitați, îi făcută din doi drugi de lemn și-aicea pă drugii ăștia de lemn două *lungoáne* de lemn, s-așază metrii/724.

3° AMD/rar Ph „lemn lung (de opt–zece metri) pus de-a latul albiei unei ape pentru a crea un baraj".

4° AO, Pl. 126/rar Vl „fiecare dintre lemnele pe care este așezată p o d o i m a la moară"; cf. a r m ă s á r 3°...

5° AMD, Pl. 169/rar Ph „fiecare dintre cele două lemne pe care alunecă piatra morii când e scoasă pentru ferecat"; cf. p o d v á l[1] 5°, p r ă v ă l ú ș, r a t a v é i 2°, s c a u n 17°, s c r í p e t e 4°, s ú l e 4°, t á m o ș 1°, ț ă b â r c é l, t ă v ă l ú g 2°, v i n c i[1].

LUNGUIÁT adj., pl. *lunguiéți*, f. pl. *lunguiáte* AMD; AFLR/rar Tl, Cț „lunguiețe"; cf. î m p r e l ú n g...

LUNGULÉTE adj. GM/rar Db „lunguiețe, lungărețe": [Chioștecul] uite așa era de mare, ceva mai *lungulété*, cam așa/699; cf. î m p r e l ú n g...

LUNGULÍȚĂ adj. f., pl. *lungulițe* GM/rar If, Gr, Cl dim. de la *lungă*: Șubă până colea, *lungulițĕ*/830; cf. l u n g u ș o á r ă.

LUNGUREÁȚĂ adj. f., pl. *lungurețe* AMD, h. 415; GM/rar Db, Ot „lungăreață, lunguiață"; cf. î m p r e l ú n g...

LUNGUȘOÁRĂ adj. f GM/rar Vn; AFLR/rar Cț dim. de la *lungă*; cf. l u n g u l í ț ă.

LUP s. m., pl. *lupi* **1°** AO, h. 737; GO/rar Mh, Dj; AMD, Pl. 118–120/rar Db, Ph, Bz, Tr, Gr „lătunoaie în țesătură"; cf. c ă l ú g ă r 2°...

2° AMD, Pl. 71/Tr; **lăstár ~** /rar Tr „copil, lăstar la vița-de-vie"; cf. c ă l ú g ă r 3°...

3° AMD, Pl. 65–66/rar Tr, Gr „rădăcină aeriană la vița-de-vie": *Lúpi* e cam cum ar fi la albine trântorii, nu folosește, dar o tânjenă [pe vița-de-vie] pe loc/834; cf. b á r b ă 7°...

4° TDO/rar Gj „plantă dăunătoare care crește prin culturi; lupoaie": Este-un fel de iarbă care se numește *lup* [...] și *lupu*-ăsta când să coace, dacă mergi pân iarbă, sturuie, știi, e uscat și-atunci să știe că îi... îi bun de coasă/905.

5° AMD, Pl. 695/rar Ag; **másă lup**/rar Db „scaun de cuțitoiat"; cf. b o c[1] 3°...

LUPÁTĂ v. **lopátă 8°**.

LÚPĂ s. f. GM/rar Ot „lupoaică".

LUPĂRÍE s. f. colect. **1°** TDO/rar Dj, Ot; GM; TDM II/rar Ag, Db, Ph, Br, Tr, Cl; GD/prin Cț „mulțime de lupi": *Lupărie* a fost foarte multă-n patrușopt TDO/990. *Lupărie* era, acuma nu mai sânt, umblă oile singure, fără ciobani GM/754.

2° AO, h. 542/rar Dj, Ot „haită de lupi"; cf. b á n d ă[1] 2°...

LUPĂȚÍE v. **lopățáie 1°**.

LUPÉTE s. AO, h. 224/rar Vl „vătrai (pentru jar)"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

LUPEȚÍCĂ v. **lopățícă 1°**.

LUPÍTĂ adj. AMD, Pl. 156–157/rar Tl [d. oi] „care nu stă la muls; nărăvașă"; cf. c ă p r i ț o á s ă...

LUPÍU adj. AMD/rar Cț [d. cai] „de culoarea lupului; sur"; cf. m ú c e d, p o r u m b á c 2°, ș o r e c í u, v ă n ă t 3°, v â n é ț.

LUST v. **lústru 1°**.

LUSTÉMUL v. **rustémul**.

LÚSTRU s. n. **1°** GM/rar Bz, Gr „prelucrare a postavului la piuă": Cum se dă hainele la *lústru*, la piuă/732; cf. b u b u i á l ă...

2° var. **lucs** s. n. AFLR/rar Bz „cânepă de calitate superioară": *Lúcsu* care-l scoți întâi faci fir de urzeală/747; cf. p ă r 2°, t r ă s ă t ú r ă 1°, v í ț ă 1°.

– var. 1° **lucș** s. n. GM/rar Vn; **lust** s. n GM/rar Db.

LUSTRUÍ vb. IV tranz. AMD/rar Cț „a instrui, a medita pe cineva".

LÚȘCĂ v. **rúscă 2°**.

LUȘCEÁFĂR v. **luceáfăr**.

LUT s. n. GM/rar Ot „murdărie, jeg"; cf. b l e a s c...

LUTÓS adj., pl. *lutóși*, f. *lutoásă*, pl. *lutoáse* **1°** AO, h. 228/rar Ot; AMD, h. 215, 216; GM; AFLR/prin Tr, Gr și rar Db „murdar, nespălat"; cf. c ă r â i á t...

2° AFLR/rar Vl [d. pâine] „cleioasă, ca lutul": Pâine d-aia mai *lutoásă*, mai rea/672; cf. c o c ó s.

LUTUÍ vb. IV **1°** tranz. GM/rar Il „a lipi pereții cu amestec de pământ cu apă și cu paie, după b u l g ă r i t; a murui"; cf. d r i ș c u í 3°...

2° intranz. AO, h. 134/rar Gj „a delira, a aiura"; cf. a r u i á...

LUTUIÁLĂ s. f. GM/rar Il „amestecul și stratul de pământ cu care se muruiesc, se l u t u i e s c pereții"; cf. m o c í r l ă, n é t e d, p o m o s t e á l ă 2°, s p o i á l ă 1°, t e n c u i á l ă.

LUTUROÁIE v. **lăturói 1°**.

LUTURÓI v. **lăturói 1°, 2°**.

LUTURÓS adj., pl. *luturóși*, f. *luturoásă* AO, h. 228/rar Gj „nespălat, murdar"; cf. c ă r â i á t...

LUȚÉRNĂ s. f. TDM III; AFLR/rar Ag, Il, Tl „lucernă".

LUVÁ v. **luá 11°**.

M

MAÁ v. **me**.

MAALÁ v. **malá**.

MAÁLĂ v. **malá**.

MABĂTRÂNĂ v. **mámă 1°**.

MACÁL s. n., pl. *macále* AMD, h. 189/rar Db „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

MACARÁ s. f., pl. *macarále* AMD, h. 643/rar Bz „lanț cu care se leagă plugul de grindei; potâng"; b e l c i ú g 2°...

MACARÉNC s. m., pl. *macarénci* **1°** GD/rar Cț „copil orfan, crescut într-o casă instituționalizată".

2° GD/rar Cț „pui (de găină) scos dintr-un ou clocit în incubator".

MACARÍNĂ s. f., pl. *macaríne* GD/rar Tl; *macaríni* AMD/rar Tl „un fel de macaroane de casă, pregătite cu brânză, lapte și iaurt".

MACÁT s. n., pl. *macáturi* **1°** AO, h. 244; TDO; AFLR/prin Vl și rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 232; TDM II; AFLR/prin Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Cț și rar Bz, If, Il; *macáte* AMD; TDM II, III; AFLR/prin Tr și rar Db, Ph, Bz, Ot „țesătură groasă din lână, de obicei, înflorată, pentru acoperit patul; cuvertură"; cf. a n a f t á r...

2° AO, h. 244/prin Mh și rar Dj, Ot; AMD/rar Cț; *macáte* AO/rar Dj, Ot; AFLR/prin Gr și rar Db „țesătură (din lână), pătură pentru învelit"; cf. a ș t e r n ú t 1°...

MACÁZ 1° s. m., pl. *macáji* AMD, h. 190/rar Tl; *macázi* GD/rar Tl „căprior (la construcții)"; cf. c o r n 9°...

2° s. n., pl. *macázuri* AMD, h. 189/rar Cl „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

MACEDÓN s. m., pl. *macedóni* GD/rar Cț „aromân".

– var. **machidón** s. m., pl. *machidóni* AMD, h. 282; 286/prin Tl și rar Cț.

MACHIDÓN v. **macedón**.

MÁCHINĂ s. f., pl. *máchini* **1°** AMD, h. 623; GM; GD/Ph, Vn, Tl, Cț, prin Bz, Br, Tr, Cl, Il și rar Db, If; *măchini* AO, h. 621/rar Vl; AMD; GM; GD; AFLR/Cl, Il, Cț, prin Bz, Br, Tl și rar Ph, Vn; *máchine* AMD/prin Cț și rar Db, Ph, Vn, Gl, Tr, Gr „mașină de vânturat cerealele; vânturătoare acționată manual": *Máchina* era o sită mare [...] patru crăcane și-nvârtea omu-așa o făcea, până când [...] rămânea numa grâul AFLR/702; cf. b á c ă r...

2° AMD, h. 320/rar Ph „mașină de treierat; batoză"; cf. b a t ó z ă 2°...

3° AMD, h. 310/rar Cț „mașină de curățat boabele de pe știuleți"; cf. g h e u r ă t ó r i...

– var. 1° **mághină** s. f., pl. *mághini* AMD, h. 623; GM/prin Tr și rar Vn, Ot, Gr; *mághine* AMD/rar Tr; **mátină** s. f., pl. *mátini* AO, h. 621/rar Ot.

MACHÍU adj., pl. *machíi* AMD, h. 156/rar Il „amețit de băutură; cherchelit"; cf. a b ț i g u í t...

MACIOÁCĂ v. **măciúcă 6°**.

MACOVEÁN s. m., pl. *macovéni* AMD/755 „locuitor din comuna Padina, fostă Macovei".

MADRÍGĂ v. **mătreáță 2°**.

MAGAOÁIE v. **măgăoáie 2°**.

MAGAZÁNĂ s. f. GM/rar Vl „provizie pentru drum; merinde": [La pădure] iau și eu o *magazínă*. M-iau *magazínă*, alimentație p-o lună de zile/678; cf. m e r í n z i 2°.

MAGAZÍE s. f., pl. *magazíi* 1° GM/rar Cl „ladă pentru depozitat cereale"; cf. c i n 2°...

2° GO/rar Dj „coroană formată din cele patru grinzi pe care se sprijină consolele unei construcții".

MAGAZINÁ vb. I tranz. ALFR/rar Mh „a înmagazina, a depozita": Fac ogor ca *să magazionéze* apa-ntr-însu AMD/873.

– var. **magazioná** (5 sil.) vb. I tranz. şi refl. AO, h. 691/rar Ot; AMD, h. 304; GM; AFLR/rar Bz, Tl.

MAGAZIONÁ v. **magaziná**.

MAGÁLĂ s. f., pl. *magále* GO/rar Gj „pauză în timpul lucrului la câmp"; cf. c o n á c 4°.

MAGDALÍTĂ v. **amigdalită**.

MAGEÁR s. n., pl. *mageáre* AMD, h. 183/rar Cţ „mâner la broasca uşii"; cf. c l á n ţ ă 2°...

MÁGHINĂ v. **máchină** 1°.

MAGHIŢÁ vb. I intranz. AMD/rar Gr „a picoti, a moţăi"; cf. c u c ă í...

MAGÍN v. **magión**.

MAGIÓN (2 sil.) s. n. AO, Pl. 79; TDO; AFLR/crt; AMD, h. 356 MN; TDM I/Ag, Ot, Tr, prin Vl şi rar Db, Gr „magiun".

– var. **magín** s. n. AMD, h. 356 MN/rar Gr, Il; **majón** s. n. AMD/rar Vl, Db, Ot; **majún** s. n./Ag, Db, Bz, prin Br, Tl şi rar Ph, Vn, Cl, Cţ.

MAHÁA v. **me**.

MAHAHOÁIE v. **măgăoáie** 1°.

MAHÁL v. **malá**.

MAHALÁ[1] s. f., pl. *mahalále* GO/rar Dj; GM/rar Ot, Tr; AMD; AFLR/prin Tl şi rar Cţ „parte a unui sat; cătun"; cf. c ă t ú n 6°...

MAHALÁ[2] v. **malá**.

MAHOÁRCĂ (3 sil) s. f. AO, Pl. 54/rar Dj, AMD, h. 585 MN/rar Db, Bz „tutun"; cf. t a b á c, t a b a c i ó c, t u t ú n 2°.

– var. **maoárcă** s. f. AMD, h. 585 MN/rar Ag, Ot; *maórcă* s. f./rar Ag.

MAHRÁMĂ v. **marámă** 2°.

MAI[1] s. n., pl. **máie** 1° AO, h. 671; Pl. 42; 135; TDO/Vl, Mh, Dj şi prin Gj, Ot; AMD, h. 687; Pl. 77; GM/Db, Ph, prin Vl, Ot, Tr, Cl şi rar Ag, Gr, Il, Tl, Cţ „ciocane de lemn (cu diferite întrebuinţări)"; cf. c h i s é r 4°.

2° AO, h. 496/rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 385/rar Tl; *máiuri* AO/rar Mh „limbă la meliţă"; cf. b ă t á g...

3° AFLR/rar Vl „ciocănel de lemn cu care se bate postavul la piuă".

4° AO, h. 717/rar Vl „suprafaţa orizontală, suportul pe care stau braţele vârtelniţei"; cf. b u t 8°...

5° AO, h. 728/rar Vl „b ă r b ă t u ş la războiul de ţesut"; cf. a m n á r 2°...

MAI[2] s. n., pl. *máiuri* AMD, h. 73; GM/prin Vn şi rar Gl; *máie* AO, h. 108/rar Vl „ficat"; cf. b o j ó g 2°...

MAIÁ s. f. 1° AFLR/rar Vl; AMD, h. 460/Ag şi rar Vl, Ph, Bz, Gr, Cl „amestec de făină, apă şi drojdie, folosit la fermentarea aluatului; plămădeală".

2° AO, Pl. 35/Vl şi rar Gj, Ot „aluat pentru dospit"; cf. a l u á t 2°...

3° var. **măiá** s. f. AMD, h. 460 MN/rar Br, Tl „drojdie de bere"; cf. a l u á t 3°...

4° ~ **de rom** AMD/rar Tr „esenţă de rom".

5° GM/rar Bz „polen": *Maiáua* de la spice se duce potop/736; cf. b u n[2]...

6° art., în expr. **a fáce maiáua** AMD, h. 156/rar Il „a se ameţi de băutură; a se chercheli"; cf. a b ţ i g u í...

– var. 1° **măiá** s. f. AMD, h. 460; AFLR/rar Vl, Ag.

MÁICĂ (2 sil) s. f., pl. *maici* 1° AO, h. 148; Pl. 13; TDO/Dj şi rar Gj; AMD, h. 117; 117 MN/rar Ag, Db, Ot, Gr, Cţ; *máice* AO/rar Dj „mamă"; cf. c h í ţ ă[2]...

2° AO, Pl. 21/Dj şi rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 165 MN/rar Vl, Ag, Br, Tr, Gr [mai ales la voc.] „soacră".

3° AMD, h. 130; GM/rar Db, Ph, Vn; ~ **bătrână** AO, h. 155, 156/rar Dj; AMD, h. 130, 131/rar Db, Bz; ~ **máre** AO/rar Dj; AMD; GM/prin Ag, Db şi rar Ot, If „bunică"; cf. b á b ă 1°...

4° art. **Máica Précista** GM/rar Ot „numele unui colac făcut, conform obiceiului, la înmormântare".

MAIDÁN s. n., pl. *maidáne* 1° AO, h. 336/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 547; Pl. 139–140/prin Ag, Ph, Bz şi rar Vl, Db, Br, Tr; *maidánuri* AMD, h. 547/rar Db, Ph, Cl „ridicătură de teren; movilă"; cf. b ă ş í c ă 3°...

2° ~ **de zăpádă** AO, h. 315/rar Dj; AMD, h 527/rar Vn „troian (de zăpadă)"; cf. h á l ă[1] 2°...

3° var. **meidán** s. n. AMD/rar Cţ „curte neîngrădită".

4° var. **meidán** s. n. GD/rar Tl „loc deschis, viran"; cf. b u c l ú c 5°...

5° var. **măidán** s. n., pl. *măidáne* AMD, h. 545/rar Tr „grămadă de vreascuri, nisip, pietriş aduse de inundaţie; aluviune"; cf. a l i m á n...

6° var. **măidán** s. n., pl. *măidánuri* GM/rar Gr „malul unei ape"; cf. l á t u r ă 8°...

7° var. **măidán** s. n., pl. *măidáne* GM/rar Db, Ph „grămadă de snopi, înaltă de doi, trei metri; vraf".

– var. **dăimán** s. n., pl. *dăimánuri* 1° AO, h. 336/rar Gj; **măidán** s. n., pl. *măidáne* 1° AO, h. 336; 597/rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 622; AFLR/rar Db, Ph, Gr, Cl; 2° AMD, h. 527/rar Ag, Db; *măidánuri* 1° AO, h. 336/rar Vl; **mâidán** s. n., pl. *mâidánuri* 1° AMD, h. 547 MN/rar Tr; **medeán** s. n. 4° GD/rar Tl; **moidán** s. n., pl. *moidánuri* 1° AMD/rar Ph.

MÁIE v. **mamáie** 1°.

MAIELÚŢĂ (4 sil) s. f. GM/rar Db dim. de la m a i a 1°.

MAIERÁŞUL (4 sil.) s. n. art. GM/rar Ph „numele unui dans popular".

MAIESTRÍE v. **mistirie**.

MAIMÁŢĂ s. f., pl. *maimáţi* AMD, h. 435 MN/rar Vn „maimuţă".

– var. **moimíţă** s. f., pl. *moimíţe* AMD, h. 435 MN/rar Tl.

MAIMUŢÓI s. n., pl. *maimuţoáie* AO, h. 616/rar Gj „momâie, sperietoare"; cf. c h i p[1] 5°...

MÁISTĂR v. **máistor**.

MÁISTOR (2 sil.) s. m., pl. *máistori* AO, h. 208; 573; Pl. 97; 133; TDO; AFLR/Mh, Dj, prin Gj, Ot şi rar Vl; GM/rar Ot, Tr, Il; AFLR/rar Cţ „meşter, meseriaş": [Pentru a face o casă] mă duc unde ştiu că este un *máistor* şi tomnesc cu el AFLR/949.

– var. **máistăr** (2 sil.) s. m., pl. *máistări* AFLR/rar Vl; Cţ; **maístor** s. m., pl. *maístori* AO, h. 573; Pl. 133/rar Dj, Ot; **máistore** (3 sil.) s. m., pl. *máistori* AO, Pl. 101/rar Dj; **máistri** s. m. pl. TDO/rar Vl; **măiestór** s. m. GM/rar Ag.

MAÍSTOR v. **máistor**.

MÁISTORE v. **máistor**.

MÁISTRI v. **máistor**.

MÁJĂ s. f. AO, h. 394/rar Mh „tablă emailată"; cf. b l e a u 4°...

MÁJĂRE s. f., pl. *májări* AMD, h. 625; GM; AFLR/rar Tr, Gr „grămadă, vraf (de băligar, de pământ, de boabe etc,)": Strângeam *májărea* dă băligar GM/808; cf. a r i ó i[1] 4°...

– var. **májeră** s. f., pl. *májeri* AFLR/rar Gr.

MÁJERĂ v. **májăre**.

MAJÓN v. **magión**.

MAJÓR adj., pl. *majóri* AFLR/rar Ag; f. *majoáră* AMD, h. 138/rar Ag „matur"; cf. î m p l i n í t 1°.

MAJORITÁTE s. f. AMD, h. 138; AFLR/rar Db, Ot „majorat": Fată mare, adică ajungi la *majoritáte* AMD/817.

MAJÚN v. **magión**.

MAL s. n., pl. *máluri* 1° AO, h. 328; Pl. 48/Dj, prin Ot şi rar Tr; AMD, h. 541; GM/Tr, prin Bz şi rar Ag, Br, Cţ „deal, coastă": La mine e *mal* acia GM/734; **din a** ~ loc. adv. GM/rar Ph „de sus, din sus, dinspre deal": [Lupul] a trecut *dîn a mal*/709; **la** ~ loc. adv. GM/prin Ph şi rar Ag, Db „în sus, la deal": Vaca suia pă drum *la mal*/707. Ies *la mal* şi tulesc la vale/708; cf. v â r f 10°.

2° AO, h. 328/prin Dj; AMD, h. 541/rar Tr „râpă abruptă (de unde se scoate

pământ pentru tencuit)"; cf. c u r m ă t ú r ă 5°...; GO/rar Gj [p. ext.] „pământ clisos; lut": Îi *mal* așa cam ca huma și lunecă degetele pă el când îl uzi/939; cf. c r í v i n ă 2°...

3° AO, h. 336, 337/prin Vl și rar Dj; AMD, h. 547; AFLR/Ag și rar Tr, Gr „ridicătură de pământ; movilă": Băgam prășitoarea pân *málurile* alea și dărâmam AFLR/821; cf. b ă ș í c ă 3°...

4° AMD, h. 545/rar Ag „aluviune, viitură"; cf. a l i m á n...

5° ~ **de zăpádă** AO, h. 315; 328/Dj și rar Vl, Mh; AMD, h. 527/rar Db „troian (de zăpadă)"; cf. h a l ă[1] 2°...

6° cu val. adj., în ~ **de bou** AMD, h. 541/rar Ag; ~ **de grâu**/rar Tr „foarte mare, bine crescut": Boul lu cutare s-a-ngrășat, *e mal dă boụ*/766. Când e grâul mare, ce mai *mal dă grîụ, dă porumb*!/777.

7° în expr. **a da de** ~ AMD/rar Cț „a face, a da de rușine"; cf. p a n a r á m ă 2°.

MALÁ s. f., pl. *malắle, malắe* AMD, h. 702/rar Tr „scândură (mai mare decât drișca) pentru netezit pereții tencuiți, înainte de drișcuire"; cf. d r e p t á r 1°...

– var. **maalá** s. f., pl. *maalắle* AO, Pl. 139, 140/prin Dj și rar Ot, Tr; AMD, Pl. 701, 702/prin Gr și rar Ot, Tr; *maalắie* AMD/rar Ot; **maálă** s. f., pl. *maắle* AMD/rar Ot; **mahál** s. n., pl. *mahắle* /rar Ot; **mahalá** s. f., pl. *mahalắle* AO/Vl, Dj, prin Gj, Ot și rar Mh; AMD, h. 179; 701, 702/Ag, Db, Gr, prin Ph, Bz, Ot, Cl, Il și rar Vl, Br, If; *mahalắe* AMD, h. 701/rar Bz; **málă** s. f., pl. *mắle* AO/Dj și prin Mh, Ot; AMD, h. 179; 701, 702; GM/prin Br, Ot, Tr și rar Bz, Cl, Il, Cț; *mắle* AMD, h. 701/rar Bz; *mali*/rar Br.

MALÁC s. m., pl. *maláci* **1°** AMD, h. 262/Cț, prin Vn, Cl, Il, Tl și rar Br „bivol"; cf. b í v o l e...

2° art. *malácul* GM/rar Cl „numele jocului de copii «țurca»"; cf. c e l í c h e 1°...

– var. **1°** **málac** s. m., pl. *máláci* AO, Pl 59/rar Dj.

MALÁCĂ s. f., pl. *malắce* AMD, h. 262 MN/Il, Tl, Cț, prin Vn, Cl și rar Db, Br; *málắci*/rar Cț „bivoliță"; cf. b i o á r c ă...

MALAMÁȘCĂ s. f., pl. *malamắști* AO, Pl. 140/rar Mh „scândură (mai mare decât drișca) pentru netezit pereții tencuiți, înainte de drișcuire; malá"; cf. d r e p t á r 1°...

MALANGÍTĂ v. **menangítă**.

MÁLĂ v. **malá**.

MÁLDĂR s. n, pl. *máldăre* **1°** AO, h. 453/rar Ot; AMD, h. 330, 331/prin Db și rar Ag, Ph, Tr „grămadă de fân (cât se ia o dată în furcă); pală"; cf. b a s á m...

2° AO, h. 606, 607/Dj și rar Mh „snop din coceni de porumb".

3° AO, h. 711/rar Ot „mănunchi de cânepă"; cf. c h í t ă[1] 1°...

4° AO, h. 712/rar Mh; AMD, Pl. 103/rar Db, Tr, Tl, Cț „legătură, păpușă din fuioare (dărăcite și pieptănate)"; cf. b o c c e á 5°...

5° var. **máldur** s. n. și m., pl., *máldure* GD/rar Tl; *málduri* AFLR/rar Tl „snop de stuf".

MÁLDUR v. **máldăr 5°**.

MÁLEA s. f. art. AMD, h. 130/rar Tl „mama"; cf. c h í ț ă[2]...

MALORÍN s. n., pl. *maloríne* GM/rar Ag „topor mare; bardă"; cf. b á r d ă[2] 1°...

– var. **malorínă** s. f., pl. *maloríne* AMD, Pl. 2/rar Ph; **maralín** s. n., pl. *maralíne* GM/rar Vl.

MALORÍNĂ v. **malorín**.

MÁLTĂR s. n. AO, h. 193/rar Mh „mortar"; cf. c i ó r b ă 5°...

MAMÁIE s. f. **1°** AMD, h. 130, 131; GM; GD/Db, Gr, prin, Ph, Bz, Br, Tr, Cl, Il, Cț și rar Ag, Tl „bunică"; cf. b á b ă 1°...

2° AMD, h. 117; GM/prin Vn și rar Tr „mamă"; cf. c h í ț ă[2]...

– var. **1°** **máie** s. f. voc. AMD, h. 131/rar Cț; **mămáie** s. f. voc./rar Db, Ph, Gr, Cț.

MAMÁNE v. **mămắne 1°**.

MAMÁRE v. **mámă 1°**.

MÁMĂ s .f., pl. *máme* **1°** AO, h. 148; 155, 156/Gj și prin Mh; GM/rar Vn; ~ **bătrână** s. compus AO, h. 155, 156/prin

Vl, Mh și rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 130, 131; GM/rar Vl, Ag, Db, Vn, Ot, Tr, Gr, Cl; ~ **máre** s. compus AO/Vl, Dj, prin Gj, Mh, Ot și rar Tr; AMD; GM/Ag, Db, Ph, Bz, Ot, prin Vl, Vn, Tr, Gr, Il și rar Gl, If, Cl, Tl „bunică"; cf. b á b ă 1°...

2° var. **mámăi**, *mámo* s. f. voc. AMD, h. 117/rar Tl „mamă"; cf. c h í ț ă[2]...

3° AO, Pl. 14/rar Ot „termen de adresare pentru sora mamei sau a tatălui; mătușă"; cf. d á d ă 3°...

4° **mámă-náșă** s. compus AMD, h. 147/rar Il, Tl, Cț „nașă de botez"; cf. m o á ș ă 4°, n á n ă[1], n á ș ă 1°.

5° AO, Pl. 85/rar Dj; AMD, Pl. 100/rar Vl, Tr „matca stupului"; cf. b ó t c ă 2°...

6° AMD, Pl. 67–68/rar Tl, Cț „coardă de rod la vița-de-vie"; cf. c a p 17°...

7° var. **múmă** s. f., pl. *múme* GO/rar Gj „marcotă de viță-de-vie"; cf. m a r c o t á j, s p r í n g ă 4°.

8° var. **múmă** s. f., art. *múma plóii* s. compus GM; AFLR/prin Tr și rar Db, Ot „caloian"; cf. c a l o i e n í c ă...

9° var. **múmă** s. f., art. *múma plóii* AO, h. 553/rar Vl „salamandră"; cf. c a r a c a t i c i o á r ă...

10° var. **múmă** s. f. GM/prin Tr „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

11° var. **múmă** s. f. AMD, Pl. 82/rar Tr „reziduu care se depune pe fundul butoiului cu vin; drojdie"; cf. b o r o g h í n ă 3°...

12° var. **múmă** s. f., art. *múma pădúrii* s. compus GM/rar Db „numele unei boli de copii; colici" [?]: Și de *múma pădúrii* țipau copiii toată noaptea/818; cf. c u i[2] 6°...

– var. **mabătrână** s. f., voc. *mabătráno* 1° AMD, h. 130/rar Cț; **mamáre** s. f., art. *mamárea*, voc. *mamáre* 1° AMD, h. 130, 131; GM/Ph, Tr, Gr, prin Ot, Cl, Tl și rar Db, Bz, Il, Cț; pl. *mamări* AMD, h. 130/rar Tl și voc. *mamáreo* AMD, h. 131; GM/rar Gr; **múmă** s. f., pl. *múme* 1° AO, h. 155, 156/prin Dj, Ot și rar Tr; AMD, h. 130, 131/rar Ot, Tr; 2° AO, h. 148; 150; Pl. 13; 21; TDO; AFLR/Gj, Mh, Dj și prin Vl, Ot; AMD, h. 117 MN; TDM I; AFLR/rar Vl, Ag, Ot, Tr, Gr; ~ **bătrână** s. compus 1° AO, h. 155, 156/rar Ot.

MÁMĂI v. **mámă 2°**.

MÁMCĂ s. f., pl. *mamci* AMD, h. 146/rar Tl „doică"; cf. d á i n ă...

– var. **máncă** s. f. AMD, h. 146/rar Vn.

MAMEÁ s. f., pl. *maméle* AMD, h. 61 MN/rar Cț „mamelă, țâță"; cf. ț â ț ă 1°.

MAMELÍTĂ s. f. **1°** AMD, Pl. 146/rar Ag „boală contagioasă la oi, care se manifestă prin inflamarea ugerului; răsfug"; cf. b o b o ș e á l ă...

2° var. **mamítă** s. f., pl. *mamíte* AMD, h. 51/rar Br „amigdală"; cf. a m i g d a l í t ă...

– var. **1°** **mamítă** s. f. AMD, Pl. 146/prin Ot și rar Tr.

MAMÍCĂ s. f. **1°** AO, Pl. 13; TDO/prin Mh și rar Gj, Tr; AMD, h. 117; GM; TDM II; AFLR/prin Gr, Tl și rar Db, Ph, Bz, Br, Tr, Il; voc. *mămícule* AMD, h. 117/rar Db. „mamă"; cf. c h í ț ă[2]...

2° var. **mícă** s. f. AMD, h. 117; 165 MN; GM/rar Vl, Ag, Db, Ph, Il dim. de la *mamă*; cf. m a m u ș o á r ă, m ă í ț ă 2°, m ă m ă í c ă 3°, m ă m i c ú ț ă, m ă m í ț ă, m ă m ă ț í c ă, m ă m ú c ă.

MAMICÍ vb. IV tranz. GM/rar Gr „a se adresa cu «mamică»": Eu te *mamîcésc* și tu te faci a dracului?/833.

MAMÍTĂ v. **mamelítă 1°, 2°**.

MAMÍȚĂ v. **mămíță**.

MAMIȚÍCĂ v. **mămițícă**.

MAMÓINIȚĂ (4 sil) s. f., pl. *mamóinițe* AMD, h. 619/rar Ot „sperietoare pentru păsări; momâie"; cf. c h i p[1] 5°...

MAMÓRNIȚĂ s. f. GM/rar Bz, Il „soi de viță-de-vie".

MAMUDEÁ s. f., pl. *mamudéle* **1°** AO, h. 43/rar Dj, Ot; AMD, h. 26; GM/prin Tr și rar Db, Gr „monedă (turcească) de aur, folosită, de obicei, ca cercel": *Mamudéle*, [cercei] din ăia dă aur, așa împărătești AMD/825; cf. i c u ș á r...

2° AMD, h. 301/rar Tr „bărbie (la găină)"; cf. a l b i ş o á r ă 3°...

– var. 1° **manudeá** s. f., pl. *manudéle* AFLR/rar Ag.

MAMÚIE v. **momâie 4°**.

MAMÚR adj., pl. *mamúri* AO, h. 176/ rar Dj „mahmur (după beție)".

MAMURÍU adj., f. *mamurie* GM/rar Tr „amețit de oboseală, foarte obosit": M-am chinuit eu pă lângă el, ajunsesem *mamurí*-așa pă lângă el, două săptămâni/782; cf. c ă r ă ú i 2°...

MAMUŞOÁRĂ s. f. AFLR/rar Br dim. de la *mamă*: Eu șase [copii] am născut, uite așa, *mamuşoáră*!/749; cf. m a m í c ă 2°...

MANATÍZE s. f. pl. AMD, h. 477/rar Gr „dantele înguste (la poalele cămășii)"; cf. p á m b l i c ă 2°.

– var. **minatíză** s. f. AMD, h. 477/rar Cl.

MANAVEÁ s. f., pl. *manavéle* AMD, h. 666/rar Tr „țepușă la sanie"; cf. d r u g 7°...

MÁNCĂ v. **mámcă**.

MANDROÁNE s. pl. GM/rar Ph „preșuri (cu urzeală din cânepă și bătătură din cârpe)"; cf. f o í ţ ă 4°...

MANEÁ[1] v. **manélă**[1] **3°–5°**.

MANEÁ[2] s. f. art. GM/rar Tr „numele unui dans popular".

MANECHÍN s. m., pl. *manechíni* AO, h. 616/rar Vl, Mh; AMD, h. 619/rar Ot „sperietoare pentru păsări; momâie"; cf. c h i p[1] 5°...

– var. **manichín** s. n., pl. *manichíne* AO, h. 616/rar Mh; **manochín** s. m. și n., pl. *manochíni* AMD, h. 619/prin Ag și rar Tr, Il; *manochínuri*/rar Vl; **marochín** s. m., pl. *marochíni*/rar Ph; **mănuchín** s. m., pl. *mănuchíni* AO/rar Mh.

MANÉJ s. n. GM/rar Vl „manivelă"; cf. c o á c ă[1] 4°...

MANÉLĂ[1] s. f., pl. *manéle* **1°** AO, h. 667/rar Ot; GD/rar Tl „chitonag"; cf. a r á c 1°...

2° AMD, h. 182/rar Vn; *manéli*/rar Tl „zăvor (de lemn)"; cf. c ă t ú ş ă 3°...

3° var. **maneá** s. f., pl. *manéle* AMD, h. 666/rar Tr „țepușă la sanie"; cf. d r u g 7°...

4° var. **maneá** s. f. AMD, h. 662/prin Tr „fiecare dintre parii puși de-a latul peste loitre, pentru a mări capacitatea căruței"; cf. c ó r c i e 2°...

5° var. **maneá** s. f. AMD, h. 702/rar Tr „scândură (mai mare decât drișca) folosită la netezirea pereților după tencuire; mala"; cf. d r e p t á r 1°...

6° AFLR/rar Ph „manivelă"; cf. c o á c ă[1] 4°...

– var. **manílă** s. f. 6° GM/rar Ph.

MANÉLĂ[2] s. f., pl. *manéli* AMD, h. 274/ rar Cț „frânghie din care se face biciul; manilă".

MANGEALĂC s. n. AFLR/rar Dj „mustuitor": [Strugurele] îl zdrobește cu un *mangălíc* așa, un știrc îi spune/982; cf. b ă t ă i ú ş 3°...

MANGÉTURI s. pl. GM/rar Il „părțile răsfrânte, manșete la carâmbii de dimie": Peste ciorapi trecea și niște turuieci pân-aici ișea, tot dă lână. Mamă, și le făcea niște *mangéturí* p-aicea, cu găurele!/846.

MANICHÍN v. **manechín**.

MANICULÁ vb. I tranz. AFLR/rar Tr „a manipula, a mânui, a manevra".

MANICULÁRE s. f. AMD/rar Db „frecționare", cf. f r é p ţ i e...

MANÍLĂ v. **manélă**[1] **6°**.

MÁNILĂ s. f. AFLR/rar Br „namilă": Când am închis eu ușa, odată a venit o *mánilă* așa peste ușă/738; cf. j e p[2]...

MANOCHÍN v. **manechín**.

MANTÁ s. f., pl. *mantăi* AO, h. 292/ rar Dj; AMD, h. 482, 483/prin Ph și rar Tl „haină lungă și groasă (din postav sau din piei de oaie)"; cf. c a p l a m á...

– var. **măntá** s. f., pl. *măntále, măntăle* AO, h. 292/rar Mh; *măntăli, măntăi* AFLR/ rar Tl.

MANUDEÁ v. **mamudeá 1°**.

MAOÁRCĂ v. **mahoárcă**.

MAÓRCĂ v. **mahoárcă**.

MARALÍN v. **malorín**.

MARÁMĂ s. f. **1°** pl. *marămi* AO, h. 302/rar Mh; AMD, h. 493/rar Ot „basma (de obicei din material gros sau din mătase grea)"; cf. b a s m á 2°...

2° pl. *maráme* AMD, h. 486/rar Ot, Tr; *mărămi*/rar Vl, Ag, Ot, Tr „batistă"; cf. b a s m á 4°...

– var. **mahrámă** s. f., pl. *măhráme* 2° AMD, h. 486/rar Ot; **mărámă** s. f., pl. *mărămi* 1° AO, h. 302/rar Dj.

MÁRĂ v. **măr**[1] **2°**.

MARCÁ vb. I **1°** GM/rar Il „a semăna cu mărcătoarea".

2° var. [?], refl. pas. ind. prez 3 sg. **se marceázã** AFLR/rar Bz, Il „a se aplica un semn distinctiv (pe copacii din parchet)".

MARCEÁZĂ v. **marcá 2°**.

MARCHIDÁN s. m., pl. *marchidáni* AMD, h. 537; AFLR/rar Br, Cț „negustor (ambulant) de mărunțișuri"; cf. c o r o p c á r...

MARCHÍZI s .f. pl. AO, h. 190/ rar Dj „marchize, pridvoruri"; cf. f á ţ ă 2°...

MARCOTÁ vb. I refl. pas. AMD, Pl. 66–67/rar Cț [d. vița-de-vie] „a se înmulți prin marcotaj".

MARCOTÁJ s. m., pl. *marcotáji* AMD, Pl. 66–67/rar Cț „marcotă"; cf. m á m ă 7°...

– var. **marcotáș** s. m. AMD, Pl. 66–67/rar Tl.

MARCOTÁȘ v. **marcotáj**.

MARDÁ s. f. colect. **1°** TDO; AFLR/ prin Gj; AMD; AFLR/rar Ag „impurități, reziduuri la prepararea săpunului": Rămâne *mardáua* aia, leșie de săpun, murdărie groasă, care-i limpede-i leșie și ce rămâne acolo îi *mardá* AFLR/912; cf. b o r o g h í n ă 4°...

2° TDO/rar Gj; AMD, Pl. 97/rar Ag, Cl „impurități rămase pe fundul vasului după topirea fagurilor": *Mardáua* să așază-n fund și ceara să saltă sus TDO/912.

3° TDO, h. 377; Pl. 82/prin Ag „drojdie rămasă pe fundul vasului după limpezirea vinului"; cf. b o r o g h í n ă 3°...

4° AO, h. 789/prin Vl; AMD, Pl. 147/ rar Ot „depunere din zer, pe fundul vasului în care se fierbe urda"; cf. a f u m ă t ú r ă...

5° pl. *mardále* AO, h. 622/rar Vl; AMD, h. 624/rar Vl, Ag „impurități (nisip, boabe seci, semințe de buruieni) rămase la cernutul boabelor de cereale"; cf. b ă d ă d ă n i i 2°...

6° AO, Pl. 133/rar Vl „nisipul (amestecat cu grăunțe și făină) care iese dintre pietrele morii după ferecare"; cf. f e r e c ă t ú r ă 3°...

7° AO, h. 794; GO/rar Vl; AMD, Pl. 150–151/rar Ag „lână de calitate inferioară, rămasă după dărăcit"; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

8° TDO/rar Vl „câlți"; cf. b u c i...

9° AO, h. 709/rar Vl; AMD, Pl. 102/ rar Ag „fire de cânepă rămase nedezvoltate, pipernicite"; cf. b o d í n i...

10° AMD, h. 609/rar Ag „știuleți nedezvoltați, piperniciți"; cf. b á b ă 10°...

11° var. **mardáf** s. n. GO/rar Mh „resturi de grăsime, folosite la prepararea săpunului"; cf. c u r ă t ú r ă 2°...

– var. **mardáf** s. n. colect. 1° GO/rar Mh; 2° AO, Pl. 717/rar Mh; 3° AO, Pl. 84/rar Mh; **mardát** s. n. colect. 1° GO/rar Mh; **mărdá** s. f. colect. 1° TDO; AFLR/rar Vl, Gj; 10° AMD, h. 631/rar Ag.

MARDÁF v. **mardá 1°–3°, 11°**.

MARDARÁCURI s. n. pl. GM/rar Ag „resturi alimentare nefolositoare": Săpunu, mamă, adunăm toate *mardarácurle* de la porc/677; cf. c u r ă t ú r ă 2°...

MARDÁT v. **mardá 1°**.

MÁRE adj., pl. *mari* TDM II/rar Bz [fig., d. bani] „cu valoare; valoros": Acolo un leu, doi, câți se făcea atunci, că era leii *mari*/740.

MARGHIOÁLĂ s. f., pl. *marghioále* AMD, h. 702/rar Vn „scândură, unealtă (mai mare decât drișca) folosită la netezirea pereților după tencuire; mală"; cf. d r e p t á r 1°...

MÁRGINĂ s. f., pl. *márgini* **1°** AO, h. 286; Pl. 127; TDO/prin Vl, Mh și rar

Gj, Ot; GM/prin Ag, Ph, Vn şi rar Vl, Db, Bz, Tr, Cl; *mărgini* AO/prin Vl şi rar Mh; AMD, Pl. 10/rar Tl „margine": Ieşea la *márnea* satului AFLR/748.

2° art. **vâj-márgina** loc. adv. AFLR/ rar Tl „înspre stânga; hăisa": Era tot *vîj-márgina*, tot fugea, încolo, se retrăgea, ştii, de mine, se păzea, că zicea să nu-i dau vuna/875.

– var. 1° **márnă** s. f. AFLR/rar Cţ; **márne** s. f., pl. *mărni* AMD, h. 401; 475; 540; 634; GM; AFLR/Cl, Il, prin Bz, Br, Cţ şi rar Ph, If, Gr, Tl.

MARINÁTĂ s. f./adj., pl. *marináte* AMD, Pl. 160–161/rar Ph „numele unei rase de oi".

MARIOÁRA s. f. art. GM/rar Db „numele unui dans popular".

MARIŢÍCA s. f. art. GM/rar Db „numele unui dans popular, în care partenerii se prind câte trei: două fete şi, la mijloc, un băiat".

MÁRMORĂ v. **mármură**.

MÁRMURĂ s. f. AO, h. 231; GO/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 218; GM/prin Db, Gr şi rar Ag, Ph, Ot, Tr; GD/rar Cţ „porţelan"; cf. o s 13°.

– var. **mármoră** s. f. GO/rar Vl; **mármure** s. f. AO, h. 231/rar Dj.

MÁRMURE v. **mármură**.

MARMURIÉR s. m. GD/rar Tl „cioplitor în marmură".

MÁRNĂ v. **márgină 1°**.

MÁRNE v. **márgină 1°**.

MÁRNIC adj., f. *márnică* GM/rar Ag „încrezut, fudul"; cf. f ă l n i c ó s...

MAROCHÍN v. **manechín**.

MARSEÁRA v. **marţiseára**.

MÁRTA v. **mártie**.

MARTÁC s. m., pl. *martáci* **1°** AMD, h. 190; TDM III; AFLR/Cl, prin Cţ şi rar Br, Gr, Il, Tl; *mărtáci* TDM III; AFLR/rar Br, Gr „căprior la casă"; cf. c o r n 9°...

2° AMD, Pl. 62/rar Cţ „carâmb la loiţră"; cf. c a r â m b 2°...

3° AMD, Pl. 66–67/rar Il „butaş (la viţa-de-vie)"; cf. b ă ţ 1°...

4° var. **mertéc** s. m., pl. *mertéci* GD/ rar Tl „grindă la casă"; cf. c u r m e z i ş[2] 1°...

5° var. **mârtác** s m., pl. *mârtáci* AO, h. 626/rar Gj, Mh „p ă u z ă pe căpiţă"; cf. a j u t ó r 9°...

6° var. **mertéţi** s. pl. GD/rar Tl „leaţuri (pe care se întinde tutunul la uscat)": La tejghele erau pari bătuţi, puse *mertéţi* drepţi pă capu parilor/873; cf. b a s c h í e 2°...

7° var. **mărtác** s. m., pl. *mărtáci* AMD, Pl. 138/rar Vl „lemn curbat de care se atârnă căldarea la foc; cujbă"; cf. c ă l d ă r á r...

8° var. **mârtác** s. m., pl. *mârtáci* AMD, Pl. 139/rar Vl „sărciner (pe care se pun oalele la uscat)"; cf. a g ă ţ ă t o á r e 2°...

9° var. **mertéc** s. m., pl. *mertéci* AMD, h. 212/rar Tl „treaptă la scara (de lemn) la casă"; cf. s c ă r u l í ţ ă, t r e á p t ă[2] 2°.

10° var. **mertíc** s. n. AMD, Pl. 166/rar Ag „fiecare dintre cele două scânduri groase, crestate pe margine, în care sunt prinse capetele de sus şi cele de jos ale şiştorilor la moară"; cf. o b á d ă 7°, p ă r p ă r í ţ ă 3°, t â r c ó l 5°, t i g á i e 4°, v ă l ú g 7°.

11° var. **mârtác** s. m., pl. *mârtáci* AO, h. 298/rar Dj „încreştitură la opincă"; cf. d e d i ţ é i 1°...

– var. **mârtác** s. m., pl. *mârtáci* 1° AO, Pl. 26; TDO/rar Ot, Tr; **mertéc** s. m., pl. *mertéci* 1° AMD, h. 190/rar Tl; 2° AMD, Pl. 62/rar Tl.

MÁRTE[1] s. f. AFLR/rar Tr „adâncitură în albia unei ape, unde se adună peştele"; cf. s p ă l ă c i t ú r ă.

MÁRTE[2] v. **mártie**.

MÁRTIE (2 sil.) s. m. TDO/rar Dj; AMD, h. 507; GM/Ph, Bz, prin Db, Vn, Gr şi rar Vl, Ag, Br, Ot, Tr, If, Cl, Il, Tl „numele lunii martie"; cf. c a p 20°...

– var. **márta** s. f. art. AO, Pl. 42/rar Dj; AMD, h. 507/rar Tl; **márte** s. m. AO/ Mh, Dj, prin Ot şi rar Gj; AMD; GM/Ag, Db, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Vn, Bz, Br, Gr şi rar Vl, Ph, Gl, If.

MARTONÁ vb. I tranz. AMD, h. 406/rar Vl „a despăduri, a defrişa"; cf. c u r á[1] 5°...

MARTÓR v. **mártore 2°**.

MÁRTORE s. m., pl. *mártori* **1°** AO, Pl. 55/prin Gj şi rar Vl, Dj „martor".

2° var. **mártor** s. m. GO/rar Vl „pantă pardosită cu lemne, pe care alunecă buştenii la vale"; cf. c u ş c á i e...

– var. 1° **márture** s. m., pl. *márturi* AMD, h. 153 MN/rar Db, Vn.

MÁRTURE v. **mártore 1°**.

MARŢÉRE v. **marţiseára**.

MARŢISEÁRA s. GD; AFLR/ prin Cţ şi rar Tl; pl. art. *marţisérile* AFLR/rar Cţ „fiinţă supranaturală răufăcătoare, despre care se crede că umblă în noaptea de marţi spre miercuri pentru a pedepsi femeile găsite lucrând"; cf. m a r ţ i s e r o á i c a.

– var. **marseára** s. ; **marţére** s. GD/rar Cţ; **merséi** s. m. GM/rar Gl.

MARŢISEROÁICA s. f. art. GD/rar Cţ „fiinţă imaginară, răufăcătoare, despre care se crede că umblă în noaptea de marţi spre miercuri pentru a pedepsi femeile găsite lucrând"; cf. m a r ţ i s e á r a.

MARŢOLÍ vb. IV refl. GO/rar Dj „a se astupa (cu câlţi) găurile unei bărci; a se călăfătui".

MASÁI s. n. AO, h. 241/rar Mh „faţă de masă"; cf. a ş t e n ú t 4°...

MÁSĂ s. f., pl. *mése* **1°** AO, h. 225/rar Tr; AMD, h. 212/rar Ot, Tr „scândură lată, fixată pe ţăruşi de-a lungul unui perete, folosită ca laviţă"; cf. b á n c ă 2°...

2° art. **másа máre** AFLR/rar Tl „petrecere luni după nuntă, când, de obicei, se stânge darul"; cf. b o r ş 1°...; art., în **a se strigá másа** AFLR/rar Cl „a se anunţa cât a dăruit fiecare nuntaş";

3° AO, h. 241; GO; TDO/Mh, prin Gj, Dj şi rar Vl; AMD, h. 225; GM/Ag, Ot, Tr, prin Db şi rar Ph, Gr „faţă de masă": [Turtele] le aşază pe-o măsuţă cu *másă* albă pe masă şi-aduce şi moaşa un scaun TDO/953; cf. a ş t e r n ú t 4°...

4° GO/rar Gj „bucată lungă de ţesătură": La groapă îl sloboade [pe mort] cu *mése* de pânză făcute de femei, de doi metri jumate bucata/915; cf. c h i n d e á u ă 2°...

5° GO; AFLR/prin Vl; AMD, h. 678; 682/rar Cl, Il, Cţ „bucată de pânză rară (sau tifon) în care se pune caşul la scurs": Puneam laptele într-o tejghea şi-acolo-l tăiam cu cuţitu şi îl strângeam în *másа* de caş GO/902; cf. b e r b e n í ţ ă 5°...

6° AMD, h. 203; GM/rar Vn, Br, Il „ghizd"; cf. c ă ş í ţ ă[2] 7°...

7° AMD, Pl. 143/rar Ot, Tr, Cl, Cţ „un fel de cutie paralelipipedică în care se pune la sărat caşul pentru telemea"; cf. t e j g h e á 1°, t e l e m e á 1°, u l ú c[1] 1°.

8° art. **másа plúgului** AO, h. 642/rar Dj, Ot; AMD, h. 644; GM/rar Ag, Db, Ph, Ot, Gr, Il, Tl „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

9° art. **másа plúgului** AMD, h. 643/rar Ot „trupiţă"; cf. b â r s ă 1°...

10° art. **másа plúgului** AMD, Pl. 58–59/rar Ph „potâng"; cf. b e l c i ú g 2°...

11° AO, h. 646/rar Mh; AMD, Pl. 57–58/rar If „cotigă pe care se transportă plugul"; cf. c ă p ă ţ â i e...

12° AO, Pl. 137/rar Dj „tăiş la bardă, topor"; cf. b á r b u r 1°...

13° GD/rar Cţ „copcă mare prin care se scoate năvodul la pescuitul sub gheaţă"; cf. s ó m n ă 1°.

14° GM/rar Db, Tr „numele unui joc de copii".

15° GM/rar Ag „bucată de lemn care serveşte drept ţintă la jocul de copii s c l i m p u ş u l".

16° cu val. adj. AMD, h. 81 MN; GM; AFLR/rar Vl, Db, Tr, Cl, Il [d. un teren grăpat] „neted, omogen": După baronat rămânea locu *másă* AFLR/853.

17° art. **másа ielelor** AFLR/rar Gr „locul circular unde joacă ielele".

MASCARÁLE s. f. pl. GM/rar Cl „oameni mascaţi caraghios"; cf. b e r e z ó i 1°...

MÁSCĂ s. f. **1°** pl. **măsci** AMD, Pl. 99/Bz, Br, Tr, prin Cț și rar Gl, Gr, Tl „măști".

2° art. *másca* GM/rar Br „numele unui joc de copii: un partener aruncă mingea, altul o lovește cu un băț, iar ceilalți încearcă s-o prindă".

MÁSLINA s. f. art. AMD; GD/rar Tl, Cț „perioada de două săptămâni dinainte de Lăsatul Secului de Paști".

MASLÍNĂ v. **măslină 2°**.

MASTÉLĂ s. f. GD; AFLR/prin Tl „vas (din doage sau din metal) în care curge țuica la cazan"; cf. b á r c ă 2° ...

– var. **maștélă** s. f. GD/rar Tl.

MASTÍCĂ s. f. GM/rar Br „amestec de seu cu smoală și cenușă, cu care se unge altoiul".

MAȘ v. **mașă 2°**.

MAȘÁ s. f., pl. *mașéle* **1°** AMD, h. 209/rar Cț „vătrai"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

2° var. **maș** s. n., pl. *méșe*, ~ *de ghivént* AMD, Pl. 180/rar Tr „filieră de șurub"; cf. f i l i é r i[1] 1°...

MAȘINÁT adj., f. *mașinátă* **1°** AO, h. 13/rar Ot; AMD, h. 10/rar Ot, Gr [d. păr] „ondulat artificial (cu mașina); coafat"; cf. î n c o f á t.

2° GO/rar Vl [d. lână] „prelucrată cu mașina; dărăcită mecanic".

MAȘÍNĂ s. f. **1°** GM/rar Cl; pl. *mașíne* AMD, h. 206/rar Br „sobă cu plită"; cf. p l í t ă.

2° var. **mașíne** s. f. GM/rar Db „batoză"; cf. b a t ó z ă 2°...

MAȘINĂRÍE s. f., pl. *mașinării* GM/rar Vl, Ag, Ot, Tr, Il „mulțime de mașini".

MAȘÍNE v. **mașínă 2°**.

MAȘINÍCĂ s. f. GM/rar Bz, Il dim. de la m a ș i n ă 1°.

MAȘINÍSTRU s. m. AFLR/rar Gr „mașinist".

MÁȘTE v. **máșter**.

MAȘTÉLĂ v. **mastélă**.

MÁȘTER adj., **tátă** ~ AO, h. 149/prin Gj „tată vitreg"; cf. d ó i l e a 1°...; f. *másteră*, **mámă** ~ AO, h. 150/rar Vl, Gj; **múmă** ~/rar Gj „mamă vitregă"; cf. d o á g ă 6°...

– var. **máște** adj. invar., *tátă* ~ AO, h. 150/prin Mh; *mámă* ~ AO/prin Mh; *múmă* ~/rar Mh; **máștimă** adj. f., *mámă* ~ AO/rar Mh; AMD, h. 117/rar Vl; **máștină** adj. f., *mámă* ~ AO/rar Mh.

MÁȘTIMĂ v. **máșter**.

MÁȘTINĂ v. **máșter**.

MÁTCĂ[1] s. f. **1°** AO, Pl. 116/rar Gj „alveolă în care stă regina stupului"; cf. c á s ă 9°...

2° AMD, h. 144/rar Ph, Vn „placentă (la femeie)": Casa copilului, zis *mátca*/ 719; cf. a p ș o á r ă...

MÁTCĂ[2] v. **mâtcă 1°**.

MATERIÁL s. n. AO, h. 141/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, h. 109/rar Ag, Db, Ph, Vn, Br, Ot, Tr, Cl, Tl, Cț „puroi": Puroi, *materiálu* din el [= furuncul], zis coptură AMD/895; cf. c u p t ú r ă...

MATÉRIE s. f. AO, h. 141/Mh, Dj, prin Vl și rar Gj; AMD, h. 109; AFLR/Db, prin Ot, Tr, Il, Cț și rar Vl, Ag, Ph, Bz, If, Tl „puroi": Când a murit, numa c-un ochi era, unu i-l scosese că prinsese *matérie* și-l durea AFLR/892; cf. c u p t ú r ă...

– var. **materíe** s. f. AO, h. 141/rar Dj.

MATERÍE v. **matérie**.

MATERNITÁTE s. f., pl. *maternități*, ~ *(de porci)* AFLR/rar Cț „creșcătorie (de porci)": Aicea am făcut construcții, grajduri, magazii, puiernițe, *maternități de porc*, îngrășătorii, saivane/892; cf. p u r c ă r í e.

MÁTINĂ v. **máchină 1°**.

MATINÍU s. n., pl. *matiníe* GM/rar Gr „bluză cu talia foarte sus și cu bască largă, purtată odinioară"; cf. c a m i z ó n.

MÁTIȚĂ s. f. TDO/rar Ot „parte a năvodului, de forma unui sac, unde se strâng peștii"; cf. m a t n e á, s â n 1°, t ó l b ă 3°.

MATNEÁ s. f. GD/rar Tl „parte a năvodului, ca un sac, unde se strâng peștii"; cf. m á t i ț ă...

MATOLÍ vb. IV refl. AMD, h. 156; GM/rar Db „a se ameți de băutură; a se chercheli"; cf. a b ț i g u í...

MATORÍ v. **maturí**.

MATRADOÁRE s. pl. GM/rar Cl „combine de treierat".

MATRAFÓX s. AMD/rar Tl „spirt medicinal (pe care obișnuiesc să-l bea lipovenii)".

MATRÍCE v. **mătríce**[2] **3°**.

MATRICOLÁ vb. I tranz. AO, Pl. 62; 122/rar Gj, Mh „a înscrie oile la cioban; a înmatricula".

MATÚL adj., pl. *matúli* AMD, h. 156/rar If „amețit de băutură; cherchelit"; cf. a b ț i g u í t...

MATÚLĂ s. f. GD/rar Tl „năvod"; cf. n ă v ó d 2°.

– var. **mătúlă** s. f. GD/rar Tl.

MATURÁ v. **maturí**.

MATURÍ vb. IV refl. AMD, h. 51; GM/rar Br, Tr, Il [d. oameni, animale și plante] „a se maturiza; a crește": Mielu, când îl tai, are și el un cheag, când îi crud el, dacă *să maturéște*, nu mai are GM/753. *M-am maturát* eu GM/848.

– var. **matorí** vb. IV intranz. GM; TDM III/rar Tr, Il; **maturá** vb. I refl. GM/rar Ph, Il.

MAȚ s. n., pl. *máțe* **1°** GO; TDO/Gj, Dj, prin Mh și rar Vl, Ot; GM/rar Ag, Tr; pl. ~ **fiérte** GO/rar Mh; pl. ~ **groáse** AFLR/rar Gj; ~ **umplút** GO/rar Mh; GM/rar Ag „caltaboș"; cf. b o ș o m é t e...

2° TDO/rar Dj „cârnat": Noi, noi *máță* le-am zâs. Da unii le zâc cârnați, trandafiri/971; cf. c a r t a b ó ș 5°...

3° ~ **înfundát** GM; AFLR/rar Bz, Tr, Gr; ~ **orb** GM/rar Ph; art. **mățul ăl strâmbát** GM/rar Cl „cecul porcului"; cf. b á b ă 9°...

4° ~ **larg** AO, h. 86/rar Mh [la om] „esofag"; cf. b e r e g á t ă 1°...

5° ~ **gros** AO, Pl. 43/rar Dj [fig.] „numele lunii decembrie"; cf. d e c é m b r i e...

6° GD/rar Tl [la pl.] „sforile năvodului".

7° pl. *máțuri* AMD/rar Cț „șiret din piele cu care este cusută mingea de fotbal".

MAȚÓL s. m., pl. *mațóli* **1°** AMD, h. 200; TDM II; AFLR/rar Vn „stâlp"; cf. a m n á r 5°...

2° var. **mațón** s. m., pl. *mațóni* AMD, h. 192/rar Gr „leaț"; cf. b a s c h í e 2°...

MAȚÓN v. **mațól 2°**.

MÁUL s. n. art., în expr. **a luá** ~ (*cuiva*) GM/rar Tr; AFLR/rar Cț „a zăpăci, a năuci; a lăsa fără puteri": Aproape să spui că nu mai puteam să mai merg și nu mai știam ce să mai fac așa, *îm luáse máțu* dă tot GM/796.

MÁUR s. m., **cap de** ~ AMD, h. 267/rar Cț „(cal murg) cu capul roșcat".

MAVRODINEÁN s. m., pl. *mavrodinéni* AMD/804 „locuitor din comuna Mavrodin".

MAZÁLĂ s. f., pl. *mazále* GM/rar Vl „grămadă (dezordonată)"; cf. c l ă d ă r í e 1°...

MAZÚRCĂ s. f., pl. *mazúrci* GD/rar Tl „șir de ciucuri din mărgele cu care erau împodobite basmalele".

MĂCĂR, ~ ... ~ conjuncț. corelativă GM/rar Ag „fie... fie, sau... sau": Lua rufa d-icea d-o... dă guler, *măcăr* cămașă *măcăr* ie/680.

MĂCĂRÁU s. n., pl. *măcăráie* **1°** AO, Pl. 27; GO/rar Dj „contragreutate la cumpăna fântânii"; cf. c o i n á c[1] 1°...

2° AMD, h. 251/rar Db „cruce la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

MĂCĂZUÍ vb. IV intranz. AMD, h. 187; 190; GD/rar Tl „a pune lemnăria (cosoroabele, căpriorii) la acoperișul casei"; cf. u r z í 6°.

MĂCEÁȘĂ s. f. ~ **de ardéi** AMD, h. 342/rar Vn, Bz „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

MĂCENÍCI v. **măciníci**.

MĂCEȘÁN s. m., pl. *măceșéni* AO/981 „locuitor din comuna Măceșu".

MĂCEȘÁR s. m., pl. *măceșári* AMD, h. 423/Tr și rar Gr „măceș"; cf. c â r c i u m á r...

MĂCINÁ vb. I tranz. GD/rar Tl „a toca (carnea) cu mașina"; cf. t ă i á 3°.

MĂCINÍC s. n. AMD, Pl. 168/rar Ph „măciniş"; cf. m ă c i n ú ş.

MĂCINÍCI s. m. pl. AMD, Pl. 98; TDM II; AFLR/rar Db, Bz, Gr, Cţ „mucenici (sărbătoarea şi mâncarea pregătită, cu nuci şi covrigi, cu această ocazie)": Hai maică, să-i retezăm [fagurii], le punem mierea la *măcinîc* AMD/700; cf. b r a d ó c...

– var. **măceníci** s. m. pl. AMD, Pl. 98/rar Vn.

MĂCINÚŞ s. n., pl. *măcinúşuri* AMD, Pl. 168/rar Bz „măciniş"; cf. m ă c i n í c.

MĂCIOÁLFĂ (3 sil.) s. f., pl. *măcioálfe* GO/rar Gj „rămurică, crenguţă"; cf. c o r n 8°...

MĂCÍŞ s. m., pl. *măcíşi* AMD, h. 423/rar Cl, Tl, Cţ „măceş"; cf. c â r c i u m á r...

MĂCIÚCĂ s. f., pl. *măciúci* 1° AMD, Pl. 7–8/rar Ag „gămălie (la ac)"; cf. b u m b 1°...

2° AMD, h. 415/rar Bz, Tr „con de brad"; cf. c a s t r a v é t e 1°...

3° GM/rar Ag „pai (cu spic) cu care se trage la sorţi, în jocurile de copii".

4° AMD, h. 188/rar Db „creastă, coamă la acoperişul casei"; cf. c ă c i ú l ă 4°...

5° AMD, Pl. 183/rar Ag „străgălie"; cf. b e l c i ú g 1°...

6° var. **macioácă** s. f. GM/rar Ot „bâtă mare, îngroşată la un capăt"; cf. b â t ó c...

MĂCIUCEÁN (3 sil.) s. m., pl. *măciucéni* AO/926 „locuitor din comuna Măciuca".

MĂCIUCHÍŢĂ s. f. 1° TDM I/rar Ot dim. de la *măciucă*; cf. m ă c i u c í c ă.

2° AMD, Pl. 7–8/rar Bz dim. de la m ă c i u c ă 1°.

MĂCIUCÍCĂ s. f., pl. *măciucéle* AMD/rar Tl dim. de la *măciucă*; cf. m ă c i u c h í ţ ă 1°.

MĂCIULÍE s. f., pl. *măciulíi* AMD, h. 415/rar Ph „con de brad"; cf. c a s t r a v é t e 1°...

MĂCIÚŞ (2 sil.), pl. *măciúşi* AMD, h. 423/rar Tl, Cţ „măceş"; cf. c â r c i u m á r...

MĂCREÁŢĂ v. **mătreáţă 2°**.

MĂCRÍŞ s. m., pl. *măcríşi* AMD/rar Cţ „agriş".

MĂCRITÚRI s. f. pl. GO/rar Dj „carne macră prăjită, conservată în untură"; cf. c ă r n o t í e 2°...

MĂCTÁ s. f., pl. *măctăli* GD/rar Tl „scul de fire"; cf. b u ş 3°...

MĂDRĂGÁNE s. pl. AMD/rar Tr „bucăţi de lemn nefinisate": În loc de suvelniţă avem nişte *mădrăgáne*, lemne groase/799; cf. m e s t e c á n e.

MĂDÚĂ v. **mădúvă 1°**.

MĂDÚFĂ v. **mădúvă 1°**.

MĂDÚGĂ v. **mădúvă 1°**.

MĂDÚHĂ v. **mădúvă 1°**.

MĂDÚVĂ s. f. 1° AO, h. 90/crt.; AMD, h. 57 MN/crt. „măduvă"; cf. c e r b í c ă 2°...

2° pl. *mădúve* AMD/prin Tr „mină de creion".

3° var. **măduva** s. f. art., ~ *ţelor* AMD, Pl. 118/rar Gr „fuscelul pe care sunt înşiraţi cocleţii".

– var. 1° **mădúă** s. f./Dj şi rar Ot; **mădúfă** s. f. AO, h. 90/rar Vl; **mădúgă** s. f./prin Mh şi rar Vl; **mădúhă** s. f./Vl, Mh, Gj.

MĂDUVĂ v. **mădúvă 3°**.

MĂGÁR s. m., pl. *măgári* 1° AO, h. 619; AFLR/Vl, Mh, Dj, Ot şi prin Gj; AMD, Pl. 53–54/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vl, Bz, If şi rar Tl, Cţ; art. **măgárul mórtului** AFLR/rar Db „snopul care se pune deasupra clăii; popă"; cf. c a l 9°...

2° AO, h. 618/rar Tr; AMD, h. 621; GM/Tr şi prin Ot „grămadă din cinci, nouă, zece, paisprezece snopi; jumătate sau treime dintr-o claie": *Măgár* [este] grămadă d-astea dă zece snopi. Deci la trei *măgári* d-ăştia îi spunem o claie GM/775; cf. c ă p í ţ ă 6°...

3° AO, h. 209/rar Ot; AMD, h. 189/rar Ag, Db, Ph „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

4° AMD, h. 629/rar Tr „p ă u z ă pe căpiţă; cf. a j u t ó r 9°...

5° AO, Pl. 129/rar Vl „fiecare dintre cele patru bârne de care e prins coşul morii"; cf. b l á n ă 12°...

6° AO, Pl. 138/rar Gj „scaun de cuţitoiat"; cf. b o c[1] 3°...

MĂGÁRCĂ s. f., pl. *măgárce* AMD, h. 269 MN/rar Br „măgăriţă"; cf. m ă g ă r e á s ă, m ă g ă r e á ţ ă 1°, m ă g ă r o á i c ă, m ă g ă r ú ş ă.

MĂGĂDUIÁLĂ s. f. GM/rar Gr „îndoială, ezitare": *Măgăduiálă*, adică gândire nesigură/826.

MĂGĂHOÁIE v. **măgăoáie 4°**.

MĂGĂIÁLĂ v. **măgăoáie 1°**.

MĂGĂLÍE[1] v. **gămălíe 3°, 4°**.

MĂGĂLÍE[2] v. **văşcălíe 1°**.

MĂGĂOÁIE s. f., pl. *măgăói* 1° GM/rar Vl, Vn „arătare, vedenie, nălucă": Zicea că visam şi noi pă cine lom. Visam alte *măgăói*/723; cf. g o g l e á z ă 4°...

2° AFLR/rar Vn „dihanie, jivină, fiară"; cf. b â z d â g á n i e 3°...

3° AO, h. 616/rar Vl „momâie, sperietoare pentru păsări"; cf. c h i p[1] 5°...

4° var. **măgăhoáie** s. f. GD/rar Cţ „matahală, namiă"; cf. j e p i...

5° GM/rar Gr „persoană mascată; brezaie": După nuntă ne făceam *măgăói*, cu lăutarii după noi/831; cf. b e r e z ó i 1°...

– var. **magaoáie** s. f., pl. *magaói* 2° GM/rar Gr; **mahahoáie** s. f. 1° GM/rar Vn; **măgăiálă** s. f., pl. *măgăiéli* 1° AFLR/rar Db; **măhúie** s. f., pl. *măhúi* 3° AO, h. 616/rar Vl; **megăhoáie** s. f., pl. *megăhói* 3° AMD, h. 619/rar Vl.

MĂGĂRÁŞE s. n. pl. GD/ rar Cţ „mănunchiuri de in"; cf. c h í t ă[1] 1°...

MĂGĂREÁSĂ s. f., pl. *măgărése* AO, h. 403/rar Gj „măgăriţă"; cf. m ă g á r c ă...

MĂGĂREÁŢĂ s. f., pl. *măgăréţe* 1° AO, h. 403/Dj, Ot, prin Vl, Gj, Mh şi rar Tr; AMD, h. 269; GM; GD/Ag, Ot, Tr, Gr, Tl, Cţ, prin Db, Ph, Cl, Il şi rar Vl, Bz, Br „măgăriţă"; cf. m ă g á r c ă...

2° AMD, h. 621; GM; TDM III/rar Ag, Ot, Tr „grămadă din zece snopi; jumătate de claie"; cf. c ă p í ţ ă 6°...

3° AMD, h. 644/rar Vn „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

4° AMD, Pl. 57–58/rar Bz „fiecare dintre cele două roţi ale cotigii plugului; rotilă".

MĂGĂRÍTĂ adj. f. AMD, Pl. 149/rar Ot [d. brânză] „iute la gust"; cf. á c r u 2°...

MĂGĂRÍŢĂ s. f., pl. *măgăríţe* 1° GM/rar Ot „grămadă din zece snopi; jumătate de claie"; cf. c ă p í ţ ă 6°...

2° AMD, h. 644/rar Vn „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

MĂGĂROÁICĂ s. f., pl. *măgăroáice* AMD, h. 269/rar Ph „măgăriţă"; cf. m ă g á r c ă...

MĂGĂRÓI s. n., pl. *măgăroáie* AMD, h. 332/rar Vn „căpiţă (de fân)": În *măgărói* intrau cam cinci porcoaie, în căpiţă intrau trei *măgăroáie*/726; cf. c ă p í ţ ă 1°...

MĂGĂRÚŞĂ s. f., pl. *măgărúşe* AMD, h. 269/rar Cl „măgăriţă"; cf. m ă g á r c ă...

MĂGLĂVICEÁN s. m., pl. *măglăvicéni* AO/975 „locuitor din comuna Maglavit".

MĂGLÁIE v. **măglíe 2°**.

MĂGLÍE s. f., pl. *măglíi* 1° GO/rar Dj „grămadă, morman, moviliţă"; cf. c l ă d ă r í e 1°...

2° var. **măglâie** s. f., pl. *măglâi* AFLR/rar Dj „dihanie, jivină"; cf. b ă z d â g á n i e 3°...

MĂGURĂ s. f., pl. *măguri* 1° AO, h. 337/prin Vl, Gj, Dj şi rar Mh; AMD, h. 548/prin Ag, Db, Ph şi rar Vn, Gl, Ot „ridicătură înaltă de teren; deal"; cf. d e a l 3°...

2° AO, h. 336/prin Dj şi rar Mh, Ot; AMD, h. 547, 548/Tr, prin Ot, Gr, Cţ şi rar Vl, Db, If, Il „movilă (naturală)"; cf. b ă ş í c ă 3°...

3° AO, h. 337/Mh, Dj, prin Gj şi rar Vl, Ot; AMD, h. 548/Ot, Tr, Gr, prin Ag şi rar Vl, Db „ridicătură de pământ, movilă făcută de om, folosită ca semn de hotar": *Măgură* făcută dă om, otar AMD/770; cf. m o m á i e 2°.

4° AO, h. 337/rar Vl, Mh; AMD, h. 548/ rar Ag, Ph, Vn, Cţ „vârf înalt de deal sau de munte (fără pădure)"; cf. c i o á c ă[1] 1°...

5° AO, h. 337/prin Vl, Gj; AMD, h. 548/ rar Vn „pantă, versant de deal"; cf. c l i n 6°...

6° AMD, h. 548/rar Ag „loc deluros, cu faţa spre soare".

7° AMD, h. 548/prin Ag, Ph „loc, vale împădurită".

8° AMD, h. 548/rar Ag „loc prăpăstios; râpă"; cf. ç u r m ă t ú r ă 5°...

9° AMD, h. 622/rar Tr „coamă de deal"; cf. c o r m á n ă 5°...

10° AO, h. 337/rar Gj „teren mlăştinos în zonă montană".

11° ~ **de zăpadă** AO, h. 315/rar Ot „troian"; cf. h á l ă[1] 2°...

MĂGUREÁN s. m., pl. *măguréni* AMD/ 744 „locuitor din comuna Măgura".

MĂGURÍCE s. f., pl. *măguríci* AMD, h. 547/prin Tr şi rar Gr dim. de la m ă g u r ă 2°.

MĂGURÍŢĂ s. f. GM/rar Ot dim. de la m ă g u r ă 1°.

MĂHĂLÚŢĂ s. f. GM/rar Il „drişcă"; cf. b l á n ă 13°...

MĂHÚIE v. **măgăoáie 3°**.

MĂÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 46–47*/ rar Gj „a se adresa cuiva cu «măi»".

MĂI adv. AFLR/rar Vl; Tr „mai": Nişte iarbă *măi* aşa, ca otava/908.

MĂIÁ[1] v. **maiá 1°, 3°**.

MĂIÁ[2] v. **meiá**.

MĂIÁG s. n. **1°** GO/rar Dj „băţ, prăjină sau baston împodobit cu flori, batiste etc., cu care joacă căluşarii"; cf. c ă l ú ş 2°...

2° var. **măiágă** s. f., pl. *măiége* AO, h. 616/rar Gj „sperietoare de păsări; momâie"; cf. c h i p[1] 5°...

– var. 2° **moiágă** s. f., pl. *moiége* AO, h. 616/rar Vl.

MĂIÁGĂ v. **măiág 2°**.

MĂÍC s. n. **1°** AMD, h. 687; GM/rar Vl, Ph dim. de la *mai* („bătător"); cf. m ă í ş, m ă i ş ó r 1°, m ă i ú c 2°.

2° AMD, Pl. 114/rar Ag „m u i e r u ş c ă la război"; cf. a m n á r 3°...

MĂÍCA v. **mămăícă 1°**.

MĂIDÁN v. **maidán 1°, 2°, 5°–7°**.

MĂIDĂNÍ vb. IV AMD/rar Tr „a înălţa terenul (împrejurul fântânii)".

MĂIDĂNÚŞ s. n. GM/rar Tr dim. de la m a i d a n 1°; cf. m ă i d u l é ţ.

MĂIDULÉŢ s. n. GM/rar Gr dim. de la m a i d a n 1°; cf. m ă i d ă n ú ş.

MĂIESTÓR v. **máistor**.

MĂIEŞÓR v. **măişór 2°**.

MĂÍŞ s. n., pl. *măíşe* AFLR/rar Gr dim. de la m a i („bătător"); cf. m ă í c 1°...

MĂIŞÓR s. n., pl. *măişoáre* **1°** GM/ rar Vn dim. de la m a i („bătător"); cf. m ă í c1°...

2° var. **măieşór** s. n. AO, h. 255/rar Mh „pisălog mic (pentru usturoi)"; cf. c e r e á s l ă 2°...

MĂÍŢĂ s. f. **1°** AMD, h. 131/rar Ag dim. de la m a m a i e 1°; cf. m ă m ă í c ă.

2° AMD, h. 117/rar Ag dim. de la m a m a i e 2°; cf. m a m í c ă 2°...

MĂIÚC s. n., pl. *măiúce* **1°** AO, Pl. 135/rar Gj; AMD, h. 687/prin Ag şi rar Db; *muiúcuri* AMD/prin Ag „ciocan mare de lemn"; cf. n í p ă 1°.

2° pl. *măiúcuri* AMD, Pl. 77; TDM III/ rar Ag, Db dim. de la m a i („bătător"); cf. m ă í c 1°...

3° AMD, h. 638/rar Ag „lemnul, butucul în care este fixată nicovala"; cf. b ú c i u m 4°...

4° AMD, Pl. 114/rar Ag; *măiúcuri*/rar Ag „m u i e r u ş c ă la război"; cf. a m n á r 3°...

5° AMD, Pl. 166/rar Ag „bucăţică de lemn cu care se astupă găurile din piatra zăcătoare, pentru a nu se scurge boabele la măcinat"; cf. a s t u p ú ş 2°...

– var. **măiúg** s. n., pl. *măiúge* 1° AO, Pl. 135/rar Vl; AMD, h. 687/rar Ag; 2° AMD, Pl. 77/rar Ot; 4° AMD, Pl. 114/ rar Db.

MĂIÚG v. **măiúc 1°, 2°, 4°**.

MĂJERÂT adj., f. *măjerâtă* GM/rar Ot „plin, cu vârf": Nu mai mâncă aşa cum mâncam noi trei–patru inşi dintr-o strachină plină, *măjerîtă*/ 758; cf. b u r í c 5°...

MĂLÁC v. **malác 1°**.

MĂLÁI s. n. **1°** AFLR/rar Mh „porumb"; cf. p ă p u ş ó i 1°, p o r ú m b 2°.

2° AMD, h. 455 MN; GD/rar Tl; ~ **păsărésc** AMD/rar Tl „mei"; cf. f â n 1°...

3° AO, h. 719/rar Vl „amestec din făină de porumb şi făină de grâu cu apă, folosit la scrobirea firelor de cânepă"; cf. m â n j e á l ă 1°, m â z g â i á l ă, m u r u i á l ă 2°, r o b ă i á l ă, t u r b u c á l ă 3°.

4° var. **mălău** s. n., pl. *măláie* AMD, h. 460; GD/rar Cţ „aluat din făină de porumb cu făină de grâu, folosit pentru dospit (în loc de drojdie)"; cf. a l u á t 2°...

5° AO, Pl. 42/Dj; AMD, h. 509 MN/ rar Ot „numele lunii mai"; cf. c i r e ş a r 3°...

6° GM/rar Il; art. **de-a mălăiul** GM/rar Il „numele unui joc de copii"; cf. m ă l ă i á ş u l.

MĂLÁIE s. f., pl. *mălăi* AMD, h. 330/ rar Br „pală de fân"; cf. b a s á m...

MĂLĂCÚŢ s. m., pl. *mălăcúţi* AMD, h. 262 MN/rar Cţ „viţel de bivoliţă"; cf. b e b é c...

MĂLĂÍ vb. IV refl. AMD, h. 607/rar Cl, Cţ [d. pământul arat] „a se fărâmiţa (ca mălaiul)"; cf. m ă l ă i ţ á.

MĂLĂIÁŞUL s. n. art. GD/rar Tl „numele unui joc"; cf. m ă l á i 6°.

MĂLĂIÁŢĂ s. f. AMD, h. 1 MN/rar Vl „mătreaţă"; cf. c o a j ă 6°...

MĂLĂIÁN s. m., pl. *mălăiéni* AO/ 903 „locuitor din satul Malaia".

MĂLĂIÉR s. m., pl. *mălăiéri* **1°** GD/ rar Cţ „negustor ambulant care vinde peşte".

2° GD/rar Cţ „persoană care umple sacii la moară".

MĂLĂIÉŢ s. n., pl. *mălăiéţe* GM/rar Ph dim. de la *mălai* (preparat din făină de porumb).

MĂLĂIÓS adj. **1°** AMD, h. 607/rar Db, Il [d. pământul arat] „fărâmiţat şi afânat ca mălaiul"; cf. a r s...

2° AFLR/rar Tl [d. săpun, la preparat] „zgrunţuros": [Săpunul] dacă e, ştii, *mălăiós*, îi trebuie grăsime [...] dacă-i... îi *mălăiós*, îi pui grăsime; dacă se unge-aşa, îi moale, îi pui sodă/875; cf. b u b i n ţ ó s...

MĂLĂÍŞTE s. f. GM/rar Il „teren de pe care s-a cules m ă l a i u l 2°"; cf. c i o c ă n í ş 2°...

MĂLĂIŢÁ vb. I refl. AMD/rar Tr [d. pământul arat] „a se fărâmiţa (ca mălaiul)"; cf. m ă l ă í.

MĂLĂIŢOS adj. AMD, h. 607/rar Il [d. pământul arat] „fărâmiţat şi afânat (ca mălaiul)"; cf. a r s...

MĂLĂIÚŞ s. n. TDO/rar Mh dim. de la *mălai* („făină de porumb").

MĂLĂU v. **mălái 4°**.

MĂLDĂRÁŞ s. n., pl. *măldărâşe* **1°** GM/rar Bz, Br; AFLR/rar Cţ dim. de la *maldăr*.

2° GM/rar Cl „mănunchi de cânepă"; cf. c h í t ă[1] 1°...

MĂLDĂRÉALĂ s. f. GM/rar Vn „numele acţiunii de a se m ă l d ă r i".

MĂLDĂRÉLE s. n. pl. TDM III; AFLR/rar Br, Cl „mănunchiuri de cânepă"; cf. c h í t ă[1] 1°...

MĂLDĂRÍ vb. IV refl. GM/rar Vn „a se zbate, a se zbuciuma, a se agita (în somn)": Cel care a prins zmeu visează că să muncească, ca *să măldărâşte* şi nu ştiu mai ce... *să măldărâşte*: să trânteşte, să scoală/724; cf. b ă l ă n c ă n í 2°...

MĂLEÁLĂ s. f., pl. *măléli* AMD, h. 545/prin Tl „aluviune, viitură"; cf. a l i m á n...

MĂLÍ vb. IV tranz. AMD, h. 545/rar Tl „a acoperi cu mâl; a mâli"; cf. î m p o l m o l í...

MĂLIGÁR v. **mămăligár 1°**.

MĂLÍGĂ s. f. AMD, h. 453 MN; GM/Vn, prin Br şi rar Ag, Db, Ph, Bz, Tl „mămăligă".

MĂLIGÚŢĂ s. f. GM/rar Ag, Vn, Gl dim. de la m ă l i g ă.

MĂLÍN s. m., pl. *mălíni* AO, h. 534/ prin Dj şi rar Mh „salcâm"; cf. d á f i n 1°...

MĂLÍNURI v. **molín 2°**.

MĂLTĂRÁC s. n. şi m., pl. *măltăráce, măltăráci* AO, Pl. 139/rar Dj „mistrie"; cf. m ă l t ă r á ş, m i s t i r í e, m í s t r ă.

MĂLTĂRÁŞ s. n., pl. *măltărâşe* AO, Pl. 139/rar Dj „mistrie"; cf. m ă l t ă r á c...

MĂLUMĂREÁN s. m., pl. *mălumăréni* AO/983 „locuitor din comuna Malu Mare".

MĂLÚRĂ s. f. 1° TDO; AFLR/rar Vl, Gj; AMD/rar Tr „reziduu la prepararea săpunului": [Săpunul] își lapădă *mălúră*, aia neagră TDO/952; cf. b o r o g h í n ă 4°...

2° AO, h. 679/rar Gj „reziduu, depunere pe pereții butoiului cu vin"; cf. c i m e n t u i á l ă...

3° AFLR/rar Mh „tescovină"; cf. b o á s c ă 1°...

4° var. **mắlură** s. f. AMD, Pl. 70–71; GD/Tl, prin Cț și rar Br „mană (la vița-de-vie, la fructe, la cereale)"; cf. p â r p á l ă, r ă s f u g e á l ă, t u r b á r e a 2°.

5° AO, h. 141/rar Dj „puroi, coptură"; cf. c u p t ú r ă...

6° var. **mắlură** s. f. AO, h. 794/rar Vl „lână de calitate inferioară, tunsă de pe burtă și de pe coada oii"; cf. c o á d ă 6°...

7° var. **mắlură** s. f. AFLR/rar Dj „impurități în lâna tunsă"; cf. f u r n ú c h i...

– var. **mắlură** s. f. 2° AO, h. 679/rar Vl; 5° AO, h. 141/rar Mh; **mărúlă** s. f. 1° GO/rar Mh.

MĂLURĂ v. **mălúră 2°, 4°–6°**.

MĂLUREÁN s. m., pl. *măluréni* AMD/835 „locuitor din satul Malu".

MĂLURÍ vb. IV refl. AMD, Pl. 70–71; GD/prin Tl și rar Br [d. vița-de-vie și pomii fructiferi] „a se măna"; cf. m ă n í, s f o i e g í, v ă r s á 4°.

MĂLURÍT adj., pl. *măluriți*, f. *mălurítă*, pl. *măluríte* AO, h. 663/rar Dj, Tr; AMD, h. 357; 617, 618/prin Tl [d. bobul de cereale sau fructe] „nedezvoltat, pipernicit, mănat": S-a făcut niște prune *măluríte* AMD, h. 357/882; cf. m ă n u í t, p â h á v 2°.

MĂLÚȘ s. n., pl. *mălúșuri* AMD, h. 547; GM/rar Ph, Il dim. de la *mal*; cf. m ă l u ș é l, m ă l u ș t é u.

MĂLUȘÉL s. n., pl. *mălușéle* AMD, h. 547/rar Ag dim. de la *mal*; cf. m ă l ú ș...

MĂLUȘTÉU s. n., pl. *mălușt́aie* AMD, h. 547/rar Ag dim. de la *mal*; cf. m ă l ú ș...

MĂLÚȚĂ s. f. AMD, h. 701–703/ rar Tr dim. de la m a l ă.

MĂMÁIE v. **mamáie 1°**.

MĂMĂÍCĂ s. f. 1° voc. *mămăícule* AMD, h. 131/rar Gr dim. de la m a m á i e 1°; cf. m ă í ț ă 1°...

2° ~ **máre** loc. subst. TDM III/rar Db „bunică"; cf. b á b ă 1°...

3° GM; AMD/rar Vn, Tr; GD/rar Cț dim. de la m a m á i e 2°; cf. m a m í c ă 2°...

– var. 1° **măíca** s. f. art. GM/rar Tr.

MĂMĂLIGÁR s. n., pl. *mămăligáre* 1° AMD, h. 453/rar Ph, Bz „făcăleț de amestecat mămăliga"; cf. d r u g ă^2 4°...

2° AO, h. 772, 773/rar Ot „cujbă de lemn (la stână)"; cf. c ă l d ă r á r...

– var. 1° **măligár** s. n., pl. *măligáre* AMD, h. 221; 453/prin Ph și rar Db.

MĂMÁIE v. **mămắne 1°**.

MĂMÂNĂ v. **mămắne 2°**.

MĂMÂNE s. f., pl. *mămắni* 1° AO, Pl. 13/rar Dj; AMD, h. 120/rar Db, Ph „mamă"; cf. c h í ț ă^2...

2° AO, Pl. 13/rar Mh; AMD, h. 120/rar Db „bunică"; cf. b á b ă 1°...

3° AMD, h. 120/rar Db „termen de adresare către o femeie bătrână"; b ắ t ă^2 2°...

– var. **mamáne** s. f. 1° AMD, h. 120/rar Ph; **mămắie** s. f. 1°/rar Gr; **mămắnă** s. f., pl. *mămắni* 2° AO, h. 155, 156/rar Dj; AMD/rar Db; **mắni-sa** s. f. genit. 1° AO, h. 169/rar Dj; **mumắnă** s. f., pl. *mumắni* 2° TDO/rar Dj.

MĂMICÚȚĂ s. f. AO, Pl. 21/rar Gj dim. de la *mamă*; cf. m a m í c ă 2°...

MĂMÍȚĂ s. f. AO, Pl. 15; 21; TDO/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h, 117/rar Vl, Ph, Ot, Tr, Gr dim. de la *mamă*; cf. m a m í c ă 2°...

– var. **mamíță** s. f. AO, h. 155, 156; Pl. 21/prin Mh și rar Gj.

MĂMIȚÍCĂ s. f. AMD, h. 117; GM, TDM II/prin Ph și rar Bz, Br, Tr, Il dim. de la *mamă*; cf. m a m í c ă 2°...

– var. **mamițícă** s. f. AMD, h. 117/rar Db, Gr.

MĂMÓIE v. **momắie 4°**.

MĂMÚCĂ s. f. AFLR/rar Ot dim. de la *mamă*; cf. m a m í c ă 2°...

MĂMÚIE v. **momắie 4°**.

MĂNĂTÚRĂ s. f., pl. *mănătúri* AMD, h. 27/rar Ot „pistrui"; cf. b r é z e^2...

MĂNDIÁT (2 sil.) adv. GO/rar Dj „imediat": Stai, mă, că viu și eu acuma *mănd́iát*, zâc/929; cf. l o c 3°...

MĂNEÁLĂ s. f. GM/rar Bz „polen": Când iese două trei spice [la grâu], îl bate vântu, să ia *mănǵála*, atunci în două săptămâni atunci pă tot îl vezi cu legătură/736; cf. b u n^2...

MĂNGĂLĂU s. n., pl. *măngăláie* AO, h. 234/rar Vl „sul de întins foaia de aluat"; cf. d r i h ó l ț...

MĂNÍ vb. IV refl. AO, h. 480; 613; 663; AFLR/Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar Tr; AMD, h. 357; 617; Pl. 70/prin Tr [d. recolta de cereale și d. fructe] „a se măna"; cf. m ă l u r í...

– var. **mână** vb. I intranz. AMD, h. 357; 617; Pl. 70/rar Tr, Il, Cț.

MĂNÍNC v. **mâncá 1°**.

MĂNTÁ v. **mantá**.

MĂNÚCHE v. **mănúnche 1°**.

MĂNÚCHI v. **mănúnche 1°, 4°**.

MĂNUCHÍN v. **manechín**.

MĂNÚCHIU v. **mănúnche 1°**.

MĂNUÍT adj. AO, h. 613/rar Dj [d. cereale] „mănat"; cf. m ă l u r í t...

MĂNÚNĂ v. **mânúnă 1°**.

MĂNÚNCHE s. m. și n. 1° pl. *mănúnchi* AO, h. 443; 711/Gj, Dj, Ot, prin Vl, Mh și rar Tr; *mănúnchiuri* AMD, Pl. 103/rar Vl „mănunchi (din fire de cânepă, grâu etc.)"; cf. c h í ț ă^1 1°...

2° pl. *mănúnchi* AMD, Pl. 103/rar Ot „legătură din mai multe fuioare"; cf. b o c c e á 5°...

3° var. **munúchi** s. m., pl. *munúchi* AMD, h. 392/rar Tr „caier (de cânepă)"; cf. c á i e r 1°...

4° var. **mănúchi** s. n., pl. *mănúchiuri* AMD, Pl. 67/rar Ag, Db „coardă de viță-de-vie de doi–trei ani"; cf. a z m á n 1°...

5° var. **mănúnchi** s. n. GD/rar Cț „mânerul cuțitului (făcut dintr-o singură bucată de lemn)".

6° var. **mărắnchi** s. n. GD/rar Cț „numele unui dans popular": Noi jucam sârba, geamparale, *mărînk*/896.

– var. **mănúche** s. m., pl. *mănúchi* 1° AO, h. 443/rar Ot, Tr; AMD, Pl. 103/rar Db; **mănúchi** s. m. și n., pl. *mănúchi* 1° AMD, h. 386; Pl. 103/Cț și rar Ph, Ot, Cl, Tl; *mănúchiuri* 1° AMD, h. 318; Pl. 103/Cț, prin Ag, Vn, Bz, Ot, Tr și rar Db, Ph, Br, Gr, Cl, Tl; **mănúchiu** s. n., pl. *mănúchiuri* 1° AMD, Pl. 103; TDM II, III/rar Ph, Br, Tr; *mănúche* AMD/rar Bz, **mărénghi** s. n. 6° GD/rar Tl; **mărúnche** s. m., pl. *mărúnchi* 1° AO, h. 443; 711; AFLR/ Mh, Dj, prin Vl, Gj și rar Ot; 2° AO, Pl. 86/rar Mh; **mărúnchi** s. m. și n., pl. *mărúnchi* 1° AO, h. 711; TDO; AFLR/ Mh și rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 318/rar Vl, Ag, Tl; *mărúnchiuri* 5° AMD, h. 240; GD/ rar Tl; **mânúche** s. m., pl. *mânúchi* 1° AMD, Pl. 103/rar Br; **mânúchi** s. m. și n., pl. *mânúchi* 1° AMD/rar Db, Ot; *mânúchiuri* 1°AMD, h. 318; Pl. 103; TDM III; AFLR/ Ag, Db, Tr, prin Bz, Br, Ot, Gr, Cl, Il și rar Ph, Vn, If; 4° AMD, Pl. 67/rar Ag; *mânúche* 1° AMD, Pl. 103/rar Ag, Bz, Br, Cl; **munúc** s. n. 1° GM/rar Br; **munúche** s. n. și f., pl. *munúche* 1° GM; AFLR/rar Gr, Cl, Il; art. *munúchea* 1° GM/rar Cl; **munúchi** s. n., pl. *munúchiuri* 1° AMD, h. 318; Pl. 103; GM; TDM II, III; AFLR/Cl, Il, Cț, prin Ag, Db, Tr, Gr și rar Ph, Bz, Br, If, Tl; 4° AMD/rar Db; *munúche* 1° AMD, Pl. 103/prin Il și rar Cl, Cț; *munúchii* 1°/rar Cl, Tl, Cț.

MĂNÚNCHI v. **mănúnche 3°**.

MĂNÚNT v. **mărúnt 3°**.

MĂNÚȘĂ v. **mânúșă 7°, 8°, 11°**.

MĂNUȘÉLE s. f. pl. TDM III/rar Il dim. de la *mănușă* („mănunchi de cânepă"); cf. m â n u ș í c ă.

– var. **mânușéle** s. f. pl. GM/rar Ph, Il.

MĂNUTÁIE v. **mărunțái 5°**.

MĂR[1] s. n., pl. *mére* 1° art. **mărul obrázului** AMD, h. 25/rar Tr „umărul obrazului”; cf. c ă l c ă i 5°...

2° pl. **máră** AO, Pl. 79/rar Dj „mere”.

3° AMD, h. 652/prin Ag şi rar Ot „partea groasă a osiei la car, care intră în căpăţâna roţii”: *Măru* osii, care să loveşte bucceaua-n el/768; cf. c e p 14°...

4° AMD, h. 651/rar Tr „butucul roţii la car”; cf. b u r é t e 5°...

5° AO, h. 645/rar Vl, Dj, Ot „străgălie la osia carului”; cf. b ă t á i e 7°...

– var. 2° **máră** s. f., pl. *mére* AO, Pl. 79/rar Mh.

MĂR[2] s. m. GM/prin Ag şi Db; GD/rar Cţ „creangă (de măr) împodobită cu mere, turte, covrigi etc. (în cadrul obiceiurilor de înmormântare)”: Tai un vârf dă... *măr*, că fără ăla nu poţi să-l duci [pe mort], şi-l îmbraci, îl împodobeşti cu zahăr, cu turte, cu covrigi, cu mărturii, cu fel dă fel şi ăla-i *măr* GM/694; cf. b r a d 5°.

MĂRÁI s. n. AFLR/rar Gj „mărar”.

MĂRÁMĂ v. **marámă 1°**.

MĂRÁR s. m., pl. *mărári* GM/rar Il „negustor, vânzător de mere”.

MĂRÁZ s. n., pl. *mărázuri* GM/rar Bz „ură, duşmănie”.

MĂRĂCÍNE s. m., pl. *mărăcíni* 1° AO, h. 536/Vl, Mh, Dj, prin Gj, Ot şi rar Tr „spin, ţep”; cf. g h e á r ă 1°...

2° AO, h. 536/rar Mh „salcâm”; cf. d á f i n...

3° AMD, h. 7 MN/rar Tr, Gr „coş pe faţă”; cf. b r o b o á n ă 1°...

4° var. **mărăciúne** s. m., pl. *mărăciúni* GD/rar Tl „mărăciniş”.

MĂRĂCINEÁN s. m., pl. *mărăcinéni* AO/972 „locuitor din comuna Mărăcinele”.

MĂRĂCIÚNE v. **mărăcíne 4°**.

MĂRĂMÍŢĂ s. f., pl. *mărămíţe* AO, h. 53/rar Dj „batistă”: Nu-i mai zice nima *mărămíţă*/975; cf. b a s m á 4°...

MĂRÂNCHI v. **mănúnche 6°**.

MĂRÂNTAIÁ v. **măruntăiá**.

MĂRCĂTOÁRE s. f., pl. *mărcătóri* 1° AMD, Pl. 59/GM; GD/Cl, Il, Cţ, prin Bz, Br şi Ph, If „unealtă agricolă pentru semănat; semănătoare (trasă de cai)”.

2° GM/rar Ph „sfoară care ţine loc de marcator (la semănatul porumbului)”.

3° var. **mărcătór** s. n., pl. *mărcătoáre* AMD, Pl. 171/rar Gr „un fel de compas cu ajutorul căruia se măsoară şi se însemnează doagele (la dogărie)”; cf. c á p r ă 8°...

MĂRCĂTÓR v. **mărcătoáre 3°**.

MĂRCĂTÚRĂ s. f. GM/rar Ph „marcaj pe copacii care urmează a fi tăiaţi”.

MĂRCÉL s. m. AO, Pl. 42/rar Dj „numele lunii martie”; cf. c a p 20°...

MĂRCÚŞ adj., f. *mărcúşă*, pl. *mărcúşe* 1° AO, h. 50/rar Ot [d. oameni] „cu pistrui; pistruiat; cf. a b r á ş 1°...

2° AO, h. 50/rar Ot; AMD, Pl. 129–130; 154; 160–161/Tr, prin Gr şi rar Ag, Db, Ot, Cl [d. oi] „cu pistrui pe bot”; cf. c ă r ă b á ş 4°...

MĂRDÁ v. **mardá 1°, 10°**.

MĂRDĂGÍT adj., pl. *mărdăgíţi* AMD, h. 156/rar Gr „ameţit de băutură; cherchelit”; cf. a b ţ i g u í t...

MĂRE interj. GM/rar Ot „cuvânt folosi în strigăturile care însoţesc un obicei la Lăsatul Secului de Paşti”.

– var. **móră** interj. GM/rar Db; **móre** interj., **títiri** ~ AFLR/rar Db; **móro** interj. AFLR/rar Db.

MĂRÉNGHI v. **mănúnche 6°**.

MĂRGEÁ s. f., pl. *mărgéle* 1° AO, h. 429/prin Dj şi rar Vl, Gj; AMD, h. 301/prin Db şi rar Ag, Ph, Tr, Gr, Il [mai ales la pl.] „bărbie la găină”; cf. a l b i ş o á r ă 3°...

2° AO, h. 33/rar Ot „pupilă”; cf. b o á b ă 3°...

3° AO, h. 84/rar Gj „amigdală”; cf. a m i g d a l í t ă...

4° AMD, h. 652/rar Il „partea groasă a osiei, la căruţă, care intră în căpăţâna roţii”; cf. c e p 14°...

5° GM/rar Br; AMD, h. 154; GD/Tl [la pl.] „petrecere (la casa miresei) în seara

din ajunul nunţii şi dansul care se joacă, după obicei, la aceasta”: Sâmbătă de la patru a venit muzica pentru *mărgéle*; s-au făcut *mărgélele*, au ţinut până la ora douăsprezece AFLR/874. După ce-am adus naşu, începe să joace *mărgélili*, afară; după ce-au jucat *mărgélili*, s-a stricat [...] au plecat acasă id./883; cf. b e t e á l ă 1°...

6° var. **mărgeáuă** s.f. AFLR/rar Db „mărgică”; cf. m ă r g i l í c ă.

MĂRGEÁN s. n., pl. *mărgeáne* 1° TDO/prin Dj; GM; AFLR/rar Db, Ot, Gr „şirag de mărgele”: Punea pieptene la Anu Nou, târsână, săpun, *mărgeán*, oglindă TDM/776; cf. b á i e r ă 2°...

2° AO, h. 429/rar Mh „bărbie la găină”; cf. a l b i ş o á r ă 3°...

MĂRGEÁUĂ v. **mărgeá 6°**.

MĂRGELÁT adj. GM/rar Ot [d. pământul arat] „mărunt ca mărgelele; granulat”: Pământ mai negru, *mărgelát* e mai mărunt el aşa/764; cf. a r s...

MĂRGELÚŢE s. f. pl. AMD, h. 301/rar Db dim. de la m ă r g e á 1°.

MĂRGHÉIE s. f. [?] pl. GO/rar Dj „(soi de) peşti mici”.

MĂRGILÍCĂ s. f. GO/rar Vl „mărgică”; cf. m ă r g e á 6°.

MĂRGILÓS adj. AMD, h. 589/rar Tl [d. pământul arat] „mărunt ca mărgelele; granulat”; cf. a r s...

MĂRGINÁR s. n., pl. *mărgináre* 1° AO, Pl. 127/rar Vl, Dj; AMD, Pl. 162/rar Bz „partea laterală, peretele ulucului la moară”; cf. á r i p ă 4°...

2° var. **mărgináre** s. f., pl. *mărginări* GO/rar Dj „scândură tăiată din marginea buşteanului”; cf. b r á c u r i 1°...

3° var. **mărgináre** s. f., pl. *mărginări* AO, h. 282/rar Mh „marginea răsfrântă la borul pălăriei”; cf. v i z i é r ă.

MĂRGINÁRĂ adj. f., pl. *mărgináre* AO, h. 806/rar Ot [d. oi] „care umblă, de obicei, răzleaţă, pe marginea turmei”; cf. a l e r g ă t o á r e[1]...

MĂRGINÁRE v. **mărginár 2°, 3°**.

MĂRGINÁŞĂ adj. f., pl. *mărgináşe* AMD, Pl. 155, 156/rar Db, Ot, Tr, Il Tl, Cţ [d. oi] „care umblă, de obicei, răzleaţă, pe marginea turmei”; cf. a l e r g ă t o á r e[1]...

MĂRGIOÁRĂ s. f. AFLR/rar Ph dim. de la *margine*: [Pentru semănat cânepă] lăsam un petecuţ aşa, o *mărgioáră*/708.

MĂRÍ vb. IV 1° tranz. GO; TDO/rar Gj, Mh „a plămădi (aluatul) şi a-l pune la dospit”; cf. î m p l ă m ă d í...

2° intranz. GM/rar Ot [d. oameni] „a se face mare; a creşte”; cf. a j ú n g e 1°...

MĂRICIŞÓR adj., f. *măricişoáră* GM/rar Db „mărişor”; cf. m ă r i c ú ţ, m ă r ú ţ.

MĂRICÚŢ adj., f. *măricúţă* AMD, h. 141; GM; AFLR/rar Db, Ph, Ot, Gr „măricel”: Băiatu ăl mai *măricúţ* GM/711; cf. m ă r i c i ş ó r...

MĂRÍME s. f. colect. AFLR/rar Tr „vite mari (în opoz. cu păsări, porci etc.)”: Strângi de nuntă, strângi *mărime*, strângi păsări, orice, ştii că trebe la o nuntă/829.

MĂRITÁ vb. I intranz. AFLR/rar Ph, Tr „a se mărita”; cf. î n m ă r i t á.

MĂRMURÍT adj., pl. *mărmuríţi*, f. *mărmurítă* GM/rar Ph, Ot „uimit, înmărmurit”.

MĂRNIOÁRĂ s. f. GD/rar Cţ dim. de la m a r n e.

MĂRÓS adj., f. *măroásă* GM/rar Ag „mândru, încrezut”: Erea *mărọásă*, da, marnică, că zicea că nu-i trebuia s-o-nveţe pă ea niminea/680; cf. f ă l n i c ó s...

MĂRSICĂTÚRĂ s. f., pl. *mărsicătúri* GM/rar Br „muşcătură de animal; mursecătură”.

MĂRTÁC v. **martác 7°**.

MĂRTĂCEÁLĂ s. f. 1° GM/rar Br, Cl; AMD/rar Cţ „acţiunea de a bate lemnăria la acoperiş”: *Mărtăcálă* spune-aşa când îi pune [casei] tot acoperişu GM/753.

2° AMD, h. 190; GD/prin Cl, Cţ „totalitatea căpriorilor unei construcţii”; cf. s a m á r 6°, t ă v ă n e á l ă.

MĂRTĂCÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. 1° AMD, h. 190; TDM II; AFLR/prin Cţ

și rar Br, Il, Tl „ a (se) pune căpriorii la o construcție; a (se) căpriori"; cf. c ă p r i o r í 1°...

2° AMD, Pl. 66–67; GM/rar Il „a înmulți via prin marcataj".

– var. **mertecí** vb. IV tranz. 1° AMD, h. 190/rar Tl.

MĂRTĂCÚȚ s. m., pl. *mărtăcúți* AMD, h. 190/rar Cț dim. de la m a r t a c 1°.

MĂRTURÍE s. f., pl. *mărturíi* 1° GD/rar Tl „pânză cu care se învelește mortul, înainte de a fi îmbrăcat"; cf. b o i 1°...

2° GM/rar Db „colac (mic) rotund, care se dă de pomană"; cf. a r á n g h e l...

MĂRTURISÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a spovedi": I s-a ținut lumânarea, se-ngrijește să i se dea grija, s-aducă preot *să*-l *mărturisáscă*/884.

MĂRȚIC s. n., pl. *mărțícuri* GM/rar Db, Bz „mărțișor"; [p. ext.] „lanț cu medalion".

MĂRȚIȘÓR s. m. AO, Pl. 42/Vl, Dj, Ot și prin Gj; AMD, h. 507/Ag, Db, Ph, Vn, Ot, Tr, Gr, prin Bz, Br, Il, Cț și rar Vl, Gl, If, Cl, Tl; **lúna lui** ~ AO/rar Dj; AMD/rar Tl „numele lunii martie"; cf. c a p 20°...

MĂRÚLĂ v. **mălúră 1°**.

MĂRÚNCHE v. **mănúnche 1°, 2°**.

MĂRUNCHÉL s. m., pl. *mărunchéi* GD/rar Tl dim. de la m ă r u n c h i 1°; cf. m ă r u n c h i ú ș.

MĂRÚNCHI v. **mănúnche 1°, 3°**.

MĂRUNCHIÚȘ (3 sil.) s. m. [?] GD/rar Tl dim. de la m ă r u n c h i 1°; cf. m ă r u n c h é l.

MĂRÚNT 1° adj., f. *mărúntă*, **pădure** ~ AO, h. 518/rar Gj; AMD, h. 411/rar Tr „pădurice, deasă, cu copăcei și tufișuri"; cf. c ó d r u 3°...

2° art. **cu de mărúntul** loc. adv. TDO/rar Mh „cu de-amănuntul": [Porcul] îl tăiem, ș-atuncea-l...îl jupoaie [...] scoate din el de-acolo tot [...] *cu de mărúntu* de-acolo/945; cf. a m ă r ú n t u l...

3° var. **mănúnt** adj., pl. *mănúnți* TDO/rar Vl; AFLR/rar Db „tăiat, rupt în bucăți mici, mărunțit": Toacă [ficații] prin bardă așa *mănúnți*/AFLR/814.

MĂRUNTÁC adj., pl. *măruntáci* AMD, h. 36/rar Tr [d. oameni] „mic de statură; mărunțel"; cf. g h i n d ó c...

MĂRUNTÁI s. n., pl. *măruntáie* 1° TDO/rar Ot; AMD; GM/rar Tr, Il [la pl.] „lucruri mărunte; mărunțișuri": Facem un brad. Să leagă trei mere, trei chite dă busuioc cu flori, tel, mă rog, mai multe *mărunțáie* TDO/992. Și-i făceai la ursitori, ș-alea le lua baba, *mărunțáili* de-ale mâncării, alilante rămânea pă masă GM/842; cf. b o l b o t í n ă 3°.

2° colect. GM/rar Il „resturi de la dărâcitul cânepii; câlți": Și dând-o [cânepa] la darag, rămâne *mărunțáj* așa zis/848; cf. b u c i...

3° GM/rar Il „pleavă (rămasă după treierat)": Adunam [...] toate paiele bine-bine, târnuiam *mărunțáilo*-alea dă pă boabe, pleava aia/848; cf. c ă m ă ș u i á l ă 5°...

4° pl. *mărunțăi* AO, h. 778/rar Dj „ogrinji"; cf. c o c e á n 4°...

5° pl. **măruntáiuri** GM/rar Ag, Bz; AFLR/rar Cț „măruntaie": Tocăm *mărunțáiurli* și facem caltaboș GM/766; cf. b u r é t e 3°...

6° GM/rar Il „carne tocată, amestecată cu mirodenii; tocătură"; cf. m ă r u n ț í ș 5°.

7° GM/rar Vn „bucăți de grăsime și pielițe rezultate după curățarea mațelor"; cf. c u r ă t ú r ă 2°...

– var. 5° **mănutáie** s. f. pl. GM/rar Il.

MĂRUNTĂIÁ vb. I tranz. și refl. GO/rar Vl; GM/rar Vl „a (se) mărunți, a (se) fărâmița"; cf. f ă r â m á 9°...

– var. **mărântăiá** vb. I tranz. GO/rar Vl; **măruntuiá** vb. I tranz. GO/rar Vl.

MĂRUNTUIÁ v. **măruntăiá**.

MĂRUNȚÁ vb. I tranz. și refl. AO, h. 584; GO; TDO; AFLR/Dj, prin Vl, Mh

și rar Gj, Ot, Tr; AMD, h. 607; GM; AFLR/prin Db, Ot și rar Ph, Tr, Gr „a (se) mărunți, a (se) fărâmița"; cf. f ă r â m á 9°...

MĂRUNȚÁT s. n. TDO/rar Gj „acțiunea de a m ă r u n ț a".

MĂRUNȚĂȘÁ vb. I tranz. și refl. AMD, h. 589; GM/rar Vn „a (se) mărunți, a (se) fărâmița": Îl sapi bine [pământul], îl *mărunțășéz*/ bine și d-acolea, după ce l-*aș mărunțășát*, semeni [cânepa] GM/721; cf. f ă r â m á 9°...

– var. **mărunțișá** vb. I refl. AMD, h. 589/rar Br; **mărunțișí** vb. IV tranz. AMD/rar Bz; **mâronțâșá** vb. I refl./rar Vn.

MĂRUNȚÉL 1° a ~ loc. adv. AMD, h. 88/rar Tr [d. modul de a merge] „încet, cu pași mărunți, fără grabă"; cf. a l é n e a...

2° art. **de-a mărunțélul** loc. adv. AFLR/rar Tl „de-amănuntul"; cf. a m ă r ú n t u l...

MĂRUNȚICÚȚĂ adj. f. AMD/rar Br dim. de la *mărunțică*.

MĂRUNȚÍȘ s. n., pl. *mărunțíșuri* 1° AO, Pl. 73/Mh și rar Gj [mai ales la pl.] „cereale"; cf. p ă i n e 5°.

2° AO, h. 630/rar Dj; AMD, h. 632/rar Bz, Ot, Il, Cț „rămășiță de făn mărunțit"; cf. c o á d ă 8°...

3° AO, h. 222/rar Dj; AMD, h. 208/rar Ph „vreasc"; cf. b ă t ă[1] 6°...

4° colect. GM/prin Ph și rar Ag, Cl; AFLR/rar Cț [mai ales la pl.] „măruntaie"; cf. b u r é t e 3°...

5° GM/rar Vn „carne tocată, amestecată cu mirodenii; tocătură"; cf. m ă r u n t á i 6°.

6° AFLR/rar Cț [la pl.] „mirodenii"; cf. m i r ó d i e 1°, m i r ó s, m i r o s ă r í e.

MĂRUNȚIȘÁ v. **mărunțășá**.

MĂRUNȚIȘÍ v. **mărunțășá**.

MĂRÚȚ adj., f. pl. **mărúțe** AFLR/rar Mh „măricel, mărișor"; cf. m ă r i c i ș ó r...

MĂSÁRE s. f., pl. *măsări* AO, h. 241/rar Gj „față de masă"; cf. a ș t e r n ú t 4°...

MĂSÁȘ v. **mesáș**.

MĂSĂRÍȚĂ s. f., pl. *măsărițe* AO, h. 241/rar Gj „față de masă"; cf. a ș t e r n ú t 4°...

– var. **mesărí**ță s. f., pl. *mesărițe* AO, h. 241/rar Gj.

MĂSCĂRÍ vb. IV tranz. 1° GM/rar Bz; GD; AFLR/rar Tl, Cț „a batjocori, a insulta, a înjura"; cf. f u t u í...

2° GM/rar Cl „a lucra superficial, de mântuială": Primăvara veneam și-l zgâriam puțin, îl zgâriam pe pământ [...] Îl *măscărém* acolo-șa, mă rog, nu se făcea treabă cum se face acum/868; cf. b â r c â í 3°...

MĂSCÓI s. m., pl. *măscói* GM/rar Vn „persoană mascată": Toată noaptea, ca să-ți treacă somnu [la priveghi], să nu te prinză somnu, făcea *măscóji*/726; cf. b e r e z ó i 1°...

MĂSCUÍ vb. IV refl. GM/rar Cl „a se masca"; cf. m ă ș c í, u r ă t 1°.

MĂSEÁ s. f., pl. *măséle* 1° AO, h. 633/rar Ot, Tr; AMD, h. 635/Tl și rar Vn, Cl „partea coasei care prinde custura de toporâște"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

2° AO, h. 657/Mh, prin Gj și rar Dj, Ot „cuiul care prinde cele două scânduri prin care se leagă tălpile săniei de protap".

3° AO, h. 641/rar Mh, Dj „cuiul din capul grindeiului prin care acesta se leagă de cotiga plugului"; cf. c ă l ú ș 10°...

4° AO, Pl. 130/prin Dj și rar Vl, Gj, Ot, Tr; AMD, Pl. 165/prin Vl,Ag, Bz și rar Ph, Vn, Ot „știpt la moară"; cf. g â n j é u 2°...

5° AO, Pl. 1277rar Tr „paletă la roata morii"; cf. á r i p ă 3°...

MĂSELÁR s. n., pl. *măseláre* AMD, h. 2 MN; 24; 25/rar Ph, Bz, Tr, Il, Tl „falcă, maxilar (la om)": Osu obrazului face parte din *măseláru* dă sus h. 30/852; cf. c a p 10°...

MĂSELÁRIȚĂ s. f., pl. *măselárițe* 1° AMD, h. 2 MN; 24/rar Db „falcă, maxilar (la om)"; cf. c a p 10°...; AO, h. 77/rar Mh [spec.] „falca de jos (la om)".

MĂSELÁRNIȚĂ s. f., pl. *măseláriițe* AMD, h. 2 MN; 24/rar Br „falcă, maxilar (la om)"; cf. c a p 10°...

MĂSÍCĂ v. **mesícă**.

MĂSLÍNĂ s. f., pl. *măsline* 1° AO, h. 88/rar Vl „aluniță, pistrui"; cf. b r é z e[2]...

2° var. **maslínă** s. f., pl. *maslíne* AFLR/ rar Tl „măslină".

MĂSTÁCÂN s. m., pl. *măstácâni* TDO/ rar Mh „mesteacăn".

MĂSTĂCĂU v. **mestecău 1°**.

MĂSTREÁȚĂ v. **mătreață 2°**.

MĂSUÍT adj. AMD, h. 589/rar Ot [d. terenuri] „nivelat după arătură; făcut m a s ă"; cf. m á s ă 16°...

MĂSURÁ vb. I, ind. prez. 1 sg. *măsur*, 3 sg. *măsură* AFLR/rar Vl, Mh, Dj; Gr; 1 sg. *măsur*, 3 sg. *măsúră* AO, h. 983; TDO/ Mh, Dj, prin Vl, Gj, Ot și rar Tr; AMD; AFLR/prin Tr și rar Gr „a lua măsură"; cf. î n m ă s u r á.

MĂSURĂTOÁRE v. **măsurătór 1°**.

MĂSURĂTÓR s. n., pl. *măsurătoáre* **1°** AMD, h. 676/rar Ph „băț crestat cu care se măsoară cantitatea de lapte mulsă; răboj"; cf. c a r á m b 8°...

2° AMD, h. 689/rar Tr, Cț „unealtă cu care rotarul însemnează obezile pentru a fi îndoite"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

– var. 1° **măsurătoáre** s. f. AO, h. 769/ rar Vl, Dj; AMD, h. 676/rar Ag, Ph, Br, Tr.

MĂSÚȚĂ s. f., pl. **măsúți** AO, Pl. 31/prin Gj și rar Mh; AMD, h. 225 MN/Tl și rar Cl dim. de la *masă* (mobilă); cf. m e s í c ă, m e ș c i o á r ă.

– var. **mesúță** s. f., pl. *mesúțe* AO, Pl. 31/rar Gj; AMD, h. 225 MN/prin Bz și rar Vn, Tr, Cț.

MĂȘCÁT adj., f. *măscátă* AMD; AFLR/ prin Tl [d. cereale sau fructe mărunte] „cu bobul mare": Aveam grâu de primăvară, *măscát*, frumos AFLR/875.

MĂȘCĂCÉL adj. GD/rar Tl dim. de la m ă ș c a t.

MĂȘCĂLĂU s. m., pl. *măscălăi* GM/ rar Il „om, persoană mascată": Să făcea clacă d-acolo... *măscălăi*, așa să zicea/851; cf. b e r e z ó i 1°...

MĂȘCÍ vb. IV refl. TDM II/rar Br „a se masca"; cf. m ă ș c u í...

MĂȘELÍI s. f. pl. GO/rar Gj „părțile din tulpina porumbului care rămân în pământ după cules"; cf. c i o á t ă[1] 1°...

MĂTĂCÍCĂ s. f. AMD, Pl. 101/rar Gr „plantă meliferă, cu frunze aromate; roiniță, mătăcină"; cf. a f u m ă t o á r e...

MĂTĂCÍNE s. f. **1°** AO, Pl. 116/rar Ot „propolis"; cf. c e á r ă 1°...

2° var. **mătăciúne** s. f. AMD, Pl. 101/ rar Db, Il „plantă meliferă, cu frunze aromate; roiniță, mătăcină"; cf. a f u m ă t o á r e...

MĂTĂCIÚNE v. **mătăcíne 2°**.

MĂTĂHĂÍ vb. IV intranz. și refl. AMD/rar Vn; GD/rar Tl „a se împletici la mers; a merge clătinându-se".

MĂTĂHÚZ v. **mătăúz 4°**.

MĂTĂIÁGĂ s. f., pl. *mătăiégi* AO, h. 616/rar Ot „momâie, sperietoare; matahală"; cf. c h i p[1] 5°...

MĂTĂLÉȚE s. f. pl. GM/rar Vl [depr.] „persoane femei care folosec cuvantul „matale"; proaste, pretențioase, cu ifose": Uite-acu așa le vezi toate *mătăléții* cu ei [= copiii] la doctor/756; cf. p e t r e n ț i ó s, p o l i t i c ó s.

MĂTĂNĂÍ vb. IV intranz. GM/rar Ag „a se preface că se închină, făcând mătănii".

MĂTĂSÁ v. **mătăsí 1°**.

MĂTĂSÍ vb. IV **1°** intranz. AO, h. 601/rar Vl; AMD, Pl. 51/prin Ph și rar Ag, Db [d. porumb] „a-i da mătasea"; cf. î m b ă r b i á...

2° tranz. GD/rar Cț „a trage mătasea de pe gogoși".

3° refl. GM/rar Ph [d. fuiorul de cânepă] „a se face moale ca mătasea".

– var. 1° **mătăsá** vb. I intranz. AMD, Pl. 51/rar Ag; **mătășí** vb. IV intranz./rar Ag, Bz.

MĂTĂSÍCĂ s. f. **1°** TDO/rar Vl „învelișul gogoșii (de mătase) din care se scoate firul"; cf. c ă m ă ș u i á l ă 3°...

2° var. **mătășícă** s. f. GM/rar Tr „pânză de păianjen": A luat foc poianjenii ăia, *mătășíca* aia/801; cf. p ă i e n j e n e á l ă 3°.

MĂTĂSÚȚĂ s. f. AFLR/rar Mh „fir subțire de mătase".

MĂTĂȘÍ v. **mătăsí 1°**.

MĂTĂȘÍCĂ v. **mătăsícă 2°**.

MĂTĂÚZ s. n., pl. *mătăúze* **1°** AMD, Pl. 178–179; GM/prin Tr și rar Vl, Ot „pământuf, șomoiog"; cf. f e l e ș t i ú c...

2° GO/rar Vl, Gj „buchet de flori (purtat de mireasă)".

3° AO, h. 616/prin Dj „momâie, sperietoare"; cf. c h i p[1] 5°...

4° var. **mătăhúz** s. m., pl. *mătăhúzi* GM/ rar Ag [iron.] „prostănac, nătâng, bleg": El nu putea să bea și el, nu putea... șidea ca un *mătăhúz*, îi era și rușine/685; cf. b a l a m ú t 2°...

– var. 3° **mătăúză** s. f., pl. *mătăúze* AMD, h. 619/rar Db.

MĂTĂÚZĂ v. **mătăúz 3°**.

MĂTĂCĂ v. **măftcă 1°, 5°**.

MĂTCÁLĂ s. f., pl. *mătcăli* GD/rar Tl „jurubiță, scul mic"; cf. c i u l e á...

MĂTCĂ v. **măftcă 1°**.

MĂTCĂLÉȚ s. n., pl. *mătcălețe* AMD/ rar Tr „un fel de fus pe care se pun fășiile de zdrențe pentru preșuri".

MĂTCÚȘ s. AO, h. 785, 786/rar Vl „bătător pentru unt"; cf. e c i d a t ó r...

MĂTRĂCÁR s. m., pl. *mătrăcári* AMD, Pl. 12/rar Ot, Tr „negustor (de mărunțișuri)".

MĂTRĂCĂLÍE s. f. GM/rar Tr „prăvălie cu mărunțișuri pentru uz casnic".

– var. **mătrăcănie** s. f. GM/rar Tr.

MĂTRĂCĂNÍE v. **mătrăcălie**.

MĂTRĂGÚNĂ s. f. GM/rar Br, Cl „rest nefolositor (de la fân, săpun etc.)": Dimineața le dăm [vitelor] jos *mătrăgúna* din iesle/751; cf. t r â n d 3°, t u r b u c á l ă 2°.

MĂTREÁȚĂ s. f. colect. **1°** AMD, Pl. 157/prin Vl, Ag, Ot și rar Db, Ph, Vn, Bz, Br, Gr, Cț „boală (la oi), constând în descuamarea pielii; hârâ"; cf. c o á j ă 7°...

2° var. **măstreáță** s. f. AO, h. 22/rar Mh „boală (la om), constând în descuamarea pielii de pe cap"; cf. c o á j ă 6°...

– var. **madrígă** s. f. 2° AO, h. 22/rar Mh; **măcreáță** s. f. 2°/rar Gj; **mărtíce** s. f. 1° AMD, Pl. 157/rar Tr; 2° AMD, h. 1 MN/ rar Tr; **mătrície** (4 sil.) s. f. 2° AO/ rar Dj; **notreáță** s. f. 2° AO/rar Dj.

MĂTRÍCE[1] v. **mătreáță 1°, 2°**.

MĂTRÍCE[2] s. f., pl. *mătrici* **1°** AMD, h. 103; GM/rar Ph, Bz „colici intestinale (la nou-născuți)"; cf. c u i[2] 6°...

2° GM/rar Gr „boală la cai": *Mătrîce*: strănută calu și se tăvălește/824.

3° var. **matríce** s. f. AMD, h. 107/rar Bz, Ot „varice"; cf. a r g í n t 1°...

MĂTRÍCIE v. **mătreáță 2°**.

MĂTRÚN v. **motrún**.

MĂTRÚNĂ v. **motrúnă 1°**.

MĂTÚLĂ v. **matúlă**.

MĂTURÍȘ s. n. AMD, h. 615/rar Ag „mătură (plantă)"; cf. p o r ú m b 3°, s o r g, t ă t á r.

MĂTURÍȘTIE (5 sil.) s. f. AMD, h. 615/rar Gr „teren de pe care s-a cosit mătura".

MĂTÚȘĂ s. f., pl. *mătúși* **1°** AO, h. 154/Vl, Mh, prin Gj și rar Dj, Ot; AMD, h. 129/Ag, Db, prin Ph și rar Vl, Ot; ~ **bătrână** AO/rar Vl, Gj, Mh, Dj „femeie bătrână; babă"; cf. m ă t u ș o á i c ă, m o á ș ă 3°, m o ș n e á g ă.

2° AO, h. 155, 156/rar Vl, Dj; AMD, h. 130/rar Ag „bunică"; cf. b á b ă 1°...

3° AO, h. 158/rar Gj „femeie (măritată) după vârsta de 30 de ani".

4° TDM I/rar Ot „termen de adresare pentru soție"; cf. c r e ș t í n ă...

MĂTUȘOÁICĂ s. f., pl. *mătușoáice* AO, h. 154/rar Gj „femeie bătrână; babă"; cf. m ă t ú ș ă 1°...

MĂTUȘÓN s. m. **1°** AO, Pl. 14/Mh și rar Gj, Dj „fratele tatălui sau al mamei; unchi"; cf. m o ș 2°, ú i c ă 1°, u n c h i 2°.

2° AO, Pl. 14/rar Mh „soțul mătușii"; cf. n é i c ă 2°, ú i c ă 1°, u n c h i 3°, u n c h i á ș 2°.

MĂȚĂGÚȘ s. n., pl. *mățắgúșe* **1°** GM/ rar Bz „mat subțire (la porc)".

2° AMD, h. 52 MN/rar Cl „esofag, beregată"; cf. b e r e g á t ă 1°...

MĂȚIGOÁIE s. n. pl. GM/rar Ph „mațe groase (la porc)"; cf. c h í ș c ă[1] 6°...

MĂȚUÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a trage sforile năvodului (m ă ț u i a l a) din apă".

MĂȚUIÁLĂ s. f. colect. GD/rar Tl „totalitatea sforilor de la năvod".

MĂÚR v. **moór**.

MĂUREÁȚĂ v. **mohoreáță**.

MĂZĂRÁR s. AMD, h. 529/rar Ot „măzăriche (plantă)"; cf. m ă z ă r í c h i e 1°.

MĂZĂRÁT adj. AO, h. 584; Pl. 48; AFLR/rar Ot, Mh; AMD, h. 589/rar Cl, Tl [d. pământul arat, nisip, săpun etc.] „cu granule, granulat, ca mazărea"; cf. ț ă r ă n ó s.

MĂZĂRÁTIC adj. AMD, h. 589/rar Ot [d. pământul arat] „cu granule, granulat, ca mazărea"; cf. a r s...

MĂZĂREÁN s. AO, h. 318/rar Dj „grindină măruntă; măzăriche"; cf. b o á n g ă...

MĂZĂRÍ vb. IV intranz. AO, h. 318/rar Vl „ a cădea grindină măruntă, măzăriche".

MĂZĂRÍCHIE (5 sil.) s. f. 1° AFLR/rar Gr „plantă agățătoare care crește prin lanuri; măzăriche"; cf. m ă z ă r á r.

2° var. **mezeríche** s. f. AO, h. 318/rar Dj „grindină măruntă; măzăriche"; cf. b o á n g ă...

– var 1° **mezeríche** s. f. GM/rar Db.

MÁGLĂ s. f., pl. *mágle* AMD, h. 527/rar Ph „troian (de zăpadă)"; cf. h á l ă[1] 2°...

MÂHNÍ vb. IV intranz. GD/rar Tl „a arde înfundat; a mocni": A luat foc o cârpă dă la bageac și *a mîhnít* până noaptea/877.

MÂIDÁN v. **maidán 1°**.

MÂIETÓR v. **mânătór 1°**.

MÂINÁRĂ v. **mânáre 1°, 2°**.

MÁINE adv. GM; TDM II, III/prin Tr și rar Db, Ph, Br, Ot „a doua zi, în ziua următoare (fără raportare la *azi*)".

MÁINE-ZI adv. AFLR/rar Mh „a doua zi, în raport cu *azi*".

– var. **mấne-zi** adv. AO, Pl. 41; TDO/Gj, Mh și rar Vl, Ot; AMD, h. 502 MN; AFLR/Tl, prin Ag și rar Db, Ph, Vn, Ot, Cț.

MÂINOÁGĂ s. f., pl. *mâinoáge* 1° AMD, Pl. 110/rar Db, Tr „brat la război"; cf. a j u t ó r 13°...

2° AMD, Pl. 110–111/rar Db, Tr, Gr „fiecare dintre stinghiile așezate pe brațele războiului, de care sunt agățate bețele de susținere a vătalelor și a ițelor"; cf. a j u t ó r 14°...

3° AMD, Pl. 112–113/rar Db „fiecare dintre cele două brațe la vătale"; cf. a n t e b r á ț 2°...

4° AMD, Pl. 106–107/rar Cț „fiecare dintre brațele vârtelniței"; cf. b â t ă[1] 5°...

5° AMD, h. 665/rar Db „picior la sanie"; cf. c e p 16°...

6° GM/rar Db „fiecare dintre cele două brațe la roabă".

7° AMD, Pl. 162/rar Db „b o g d a n la stavila morii"; cf. a j u t ó r 12°...

MÂITÓR v. **mânătór 2°**.

MÂLĂ s. f. AMD, h. 544, 545/rar Tl „aluviune"; cf. a l i m á n...

– var. **zmol** s. n. AMD, h. 545/rar Db.

MÂLURĂ v. **mălúră 7°**.

MÂNÁ[1] v. **măní**.

MÂNÁ[2] vb. I tranz. 1° TDO/rar Vl; GM; AFLR/prin Ag și rar Ot „a trimite (pe cineva)": Și *mấnă* patru oameni la groapă GM/769.

2° GO/rar Mh „a întoarce (ceva)": *A mînát* foaia [cărții] mai departe/945; cf. î n t u r n á...

3° TDO/rar Mh „a acționa (un mecanism)".

4° var. **mâneá** vb. II tranz. GM/rar Tr „a dirija mersul unui animal": Lopătarii *se amấnă* cu bețele AFLR/718; cf. î n m â n á...

– var. **amână** vb. I refl. 4° AFLR/rar Ph; **muná** vb. I tranz., ind. prez. 2 sg. *muni*, 3 sg. *múnă* 1° TDM II/rar Vn; 4° AMD; GM/rar Tr, Gr, Cl.

MÂNÁR[1] s. m., pl. *mânári* GO/rar Mh „cel care mână caii la arie".

MÂNÁR[2] v. **mânáre 3°**.

MÂNÁRE s. f., pl. *mânắri* 1° AO, h. 201/rar Mh „mâner la clanța ușii"; cf. c l á n ț ă 2°...

2° var. **mâináră** s. f., pl. *mâinắri* AO, Pl. 34/rar Ot „plăsea (la cuțit, briceag)"; cf. b r ă ț á r ă 2°...

3° var. **mânár** s. n., pl. *mânáre* AO, h. 635/rar Ot „mâner la coasă"; cf. c ă l c á i 11°...

– var. 1° **mâináră** s. f., pl. *mâinắri* GO/rar Ot.

MÂNĂ s. f., pl. *mâini* 1° pl. **mâni** AO, Pl. 7; TDO/Gj, Mh, prin Vl și rar Dj; AMD, h. 74/Tl „mâini"; cf. b r â n c ă[1] 1°; **sub ~** loc. subst. AO, h. 111/Mh „subsuoară"; cf. s u b r á ț, s u b s u o á r ă 1°, s u m â n ă; **ca pe ~** v. **pe 2°**; în expr. **a luá la ~** TDM II; AFLR/rar Bz, Gr; **a púne la ~** GM/rar Bz, Il; art. **de-a mâna**, în **a púne ~~** GM/rar Bz, Br, Cl; GD/Cț și rar Tl „a rupe aluatul și a-l modela dându-i forma dorită": După ce se dospește [pâinea] o *pui de-a mấna* GM/754; cf. a d u n á 5°...; **a da după ~** loc. vb. GM/rar Ot „a frământa insistent (aluatul)": Pâinea o frământ așa cum trebuie, o *dau după mấnă* și, după ce-*am dat-o după mấnă*, o lăsăm o oră jumate, două, până să ridică/765; cf. b o s o l í 1°...; pl., în expr. **a da la mâini** GD/rar Tl „a bate țesătura de lână în apă cu ajutorul unor lopățele de lemn (înlocuind piua cu lucrul manual)"; **moșii de ~ moártă** TDM I/rar Tr [od.] „terenuri care, aparținând bisericii sau primăriei, nu puteau fi înstrăinate".

2° GM/rar Il „aripă": La ciorbă se pun aripile, adică *mấinile*, cum se spune aicea/855; cf. á r i p ă 1°...

3° AO, h. 443; 711/Mh, Dj, prin Gj, Ot și rar Vl, Tr; AMD, Pl. 103/rar Gr; *mâni* AO, h. 443/Mh și rar Gj „mănunchi (din fire de grâu, cânepă etc.)"; cf. c h í t ă[1] 1°...

4° AMD, Pl. 86–88/rar Cț „rând, serie": Culegem prima *mấnă* de struguri copți/895.

5° AO, h. 496/prin Dj și rar Gj, Ot; AMD, h. 385/prin Il și rar Ph, Vn, Bz, Br, If, Cl; *mâni*/rar Bz, If, Il „limbă la meliță"; cf. b ă t á g...

6° AO, h. 721/Gj, Mh, Dj, prin Vl și rar Ot; AMD, Pl. 110/Vl, Ag, Db, Ph, prin Vn, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl și rar Br, Il, Tl, Cț; *mâni*/rar Ph, Cț „brat la războiul de țesut"; cf. a j u t ó r 13°...

7° AO, h. 722/Gj, prin Vl, Mh, Dj și rar Ot; AMD, Pl. 110–111/Ag, Db, prin Vl, Ph, Tr, Gr și rar Bz, Ot, If, Cl, Tl, Cț „fiecare dintre lemnele așezate orizontal pe brațele războiului, de care se agață bețele de susținere a ițelor și a spetei"; cf. a j u t ó r 14°...

8° AO, h. 726/Mh, Dj, prin Gj și rar Vl; AMD, Pl. 112–113/Ag, Bz, Br, Cl, Il, Cț, prin Db, Ph, Vn, Tl și rar Vl, Gl, Ot, Tr, If; *mâni*/rar Vn, Bz, Br „fiecare dintre brațele vătalelor"; cf. a n t e b r á ț 2°...

9° AMD, Pl. 106–107/prin Br și rar Il „fiecare dintre cele patru brațe ale vârtelniței"; cf. b â t ă[1] 5°...

10° AMD, Pl. 105–106/rar Db „crucea rășchitorului"; cf. b l á n ă 7°...

11° AMD, Pl. 114–115/rar Tr; *mâni*/rar Tl „m u i e r u ș c ă la război"; cf. a m n á r 3°...

12° AO, h. 635/rar Vl, Gj, Dj, Tr; AMD, h. 636/rar Ag, Tr, If „mâner la coasă"; cf. c ă l c á i 11°...

13° AO, h. 635/rar Vl „măsea la coasă"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

14° AO, h. 642/rar Vl, Gj; AMD, h. 644/prin Br și rar Vl, Ag; art. **mâna roátelor** AO/rar Vl „schimbătoare la coarnele plugului cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

15° AO, h. 638/rar Vl „brăcinar la plug"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

16° AO, h. 647/rar Gj; AMD, h. 249/prin Ph și rar Db, Vn, Ot, Gr „leucă"; cf. c h i l i m í e 1°...

17° AMD, h. 666/rar Ph, Bz „țepușă la sanie"; cf. d r u g 7°...

18° GO/rar Vl „mâner, toartă (la țest)"; cf. m â n é i, m â n ú ș ă 10°.

19° TDM III/rar Tr „paletă la secerătoare": Să-nvârtea *mấinile*-alea și-l dădea jos [grâul]/808.

20° pl. *mâni* AO, Pl. 129/rar Mh „fiecare dintre bârnele de care este prins coşul la moară"; cf. b l á n ă 12°...

21° pl. *mâni* AO, h. 209/rar Mh, Dj „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

22° pl. *mâni* AO, h. 572/rar Mh „fiecare dintre cei trei craci ai uneltei de pescuit numită s â c o v i ş t e".

MÂNĂSTIREÁN s. m., pl. *mânăstiréni* AMD/867 „locuitor din comuna Mânăstirea".

MÂNĂTÓR s. m., pl. *mânătóri* **1°** AO, h. 768/Mh şi rar Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 136–137/Ph, Bz, Br, Cl, Il, prin Vn, Tl, Cţ şi rar Db, Gr „persoană care mână oile la strungă; strungar"; cf. a l e r g ă t ó r 4°...

2° AO, h. 643/prin Gj, Mh şi rar Vl; AMD, h. 646/rar Vl, Ph, Vn, Cl, Cţ „persoană care mână vitele la plug; pogonici"; cf. a j u t ó r 5°...

3° AMD, h. 428/rar Ph „persoană care mână vânatul spre vânători; gonaci"; cf. a l e r g ă t ó r 3°...

– var. **mâietór** s. m. 1° AMD, Pl. 136–137/rar Ag; **mâitór** s. m. 2° AMD, h. 646/prin Ag, Ot şi rar Tr.

MÂNĂÚŞ s. m. AO, h. 643/rar Vl „persoană care mână vitele la plug; pogonici"; cf. a j u t ó r 5°...

MÂNCÁ vb. I **1°** ind. prez. 1 sg. **mânc** AO, h. 273; 853 MN; AFLR/prin Vl, Gj şi rar Mh; AMD, ch. 181; AFLR/Ag, prin Vl şi rar Db, Ph, Cl, Cţ; **mănínc** AO, h. 853 MN/rar Dj, Ot; AMD/Tr şi rar Ag, Ot „a mesteca un aliment în gură şi a-l înghiţi".

2° refl., în expr. **a se ~ în gânduri** GM/rar Ph [fig.] „a se gândi intens; a se frământa"; cf. g â n d u r í.

3° tranz. GM/rar Gr „a depăşi, a întrece, a învinge (pe cineva)": Şi dă n-am avut specialitatea dă fochist, da...un soldat vechi acolo, în patru zile l-*am mîncát*, l-am lăsat... l-am lăsat în urma mea/830; cf. l u á 1°...

– var. 1° **muncá** vb. I AMD/rar Tr.

MÂNCÁRE s. f. **1°** TDM II/rar Br „cantitate (de peşte) pentru o masă": Prindeam o *mîncáre*, două de peşte/749.

2° ~ **lúngă** AFLR/rar Mh „cantitate mare de mâncare, de un singur fel", în opoz. cu ~ **scúrtă** AFLR/rar Mh „cantitate de mâncare, din mai multe feluri": [La nuntă punea] varză şi carne şi prăjită şi asta toată mâncarea, făcea *mîncáre lúngă*, ca s-ajungă la toată nunta, nu făcea *mîncáre scúrtă* ca acu.

3° var. **muncáre** s. f. TDO/rar Vl; AMD/rar Tr „hrană, aliment"; cf. h a r á n ă.

MÂNCĂREÁŢĂ s. f. GM/rar Br „un fel de plăcintă cu brânză şi smântână"; cf. b r â n z ó i...

MÂNCĂRÍ vb. IV GM/rar Ot „ a face mereu mâncare, a găti întruna": *Mîncărgám* toată ziua şi dă prânz şi seara/762.

MÂNCĂRÚŢĂ s. f. AFLR/rar Vl dim. de la *mâncare*.

MÂNCĂTÓR adj., pl. *mâncătóri* TDO/rar Mh „mâncăcios": Şi-l îngrăşăm [porcul], vorba aia, la diferită greutate, după cum e şi el de *mîncătór*/965.

MÂNCĂTÚRĂ s. f. AMD, Pl. 157/rar Ag; GD/rar Cţ „mâncărime (produsă de anumite boli: râie, pojar etc.)".

MÁNDRĂ adj. f. AFLR/rar Vl [d. cânepă] „frumoasă, albă"; cf. n e m e ş í c ă.

MÁNDRELE s. f. pl. art. GO/rar Dj „numele unui dans popular".

MÂNDRÉŢURI s. f. pl. GM/rar Bz „lucruri frumoase, cu care te mândreşti".

MÂNEÁ[1] v. **mână**[1] **4°**.

MÂNEÁ[2] vb. intranz. AFLR/rar Ph, Vn, Bz; ind. prez. 2 sg. *míi* TDM II/rar Vn „a rămâne, a poposi, a înnopta": [Când mergeam cu vitele la păscut, noaptea] *mîneám* în bordei/743; cf. h ă l t u í...

MÂNECÁRE s. f. [?] pl. **1°** GO/rar Vl „ii": *Mînecárele* [...] cu satine, cusute, le coasăm aşa în cruci sau şi cu satine/903; cf. c a t r í n ţ ă 6°...

2° var. **mânicár** s. n., pl. *mânicáre* AMD/rar Ag „cojoc cu mâneci"; cf.

3° var. **mânicár** s. n. AFLR/rar Ag „flanelă cu mâneci": *Mînicár* la flanelă să zice/675; cf. f l a n e á...

MÂNECĂTOÁRE s. f., pl. *mânecătóri* **1°** AO/rar Ot „creangă cu frunze verzi sau plantă de pădure care, conform obiceiului, se pune la streşini, la gard, la grajd, de Sfântu Gheorghe": *Mînicătoáre* la... o găsim în pădure aşa şi creşte şi pe-aici, cine pune, e o aia dă să pune de Sfântu Gheorghe la vite; dă pune pă la porci, pă la case GM/801; cf. c r ú g ă...

2° var. **mânicătoáre** s. f. AFLR/rar Gr „ajunul Sfântului Gheorghe": La *mînicătoáre* ele [= vrăjitoarele] face noaptea, întinde grâul, ia laptele la vaci, ia şi sporu câmpului; la *mînicătoáre*, da, Sfântu Gheorghe/821.

– var. 1° **mânicătoáre** s. f. GM/rar Tr.

MÂNECE v. **mâneci 2°**.

MÂNECEÁR s. m., pl. *mânecéri* AMD/709 „locuitor din comuna Mâneciu".

MÂNECHÍŞI s. pl. GM/rar Br „mănunchiuri (de cânepă, in)"; cf. c h í t ă[1] 1°...

MÂNECI s. f. pl. tantum **1°** GO/rar Vl „cămăşi, ii": O păreche de *mîneĉ*, că la noi la cămaşe-i spunem *mîneĉ*/917; cf. c a t r í n ţ ă 6°...

2° GO; AFLR/rar Gj „bucată de pânză (bună pentru m â n e c i 1°)".

– var. 2° **mânece** s. f. pl. tantum GO/rar Vl.

MÂNÉCIU s. n., pl. *mânéciuri* GM/rar Bz „funicular cu rampă de încărcare".

MÂNEGÓCI v. **minigóci 1°**.

MÂNÉI s. n., pl. *mânéie* AO, Pl. 34; 133/rar Gj, Mh „mâner".

– var. **mâníul** s. art. AO, Pl. 33/rar Mh.

MÂNÉR s. n., pl. *mânére* **1°** AO, h. 633/prin Dj şi rar Ot; AMD, h. 635/rar Db, Ot, Gr, Il, Cţ „măsea la coasă"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

2° AO, h. 636/rar Gj; AMD, h. 638/rar Db „trunchiul de lemn în care este înfiptă nicovala"; cf. b ú c i u m 4°...

3° AMD, Pl. 110–111/rar Db „fiecare dintre stinghiile aşezate orizontal pe braţele războiului, pe care se sprijină beţele de care se atârnă vătalele şi iţele"; cf. a j u t ó r 14°...

4° AO, h. 496/rar Gj, Dj; AMD, h. 385/rar Ag, Db, Ph, Br, Ot, Tr, Cţ „limbă la meliţă"; cf. b ă t á g...

5° var. **minér** s. n., pl. *minére* AMD, h. 636/prin Tl „picior la coasă"; cf. c ă l c á i 11°...

6° var. **munér** s. n., pl. *munére* AMD, h. 183/rar Tl „clanţa de la broasca uşii"; cf. c l á n ţ ă 2°...

– var. 6° **minér** s. n. AMD, h. 183/Tl.

MÂNE-ZI v. **mâine-zi**.

MÂNGĂIÁLĂ s. f., pl. *mângăiéli* AO, h. 165/rar Dj „alintare": Fetişcană e un fel de *mîngăiálă*/989; cf. g u g u ş e á l ă.

MÂNICÁR v. **mânecáre 2°, 3°**.

MÂNICĂIÁ vb. I tranz. GM/rar Db „a paşte vitele în noaptea de Sfântul Gheorghe (pentru a fi sănătoase tot anul)".

MÂNICĂTOÁRE v. **mânecătoáre 1°, 2°**.

MÂNICÉLE s. f. pl. AFLR/rar Dj dim. de la m â n ă 3°.

MÂNIGÓCI v. **minigóci 1°**.

MÁNI- SA v. **mămâne 1°**.

MÂNIŞOÁRĂ s. f. AMD/rar Gr dim. de la *mână* („cantitate mică, număr mic"): A rămas o *mînişoáră* dă albină [în stup] şi mi-e milă s-o omor/825.

MÂNÍŢĂ s. f. GD/rar Cţ dim. de la *mână*.

MÂNÍUL v. **mânéi**.

MÂNJEÁLĂ s. f. **1°** AO, h. 719/prin Vl, Dj şi rar Ot; AMD, Pl. 108–109/rar Vl, Ag, Bz, Ot, Tr „amestec de tărâţe, înmuiate, cu făină (şi mălai) pentru scrobit firele la ţesut; scrobeală"; cf. m ă l á i 3°...

2° var. **mânzálă** s. f. GM/rar Gr „amestec de făină cu apă pentru netezit turta de mălai, înainte de a fi pusă la copt"; cf. s p o i á l ă 2°, t ă r ă v l á g ă, u n z e á l ă 2°.

3° AO, Pl. 37/rar Mh „pată (de murdărie)"; cf. p á t ă 1°, p ă t ă t ú r ă, p e c e á t ă.

– var. 1° **mânzálă** s. f. AMD, Pl. 108–109/Ag, Tr, prin Ot, Gr şi rar Db, Ph, Bz, Br, Il, Cţ; **mânzeálă** s. f./rar Tr.

MÂNJÍ vb. IV tranz. **1°** AO, h. 718/prin Vl, Dj, şi rar Mh; AMD, Pl. 108/Ag,

MESTECÁR s. n., pl. *mestecáre* AMD, h. 453; GM/prin Ag şi rar Db „făcăleţ"; cf. d r ú g ă[2] 4°...

MESTECĂRÓI s. n. GM/rar Ag „lemn rotund, folosit la umplut cârnaţi": *Mestecărói* de lemn aşa, dă băgai în tulumba aia/677.

MESTECĂTOÁRE v. **mesticătór**.

MESTECĂTÚRĂ s. f., pl. *mestecătúri* TDO/rar Mh „mestecare".

– var. **mesticătúră** s. f. TDM III/rar Db.

MESTECĂU s. n., pl. *mestecáie* 1° AO, h. 234; 257; Pl. 34; TDO; AFLR/crt.; AMD, h. 453/rar Ag, Tl; *mestecăie* AO, h. 257/ Gj, Mh; *mestecáuă* AO/rar Vl, Gj; AMD/ rar Vl; *mestecăuri* AO/rar Ot „făcăleţ (de amestecat mămăliga)"; cf. d r ú g ă[2] 4°...

2° AO, h. 787/Dj şi rar Mh, Ot; AMD, Pl. 146/rar Vl, Ph, Ot, Tr; *mestecăie* AO/rar Mh „lopăţică de amestecat zerul pus la fiert pentru a scoate urdă"; cf. b ă t ă ú ş 3°...

3° AO, h. 234/Gj, Dj, prin Vl, Ot şi rar Mh „sul cu care se întinde foaia de aluat"; cf. d r i h ó l ţ...

– var. 1° **măstăcău** s. n. TDO/rar Mh; **mestacău** s. n., pl. *mestacăie* AO, h. 257; AFLR/rar Gj, Mh; **mestăcău** s. n., pl. *mestăcăie* AO/Mh şi prin Gj.

MESTECLÉU v. **melestéu**.

MESTELÉU v. **melestéu**.

MESTICÁ v. **amestecá 2°**.

MESTICÁT v. **amestecáţi 2°**.

MÉSTICĂ s. f., în **a nu aveá ~** AFLR/ rar Cţ „a nu fi implicat, a nu avea amestec": Nunu să ducea [de la nuntă], *nu* mai *aveá méstică*... luni/886.

MESTICĂTÓR s. n. TDM II/rar Ph „lopăţică de amestecat în urdă la fiert"; cf. b ă t ă ú ş 3°...

– var. **mestecătoáre** s. f., pl. *mestecătoáre* AMD, Pl. 146/rar Ph, Cl.

MESTICĂTÚRĂ v. **mestecătúri**.

MESÚŢĂ v. **măsúţă**.

MÉŞCĂ s. f., pl. *meşti* 1° AO, h. 671; GO/prin Dj „mustuitor"; cf. b ă t ă i ú ş 3°...

2° AO, h. 785/rar Dj „bătător folosit pentru a scoate untul din laptele prins"; cf. e c i d a t ór...

– var. 1° **mécică** (2 sil.) s. f., pl. *mécici* AO, h. 671/rar Dj.

MEŞCIOÁRĂ s. f., pl. *meşcioáre* 1° AMD, h. 221 MN; 225 MN/Db, Ph, Bz, prin Ag, Br, Cl, Il şi rar Gl, Tr, If, Gr, Tl, Cţ dim. de la *masă* (móbilă); cf. m ă s ú ţ ă...

2° TDM I/rar Tr dim. de la *masă* (mâncare).

– var. 1° **meşoáră** s. f., pl. *meşoáre* AMD, h. 225 MN/prin Tr şi rar Ag, Ph.

MEŞEÁ s. f., pl. *meşéle* AMD, h. 417/ rar Tl „stejar alb".

– var. **mişeá** s. f., pl. *mişéle* AMD, h. 417/rar Tl.

MEŞELÍC v. **mişilíc**.

MEŞÉT s. n., pl. *meşéturi* AO, h. 287/ rar Vl „butonieră"; cf. b á b ă 22°...

MEŞI s. m. pl. AFLR/rar Vn „ciorapi groşi croşetaţi din lână": Femeile aveau ciorapi, ciorapi de lână, *meşi*/733; cf. t u r e á t c ă 3°.

MEŞITÚRĂ s. f., pl. *meşitúri* AO, h. 5/ rar Gj „julire, zdrelire a pielii".

MEŞLÍU v. **mlecíu 2°**.

MEŞOÁRĂ v. **meşcioáră 1°**.

METEÁLĂ s. f. GM/rar Vn „meteahnă": [Deşi umblam desculţi] n-am avut niciunul nici o *meţeálă* până-n mine, c-am răcit/724; cf. g h i n i ó n 1°.

METECĂÍ vb. IV intranz. AMD/rar Bz „a nu se (mai) putea ţine pe picioare; a nu (mai) putea sta pe picioare".

METRÁN s. m., pl. *metráni* 1° GM/ rar Db „stivă de lemne de un metru cub; ster"; cf. f í g u r ă...

2° GM/rar Db „bucată de lemn lungă de un metru"; cf. m é t r u 2°, t â r ş[1] 5°.

MÉTRU s. m. şi n., pl. *métri* 1° TDO/ rar Mh; GM/rar Ag, Db, Vn, Bz; *métre* GM/rar Ph „stivă de lemne de un metru cub; ster": Un metru lărgimea ş-un metru înălţimea şi ăla se numeşte *métru* [de lemne]. În stivă pui mai multe *métre* GM/711; cf. f í g u r ă...

2° pl. *métre* GM/rar Ph; GD/rar Tl „bucată de lemn lungă de un metru"; cf. m e t r á n 2°...

3° AO, h. 469/rar Gj, Dj „bucată de lemn cu crestături, folosită la măsuratul laptelui; răboj"; cf. c a r â m b 8°...

MEZDREÁLĂ s. f., pl. *mezdréle* AO, Pl. 133/rar Mh „cuţitoaie"; cf. c u s t ú r ă 8°...

MEZELÍCHI v. **mizilíc**.

MEZERÍCHE v. **măzăríchie 1°, 2°**.

MEZILÍC v. **mizilíc**.

MHÁLĂ s. f. colect. AMD, h. 624/rar Ph „impurităţi în semînţele de cereale"; cf. b ă d ă d ă n i i...

MÍA pron. pers. 1 sg. dat. AMD, Pl. 26; TDM II; GD; AFLR/Vn, Tl şi rar Gl, Br, Cţ „mie".

MIAOÍ v. **mieoní**.

MIAONÍ v. **mieoní**.

MIÁT v. **meiát**.

MIAUÍ v. **mieoní**.

MIAUNÍ v. **mieoní**.

MIÁZA, ~ nópţii loc. subst. AFLR/rar Cţ „fiinţă supranaturală care, conform credinţei, apărea celor care umblau noaptea şi dispărea la cântatul cocoşilor".

MIC v. **nimíc 2°**.

MÍCA v. **nimíc 2°**.

MÍCĂ[1] v. **mamícă 2°**.

MÍCĂ[2] v. **nimíc 2°**.

MICĂŢÉL s. m., pl. *micăţéi* GM/rar Il „bucăţi de pâine înmuiată în lapte; dumicat mic": Băiatu îl vedea [şarpele] şi-i spunea „mai ia şi *micăţéi*, nu bea numa lapte!".

MICHÍŢĂ s. f., pl. *michíţe* AMD, h. 463/rar Tl „un fel de plăcintă din aluat dospit prăjită în grăsime; scovardă"; cf. á z i m ă[2] 3°...

MICÍ vb. IV refl. GM/rar Ag, Ot „a se face mic; a se micşora": Acu ziua s-a cam *micít*/765; cf. m i t i t e l á.

MICOVÁLĂ v. **nicoválă 1°**.

MICOVÁLMĂ v. **nicoválă 1°**.

MICOVÁNĂ v. **nicoválă 1°**.

MICŞÚNĂ s. f., pl. *micşúni* GM/rar Gr „muşuroi de pământ în care şoarecii de câmp îşi adună provizii pentru iarnă".

MICŞUNÍCĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/ rar Ag „soi de struguri cu bobul aromat".

MICURÁ v. **smicorá**.

MICURĂTOÁRE s. f. GO/rar Vl „unealtă folosită la desprinderea boabelor de pe ştiulete"; cf. c u r ă t o á r e[1]...

MICUTÉL adj., pl. *micutéi*, f. *micutícă* AO, h. 232; GO/prin Mh şi rar Gj dim. de la *mic*.

MIDALÍDĂ v. **amigdalítă**.

MIDALÍTĂ v. **amigdalítă**.

MIDINÍC s. GD/rar Tl „turtă unsă cu miere, care se serveşte tinerilor sâmbătă seara, înaintea nunţii": Făcea *midinícu*-ăsta sâmbătă seară, nu făcea masă de familişti, făcea numai tineret, şi făcea câte două–trei cuptioare d-astea, de turte, şi pe-ormă le ungea cu miere deasupra [...] şi rupea la fiecare băiat şi la fiecare fată, le dădea câte-un *midinic* de-ăla, cine mănâncă din ăla-i vine rându şi lui adica [să se căsătorească]/884.

MIE, o ~ únu loc. subst. AMD, Pl. 86–88; GM; AFLR/Il, prin Tr, Cl, Cţ şi rar Db, Ph, Gl, Bz, Ot, If, Gr; **o ~ únu, doi, trei** AMD/rar Ph „soi de viţă-de-vie": Am ales şi eu un soi de-asta [de viţă] care-i spune *o míe únu* GM/848.

MIELUŞÉI s. m. pl. tantum 1° AO, h. 318/Vl şi prin Gj „grindină măruntă care cade mai ales la începutul primăverii; măzăriche"; cf. b o á n g ă...

2° AMD, h. 420/rar Db, Ph, Tr „înflorescenţa alunului; mâţişori"; cf. c e r c é l 5°...

MIELUŞÚCĂ s. f. AMD, h. 277/rar Db dim. de la *mia*.

MIEOÁRĂ v. **mioáră 1°**.

MIEOÍ v. **mieoní**.

MIEONÉCI v. **mieunéci 2°**.

MIEONÍ (3 sil.) vb. IV AO, Pl. 66/ prin Ot şi rar Dj; AMD, h. 293/prin Db, Ot, Tr şi rar Ag, Gr, Cl „a mieuna"; cf. m i o r l ă c ă í, z b i e r á 1°.

– var. **miaoí** (3 sil.) vb. IV AMD, h. 293/ rar Il; **miaoní** (3 sil.) vb. IV AO, Pl. 66/rar Mh, Dj; **miauí** (3 sil.) vb. IV AMD/rar Cl,

Il; **miauní** (3 sil.) vb. IV AO/prin Mh şi rar Dj; AMD/rar Tr, Cţ; **mieoí** (3 sil.) vb. IV AMD/prin Tr şi rar Db, Gr, Cţ; **mieuní** (3 sil.) vb. IV AO/prin Vl şi rar Gj, Mh, Dj; AMD/rar Vl, Ag, Ot, Cţ.

MIEÓR v. **miór 1°, 2°, 4°**.

MIEÓRĂ v. **mioáră 1°**.

MIERCĂNÍ vb. IV GM/rar Bz [d. câini] „a schelălăi, a scheuna": Căţeaua atât am auzit-o *mierc*ă*nínd* acolo chiau, chiau/734; cf. c ă ţ ă n í 3°...

MIÉRE s. f. **1°** ~ **aleásă** AO, Pl. 117/rar Dj „lăptişor de matcă"; cf. l á p t e 2°...

2° ~ **de prúne** AMD, h. 356/rar Cţ „magiun"; cf. m a g i ó n...

MIERÍ (2 sil.) vb. IV refl. GM/rar Ot [d. săpun, la preparare] „a se ţine, a se lega ca mierea": Când îi vine dă sare, [săpunul] *să mieréşte* ca mierea, ai văzut, să face lemn pă băţ/776; cf. î n g r o ş á.

MIERL v. **mierlíe 1°**.

MIERLĂÍ vb. IV, ind. prez. 3 sg. *miérlăie* AO, Pl. 66/Dj, prin Vl, Ot şi rar Gj, Mh, Tr; AMD, h. 293/Ag, Ot, Tr şi rar Db, Ph, If, Gr, Cl, Cţ [d. pisică] „a miorlăi".

– var. **mierlăní** vb. IV AMD, h. 293/rar Db; **mierloí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *miérloie*/Ag, Db, Ph, prin Gr şi rar If, Cl, Il, Tl, Cţ; *mierloáie* AMD; GM/rar Bz, Il; **mierluí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *miérluie* AMD/rar If, Cl, Il; **miorlăuí** vb. IV/rar Cl; **miorlâí** vb. IV/rar Il, Tl; **miorloí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *miórloie*/rar Gr; **miorluí** vb. IV/rar Il; **mirloí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *mírloie*/rar Bz; *mirloáie*/rar Il; **nirlăuí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *nirláuie*/rar Bz.

MIERLĂNÍ v. **mierlăí**.

MIERLI s. f. pl. AO, h. 557/rar Vl „mierle"; cf. c i u h u r é z 3°...

– var. **mírlă** s. f., pl. *mírle* AMD, h. 441/prin Tl şi rar Cţ.

MIERLÍU adj., f. *mierlíe*, pl. *mierlíi* **1°** AMD, h. 14, 15/rar Tr, Gr „saşiu"; cf. a m e s t e c á ţ i 1°...

2° AMD/rar Tr [d. ochi] „căprui"; cf. c ă f e n í i...

– var. 1° **mierl** adj, pl. *mierli* AO, h. 31/rar Ot.

MIERLIŢÓI s. m., pl. *mierliţói* AMD, h. 441 MN/rar Gr, Cl „mierloi"; cf. d ó m n u l p ă s ă r i l o r...

– var. **mierluţói** s. m. AMD, h. 441 MN/rar Gr, Tl.

MIERLOÁICĂ s. f., pl. *mierlóici* AMD, h. 442/rar Db, Bz „mierlă"; cf. c i u h u r é z 3°...

MIERLÓI s. m., pl. *mierlói* **1°** AO, h. 561/rar Dj, Ot; AMD, h. 444/rar Tr, Gr, Tl „grangur"; cf. c a l o f í r[1] 2°...

2° var. **mirlói** s. m., pl. *mirlói* AMD, h. 441 MN/prin Tl şi rar Vl, Br, Cl, Cţ „bărbăţuşul mierlei"; cf. d ó m n u l p ă s ă r i l o r...

MIERLOÍ v. **mierlăí**.

MIERLUÍ v. **mierlăí**.

MIERLUŢÓI v. **mierliţói**.

MIEŞTEÁN v. **mihăieşteán**.

MIEUÍ v. **mieoní**.

MIEUNÉCI (3 sil.) s. **1°** GO/rar Vl „pastă subţire de mălai înmuiat cu apă; terci": Facem aşa o ţâră *mieunéc*, ca să iasă moale la miez [turta de mălai]/911.

2° var. **mieonéci** (3 sil.) GM/rar Db [od.] „turtă de mălai cu tărâţe, care se mânca înmuiată în apă caldă".

– var. 1° **mionéci** s. GO/rar Vl.

MIEUNÍ v. **mieoní**.

MIEZULÉŢ s. AMD, h. 363/rar Gr dim. de la *miez* („partea din interior a sâmburelui").

MIEZURÍCĂ s. f. GD/rar Tl „lână de calitate superioară"; cf. c i c í c 2°...

MIGÁL adj. GM/rar Tr „migălos": [Repicatul roşiilor] aia e un lucru *migál*, nu e ca să te repezi cu sapa să.../808.

MIGALÍŞĂ v. **amigdalítă**.

MIGALÍZĂ v. **amigdalítă**.

MIGDÁLE v. **amigdále**.

MIGDALÍCE v. **amigdalítă**.

MIGDALÍDĂ v. **amigdalítă**.

MIGDALÍNE v. **amigdalítă**.

MIGDALÍTĂ v. **amigdalítă**.

MIGLIŞITÓR v. **milcoşitór 2°**.

MIGOROŞÍ vb. IV intranz. GM/rar Ot „a migăli"; cf. b o c í...

MIHĂIEŞTEÁN s. m., pl. *mihăieşténi* AMD/775 „locuitor din comuna Mihăieşti".

– var. **mieşteán** (3 sil.) s. m., pl. *mieşténi* AMD/775.

MIHĂILEŞTEÁN (4 sil.) s. m., pl. *mihăileşténi* AMD/824 „locuitor din comuna Mihăileşti".

MIHĂLCEÁN s. m., pl. *mihălcéni* AMD/733 „locuitor din satul Mihălceni".

MIHOÍ vb. IV AMD, h. 265 MN/rar Cl „a necheza"; cf. î n n e c h e z á...

– var. **ihohoní** vb. IV AMD, h. 265 MN/rar Il; **ihoní** vb. IV AO, Pl. 60/rar Vl; **nihoí** vb. IV AMD/rar Br, Tl; refl. rar Ph; **nihoní** vb. IV/rar Ph.

MIJAPÁTCA v. **mijátca**.

MIJÁTCA s. f. art., **de-a** ~ loc. subst. GD/rar Tl „de-a v-aţi ascunselea"; cf. a j u m í t a...

– var. **mijapátca**, *de-a* ~ loc. subst. GD/rar Tl; **mijopátca** s. f. art. GD/rar Tl.

MÍJĂ s. f. **1°** GM/rar Ot „lampă cu petrol, fără sticlă": Cu *míjă*... cică era o lambă mic-aşa şi fără... sticlă şi ardea/775; cf. l ă m b ó i...

2° art. *míja* AFLR/rar Ph „de-a v-aţi ascunselea"; a j u m í t a...

MIJDRÍ v. **mizdrí**.

MIJGURÍ vb. IV impers. GO/rar Mh „a ploua mărunt; a burniţa"; cf. b u n g i n á...

MIJÍ vb. IV, în expr. **a** ~ **a râde** AFLR/rar Cţ „a surâde, a zâmbi"; cf. z â m b í.

MIJÍTA s. f. art. AFLR/rar Ag **1°** „de-a v-aţi ascunselea"; cf. a j u m í t a...

2° „de-a baba oarba"; cf. b á b ă 25°...

MIJITOÁREA s. f. art. GM/rar Db „de-a v-aţi ascunselea"; cf. a j u m í t a...

MIJLÍN s. AMD, h. 613/rar Gr „porumb furajer"; cf. c i o c ă n á ş[1]...

MIJLOÁCĂ v. **mijlóc 8°, 9°**.

MIJLÓC s. n., pl. *mijloáce* **1°** AO, h. 631/rar Dj; AMD, Pl. 55/rar Ot, Tr „custură la coasă"; cf. b á n t ă[1] 12°...

2° AO, h. 596/rar Dj „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

3° AMD, h. 189/rar Db „stâlp de susţinere la prăjina de sub coama casei"; cf. p o p í c 1°.

4° var. **miljóc** s. n. AO, Pl. 34; TDO/prin Vl, Dj şi rar Mh, Ot; AMD, h. 454; GM; TDM II, III; AFLR/Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Cl, Il, prin Vn, Ot şi rar Vl, Br, If, Gr, Tl, Cţ „centru, parte din interiorul unui lucru": Şi s-a pus în *miljócu* drumului TDO/964.

5° var. **miljóc** s. n. AO, h. 98/rar Ot; AMD, h. 64/Bz, Tr, prin Vn şi rar Ag, Db, Gl, Br, Ot, If, Gr, Cl, Il, Cţ „regiunea lombară a spatelui; şale la om"; cf. c a p 11°...

6° GM/rar Ph „leşie de tărie mijlocie (în opoz. cu frunte şi c o a d ă)": [Vasul cu cenuşă şi apă] îl ţinem trei–patru zile şi curgea frunte, curgea *mijlóc*, curgea coadă/701.

7° colect. GM/rar Ag, Db, Vn, Ot, Tr, Gr „foile din partea de mijloc a tulpinii de tutun (în opoz. cu frunte şi p o a l ă)": La... săptămână, la două, la trei, când să făcea şi *miljócu* [la tutun] îl culegeam şi p-ăla GM/803; cf. a n á.

8° var. **mijloácă** s. f. AMD, h. 514/prin Db „fetişcană": O ciortană, o *mijloácă* nici prea mare nici prea mică/815; cf. b ă i e t á n ă...

9° var. **mijloácă** s. f. AMD/rar Vn „putină mică; putinică"; cf. b a l e r c ú ţ ă...

10° cu val. adj., f. *mijloácă* GO/rar Vl; GM/rar Ag, Cl „mijlociu (ca vârstă)": Băiatu meu ăl mare nu erea acas, ăl *miljóc* nu erea... numai eu cu ăla mai micu eream acas GM/788; cf. m i j l o c á n, m i j l o c á r, m i l j l o c í u.

11° cu val. adj., f. *mijloácă* TDM II/rar Db [d. leşie] „de tărie mijlocie".

– var. **méljoc** s. n. 4° AO, h. 478/rar Mh; **míjloc** s. n. 6° GM/rar Ph; 10° GO/rar Dj; **mijóc** s. n. 2° AMD, h. 602/rar Cl; 4° AMD, h. 454; GM; TDM II; AFLR/prin Cl, Il şi rar Vl, Ag, Ph, Bz, Br, Tl, Cţ; 5° AMD, h. 64/ prin Cl, Il şi rar Ph, Br; 7° AFLR/rar Br; **miljlóc** s. n. 4° AFLR/rar Vl; 7° AFLR/ prin Db şi rar Tr, Gr; **miljoácă** s. f. 6° GO/ rar Vl; **miljóc** s. n. 7° GM; AFLR/prin Gr şi rar Ag, Bz, Tr, Cl; 10° GM/rar Ag; **míljoc** s. n. 4° AO, Pl. 34; TDO/rar Vl, Mh; **minjóc** s. n. 4° AMD, h. 454/rar Ph.

MÍJLOC v. **mijlóc 6°, 10°.**

MIJLOCÁN adj. GO/rar Gj, Mh „mijlociu (ca vârstă)": [Fratele] ăl *mijlocán* iar s-a mutat, şi-a făcut şi el iar casă/963; cf. m i j l ó c 10°...

MIJLOCÁR 1° s. m., pl. *mijlocári* AMD, h. 662/prin Il şi rar Br „lemn aşezat transversal peste mijlocul loitrelor carului pentru a-i spori capacitatea"; cf. c ó r c i e 2°...

2° s. n., pl. *mijlocáre* AMD, Pl. 62–63/ rar Br, Il „sul cu ajutorul căruia se leagă fânul în car"; cf. a n g ă ş 2°...

3° s. n., pl. *mijlocáre* AO, Pl. 57/rar Dj „fiecare dintre cele două lemne transversale care leagă tălpile saniei la mijloc şi în partea dinapoi; oplean"; cf. c h í n g ă 2°...

4° s. n. AMD, h. 636/rar Tr „mânerul coasei"; cf. c ă l c ă i 11°...

5° s. n., pl. *mijlocáre* AO, h. 725/rar Dj, Ot „bucată de lemn care leagă între ele tălpile războiului de ţesut"; cf. b l ă n í ţ ă 4°...

6° s. n, pl. *mijlocáre* AO, Pl. 138/prin Dj „scândură fixată de-a curmezişul fundului unui vas din doage"; cf. a d á o s 2°...

7° var. **mijlocáre** s. invar. cu val. adj. GM/rar Vl „mijlocii (ca vârstă)": Am p-ăl mai mic [băiat] dă unşpe ani, unu l-am militar, ăilanţ sunt *mijlocáre*/672; cf. m i j l ó c 10°...

MIJLOCÁRE v. **mijlocár 7°.**

MIJLOCÁŞ s. m. pl. *mijlocáşi* **1°** AMD, h. 662/rar Cl „fiecare dintre lemnele aşezate transversal peste loitrele carului pentru a-i spori capacitatea"; cf. c ó r c i e 2°

2° AO, h. 628/rar Ot „prepeleac (pentru fân)"; cf. c l e n c i 2°...

3° s. n. pl. *mijlocáşe* AMD, Pl. 173/rar Db „scândură de-a curmezişul fundului unui vas din doage"; cf. a d á o s 2°...

MIJÓC v. **mijlóc 2°, 4°, 5°, 7°.**

MIJOPÁTCA v. **mijátca.**

MILCOŞITÓR adj., f. *milcoşitoáre* **1°** GM/rar Ot „linguşitor": Cu vorba *milcoşitoáre*: domle cutare, c-o fi, c-o drege, asta-i *milcoşitoáre*/776.

2° var. **miglişitór** adj., pl. *miglişitóri* AO, h. 377/rar Dj „viclean"; cf. c â r c o t á ş...

MILÍ vb. IV tranz. şi refl. GM/rar Ot, Tr „a trata pe cineva cu milă; a se milostivi de cineva": Până la urmă tot eu *m-am milít*: „hai, unchiaş, să dăm băiatului, hai să dăm casa băiatului"/767.

MILÍC v. **melíc 3°.**

MILIGÓCI v. **minigóci 1°.**

MILITĂREÁSCA, de-a-n ~ loc. subst. GD/rar Tl „numele unui joc de copii".

MILIŢÁN v. **miliţéan.**

MILIŢEÁN s. m., pl. *miliţéni* AO, Pl. 51/rar Mh, Dj, Ot „miliţian, poliţist"; cf. j a n d á r...

– var. **miliţán** s. m., pl. *miliţéni* AO, Pl. 51/prin Gj, Mh şi rar Dj.

MILJLÓC v. **mijlóc 4°, 7°.**

MILJOCÍU adj. AFLR/rar Gr „mijlociu (ca vârstă)"; cf. m i j l ó c 10°...

MILJOÁCĂ v. **mijlóc 6°.**

MILJÓC v. **mijlóc 4°, 5°, 7°, 10°.**

MÍLJOC v. **mijlóc 4°.**

MILÓG adj., pl. *milógi*, f. *miloágă*, pl. *miloáge* AO, h. 143, 144/rar Mh; AMD, h. 111, 112/prin Bz, Ot şi rar Vn, Br, Tr, Cl „infirm, schilod"; cf. a n c h i l o z á t 1°...

MILÓS adj. AFLR/rar Dj [d. filme] „înduioşător, emoţionant": Era un film foarte, foarte frumos, nu era nici... de spionaj, nici de dragoste, era un film... *milós* aşa/982.

MILÓST adj., pl. *milóşti*, f. *miloástă*, pl. *miloáste* AO, Pl. 54/rar Ot „milos, milostiv"; cf. a j u t ă t ó r 1°...

MILOŞÁN s. m., pl. *miloşáni* AMD/ 838 „locuitor din comuna Miloşeşti".

MILOŞTÍV adj., pl. *miloştívi* AMD, Pl. 23/rar Db „milos, milostiv"; cf. a j u t ă t ó r 1°...

MÍMFĂ s. f., pl. *mímfe* AO, h. 698/rar Ot „nimfă a albinei".

MIMÍCA v. **nimíc 2°.**

MIMÓZĂ s. f. AMD, Pl. 92/rar Cţ „numele unei boli la albine, care se manifestă prin umflarea abdomenului".

MINATÍZĂ v. **manatíze.**

MÍNCE v. **mínge 2°.**

MINCIÓC s. n., pl. *minciócuri* **1°** AMD, h. 452/rar Br, Il „un fel de plasă mică de pescuit; minciog"; cf. c i o r p á c...

2° var. **mincióg** s. n., pl. *mincioáge* AMD, Pl. 175–176/rar Bz „canciog (folosit în zidărie)"; cf. c a n c é u 1°...

– var. **mingióc** 1° s. m., pl. *mingióci* AMD, h. 452/rar Tl; 2° s. n., pl. *mingiócuri* AMD, Pl. 175–176/rar Gr.

MINCIÓG v. **mincióc 2°.**

MINCIÚNĂ s. f. **1°** pl. **minciúne** AO, Pl. 49/rar Mh „minciuni"; cf. g o g l e á z ă 3°...

2° în expr. **a fáce** ~ AFLR/rar Gj; GM/ rar Ot, Tr „a înşela, a păcăli": Lupu *făcă minčúnă* [câinilor] în partea asta, aici, şi el da pă dincolo GM/764; cf. î m p ă c ă l í...

MÍNDINĂ v. *ménghini.*

MINDÍR s. n., pl. *mindíre* AMD, h. 228 MN/rar Tl „saltea umplută cu paie".

MÍNE pron. pers. ac., în **ca pe** ~ v. **pe 2°.**

MINEGÓCI v. **minigóci 1°.**

MINÉR v. **mânér 5°, 6°.**

MÍNGE s. f., pl. **mínge** AMD, Pl. 25/ rar Tl „mingi"; art. *míngea*, în loc. subst. ~ **de fúgă** GM/rar Br, Il; ~ **în culóri** GD/rar Cţ; ~ **în şápte piétre** GM/rar Bz; ~ **la fúgă** GM/rar Br; ~ **la ţep** GM/rar Db; ~ **strigátă** GM/rar Ot „numele unor jocuri de copii".

– var. **ménge** s. f., pl. *mengi* AO, Pl. 54–55/rar Ot; **míngie** (3 sil.) s. f., pl. *míngii* AO/prin Mh, Dj şi rar Ot; AMD, Pl. 25; GM/Cl, Il, prin Db, Ph, Bz, Br, If, Tl, Cţ şi rar Ag, Ot, Gr.

MÍNGHENĂ v. **ménghini.**

MÍNGHIN v. **ménghini.**

MÍNGHINĂ v. **ménghini.**

MINGHÍNĂ v. **ménghini.**

MINGHINEÁ v. **ménghini.**

MINGÍCĂ s. f. GD/rar Tl dim. de la *minge.*

MÍNGIE v. **mínge.**

MINGIÓC v. **mincióc 1°, 2°.**

MINIGÓCI s. n. **1°** pl. *minigoáce* AO, h. 38/prin Mh şi rar Gj; *minigóciuri*/rar Mh; *minigóci*/rar Mh, Dj „urcior la ochi"; cf. b r â n c ă[2] 4°...

2° var. **inigóci** s. n., pl. *inigoáce*, *inigóci* AO, h. 88/rar Mh „aluniţă"; cf. a l u n é l...

– var. 1° **inigóci** s. n., pl. *inigóci* AO, h. 38/rar Mh; **mânegóci** s. n., pl. *mânegóci*/rar Mh; **mânigóci** s. n., pl. *mânigoáce*/ rar Mh; *mânigóciuri*/rar Gj; *mânigóci*/rar Gj, Mh; **miligóci** s. n., pl. *miligóci*/prin Mh şi rar Gj; *miligoáce*/rar Dj; **minegóci** s. n., pl. *minegoáce*/rar Mh.

MINJÓC v. **mijlóc 4°.**

MINÓR adj., f. *minoáră* AO, h. 161/ rar Gj, Dj „nevârstnic, tânăr"; cf. t í n ă r.

MINORÁ vb. I tranz. AFLR/rar Db [d. medicamente] „a avea efect pozitiv, a ameliora".

MINTÁN v. **minteán 2°, 3°.**

MÍNTE s. f. **1° a ţíne** ~ GM/rar Ag „a lua seama, a fi atent; a şti": Ce să fie, zic, *să ţíi mínte*, boii a fost furaţi/763; cf. s ă m ă l u í, t r á g e 2°.

2° pl. *minţi*, **a-i vení în** ~ TDO/rar Gj „a-i veni în minte, a-şi aminti": *Mi-a venít în minţ* să dau roatile la car jos, alea din spate/943; cf. a m í n t e 1°...

MINTEÁN s. n., pl. *minténe* **1°** AMD, h. 481, 482/rar Ag, Ph, Tr „haină ţărănească (până peste şolduri sau mai scurtă) groasă, din postav, miţoasă pe dinafară"; cf. z é g h e 1°.

2° AMD; TDM II; AFLR/rar Ag, Db, Ph „haină (scurtă) bărbătească din dimie"; cf. c o r t é l 1°.

3° var. **mintán** s. n., pl. *mintáne* AO, h. 292/rar Mh „haină lungă, mițoasă pe dinafară, purtată de ciobani; bundă"; cf. b i t ú ș ă 1°...

4° AMD/rar Db „jachetă din lână tricotată"; cf. f l a n e á...

– var. 2° **mintán** s. n., pl. *mintáne* AFLR/rar Gj.

MINȚÍ vb. IV tranz. 1° TDM II/rar Db, Ph; AFLR/rar Cț „a înșela, a amăgi, a induce în eroare": M-*a minț́it* vârfu, că l-a cumpănit vârfu [târșului] și l-a ridicat și l-a zvârlit ca cât d-aci în curte colo-șa TDM II/710. Când am luat baba asta, aveam polița [prin care se dovedea că i se datorează o sumă mare de bani], cum îți spun, c-alfel nu mă puteam însura, că n-o puteam *minț́í* alfel AFLR/891; cf. î m p ă c ă l í...

2° GM/rar Bz „a lua prin surprindere": Mă *minț́éá* ploaia și mă uda/732; cf. s u p r í n d e.

3° AFLR/rar Ph „a atinge ușor (cu o creangă de brad, în cadrul unui obicei de nuntă)": *Minț́ea* cu bradu [...] vinea un băiat [...] și *minț́ea* de trei ori cu bradu/715; cf. c i o c n í 3°.

4° GM/rar Db [fig., d. foc] „a arde ușor, abia a atinge cu flacăra": Dacă le-*a minț́ít* focu [vasele de lut], de exemplu, n-a ieșit focu bine-n ele, ele iese nelămurite/812.

MINUNÁT adj., f. *minunátă* GM/rar Bz „complicat": Era *minunátă* și cânepa, da iote-așa eram învățate atunci noi/735.

MINZILÉCHI s. m., pl. *minziléchi* AMD, h. 261 MN/rar Tl dim. de la m â n z 1°.

MIOÁRĂ s. f. **1°** pl. **mióri** AO, h. 410; 745/prin Gj și rar Vl, Mh, Ot, Tr; AMD, h. 275; Pl. 122–123, 124/Ag, Vn, Bz, Br, Tr, Il, Tl, Cț, prin Db, Ot, Cl și rar Ph, Gr „oi tinere (de un an), înainte de prima fătare; mioare"; cf. c â r l á n ă 1°...

2° pl. *mioáre* AMD, Pl. 125/rar Tr, Cl, Il, Cț „capră tânără (între unu și doi ani)"; cf. v ă t ú i e 6°.

– var. 1° **meoáră** s. f., pl. *meoáre* AO, h. 410/rar Mh; AMD, Pl. 122–123/prin Ph și rar Db, Tr, Cl; *meóri* AMD, Pl. 124/prin Cl și rar Ph, Tr, Gr; **mieoáră** (3 sil) s. f., pl. *mieoáre* AO/prin Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 275; Pl. 124/Tr, prin Ph și rar Ag, Db, If, Gr, Cl, Il; *mieóri* AO/prin Ot și rar Gj, Dj; AMD, h. 275/prin Tr, Cl și rar Ag, Ph, Vn, Gr, Il.

MIÓC v. **mióp**.

MIONÉCI v. **mieonéci 1°**.

MIÓP adj., pl. *miópi*, f. *mióapă*, pl. *mioápe* AMD, h. 14/rar Db „sașiu"; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

– var. **mióc** adj., pl. *mióci*, f. *mioácă*, pl. *mioáce* AMD, h. 14/rar Db, Ot.

MIÓR s. m., pl. *mióri* **1°** AO, h. 743/rar Mh; AMD, Pl. 122–123/rar Vl „miel în primul an de viață; cârlan"; cf. m â n z 3°...

2° AO, h. 747/Ot, prin Vl, Dj și rar Gj, Mh, Tr; AMD, Pl. 123–124/Ag, Bz, Br, Tr, Cl, Il, Tl, Cț, prin Vn, Ot și rar Ph, Gl, Gr „miel în al doilea an de viață; noaten"; cf. s t r ă m i ó r 1°, t e r ț í u 2°.

3° AMD, h. 671/prin Ag, Bz, Tr și rar Br, Ot, Cl „miel trecut de doi ani"; cf. n o á t i n 2°.

4° AMD, h. 670/rar Br, Tr, Il, Cț „ied în al doilea an de viață; vătui"; cf. n o á t i n 1°, v ă t ú i 5°.

– var. **mieór** (2 sil.) s. m. 1° AMD, Pl. 122–123/prin Tr și rar Db; 2° AMD, Pl. 123–124/prin Tr, Cl și rar Db, If, Gr, Il.

MIORÁR s. m, pl. *miorári* AMD, Pl. 126/rar Vl, Ag, Db „cioban care păzește sterpele și cârlanii"; cf. s t e r p á r 1°.

MIORLĂCĂÍ vb. IV AMD, h. 293/rar Br „a mieuna"; cf. m i e o n í...

MIORLĂUÍ v. **mierlăí**.

MIORLÂÍ v. **mierlăí**.

MIORLOÍ v. **mierlăí**.

MIORLUÍ v. **mierlăí**.

MIR[1] s. n., în **a scoáte din** ~ GD/rar Tl art. **a luá mírul** GD; AFLR/rar Tl, Cț „a scălda (copilul) după botez": A doua zi [după botez] vine nașa și *ía míru* copilului; și... obiceiu copilului cum îi face baie/881.

MIR[2] s. n., **de** ~ AFLR/prin Db „de mirare, de uimire": E lucru *dă mir* cu femeia asta/813; cf. î n c h i s c o v á t 3°.

MÍRĂ s. f. AMD, h. 160 MN/rar Ag, Gr „femeie în ziua nunții; mireasă"; cf. î m p ă r ă t e á s ă...

MIREÁSĂ s. f., pl. *mirése* **1°** AO, h. 180/prin Dj și rar Tr; AMD, h. 161/prin Tr și rar Ag „femeie tânără, căsătorită de curând (una, două săptămâni)".

2° AO, h. 180/prin Dj; GM; AFLR/prin Gr și rar Tr, Il „femeie tânără, logodită sau căsătorită fără cununie": *Mireásă* să socotește până când faci nuntă GM/834.

3° GO/rar Vl [la pl.] „fete tinere care însoțesc mireasa prin sat înainte de cununie"; cf. p o c â n z é i c e, p o c â n z o á i c e.

4° GM/rar Il [la pl] „tinere care, la înmormântarea unei fete nemăritate, poartă panglici albe pe cap".

MIRESÍE s. f. **1°** GM/rar Vn „starea, calitatea de mireasă": Atunci a dat o zăpadă mare și răi și frig, de mi-era și mie silă de *míresíja* mea/726.

2° AO, h. 174/rar Dj „logodnă"; cf. a ș e z á t...

MIRESÓI s. m. GO/rar Vl „bărbat îmbrăcat femeiește, prezentat, în glumă (în cadrul obiceiurilor de nuntă) drept mireasă".

MIREȘÉȘTE adv. GM/rar Tr „ca la mireasă, ca pentru mireasă": Îi punea volul miresei [...] pe urmă beteala, și-i cânta *mireșáște*/806.

MIREȘÍCĂ s. f. GM/rar Ag dim. de la *mireasă*.

MIREȘÍT s. GO/rar Cț „logodnă": Merge-acasă, face *mireșítu* acolo, care vor să facă, care nu, o ia pe fată cu nuntă/996; cf. a ș e z á t...

MIRÍȘTE s. f., pl. *mirísti* **1°** AO, h. 495; 590; AFLR/Gj, Mh, prin Vl, Dj și rar Ot, Tr; AMD 594; GM; AFLR/Db, prin Ag, Tr, Gr și rar Vl, Ot, Cț „miriște"; cf. o g r í n j 2°.

2° AO, h. 585/rar Dj; AMD, h. 590/prin Ag „teren lăsat câțiva ani nelucrat; pârloagă"; cf. l i v á d i e 4°...

– var. **míriște** s. f., pl. *míristi* 2° AMD, h. 590/rar Ph; **miríștie** (4 sil.) s. f., pl. *miríștii* 1° AO, h. 590/rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 594; TDM III; AFLR/rar Vl, Db, Tr, Gr, Cl.

MÍRIȘTE v. **míriște 2°**.

MIRÍȘTIE v. **míriște 1°**.

MIRIȘTÍT s. n. GM/rar Tr „acțiunea de secerare, după care rămâne miriște": După *miristít* strângeam grâul, îl făceam stoguri.

MÍRLĂ v. **mierli**.

MÍRLIȚĂ s. f., pl. *mírlițe* **1°** AMD, h. 441/rar Cț dim. de la m i r l ă.

2° var. **mierlíță** s. f., pl. *mierlíțe* AMD/rar Cț „clitoris".

MIRLÓI v. **mierlói 2°**.

MIRLOÍ v. **mierlăí**.

MIROÁSE v. **mirosá**.

MIRODÉNIE s. f. AFLR/rar Tl „verdeață (pătrunjel, mărar, leuștean) adăugată la mâncăruri pentru aromatizat"; cf. l ó b o d e[2].

MIRÓDIE s. f., pl. *miródii* **1°** GM/rar Ot „mirodenie"; cf. m ă r u n ț í ș 6°...

2° AO, h. 468/Mh „(frunze de) pătrunjel"; cf. p ă t r u n j é l.

3° var. **mirodíe** s. f., pl. *mirodíi* AFLR/rar Mh „cimbru (folosit ca aromatizant)"; cf. c i ú m b r u...

– var. **mirodíe** s. f., pl. *mirodíi* 1° TDO; AFLR/prin Mh și rar Vl, Dj; 2° AFLR/rar Dj, Mh.

MIRODÍE v. **miródie 1°–3°**.

MIRÓS s. n., pl. *miroáse* TDO; AFLR/Mh și rar Vl; GM; AFLR/prin Ag, Db, Ph, Tr și rar Vl, Vn, Bz, Ot, If, Gr, Cl, Il, Cț; *mirósuri* AFLR/prin Vl și rar Gj; GM/rar Vl, Br, Il; GD; AFLR/Cț și prin Tl [mai ales la pl.] „mirodenie": Cârnații iar băgăm usturoi, băgăm *miróase*, băgăm ardei GM/675; cf. m ă r u n ț í ș 6°...

– var. **amirós** s. n. GD/rar Tl.

MIROSÁ vb. I AO, h. 850/Vl, Gj, Mh, Dj și rar Ot; AMD, ch. 157/Ag, Db, prin Vl, Ot și rar Ph, Tr „a mirosi".

– var. **amiroáse** vb. III AO, h. 850/rar Gj; **amirosá** vb. I AO/rar Gj; **amirosí** vb. IV AMD, ch. 157/rar Tl; **miroáse** vb. III AMD/rar Br.

MIROSĂRÍE s. f., pl. *mirosării* GM/rar Ot „mirodenie"; cf. m ă r u n ț i ș 6°...

MIROSITOÁRE s. f. AO, h. 707/rar Gj, Dj „plantă frumos mirositoare cu care se freacă interiorul stupului; roiniță"; cf. a f u m ă t o á r e...

MÍRȚĂ s. f., pl. *mírțe* AMD, h. 393/rara Ag „tort, scul de cânepă, in"; cf. b u ș 3°...

MISCHÉT s. AMD, Pl. 86–88/rar Cț „soi de struguri cu boabe mici".

MISCHIÁ vb. I refl., ind. prez. 3 sg. se *mischiáză* GO/rar Mh „a se strâmba, imitând vorbirea cuiva".

– var. **mischií** vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. se *míschie* GO/rar Mh.

MISCHIÍ v. **mischiá**.

MISÍT s. m., pl. *misíți* AMD, h. 152/rar Br „peștitor"; cf. c ă t ă t ó r...

MISTECÁ v. **amestecá 2°**.

MISTICÁ v. **amestecá 2°**.

MISTIRÍE s. f., pl. *mistirii* AO, pl. 139; GO/Dj „mistrie"; cf. m ă l t ă r á c...

– var. **maiestríe** s. f., pl. *maiestrii* AO, Pl. 139/rar Mh; **mistréie** s. f., pl. *mistrii* AMD, Pl. 175/rar Ot.

MÍSTRĂ s. f., pl. *mistréle* [sic!] AMD, Pl. 175/rar Vn „mistrie"; cf. m ă l t ă r á c...

MISTRÉIE v. **mistiríe**.

MISTRÉTE v. **mistréț 3°**.

MISTRÉȚ adj., f. pl. *mistréțe* **1°** GM/rar Il [d. țesături, în opoz. cu b u n e și s o b u n e] „țesute mai rar, de calitatea a treia": Pe unele [abale] le punea două fire... și unu sau trei fire și unu și să zicea *mistréțe* la alea/846.

2° GM/rar Tr [d. pluguri] „nici prea bune, nici prea rele; între plugurile de lemn și cele de fier": Ieșise niște pluguri așa, le zicea *mistréțe*/795.

3° var. **mistréte** adj./s. m., pl. *mistréți* AO, Pl. 92–93/Gj, Mh și rar Dj „(porc) mistreț".

MISTRISOÁNĂ s. f., pl. *mistrisoáne* AO, h. 404/rar Mh „femela catârului"; cf. a s í n ă...

MISTRISÓŃ s. m. AO, Pl. 61/rar Mh „catâr"; cf. a s í n...

MISTUÍ vb. IV **1°** tranz. AO, h. 58/rar Gj; AMD, h. 33/rar Db, Ph, Gr „a mesteca (mâncarea în gură)"; cf. c l e f ă n í...

2° refl., ind. prez. 3 sg. *se místuie* AFLR/rar Vl „a se dizolva": [Cheagul] îl frământăm bine cu mâna până când *să místuie*, de nu mai rămâne nici un pic de drob/904.

3° tranz. TDO/rar Mh „a acoperi, a învelì bine cu pământ (sămânța semănată)": Pe urmă dăm cu mâna pe deasupra, o *mistuím* [sămânța de cânepă], care-o punem pe șanț și care nu... așa, o dăm cu grebla sau cu mâna/944; cf. c o p l e ș í...

MIȘEÁ v. **meșeá**.

MIȘÉL adj., pl. *mișéli* AMD, h. 584/rar Tr „viclean"; cf. c â r c o t á ș...

MIȘELÍC v. **mișilíc**.

MIȘELNÍC v. **mișilíc**.

MIȘILÍC s. n., pl. *mișilícuri* AMD, h. 408; GD; AFLR/prin Tl, Cț; *mișilíce* AMD/rar Tl, Cț; *mișilíci*/rar Tl „pădure tânără și deasă; lăstăriș; pâlc de arbori; tufe": Crește pe malu Dunării *mișilíc* d-ăla, știi, de salcie, pă mal, pă mal și pă câmpuri p-aicea AFLR/891; cf. c ó d r u 3°...

– var. **meșelíc** s. n., pl. *meșelíce* AMD, h. 404; 411/rar Tl; **mișelíc** s. n., pl. *mișelícuri* AMD, h. 408/rar Cț; **mișélnic** s. n., pl. *mișélnici*/rar Cț.

MIȘTÓ s. n., în expr. **a fáce ~** AFLR/rar Tl „a-și bate joc"; cf. c i u r 7°...

MITÁRCĂ s. f., pl. *mitărci* GM; AFLR/rar Db, Ph „mânătarcă".

MITĂRCÚȚĂ s. f., pl. *mitărcúțe* GM/rar Db, dim. de la m i t a r c ă.

MITĂȚURI v. **imitățuri**.

MITILÍC s. **1°** GM/rar If „țuică slabă care curge ultima la cazan"; cf. á p ă 3°...

2° AMD/rar Tl „spirt medicinal".

MITITELÁ vb. I tranz. GO/rar Mh „a micșora"; cf. m i c í...

MITITELÚȚ adj./adv. AFLR/rar Vn; TDD/rar Tl dim. de la *mititel*: Dai carnea pân mașină sau îi mai bună pă... cum o toci cu toporu, că o toci tot mai *mititelúț* oleacă TDD/876.

MITITICÚȚĂ adj. f. AFLR/rar Gl dim. de la *mititică*.

MITIUTÉL (3 sil) adj., pl. *mitiutéi* GO/rar Dj „micuț, mititel".

– var. **mituțél** adj., f. pl. *mituțéle* GO/rar Gj.

MITRALÓGEA s. f. [?] GO/rar Mh „de-a v-ați ascunselea"; cf. a j u m í t a...

MITRÓC s. GD/rar Tl „scripete format dintr-un butuc gros cu mânere la capete, cu ajutorul căruia se trage năvodul din apă".

MITUȚÉL v. **mitiutél**.

MIȚ v. **miți**.

MIȚI s. f. pl. AMD, Pl. 150/rar Ph, Gl, Il, Cț „lână cu firul scurt, tunsă de pe miei; mițe"; cf. m i ț u i á l ă.

– var. **miț** s. n., pl. *míțe* AMD, Pl. 150; GM/rar Vn, Br; **zmíțe** s. pl. AMD/rar Gr.

MIȚORÁN s. m., pl. *mițoráni* GD/rar Tl „șobolan de câmp"; cf. g r i v á n 1°...

MIȚORLÁN s. m., pl. *mițorláni* AMD, h. 432/Ph și rar Ot „cârtiță"; cf. b á b ă 24°...

MIȚUIÁLĂ s. f., pl. *mițuiéli* AMD, Pl. 150/prin Br, Il și rar Ag, Db, Vn, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Tl, Cț; *mițuiéle*/rar Gr „lână cu firul scurt, miță"; cf. m i ț i.

MIUȚÍTA (4 sil.) s. f. art. GM/rar Tr „numele unui dans popular".

MIZALÁC v. **mizilíc**.

MIZĂLÍC v. **mizilíc**.

MIZDRÍ vb. IV intranz. GM/rar Db „a rupe câte puțin cu dinții, a roade": Rodeam din coajă așa, *mizdreám* ca cum ar fi un dovleac și *mizdréște* un purcel GM/816. [Pomul] îl legi frumos, *să* nu-l *mejdreáscă* iepurii sau să nu-l roadă vitele AFLR/908.

– var. **mejdrí** vb. IV tranz. AFLR/rar Vl; **mijdrí** vb. IV tranz. GM/rar Gr.

MIZÉL s. n, pl. *mizéluri* AMD, h. 466; TDM III/rar Ag, Db, Tr, Il „mezel".

– var. **mizíl** s. n. AFLR/rar Tl.

MIZERÁBIL adj., f. *mizerábilă* AMD, h. 215/rar Ag „murdar"; cf. c ă r â i á t...

MIZERÁT adj., f. *mizerátă* GM/rar Tr „murdar; mizerabil": *Mizerátă* e meseria de tractorist, da ce să facă, acolo i-a plăcut/802.

MIZÉRE v. **mizérie**.

MIZÉRIE s. f. AMD, h. 109/rar Gr „murdărie, puroi (cu murdărie)"; cf. c u p t ú r ă...

– var. **mizére** s. f., pl. *mizéri* GM; TDM III/rar Ag, Db.

MIZGUIÁLĂ s. f. AMD, h. 526/rar Br „lapoviță"; cf. b u j n i c e á l ă...

MIZÍL v. **mizél**.

MIZILÍC s. n., pl. *mizilícuri* AO, h. 271/rar Gj; AMD, h. 466; 469; TDM III; GD; AFLR/Bz, Il, prin Ph, Br, Tr, Cl, Tl, Cț și rar Ag, Vn, If, Gr; *mizilíce* AMD, h. 466/prin Vn, Bz și rar Ph, Cl; *mizilíci*/rar Vn „mâncare frugală; gustare"; cf. z a c ú s c ă.

– var. **mezelíc** s. n., pl. *mezelícuri* AMD, h. 466/prin Ot, Tr și rar Ag; Db, Cț; **mezelíchi** s. n., pl. *mezelíchiuri* AMD, h. 466/prin Ot, Tr și rar Ag; **mezilíc** s. n. AO, h. 271/rar Vl; AMD, h. 466/rar Bz; **mizalâc** s. n., pl. *mizalâcuri* AMD/rar Tr; **mizălíc** s. n. AO/rar Gj; **mizilíchi** s. n., pl. *mizilíchiuri* AMD; GM/prin Cl și rar Tr, Il.

MIZILÍCHI v. **mizilíc**.

MIZUÍNĂ v. **viezuína 1°**.

MLACI s. n. **1°** GD/rar Tl „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

2° var. **mlécie** s. f. GM/rar Db „amestec (subțire) de apă cu lut, folosit la finisarea vaselor din ceramică".

MLACÍU v. **mlăcíu**.

MLÁJIȚĂ v. **mrániță 1°**.

MLÁNIȚĂ v. **mrániță 2°**.

MLÁȘTINĂ s. f. **1°** pl. **mlăștini** AO, h. 332/rar Mh; TDM III/rar Tr „mlaștine"; cf. b r o á ș t i n ă...

2° pl. *mlăștini* AO, h. 331/rar Tr „lac"; cf. b á l t ă 2°...

3° var. **pleóștină** (3 sil.) s. f. AO, h. 520/rar Gj „luncă (mlăștinoasă)".

– var. **1° blăștină** s. f., pl. *blăștini* GM; TDM II/rar Bz, Gr.

MLAT s. n. 1° AO, h. 270/rar Dj „aluat subțire (pentru clătite)".

2° var. **mleat** s. n. GO/rar Gj „terci din făină cu apă; cocă de lipit"; cf. c e a m ú r 4°...

MLĂCÍU s. n., pl. *mlăcíe* AMD, Pl. 54/rar Vl, Tl; *mlăcíuri*/rar Vl „unealtă de îmblătit cerealele, fasolea etc., îmblăciu"; cf. i a m b l á c i...

– var. **mlacíu** s. n. AFLR/rar Vl.

MLĂDÓC s. n., pl. *mlădoáce* AMD, Pl. 54/rar Cț „îmblăciu"; cf. i a m b l á c i...

MLĂDOÍ vb. IV tranz. și refl. AMD, h. 411; GM; GD/rar Il, Tl, Cț „a (se) îndoi, a (se) mlădia".

MLĂDÚCĂ s. f., pl. *mlădoáce* [sic!] AMD, h. 408/rar Vn „mlădiță"; cf. a l t ó i 2°...

MLĂJĂZI s. pl. GM/rar Br „hățișuri, desișuri": A fost pădurile astea, la Druica, la Viișoara, nu știu ce. Era *mlăjăzĭ*, era cutare, ș-apărea lupii/751; cf. b u g e á c 1°...

MLĂJÉT s. n., pl. *mlăjéte* AMD, h. 408/rar Il; *mlăjéturi* h. 411/rar Tl „desis, hățiș"; cf. b u g e á c 1°...

MLĂJIȚĂU v. **mrăniță**u.

MLĂȘTINÍ vb. IV tranz. GM/rar Bz „a inunda, a transforma în mlaștină": [Lacul] venea cam sus acolo și *mlăștiníse* vo trei sute și ceva de hectare/748.

MLĂȘTOÁCĂ s. f. GD/rar Tl „mlaștină"; cf. b r o á ș t i n ă...

– var. **mlăștoáce** s. f. AMD/rar Tl.

MLĂȘTOÁCE v. **mlăștoácă**.

MLEAT v. **mlat 2°**.

MLÉCIE v. **mlaci 2°**.

MLECÍU adj., f. *mlecíe* 1° GO/rar Dj „slăbit" din cauza bolii; moleșit; bolnăvicios"; cf. b a ș o l d í u...

2° var. **melcíu** adj., f. *melcíe* GM/rar Db „amețit, buimac, zăpăcit": Când s-a ridicat *meșlíe* d-acolo GM/816; cf. a m e g í t...

– var. 2° **meșlíu** adj., f. *meșlíe* GM/rar Db.

MNEATÁ pron. pers. de politețe TDM II/rar Ph „dumneata".

– var. **mnetá** pron. pers. de politețe TDO/rar Vl, Gj; **mnetále** pron. pers. de politețe TDO/rar Mh.

MNEAVOÁSTĂ pron. pers. de politețe TDO/rar Vl „dumneavoastră".

MNETÁ v. **mneatá**.

MNETÁLE v. **mneatá**.

MOÁCĂ s. f. 1° pl. *moáce* AO, Pl. 118/rar Dj „fus mare de îndrugat; drugă"; cf. d e p ă n ă t o á r e 3°...

2° GM/rar Il „oală": După ce bea o *mo̯ácă*, două de vin, să lua și juca [la clacă]/838; cf. b ă l c ă[2]...

3° AFLR/rar Tl „somn mărunt; somot".

MOÁCRĂ adj. f., pl. *moácre*, **ciréșe ~** GO/rar Gj „cireșe pietroase"; cf. s c o r ț o á s e.

MOÁLE adj., pl. *moi* 1° GM/rar Vn, Bz [d. lichide] „slab, diluat": Stropeală *mo̯ále* [pentru vie]/722.

2° TDM II/rar Tr [d. săpun] „preparat cu sodă puțină".

3° AFLR/rar Tl [d. câini] „blând, neagresiv".

4° AFLR/rar Cț [d. timp] „plin de umezeală; umed": [Rapița] o puneai tot pe timpu *mo̯ále*, noaptea și când cădea rouă, ca să nu se scuture/891; cf. u m e d ó s.

5° adv. AO, h. 66/rar Mh, Dj [d. modul de a vorbi] „încet, șoptit"; cf. f u r í ș 2°...

6° **cárne ~** AO, h. 122; AFLR/prin Vl și rar Mh „carne fără grăsime și fără oase; macră"; cf. p e c i o á s ă.

7° **pădúre ~** AO, h. 521/rar Dj „pădure cu arbori de esență moale".

8° **~ de înger** GM/rar Db [fig.] „slab de înger; fricos"; cf. s p e r i g o á s ă, t e m ă c i ó s.

9° **cu ~** loc. adv. AFLR/rar Gr „cu binișorul; domol": Întâi i-a îndemnat [pe cai] *cu mo̯ále*/833.

10° adj. cu val. subst. art., **moálele obrázului** AO, Pl. 2/rar Mh „buca obrazului"; cf. b ú c ă 2°...

11° var. **moálea** adj. cu val. subst. f. art., *~ cápului* AMD, h. 1/rar Cț „creștetul capului"; c a p á c 3°...

MOÁLEA v. **moále 11°**.

MOÁNGĂ s. f., pl. *moánge* AO, h. 142/prin Dj „inflamație a ganglionilor limfatici de la subțioară; scurtă, uimă"; cf. b r o á s c ă 5°...

MOÁRĂ s. f., pl. *mori* 1° AO, h. 621/rar Dj; **~ de vânt**/prin Dj; **~ de vânturát**/rar Mh, Dj, Ot „vânturătoare (pentru semințe)"; cf. b á c ă r...

2° **~ de foc** GM/rar Bz „moară cu motor".

3° AO, Pl. 69/rar Vl, Gj „stomac la păsări; pipotă"; cf. b ă t ú c ă 1°...

4° GM/rar Cl „numele unui joc de copii; un fel de capră".

MOÁRE s. f. 1° AO, Pl. 76/rar Dj; AMD, h. 342 MN/prin Tl „zeamă de varză murată"; cf. s a r a m ú r ă 1°.

2° TDO; AFLR/prin Dj și rar Gj, Mh „saramură": Torn peste ele [= murături] cu *mo̯áre* de sare, făcută *mo̯áre*, știi TDO/972. [Cheagul] îl dumicăm bine într-un vas și pun în altă *mo̯áre* de brânză TDO/940. Șunca o punem la *mo̯áre* TDO/968.

3° GO/rar Ot, Tr; GM/prin Tr „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

4° GO/rar Dj „soluție de piatră vânătă pentru tratarea boabelor de grâu"; cf. b o r d e l é z ă...

MOÁȘĂ s. f., pl. *moáșe* 1° GO/Dj, prin Mh și rar Vl, Gj, Ot, Tr „femeie, aleasă de obicei dintre rude, care asistă pe lehuză la naștere și o îngrijește timp de trei zile, stabilind astfel cu lehuza anumite raporturi de înrudire socială": Eu când am născut, am ales *mu̯áșă* pe sora mea/974. Aia e altă... *mu̯áșa* care vrea el... tat-al băiatului care [...] pe care vrea, soră, cumnată, pe care vrea să puie *mu̯áșă*, nu-i aia de naște cu ea/966.

2° pl. **moși** AO, Pl. 19/rar Vl, Gj; **~ máre** s. compus GM/rar Cl; **~ de báștină** s. compus AFLR/rar Mh „femeie care asistă lehuza la naștere; moașă comunală"; cf. b á b ă 2°...

3° AO, h. 154; TDO/rar Vl; AMD, h. 125; 129; AFLR/prin Db și rar Ag, Tr „femeie în vârstă; bătrână, babă; formulă de adresare către o femeie mai vârstnică": Astea este pân babele astea, pân *mo̯áșe* d-astea AFLR/817; cf. m ă t ú ș ă 1°...

4° AO, Pl. 19, 20/rar Gj, Dj; AMD, h. 147 MN/rar Ag, Tr „nașă de botez"; cf. m á m ă 4°...

5° AO, h. 173/rar Mh „peștitoare".

6° GM/rar Ag „stomacul porcului": Umplem toba aia bine, o curățim frumos *mu̯áșa* aia, cum să zice, *mu̯aș*a-i zicem noi/677; cf. b á b ă 7°...

MÓBIL adj., f. *móbilă* AO, Pl. 128/rar Dj „mișcător, mobil": Piatra de moară care se învârtește e *móbilă*/990; cf. p l i m b ă t ó r, u m b l ă t ó r 2°.

MOBILĂRÍE s. f. AFLR/rar Ph „meseria de confecționare a mobilei".

MÓBILI s. f. pl. AMD, Pl. 1–2/rar Db „articole de mobilă, mobile".

MOBILIÉR (4 sil.) adj. AO, Pl. 97/rar Dj „de mobilă": Maistor *mobiliér*/980.

MOCADÍN s. n., pl. *mocadíne* AO, h. 290/rar Dj „brâu lat, de culoare roșie, înflorat la unul din capete".

MOCÁN s. m., pl. *mocáni* 1° AMD, h. 277/rar Br, Tl „proprietar de oi (multe)"; cf. s t ă p â n 1°, t â r l á ș 3°, u n g u r e á n 3°, v ă t á f 1°.

2° AMD, h. 282/rar Bz „proprietar de stână; baci"; cf. b a c i 2°...

MOCÁNCĂ adj. f. GM/rar Gr [d. femei] „grasă, dolofană"; cf. d u d u m á n ă...

MOCĂNÉSC adj., f. *mocăneáscă*, pl. *mocănești* 1° AMD, h. 281/rar Db, Gr, Cl, Il, Tl [d. câini] „ciobănesc"; cf. b a r á c.

2° AMD, Pl. 152/rar Ag, Ot, Tr [d. oi] „cu lâna creață"; cf. o n d o l á t 2°...

3° AMD, Pl. 152/prin Tr și rar Ag, Ot [d. oi] „cu lâna mițoasă și lungă"; cf. b u z u r í n ă...

4° AMD, Pl. 153/rar Ag, Tr [d. oi] „cu lâna lungă și aspră; bârsană"; cf. c ă p r é s c 3°...

5° víță ~ AMD, Pl. 86–88/rar Tr „soi de viță-de-vie".

6° prúne ~ AMD, h. 356/rar Cl „soi de prune mici".

7° mătură ~ GD/rar Cț „mei cu spicul răsfirat, folosit pentru mături"; cf. m e i ú ș...

MOCĂNÓS adj., pl. *mocănóși* **1°** AMD, h. 277/rar Cț [d. oameni] „cu oi multe": *Mocănós* ești tu, ai oi multe/886.

2° GM/rar Br „necivilizat, necioplit"; cf. b o b l e á ț ă...

MOCÉRNIȚĂ s. f. GM/rar Ph „nămol, mocirlă, noroi": Era *moc̦érniță*, „murdăria aia, pozmogeala aia acolo, cum să spui, era rău, era tercălău/716; cf. b â l c i ș ó r...

– var. **moșórniță** s. f. AMD, h. 544/rar Tl.

MÓCHITA s. f. art. GM/rar Cl „numele unui colind cântat în seara de Moș Ajun": Cu *mókita*... să duceau copiii pân sat noaptea și colindau pă la geamuri și le dădea lumea nuci, biscuiți, ce-avea/863.

– var. **móchiti** s. GD/rar Cț.

MÓCHITI v. **móchita**.

MOCÍRLĂ s. f. AMD, h. 176 MN/rar Tr „amestec de lut cu apă și băligar, cu care se m u r u i e s c pereții"; cf. l u t u i á l ă...

MOCIRLÍ vb. IV refl. pas. GM/rar Db, Ot, Tr „a se introduce rădăcina viței sau a altor puieți în mocirlă, înainte de plantare": [Vița-de-vie] *să moc̦irléște* în... mocirlă făcută, baligă dă vită cu apă, dar mocirlă așa/762; cf. m o r o í 3°, n o m o l í.

MOCIRLÍT s. n. GM/rar Il „acțiunea de a se m o c i r l i": *Moc̦irlítu*, facem cu niște pământ galben și cu baligă dă vacă făceam *moc̦irlítu*, ca să se prindă mai ușor pământu dă vine/836.

MÓDĂ s. f., pl. *móde* **1°** TDO; AFLR/rar Gj; GM/rar Ag, Tr „fel, mod": Păi să vedeți mneavoastă că la noi să pune două feluri de... *móde* de viță: să pune și mustață [...] și bețe TDO/919. Îs mai multe *móde* de fântâni AFLR/913; cf. f e l 3°...; **la** ~ loc. adv. GO/rar Mh „la fel, tot așa": Și azi iar *la módă* mă sculai azi dimineață/966; cf. f e l 2°...

2° TDO/rar Gj; AMD, Pl. 101–102; GM/prin Ot, Tr „soi, varietate": E două *móde* dă cânipă... cânepă dă vară, cânepă de toamnă GM/767.

3° TDO/rar Vl, Ot; GM/rar Ag, Tr; *móduri* AFLR/rar Vl „calitate": [Cânepa] o luam la pieptănat și scoteam trei *móde*: fuior, stupă și câlți TDO/928.

4° GD; AFLR/Cț și rar Tl „model (de țesătură)".

5° GD/Cț și rar Tl [la pl.] „țesătură cu modele": Le batem de praf *módele*/898; **de** ~ loc. adj. AMD/rar Cț; **în móde** loc. adj. AFLR/rar Cț [d. țesături] „cu model": În război se țese cuverturi *în móde*/891.

MODÂRLÁN adj., f. *modârlánă* GM/rar Gr [d. oameni] „încet, domol, moale"; cf. d o m o á l e 2°...

MODEFIȘÍC v. **modișic**.

MODÉL s. n., pl. *modéle* **1°** GM/rar Db „obicei, deprindere, modă": Nu mai e *modélu*-acuma... ca să mai fie nunta și luni, să puie masa, cum era odată/814; cf. a p u c ă t ú r ă 3°...

2° AFLR/rar Dj; *modéluri* GO/rar Mh „fel, sort, specie": Toate *modélele* de mâncăruri făcem/929. Mă duc și mi-aleg [...] din alte vii, viț-așa [...] diferite *modéluri*, care-mi place/961; cf. f e l 3°...

MODELĂRÍE s. f. AFLR/rar Ph „meserie constând în confecționarea modelelor, tiparelor de lemn pentru piese de metal care urmează a fi turnate".

MODERÁ vb. I refl. AMD, h. 151; GM/rar Ph, Br, Cl „a se moderniza, a se emancipa": Înainte era ploscă cu vin, acu nu mai e, *s-a moderát*, numai cu sticlă GM/716; cf. c i l i v i z á...

MODERNÁ vb. I refl. GD/rar Cț „a se moderniza, a se civiliza"; cf. c i l i v i z á...

MODIȘÍC s. n., pl. *modișícuri* AMD, h. 491/rar Bz „un fel de pantofi femeiești".

– var. **modefișíc** s. n., pl. *modefișícuri* AFLR/rar Bz.

MODOÁSĂ adj. f. GM/rar Il „fudulă, încrezută, îngâmfată; elegantă": Sor-sa era *modu̯ásă*-n sat, ea ținea nasu-n sus, că era una ș-avea buluc/858; cf. f ă l n i c ó s...

MODOVÁLCĂ s. f., pl. *modovâlci* AO, Pl. 12/rar Gj [la pl.] „varice"; cf. a r g í n t 1°...

MODRIGÁLĂ s. f. GO/rar Dj „murdărie, impurități"; cf. b l e a s c...

MÓGĂ s .f. AMD, Pl. 86–88/rar Cl „soi de viță-de-vie altoită, cu struguri tămâioși".

MOGÂNDEÁȚĂ s. f., pl. *mogândéțe* **1°** AMD, h. 331/rar Ag „căpiță, porcoi (de fân)"; cf. b o á g l ă...

2° AMD, h. 619/rar Db, Tr „sperietoare de păsări; momâie"; cf. c h i p[1] 5°...

3° AFLR/rar Ph „ființă sau obiect cu contururi vagi, greu de identificat (din cauza întunericului); vedenie, nălucire": A sărit așa o *mogîndu̯éáță*, o aia mare, neagră/710; cf. g o g l e á z ă 4°...

4° var. **moghindeáță** s. f., pl. *moghindéțe* AO, h. 336/rar Dj „ridicătură mică de teren; măgură mică; movilă"; cf. b ă ș í c ă 3°...

MÓGHILĂ v. **movílă 1°, 3°**.

MOGHINDEÁȚĂ v. **mogândeáță 4°**.

MOGÓI s. n., pl. *mogoáie* AMD, h. 628/rar Cl „partea de jos a unei clăi (de fân) care rămâne după ce i s-a luat vârful"; cf. c ă l c ă i 7°...

– var. **mugoáie** s. f., pl. *mugói* AMD/rar Tr.

MOHÍLĂ v. **movílă 1°**.

MOHOÁTE s. f. pl. AO, h. 622/rar Gj „gunoaie, impurități în semințele de cereale"; cf. b ă d ă d ă n i i 2°...

MOHOREÁȚĂ s. f. AMD, h. 313/rar Ot „mohor"; cf. m o ó r.

– var. **măureáță** s. f. GO/rar Ot; GM/rar Tr; **mooreáță** s. f. AMD, h. 313/rar Ot; **moreáță** s. f. GM/rar Tr; **moureáță** s. f. AO, Pl. 71/rar Dj.

MOI v. **amói**.

MOIÁ v. **muiá 5°**.

MOIÁGĂ v. **măiág 2°**.

MOIDÁN v. **maidán 1°**.

MOÍLĂ v. **movílă 1°**.

MÓILĂ v. **movílă 1°**.

MOIMÍȚĂ v. **maimáță**.

MOINÁ vb. I refl. AMD/rar Br [d. vreme, iarnă] „a se îndrepta, a se înmuia în ceea ce privește frigul, gerul".

MÓINĂ (2 sil.) s. f., pl. *moini*, art. **móina piciórului** AO, h. 122/rar Gj, Mh „partea moale a șoldului; coapsă (la om)"; cf. s p á t ă 1°.

MOINEÁȚĂ (3 sil.) s. f. GO/rar Mh „carnea macră (moale) de la șoldul porcului": [În cârnați punem] *moi̯neáța* aia de la picioarele porcului/958.

MOINÓS (3 sil.) adj. AFLR/rar Br [d. timp, în perioada iernii] „umed și relativ cald": Dacă era mai *moinós* și mai umed, [grâul] ișa bine și pă dedesupt, e cădea pă reveneală/737.

MOJDIÓC (2 sil.) s. n., pl. *mojdiócuri* AMD, Pl. 178–179/rar Br „pământuf cu care se udă cărbunii la firărie, pentru a-i menține încinși"; cf. b u r é t e 7°...

MOJDREÁN s. m., pl. *mojdréni* AMD, h. 422 MN/rar Tl, Cț „varietate de frasin, întâlnit în zona Dobrogei".

MOJICÓS adj., f. *mojicoásă* AFLR/rar Vn „ca la țară; țărănesc, necivilizat": Atunci [mai demult] era viața *mojîcu̯ásă*, era țărănească, da era bună/727; cf. c i o b ă n ó s...

MOJMOÁNĂ v. **moșmoánă**.

MOJMÓN v. **moșmón 1°, 2°**.

MOLÁNĂ adj. f., pl. *moláne* AO, h. 806, 807/rar Dj [d. oi] „leneșă, molâie, care rămâne în urma turmei"; cf. b o ș o r ó g 2°...

MOLÁTIC adj. AO, h. 143/rar Dj, Tr; AMD, h. 111/rar Tr „infirm, schilod"; cf. a n c h i l o z á t...

MOLĂU adj. GM/rar Db „jilav"; cf. c ă l ă u[1] 2°...

MOLCÁV v. **mârcáv**.

MOLCĂLĂU adj. GM/rar Gr [d. ouă] „(fiert) cleios”.

MOLCELÚŞ adj., f. *molcelúşă*, pl. *molcelúşe* TDM III; AFLR/rar Ag, Br dim. de la *moale* („fără consistenţă”): [Ouăle pentru clătite] le batem bine, bine aşa, *molcelúşă* [coca] şi sfârâiem untura/ TDM III/786.

MOLCÍE adj. f. **1°** GM/rar Db [d. mămăligă] „moale, molcuţă”.

2° var. **molşcíu** adj. GM/rar Db [d. in] „moale, mătăsos”: Mai bun erea inu, mai *molşcíu* şi la lucru şi la purtat/791.

MOLCOÁŞĂ v. **morcoáşă 1°**.

MOLCÚŢĂ s. f. GM/rar Br „specie de peşte (mic)”.

MÓLDĂ s. f., pl. *mólde* **1°** AO, h. 263; Pl. 131; TDO/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 458; Pl. 167–168; GM/prin Vl şi rar Ot „vas din lemn scobit în care se frământă aluatul”; cf. á l b i e 2°...

2° AO, h. 681/prin Gj şi rar Vl, Mh, Dj, Ot; AMD, Pl. 83–84; GM/prin Vl şi rar Ag, Ot, Tr „vas mare în care se scurge vinul din lin”; cf. á l b i e 4°...

3° AMD, h. 236; Pl. 83/rar Vl, Ot „ciubăr”; cf. b á l i e 2°...

4° AMD, Pl. 143/rar Ot „crintă”; cf. á l b i e 3°...

– var. **1°** **mólnă** s. f. GO/rar Vl.

MOLDOVENEÁSCĂ adj. f., pl. *moldovenéşti*, **oáie** ~ AMD, Pl. 160–161/rar Tr „rasă de oi provenind din Basarabia”.

MOLEŞÍT adj., f. *moleşítă* **1°** GM/rar Ag [d. caş, brânză] „cu zer, moale”.

2° var. **moloşít** adj., pl. *moloşíţi*, f. *moloşítă* TDO/rar Gj; GM/rar Ot [d. vieţuitoare] „mic, nedezvoltat şi fără vlagă”; cf. p l ă p l ă j i, s i g h i n á ş.

MOLÉT v. **moléte 1°**.

MOLÉTE s. m., pl. *moléţi* **1°** AMD, Pl. 96/rar Ot „un fel de molie a cărei larvă mănâncă puietul albinelor”; cf. c a r a b é ţ i...

2° AMD, h. 107/rar Cl [la pl.] „varice”; cf. a r g í n t 1°...

– var. **1°** **molét** s. m., pl. *moléţi* AO, h. 693/rar Vl.

MOLEŢÍT adj., f. *moleţítă* GM/rar Tr „bolnav de moleţi, cu diaree”; cf. c u f u r í t...

MOLFĂÍ vb. IV tranz. AO, h. 58/rar Dj, Ot; ind. prez. 3 sg. *moálfăie*/rar Mh „a mesteca (mâncarea în gură)”; cf. c l e f ă n í...

– var. **morfăí** vb. IV tranz. AO, h. 58/ rar Ot; AMD, h. 33/rar Tr.

MOLFECÁ vb. I tranz. AMD, h. 33/ rar Ot „a mesteca (mâncarea în gură)”; cf. c l e f ă n í...

– var. **morfecá** vb. I tranz. AMD, h. 33/ rar Ot.

MÓLIE s. f., pl. *mólii* AMD, Pl. 96/ rar Vn, Bz; art. **mólia cérii**/rar Ph; ~ **de ceará**/rar Db, Tr „găselniţă”; cf. c a r a b é ţ i...

MOLÍN s. **1°** GM/rar Ph „jurubiţă de aţă mercerizată; mulineu”.

2° var. **mălínuri** s. n. pl., *mălíne* s. n. pl. GM/rar Ph „cusături artistice”.

MOLÍVDĂ s. f. GO/rar Mh, Dj „apă sfinţită, agheasmă (în care este scăldat copilul nou-născut)”.

MOLIVDÍ vb. IV refl. GO/rar Ot „a se purifica prin stropire cu apă sfinţită”.

MÓLNĂ v. **móldă 1°**.

MOLOŞÍ vb. IV refl. TDO/rar Dj [d. murături] „a se înmuia”: Saramura bine făcută, *să nu să moloşáscă* ardeii/976.

MOLOŞÍT v. **moleşít 2°**.

MOLÓZ s. n. **1°** GM/rar Vl „materii fecale (în mațele porcului)”; cf. b o r h ó t 2°...

2° var. **molúz** s. n. AO, h. 193/rar Gj, Mh; AMD, h. 176 MN; TDM II; AFLR/ rar Vl, Ag, Db, Ph, Vn, Br, Gr, Cl, Il, Tl „mortar, tencuială”: Pă urmă o terminai [casa], tăbărai cu *molúz* pă ea TDM II/ 746; cf. c i ó r b ă 5°...

MOLŞCÍU v. **molcíe 2°**.

MOLTÍC adj., pl. *moltíci* GM/rar Cl „lipsit de vigoare; molatic, lent în mişcări”: Caii care erea *moltícĭ*, mai... dă nu erea ei şmecheri, să repezea la ei, că lupu are gura mare/864; cf. b o l o c á n...

MOLÚZ v. **molóz 2°**.

MOMÂIE s. f., pl. *momâi* **1°** AMD, h. 547; GM/rar Vl, Ot, Tr „grămadă de pământ; movilă, morman”: Juca pământu, făcea o *momîie* de pământ şi juca pământu până când se făcea ca untu GM/757; cf. g u l g u ş ó i 2°...

2° AMD, h. 548/rar Gr „movilă de pământ folosind ca semn de hotar”; cf. m ă g u r ă 3°.

3° AMD, h. 527/rar Ot „troian (de zăpadă)”; cf. h á l ă[1] 2°...

4° var. **mămúie** s. f., pl. *mămúi* AO, h. 616/Gj şi rar Vl, Mh; AFLR/rar Vn „sperietoare pentru păsări”; cf. c h i p[1] 5°...

– var. 4° **mamúie** s. f., pl. *mamúi* AO, h. 616/rar Gj, Mh; **mămóie** s. f., pl. *mămói*/rar Vl.

MOMEÁ s. f. GD/rar Tl „căpăcel metalic deasupra fitilului la lampa de gaz”: La căciuliţ-aia de la lampă-i spunea *momeá*/883.

MOMEÁLĂ v. **momél 3°**.

MOMÉL s. **1°** AO, Pl. 133/rar Mh „pospai de făină”; cf. í n i m ă 8°...

2° AO, Pl. 133/rar Mh „pospai de zăpadă”; cf. p r ă ş c ă u.

3° var. **momeálă** s. f. TDO/rar Mh „uruială”: Oprim meii [...] paştim oile vo săptămână de zâle nainte pin livezi, ca să facă lapte. Le paştim, le dăm *momiálă*/ 945; cf. h u r h u i á l ă 1°...

MOMENTÁL adv. TDM III/rar If „pentru/în scurt timp; momentan”: [Cheagul] e bun peste câteva luni, nu *momentál*/ 854.

MOMÍC s. n., pl. *momícuri* **1°** AMD, h. 31/rar Db „omuşor”; cf. b e r e g á t ă 2°...

2° art. **momícul gâtului** AMD, h. 52/ rar Db „mărul lui Adam”; cf. g â r g ă l ă u...

MOMIŞÓR v. **omuşór 1°**.

MOMÍŢĂ s. f., pl. *momíţe* AMD, h. 54/ rar Ag „aluniţă pe obraz”; cf. a l u n é l...

MOMONEÁŢĂ s. f., pl. *momonéţe* AMD, h. 609/rar Cl „ştiulete cu boabele nedezvoltate, pipernicite”; cf. b á b ă 10°...

MOMUŞÓR v. **omuşór 1°, 2°**.

MONAMÉNT s. n., pl. *monaménte* TDM III/rar Il „monument”.

MONT adj., pl. *monţi*, f. *moántă*, pl. *moánte* AO, Pl. 7/rar Dj „ciung”; cf. c i o l á ç 1°...

MONTÁ vb. I refl. AO, Pl. 120/rar Mh, Ot; AMD/rar Il; AFLR/rar Cţ [d. vite, oi] „a se împreuna, a se împerechea (pentru reproducere)”.

MONTÓN s. n. AFLR/rar Br „ţesătură groasă şi pufoasă din bumbac; molton”.

MOÓR s. n. GM/rar If „mohor”; cf. m o h o r e á ţ ă...

– var. **măúr** s. n. AO, Pl. 71/rar Ot; AMD, h. 313/rar Ot, Tr; **moúr** s. n. AMD/ rar Tr, Gr; **muhór** s. n. AMD/rar Ot.

MOOREÁŢĂ v. **mohoréaţă**.

MORÁ v. **murá 1°, 5°**.

MÓRĂ v. **mâre**.

MORĂTÓRI v. **murătoáre 1°**.

MORĂTÚRI v. **murătúră 2°**.

MORÂNCEÁLĂ s. f. GM/rar Tr „noroi, mocirlă”; cf. n ă r ó i, p o z m ó l 2°, t â r b o s e á l ă 1°, t â r m ă c e á l ă, t â r m o á c ă, t e r c ă l ă u, t í n ă, z l o á t ă 4°.

MORÂNCÍ vb. IV tranz. **1°** GM/rar Tr [d. fiare] „a frământa prada cu gura muşcând-o”.

2° var. **morângí** vb. IV tranz. GM/rar Cl „a amesteca, a frământa (lutul înmuiat cu apă)”: *Morîngît* în apă, adică pământ uscat şi torni apă-n el şi-l faci cu apă, ca să fie bun de lipit/862; cf. b o s o l í 1°...

MORÂNGÍ v. **morâncí 2°**.

MORÂNGLÁV adj., pl. *morânglávi*, f. *morânglávă*, pl. *morângláve* AMD, h. 91/ rar Ag „bolnăvicios”; cf. b a ş o l d í u...

MORCIOIÁLĂ (4 sil.) s. f. GM/rar Il „amestec de pământ lutos cu apă, în care se introduc coardele de viţă-de-vie înainte de plantare”; cf. c e a m ú r 2°...

MORCOÁCE v. **morcoáşă 1°**.

MORCOÁFĂ v. **morcoáşă 1°**.

MORCOÁŞĂ s. f., pl. *morcoáşe* **1°** AO, h. 634/Mh, prin Gj şi rar Dj; *morcóşi*/rar Gj „brăţară la coasă”; cf. a l c á 10°...

2° AO, h. 633/rar Gj „măsea la coasă"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

– var. 1° **molcoáşă** s. f., pl. *molcoáşe* AO, h. 634/rar Dj; **morcoáce** s. f., pl. *morcoáce* AMD, Pl. 55–56/rar Ot; **morcoáfă** s. f., pl. *morcoáfe* AO/rar Mh; **morgoáce** s. f., pl. *morgóci* AMD/rar Tr.

MORCÓV s. m., pl. *morcóvi* **1°** AO, Pl. 76/crt. „morcov".

2° AO, h. 473/rar Mh, Dj, Ot „cartof"; cf. b a r a b ú l ă...

– var. **1° morcóve** s. m., pl. *morcóvi* AO, Pl. 76/Dj şi rar Vl, Ot; **mórcove** s. m., pl. *mórcovi*/AMD, h. 344 MN/rar Ot, Tl; **mórcuv** s. m., pl. *mórcuvi*/Bz, Br, Tl, prin Vn şi rar Vl, Db, Cl, Il, Cţ.

MÓRCOVE v. **morcóv 1°**.

MORCÓVE v. **morcóv 1°**.

MÓRCUV v. **morcóv 1°**.

MÓRE v. **mắre**.

MOREÁŢĂ v. **mohoreáţă**.

MORFĂÍ v. **molfăí**.

MORFECÁ v. **molfecá**.

MORFINÁ vb. I tranz. AFLR/rar Ph „a anestezia": I-a pus o batistă la gură, l-*a morfinát*, cred, l-a amorţit aşa, n-a mai ştiut de dânsu/702; cf. a f i o n á...

MORGOÁCE v. **morcoáşă 1°**.

MORÍŞCĂ s. f. GO/rar Mh „petrecere, luni după nuntă, la părinţii miresei": Luni făcea alta-i zicea *morîşcă*; cf. î n t o r s ú r ă 6°...

MORÎ v. **murá 1°**.

MORMÁN s. n., pl. *mormáne* **1°** AO, h. 336/rar Mh; AMD, h. 447/rar Gr „mică ridicătură de pământ; muşuroi"; cf. g u l g u ş ó i 2°...

2° AO, h. 315/prin Mh şi rar Gj, Ot; AMD, h. 527/prin Tl şi rar Db, Ph „troian (de zăpadă)"; cf. h á l ă[1] 2°...

MORMĂÍ vb. IV refl. pas. GO/rar Gj [d. aluat] „a se frământa adunându-l grămadă": Punem [apă] în postavă şi mestecăm cu făina şi-o... cum să spune la noi, *se mórmăje* şi-o punem pe cârpători/935.

MORMĂNÍ vb. IV intranz. TDO/rar Vl „a mormăi": [Ursul] l-a luat în braţe şi *mormănínd* la el, a sărit băiatu/907; cf. î n m o r m ă í.

MORMÂNT s. n. şi m., pl. **mormânturi 1°** AO, Pl. 23/prin Gj, Mh, Dj şi rar Vl; AMD, h. 169/prin Gr şi rar Ph, Ot, Tr, Il, Tl, Cţ; *mormânte* AO/rar Dj; *morminţi* AO/rar Vl, Gj, Mh; AMD/rar Tr, Tl „morminte".

2° pl. *morminţi* s. m. AMD, h. 168; GD/prin Tl „cimitir"; cf. c i m i t í r u r i...

MORMÂNTÁ vb. I tranz. AFLR/rar Mh; TDM II; AFLR/prin Db şi rar Gr „a înmormânta".

MORMÂNTÁRE s. f. GO; TDO; AFLR/rar Vl, Gj, Mh; GM; TDM II/rar Ag, Db, Bz, Ot, Cl, Il; GD/rar Tl „înmormântare".

MORMOÍT adv. AMD, h. 38/rar Vl [d. felul de a vorbi] „încet, mormăind": Vorbesc încet, *mormoít*/678.

MORMOLÓCI s. m. pl. **1°** GM/rar Bz „viermi (în borhotul de fructe)".

2° AMD, Pl. 102/rar Ot „fire de cânepă rămase nedezvoltate, pipernicite"; cf. b o d í n i...

MÓRO v. **mắre**.

MOROGHÍNĂ v. **boroghínă 3°**.

MORÓI s. m., pl. *morói* TDO; AFLR/prin Dj şi rar Vl „strigoi": Dacă îi trece pisica peste el, zice că [mortul] se face *morói*, diavol AFLR/919; cf. s p a h í e, s p i ó n 3°, s t i r i g ó i, t a l a s ắ m, u c i g á ş.

MOROÍ vb. IV tranz. **1°** AMD, h. 179/rar Tr „a murui pereţii"; cf. d r i ş c u í 3°...

2° GM/rar Db „a trata tortul de cânepă cu cenuşă înmuiată cu apă (pentru albire)": Punea un rând dă paie, un rând de tort *moroít* în cenuşe/820; cf. î n m o r o i á...

3° GM/rar Db „a băga (răsadul de tutun) în m o r o i a l ă"; cf. m o c i r l í...

MOROIÁLĂ v. **muruiálă 2°**.

MOROIÁN adj., pl. *moroiéni* AMD/rar Br „morocănos, ursuz"; cf. b a l a m ú t...

MORSICÁ v. **mursicá 1°**.

MORT adj., f. *moártă* **1° lăstár** ~ AO, h. 664/rar Mh „cópil, lăstar neroditor la viţa-de-vie"; cf. c ă l ú g ă r 3°...

2° pământ ~ GM/rar Il „amestec de pământ cu apă, folosit la construcţia casei de chirpici sau de paiantă": Şi de-acolea jos la pereţi, la-mbulgăreală să face *pământ mort*, pământ curat cu apă/839.

3° nisíp ~ AO, Pl. 48/rar Mh; GM/rar Db „nisip fin rămas după inundaţie": E un nisip aşa, alunec-aşa... *nisíp mort*, o venitur-aşa, o aduce apa GM/694; cf. l í ş c ă...

4° arătură ~ AO, h. 431/rar Mh „teren arat şi apoi lăsat necultivat un an, doi, ca să se odihnească"

5° AMD, h. 171/rar Bz [d. cărămidă] „nearsă"; cf. c r ú d ă 2°...

6° pod ~ GM/rar Vn „tavan din scânduri umplut cu pământ".

7° cu val. subst., pl. *morţi* GO/rar Vl „stâlp de care se ancorează sârmele funicularului": Pui doi *morţí* jos şi de-acolo s-ancorează sârmele funicularului care trebuie să transporte buşteni/908.

MORTÁL s. n. AO, h. 193; GO/prin Vl şi rar Mh, Dj; AMD, h. 176; GD; AFLR/Tl, Cţ, prin Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Cl, Il şi rar Vl, Vn, Br, If, Gr „mortar"; cf. c i ó r b ă 5°...

MORTĂCÍNE s. f. **1° în a murí** ~ GM/rar Ag [d. oameni] „a muri părăsit, singur, neîngrijit".

2° colect. GM/rar Ag „mulţime de cadavre": Pă unde te uitai numai *mortăcíne*: oameni morţi, vite moarte/679; cf. m o r t ă r í e 1°.

MORTĂRÍE s. f., pl. *mortăríi* **1°** GO/rar Dj „mulţime de cadavre"; cf. m o r t ă c í n e 2°.

2° GM/rar Vl, Ag; **cámeră de** ~ GO/rar Ot „morgă".

MORÚŞ adj., pl. *morúşi*, f. *morúşă*, pl. *morúşe* AMD, Pl. 129–130/rar Tr [d. oi, cai] „cu părul/lâna de culoare roşcată"; cf. r o i b 2°.

– var. **morúz** adj., pl. *morúzi* AO, Pl. 59/rar Vl.

MORÚZ v. **morúş**.

MOSCOLÍ vb. IV refl. GM/rar Br [d. copilul care mănâncă] „a se murdări excesiv": Şi când îl vede, ăla *moscolínd* acolo-şa, făcut tot una şi pe piept şi peste tot/745; cf. z ă n g ă l í.

MOSÓR s. n., pl. *mosoáre* **1°** AMD, h. 221/rar Ag, Db, Tr „sul de lemn cu care se întinde foaia de aluat; sucitor"; cf. d r i h ó l ţ...

2° AMD/rar Db „piesă la plug cu ajutorul căreia se reglează lăţimea brazdei".

3° art., în expr. **a se isprăví mosórul** TDM III/rar Il [fig.] „a sfârşi viaţa, a muri": Eu m-am pregătit să am [prosoape] când oi muri... când *s-o isprăví mosóru*/853.

MOSORÍ vb. IV tranz. AMD, h. 394/rar Br „a depăna firele pe mosor"; cf. a d u n á 1°...

MOŞ s. m., pl. *moşi* **1°** AO, h. 152/Vl, Gj, Mh, prin Dj şi rar Ot; AMD, h. 127; TDM II; AFLR/prin Vn şi rar Vl, Ag, Ph, Bz, Br, Cţ; art. **móşul al bătrắn** AO/rar Gj, Mh „bunic"; cf. b ă t r ắ n 1°...

2° AO, Pl. 14/rar Mh; AMD, h. 124; 126; GM; TDM II/Vn, Bz, prin Br şi rar Ph, Gl, Gr „unchi"; cf. m ă t u ş ó ń 1°...

3° GO; AFLR/Dj şi rar Vl, Gj, Mh „soţul moaşei (comunale)": Ne pregătim pentru ploconu *móşului*, ne ducem... cu copiii la *moş* să-i dea la grindă GO/933.

4° AO, Pl. 19; GO/rar Gj, Mh, Dj „naşul de botez (în raport cu cel botezat)"; cf. t á t ă 3°...

5° GO/rar Vl, Gj, Dj [la pl.] „naşa de botez şi soţul ei": Acolo ne ducem la moaşe, găsim *móşii* acolo/991; cf. n a n.

6° AO, Pl. 20/rar Gj „naşul de botez în raport cu părinţii copilului botezat"; cf. c ú m ă t r u...

7° pl. art. **móşii de piftíi** loc. subst. GO/rar Mh „sâmbăta dinainte de Lăsatul Secului de Paşti, când, conform obiceiului, se prepară piftii".

8° AFLR/rar Tl [la pl.] „personaje alegorice, reprezentând oameni bătrâni, în ceata colindătorilor”.

9° ~ **de turc** GM/rar Cl „unul dintre tinerii mascați în cadrul obiceiului brezaia”: Unu se făcea brezaie şi unu *mu̯oş dă turc*/860.

10° AMD; GM/Ag, Ph, Bz, prin Br, Il şi rar Db, Vn, Cl „cecul porcului”: *Moşu̯*-ăla, matu ăla tumai de jos de-acolo, capătu matului ăla GM/753; cf. b á b ă 9°...

11° GM; TDM II/rar Ag, Ph, Il; GD/rar Tl, Cț „tobă preparată în cecul porcului”; cf. b a b í c...

12° GM/rar Br „soi de peşte (de baltă)”.

13° AO, h. 728/rar Mh „m u i e r u ş c ă la război”; cf. a m n á r 3°...

14° AO, h. 480/prin Gj, Mh „prună nedezvoltată, care cade din pom înainte de coacere”; cf. b o b o l o á n ă...

15° prun ~ AMD, h. 367/rar Vn „corcoduş”; cf. a g ú d 2°...

16° AMD, h. 366/rar Vn „corcoduşă”; cf. b e ş i c ú ț ă...

17° var. **muş** s. m., pl. *muşi* AMD, Pl. 102/rar Ph „fir de cânepă rămas nedezvoltat, pipernicit”; cf. b o d í n i...

– var. **mâş** s. m., pl. *mâşi* 15° AMD, h. 367/rar Vn; s. n., pl. *mâşe* 16° AMD, h. 366/rar Vn; **muş** s. m., pl. *muşi* 15° AMD/rar Vn; s. n., pl. *múşe* 16° AMD/rar Vn.

MOŞCHÉIE s. f. GD/rar Cț „moscheie”.

MÓŞCOŞ adj., f. *móşcoşă* AMD/rar Bz „murdar pe față”; cf. m u s c u r í u 1°, t â l m o c í t.

MOŞÍCĂ s. f. **1°** AO, h. 154/rar Vl; AMD, h. 129/rar Db dim. de la m o a ş ă 3°.

2° AO, h. 155, 156/rar Vl „bunică”; cf. b á b ă 1°...

3° AO, Pl. 19/rar Dj dim de la m o a ş ă 4°.

MOŞÍE s. f., pl. *moşii* **1°** AO, h. 448/Mh, Dj, prin Ot şi rar Tr; AMD, h. 326; 613/Tr, Cl, Il, prin Db şi rar Ag, Ph, Gl, Ot, If, Gr, Cț „teritoriu aflat în proprietatea locuitorilor unui sat sau ai unei comune”; cf. h ó l d ă 2°...

2° AFLR/rar Vl „lot, teren personal (al unui țăran)”: Ieri am fost la *moşi̯e*, am adus niște lemne/903.

3° AO, h. 441/rar Dj; AMD, h. 316/rar Ph, If „teren cultivat cu grâu, lan de grâu”; cf. g r â n e á ț ă...

MOŞMOÁNĂ s. f., pl. *moşmoáne* AO, h. 486/prin Ot şi rar Tr „corcoduşă”; cf. b e ş i c ú ț ă...

– var. **mojmoánă** s. f., pl. *mojmoáne* AMD, h. 366/rar Tr; **mojmólă** s. f., pl. *moşmóli* rar Tl.

MOŞMÓLĂ v. **moşmoánă**.

MOŞMÓN s. m., pl. *moşmóni* **1°** AO, Pl. 81/prin Ot şi rar Tr „corcoduş”; cf. a g ú d 2°...

2° var. **mojmón** s. m. AMD, Pl. 157/rar Tr „gălbează”; cf. d a l á c 1°...

– var. 1° **mojmón** s. m., pl. *mojmóni* AMD, h. 367/rar Tr.

MOŞNEÁG s. m., pl. *moşnégi* AO, h. 153/rar Mh „țăran liber, proprietar al unei bucăți de pământ moştenite; moşnean”; cf. m o ş t e á n.

MOŞNEÁGĂ s. f., pl. *moşnége* AMD, h. 129/rar Cț „femeie bătrână; babă”; cf. m ă t ú ş ă 1°...

MOŞNENÉSC adj. AO/rar Dj [d. pământ, teren] „de moşneni”; cf. m o ş t e n é s c, t a p ă i e 2°.

MOŞNÉNI s. m. pl. AMD/677 „locuitori din comuna Rucăr, care în trecut a fost sat de țărani liberi”.

MÓŞNIȚĂ s. f. GO/rar Gj „pământ mărunt, neroditor, cu care se acoperă legumele în timpul iernii, pentru a nu îngheța”: [Cartofii] îi băgăm acolo, punem pământ peste ei, ca iarna să nu-nghețe, pământ *móşniță*/905.

MOŞOÁICĂ s. f., pl. *moşoáice* AMD, h. 219; GM/prin Br şi rar Vn, Gl „oală de lut (cam de un litru, care, de obicei, se dă de pomană la Moşi)”; cf. b ă l c ă[2]...

MOŞÓI s. m., pl. *moşói* **1°** AFLR/rar Tl augm. de la m o ş 8°: Ceata mare făcea *moşu̯ói*, ceata mică făcea babă. *Moşói*, dracu-al mai mare/875.

2° AFLR/rar Cț augm. de la m o ş 12°: În ghiol să prinde *moşói* şi alți peşti/900.

3° AMD, Pl. 102/rar Bz augm. de la m o ş 17°.

4° var. **moşóń** s. m., pl. *moşóń* AO, h. 173/rar Mh „pețitor”; cf. c ă t ă t ó r...

MOŞÓŃ v. **moşói 4°**.

MOŞORÉL s. m., pl. *moşoréi* GO/rar Dj „colac care se dă de pomană”; cf. a r á n g h e l...

MOŞÓRNIȚĂ v. **mocérniță**.

MOŞORÓI v. **muşurói 2°, 5°**.

MOŞOROÍ v. **muşuroiá 1°**.

MOŞOROIÁŞ v. **muşuroiáş**.

MOŞTEÁN s. m., pl. *moşténi* AMD; GM/rar Ot, Tr, Gr „moşnean”; cf. m o ş n e á g.

MOŞTENÉSC adj. TDM I/rar Vl [d. pământ, teren] „de m o ş t e n i”; cf. m o ş n e n é s c.

MOŞTENÍE s. f. AFLR/rar Ag „pământ m o ş t e n e s c aflat în proprietatea țăranilor încă dinainte de împroprietărirea lui Cuza”: Fiecare avea o şoveică aşa, pă țărăneşte, de la *moştenie*/690; cf. m o ş t e n í r e.

MOŞTENÍRE s. f. GM/rar Vl „pământ m o ş t e n e s c aflat în proprietatea țăranilor încă dinainte de împroprietărirea lui Cuza”; cf. m o ş t e n í e.

MÓŞTINĂ s. f., **de** ~ loc. adj. AO; GO/rar Mh „de baştină, băştinaş”.

MOŞURÓI v. **muşurói 5°**.

MOTÂLCĂ s. f., pl. *motâlci* AMD/rar Tr „nod format pe firul tors”; cf. g ú ş ă 2°...

MOTÂLCÓS adj. AMD, h. 224/rar Ph [d. vase] „bombat, pântecos”: Chiuc [e] un urcior mare de lut, *motîlcós*, cum e damigeana/710.

MÓTCĂ[1] v. **mâtcă 1°**.

MÓTCĂ[2] s. f., pl. *mótche* AO, h. 503; GO; TDO; AFLR/Gj, Mh; GD/rar Tl; *motchi* AO/rar Mh „scul (scos de pe răşchitor); jirebie”: După ce-ai tors-o [cânepa], o facem *mótkе* TDO/948; cf. b u ş 3°...

MOTOCICLÉȚI s. f. pl. AO, Pl. 52/rar Gj, Mh „motociclete”.

MOTOLOÁCĂ v. **motológ**.

MOTOLÓG adj., pl. *motológi*, f. *motoloágă* AMD, Pl. 155–156; GM/rar Ag, Gl, Br [d. oameni şi animale] „moale, greoi, mototol”; cf. b o l o c á n...

– var. **motoloácă** adj. f. GM/rar Ph; **tomológ** adj. GM/rar Vn.

MOTOTÉIE v. **mototói**.

MOTOTÓI s. n., pl. *mototoáie* AO, h. 616/rar Mh; *mototáie*/rar Mh „sperietoare pentru păsări”: Când venea păsări multe la cânepă, le puneam *mototéi̯e* aşa stropite cu var, ca să se sperie ciorile de ele GM/791; cf. c h i p[1] 5°...

– var. **mototéie** s. pl. GM/rar Db.

MOTOTÓL s. n., pl. *mototoále* **1°** AMD, Pl. 178–179/Tr şi rar Gr „pămătuf folosit la fierărie pentru stropit cărbunii încinşi spre a-i menține aprinşi”; cf. b u r é t e 7°...

2° GM/prin Tr şi rar Db, Gr „mănunchi, smoc, buchet (de busuioc, de paie etc.)”; cf. c h í t ă[1] 1°...

3° GM/rar Gr „legătură din patru ş i r e de foi de tutun”: [Tutunul] uscat îl strângem, îl facem... punem câte patru şire, câte patru şire şi-l facem *mototól*/821; cf. g h i u l 2°.

4° GM/rar Tr „bulgăre de pământ înmuiat şi amestecat cu pleavă sau paie, cu care se umplu pereții de nuiele sau de bârne”; cf. b u ş 4°...

5° AMD, h. 528/rar Tr „bulgăre de zăpadă”; cf. b o l o v á n 1°...

MOTOTOLÁŞ s. n. GM/rar Ag dim. de la m o t o t o l 2°.

MOTOVÉLNIC s. n., pl. *motovélnice* **1°** GD/rar Tl „răşchitor pentru borangic”.

2° GD/rar Tl „scul de borangic”; a r ş í n 1°...

MOTROÁNĂ v. **motrúnă 2°**.

MOTRÚN s. m., pl. *motrúni* AMD/rar Gr „soi de păr cu pere în formă de amforă”.

– var. **mătrún** s. m., pl. *mătrúni* AMD/rar Gr.

MOTRÚNĂ s. f., pl. *motrúne* **1°** AMD, h. 362/rar Gr, Cl „varietate de pere mari,

în formă de amforă": *Motrúne* e tot un fel dă pere, da vine mai curmate, sânt cam rari alea/825.

2° var. **motroánă** s. f., pl. *motroáne* AMD/rar Vn „varietate de prune (gâtuite spre coadă)"; cf. g â r l ă n o á s ă...

3° AO, h. 142/rar Dj; *motrúni*/rar Dj „umflătură la subțioară; uimă": *Mătrúnă* care sparge/973; cf. b r o á s c ă 5°...

– var. 1° **mătrúnă** s. f., pl. *mătrúne* AMD, h. 362/rar Gr.

MOȚ s. n., pl. *móțuri* **1°** AMD, h. 477/ prin Tr și rar Ag; *moáțe*/rar Tr, Gr „dantelă lată (la mânecile cămășii, la cearșaf etc.)".

2° pl. *moáțe* GM; AFLR/rar Tr, Gr, Cl „ciucure pe marginile ștergarelor sau la poalele unor piese de îmbrăcăminte": Le puneam la ștergare, la șervete, făceam *moáțe*, pă marne, ca fie frumoase GM/ 832; cf. c i o c ó t 2°...

3° AO, h. 600, 601; 605/Dj, Ot și rar Mh, Tr; AMD, h. 610/Ag, Ot, Tr, Gr, prin Db și rar Vl, If, Cl, Cț; *moáțe* AO, h. 601; 605/prin Dj; AMD/prin Ag și rar Db, Tr, Gr „spicul porumbului"; cf. c h í c ă[1] 2°...

4° AMD, h. 420/rar Ph, Vn; art. **móțul curcánului** AO, h. 531/rar Vl, Gj „inflorescența alunului"; cf. c e r c é l 5°...

5° AO, h. 298/Vl ș rar Gj; AMD, h. 488/ prin Ag, Br, Cl, Il și rar Db, Vn, Tr, Gr, Tl, Cț „gurguiul opincii"; cf. c i o c[2] 5°...

6° AO, h. 208/rar Tr „creasta, coama de la acoperișul casei"; cf. c ă c i ú l ă 4°...

7° AMD, h. 32/rar Ph „vârful limbii (la om)"; cf. s f â r c 1°, s p i c 1°, v â r f 7°.

8° TDO; AFLR/rar Vl, Gj „capătul ascuțit la păstaia de fasole": Eu am curățat fasuiu de *móțuri* și l-am... l-am rupt TDO/ 915.

9° GO/rar Vl „sedilă": *Moț* care băgăm cașu-n el/904; cf. c é n d e l ă 2°...

MOȚÍC s. n. GM/rar Cl dim. de la *moț* (la copil); cf. m o ț u l é ț.

MOȚÓC s. n. AFLR/rar Tl „moț (la bască)".

MOȚÓI s. AMD/rar Br „numele unei plante cu frunza lată".

MOȚOIÁT adj., f. *moțoiátă* GM/rar Tr „țuguiat"; cf. s t r ă m i n ó s, t u t u d u n á t e, ț ă p u r 3°, ț u ț u i á t.

MOȚULÉȚ s. m., pl. *moțuléți* GM/rar Tr dim. de la *moț* (la copil): Și face copilu perișoru mare-n cap și-i face *moțuléți* aici așa-n frunte, aicea-n părți/784; cf. m o ț í c.

MOÚR v. **moór**.

MOUREÁȚĂ v. **mohoreáță**.

MOURÍȘTE s. f. AMD, h. 328/rar Tr „(teren de) fânaț (cu mohor)".

MOUȘÓR v. **omușór 1°, 2°**.

MÓVĂ adj. f., pl. *móve* GM/rar Ph, Gr „de culoare mov".

MOVÍLĂ s. f. **1°** pl. **movíli** AO, h. 336/ prin Gj și rar Vl, Mh; AMD/rar Br „ridicături de pământ naturale, mai mici decât dealul; movile"; cf. b ă ș í c ă 3°...

2° pl. *movíle* AO, h. 315/rar Dj; AMD, h. 527/rar Ph „troian (de zăpadă)"; cf. h á l ă[1] 2°...

3° var. **móghilă** s. f., pl. *móghili* AMD, Pl. 101–102/rar Ph „grămadă (conică) din mănunchiuri de cânepă așezate în picioare"; cf. c ă p í ț ă 8°...

– var. 1° **móghilă** s. f., pl. *móghili* AO, h. 336/rar Dj, Ot; **mohílă** s. f., pl. *mohíli*/ prin Mh și rar Gj; **moílă** s. f., pl. *moíle*/ prin Dj; **móilă** (3 sil.) s. f., pl. *móili*/rar Dj; **móvilă** s. f., pl. *móvile*/Dj, prin Gj și rar Vl, Ot; AMD, h. 547/Ag, Ot, Tr, Gr, prin Vl, Db și rar If; *móvili* AO/prin Mh, Dj, Ot și rar Vl, Gj, Tr.

MÓVILĂ v. **movílă 1°**.

MOVILEÁN s. m., pl. *moviléni* AMD/ 769 „locuitor din comuna Movileni".

MOZÁC adj., pl. *mozáci* AFLR/rar Cț „prostănac, necioplit": Dacă-i unu mai prostișor așa, cică îi mai *mozác*[u], așa-i zice, că-i mai *mozác* de fel/891. *Nozácă* era lumea atunci [...] neplimbată, nedusă așa GM/750; cf. c i o b ă n ó s...

– var. **nozác** adj., f. *nozácă* GM/rar Bz.

MOZĂCEÁN s. m., pl. *mozăcéni* AMD/768 „locuitor din satul Mozăceni".

MÓZICĂ v. **muzícă**.

MOZÓL s. n. **1°** AMD, h. 176 MN/rar Bz, Br, Cl, Il „mortar, tencuială"; cf. c i ó r b ă 5°...

2° AMD, h. 545/rar Ph „aluviune, viitură"; cf. a l i m á n...

MRÁLNIȚĂ v. **mrániță 2°**.

MRÁNIȘTE s. f. **1°** AMD, h. 588/rar Tr, If „îngrășământ agricol natural, obținut din gunoi de grajd fermentat și descompus; mraniță"; cf. b r ă n i ț á r...

2° AO, h. 476/rar Gj „mraniță fărâmițată muiată cu apă".

– var. 1° **brániște** s. f. AMD, h. 588/ rar If, Cl.

MRÁNIȚĂ s. f. **1°** AMD, h. 343/rar Ot „răsadniță (cu pământ îngrășat cu gunoi fermentat și descompus)"; cf. i s t í c 1°...

2° var. **mlániță** s. f. AMD, h. 588/rar Ot „îngrășământ agricol natural, obținut din gunoi de grajd fermentat și descompus"; cf. b r ă n i ț á r...

3° var. **brániță** s. f. AMD, h. 588/rar Cț „îngrășământ agricol din gunoi de oaie".

4° var. **brániță** s. f. AMD, h. 588/rar Gr, Il „gunoi de oaie uscat și folosit drept combustibil".

– var. **brájniță** s. f. 2° AMD, h. 588/ rar Cl; **brániță** s. f. 1° AMD, h. 343/rar Vn; 2° AMD, h. 588; GM; TDM III/Br, Il, Cț, prin Vn, Cl, Tl și rar Vl, Bz, Tr, If; **mlájniță** s. f. 1° GM/rar Bz; **mrájniță** s. f. 2° AMD/rar Bz; **mrálniță** s. f. 2° AMD/rar Tr; **rániță** s. f. 2°/rar Tr; **vrádniță** s. f. 2°/ rar Cl; **vrámniță** s. f. 2°/rar Cl.

MRĂNIȚĂU s. n. AMD, h. 588/rar Bz „îngrășământ agricol natural, obținut din gunoi de grajd fermentat și descompus; mraniță"; cf. b r ă n i ț á r...

– var. **brăjniță̆u** s. n. AMD, h. 588/rar Bz; **brăniță̆u** s. n. AMD; GM/prin Cț și rar Bz, Cl, Il; **brănță̆u** s. n. AMD/rar Br; **brâjniță̆u** s. n./rar Vn; **mlăjniță̆u** s. n. GM/ rar Bz.

MRĂNIȚÓS adj. AMD, h. 589/rar Il [d. pământ] „fărâmițat și afânat, ca mranița"; cf. a r s...

MREÁJĂ s. f., pl. *mreji* **1°** AMD, h. 197/rar Ot „gard de nuiele"; cf. g ă r d á l n i ț ă...

2° art. **mreája coárnelor** AO, h. 642/ rar Vl „brăcinarul plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

3° pl. *mréjuri* AO, h. 285/rar Vl „broderie pe mâneca unei cămăși"; cf. b i b í l e...

4° var. **umbreájă** s. f., pl *umbréji* GO/ rar Dj; GM/rar Cl „plasă de pescuit".

5° var. **mreájnă** s. f., pl. *mrejni* AO, h. 596/rar Mh „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

MREÁJNĂ v. **mreájă 5°**.

MREÁNĂ s. f., ~ **róșie** TDM I/rar Ag „pește de râu înrudit cu crapul, având pe burtă solzi de culoare roșietică".

– var. **breánă** s. f. AMD/rar Bz; **îmbreánă** s. f. GM/rar Ag; **umbreánă** s. f. GM/rar Db.

MRENÍȚĂ s. f., pl. *mreníțe* GM/rar Ag „pește mic din apele de munte".

MUC v. **múgure 1°**.

MUCĂÍ v. **mugăí 2°**.

MÚCED adj., pl. *múcezi*, f. *múcedă*, pl. *múcede* AO, h. 402; Pl. 59/rar Vl, Ot; AMD, h. 265–267/rar Ag, Db, Bz, Br, Ot, Gr, Cl [d. cai] „cu părul fumuriu, negru sau roșcat, având și fire sau pete albe ori deschise la culoare": Ăla *múced* așa, cam șoriciu la păr AMD, h. 267/868; cf. l u p í u...

MUCEGÁIE s. f. GM/rar Cl „mucegai": Răzuiam cu o răzuitoare toată *mucegáia* aia/862.

MUCEGÁLĂ s. f. AFLR/rar Gj „mucegăială, mucezire": [Cânepa de toamnă] o punem la *mucegálă*, ca să se coacă sămânța bine/905.

MUCEGĂIÁ vb. I intranz. AFLR/rar Mh „a mucezi, a mucegăi".

– var. **mucigăiá** vb. I intranz. AFLR/ rar Gj.

MUCEGĂIÓS adj. AMD, Pl. 80/rar Ot „ca de mucegai; mucegăit": Damf *mucegăiós*/773.

MÚCHE v. **múchie 2°, 4°, 5°, 7°**.

MUCHEÁ vb. II tranz. AMD/rar Vl „a lovi (pe cineva) cu muchia toporului”.

MUCHI v. **múchie 5°**.

MÚCHIE s. f., pl. *múchii* **1° a coáse péste ~** AMD, Pl. 8–9/rar Ot; **a da péste ~** GO/rar Mh; AMD/rar Vl „a coase două bucăți de pânză, stofă una de alta, pe margini”.

2° AO, h. 633/rar Ot, Mh; AMD, h. 635/rar Tr „măsea la coasă”; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

3° AO, h. 634/rar Mh „brățară la coasă”; cf. a l c á 10°...

4° var. **múche** s. f., pl. *muchi* AMD, h. 334/rar Bz „c a r â m b la greblă”; cf. c o á r d ă[1] 9°...

5° AO, h. 597/rar Vl, Gj; AMD, h. 603/ Tr, prin Il şi rar Ot, If, Gr, Cl, Tl „ridicătură de pământ rămasă pe mijloc, de-a lungul arăturii, atunci când aceasta începe de la mijlocul terenului; coamă”; cf. c â r l á n 7°...

6° AO, h. 442/rar Vl „fâşie îngustă de teren lăsată nearată între două ogoare”; cf. d ă l m ă 3°...

7° AMD, h. 547/rar Cl „movilă naturală”; cf. b ă ş í c ă 3°...

8° AMD, h. 188/rar Tr „creastă, coamă la acoperişul casei”; cf. c ă c i ú l ă 4°...

– var. **múche** s. f., pl. *muchi* 2° AO, h. 633/rar Dj; 5° AMD, h. 603/prin Cl şi rar Bz, Il; 7° AMD, h. 547/rar Vn, Br; **muchi** s. m., pl. *muchi* 5° AMD/rar Cţ.

MUCHIŞOÁRĂ s. f., pl. *muchişoáre* GM/rar Vn dim. de la *muchie* (de deal): Când ies aşa mai într-o *mukişoárə*, văz ursu/ 724.

MUCIGĂIÁ v. **mucegăiá**.

MUCIGĂÍ vb. IV intranz. AO, h. 52/ rar Ot [d. nas] „a secreta lichid, muci, când omul este răcit”; cf. a s ú d a 2°...

MUCIÓS (2 sil.) adj., f. *mucioásă* **1°** AMD, h. 29/rar Ag „mucos”.

2° AMD, h. 370/rar Db [d. nuci] „cu miezul intrat în putrefacție”.

MUCIOŞÁ (3 sil.) vb. I refl. GO/rar Gj [d. nas] „a se umple de muci şi a curge, când omul e răcit”; cf. a s u d á 2°...

MÚCSAI v. **músai**.

MUCŞÓR v. **omuşór 2°**.

MUCUÍ vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *múcuie* AMD, h. 29/rar Cl [d. nas] „a curge (când e omul răcit)”: Ce dracu-ți *múcuje* nasu-aşa?/857; cf. a s u d á 2°...

MÚCUR s. AO, h. 679/rar Mh „reziduu mucilaginos pe pereții butoiului cu vin”.

MÚCURE v. **múgure 2°**.

MUCURÍ vb. IV tranz. GO/rar Mh „a reteza vârful tulpinii de porumb, pentru a nu se mai înălța”: Când e crescut [porumbul] mare, nu-i mai facem nimica, că pe-aicea nu să obijnuieşte *să*-l mai *mucurím*, să-i lom vârfurle la coceni/966; cf. c ă p e ț í...

MUG v. **múgure 1°**.

MUGĂÍ vb. IV **1°** intranz., ind. prez. 3 sg. *múgăie* AO, Pl. 58/Mh şi rar Gj [d. vaci] „a mugi, a zbiera”; cf. b o n c ă n í...

2° var. **mucăí** vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se múcăie* AO, Pl. 6/rar Mh „a suspina”; cf. s u g h i ț á 1°.

– var. 1° **muguí** vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *múguie* AMD, h. 254/rar Cl.

MUGÍ v. **murgí 2°**.

MUGOÁIE v. **mogói**.

MUGUÍ v. **mugăí 1°**.

MUGULÍ v. **gugulí**.

MÚGUR v. **múgure 1°–3°**.

MUGURÁ v. **mugurí**.

MÚGURE s. m., pl. *múguri* **1°** AO, h. 525/Gj, Mh, Dj, Ot şi rar Tr; AMD, Pl. 69/rar Vn, Bz, Br „mugur”: Când erea timpu dă începea să dea *múgu*... gata! GM/817; cf. b o b ó c 2°...

2° var. **múgur** s. m., pl. *múguri* AMD, h. 420/rar Db, Ph „inflorescența alunului”; cf. c e r c é l 5°...

3° var. **múgur** s. m., pl. *múguri* GO/rar Mh „vârful sfredelului”; cf. v i é r m e 2°.

– var. **muc** s. n. 1° GM/rar If; **múcure** s. m., pl. *múcuri* 2° AMD, h. 420/rar Tl;

mug s. m. 1° GM/rar Db; **múgur** s. n., pl. *múgure* 1° AO, h. 525/rar Dj.

– var. **mugurá** vb. I AO, h. 665/rar Mh.

MUGURÉȚ s. n. şi m., pl. *mugurége* GM/rar If; *mugurégi*/rar Db dim. de la *mugur*: Luam *mugurége* dă dud crude ca să poată ei [= viermii de mătase] să mănânce/ 849.

MUGURÍ vb. IV AO, h. 665/rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 415; Pl. 71–72; GM/prin Tr şi rar Ag, Ot, Gr, Cţ „a înmuguri”; cf. b u m b í[1]...

MUGUŞEÁLĂ v. **gugușeálă**.

MUHÓR v. **moór**.

MUÍ vb. IV, ind. prez. 3 sg. *muiége* AMD, h. 254/rar Cl [d. vaci] „a mugi, a zbiera”; cf. b o n c ă n í...

MUIÁ vb. I **1°** tranz. AO, Pl. 35/rar Mh „a amesteca făina cu apă şi a începe frământatul aluatului”.

2° tranz. TDO/rar Mh „a slăbi (intensitatea focului)”: Punem în căldare pe foc şi când prinde a urdi căldarea, aşa, să tulbură zăru, aşa, *muiém* focu/941.

3° refl. AO, Pl. 86/rar Gj [d. cânepă] „a se topi”; cf. d u b í 1°...

4° refl., în **a se ~ la únghii** AO, h. 400/rar Ot [d. boi] „a se ciumpăvi”; cf. a r i ț á...

5° var. **moiá** vb. I tranz. AO, h. 997 MN/Dj, prin Ot şi rar Vl, Mh „a pune (ceva) în apă la înmuiat; a înmuia”; cf. î n m u i á 3°...

MUÍCĂ (2 sil.) s. f., pl. *muici* **1°** AO, h. 148; Pl. 13; 21; TDO; AFLR/Dj şi prin Gj, Mh, Ot „mamă”; cf. c h í ț ă[2]...

2° AO, h. 155, 156; GO/prin Dj şi rar Ot; **~ bătrână** AO/prin Dj „bunică”; cf. b á b ă 1°...

3° voc. AO, Pl. 14/rar Dj „termen de adresare pentru sora mamei sau a tatălui; mătuşă”; cf. l e l í ț ă 2°...

MUIÉRE s. f., pl. *muiéri* **1°** AO, h. 181/Gj, Mh şi prin Vl, Dj; AMD, h. 143; 162/Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vl, Vn, Bz, Ot, Tl, Cţ şi rar Br, If şi depr./ peior. AO, h. 181/Dj, Ot şi rar Gj, Mh, Tr; AMD, h. 162/Ag, Db, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Il, Tl, Cţ, prin Ph, Cl şi rar Vl, Gl, If, Gr „femeie”.

2° AO, h. 158; 181/crt.; AMD, h. 162/ Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vl, Vn, Bz, Ot, Tl, Cţ şi rar Br, If „soție”; cf. c r e ş t í n ă...

3° AMD, h. 162/rar Bz, Cl, Il „iapă”: *Muiére* să zice numai la iapă; mai rar pe aici, rar de tot, când strigă bărbatu „măi *muiére*!”, îi cam supărat/734.

MUIEREŞTEÁN s. m., pl. *muierești* AO/911 „locuitor din comuna Muiereşti”.

MUIERÍME s. f. colect. AO/rar Dj „mulțime de femei”.

MULCĂNÍ vb. IV intranz. GM/rar Ot „a moțăi, a picoti”: Şi el *mulcánind*, biet, l-a tras caii în... între oişte şi l-a şchiopat/ 764; cf. c u c ă í...

MULDÁR v. **murdál**.

MULGĂTÓRI adj. f. pl. AO, Pl. 119/ rar Dj; AMD, Pl. 136/rar Ph, Cţ [d. oi] „care dau lapte, care se mulg; mulgătoare”.

MULGEÁ vb. II AO, h. 947 MN; AFLR/Mh, Dj şi rar Vl, Ot, AMD, ch. 916/ Tr, Gr, Cl, Il, Cţ, prin Ag, Db, Br, If şi rar Ph, Bz, Ot, Tl „a mulge”.

MULSOÁRE s. f., pl. *mulsóri* **1°** AMD, Pl. 149/prin Ph şi rar Vl, Ag, Db, Ot „cantitate de lapte obținută o dată de la toate oile din turmă”; cf. c a ş 1°...

2° AO, Pl. 119/rar Dj „oaie mulgătoare”; cf. a p l e c ă t o á r e 1°...

MULȚĂMÍ vb. IV AFLR/rar Cţ „a mulțumi”.

MULȚEÁMĂ s. f. AMD/rar Gr „mulțime”; cf. î n t u n é r i c...

MULȚÍ vb. IV tranz. şi refl. GM/rar Db, Vn; GD/rar Tl „a (se) înmulți”: Viermii de mătase se făcea mari, *să*... *mulțéá*/820. Acuma *s-a mulțít* lumea/724; cf. d e m u l ț í.

MULȚUMITÓR adj., pl. *mulțumitóri* GM/rar Ot „mulțumit, satisfăcut": [Oamenii] pleacă *mulțumitóri* de la cazanul de țuică/ 776.

MÚMĂ v. **mámă 1°, 2°, 7°–12°.**

MUMÁNĂ v. **mămáne 2°.**

MUMULÍȚA s. f. art., ~ **plóii** loc. subst. GM/rar Tr „caloianul": Mai duceți-vă și voi și faceți *mumulița plóii* și jeliți-vă, da să plângeți maică, ca să vie ploaia/797; cf c a l o i e n í c ă...

MUMUȘÓR v. **omușór 1°, 2°.**

MUNÁ v. **mână[2] 1°, 4°.**

MUNCÁ v. **mâncá 1°.**

MUNCÁRE v. **mâncáre 3°.**

MÚNCĂ s. f., pl. *munci* **1°** TDO/rar Dj; AMD, h. 321 MN; 322; GM/Tr și rar Ag, Ot, Gr „recoltă (mai ales de cereale)": A spart magazia unde depozitase *múnca*. O adusasă de la Roștea la Mârșani: orz, grâu, săcară, fasole, ce-avusas-acolo TDO/ 989. Vara, după ce strângeam *múnca*, luam sule d-alea de pânză, țeseam GM/776.

2° GM/rar Ag, Db, Ph, Cl [la pl.] „chinuri, dureri de naștere": Îți venea *múncilę*-alea, îngenuncheai și p-ormă năsteai/707; cf. z á b ă r.

MUNCÍ vb. IV tranz. TDO/rar Gj „a frământa bine (pământul cu picioarele)": [Pentru cărămidă] face pământul, îl udă, crivină dă pământ, îl udă bine, îl joacă, îl *muncește*, știi-l joacă... cu picioarele/ 915; cf. b o s o l í 1°...

MUNCITÓRUL s. m. art. AFLR/rar Tl „pânză din bumbac de calitate inferioară; americă".

MUNÉR v. **mânér 6°.**

MUNGÂIÁ vb. I, ind. prez. 3 sg. *múngâie* AMD, h. 117/rar Gr „a mângâia".

MUNÍC v. **mănúnche 1°.**

MUNÍȚE v. **munițiúne.**

MUNÍȚIE (3 sil.) v. **munițiúne.**

MUNIȚIÚNE s. f. AFLR/rar Vn, Br „muniție".

– var. **muníțe** s. f. GM/rar Vl, Db; **muníție** (3 sil.) s. f. GM/rar Ot.

MÚNTE s. m., pl. *munți* **1°** AO, Pl. 48/Vl, Gj, Dj, Ot și rar Mh, Tr; AMD, h. 548 MN/rar Vl, Ag, Db, Tr, Il „loc de pășunat (la munte)".

2° AO, Pl. 78/prin Vl și rar Dj „zmeuriș"; cf. b ă h ă n i ș...

3° GM/rar Bz „punct cardinal: vest".

– var. 2° **munț** s. m., pl. *munți* AO, Pl. 78/rar Ot.

MUNȚ v. **múnte 2°.**

MUNÚCHE v. **mănúnche 1°.**

MUNÚCHEA v. **mănúnche 1°.**

MUNÚCHI v. **mănúnche 1°, 4°, 5°.**

MUNUNCHÉLE s. n. pl. TDM II/rar Vn „mănunchiuri mici (de cânepă)".

MUNÚȘĂ v. **mânúșă 5°, 7°, 9°, 11°–13°.**

MUR s. m., pl. *muri* **1°** AO, Pl. 83/prin Gj; AMD, h. 369; AFLR/prin Gr și rar Cl „dud"; cf. a g ú d 1°.

2° AMD, Pl. 86–88/rar Ph „soi de struguri negri, cu boabe mărunte".

MURÁ vb. I tranz și refl. **1°** AO, Pl. 86; TDO; AFLR/Gj, Mh și rar Dj „a (se) topi cânepa, inul": [Cânepa] o culegem, o ducem la Motru, ne băgăm în apă, o băgăm și-o *murắm* TDO/956; cf. d u b í 1°...

2° refl. GD/rar Tl [d. vin] „a fierbe, a fermenta"; cf. f i e r b â n t á 2°...

3° GO/rar Gj, Dj; GM/rar Ph „a trata sămânța (de grâu) cu soluție de piatră vânătă": Grâu-ntodeauna îl *murám* ca să nu-l mănânce păsările... cu piatră vânătă sau cu niște prafuri GM/702; cf. î m p i e t r á 1°...

4° AO, h. 670/rar Dj „a stropi via cu piatră vânătă".

5° var. **morá** vb. I tranz AFLR/rar Tr „a mura (legume)".

– var. 1° **morá** vb. I tranz. TDO/rar Mh; **morí** vb. IV tranz. GO/rar Gj.

MURÁJ s. n. GM/rar Ph „soluție de piatră vânătă pentru m u r a t grâul"; cf. b o r d e l é z ă...

MURÁLĂ s. f. TDO/rar Mh „topitul cânepii": [Cânepa] o băgăm în apă la *murálă*, o ținem vo trei zile la *murál*-acolo/948.

MURÁR s. n. AO, Pl. 78; GO/rar Vl, Gj, Mh „loc unde cresc (multe) mure".

MURÁT s. colect. GM/rar Db „murături": Era pe margine numai borcane cu *murát*/691; cf. m u r ă t o á r e 1°, m u r ă t ú r ă 2°, t r o ș í e 1°, v e r z i t ú r ă 2°.

MÚRĂ s. f., pl. *múre* **1°** AO, Pl. 83/ prin Gj; AMD, h. 369/prin Gr și rar Cl; ~ **de dud** AMD/rar Tr; ~ **de iágud** AFLR/ rar Mh „dudă"; cf. a g ú d ă.

2° AO, Pl. 81/rar Mh „cireașă amară".

3° AMD; AFLR/prin Ot și rar Ag, Db, Ph, Tr, Gr [mai ales la pl.] „ganglion limfatic la porc; momiță"; cf. f r ă g u r í i...

4° GM/prin Ot și rar Ag „gușă, bărbie la porc": Bărbia porcului aia-i *múră*/690; cf. b á r b ă 5°...

– var. 1° **múre** s. f., pl. *múre* AO, Pl. 83/rar Gj.

MURĂTOÁRE s. f., pl. *murătóri* **1°** TDO; AFLR/prin Dj și rar Vl, Mh, Ot; GM; AFLR/prin Ag, Tr și rar Db, Ph, Bz, Ot, Gr; *murătoáre* AFLR/rar Br [mai mult la pl.] „murături"; cf. m u r á t...

2° AMD/rar Bz „izvor cu apă sărată".

3° TDO/rar Vl „argăseală": După ce-o taie [pielea porcului], le faci părechi, le-mpărechează și... le rade de păr, scoate nojiță, bagă la *murătoáre*/916; cf. a c i t ó n...

4° GO/rar Vl și adj., în **brânză** ~ TDO/ rar Vl „(brânză) telemea": *Murătoárea* să face mai ușor ca orice fel de brânză, că *murătoárea* numa să-ncheagă și o mesteci/ 902; cf. s a r a m ú r ă 2°, s ă r á t ă 1°, t e l e m e á 2°.

– var. 1° **morătóri** s. f. pl. TDO/rar Dj; AFLR/rar Ag.

MURĂTÓR adj., pl. *murătóri* AMD/ rar Gl „care se murează, de murat": Avem ardei *murătóri*/729.

MURĂTÚRĂ s. f. **1°** GO/rar Gj „butaș de viță-de-vie cu rădăcini"; cf. b á r b ă 6°...

2° var. **morătúri** s. f. pl. TDO/rar Dj; GM; AFLR/rar Tr, Gr „murături"; cf. m u r á t...

MURDÁL adj., pl. *murdáli*, f. *murdálă*, pl. *murdále* AO, h. 228, 229; 622; GO; TDO/prin Vl, Gj, Mh, Dj; AMD, h. 215, 216; GM/prin Ph, Tr și rar Vl, Ag, Db, Gr, Tl „murdar"; cf. c ă r â i á t...

– var. **muldár** adj., pl. *muldári*, f. *muldáră*, pl. *muldáre* AMD, h. 215, 216; AFLR/rar Ph, Tr.

MURDĂLÍ vb. IV tranz. GM/rar Cl „a murdări". Am luat rogojina, *ca să nu murdălésc* [...] când înnaște o femeie/832; cf. b o n c ă í...

MURDĂLÍE v. **murdăríe 2°.**

MURDĂRÍE s. f. **1°** AO, h. 141/rar Dj, Ot; AMD, h. 109/prin Ph, Tr și rar Ag, Db, Gr, Cl „puroi"; cf. c u p t ú r ă...

2° var. **murdălíe** s. f. GM/rar Tr „strat de necurățenie"; cf. b l e a s c...

MURDĂRÓS adj., pl. *murdăróși* AO, h. 228/rar Mh „murdar"; cf. c ă r â i á t...

MÚRE v. **múră 1°.**

MUREÁ s. f., pl. *muréle* AMD/rar Ag „vestă"; cf. i l í c...

MURG s. n. **1°** GM/rar Ag; art. **múrgul sérii** AMD, h. 503; GM/rar Db, Bz, Cl, Ct „amurg, înserare"; cf. c h i n d é i...; **la** ~ loc. adv. AO, h. 277/rar Dj „seara"; **în cap de** ~ loc. adv. AO, h. 308/rar Mh „când se înnoptează, la înnoptat"; cf. î n n e g u r á t...

2° ~ **de dimineáță** loc. subst. AMD, h. 504/rar Ag „zori de zi"; cf. l u m i n á t...

MÚRGE s. f. pl. AO, Pl. 60/Mh, prin Gj și rar Vl, Dj „(iepe) murgi".

– var. **murújă** s. f. AO, Pl. 60/rar Vl.

MURGEȘTEÁN s. m., pl. *murgeșténi* AMD/736 „locuitor din comuna Murgești".

MURGÍ[1] vb. IV intranz. impers. **1°** AO, h. 277/rar Dj; AMD; GM; AFLR/rar Vl, Db, Ot, Tr; refl. GM/rar Db „a se lăsa m u r g u l 1°; a (se) însera"; cf. î n c i n á 3°...

2° în **a** ~ **de dimineáță** loc. vb. AMD, h. 504/rar Ag „a se lumina, a se crăpa de ziuă"; cf. c u n o á ș t e...

– var. 1° **amurgí** vb. IV refl. impers. AMD, h. 503/rar Tl; 2° **mugí** vb. IV intranz. impers., în *a* ~ *de ziuă* AO, h. 308/rar Mh.

MURGÍ[2] vb. IV intranz. AO, Pl. 58/rar Vl [d. vaci] „a mugi, a zbiera"; cf. b o n c ă n í...

MURGÍT s. n. AMD, h. 503/rar Gr „amurg"; cf. c h i n d é i...; **pe ~** loc. adv. AFLR/rar Gr; GD/rar Cț; **prin ~** loc. adv. GM/rar Tr „pe (la) înserat, în amurg"; cf. g ú r ă 14°...

– var. **amurgít** s. n. AMD, h. 503/rar Tl; **murgíte**, *pe ~* loc. adv. AFLR/rar Gr.

MURGÍTE v. **murgít**.

MURGÓI s. m. GM/prin Tr și rar Db „specie de pește de apă dulce": *Murgói* e niște pește micuț așa și gras, el n-are oase, nu nimic/805; cf. m u r g o i á ș.

MURGOIÁȘ s. m. GM/rar Tr „specie de pește de apă dulce"; cf. m u r g ó i.

MURGULÉȚUL s. m. art. GM/rar Ag, Db, Tr, Gr „numele unui dans popular".

MURÍ vb. IV GM/rar Il „a-și pierde cunoștința; a leșina": Am căzut ș-am... dintr-aia *am murít* așa și m-a luat pă sus, m-a ridicat, m-a dus în pat, am început să vomit/838; cf. b a l d o s í...

MURMUÍ vb. IV **1°** AO, h. 67/rar Dj „a vorbi neclar; a murmura".

2° AMD, h. 254/rar Ph [d. vaci] „a mugi, a zbiera"; cf. b o n c ă n í...

MURSICÁ vb. I tranz. **1°** AFLR/rar Db [d. lupi] „a murseca": A venit un lup și-*a morsicát* vo câteva oi AFLR/817; cf. c ă s ă p í 2°...

2° var. **mursucá** vb. I tranz. AO, Pl. 35/rar Gj „ a frământa aluatul, apucându-l din toate părțile"; cf. b o s o l í 1°...

3° var. **mursucá** vb. I tranz. GO/rar Gj, Mh „a freca bine la spălat": Le scoatem [rufele] și le [d]ucem la râu și le *mursucăm* până să duce cenușa aia de pe ele, pân-iese apa limpede de pe ele/941.

– var. **1°** **morsicá** vb. I tranz. AFLR/rar Db.

MURSUCÁ v. **mursicá 2°, 3°**.

MURSUCÁRE s. f., pl. *mursucări* GO/rar Gj „numele acțiunii de a m u r s u c a 2°; frământare".

MURUIÁLĂ s. f. **1°** GM/rar Ph, Br; GD/rar Tl „amestec de lut cu bălegar și apă în care se introduc coardele de viță-de-vie înainte de plantare"; cf. c e a m ú r 2°...

2° AMD, Pl. 108–109/rar Db, Vn, Tl „amestec de făină (cu mălai) și apă, folosit la apretarea firelor puse la țesut; scrobeală"; cf. m ă l á i 3°...

– var. 2° **moroiálă** s. f. AMD, Pl. 108–109/rar Ag.

MURÚJĂ v. **múrge**.

MUSAFÍR s. m. AO, h. 175/rar Gj „nuntaș"; cf. n u n t e á n, o á s p e t 1°.

MÚSAI adv. TDM I, II; AFLR/rar Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Tl „neapărat, obligatoriu".

– var. **múcsai** adv. AFLR/rar Vl.

MUSCÁL v. **muscár 1°**.

MUSCÁN s. m., pl. *muscáni* **1°** AO, h. 567/rar Dj; AMD, h. 449/rar Vn, Br, Ot, Gr, Cț; **~ máre** AO/rar Dj „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

2° AMD, h. 450/rar Db „streche"; cf. b ă z ă 3°...

– var. **1°** **muscánă** s. f., pl. *muscáne* AMD, h. 449/rar Ot.

MUSCÁNĂ v. **muscán 1°**.

MUSCÁR s. m., pl. *muscári* **1°** AO, h. 567/rar Dj; AMD, h. 449/rar Cl „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

2° AMD, Pl. 88/rar Bz „prisăcar, stupar, apicultor"; cf. a l b i n ă r á r...

– var. **1°** **muscál** s. m., pl. *muscáli*, h. 449/rar Bz, Cl.

MUSCÁRNIȚĂ s. f., pl. *muscárnițe* AMD, h. 449/rar Tr „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

MÚSCĂ s. f., pl. *múște* **1°** AO, h. 567/prin Dj și rar Gj; **~ máre** AO/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 449/rar Db, Ph, Ot, Gr; **~ albástră** AMD/rar Ph; **~ de cárne**/rar Db; **~ de mușíță**/rar Db; **~ de viermi** AO/rar Mh; AMD/rar Db, Ot, Cț; **~ spurcátă** AMD/rar Il; **~ vérde**/rar Db „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

2° AO, h. 568/rar Gj, Mh; **~ álbă**/rar Dj; **~ câineáscă**/rar Db, Ph, Ot; **~ colúmbă**/rar Cl; **~ de câine**/rar Ot; **~ polumbácă** AMD/rar Ot; **~ porumbácă**/rar Dj, Ot; AMD, h. 450/rar Cț „streche"; cf. b ă z ă 3°...

3° AO, h. 698/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 381; Pl. 89; 96; 99; 100; AFLR/prin Db, Ph și rar Bz, Ot, Gr „albină"; cf. a l b í n i...

4° AO, h. 697/rar Dj; AMD, Pl. 95–96/rar Ot „larvă de albină"; cf. c ă ț é l 1°...

5° AMD, h. 54/rar Br „aluniță pe obraz"; cf. a l u n é l...

6° GM/rar Ph „vârful ascuțit al țapinei": Am, prins bine [bușteanul] cu *músca* sapinii/706.

7° AMD, h. 476; GM/rar Ph, Bz, Br, Tr, Tl [mai ales la pl.] „model de cusătură populară în cruciulițe".

MUSCHÍȚĂ s. f., pl. *muschițe* AO, h. 677/rar Mh „muscă-bețivă"; cf. b e á t ă 3.

MUSCÓI s. m., pl. *muscói* **1°** AO, h. 567/Dj și rar Ot; AMD, h. 449/Tr, Cl, Tl, prin Gr, Il, Cț și rar Ag, Vn, Gl, Br, Ot, If și s. n., pl. *muscoáie* /rar Cț „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

2° AMD, h. 450/prin Tr „streche"; cf. b ă z ă 3°...

MÚSCUR adj., pl. *múscuri* **1°** GO/rar Gj [d. cai] „cu părul castaniu închis; murg";cf. v ă n ă t 1°, v ă n ă t á c i.

2° f. *múscură*, pl. *múscure* AMD, Pl. 154/rar Db, Ot, If [d. oi] „albă cu pete negre sau neagră cu pete albe; bălțată"; cf. b r e z á t ă...

3° f. *múscură* AMD, Pl. 129–130; 154/prin Ag, Db, Ot și rar Vl, Tr [d. oi] „cu pete albe sau negre pe bot; oacheșă"; cf. b a l a o á c h e ș ă...

MUSCURÍU adj., f. *muscuríe* **1°** AMD/rar Bz [d. oameni] „murdar pe față"; cf. m ó ș c o ș...

2° AMD, Pl. 129–130; 154/rar Ag, Ot [d. oi] „cu pete albe sau negre pe bot; oacheșă"; cf. b a l a o á c h e ș ă...

MUST s. n. **1° ~ líber** AMD, Pl. 78/rar Tr; **~ de príma mână**/rar Tl „must dulce de struguri"; cf. s a m a t ó c 2°.

2° AO, Pl. 89/Dj, prin Ot și rar Vl, Tr; AMD, h. 414/Db, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Cț, prin Ag, Ph, Vn, Bz, Tl și rar Vl, Br, If „seva arborilor; mâzgă"; cf. á p ă 6°...

3° AO, Pl. 90/rar Dj, Tr; AMD, h. 416/Tr, prin Ag, Cl, Il și rar Db „rășină (de brad)"; cf. á p ă 7°...

4° AMD, Pl. 94/rar Ph „nectar"; cf. á p ă 4°.

MUSTÁȚĂ s. f., pl. *mustăți* **1°** pl. **mustéțe** AO, h. 55/Gj, Mh; *mustáțe* AO/prin Mh, Dj și rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 2 MN/rar Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Cț; *mustáțe* AMD/rar Vn, Gl, Cl „mustăți (la bărbați)".

2° pl. **mustáțe** AO, h. 696/rar Mh „mustăți, antene la albină"; cf. c â r l i ó n ț 3°...

3° GO; AFLR/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 65–66/Ag, Vn, Ot, prin Bz, Gr, Cl, Il, Cț și rar Vl, Ph, Br, If, Tl „rădăcină adventivă la vița-de-vie"; cf. b á r b ă 7°...

4° AO, h. 661/rar Gj „coardă, butaș de viță-de-vie căruia i-au dat rădăcini"; cf. b á r-b ă 6°...; **a púne la ~** GO/rar Gj „a pune (butașul de viță-de-vie) într-un amestec de pământ cu bălegar, pentru a prinde rădăcini"; cf. b á r b ă 6°...

5° AO, Pl. 70/rar Gj, Mh; *mustéțe*/rar Mh „mătase la porumb"; cf. b ă r b í e 2°...

6° AMD, h. 643/rar Ag „fiecare dintre cele două lanțuri prinse lateral de capătul grindeiului la plug"; cf. b e l c i ú g 2°...

– var. **mâstáță** s. f., pl. *mâstăți* 1° AMD, h. 2 MN/rar Gr; **musteáță** s. f., pl. *mustéți* 1° AO, h. 55/rar Gj, Mh; AMD/prin Tl și rar Cț; *mustéțe* 1° AO/rar Gj; 3° AO, h. 666; GO/rar Gj; 5° AO, Pl. 70/rar Gj.

MUSTĂCÉR s. m., pl. *mustăcéri* 1° AMD, Pl. 66–67/rar Vn, Tl „rădăcină la butașul de viță-de-vie".

2° GM/rar Vn, Br, Il; GD/rar Tl „butaș de viță-de-vie căruia i-au dat rădăcinile": Acuma să fac bilioane, vița să seamănă pă șanțuri direct și o plantează des așa. După aia o scoate de un an, la doi, *mustăcéri* GM/751; cf. b á r b ă 6°...

MUSTĂCÍ vb. IV 1° intranz. AMD, Pl. 65–66/rar Cl [d. butaşii de viţă-de-vie] „a prinde rădăcini, m u s t ă ţ i”; cf. î m p u t e r n i c í 2°...

2° tranz. şi refl. pas. GO; AFLR/rar Vl, Dj, Ot; AMD; GM/rar Db, Ot, Tr, Gr, Tl „a (se) pune coardele de viţă-de-vie într-un amestec de pământ cu apă, pentru a prinde rădăcini”: Veneam acasă, le băgam [coardele de viţă-de-vie] *la mustăcít* GM/770.

MUSTĂCIOÁRĂ s. f., pl. *mustăcióare* AO, h. 696/rar Vl, Dj dim. de la *mustáţă* („antena albinei”).

MUSTĂCIÓR s. m., pl. *mustăcióri* AMD, Pl. 66–67/rar Tl „butaş de viţă-de-vie căruia i-au dat rădăcinile”; cf. b á r b ă 6°...

MUSTĂREÁŢĂ s. f. AMD, h. 414/ prin Bz şi rar Db, Ph „seva arborilor; mâzgă”; cf. á p ă 6°...

MUSTĂŢÍ vb. IV tranz. AO, 666/rar Ot „a tăia mustăţile (rădăcinile aeriene) la viţa-de-vie”; cf. r ă d ă c i n á 2°, s c o p í 2°, s l ă b í 1°.

MUSTEÁŢĂ v. **mustáţă 1°, 3°, 5°**.

MUSTÍ[1] vb. IV 1° tranz. şi refl. pas. TDM II, III; AFLR/prin Cl, Il şi rar Vn, Bz, Br „a (se) stoarce strugurii; a (se) mustui”: [Via] o culegem, *o mustím*, o turnăm în cadă AFLR/745; cf. b o s o l í 2°...

2° intranz. AMD, h. 29/rar Vl, Ag [d. nas] „a curge (când omul este răcit)”; cf. a s u d á 2°...

MUSTÍ[2] vb. IV intranz. GM/rar Il [d. viţa-de-vie] „a prinde rădăcini, m u s t ă ţ i”: Băgăm coarde-n pământ ca să *mustească*/851; cf. î m p u t e r n i c í 2°...

MUSTÍT adj., pl. *mustíţi* AO, h. 176/ rar Dj [fig., iron.] „ameţit de băutură; cherchelit”; cf. a b ţ i g u í t...

MUSTITÓR s. n., pl. *mustitoáre* 1° AMD, Pl. 77; TDM III; AFLR/Ph şi rar Db, Vn, Gr, Cl, Cţ şi s. m., pl. *mustitóri* AMD/rar Cţ „mustuitor”; cf. b ă t ă i ú ş...

2° GM/rar Cl „vas mare din doage (în care se mustuiesc strugurii)”; cf. a c ó v 2°...

MUSTOÁRE s. f. AO, Pl. 89/rar Mh „seva arborilor; mâzgă”; cf. á p ă 6°...

MUSTÓZĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Vn „numele unui soi de struguri”.

MUSTRÁ vb. I tranz. GM/rar Cl „a jigni”: Ziceai că l-*aí mustrát* dacă nu lăsai să-ţi ia flăcăul floarea din piept/868; cf. c r u ţ á 6°...

MUSTUÍ vb. IV intranz. AMD/rar Cţ [d. viţa-de-vie] „a-i curge m u s t u l, seva”: În aprilie când se taie corzile, plânge via sau *mustuéşte*/897; cf. p l á n g e 2°, z e m u í.

MUSTUITOÁRE v. **mustuitór 2°**.

MUSTUITÓR s. n. 1° GM/rar Br „vas de lemn, putină mare în care se mustuiesc strugurii”; cf. a c ó v 2°...

2° var. **mustuitoáre** s. f. GD/rar Cţ „mustuitor”; cf. b ă t ă i ú ş...

MUSULÍM s. GM/rar Cl „muselină”: Ciorapii era dă *musulím*/868.

MUŞ v. **moş 14°–16°**.

MUŞÁG s. n., pl. *muşáguri* 1° AMD, h. 330 MN/rar Vn „otavă”; cf. o c i ó g 3°, o d r á s l ă 2°, o t á v ă 2°, o t ă v e á l ă, s á d i n ă 3°, s a m u l á s t r ă 4°.

2° var. **mâşág** s. n., pl. *mâşáguri* AMD, Pl. 102/rar Cţ „fir de cânepă rămas nedezvoltat”; cf. b o d í n i...

3° var. **buşág** s. n., pl. *buşáguri* AMD, h. 407/rar Tr „desiş, tufăriş, hăţiş”; cf. b u g e á c 1°...

MUŞCÁ vb. I AO, Pl. 85/Mh, prin Vl, Gj şi rar Dj, Ot; AMD, h. 380; TDM II/ Ag, Db, prin Ph, Ot, Tr şi rar Vl, Vn, Gr, Tl, Cţ [d. albine] „a înţepa”: M-*a muşcát* [albina] se zice pe ţărăneşte AO/957; cf. î m b r u c á 1°...

MUŞCÁT s., ~ **Alicsándré** AMD, Pl. 86–88/rar Vn, Br, Cţ; ~ **de Cambúr**/rar Tl; ~ **Otonél**/rar Tl „soiuri de struguri tămâioşi”.

MUŞCELEÁN s. m., pl. *muşceléni* AMD/743 „locuitor din satul Valea Muscelului”.

MÚŞCHE v. **muşchi**[2] **1°**.

MUŞCHEÁ vb. II refl. GO/rar Vl [d. jgheabul de coborât buştenii] „a se căptuşi cu muşchi”.

MUŞCHÉTE s. m., pl. *muşchéţi* TDO; AFLR/Mh şi rar Gj, Dj „muşchi (de porc)”: *Muşkéţi* îi punem, îi tăiem băşca [...] şi-i punem într-un borcan care... îi facem numa pe ei, *muşkéţ* fripţi TDO/920; cf. m u ş c h i[2] 2°.

MUŞCHI[1] s. m. şi n., pl. *muşchi* 1° AO, h. 597/prin Dj şi rar Mh; AMD, h. 603/rar Tr; *múşchiuri* AO/prin Dj; AMD/rar Ot „coamă pe mijlocul arăturii”; cf. c â r l á n 7°...

2° AO, h. 442/rar Mh; *múşchiuri*/rar Dj „fâşie îngustă de teren nearat care desparte două ogoare/holde”; cf. d á l m ă 3°...

3° pl. *múşchiuri* AO, Pl. 131/rar Tr „veşcă împrejurul pietrelor, la moara de apă”; cf. c o r l á t ă 9°...

MUŞCHI[2] s. n., pl. **múşhiuri 1°** AO, h. 122; Pl. 5/prin Mh şi rar Dj, Ot; AMD, h. 74 MN/prin Bz şi rar Tl, Cţ „muşchi (la mână, la picior)”; cf. b r o á s c ă 1°...

2° var. **smúchiu** s. n., pl. *smúchiuri* GM/rar Ag „bucată de carne (de porc) desprinsă de pe lângă şira spinării”; cf. m u ş c h é t e...

– var. 1° **múşche** s. m., pl. *muşchi* AO, Pl. 5/rar Mh.

MUŞCHIŞÓR s. m., pl. *muşchişóri* GM/rar Bz dim. de la *muşchi* (de porc).

MUŞCHIULÁR s. AMD, Pl. 94/rar Ph „propolis”; cf. c e á r ă 1°...

MÚŞIŢĂ s. f., pl. *múşiţe* 1° AMD/rar Cţ „muscă mică”.

2° AO, h. 677/Dj şi rar Ot; AMD, Pl. 81/Tr, Tl, prin Br, Cţ şi rar Vn, Bz; *múşi* AMD/prin Cţ şi rar Tl „musculiţă bețivă”; cf. b e á t ă 3°...

3° AO, h. 678/rar Ot; AMD, Pl. 81–82/ rar Tr „floare de mucegai la vin”; cf. f l u n d u r í e...

4° pl. *múşiţi* AMD, h. 43/rar Cl „boală contagioasă constând în formarea unor bubuliţe la colţul gurii”; cf. a b ú b ă 2°...

– var. 2° **muşíţă** s. f., pl. *muşíţe* AMD, Pl. 81/rar Ag.

MUŞÓR v. **omuşór 2°**.

MUŞTÁND s. n., pl. *muştánde, muştánduri* AO, Pl. 137/rar Mh „joagăr cu două mânere; beschie”; cf. b é ş c h i e 2°...

MUŞTÉŞTE adv. AMD, h. 476/rar Gr „mod de a coase modele în cruciuliţe; în m u ş t e”: Rânduri cusute *muştéşte*/835.

MUŞTÚC s. n. AMD, h. 52/rar Cl „mărul lui Adam”; cf. g â r g ă l ă u...

MUŞUÍ v. **mâşâí**.

MUŞUNÓI v. **muşurói 5°**.

MUŞURÉL s. n. AFLR/rar Db dim. de la *muşuroi* (la tulpina plantei): [Coardelor de viţă-de-vie] le punem apă, le învelim cu *muşurélu*, ca să nu pătrundă soarele/820; cf. m u ş u r o i á ş.

MUŞUROÁIE v. **muşurói 6°**.

MUŞURÓI s. n., pl. *muşuroáie* 1° AO, h. 336/rar Dj „ridicătură mică de pământ; movilă”; cf. b ă ş í c ă 3°...

2° AMD, h. 331; AFLR/rar Bz, Gr „grămadă de fân sau de piatră”: S-a pitit dăpă *muşuróţu* dă piatră; era purcoaie dă piatră pă sosea AFLR/ 821; cf. c l ă d ă r í e...

3° GM/rar Ag „glugă din mănunchiuri de cânepă”; cf. c ă p í ţ ă 8°...

4° AO, h. 439/prin Gj şi rar Vl „tulpină de porumb rămasă pe câmp după ce s-au tăiat cocenii”; cf. c i o á t ă[1] 1°...

5° var. **muşoróí** s. n., pl. *muşoroáie* AMD, h. 331/rar Db, Bz „furnicar”; cf. c á s ă 10°...

6° var. **muşuroáie** s. f. GD/rar Tl „moviliţă de pământ la rădăcina unei plante”; cf. c u i b á r 2°...

– var. **moşoróí** s. n., pl. *moşoroáie* 2° AMD, h. 331; AFLR/rar Ph, Bz; 5° AMD, h. 331/Db, Ph, Bz, Br, Il, prin Vn, If, Cl şi rar Gl, Tl, Cţ; **moşuróí** s. n., pl. *moşuroáie* 5°/rar Db, Bz, Cţ; **muşunói** s. n. 5°/rar Tl.

MUŞUROIÁ vb. I tranz. şi refl. pas. 1° AMD, h. 616/rar Ag „a (se) face muşuroi la rădăcina porumbului”; cf. c o p ă í[1] 1°...

2° AFLR/rar Gr „a (se) aşeza, a (se) pune pământul grămadă (în căruţă)”.

– var. 1° **moşoroí** vb. IV tranz. AMD, h. 617/rar Db.

MUŞUROIÁŞ s. n. GM/rar Db, Vn, Il; GD/rar Tl dim. de la *muşuroi* (la tulpina plantei); cf. m u ş u r é l.

– var. **moşoroiáş** s. n. GM/rar Ot.

MUŞUROIÁT s. n. AO, h 593/rar Mh „muşuroit, muşuroire (la porumb)"; cf. c o p ă i á l ă...

MUT adj./s. m. 1° art. GM; AFLR/prin Tr, Gr şi rar Ag, Db „personaj alegoric, conducător al cetei de dansatori la c ă l u ş": *Mútu*... el e comandantu, el comandă căluşu [...] *mútu*-i mai mare ca toţi, vătafu comandă numai jucătorii, însă *mútu*, la rându lui, îi comandă pă toţi, peste tot/ 833.

2° AFLR/rar Gr „personaj mascat în alaiul nunţii".

3° adj., f. pl. **muţi** AO, Pl. 4/rar Gj, Mh „care nu pot vorbi"; cf. l i m b ú t 2°...

4° **múta** s. f. art. cu val. adv. GD/rar Tl „pe tăcute, în tăcere": Avioanele vin *múta*, pe nesimţite/873.

MÚTA v. **mut 4°**.

MUTÁRE s. f., pl. *mutări* AO, h. 817/ Vl, Dj, Ot, prin Gj, Mh şi rar Tr; AMD, Pl. 159–160/Vl, Ag, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Cl, Il, Cţ, prin Db, Ph, Gr şi rar Gl, If, Tl „strămutare a unei stâne dintr-un loc de păscut într-altul (pentru gunoirea terenului ori pentru păşune mai bună)".

MUTĂTOÁRE v. **mutător 2°**.

MUTĂTÓR s. n., pl. *mutătoáre* 1° GM/ rar Bz „gard de nuiele mobil (folosit la strămutarea stânii)": Face din nuiele plasă, plas-aşa, *mutătór* zis/744; cf. a r c á c i 3°...

2° var. **mutătoáre** s. f., pl. *mutători* AMD, Pl. 159–160/prin Ag şi rar Gr „stână provizorie care poate fi uşor strămutată": Fac *mutătoáre* că mă mut cu oile în altă parte a muntelui, că aici s-a tocit iarba/ 675.

3° AMD, Pl. 113/rar Vn „slobozitor la războiul de ţesut"; cf. d o r â n g á r...

MUTĂTÚRĂ s. f. AMD, Pl. 120–121/ rar Db „mutare, schimbare a rostului la războiul de ţesut".

MUTEÁSCA adv. GD/rar Cţ „pe muteşte, fără a vorbi": Da ea mai... *mutéásca*, că să spune că să nu vorbeşti când umpli borşu/893.

MUTÉLCĂ s. f., pl. *mutélci* 1° AMD, h. 653/prin Tl „piesă cu filet care îmbracă osia căruţei la capete".

2° AMD, h. 650/rar Tl „tablă de fier care îmbracă osia căruţei"; cf. b a l ó t 2°...

– var. 1° **butélcă** s. f., pl. *butélci* AMD, h. 653/rar Tl.

MUŢÍ vb. IV tranz. GM/rar Db „a lua graiul, a face să amuţească": Omu care să duce şi dă pân masa aia acolo unde-a jucat [ielele] spune că-l poceşte, îl *mutéşte*/820; cf. l u á 4°.

MUZGÓRI v. **mâzgoáre 2°**.

MUZGURÓS adj., pl. *muzguróşi* AO, h. 228/rar Vl; AMD, h. 215/rar Ag [d. om] „murdar, nespălat"; cf. c ă r ă i á t...

MUZICÁŞ s. m. AFLR/rar Mh „muzicant".

MUZÍCĂ s. f. AFLR/rar Tr „muzică, orchestră".

– var. **mózică** s. f. TDM I, III/rar Tr, Gr.

N

NACAVÁLE s. f. pl. 1° GM/rar Db „treburi, angarale": Haide, zice, să-l vindem şi p-ăsta, să ne facem *nacaválele*, ce avem noi, datorii/789.

2° var. **năféluri** s. f. pl. GM/rar Il „petreceri, distracţii": Ş-apoi ei mai să odihnesc, mai joacă, mai... *năfélurí* d-astea, bea, mănâncă [la nuntă]/845; cf. b ă r ă b á i e...

NÁCODĂ s. f., pl. *nácode* 1° GM/rar Gr „glumă": Mai făcea câte-o *nácodă*, mai arunca câte-o floare-n mine/823; cf. ş o á d ă.

2° AMD/rar Gr „baliverna, fleac": Toate *nácodele* scrise/821; cf. b a z a c o n e á l ă...

NACOVÁLĂ v. **nicoválă 1°**.

NACOVÁNĂ v. **nicoválă 1°**.

NÁCRĂMĂ v. **lácrămă**.

NADÁS s. n., pl. *nadásuri* 1° AMD, h. 590/rar Cţ „teren lăsat nelucrat mai mulţi ani la rând; pârloagă"; cf. l i v á d i e 4°...

2° GD/rar Cţ „teren arat după ce a fost lăsat câţiva ani nelucrat; prosie": [Partea] asta dac-a rămas liberă, în mai să pune cu plugurile şi-ntoarce; face ogor, *nadás*, cum să zicea atunci/896; cf. c u r ă t ú r ă 3°...

3° var. **nădáz** s. n., ~ *de porúmb* AMD, h. 311/rar Tl „teren de pe care s-a cules porumbul"; cf. c i o c ă n í ş 2°...

– var. **nadáz** s. n., pl. *nadázuri* 2° AMD, h. 304; 591; GD/rar Tl, Cţ; **nădáz** s. n., pl. *nădáze* 1° AMD, h. 590/rar Cţ; *nădázuri* 2° AMD, h. 304/rar Tl, Cţ.

NADÁZ v. **nadás 2°**.

NADĂ s. f., pl. *năzi* 1° AMD, h. 628/ rar Cl, Il „partea, jumătatea de sus sau, mai rar, de jos a unei clăi (de paie)".

2° AO, h. 637/Gj, Mh şi prin Dj; *náde*/ prin Gj, Mh şi rar Dj „plaz"; cf. b ă r s ă 2°...

3° AMD, h. 647/rar Ag „ochi, za cu ajutorul căreia se leagă tânjala de proţap"; cf. b r ă ţ á r ă 4°...

4° AMD, Pl. 106/rar Gr „rost la firele puse pe răşchitor"; cf. î n c r u c i ş á r e 1°...

NADÍNS adv. AMD, Pl. 99; 106/rar Ot, Gr „destinat pentru un anumit scop; special": [Avem] cuţit *nadíns* de tăiat fagurii/830. Avea babele demult perie *nădíns* pentru, ispre pentru cânepă GO/ 961; cf. i s p r é...

– var. **nădíns** adv. GO/rar Mh.

NAFTARLÁI adj. f. pl., **ţoále** ~ AFLR/ rar Tl [d. ţesături] „din lână".

NAFTARLÍE v. **anaftár**.

NAGÁŢĂ s. f., pl. *nagáţe* AMD, h. 443 MN/rar Bz „coţofană"; cf. c i o á r ă 1°...

NAGHÍNĂ v. **nanghínă**.

NÁIBUL s. m. art. TDO/rar Mh „naiba; dracul": Păi ce *naíbului*/819. Fir-ar *al năí* să fie AMD/793; cf. b é n g a...

– var. **năí**, *al* ~ s. genit. AMD/rar Tr.

NÁJĂ s. f. AMD/rar Vn „soi de plop alb, plută din coaja căreia se fac legături pentru vie".

NALANGÁTĂ s. f., pl. *nalangáte* 1° AMD, h. 463 MN; AFLR/Tl, prin Cţ şi rar Vn, Bz, Br, Cl „clătită (din aluat)"; cf. b í s m a r c 2°...

2° AMD, h. 463/prin Br, Il, Cţ şi rar Vn, Bz, Cl, Tl „scovardă"; cf. á z i m ă[1] 3°...

3° GM/prin Br şi rar Vn, Bz; GD/Tl, Cţ „gogoaşă (din aluat)"; cf. b r u s t u c á l ă.

– var. 1° **alangátă** s. f., pl. *alangáte* AFLR/rar Cţ; **nanangátă** s. f., pl. *nanangáte* GD/rar Cţ.

NÁLBĂ s. f. AO, h. 440/rar Ot; art. **nálba păsărícii**/rar Dj „rochița rândunicii; volbură"; cf. b u s u i ó c 4°...

NÁLȚURI s. n. pl. TDO/rar Dj „categorii de înălțime la cânepă; înălțimi": Ne ducem și culegem că crește-n două *nálțurí* de cânepă, crește a de vără ș-a de toámnă/ 981.

NAMÉZI v. **namiáz 1°–3°**.

NAMIÁZ (2 sil.) s., pl. *namiézi* **1°** AO, h. 275; TDO/rar Mh, Dj „mijlocul zilei; amiază": Mănânc de *namńáz*, pe la doi AO/975.

2° AO, h. 274; TDO/Dj și rar Mh, Ot „masă, mâncare de amiază": S-a dus să facă *nimjázu* AMD, h. 469/761.

3° AO, h. 276/rar Tr „masă, gustare după amiază"; cf. f r u ș t i ú c 2°...

4° var. **nămiézi** (2 sil.) s. pl. AMD, Pl. 135–136/prin Ot și rar Ag, Db, Tr, Il „păscutul oilor după amiază"; cf. n ă m i e z í t, v e c é r n i e 2°.

– var. **namézi** s. 1° AMD, h. 469/Bz și rar Cl, Il; 2° AMD, h. 468/prin Bz și rar Br, Ot; 3° AMD, h. 468/rar Bz; art. *namézea* 2° AMD/rar Bz; **namiáză** s. f., pl. *namiéze* 1° AMD/rar Cl; 2° AMD/rar Il, Tl, Cț; **namiéz** s. n. 1°, 2° AMD/rar Vn, Gl; **namiézi** s. f. 1° AMD/Ph, Cl, Il, prin Bz, Br, If și rar Vn, Tl, Cț; 2° AMD/Ph, Cl, Il, prin Bz, Br și rar Vn, If, Tl, Cț; art. *namiézea* 2°/rar Bz, Cl, Il, Cț; 3° AMD, h. 468/rar Ph, Il, Cț; **nămézi** s. f. 1° AMD; TDM II/rar Bz; 2° AMD/rar Bz; art. *nămézea* 2°/rar Bz; **nămiáz** s. n. 1° AO, h. 276; AFLR/rar Dj, Ot; **nămiáză** s. f., pl. *nămiézi* 2° AO, h. 278/rar Dj; AMD/rar Bz; **nămiéz** s. n. 2°/rar Il; **nămiézi** s. f. 1° AMD; TDM II; AFLR/prin Db, Ph, Vn, Br, Gr; 2° AMD/prin Db, Ph, Vn și rar Ag, Bz, Br; 3° AMD, h. 469 MN/rar Ag, Ph, Vn, Bz, Cl, Il; art. *nămiézea* 2°/rar Vn; **nemiáz** s. n. 1° AO, h. 275; TDO/rar Vl, Ot; TDM I/rar Tr; 2° AO, h. 278; TDO/rar Vl, Ot; 4° AO, h. 766/rar Ot; **nemiéz** s. n. 3° AMD/rar Gr; **nemiézi** s. 2° AFLR/rar Db; **niméz** s. n. 1°, 2° AMD/rar Db; **nimiáz** s. n. 1°, 2°, 3° AMD/rar Ot, Tr; **nimiáză** s. f. 1° GM/rar Db, Tr; 3° AMD/rar Ot; **nimiéji** s. 1°, 2° AMD/rar Tr; **nimiéz** s. n., pl. *nimiézuri* 1° AMD; GM/prin Db, Ot și rar Ag, Gr; 2° AMD/Ot și rar Ag, Db; 3° AMD/rar Ot; 4° AMD, Pl. 135–136/rar Db; **nimiézi** s. 1° AMD; AFLR/Db, prin Tr, Gr și rar Ag; 2° AMD/prin Db, Tr, Gr; 3° AMD/rar Tr.

NAMIÁZĂ v. **namiáz 1°, 2°**.

NAMIÉZ v. **namiáz 1°, 2°**.

NAMIÉZI v. **namiáz 1°, 2°**.

NAN s. m., pl. *nani* AMD, h. 147; GD/prin Tl „naș de botez"; cf. m o ș 4°...

NANÁIE s. m. GM/rar Br „termen de adresare pentru un frate mai mare; nene".

NANANGÁTĂ v. **nalangâtă 3°**.

NANĂ[1] s. f., pl. *náne* AMD, h. 147; GD/prin Tl „nașă de botez"; cf. m á m ă 4°...

NANĂ[2] s. m. AO, Pl. 14/rar Mh „fratele tatălui sau al mamei, având vârsta de 30–40 de ani".

NANGHÍNĂ s. f. AMD, h. 230/rar Ph, Bz „nanchin"; cf. ș á m ă.

– var. **anánghie** s. f. AMD, h. 230/rar Db; **anghínă** s. f./rar Bz, Cl, Cț; **lánghin** s. n./rar Db; **naghínă** s. f./rar Il; **neghín** s. n./rar Ag; **nínghin** s. n./rar Ph.

NANSÓC v. **nansúc 2°**.

NANSÚC s. n. **1°** GM/rar Il „voal".

2° var. **nansóc** s. n., pl. *nansoáce* GM/rar Tr „batic din voal": În cap purta basmale, dermea... era un fel subțire care era dă vară, *nansóc*: dermele, *nansoáce* asta e/ 794. Așa-i zicea la materialu-ăla din cap... *nasúc*... ăla subțirelu/701; cf. g h e á ț ă 3°.

– var. 2° **nasúc** s. n. GM/rar Ph.

NAP s. m., pl. *napi* **1°** AO, Pl. 77/rar Gj; AMD, h. 352/rar Vl „sfeclă furajeră"; cf. s f é c ă l ă, v ă c e á s c ă.

2° AMD, h. 347/rar Ot „cartof"; cf. b a r a b ú l ă...

NAPAREÁLĂ s. f. AO, Pl. 126/rar Mh „boală la piele, pojar la oi"; cf. b u b á t 3°...

NAPLÁTĂ v. **năplát 1°**.

NAPLÉTE v. **năplát 2°**.

NAPOLITÁNE adj. f. pl., **ciréșe** ~ GM/ rar Ph „soi de cireșe".

NAPRÂSTÓC v. **năpârstóc 2°**.

NAPROSTÓC v. **năpârstóc 1°**.

NÁRE s. f., pl. *nări* AO, Pl. 3/crt.; AMD, h. 29/crt.; ~ **de nas** AO/rar Gj; art. **nárea násului** AO/rar Vl, Mh; AMD/prin Db, Ot, Gr și rar Ph, If, Cl, Cț „orificiu nazal, nară"; cf. v r á n ă 4°.

NART s. n., pl. *nárturi* GM/rar Vn „învoială prin care ciobanul se obligă să pregătească brânza la stână": Dacă le dădeam [oile] în *nart*... ne dădea patru kilograme de brânză și noi dădeam douăzeci de lei de oaie/733.

NAS s. n., pl. *násuri* **1°** AO, h. 419/Gj, Mh și rar Dj; AMD, h. 288 MN/Tr și rar Vl, Ag, Db, Ph, Ot, Gr și s. m., pl. *nași* AMD/rar Ph „râtul porcului"; cf. f l i t...

2° TDM II, III; AFLR/rar Bz, Tr, Gr „bot la unele animale (cal, arici, viezure)": Ariciu zice că se strânge și bagă *násu* în corp AFLR/827; cf. o c h i 1°; în expr. **a-i da în** ~ GD/rar Cț „a-i veni miros de ceva (unui animal); a adulmeca": A dat Dumnezeu ș-am ajuns la târlă, m-am apropiat de oi, le-*a dat în nas* la câini și-a venit câinii înaintea mea, am apucat coraj/891.

3° s. n. și m., pl. *náse* AMD, h. 29 MN/rar Ph, If; *nași*/prin Db și rar Bz, Br, Tl „organul simțului olfactiv (la om)".

4° AO, h. 298/prin Vl și rar Gj; AMD, h. 488; GM/prin Ag, Ot și rar Vl, Db, Vn, Bz, Gr, Cl „gurgui la opincă": Opincă cusută pă ici, pă la *nas* GM/732; cf. c i o c[2] 5°...

NÁSTOR v. **násture 1°, 2°**.

NASTRÁP v. **năstráp 1°**.

NASTRATÍN s. m. cu val. adj. AMD/rar Cl „glumeț, șugubăț, hazliu"; cf. b l e o j...

NÁSTUR v. **násture 2°**.

NÁSTURE s. m., pl. *násturi* **1°** AO, h. 132/prin Vl, Dj, Ot; AMD, h. 97, 98; GM; AFLR/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Il, prin Vl, Vn, Gr, Cl și rar Bz, Br, If, Cț „pastilă, tabletă, pilulă": Sunt bolnavă, urmez cu *násturí*/GM/ 698. [Porcului] îi dau *násturí* AFLR/701; cf. a s p i r í n ă...

2° var. **năstur** s. m., pl. *năsturi* AO, Pl. 37/Gj, Mh; AMD, h. 478 MN/prin Br, Cl, Tl, Cț și rar Ph, Tr, Il „bumb pentru încheiat obiecte de îmbrăcăminte".

3° AO, Pl. 37; GO/prin Dj și rar Mh; GM/rar Bz, Br [mai ales la pl.] „bășici la suprafața apei în fierbere": [Apa] să fierbe-așa potrivit, de face *násturí* GO/988. Fierbi apa-n clocute, când face ea *násturí* așa GM/744; cf. b o l b o á c ă 3°...

– var. **năstor** s. m., pl. *năstori* 1° AMD, h. 98/rar Ag; 2° AMD, h. 478 MN/rar Tl.

NASÚC v. **nansóc 2°**.

NAȘ s. m., pl. *nași*, ~ **máre** AO, Pl. 19/rar Gj „nun"; cf. n ă n á ș, n u n 1°.

NÁȘĂ s. f. **1°** pl. **nași** AO, Pl. 19/rar Gj; AMD, h. 147/prin Db și rar Ag, Vn, Ot, Cl, Tl, Cț „femei care țin copilul în brațe la botez"; cf. m á m ă 4°...

2° ~ **máre** AMD, h. 148 MN/rar Tl „nună"; cf. n ă n á ș ă, n ú n ă 1°.

NÁȘTE vb. III **1°** intranz. AFLR/rar Gj; GM/rar Il; AFLR/rar Cț „a se naște": În casă d-astea cu papură *am născút* eu ș-am crescut eu până la etatea... nu mă căsătorisem eu GM/842; cf. î n n á ș t e 3°...

2° refl. GM/rar Gl; GD/rar Cț „a naște": Care era dă nu să trudea *să năștéá* digrabă GM/729. Pă mine m-a moșit o bătrână, care era pentru tot satu, femeile care *să năștéá* GD/889; cf. d o b â n d í 1°...

NAT s. n. sg. tantum GM/rar Il „neam, familie": [Soția] m-a depărtat de *nat*/843.

NATÁL adj., pl. *natáli* AMD; AFLR/ rar Ph, Vn „originar, băștinaș, localnic": Un cetățean din comună [...] nu era de la noi *natál* d-aicea/725; cf. m ó ș t i n ă...

NÁTRĂ s. f., pl. *nátre* **1°** AO, h. 507/ Mh și rar Gj, Dj, Tr „rost la urzeală"; cf. r ă s ă r e á l ă[2], s p a ț[2] 3°.

2° pl. **nătri** AO, Pl. 119/rar Mh; AMD, Pl. 121/rar Ph, Ot „natre"; cf. c â m p 3°...

3° în expr. **a se da nătrii** GM/rar Tr „a se zbate (pentru a obține ceva, pentru a se descurca în viață)”: *M-am dat nătrii*, fugi în stânga, fugi în dreapta/804; cf. a b á t e[1] 2°...

– var. 2° **nátură** s. f. AMD, Pl. 121/rar Vn.

NÁTURĂ v. **nátră 2°**.

NAȚALÚȘ v. **neațaláș**.

NÁȚIE s. f., pl. *náții* **1°** TDM II/rar Ph; GD/rar Tl „soi, fel, calitate (de ființe)”: Da ce să mă fac dacă e *náție* rea de om/711. Ăla e altă *náție* de pește/874; cf. t a c ă m 3°.

2° pl. **nății** AFLR/rar Ag „etnii, națiii”; cf. l í m b ă 1°.

NAVETÁR s. m., pl. *navetári* AMD/rar Tr „navetist”.

NAVÍLCĂ s. f., pl. *navílci* AO, h. 453/rar Ot „cantitate de fân care se ia o dată cu furca; pală”; cf. b a s ă m...

NAZLĂU adj., pl. *nazlăi* AMD/rar Cț [d. boi] „mofturos, nemâncăcios și, în consecință, cu putere redusă de muncă”.

NĂBOÁICĂ s. f., pl. *năboáice* AMD, h. 694/prin Vn; *năbóici*/rar Vn „bașchie”; cf. b a s c h í e 1°...

– var. **lăboáică** s. f., pl. *lăboáice* AMD, h. 694/rar Bz.

NĂBÓI[1] v. **boi 1°**.

NĂBÓI[2] s. AO, h. 310/rar Dj „căldură mare, zăpușeală”; cf. a p r í n d e r e 3°...

NĂBÚC v. **năpúc**.

NĂCÁZ v. **necáz 2°**.

NĂCĂJEÁLĂ s. f. GM/rar Db „scandal, gălăgie, tărăboi”: [Dacă mireasa n-a fost cinstită, ginerele] care-i mai rău face un pic dă *năcăjálă* așa sau mai cere ceva/816; cf. a l á i...

NĂCĂJÍ vb. IV 1° tranz., ind. prez. 3 sg. *năcăje* AFLR/rar Vl „a supăra”; cf. î n n e r v í...

2° intranz. AFLR/rar Ag „a suferi, a îndura necaz”: *Am năcăjít* mult, am suferit/679; cf. d e r t u í...

NĂCLĂÍ vb. IV refl. AMD, h. 116/rar Tr, Gr „a se sufoca (de căldură)”; cf. î n ă d u ș í 2°...

NĂCLĂIÁLĂ s. f. **1°** AMD, h. 114/rar Tr „sufocare, înăbușire”; cf. n ă p l á i 3°, n ă p l ă i á l ă 2°.

2° AMD, h. 516/rar Db „căldură mare, zăpușeală; canicula”; cf. a p r í n d e r e 3°...

NĂCOVÁLĂ v. **nicováltă 1°**.

NĂCOVÁLMĂ v. **nicováltă 1°**.

NĂCOVÁNĂ v. **nicováltă 1°**.

NĂCRÍ vb. IV intranz. și refl. AO, Pl. 35; 124/rar Vl, Gj [d. aluat, caș] „a crește, a dospi”; cf. a c r í 1°, 2°...

NĂDĂJDUÍ vb. IV intranz. AFLR/rar Ag „a se alipi, a se aciua; a se stabili”: Încă doi copii ai lui, care i-a avut cu navastă-sa dintâi, *au nădăjduít* și ei tot pe lângă mama, au trăit, s-au adăpostit/679.

NĂDÁZ v. **nadás 1°–3°**.

NĂDÍNS v. **nadíns**.

NĂDÚH s. n. AO, h. 96/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 62/rar Ot, Cl, Tl, Cț „astm”; cf. á s m ă...

– var. **năduh** s. n. AO, h. 96/rar Mh.

NĂDUH v. **nădúh**.

NĂFÉLURI v. **nacavále 2°**.

NĂFRĂMI AMD, h. 493/rar Vn „năframe, basmale”; cf. b a s m á 2°...

NĂGÁRĂ s. f. AMD, h. 544/rar Vl „pământ moale de pe fundul bălților, nămol”; cf. b ă l c i ș ó r...

NĂGÂLBÓS adj., f. *năgâlboásă* GO/rar Vl „grosolan, nefinisat”: [Osia] am făcut-o din săcure și-am pus-o așa și mai *năgîlboásă*, da barem m-a adus acasă/919.

NĂGÉL v. **negél 1°**.

NĂGRĂBÍ vb. IV intranz. GM/rar Tr [d. animale] „a ataca, a se năpusti”: [Lupul] *a năgrăbít* pă el, l-a pus jos și l-a mușcat tot așa, dă ochi, adică *a năgrăbit* pă el, a sărit pă el și l-a trântit jos/792; cf. b u ș n í 2°...

NĂÍ v. **náibul**.

NĂÍNTE v. **înainte 2°**.

NĂÍNTEA v. **înainte 3°**.

NĂJÍȚĂ v. **nojíță 2°**.

NĂJÚȚĂ v. **nojíță 2°**.

NĂLĂI s. pl. AMD/rar Vn „un fel de bocanci, dintr-o singură bucată de piele, fără cusături”.

NĂLBÍ vb. IV **1°** tranz. și refl. AO, Pl. 88; GO/Dj, prin Gj și rar Vl, Mh, Ot; AMD, h. 400; Pl. 121–122/prin Br și rar Vl, Db, Gr, Tl, Cț „a (se) albi, a (se) bili pânza”; cf. î n f l o r í 4°...

2° intranz. AMD, h. 5/rar Vn „a încărunți”; cf. c ă r u i á...

NĂLBÍT adj., f. *nălbítă* 1° AMD, h. 26/rar Tr, If „albit la față, palid”; cf. b o l n á v 3°...

2° AMD, Pl. 121–122/prin Db și rar Gr [d. pânză] „albită”.

NĂLÚC v. **nălúcă 2°**.

NĂLÚCĂ s. f., pl. *nălúci* **1°** în expr. **a-și fáce** ~ GM/rar Db [d. câini] „a se întărâta, a se îndârji”: Câinii ciobănești s-adună și țin rezistență, dacă e mai mulți ei *își fáce nălúcă*/697; cf. s c o n o ș í.

2° AO, h. 50; 88/prin Mh „aluniță (pe față)”; cf. a l u n é l...

3° var. **nălúc** s. GM/rar Gr, Il „floare artificială purtată de miri, nași și unii dintre nuntași, cocardă”: *Nălúcu* ginerelui, pus în piept sâmbătă seara [...] venea mirele la mireasă, îi punea *nălúc* în piept/827; cf. b e t e á[2] 4°...

4° AMD, Pl. 156–157/rar Br „oaie care nu stă la muls”; cf. a p s ă n ă...

NĂMĂȘ s. GO/rar Gj „gunoi de grajd, băligar”; cf. b u c l ú c 3°...

NĂMĂȘÍ vb. IV refl. pas. GO/rar Gj „a se gunoi (terenul)”: *Să nămășéște* locu, să pune nămaș pe el/951; cf. b ă l i g ă r í...

NĂMĂT[1] s. m., pl. *nămeți* **1°** AO, h. 315/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 527; GM/prin Ag și rar Vl, Ph, Ot „troian de zăpadă; nămete”; cf. h á l ă[1] 2°...

2° AMD, h. 545/rar Db „aluviune”; cf. a l i m á n...

– var. 1° **nămét** s. m., pl. *nămeți* AMD, h. 527/Ag și rar Db, Gr, Cl; **nămete** s. n., pl. *nămeturi* AO, h. 315/rar Gj; **neméte** s. m., pl. *neméți* AMD/Db, Ot, Tr și rar Ag, Ph, If, Gr, Cț; **nimete** s. m., pl. *nimeți* AFLR/rar Gr; **nomăt** s. m. și n., pl. *nomeți* AMD/rar Tr; *nomături*/rar Tr; **nométe** s. m., pl. *noméți*/rar Tr, Gr; 2° **neméte** s. m. AMD, h. 545/rar Gr.

NĂMĂT[2] s. n., pl. *năméte* **1°** AO, h. 413; GO/rar Vl; *nămături* AO, h. 764/rar Vl „loc împrejmuit lângă casă sau la stână, în care se adăpostesc oile, vitele; obor”: *Nămăt* îi spune la care închidem oile, și obor și *nămăt* GO/902; cf. a r c á n 2°...

2° AO, h. 777/rar Vl „țarc pentru miei”; cf. c o ș á r[1] 4°...

3° pl. *nămături* AMD/rar Db „gard natural (din tufăriș, cătină etc.)”.

NĂMÉT v. **nămăt**[1] **1°**.

NĂMÉTE v. **nămăt**[1] **1°**.

NĂMÉZI v. **namiáz 1°, 2°**.

NĂMIÁZ v. **namiáz 1°**.

NĂMIÁZĂ v. **namiáz 2°**.

NĂMIÉZI v. **namiáz 1°–4°**.

NĂMIEZÍT s. AMD, Pl. 135–136/rar Tr „păscutul oilor după-amiază”; cf. n a m i á z 4°...

NĂMÍ vb. IV tranz. GM/rar Bz „a stabili, a fixa un termen”: *Nămiéști* ziua, trebuie să cosești/743; cf. h o t ă r í 3°...

NĂMÓL s. n. **1°** GM/rar Tr „murdărie, jeg”; cf. b l e a s c...

2° pl. *nămoále* AFLR/rar Db, Vn „mlaștină”: Așa mi-a spus, c-a ieșit dracu nainte și l-a plimbat [...] l-a băgat prin toate *nămoálele* și-a căzut caii p-acolo/700; cf. b r o á ș t i n ă...

3° var. **nomól** s. n., pl. *nomoále* AO, h. 333; Pl. 45/rar Vl; TDM II, III; AFLR/prin Ph și rar Vn, Bz, Br, Gr, Cl „mâl”: M-am dus la el [= doctor] și... mi-a dat băi; la Țintea, dă *nomól* TDM II/704. Fă femeie, ce să mai stăm noi aicea în *nămuárele* eștea și aicea pe ududaiele ăștea, p-aici așa? Ai să ne mutăm și noi la șușa GO/933; cf. b â l c i ș ó r...

– var. 3° **nămór** s. n., pl. *nămoáre* GO/rar Dj; **numól** s. n., pl. *numoále* TDM II/rar Ph.

NĂMOLÉJNIȚĂ s. f. AO, h. 334/rar Ot „îngrămădire de nisip, pietriș, vreascuri la gura sau la cotitura unei ape; aluviune; cf. a l i m á n...

NĂMOLÍT adj., pl. *nămolíți*, f. *nămolítă*, pl. *nămolíte* 1° AO, h. 228/rar Dj [d. oameni] „nespălat, murdar"; cf. c ă r ă i á t...

2° var. **nomolít** adj., f. *nomolítă* TDM II/rar Ph „înnămolit, cu nămol".

3° AO, h. 315/rar Gj [d. zăpadă] „îngrămădită, troienită"; cf. o m e ț í t, z ă p ă z í t ă.

– var. 1° **nămulít** adj. TDM III/rar If.

NĂMÓLNIȚĂ s. f. AO, h. 333/rar Vl; AMD, h. 544/rar Vl „pământ moale pe fundul bălților sau rămas după revărsarea unei ape curgătoare; nămol, noroi"; cf. b â l c i ș ó r...

NĂMOLOȘEÁN s. m., pl. *nămoloșéni* AMD/729 „locuitor din comuna Nămoloasa".

NĂMULÍT v. **nămolít 1°**.

NĂNÁȘ s. m., pl. *nănáși* AMD, h. 147 MN; GM; TDM II/rar Vn, Br, Cl „naș de cununie, nun"; cf. n a ș...

NĂNÁȘĂ s. f., pl. *nănáși* AMD, h. 147/rar Cl „nașă de cununie; nună"; cf. n á ș ă 2°...

NĂNĂU s. n., pl. *nănăuri, nănăie* AMD, Pl. 175/rar Db „nivelă cu bulă de aer"; cf. b o l o b ó c 1°...

NĂNII v. **onănii**.

NĂNIÓS (3 sil.) adj. GM/rar Gr „hazliu, bun de n ă n i i"; cf. b l e ó j...

NĂPÁSTĂ s. f. 1° pl. *năpéste* AO, h. 572/rar Mh „un fel de vintir folosit mai ales în apele de munte (la păstrăvi)".

2° pl. *năpáste* AO, h. 268/rar Gj, Mh „deformație în pâinea pusă la copt"; cf. b ă ș í c ă 1°...

3° var. **năpástie** s. f., pl. *năpástii* AO, h. 268/rar Mh; AMD, h. 462/rar Db „bucată de mămăligă care, la răsturnarea din căldare, se desprinde greu și rămâne deasupra mămăligii întregi".

4° var. **năprástie** s. f., pl. *năprástii* GD/rar Cț „poznă, năzbâtie"; cf. b o ț o á g ă...

– var. **năpástie** s. f., pl. *năpástii* 1° AO, h. 268; 572/rar Mh, Dj, Ot; 2° AMD, h. 462/prin Db, Ph.

NĂPÁSTIE v. **năpástă 1°–3°**.

NĂPÁTCĂ s. f., pl. *năpátci* AMD, h. 452/rar Gl, Bz, Br „un fel de plasă de pescuit; crâsnic"; cf. c a n c é u 4°...

NĂPĂRSTÓC v. **năpârstóc 2°**.

NĂPĂSTRÓC v. **năpârstóc 1°, 2°**.

NĂPÁRCĂ s. f., pl. *năpárci* 1° AO, h. 553/rar Ot; AMD, h. 439/rar Db, Bz, Gr, Cl „salamandră"; cf. c a r a c a t i c i o á r ă...

2° var. **nopárcă** s. f., pl. *nopárci* AMD, h. 436; AFLR/prin Tl și rar Ag,Vn, Cl, Cț „viperă"; cf. g ú ș t e r 2°...

3° var. **nopârcă** s. f. AO, h. 548/rar Vl „femela șarpelui".

4° AMD, h. 274; GM/prin Il și rar Cl, Tl „bici (împletit) din piele"; cf. b i c i 1°...

– var. **nopárcă** s. f., pl. *nopárci* 1° AMD, h. 439/rar Vl, Gr; 4° AMD, h. 274/rar Cl.

NĂPÂRSTÓC s. n., pl. *năpârstoáce* 1° AO, h. 583/Dj, prin Ot și rar Mh; AMD, Pl. 8/Ot, Tr, prin Ag, Ph și rar Vl, Db, Bz, Br, Il; și s. m., pl. *năpârstóci* AO/rar Gj „degetar folosit la cusut (în croitorie)"; cf. d e g e t á r.

2° AO, h. 829/Dj, prin Vl, Ot și rar Gj, Mh; AMD, Pl. 181–182/Ag, Ot, Tr, prin Vl, Db, Il și rar Bz, If; și s. m., pl. *năpârstóci* AO/rar Gj „degetar desfundat la ambele capete, folosit la cusut în cojocărie".

3° AMD, Pl. 8/rar Ot „capătul inferior al fusului de tors, prâsnel"; cf. p r â z n é l 3°.

4° AMD, Pl. 8/rar Ot „prâsnel (jucărie)"; cf. p r â z n é l 2°.

– var. **naprâstóc** s. n., pl. *naprâstoáce* 2° AMD, Pl. 181–182/rar Br; **naprostóc** s. n., pl. *naprostoáce* 1° AMD, Pl. 8/rar Br; **năpărstóc** s. n., pl. *năpărstoáce* 2° AO, h. 859/rar Ot; **năpăstróc** s. n., pl. *năpăstroáce* 1° AMD/rar Il, Tl, Cț; 2° AMD/rar Il; **năpârtóc** s. n., pl. *năpârtoáce* 1° AO, h. 583/rar Dj; **năpâstóc** s. n., pl. *năpâstoáce* 1° AO/rar Dj; 2° AMD/rar Cl;

năpâstróc s. n., pl. *năpâstroáce* 1° AO/rar Dj, Ot; AMD/prin Il și rar Tr, Cl; 2° AO/prin Ot și rar Tr; AMD/Il și rar Br, Tr, Cl și s. m., pl. *năpâstróci* 2° AMD/rar Bz; **năprâstóc** s. n., pl. *năprâstoáce* 1° AO/rar Ot; AMD/rar Bz, Tr; **năpristóc** s. n., pl. *năpristoáce* 2° AMD/rar Gr; **năpurstóc** s. n., pl. *năpurstoáce* 1° AMD/rar Tr; **năpustróc** s. n., pl. *năpustroáce* 1° AMD/rar Cl; 2° AMD/Cl.

NĂPÂRTÓC v. **năpârstóc 1°**.

NĂPÂSTÓC v. **năpârstóc 1°, 2°**.

NĂPÂSTRÓC v. **năpârstóc 1°, 2°**.

NĂPLÁI s. n. 1° AMD, h. 516/rar Vl „căldură mare, zăduf"; cf. a p r í n d e r e 3°...

2° AO, h. 310/rar Mh „transpirație"; cf. a s u d e á l ă...

3° AO, h. 147/rar Dj „sufocare, înăbușire, leșin (de căldură)"; cf. n ă c l ă i á l ă...

NĂPLÁS v. **năplát 3°**.

NĂPLÁT s. m., pl. *năpláți* 1° TDO; AFLR/rar Gj, Mh „obadă": [La roată] pune un fel de *naplát... naplát* așa, îl prinde și pune șină deasupra AFLR/941. După ce se pune spițăle, punem *naplátî*, după *naplát*, punem șâna... de deasupra TDO/940; cf. c i o l á n 2°...

2° var. **napléte** s. m., pl. *napléți* AO, h. 389/rar Mh „talpă la sanie"; cf. f á l c ă 3°...

3° var. **năplás** s. n., pl. *năplásuri* AFLR/rar Mh „spiță la roată"; cf. p á n ă 21°, s p i ț i.

– var. 1° **naplátă** s. f., pl. *naplăți* AO, Pl. 56/prin Mh și rar Gj.

NĂPLĂÍ vb. IV refl. 1° AO, h. 921/rar Vl „a se sufoca (de căldură), a leșina"; cf. î n ă d u ș í 2°...

2° var. **năploí** vb. IV refl. AO, h. 99/rar Gj „a trece sudorile, a transpira"; cf. a s u d á 1°...

NĂPLĂIÁLĂ s. f. 1° AO, h. 133/rar Dj „temperatură ridicată, febră"; cf. a p r í n d e r e 1°...

2° AO, h. 147; 921; Pl. 12/rar Vl, Mh „înăbușire, sufocare (de căldură)": *Năplăjálă* se zice când îți vine rău de căldură mare Pl. 12/965; cf. n ă c l ă i á l ă 1°...

3° var. **năploiálă** s. f. AO, h. 99/rar Gj „transpirație, sudoare"; cf. a s u d e á l ă...

NĂPLĂÍT adj. AO, h. 147/rar Dj „sufocat (din cauza căldurii)"; cf. î n ă d u ș í t 1°...

NĂPLOÍ v. **năplăí 2°**.

NĂPLOIÁLĂ v. **năplăiálă 3°**.

NĂPORÓCINĂ v. **năporójne**.

NĂPORÓJIE v. **năporójne**.

NĂPORÓJNE s. f. AFLR/rar Ag „prescură pentru parastase și pentru înmormântare": *Năporójne* [e] prescurea cu doi Sâ, numai la mort se face/682; cf. l e t u r g h í e...

– var. **năporócină** (5 sil.) s. f. GM/rar Cl; **năporójie** s. f. AFLR/rar Dj; **năprójnie** (3 sil.) s. f. GM/rar Ag, Br; **năpurójnie** s. f. GM/rar Bz.

NĂPRÁSTIE v. **năpástă 4°**.

NĂPRĂORÁ vb. I tranz. AO, h. 765/rar Mh „a paște oile în zorii zilei"; cf. î n r ă o r á.

– var. **năprorá** vb. I tranz. AO, h. 765/rar Mh.

NĂPRÂSTÓC v. **năpârstóc 1°**.

NĂPRIORÁT s. n. AO, h. 765/rar Mh „păscutul de dimineață al oilor"; cf. p ă n z e t, p r â n z 3°, p r â n z á r e.

NĂPRISTÁN adv. GM/rar Gr „continuu, neîncetat"; cf. c o n t í n...

– var. **nepristát** adv. AFLR/rar Ag.

NĂPRISTÓC v. **năpârstóc 2°**.

NĂPRORÁ v. **năprăorá**.

NĂPRÓJNIE v. **năporójne**.

NĂPÚC s. n. AMD, h. 516/rar Ot „zăduf, caniculă"; cf. a p r í n d e r e 3°...

– var. **năbúc** s. n. AMD, h. 516/rar Gr.

NĂPURÓJNIE v. **năporójne**.

NĂPURSTÓC v. **năpârstóc 1°**.

NĂPUSTÍ vb. IV tranz. GM/rar Db „a pune pe fugă, a alunga": Câinii s-a repezit și i-*a năpustít* pă hoți/791; cf. p ă r ă s í, z g o n í.

NĂPUSTRÓC v. **năpârstóc 1°, 2°**.

NĂRĂVÍTĂ adj. f., pl. *nărăvíte* AO, h. 809/rar Mh [d. oi] „care nu stă la muls"; cf. a p s ă n ă...

NĂRĂVOÁSĂ adj. f., pl. *nărăvoáse* AO, h. 809/rar Mh [d. oi] „care nu stă la muls"; cf. a p ș ă n ă...

NĂRÓC v. **noroáce 2°**.

NĂRÓD adj., pl. *nărózi*, f. *năroádă*, pl. *năroáde* **1°** AO, Pl. 12/rar Mh și pl. *nărójі*/prin Dj și rar Gj „nebun": Doctorii spun nebun, noi spunem *noród*/979; cf. a i u r á t i c...

2° AO, Pl. 64/prin Mh și rar Vl; AMD, h. 285/rar Vl, Ag [d. oi] „capie"; cf. c i u i á t ă...

3° var. **neroádă** adj. f., *cánepă* ~ AO, h. 708/rar Mh „cânepă de toamnă (cu tulpină groasă)"; cf. a z m á n 2°...

– var. **neroádă** adj. f., pl. *neroáde* 2° AMD, h. 285/rar Ag; **noród** adj., pl. *norójі* 1° AO, Pl. 12/rar Dj.

NĂRÓI s. n. AO, h. 333; Pl. 45/Gj, Mh, Dj și rar Vl, Ot; AMD, h. 525 MN; GM/rar Ph, Vn, Bz „mocirlă, noroi"; cf. m o r â n c e á l ă...

NĂROZÍ vb. IV **1°** AO, Pl. 64/rar Vl, Mh; AMD, h. 285/rar Vl, Ag [d. oi] „a căpia"; cf. c i u i á...

2° var. **norozí** vb. IV AO, Pl. 12/rar Gj „a înnebuni"; cf. b o l â n z í...

– var. **1°** **nerozí** vb. IV AMD, h. 285/rar Ag.

NĂSĂDÁ s. f., pl. *năsắzi* **1°** AMD, Pl. 161; GM/rar Ph, Bz „baraj rudimentar"; cf. a s t u p ú ș 3°...

2° AMD, h. 546/rar Ph „întăritură (din piatră sau din crengi) la malul apei"; cf. c ă ș í ț ă[2] 2°...

3° AMD, h. 545/rar Vl „aluviune, viitură"; cf. a l i m á n...

NĂSĂDÍ vb. IV **1°** intranz. AMD/rar Gr „a marca, a însemna cu araci punctele în care urmează să se planteze vița-de-vie".

2° tranz. GO/rar Ot „a răsădi": [Tutunul] cu cioaca-l *năsădẹ́am*... dacă puteam să facem gaura, să băgăm firu dă tutun/986; cf. î m p l a n t á...

3° refl. pas. AMD, h. 319 MN/rar Il, Cț „a se aranja snopii pe arie, în vederea treieratului cu cai"; cf. î n n ă s ă d í.

NÂSÁLCĂ s. f. **1°** pl. *năsắlce* GD/prin Tl „un fel de cofă, dreaptă pe o parte, prevăzută cu o toartă și cu baiere de atârnat pe spate, în care se pun și se transportă strugurii la cules".

2° var. **nosắlcă** s. f., pl. *nosắlci* AMD, Pl. 83/rar Tl „putină mare în care se transportă și se zdrobesc strugurii"; cf. a c ó v 2°...

3° GD/rar Tl „targă pentru transportat mortul la cimitir; năsălie"; cf. g r á ț i e 12°...

– var. **1°** **năsílcă** s. f. GD/rar Tl.

NĂSÁP v. **năsíp 1°**.

NĂSCÚTĂ adj. f. GO; AFLR/rar Vl, Gj, Mh, Dj; GM/rar Ag, Ph, Vn, Br, Tr, Cl „care a născut; lehuză": Femeia *născútă* pune cadou moașei AFLR/955; cf. î n n ă s c ú t ă.

NĂSÉLNIC s. n. GM/rar Vn „năsălie": Cu sicriu-l punea [pe mort] pe *năsélnic*, îi punea acolo un așternut frumos sau covoraș/733; cf. g r á ț i e 12°...

– var. **sắlnic** s. n. GM/rar Gl.

NĂSÍLCĂ v. **năsắlcă 1°**.

NĂSÍP s. n. **1°** AO, Pl. 48; TDO/Vl, Gj, Mh, Dj și prin Ot; GM; AFLR/rar Ag, Bz; GD/rar Tl „nisip"; cf. c h i ș á i 3°...

2° var. **nisíp** s. n., ~ *mort* v. **mort 3°**.

– var. **1°** **năsắp** s. n. AO, h. 333, 334/rar Vl, Mh; **nesíp** s. n. GM/rar Vn.

NĂSIPÍ v. **nisipí**.

NĂSIPÓS v. **nisipós**.

NĂSPREÁLĂ v. **înăspreálă**.

NĂSPRÍT adj. AO, h. 672/rar Gj; AMD, Pl. 77–78/Cl, prin Il și rar Gr [d. mustul de struguri] „înăsprit, înțepător"; cf. á c r u 3°...

NĂSTORÉL v. **năsturél 1°**.

NĂSTRÁP s. m., pl. *năstrápi* **1°** AO, h. 672; Pl. 37/rar Gj, Mh „strop degajat de un lichid în fierbere": Când pui [must] în pahar, iasă niște *nastrápi* în sus h. 672/938.

2° AO, h. 99/prin Mh „broboană, picătură de transpirație".

NĂSTRÁPĂ s. f. **1°** pl. *năstrápe* GM/rar Tr „cană": Duminică împărțește farfurii, pahare, *năstrápe* d-astea albili/792; cf. b ă r d á c 1°...

2° pl. *năstrắpi* AMD, h. 224/rar Ag „urcior cu orificiu pe toartă".

NĂSTURÁR s. AMD/rar Ot „bentiță, la cămașă, pe care se cos nasturii"; cf. p e t r é c.

NĂSTURÉL s. m., pl. *năsturéi* **1°** AO, h. 132; GO/rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 98/rar Ag, Ph, Bz, Cț „pastilă, pilulă (de medicament)"; cf. a s p i r í n ă...

2° GO; TDO/rar Gj, Ot „bășică, bulă de aer la apa în fierbere": Aducem apă de la fântână și-o punem și să-ncălzește, să fierbe până face *năsturéi* GO/986; cf. b o l b o á c ă 3°...

– var. **1°** **năstorél** s. m., pl. *năstoréi* AO, h. 132/rar Mh.

NĂȘĂRĂU s. m., pl. *nășărắi* GM/rar Tr „invitat la nuntă din partea nașilor": Nașu să spală, *nășărắi*-l murdărește [în cadrul unui obicei]/778. Și pleacă cu ea [cu mireasa] la cununie, nașu cu nașa cu... cu toți ai lor, cu *nășoréi* de-ăia, c-așa să zâce GO/995; cf. a j u t ó r 2°...

– var. **nășoréi** s. m. pl. GO/rar Ot.

NĂȘĂROÁIE s. f., pl. *nășăroáie* GM/rar Tr „invitată (la nuntă) din partea nașilor": Vine nașa iar cu *nășărọ́aje* d-alea ale ei și-i pune beteala [miresei]/777.

NĂȘORÉI v. **nășărău**.

NĂTĂBĂZĂ s. f., pl. *nătăbắze* GM/rar Vn „dihanie, namilă": Mai văz o *nătăbắză* dă lupoaică, tocma așa de mare/722; cf. b â z d â g á n i e 3°...

NĂTĂFÚLCĂ s. f. AMD/rar Gr [iron.] „femeie beată".

NĂTRÉȚ v. **nutréț 2°**.

NĂȚĂLÁȘ v. **neațaláș**.

NĂUR v. **nóur**.

NĂURÁT adj. AMD, h. 523 MN/rar Tl „înnorat".

NĂURE v. **nóur**.

NĂÚT[1] s. m., pl. *năúți* AMD, h. 450/rar Gr „streche"; cf. b ắ z ă 3°...

NĂÚT[2] adv. GM/rar Db „încet, șoptit, înfundat": Te strigă așa *năút*, așa surd, cum să spui eu, nu e zgomot mare/817; cf. f u r í ș 2°...

NĂÚTRU adj., pl. *năútri* AMD, Pl. 100/rar Ph [d. stupi] „fără matcă": Stup *năútru*, nu mai are comanda lui/719; cf. b e z m é t i c...

NĂVĂDÍ vb. IV tranz. **1°** ind. prez. 1 sg. *năvắd* AO, Pl. 88/rar Gj „a trece firele de urzeală prin ițe și prin spată"; cf. î n n ă v ă d í...

2° AMD, h. 115/rar Cț [d. boli] „a face pe cineva să sufere; a cuprinde, a năpădi": Boala copiilor dă peste el, l-*a năvắdít*/892; cf. a s u p r í...

– var. **1°** **năvodí** vb. IV tranz. AMD, h. 399 MN/rar Tl; **nevedí** vb. IV tranz./rar Vn, Gl, Tl; **nividí** vb. IV tranz./prin Tl

NĂVĂDITÚRI, în ~ loc. adv. AFLR/rar Gj „mod de a țese la război, obținând modele prin felul de a năvădi (în opoz. cu î n c ă l c ă t u r i)": [La război] alegem cu mâna, în călcături așa sau *în năvắdítúrí*, o țesem numa din picioare sau din... cu mâinile/939.

NĂVÓD s. n., pl. *năvoáde* **1°** AO, h. 572/rar Dj „crâsnic, halău"; cf. c a n c é u 4°...

2° var. **nevód** s. n., pl. *nevoáde* TDO/rar Dj, Ot; AMD; TDM III/rar Gr, Cl; AMD; TDD; AFLR/rar Tl, Cț „plasă mare de pescuit"; cf. m a t ú l ă.

NĂVODÍ v. **năvădí 1°**.

NĂZĂRÍ vb. IV refl. impers., în expr. **a se ~ de ziuă** AO, h. 308/rar Vl; ind. prez. 3 sg. *se năzắre (de ziuă)*/rar Vl „a se lumina, a se face ziuă"; cf. c u n o á ș t e...

NĂZBÂTIÓS (4 sil.) adj. AMD/rar Vn „care face năzbâtii, care se ține de năzdrăvănii"; cf. b a l a m ú c i...

NĂZBÚC s. m./adj. GM/rar Db „nebunatic, năzdrăvan, zburdalnic": [Copilul] e un *năzbúc* nemaiîntâlnit/692; cf. b a l a m ú c i...

NĂZDRĂVÁN adj., pl. *năzdrăváni* GM/rar Il [d. puii de găină, curcă etc. ieșiți din ouă puse la clocit în zile nefaste] „care nu este zdravăn, infirm": [Ouăle la cloșcă] nu să pune sărbătoarea, decât în zile d-astealalte, c-altfel iese puii *năzdrăván*/836.

NĂZUÍ vb. IV intranz. GM/rar Cl „a rătăci": [Vaca] n-a mai vint acasă, unde *o fi năzuită* ea, pân grădini, pă la lume, pă la coceni, pă unde-*o fi năzuită* ea/828.

NÂRT s. n., pl. *nârturi* AO, h. 419/rar Gj, Mh „rât"; cf. f l i t...

NEA s. f. AMD, h. 526 MN/rar Vl, Ag, Ph, Bz, Br „zăpadă"; cf. o m ă t, s ă p á d ă.

– var. **neáuă** s. f. AMD, h. 526 MN/rar Br.

NEAJÚNGERI s. f. pl. GM/rar Db „lipsuri, neajunsuri": Nici nu mai ştiu ce n-am petrecut! Câte necazuri, câte *neajúngeri*, câte lipsuri/816; cf. g r e u t á t e.

NEAJÚNS adj. GM/rar Ph „plin de n e a j u n g e r i; sărac": Era un timp... *neajúns* că de! dacă era război, n-aveai dă unde să mai cumperi/715.

NEAM[1] adv. AO, Pl. 47; TDO/rar Vl; AMD, h. 101; 406; Pl. 92; GM; TDM II; AFLR/prin Ag, Db, Ot, Tr şi rar Ph, Bz, Gr „deloc, defel": Vale care n-are apă *neam* AO, Pl. 47/914. Am o bâdihanie dă guturai, nu mă lasă *neam* AMD, h. 101/765; cf. c ă p ă t â i 5°...

NEAM[2] s. n., pl. *neámuri* 1° ~ **de rudénie** AO, Pl. 16/rar Mh; AMD, h. 136/rar Ag „grad de rudenie"; cf. r e b e d é n i e, r u d é n e.

2° pl. art. *neámurile*, *de-a* ~ loc. adv. GO; AFLR/rar Gj „în calitate de, ca rude": Vin aşa câteodată *de-a neámurile* pe la el GO/951.

3° GD/rar Tl [mai ales la pl.] „partea de sus a năvodului": Tragi *neámurili*-n dubă/873.

NEÁMŢĂ adj. f. GD/rar Cţ „germană": A trecut patrula *neámţă*/896.

NEÁNCĂ s. f., pl. *neanci* AMD, h. 146/rar Tl „doică"; cf. d á i n ă...

NEÁOŞ 1° adv. AO, h. 283/rar Mh; GM/rar Br „propriu-zis, cu adevărat, într-adevăr; exclusiv": Plantică să zice *neáoş* oltenește/953. Cârnăciorii ăia îi facem cu carne crudă, punem *neáoş* numai carne/754.

2° adj. GO/rar Gj; AMD, Pl. 78/rar Ag „veritabil, curat, de bună calitate": Să face unt... de ăsta rafinat, chiar bun, numai *neáoş* unt, nu mai rămâne şi altceva zer în el GO/913.

NEARĂTÚRĂ s. f. GM/rar Bz „loc, teren nearat": Grâul l-am semănat aşa pe *nearătúră*/747.

NEÁŢA s. f. art. GM/rar Vn, Bz; ~ **nóuă** AMD; AFLR/rar Br „colindul din Ajunul Crăciunului": Umblă cu neaţaluş cu *neáţa nóuă* toată noaptea AFLR/746. Umblă cu *neáţa* în Ajun/726; cf. n e a ţ a l á ş.

NEAŢALÁŞ s. n. AMD; GM/rar Vn, Bz, Br „colind în Ajunul Crăciunului": În Ajunu Crăciunului umblă băieţii noaptea... înspre Crăciun umblă cu *neaţalúşu* GM/748; cf. n e á ţ a.

– var. **naţalúş** s. n. GM/rar Bz; **năţăláş** s. n./rar Vn, Bz, Br; **neaţalúş** s. n. AMD; GM/prin Br şi rar Vn, Bz; **neáţaluş** s. n. GM/rar Bz; **neţăláş** s. n./rar Gl.

NEAŢALÚŞ v. **neaţaláş**.

NEÁŢALUŞ v. **neaţaláş**.

NEBĂGĂTOÁRE, ~ de seámă loc. adj. AMD/rar Ot „nebăgată în seamă".

NEBĂUTÚRĂ s. f. GM/rar Br „lipsă de băutură": Ori mortu, ori nunta nu se poate face, mamă, fără... *nebăutúră*/746.

NEBOLNÁV adj. GM/rar Db, Tr „sănătos, fără a fi bolnav": Dacă păşeşte pisica peste dânsu [= mort] tot neamu lui moare *nebolnáv*, nenimic/789; cf. s ă n ă t ó s.

NEBUNEÁLĂ s. f. AMD, h. 116/rar Gr „nebunie": A dat în *nebuneálă*/827; cf. d e b i l i t á t e.

NECÁ vb. I tranz. şi refl. GM/rar Ph, Vn, Il „a (se) îneca": S-a dus în vizuina ei... acolo *s*-o *néce*, că ea [= vulpea] îi silită să ias-afară dac-o *neácă* fumăria/705.

NECAPÁBIL adj GM/rar Vn „incapabil": Ş-atâta de *necapábil* am fost/727.

NECÁZ s. n. 1° AMD, h. 452/rar Db [fig.] „scursură, deformaţie la pâinea pusă la copt"; cf. b ă ş í c ă 1°...

2° var. **năcáz** s. n. TDM II; AFLR/rar Db, Br „supărare, mâhnire"; cf. b a i[1]...

NECĂCIÚNE v. **înecăciúne**.

NECĂRĂRÁT adj. GM/rar Gr [d. terenuri] „fără şanţuri, fără c ă r ă r i printre rânduri (la cultura de porumb)".

NECINUÍT adj., f. *necinuítă* AMD, h. 215/rar Db „nespălat, neîngrijit, care nu-şi c i n u i e corpul; murdar"; cf. c ă r â i á t...

NECIÚFEN adj. 1° AMD/rar Cl „ciufulit"; cf. l i n g e á 2°...

2° AMD, h. 91/rar Cl „bolnăvicios"; cf. b a ş o l d í u...

NECONTIOÁRĂ adv. GM/rar Db „continuu, necontenit": Avea o bubă-n spate, uite, cât gura oalei ăştia; curgea *necontiuáră*/699; cf. c o n t í n...

NECOVÁLĂ v. **nicoválă** 1°.

NECOVÁLNĂ v. **nicoválă** 1°.

NECOVÁNĂ v. **nicoválă** 1°.

NECŞULÁNI s. m. pl. AMD/791 „persoane cu numele Neacşu".

NECT s. n., pl. *nécturi* 1° AMD, h. 698/rar Ph; *nécte*/rar Gr „menghină de lemn"; cf. c l á m ă 1°...

2° AMD, h. 695/rar Db „scaun de cuţitoaie"; cf. b o c[1] 3°...

– var. **neft** s. n., pl. *néfturi* 1° AMD, h. 698/rar Db; **netc** s. n., pl. *nétcuri* 1°/rar Db; **nétcă** s. f., pl. *netci* 2° AMD, h. 695/rar Db.

NEDÉIURI s. f. pl. AFLR/rar Gj „sărbători populare, petreceri la iarbă verde": [Tinerii] se cunosc de la horă, de la *nedéiuri*/943.

NEDESCURCÁT adv. AMD/rar Cţ [d. modul de a vorbi] „neclar, bâlbâit": Vorbeşte *nedăscurcát*/893; cf. î n c h i s n o v á t 1°...

NEDRÉBNIC v. **netrébnic**.

NEDÚS adj., pl. *nedúşi*, f. *nedúsă*, ~ **în lúme** GM/rar Ph, Bz „înapoiat, necivilizat": Ei a avut părinţii *nedúşi în lúme*, nu a ştiut ce e lumea/702; cf. b o b l e á ţ ă...

NEFÂCÂÍT adj. GO/rar Vl [d. lapte] „închegat şi neamestecat, nebătut".

NEFIÁRTĂ adj. f. TDM II/rar Ph [d. apă] „călduţă, călâie": N-o fierbi apa, o faci mai călâie aşa, mai *nefiártă*/708; cf. c ă l ă u[1] 1°...

NEFÍRM adj., f. *nefírmă* GM/rar Ph „neputincios, infirm": O soră care era cam *nefírmă* aşa, care nu era dă casă/711; cf. a n c h i l o z á t 1°...

NEFRICOÁSĂ adj. f. GM/rar Ph „fără frică, curajoasă": Chema o femeie care era mai dibace şi mai *nefricoásă* şi dibuia pe femeia aia care era să nască/701; cf. b o á c ă 2°...

NEFT v. **nect** 1°.

NEGÉL s. m., pl. *negéi* 1° AO, Pl. 5/Vl, Gj, Mh, Dj şi prin Ot; AMD, h. 54 MN/rar Vn, Tl şi s. n., pl. *negéle* AO/rar Gj „neg"; cf. n é g u r i.

2° AO, h. 95/rar Mh „urcior la ochi"; cf. b r â n c ă[2] 4°...

3° var. **nigél** s. m., pl. *nigéi* AO, h. 88/rar Gj „aluniţă"; cf. a l u n é l...

– var. **inigél** s. m., pl. *inigéi* 1° AO, Pl. 5/rar Mh; 3° AO, h. 88/rar Mh; **năgél** s. m., pl. *năgéi* 1° AO/rar Gj; **nigél** s. m., pl. *nigéi* 1° AO/prin Mh.

NEGELUÍT adj. AFLR/rar Vl „nelegiuit".

NEGESTÁNTĂ adj. f. AMD, h. 257 MN/rar Tr [d. vaci] „care nu prinde viţel; stearpă temporar"; cf. n e g o n í t ă, n e l e á p c ă 3°, s t e r p í e, ş t i r 3°, ş t i r í e 2°.

NEGHÍN v. **nanghínă**.

NEGONÍTĂ adj. f. AMD/rar Db [d. vaci] „care nu prinde viţel, stearpă (temporar)": Să nu laşi fusceii nepuşi la sul, că rămâne vaca *negonítă*/816; cf. n e g e s t á n t ă...

NEGRÁIA s. f. art. AMD, Pl. 129–130/rar Bz „nume de oaie cu lâna de culoare neagră"; cf. n e g r ú ş c a.

NEGREÁLĂ s. f. 1° art. **negreála óchiului** AMD, h. 17/rar Ph „pupilă"; cf. b o á b ă 3°...

2° AMD, h. 17 MN/rar Bz „pată, albeaţă pe ochi"; cf. c a t a r á t ă...

3° AO, Pl. 134/rar Dj „zeamă din coajă de arin pentru vopsit pieile"; cf. c h í s ă l i ț ă 1°...

4° AO, h. 679/rar Mh „sediment pe pereții butoiului cu vin"; cf. c i m e n t u i á l ă...

– var. **nigreálă** s. f., pl. *nigréle* AMD, Pl. 181/rar Db.

NEGREÁN s. m., pl. *negréni* AMD/764 „locuitor din comuna Negreni".

NEGREÁȚĂ s. f. **1°** GM/rar Cl „negreală, murdărie"; cf. b l e a s c...

2° art. **negreáța óchiului** AO, h. 33/prin Ot și rar Mh; AMD, h. 17/prin Tr și rar Ph, Ot „pupilă"; cf. b o á b ă 3°...

NEGRÍ vb. IV tranz. TDO; AFLR/rar Gj, Mh; AFLR/rar Gr „a înnegri": [Lâna] o *negrím* cu calaican și cu coaje de anin TDO/940. Am dat abaua la gratie, *la negrít* AFLR/834.

NEGRITÚRĂ s. f. **1°** colect. AFLR/rar Dj „strugurii de culoare închisă": Am cules albitura de-o parte ca s-o ducem la MAT și *negritúra* de-o parte/982.

2° AMD, h. 415/rar Ag „soluție pentru vopsit în negru (obținută prin fierberea ghindei)": Ghinda e pentru înnegrit, făcea *negritúră* cu el/766; cf. c h í s ă l i ț ă 1°...

NÉGRU 1° adj., **drum** ~ GD/rar Tl „drum nepietruit, neamenajat": [Hoții] n-a intrat... pe unde să intră-n Costanța, ei a intrat pe sub malu mării, pe *drúmu négru* s-a dus/877.

2° f. *neágră*, **pădúre** ~ GM/rar Cl „pădure cu arbori de esență tare".

3° cu val. subst. art., **négrul óchiului** AMD, h. 17/rar Ph „pupilă"; cf. b o á b ă 3°...

4° cu val. subst. f. art. **neágra** GM/rar Cl „numele unui dans popular".

NEGRÚȘĂ adj. f. AO, h. 756/rar Mh [d. oi] „(cu lâna) neagră"; cf. b o c ă l ă u 1°...

NEGRÚȘCA s. f. art. AMD, Pl. 129–130/rar Vn „nume dat unei oi de culoare neagră"; cf. n e g r á i a.

NEGULÉȚ s. m., pl. *neguléți* AMD, h. 54/rar Db, Ph „aluniță pe obraz"; cf. a l u n é l...

NÉGURĂ s. f. **1°** AO, h. 115/prin Mh și rar Gj, Ot „întuneric (în casă)".

2° GM/rar Gr „negreață, negreală": Există ș-acuma, cum s-a pârlit ea [casa] atunci, *négură*, *négură* e ș-acuma, n-a mai umblat niminea acolo [...] a rămas dă mostre, așa să să știe că e din nouă sute șapte, cu revoluția/821.

NEGUREÁȚĂ s. f., pl. *neguréțe* **1°** AO, Pl.12/rar Ot „leșin, amețeală"; cf. a n e m í e 1°...

2° art. **negureáța óchiului** AMD, h. 17/rar Ot, Tr „pupilă"; cf. b o a b ă 3°...

3° GM/rar Db „ființă cu contururi vagi, greu de identificat": Două *negurețe* ce a trecut din partea aia în partea asta. Ce să fie astea?/692; cf. g o g l e á z ă 4°...

NEGUREÁN s. m., pl. *neguréni* AMD/893 „locuitor din satul Negureni".

NÉGURI s. n. pl. AMD, h. 54 MN/rar Vn, Br, Tr, Tl „negi"; cf. n e g é l 1°.

NEGUSTORÍ vb. IV tranz. GM/rar Vn „a specula": Tot cloșcă-reală, că trebuia să-i dea la altu [orzul] *să* te *negustoréască* ăla, mergea din mână-n mână/727.

NEHOIȘEÁN s. m., pl. *nehoișéni* AMD/734 „locuitor din satul Nehoiașu".

NÉICĂ s. m., pl. *neici* **1°** AMD, h. 164 MN/rar Db, Tl „termen de adresare pentru un cumnat mai în vârstă".

2° AO, Pl. 14/rar Gj „soțul mătușii"; cf. m ă t u ș ó ń 2°...

NEICÚȚ s. m., pl. *neicúți* **1°** voc. *ne-icúțule* GM/rar Ph „termen de adresare, neicuță": Uite cum lucram nainte, *neicúțule*, mergeam la boier/701.

2° AO, h. 466; GO/rar Dj „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

NEINTRODÚS adj., f. *neintrodúsă* GM/rar Ph, Cl „neinstruit, neștiutor, necivilizat": Era lumea nu știu cum, mai *neintrodúsă* nainte/703; cf. b o b l e á ț ă...

NEISPRÁVĂ, de ~ loc. adj. GM/rar Bz „lucrat prost, superficial": Să nu fie lucru *de... neisprávă*, că nu ni le primește nici nouă/750.

NEIÚREA adv., în **a vorbí** ~ loc. vb. AO, h. 134/rar Dj „a aiura"; cf. a r u i á...

NEÎMPĂCÁȚI adj. pl. AFLR/rar Ph „certați, în situația de a nu se înțelege": N-am fost... *neîmpăcáți* cu frații/705.

NEÎNDEMÂNÓS adj., pl. *neîndemânóși* AO, Pl. 76/rar Dj „neîndemânatic, nepriceput"; cf. b l e a u 6°...

NEÎNGRIJÍNȚĂ s. f. GM/rar Gj „neglijență".

NEÎNJUGUÍTĂ adj. f. GM/rar Db [d. vite] „nepusă, neînvățată la jug": Am spus vaca cu boul. Ce să faci treabă cu vaca? Vaca neînvățată, *nenjuguítă*, n-avea ceafa ca a dă bou/811.

NEÎNJURÁȚI adj. pl. GD/rar Tl [d. banii dintr-o comoară] „nelegați cu jurământ": Dacă îi lasă [banii din comoară] *nenjuráți*, îi poate lua omu/876.

NEÎNTÓRS adj. AMD, h. 260/rar Cl [d. viței] „necastrat".

NEÎNȚELEGÚT adj., pl. *neînțelegúți* GM/rar Gr [d. copii] „neascultător, neînțelegător"; cf. c a l í c 2°...

NELĂMURÍT adj., f. pl. *nelămurite* GM/rar Db [d. vasele de ceramică] „nereușit, nears bine": Dacă le-a mințit focu, de exemplu, n-a ieșit focu bine-n ele, ele [vasele] iese *nelămurite*. Sânt *nelămurite* și din ele să-ntâmplă de trece apa/812.

NELĂÚT adj., pl. *nelăúți* AMD, h. 215/rar Ag, Vn, Gr „nespălat; murdar"; cf. c â r â i á t...

NELEÁPCĂ s. f., pl. *nelépci* **1°** AO, h. 395/prin Mh; AMD, h. 257 MN; 261/prin Db și rar Vn, Bz, Br, Gr, Cl; *nelépce* AO, h. 396/rar Mh „vacă fătată de vițea, înainte de a împlini doi ani": La doi ani fată dă *nelépcă*, e prea tânără AMD, h. 261/781.

2° AO, h. 745/rar Vl; AMD, Pl. 122–123; GM/rar Vl, Ag, Vn, Tr; *nelépce* AO/rar Vl; AMD/rar Ag „mia, oaie care fată la vârsta de un an": Mia dă astă-vară zis și ea [...] toamna, mă rog, a prins miel, a luat miel așa, și ea fată iarna sau înspre primăvară, ș-aia să numește [...] aia a fătat dă *nelépcă* GM/778.

3° AO, h. 396/rar Mh; AMD, h. 257/rar Ag, Db „vacă stearpă temporar, care într-un an nu prinde vițel"; cf. n e g e s t á n t ă...

4° AMD, h. 144/rar Db „femeie sterilă"; cf. f ă t ă l ă u 1°...

5° AMD, h. 142/rar Vn, Bz „tânără care naște un copil nelegitim"; cf. c o p i l í t[2] 2°...

– var. 1° **neleáptă** s. f. AO, h. 395/rar Vl.

NELEÁPTĂ v. **neleápcă 1°**.

NELEGÁT adj. AMD, h. 609/rar Cț [d. știulete] „fără boabe, pipernicit"; cf. c h e l 4°...

NELÉI s. n., pl. *neléie* AO, h. 681; TDO/rar Gj, Mh „vas de lemn, în formă de pâlnie, folosit la pritocitul vinului": Lom bota [cu țuică] și o ducem la butoi, o golim pin *neléi* în butoi TDO/951.

– var. **meléi** s. n., pl. *meléie* AO, h. 681/rar Gj.

NELIBERÁT adj. GM/rar Tr [d. tineri] „fără stagiu militar încheiat": Ziceam că nu iau băiat *neliberát*/806.

NEMĂCINÁT adj. AFLR/rar Cț „fără să fi măcinat": A venit... omu dimineața acasă, îmi pare că *nemăcinát*/892.

NEMĂLURÍTĂ adj. f. GD/rar Tl [d. vița-de-vie] „fără mălură, neatacată de paraziți": Ș-avea o poamă... *nemălurítă* ș-un must atât de dulce/877.

NEMÂNCÁRE s. f. AFLR/rar Il „lipsă de mâncare".

NEMÉNIE s. f. colect. AMD, h. 136/rar Cl „persoane înrudite între ele; neamuri"; cf. n e m é t.

NEMERÍ v. **nimerí**.

NEMESTECÁT adj., f. *nemestecátă* TDM III/rar Il „neamestecat".

NEMEȘÍCĂ adj. f. GO/rar Vl [d. lucruri] „frumoasă, arătoasă, bine lucrată, finisată": [Osia] acasă o pui mai *nemeșícă*, mai frumoasă, mai... tragi mai bine/919; cf. m â n d r ă.

NEMÉT s. n. colect. AMD/rar Db „persoane înrudite între ele; neamuri”: A venit cu tot *nemétu* lor/816; cf. n e m é n i e.

NEMÉTE v. **nămăț**[1] **1°, 2°.**

NEMIÁZ v. **namiáz 1°, 2°, 4°.**

NEMÍC v. **nimíc 2°.**

NEMÍCA v. **nimíc 2°.**

NEMIÉZ v. **namiáz 3°.**

NEMIÉZI v. **namiáz 2°.**

NEMLĂȘTINÁT adj., f. pl. *nemlăștináte* AFLR/rar Ot [d. terenuri] „fără mlaștină”: [Grâul] se seamănă în locuri care sunt *nemlaștináte*, locuri mai bune/934.

NEMNÍC v. **nimícă.**

NEMÓRT adj. TDO/rar Dj; AFLR/rar Ph „încă în viață; viu”: L-a tăiat în două și el [șarpele] a fost *nemórt* AFLR/707.

NEMPOMENÍTELEA v. **nepomenít.**

NEMȚÉSC adj. **1° ardéi ~** v. **ardéi 4°.**

2° porúmb ~ GM/rar Gr „soi de porumb cu bobul mic și roșu”.

NEMȚOÁICĂ s. f., pl. *nemțoáice* GM/rar Br „numele plantei condurii doamnei”.

NEMȚÓI s. m. AMD, h. 142/rar Bz „ardei iute”; cf. a r d é i 4°...

NEMȚÚICA s. f. art. GM/rar Ag „numele unui dans popular”: Începe să joace hora mare, bălțăria pentru băieți, joiana, floricica, sârba... *nemțúica*, astea jucăm noi/768.

NEMURÍ vb. IV refl. AMD/rar Cț „a se ține neamuri; a se înrudi”: Care *să nemurésțe* să caută/892.

NEMUSTĂCÍTĂ adj. f., pl. *nemustăcíte* AMD, Pl. 67–68/rar Gr [d. coardele de viță-de-vie] „căreia nu i-au dat încă rădăcini”.

NENÍC s. m. GM/rar Ph dim. de la *nene* („frate mai mare”).

– var. **nenícă** s. m. GM/rar Il; GD/rar Cț; **nícă** s. m. AMD, h. 164, MN/rar Cț.

NENÍCĂ v. **neníc.**

NENIMÍC pron. negat. TDO/rar Vl, Gj; TDM I–III/prin Tr și rar Vn, Gr, Cl; TDD/prin Tl, Cț „absolut nimic”: Cânepa o lăsăm și crește singură, nepigulită, *nenimíca* TDO/981. Dacă pâșește pisica peste dânsu [= mort], tot neamu lui moare nebolnav, *nenimíc* TDM III/799.

– var. **nenimíca** pron. negat. TDO/rar Dj; TDM II/rar Tr.

NENIMÍCA v. **nenimíc.**

NENOROCÉNIE s. f. GO/rar Gj „nenorocire”; cf. p o c i n ó g.

NENTÓHILĂ adj. f. GM/rar Ph „nepriceputĕ, neîndemânatică”: Adică femeie *nentóhilă* vine că nu-și dă seama ce face, nu strângea p-acolo pân casă/720; cf. m é l ă...

NEOSÉM v. **nozemóză.**

NEPIGULÍT adj., f. *nepigulítă* TDO/rar Dj [d. câmp, cultură] „neplivit”: O grăpăm ș-o lăsăm apoi [cânepa] și crește singură, ne... *nepigulítă*, nenimica/981.

NEPLOIOÁSĂ adj. f. GM/rar Cl „fără ploaie”: Câteodată când era vremea mai *neploioásă* scoteai ș-atuncea porumbu bun/864.

NEPOÁTĂ s. f., pl. *nepoáte* **1°** TDO/rar Vl „fată a femeii moșite în raport cu moașa”: Acolo dup-aea s-a spart horile nu știu ce, tăinuiam cu alte *nepo̯áte* la... o poartă a unui vecin acolo. Tăinuiam, mă pomenesc cu alta [nepoată] TDO/914.

2° TDO/rar Mh, Dj; GM; AFLR/rar Tr, Tl „femeie moșită în raport cu moașa”: Moașa vine, taie buricu copilului și... trei zile i-aduce mâncare la... *nepo̯áta* și sara și de prânz TDO/953. Copii n-am, nimica n-am, cine vine pe la mine? vine *nepo̯áteli* de moșit? astea mi-s *nepo̯áti*, c-am fost moașă pă timpuri AFLR/871.

NEPOLÓCRU s. n. AMD/rar Db „numele real în opoziție cu porecla”: L-a strigat pă *nepolócru*/813.

NEPOMENÍT adj., f. *nepomenítă* AFLR/rar Tl „nemaipomenit”: S-a făcut un porumb... de *nempomenítelea* GD/877.

– var. **nempomenítelea**, *de* ~ loc. adj. GD/rar Tl.

NEPÓT s. m., pl. *nepóți* **1°** TDO/prin Dj; TDM I, III/prin Ot și rar Gr „finul de

botez în raport cu nașa”: La mulți ani, la mulți ani, să trăiască *nepótu* [zice nașa] TDO/982.

2° TDO/rar Vl; GM/rar Ot, Tr, Gr „copil al femeii moșite în raport cu moașa”.

NEPOȚÍCI s. f. pl. AO, Pl. 15/rar Vl, Mh „nepoțele”.

NEPREMENÍT adj. GM/rar Tr [d. săpun] „reușit dintr-o singură fierturĕ, de prima dată”.

NEPRISTÁT v. **năpristán.**

NEPUTÉRNIC adj., pl. *neputérnici* AO, h. 62/rar Mh; AMD, h. 35/rar Br [d. oameni] „slab, fără putere”; cf. a m ă r â t 1°...

NERĂSĂRÍT 1° adj. GM/rar Vn [d. aștri] „care nu a răsărit încă”: Să fie nici soarele *nerăsărít*/725.

2° cu val. subst. art. **la nerăsărítul soárelui** GM/rar Tr; **în ~ soárelui** AMD, Pl. 135/rar Ot „înainte de răsăritul soarelui”: Pleacă [cu oile] *în nerăsăritu so̯árelu̯i*/761.

NEREJEÁN s. m., pl. *nerejéni* AMD/721 „locuitor din comuna Nereju”.

NEROÁDĂ v. **năród 2°, 3°.**

NEROZÍ v. **nărozí 1°.**

NESĂBUÍTĂ adj. f. GM/rar Tr [d. femei] „deformată, neglijentă în privința siluetei (după naștere)”.

NESĂMÓZĂ v. **nozemóză.**

NESĂNĂTÁTE s. f. GM/rar Bz „lipsă de sănătate; boală”; cf. b e t e ș ú g 1°...

NÉSCAI v. **níscai.**

NÉSCAIVA adj. nehot. TDO/rar Gj „ceva; niște”; cf. n é ș t e, n í s c a i.

– var. **nétcaiva** adj. nehot. AFLR/rar Gj; **nișcavai** adj. nehot. AFLR/rar Mh.

NESIMȚÍT adj., f. *nesimțítă* AFLR/rar Cț „care nu (mai) simte, paralizat”: A căzut așa *nesimțít* pă loc, i-a luat mâna, picior, tot/892; cf. p a r a l i z á t 2°.

NESIMȚITÓR adj., pl. *nesimțitóri* AO, h. 228/rar Mh [d. oameni] „nespălat mult timp, murdar”; cf. c â r â i á t...

NESÍP v. **năsíp 1°.**

NESOMÉZĂ v. **nozemóză.**

NESOLZÍTĂ adj. f. AO, h. 210/rar Tr [d. șindrilă] „care nu e așezată pe acoperiș una peste alta, ca solzii la pește”.

NESPÁRT adj. AO, h. 596/rar Dj; AMD, h. 590/rar Db [d. terenuri] „nearat (niciodată); nedesțelenit”.

NESTĂTÚTĂ adj. f. GM/rar Vn „care nu a stat”: El a fost în agonie, însă inima nu... *nestătútă*/727.

NÉȘTE art. nehot./adj. nehot. TDO; AFLR/rar Gj, Ot, Tr; TDM III; AFLR/rar Ag, Db, Tr, If, Cl; genit. *néștor* AMD/rar Bz „niște”: Aici era așezarea *néștor* ardeleni/743; cf. n é s c a i v a...

NEȘTÍNȚĂ s. f. AO, h. 147/rar Dj, Ot; AMD, h. 116/rar Ot „nesimțire, leșin”: Cade-n nesimțire, în *neștínță*/773; cf. a n e m í e 1°...

NEȘTIÚT adj., f. *neștiútă* GM/rar Ag „inconștient”: Am una [soră] e nenorocită; aea dă e *neștiútă*/768.

NETĂLPUÍT adj., pl. *netălpuíți* GM/rar Bz [d. bocanci] „fără tălpi, care necesită tălpi noi”.

NETĂMUIÁT adj., f. *netămuiátă* GM/rar Cl „netămâiat”.

NETC v. **nect 1°.**

NÉTCĂ v. **nect 2°.**

NÉTED adj. **1°** f. *nétedă* AFLR/rar Ph [d. țesături] „fără modele, simplu”: O dată țeseam pânza *nétedă*, o dată țeseam șervete-așa-nvârgate/704.

2° cu val. subst. art. AMD, h. 179; GM/rar Vn, Br „stratul subțire de lut la finisarea pereților”: Dau cu ghiontu-ntâi, așa să chema, d-acolea dau cu *nj̯étedu* GM/728; cf. l u t u i á l ă...

NETEJÍ vb. IV tranz. AO, h. 902/prin Vl; AMD, h. 179/rar Ag, Tr „a netezi pereții, a nivela, a îndrepta”; cf. d r i ș c u í 3°...

NETEHÚIE adj. f., pl. *netehúi* AO, h. 808/rar Mh [d. oi] „care se desprinde mereu din turmă”; cf. a n á t i m ă...

NETERMENÁT adj. f. *netermenátă* AO, h. 625/rar Dj „neterminat”.

NETRÁSĂ adj. f., pl. *netráse* AO, h. 211/rar Dj [d. scânduri, şindrilă] „pe care nu s-a dat cu rindeaua, nefinisată”.

NETEZĂTOÁRE v. **netezitoáre**.

NETEZĂTÓR v. **netezitoáre**.

NETEZITOÁRE s. f., pl. *netezitóri* AO, Pl. 140/rar Mh; AMD, h. 701–703/prin Bz şi rar Ag, Vn, Br, Cl; *netezitoáre* AMD, h. 702/rar Vn „drişcă (de diferite dimensiuni)”; cf. b l á n ă 13°...

– var. **netezătoare** s. f., pl. *netezătóri* AMD, h. 701/rar Ag; **netezătór** s. n., pl. *netezătoáre* AMD, h. 702/rar Il; **netezitór** s. n., pl. *netezitoáre* AMD, h. 701, 702/rar Bz, Cţ.

NETEZITÓR v. **netezitoáre**.

NETRÉBNIC adj. AMD, Pl. 49/rar Tr [d. terenuri] „neroditor, folosit pentru păşune”: *Nedrébnic* aşa-i zicea, adică nu trebuia pentru nimic, decât numai pentru păşune, nu era bun de plugărit, de agricultură, şi-i ziceam loc *nedrébnic* AFLR/898; cf. s í l n i c, s p â n ă t i c 3°, s t e r p ó s.

– var. **nedrébnic** adj. AFLR/rar Cţ.

NETRIORÁT adj. AO, h. 622/rar Gj [d. grâu, orz] „care nu a fost dat la trior, cu impurităţi”; cf. n e ţ i l i n d r á t.

NEŢ s. n., pl. *néţuri* AFLR/rar Tl „plasă de sârmă pe care se fixează stuful la acoperiş”: Dacă-i cu stuf [casa] îi pune *néţuri*, dacă-i cu tablă... pune scânduri ş-o-nveleşte cu tablă/874.

NEŢĂLAŞ v. **neaţaláş**.

NÉŢCAIVA v. **néscaiva**.

NEŢILINDRÁT adj. AMD, h. 620/rar Ot [d. grâu, orz] „care nu a fost dat la ţ i l i n d r u, cu impurităţi”; cf. n e t r i o r á t.

NEULTUÍTĂ adj. f., pl. *neultuíte* AMD, Pl. 86–88/rar Tl [d. viţa-de-vie] „nealtoită”.

NEULUCÁTĂ adj. f., pl. *neulucáte* AO, h. 211/rar Dj [d. şiţă, şindrilă] „fără şanţ de îmbucare, fără falţ”.

NEURDÍT adj. AO, Pl. 124–125/rar Gj [d. zer] „nefiert pentru obţinerea urdei”.

NEVÁJNIC v. **nevârsnic**.

NEVÁRSNIC adj., f. *nevársnică* AO, h. 161/rar Vl; AMD, h. 131/rar Ag [d. oameni] „care nu este în vârstă”.

– var. **nevâjnic** adj. AO, h. 161/rar Gj; **nevrâsnic** adj./rar Gj.

NEVEDÍ v. **năvădí 1°**.

NEVELÁ v. **nivelí**.

NEVELÍ v. **nivelí**.

NEVLEÁGĂ adj. f. GM/rar Ag „nepricepută, neîndemânatică”; cf. m é l ă...

NEVÓD v. **năvód 2°**.

NEVODÁR s. m., pl. *nevodári* AMD; GD/rar Cţ „pescar cu n e v o d u l”.

NEVOÍ vb. IV refl. **1°** AFLR/rar Tl „a se strădui; a se chinui”: Înainte cu bulguru ne *nevoiém* mai mult/878.

2° impers. GD; AFLR/rar Tl „a fi nevoie, a fi necesar, a trebui”: Dacă e ploi mari şi prinde coajă, e *nevoít* muşuroiaşu ca să-l răscolim puţin AFLR/881. [Lupul] a spart-o la burtă [pe oaie] şi *a nevoít* s-o taie omu GD/882.

NEVOIÁŞĂ adj. **1°** f. AMD, Pl. 102/rar Cţ [d. cânepă] „pipernicită”; cf. j u p u í t ă...

2° var. **nevoiéşi** adj. m. pl. AMD, h. 35/rar Br [d. oameni] „slabi, neputincioşi, fără putere”; cf. a m ă r â t 1°...

NEVÓIE s. f. **1° de** ~ loc. adj. AMD, h. 35/rar Vl, Ag, Db, Ot „slab, fără putere, neputincios”; cf. a m ă r â t 1°...

2° a nu aveá ~ loc. vb. TDO/rar Dj; GM/prin Db şi rar Ph, Bz, Gr, Cl, Il „a nu fi interesat, a nu-i păsa”: Da am avut doi câini harnici şi mă păza, *nevóje n-avém* TDO/990. Da ăilalţii cai nici *nevóje n-ávea*, ei mânca, nu ştia că ala e lup sau ce este, ce, mai văzuse ei lup? GM/862; cf. a v e á 2°...

3° art. **cu névoia** GM/rar Tr „fără voia (cuiva)”: Dacă nu ştiu, că n-a văzut-o niminea [când s-a înecat], nici că cu voia, nici că *cu nevóia*/785.

4° pl. *nevói* GM/rar Br „dări, impozite”; cf. d á j d i e...

5° ~ rea AO, h. 146/rar Vl „epilepsie”; cf. a n e m í e 2°...

NEVOIÉŞI v. **nevoiáşă 2°**.

NEVRÁLGIC s. n. AMD, h. 98/rar Tr „pastilă, tabletă”; cf. a s p i r í n ă...

NEVRÂSNIC v. **nevârsnic**.

NEZĂCÚT adj., f. *nezăcútă* GM; AFLR/rar Gr, Cl „care nu a fost bolnav, care nu a zăcut”: Om *nezăcút*, nenimic să moară? AFLR/826.

NI[1] interj. TDO/rar Gj; GM/rar Ag „uite, iată”; cf. i ó t e...

NI[2], ~ ... ~ conjunct. corelat. GM; TDM III/rar Db, Ph, Gr, Il; GD/rar Cţ „ba... ba; când... când”: *Ni* mă bătea [soţul] şi mă zgornea, *ni* venea şi mă lua TDM III/791. Şi *ni* să întinde aşa, să lăţeşte, *ni* să strânge GM/827.

NI[3] v. **nici**[2] **1°**.

NIC v. **nimíc 2°**.

NÍCA v. **nimíc 2°**.

NÍCĂ v. **neníc**.

NICĂRÍ adv. AFLR/rar Mh „nicăieri”.

– var. **nicărîi** adv. TDM III/rar Gr; **nicherí** adv. GM/rar Gr; **nigăíerea** adv. TDM II/rar Vn.

NICĂRÍI v. **nicărí**.

NICE v. **nici**[2] **1°**.

NICECÚM v. **nicicúm 2°**.

NICEÚNUL pron. neg., f. *niceúna* AFLR/rar Mh, Dj „niciunul”.

NICHERÍ v. **nicărí**.

NICHEZÁ vb. I TDM III/rar Db „necheza”; cf. î n n e c h e z á...

NICHIDÚŢĂ s. m. GM/rar Ph „dracul”; cf. b é n g a...

NICI[1] s. n., pl. *níciuri* AO, h. 419/rar Dj „rât”; cf. f l í t...

NICI[2] **1° ~ că...** ~ ~ conjuncţ. corelat. TDO; AFLR/rar Dj „nici... nici”: [Pământul] îl udăm cu apă şi-l facem cu ap-aşa potrivit, *nic că* moale-aşa, prea moale, da *nic că* tare-aşa, ştii, potrivit/933. E alţii [cai] dereşi, *ni* vânăt, *ni* galben AMD, h. 265/773.

2° var. **níce** conj. TDO/rar Dj „nici”.

– var. 1° **ni, ~...~** conjuncţ. corelat. AMD, h. 265/rar Ot.

NICICÚM adv. **1°** AFLR/rar Cţ „nicidecum”.

2° var. **nicecúm** adv. TDO/rar Mh „în niciun fel”: Tot nuntă [zicem]. Nuntă, altu fel nu să cheamă *nicecúm*/958.

NICIUNÍCA pron. negat. GD/rar Cţ dim. de la *niciuna*: Avea pân sate babe dă le trăgea dă gâlci, da nu mai e *nicúnica* d-alea care era, era babe bătrâne/893.

NICODÍM s. AMD/rar Cl „nicotină”.

– var. **gricotínă** s. f. GD/rar Tl.

NICOVÁLĂ s. f. **1°** pl. **nicováli** AO, h. 461; 636/rar Vl, Gj; AMD, h. 336; 578/prin Il şi rar Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl; *nicovéli* AO, h. 579/Vl, Gj, Mh, Dj şi rar Ot; AMD/Db, Vn, Tr, prin Vl, Ag, Gr, Cl, Il, Tl, Cţ şi rar Ph, Br, Ot, If; *nicovéle* AO, h. 461; 636/prin Mh, Dj şi rar Vl, Ot; AMD/rar Ag, Db, Vn, Gr, Tr, Gr, Cl, Il, Tl „nicovale”; cf. b á p c ă...

2° AO, Pl. 135/rar Ot „scaun special pentru cioplit, pentru tras la cuţitoaie etc.”; cf. b o c[1] 3°...

3° AO, h. 595/rar Vl „clin de teren rămas nearat între brazde sau la capătul locului”; cf. a m n á r 9°...

– var. 1° **licovánă** s. f., pl. *licovéni* AMD, h. 336/rar Ph; **micovălă** s. f., pl. *micovéli* AMD, h. 578/rar Tl; **micovălmă** s. f., pl. *micoválme* AMD, h. 336/rar Cl; *micovălmi* AMD, h. 578/rar Cl; **micovánă** s. f., pl. *micováne* AMD/rar Ph; **nacovălă** s. f., pl. *nacovále* AFLR/rar Mh; **nacovánă** s. f., pl. *nacováne* AMD/rar Bz; **năcovălă** s. f., pl. *năcovále* AO, h. 636/rar Vl; AMD, h. 336; 578/prin Br şi rar Ag, Vn, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl; *năcovăli* AMD/rar Db, Ot, Gr; *năcovéle* AO, h. 461; AFLR/rar Gj, Mh; AMD/rar Tr; *năcovéli* AMD/prin Tr şi rar Ag, Br, If, Gr, Il, Tl; *năcováli* AO, h. 461/rar Gj; **năcovălnă** s. f., pl. *năcoválne* AMD; GM/prin Ot şi rar Vl; *năcovélni* AMD, h. 578/rar Ot; **năcovánă** s. f., pl. *năcováne* GO/rar Vl; AMD; GM/rar Ag, Ph, Bz, Ot; *năcovéne* AMD/rar Ot; **necovălă** s. f., pl. *necovále* AMD/rar Br, Cl, Il; *necovăli* AMD/rar Cl; *necovéle* AMD,

h. 336/rar Tr; **necovălnă** s. f., pl. *necovălne* GO/rar Vl, Ot; AMD, h. 336/rar Ag, Ot; *necovélne* AMD/rar Ag; *necovélni* AMD, h. 578/rar Ot; **necovănă** s. f., pl. *necovăne* AFLR/rar Vl; AMD/rar Ag, Bz; *necovéne* AMD/rar Ag, Bz; *necovéni* AMD/rar Ag; **nicoválmă** s. f., pl. *nicoválme* AMD/rar Ag, Ph; *nicovélme* AMD, h. 578/rar Ph; **nicovălnă** s. f., pl. *nicovălne* AO, h. 461; 579; 636; TDO/Vl şi prin Dj, Ot; AMD, h. 336; 578; 638/Ot, Tr şi rar Ag, Db, Ph; *nicovélne* AO, h. 461/rar Vl, Dj, Tr; AMD/rar Vl, Ag, Db, Tr; *nicovélni* AO, h. 461; 579/rar Vl, Dj, Tr; *nicovălni* AO, h. 461/rar Vl, Dj, Ot; AMD/prin Tr şi rar Ag; **nicovănă** s. f., pl. *nicovăne* AFLR/rar Vl; AMD/Ph, Bz, prin Db şi rar Vl, Ag, Ot; *nicovăni* AO, h. 579/rar Tr; AMD/rar Ag, Ph; *nicovéne* AMD/Db, Ph, prin Ag, Bz şi rar Vl, Vn, Ot; *nicovéni*/Ph, prin Db, Bz şi rar Ag, Vn, If; **nocovălă** s. f., pl. *nocovăle* AMD/prin Cl şi rar Gr, Il, Tl; *nocovéle* AMD, h. 578/rar Db, Tr, Il; *nocovéli* AMD, h. 336; 578/prin Il şi rar Br, Tr, Gr, Cl; **nocovălnă** s. f., pl. *nocovélne* AMD, h. 336/rar Vl; *nocovélni* AMD, h. 578/rar Vl, Ot, Tr; **nocovănă** s. f., pl. *nocovéne* AMD, h. 336/rar Ag; *nocovéni* AMD, h. 336; 578/rar Ag, Bz.

NICOVÁLMĂ v. **nicovălă 1°**.

NICOVÁLNĂ v. **nicovălă 1°**.

NICOVÁNĂ v. **nicovălă 1°**.

NICOVĂLÍȚĂ s. f. GO/rar Gj dim. de la n i c o v á l ă 1°.

NICULÁRE v. **inaculáre**.

NICULIȚEÁN s. m., pl. *niculiténi* AMD/875 „locuitor din comuna Niculițel".

NIGĂIÉREA v. **nicărí**.

NIGÉL v. **negél 1°, 3°**.

NIGHÍNĂ s. f. TDM III/rar Gr „neghină".

NIGREÁLĂ v. **negreálă 3°**.

NIHOÍ v. **mihoí**.

NIHONÍ v. **mihoí**.

NIHOTÍ vb. IV AMD, h. 265 MN/prin Vn „a necheza"; cf. î n n e c h e z á...

NÍHPĂL v. **nípăl**.

NÍMA v. **nímini**.

NÍME v. **nímini**.

NIMEÁRĂ s. f. AFLR/rar Mh „nimereală; potrivеală".

NÍMENA v. **nímini**.

NÍMENE v. **nímini**.

NIMENÍCA pron. negat. GM/rar Cl dim. de la *nimeni*: Nu mai ţese *nimerícă* acu AFLR/728.

– var. **nimeríc** pron. negat. AMD, Pl. 35; GM; GD/rar Br, Cl, Il, Tl, Cţ; **nimerica** pron. negat. AMD, Pl. 35; GM; GD/Br, Tl, prin Cl, Il, Cţ şi rar Bz; **nimerícă** pron. negat. AMD, Pl. 35; GM; GD/prin Br, Il, Cţ şi rar Vn, Bz, Cl.

NÍMER v. **nímini**.

NÍMERÁ v. **nímini**.

NÍMERE v. **nímini**.

NÍMEREA v. **nímini**.

NÍMERI v. **nímini**.

NIMERÍ vb. IV tranz. şi refl., ind. prez. 3 sg. *(se) nímere* AFLR/prin Mh şi rar Gj, Dj; *(se) nimére* AO, h. 115; AFLR/prin Gj, Mh şi rar Dj; *se nimereáră* AFLR/rar Mh „a (se) găsi ceva din întâmplare; a se potrivi; a afla ceva (pe întuneric)": Pipăi, umbli *să nimérí* ceva AO/938. [Umblă cu colinda] flăcăi, oameni, care... cum *să nimére* AFLR/941; cf. î n n ă p ă d í...

– var. **limerí** vb. IV tranz. AFLR/rar Dj; **nemerí** vb. IV TDO; AFLR/rar Ot; ind. prez. 3 sg. *némere* AFLR/rar Gj.

NIMERÍC v. **nimeníca**.

NIMERÍCA v. **nimeníca**.

NIMERÍCĂ v. **nimeníca**.

NÍMERLEA v. **nímini**.

NIMÉTE v. **nămăt[1] 1°**.

NIMÉZ v. **namiáz 1°, 2°**.

NIMEZĂTOÁRE s. f. GM/rar Ot „loc neîngrădit pentru odihna vitelor la n i m i a z ă": Aşa mai către prânz, când se satură vitele, să trec la *nimezătoáre*-i ziceam noi, la umbră, acolo să culcă animalele/759; cf. a t â r n ă t ó r 3°...

NIMIÁZ v. **namiáz 1°, 2°**.

NIMIÁZĂ v. **namiáz 1°, 3°**.

NIMÍC 1° adv. TDM I/rar Vl, Ag „deloc": Când am venit [din refugiu] acasă la noi, la tata sosirăm la poartă. Ieşi tata la poartă: „Ai cui sânteţi voi?" Eu de colo „Păi ce, nu ne mai cunoşti?" Nu ne cunoştea *nimíc*, deloc, p-aici ziceai că-i pustiu/679. Acu să ferească Dumnezeu să bolnăvim unu din noi... pui cazuri grele, rele! Să mor eu, să rămâie [soţul], ce face? Că nu să uită nici... nu să uită *nimíc*, *nimíc* nu să uită nurorile, da nici nu calcă pă la noi/760; cf. c ă p ă t â i 3°...

2° var. **nimícă** pron. negat. AFLR/rar Mh; Cţ „niciun lucru": Nu ne-a cântat lăutaru, nu *nimícălea* GM/827. Nu să căta *níca*-n târg TDM II/726.

– var. 2° **mic** pron. negat. TDM II/rar Vn; **míca** pron. negat. TDM II, III/rar Vn, Il; **mícă** pron. negat. AFLR/rar Dj; **mimíca** pron. negat. TDM II/rar Vn; **nemíc** pron. negat. TDM I, III/rar Ag, Cl; **nemíca** pron. negat. TDM I/rar Tr; **nic** pron. negat. GD; AFLR/rar Tl, Cţ; **níca** pron. negat. AFLR/rar Tl; **nimícălea** pron. negat. AMD, Pl. 35; GM/rar Gr; **nimníc** pron. negat. AFLR/rar Ag.

NIMÍCĂLEA v. **nimíc 2°**.

NIMICĂRÍMURI s. f. pl. GM/rar Ag „nimicuri": Da, *nimicărímurí* d-astea mănâncă, dulciuri ce nu să există/787; cf. c â r c á l ă...

NIMICÁRIȚĂ s. f. AO, h. 630/rar Tr „rămăşiţă (floare, pleavă) din fân (adesea folosită pentru inhalaţii)"; cf. c o á d ă 8°...

NIMICEÁLĂ s. f. GM/rar Ag „slăbiciune, epuizare fizică (în urma unei boli)": A zăcut de friguri şase ani ş-a rămas aşa nimicită, din *nimicăla* aia i-a ieşit o bubuliţă-n cap ca lintea/768; cf. s l ă b i c i ú n e 4°.

NIMICÍT adj., f. *nimicítă* GM/rar Ag „slăbit, epuizat": Eu am rămas tot *nimicítă*. Sunt *nimicítă* c-o amarâtă de casă n-am ce să-i mai fac/768; cf. a m ă r â t 1°...

NIMÍCURĂ s. f. **1°** GM/rar Ot „om de nimic": Tu, o *nimícură*, să mă pândeşti?/761; cf. v ă g h i n á ş.

2° GO/rar Dj „personaj din basme care, în mod miraculos, poate lua diferite înfăţişări" [?]: Însă tata al băiatului ăsta era... era un fel dă, cum să spun, de *nimícură*, aşa să zic, s-a făcut într-un urs/933.

NIMICÚȚ pron. negat. GM/rar Ph dim. de la *nimíc*: Nemţii nu ne zălogea, nu ne lua *nimicúţ*/718.

NIMICUȚÍCA pron. negat. GM/rar Il dim. de la n i m i c u ţ: N-am zis *nimicuţíca*/858.

NIMIÉJI v. **namiáz 1°, 2°**.

NIMIÉZ v. **namiáz 1°–4°**.

NIMIEZÁRI s. m. pl. GM/rar Db „un fel de insecte care bâzâie la n i m i a z ă".

NIMIEZEÁLĂ s. f. GM/rar Gr „odihnă a vitelor la n i m i a z ă".

NIMIÉZI v. **namiáz 1°–3°**.

NIMIEZÍ vb. IV GM/rar Tr „a mânca la n i m i a z ă": *Nimiezăám* acolo la nimiază cu vitele/778; cf. a m i e z í...

NÍMINEA v. **nímini**.

NÍMINI pron. negat. AO, h. 383/Dj, prin Vl, Ot şi rar Gj, Tr; AMD, Pl. 35; TDM I, III/Ag; Db, Ot, Tr, prin Ph, Gr şi rar Vl, Vn, Bz, Br, Cl, Tl „nimeni": Nu era *nímini* p-afară, ploua dă cura păraile TDM I/675. Mie nu mi-a arătat *nimerí*... da am văzut şi eu la alţii AFLR/716. Nu ştia *níma* cum o duc şi ce fac AFLR/947. A lăsat-o aşa a *nimurúi* AFLR/716.

– var. **níma** pron. negat. AO, h. 53; 265; 383; TDO; AFLR/Gj, Mh şi prin Dj; AMD, Pl. 35/rar Ag; **níme** pron. negat. AO, h. 383/rar Vl; AFLR/rar Gr; **nímena** pron. negat. TDM III/rar Gr; **nímene** pron. negat. AMD/rar Br; **nímer** pron. negat. GM/rar Il; **nímera** pron. negat. AFLR/rar Tl; **nímere** pron. negat. GD/rar Cţ; **nímerea** pron. negat. AMD; GM; TDM II; GD; AFLR/Cl, Il, prin Bz, Tl, Cţ şi rar Ph, Vn, Gl, Br; **nímeri** pron. negat. AMD; GM; GD/Bz, Cl, Il, Cţ, prin Vn, Br şi rar Ph, Tl; **nimérlea** pron. negat. GD/rar Cţ; **níminea** pron. negat. AO/Dj şi rar Vl, Mh, Ot; AMD; TDM I, III; AFLR/prin Ag, Db, Ot,

Tr, Gr şi rar Vl, Ph, Vn, Bz, Cl, Il, Tl, Cţ; **nimíni** pron. negat. AMD/rar Ot; **nímirea** pron. negat. AMD; TDM II/rar Br, Tl; **nímiri** pron. negat. AMD/prin Tl şi rar Br; genit. *nimărúi* AFLR/rar Ag; GD/rar Tl; *nimurúi* AFLR/rar Ph.

NIMÍNI v. **nímini**.

NÍMIREA v. **nímini**.

NÍMIRI v. **nímini**.

NIMNÍC v. **nimíc 2°**.

NINGHÍN v. **nanghínă**.

NINSORÍCĂ s. f. GM/rar Il dim. de la *ninsoare*.

NÍNTEA v. **înainte 3°**.

NÍPĂL s. n. AMD, h. 687/rar Ot, Tr „ciocan, mare, de lemn; mai"; cf. m ă i ú c 1°.

– var. **níhpăl** s. n. AMD, h. 687/rar Tr; **nípăn** s. n./rar Tr.

NÍPĂN v. **nípăl**.

NIRLĂUÍ v. **mierlăí**.

NÍSCAI adj. nehot. TDM II/rar Db „oarece, ceva, nişte"; cf. n é s c a i v a...

– var. **néscai** adj. nehot. TDM III/rar Db.

NISÍLNIE s. f., pl. *nisílnii* GD/rar Cţ „ciubăr de formă specială, cu toarte şi băieri de atârnat pe spate, cu care se transportă strugurii culeşi şi se toarnă în lin"; cf. n â s ă l c ă 1°...

NISIPÁR s. m. GM/rar Db „căruţaş care transportă nisip".

NISIPÍ vb. IV refl. GD; AFLR/rar Tl, Cţ „a se astupa cu nisip": Da acuma *s-a năsîkít* ghiolurile, acuma nu mai sânt ghioluri... *s-a năsîkít* GD/878.

– var. **năsipí** vb. IV refl. AMD, h. 545; GD/rar Tl.

NISIPÓS adj. AO, h. 584/rar Dj, Ot [d. pământ] „afânat, fărâmicios ca nisipul"; cf. a r s...

– var. **năsipós** adj. AO, h. 584; TDO/prin Dj şi rar Vl, Mh, Ot.

NÍŞCAVAI v. **néscaiva**.

NITÁIMĂR (3 sil.) s. n. AMD, Pl. 170–171/rar Gr „ciocan special pentru nituri".

NITUITÓR s. n., pl. *nituitoáre* AO, Pl. 137/rar Mh „başchie"; cf. b a s c h í e 1°...

NIŢĂLÁŞ adv. TDM II; AFLR/rar Vn, Br dim. de la *niţel*: Am învăţat *niţăláş* nemţeşte TDM II/722; cf. n i ţ e l ú ş.

NIŢÉL adv./adj., pl. *niţéi*, f. *niţícă*, pl. *niţéle* AO, h. 384; TDO; AFLR/Dj, prin Gj, Mh, Ot şi rar Vl, Tr; AMD, h. 587; TDM I–III; AFLR/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Cţ, prin Vn şi rar Bz, Br, If, Tl „puţin, în cantitate mică": Punem făină de grâu şi o împielmăm cu *niţică* sare TDO/970. A ieşit luna *niţél* TDM II/724. Mai strângem pin grădină câte *niţél* burian AFLR/701. Dacă s-a făcut *niţél* sat, s-au mutat aici id./706. Are şi ea *niţică* meserioară id./713.

NIŢELÚŞ adv. AO, h. 384; TDO/rar Gj, Dj; TDM I, III/rar Ag, Il dim. de la n i ţ e l; „puţintel"; cf. n i ţ ă l á ş.

NIVELÍ vb. IV AO, h. 197; TDO/rar Gj, Mh; AMD, h. 80; 179; TDM III/rar Ph, Vn, Br, Tr, Cl „a nivela": [Face] aria unde-i loc bun, ia sapa şi *niveléşte* locu ăla bine, bine TDO/941; cf. î n n i v e l á...

– var. **anilivá** vb. I TDM II/rar Bz; **arinivá** vb. I AFLR/rar Gr; **nevelá** vb. I TDM II/rar Vn; **nevelí** vb. IV GD/rar Tl.

NIVELITOÁRE s. f. AMD, h. 701/rar Bz „drişcă mare"; cf. d r e p t á r 1°...

NIVIDÍ v. **năvădí 1°**.

NO interj. AFLR/rar Cţ „ei bine!".

NOÁPTE s. f. **1° de** ~ loc. adv. TDO/rar Dj; **de de** ~ loc. adv. GM/rar Il „din noapte, în timpul nopţii": La douăsprezece *dă noápte* GM/770.

2° var. **nóaptelea**, *de-n* ~ loc. adv. AFLR/rar Dj „de cu noapte, înainte de a se face ziuă".

NOÁPTELEA v. **noápte 2°**.

NOÁTEN v. **noátin 3°**.

NOÁTENĂ v. **noátină 2°**.

NOÁTIN s. m., pl. *noátini* **1°** AMD, h. 670/prin Tr şi rar Db, Ot „ied până la vârsta de doi ani"; cf. m i ó r 4°...

2° AMD, h. 671/rar Vl, Ot „berbec tânăr, de doi–trei ani"; cf. m i ó r 3°...

3° AMD, h. 268 MN; Pl. 123–124; GM/Ph, Vn, Bz, Br, Il, Tl, Cţ, prin Cl şi rar Db, Ot, Tr, If „mânz între un an şi trei ani".

– var. **noáten** s. m., pl. *noáteni* 3° AMD, h. 669; Pl. 123–124; TDM III/Ph, Vn, Bz, Br, Il, prin Cţ şi rar Gl, Cl, Tl.

NOÁTINĂ s. f., pl. *noátine* **1°** AMD, h. 670; Pl. 125/rar Db, Tr; *noátini*/rar Tr „iadă între un an şi doi ani"; cf. v ă t ú i e 5°.

2° AMD, Pl. 123–124; AFLR/prin Bz, Cl, Il, Tl, Cţ şi rar Ag, Db, Ph, Vn, Br, Ot; *noátini* AMD, Pl. 124/rar Tr, Tl „mânză între un an şi trei ani (înainte de prima fătare)".

3° AMD, Pl. 123–124/rar Ag „oaie bătrână (stearpă)"; cf. b a b á n ă.

4° AMD, Pl. 124/rar Cl „cal (indiferent de sex) slab şi bătrân; gloabă": Ce mai faci, mă, cu *nóatina* aia, că nu mai e bună dă nimic/864; cf. t a l á n 3°.

– var. 2° **noátenă** s. f., pl. *noátene* AMD, Pl. 123–124; TDM III/Vn, Bz, Br, prin Ph, Il, Cţ şi rar Db, Tl; *noáteni* AMD, Pl. 124/rar Cl.

NOCOVÁLĂ v. **nicoválă 1°**.

NOCOVÁLNĂ v. **nicoválă 1°**.

NOCOVÁNĂ v. **nicoválă 1°**.

NOD s. n., pl. *nóduri* **1°** AO, h. 439/rar Gj „rest din tulpina de porumb rămas în pământ după tăiatul cocenilor"; cf. c i o á t ă[1] 1°...

2° art. în expr. **a da nódul** AO, h. 612/rar Gj, Mh, Dj [d. cereale] „a înspica"; cf. g u ş á...

3° AO, h. 85/prin Dj şi rar Ot; ~ **în gât**/rar Gj, Dj; art. *nódul*, ~ **beregăţii** AO/rar Dj, Tr; AMD, h. 52/Tr, prin Ot şi rar Ag, Vn, If, Tl, Cţ; ~ **beregúşului** AMD/rar Cţ; ~ **beţivánului** GD/rar Cţ; ~ **de la Adám** AMD/rar Vn, Br; ~ **gârgălódului** AO/rar Mh; ~ **gârleánului** AO/rar Ot; ~ **grilé-jului**/rar Mh; ~ **lui Adám**/rar Vl, Gj „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

4° art. **nódul gâtului** AMD, h. 31/rar Db „omuşor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

5° art. **nódul genúchelui** AO, h. 120/rar Ot; ~ *genúchiului* AMD, h. 86/rar Il „rotula (genunchiului)"; cf. b í l ă...

6° AO, h. 124/prin Gj şi rar Vl, Dj, Tr; AMD, h. 90/Ag, Db, Bz, Cl, Il, prin Ph şi rar Vl, Tr, Gr, Cţ; *noáde* AMD/rar Ag, Ph; art. **nódul gléznei**/ ~ *de la glézná* AO/rar Vl; AMD/rar Vl, Ph, Vn, Ot; ~ **lábei**/rar Cţ; ~ **piciórului**/*la piciór* AO/prin Vl şi rar Gj, Mh, Dj, Ot, Tr; AMD/Ag, Cl, prin Vl, Db, Il şi rar Bz, Br, Ot, Gr „oul piciorului"; cf. c h í ş i ţ ă[2] 3°...

NODĂRÁR v. **nodurár 3°**.

NODÍŢ s. n., pl. *nodíţe* AO, h. 124/prin Mh „oul piciorului"; cf. c h í ş i ţ ă[2] 3°...

– var. **nodíţă** s. f., pl. *nodíţi* AO, h. 124/prin Mh.

NODÍŢĂ v. **nodíţ**.

NODORÁR v. **nodurár 2°**.

NODURÁR s. n., pl. *noduráre* **1°** AO, h. 738/rar Vl „beţişor cu ajutorul căruia se leagă firele rupte în natră"; cf. b ă t ă[1] 3°...

2° AMD/rar Bz „băţ de care se leagă la sulul dinainte (cu noduri) capătul urzelii când se începe ţesutul"; cf. g u r i t ó r 1°...

3° var. **nodărár** s. n., pl. *nodăráre* AMD, Pl. 121/rar Cţ „uruioc, piedin"; cf. c a d e n l á ţ...

– var. 2° **nodorár** s. n., pl. *nodoráre* AMD/rar Bz.

NODURÉLE s. n. pl. GM/rar Gr [în descântece] dim. de la *nod*.

NOGLÁISM v. **nogláizn 1°**.

NOGLÁIZĂN v. **nogláizn 2°**.

NOGLÁIZBĂR v. **nogláizn 2°**.

NOGLÁIZIN v. **nogláizn 2°**.

NOGLÁIZIR v. **nogláizn 2°**.

NOGLÁIZN (2 sil.) s. n., pl. *nogláizne* **1°** AMD/rar Tr „tipar pentru confecţionat capete de şuruburi".

2° var. **nogláizăn** s. n., pl. *nogláizăne* AMD, Pl. 178/rar Cţ „tipar de făcut caiete"; cf. c h é r n ă r 3°...

3° var. **rongáizuri** s. n. pl. AMD, h. 695/rar Tr „masă, banc de lucru"; cf. b á n c ă 1°...

– var. **lognáizni** (3 sil.) s. m., pl. *lognáizni* 1° AO, Pl. 140–141/rar Dj; **loicláizmă** s. f., pl. *loicláizme* 2° AO, Pl. 140–141/rar Dj; **longláizn** s. n., pl. *longláizne* 2° AMD, Pl. 178/rar Gr; **nóglaism**

s. n. 1° AO/rar Dj; **nogláizbăr** s. n., pl. *nogláizbăre* 2° AO/rar Dj; **nogláizin** s. n., pl. *nogláizine* 2°/rar Mh; **nogláizir** s. n. 2° AMD/rar Ot; **nogláizni** s. 2° AO/rar Ot; **nongláizir** s. n. 2° AMD/rar Ot; **nonglázni** s. 2° AO/rar Ot.

NOGLÁIZNI v. **nogláizn 2°**.

NÓHA v. **nohán**.

NOHÁN s. AMD, Pl. 86–88; GM/prin Br şi rar Vn, Tl, Cţ „soi de viţă-de-vie".

– var. **nóha** s. AMD, Pl. 86–88/rar Vn; **nohánă** s. f./rar Gl.

NÓHANĂ v. **nohán**.

NOIÁM v. **noián**.

NOIÁN s. n., pl. *noiánuri* AMD, h. 527/rar Ag, Db „troian de zăpadă"; cf. h á l ă[1] 2°...

– var. **noiám** s. n., pl. *noiámuri* AMD, h. 527/rar Ph.

NOIÉMBERE v. **noiémbrie**.

NOIÉMBRE v. **noiémbrie**.

NOIÉMBRIE (3 sil.) s. m. AMD, h. 513/Br, Tr, prin Ph, Ot şi rar Vl, Ag, Db, Vn, If, Gr, Il, Tl „numele lunii noiembrie"; cf. A n d r é i...

– var. **noiémbere** s. m. AO, Pl. 43/rar Gj, Mh; **noiémbre** s. m. AMD, h. 513; GM; TDM II, III/Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Vl, Gr şi rar Vn, Br; **noiémvere** s. m. AO/rar Gj, Mh; **noiémvíre** s. m./rar Mh; **noiémvre** s. m. AMD; GM/prin Ag, Tr şi rar Db, Ph, Vn, Br, Cl, Il, Tl; **noiémvrie** (4 sil.) s. m. AMD/rar Ph, Vn, Gl, Tr, If, Cţ; **noiémvrie** (3 sil.) s. m./rar Bz, Tl.

NOIÉMVERE v. **noiémbrie**.

NOIÉMVIRE v. **noiémbrie**.

NOIÉMVRE v. **noiémbrie**.

NOIÉMVRIE (4 sil.) v. **noiémbrie**.

NOIÉMVRIE (3 sil.) v. **noiémbrie**.

NÓIMĂ (2 sil.) s. f. GM/rar Br „termen ironic, uşor depreciativ, la adresa unei persoane; sărăcie": Ea, *nóima*, nu plângea deloc/741; cf. z n á m ă.

NOÍME, pe ~ loc. adv. AMD/rar Tr „pe stil nou".

NOÍŢĂ s. f., pl. *noiţe* AMD, h. 54/rar Ag „aluniţă (pe obraz)"; cf. a l u n é l...

NOJÍ vb. IV intranz. 1° AMD/rar Db [d. plante] „a creşte, a se dezvolta": Nu mai *nojéşte* porumbu dacă nu rupem puii/700.

2° GM/rar Ph „a prospera, a progresa". Atunci *să nojiáscă*, s-adauge când *o nojí* lemnele şi pietrele... şi când l-oi împinge eu cu mâna/707; cf. a j ú n g e 3°...

NOJÍCĂ v. **nojíţă 2°**.

NOJÍŢĂ s. f., pl. *nojíţe* 1° AO, h. 300/prin Gj, Mh; *nojíţi*/rar Mh „fiecare dintre găurile prin care se bagă aţa/cureaua la opinci"; cf. b e l c i ú g 3°...

2° pl. **nojíţi** AO, h. 299/rar Vl, Gj; AMD, h. 489/rar Db, Ph, Bz, Gr, Cţ „sfori cu care se leagă opincile de picioare"; cf. a g ă ţ ă t o á r e 3°...

3° AO, Pl. 122–123/rar Ot „baieră la găleată, oală etc."; cf. o b r á m e, p i é d i c ă 4°, t o á r t ă 1°, v â r z o b 9°.

– var. 2° **năjíţă** s. f., pl. *năjíţe* AMD, h. 489; AFLR/rar Vn, Il; **năjúţă** s. f., pl. *năjúţe* AMD/rar Tr, Cl; **nojícă** s. f., pl. *nojíci*/rar Ph, Br.

NOMĂŢ v. **nămăţ[1] 1°**.

NOMÉTE v. **nămăţ[1] 1°**.

NOMOÁRE v. **nămól 1°**.

NOMÓL v. **nămól 1°**.

NOMOLÍ vb. IV AFLR/rar Cţ „a se introduce viţa-de-vie, la plantare, în pământ galben şi baligă"; cf. m o c i r l í...

NOMOLÍT v. **nămolít 2°**.

NONGLÁIZIR v. **nogláizn 2°**.

NONGLÁIZNI v. **nogláizn 2°**.

NÓOR v. **nóur**.

NÓORE v. **nóur**.

NOOREÁLĂ v. **noureálă**.

NOPÁRCĂ v. **năpârcă 1°–4°**.

NOPTÁ vb. I intranz. AO, h. 277/rar Dj „a înnopta".

NOR v. **nóur**.

NÓRĂ s. f., pl. **nori** AO, Pl. 21/Gj, Mh, Dj, Ot, prin Vl şi rar Tr; AMD, h. 161 MN/Ag, prin Db, Ph, Gr şi rar Vl, Bz, Br, Ot, Tr, If, Cl, Il, Tl; *nóre* AO/Vl; AMD/prin Db şi rar Vl, Ph, Vn, Br, Tr „nurori".

– var. **nuróră** s. f. GM/rar Gr.

NOREÁLĂ v. **noureálă**.

NORÉLE s. f. pl. AMD, h. 315/rar Db „zorele".

NORÍU adj., f. *noríe* AMD, h. 498; GM/prin Gr şi rar Db „de culoarea norilor; albastru deschis"; cf. a l b á s t r i...

– var. **nouríu** adj., f. *nouríe* GM/rar Db.

NOROÁCE s. n. 1° pl. tantum GM/rar Vn „obiceiul de a pune, în seara de Bobotează sau de Anul Nou, foi de ceapă pentru a ghici starea vremii în cursul anului": *Norǫáĉili* în seara de Bobotează şi la Sfântu Vasile să face: zis la Anu Nou [...] foi de ceapă, joacă aşa şi pune lunili/727.

2° var. **năróc** s. n. TDO/rar Gj, Mh „destin favorabil; şansă": Da atâta am avut *nărócu* c-a fost sănătoşi [copiii]/905; cf. b á f t i n ă...

NOROCÍ vb. IV intranz. TDO; AFLR/rar Mh, Dj „a ura noroc": Şi încep *să noroĉéască* [la nuntă], să dea chiot, să ureze sănătate tinerilor TDO/983.

NORÓD v. **năród 1°**.

NOROZÍ v. **nărozí 1°**.

NOSÁLCĂ v. **năsâlcă 2°**.

NOSEMÁZĂ v. **nozemóză**.

NOSIMÓZĂ v. **nozemóză**.

NOST pron./adj. posesiv, pl. *noşti*, f. *noástă*, pl. *noáste* TDO;AFLR/Gj, prin Dj şi rar Mh, Ot; AFLR/rar Ag, Bz, Tl „nostru": Avem trei centruri în comuna *nǫástă* AFLR/681. Venea veri de-a *noşti*, doi sau trei id./878.

– var. **nóstu** pron./adj. posesiv, f. pl. *noáşte* AFLR/rar Gj, Mh.

NÓSTU v. **nost**.

NOTENÁŞ s. m., pl. *notenáşi* AMD, h. 268 MN; GM/rar Bz, Cl dim. de la n o a t i n 3°.

NOTINÍCĂ s. f. AO, h. 410/rar Mh; AMD, Pl. 122–123/rar Tr dim. de la *noatină* („mia fătată în primăvara respectivă").

NOTIÓR s. m., pl. *notióri* AO, h. 743/rar Dj, Tr dim. de la *noatin* („miel fătat în primăvara respectivă").

NOTREÁŢĂ v. **mătreáţă 2°**.

NOTRÉTE v. **nutréţ 2°**.

NOTRÉŢ v. **nutréţ 2°**.

NÓUĂ 1° adj. AFLR/rar Tl „nou": În seara de Anu *Nóuâ*, atunci se face, mama lu Dumnezeu! să face capră/883.

2° din ~ loc. adv. AFLR/rar Tl „din nou, iar"; cf. i á r a ş.

3° *nóua*, **de-a ~** GO/rar Dj „urare adresată celui care strănută".

NOULÍŢ adj., **nou ~** GM/rar Ph „foarte nou, nou-nouţ": Cosciugu noi l-am tăiat cu toporaşu-aşa că era *nou-noulíţ*/716.

NÓUR s. m., pl. *nóuri* AO, h. 312; AFLR/Gj, Mh şi rar Dj; AMD, h. 523 MN; GD; AFLR/rar Tl „nor".

– var. **năur** s. m., pl. *năuri* AMD, h. 523 MN/prin Tl; **năure** s. m., pl. *năuri*/rar Tl; **nóor** s. m., pl. *nóori* AO/prin Gj, Dj şi rar Vl; AMD/rar Tl; **nóore** s. m., pl. *nóori* AO/rar Gj, Dj; **nóure** s. m., pl. *nóuri* AO, h. 312/rar Gj, Dj; **nor** s. n., pl. *nóruri* AMD/rar Cl, Il.

NÓURE v. *nóur*.

NOUREÁLĂ s. f. GO/rar Vl „timp noros": N-o cosăşti [iarba] săptămâna asta [...] că mi să pare cam *noţoreálă*/901; cf. n o u r e á ţ ă.

– var. **nooreálă** s. f. AFLR/rar Vl; **noreálă** s. f. AMD, h. 523/rar Db.

NOUREÁŢĂ s. f. TDO/rar Gj „timp noros": Da nu să leagă via decât când este *noţoreáţă* şi în urma ploii/921; cf. n o u r e á l ă.

NOURÍU v. **noriu**.

NÓVĂ s. f. GO/prin Gj; GM/rar Vl, Ot „soi de viţă-de-vie nealtoită".

NOZÁC v. **mozác**.

NOZEMĂ v. **nozemóză**.

NOZEMÓZĂ s. f. AMD, Pl. 92/rar Ot, Tr „boală a albinelor, cel mai adesea provocată de îngrijirea defectuasă din timpul iernii; nosemoză".

– var. **neosém** s. AMD, Pl. 91–92/rar Tr; **nesămóză** s. f. AO, h. 693/rar Mh; **nesoméză** s. f. AO/rar Ot; **nosemáză** s. f.

AMD/rar Db; **nosimóză** s. f. AMD/rar Cț; **nozémă** s. f. AO/rar Dj; AMD/rar Ot, Tr, Cț; **simóză** s. f. AMD/rar Vn.

NÚCĂ s. f., pl. *nuci* **1°** GM/rar Tr „capsulă de bumbac": Când vata să cocea, crăpa *núca* așa și ișa vata-n sus. Înflorea bumbacu, făcea *núcile*-alea, făcea *núcile*/804; cf. g ă o á c e 6°...

2° var. **lúcă** s. f., pl. *luci* GM/rar Bz „fructul nucului".

NUCĂRÍE s. f. AO, h. 487/prin Gj, Dj și rar Vl, Ot; AMD, h. 371/rar Ag, Ph, Vn, Br, Tr, Gr, Il „nucet"; cf. l i z i é r ă 2°...

NUCEÁNCA s. f. art. GM/rar Gr „numele unui dans popular".

NUCITEÁN s. m., pl. *nuciténi* AMD/811 „locuitor din comuna Nucet".

NUCȘOÁRĂ s. f. AMD, Pl.86–88/rar Tr; ~ **álbă**/rar Tr „soi, varietate de viță-de-vie".

NUCȘOREÁN s. m., pl. *nucșoréni* AMD/674 „locuitor din comuna Nucșoara".

NUCULÍȚĂ s. f., pl. *nuculițe* GM/rar Br; *nuculíți* AMD, h. 415/rar Db dim. de la *nucă*.

NUIÁ s. f., pl. *nuiéle* AO, h. 736/Dj și rar Mh, Ot „vergea între firele de urzeală"; cf. b l ă n í ț ă 5°...

NUIELÁ vb. I tranz. AO, h. 194; GO/prin Mh și rar Gj „a bate nuiele la pereții casei de lemn (ca să se prindă tencuiala)"; cf. a r ă c í...

– var. **nuielí** vb. IV tranz. AO, h. 194/prin Mh; AMD, h. 177/rar Db.

NUIELÉT s. n., pl. *nuiléturi* AMD, h. 408, 411/rar Cț „zăvoi"; cf. c h í c i u...

NUIELÍ v. **nuielá**.

NÚLĂ[1] adj. f. AO, Pl. 34; GO/rar Gj [d. făină] „de calitate superioară".

NÚLĂ[2] s. f. GM/rar Ag „mașină de curățat coaja de pe bușteni": [Sora mea] doi ani de zile a fost pe mașină, acolo la Stâlpeni, la *núlă*-i spunea. Trăgea niște lemne așa la... mașină, le lua așa coaja aia de deasupra/688.

NÚMA, ~ că ce loc. adv. TDO/rar Vl „numai ce, abia ce": Când venise dumnealor, *núma că êe* plecase căruța/917.

NUMAIÎNDECÁT adv. GM/rar Db „numaidecât".

– var. **numandecât** adv. GD/rar Tl.

NUMANDECÁT v. **numaiîndecât**.

NÚMĂR v. **úmăr 5°**.

NUMĂRÁ vb. I refl. AO, Pl. 141/rar Mh; AMD, h. 155; 197; 204; 322/rar Ag „a se numi; a se considera": Aia *să númără* tăietoare de ghivent AO/948. Oamenii care vin din partea miresii *să númără* pocânzeii AMD, h. 155/766. Ambar *să númără* un vas dă păstrez în el AMD, h. 322/766; cf. n u m í 2°.

NUMĂRĂTĂȚII s. f. pl. AFLR/rar Mh „numerotării".

NUMĂRĂTOÁREA s. f. art., ~ **óuălor** AFLR/rar Gr „numele unei sărbători (Rusalii?), când se numără ouăle, a cărei nerespectare este pedepsită cu ologeală": [De Rusalii] să țină sărbătoarea care se numără ouăle, *numărătoárea óuălor*/835.

NUMÍ vb. IV tranz. și refl. pas. **1°** TDO; AFLR/rar Gj; GM/rar Bz „a (se) fixa, a (se) stabili un termen, un lucru": Mi-*a numit* unchiașu un stup din ăsta de patru scânduri GM/731. Le măsoară [oile] în ziua în care *să numéște* de oamenii care sunt TDO/935. Strâng pomi sălbatici, cireși, meri, peri [...] și-i plantez în locul numít, unde-l am eu AFLR/939; cf. h o t ă r í 3°...

2° var. **lumí** vb. IV tranz. și refl. AMD, Pl. 101–102; 110–111; GM; TDM I/rar Tr, Gr „a se numi": Cânepă dă toamnă *să lumésțe* aia AMD, Pl. 101–102/788; cf. n u m ă r á 1°.

NUMÍRE s. f. AMD/rar Vl „nume, denumire": N-aș putea ști dă unde are *numírea* [satul]/756; cf. l ú m e.

NUMÍT adj., pl. *numíți* TDM III/rar Gr; AFLR/rar Tl „renumit, vestit": Era doi–trei băieți care era *numíți*/825; cf. v e s t i t ó r.

NUMÓL v. **námol 1°**.

NUN s. m., pl. *nuni* **1° ~ máre** AMD, h. 148/Ag, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Il, Cț, prin Db, Gr, Cl și rar Ph, Gl, Tl „naș în ziua nunții"; cf. n ă n á ș...

2° AMD, h. 150 MN/rar Ag; ~ **máre**/rar Ag „nașul în raport cu părinții copilului botezat; cumătru"; cf. c ú m ă t r u...

3° AO, Pl. 21/rar Dj „mire"; cf. g í n e r e 1°...

– var. **1° núne** s. m., pl. *nuni*, ~ *máre* AO, Pl. 19/rar Ot; pl. *núne mari*/rar Ot.

NÚNĂ s. f. **1°** pl. **nuni** AMD, h. 148 MN/prin Ag, Br, Gr și rar Db, Vn, Bz, Ot, Cl; ~ **máre** AO, Pl. 19/rar Ot; AMD/Bz, Br, Il, Cț, prin Ag, Vn, Ot, Tr, Cl și rar Db, Ph, Gl, Gr, Tl „nașă în ziua cununiei"; cf. n ă n á ș ă...

2° pl. *nuni* AMD, h. 150 MN; 151 MN/rar Ag „nașa în raport cu părinții copilului botezat"; cf. c ú m ă t r ă...

3° ~ mícă AMD, h. 148 MN/rar Gr „fiica nunilor".

4° pl. *núne* AO, Pl. 21/rar Dj „mireasă": Înainte îi zicea *núnă* [miresei]/974; cf. î m p ă r ă t e á s ă...

5° art. *núna* GO/rar Dj „hora care se joacă la nuntă după cununie; nunească": [Mirii] să cununau, veneau acasă, făceau *núna*, jucau *núna*/988; cf. c o n c i 1°...

NÚNE v. **nun 1°**.

NUNEÁUA s. f. art. GM/rar Il „dansul nunească"; cf. c o n c i 1°...

NUNÍȚĂ s. f. AMD, h. 148/rar Db dim. de la *nună*.

NUNTÁRI s. m. pl. GM/rar Br „rude ale mirilor care pregătesc nunta": Punea cine face nunta, știi, punea, vorbea ei acolo, părinții o punea a doua săptămână, a treia săptămână... a vorbit ei, s-a-nțeles, acolo, s-a-nțeles cu *nuntári*/749; cf. n u n t á ș i 2°.

NUNTÁȘI s. m. pl. **1°** AMD, h. 155/rar Bz „participanți la ceremonialul nunții, dar nu și la masă": *Nuntáși* să spune ziua și meseni noaptea, când dă darurile/747.

2° AFLR/rar Ot „persoane (rude ale mirilor) care pregătesc nunta": Prima dată, de grijă au *nuntáșii*, cum s-ar spune, să taie porc, să taie păsări, să facă cozonac, să facă pâine/934; cf. n u n t á r i.

3° AMD; GM/rar Vn, Cl „călăreți din alaiul nunții": *Nuntáșii* merg călări, prezintă nunta și zic colăcirea și iertăciunile AMD/728; cf. c ă l ă r á ș 3°...

NÚNTĂ s. f. **1°** pl. **núnte** AO, Pl. 20/prin Vl și rar Ot; AMD, h. 155 MN; AFLR/Ag, Ph, Bz, Br, Tr, Cl și prin Vn, Gr, Il, Cț „nunți": Așa să făcea *núntili* nainte AFLR/699.

2° GM/prin Tr și rar Cl „horă, petrecere între tineri, distracție": Când este muzică, să strânge fete, băieți, cine vrea să duce la *núntă*, c-așa-i spunem. Ne ducem la *núntă* și jucăm/780.

3° AFLR/rar Cț „(perioadă de) împerechere a lupilor, câinilor": [Lupii] au și ei *núnta* lor, cum să zice, s-adună, lupu, lupoaica, ca să... cățeleze și ei... cum să zice țărănește/899; cf. c ă ț e l ă r í e...

NUNTĂȘÍTĂ adj. f., pl. *nuntășite* AO, h. 175/rar Mh „care participă la nuntă".

NUNTEÁN s. m., pl. *nunténi* AO, h. 175/rar Tr „participant în alaiul unei nunți; nuntaș"; cf. m u s a f í r...

NUNÚȚ s. m., pl. *nunúți* GM/rar Ag „ciucure"; cf. c i ó c o t 2°...

NURÓRĂ v. **nóră**.

NUT s. AMD, Pl. 172/rar Ph „grădinar"; cf. c e a p r á z 1°...

NUTRÉTE v. **nutrét 2°**.

NUTRÉȚ s. n. **1° de ~** AMD, Pl. 148/rar Ot [d. brânză] „făcută din lapte muls în perioada stabulației".

2° var. **notrét** s. n., pl. *notréțuri* AO, Pl. 74; TDO/rar Gj, Dj; AMD, h. 328 MN; 613; TDM II, III/rar Vl, Ph, Bz, Ot, Tr, Il, Cț; *notréțe* TDM III/rar Il „plante recoltate pentru hrana animalelor; furaj"; cf. f â n 2°...

– var. 2° **nătrét** s. n. GD; AFLR/prin Tl; **notréte** s. n. AFLR/rar Mh; **nutréte** s. n./rar Mh.

O

OÁGĂNĂ adj. f., pl. *oágăne* GM/rar Tr [d. încăperi] „goală, eliberată de lucruri": Era hoți înainte, spărgea și lua tot. Lăsa casa *u̯ágănă*/796.

OÁGĂR s. m., pl. *oágări* 1° GM/rar Gr „voinic, vlăjgan"; cf. j í d o v 2°...

2° GM/rar Ag „om necivilizat, înapoiat": Totuși s-a mai civilizat acu. Păi era într-un timp niște *o̯ágări* de-i zvârleai în lună, niște *o̯ágări*... îi trimiteai dracului în lună/674; cf. g h i o r l á n 5°.

OÁICHEȘ (2 sil.) adj., pl. *oáicheși*, f. *oáicheșă*, pl. *oáicheșe* 1° AO, h. 9, 10/Gj, prin Mh, Dj și rar Vl; AMD, h. 7, 8/prin Db, Gr și Vl, Ag, Ot, Tr „brunet"; cf. a r á p 1°...

2° f. AFLR/rar Db [d. oi] „cu cearcăne de culoare închisă în jurul ochilor"; cf. b a l a o á c h e ș ă...

– var. 1° **oáichiș** (2 sil.) adj., pl. *oáichiși*, f. *oáichișă*, pl. *oáichișe* AO, h. 9, 10/rar Vl; AMD, h. 7, 8/rar Gl, Bz, Cl, Il.

OÁICHIȘ v. **oáicheș 1°**.

OÁJDE s. f. GO/rar Mh „urzeală pusă pe război": O spălăm frumos [lâna], urzim sau batem altă *o̯ájde* cu ea/949; cf. a r g e á 3°...

OÁLĂ s. f., pl. *oále* 1° AMD, h. 191/rar Gr, Ct „olan folosit la acoperișuri"; cf. c a p á c 8°...

2° AO, h. 219/rar Mh „tub, din argilă arsă, la puț".

3° var. **ol** s. n. GM/rar Br „ceaun (de mămăligă)"; cf. c ă l d á r e 1°...

4° pl., în expr. **a púne oále** AFLR/rar Db, Gr „a practica un obicei, în seara de Anul Nou, pentru aflarea ursitei"; cf. c ă c i ú l ă 8°...

5° art., în expr. **a spárge oála** GM/rar Bz [în jocurile de copii] „a nu se ghici cine este ascuns într-un anumit loc": Dacă *spárge u̯ála*, de zice că-i Nicu sau altu și este altcineva, atunci mai stă o dată/750.

6° art. **pe spártelea oála** loc. adv. GM/rar Bz „mod de a se juca de-a v-ați ascunselea, conform căruia dacă, cel care vede un partener și nu-l recunoaște, mai mijește o dată".

7° în expr. **a umblá din oálă-n poálă** GD/rar Ct „a umbla de colo colo fără rost, fără folos"; cf. b o j b â c â í...

OÁLEU v. **áuleu**.

OÁLIU v. **áuleu**.

OAMENÍME s. f. colect. GM/rar Gr „mulțime de oameni, omenire": Când s-a ivit ai noștrii atuncea [...] s-a iscat... țărănimea asta, *u̯aminimea* asta a noastră/827; cf. o m e n í e.

OAR v. **oáre[2] 2°, 3°**.

OÁRĂ s. f., pl. *oáre* 1° AFLR/rar Mh „animal domestic".

2° colect. AO, h. 426; TDO; AFLR/Mh și prin Dj; AMD, h. 296/rar Ot, Tr „păsări de curte": Am dat la *o̯ără*, am muls oile AO/957; cf. g u j ă l í e...

3° var. **hoáră** s. f., pl. *hoáre* GM/rar Tr „insectă, gânganie": [Soțul] era pă front plin dă *hoáre*, dă păduchi/780; cf. b â z d â g á n i e 1°...

– var. 2° **hoără** s. f., pl. *hoáre* AO, h. 426; TDO/Mh, Dj și rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 296/rar Ot.

OÁRCE adj. nehot. GM/rar Ph „orice": *o̯árce* sărbătorică să ținea-nainte/715.

OÁRDE s. f., pl. *orzi* AO, Pl. 87/prin Mh „urzeală pusă pe război"; cf. a r g e á 3°...

OÁRE[1] s. f. GM; TDM I; AFLR/prin Tr, Gr, Il și rar Ag, Db, Bz, Br, Cl „dată, oară": Lăstarii ăia îi curăță omu și-i folosește a doua *o̯áre* GM/684.

OÁRE[2] v. **ori 1°–3°**.

OARECÂȚIVÁ pron./adj. nehot. AFLR/rar Db „câțiva, vreo câțiva": Am mai muncit la avuția noastră *o̯arecîț̯ivá* ani/700.

OÁRJDE s. f. AO, Pl. 87/rar Mh „urzeală pusă pe război"; cf. a r g e á 3°...

OÁRZĂN adj., f. *oárzănă*, pl. *oárzăne* 1° GO/rar Mh „de culoare închisă": Sânt două calități [de făină]: și mai așa mai *u̯árzănă*, cum să spun, mai neagră, și mai albă/965.

2° var. **oárzân** adj., f. *oárzână* AO, h. 9/rar Mh „cu pielea de culoare închisă; brunet": *o̯árd̯în* la față/946; cf. a r á p 1°...

3° AO, h. 477/rar Gj, Mh [d. mere] „care se coace devreme, la coptul orzului; văratic"; cf. o r z á t i c 1°, o r z ă r é s c 1°, o r z é s c, u r z ă r é s e.

OÁRZÂN v. **oárzăn 2°**.

OÁSPĂT v. **oáspeț 2°**.

OÁSPĂȚ v. **oáspeț 2°**.

OÁSPEȚ s. m., pl. *oáspeți* 1° AO, h. 175/rar Ot; AMD, h. 155/rar Tr „nuntaș"; cf. m u s a f í r...

2° var. **oáspăt** s. m., pl. *oáspeți* AMD/rar Gr „musafir": Sfânta Vineri i-a spus că are o cățea rea și, dacă nu o fi *o̯áspăț* bun, va mușca-o câinele GO/946; cf. g o s t...

– var. 2° **oáspăț** s. m., pl. *oáspeți* GO/rar Mh.

OÁȘCĂ s. f., pl. *oáște* AMD, h. 3/rar Ot „craniu"; cf. c a p á c 4°...

OBÁDĂ s. f., pl. *obézi* 1° AO, h. 219/rar Vl, Dj „bucată de lemn, bârnă folosită la căptușirea pereților unei fântâni"; cf. c o n t r a f í s ă 3°.

2° GO/rar Mh „bucată de lemn (sau bloc de ciment) cu care se împănează inelele de ciment (ori de lemn) folosite la zidirea pereților unei fântâni".

3° var. **obeádă** s. f., pl. *obézi* AMD, h. 244 MN/Bz, Br, Ot, Il, prin Vn, Cl și rar Ag, Ph, Tr, Tl, Ct „fiecare dintre bucățile de lemn încovoiat, care formează colacul roții de car"; cf. c i o l á n 2°...

4° AMD, Pl. 164/rar Ph, Bz „fiecare dintre lemnele încovoiate care formează colacul ce ține strâns piatra zăcătoare la moară"; cf. p i ó n 2°, p o d v á l[1] 3°, p o p í c 4°.

5° AMD, Pl. 167/rar Bz „fiecare dintre lemnele încovoiate ce formează scobitura în care sunt așezate pietrele morii".

6° var. **obeádă** s. f. AO, Pl. 127/rar Vl; AMD, Pl. 163/rar Ph „fiecare dintre bucățile de lemn încovoiat care îmbracă roata morii"; cf. c á r j ă 5°...

7° AO, Pl. 130/rar Ot „fiecare dintre cele două scânduri în care sunt fixate capetele de sus și de jos ale șiștorilor de la roata morii"; cf. m a r t á c 10°...

8° GO/rar Gj „fiecare dintre blocurile de ciment care formează temelia casei".

9° AO, h. 262/prin Mh și rar Gj „veșcă la sită"; cf. c a s n á c...

10° AO, h. 282/rar Mh „bor la pălărie"; cf. á r i p ă 7°...

11° AMD, Pl. 132–133/rar Tr „semn de recunoaștere în urechile oilor, constând dintr-o tăietură în formă de semilună"; cf. c i u m p á v 2°...

12° pl., în expr. **a o luá în obézi** AMD/rar Gr „a o lua raznă"; cf. r á z n ă 3°.

OBÁN s. n., pl. *obáne* AMD, h. 537/rar Ct „izvor"; cf. b a r á c ă 1°.

ÓBĂD v. **obód 1°**.

OBĂDÁT adj., f. *obădátă* 1° AO, h. 143, 144/rar Vl „cu picioarele deformate, infirm (din naștere)": *Obădát* la picioare, îi ca obezile la picioare/908; cf. c o t o n ó g 1°...

2° AFLR/rar Vl [d. car] „cu obezile fixate": După ce i-a bătut spița [la roți] vine *obădát*/919.

3° AO, Pl. 122/rar Dj [d. urechile oilor] „însemnată în formă de o b a d ă".

4° GM/rar Il [iron.] „impotent".

OBĂDÓI s. n., pl. *obădoáie* AMD, h. 251; 667/rar Ag „cruce la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

OBÂRCĂÍ v. **orbâcăí**.

OBÂRȘEÁN s. m., pl. *obârșéni* AO/936 „locuitor din comuna Obârșia".

OBÂRȘÍ vb. IV tranz. GO/rar Gj „a termina"; cf. a c h i t á 1°...

OBEÁDĂ v. **obádă 3°, 6°**.

OBEDÁR s. n., pl. *obedáre* AMD, h. 689/rar Bz „unealtă cu care rotarul însemnează obezile"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

OBÉJDIE s. f., pl. *obéjdii* GM/rar Gr, Cl „obidă, necaz"; cf. b a i[1]...

OBERLÁC v. **oberlíc**.

OBERLÍC s. n. și m., pl. *oberlícuri* AMD, h. 185/rar Br; *oberlíci*/rar Tl „ochi de geam"; cf. c e r c e v e á 4°...

– var. **berlíc** s. n., pl. *berlícuri* AMD, h. 185/rar Br; **oberlác** s. n./rar Tl; **oberlíft** s. n., pl. *oberlífturi*/rar Ct.

OBERLÍFT v. **oberlíc**.

OBIÁ v. **obiéli**.

OBICÉU v. **obicíu**.

OBICÍI v. **obicíu**.

OBICÍU s. n., pl. *obicíuri* GM; TDM II/rar Ph, Bz, Br, If, Gr, Il „obicei, deprindere"; cf. a p u c ă t ú r ă 3°...

– var. **obicéu** s. n, pl. *obicéuri* GM; TDM II/rar Bz, Cl; *obiceáuă* GM/rar Br; **obicíi** s. n., pl. *obicíuri* GM; AFLR/rar Gr, Cl; **ubicéi** s. n. AFLR/rar Gr.

OBIÉLI s. f. pl. AO, h. 297/prin Dj și rar Gj; AMD, h. 488 MN/Tl, prin Ct și rar Db, Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Cl, Il; *obiále* AMD/rar Tr „obiele".

– var **obiá** s. f., pl. *obiéle* AO, h. 297/prin Dj și rar Ot; AMD, h. 488 MN/rar Ph, Ot, Tr, Gr, Il.

OBIJNÍ v. **obișnuí**.

OBIJNUÍNȚĂ v. **obișnuínță**.

OBILEȘTEÁN s. m., pl. *obileșténi* AMD/727 „locuitor din satul Obileşti".

OBIȘNUÍ vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se obíșnuie* AFLR/rar Ag „a se obișnui": Dară mai demult erea... ș-acu chiară sânt, *obíjnim* uleie de lemn TDO/937; cf. d r e s á.

– var. **bijnuí** vb. IV refl. GM/rar Ph; **obijní** vb. IV tranz. TDO/rar Gj; **obijnuí** vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se obíjnuie* TDO; AFLR/rar Gj.

OBIȘNUÍNȚĂ, de ~ loc. adv. GM; TDM I/rar Ph, Vn, Ot „de obicei": Cam *dă obișnuínță* la trei săptămâni după ce să seamănă [plivim] TDM/702.

– var. **obijnuínță**, *de ~* loc. adv. TDO/rar Mh.

OBIȘTE s. f., pl. *óbiști* AO, h. 500/rar Mh „clacă"; cf. c l á c ă 1°...

OBLEÁGĂ s. f., pl. *oblégi* **1°** AO, h. 585/prin Mh și rar Dj „teren lăsat câțiva ani necultivat (pentru refacere)"; cf. l i v á d i e 4°...

2° AO, h. 587/prin Mh „teren în care se intră cu plugul pentru prima dată; țelină"; cf. l i v á d i e 5°...

3° AO, h. 515/rar Mh „teren defrișat (pentru arătură)"; cf. c u r ă ț ă t ú r ă 1°...

OBLEÁN v. **opleán 3°**.

OBLEGÍ vb. IV refl. AO, h. 588/rar Mh [d. terenul lăsat necultivat] „a se înțeleni"; cf. î n i e r b á 1°...

OBLÉT s. m. GD/rar Ct „obleț"; cf. a r v á t[1]...

– var. **bobléte** s. m. GM/rar Cl; **orbéte** s. m., pl. *orbéți* AFLR/rar Bz.

OBLICÍT adj., pl. *oblicíți*, f. *oblicítă* GM/rar Vn „oprit (de a lucra în zile de sărbătoare)": [Accidentele] se-ntâmplă în sărbătorile când ești *oblicítă*, trebuie să se-ntâmple ceva pentru sărbătorile-astea care sântem *oblicíți*/pentru ele/724; cf. i n t e r z í s...

OBLIGĂȚII s. f. pl. AO, Pl. 53/rar Dj „obligații"; cf. d ă t o r í e...

OBLÓN s. n., pl. *obloáne* **1°** AO, Pl. 126/rar Mh; AMD, h. 465/rar Vl „stăvilar la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

2° AO, Pl. 127/rar Mh „fiecare dintre părțile laterale ale ulucului de la moară"; cf. á r i p ă 4°...

3° GO/rar Gj „fiecare dintre scândurile care închid coșul căruței în față și în spate"; cf. f r u n t á r 3°...

4° AO, h. 652/rar Dj „scândură prin care se separă codârla de restul căruței".

5° AMD, h. 148/rar Ag, Ot „loitră"; cf. c a n á t 1°...

6° AO, Pl. 30; GO/rar Mh „fund de lemn": Dupe-aia o tornăm [mămăliga] pe un... un *oblón* așa...este rotund așa, rotund c-o coadă așa/965; cf. b l á n ă 2°...

ÓBLU 1° adj. AFLR/rar Ag „sărac lipit, foarte sărac": Eu l-am luat *óblu* cu patru copii, fără nimic/679; cf. r a s 4°.

2° cu val. subst. n., pl. *óbluri* AMD, h. 575; 700/rar Vl; *oáble* AO, h. 576/rar Vl „rindea"; cf. b r o á s c ă 8°...

OBÓD s. n., pl. *oboáde* **1°** AO, h. 390/rar Dj; AMD, h. 251/rar Br; *obóduri* AO/rar Dj; AMD/rar Db „cruce la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

2° AO, h. 657/rar Dj; *obóduri*/rar Dj „pisc la sanie"; cf. a l c á 7°...

3° AO, h. 262/Mh, Dj și rar Gj; *obóduri*/rar Dj „veșcă la sită"; cf. c a s n á c...

4° AO, h. 261/rar Dj „sită cu găuri mari, ciur pentru cernut semințele de cereale"; cf. c i u r 1°...

5° AO, Pl. 131/rar Mh, Dj „cerc din coajă de copac pus împrejurul pietrelor de moară"; cf. c o r l á t ă 9°...

6° AO, Pl. 131/rar Dj „adâncitura, scobitura în care sunt așezate pietrele morii"; cf. o c ó l 2°, p a t 20°, p o d v á l[1] 4°, s â n 4°, t ó b ă 4°, v ă g á ș 5°, v ă ș c ă l í e 2°.

7° AO, Pl. 129/rar Mh „cadrul format din cele patru lemne scobite în care este fixată piatra zăcătoare la moară"; cf. c o r l á t ă 8°...

8° AO, Pl. 127/rar Vl, Dj „cercul (format din obezi) care, pus în exteriorul pietrei de la moară, adună apa în cupe"; cf. c â r j ă 5°...

9° TDO; AFLR/prin Mh și rar Gj „vas mare dintr-un trunchi de copac scobit, în care se opăresc rufele (sau torturile de cânepă)": [Fuiorul] îl faci motcă, îl fierbi în *obód* să se albească AFLR/937. [Rufele] le muiem și pe urmă venim și le chitim [...] în *Uobód*; din lemn de fag sau de brad [...] este așa cât o buturugă de mare AFLR/941; cf. p â r l ă u 1°.

10° GO/rar Mh „calotă la pălărie".

11° AO, Pl. 131/rar Dj „bucată de pânză, cusută sub formă de tub și pusă în mijlocul pietrei alergătoare, prin care trec boabele spre piatra zăcătoare la măcinat".

– var. **1° hóbot** s. n., pl. *hóboturi* AMD, h. 151/rar Vl, Vn; **hópot** s. n./rar Ag; **óbăd** s. n., pl. *óbăde*/rar Vn; **óbod** s. n., pl. *óbode*/prin Vn și rar Br; **obót** s. n., pl. *obóturi*/Db, Cl, Il, prin Ph, Br, If și rar Gr; *oboáte*/rar Db, Ph; **óbud** s. n./rar Vn.

ÓBOD v. **obód 1°**.

OBÓR s. n., pl. *oboáre* **1°** AO, h. 198; GO; TDO/Gj, Dj, prin Vl, Mh, Ot și rar Tr; AMD, h. 180; GM; TDM II; GD/Br, Il, prin Db, Tr, Cl, Tl și rar Vl, Ph, Vn, Bz, Gr, Ct „curte (mai ales partea din spate unde stau vitele)": Mireasa da cu apă din găleată și umbla să ude ginerele în *obór* GO/905. La noi *obór* să zâce, nu curte GM/728; cf. á r i e 1°...

2° AO, h. 213/rar Mh; AMD, h. 674; GM/rar Ot, Cl, Ct „gard care împrejmuiește curtea, grădina, țarcul etc.": [Lupul] a luat berbecu și-a sărit cu el peste *obór* afară GM/862; cf. g ă r d á l n i ț ă...

3° AO, h. 199/prin Gj, Mh și rar Vl; AMD, h. 180/rar Vn „teren bătătorit în fața casei; bătătură"; cf. f á ț ă 1°.

4° AO, Pl. 74; AFLR/prin Gj și rar Mh „loc pe lângă casă pentru cultivat zarzavaturi (sau cânepă)"; cf. g r ă d í n ă 5°...

5° AMD, Pl. 89–90/rar Bz „partea din spatele curții unde se țin stupii; prisacă"; cf. a l b i n á r i ț ă...

6° AO, h. 776/prin Dj și rar Mh, Ot; AMD, Pl. 139–140/prin Bz, Ot, Cl, Ct și

rar Ph, Vn, Il, Tl „loc, în faţa târlei, unde se odihnesc oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

7° AO, h. 253/rar Db, Ot „staul pentru oi"; cf. a r c á c i 1°...

8° TDO/rar Dj „gard pe cursul unei ape pentru a opri peştii"; cf. î n c h i s o á r e 4°...

9° GD/rar Tl „despărţitură, spaţiu la unele unelte de pescuit, în care intră peştele"; cf. b u r d ú f 5°...

10° AFLR/rar Cţ „târg de vite"; cf. p a z á r.

11° AMD, Pl. 89–90; GM/rar Db, Bz, Tr, Il; ~ **de gloábă** GO/rar Dj; AFLR/rar Cl „ţarc, ocol al autorităţii comunale, unde se închid vitele găsite la păşune în locuri interzise şi de unde sunt eliberate doar în schimbul unei amenzi": [Pădurarul] a vrut să-i ia [pe copii] cu oile la *obóru de gloábă* GO/972.

12° AO, h. 219/rar Tr „căptuşeală din nuiele împletite (sau din bârne) la pereţii fântânii"; cf. c o r l á t ă 5°...

OBORÁŞ s. n., pl. *oboráşe* AO, h. 777/ prin Ot şi rar Dj; AMD, h. 280; Pl. 140; GM/prin Il şi rar Ag, Ph, Vn, Tr, Cl; GD/ rar Cţ dim. de la *obor* („ţarc, ocol pentru vite"): Iarna aveam saiaua lor dă oi, *oboráşu* lor acolo GM/836. Fieştecare avea *oboráş* în faţa casei GD/898; cf. o b o r é l.

OBORÉL s. n., pl. *oboréle* AO, h. 777/ rar Gj; AFLR/rar Ag dim. de la *obor* („ţarc, ocol pentru vite, oi"); cf. o b o r á ş.

OBÓT v. **obód 1°**.

OBRÁME s. f., pl. *obrắme* AO, Pl. 122–123; GO/rar Mh, Ot; *obrắmi* AO/rar Mh „baieră"; cf. n o j í ţ ă 3°...

– var. **obrámie** s. f., pl. *obrắmii* AO, Pl. 122– 123; GO/rar Mh.

OBRÁMIE v. **obráme**.

OBRÁŢ v. **obráţie 1°**.

OBRÁŢIE s. f., pl. *obrắţii* **1°** AMD, h. 601/rar Db „clin de teren rămas nearat între două brazde (sau la capătul ogorului)"; cf. a m n á r 9°...

2° AMD, h. 339 MN/rar Ph „grădină de zarzavat"; cf. g r ă d í n ă 5°...

3° AMD, h. 180/rar Ph „curte (împreună cu terenul de sub casă)".

– var. 1° **obráţ** s. n., pl. *obráţe* AO, h. 595/prin Gj şi rar Vl.

OBRÁZ 1° s. m., pl. *obrázi* AO, Pl. 2/ rar Gj, Ot „faţă, chip"; cf. o c h i 3°.

2° s. m., pl. *obrázi* AO, h. 46/rar Gj, Mh, Dj „fiecare dintre cele două părţi laterale ale feţei".

3° s. n., pl. *obráze* AO, h. 298/rar Tr „partea superioară, de deasupra piciorului la opincă".

4° s. n., pl. art. *obrázele*, ~ *sítei* GO/rar Mh „veşcă la sită"; cf. c a s n á c...

OBRENTÍ vb. IV intranz. AMD/rar Cţ [d. răni, bube] „a se inflama, a se obrinti"; cf. î n g â m f á 2°...

ÓBŞTIE (3 sil.) s. f., pl. *óbştii* AMD, h. 326/rar Ph „terenul, moşia care aparţine unei localităţi"; cf. h ó l d ă 2°...

ÓBUD v. **obód 1°**.

OBUZÉR s. m., pl. *obuzéri* AO, h. 361/ rar Dj „tunar".

OCÁLĂ v. **ócă**.

ÓCĂ s. f. GM/rar Br „oca": Îi dă o pâine, o *ócă* de vin/746.

– var. **ocálă** s. f., pl. *ocále* AFLR/rar Mh.

OCĂLÍ v. **ocolí**.

OCÂRCÍ vb. IV tranz. TDO/rar Gj „a cârmi": N-am mai putut să-i mai *ocîrcésc* la stânga . Vacile n-au putut să cârmească caru/943; cf. h a r t í.

OCENÍC v. **uciníc**.

OCHEÁN 1° s. n., pl. *ocheáne* GM/rar Db „adâncitură săpată de apa unui râu, după ce a trecut de un obstacol": La apă... vine unde e câte o buturugă sau câte un lemn aşa, lemnu e oprit aici sau buturuga; apa, după ce trece, sapă la vale de el, face groapă şi aşa-i zicem *Ḫoḱán*/811.

2° s. n., pl. *ocheáne* AMD, h. 543/rar Ag, Ot, „baltă"; cf. b á l t ă 1°...

3° s. n., în expr. **a se fáce** ~ AO/rar Tr [d. vreme, cer] „a se lumina, a se înseninа, a căpăta luminozitate perfectă": Munţii Balcani să văd numa când *să fáce Ḫoḱán*, când plouă două-trei zile/996; cf. a l b i n á...

4° s. m., pl. *ochéni* AMD, h. 20 MN/ rar Tr „ochelari": Cutare a pus *Ḫoḱéni*, nu mai vede, [spun] mai mult babele/779; cf. f e r é s t r i 2°...

5° var. **oicheán** (2 sil.) s. n., pl. *oichéne* AO, h. 331/rar Mh „ocean".

OCHÉC s. n. GM/rar Ag „gemuleţ între camere (la casele ţărăneşti)".

OCHELBÓS adj., pl. *ochelbóşi*, f. *ochelboásă*, pl. *ochelboáse* AMD, h. 14, 15/rar Tr „saşiu"; cf. a m e s t e c á ţ i 1°...

OCHENÁT adj., f. *ochenátă*, pl. *ochenáte* **1°** AO, h. 50/rar Mh [d. oameni] „cu pistrui, pistruiat"; cf. a b r á ş 1°...

2° AO, h. 756; 805/rar Vl, Mh, Dj; AMD, Pl. 154/rar Ag, Vn, Bz, Br, Tr, Cl, Gr, Il, Tl, Cţ [d. oi] „oacheşă"; cf. b a l a o á c h e ş ă...

3° AO, h. 756/rar Dj [d. oi] „cu pistrui pe bot"; cf. c ă r ă b á ş 4°...

OCHÉNĂ adj. f., pl. *ochéne* AO, h. 805/rar Mh [d. oi] „oacheşă"; cf. b a l a o á c h e ş ă...

OCHEŞÁŢĂ adj. f., pl. *oacheşéţe* AO, h. 805/rar Mh [d. oi] „oacheşă"; cf. b a l a o á c h e ş ă...

OCHEŞÍ vb. IV tranz. AMD/rar Db „a face oacheş, a bronza": A *oḱeşít*-o soarele/797.

OCHEŞÍCI adj. f. pl. AMD, Pl. 124/ rar Ph, Br dim. de la *oacheşă*.

OCHÉTE s. m., pl. *ochéţi* **1°** AO, Pl. 25/Mh şi prin Gj „ochi de fereastră"; cf. c e r c e v e á 4°...

2° AO, h. 287/rar Dj, Ot „butonieră"; cf. b á b ă 22°...

3° AO, h. 26/prin Mh [mai ales la pl.] „ochelari"; cf. f e r e s t r i 2°...

4° AO, h. 730/rar Gj, Mh, Dj, Ot „cocleţ la iţe"; cf. c o c l é t e[1] 1°...

5° TDO/rar Vl „nod, ochi pe coarda viţei-de-vie"; cf. b o b ó c 2°...

6° TDO/rar Dj; GM/rar Ot „ochi de lanţ"; cf. d ú r ă 2°...

7° AO, h. 651/rar Vl, Dj „inel de fier care îmbracă partea de jos a leucii"; cf. b á n d ă[2]...

8° AO, h. 644/rar Dj „cârceie (la căruţă)"; cf. b r ă ţ á r ă 4°...

OCHÉŢ s. AMD, Pl. 58/rar Ot dim. de la *ochi* („cerc metalic; za").

OCHEŢÍ vb. IV refl. GO/rar Mh [d. zăpadă] „a începe să se topească, a se topi pe alocuri"; cf. p e t i c í 2°.

OCHI s. m. şi n. **1°** pl. *ochi* AO, h. 50/ rar Vl; AMD, Pl. 129–130/rar Gr „cap, nas, bot la animale"; cf. n a s 2°...

2° var. **oichi** s. m., pl. *oichi* AO, h. 24/ Gj, Mh, Dj şi rar Vl, Ot „organ al văzului".

3° var. **oichi** s. m., pl. *óichi* GM/rar Cl „faţă, chip"; cf. o b r á z 1°.

4° pl. *ochi*, în expr. **a se uitá pe sub** ~ AO, h. 35/rar Dj; AMD, h. 18/rar Db; **a se uita cu un** ~ AMD/rar Gr; art. **a se uitá cu óchiul chior** AO/rar Dj „a privi cu coada ochiului"; cf. a r u n c á 6°...

5° pl. art. **de-a óchii** loc. subst. GM/rar Cl; GD/rar Cţ „numele jocului de copii de-a v-aţi ascunselea"; cf. a j u m í t a...

6° pl. *ochi*, în expr. **a sta la** ~ GM/rar Vn, Br; art. **a púne óchii** TDM III/rar Il; **a ţíne óchii** GM/rar Ph „a miji (la jocurile de copii)": Eu am pus *Ḫóḱi* şi fetele s-au dus să să pitule GO/933; cf. a j u m í...

7° pl. *ochi*, în expr. **a da la** ~ GM/rar Vn „a executa o figură la jocul numit c ă l u g ă r u l".

8° pl. *ochi*, în expr. **a da peste** ~ GM/ rar Cl, Il „a lucra de mântuială, superficial": Ş-acuma mai *dă* unii peste *oḱ* la treabă/838; cf. b â r c â í 3°...

9° pl. *ochi*, în expr. **a fáce** ~ *(cuiva)* GM/rar Tr „a avertiza (pe cei care nu ţin sărbătorile)": Dumnezeu a zis că i-*a făcút oḱ* chiar atunci, dar la multă lume mai lucrează şi Dumnezeu *nu* le *fáce oḱ*, cum s-ar numi, chior atuncea, dar totuşi nu le merge bine/793; cf. t r á g e 2°.

10° pl. *ochi* AMD, h. 20 MN/rar Ot „ochelari"; cf. f e r é s t r i 2°...

11° var. **oíchi** s. n. şi m., pl. *óichiuri* AO, Pl. 25/Vl, Gj, Mh, Dj şi rar Ot; *oichi/*

rar Gj, Mh „fiecare dintre spațiile libere ale unei ferestre în care se montează geamurile"; cf. c e r c e v e á 4°...

12° pl. *óchiuri* AMD, h. 602/rar Ag, Db „bucată, petic, clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

13° pl. *óchiuri* GM/rar Ot „strop de lapte închegat": *Óku* ăla care-l face [laptele închegat] vine și să-ncheagă și pleacă binișor pe lingură dăvale/776.

14° pl. **óchiuri** AMD, h. 490/rar Db, Vn „fiecare dintre găurile prin care trece nojița la opincă"; cf. b e l c i ú g 3°...

15° var. **oichi** s. n., pl. *óichiuri* AMD, Pl. 115/rar Db „cocleț la ițe"; cf. c o c l é t e[1] 1°...

16° var. **oichi** s. n., pl. *óichiuri* AO, h. 641, 642/rar Mh, Dj, Ot „za mare, cu ajutorul căreia se leagă tânjala de protap, cârceie"; cf. b r ă ț á r ă 4°...

17° pl. *óchiuri* AO, h. 651/Vl, Dj, prin Gj și rar Ot; AMD, h. 660/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, prin Vl, Bz, Br, Cl și rar If, Il; *ochi* AO/Dj și rar Vl „inel de metal care îmbracă partea de jos a leucii"; cf. b á n d ă[2]...

18° pl. *óchiuri* AMD, h. 652/rar Ag „cerc de tablă care se pune între capătul osiei și leucă (pentru a le proteja la frecare)"; cf. b a l ó t 2°...

19° pl. *óchiuri* AO, Pl. 137–138/rar Vl; AMD, Pl. 171–172/rar Vl „unealtă, un fel de ghin cu tăișul circular": Dinătoare îi zice la moți și aici îi zice *oḱ* AO/903; cf. c i o c[1] 11°...

20° pl. *óchiuri* AMD, Pl. 137/rar Bz „cârlig folosit la prinsul oilor"; cf. a r c á n 1°...

21° var. **oichi** s. n. și m., pl. *óichiuri* AO, h. 662/rar Gj, Mh; AMD, Pl. 67–69; AFLR/prin Tr și rar Ot, Gr; *oichi* AO/rar Mh, Dj; AMD/prin Ag și rar Db, Tr „mugur pe tulpina viței-de-vie"; cf. b o b ó c 2°...

22° art. **ochiul-bóului** s. compus AMD, h. 423/rar Tl „măceș"; cf. c â r c i u m á r...

23° art. **óchiul-bóului** s. compus AMD, Pl. 86–88/rar Tr; **~-șárpelui/** rar Db, Gr „soiuri de viță de vie (nealtoită)".

– var. **oichi** s. n., pl. *óichiuri* 17° AO, h. 651/Mh, Dj și prin Gj; 19° AO, Pl. 137–138/rar Vl; *oichi* 17° AO/rar Vl, Gj, Mh, Dj; **óichiul-bóului** s. compus 23° AMD, Pl. 86–88/rar If.

OCHÍ vb. IV **1°** tranz. GM/rar Ph „a prinde, a fixa lanțul la primul ochi, a prelungi ceva cu un lanț": Pui un lanț dă capu prăjinii, l-*oḱésc*/707.

2° intranz. AMD, h. 18/rar Cț „a se uita chirâș, pe furiș, cu coada ochiului"; cf. a r u n c á 6°...

OCHITÚRĂ s. f., pl. *ochitúri* AO, h. 519/rar Dj „rariște"; cf. c h e l e m n e á...

OCHIULÉȚ s. n., pl. *ochiuléțe* AMD, h. 185/rar Gr „ochi de geam"; cf. c e r c e v e á 4°...

OCINÍC v. **uciníc**.

OCINTÍ v. **otâncí 5°**.

OCIÓG s. m. și n., pl. *ociógi* **1°** AO, h. 604; GO/prin Dj și rar Gj, Mh, Ot; *ocióguri* AO/rar Gj, Dj; *ocioáge*/rar Dj „știulete pipernicit, nedezvoltat"; cf. b á b ă 10°...

2° AO, h. 709/rar Mh, Dj „fir de cânepă rămas nedezvoltat"; cf. b o d í n i...

3° AO, Pl. 74/rar Mh [la pl.] „otavă"; cf. m u ș á g 1°...

OCIOGEÁNCĂ (4 sil.) s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Ot „varietate de viță-de-vie oloagă, care nu se urcă pe araci".

OCLEÁN s. m., pl. *ocléni* GO/rar Dj, Ot „soi de pește, obleț"; cf. a r v á t[1]...

ÓCNĂ s. f., pl. *ócne* **1°** AO, h. 571/rar Mh; AMD, h. 452 MN/rar Bz „copcă în gheață"; cf. b ó r t ă 2°...

2° AO, Pl. 47/rar Gj „carieră de piatră"; cf. b á i e[2]...

3° var. **ógnă** s. f., pl. *ógne* AO, h. 202; GO/rar Gj „coș pe care iese fumul din vatră": La unghete era vatră cu *ógnă*/947; cf. c ú c ă 5°...

ÓCNIȚĂ s. f. **1°** AMD, Pl. 157/rar Ag „numele unei boli la oi care se manifestă prin descuamarea pielii"; cf. c o á j ă 7°...

2° var. **ógniță** s. f. AMD, Pl. 157/rar Vl, Ph „gălbează"; cf. d a l á c 1°...

– var. **1° ocníță** s. f. GM/rar Ag; **ógnița** s. f. GO/rar Gj.

OCNÍȚĂ v. **ócniță 1°**.

OCÓL s. n., pl. *ocoále* **1°** AO, Pl. 129/rar Mh; *ocóli*/prin Mh și rar Vl, Gj „locașul în care este fixată piatra zăcătoare la moară"; cf. c o r l á t ă 8°...

2° AO, Pl. 131/rar Gj; *ocóli*/rar Vl, Gj, Mh „fiecare dintre scobiturile, adânciturile în care sunt așezate pietrele morii"; cf. o b ó d 6°...

3° AO, Pl. 131/rar Mh; *ocóluri*/rar Dj; *ocóli*/rar Vl, Gj, Mh „cercul (din coajă de copac) care înconjoară pietrele morii"; cf. o b ó d 5°...

4° AO, h. 262/rar Gj „veșcă la sită"; cf. c a s n á c...

5° AO, h. 219/rar Vl „căptușeală din piatră la puț"; cf. b u r j á n...

6° AMD, h. 180/rar Gr „curte"; cf. á r i e 1°...

7° pl. *ocóluri* AO, h. 776/ rar Mh „partea (bătătorită) din fața strungii, unde se odihnesc oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

8° AO, h. 75/rar Mh [iron.] „bubiță molipsitoare împrejurul gurii; zăbală": Uite cutare-i cu *ocól* la gură/948; cf. a b ú b ă 2°...

9° în loc. adv. **în ~** GO/rar Mh; **la ~** GO/rar Dj, Ot; GM/prin Tr „de jur împrejur": [Mămăliga] o tăiem felii și punem așa *la ocól* pă masă GO/997. [Țestul] îl batem cu o spanghie așa *la ocól* GM/782; cf. î n s p r e j ú r...

10° art., în loc. prep. **în ocólul** AO, h. 381; GO/rar Gj, Mh, Ot; **la ocólul**/rar Ot „în jurul, de jur împrejurul": Cebucărie este *în ocólu* fereștii [...] și-*n ocólu* casii/962. Avem masă rotundă, de ne strângem toți *la ocólu* ei/997.

11° în expr. **a da ~** AFLR/rar Gr „a face curte, a curta"; cf. a v e á 1°...

OCOLÍ vb. IV tranz. , ind. prez. 1 sg. *ocól* AMD, h. 586/rar Ot; 3 sg. *ócole* AO, h. 381; Pl. 131/rar Ot, Gj „a înconjura"; cf. c o n j u r á...

– var. **ocălí** vb. IV tranz. AMD, h. 586; AFLR/rar Tl, Cț.

OCOLÍT adj., f. *ocolítă* **1°** AMD, h. 180/rar Gr „împrejmuit, înconjurat cu gard; închis": Curtea e *ocolítă* cu duvar/835; cf. î m p r e j m á t...

2° dáltă ~ AO, Pl. 135/rar Gj „ghin (cu tăișul circular)"; cf. c i o c[1] 11°...

OCOLITOÁRE s. f., pl. *ocolitóri* AO, h. 303, 304/prin Dj „fotă dintr-o singură bucată de țesătură"; cf. b o c c e á 2°...

OCÓLNIC s. n., pl. *ocólnice* AMD, h. 689/rar Ot „unealtă cu care rotarul însemnează obezile pentru a le îndoi"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

OCTOÁMBRE v. **octómbrie**.

OCTOÁMVERE v. **octómbrie**.

OCTOÁMVRE v. **octómbrie**.

OCTÓBRIE v. **octómbrie**.

OCTÓMBERE v. **octómbrie**.

OCTÓMBRE v. **octómbrie**.

OCTÓMBRIE (3 sil.) s. m. TDO/rar Vl, Dj; AMD, h. 512; GM/Br, prin Db, Ph, Ot, Tr, Cț și rar Vl, Ag, If, Gr, Cl, Il, Tl „numele lunii octombrie"; cf. r ă p c i ú n e 2°.

– var. **octoámbre** s. m. AO, Pl. 43/rar Gj; **octoámvere** s. m./rar Mh; **octoámvre** s. m./rar Mh; **octóbrie** (4 sil.) s. m. GM/rar Ot; **octómbere** s. m. AO/Mh și rar Gj, Dj; **octómbre** s. m. AO/Mh, Dj, prin Vl și rar Ot, Tr; AMD, h. 512; GM; TDM I, II/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cț, prin Vl, Vn, , Bz, Gr și rar Br, If; **octómvere** s. m. AO/rar Gj; **octómvire** s. m. AO/rar Mh; **octómvre** s. m. AO/Gj, prin Mh și rar Vl, Dj; AMD; GM/prin Ag și rar Db, Ph, Vn, Br, Tr, Cl, Il; **octómvrie** (4 sil.) s. m. TDO/rar Dj; AMD/prin Ag, Tr și rar Vl, Vn, Gl, Cț; **octómvrie** (3 sil.) s. m. AMD/rar Bz, Tl; **optómvrie** (4 sil.) s. m. AO/rar Vl.

OCTÓMVERE v. **octómbrie**.

OCTÓMVIRE v. **octómbrie**.

OCTÓMVRE v. **octómbrie**.

OCTÓMVRIE (4 sil.) v. **octómbrie**.

OCTÓMVRIE (3 sil.) v. **octómbrie**.

OCTOPSÍE v. **otopsíe**.

OCUPÁ vb. I tranz. GM/rar Db „a preocupa": Nu prea mă *ocupá* pe mine chestiile astea/791.

ODÁIE s. f., pl. *odăi* 1° AMD, h. 170/rar Vn, Bz „casă mică, căsuță"; cf. c ă s o á i c ă...

2° AMD, h. 184/rar Ag, Tr „tindă"; cf. c e l á r 3°...

3° var. **hodáie** s. f., pl. *hodăi* TDO; AFLR/rar Vl, Gj, Mh; AFLR/rar Db „încăpere, cameră": Așteptând să vină ginerele cu nuntașii, mireasa să bagă-ntr-o *hodáje* AFLR/939. Avem [gândaci de mătase] și-aicea și dincolo, și-n altă *hodáje* id./700; cf. c á m e r i...

4° art. **odáia mórii** AO, Pl. 132/rar Vl, Gj; AMD, Pl. 168/prin Bz și rar Vn „casa în care locuiește morarul și personalul de la moară"; cf. b ă r á c ă 2°...

5° var. **hodáie** s. f. AMD, Pl. 137–138/rar Ag „comarnic (în care se păstrează brânza, cașul la stână)"; cf. b o r d é i 3°...

6° AMD/rar Bz „casă, locuință răzleață, în câmp".

7° AFLR/prin Ph și rar Bz „colibă, adăpost provizoriu în câmp (pentru lucrătorii agricoli, ciobani etc.)": Ne băgăm în *hodáje* și oile închise/672.

– var. **hodáie** s. f., pl. *hodăi* 1° AMD, h. 170/rar Db; 4° AO, Pl. 132/rar Vl, Gj; AMD, Pl. 168/Ag; 7° AFLR/rar Vl.

ODÁJNIE v. **dăjdii**.

ODĂCĂÍ vb. IV intranz. 1° GM/rar Ot „a merge bălăbănin-du-se": Nu mergea nici pe drum, nici pe lângă drum, ca țapu *odăcăjá* mereu așa/767.

2° var. **adâncâí** vb. IV intranz. AMD, h. 84/rar If „a șchiopăta": *Adîncîje* mult, parcă pune la porumb/822; cf. a m e n i n ț á 1°...

ODĂIÁN s. m., pl. *odăiéni* AMD/735 „locuitor din comuna Odăile".

ODĂIÉR s. m., pl. *odăiéri* AMD/rar Bz „sătean care are o d ă i la câmp".

ODĂÍȚĂ s. f., pl. *odăíțe* 1° AMD, h. 170/rar Db, Bz, Gr „căsuță"; cf. c ă s o á i c ă...

2° GM/rar Il „cameră separată de restul casei, folosită, mai ales vara, pentru locuit și ca bucătărie"; cf. c ă s o á i e 4°...

3° var. **hodăíță** s. f. GM/rar Db dim. de la h o d a i e („odaie, cameră)".

4° art. **odăíța mórii** AMD, Pl. 168/rar Ag, Bz „casă în care locuiește morarul și personalul de la moară"; cf. b ă r á c ă 2°...

5° AO, h. 770/rar Ot „încăpere, la stână, unde se prepară cașul, urda etc."; cf. b ă c í e 1°...

ODICNÍ v. **odihní 1°, 2°**.

ODIGNÍ v. **odihní 1°**.

ODIHNÍ vb. IV 1° intranz. AO, h. 462/rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 337/rar Gr „a se odihni": Am săpat, *am* mai *hodinít* AFLR/671. Lasă-l, mamă, să *hodinéască* și el oleacă id./724; cf. p a u z á, r e p a u z á.

2° var. **hodiní** vb. IV intranz. și refl. AO, h. 585; 588/prin Mh și rar Gj; ind. prez. 3 sg. *(se) hódină*/rar Gj, Mh [d. terenul lăsat necultivat] „a se afla în repaus pentru a se reface".

– var. **hodicní** vb. IV refl. 1° AO, h. 462/rar Gj; **hodigní** vb. IV refl. 1° AMD, h. 337/rar Vl; **hodihní** vb. IV refl. 1° /rar Ph; **hodiní** vb. IV intranz. și refl. 1° AO; TDO; AFLR/Vl, Gj, Mh, prin Dj și rar Ot; AMD; TDM II; AFLR/Ag, Ph, Vn, Bz, Il, prin Vl, Db, Br, Cl, Tl, Cț și rar Gl, Tr; ind. prez. 1 sg. *(mă) hodín* AO; AFLR/ Mh și rar Gj; *(mă) hódin* AO/rar Vl, Gj; AMD/ rar Db; **odicní** vb. IV refl. 1° AMD/prin Db, Ph și rar Vl, Ag, Br, Tr, Gr; 2° AO, h. 588/rar Mh; **odigní** vb. IV refl. 1° AO/ rar Vl, Dj; AMD/prin Db și rar Gr, Il; **odiní** vb. IV intranz. și refl. 1° AO; TDO; AFLR/Mh, Dj, prin Vl, Ot și rar Gj, Tr; AMD; TDM II; AFLR/Ag, Db, Ot, Gr, Cl, Tl, Cț, prin If, Il și rar Vl, Ph, Bz, Br; 2° AO/ rar Dj; AMD, h. 592/rar Ot; ind. prez. 1 sg. *mă odín* 1° AO; TDO/rar Gj, Mh.

ODÍNĂ s. f. 1° AO, h. 462; TDO; AFLR/rar Gj, Mh, Dj, Ot „odihnă": Să nu-i dai stare la mâncare, /Nici *odínă* la culcare TDO/931.

2° TDO/rar Dj „popas, oprire a procesiunii mortuare în drum spre cimitir": Mergând pă drum până la cimitir a făcut de trei ori *odína*/984; cf. o d i n e á.

– var. 1° **hodínă** s. f. AO, h. 462; TDO; AFLR/prin Mh și rar Gj.

ODINEÁ s. f., pl. *odinéle*, *odinéli* GD; AFLR/rar Tl „popas, oprire a procesiunii mortuare în drum spre cimitir": De la biserică spre cimitir atunci face douăsprezece *odinéli*/883; cf. o d í n ă 2°.

ODINÍ v. **odihní 1°, 2°**.

ODINÍT adj. 1° AO, h. 586, 587/rar Vl, Mh, Dj, Ot, Tr; AMD, h. 591/rar Ot [d. terenuri agricole] „lăsat necultivat pentru a se odihni (cu scopul de a mări productivitatea)"; cf. î n i e r b á t...

2° var. **hidinít** adj. AFLR/rar Vl „odihnit".

– var. **hodinít** 1° AO, h. 585, 586/rar Mh.

ODMETEÁLĂ s. f., pl. *odmetéle* AMD, h. 527/rar Cț „troian de zăpadă"; cf. h á l ă[1] 2°...

ODMETÍ v. **omeți**.

ODOBĂSCÁN s. m., pl. *odobăscáni* AMD/723 „locuitori din zona Odobeștilor".

ODOLENÉSC adj., f. *odoleneáscă* AMD; GM/rar Tr „fudul, încrezut, mândru"; cf. f ă l n i c ó s...

ODÓR s. n., pl. *odoáre* 1° GO/rar Tr; AMD; GM/prin Tr „dar, cadou": Tinerii lua de la fete *ȣodór*, o batistă, ceva AMD/779; cf. c a d ă u...

2° GO/rar Ot „zestre": Dau *odór*, dacă să-nțeleg, duce *odór*, dau țoluri/995; cf. b a g á j 1°...

3° pl. art. **odoárele mirései** GM/rar Cl „veșmintele miresei": A venit *odȣárile mirései*, tot ce mi-a trebuit dă mireasă, ș-au început să mă-mbrace/ 864.

ODORÓB s. n., pl. *odoroábe* AMD, h. 452; TDM III/rar Cl, Cț „coș (sau alt obiect casnic) fără fund pentru pescuit": Luam câte un *hodorób* dă paie și băgam în sobă TDM III/832. *Hodorógu*, un cazan fără fund... peștele acolo, când s-a văzut prins, dă să fugă și ăla de tablă fiind, hodorogește acolo pă lângă el AFLR/742; cf. c o ș[1] 4°...

– var. **hodorób** s. n., pl. *hodoroábe* AMD; AFLR/rar Gr, Tl; **hodoróg** s. n., pl. *hodoroáge* AMD, h. 452; AFLR/rar Bz, Br, Gr, Il, Tl, Cț; **odoróg** s. n., pl. *odoroáge* AFLR/rar Br.

ODORÓG v. **odorób**.

ODRÁSLĂ s. f. 1° AFLR/rar Bz „ramură tânără, mlădiță, lăstar"; cf. a l t ó i 2°...

2° AMD, h. 330 MN/rar Tr, Tl „otavă"; cf. m u ș á g 1°...

ODRĂSLÍ vb. IV intranz. 1° AMD, Pl. 52–53/rar Cț [d. cereale] „a înfrăți"; cf. a r u n c á 1°...

2° AO, Pl. 74/prin Dj, Ot și rar Tr; AMD, Pl. 53/rar Db [d. iarbă, grâu] „a crește din nou, în același an, după ce a fost cosit o dată; a otăvi".

– var. **odrăzlí** vb. IV intranz. 2° AMD, h. 330 MN/rar Tr, Tl; **odrâzlí** vb. IV intranz. 1° AO, h. 599/rar Ot; **odrizlí** vb. IV intranz. 1° AO, h. 598/rar Dj.

ODRĂZLÍ v. **odrăslí 2°**.

ODRÂZLÍ v. **odrăslí 1°**.

ODRIZLÍ v. **odrăslí 1°**.

ODUNÚC s. GD/rar Tl „butuc pentru tăiat lemne"; cf. t ă i e t ó r 5°, t o c ă t ó r 3°, t u l p í n ă 4°.

OFIȚEREÁSCA s. f. art. GM/rar Db; GD/rar Cț „numele unui dans popular".

OFIȚERÉSC adj., **ardéi** ~ v. **ardéi 4°**.

OFTICÁT s. n. AMD, h. 59/rar Il „tuberculoză, oftică"; cf. b o á l ă 3°...

ÓFUL s. n. art., în expr. **a luá** ~ 1° AO, Pl. 30/rar Vl [fig.; d. vase necorespunzătoare] „a denatura gustul unei mâncări": Cratița dă fier îi *ȣa* ófu la mâncare, nu e bună/917.

2° GM/rar Vn [fig.] „a rămâne fără glas, a amuți"; cf. g ú r ă 5°...

OGÁȘ v. **văgáș 1°– 4°**.

OGĂȘÉL s. n. AO, h. 325/rar Mh „pârâiaș"; cf. b a r á c ă 1°...

ÓGE s. m., art. *ógea* AFLR/rar Cț „hoge": Aveam un *uógę*-aicea la geamia lor/898.

OGEÁC v. **hogeác 1°–3°.**

OGLÍNDE s. f. pl. AO, Pl. 32/rar Mh, Dj; AMD, h. 215 MN; GM/prin Ag, Db, Ph și rar Br, Ot, Tr „oglinzi".

ÓGNĂ v. **ócnă 3°.**

OGNÍ v. **hoí 1°, 3°.**

OGNICÍT adj. AO, h. 62/rar Tr [d. oameni] „slab, fără putere"; cf. a m ă r â t 1°...

ÓGNIȚĂ v. **ócniță 1°, 2°.**

OGOÍ vb. IV 1° tranz. AO, h. 381/rar Dj „a merge în jurul casei, a ocoli, a înconjura"; cf. c o n j u r á...

2° refl. GO/rar Dj „a se suci, a se învârti pe loc": *Ne ogoím* acolo până... lovim una cu topca/973.

OGÓI s. n. AFLR/rar Dj „nume al unui joc de copii".

OGORÁT s. n. AMD, h. 597; GM/prin Ph și rar Ag „a doua prașilă": Când să face el [= porumbul] dă prima sapă, îl prășim zis, a doua sapă... zis, cum să spune la noi aicea, *ogorît* GM/690. Sapa a doua sau *ogorît* AMD/720; cf. c o p ă i á l ă...

OGOREÁLĂ s. f. AMD, h. 304; GM/rar Vl, Db „pregătire a ogorului pentru semănat; arătură".

OGORÍ vb. IV intranz. și tranz. 1° AO, h. 585; 589/prin Dj și rar Vl, Gj; AMD, h. 304/prin Ph și rar Vl, Db, Cț „a desțeleni (un teren)"; cf. d e s f á c e 2°...

2° AO, h. 515/rar Vl „a defrișa, a despăduri"; cf. c u r á[1] 5°...

3° AMD, h. 597/prin Ph și rar Vl „a prăși a doua oară, a mușuroi (porumbul)"; cf. c o p ă í l 1°...

OGRÁDĂ s. f., pl. *ográzi* 1° AO, h. 487, 488; TDO/Vl, prin Mh și rar Dj, Ot; AMD; GM/rar Vl, Db „livadă": Dacă este o *ográdă* de meri, de pomi, curăță uscăturile, ca să cadă în fân TDO/908. Terenu care să pune pomi pă el este *ográdă* GM/683; cf. b a ș c e á...

2° pl. **ográde** AO, h. 198/rar Mh; AMD, h. 180/rar Gl, Tl „curți"; cf. á r i e 1°...

OGRÉJI v. **ogrínj 1°.**

OGRÍNJ s. m. și n., pl. *ogrínji* 1° AMD, Pl. 140/rar Ag; *ogrínjuri*/rar Tr „rest de paie, fân etc. nemâncat de vite"; cf. c o c e á n 4°...

2° var. **ogríș** s. m. GM/rar Ph „miriște"; cf. m i r í ș t e 1°...

– var. 1° **agrínji** s. m. pl. AMD, Pl. 140/rar Db; **ogréji** s. m. pl./rar Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț.

OGRÍȘ v. **ogrínj 2°.**

OICHEÁN v. **ocheán 5°.**

OICHELÁRI s. m. pl. AFLR/rar Mh „ochelari": Lupu pusasă *oĭkelári* bunicii/955; cf. f e r é s t r i 2°...

OICHI v. **ochi 2°, 3°, 11°, 15°–17°, 19°, 21°, 23°.**

OIDÚM s. n. AMD/rar Ph „boală la struguri; oidium".

– var. **huidúmă** s. f. GD/rar Cț; **oiúdim** s. n. AMD, Pl. 70–71/rar Tr; **uidúm** s. n./rar Ph; **uiúdum** s. n./rar Ph; **uiudúmă** s. f. GM/rar Ph.

OIÉM s. n., pl. *oiémuri* AO, Pl. 97/rar Vl, Tr; GM/prin Tr și rar Db, Ot, Gr „cantitate procentuală reținută la moară, la batoză, la cazanul de țuică etc. drept plată în natură"; cf. i u ș ú r 2°.

– var. **oím** s. n., pl. *oímuri* AMD, h. 464; GM; AFLR/Db, Cl, prin Gr și rar Ph, Tr, If, Il; **oióm** s. n., pl. *oiómuri* AO, Pl. 97/rar Ot; **oiúm** s. n., pl. *oiúmuri* AO; TDO/Vl, prin Gj și rar Dj, Ot, Tr; AMD/prin Vl, Ot, Cl, Cț și rar Ag, Db, Ph, If; **uiém** s. n. AMD; GM/Db, prin Ph și rar Ot, Gr; **uím** s. n., pl. *uímuri* AO/rar Ot; AMD; GM/Ph și rar Vl, Db, Gr; **uióm** s. n. AMD/rar Db, Ph.

OIFÁN v. **orfán 1°.**

ÓILEO v. **áuleu.**

OÍM v. **oiém.**

OÍNA, la ~ loc. subst. GM/rar Bz „de-a oina"

– var. **hóină** s. f. AFLR/rar Tl; art. **de-a hóina** loc. subst. GM/rar Il.

OIÓM v. **oiém.**

OÍȘTE v. **óiște.**

ÓIȘTIE (4 sil.) s. f., pl. *óiștii* AO, h. 387/prin Vl, Mh și rar Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 64/Il, prin Db, Tl, Cț și rar Tr, Gr, Cl; *óiștie* AO/rar Gj „bară lungă de care se leagă caii la căruță; oiște"; cf. r ú d ă[2] 2°.

– var. **hóiște** s. f., pl. *hóiști* AO, h. 387/Gj, Mh și rar Vl; *hóište*/rar Gj; **oiște** s. f., pl. *oiști* AMD, h. 247; GD/Cl și prin Tr, Gr, Il, Cț; **óriște** s. f., pl. *óriști* AO/rar Mh; **ôștie** s. f. AMD/rar Bz.

ÓITE v. **ióte.**

OÍȚA s. f. art. GM/rar Ph „numele unui dans popular": Aveam [ca dansuri] ploiștoreanca, îi spune, *oĭíța*, maieraşu și ciobănașu/704.

OIÚDIM v. **oidúm.**

OIÚM v. **oiém.**

OJĂJÍT adj., pl. *ojăjíți* AMD, h. 156/rar Ot „amețit de băutură; cherchelit"; cf. a b ț i g u í t...

ÓJDII s. f. pl. GM/rar Tr „cocoloașe mici, grunzuri (la prepararea săpunului)": Începe săpunu și scoate niște *Wójdii* uscate-așa de la fundu căldării [în care fierbe]/804; cf. b r o b o n í ț ă 5°...

OJÍC s. AO, h. 54/rar Dj „arsură la stomac"; cf. f o c 3°...

OL v. **oálă 3°.**

OLÁIDIN v. **holáizăn 2°.**

OLÁISM v. **holáizăn 2°.**

OLÁIZĂN v. **holáizăn 1°, 2°.**

OLÁIZĂR v. **holáizăn 1°, 2°.**

OLÁIZM v. **holáizăn 2°.**

OLÁN s. n., pl. *oláne* 1° AMD, h. 217 MN/rar Br „oală de pământ"; cf. b ă l c ă 2°...

2° AO, Pl. 26/prin Gj; AMD, h. 188 MN/rar Ag, Tr „jgheab de tablă în care se adună apa de pe acoperiș"; cf. b u r l á n 2°...

3° AMD, h. 188 MN/rar Ot „burlan, tub de captare a apei din jgheaburile casei"; cf. b u r l ó i 1°...

4° AMD, h. 188 MN/rar Gr „burlan la sobă"; cf. u r l ó i 6°.

OLÁNI s. m. pl. AMD/757 „locuitori din comuna Olanu"; cf. o l ă n e á n.

OLÁR s. n., pl. *oláre* 1° AMD/rar Il „oală (mare) de pământ cu toarte"; cf. p â r n á i e 1°.

2° AMD, Pl. 139/rar Vn, Bz, Br, Tr, Cl, Il „sărciner (pentru oale)"; cf. a g ă ț ă t o á r e 2°...

OLÁT[1] v. **aluát 1°.**

OLÁT[2] s. n., pl. *oláte* GO/rar Vl „adăpost pentru vite; grajd": *Oláte*... grajdurile, cum să zâce, acuma să zâce saivane/903; cf. f â n á r 2°...

OLĂCĂÍ vb. IV refl. GM/rar Gr „a se văita, a se văicări": „Dă ce plângi dă *te olăcăĭéșt*?" „Păi cum să nu mă plâng, cum *să nu mă olăcăĭésc*?"/821; cf. a o l í...

OLĂNEÁN s. m., pl. *olănéni* AMD/757 „locuitor din comuna Olanu"; cf. o l á n i.

OLĂRÍ vb. IV tranz. 1° AMD/rar Il „a fasona lărgind găurile de la butucul roții (la car)".

2° GM/rar Ph „a rotunji, a teși capetele unui buștean": Teșim sau șprontuim bușteanu, ca să vie *olărít* așa în cap, ca să nu s-agațe prin rădăcini, prin tulpini/708; cf. f r a n ț á...

OLĂȚÉL v. **aluățél.**

ÓLBURĂ v. **vólbure 1°.**

ÓLCĂ v. **úlcă.**

OLCÍCĂ v. **ulcícă 2°.**

OLCÚȚĂ s. f., pl. *olcúțe* AO, h. 232/rar Mh „oală mică"; cf. b ă r d á c 1°...

OLDÁN v. **hâldán.**

OLDÁȘ v. **ghioldáș.**

ÓLDĂ v. **hoáldă 3°.**

OLEÁB s. n., pl. *oleáburi* 1° AMD, h. 631/rar Tr „grajd"; cf. f â n á r 2°...

2° GM/rar Ot „adăpost pe lângă casă pentru depozitat fânul": Fânu îl cosim, îl uscăm, îl băgăm la... *oleáb* și-l dăm la vite/759; cf. f â n á r 1°...

3° AMD, h. 170 MN/rar Ot „acaret".

OLEÁCĂ, ~ de loc. adj. TDM II; AFLR/rar Ag, Vn, Br „de dimensiuni mici; mic(ă)": Era *oleácă* de gaură TDM II/724. Aveam *oleácă* de stână id./732. Aveam *oleácă de* purceluș AFLR/677.

OLECUȚÍCĂ adv. GM/rar Vn, Bz; GD/rar Tl dim. de la *olecuță*.

– var. **lecuțícă** adv. GM/rar Vn.

OLÉI v. **olói**.

OLELÍE s. f. GM/rar If „recipient cu păcură aprins în cadrul unui obicei de Lăsatul Secului de Paști"; cf. d i h ó r n i-ț ă 1°...

OLEÓ v. **áuleu**.

OLÉRĂ s. f. **1°** AO/rar Ot; AMD, h. 102/rar Db „tifos"; cf. a n g h í n ă[1] 1°...

2° AMD; AFLR/rar Bz, Cț „plantă cu ghimpi": Pă lângă gard nu puteam să merg că era *ụoléră*, mă-ntepa *ụoléra* AFLR/898.

OLÉRCĂ s. f. AMD, h. 360; GM/rar Db, Gr „țuică slabă, de calitate inferioară (care curge la sfârșitul fiertului)"; cf. á p ă 3°...

– var. **bolércă** s. f. AMD, h. 360; GM/rar Db; **leórcă** (2 sil.) s. f. GM/rar Cl.

OLÉU v. **áuleu**.

OLÍ vb. IV tranz. GO/rar Mh „a lipi (pereții) cu pământ, cu lut": [Casa] era *olită* cu pământ peste lemnele alea/955; cf. a r u n c á 4°...

OLICÍCĂ s. f. **1°** pl. *olicíci* AMD, h. 219/rar Tr, Cl, Il „ulcică"; cf. b ă r-d á c 1°...

2° pl. *olicéle* AMD, Pl. 141/rar Cl „vas mic prins în băieri în gura găleții, pentru a nu se împrăștia laptele la muls"; cf. b u d á c...

– var. 1° **ulicícă** s. f., pl. *ulicéle* AMD, h. 219/rar Tl.

OLIGNÍ vb. IV tranz. AO, h. 110/rar Mh „a scrânti, a luxa": Mi-*am olignít* mâna/936; cf. c l e f e t í 2°...

OLÍVEA v. **olívia**.

OLÍVIA s. f. art. AMD, h. 724 MN; GM; GD/Br, prin Tl și rar Il „ulei comestibil": Când făceam *olivița* din floarea-soarelui, rămânea trânci GM/ 742; cf. o l ó i, u l é u[2], u n t 1°, z a i c í n.

– var. **olívea** (3 sil.) s. f. art. AMD, h. 472 MN/rar Br.

OLOÁICĂ s. f., pl. *oloáice* AMD, h. 239 MN/rar Tl „vas, oală mare (în care se prepară borșul)"; cf. b o r c á n 4°...

OLÓG **1°** s. GM/rar Db „boală de picioare la vite".

2° oloágele s. f. pl. art. GM/rar Cl, Il „numele unei sărbători (a treia zi după Paști sau după Rusălii) care, nerespectată, atrage ologirea".

3° var. **hológ** adj., pl. *hológi* AO, h. 143/rar Mh „infirm, schilod la picioare"; cf. c o t o n ó g 1°...

4° *oloágă* adj. f. AMD, Pl. 86–88/rar Ot; AFLR/rar Tl [d. viță de vie] „care nu are cârcei pentru a se agăța pe arac".

5° *oloágă* adj. f., *cánepă* ~ AO, h. 709/ rar Dj „cânepă nedezvoltată, pipernicită"; cf. b o d í n i...

– var. 3° **ulóg** adj., pl. *ulógi*, f. *uloágă*, pl. *uloáge* AO, h. 143, 144/rar Gj.

OLOGÍ vb. IV intranz. AO, h. 400/rar Mh, Dj, Ot [d. vite] „a se îmbolnăvi de picioare din cauză că umblă nepotcovit prin locuri pietroase"; cf. a r i ț á...

OLÓI s. n. AMD, h. 472 MN; GM; AFLR/prin Bz, Tl și rar Br, Cț „ulei (comestibil)": *Ulóị* făcut în casă din cânepă, nuci AO/913; cf. o l í v i a...

– var. **oléi** s. n. AMD, h. 472 MN/rar Br; **ulói** s. n. AO, h. 280/prin Gj; AMD; GM; AFLR/rar Bz, Br, Tl, Cț.

OLT s. n., pl. *ólturi* AO, h. 326; 329/ rar Vl, Ot „râu"; cf. j i u...

OLTÁNĂ s. f., pl. *oltáne* AO, h. 483/ rar Mh „cireașă altoită".

OLTĂNÍ v. **altoí 2°**.

OLTEÁN s. m., pl. *olténi* AMD, h. 335/ rar Cl, Il „cosaș"; cf. c o s á c[2]...

OLTENÉȘTE adv. AMD/rar Cl [d. modul de a dormi] „de-a latul patului".

OLTIȘÓR s. n. AO, h. 326/rar Tr dim. de la o l t; „pârâu": *Oltișór* să numesc toate apele curgătoare la Izlaz/998; cf. j i l ț...

OLÚC v. **ulúc 12°**.

OM s. m. **1°** art. **ómul négru** s. compus GM/rar Vn „numele unui joc de copii".

2° ca pe om v. **pe 2°**.

OMÁN s. m., pl. *ománi* GM/rar Ot „țigan sedentar".

OMĂRÍ v. **omorí 2°**.

OMÁT s. m. și n. **1°** pl. *omături* AMD, h. 526 MN; GM; GD/prin Vn, Tl și rar Bz, Br, Cț „zăpadă"; cf. n e a...

2° pl. *oméți* AO, h. 315/rar Vl; AMD, h. 527/rar Vl, Ag, Ph, Gr; *omături* AO/rar Vl; *ométe* AMD/rar Gr; „nămete, troian de zăpadă"; cf. h á l ă[1] 2°...

3° var. **ométe** s. m., ~ **de nisíp** AMD, h. 549/rar Gl „grămadă de nisip adus de ape; aluviune"; cf. a l i m á n...

– var. 2° **hăméte** s. m., pl. *hămeți* AMD, h. 527/rar Ph; **homắt** s. m., pl. *homéți* AMD/rar Ag; **hométe** s. m., pl. *homéți*/rar Ph; **omét** s. m. și n., pl. *oméți*/rar Gr; *ométe*/rar Db; **ométe** s. m., pl. *oméți* AO, h. 315/prin Gj și rar Vl; AMD/prin Tr, Gr și rar Ph.

OMENÍE s. f. colect. GM/rar Cl „oameni mulți, mulțime de oameni": Era *omeníe* multă la...coștiile-alea/ 859; cf. o a m e n í m e.

OMÉT v. **omắt 2°**.

OMÉTĂ v. **omlét**.

OMÉTE v. **omắt 2°, 3°**.

OMEȚÍ vb. IV intranz. și tranz. AMD, h. 527/rar Cț „a troieni, a înzăpezi"; cf. î n-n ă m e ț í...

– var. **hometí** vb. IV intranz. AMD, h. 527/rar Ag; **odmetí** vb. IV refl./rar Cț.

OMEȚÍT adj., f. *omețítă* AMD, h. 527; GM/rar Ph „troienit, nămețit, înzăpezit": Furtuni când ne-apuca, am stat în cinzeș-trei o zi și o noapte *omețít* pă baltă GM/ 831; cf. n ă m o l í t 3°...

– var. **hometít** adj., f. *hometítă* AMD, h. 527/rar Ag.

OMÍDĂ s. f. **1°** pl. **omíde** AMD, h. 372 MN/rar Ag, Db, Br, Gr „omizi"; cf. c o t á r[1] 3°...

2° pl. *omízi* GO/rar Ot „un fel de prăjitură".

– var. 1° **homídă** s. f., pl. *homízi* AO, Pl. 83/Gj, Mh și rar Dj; AMD, h. 372 MN/ rar Ph; **omíză** s. f., pl. *omíze* AMD/rar Ph, Il; *omízi*/rar Ph, Bz, Il.

OMIJOÁRĂ s. f., pl. *omijoáre* AFLR/ rar Dj dim. de la *omidă*.

OMIȘÓR v. **omușór 1°, 2°**.

OMÍZĂ v. **omídă 1°**.

OMLÉT s. n., pl. *omléte* AMD, h. 472/ rar Db „jumări de ouă; omletă"; cf. f r i p-t ú r ă 1°...

– var. **ométă** s. f. AMD, h. 472/rar Tr.

OMNÉT s. AMD/rar Cl „vârtej de apă, bulboană"; cf. a n a f ó r...

OMÓR s. n., în expr. **a luá** *(pe cineva)* **la** ~ AFLR/rar Db „a bate, a lovi, a rupe în bătaie": Dă-i, *ia-o la omór* pe mămica, a mâncat o bătaie.../811; cf. c u j b í 1°...

OMORÍ vb. IV tranz. **1°** TDM I, III/ rar Vl, Il „a rupe în bătaie, a bate zdravăn": Lele Lina, ce-a făcut Costel, l-*a omorít* rău ăia aseară, l-a dus cu salvarea la Brezoi! [...] Bătrânu zice „al dracu-a făcut că nu l-*a omorít* de tot" TDM I/672. Iese moșu c-o ciomagă, măi frate, și pune mâna pe țața Caterina și dă-i și-o *omọáră* TDM III/ 843; cf. c u j b í 1°...

2° var. **omărí** vb. IV tranz. TDO/rar Vl; TDM III; AFLR/rar Vl, Cl „a ucide"; cf. a c h i t á 2°...

3° AO, h. 674/Gj, Mh, Dj și rar Vl, Ot „a opri fermentația mustului de struguri": *Omór* mustu, să nu mai fiarbă/956; cf. î n-d u l c í 1°...

4° refl. GO/rar Mh „a se zdrobi strugurii (pentru must), a mustui": Când punem struguri, noi strușim și *să omụáră*, *să omụáră* cu totu și merg în hârdău/946; cf. b o s o l í 2°...

– var. 2° **umorí** vb. IV tranz. AO, h. 937 MN; TDO/rar Gj, Dj.

OMORÁT adj. AO, h. 674/prin Dj și rar Vl, Mh [d. vin, must] „oprit din fermentație".

OMORÂTÚRĂ s. f. GD/rar Tl „ucidere, omorâre, omor": Atuncea era război cu cai, cu săbii, cu *omorîtúră*, te-ajungea și te tăia/884.

OMULÉȚ s. AMD/rar If, Cl, Tl, Cț „uvulă, omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

OMUȘÓR s. n., pl. *omușoáre* 1° art. **omușórul gâtului** AMD, h. 52/Ph, prin Db, Bz, Tr și rar Ag, Vn, Br, If, Gr, Tl „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

2° var. **umușór** s. n., pl. *umușoáre* AMD, h. 31/prin Cl și rar Ag, Tr, Il, Tl „uvulă"; cf. b e r e g á t ă 2°...

3° AMD, h. 51/rar Tr „amigdală"; cf. a m i g d a l í t ă...

4° ~ **de obráz** AMD, h. 25/rar Br [la pl.] „umerii obrazului; pometi"; cf. c ă l c â i 5°...

– var. **amușór** s. n., pl. *amușoáre* 2° AMD, h. 31/rar Db; **momișór** s. n., pl. *momișoáre* 1° AMD, h. 52/rar Db; **momușór** s. n., pl. *momușoáre* 1° AMD/rar Db; 2° AMD/rar Db; **moușór** s. n., pl. *moușoáre* 1°/rar Gr; 2°/rar Tr, Gr; **mucșór** s. n., pl. *mucșoáre* 2°/rar Cț; **mumușór** s. n., pl. *mumușoáre* 1°/rar Db; 2°/rar Db, Tr, Il; **mușór** s. n., pl. *mușoáre* 2°/rar Db, Cț; **omișór** s. n., pl. *omișoáre* 1°/rar Db, Ph; 2°/rar Br, Tl, Cț; **ulmușór** s. n., pl. *ulmușoáre* 2°/rar Bz, Br; **umurúș** s. n., pl. *umurúșe* 2°/rar Vn; **umușór** s. n., pl. *umușoáre* 1°/rar Tr, Cl, Il; **urmușór** s. n., pl. *urmușoáre* 2°/rar Bz, Br.

ONÂNII s. f. pl. GM/rar Tr „bufonerii, giumbușlucuri"; b a z a c o n e á l ă...

– var. **nânii** s. f. pl. GM/rar Tr, Gr.

ONDĂLÁT v. **ondolát 2°.**

ONDOLÁT adj., f. *ondolátă* **1°** AO, h. 13/rar Gj, Mh; AMD, h. 10/prin Cț și rar Ph, Bz, Br, Ot, Gr, Il [d. părul omului] „creț, ondulat"; cf. a s t r ă g ă n ó s...

2° var. **ondălát** adj., f. *ondălátă* AMD, Pl. 152/rar Ph [d. oi] „cu lână creață"; cf. c ă r ă b á ș 5°...

– var. 1° **andulát** adj. AMD, h. 10/rar Tr; **doliát** adj., f. *doliátă*/rar Cl; **îndolát** adj. AO, h. 13/rar Gj; AMD/rar Ph, Gr.

OPÁCIN v. **opácină 2°.**

OPÁCINĂ s. f., pl. *opăcini* 1° GD/rar Cț „vâslă, ramă"; cf. b a b á i c ă.

2° var. **opácin** s. n. [?], pl. *opăcini* AFLR/rar Cț „cui de lemn fixat în capătul bărcii, pentru ancorare"; cf. b a b a l â c.

OPÁIEȚ v. **opáiț 1°.**

OPÁIȚ (3 sil.) s. n., pl. *opáițe* 1° AMD, h. 390; GM; GD/Il, Cț, prin Cl și rar Br „șezătoare": Era *opáiț* așa-i spuneam [...]. Ne adunam așa mai multe fete tinere, ne-adunam cu lucru și cântam, ne distram GM/864; cf. a d i á n c ă...

2° var. **hopáiță** s. f., pl. *hopáiți* AMD, h. 234/rar Cl „lampă mică primitivă"; cf. p o p o n é ț, v ă p á i e 2°.

– var. 1° **opáieț** s. n., pl. *opáițe* GM/rar Cl; **opáiță** s. f., pl. *opáițe* AMD, h. 390/prin Cț și rar Tl; *opáiți*/rar Tl.

OPÁIȚĂ v. **opáiț 1°.**

OPÁRCĂ s. f. AMD, h. 460; GD/Tl și rar Cț „plămădeală": Făceam *opárcă* cu turtișoare, plămădeală GD/878; cf. m a i á 1°...

OPÁU s. n., pl. *opáuri* GM/rar Db „abataj": Cum se zice acuma, abataje, înainte zicea *opáuri*/694.

OPĂCEÁLĂ s. f., pl. *opăcéli* GM/rar Ag „zăpăceală, tulburare, năuceală"; cf. r ă t u t e á l ă.

OPĂCÍ vb. IV refl. GM/rar Gr „a se strâmba, a se scălămbăi, a se schimonosi"; cf. s c h i m o s í.

OPĂREÁLĂ s. f. AO, h. 310/rar Gj „căldură mare, caniculă"; cf. a p r í n d e r e 3°...

OPĂRÍ vb. IV tranz. 1° ind. prez. 3 sg. *ópăre* AFLR/rar Vl, Ag „a turna apă fiartă peste ceva (pentru a spăla)": Când faci burtă, numa o *ópări* și când faci tobă, o fierbi/674; cf. u n c r ó p 4°.

2° AO, h. 718/rar Dj; AMD, Pl. 108/rar Ph „a apreta firele de urzeală (cu o fiertură de făină, mălai și apă)"; cf. m â n j í 1°...

3° și refl. AO, h. 613; 718/rar Gj, Mh, Dj „a (se) grăbi; a forța coacerea (cerealelor), a (se) pripi (după o ploaie caldă)"; cf. h u p u r í...

OPĂRÍT adj., f. *opărítă*, pl. *opăríte* 1° AO, h. 613/rar Gj; AMD, h. 617/prin Ag și rar Db [d. cereale] „copt forțat; pripit"; cf. f í r e 2°...

2° GO/rar Mh [d. ouă] „fiert": Am făcut ouă *opăríte*/958.

OPERÁCI s. n., pl. *operáce*, art. **operáciul coárnelor** AO, h. 638/rar Ot „brăcinar între coarnele plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

OPERÁȚIE (4 sil.) v. **operății.**

OPERĂȚII s. f. pl. AO, Pl. 11/Vl, Gj, Mh, Dj și rar Ot, Tr; AMD, h. 95 MN; GD/Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, prin Vl, Bz, Br, Cț și rar Ot, If „operații chirurgicale".

– var. **operáție** (4 sil.) s. f., pl. *operăți* AMD, h. 95 MN/prin Db și rar Gr, Cl, Cț.

OPINCIOÁRĂ s. f., pl. *opincioáre* TDM II/rar Db dim. de la *opincă*.

OPINTÍ vb. IV intranz. AO, h. 665/rar Ot [fig., d. vița-de-vie] „a înmuguri"; cf. b u m b í[1]...

OPLEÁN s. m. și n., pl. *opléni* 1° AO, Pl. 57/Vl, Gj; AMD, h. 250 MN/Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vn, Br, If, Cț și rar Tl; *opleáne* AMD/rar Ph, Vn, Bz, Tl; *oplénuri* AO/rar Vl; AMD/rar Cț; *opleánuri* AO/rar Gj „fiecare dintre cele două lemne transversale care leagă între ele tălpile saniei"; cf. c h í n g ă 2°...

2° AO, h. 390/rar Ot; AMD, h. 251/rar Ph, Vn, Bz, Tr „cruce la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

3° AMD, h. 250/Tr, prin Gr și rar Ph „talpă la sanie"; cf. f á l c ă 3°...

4° pl. *opléne* AMD, h. 650/rar Tl „fiecare dintre cele două bucăți de tablă (una deasupra și alta dedesupt) care îmbracă osia la capăt"; cf. b a l ó t 2°...

5° pl. *opléne* GM/rar Il „cormană la rariță"; cf. u r é c h e 11°.

6° AMD, Pl. 109–110/rar Br, Tr, Gr „talpă la război"; cf. c a p 15°...

7° AMD, Pl. 112/rar Ph „chingă la război"; cf. b l ă n í ț ă 4°...

– var. **obleán** s. m., pl. *obléni* 3° AMD, h. 250/rar Tr; **opleánă** s. f., pl. *opléne* 1° AMD, h. 250 MN/rar Vn, Bz, Tl, Cț.

OPLEÁNĂ v. **opleán 1°.**

OPÓR s. n., pl. *opoáre* 1° AO, h. 645/prin Dj și rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 652/Db, Tr, Gr, prin Ag și rar Vl, Bz, Br, Ot, Cl, Il, Tl; *opóri* AFLR/rar Vl „străgălie la osia căruței"; cf. b ă t á i e 7°...

2° AMD, h. 650/rar Ot, Tr, Cț „fiecare dintre cele două bucăți de tablă care se fixează pe capătul osiei (deasupra și dedesubt) pentru a evita frecarea"; cf. b a l ó t 2°...

3° AMD, Pl. 61/rar Cț „bucea la roata carului"; cf. b ó c ș ă[1]...

4° AMD, h. 651/rar Vl, Vn, Br, Gr „partea cea mai umflată a butucului roții, în care intră spițele"; cf. b u r é t e 5°...

5° AMD, Pl. 58/rar Ot „cui prin care se leagă grindeiul de cotigă"; cf. c ă l ú ș 10°...

OPORÁȘ s. n., pl. *oporáșe* AO, h. 645/rar Ot dim. de la o p o r 1°.

OPÓRNIȚ v. **opórniță 3°.**

OPÓRNIȚĂ s. f., pl. *opórnițe* 1° AO, h. 645/rar Vl; AMD, h. 652/prin Bz și rar Vl, Ag, Db, Vn, If, Cl „cerculeț de fier între butuc și capătul osiei; străgălie"; cf. b ă t á i e 7°...

2° AMD, h. 650/rar Ph „bucată de fier cu care se îmbracă osia la capăt"; cf. b a l ó t 2°...

3° var. **opórniț** s. n., pl. *opórnițe* AO, h. 641/rar Gj „cui folosit pentru legat grindeiul de cotigă"; cf. c ă l ú ș 10°...

OPRÉC v. **oprég 1°, 4°.**

OPRÉG s. n., pl. *oprége* 1° AO, h. 303, 304; TDO/Mh și prin Gj „fotă dintr-o singură bucată"; cf. b o c c e á 2°...

2° AO, h. 305/Gj, Mh „catrință din două bucăți, una în față și alta în spate"; cf. a n d r ó c 2°...

3° AO, h. 305; AFLR/Gj și prin Mh „partea din spate a catrinței constând dintr-o platcă țesută de care se atârnă fire groase din lână divers colorate".

4° var. **opréc** s. n., pl. *opréce* AO, Pl. 39/rar Dj „șorț"; cf. f ú s t ă[1] 3°...

– var. 1 **opréc** s. n., pl. *oprécuri* AO, h. 303/rar Dj; **oprig** s. n., pl. *opríge* AO, h. 304/rar Gj.

OPRÍ vb. IV refl., **a se ~ fânul** GO/rar Gj, Mh; **a se ~ livézile** GO/rar Vl „a se interzice păşunatul": *Fĭ́nu să oprészte* primăvara dă nu mai umblă vitele-n el/942. *Să oprésc livézile* aicea cam pe la douăzeci de mai/902; cf. î n d ă r ă g n á...

OPRÍG v. **oprég 1°**.

OPRÍT adj. AO, h. 104/rar Dj „constipat"; cf. a s t u p á t...

OPRITOÁRE s. f., pl. *opritóri* **1°** AO, h. 126/prin Vl; AMD, h. 465; Pl. 161–162/rar Vl, Bz, Tr „stavilă la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

2° var. **opritór** s. n., pl. *opritoáre* AO, h. 727/rar Dj „slobozitor la război"; cf. d o r â n g á r 2°...

OPRITÓR v. **opritoáre 2°**.

OPRITÚRĂ s. f., pl. *opritúri* AFLR/rar Tr „porţiune dintr-o pădure în care este interzisă tăierea copacilor".

OPSTÁC s. n. AMD/rar Tr „piedică, obstacol (în calea unei acţiuni)".

OPTÁŞ adj., **porúmb ~** GO/rar Mh „soi de porumb cu opt şiruri de boabe pe ştiulete".

OPTÓMBERE v. **octómbrie**.

OPTÓMVRIE v. **octómbrie**.

OPÚŞIN s. n. GD/rar Tl „stufăriş sub plaur": *Opúşin* este ăla sub plauri, când a scăpat într-un ochi mic sub plav, s-a dus sub *opúşin*, aşa să numeşte, sub plav aia să numeşte *opúşin*/872.

ORÁL s. n. AFLR/rar Ot „program şcolar; orar".

ORALÍE v. **urlăríe 1°**.

ORÁR s. n. **1°** GM/rar Db, Tr „bucată de pânză pentru acoperit faţa sau trupul mortului"; cf. b o i 1°...

2° var. **urár** s. n. GO/rar Dj „coroniţă din fâşii de pânză sau arnici roşu şi negru care se pune pe capul mortului": Îi face aşa [mortului] un *urár* frumos cu nişte arnici, împletit... şi cu roşu şi cu negru/929.

– var. 1° **urál** s. n. GD/rar Cţ.

ÓRĂ v. **hóră[1] 1°, 5°**.

ORĂCĂÍ vb. IV intranz. **1°** GM/prin Db, Ph, Vn, Bz şi rar Ag; GD/rar Cţ [d. animale] „a zbiera, a rage": Când am ajuns, vo cin–şase câini lângă el, *orăcăĭá* ursu ca când îl tăiai cu toporu GM/712. *Orăcăĭá* vacile GD/894; cf. z b i e r á 2°.

2° şi refl. GM/rar Ph, Vn [d. oameni] „a striga tare, a răcni": Nu ştiu cum oi fi eu, c-am făcut urât, că n-am putut să fac bine, să ţip, *am orăcăít* aşa urât dă tot/711. Rău să tânguia [mama în agonie], *s-a fost răcăínd* AMD/824; cf. c h i r ă í 2°...

3° GD/rar Tl „a guiţa (tare)": Când a ghiţuit purcelu, a-nceput *să orăcăje* scroafa/873; cf. c h i r ă í 3°...

4° GM/rar Vn „a cotcodăci"; cf. c â t c â r i g í...

– var. **orângăí** vb. IV 1° GM/rar Vl; **răcăí** vb. IV 2° AMD/rar Gr.

ORĂCĂÍRE s. f. GM/rar Vl „numele şi rezultatul acţiunii de a o r ă c ă i 1°; răget, urlet": Vaca a început să orăcăie şi la semnalu *orăcăíriĭ* ne-a trezit şi pe noi/671; cf. o r ă c ă í t, o r â n g ă i t ú r ă.

– var. **orângăíre** s. f. , pl. *orângăíri* GM/rar Vl.

ORĂCĂÍT s. n. GM/rar Db „răget, urlet, zbieret": Am auzit *orăcăítu* lupului/692; cf. o r ă c ă í r e...

ORĂCHÉJNIŢĂ v. **urechélniţă 2°, 3°**.

ORĂTÁNIE (4 sil.) v. **oreténie**.

ORĂŢI v. **orăţii.**

ORĂŢII s. f. pl. TDM III/rar Db „oraţii": Era obicei de citea *orăţile*/811; cf. c o l ă c e r í e...

– var. **orăţi** s. f. pl. TDM II/rar Db.

ORÂGĂÍ v. **râgăí 1°**.

ORÂNGĂÍ v. **orăcăí 1°**.

ORÂNGĂÍRE v. **orăcăíre**.

ORÂNGĂITÚRĂ s. f. GM/rar Vl „răget, urlet": Am auzit o *orîngăitúră* lungă la o distanţă mai mare/671; cf. o r ă c ă í r e...

ORB adj., pl. *orbi*, f. *oárbă*, pl. *oárbe* **1° stup ~** AMD, Pl. 88–89/rar Il „stup primitiv (din lemn scobit)"; cf. b ă d ă l ă u 2°...

2° stup ~ AMD, h. 100/rar Gr „(stup) fără matcă"; cf. b e z m é t i c...

3° groápă ~ AFLR/rar Cţ „groapă adâncă, de forma unui con cu vârful în sus, pentru depozitat cereale"; cf. g â r l í c i 4°...

4° cámeră ~, cásă ~ AFLR/rar Ag, Bz „încăpere, cameră fără ferestre".

5° práşilă ~ GO/AFLR/rar Mh, Dj; GM/ rar Db; **prăşeálă ~** GM/rar Tr; **sápă ~** AFLR/rar Ot; GM/rar Il „praşilă, sapă doar printre rândurile, printre şirurile de plante": [La floarea-soarelui] săpăm prima praşilă *sápă o̯árbă*, jumulim iarba dă printre ea AFLR/934. *Práşila o̯árbă* să dă numai între rânduri GO/950. După ce s-a făcut d-a răsărit bine sfecla, ne ducem şi-i tragem *o sápă o̯árbă*, zice, printre rând, praşilă GM/841; cf. t â r ş i t ú r ă, ţ ă c ă n e á l ă.

6° cui ~ AO, Pl. 133/rar Ot „nit"; cf. b o l d 2°...

7° maţ ~ v. **maţ 3°**.

8° orb/oárbă de...loc. adv./adj. AFLR/rar Ag „pe de-a-ntregul, cu desăvârşire, complet": Munca la pădure era *o̯árbă de* nesănătoasă/677.

ORBÁRIŢĂ v. **urmáriţă 1°**.

ORBĂÍ vb. IV intranz. AMD, h. 81/rar Ph „a bâjbâi pe întuneric; a orbecăi"; cf. b â j b â í 2°...

ORBÂCĂÍ vb. IV intranz. AO, h. 115/rar Dj, Ot „a bâjbâi pe întuneric, a orbecăi"; cf. b â j b â í 2°...

– var. **horbăcăí** vb. IV intranz. AMD, h. 81/rar Bz; **horbocăí** vb. IV intranz./rar Cţ; **obârcăí** vb. IV intranz. AO, h. 115/rar Dj; **orbârcăí** vb. IV intranz./rar Dj; **orbocăí** vb. IV intranz. AMD/rar Cţ.

ORBÂRCĂÍ v. **orbâcăí.**

ORBEÁSCA adv. AMD; GM/rar Cl, Cţ „orbeşte, pe orbecăite": Începeai să legi *orbe̯ásc*-aşa, până la ziuă lega snopu de coceni GM/865; cf. b ó b o t ă...

ORBECÁ vb. I intranz., ind. prez. 1 sg. *orbechéz* AO, h. 115/rar Gj „a orbecăi"; cf. b â j b â í 2°...

ORBÉTE[1] v. **oblét.**

ORBÉTE[2] s. m., pl. *orbéţi* **1°** AMD, h. 432; 447/Cl, Il, Cţ, prin Vn şi rar Ph, Bz, Br, Tl „cârtiţă"; cf. b á b ă 24°...

2° AMD, h. 20/rar Ph „urcior la ochi"; cf. b r â n c ă[2] 4°...

3° AMD, h. 108/rar Ph „furuncul"; cf. c â r t i ţ ă 2°...

– var. 1° **horbéte** s. m., pl. *horbéţi* AMD, h. 447/rar Br.

ORBÍ vb. IV refl. pas. GO/rar Vl „a se tăia mugurii (ochii) de pe tulpina viţei-de-vie".

ORBOCĂÍ v. **orbâcăí.**

ORBÓTĂ v. **hórbotă 1°**.

ORBOŢÍCĂ v. **horboţícă.**

ÓRBUTĂ v. **hórbotă 1°, 2°**.

ORCĂNEÁLĂ s. f. GM/rar Ph „acţiunea de a o r c ă n i; horcăit".

ORCĂNÍ v. **horcăní 1°, 4°, 5°.**

ORCÂÍ v. **horcăní 4°**.

ORCHÉSTĂ s. f. TDM I/rar Ag „orchestră".

ORCÍC v. **orciúc 2°**.

ORCIÚC s. n., pl. *orciúcuri* **1°** AMD, h. 658; GM/rar Vn „orcic"; cf. c a n t á r 3°...

2° var. **orcíc** s. n., pl. *orcícuri* AMD, h. 659/rar Tl „bucată de lemn (sau de fier) îndoit, fixată la capătul din faţă al protapului, de care se prinde jugul"; cf. b â r s ă 5°...

– var. 1° **orciúg** s. n., pl. *orciúguri* AMD, h. 658; GM/rar Vn, Tl; **urciúc** s. n., pl. *urciúcuri* AMD/rar Gl.

ORCIÚG v. **orciúc 1°**.

ORCÓŞ v. **otcóş 1°**.

ORDÍ[1] v. **urdiná 3°**.

ORDÍ[2] v. **urzí 1°, 2°, 6°**.

ORDINÁR adj., f. *ordináră* **1°** AMD, Pl. 88–89/rar Tl [d. stupi] „primitiv".

2° AMD, Pl. 150–151/rar Ot [d. lână] „de calitate inferioară"; cf. g h i b u r ó s 2°...

ORDINÍŞ s. n., pl. *ordinîşuri* AMD, Pl. 91/rar Vn, Br; *ordinîşe*/rar Br „urdiniş"; cf. f e r ă s t r ú i e....

ORDÓN v. **ordún**.

ORDONÁ vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *ordonéz* AFLR/rar Db „a da ordin": *Să ordonézi* la domnu locotenent să vie aici/700.

ORDÚN s. n. GO/rar Ot „roată cu palete (la moară)"; c i ú t u r ă 7°...

– var. **hordún** s. n., pl. *hordúne* AMD, Pl. 162, 163/rar Vl; **ordón** s. n., pl. *ordoáne* AO, Pl. 127/rar Tr; **urdún** s. n., pl. *urdúne*/rar Ot.

ORECHÉLNIȚĂ v. **urechélniță 2°, 3°**.

ORETÉNIE s. f., pl. *oreténii* TDO/rar Gj, Dj; AMD, h. 296/rar Ot „pasăre de curte": Am potolit *oreténiile*, găinile, gâștele, păsările astea/929; cf. g u j ă l í e....

– var. **horătánie** s. f., pl. *horătánii* TDO/rar Mh; AMD, h. 296/rar Vl; **horătánie** (4 sil.) s. f., pl. *horăténi* AFLR/rar Mh; **horoténie** s. f., pl. *horoténii* AO, h. 426/rar Gj, Mh; **horotílă** s. f., pl. *horotíle* GO/rar Mh; **horotínă** s. f., pl. *horotíni* AO/rar Mh; **orătánie** (4 sil.) s. f., pl. *orătăni* AO/rar Gj, Dj; *orăténi* TDO/rar Gj, Mh; **urătánie** s. f., pl. *urătănii* AMD/rar Bz.

ORÉZ s. n. **1°** GM/rar Cl „pilaf": Tăiam o pasăre și făceam oréz/866; cf. p i l á v, p l a c h í e.

2° var. **uréz** s. n. TDO/rar Vl, Dj; AFLR/prin Ag și rar Db „orez": [Bucățile de carne] le punem cu ceapă, cu *horézu* AFLR/919.

– var. 2° **horéz** s. n. AFLR/rar Vl; **uriéz** (2 sil.) s. n. AFLR/rar Ag.

OREZÁ v. **huhurezá**.

OREZÁN s. m., pl. *orezáni* AMD/rar Il „cultivator de orez".

ORFÁN adj., pl. *orfáni* **1°** AO, h. 703/Dj, prin Vl și rar Gj, Ot; AMD, Pl. 100/Ot, prin Db, Bz, Cț și rar Ag, Tr, Gr, Tl [d. stupi] „fără matcă"; cf. b e z m é t i c...

2° copíl ~ AO, h. 167/rar Dj „bastard"; cf. b a i s t r ú c...

3° AMD, h. 66 MN/rar Db „ciung"; cf. c i o l á c 1°...

– var. 1° **oifán** adj. AMD, Pl. 100/rar Bz.

ORGÁN s. n. GD/rar Cț „funie legată la steajer, la care se înhamă caii pentru a treiera spicele": Legam *orgánu* dă paru-ăla care-l băteam și unu intram cu biciu la cai/892.

ORGÓNIȚĂ s. f. GM/rar Gr „buhai (de urat)": [De Anul Nou] mergea cu *orgónița* [...] o doniță, pusă o piele de capră deasupra, găurită și băgată niște păr de cal și trăgea de ea/826; cf. b ú g ă 2°.

ÓRHEL v. **hólhen.**

ORI conjuncț. **1°** în constr. **~ cu ce** AFLR/rar Mh „cu orice"; **~ din ce** AFLR/rar Mh „din orice"; **~ în ce** AFLR/rar Vl, Mh „în orice, în oricare": Poți veni *orí în ce* zi/940; **~ pe ce** AFLR/rar Gj „pe orice"; **~ și la ce** AFLR/rar Mh „la orișice".

2° var. **oáre** conjuncț. GM/rar Ph, Tr „dar, însă, or": *Oárę*-acum albinele s-au modernizat/713. Se punea porumbu așa la circa un metru sau la șaptezeci de centimetri, cuib dă cuib, *oárę*-acuma văz și eu că se pune altfel/794.

3° var. **oar**, **~ ... ~** conjuncț. corelat. GM; AFLR/rar Ag, Ph, Bz, Gr, Cl, Il „ori, sau": [Porumbul] când înspicează el tot și rămâne câte unu, *oar* să face tăciune, *oar* că leagă GM/736. În meseriile de astăzi *oáre* ești fierar betonist, *oáre* ești turnător id./831.

– var. **oar** conjuncț. 2° GM/rar Vn; **oáre** conjuncț. 1° în constr. *oáre cu ce* AFLR/rar Ot; *oáre în ce* AFLR/rar Mh; 3° GM; TDM III; AFLR/rar Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Gr, Cț.

ORÍF s. n. GM/rar Br „dig": Aici la noi nu mai ajunge [Buzăul], că avem *orífu*, digu ăla care îți spui/746; cf. c ă ș í ț ă[2] 3°...

ORIFÍCI s. n. TDM III/rar Db „orificiu".

ÓRIȘTE v. **óiștie.**

ORITÚRĂ v. **horitúră.**

ORJÚME v. **urjúmă 2°.**

ORLEÁN s. m., pl. *orléni* AO/996 „locuitor din comuna Orlea".

ÓRLIȘTE s. f., pl. *órliști* **1°** AO, h. 585/prin Mh, Dj și rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 590; 592/rar Ot „pârloagă"; cf. l i v á d i e 4°...

2° AO, h. 586/rar Dj „prosie"; cf. n a d á s 2°...

3° var. **urlíște** s. f. GO/rar Dj „dezordine, harabaură"; cf. d e b a n d á r e....

– var. 1° **orlíște** s. f. AFLR/rar Gr; **úrliște** s. f. AMD, h. 590/rar Db.

ORLÍȘTE v. **órliște 1°.**

ORMÁN s. n. AO, h. 609/rar Mh „porumb furajer"; cf. c i o c ă n á ș [1]...

ORN v. **horn 1°, 4°.**

ORNÁR s. m., pl. *ornári* AMD, Pl. 11/rar Ph, Tr, Tl „coșar, hornar"; cf. c o ș á r[2] 2°...

ÓRNĂ v. **horn 1°, 2°.**

ORNĂNĂÍ vb. IV GM/rar Tr „a face treabă, a munci fără spor": *Ornănăiește* toată ziua; *ornănăií* degeaba, nimica nu făcui astăzi/785.

ORNEÁȚĂ s. f., pl. *ornéțe* AMD, h. 206/rar Tr „sobă de cărămidă"; cf. h o r n 4°...

OROÁIE v. **urói 1°.**

OROCHÉNIȚĂ v. **urechélniță 2°.**

OROCHÉRNIȚĂ v. **urechélniță 2°.**

OROPÉRNIȚĂ v. **coropíșniță 1°.**

OROZÁN s. n. **1°** AO, Pl. 48/rar Dj „nisip"; cf. c h i ș á i 3°...

2° AO, h. 193/Mh „amestec de var și nisip folosit ca tencuială; mortar"; cf. c i ó r b ă 5°...

3° AFLR/rar Mh „ghips"; cf. i p s...

OROZĂNÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *orozănésc* AO, h. 192/rar Mh; *orózăn*/rar Mh „a tencui"; cf. î n t e n c u í...

– var. **orozoní** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *orozonésc* AO, h. 192/rar Mh.

OROZONÍ v. **orozăní.**

ORSÁT v. **ursát.**

ORȘÁVĂ s. f. AMD, h. 356/rar Gr „magiun de prune (amestecate cu mere)"; cf. m a g i ó n....

ORTĂCÍ vb. IV refl. TDO/rar Mh „a se întovărăși": *Ne ortașím* doi inși, plecăm la pădure/940; cf. d e o l d ă ș í...

ORZ s. n. **1° ~ pe vátră** GM/rar Cl; GD/rar Tl, Cț „obicei, petrecere (între fete) de Anul Nou, pentru a-și ghici viitorul": Acum sigur că nu mai e *orz pă vátră* și să spune revelioane GM/866. La Anu Nou făcea fetile *orz pă vátră* GD/892.

2° pl. *oárze* AFLR/rar Vn „culturi de orz, ovăz, orzoaică".

ORZÁR s. m., pl. *orzári* AMD, h. 252/rar Il „cărăuș, căruțaș"; cf. a n t e p r i n ó r 1°...

ORZÁTĂC v. **orzátic 2°.**

ORZÁTIC adj., pl. *orzátice* **1°** AO, h. 477/prin Dj [d. mere] „care se coace odată cu orzul; văratic, timpuriu"; cf. o á r z ă n 3°...

2° var. **orzátăc** adj. AO, h. 613/rar Dj [d. grâu] „copt prematur; pripit"; cf. f í r e 2°...

– var. **urzátic** adj., pl. *urzátice* AO, h. 477/rar Dj.

ORZĂRÉSC adj., f. pl. *orzărești* **1°** GM/rar Gr [d. fructe: mere, pere] „care se coace odată cu orzul; văratic, timpuriu"; cf. o á r z ă n 3°...

2° AMD, Pl. 61–62; GM/rar Cl [d. căruțe] „de dimensiuni mari, de tipul celor folosite de către negustorii de cereale".

ORZĂRÍ vb. IV intranz. GM/rar Db „a face comerț cu cereale".

ORZĂTOÁRE v. **urzătoáre 3°.**

ORZÉSC adj., f. *orzeáscă*, pl. *orzești* GM/rar Gr [d. fructe: mere, pere] „care se coace odată cu orzul; văratic, timpuriu"; cf. o á r z ă n 3°...

ORZÍ v. **urzí 2°.**

ORZÍȘTE s. f., pl. *orziști* GM/rar Db, Gr, Il; AMD/rar Cț „teren pe care s-a semănat sau de pe care s-a cules orz": Oile vara le-mpăiam pă *orzișturi* acolo, pă răpițiștii GM/827.

– var. **orzíște** (4 sil.) s. f., pl. *orzíștii* GM/rar Gr.

ORZÍȘTIE v. **orzíște.**

OS s. n., pl. *oáse* **1°** art. **ósul cápului** AMD, h. 3/rar Cț „craniu"; cf. c a p á c 4°...

2° art. **ósul spinării** AO, Pl. 6; TDO/ prin Gj și rar Mh; AMD, h. 67/rar Ot, Cl, Tl „șira spinării la om, coloana vertebrală"; cf. g r e á b ă n[1] 1°.

3° art. *ósul piéptului* AO, Pl. 6/rar Gj, Mj; AMD, h. 57/prin Cț și rar Ag, Db, Bz, Il, Tl „stren"; cf. c a p 8°...

4° art. **ósul de la fálcă** AMD, h. 25/rar Ph, Il; ~ **obrázului**/prin Tr și rar Bz, Gr, Cl, Il; ~ **óchiului**/rar Tr, Cl „umărul obrazului": *Ósu obrázuluj* face parte din măselaru dă sus/852; cf. c ă l c â i 5°...

5° art. **ósul bărbíei** AO, h. 77/rar Gj; ~ **gúșii**/rar Dj „bărbie"; cf. b á r b ă 2°...

6° art. **ósul din gât** AO, h. 85/rar Dj; ~ **gâtului**/rar Gj „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

7° art. **ósul genúchelui** AMD, h. 86/rar Ph, Tr; ~ **genúchiului**/rar Ag, Ph, Tr, Il; ~ **genúnchiului** AO, h. 120/rar Ot „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

8° art. **ósul (de) la glézná** AO, h. 124/ rar Vl „oul piciorului"; cf. c h í ș i ț ă[2] 3°...

9° art. **ósul mâinii** AO, h. 97/rar Gj, Mh „omoplat"; cf. p l a t[3], s p á t ă 3°, s p e t í e 1°, ș o l d 1°, ú m ă r 2°, u m e r á r 1°, u n d r e á[1] 2°.

10° AMD, h. 41/rar Gr „rest, colț dintr-o măsea ruptă"; cf. b u t 14°...

11° pl. **ósuri** AO, Pl. 5/rar Mh; AMD, h. 56 MN/prin Ot și rar Tr „oase".

12° AO, Pl. 87; AFLR/Vl, Gj, Mh și prin Dj; AMD, h. 363; GM/prin Vl și rar Ag; *ósuri* AO/rar Mh „sâmbure tare la unele fructe": [Prunele] le gheaoșă, le desface *ųásăle* și le usucă la soare AFLR/904. Și piseză-le [măslinele] cum pisezi sarea, cu *ǫáse* cu tot GM/678.

13° GD/rar Tl „faianță"; cf. m á r m u r ă.

OSĂCÉL s. n., pl. *osăcéle* GO/rar Mh dim. de la *os*; „oscior"; cf. o s c i ó r 2°.

OSĂCĂ v. **isăcă**.

OSÂCEÁN s. m., pl. *osâcéni* AO/986 „locuitor din comuna Osica".

OSCIÓR s. n., pl. *oscioáre* **1°** AO, h. 732/rar Vl „scripete la ițe"; cf. a j u t ó r 13°...

2° var. **osșór** s. n., pl. *osșoáre* GM/rar Il dim. de la *os*; cf. o s ă c é l.

OSCÓȘ v. **otcóș 1°, 2°**.

ÓSE v. **ósie 2°**.

OSEMÍNTE s.n. pl. AFLR/rar Dj „bucăți de carne cu (mai) mult os": Eu fac din ce-i mai... *osemíntele*-așa o ciorbă/ 974; cf. o s o t í i.

OSFICÁT adj., pl. *osficáți*, f. *osficátă*, pl. *osficáte* AO, h. 48; 93–95/rar Dj, Ot „ofticat, tuberculos"; cf. p l u m â n ó s, t e b e c í s t, t u b e r c u l ó z.

OSFÍCĂ s. f. AO, h. 93/prin Dj „tuberculoză, oftică"; cf. b o á l ă 3°...

OSÍ vb. IV refl. GM/rar Il; GD/rar Cț „a se osifica".

OSIÁC s. n. **1°** pl. *osiéce* AMD, h. 654; GM/rar Gr, Cl „lemn deasupra osiei care asigură mobilitatea căruței; vârtej"; cf. b a i g í c...

2° pl. *osiéci* AO, h. 222/rar Vl [la pl.] „vreascuri"; cf. b â t ă[1] 6°...

ÓSIE s. f., pl. *ósii* **1°** AO, h. 667/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 73–74/rar Tr, Cl, Il „chitonag"; cf. a r á c 1°...

2° var. **óse**, pl. *osi* TDM III/rar Db „ax pe care sunt montate roțile căruței/ carului".

3° AMD, Pl. 182/rar Bz „fus la roata olarului".

OSIÓI s. n., pl. *osioáie* AMD, h. 654/ rar Ph „lemn așezat deasupra osiei care asigură mobilitatea căruței; vârtej"; cf. b a i g í c...

OSOTÍI s. pl. AFLR/rar Mh „bucăți de carne cu mult os; oase": [La porc] îi scoate [...] *osotíjile*, dă fiecare de-o parte/ 949; cf. o s e m í n t e.

OSPĂDÁR v. **ospodár**.

OSPĂTÍ vb. IV intranz. AMD, h. 467/ rar Br „a prânzi"; cf. a m i e z í...

OSPODÁR s. m., pl. *ospodári* AFLR/ rar Tl „gospodar": Tata era om *ospodár*, m-a dat călăraș cu schimbu/881. Tat-su-i

cam... s-a luat de băutură, el a fost un om *ospădár*, el în zilele lui GM/743; cf. c á s n i c...

– var. **ospădár** s. m. GM/rar Bz.

OSPODĂRÍE v. **hospodărie**.

OSȘÓR v. **osciór 2°**.

OSTOÍ vb. IV tranz. și refl. GM/rar Ag; GD/rar Cț „a (se) opri, a înceta": [Odinioară] dădea ciume dă... dă murea lumea, dă zicea, doamne, *ostojéște* boala GM/675. *S-a ustuját* fumu, nu mai iese? AFLR/875; cf. î n g e n á...

– var. **ustoiá** vb. I refl. AFLR/rar Tl.

OSTREÁȚĂ s. f., pl. *ostréțe* **1°** AO, h. 194/rar Gj; AMD, h. 177, 178/rar Ag, Tr „împletitură din nuiele pentru fixarea tencuielii la pereții casei"; cf. g a r d[1] 1°...

2° AMD, Pl. 161–162/rar Ot „împletitură de nuiele, gard folosit ca stavilă la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

OSTREȚÁ v. **ostreți**.

OSTREȚÍ vb. IV tranz. AMD, h. 177; GM/rar Db, Ag, Tr „a bate *ostrețe* la pereții casei": După ce o încheie [casa] și să ridică cu căciulă cu tot, o *ostrețézză*, bagă ostrețe printre ostrețe, adică printre stâlpi GM/788.

– var. **ostretá** (3 sil.) vb. I tranz. AMD, h. 177; GM/rar Ag.

OSTROMPÉL s. n. AFLR/rar Ot „ostropel".

– var. **ostropiór** (3 sil.) s. n. GO/rar Dj.

OSTRONÓMI s. m. pl. GD/rar Tl „astronomi".

OSTROPIÓR v. **ostrompél**.

OSTRÓV s.n., pl. *ostroáve* **1°** AMD, h. 411/rar Gr „pădurice lângă o apă; zăvoi"; cf. c h í c i u...

2° AO, h. 332/rar Dj „întindere mică de apă cu vegetație".

– var. 1° **óstrov** s. n., pl. *óstrove* AO, h. 521/prin Dj.

ÓSTROV v. **ostróv 1°**.

OSTROVEÁN s. m., pl. *ostrovéni* AO/962; AMD/895 „locuitor din comuna Ostrovu (Mare)".

OȘÍȘTE s. f. pl. GM/rar Ag „copii, urmași, odrasle": A dat Dumnezeu și mi-a trecut [boala], am venit acasă de mi-am crescut *oșíștili*, copiii, c-aveam doi acasă/ 786; cf. p r ă s í e.

OȘÓR v. **oușor 3°**.

ÓȘTIE v. **óiștie**.

OTÁR v. **hotár 1°, 3°, 4°**.

OTÁV v. **otávă 2°**.

OTÁVĂ s. f. **1°** AO, h. 630/rar Ot „rămășiță de fân sfărâmat"; cf. c o á d ă 8°...

2° var. **ótavă** s. f. AFLR/rar Mh „iarbă care crește, în același an, după cositură"; cf. m u ș á g 1°...

– var. 2° **otáv** s. n. GM/rar Br; **távă** s. f. AMD, h. 330 MN/rar Gr.

ÓTAVĂ v. **otávă 2°**.

OTĂRÍ v. **hotărí 2°**.

OTĂVEÁLĂ s. f. GM/rar Db „otavă": [Ursul] mănâncă otavă d-aia, *otăveálă* d-aia, niște iarbă crudă/697; m u ș á g 1°...

OTĂVÍ vb. IV intranz. AMD, Pl. 53/ rar Db [d. cereale] „a crește după seceriș, din boabele scuturate".

OTĂVÓI s. AMD, h. 330 MN/rar Ag „otavă îmbătrânită".

OTÂNC v. **otínc 5°, 6°**.

OTÂNCĂ v. **otínc 5°, 6°, 15°**.

OTÂNCEÁ s. f. **1°** pl. *otâncéli* AMD, Pl. 119/rar Ag „bucată de lanț ori de funie legată cu un capăt de protap și cu altul de jugul dinspre partea boului care merge mai repede (sau e mai puternic), pentru a-l înfrâna și a asigura echilibrul în deplasare": Când doi boi nu trag la fel, numai se pune *otincá* AO, h. 739/980; cf. o t â n c e á l ă, o t â n c e á n 1°, o t í n c 6°.

2° pl. *otâncéle* AMD, Pl. 118–119/ prin Ag „betișor cu ajutorul căruia se leagă firul rupt în natră"; cf. b â t ă[1] 3°...

– var. 1° **otincéa** s. f., pl. *otincéli* AO, h. 739/rar Mh, Dj.

OTÂNCEÁLĂ s. f., pl. *otâncéli* AMD, Pl. 119/rar Gr, Cț „bucată de lanț ori funie legată cu un capăt de protap și cu altul de jugul dinspre partea boului care merge

mai repede (sau e mai puternic), pentru a-l înfrâna şi a asigura echilibrul în deplasare"; cf. o t â n c e á 1°...

OTÂNCEÁN s. n., pl. *otâncéne* **1°** AMD, Pl. 119/rar Ag „bucată de lanţ ori de funie legată cu un capăt de protap şi cu altul de jugul dinspre partea boului care merge mai repede (sau e mai puternic), pentru a-l înfrâna şi a asigura echilibrul în deplasare"; cf. o t â n c e á 1°...

2° AMD, Pl. 118–119/rar Ag „beţişor cu ajutorul căruia se prinde capătul firului rupt în natră"; cf. b â t ă[1] 3°...

OTÂNCÍ vb. IV tranz. **1°** şi refl. AO, h. 739/rar Vl, Mh, Ot; AMD, Pl. 119/prin Ag, Db, Tr, Gr, Il şi rar Ph, Ot, Cl „a (se) înfrâna cu ajutorul o t i n c u l u i 6° boul care merge mai repede (în jug)": *Am otîncît* boul ăl de hăis, că e mai puternic, i-am scurtat jugul AO/958. Otâncă e un lanţ cu care *se otîncéşte* boul mai puternic, ca să n-o ia înainte AMD/715.

2° AMD, Pl. 119; GM/rar Db, Ph, Cţ „a lega cu o t i n c u l 6° jugul dinspre partea boului care merge mai repede".

3° AMD, Pl. 119/rar Ph, Bz, Tr „a strânge lanţul (sau funia) cu care se leagă lemnele încărcate în căruţă": Otâncă mai zicem la o pârghie *de otîncît* la caru cu lemne încărcat/743.

4° AMD, Pl. 119/rar Db „a fixa, a înţepeni slobozitorul la războiu".

5° AMD, Pl. 118–119/prin Ph şi rar Ag, Db, Ot „a prinde firul rupt în natră cu ajutorul o t i n c u l u i 15°": Cu otincu *otîncéşte* firu AMD/730.

6° GM/rar Tr „a bătători, a presa (cu parul, cu piciorul) pământul în jurul unei plante răsădite": Bagă firu de tutun şi *otîncéşte*-aşa [...] ca să nu intre soarele, să-l bată, să se usuce/795; cf. j u c á 3°...

7° intranz. AMD, Pl. 119/rar Ag „a ridica ceva greu (lemn, piatră); a se opinti": *Am otîncît* la lemnu ăla/674; cf. c u j b í 2°...

8° AMD, Pl. 119/rar Ph „a bate, a lovi (tare) pe cineva cu un lemn": Când te-*oi otînjí* cu otigu ăsta! AMD/727; cf. c u j b í 1°...

– var. **ocintí** vb. IV tranz. 5° AMD, Pl. 118–119/rar Tl; **otânjí** vb. IV tranz. 8° AMD, Pl. 118–119/rar Vn; **otínci** vb. IV tranz. 1° AO, h. 739/prin Dj şi rar Vl, Mh; 5° AMD/rar Ag, Bz, Br, Ot; **otingí** vb. IV tranz. 5° AMD/rar Vn.

OTÂNCÍCĂ s. f., pl. *otâncéle* AMD, Pl. 118–119/rar Ag, Db „beţişor cu ajutorul căruia se prind, se leagă firele rupte în natră"; cf. b â t ă[1] 3°...

OTÁNG v. **otínc 1°, 6°, 15°.**

OTÁNGĂ v. **otínc 15°.**

OTÂNJÍ v. **otâncí 8°.**

ÓTCĂ v. **vódcă.**

OTCÓCI v. **otcóş 1°.**

OTCÓŞ s. m. şi n., pl. *otcóşi* **1°** AO, h. 451; TDO; AFLR/Mh, Dj şi rar Gj; *otcoáşe*/prin Dj şi rar Mh, Ot, Tr; *otcóşuri*/prin Mh, Dj şi rar Ot „rând, brazdă de iarbă cosită": Ai tras un *otcóş*...când ajungi în capu locului [...] te-ai întors înapoi, iar ascuţi coasa [...] şi din nou iar când ajungi la jumătatea *otcóşului*, iar începi s-o ascuţi coasa TDO/958; cf. h o á l d ă 3°...

2° pl. *otcoáşe* AO, h. 452; AFLR/prin Dj şi rar Gj, Ot, Tr „iarbă împrăştiată din brazde, polog": Luăm *otcósu* [...] şi-l astrângem, îl facem copeţele-ntâi AFLR/941.

– var. **orcóş** s. m., pl. *orcóşi* 1° AO, h. 451/rar Gj; **oscóş** s. m., pl. *oscóşi* 1° AO/rar Mh, Dj; 2° GO/rar Mh, Dj; **oşcóş** s. n. 1° TDO/rar Mh; **otcóci** s. n., pl. *otcóciuri* 1° AO/rar Mh.

OTÉL v. **otomél.**

OTÉLĂ v. **otomél.**

OTELÉU v. **otomél.**

OTÍC v. **otínc 1°– 5°, 11°, 15°.**

OTÍCĂ v. **otínc 1°.**

ÓTIE v. **ióte.**

OTÍG v. **otínc 1°, 13°.**

OTÍLĂ v. **otomél.**

OTÍNC s. n., pl. *otínce* **1°** AO, h. 639/rar Mh; AMD, Pl. 57; 119/rar Vn, Bz, Br, Tl, Cţ; *otíncuri* AMD/rar Vl, Db, Ph, Tr, Cl, Il; *otínci* AMD, Pl. 119/rar Db „lopăţică (de lemn) pentru curăţat de pământ fierul plugului"; cf. c e c h é l 1°...

2° var. **otíc** s. n., pl. *otíce* AMD, Pl. 119; GM/prin Tr şi rar Ag, Db, Ot „unealtă de plivit buruienile din semănături, formată dintr-un băţ cu o lopăţică de fier la un capăt": [Plivitul] se făcea cu nişte *otíce*, într-un ciomag mai lung pus un *otíc* făcut la fierar GM/792; cf. c o s ó r 2°...

3° var. **otíc** s. n., pl. *otíce* AMD, Pl. 73–74/rar Il „chitonag"; cf. a r á c 1°...

4° var. **otíc** s. n., pl. *otíce* AO, h. 739/rar Mh „pârghie": Făcui un *otíc*: pun un bold, un lemn scurt şi fac o cumpănă să ridic un lucru greu/950.

5° AO, h. 739/rar Mh; *otíncuri*/rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 119/rar Vl „par, lemn folosit ca pârghie pentru strâns lanţul sau funia cu care se leagă lemnele în căruţă"; cf. t ă b â r c e á l ă, t ă r b o á c ă 2°.

6° AO, h. 739/rar Mh, Dj, Tr; AMD, Pl. 119/rar Tr, Gr; *otíncuri* AO/rar Vl; AMD/rar Vl, Tr „bucată de lanţ ori funie legată cu un capăt de protap şi cu altul de jugul dinspre partea boului care merge mai repede (sau e mai puternic), pentru a-l înfrâna şi a asigura echilibrul în deplasare"; cf. o t â n c e á 1°...

7° pl. *otíncuri* AO, h. 644/rar Vl „cârceie"; cf. b r ă ţ á r ă 4°...

8° var. **hotíc** s. n., pl. *hotíce* AO, h. 639/rar Mh „cui (de lemn) care leagă grindeiul plugului de cotigă"; cf. c ă l ú ş 10°...

9° var. **otíc** s. n., pl. *otíce* AO, h. 739/rar Mh „cui gros de lemn cu ajutorul căruia se prinde roata plugului şi se potriveşte pe brazdă".

10° var. **hotíc** s. n., pl. *hotícuri* AO, h. 650/rar Gj „orcic"; cf. c a n t á r 3°...

11° var. **otíc** s. n., pl. *otícuri* AMD, h. 645/rar Vl „cobilă pentru transportat plugul"; cf. c á p r ă 14°...

12° var. **otíncă** s. f., pl. *otínci* AMD, Pl. 119/rar Cţ „prăjină adăugată la inima căruţei pentru a înhăma încă un cal"; cf. c e t l ă u 1°...

13° pl. *otíncuri* AMD, Pl. 119/rar Vl „bucată de lemn, retevei": *Otíg* să mai zice la un cap de băţ mai scurt aşa, când te-oi otânji cu *otígu*-ăsta AMD, Pl. 119/727; cf. c ă p ă t â i 3°...

14° AO, h. 727; 739/rar Mh; AMD, Pl. 113; 119/rar Db „slobozitor la războiul de ţesut": *Otínc* [îi zice] la slobozitor, că vine otâncit AMD, Pl. 119/817; cf. d o r â n g á r 2°...

15° AO, h. 738, 739/Vl, Mh, Dj, prin Gj şi rar Ot, Tr; AMD, Pl. 118–120/Ot, Tr, prin Ag, Db, Br, Gr, Cl, Il, Tl şi rar Vl, Gl, Bz, If, Cţ; *otíncuri* AO, h. 738/prin Gj, Mh, Dj, Ot şi rar Vl; AMD, Pl. 118–119/Tr, prin Vl, Ag, Vn şi rar Db, Br, Ot, Gr, Cl, Il, Cţ; *otínci* AO, h. 738, 739/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; AMD/prin Gr şi rar Bz, Br, Tr, Il, Cţ „beţişor cu ajutorul căruia se prinde firul rupt în natră sau uitat, scăpat la năvădit": Îl pui pă *otínc*, punem fire, când să rup pă natră, pă *otínc* AMD, Pl. 119/763. *Otínc* e un surceluş care merge cu firul înapoi id./783; cf. b â t ă[1] 3°...

16° AMD, Pl. 119/rar Tr; *otínci* AO, h. 739/rar Dj „defect, imperfecţiune într-o ţesătură, constând în pierderea linearităţii sau a paralelismului dintre laturi"; cf. p i s c 5°.

– var. **cotíc** s. n., pl. *cotíguri* 1° AMD, Pl. 57/rar Ph, If; **hotíc** s. n., pl. *hotíce* 2° GM/rar Db; 15° AO, h. 738/rar Mh; *hotícuri* 1° AMD/rar Cţ; **otánc** s. n., pl. *otáncuri* 5° AMD, Pl. 119/rar Db, Ph; 6° AMD, Pl. 119/rar Db, Il; *otánce* 6° AMD/rar Il; *otánci* 6° AMD/rar Cţ; **otáncă** s. f., pl. *otánce* 5° AMD/rar Bz; 6° AMD/rar Db, Ph, Il; 15° AMD/rar Ag, Bz; *otánci* 15° AMD/Ph, prin Db, Il şi rar Vn, Bz, Cl, Cţ; **otáng** s. n., pl. *otánge* 1° AMD/rar Tl; 15° AMD, Pl. 118–119/rar Db; *otánguri* 15° AMD/rar Db, Gr; *otángi* 6° AMD/rar Cţ; 15° AMD/rar Cţ; **otángă** s. f., pl. *otángi* 15° AMD/rar Ph; **otíc** s. n., pl. *otíce* 5° AO, h. 739/rar Mh; 5° AO, h. 739/rar Mh; 15° AO, h. 738/rar Mh; AMD, pl. 118–119/prin Ot, Tr şi rar Ag, Br, Il, Tl; *otíncuri* 1° AO, h. 639/Dj şi rar Mh, Ot; AMD/Ag, prin Db, Ph, Il şi rar Tr, Tl, Cţ; *otíci* 1° AMD/rar Bz, Cl; **otícă** s. f., pl. *otíce* 1° AMD, Pl. 119/rar Br; **otíg** s. n., pl. *otíge* 1° AMD, Pl. 57; 119/rar Ph, Vn, Gl, Br, Il, Tl, Cţ; 13° AMD, Pl. 119/rar Vn; *otíguri* 1° AMD, Pl. 57/rar Vn, Br; *otígi* 1° AMD/rar Vn;

otíncă s. f., pl. *otínci* 6° AO, h. 739/rar Mh, Dj; 15° AO, h. 738, 739/Dj şi rar Mh, Ot; AMD, Pl. 118–119/Bz, prin Cţ şi rar Vn, Ot, Tr, Il; *otínce* 6° AO/rar Dj; 15° AO, h. 738/rar Dj; AMD/rar Gl, Bz, Br; **otínci** s. n., pl. *otínce* 15° AMD/rar Cţ; **otíng** s. n., pl. *otínge* 1° AMD/rar Gr; 15° AMD/rar Gr; *otínguri* 1° AMD/rar Cl; *otíngi* 1° AMD, Pl. 119/rar Cţ; 6° AMD/rar Gr; 15° AMD, Pl. 118–119/rar Gr, Tl.

OTÍNCĂ v. **otínc 6°, 12°, 15°.**

OTINCEÁ v. **otânceá 1°.**

OTÍNCI v. **otínc 15°.**

OTINCÍ v. **otâncí 1°, 5°.**

OTÍNG v. **otínc 1°, 6°, 15°.**

OTINGÍ v. **otâncí 5°.**

OTLOGÍ vb. IV tranz. GD/rar Cţ „a speria prin zgomote": [Strigoiul] vinea noaptea te *odlogá* pân casă, te aia, te speriai/892.

OTOMÉL s. AMD, Pl. 86–88/rar Vl „varietate de struguri; tămâios".

– var. **otél** s. AMD, Pl. 86–88/rar Tl; **otélă** s. f. GO/rar Gj; AMD; GM/rar Ot, Tr; **oteléu** s. GM/rar Gr; **otílă** s. f. AMD/rar Ot.

OTOPSÍE s. f. AO, Pl. 11/rar Mh; TDM I/rar Tr „autopsie".

– var. **octopsíe** s. f. AFLR/rar Ag.

OTORÁC v. **oturác 2°.**

OTRĂVICIÓS adj. 1° GM/rar Bz [d. plante] „otrăvitor"; cf. v e n i n á t.

2° şárpe ~ AMD, h. 436/rar Tr „şarpe veninos; viperă"; cf. g ú ş t e r 2°...

OTREÁPCĂ s. f., pl. *otrépci* AMD, h. 233/rar Tr „şervet, ştergar"; cf. c ă r p ă 4°...

– var. **otrépcă** s. f., pl. *otrépci* AMD, h. 233/rar Gr.

OTRÉP s. n., pl. *otrépe* GO/rar Vl „cârpă, zdreanţă, otreapă": Facem focu, îl ardem, jeruim c-un... un *otrép* pân cuptor, ca să nu rămână cenuşe/908; cf. t r o á ş ă, z d r e á n ţ ă 2°.

OTRÉPCĂ v. **otreápcă.**

OTROCÓL v. **rotocoálă 1°.**

OTURÁC s. m., pl. *oturáci* 1° GD/rar Cţ „beţivan": *Oturáci* ştii ce-i? *ţoturáci*-i ăştia de stă numa şi bea. *Oturác* sunt oamenii ăia care cade-n vânt şi nu să mai scoală d-acolo/896; cf. p i l i g í u.

2° var. **otorác** s. m., în expr. **a cădeá ~** AFLR/rar Cţ „a cădea ca bolovanul; a nu se mai mişca; a cădea pe capul cuiva": La dumneata acasă dacă-ţi vine cineva şi tu te plictiseşti de-atâta... de-atâta asta.... „da n-o să mai plece, domne, *a căzút otorác* acolo şi nu se mai mişcă!"/896.

OŢ v. **hoţ 2°, 5°.**

OŢÉL 1° s. n. AO, h. 358/rar Dj, Ot „glonţ, cartuş la arma de vânătoare"; cf. b r e n í c...

2° s. m., pl. *oţéli* AMD, h. 342/rar Tr „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

OŢELÍT adj. AMD, Pl. 77–78/rar Tr [d. mustul de struguri] „înăsprit, înţepător".

OŢELÓS adj., f. *oţeloásă* 1° GM/rar Cl „de oţel": Vine nişte clame din sârmă *oţeloásă*, copci aşa/865.

2° GM/rar Vn [fig., d. om] „tare ca oţelul, rezistent": Nici briciu n-a mers, c-aici e vână groasă didisubt, trebuia să m-adoarmă ş-am fost tare *oţălós*, că nu m-a putut adormi c-un flacon di cela/721; cf. p i l ó s 1°.

OŢÉŞTE v. **hoţéşte.**

OŢÉT, ~ de miére s. compus AO, Pl. 117/prin Dj şi rar Ot „mied"; cf. b a l b á ş...

OŢETÁR adj., **ardéi ~** v. **ardéi 3°.**

OŢEŢEÁLĂ s. f. GM/rar Vn „oţetire": Când îl laşi mult să fiarbă, [vinul] dă el în *oţăţálă*/723.

OŢEŢÍ vb. IV intranz. şi refl. AO, h. 675/rar Gj; GM/rar Il [d. vin] „a se oţeti"; cf. p â l p â í 2°, ş t i r í[1].

OŢEŢÍT adj., f. *oţeţítă* AMD, Pl. 149/rar Cl [d. caş, brânză] „acrit, dat în acru"; cf. î n a c r í u...

OŢÍ vb. IV GM/rar Db „a fura, a hoţi".

OU s. n., pl. *óuă* **1° óuă clătíte** AMD, h. 472/rar Ot, Tr; **~ coápte** AO, h. 279/rar Vl; **~ frípte**/rar Gj, Mh; **~ zbătúte** AO/rar Dj; AMD/rar Tr „omletă": Spărgeam câte un *oţă* pentru jumări AFLR/892; cf. f r i p t ú r ă 1°...

2° art. óul beregăţii AO, h. 85/rar Dj, Ot; AMD, h. 52/rar Bz; **~ gâtului** AMD, h. 31; 52/rar Ot, Il; **~ lui Adám** AO/rar Vl „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

3° AO, h. 120/prin Gj, Mh şi rar Vl; AMD, h. 86/prin Ph şi rar Db, Bz, Tr, If, Cl, Il; **~ de genúnche** AO/rar Mh; **~ de la genúnchi** AMD/prin Il şi rar Ph, Bz, Tr, Cl; pl. *óuri*/rar Ot, Cţ; **~ din genúchiu**/rar Bz, Cţ; **~ la genúchi** AMD/rar Cl; **~ la genúnche** AO/rar Gj; art. **óul genúchelui** AMD/prin Db şi rar Ph, Ot, Tr; pl. *oáuă*/rar Db; *óuri*/rar Ph; art. **óurile genúchiului** AMD/Br, Tr, Il, prin Ag, Ph, Bz, Ot, Gr, Cl, Cţ şi rar Db, Vn, If, Tl; **~ genúnchelui** AO/prin Vl şi rar Gj, Mh, Dj, Ot; **~ genúnchiului** AO/rar Gj, Mh; AMD/rar Ot; **~ piciórului** AMD/prin Db şi rar Ag, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl; pl. *óuri* AO/prin Ot „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

4° AO, h. 124/prin Mh şi rar Gj, Ot; pl. *oáuă*/Mh, prin Gj şi rar Dj; **~ la piciór**/rar Gj; art. **óul chíşiţei**/rar Vl; **~ gléznei**/rar Gj, Dj, Ot „osul (rotunjit) de la gleznă"; cf. c h í ş i ţ ă[2] 3°...

– var. 1° **óuă** [sic!] s. n. AFLR/rar Tl, Cţ; pl. *oáuă* TDO/rar Vl, Gj, Mh; *óuri* GM; AFLR/rar Ag, Db, Ph.

ÓUĂ v. **ou 1°.**

OUĂÍ (3 sil.) vb. IV, ind. prez. 3 sg. *óuăie* AO, Pl. 68/rar Mh „a oua".

OULÉŢ s. n. **1°** GM/rar Db; art. **oulétul gléznei** AMD, h. 90/rar Db „oul piciorului"; cf. c h í ş i ţ ă[2] 3°...

2° AMD, h. 31/rar Vl „uvulă, omuşor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

ÓULEO v. **áuleu.**

OUŞÓR s. n., pl. *ouşóare* **1°** AO, h. 56/Vl; AMD, h. 31/Ag, prin Vl, Db, Ot, Tr şi rar Ph, Bz, Gr, Cl, Il „uvulă, omuşor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

2° art. ouşórul beregăţii AMD, h. 52/rar Db; **~ după beregátă** AO, h. 85/rar Vl; **~ gâtârézei** AMD/rar Tl; **~ gâtului** AO/rar Vl; AMD/Ag, Db, prin Ot şi rar Vl, Ph, Bz, If, Gr, Il, Tl; **~ lui Adám** AMD/rar Ph „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

3° AO, h. 124/rar Dj; AMD, h. 90/rar Ag, Db, Br, If, Cţ; art. **ouşórul de la gléznă** AO/rar Dj; AMD/rar Il; **~ piciórului** AO/rar Dj; AMD/rar Ph „oul piciorului"; cf. c h í ş i ţ ă[2] 3°...

4° AMD, h. 86/rar Db, Ph, Br; art. **ouşórul genúchiului**/rar Bz, Ot „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

– var. 3° **oşór** s. n., pl. *oşóare* AMD, h. 90/rar Ph .

OVÁL s. n., pl. *ovále* GM/rar Tr, Gr „ovar (la femeie)".

OVĂLÍ vb. IV refl. GD/rar Cţ „a se ondula": [Primăvara] să undălea gheaţa aşa, *să ovălţá*/890; cf. u n d ă l í.

OVĂSC v. **ovăz 2°.**

OVĂZ s. n. **1°** AO, h. 610/rar Mh, Dj, Ot „amestec de păioase cosite (verzi) pentru nutreţ; furaj verde"; cf. b u r a c l á...

2° var. ovăsc s. n. AO, h. 610; Pl. 73/Vl, Mh, prin Gj, Dj şi rar Ot „graminee cu paiul drept şi subţire şi cu inflorescenţă ramificată".

OVĂZÁR s. m., pl. *ovăzári* AMD/rar Db „negustor de cereale"; cf. s a m s á r 2°.

OVEZÍŞTIE (5 sil.) s. f., pl. *ovezíştii* AMD, h. 614; GM/rar Tr, Gr „teren de pe care s-a recoltat ovăzul".

OVIDÉNIE s. f. AFLR/rar Bz „sărbătoare religioasă la 21 noiembrie; Vovedenie": Şi mama-i moartă la *ovedéniie* cam în... a trăit în urma lu tata unşpe ani/736.

OVÓL v. **voálă 1°.**

OVREICÚŢA s. f. art. GM/rar Bz „numele unui vechi dans popular": Se joacă *ovreicúţa*, păpuraşu, ciobănaşu, jucăm refuzata/732.

OZÁNCĂ adv. GO/rar Mh „parcă"; cf. p á i c ă.

OZDRÓPUL v. **zdrópul 1°, 2°.**

Tr, prin Vl și rar Ph, Bz, Br, Ot, Gr, Cț „a da cu mânjeală pe firele de urzeală”; cf. mânzălí, opărí 2°, robăí, smolí.

2° TDM I; AFLR/rar Ag, Db, Gr „a unge cu ou bătut plăcinta, cozonacul etc. puse în tavă”: Atunci să făcea plocon, plocoane de pâine, plocoane *mînjite* cu ou AFLR/ 815.

3° TDM III/rar Il „a freca cu pelin interiorul butoiului pentru vin”.

4° var. **mînzí** vb. IV tranz. AMD, h. 276/ rar Tr „a însemna (oaia) cu vopsea”; cf. căní 1°...

– var. 1° **mânzí** vb. IV tranz. AMD, Pl. 108/rar Ag.

MÂNJÍT adj., f. *mânjită* AO, h. 228/ rar Mh [d. oameni] „murdar, nespălat”; cf. câr âiát...

MÂNTUÍ vb. IV tranz. și refl., ind. prez. 1 sg. *mântui* TDM II/rar Gl; AMD; GD/prin Tl „a (se) termina”: Cum îl bei mai repede [vinul], cum îl *mîntuĭ*/729.

MÂNÚCHE v. **mănunche 1°**.

MÂNUCHÉL s. n., pl. *mânuchéle* AFLR/rar Ag, Bz dim. de la mânuchi.

MÂNÚCHI v. **mănúnche 1°**.

MÂNUITÓR s. m., pl. *mânuitóri* AO, h. 634/rar Gj „persoană care mână vitele la plug; pogonici”; cf. ajutór 5°...

MÂNÚNĂ s. f., pl. *mânúni* **1°** AO, h. 443; 711; TDO; AFLR/prin Vl, Dj și rar Gj, Ot „mănunchi din fire de grâu, cânepă etc.”: [Cânepa] o așezăm acolo *mînúnă* lângă *mînúnă*, o facem niște chiticele așa TDO/ 981; cf. chítă[1] 1°...

2° AO, h. 722/rar Vl; AMD, Pl. 110– 111/rar Tr „fiecare dintre cele două stinghii așezate orizontal pe brațele războiului, de care se agață bețele de susținere a vătalelor și a ițelor”; cf. ajutór 14°...

3° AO, h. 721/rar Vl, Mh; AMD, Pl. 110/ rar Tr „fiecare dintre cele două brațe ale războiului de țesut”; cf. ajutór 13°...

4° AO, h. 209/rar Vl „chingă la căpriori”; cf. adáos 1°...

– var. 1° **mănúnă** s. f., pl. *mănúni* AO, h. 711; AFLR/rar Gj, Mh; **mânúne** s. f., pl. *mânúni* AO, h. 443/prin Gj, Dj și rar Vl, Mh, Ot.

MÂNÚNE v. **mânúnă 1°**.

MÂNÚȘĂ s. f., pl. *mânúși* **1°** AMD, Pl. 110/prin Ag și rar Ph, Gr „fiecare dintre cele două brațe ale războiului”; cf. ajutór 13°...

2° AMD, Pl. 110–111/rar Ag, Db, Ph, Tr „fiecare dintre stinghiile fixate pe brațele războiului, pe care se așază bețele de susținere a vătalelor și a ițelor”; cf. ajutór 14°...

3° AMD, Pl. 114–115/rar Ot „muierușcă la război”; cf. amnár 3°...

4° AMD, Pl. 111–112/rar Ph „fiecare dintre bețele de care se atârnă ițele și vătalele”; cf. bâtă[1] 2°...

5° AMD, Pl. 112–113/rar Ag, Db, Ph, Ot „fiecare dintre brațele vătalelor”; cf. antebráț 2°...

6° AMD, h. 249; TDM II/rar Db, Ph, Vn, Br, Tl, Cț „leucă”; cf. chilimíe 1°...

7° AMD, h. 666/Tr, prin Db, Ph și rar Vn, Bz, Br, Gr, Il, Cț „țepușă la sanie”; cf. drug 7°...

8° var. **mănúșă** s. f., pl. *mănúși* TDO; AFLR/rar Vl, Mh; AMD, h. 660/rar Db, Br „pleviță la leucă”; cf. b á n d ă[2]...

9° var. **munúșă** s. f., pl. *munúși* AMD, h. 636/rar Tr, Il „măner la coasă”; cf. călcái 11°...

10° AMD, Pl. 141; 155/rar Vl, Gr „mâner, toartă (la găleată, la țest etc.)”; cf. mână 18°...

11° AO, Pl. 86/rar Mh; AMD, h. 386/ rar Db, Ph, Ot „fuior (în opoz. cu câlții)”; cf. fuiór 2°...

12° var. **munúșă** s. f., pl. *munúși* AMD, Pl. 103; TDM II; III/Il, prin Br, Tr, Cl și rar Db, Ph, Vn, Bz, Gr, Cț; *munúșe* AMD/ rar Db, Cl „mănunchi din fire de cânepă, in sau de grâu”: [Inul] după ce l-ai făcut *mumúșĭ, munúșĭ* așa, munuchi, nu maldăre mari [...] îl bați de sămânță TDM III/842; cf. chítă[1] 1°...

13° var. **munúșă** s. f., pl. *munúși* AMD, Pl. 67/rar Db „coardă tânără (de doi–trei ani) la vița-de-vie”; cf. azmán 1°...

– var. **mănúșă** s. f., pl. *mănúși* 7° AMD, h. 666/prin Ph, Cț și rar Vl, Ag, Db, Bz, Br, Cl, Tl; 11° AO, Pl. 86/rar Gj, Mh; AMD, h. 386/rar Vn, Cț; **munúșă** s. f., pl. *munúși* 5° AMD, Pl. 112–113/rar Ph; 7° AMD/rar Ag, Br, Tl, Cț; 11° AMD/rar Ph, Br.

MÂNUȘÉLE v. **mănușéle**.

MÂNUȘÍCĂ s. f. GO/rar Vl dim. de la mânușă 12°; cf. mănușéle.

MÂNUȘÍȚĂ s. f., pl. *mânușíțe* **1°** AFLR/rar Ph dim. de la *mână* :[Pânză] dă *mînușíța* mea făcută/715.

2° GM/rar Il dim. de la mână 11°.

MÂNZ s. m., pl. *mânji* **1°** AO, Pl. 60/ prin Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 268/Tr, Il, prin Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br și rar Ot, Cl, Tl „puiul (de sex masculin al) iepei în vârstă de un an”; cf. piț.

2° AO, Pl. 60/rar Mh; AMD, h. 268 MN/ rar Ag, Db, Cl „puiul (de sex masculin al) iepei în vârstă de doi ani”.

3° AMD, Pl. 122/prin Tr și rar Bz, Br „miel având între șase luni și doi ani; cârlan”; cf. miór 1°, vătăróg 5°.

4° AMD, Pl. 119–120/rar Vl, Ag, Db, Ph, Tl „fie de urzeală care, netrecut prin ițe și/sau prin spată, este mereu dat spre sulul dinapoi”; cf. curgătoáre 2°...

5° AMD, h. 603/rar Bz „clin de teren rămas nearat între două brazde”; cf. amnár 9°...

6° GM/rar Cl „interval de timp cuprins aproximativ între orele șase și șapte dimineața”: Mânca dimineața când să ridica soarele puțin așa, spunea că dă *mînz*, adică știi pă la șase, șapte-așa să zice *mînz*/866.

MÂNZÁLĂ v. **mânjeálă 1°, 2°**.

MÂNZÁRĂ v. **mânzáre 2°**.

MÂNZÁRE s. f., pl. *mânzări* **1°** AO, h. 753/rar Dj, Ot, Tr „oaie care, fătând doi miei, nu are lapte suficient pentru a-i hrăni”; cf. podóinică 1°, podóiniță 1°.

2° var. **mânzáră** s. f., pl. *mânzări* AO, Pl. 119/prin Dj și rar Mh; AMD, h. 672/ Cl, prin Cț și rar Ag, Db, Tr, Il „oaie cu lapte”; cf. aplecătoáre 1°...

– var. 2° **mânzárie** (4 sil.) s. f., pl. *mânzării* AO, Pl. 119/rar Dj.

MÂNZÁRIE v. **mânzáre 2°**.

MÂNZÁT s. m., pl. *mânzáți* **1°** AO, h. 397/Vl, Gj, Mh, Dj și rar Ot; AMD, h. 259/Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Cl, Il, Cț, prin Vn, If, Gr, Tl și rar Gl „vițel de doi–trei ani; junc”; cf. batál[1] 1°...

2° AO, h. 397/Mh, Dj și prin Gj, Ot; AMD, h. 259/rar Vn „vițel până la doi ani”.

3° AO, h. 397/rar Mh „vițel între un an și trei ani”.

4° AO, h. 397/rar Dj „vițel până la un an”.

MÂNZÁTĂ s. f., pl. *mânzáte* **1°** AMD, h. 261/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vl, Vn, Bz, Br, If, Cț și rar Gl, Tl „vițea de un an”.

2° AO, h. 399/Vl, Gj, Mh, Dj și prin Ot „vițea de doi–trei ani; junincă”; cf. junícă...

3° AO, h. 399/Dj, prin Gj, Mh și rar Ot „vițea de unul, doi ani”.

4° s. f./adj. AO, h. 396/Vl și prin Gj; AMD, h. 257 MN/Ag, Db și rar Vl, Ph; *mânzăți* AMD/rar Ph „(vacă) care nu are vițel și nu dă lapte; stearpă”; cf. fătălău 2°...

5° s. f./adj. AMD, h. 276/rar Ag „(oaie) stearpă”; cf. stărpitúră 1°, sterpătúră 3°.

6° GM/rar Il „iapă tânără, înainte de prima fătare”.

MÂNZĂLÁR v. **mânzărár 2°**.

MÂNZĂLÍ vb. IV tranz. AMD, h. 108/ rar Db, Bz, Tr „a da cu mânzală pe firele de urzeală”; cf. mânjí 1°...

MÂNZĂLOÁSĂ adj. f. GM/rar Ot [d. mămăligă] „nefiartă, cleioasă”.

MÂNZĂRÁR s. m., pl. *mânzărári* **1°** AMD, Pl. 136–137/rar Vn „persoană care mână oile la strungă; strungar”; cf. alergătór 4°...

2° var. **mânzălár** s. m., pl. *mânzălári* AMD, Pl. 126/rar Br „cioban care păzeşte mânzările"; cf. l ă p t á r 1°...

– var. 2° **mârzărár** s. m., pl. *mârzărári* AO, Pl. 119/rar Gj.

MÂNZĂTÚRĂ s. f., pl. *mânzătúri* **1°** TDM II/rar Vn „mânzare"; cf. a p l e c ă t o á r e 1°...

2° var. **mânzắturi** s. f. pl. AFLR/rar Cţ „vite tinere": Să fură *mînzắturí* [...] mânzat zicea la ăia mai mici aşa, nu viţel, mînzat al doilea/898.

MÂNZĂTURI v. **mânzătúră 2°**.

MÂNZĂŢÉL s. m., pl. *mânzăţéi* GM/rar Vn dim. de la m â n z a t 2°: Am o viţea ş-un *mînzăţél*/724.

MÂNZĂŢÍ vb. IV intranz. AO, h. 396/Gj, Mh, Dj şi prin Vl, Ot; AMD, h. 257 MN/prin Ot [d. vaci] „a rămâne m â n z a t ă 4°, stearpă"; cf. b ó i ş t e...

MÂNZEÁLĂ v. **mânjeálă 1°**.

MÂNZÍ[1] v. **mânjí 1°, 4°**.

MÂNZÍ[2] vb. IV **1°** intranz. AMD, h. 266 MN/rar Cl [d. armăsar] „a deveni impotent".

2° refl. AMD, h. 269/rar Db, Bz, Gr, Il, Cl [d. iapă] „a se împreuna cu armăsarul": Vacile să gonească, iepile să *mînzéşte*/850.

MÂNZÍCĂ s. f., pl. *mânzíci* AMD, h. 261 MN/rar Bz dim. de la *mânză*; cf. m â n z u l í c ă, m â n z u l í ţ ă, m â n z ú ţ ă.

MÂNZOÁCĂ s. f., pl. *mânzoáce* AMD, h. 261 MN/rar Db „puiul de sex feminin al iepei; mânză"; cf. c â r l á n ă 2°...

MÂNZULÉŢ s. m., pl. *mânzuléţi* AMD, Pl. 122/rar Ph dim. de la *mânz*.

MÂNZULÍCĂ s. f., pl. *mânzulíci* AO, Pl. 60/rar Ot; AMD, h. 261 MN/rar Cţ dim. de la *mânză*; cf. m â n z í c ă...

MÂNZULÍŢĂ s. f. AO, Pl. 60/rar Dj dim. de la *mânză*; cf. m â n z í c ă...

MÂNZÚŢĂ s. f., pl. *mânzúţe* AMD, h. 261 MN/rar Cţ dim. de la *mânză*; cf. m â n z í c ă...

MÂRCÁV adj., pl. *mârcávi*, f. *mârcávă*, pl. *mârcáve* AO, h. 125/rar Gj [d. om] „bolnăvicios; fără putere fizică; neputincios"; cf. b a ş o l d í u...

– var. **molcáv** adj., pl. *molcávi*, f. *molcávă*, pl. *molcáve* AO, h. 125/rar Ot.

MÂRCÚIE s. f., pl. *mârcúi* AO, h. 333/rar Mh „pământ moale de pe fundul bălţilor sau rămas pe malul unei ape curgătoare după inundaţie; mâl"; cf. b â l c i ş ó r...

MÂRLÁCI s. m., pl. *mârláci* AMD, Pl. 130–131/rar Ph „berbec castrat; batal".

MÂRLĂNEÁN s. m., pl. *mârlănéni* AMD/893 „locuitor din fostul sat Mârleanu, actualmente Dunăreni".

MÂRLÍ vb. IV refl. AO, h. 601/rar Dj [d. porumb] „a (se) poleniza": [Porumbul] *să mîrléşte* când să scuturã moţu pe mătase/980; cf. p o l i v i z á.

MÂRONŢÂŞÁ v. **mărunţăşá**.

MÂRŞÁN s. m., pl. *mârşáni* AO/989 „locuitor din comuna Mârşani"; cf. m â r ş ă n e á n.

MÂRŞAV adj., pl. *mârşavi* **1°** AMD, h. 91/rar Ag „bolnăvicios; neputincios"; cf. b a ş o l d í u...

2° var. **mârşáv** adj., f. *mârşávă* AMD/rar Tl „murdar, nespălat"; cf. c ă r â i á t...

MÂRŞÁV v. **mârşav 2°**.

MÂRŞĂNEÁN s. m., pl. *mârşănéni* AO/989 „locuitor din comuna Mârşani"; cf. m â r ş á n.

MÂRTÁC v. **martác 1°, 5°, 8°, 11°**.

MÂRTÁN s. m., pl. *mârtáni* **1°** AO, h. 424/Vl, Gj, Mh, Dj şi rar Ot; AMD, h. 292/rar Vl, Ot „motan"; cf. c o t ó c[1] ...

2° AO, h. 209/rar Dj „lemn lung la coama casei"; cf. b a l á u r 2°...

– var. 1° **mârtón** s. m., pl. *mârtóni* AO, h. 424/prin Dj, Ot.

MÂRTĂÚZĂ s. f., pl. *mârtăúze* AO, h. 424/rar Mh „pisică (indiferent de sex)"; cf. m ă ţ ă 1°, p i s ó c 1°.

MÂRTÓN v. **mârtán 1°**.

MÂRŢÓGI s. f. pl. GM/rar Cl „mârţoage"; cf. h ă ţ ă 2°...

MÂRVELÍ vb. IV intranz. GO/rar Dj „a supura"; cf. s m o r c ă í, s u p u r o i á.

MÂRZĂRÁR v. **mânzărár 2°**.

MÂSTÁŢĂ v. **mustáţă 1°**.

MÂŞ v. **moş 14°, 15°**.

MÂŞÁG v. **muşág 2°**.

MÂŞÂÍ vb. IV intranz. GM/rar Ag, Tr, Cl „a căuta adulmecând, mirosind": Berbecu mă tot *mîşîíá* pă la urechi/786. Copilu, une-l vedeai, cu nasu băgat sub braţu lu taică-su. *Mîşîíá* şi el ca copilu dâpă sân/806. [Lupul] *muşuíá* după nişte gâşte, *muşuíá* aşa pă jos GD/891.

– var. **muşuí** vb. IV intranz. GD/rar Cţ.

MÂŞNIC s. n., pl. *mâşnice* AO, Pl. 131/rar Mh „ladă sau covată în care curge făina la măcinat"; cf. c ă p i s t é r e 4°...

MÂTÁCĂ v. **mâtcă 1°, 2°**.

MÂTCĂ s. f., pl. *mâtci* **1°** AO, h. 785; TDO; AFLR/Gj, Mh, Dj, Ot şi prin Vl; AMD, Pl. 145/prin Ot şi rar Tr; *mâtce* AO/rar Vl, Gj, Mh, Ot; *mâcci*/rar Dj, Ot; *mâtche*/rar Gj, Mh; *mâcte*/rar Dj „bătător pentru scos untul din laptele prins, format dintr-un băţ având la un capăt o rotiţă cu găurele"; cf. e c i d a t ó r...

2° AO, h. 786/rar Vl; AMD, Pl. 145/rar Vl „rotiţa cu găurele de la bătătorul pentru scos untul din laptele prins"; cf. b ă t ă l ă u 2°...

3° AO, h. 671/rar Dj „mustuitor"; cf. b ă t ă i ú ş 3°...

4° AO, h. 496/rar Gj „limbă la meliţă"; cf. b ă t á g...

5° var. **mătắcă** s. f., pl. *mătắci* AFLR/rar Ot „măciulie, inflorescenţă la cânepă": [Cânepa] a de toamnă fac nişte *mătíc* aşa, ca să facă sămânţă/997; cf. c ă p ş u n é l e.

– var. 1° **mátcă** s. f., pl. *mătci* AO, h. 785; GO/rar Mh, Dj; *măcce*, *măcci* AO/rar Dj; **mătắcă** s. f., pl. *mătắci* AO/rar Vl; **mắtcă** s. f., pl. *mătci* AO; TDO; AFLR/prin Gj, Mh şi rar Dj; *mắtche* AO/rar Gj; **mâţắcă** s. f., pl. *mâţắci*/rar Vl; **mótcă** s. f. TDO; AFLR/rar Mh; 2° **mâtắcă** s. f. AO, h. 786/rar Vl.

MÂŢ s. m., pl. *mâţi* **1°** AO, Pl. 66; TDO/rar Mh, Dj „pisică (indiferent de sex)"; cf. m â r t ă ú z ă...

2° AO, h. 424/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 292/rar Ag, Vn „motan"; cf. c o t ó c[1]...

MÁŢĂ s. f., pl. *mắţe* **1°** AO, Pl. 65; TDO/Vl, Gj, Mh, Dj şi rar Ot; GM/rar Vn, Gl; GD/rar Tl; *mâţi* AO/rar Mh „pisică".

2° art. **mắţa pópii** s. compus AO, h. 553/prin Dj „salamandră"; cf. c a r a c a t i c i o á r ă...

3° art. **mắţa pe mal** loc. subst. GM/rar Bz „numele unui joc de copii".

4° AO, h. 209/rar Dj „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

5° AO, h. 729/rar Mh, Ot „m u i e r u ş c ă la război"; cf. a m n á r 3°...

MÂŢÁCĂ v. **mâtcă 1°**.

MÂŢIŞÓRI s. m. pl. AMD, h. 420/rar Db „inflorescenţa alunului"; cf. c e r c é l 5°...

MÂŢÓCI s. m. pl. AO, h. 531/rar Vl „inflorescenţa alunului"; cf. c e r c é l 5°...

MÂŢÓI s. m., pl. *mâţói* AMD, h. 292/rar Ag „motan"; cf. c o t ó c[1]...

MÂZGÂIÁLĂ s. f. AMD, Pl. 108–109/rar Tr „amestec de făină şi mălai cu apă, cu care se apretează firele la ţesut; scrobeală"; cf. m ă l á i 3°...

MÂZGOÁRE s. f. **1°** GM/rar Db „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

2° var. **muzgóri** s. f. pl. AO, h. 36/rar Mh „urdori (la ochi)"; cf. p u c h i, p ú c h i n i, s c ă r b e, u l d o á r e, ú r d ă 2°, z g ă b ă r d ă.

MBEA v. **me**.

ME interj. AMD, Pl. 128/prin Cl, Il şi rar Br, Ot, If, Gr, Tl „cuvânt prin care se redă behăitul oilor"; cf. b e o a.

– var. **maá** interj. AMD, Pl. 128/rar Ph; **mahéa** interj./rar Ph; **mbea** interj./rar Cţ; **meáa** interj./rar Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Cl, Il, Cţ.

MEÁA v. **me**.

MEÁRSĂ adj. f. AFLR/rar Dj [d. zăpadă] „bătătorită cu picioarele": Ne ducem într-o zăpadă care nu este *meársă*/974.

MECEÁCĂN (3 sil.) adj., f. *meceácănă* GM/rar Db „ametit, buimac, zăpăcit": Ea, *mecăcănă*, mergea aşa, mergea, tot mergea mereu aşa, nu să stea jos/816; cf. a m e g í t...

MECHELÉŢ v. **chemeléţ**.

MECHÉTURI s. pl. GD/rar Tl „lemne, lemnărie la construcţia acoperişului unei case"; cf. c ă p ă c e á l ă 2°...

MÉCICĂ v. **méşcă 1°**.

MEDALÍNĂ v. **amigdalítă**.

MEDEÁN v. **maidán 4°**.

MEDICÍNĂ s. f. **1° la ~** loc. adv. AMD, h. 86/rar Db, Vn; **pe ~** loc. adv. AMD, h. 257/rar Db „în terminologia medicală": Rotiţa la oul piciorului, noi aşa-i zicem, *la mediţínă* alfel/698: [Vaca] nu prinde viţel, *pă mediţínă* famen/815; cf. d o c t o r é ş t e...

2° AFLR/rar Db „îngrijire medicală": Consultând-o la picior, făcuse fata lichid, da...şi cu silinga acolo, cu *mediţínă* i-a scos apa/700.

MEDREGĂLÍ vb. IV tranz. GM/rar Db „a răsuci neîngrijit; a îndruga"; cf. d e p ă n á 2°...

MEGĂHOÁIE v. **măgăoáie 3°**.

MEHEDINŢEÁN s. m., pl. *mehedinţéni* AO/951 „locuitor din judeţul Mehedinţi".

MEIÁ vb. I intranz. şi refl. AO, h. 663 /prin Vl, Dj, Ot; AMD, Pl. 70; GM/rar Ph, Ot, Tr [d. boabele de struguri] „a rămâne mici (ca bobul de mei); a se pipernici": [Strugurii] dacă-i stropim când este înfloriţi ei vine şi *meiáză* GM/714; cf. r ă s f u g í 2°.

– var. **măiá** vb. I intranz. AMD, Pl. 70/ rar Ph.

MEIÁT adj., pl. *meiáţi* AO, h. 663/ prin Vl, Dj şi rar Ot; AMD, Pl. 70/prin Ot şi rar Ph; *meiéţi*/rar Ph [d. struguri] „mic (ca bobul de mei); nedezvoltat, pipernicit"; cf. c â r c i u r ó s 1°...

– var. **măiáţi** adj. m. pl. AMD, Pl. 70/ rar Ph, Ot, Tr; **miát** adj., pl. *miáţi*, f. *miátă*/ rar Tr.

MEIDÁN v. **maidán 3°, 4°**.

MEIÚŞ s. n., pl. *meiúşuri* AO, h. 611/ prin Dj, Ot; AMD, h. 615/rar Ot, Tr „soi de mei din care se fac mături"; cf. r o m â n é s c 6°, t ă t ă r é s c.

– var. **ameiúş** s. n. AO, h. 611/rar Ot.

MEJDÍE v. **mejdínă 1°**.

MEJDÍNĂ s. f., pl. *mejdíni* **1°** AO, h. 442; Pl. 47/Vl, Gj, Dj, Ot, prin Mh şi rar Tr; AMD, h. 316 MN; Pl. 49– 50/prin Vl, Ot şi rar Tr, Gr „teren nearat care desparte două loturi; hotar, răzor"; cf. d ă l m ă 3°...

2° AO, h. 596, 597/rar Dj, Ot; AMD, h. 603/rar Vl „clin de teren rămas nearat între două brazde sau la capătul lotului"; cf. a m n á r 9°...

– var. **mejdíe** s. f. 1° AFLR/rar Ot; **méjdină** s. f., pl. *méjdine* 2° AMD, h. 603/ rar Ag; **mejdrínă** s. f., pl. *mejdríne* 1° AO, h. 442/rar Mh.

MÉJDINĂ v. **mejdínă 2°**.

MEJDRÍ v. **mizdrí**.

MEJDRÍNĂ v. **mejdínă 1°**.

MÉJLOC v. **mijlóc 4°**.

MÉLĂ adj. f. GM/rar Tr „nepricepută, neîndemânatică": Dacă e femeie mai *mélă* niţel, îi dădea cu vo trei făcăleţe şi-o lăsa [mămăliga] cu cocoloaşe-n ea/804; cf. b l e a u 6°...

MELC s. m., pl. *melci* **1°** AMD, h. 90/ Tl şi s. n., pl. *mélcuri*/rar Tl „gleznă (la om)"; cf. a d u s ă t ú r ă...

2° AMD, h. 86/prin Tl „rotula genunchiului (la om)"; cf. b í l ă...

3° AO, h. 56/rar Vl „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

4° AMD/rar Il „partea concavă a copitei calului".

5° AO, h. 651/rar Gj „pleviţă"; cf. cf. b á n d ă²...

6° AMD, h. 636/rar Tr „mânerul coasei"; cf. c ă l c â i 11°...

7° var. **melci** s. m. AMD, h. 652/rar Ag „opor"; cf. b ă t á i e 7°...

MELCI v. **melc 7°**.

MELCÍŞ s. GD/rar Tl „teren acoperit cu cochilii de melci".

MELCÍU v. **melcíu 2°**.

MELEÁSĂ s. f. AMD, Pl. 101/rar Tr „plantă cu flori frumos mirositoare (cu care se freacă interiorul stupului); roiniţă"; cf. a f u m ă t o á r e...

MELÉI v. **neléi**.

MELÉJNIŢĂ s. f. colect. **1°** AO, h. 498/rar Vl „câlţi"; cf. b u c i...

2° AMD, Pl. 98–99/rar Ph „fire de cânepă pipernicite"; cf. b o d í n i...

MELESTÉU s. n., pl. *melestéie* AMD, h. 453; GD/prin Tl şi rar Bz „făcăleţ"; cf. d r u g ă² 4°...

– var. **mestecléu** s. n., pl. *mestecléie* AMD, h. 453/rar Tl; **mesteléu** s. n., pl. *mesteléie*/rar Db.

MELÍC s. n., pl. *melícuri* **1°** GM/rar Tr „obicei rău, nărav": Nu ştiam *melícu* boilor [...] boi cu nărav, cu *melíc*/804; cf. p o d v á d ă.

2° AO, h. 596/rar Ot; *melíce* AO, h. 596/rar Ot; AMD, h. 603/rar Ot „clin de teren rămas nearat la căpatul lotului"; cf. a m n á r 9°...

3° var. **milíc** s. n., pl. *milícuri* GD/rar Tl „scandal"; cf. a l á i...

MELINOÁSĂ adj. f., pl. *melinoáse* AO, h. 14; 801; 803; GO/prin Dj şi rar Mh, Ot [d. oi] „cu lâna moale şi cu firul scurt, din rasa merinos".

– var. **merinúş** adj., **óaie ~** AO, h. 803/ rar Ot.

MÉLINŢĂ v. **méliţă 1°**.

MELINŢÁ vb. I, ind. prez. 1 sg. *melínţ* AMD, ch. 1230; GM/prin Ag şi rar Db; *melinţéz* AMD/rar Db, Ct „a meliţa"; cf. f ă r â m á 10°...

– var. **meliţí** vb. IV, ind. prez. 1 sg. *meliţésc* AMD, ch. 1230/rar Br, Ct; **melniţá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *mélniţ* AMD/rar Cl; *melniţéz* AO, Pl. 86/rar Mh, Ot; AMD/rar Br, Tl; **melniţí** vb. IV, ind. prez. 1 sg. *melniţésc* AMD/rar Il.

MELIŞÓR s. n. AMD/rar Db dim. de la *mal*.

MÉLIŢĂ s. f. **1°** pl. **méliţi** GM/rar Db „meliţe"; cf. m e l i ţ ă t o á r e 1°.

2° var. **mélniţă** s. f., pl. *mélniţi* AMD/ rar Tl „râşniţă pentru cereale"; cf. p i e t r ó i 2°.

3° pl. *méliţe* AMD, Pl. 181/rar Tr „unealtă (la tăbăcărie) cu ajutorul căreia se ţine întinsă pielea pentru a fi curăţată de carne": *Méliţa* prinde pielea şi gripca o curăţă/777.

4° pl. *méliţi* AMD, Pl. 178–179/rar Tr „unealtă (la fierărie) cu care se stropesc cărbunii pentru a-i înviora; praftoriţă"; cf. b u r é t e 7°...

– var. **mélinţă** s. f., pl. *mélinţe* AO, Pl. 86/rar Mh; AMD, h. 385; GM/rar Ag, Db, Ct; *mélinţi* AMD/rar Ag, Db, Ct; **mélniţă** s. f., pl. *mélniţe* AMD/rar Br, Cl, Tl; *mélniţi*/ rar If, Tl.

MELIŢĂTOÁRE s. f., pl. *meliţătoáre* **1°** AMD, h. 385/rar Ph „meliţă"; cf. m é l i ţ ă 1°.

2° var. **meliţătór** s. n., pl. *meliţătoáre* AMD, h. 385/rar Db „limbă la meliţă"; cf. b ă t á g...

MELIŢĂTÓR v. **meliţătoáre 2°**.

MELIŢÍ v. **melinţá**.

MELNIŢÁ v. **melinţá**.

MÉLNIŢĂ v. **méliţă 1°, 2°**.

MELNIŢÍ v. **melinţá**.

MENAGÍTĂ v. **menangítă**.

MENANGÍTĂ s. f. AFLR/rar Dj; GM; AFLR/rar Db, Bz, Br, Tl, Ct „meningită": [Băiatul] a prins *menangîtă* la cap GM/ 717.

– var. **amenangítă** s. f. AFLR/rar Ph; **ameningítă** s. f. /rar Gj; **malangítă** s. f. GM/rar Db; **menagítă** s. f. AFLR/rar Dj; GM/rar Ph.

MENDALÍTĂ v. **amigdalítă**.

MÉNGE v. **mínge 1°**.

MÉNGHENĂ v. **ménghini**.

MÉNGHINI s. f. pl. AMD, h. 698/rar If, Gr, Il „menghine"; cf. c l á m ă 1°...

– var. **ménghenă** s. f., pl. *ménghene* AMD, h. 698/rar Ct; **míndină** s. f., pl. *míndini* AO, Pl. 136; 141/rar Ot; **mínghenă** s. f., pl. *míngheni* AO/rar Ot; AMD, h. 698; Pl. 179/rar Ag, Bz, Cl, Il Ct; **mínghin** s. n.,

pl. *mínghine* AMD, h. 698/ rar Br; **mínghină** s. f., pl. *mínghine* AO, Pl. 141/Vl, Dj şi rar Gj, Mh, Ot, Tr; AMD, h. 692; 695; 698; Pl. 179/Ag, Il, prin Vl, Br, Ot, Tr, If, Gr şi rar Ph, Bz, Cl, Tl, Cţ; *mínghini* AO/Vl, Dj şi prin Gj, Mh, Ot; AMD, h. 695; 698; Pl. 174; 179/Ag, Db, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Cl, Il, prin Gr şi rar Vl, Ph, Cţ; **minghínă** s. f., pl. *minghíni* AMD, h. 698/ rar Vn; **minghineá** s. f., pl. *minghinéle* AO, Pl. 136; 141/prin Dj şi rar Ot.

MENTÁ vb. I intranz. GM/rar Il [d. borhot] „a fermenta"; cf. f i é r b e 5°...

MENZÚRĂ s. f., pl. *menzúri* AO, h. 769/rar Dj „băţ crestat cu care se măsoară cantitatea de lapte dintr-un vas; răboj"; cf. c a r â m b 8°...

MEOÁRĂ v. **mioáră 1°**.

MERÁ v. **mereá**.

MERÁC s., în expr. **a nu aveá ~** *(de ceva)* AMD/rar Cţ „a nu avea chef, a nu avea tragere de inimă".

MERAGÍU v. **meregíu**.

MERCERÁRÍE s. f. GM/rar If „mercerie".

MERDÉNCHI s. AMD, h. 356/rar Vn „gem de prune; magiun"; cf. m a g i ó n...

– var. **merdénghi** s. AMD, h. 356/rar Bz.

MERDÉNGHI v. **merdénchi**.

MERDINEÁ s. f., pl. *merdinéle* AO, h. 234/rar Gj „sul de întins aluatul; sucitor"; cf. d r i h ó l ţ...

MÉRE v. **mergeá 1°**.

MEREÁ s. f., pl. *meréle* AMD, h. 326; GD/Tl, Cţ „teren al satului, moşia satului (rezervată pentru agricultură)"; cf. h ó l d ă 2°...

– var. **merá** s. f., pl. *merále* AMD, h. 326; GD/rar Tl, Cţ.

MEREAGÍU v. **meregíu**.

MERECLÉU s. n., pl. *merecléie* AMD/ rar Bz „par, perpeleac la căpiţa de fân"; cf. c l e n c i 2°...

MEREDUÍ vb. IV intranz. şi refl. AMD/rar Db, Ph „a rămâne amorţit; a amorţi": *Meredujéşti* tot stând aici/691; cf. a m u r ţ í 1°...

MEREGÍU s. m., pl. *meregíi* AMD, h. 327; GD/Tl, Cţ „pândar, paznic de câmp (de m e r e a)"; cf. b ă n u l é t e...

– var. **meragíu** s. m. AMD, h. 327; GD; AFLR/Cţ şi rar Tl; **mereagíu** (3 sil.) s. m. AMD/rar Tl.

MERENÁR s. m., pl. *merenári* AMD/ 798, 816 „locuitor din satul Mereni".

MEREÓR adv. AFLR/rar Mh dim. de la m e r e u 1°: M-am tras *mereór* înspre poartă, de-a-ndărătelea/958; cf. m e r e ú ţ.

MERÉŞTE s. pl. GD/rar Tl „plase speciale de pescuit crap".

MERÉT s. n. AMD/rar Db „livadă de meri".

MERÉU adv. **1°** AO, Pl. 9/Gj, Mh; TDM III; AFLR/rar Vn, Ag „fără grabă, încet, domol"; cf. a l é n e a...

2° AO, h. 66; Pl. 3/Mh şi rar Gj, Dj „cu voce scăzută; încet, şoptind"; cf. f u r í ş 2°...

3° GM/rar Ot „liniştit, cuminte": Dacă le ziceam „staţi *merẹ́u*, ziceam „o ţârică" când işam la treabă, iar s-apuca, era cinci băieţi, de!/762.

4° TDM II/rar Db „tiptil, pe furiş": Veni o umbră, veni umbra aia-nspre oi *merẹ́u, merẹ́u, merẹ́u, merẹ́u, merẹ́u*, pân-a venit lupu în mijlocu oilor/692; cf. î n c e t u n é l 3°...

MEREÚŢ adv. AO, Pl. 9/rar Mh dim. de la m e r e u 1°; cf. m e r e ó r.

MERGĂTOÁRE adj. f. AO, h. 325/ rar Gj [d. ape] „curgătoare".

MERGEÁ vb. II, ind. prez. 1 pl. *mergém* AO, h. 1007; AFLR/Mh, Dj, prin Ot şi rar Vl, Gj; AMD, ch. 1907; AFLR/ Db, Il, prin Ph, Br, Tr, Gr, Cl şi rar Ot, If, Cţ „a merge".

– var. **mére** vb. III TDO; AFLR/rar Gj, Mh, Dj; GM; AFLR/rar Vl, Br, Cţ.

MERIÁT adj., pl. *meriáţi*, f. *meriátă*, pl. *meriáte* AMD, h. 111/rar Tr „infirm, schilod"; cf. a n c h i l o z á t 1°...

MERINÚŞ v. **melinoásă**.

MERÍNZE v. **merínzi 2°**.

MERÍNZI s. f. pl. **1°** AMD, h. 154; GM/rar Ag „daruri constând în preparate

alimentare trimise de părinţii mirelui la casa miresei la logodnă sau înainte de nuntă": Joi sara să duce cu *merínzi* la mireasă, ginerele... să-i duc-acolo ceva dă mâncare, prăjituri sau, cum era înainte, covrigi, pâine, ce avea GM/680; cf. l o g ó n d ă 4°...

2° var. **merínze** s. f. pl GD/rar Cţ „merinde"; cf. m a g a z á n ă.

MERIŞÓR 1° s. m., pl. *merişóri* AO, h. 707/rar Dj „plantă cu flori frumos mirositoare, cu care se freacă interiorul stupului; roiniţă"; cf. a f u m ă t o á r e...

2° s. n., pl. *merişoáre* AMD, h. 90/prin Tl „gleznă (la om)"; cf. a d u s ă t ú r ă...

3° s. m., pl. *merişóri* AMD, h. 25/rar Cţ „umărul obrazului"; cf. c ă l c â i 5°...

4° s. n., pl. *merişoáre* AMD, h. 652/rar Ag „placă de fier care îmbracă capătul osiei"; cf. b á n d ă[2]...

MERITÁ vb. I, ind. prez. 3 sg *merítă* AFLR/rar Cţ „a fi cazul".

MERÍU adj., f. *meríe* GM/rar Db [d. oameni şi animale] „bolnav, slab, fără putere": [Oaia] era aşa *meríe*, am dus-o în spinare la stână şi-am tăiat-o, că n-aveam ce-i mai face/697; cf. b e t e á g 3°...

MERSÉI v. **marţiseára**.

MÉRSUL s. n. art., în expr. **a-şi lua ~** GM; TDM III/rar Tr, Cl [d. plante şi fiinţe] „a începe să crească în ritm normal": [Porcului] îi dau să mănânce, toată ziua mă duc cu ciobu la el, să crească şi el. Şi la urmă-l... dacă *şi-a luát mérsu* lui, i-aduc şi ştiuleţi din magazie GM/864; cf. a v á l...

MERTÉC v. **martác 1°, 2°, 4°, 9°**.

MERTECÍ v. **mărtăcí 1°**.

MERTÉŢI v. **martác 6°**.

MERTÍC[1] v. **martác 10°**.

MERTÍC[2] s. n., pl. *mertíce* **1°** AMD, h. 323; GM/Ag, Ot, prin Vl şi rar Db, Gr, Il „vas din doage folosit ca unitate de măsură, având capacităţi diferite (de la patru–cinci până la cincisprezece litri)".

– var. **mertícă** s. f. AMD, h. 323/rar Cl.

MERTÍCĂ v. **mertíc**[2].

MESÁLĂ s. f., pl. *mesăli* AO, h. 241; TDO/Dj, prin Ot şi rar Tr; AMD, h. 225/ rar Ot, Tr; *meséli* AO; AFLR/prin Dj şi rar Ot; *mesále* AMD/prin Tr; *meséle* AO/rar Dj „faţă de masă"; cf. a ş t e r n ú t 4°...

– var. **meseálă** s. f., pl. *meséli* GM/rar Tr.

MESÁŞ s. m., pl. *mesáşi* AMD, h. 155; GM; GD; AFLR/Cl, prin Ph, Il, Cţ şi rar Bz, Br, Gr, Tl [mai ales la pl.] „mesean (la nuntă)": Pune la masă la toţi *mesáşi*, oamenii lu... lu naş, a lu... oamenii mai din aproape GM/841; cf. m e s é l n i c, m e s é r.

– var. **măsáş** s. m., pl. *măsáşi* GM/rar Gr, Cl.

MESĂRÍŢĂ v. **măsăríţă**.

MESEÁLĂ v. **mesálă**.

MESÉL v. **mesér**.

MESÉLNIC s. m., pl. *mesélnici* AO, h. 175/Mh, prin Gj, Dj şi rar Vl, Ot „mesean (la nuntă)"; cf. m e s á ş...

MESÉR s. m., pl. *meséri* AO, h. 175; GO/prin Dj, Ot şi rar Vl; AMD, h. 155; GM/Ot, Tr [mai ales la pl.] „mesean (la nuntă)"; cf. m e s á ş...

– var. **mesél** s. m., pl. *meséli* AMD, h. 155/rar Tr.

MESÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a cinsti cu mâncare; a pune la masă; a ospăta": Ş-apâi punea masa şi *mesă* pe care îi chema acolo la rodină/872.

MESÍCĂ s. f. GM/rar Vn dim. de la *masă* (móbilă)": [Punea] o *mesícă*, frumos, un ştergar pă *mesícă*/733; cf. m ă s ú ţ ă...

– var. **măsícă** s. f. GM/rar Tr.

MESTÁC s. AFLR/rar Mh „făcăleţ": [Mălaiul îl] turnăm în postavă şi mestecăm [...] cu *mestácu* de lemn/941; cf. d r ú g ă[2] 4°...

MESTACÁ v. **amestecá 2°**.

MESTACĂU v. **mestecău 1°**.

MESTĂCĂU v. **mestecău 1°**.

MESTECÁ v. **amestecá 2°**.

MESTECÁNE s. pl. AMD/rar Tr „beţe nefinisate (necioplite) pe care se puneau fâşiile de zdrenţe, folosindu-se la ţesut în loc de suveică"; cf. m ă d r ă g á n e.

MESTECÁR s. n., pl. *mestecáre* AMD, h. 453; GM/prin Ag şi rar Db „făcăleţ"; cf. d r ú g ă[2] 4°...

MESTECĂRÓI s. n. GM/rar Ag „lemn rotund, folosit la umplut cârnaţi": *Mestecăróį* de lemn aşa, dă băgai în tulumba aia/677.

MESTECĂTOÁRE v. **mesticătór**.

MESTECĂTÚRĂ s. f., pl. *mestecătúri* TDO/rar Mh „mestecare".

– var. **mesticătúră** s. f. TDM III/rar Db.

MESTECĂU s. n., pl. *mestecáie* **1°** AO, h. 234; 257; Pl. 34; TDO; AFLR/crt.; AMD, h. 453/rar Ag, Tl; *mestecăie* AO, h. 257/ Gj, Mh; *mestecáuă* AO/rar Vl, Gj; AMD/ rar Vl; *mestecăuri* AO/rar Ot „făcăleţ (de amestecat mămăliga)"; cf. d r ú g ă[2] 4°...

2° AO, h. 787/Dj şi rar Mh, Ot; AMD, Pl. 146/rar Vl, Ph, Ot, Tr; *mestecăie* AO/rar Mh „lopăţică de amestecat zerul pus la fiert pentru a scoate urdă"; cf. b ă t ă ú ş 3°...

3° AO, h. 234/Gj, Dj, prin Vl, Ot şi rar Mh „sul cu care se întinde foaia de aluat"; cf. d r i h ó l ţ...

– var. 1° **măstăcău** s. n. TDO/rar Mh; **mestacău** s. n., pl. *mestacăie* AO, h. 257; AFLR/rar Gj, Mh; **mestăcău** s. n., pl. *mestăcăie* AO/Mh şi prin Gj.

MESTECLÉU v. **melestéu**.

MESTELÉU v. **melestéu**.

MESTICÁ v. **amestecá 2°**.

MESTICÁT v. **amestecáţi 2°**.

MÉSTICĂ s. f., în **a nu aveá** ~ AFLR/ rar Cţ „a nu fi implicat, a nu avea amestec": Nunu să ducea [de la nuntă], *nu* mai *aveá méstică*... luni/886.

MESTICĂTÓR s. n. TDM II/rar Ph „lopăţică de amestecat în urdă la fiert"; cf. b ă t ă ú ş 3°...

– var. **mestecătoáre** s. f., pl. *mestecătoáre* AMD, Pl. 146/rar Ph, Cl.

MESTICĂTÚRĂ v. **mestecătúri**.

MESÚŢĂ v. **măsúţă**.

MÉŞCĂ s. f., pl. *meşti* **1°** AO, h. 671; GO/prin Dj „mustuitor"; cf. b ă t ă i ú ş 3°...

2° AO, h. 785/rar Dj „bătător folosit pentru a scoate untul din laptele prins"; cf. e c i d a t ó r...

– var. 1° **mécică** (2 sil.) s. f., pl. *mécici* AO, h. 671/rar Dj.

MEŞCIOÁRĂ s. f., pl. *meşcioáre* **1°** AMD, h. 221 MN; 225 MN/Db, Ph, Bz, prin Ag, Br, Cl, Il şi rar Gl, Tr, If, Gr, Tl, Cţ dim. de la *masă* (móbilă); cf. m ă s ú ţ ă...

2° TDM I/rar Tr dim. de la *masă* (mâncare).

– var. 1° **meşoáră** s. f., pl. *meşoáre* AMD, h. 225 MN/prin Tr şi rar Ag, Ph.

MEŞEÁ s. f., pl. *meşéle* AMD, h. 417/ rar Tl „stejar alb".

– var. **mişeá** s. f., pl. *mişéle* AMD, h. 417/rar Tl.

MEŞELÍC v. **mişilíc**.

MEŞÉT s. n., pl. *meşéturi* AO, h. 287/ rar Vl „butonieră"; cf. b á b ă 22°...

MEŞI s. m. pl. AFLR/rar Vn „ciorapi groşi croşetaţi din lână": Femeile aveau ciorapi, ciorapi de lână, *meşi*/733; cf. t u r e á t c ă 3°.

MEŞITÚRĂ s. f., pl. *meşitúri* AO, h. 5/ rar Gj „julire, zdrelire a pielii".

MEŞLÍU v. **mlecíu 2°**.

MEŞOÁRĂ v. **meşcioáră 1°**.

METEÁLĂ s. f. GM/rar Vn „meteahnă": [Deşi umblam desculţi] n-am avut niciunul nici o *metęálă* până-n mine, c-am răcit/724; cf. g h i n i ó n 1°.

METECĂÍ vb. IV intranz. AMD/rar Bz „a nu se (mai) putea ţine pe picioare; a nu (mai) putea sta pe picioare".

METRÁN s. m., pl. *metráni* **1°** GM/ rar Db „stivă de lemne de un metru cub; ster"; cf. f i g u r ă...

2° GM/rar Db „bucată de lemn lungă de un metru"; cf. m é t r u 2°, t â r ş[1] 5°.

MÉTRU s. m. şi n., pl. *métri* **1°** TDO/ rar Mh; GM/rar Ag, Db, Vn, Bz; *métre* GM/rar Ph „stivă de lemne de un metru cub; ster": Un metru lărgimea ş-un metru înălţimea şi ăla se numeşte *métru* [de lemne]. În stivă pui mai multe *métre* GM/711; cf. f i g u r ă...

2° pl. *métre* GM/rar Ph; GD/rar Tl „bucată de lemn lungă de un metru"; cf. m e t r á n 2°...

3° AO, h. 469/rar Gj, Dj „bucată de lemn cu crestături, folosită la măsuratul laptelui; răboj"; cf. c a r á m b 8°...

MEZDREÁLĂ s. f., pl. *mezdréle* AO, Pl. 133/rar Mh „cuţitoaie"; cf. c u s t ú r ă 8°...

MEZELÍCHI v. **mizilíc**.

MEZERÍCHE v. **măzărichie 1°, 2°**.

MEZILÍC v. **mizilíc**.

MHÁLĂ s. f. colect. AMD, h. 624/rar Ph „impurităţi în semińţele de cereale"; cf. b ă d ă d ă n i i...

MÍA pron. pers. 1 sg. dat. AMD, Pl. 26; TDM II; GD; AFLR/Vn, Tl şi rar Gl, Br, Cţ „mie".

MIAOÍ v. **mieoní**.

MIAONÍ v. **mieoní**.

MIÁT v. **meiát**.

MIAUÍ v. **mieoní**.

MIAUNÍ v. **mieoní**.

MIÁZA, ~ nópţii loc. subst. AFLR/rar Cţ „fiinţă supranaturală care, conform credinţei, apărea celor care umblau noaptea şi dispărea la cântatul cocoşilor".

MIC v. **nimíc 2°**.

MÍCA v. **nimíc 2°**.

MÍCĂ[1] v. **mamícă 2°**.

MÍCĂ[2] v. **nimíc 2°**.

MICĂŢÉL s. m., pl. *micăţéi* GM/rar Il „bucăţi de pâine înmuiată în lapte; dumicat mic": Băiatu îl vedea [şarpele] şi-i spunea „mai ia şi *micăţéį*, nu bea numa lapte!".

MICHÍŢĂ s. f., pl. *michíţe* AMD, h. 463/rar Tl „un fel de plăcintă din aluat dospit prăjită în grăsime; scovardă"; cf. á z i m ă[2] 3°...

MICÍ vb. IV refl. GM/rar Ag, Ot „a se face mic; a se micşora": Acu ziua s-a cam *micît*/765; cf. m i t i t e l á.

MICOVÁLĂ v. **nicoválă 1°**.

MICOVÁLMĂ v. **nicoválă 1°**.

MICOVÁNĂ v. **nicoválă 1°**.

MICŞÚNĂ s. f., pl. *micşúni* GM/rar Gr „muşuroi de pământ în care şoarecii de câmp îşi adună provizii pentru iarnă".

MICŞUNÍCĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/ rar Ag „soi de struguri cu bobul aromat".

MICURÁ v. **smicorá**.

MICURĂTOÁRE s. f. GO/rar Vl „unealtă folosită la desprinderea boabelor de pe ştiulete"; cf. c u r ă t o á r e[1]...

MICUTÉL adj., pl. *micutéi*, f. *micutícă* AO, h. 232; GO/prin Mh şi rar Gj dim. de la *mic*.

MIDALÍDĂ v. **amigdalítă**.

MIDALÍTĂ v. **amigdalítă**.

MIDINÍC s. GD/rar Tl „turtă unsă cu miere, care se serveşte tinerilor sâmbătă seara, înaintea nunţii": Făcea *midinícu*-ăsta sâmbătă seară, nu făcea masă de familişti, făcea numai tineret, şi făcea câte două–trei cuptioare d-astea, de turte, şi pe-ormă le ungea cu miere deasupra [...] şi rupea la fiecare băiat şi la fiecare fată, le dădea câte-un *midiníc* de-ăla, cine mănâncă din ăla-i vine rându şi lui adica [să se căsătorească]/884.

MIE, o ~ únu loc. subst. AMD, Pl. 86–88; GM; AFLR/Il, prin Tr, Cl, Cţ şi rar Db, Ph, Gl, Bz, Ot, If, Gr; **o ~ únu, doi, trei** AMD/rar Ph „soi de viţă-de-vie": Am ales şi eu un soi de-asta [de viţă] care-i spune *o mie únu* GM/848.

MIELUŞÉI s. m. pl. tantum **1°** AO, h. 318/Vl şi prin Gj „grindină măruntă care cade mai ales la începutul primăverii; măzăriche"; cf. b o á n g ă...

2° AMD, h. 420/rar Db, Ph, Tr „inflorescenţa alunului; mâţişori"; cf. c e r c é l 5°...

MIELUŞÚCĂ s. f. AMD, h. 277/rar Db dim. de la *mia*.

MIEOÁRĂ v. **mioáră 1°**.

MIEOÍ v. **mieoní**.

MIEONÉCI v. **mieunéci 2°**.

MIEONÍ (3 sil.) vb. IV AO, Pl. 66/ prin Ot şi rar Dj; AMD, h. 293/prin Db, Ot, Tr şi rar Ag, Gr, Cl „a mieuna"; cf. m i o r l ă c ă í, z b i e r á 1°.

– var. **miaoí** (3 sil.) vb. IV AMD, h. 293/ rar Il; **miaoní** (3 sil.) vb. IV AO, Pl. 66/rar Mh, Dj; **miauí** (3 sil.) vb. IV AMD/rar Cl,

Il; **miauní** (3 sil.) vb. IV AO/prin Mh şi rar Dj; AMD/rar Tr, Cţ; **mieoí** (3 sil.) vb. IV AMD/prin Tr şi rar Db, Gr, Cţ; **mieuní** (3 sil.) vb. IV AO/prin Vl şi rar Gj, Mh, Dj; AMD/rar Vl, Ag, Ot, Cţ.

MIEÓR v. **miór 1°, 2°, 4°**.

MIEÓRĂ v. **mioáră 1°**.

MIERCĂNÍ vb. IV GM/rar Bz [d. câini] „a schelălăi, a scheuna": Căţeaua atât am auzit-o *mierc̦ănînd* acolo chiau, chiau/734; cf. c ă ţ ă n í 3°...

MIÉRE s. f. **1°** ~ **aleásă** AO, Pl. 117/ rar Dj „lăptişor de matcă"; cf. l á p t e 2°...

2° ~ **de prúne** AMD, h. 356/rar Cţ „magiun"; cf. m a g i ó n...

MIERÍ (2 sil.) vb. IV refl. GM/rar Ot [d. săpun, la preparare] „a se ţine, a se lega ca mierea": Când îi vine dă sare, [săpunul] *să mierêşte* ca mierea, ai văzut, să face lemn pă băţ/776; cf. î n g r o ş á.

MIERL v. **mierlíe 1°**.

MIERLĂÍ vb. IV, ind. prez. 3 sg. *miérlăie* AO, Pl. 66/Dj, prin Vl, Ot şi rar Gj, Mh, Tr; AMD, h. 293/Ag, Ot, Tr şi rar Db, Ph, If, Gr, Cl, Cţ [d. pisică] „a miorlăi".

– var. **mierlăní** vb. IV AMD, h. 293/ rar Db; **mierloí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *miérloie*/Ag, Db, Ph, prin Gr şi rar If, Cl, Il, Tl, Cţ; *mierloáie* AMD; GM/rar Bz, Il; **mierluí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *miérluie* AMD/rar If, Cl, Il; **miorlăuí** vb. IV/rar Cl; **miorlâí** vb. IV/rar Il, Tl; **miorloí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *miórloie*/rar Gr; **miorluí** vb. IV/rar Il; **mirloí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *mírloie*/rar Bz; *mirloáie*/rar Il; **nirlăuí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *nirláuie*/rar Bz.

MIERLĂNÍ v. **mierlăí**.

MIERLI s. f. pl. AO, h. 557/rar Vl „mierle"; cf. c i u h u r é z 3°...

– var. **mírlă** s. f., pl. *mírle* AMD, h. 441/prin Tl şi rar Cţ.

MIERLÍU adj., f. *mierlíe*, pl. *mierlíi* **1°** AMD, h. 14, 15/rar Tr, Gr „saşiu"; cf. a m e s t e c á ţ i 1°...

2° AMD/rar Tr [d. ochi] „căprui"; cf. c ă f e n í i...

– var. **1° mierl** adj, pl. *mierli* AO, h. 31/ rar Ot.

MIERLIŢÓI s. m., pl. *mierliţói* AMD, h. 441 MN/rar Gr, Cl „mierloi"; cf. d ó m n u l p ă s ă r i l o r...

– var. **mierluţói** s. m. AMD, h. 441 MN/rar Gr, Tl.

MIERLOÁICĂ s. f., pl. *mierlóici* AMD, h. 442/rar Db, Bz „mierlă"; cf. c i u h u r é z 3°...

MIERLÓI s. m., pl. *mierlói* **1°** AO, h. 561/rar Dj, Ot; AMD, h. 444/rar Tr, Gr, Tl „grangur"; cf. c a l o f í r[1] 2°...

2° var. **mirlói** s. m., pl. *mirlói* AMD, h. 441 MN/prin Tl şi rar Vl, Br, Cl, Cţ „bărbătuşul mierlei"; cf. d ó m n u l p ă s ă r i l o r...

MIERLOÍ v. **mierlăí**.

MIERLUÍ v. **mierlăí**.

MIERLUŢÓI v. **mierliţói**.

MIEŞTEÁN v. **mihăieşteán**.

MIEUÍ v. **mieoní**.

MIEUNÉCI (3 sil.) s. **1°** GO/rar Vl „pastă subţire de mălai înmuiat cu apă; terci": Facem aşa o ţără *mieunéc*, ca să iasă moale la miez [turta de mălai]/911.

2° var. **mieonéci** (3 sil.) GM/rar Db [od.] „turtă de mălai cu tărâţe, care se mânca înmuiată în apă caldă".

– var. **1° mionéci** s. GO/rar Vl.

MIEUNÍ v. **mieoní**.

MIEZULÉŢ s. AMD, h. 363/rar Gr dim. de la *miez* („partea din interior a sâmburelui").

MIEZURÍCĂ s. f. GD/rar Tl „lână de calitate superioară"; cf. c i c í c 2°...

MIGÁL adj. GM/rar Tr „migălos": [Repicatul roşiilor] aia e un lucru *migál*, nu e ca să te repezi cu sapa să.../808.

MIGALÍŞĂ v. **amigdalítă**.

MIGALÍZĂ v. **amigdalítă**.

MIGDÁLE v. **amigdále**.

MIGDALÍCE v. **amigdalítă**.

MIGDALÍDĂ v. **amigdalítă**.

MIGDALÍNE v. **amigdalítă**.

MIGDALÍTĂ v. **amigdalítă**.

MIGLIŞITÓR v. **milcoşitór 2°**.

MIGOROŞÍ vb. IV intranz. GM/rar Ot „a migăli"; cf. b o c í...

MIHĂIEŞTEÁN s. m., pl. *mihăieşténi* AMD/775 „locuitor din comuna Mihăieşti".

– var. **mieşteán** (3 sil.) s. m., pl. *mieşténi* AMD/775.

MIHĂILEŞTEÁN (4 sil.) s. m., pl. *mihăileşténi* AMD/824 „locuitor din comuna Mihăileşti".

MIHĂLCEÁN s. m., pl. *mihălcéni* AMD/733 „locuitor din satul Mihălceni".

MIHOÍ vb. IV AMD, h. 265 MN/rar Cl „a necheza"; cf. î n n e c h e z á...

– var. **ihohoní** vb. IV AMD, h. 265 MN/rar Il; **ihoní** vb. IV AO, Pl. 60/rar Vl; **nihoí** vb. IV AMD/rar Br, Tl; refl. rar Ph; **nihoní** vb. IV/rar Ph.

MIJAPÁTCA v. **mijátca**.

MIJÁTCA s. f. art., **de-a** ~ loc. subst. GD/rar Tl „de-a v-aţi ascunselea"; cf. a j u m í t a...

– var. **mijapátca**, *de-a* ~ loc. subst. GD/rar Tl; **mijopátca** s. f. art. GD/rar Tl.

MÍJĂ s. f. **1°** GM/rar Ot „lampă cu petrol, fără sticlă": Cu *míjă*... cică era o lambă mic-aşa şi fără... sticlă şi ardea/775; cf. l ă m b ó i...

2° art. *míja* AFLR/rar Ph „de-a v-aţi ascunselea"; a j u m í t a...

MIJDRÍ v. **mizdrí**.

MIJGURÍ vb. IV impers. GO/rar Mh „a ploua mărunt; a burniţa"; cf. b u n g i n á...

MIJÍ vb. IV, în expr. **a** ~ **a râde** AFLR/ rar Cţ „a surâde, a zâmbi"; cf. z â m b í.

MIJÍTA s. f. art. AFLR/rar Ag **1°** „de-a v-aţi ascunselea"; cf. a j u m í t a...

2° „de-a baba oarba"; cf. b á b ă 25°...

MIJITOÁREA s. f. art. GM/rar Db „de-a v-aţi ascunselea"; cf. a j u m í t a...

MIJLÍN s. AMD, h. 613/rar Gr „porumb furajer"; cf. c i o c ă n á ş[1]...

MIJLOÁCĂ v. **mijlóc 8°, 9°**.

MIJLÓC s. n., pl. *mijloáce* **1°** AO, h. 631/rar Dj; AMD, Pl. 55/rar Ot, Tr „custură la coasă"; cf. b á n t ă[1] 12°...

2° AO, h. 596/rar Dj „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

3° AMD, h. 189/rar Db „stâlp de susţinere la prăjina de sub coama casei"; cf. p o p í c 1°.

4° var. **miljóc** s. n. AO, Pl. 34; TDO/ prin Vl, Dj şi rar Mh, Ot; AMD, h. 454; GM; TDM II, III; AFLR/Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Cl, Il, prin Vn, Ot şi rar Vl, Br, If, Gr, Tl, Cţ „centru, parte din interiorul unui lucru": Şi s-a pus în *miljócu* drumului TDO/964.

5° var. **miljóc** s. n. AO, h. 98/rar Ot; AMD, h. 64/Bz, Tr, prin Vn şi rar Ag, Db, Gl, Br, Ot, If, Gr, Cl, Il, Cţ „regiunea lombară a spatelui; şale la om"; cf. c a p 11°...

6° GM/rar Ph „leşie de tărie mijlocie (în opoz. cu frunte şi c o a d ă)": [Vasul cu cenuşă şi apă] îl ţinem trei–patru zile şi curgea frunte, curgea *mijlóc*, curgea coadă/ 701.

7° colect. GM/rar Ag, Db, Vn, Ot, Tr, Gr „foile din partea de mijloc a tulpinii de tutun (în opoz. cu frunte şi p o a l ă)": La... săptămână, la două, la trei, când să făcea şi *miljócu* [la tutun] îl culegeam şi p-ăla GM/803; cf. a n á.

8° var. **mijloácă** s. f. AMD, h. 514/prin Db „fetişcană": O ciortană, o *mijlóácă* nici prea mare nici prea mică/815; cf. b ă i e t á n ă...

9° var. **mijloácă** s. f. AMD/rar Vn „putină mică; putinică"; cf. b a l e r c ú ţ ă...

10° cu val. adj., f. *mijloácă* GO/rar Vl; GM/rar Ag, Cl „mijlociu (ca vârstă)": Băiatu meu ăl mare nu erea acas, ăl *miljóc* nu erea... numai eu cu ăla mai micu eream acas GM/788; cf. m i j l o c á n, m i j l o c á r, m i l j l o c í u.

11° cu val. adj., f. *mijloácă* TDM II/rar Db [d. leşie] „de tărie mijlocie".

– var. **méljoc** s. n. 4° AO, h. 478/rar Mh; **míjloc** s. n. 6° GM/rar Ph; 10° GO/rar Dj; **mijóc** s. n. 2° AMD, h. 602/rar Cl; 4° AMD, h. 454; GM; TDM II; AFLR/prin Cl, Il şi rar Vl, Ag, Ph, Bz, Br, Tl, Ct; 5° AMD, h. 64/prin Cl, Il şi rar Ph, Br; 7° AFLR/rar Br; **miljloc** s. n. 4° AFLR/rar Vl; 7° AFLR/prin Db şi rar Tr, Gr; **miljoácă** s. f. 6° GO/rar Vl; **miljóc** s. n. 7° GM; AFLR/prin Gr şi rar Ag, Bz, Tr, Cl; 10° GM/rar Ag; **míljoc** s. n. 4° AO, Pl. 34; TDO/rar Vl, Mh; **minjóc** s. n. 4° AMD, h. 454/rar Ph.

MÍJLOC v. **mijlóc 6°, 10°.**

MIJLOCÁN adj. GO/rar Gj, Mh „mijlociu (ca vârstă)": [Fratele] ăl *mijlocán* iar s-a mutat, şi-a făcut şi el iar casă/963; cf. m i j l ó c 10°...

MIJLOCÁR 1° s. m., pl. *mijlocári* AMD, h. 662/prin Il şi rar Br „lemn aşezat transversal peste mijlocul loitrelor carului pentru a-i spori capacitatea"; cf. c ó r c i e 2°...

2° s. n., pl. *mijlocáre* AMD, Pl. 62–63/rar Br, Il „sul cu ajutorul căruia se leagă fânul în car"; cf. a n g ă ş 2°...

3° s. n., pl. *mijlocáre* AO, Pl. 57/rar Dj „fiecare dintre cele două lemne transversale care leagă tălpile saniei la mijloc şi în partea dinapoi; oplean"; cf. c h í n g ă 2°...

4° s. n. AMD, h. 636/rar Tr „mânerul coasei"; cf. c ă l c ă i 11°...

5° s. n., pl. *mijlocáre* AO, h. 725/rar Dj, Ot „bucată de lemn care leagă între ele tălpile războiului de ţesut"; cf. b l ă n í ţ ă 4°...

6° s. n, pl. *mijlocáre* AO, Pl. 138/prin Dj „scândură fixată de-a curmezişul fundului unui vas din doage"; cf. a d á o s 2°...

7° var. **mijlocáre** s. invar. cu val. adj. GM/rar Vl „mijlocii (ca vârstă)": Am p-ăl mai mic [băiat] dă unşpe ani, unu l-am militar, ăilanţ sunt *mijlocáre*/672; cf. m i j l ó c 10°...

MIJLOCÁRE v. **mijlocár 7°.**

MIJLOCÁŞ s. m. pl. *mijlocáşi* **1°** AMD, h. 662/rar Cl „fiecare dintre lemnele aşezate transversal peste loitrele carului pentru a-i spori capacitatea"; cf. c ó r c i e 2° **2°** AO, h. 628/rar Ot „prepeleac (pentru fân)"; cf. c l e n c i 2°...

3° s. n. pl. *mijlocáşe* AMD, Pl. 173/rar Db „scândură de-a curmezişul fundului unui vas din doage"; cf. a d á o s 2°...

MIJÓC v. **mijlóc 2°, 4°, 5°, 7°.**

MIJOPÁTCA v. **mijátca.**

MILCOŞITÓR adj., f. *milcoşitoáre* **1°** GM/rar Ot „linguşitor": Cu vorba *milcoşitoáre*: domle cutare, c-o fi, c-o drege, asta-i *milcoşitoáre*/776.

2° var. **miglişitór** adj., pl. *miglişitóri* AO, h. 377/rar Dj „viclean"; cf. c â r c o t á ş...

MILÍ vb. IV tranz. şi refl. GM/rar Ot, Tr „a trata pe cineva cu milă; a se milostivi de cineva": Până la urmă tot eu *m-am milít*: „hai, unchiaş, să dăm băiatului, hai să dăm casa băiatului"/767.

MILÍC v. **melíc 3°.**

MILIGÓCI v. **minigóci 1°.**

MILITĂREÁSCA, de-a-n ~ loc. subst. GD/rar Tl „numele unui joc de copii".

MILIŢÁN v. **miliţeán.**

MILIŢEÁN s. m., pl. *miliţéni* AO, Pl. 51/rar Mh, Dj, Ot „miliţian, poliţist"; cf. j a n d á r...

– var. **miliţán** s. m., pl. *miliţéni* AO, Pl. 51/prin Gj, Mh şi rar Dj.

MILJLÓC v. **mijlóc 4°, 7°.**

MILJOCÍU adj. AFLR/rar Gr „mijlociu (ca vârstă)"; cf. m i j l ó c 10°...

MILJOÁCĂ v. **mijlóc 6°.**

MILJÓC v. **mijlóc 4°, 5°, 7°, 10°.**

MÍLJOC v. **mijlóc 4°.**

MILÓG adj., pl. *milógi*, f. *miloágă*, pl. *miloáge* AO, h. 143, 144/rar Mh; AMD, h. 111, 112/prin Bz, Ot şi rar Vn, Br, Tr, Cl „infirm, schilod"; cf. a n c h i l o z á t 1°...

MILÓS adj. AFLR/rar Dj [d. filme] „înduioşător, emoţionant": Era un film foarte, foarte frumos, nu era nici... de spionaj, nici de dragoste, era un film... *milós* aşa/982.

MILÓST adj., pl. *milóşti*, f. *miloástă*, pl. *miloáste* AO, Pl. 54/rar Ot „milos, milostiv"; cf. a j u t ă t ó r 1°...

MILOŞÁN s. m., pl. *miloşáni* AMD/838 „locuitor din comuna Miloşeşti".

MILOŞTÍV adj., pl. *miloştívi* AMD, Pl. 23/rar Db „milos, milostiv"; cf. a j u t ă t ó r 1°...

MÍMFĂ s. f., pl. *mímfe* AO, h. 698/rar Ot „nimfă a albinei".

MIMÍCA v. **nimíc 2°.**

MIMÓZĂ s. f. AMD, Pl. 92/rar Ct „numele unei boli la albine, care se manifestă prin umflarea abdomenului".

MINATÍZĂ v. **manatíze.**

MÍNCE v. **mínge 2°.**

MINCIÓC s. n., pl. *minciócuri* **1°** AMD, h. 452/rar Br, Il „un fel de plasă mică de pescuit; minciog"; cf. c i o r p á c...

2° var. **mincióg** s. n., pl. *mincioáge* AMD, Pl. 175–176/rar Bz „canciog (folosit în zidărie)"; cf. c a n c é u 1°...

– var. **mingióc** 1° s. m., pl. *mingióci* AMD, h. 452/rar Tl; 2° s. n., pl. *mingiócuri* AMD, Pl. 175–176/rar Gr.

MINCIÓG v. **mincióc 2°.**

MINCIÚNĂ s. f. **1°** pl. **minciúne** AO, Pl. 49/rar Mh „minciuni"; cf. g o g l e á z ă 3°...

2° în expr. **a fáce ~** AFLR/rar Gj; GM/rar Ot, Tr „a înşela, a păcăli": Lupu *făcă minciúnă* [câinilor] în partea asta, aici, şi el da pă dincolo GM/764; cf. î m p ă c ă l í...

MÍNDINĂ v. *ménghini.*

MINDÍR s. n., pl. *mindíre* AMD, h. 228 MN/rar Tl „saltea umplută cu paie".

MÍNE pron. pers. ac., în **ca pe ~** v. **pe 2°.**

MINEGÓCI v. **minigóci 1°.**

MINÉR v. **mânér 5°, 6°.**

MÍNGE s. f., pl. **mínge** AMD, Pl. 25/rar Tl „mingi"; art. *míngea*, în loc. subst. **~ de fúgă** GM/rar Br, Il; **~ în culóri** GD/rar Ct; **~ în şápte piétre** GM/rar Bz; **~ la fúgă** GM/rar Br; **~ la ţep** GM/rar Db; **~ strigátă** GM/rar Ot „numele unor jocuri de copii".

– var. **ménge** s. f., pl. *mengi* AO, Pl. 54–55/rar Ot; **míngie** (3 sil.) s. f., pl. *míngii* AO/prin Mh, Dj şi rar Ot; AMD, Pl. 25; GM/Cl, Il, prin Db, Ph, Bz, Br, If, Tl, Ct şi rar Ag, Ot, Gr.

MÍNGHENĂ v. **ménghini.**

MÍNGHIN v. **ménghini.**

MÍNGHINĂ v. **ménghini.**

MINGHÍNĂ v. **ménghini.**

MINGHINEÁ v. **ménghini.**

MINGÍCĂ s. f. GD/rar Tl dim. de la *minge.*

MÍNGIE v. **mínge.**

MINGIÓC v. **mincióc 1°, 2°.**

MINIGÓCI s. n. **1°** pl. *minigoáce* AO, h. 38/prin Mh şi rar Gj; *minigóciuri*/rar Mh; *minigóci*/rar Mh, Dj „urcior la ochi"; cf. b r â n c ă[2] 4°...

2° var. **inigóci** s. n., pl. *inigoáce, inigóci* AO, h. 88/rar Mh „aluniţă"; cf. a l u n é l...

– var. 1° **inigóci** s. n., pl. *inigóci* AO, h. 38/rar Mh; **mânegóci** s. n., pl. *mânegóci*/rar Mh; **mânigóci** s. n., pl. *mânigoáce*/rar Mh; *mânigóciuri*/rar Gj; *mânigóci*/rar Gj, Mh; **miligóci** s. n., pl. *miligóci*/prin Mh şi rar Gj; *miligoáce*/rar Dj; **minegóci** s. n., pl. *minegoáce*/rar Mh.

MINJÓC v. **mijlóc 4°.**

MINÓR adj., f. *minoáră* AO, h. 161/rar Gj, Dj „nevârstnic, tânăr"; cf. t í n ă r.

MINORÁ vb. I tranz. AFLR/rar Db [d. medicamente] „a avea efect pozitiv, a ameliora".

MINTÁN v. **minteán 2°, 3°.**

MÍNTE s. f. **1° a ţíne ~** GM/rar Ag „a lua seama, a fi atent; a şti": Ce să fie, zic, *să ţíi mínte*, boii a fost furaţi/763; cf. s ă m ă l u í, t r á g e 2°.

2° pl. *minţi*, **a-i vení în ~** TDO/rar Gj „a-i veni în minte, a-şi aminti": *Mi-a venít în mínt* să dau roatile la car jos, alea din spate/943; cf. a m í n t e 1°...

MINTEÁN s. n., pl. *minténe* **1°** AMD, h. 481, 482/rar Ag, Ph, Tr „haină ţărănească (până peste şolduri sau mai scurtă) groasă, din postav, miţoasă pe dinafară"; cf. z é g h e 1°.

2° AMD; TDM II; AFLR/rar Ag, Db, Ph „haină (scurtă) bărbătească din dimie"; cf. c o r t é l 1°.

3° var. **mintán** s. n., pl. *mintáne* AO, h. 292/rar Mh „haină lungă, mițoasă pe dinafară, purtată de ciobani; bundă"; cf. b i t ú ș ă 1°...

4° AMD/rar Db „jachetă din lână tricotată"; cf. f l a n e á...

– var. 2° **mintán** s. n., pl. *mintáne* AFLR/rar Gj.

MINȚÍ vb. IV tranz. **1°** TDM II/rar Db, Ph; AFLR/rar Cț „a înșela, a amăgi, a induce în eroare": M-*a mințít* vârfu, că l-a cumpănit vârfu [târșului] și l-a ridicat și l-a zvârlit ca cât d-aci în curte colo-șa TDM II/710. Când am luat baba asta, aveam polița [prin care se dovedea că i se datorează o sumă mare de bani], cum îți spun, c-alfel nu mă puteam însura, că n-o puteam *mințí* alfel AFLR/891; cf. î m p ă c ă l í...

2° GM/rar Bz „a lua prin surprindere": Mă *mințéá* ploaia și mă uda/732; cf. s u p r í n d e.

3° AFLR/rar Ph „a atinge ușor (cu o creangă de brad, în cadrul unui obicei de nuntă)": *Mințea* cu bradu [...] vinea un băiat [...] și *mințea* de trei ori cu bradu/715; cf. c i o c n í 3°.

4° GM/rar Db [fig., d. foc] „a arde ușor, abia a atinge cu flacăra": Dacă le-*a mințít* focu [vasele de lut], de exemplu, n-a ieșit focu bine-n ele, ele iese nelămurite/812.

MINUNÁT adj., f. *minunátă* GM/rar Bz „complicat": Era *minunátă* și cânepa, da iote-așa eram învățate atunci noi/735.

MINZILÉCHI s. m., pl. *minziléchi* AMD, h. 261 MN/rar Tl dim. de la m â n z 1°.

MIOÁRĂ s. f. **1°** pl. **mióri** AO, h. 410; 745/prin Gj și rar Vl, Mh, Ot, Tr; AMD, h. 275; Pl. 122–123, 124/Ag, Vn, Bz, Br, Tr, Il, Tl, Cț, prin Db, Ot, Cl și rar Ph, Gr „oi tinere (de un an), înainte de prima fătare; mioare"; cf. c â r l á n ă 1°...

2° pl. *mioáre* AMD, Pl. 125/rar Tr, Cl, Il, Cț „capră tânără (între unu și doi ani)"; cf. v ă t ú i e 6°.

– var. 1° **meoáră** s. f., pl. *meoáre* AO, h. 410/rar Mh; AMD, Pl. 122–123/prin Ph și rar Db, Tr, Cl; *meóri* AMD, Pl. 124/prin Cl și rar Ph, Tr, Gr; **mieoáră** (3 sil) s. f., pl. *mieoáre* AO/prin Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 275; Pl. 124/Tr, prin Ph și rar Ag, Db, If, Gr, Cl, Il; *mieóri* AO/prin Ot și rar Gj, Dj; AMD, h. 275/prin Tr, Cl și rar Ag, Ph, Vn, Gr, Il.

MIÓC v. **mióp**.

MIONÉCI v. **mieonéci 1°**.

MIÓP adj., pl. *miópi*, f. *mióapă*, pl. *mioápe* AMD, h. 14/rar Db „sașiu"; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

– var. **mióc** adj., pl. *mióci*, f. *mioácă*, pl. *mioáce* AMD, h. 14/rar Db, Ot.

MIÓR s. m., pl. *mióri* **1°** AO, h. 743/rar Mh; AMD, Pl. 122–123/rar Vl „miel în primul an de viață; cârlan"; cf. m â n z 3°...

2° AO, h. 747/Ot, prin Vl, Dj și rar Gj, Mh, Tr; AMD, Pl. 123–124/Ag, Bz, Br, Tr, Cl, Il, Tl, Cț, prin Vn, Ot și rar Ph, Gl, Gr „miel în al doilea an de viață; noaten"; cf. s t r ă m i ó r 1°, t e r ț í u 2°.

3° AMD, h. 671/prin Ag, Bz, Tr și rar Br, Ot, Cl „miel trecut de doi ani"; cf. n o á t i n 2°.

4° AMD, h. 670/rar Br, Tr, Il, Cț „ied în al doilea an de viață; vătui"; cf. n o á t i n 1°, v ă t ú i 5°.

– var. **mieór** (2 sil.) s. m. 1° AMD, Pl. 122–123/prin Tr și rar Db; 2° AMD, Pl. 123–124/prin Tr, Cl și rar Db, If, Gr, Il.

MIORÁR s. m, pl. *miorári* AMD, Pl. 126/rar Vl, Ag, Db „cioban care păzește sterpele și cârlanii"; cf. s t e r p á r 1°.

MIORLĂCĂÍ vb. IV AMD, h. 293/rar Br „a mieuna"; cf. m i e o n í...

MIORLĂUÍ v. **mierlăí.**

MIORLÂÍ v. **mierlăí.**

MIORLOÍ v. **mierlăí.**

MIORLUÍ v. **mierlăí.**

MIR[1] s. n., în **a scoáte din** ~ GD/rar Tl art. **a luá mírul** GD; AFLR/rar Tl, Cț „a scălda (copilul) după botez": A doua zi [după botez] vine nașa și *ía míru* copilului; și... obiceiu copilului cum îi face baie/881.

MIR[2] s. n., **de** ~ AFLR/prin Db „de mirare, de uimire": E lucru *dă mir* cu femeia asta/813; cf. î n c h i s c o v á t 3°.

MÍRĂ s. f. AMD, h. 160 MN/rar Ag, Gr „femeie în ziua nunții; mireasă"; cf. î m p ă r ă t e á s ă...

MIREÁSĂ s. f., pl. *mirése* **1°** AO, h. 180/prin Dj și rar Tr; AMD, h. 161/prin Tr și rar Ag „femeie tânără, căsătorită de curând (una, două săptămâni)".

2° AO, h. 180/prin Dj; GM; AFLR/prin Gr și rar Tr, Il „femeie tânără, logodită sau căsătorită fără cununie": *Mireásă* să socotește până când faci nuntă GM/834.

3° GO/rar Vl [la pl.] „fete tinere care însoțesc mireasa prin sat înainte de cununie"; cf. p o c â n z é i c e, p o c â n z o á i c e.

4° GM/rar Il [la pl] „tinere care, la înmormântarea unei fete nemăritate, poartă panglici albe pe cap".

MIRESÍE s. f. **1°** GM/rar Vn „starea, calitatea de mireasă": Atunci a dat o zăpadă mare și răi și frig, de mi-era și mie silă de *míresía* mea/726.

2° AO, h. 174/rar Dj „logodnă"; cf. a ș e z á t...

MIRESÓI s. m. GO/rar Vl „bărbat îmbrăcat femeiește, prezentat, în glumă (în cadrul obiceiurilor de nuntă) drept mireasă".

MIREȘÉȘTE adv. GM/rar Tr „ca la mireasă, ca pentru mireasă": Îi punea volul miresei [...] pe urmă beteala, și-i cânta *mireșăște*/806.

MIREȘÍCĂ s. f. GM/rar Ag dim. de la *mireasă*.

MIREȘÍT s. GO/rar Cț „logodnă": Merge-acasă, face *mireșítu* acolo, care vor să facă, care nu, o ia pe fată cu nuntă/996; cf. a ș e z á t...

MIRÍȘTE s. f., pl. *mirísti* **1°** AO, h. 495; 590; AFLR/Gj, Mh, prin Vl, Dj și rar Ot, Tr; AMD 594; GM; AFLR/Db, prin Ag, Tr, Gr și rar Vl, Ot, Cț „miriște"; cf. o g r í n j 2°.

2° AO, h. 585/rar Dj; AMD, h. 590/prin Ag „teren lăsat câțiva ani nelucrat; pârloagă"; cf. l i v á d i e 4°...

– var. **míriște** s. f., pl. *míristi* 2° AMD, h. 590/rar Ph; **miríștie** (4 sil.) s. f., pl. *miríștii* 1° AO, h. 590/rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 594; TDM III; AFLR/rar Vl, Db, Tr, Gr, Cl.

MÍRIȘTE v. **míriște 2°**.

MIRÍȘTIE v. **míriște 1°**.

MIRIȘTÍT s. n. GM/rar Tr „acțiunea de secerare, după care rămâne miriște": După *miristít* strângeam grâul, îl făceam stoguri.

MÍRLĂ v. **mierli**.

MÍRLIȚĂ s. f., pl. *mírlițe* **1°** AMD, h. 441/rar Cț dim. de la m i r l ă.

2° var. **mierlíță** s. f., pl. *mierlíțe* AMD/rar Cț „clitoris".

MIRLÓI v. **mierlói 2°**.

MIRLOÍ v. **mierlăí.**

MIROÁSE v. **mirosá.**

MIRODÉNIE s. f. AFLR/rar Tl „verdeață (pătrunjel, mărar, leuștean) adăugată la mâncăruri pentru aromatizat"; cf. l ó b o d e[2].

MIRÓDIE s. f., pl. *miródii* **1°** GM/rar Ot „mirodenie"; cf. m ă r u n ț í ș 6°...

2° AO, h. 468/Mh „(frunze de) pătrunjel"; cf. p ă t r u n j é l.

3° var. **mirodíe** s. f., pl. *mirodíi* AFLR/rar Mh „cimbru (folosit ca aromatizant)"; cf. c i ú m b r u...

– var. **mirodíe** s. f., pl. *mirodíi* 1° TDO; AFLR/prin Mh și rar Vl, Dj; 2° AFLR/rar Dj, Mh.

MIRODÍE v. **miródie 1°–3°**.

MIRÓS s. n., pl. *miroáse* TDO; AFLR/Mh și rar Vl; GM; AFLR/prin Ag, Db, Ph, Tr și rar Vl, Vn, Bz, Ot, If, Gr, Cl, Il, Cț; *mirósuri* AFLR/prin Vl și rar Gj; GM/rar Vl, Br, Il; GD; AFLR/Cț și prin Tl [mai ales la pl.] „mirodenie": Cârnații iar băgăm usturoi, băgăm *miróase*, băgăm ardei GM/675; cf. m ă r u n ț í ș 6°...

– var. **amirós** s. n. GD/rar Tl.

MIROSÁ vb. I AO, h. 850/Vl, Gj, Mh, Dj și rar Ot; AMD, ch. 157/Ag, Db, prin Vl, Ot și rar Ph, Tr „a mirosi".

– var. **amiroáse** vb. III AO, h. 850/rar Gj; **amirosá** vb. I AO/rar Gj; **amirosí** vb. IV AMD, ch. 157/rar Tl; **miroáse** vb. III AMD/rar Br.

MIROSĂRÍE s. f., pl. *mirosării* GM/rar Ot „mirodenie"; cf. m ă r u n ț í ș 6°...

MIROSITOÁRE s. f. AO, h. 707/rar Gj, Dj „plantă frumos mirositoare cu care se freacă interiorul stupului; roiniță"; cf. a f u m ă t o á r e...

MÍRȚĂ s. f., pl. *mírțe* AMD, h. 393/rara Ag „tort, scul de cânepă, in"; cf. b u ș 3°...

MISCHÉT s. AMD, Pl. 86–88/rar Cț „soi de struguri cu boabe mici".

MISCHIÁ vb. I refl., ind. prez. 3 sg. se *mischiáză* GO/rar Mh „a se strâmba, imitând vorbirea cuiva".

– var. **mischií** vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. se *míschie* GO/rar Mh.

MISCHIÍ v. **mischiá**.

MISÍT s. m., pl. *misíți* AMD, h. 152/rar Br „petitor"; cf. c ă t ă t ó r...

MISTECÁ v. **amestecá 2°**.

MISTICÁ v. **amestecá 2°**.

MISTIRÍE s. f., pl. *mistirii* AO, pl. 139; GO/Dj „mistrie"; cf. m ă l t ă r á c...

– var. **maiestríe** s. f., pl. *maiestrii* AO, Pl. 139/rar Mh; **mistréie** s. f., pl. *mistrii* AMD, Pl. 175/rar Ot.

MÍSTRĂ s. f., pl. *mistréle* [sic!] AMD, Pl. 175/rar Vn „mistrie"; cf. m ă l t ă r á c...

MISTRÉIE v. **mistirie**.

MISTRÉTE v. **mistréț 3°**.

MISTRÉȚ adj., f. pl. *mistréțe* **1°** GM/rar Il [d. țesături, în opoz. cu b u n e și s o b u n e] „țesute mai rar, de calitatea a treia": Pe unele [abale] le punea două fire... și unu sau trei fire și unu și să zicea *mistréțe* la alea/846.

2° GM/rar Tr [d. pluguri] „nici prea bune, nici prea rele; între plugurile de lemn și cele de fier": Ieșise niște pluguri așa, le zicea *mistréțe*/795.

3° var. **mistréte** adj./s. m., pl. *mistréți* AO, Pl. 92–93/Gj, Mh și rar Dj „(porc) mistreț".

MISTRISOÁNĂ s. f., pl. *mistrisoáne* AO, h. 404/rar Mh „femela catârului"; cf. a s í n ă...

MISTRISÓŃ s. m. AO, Pl. 61/rar Mh „catâr"; cf. a s í n...

MISTUÍ vb. IV **1°** tranz. AO, h. 58/rar Gj; AMD, h. 33/rar Db, Ph, Gr „a mesteca (mâncarea în gură)"; cf. c l e f ă n í...

2° refl., ind. prez. 3 sg. *se místuie* AFLR/rar Vl „a se dizolva": [Cheagul] îl frământăm bine cu mâna până când *să místuie*, de nu mai rămâne nici un pic de drob/904.

3° tranz. TDO/rar Mh „a acoperi, a înveli bine cu pământ (sămânța semănată)": Pe urmă dăm cu mâna pe deasupra, o *mistuím* [sămânța de cânepă], care-o punem pe șanț și care nu... așa, o dăm cu grebla sau cu mâna/944; cf. c o p l e ș í...

MIȘEÁ v. **meșeá**.

MIȘÉL adj., pl. *mișéli* AMD, h. 584/rar Tr „viclean"; cf. c â r c o t á ș...

MIȘELÍC v. **mișilíc**.

MIȘELNÍC v. **mișilíc**.

MIȘILÍC s. n., pl. *mișilícuri* AMD, h. 408; GD; AFLR/prin Tl, Cț; *mișilíce* AMD/rar Tl, Cț; *mișilíci*/rar Tl „pădure tânără și deasă; lăstăriș; pâlc de arbori; tufe": Crește pe malu Dunării *mișilíc* d-ăla, știi, de salcie, pă mal, pă mal și pă câmpuri p-aicea AFLR/891; cf. c ó d r u 3°...

– var. **meșelíc** s. n., pl. *meșelíce* AMD, h. 404; 411/rar Tl; **mișelíc** s. n., pl. *mișelícuri* AMD, h. 408/rar Cț; **mișélnic** s. n., pl. *mișélnici*/rar Cț.

MIȘTÓ s. n., în expr. **a fáce ~** AFLR/rar Tl „a-și bate joc"; cf. c i u r 7°...

MITÁRCĂ s. f., pl. *mitárci* GM; AFLR/rar Db, Ph „mânătarcă".

MITĂRCÚȚĂ s. f., pl. *mitărcúțe* GM/rar Db, dim. de la m i t a r c ă.

MITĂȚURI v. **imitățuri**.

MITILÍC s. **1°** GM/rar If „țuică slabă care curge ultima la cazan"; cf. á p ă 3°...

2° AMD/rar Tl „spirt medicinal".

MITITELÁ vb. I tranz. GO/rar Mh „a micșora"; cf. m i c í...

MITITELÚȚ adj./adv. AFLR/rar Vn; TDD/rar Tl dim. de la *mititel*: Dai carnea pân mașină sau îi mai bună pă... cum o toci cu toporu, că o toci tot mai *mițitelúț* oleacă TDD/876.

MITITICÚȚĂ adj. f. AFLR/rar Gl dim. de la *mititică*.

MITIUTÉL (3 sil) adj., pl. *mitiutéi* GO/rar Dj „micuț, mititel".

– var. **mituțél** adj., f. pl. *mituțéle* GO/rar Gj.

MITRALÓGEA s. f. [?] GO/rar Mh „de-a v-ați ascunselea"; cf. a j u m í t a...

MITRÓC s. GD/rar Tl „scripete format dintr-un butuc gros cu mânere la capete, cu ajutorul căruia se trage năvodul din apă".

MITUȚÉL v. **mitiutél**.

MIȚ v. **miți**.

MIȚI s. f. pl. AMD, Pl. 150/rar Ph, Gl, Il, Cț „lână cu firul scurt, tunsă de pe miei; mițe"; cf. m i ț u i á l ă.

– var. **miț** s. n., pl. *míțe* AMD, Pl. 150; GM/rar Vn, Br; **zmíțe** s. pl. AMD/rar Gr.

MIȚORÁN s. m., pl. *mițoráni* GD/rar Tl „șobolan de câmp"; cf. g r i v á n 1°...

MIȚORLÁN s. m., pl. *mițorláni* AMD, h. 432/Ph și rar Ot „cârtiță"; cf. b á b ă 24°...

MIȚUIÁLĂ s. f., pl. *mițuiéli* AMD, Pl. 150/prin Br, Il și rar Ag, Db, Vn, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Tl, Cț; *mițuiéle*/rar Gr „lână cu firul scurt, miță"; cf. m i ț i.

MIUȚÍTA (4 sil.) s. f. art. GM/rar Tr „numele unui dans popular".

MIZALÁC v. **mizilíc**.

MIZĂLÍC v. **mizilíc**.

MIZDRÍ vb. IV intranz. GM/rar Db „a rupe câte puțin cu dinții, a roade": Rodeam din coajă așa, *mizdrĕám* ca cum ar fi un dovleac și *mizdrĕște* un purcel GM/816. [Pomul] îl legi frumos, *să* nu-l *mejdrĕască* iepurii sau să nu-l roadă vitele AFLR/908.

– var. **mejdrí** vb. IV tranz. AFLR/rar Vl; **mijdrí** vb. IV tranz. GM/rar Gr.

MIZÉL s. n, pl. *mizéluri* AMD, h. 466; TDM III/rar Ag, Db, Tr, Il „mezel".

– var. **mizíl** s. n. AFLR/rar Tl.

MIZERÁBIL adj., f. *mizerábilă* AMD, h. 215/rar Ag „murdar"; cf. c ă r â i á t...

MIZERÁT adj., f. *mizerátă* GM/rar Tr „murdar; mizerabil": *Mizerátă* e meseria de tractorist, da ce să facă, acolo i-a plăcut/802.

MIZÉRE v. **mizérie**.

MIZÉRIE s. f. AMD, h. 109/rar Gr „murdărie, puroi (cu murdărie)"; cf. c u p t ú r ă...

– var. **mizére** s. f., pl. *mizéri* GM; TDM III/rar Ag, Db.

MIZGUIÁLĂ s. f. AMD, h. 526/rar Br „lapoviță"; cf. b u j n i c e á l ă...

MIZÍL v. **mizél**.

MIZILÍC s. n., pl. *mizilícuri* AO, h. 271/rar Gj; AMD, h. 466; 469; TDM III; GD; AFLR/Bz, Il, prin Ph, Br, Tr, Cl, Tl, Cț și rar Ag, Vn, If, Gr; *mizilíce* AMD, h. 466/prin Vn, Bz și rar Ph, Cl; *mizilíci*/rar Vn „mâncare frugală; gustare"; cf. z a c ú s c ă.

– var. **mezelíc** s. n., pl. *mezelícuri* AMD, h. 466/prin Ot, Tr și rar Ag; Db, Cț; **mezelíchi** s. n., pl. *mezelíchiuri* AMD, h. 466/prin Ot, Tr și rar Ag; **mezilíc** s. n. AO, h. 271/rar Vl; AMD, h. 466/rar Bz; **mizalâc** s. n., pl. *mizalâcuri* AMD/rar Tr; **mizălíc** s. n. AO/rar Gj; **mizilíchi** s. n., pl. *mizilíchiuri* AMD; GM/prin Cl și rar Tr, Il.

MIZILÍCHI v. **mizilíc**.

MIZUÍNĂ v. **viezuíná 1°**.

MLACI s. n. **1°** GD/rar Tl „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

2° var. **mlécie** s. f. GM/rar Db „amestec (subțire) de apă cu lut, folosit la finisarea vaselor din ceramică".

MLACÍU v. **mlăcíu**.

MLÁJIȚĂ v. **mrániță 1°**.

MLÁNIȚĂ v. **mrániță 2°**.

MLĂȘTINĂ s. f. **1°** pl. **mlăștini** AO, h. 332/rar Mh; TDM III/rar Tr „mlaștine"; cf. b r o á ș t i n ă...

2° pl. *mlăștini* AO, h. 331/rar Tr „lac"; cf. b á l t ă 2°...

3° var. **pleóștină** (3 sil.) s. f. AO, h. 520/rar Gj „luncă (mlăștinoasă)".

– var. **1° blăștină** s. f., pl. *blăștini* GM; TDM II/rar Bz, Gr.

MLAT s. n. 1° AO, h. 270/rar Dj „aluat subțire (pentru clătite)".

2° var. **mleat** s. n. GO/rar Gj „terci din făină cu apă; cocă de lipit"; cf. c e a m ú r 4°...

MLĂCÍU s. n., pl. *mlăcíe* AMD, Pl. 54/rar Vl, Tl; *mlăcíuri*/rar Vl „unealtă de îmblătit cerealele, fasolea etc., îmblăciu"; cf. i a m b l á c i...

– var. **mlaciu** s. n. AFLR/rar Vl.

MLĂDÓC s. n., pl. *mlădoáce* AMD, Pl. 54/rar Cț „îmblăciu"; cf. i a m b l á c i...

MLĂDOÍ vb. IV tranz. și refl. AMD, h. 411; GM; GD/rar Il, Tl, Cț „a (se) îndoi, a (se) mlădia".

MLĂDÚCĂ s. f., pl. *mlădoáce* [sic!] AMD, h. 408/rar Vn „mlădiță"; cf. a l t ó i 2°...

MLĂJĂZI s. pl. GM/rar Br „hățișuri, desișuri": A fost pădurile astea, la Druica, la Viișoara, nu știu ce. Era *mlăjăzĺ*, era cutare, ș-apărea lupii/751; cf. b u g e á c 1°...

MLĂJÉT s. n., pl. *mlăjéte* AMD, h. 408/rar Il; *mlăjéturi* h. 411/rar Tl „desiș, hățiș"; cf. b u g e á c 1°...

MLĂJIȚĂU v. **mrăniță**u.

MLĂȘTINÍ vb. IV tranz. GM/rar Bz „a inunda, a transforma în mlaștină": [Lacul] venea cam sus acolo și *mlăștiníse* vo trei sute și ceva de hectare/748.

MLĂȘTOÁCĂ s. f. GD/rar Tl „mlaștină"; cf. b r o á ș t i n ă...

– var. **mlăștoáce** s. f. AMD/rar Tl.

MLĂȘTOÁCE v. **mlăștoácă**.

MLEAT v. **mlat 2°**.

MLÉCIE v. **mlaci 2°**.

MLECÍU adj., f. *mlecíe* 1° GO/rar Dj „slăbit" din cauza bolii; moleșit; bolnăvicios"; cf. b a ș o l d í u...

2° var. **melcíu** adj., f. *melcíe* GM/rar Db „amețit, buimac, zăpăcit": Când s-a ridicat *meșlíe* d-acolo GM/816; cf. a m e g í t...

– var. 2° **meșlíu** adj., f. *meșlíe* GM/rar Db.

MNEATÁ pron. pers. de politețe TDM Il/rar Ph „dumneata".

– var. **mnetá** pron. pers. de politețe TDO/rar Vl, Gj; **mnetále** pron. pers. de politețe TDO/rar Mh.

MNEAVOÁSTĂ pron. pers. de politețe TDO/rar Vl „dumneavoastră".

MNETÁ v. **mneată**.

MNETÁLE v. **mneată**.

MOÁCĂ s. f. 1° pl. *moáce* AO, Pl. 118/rar Dj „fus mare de îndrugat; drugă"; cf. d e p ă n ă t o á r e 3°...

2° GM/rar Il „oală": După ce bea o *mo̧ácă*, două de vin, să lua și juca [la clacă]/838; cf. b ă l c ă[2]...

3° AFLR/rar Tl „somn mărunt; somot".

MOÁCRĂ adj. f., pl. *moácre*, **ciréșe** ~ GO/rar Gj „cireșe pietroase"; cf. s c o r ț o á s e.

MOÁLE adj., pl. *moi* 1° GM/rar Vn, Bz [d. lichide] „slab, diluat": Stropeală *mo̧ále* [pentru vie]/722.

2° TDM Il/rar Tr [d. săpun] „preparat cu sodă puțină".

3° AFLR/rar Tl [d. câini] „blând, neagresiv".

4° AFLR/rar Cț [d. timp] „plin de umezeală; umed": [Rapița] o puneai tot pe timpu *mo̧ále*, noaptea și când cădea rouă, ca să nu se scuture/891; cf. u m e d ó s.

5° adv. AO, h. 66/rar Mh, Dj [d. modul de a vorbi] „încet, șoptit"; cf. f u r í ș 2°...

6° **cárne** ~ AO, h. 122; AFLR/prin Vl și rar Mh „carne fără grăsime și fără oase; macră"; cf. p e c i o á s ă.

7° **pădúre** ~ AO, h. 521/rar Dj „pădure cu arbori de esență moale".

8° ~ **de ínger** GM/rar Db [fig.] „slab de înger; fricos"; cf. s p e r i g o á s ă, t e m ă c i ó s.

9° **cu** ~ loc. adv. AFLR/rar Gr „cu binișorul; domol": Întâi i-a îndemnat [pe cai] *cu mo̧ále*/833.

10° adj. cu val. subst. art., **moálele obrázului** AO, Pl. 2/rar Mh „buca obrazului"; cf. b ú c ă 2°...

11° var. **moálea** adj. cu val. subst. f. art., ~ *cápului* AMD, h. 1/rar Cț „creștetul capului"; c a p á c 3°...

MOÁLEA v. **moále 11°**.

MOÁNGĂ s. f., pl. *moánge* AO, h. 142/prin Dj „inflamație a ganglionilor limfatici de la subțioară; scurtă, uimă"; cf. b r o á s c ă 5°...

MOÁRĂ s. f., pl. *mori* 1° AO, h. 621/rar Dj; ~ **de vânt**/prin Dj; ~ **de vânturát**/rar Mh, Dj, Ot „vânturătoare (pentru semințe)"; cf. b á c ă r...

2° ~ **de foc** GM/rar Bz „moară cu motor".

3° AO, Pl. 69/rar Vl, Gj „stomac la păsări; pipotă"; cf. b ă t ú c ă 1°...

4° GM/rar Cl „numele unui joc de copii; un fel de capră".

MOÁRE s. f. 1° AO, Pl. 76/rar Dj; AMD, h. 342 MN/prin Tl „zeamă de varză murată"; cf. s a r a m ú r ă 1°.

2° TDO; AFLR/prin Dj și rar Gj, Mh „saramură": Torn peste ele [= murături] cu *mo̧áre* de sare, făcută *mo̧áre*, știi TDO/972. [Cheagul] îl dumicăm bine într-un vas și pun în altă *mo̧áre* de brânză TDO/940. Șunca o punem la *mo̧áre* TDO/968.

3° GO/rar Ot, Tr; GM/prin Tr „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

4° GO/rar Dj „soluție de piatră vânătă pentru tratarea boabelor de grâu"; cf. b o r d e l é z ă...

MOÁȘĂ s. f., pl. *moáșe* 1° GO/Dj, prin Mh și rar Vl, Gj, Ot, Tr „femeie, aleasă de obicei dintre rude, care asistă pe lehuză la naștere și o îngrijește timp de trei zile, stabilind astfel cu lehuza anumite raporturi de înrudire socială": Eu când am născut, am ales *mu̧áșă* pe sora mea/974. Aia e altă... *mu̧áșa* care vrea el... tat-al băiatului care [...] pe care vrea, soră, cumnată, pe care vrea să puie *mu̧áșă*, nu-i aia de naște cu ea/966.

2° pl. **moși** AO, Pl. 19/rar Vl, Gj; ~ **máre** s. compus GM/rar Cl; ~ **de báștină** s. compus AFLR/rar Mh „femeie care asistă lehuza la naștere; moașă comunală"; cf. b á b ă 2°...

3° AO, h. 154; TDO/rar Vl; AMD, h. 125; 129; AFLR/prin Db și rar Ag, Tr „femeie în vârstă; bătrână, babă; formulă de adresare către o femeie mai vârstnică": Astea este pân babele astea, pân *mo̧áșe* d-astea AFLR/817; cf. m ă t ú ș ă 1°...

4° AO, Pl. 19, 20/rar Gj, Dj; AMD, h. 147 MN/rar Ag, Tr „naș de botez"; cf. m á m ă 4°...

5° AO, h. 173/rar Mh „peșitoare".

6° GM/rar Ag „stomacul porcului": Umplem toba aia bine, o curățim frumos *mu̧áșa* aia, cum să zice, *mu̧aș*a-i zicem noi/677; cf. b á b ă 7°...

MÓBIL adj., f. *móbilă* AO, Pl. 128/rar Dj „mișcător, mobil": Piatra de moară care se învârtește e *móbilă*/990; cf. p l i m b ă t ó r, u m b l ă t ó r 2°.

MOBILĂRÍE s. f. AFLR/rar Ph „meseria de confecționare a mobilei".

MÓBILI s. f. pl. AMD, Pl. 1–2/rar Db „articole de mobilă, mobile".

MOBILIÉR (4 sil.) adj. AO, Pl. 97/rar Dj „de mobilă": Maistor *mobiliér*/980.

MOCADÍN s. n., pl. *mocadíne* AO, h. 290/rar Dj „brâu lat, de culoare roșie, înflorat la unul din capete".

MOCÁN s. m., pl. *mocáni* 1° AMD, h. 277/rar Br, Tl „proprietar de oi (multe)"; cf. s t ă p â n 1°, t â r l á ș 3°, u n g u r e á n 3°, v ă t á f 1°.

2° AMD, h. 282/rar Bz „proprietar de stână; baci"; cf. b a c i 2°...

MOCÁNCĂ adj. f. GM/rar Gr [d. femei] „grasă, dolofană"; cf. d u d u m á n ă...

MOCĂNÉSC adj., f. *mocăneáscă*, pl. *mocănești* 1° AMD, h. 281/rar Db, Gr, Cl, Il, Tl [d. câini] „ciobănesc"; cf. b a r á c.

2° AMD, Pl. 152/rar Ag, Ot, Tr [d. oi] „cu lâna creață"; cf. o n d o l á t 2°...

3° AMD, Pl. 152/prin Tr și rar Ag, Ot [d. oi] „cu lâna mițoasă și lungă"; cf. b u z u r í n ă...

4° AMD, Pl. 153/rar Ag, Tr [d. oi] „cu lâna lungă și aspră; bârsană"; cf. c ă p r é s c 3°...

5° víță ~ AMD, Pl. 86–88/rar Tr „soi de viță-de-vie”.

6° prúne ~ AMD, h. 356/rar Cl „soi de prune mici”.

7° mătură ~ GD/rar Cț „mei cu spicul răsfirat, folosit pentru mături”; cf. m e i ú ș...

MOCĂNÓS adj., pl. *mocănóși* **1°** AMD, h. 277/rar Cț [d. oameni] „cu oi multe”: *Mocánós* ești tu, ai oi multe/886.

2° GM/rar Br „necivilizat, necioplit”; cf. b o b l e á ț ă...

MOCÉRNIȚĂ s. f. GM/rar Ph „nămol, mocirlă, noroi”: Era *moc̦érniță*, „murdăria aia, pozmogeala aia acolo, cum să spui, era rău, era tercălău/716; cf. b â l c i ș ór...

– var. **moșórniță** s. f. AMD, h. 544/rar Tl.

MÓCHITA s. f. art. GM/rar Cl „numele unui colind cântat în seara de Moș Ajun”: Cu *móchita*... să duceau copiii pân sat noaptea și colindau pă la geamuri și le dădea lumea nuci, biscuiți, ce-avea/863.

– var. **móchiti** s. GD/rar Cț.

MÓCHITI v. **móchita**.

MOCÍRLĂ s. f. AMD, h. 176 MN/rar Tr „amestec de lut cu apă și băligar, cu care se m u r u i e s c pereții”; cf. l u t u i á l ă...

MOCIRLÍ vb. IV refl. pas. GM/rar Db, Ot, Tr „a se introduce rădăcina viței sau a altor puieți în mocirlă, înainte de plantare”: [Vița-de-vie] *să moc̦irléște* în... mocirlă făcută, baligă dă vită cu apă, dar mocirlă așa/762; cf. m o r o í 3°, n o m o l í.

MOCIRLÍT s. n. GM/rar Il „acțiunea de a se m o c i r l i”: *Moc̦irlítu*, facem cu niște pământ galben și cu baligă dă vacă făceam *moc̦irlítu*, ca să se prindă mai ușor pământu dă vine/836.

MÓDĂ s. f., pl. *móde* **1°** TDO; AFLR/rar Gj; GM/rar Ag, Tr „fel, mod”: Păi să vedeți mneavoastă că la noi să pune două feluri de... *móde* de viță: să pune și mustață [...] și bețe TDO/919. Îs mai multe *móde* de fântâni AFLR/913; cf. f e l 3°...; **la ~** loc. adv. GO/rar Mh „la fel, tot așa”: Și azi iar *la módă* mă sculai azi dimineață/966; cf. f e l 2°...

2° TDO/rar Gj; AMD, Pl. 101–102; GM/prin Ot, Tr „soi, varietate”: E două *móde* dă cânipă... cânepă dă vară, cânepă de toamnă GM/767.

3° TDO/rar Vl, Ot; GM/rar Ag, Tr; *móduri* AFLR/rar Vl „calitate”: [Cânepa] o luam la pieptănat și scoteam trei *móde*: fuior, stupă și câlți TDO/928.

4° GD; AFLR/Cț și rar Tl „model (de țesătură)”.

5° GD/Cț și rar Tl [la pl.] „țesătură cu modele”: Le batem de praf *módele*/898; **de ~** loc. adj. AMD/rar Cț; **în móde** loc. adj. AFLR/rar Cț [d. țesături] „cu model”: În război se țese cuverturi *în móde*/891.

MODÂRLÁN adj., f. *modârlánă* GM/rar Gr [d. oameni] „încet, domol, moale”; cf. d o m o á l e 2°...

MODEFIȘÍC v. **modișíc**.

MODÉL s. n., pl. *modéle* **1°** GM/rar Db „obicei, deprindere, modă”: Nu mai e *modélu*-acuma... ca să mai fie nunta și luni, să puie masa, cum era odată/814; cf. a p u c ă t ú r ă 3°...

2° AFLR/rar Dj; *modéluri* GO/rar Mh „fel, sort, specie”: Toate *modélele* de mâncăruri făcem/929. Mă duc și mi-aleg [...] din alte vii, viț-așa [...] diferite *modéluri*, care-mi place/961; cf. f e l 3°...

MODELĂRÍE s. f. AFLR/rar Ph „meserie constând în confecționarea modelelor, tiparelor de lemn pentru piese de metal care urmează a fi turnate”.

MODERÁ vb. I refl. AMD, h. 151; GM/rar Ph, Br, Cl „a se moderniza, a se emancipa”: Înainte era ploscă cu vin, acu nu mai e, *s-a moderát*, numai cu sticlă GM/716; cf. c i l i v i z á...

MODERNÁ vb. I refl. GD/rar Cț „a se moderniza, a se civiliza”; cf. c i l i v i z á...

MODIȘÍC s. n., pl. *modișícuri* AMD, h. 491/rar Bz „un fel de pantofi femeiești”.

– var. **modefișíc** s. n., pl. *modefișícuri* AFLR/rar Bz.

MODOÁSĂ adj. f. GM/rar Il „fudulă, încrezută, îngâmfată; elegantă”: Sor-sa era *mod̦oásă*-n sat, ea ținea nasu-n sus, că era una ș-avea buluc/858; cf. f ă l n i c ó s...

MODOVÁLCĂ s. f., pl. *modoválci* AO, Pl. 12/rar Gj [la pl.] „varice”; cf. a r g í n t 1°...

MODRIGÁLĂ s. f. GO/rar Dj „murdărie, impurități”; cf. b l e a s c...

MÓGĂ s .f. AMD, Pl. 86–88/rar Cl „soi de viță-de-vie altoită, cu struguri tămâioși”.

MOGÂNDEÁȚĂ s. f., pl. *mogândéțe* **1°** AMD, h. 331/rar Ag „căpiță, porcoi (de fân)”; cf. b o á g l ă...

2° AMD, h. 619/rar Db, Tr „sperietoare de păsări; momâie”; cf. c h i p[1] 5°...

3° AFLR/rar Ph „ființă sau obiect cu contururi vagi, greu de identificat (din cauza întunericului); vedenie, nălucire”: A sărit așa o *mogîndeáță*, o aia mare, neagră/710; cf. g o g l e á z ă 4°...

4° var. **moghindeáță** s. f., pl. *moghindéțe* AO, h. 336/rar Dj „ridicătură mică de teren; măgură mică; movilă”; cf. b ă ș í c ă 3°...

MÓGHILĂ v. **movílă 1°, 3°**.

MOGHINDEÁȚĂ v. **mogândeáță 4°**.

MOGÓI s. n., pl. *mogoáie* AMD, h. 628/rar Cl „partea de jos a unei clăi (de fân) care rămâne după ce i s-a luat vârful”; cf. c ă l c ă i 7°...

– var. **mugoáie** s. f., pl. *mugói* AMD/rar Tr.

MOHÍLĂ v. **movílă 1°**.

MOHOÁTE s. f. pl. AO, h. 622/rar Gj „gunoaie, impurități în semințele de cereale”; cf. b ă d ă d ă n i i 2°...

MOHOREÁȚĂ s. f. AMD, h. 313/rar Ot „mohor”; cf. m o ó r.

– var. **măureáță** s. f. GO/rar Ot; GM/rar Tr; **mooreáță** s. f. AMD, h. 313/rar Ot; **moreáță** s. f. GM/rar Tr; **moureáță** s. f. AO, Pl. 71/rar Dj.

MOI v. **amói**.

MOIÁ v. **muiá 5°**.

MOIÁGĂ v. **măiág 2°**.

MOIDÁN v. **maidán 1°**.

MOÍLĂ v. **movílă 1°**.

MÓILĂ v. **movílă 1°**.

MOIMÍȚĂ v. **maimáță**.

MOINÁ vb. I refl. AMD/rar Br [d. vreme, iarnă] „a se îndrepta, a se înmuia în ceea ce privește frigul, gerul”.

MÓINĂ (2 sil.) s. f., pl. *moini*, art. **móina piciórului** AO, h. 122/rar Gj, Mh „partea moale a șoldului; coapsă (la om)”; cf. s p á t ă 1°.

MOINEÁȚĂ (3 sil.) s. f. GO/rar Mh „carnea macră (moale) de la șoldul porcului”: [În cârnați punem] *moi̯neáța* aia de la picioarele porcului/958.

MOINÓS (3 sil.) adj. AFLR/rar Br [d. timp, în perioada iernii] „umed și relativ cald”: Dacă era mai *moinós* și mai umed, [grâul] își bine și pă dedesupt, e cădea pă reveneală/737.

MOJDIÓC (2 sil.) s. n., pl. *mojdiócuri* AMD, Pl. 178–179/rar Br „pământuf cu care se udă cărbunii la firărie, pentru a-i menține încinși”; cf. b u r é t e 7°...

MOJDREÁN s. m., pl. *mojdréni* AMD, h. 422 MN/rar Tl, Cț „varietate de frasin, întâlnit în zona Dobrogei”.

MOJICÓS adj., f. *mojicoásă* AFLR/rar Vn „ca la țară; țărănesc, necivilizat”: Atunci [mai demult] era viața *mojic̦oásă*, era țărănească, da era bună/727; cf. c i o b ă n ó s...

MOJMOÁNĂ v. **moșmoáně**.

MOJMÓN v. **moșmón 1°, 2°**.

MOLÁNĂ adj. f., pl. *moláne* AO, h. 806, 807/rar Dj [d. oi] „leneșă, molâie, care rămâne în urma turmei”; cf. b o ș o r ó g 2°...

MOLÁTIC adj. AO, h. 143/rar Dj, Tr; AMD, h. 111/rar Tr „infirm, schilod”; cf. a n c h i l o z á t...

MOLĂU adj. GM/rar Db „jilav”; cf. c ă l ă u[1] 2°...

MOLCÁV v. **mârcáv**.

MOLCĂLĂU adj. GM/rar Gr [d. ouă] „(fiert) cleios”.

MOLCELÚȘ adj., f. *molcelúșă*, pl. *molcelúșe* TDM III; AFLR/rar Ag, Br dim. de la *moale* („fără consistență”): [Ouăle pentru clătite] le batem bine, bine așa, *molcelúșă* [coca] și sfârâiem untura/ TDM III/786.

MOLCÍE adj. f. **1°** GM/rar Db [d. mămăligă] „moale, molcuță”.

2° var. **molșciu** adj. GM/rar Db [d. in] „moale, mătăsos”: Mai bun erea inu, mai *molșciu* și la lucru și la purtat/791.

MOLCOÁȘĂ v. **morcoașă 1°**.

MOLCÚȚĂ s. f. GM/rar Br „specie de pește (mic)”.

MÓLDĂ s. f., pl. *mólde* **1°** AO, h. 263; Pl. 131; TDO/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 458; Pl. 167–168; GM/prin Vl și rar Ot „vas din lemn scobit în care se frământă aluatul”; cf. á l b i e 2°...

2° AO, h. 681/prin Gj și rar Vl, Mh, Dj, Ot; AMD, Pl. 83–84; GM/prin Vl și rar Ag, Ot, Tr „vas mare în care se scurge vinul din lin”; cf. á l b i e 4°...

3° AMD, h. 236; Pl. 83/rar Vl, Ot „ciubăr”; cf. b á l i e 2°...

4° AMD, Pl. 143/rar Ot „crintă”; cf. á l b i e 3°...

– var. **1° mólnă** s. f. GO/rar Vl.

MOLDOVENEÁSCĂ adj. f., pl. *moldovenești*, **oáie** ~ AMD, Pl. 160–161/rar Tr „rasă de oi provenind din Basarabia”.

MOLEȘÍT adj., f. *moleșítă* **1°** GM/rar Ag [d. caș, brânză] „cu zer, moale”.

2° var. **moloșít** adj., pl. *moloșíți*, f. *moloșítă* TDO/rar Gj; GM/rar Ot [d. viețuitoare] „mic, nedezvoltat și fără vlagă”; cf. p l ă p l á j i, s i g h i n á ș.

MOLÉT v. **moléte 1°**.

MOLÉTE s. m., pl. *moléți* **1°** AMD, Pl. 96/rar Ot „un fel de molie a cărei larvă mănâncă puietul albinelor”; cf. c a r a b é ț i...

2° AMD, h. 107/rar Cl [la pl.] „varice”; cf. a r g í n t 1°...

– var. **1° molét** s. m., pl. *moléți* AO, h. 693/rar Vl.

MOLEȚÍT adj., f. *moleșítă* GM/rar Tr „bolnav de moleți, cu diaree”; cf. c u f u r í t...

MOLFĂÍ vb. IV tranz. AO, h. 58/rar Dj, Ot; ind. prez. 3 sg. *moálfăie*/rar Mh „a mesteca (mâncarea în gură)”; cf. c l e f ă n í...

– var. **morfăí** vb. IV tranz. AO, h. 58/ rar Ot; AMD, h. 33/rar Tr.

MOLFECÁ vb. I tranz. AMD, h. 33/ rar Ot „a mesteca (mâncarea în gură)”; cf. c l e f ă n í...

– var. **morfecá** vb. I tranz. AMD, h. 33/ rar Ot.

MÓLIE s. f., pl. *mólii* AMD, Pl. 96/ rar Vn, Bz; art. **mólia cérii**/rar Ph; ~ **de ceară**/rar Db, Tr „găselniță”; cf. c a r a b é ț i...

MOLÍN s. **1°** GM/rar Ph „jurubiță de ață mercerizată; mulineu”.

2° var. **mălínuri** s. n. pl., *mălíne* s. n. pl. GM/rar Ph „cusături artistice”.

MOLÍVDĂ s. f. GO/rar Mh, Dj „apă sfințită, agheasmă (în care este scăldat copilul nou-născut)”.

MOLIVDÍ vb. IV refl. GO/rar Ot „a se purifica prin stropire cu apă sfințită”.

MÓLNĂ v. **móldă 1°**.

MOLOȘÍ vb. IV refl. TDO/rar Dj [d. murături] „a se înmuia”: Saramura bine făcută, *să nu să moloșáscă* ardeii/976.

MOLOȘÍT v. **moleșít 2°**.

MOLÓZ s. n. **1°** GM/rar Vl „materii fecale (în mațele porcului)”; cf. b o r h ó t 2°...

2° var. **molúz** s. n. AO, h. 193/rar Gj, Mh; AMD, h. 176 MN; TDM II; AFLR/ rar Vl, Ag, Db, Ph, Vn, Br, Gr, Cl, Il, Tl „mortar, tencuială”: Pă urmă o terminai [casa], tăbărai cu *molúz* pă ea TDM II/ 746; cf. c i ó r b ă 5°...

MOLȘCÍU v. **molcíe 2°**.

MOLTÍC adj., pl. *moltíci* GM/rar Cl „lipsit de vigoare; molatic, lent în mișcări”: Caii care erea *moltícĭ*, mai... dă nu erea ei șmecheri, să repezea la ei, că lupu are gura mare/864; cf. b o l o c á n...

MOLÚZ v. **molóz 2°**.

MOMÂIE s. f., pl. *momái* **1°** AMD, h. 547; GM/rar Vl, Ot, Tr „grămadă de pământ; movilă, morman”: Juca pământu, făcea o *momîie* de pământ și juca pământu până când se făcea ca untu GM/757; cf. g u l g u ș ó i 2°...

2° AMD, h. 548/rar Gr „movilă de pământ folosind ca semn de hotar”; cf. m ă g u r ă 3°.

3° AMD, h. 527/rar Ot „troian (de zăpadă)”; cf. h á l ă[1] 2°...

4° var. **mămúie** s. f., pl. *mămúi* AO, h. 616/Gj și rar Vl, Mh; AFLR/rar Vn „sperietoare pentru păsări”; cf. c h i p[1] 5°...

– var. 4° **mamúie** s. f., pl. *mamúi* AO, h. 616/rar Gj, Mh; **mămóie** s. f., pl. *mămói*/rar Vl.

MOMEÁ s. f. GD/rar Tl „căpăcel metalic deasupra fitilului la lampa de gaz”: La căciuliț-aia de la lampă-i spunea *momeá*/883.

MOMEÁLĂ v. **momél 3°**.

MOMÉL s. **1°** AO, Pl. 133/rar Mh „pospai de făină”; cf. í n i m ă 8°...

2° AO, Pl. 133/rar Mh „pospai de zăpadă”; cf. p r ă ș c ă u.

3° var. **momeálă** s. f. TDO/rar Mh „uruială”: Oprim meii [...] paștim oile vo săptămână de zâle nainte pin livezi, ca să facă lapte. Le paștim, le dăm *momiálă*/ 945; cf. h u r h u i á l ă 1°...

MOMENTÁL adv. TDM III/rar If „pentru/în scurt timp; momentan”: [Cheagul] e bun peste câteva luni, nu *momentál*/ 854.

MOMÍC s. n., pl. *momícuri* **1°** AMD, h. 31/rar Db „omușor”; cf. b e r e g á t ă 2°...

2° art. **momícul gâtului** AMD, h. 52/ rar Db „mărul lui Adam”; cf. g â r g ă l ă u...

MOMIȘÓR v. **omușór 1°**.

MOMÍȚĂ s. f., pl. *momíțe* AMD, h. 54/ rar Ag „aluniță pe obraz”; cf. a l u n é l...

MOMONEÁȚĂ s. f., pl. *momonéțe* AMD, h. 609/rar Cl „știulete cu boabele nedezvoltate, pipernicite”; cf. b á b ă 10°...

MOMUȘÓR v. **omușór 1°, 2°**.

MONAMÉNT s. n., pl. *monaménte* TDM III/rar Il „monument”.

MONT adj., pl. *monți*, f. *moántă*, pl. *moánte* AO, Pl. 7/rar Dj „ciung”; cf. c i o l á ț 1°...

MONTÁ vb. I refl. AO, Pl. 120/rar Mh, Ot; AMD/rar Il; AFLR/rar Cț [d. vite, oi] „a se împreuna, a se împerechea (pentru reproducere)”.

MONTÓN s. n. AFLR/rar Br „țesătură groasă și pufoasă din bumbac; molton”.

MOÓR s. n. GM/rar If „mohor”; cf. m o h o r e á ț ă...

– var. **măúr** s. n. AO, Pl. 71/rar Ot; AMD, h. 313/rar Ot, Tr; **moúr** s. n. AMD/ rar Tr, Gr; **muhór** s. n. AMD/rar Ot.

MOOREÁȚĂ v. **mohoréață**.

MORÁ v. **murá 1°, 5°**.

MÓRĂ v. **mắre**.

MORĂTÓRI v. **murătoáre 1°**.

MORĂTÚRI v. **murătúră 2°**.

MORÂNCEÁLĂ s. f. GM/rar Tr „noroi, mocirlă”; cf. n ă r ó i, p o z m ó l 2°, t â r b o s e á l ă 1°, t â r m ă c e á l ă, t â r m o á c ă, t e r c ă l ắ u, t í n ă, z l o á t ă 4°.

MORÂNCÍ vb. IV tranz. **1°** GM/rar Tr [d. fiare] „a frământa prada cu gura mușcând-o”.

2° var. **morângí** vb. IV tranz. GM/rar Cl „a amesteca, a frământa (lutul înmuiat cu apă)”: *Morînĝît* în apă, adică pământ uscat și torni apă-n el și-l faci cu apă, ca să fie bun de lipit/862; cf. b o s o l í 1°...

MORÂNGÍ v. **morâncí 2°**.

MORÂNGLÁV adj., pl. *morânglávi*, f. *morânglávă*, pl. *morângláve* AMD, h. 91/ rar Ag „bolnăvicios”; cf. b a ș o l d í u...

MORCIOIÁLĂ (4 sil.) s. f. GM/rar Il „amestec de pământ lutos cu apă, în care se introduc coardele de viță-de-vie înainte de plantare”; cf. c e a m ú r 2°...

MORCOÁCE v. **morcoáșă 1°**.

MORCOÁFĂ v. **morcoáșă 1°**.

MORCOÁȘĂ s. f., pl. *morcoáșe* **1°** AO, h. 634/Mh, prin Gj și rar Dj; *morcóși*/rar Gj „brățară la coasă”; cf. a l c á 10°...

2° AO, h. 633/rar Gj „măsea la coasă”; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

– var. 1° **molcoáşă** s. f., pl. *molcoáşe* AO, h. 634/rar Dj; **morcoáce** s. f., pl. *morcoáce* AMD, Pl. 55–56/rar Ot; **morcoáfă** s. f., pl. *morcoáfe* AO/rar Mh; **morgoáce** s. f., pl. *morgóci* AMD/rar Tr.

MORCÓV s. m., pl. *morcóvi* 1° AO, Pl. 76/crt. „morcov”.

2° AO, h. 473/rar Mh, Dj, Ot „cartof”; cf. b a r a b ú l ă...

– var. 1° **morcóve** s. m., pl. *morcóvi* AO, Pl. 76/Dj şi rar Vl, Ot; **mórcove** s. m., pl. *mórcovi*/AMD, h. 344 MN/rar Ot, Tl; **mórcuv** s. m., pl. *mórcuvi*/Bz, Br, Tl, prin Vn şi rar Vl, Db, Cl, Il, Ct.

MÓRCOVE v. **morcóv** 1°.

MORCÓVE v. **morcóv** 1°.

MÓRCUV v. **morcóv** 1°.

MÓRE v. **mắre**.

MOREÁŢĂ v. **mohoreáţă**.

MORFĂÍ v. **molfăí**.

MORFECÁ v. **molfecá**.

MORFINÁ vb. I tranz. AFLR/rar Ph „a anestezia”: I-a pus o batistă la gură, l-*a morfinát*, cred, l-a amorţit aşa, n-a mai ştiut de dânsu/702; cf. a f i o n á...

MORGOÁCE v. **morcoáşă** 1°.

MORÍŞCĂ s. f. GO/rar Mh „petrecere, luni după nuntă, la părinţii miresei”: Luni făcea alta-i zicea *morîşcă*; cf. î n t o r s ú r ă 6°...

MORÎ v. **murá** 1°.

MORMÁN s. n., pl. *mormáne* 1° AO, h. 336/rar Mh; AMD, h. 447/rar Gr „mică ridicătură de pământ; muşuroi”; cf. g u l g u ş ó i 2°...

2° AO, h. 315/prin Mh şi rar Gj, Ot; AMD, h. 527/prin Tl şi rar Db, Ph „troian (de zăpadă)”; cf. h á l ă[1] 2°...

MORMĂÍ vb. IV refl. pas. GO/rar Gj [d. aluat] „a se frământa adunându-l grămadă”: Punem [apă] în postavă şi mestecăm cu făina şi-o... cum să spune la noi, *se mórmăie* şi-o punem pe cârpători/935.

MORMĂNÍ vb. IV intranz. TDO/rar Vl „a mormăi”: [Ursul] l-a luat în braţe şi *mormănínd* la el, a sărit băiatu/907; cf. î n m o r m ă í.

MORMÂNT s. n. şi m., pl. **mormânturi** 1° AO, Pl. 23/prin Gj, Mh, Dj şi rar Vl; AMD, h. 169/prin Gr şi rar Ph, Ot, Tr, Il, Tl, Ct; *mormânte* AO/rar Dj; *mormînţi* AO/rar Vl, Gj, Mh; AMD/rar Tr, Tl „morminte”.

2° pl. *mormînţi* s. m. AMD, h. 168; GD/prin Tl „cimitir”; cf. c i m i t í r u r i...

MORMÂNTÁ vb. I tranz. AFLR/rar Mh; TDM II; AFLR/prin Db şi rar Gr „a înmormânta”.

MORMÂNTÁRE s. f. GO; TDO; AFLR/rar Vl, Gj, Mh; GM; TDM II/rar Ag, Db, Bz, Ot, Cl, Il; GD/rar Tl „înmormântare”.

MORMOÍT adv. AMD, h. 38/rar Vl [d. felul de a vorbi] „încet, mormăind”: Vorbesc încet, *mormoít*/678.

MORMOLÓCI s. m. pl. 1° GM/rar Bz „viermi (în borhotul de fructe)”.

2° AMD, Pl. 102/rar Ot „fire de cânepă rămase nedezvoltate, pipernicite”; cf. b o d í n i...

MÓRO v. **mắre**.

MOROGHÍNĂ v. **boroghínă** 3°.

MORÓI s. m., pl. *morói* TDO; AFLR/prin Dj şi rar Vl „strigoi”: Dacă îi trece pisica peste el, zice că [mortul] se face *moróĭ*, diavol AFLR/919; cf. s p a h í e, s p i ó n 3°, s t i r i g ó i, t a l a s ắ m, u c i g á ş.

MOROÍ vb. IV tranz. 1° AMD, h. 179/rar Tr „a murui pereţii”; cf. d r i ş c u í 3°...

2° GM/rar Db „a trata tortul de cânepă cu cenuşă înmuiată cu apă (pentru albire)”: Punea un rând dă paie, un rând de tort *moroít* în cenuşe/820; cf. î n m o r o i á...

3° GM/rar Db „a băga (răsadul de tutun) în m o r o i a l ă”; cf. m o c i r l í...

MOROIÁLĂ v. **muruiálă** 2°.

MOROIÁN adj., pl. *moroiéni* AMD/rar Br „morocănos, ursuz”; cf. b a l a m ú t...

MORSICÁ v. **mursicá** 1°.

MORT adj., f. *moártă* 1° **lăstár** ~ AO, h. 664/rar Mh „cópil, lăstar neroditor la viţa-de-vie”; cf. c ă l ú g ă r 3°...

2° **pământ** ~ GM/rar Il „amestec de pământ cu apă, folosit la construcţia casei de chirpici sau de paiantă”: Şi de-acolea jos la pereţi, la-mbulgăreală să face *pământ mort*, pământ curat cu apă/839.

3° **nisíp** ~ AO, Pl. 48/rar Mh; GM/rar Db „nisip fin rămas după inundaţie”: E un nisip aşa, alunec-aşa... *nisíp mort*, o venitur-aşa, o aduce apa GM/694; cf. l í ş c ă...

4° **arătúră** ~ AO, h. 431/rar Mh „teren arat şi apoi lăsat necultivat un an, doi, ca să se odihnească”

5° AMD, h. 171/rar Bz [d. cărămidă] „nearsă”; cf. c r ú d ă 2°...

6° **pod** ~ GM/rar Vn „tavan din scânduri umplut cu pământ”.

7° cu val. subst., pl. *morţi* GO/rar Vl „stâlp de care se ancorează sârmele funicularului”: Pui doi *morţí* jos şi de-acolo s-ancorează sârmele funicularului care trebuie să transporte buşteni/908.

MORTÁL s. n. AO, h. 193; GO/prin Vl şi rar Mh, Dj; AMD, h. 176; GD; AFLR/Tl, Ct, prin Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Cl, Il şi rar Vl, Vn, Br, If, Gr „mortar”; cf. c i ó r b ă 5°...

MORTĂCÍNE s. f. 1° în **a murí** ~ GM/rar Ag [d. oameni] „a muri părăsit, singur, neîngrijit”.

2° colect. GM/rar Ag „mulţime de cadavre”: Pă unde te uitai numai *mortăcíne*: oameni morţi, vite moarte/679; cf. m o r t ă r í e 1°.

MORTĂRÍE s. f., pl. *mortării* 1° GO/rar Dj „mulţime de cadavre”; cf. m o r t ă c í n e 2°.

2° GM/rar Vl, Ag; **cámeră de** ~ GO/rar Ot „morgă”.

MORÚŞ adj., pl. *morúşi*, f. *morúşă*, pl. *morúşe* AMD, Pl. 129–130/rar Tr [d. oi, cai] „cu părul/lâna de culoare roşcată”; cf. r o i b 2°.

– var. **morúz** adj., pl. *morúzi* AO, Pl. 59/rar Vl.

MORÚZ v. **morúş**.

MOSCOLÍ vb. IV refl. GM/rar Br [d. copilul care mănâncă] „a se murdări excesiv”: Şi când îl vede, ăla *moscolínd* acolo-şa, făcut tot una şi pe piept şi peste tot/745; cf. z ă n g ă l í.

MOSÓR s. n., pl. *mosoáre* 1° AMD, h. 221/rar Ag, Db, Tr „sul de lemn cu care se întinde foaia de aluat; sucitor”; cf. d r i h ó l ţ...

2° AMD/rar Db „piesă la plug cu ajutorul căreia se reglează lăţimea brazdei”.

3° art., în expr. **a se isprăví mosórul** TDM III/rar Il [fig.] „a sfârşi viaţa, a muri”: Eu m-am pregătit să am [prosoape] când oi muri... când *s-o isprăví mosóru*/853.

MOSORÍ vb. IV tranz. AMD, h. 394/rar Br „a depăna firele pe mosor”; cf. a d u n á 1°...

MOŞ s. m., pl. *moşi* 1° AO, h. 152/Vl, Gj, Mh, prin Dj şi rar Ot; AMD, h. 127; TDM II; AFLR/prin Vn şi rar Vl, Ag, Ph, Bz, Br, Ct; art. **móşul al bătrắn** AO/rar Gj, Mh „bunic”; cf. b ă t r ắ n 1°...

2° AO, Pl. 14/rar Mh; AMD, h. 124; 126; GM; TDM II/Vn, Bz, prin Br şi rar Ph, Gl, Gr „unchi”; cf. m ă t u ş ó ń 1°...

3° GO; AFLR/Dj şi rar Vl, Gj, Mh „soţul moaşei (comunale)”: Ne pregătim pentru ploconu *móşului*, ne ducem... cu copiii la *moş* să-i dea la grindă GO/933.

4° AO, Pl. 19; GO/rar Gj, Mh, Dj „naşul de botez (în raport cu cel botezat)”; cf. t á t ă 3°...

5° GO/rar Vl, Gj, Dj [la pl.] „naşa de botez şi soţul ei”: Acolo ne ducem la moaşe, găsim *móşii* acolo/991; cf. n a n.

6° AO, Pl. 20/rar Gj „naşul de botez în raport cu părinţii copilului botezat”; cf. c ú m ă t r u...

7° pl. art. **móşii de piftíi** loc. subst. GO/rar Mh „sâmbăta dinainte de Lăsatul Secului de Paşti, când, conform obiceiului, se prepară piftii”.

8° AFLR/rar Tl [la pl.] „personaje alegorice, reprezentând oameni bătrâni, în ceata colindătorilor”.

9° ~ **de turc** GM/rar Cl „unul dintre tinerii mascați în cadrul obiceiului brezaia”: Unu se făcea brezaie și unu *mu̯oș dă turc*/860.

10° AMD; GM/Ag, Ph, Bz, prin Br, Il și rar Db, Vn, Cl „cecul porcului”: *Moșu̯ăla, matu ăla tumai de jos de-acolo, capătu matului ăla* GM/753; cf. b á b ă 9°...

11° GM; TDM II/rar Ag, Ph, Il; GD/rar Tl, Cț „tobă preparată în cecul porcului”; cf. b a b í c...

12° GM/rar Br „soi de pește (de baltă)”.

13° AO, h. 728/rar Mh „m u i e r u ș c ă la război”; cf. a m n á r 3°...

14° AO, h. 480/prin Gj, Mh „prună nedezvoltată, care cade din pom înainte de coacere”; cf. b o b o l o á n ă...

15° prun ~ AMD, h. 367/rar Vn „corcoduș”; cf. a g ú d 2°...

16° AMD, h. 366/rar Vn „corcodușă”; cf. b e ș i c ú ț ă...

17° var. **muș** s. m., pl. *mușĭ* AMD, Pl. 102/rar Ph „fir de cânepă rămas nedezvoltat, pipernicit”; cf. b o d í n i...

– var. **mâș** s. m., pl. *mâșĭ* 15° AMD, h. 367/rar Vn; s. n., pl. *mâșe* 16° AMD, h. 366/rar Vn; **muș** s. m., pl. *mușĭ* 15° AMD/rar Vn; s. n., pl. *múșe* 16° AMD/rar Vn.

MOȘCHÉIE s. f. GD/rar Cț „moscheie”.

MÓȘCOȘ adj., f. *móșcoșă* AMD/rar Bz „murdar pe față”; cf. m u s c u r í u 1°, t â l m o c í t.

MOȘÍCĂ s. f. **1°** AO, h. 154/rar Vl; AMD, h. 129/rar Db dim. de la m o a ș ă 3°.

2° AO, h. 155, 156/rar Vl „bunică”; cf. b á b ă 1°...

3° AO, Pl. 19/rar Dj dim de la m o a ș ă 4°.

MOȘÍE s. f., pl. *moșíi* **1°** AO, h. 448/Mh, Dj, prin Ot și rar Tr; AMD, h. 326; 613/Tr, Cl, Il, prin Db și rar Ag, Ph, Gl, Ot, If, Gr, Cț „teritoriu aflat în proprietatea locuitorilor unui sat sau ai unei comune”; cf. h ó l d ă 2°...

2° AFLR/rar Vl „lot, teren personal (al unui țăran)”: Ieri am fost la *moșĭe*, am adus niște lemne/903.

3° AO, h. 441/rar Dj; AMD, h. 316/rar Ph, If „teren cultivat cu grâu, lan de grâu”; cf. g r â n e á ț ă...

MOȘMOÁNĂ s. f., pl. *moșmoáne* AO, h. 486/prin Ot și rar Tr „corcodușă”; cf. b e ș i c ú ț ă...

– var. **mojmoánă** s. f., pl. *mojmoáne* AMD, h. 366/rar Tr; **mojmólă** s. f., pl. *moșmóli* rar Tl.

MOȘMÓLĂ v. **moșmoánă**.

MOȘMÓN s. m., pl. *moșmóni* **1°** AO, Pl. 81/prin Ot și rar Tr „corcoduș”; cf. a g ú d 2°...

2° var. **mojmón** s. m. AMD, Pl. 157/rar Tr „gălbează”; cf. d a l á c 1°...

– var. 1° **mojmón** s. m., pl. *mojmóni* AMD, h. 367/rar Tr.

MOȘNEÁG s. m., pl. *moșnégi* AO, h. 153/rar Mh „țăran liber, proprietar al unei bucăți de pământ moștenite; moșnean”; cf. m o ș t e á n.

MOȘNEÁGĂ s. f., pl. *moșnége* AMD, h. 129/rar Cț „femeie bătrână; babă”; cf. m ă t ú ș ă 1°...

MOȘNENÉSC adj. AO/rar Dj [d. pământ, teren] „de moșneni”; cf. m o ș t e n é s c, t a p á i e 2°.

MOȘNÉNI s. m. pl. AMD/677 „locuitori din comuna Rucăr, care în trecut a fost sat de țărani liberi”.

MÓȘNIȚĂ s. f. GO/rar Gj „pământ mărunt, neroditor, cu care se acoperă legumele în timpul iernii, pentru a nu îngheța”: [Cartofii] îi băgăm acolo, punem pământ peste ei, ca iarna să nu-nghețe, pământ *móșniță*/905.

MOȘOÁICĂ s. f., pl. *moșoáice* AMD, h. 219; GM/prin Br și rar Vn, Gl „oală de lut (cam de un litru, care, de obicei, se dă de pomană la Moși)”; cf. b á l c ă[2]...

MOȘÓI s. m., pl. *moșói* **1°** AFLR/rar Tl augm. de la m o ș 8°: Ceata mare făcea *moșu̯ói*, ceata mică făcea babă. *Moșói*, dracu-al mai mare/875.

2° AFLR/rar Cț augm. de la m o ș 12°: În ghiol să prinde *moșói* și alți pești/900.

3° AMD, Pl. 102/rar Bz augm. de la m o ș 17°.

4° var. **moșóń** s. m., pl. *moșóń* AO, h. 173/rar Mh „pețitor”; cf. c ă t ă t ó r...

MOȘÓŃ v. **moșói 4°**.

MOȘORÉL s. m., pl. *moșoréi* GO/rar Dj „colac care se dă de pomană”; cf. a r á n g h e l...

MOȘÓRNIȚĂ v. **mocérniță**.

MOȘORÓI v. **mușurói 2°, 5°**.

MOȘOROÍ v. **mușuroiá 1°**.

MOȘOROIÁȘ v. **mușuroiáș**.

MOȘTEÁN s. m., pl. *moșténi* AMD; GM/rar Ot, Tr, Gr „moșnean”; cf. m o ș n e á g.

MOȘTENÉSC adj. TDM I/rar Vl [d. pământ, teren] „de m o ș t e n i”; cf. m o ș n e n é s c.

MOȘTENÍE s. f. AFLR/rar Ag „pământ m o ș t e n e s c aflat în proprietatea țăranilor încă dinainte de împroprietărirea lui Cuza”: Fiecare avea o șoveică așa, pă țărănește, de la *moștenie*/690; cf. m o ș t e n í r e.

MOȘTENÍRE s. f. GM/rar Vl „pământ m o ș t e n e s c aflat în proprietatea țăranilor încă dinainte de împroprietărirea lui Cuza”; cf. m o ș t e n í e.

MÓȘTINĂ s. f., **de** ~ loc. adj. AO; GO/rar Mh „de baștină, băștinaș”.

MOȘURÓI v. **mușurói 5°**.

MOTÁLCĂ s. f., pl. *motálci* AMD/rar Tr „nod format pe firul tors”; cf. g ú ș ă 2°...

MOTÂLCÓS adj. AMD, h. 224/rar Ph [d. vase] „bombat, pântecos”: Chiuc [e] un urcior mare de lut, *motîlcós*, cum e damigeana/710.

MÓTCĂ[1] v. **mătcă 1°**.

MÓTCĂ[2] s. f., pl. *mótche* AO, h. 503; GO; TDO; AFLR/Gj, Mh; GD/rar Tl; *motchi* AO/rar Mh „scul (scos de pe răschitor); jirebie”: După ce-ai tors-o [cânepa], o facem *mótke* TDO/948; cf. b u ș 3°...

MOTOCICLÉȚI s. f. pl. AO, Pl. 52/rar Gj, Mh „motociclete”.

MOTOLOÁCĂ v. **motológ**.

MOTOLÓG adj., pl. *motológi*, f. *motoloágă* AMD, Pl. 155–156; GM/rar Ag, Gl, Br [d. oameni și animale] „moale, greoi, mototol”; cf. b o l o c á n...

– var. **motoloácă** adj. f. GM/rar Ph; **tomológ** adj. GM/rar Vn.

MOTOTÉIE v. **mototói**.

MOTOTÓI s. n., pl. *mototóie* AO, h. 616/rar Mh; *mototáie*/rar Mh „sperietoare pentru păsări”: Când venea păsări multe la cânepă, le puneam *mototéje* așa stropite cu var, ca să se sperie ciorile de ele GM/791; cf. c h i p[1] 5°...

– var. **mototéie** s. pl. GM/rar Db.

MOTOTÓL s. n., pl. *mototóale* **1°** AMD, Pl. 178–179/Tr și rar Gr „pământuf folosit la fierărie pentru stropit cărbunii încinși spre a-i menține aprinși”; cf. b u r é t e 7°...

2° GM/prin Tr și rar Db, Gr „mănunchi, smoc, buchet (de busuioc, de paie etc.)”; cf. c h í t ă[1] 1°...

3° GM/rar Gr „legătură din patru ș i r e de foi de tutun”: [Tutunul] uscat îl strângem, îl facem... punem câte patru șire, câte patru șire și-l facem *mototól*/821; cf. g h i u l 2°.

4° GM/rar Tr „bulgăre de pământ înmuiat și amestecat cu pleavă sau paie, cu care se umplu pereții de nuiele sau de bârne”; cf. b u ș 4°...

5° AMD, h. 528/rar Tr „bulgăre de zăpadă”; cf. b o l o v á n 1°...

MOTOTOLÁȘ s. n. GM/rar Ag dim. de la m o t o t o l 2°.

MOTOVÉLNIC s. n., pl. *motovélnice* **1°** GD/rar Tl „rășchitor pentru borangic”.

2° GD/rar Tl „scul de borangic”; a r ș í n 1°...

MOTROÁNĂ v. **motrúnă 2°**.

MOTRÚN s. m., pl. *motrúni* AMD/rar Gr „soi de păr cu pere în formă de amforă”.

– var. **mătrún** s. m., pl. *mătrúni* AMD/rar Gr.

MOTRÚNĂ s. f., pl. *motrúne* **1°** AMD, h. 362/rar Gr, Cl „varietate de pere mari,

în formă de amforă": *Motrúne* e tot un fel dă pere, da vine mai curmate, sânt cam rari alea/825.

2° var. **motroáně** s. f., pl. *motroáne* AMD/rar Vn „varietate de prune (gâtuite spre coadă)"; cf. g â r l ă n o á s ă...

3° AO, h. 142/rar Dj; *motrúni*/rar Dj „umflătură la subțioară; uimă": *Mătrúnă* care sparge/973; cf. b r o á s c ă 5°...

– var. 1° **mătrúnă** s. f., pl. *mătrúne* AMD, h. 362/rar Gr.

MOȚ s. n., pl. *móțuri* **1°** AMD, h. 477/ prin Tr și rar Ag; *moáțe*/rar Tr, Gr „dantelă lată (la mânecile cămășii, la cearșaf etc.)".

2° pl. *moáțe* GM; AFLR/rar Tr, Gr, Cl „ciucure pe marginile ștergarelor sau la poalele unor piese de îmbrăcăminte": Le puneam la ștergare, la șervete, făceam *moáțe*, pă marne, ca fie frumoase GM/ 832; cf. c i o c ó t 2°...

3° AO, h. 600, 601; 605/Dj, Ot și rar Mh, Tr; AMD, h. 610/Ag, Ot, Tr, Gr, prin Db și rar Vl, If, Cl, Cț; *moáțe* AO, h. 601; 605/prin Dj; AMD/prin Ag și rar Db, Tr, Gr „spicul porumbului"; cf. c h í c ă[1] 2°...

4° AMD, h. 420/rar Ph, Vn; art. **móțul curcánului** AO, h. 531/rar Vl, Gj „inflorescența alunului"; cf. c e r c é l 5°...

5° AO, h. 298/Vl ș rar Gj; AMD, h. 488/ prin Ag, Br, Cl, Il și rar Db, Vn, Tr, Gr, Tl, Cț „gurguiul opincii"; cf. c i o c[2] 5°...

6° AO, h. 208/rar Tr „creasta, coama de la acoperișul casei"; cf. c ă c i ú l ă 4°...

7° AMD, h. 32/rar Ph „vârful limbii (la om)"; cf. s f â r c 1°, s p i c 1°, v â r f 7°.

8° TDO; AFLR/rar Vl, Gj „capătul ascuțit la păstaia de fasole": Eu am curățat fasuiu de *móțuri* și l-am... l-am rupt TDO/ 915.

9° GO/rar Vl „sedilă": *Moț* care băgăm cașu-n el/904; cf. c é n d e l ă 2°...

MOȚÍC s. n. GM/rar Cl dim. de la *moț* (la copil); cf. m o ț u l é ț.

MOȚÓC s. n. AFLR/rar Tl „moț (la bască)".

MOȚÓI s. AMD/rar Br „numele unei plante cu frunza lată".

MOȚOIÁT adj., f. *moțoiátă* GM/rar Tr „țuguiat"; cf. s t r ă m i n ó s, t u t u d u n á t e, ț ă p u r 3°, ț u ț u i á t.

MOȚULÉȚ s. m., pl. *moțuléți* GM/rar Tr dim. de la *moț* (la copil): Și face copilu perișoru mare-n cap și-i face *moțuléți* aici așa-n frunte, aicea-n părți/784; cf. m o ț í c.

MOÚR v. **moór**.

MOUREÁȚĂ v. **mohoreáță**.

MOURÍȘTE s. f. AMD, h. 328/rar Tr „(teren de) fânaț (cu mohor)".

MOUȘÓR v. **omușór 1°, 2°**.

MÓVĂ adj. f., pl. *móve* GM/rar Ph, Gr „de culoare mov".

MOVÍLĂ s. f. **1°** pl. **movíli** AO, h. 336/ prin Gj și rar Vl, Mh; AMD/rar Br „ridicături de pământ naturale, mai mici decât dealul; movile"; cf. b ă ș í c ă 3°...

2° pl. *movíle* AO, h. 315/rar Dj; AMD, h. 527/rar Ph „troian (de zăpadă)"; cf. h á l ă[1] 2°...

3° var. **móghilă** s. f., pl. *móghili* AMD, Pl. 101–102/rar Ph „grămadă (conică) din mănunchiuri de cânepă așezate în picioare"; cf. c ă p í ț ă 8°...

– var. 1° **móghilă** s. f., pl. *móghili* AO, h. 336/rar Dj, Ot; **mohílă** s. f., pl. *mohíli*/ prin Mh și rar Gj; **moílă** s. f., pl. *moíle*/ prin Dj; **móilă** (3 sil.) s. f., pl. *móili*/rar Dj; **móvilă** s. f., pl. *móvile*/Dj, prin Gj și rar Vl, Ot; AMD, h. 547/Ag, Ot, Tr, Gr, prin Vl, Db și rar If; *móvili* AO/prin Mh, Dj, Ot și rar Vl, Gj, Tr.

MÓVILĂ v. **movílă 1°**.

MOVILÉAN s. m., pl. *moviléni* AMD/ 769 „locuitor din comuna Movileni".

MOZÁC adj., pl. *mozáci* AFLR/rar Cț „prostănac, necioplit": Dacă-i unu mai prostișor așa, cică îi mai *mozác*[u], așa-i zice, că-i mai *mozác* de fel/891. *Nozácă* era lumea atunci [...] neplimbată, nedusă așa GM/750; cf. c i o b ă n ó s...

– var. **nozác** adj., f. *nozácă* GM/rar Bz.

MOZĂCEÁN s. m., pl. *mozăcéni* AMD/768 „locuitor din satul Mozăceni".

MÓZICĂ v. **muzícă**.

MOZÓL s. n. **1°** AMD, h. 176 MN/rar Bz, Br, Cl, Il „mortar, tencuială"; cf. c i ó r b ă 5°...

2° AMD, h. 545/rar Ph „aluviune, viitură"; cf. a l i m á n...

MRÁLNIȚĂ v. **mrániță 2°**.

MRÁNIȘTE s. f. **1°** AMD, h. 588/rar Tr, If „îngrășământ agricol natural, obținut din gunoi de grajd fermentat și descompus; mraniță"; cf. b r ă n i ț á r...

2° AO, h. 476/rar Gj „mraniță fărâmițată muiată cu apă".

– var. 1° **bránișteș** s. f. AMD, h. 588/ rar If, Cl.

MRÁNIȚĂ s. f. **1°** AMD, h. 343/rar Ot „răsadniță (cu pământ îngrășat cu gunoi fermentat și descompus)"; cf. i s t í c 1°...

2° var. **mlániță** s. f. AMD, h. 588/rar Ot „îngrășământ agricol natural, obținut din gunoi de grajd fermentat și descompus"; cf. b r ă n i ț á r...

3° var. **brániță** s. f. AMD, h. 588/rar Cț „îngrășământ agricol din gunoi de oaie".

4° var. **brániță** s. f. AMD, h. 588/rar Gr, Il „gunoi de oaie uscat și folosit drept combustibil".

– var. **brájniță** s. f. 2° AMD, h. 588/ rar Cl; **brániță** s. f. 1° AMD, h. 343/rar Vn; 2° AMD, h. 588; GM; TDM III/Br, Il, Cț, prin Vn, Cl, Tl și rar Vl, Bz, Tr, If; **mlájniță** s. f. 1° GM/rar Bz; **mrájniță** s. f. 2° AMD/rar Bz; **mrálniță** s. f. 2° AMD/rar Tr; **rániță** s. f. 2°/rar Tr; **vrádniță** s. f. 2°/ rar Cl; **vrámniță** s. f. 2°/rar Cl.

MRĂNIȚĂU s. n. AMD, h. 588/rar Bz „îngrășământ agricol natural, obținut din gunoi de grajd fermentat și descompus; mraniță"; cf. b r ă n i ț á r...

– var. **brăjnițău** s. n. AMD, h. 588/rar Bz; **brănițău** s. n. AMD; GM/prin Cț și rar Bz, Cl, Il; **brânțău** s. n. AMD/rar Br; **brâjniță** s. n./rar Vn; **mlăjniță** s. n. GM/ rar Bz.

MRĂNIȚÓS adj. AMD, h. 589/rar Il [d. pământ] „fărâmițat și afânat, ca mraniță"; cf. a r s...

MREÁJĂ s. f., pl. *mreji* **1°** AMD, h. 197/rar Ot „gard de nuiele"; cf. g ă r d á l n i ț ă...

2° art. **mreája coárnelor** AO, h. 642/ rar Vl „brăcinarul plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

3° pl. *mréjuri* AO, h. 285/rar Vl „broderie pe mâneca unei cămăși"; cf. b i b í l e...

4° var. **umbreájă** s. f., pl *umbréji* GO/ rar Dj; GM/rar Cl „plasă de pescuit".

5° var. **mreájnă** s. f., pl. *mrejni* AO, h. 596/rar Mh „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

MREÁJNĂ v. **mreájă 5°**.

MREÁNĂ s. f., ~ **róșie** TDM I/rar Ag „pește de râu înrudit cu crapul, având pe burtă solzi de culoare roșietică".

– var. **breánă** s. f. AMD/rar Bz; **îmbreánă** s. f. GM/rar Ag; **umbreánă** s. f. GM/rar Db.

MRENÍȚĂ s. f., pl. *mreníțe* GM/rar Ag „pește mic din apele de munte".

MUC v. **múgure 1°**.

MUCĂÍ v. **mugăi 2°**.

MÚCED adj., pl. *múcezi*, f. *múcedă*, pl. *múcede* AO, h. 402; Pl. 59/rar Vl, Ot; AMD, h. 265–267/rar Ag, Db, Bz, Br, Ot, Gr, Cl [d. cai] „cu părul fumuriu, negru sau roșcat, având și fire sau pete albe ori deschise la culoare": Ăla *múced* așa, cam șoricíu la păr AMD, h. 267/868; cf. l u p í u...

MUCEGÁIE s. f. GM/rar Cl „mucegai": Răzuiam cu o răzuitoare toată *mucegáia* aia/862.

MUCEGÁLĂ s. f. AFLR/rar Gj „mucegăială, mucezire": [Cânepa de toamnă] o punem la *mucegálă*, ca să se coacă sămânța bine/905.

MUCEGĂIÁ vb. I intranz. AFLR/rar Mh „a mucezi, a mucegăi".

– var. **mucigăiá** vb. I intranz. AFLR/ rar Gj.

MUCEGĂIÓS adj. AMD, Pl. 80/rar Ot „ca de mucegai; mucegăit": Damf *mucegăiós*/773.

MÚCHE v. **múchie 2°, 4°, 5°, 7°**.

MUCHEÁ vb. II tranz. AMD/rar Vl „a lovi (pe cineva) cu muchia toporului”.

MUCHI v. **múchie 5°**.

MÚCHIE s. f., pl. *múchii* **1° a coáse péste** ~ AMD, Pl. 8–9/rar Ot; **a da péste** ~ GO/rar Mh; AMD/rar Vl „a coase două bucăți de pânză, stofă una de alta, pe margini”.

2° AO, h. 633/rar Ot, Mh; AMD, h. 635/rar Tr „măsea la coasă”; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

3° AO, h. 634/rar Mh „brățară la coasă”; cf. a l c á 10°...

4° var. **múche** s. f., pl. *muchi* AMD, h. 334/rar Bz „c a r â m b la greblă”; cf. c o á r d ă[1] 9°...

5° AO, h. 597/rar Vl, Gj; AMD, h. 603/Tr, prin Il și rar Ot, If, Gr, Cl, Tl „ridicătură de pământ rămasă pe mijloc, de-a lungul arăturii, atunci când aceasta începe de la mijlocul terenului; coamă”; cf. c â r l á n 7°...

6° AO, h. 442/rar Vl „fâșie îngustă de teren lăsată nearată între două ogoare”; cf. d ă l m ă 3°...

7° AMD, h. 547/rar Cl „movilă naturală”; cf. b ă ș í c ă 3°...

8° AMD, h. 188/rar Tr „creastă, coamă la acoperișul casei”; cf. c ă c i ú l ă 4°...

– var. **múche** s. f., pl. *muchi* 2° AO, h. 633/rar Dj; 5° AMD, h. 603/prin Cl și rar Bz, Il; 7° AMD, h. 547/rar Vn, Br; **muchi** s. m., pl. *muchi* 5° AMD/rar Cț.

MUCHIȘOÁRĂ s. f., pl. *muchișoáre* GM/rar Vn dim. de la *muchie* (de deal): Când ies așa mai într-o *mukișoáră*, văz ursu/724.

MUCIGĂIÁ v. **mucegăiá**.

MUCIGĂÍ vb. IV intranz. AO, h. 52/rar Ot [d. nas] „a secreta lichid, muci, când omul este răcit”; cf. a s ú d a 2°...

MUCIÓS (2 sil.) adj., f. *mucioásă* **1°** AMD, h. 29/rar Ag „mucos”.

2° AMD, h. 370/rar Db [d. nuci] „cu miezul intrat în putrefacție”.

MUCIOȘÁ (3 sil.) vb. I refl. GO/rar Gj [d. nas] „a se umple de muci și a curge, când omul e răcit”; cf. a s u d á 2°...

MÚCSAI v. **músai**.

MUCȘÓR v. **omușór 2°**.

MUCUÍ vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *múcuie* AMD, h. 29/rar Cl [d. nas] „a curge (când e omul răcit)”: Ce dracu-ți *múcuie* nasu-așa?/857; cf. a s u d á 2°...

MÚCUR s. AO, h. 679/rar Mh „reziduu mucilaginos pe pereții butoiului cu vin”.

MÚCURE v. **múgure 2°**.

MUCURÍ vb. IV tranz. GO/rar Mh „a reteza vârful tulpinii de porumb, pentru a nu se mai înălța”: Când e crescut [porumbul] mare, nu-i mai facem nimica, că pe-aicea nu să obijnuiește *să*-l mai *mucurím*, să-i lom vârfurle la coceni/966; cf. c ă p e ț í...

MUG v. **múgure 1°**.

MUGĂÍ vb. IV **1°** intranz., ind. prez. 3 sg. *múgăie* AO, Pl. 58/Mh și rar Gj [d. vaci] „a mugi, a zbiera”; cf. b o n c ă n í...

2° var. **mucăí** vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se múcăie* AO, Pl. 6/rar Mh „a suspina”; cf. s u g h i ț á 1°.

– var. 1° **muguí** vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *múguie* AMD, h. 254/rar Cl.

MUGÍ v. **murgí 2°**.

MUGOÁIE v. **mogói**.

MUGUÍ v. **mugăí 1°**.

MUGULÍ v. **gugulí**.

MÚGUR v. **múgure 1°–3°**.

MUGURÁ v. **mugurí**.

MÚGURE s. m., pl. *múguri* **1°** AO, h. 525/Gj, Mh, Dj, Ot și rar Tr; AMD, Pl. 69/rar Vn, Bz, Br „mugur”: Când erea timpu dă începea să dea *múgu*... gata! GM/817; cf. b o b ó c 2°...

2° var. **múgur** s. m., pl. *múguri* AMD, h. 420/rar Db, Ph „inflorescența alunului”; cf. c e r c é l 5°...

3° var. **múgur** s. m., pl. *múguri* GO/rar Mh „vârful sfredelului”; cf. v i é r m e 2°.

– var. **muc** s. n. 1° GM/rar If; **múcure** s. m., pl. *múcuri* 2° AMD, h. 420/rar Tl; **mug** s. m. 1° GM/rar Db; **múgur** s. n., pl. *múgure* 1° AO, h. 525/rar Dj.

– var. **mugurá** vb. I AO, h. 665/rar Mh.

MUGURÉȚ s. n. și m., pl. *muguréțe* GM/rar If; *muguréți*/rar Db dim. de la *mugur*: Luam *mugurétze* dă dud crude ca să poată ei [= viermii de mătase] să mănânce/849.

MUGURÍ vb. IV AO, h. 665/rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 415; Pl. 71–72; GM/prin Tr și rar Ag, Ot, Gr, Cț „a înmuguri”; cf. b u m b í[1]...

MUGUȘEÁLĂ v. **gugușeálă**.

MUHÓR v. **moór**.

MUÍ vb. IV, ind. prez. 3 sg. *muiește* AMD, h. 254/rar Cl [d. vaci] „a mugi, a zbiera”; cf. b o n c ă n í...

MUIÁ vb. I **1°** tranz. AO, Pl. 35/rar Mh „a amesteca făina cu apă și a începe frământatul aluatului”.

2° tranz. TDO/rar Mh „a slăbi (intensitatea focului)”: Punem în căldare pe foc și când prinde a urdi căldarea, așa, să tulbură zăru, așa, *mujém* focu/941.

3° refl. AO, Pl. 86/rar Gj [d. cânepă] „a se topi”; cf. d u b í 1°...

4° refl., în **a se** ~ **la únghii** AO, h. 400/rar Ot [d. boi] „a se ciumpăvi”; cf. a r i ț á...

5° var. **moiá** vb. I tranz. AO, h. 997 MN/Dj, prin Ot și rar Vl, Mh „a pune (ceva) în apă la înmuiat; a înmuia”; cf. î n m u i á 3°...

MUÍCĂ (2 sil.) s. f., pl. *muici* **1°** AO, h. 148; Pl. 13; 21; TDO; AFLR/Dj și prin Gj, Mh, Ot „mamă”; cf. c h í ț ă[2]...

2° AO, h. 155, 156; GO/prin Dj și rar Ot; ~ **bătrână** AO/prin Dj „bunică”; cf. b á b ă 1°...

3° voc. AO, Pl. 14/rar Dj „termen de adresare pentru sora mamei sau a tatălui; mătușă”; cf. l e l í ț ă 2°...

MUIÉRE s. f., pl. *muiéri* **1°** AO, h. 181/Gj, Mh și prin Vl, Dj; AMD, h. 143; 162/Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vl, Vn, Bz, Ot, Tl, Cț și rar Br, If și depr./peior. AO, h. 181/Dj, Ot și rar Gj, Mh, Tr; AMD, h. 162/Ag, Db, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Il, Tl, Cț, prin Ph, Cl și rar Vl, Gl, If, Gr „femeie”.

2° AO, h. 158; 181/crt.; AMD, h. 162/Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vl, Vn, Bz, Ot, Tl, Cț și rar Br, If „soție”; cf. c r e ș t í n ă...

3° AMD, h. 162/rar Bz, Cl, Il „iapă”: *Mujére* să zice numai la iapă; mai rar pe aici, rar de tot, când strigă bărbatu „măi *mujére*!”, îi cam supărat/734.

MUIEREȘTEÁN s. m., pl. *muierești téni* AO/911 „locuitor din comuna Muierești”.

MUIERÍME s. f. colect. AO/rar Dj „mulțime de femei”.

MULCĂNÍ vb. IV intranz. GM/rar Ot „a moțăi, a picoti”: Și el *mulcănínd*, biet, l-a tras caii în... între oiște și l-a șchiopat/764; cf. c u c ă í...

MULDÁR v. **murdál**.

MULGĂTÓRI adj. f. pl. AO, Pl. 119/rar Dj; AMD, Pl. 136/rar Ph, Cț [d. oi] „care dau lapte, care se mulg; mulgătoare”.

MULGEÁ vb. II AO, h. 947 MN; AFLR/Mh, Dj și rar Vl, Ot, AMD, ch. 916/Tr, Gr, Cl, Il, Cț, prin Ag, Db, Br, If și rar Ph, Bz, Ot, Tl „a mulge”.

MULSOÁRE s. f., pl. *mulsóri* **1°** AMD, Pl. 149/prin Ph și rar Vl, Ag, Db, Ot „cantitate de lapte obținută o dată de la toate oile din turmă”; cf. c a ș 1°...

2° AO, Pl. 119/rar Dj „oaie mulgătoare”; cf. a p l e c ă t o á r e 1°...

MULȚĂMÍ vb. IV AFLR/rar Cț „a mulțumi”.

MULȚEÁMĂ s. f. AMD/rar Gr „mulțime”; cf. î n t u n é r i c...

MULȚÍ vb. IV tranz. și refl. GM/rar Db, Vn; GD/rar Tl „a (se) înmulți”: Viermii de mătase se făcea mari, *să*... *mulțéá*/820. Acuma *s-a mulțít* lumea/724; cf. d e m u l ț í.

MULȚUMITÓR adj., pl. *mulțumitóri* GM/rar Ot „mulțumit, satisfăcut": [Oamenii] pleacă *mulțumitóri* de la cazanul de țuică/776.

MÚMĂ v. **mámă 1°, 2°, 7°–12°.**

MUMÁNĂ v. **mămâne 2°.**

MUMULÍȚA s. f. art., ~ **plóii** loc. subst. GM/rar Tr „caloianul": Mai duceți-vă și voi și faceți *mumulița plóii* și jeliți-vă, da să plângeți maică, ca să vie ploaia/797; cf c a l o i e n í c ă...

MUMUȘÓR v. **omușór 1°, 2°.**

MUNÁ v. **mână[2] 1°, 4°.**

MUNCÁ v. **mâncá 1°.**

MUNCÁRE v. **mâncáre 3°.**

MÚNCĂ s. f., pl. *munci* **1°** TDO/rar Dj; AMD, h. 321 MN; 322; GM/Tr și rar Ag, Ot, Gr „recoltă (mai ales de cereale)": A spart magazia unde depozitase *múnca*. O adusasă de la Roștea la Mârșani: orz, grâu, săcară, fasole, ce-avusas-acolo TDO/989. Vara, după ce strângeam *múnca*, luam sule d-alea de pânză, țeseam GM/776.

2° GM/rar Ag, Db, Ph, Cl [la pl.] „chinuri, dureri de naștere": Îți venea *múncîlẹ*-alea, îngenuncheai și p-ormă năsteai/707; cf. z á b ă r.

MUNCÍ vb. IV tranz. TDO/rar Gj „a frământa bine (pământul cu picioarele)": [Pentru cărămidă] face pământul, îl udă, crivină dă pământ, îl udă bine, îl joacă, îl *munčéște*, știi-l joacă... cu picioarele/ 915; cf. b o s o l í 1°...

MUNCITÓRUL s. m. art. AFLR/rar Tl „pânză din bumbac de calitate inferioară; americă".

MUNÉR v. **mânér 6°.**

MUNGÂIÁ vb. I, ind. prez. 3 sg. *múngâie* AMD, h. 117/rar Gr „a mângâia".

MUNÍC v. **mănúnche 1°.**

MUNÍȚE v. **munițiúne.**

MUNÍȚIE (3 sil.) v. **munițiúne.**

MUNIȚIÚNE s. f. AFLR/rar Vn, Br „muniție".

– var. **muníțe** s. f. GM/rar Vl, Db; **muníție** (3 sil.) s. f. GM/rar Ot.

MÚNTE s. m., pl. *munți* **1°** AO, Pl. 48/Vl, Gj, Dj, Ot și rar Mh, Tr; AMD, h. 548 MN/rar Vl, Ag, Db, Tr, Il „loc de pășunat (la munte)".

2° AO, Pl. 78/prin Vl și rar Dj „zmeuriș"; cf. b ă h ă n i ș...

3° GM/rar Bz „punct cardinal: vest".

– var. 2° **munț** s. m., pl. *munți* AO, Pl. 78/rar Ot.

MUNȚ v. **múnte 2°.**

MUNÚCHE v. **mănúnche 1°.**

MUNÚCHEA v. **mănúnche 1°.**

MUNÚCHI v. **mănúnche 1°, 4°, 5°.**

MUNUNCHÉLE s. n. pl. TDM II/rar Vn „mănunchiuri mici (de cânepă)".

MUNÚȘĂ v. **mânúșă 5°, 7°, 9°, 11°–13°.**

MUR s. m., pl. *muri* **1°** AO, Pl. 83/prin Gj; AMD, h. 369; AFLR/prin Gr și rar Cl „dud"; cf. a g ú d 1°.

2° AMD, Pl. 86–88/rar Ph „soi de struguri negri, cu boabe mărunte".

MURÁ vb. I tranz și refl. **1°** AO, Pl. 86; TDO; AFLR/Gj, Mh și rar Dj „a (se) topi cânepa, inul": [Cânepa] o culegem, o ducem la Motru, ne băgăm în apă, o băgăm și-o *murắm* TDO/956; cf. d u b í 1°...

2° refl. GD/rar Tl [d. vin] „a fierbe, a fermenta"; cf. f i e r b â n t á 2°...

3° GO/rar Gj, Dj; GM/rar Ph „a trata sămânța (de grâu) cu soluție de piatră vânătă": Grâu-ntodeauna îl *murám* ca să nu-l mănânce păsările... cu piatră vânătă sau cu niște prafuri GM/702; cf. î m p i e t r á 1°...

4° AO, h. 670/rar Dj „a stropi via cu piatră vânătă".

5° var. **morá** vb. I tranz AFLR/rar Tr „a mura (legume)".

– var. 1° **morá** vb. I tranz. TDO/rar Mh; **morí** vb. IV tranz. GO/rar Gj.

MURÁJ s. n. GM/rar Ph „soluție de piatră vânătă pentru m u r a t grâul"; cf. b o r d e l é z ă...

MURÁLĂ s. f. TDO/rar Mh „topitul cânepii": [Cânepa] o băgăm în apă la *murálă*, o ținem vo trei zile la *murál*-acolo/948.

MURÁR s. n. AO, Pl. 78; GO/rar Vl, Gj, Mh „loc unde cresc (multe) mure".

MURÁT s. colect. GM/rar Db „mărături": Era pe margine numai borcane cu *murát*/691; cf. m u r ă t o á r e 1°, m u r ă t ú r ă 2°, t r o ș í e 1°, v e r z i t ú r ă 2°.

MÚRĂ s. f., pl. *múre* **1°** AO, Pl. 83/prin Gj; AMD, h. 369/prin Gr și rar Cl; ~ **de dud** AMD/rar Tr; ~ **de iágud** AFLR/rar Mh „dudă"; cf. a g ú d ă.

2° AO, Pl. 81/rar Mh „cireașă amară".

3° AMD; AFLR/prin Ot și rar Ag, Db, Ph, Tr, Gr [mai ales la pl.] „ganglion limfatic la porc; momiță"; cf. f r ă g u r í i...

4° GM/prin Ot și rar Ag „gușă, bărbie la porc": Bărbia porcului aia-i *múră*/690; cf. b á r b ă 5°...

– var. 1° **múre** s. f., pl. *múre* AO, Pl. 83/rar Gj.

MURĂTOÁRE s. f., pl. *murători* **1°** TDO; AFLR/prin Dj și rar Vl, Mh, Ot; GM; AFLR/prin Ag, Tr și rar Db, Ph, Bz, Ot, Gr; *murătoáre* AFLR/rar Br [mai mult la pl.] „mărături"; cf. m u r á t...

2° AMD/rar Bz „izvor cu apă sărată".

3° TDO/rar Vl „argăseală": După ce-o taie [pielea porcului], le faci părechi, le-mpărechează și... le rade de păr, scoate nojiță, bagă la *murătọáre*/916; cf. a c i t ó n...

4° GO/rar Vl și adj., în **brânză** ~ TDO/rar Vl „(brânză) telemea": *Murătọárẹa* să face mai ușor ca orice fel de brânză, că *murătọárẹa* numa să-ncheagă și o mesteci/902; cf. s a r a m ú r ă 2°, s ă r á t ă 1°, t e l e m e á 2°.

– var. 1° **morătóri** s. f. pl. TDO/rar Dj; AFLR/rar Ag.

MURĂTÓR adj., pl. *murători* AMD/rar Gl „care se murează, de murat": Avem ardei *murători*/729.

MURĂTÚRĂ s. f. **1°** GO/rar Gj „butaș de viță-de-vie cu rădăcini"; cf. b á r b ă 6°...

2° var. **morătúri** s. f. pl. TDO/rar Dj; GM; AFLR/rar Tr, Gr „mărături"; cf. m u r á t...

MURDÁL adj., pl. *murdáli*, f. *murdálă*, pl. *murdále* AO, h. 228, 229; 622; GO; TDO/prin Vl, Gj, Mh, Dj; AMD, h. 215, 216; GM/prin Ph, Tr și rar Vl, Ag, Db, Gr, Tl „murdar"; cf. c ă r â i á t...

– var. **muldár** adj., pl. *muldári*, f. *muldáră*, pl. *muldáre* AMD, h. 215, 216; AFLR/rar Ph, Tr.

MURDĂLÍ vb. IV tranz. GM/rar Cl „a murdări". Am luat rogojina, *ca să nu murdălésc* [...] când înnaște o femeie/832; cf. b o n c ă í...

MURDĂLÍE v. **murdăríe 2°.**

MURDĂRÍE s. f. **1°** AO, h. 141/rar Dj, Ot; AMD, h. 109/prin Ph, Tr și rar Ag, Db, Gr, Cl „puroi"; cf. c u p t ú r ă...

2° var. **murdălíe** s. f. GM/rar Tr „strat de necurățenie"; cf. b l e a s c...

MURDĂRÓS adj., pl. *murdărósi* AO, h. 228/rar Mh „murdar"; cf. c ă r â i á t...

MÚRE v. **múră 1°.**

MUREÁ s. f., pl. *muréle* AMD/rar Ag „vestă"; cf. i l í c...

MURG s. n. **1°** GM/rar Ag; art. **múrgul sérii** AMD, h. 503; GM/rar Db, Bz, Cl, Ct „amurg, înserare"; cf. c h i n d é i...; **la** ~ loc. adv. AO, h. 277/rar Dj „seara"; **în cap de** ~ loc. adv. AO, h. 308/rar Mh „când se înnoptează, la înnoptat"; cf. î n n e g u r á t...

2° ~ **de dimineáță** loc. subst. AMD, h. 504/rar Ag „zori de zi"; cf. l u m i n á t...

MÚRGE s. f. pl. AO, Pl. 60/Mh, prin Gj și rar Vl, Dj „(iepe) murgi".

– var. **murújă** s. f. AO, Pl. 60/rar Vl.

MURGEȘTEÁN s. m., pl. *murgeșténi* AMD/736 „locuitor din comuna Murgești".

MURGÍ[1] vb. IV intranz. impers. **1°** AO, h. 277/rar Dj; AMD; GM; AFLR/rar Vl, Db, Ot, Tr; refl. GM/rar Db „a se lăsa m u r g u l 1°; a (se) înseră"; cf. î n c i n á 3°...

2° în **a** ~ **de dimineáță** loc. vb. AMD, h. 504/rar Ag „a se lumina, a se crăpa de ziuă"; cf. c u n o á ș t e...

– var. 1° **amurgí** vb. IV refl. impers. AMD, h. 503/rar Tl; 2° **mugí** vb. IV intranz. impers., în *a* ~ *de zíuă* AO, h. 308/rar Mh.

MURGÍ[2] vb. IV intranz. AO, Pl. 58/rar Vl [d. vaci] „a mugi, a zbiera"; cf. b o n c ă n í...

MURGÍT s. n. AMD, h. 503/rar Gr „amurg"; cf. c h i n d é i...; **pe ~** loc. adv. AFLR/rar Gr; GD/rar Cț; **prin ~** loc. adv. GM/rar Tr „pe (la) înserat, în amurg"; cf. g ú r ă 14°...

– var. **amurgít** s. n. AMD, h. 503/rar Tl; **murgíte**, *pe ~* loc. adv. AFLR/rar Gr.

MURGÍTE v. **murgít**.

MURGÓI s. m. GM/prin Tr și rar Db „specie de pește de apă dulce": *Murgói* e niște pește micuț așa și gras, el n-are oase, nu nimic/805; cf. m u r g o i á ș.

MURGOIÁȘ s. m. GM/rar Tr „specie de pește de apă dulce"; cf. m u r g ó i.

MURGULÉȚUL s. m. art. GM/rar Ag, Db, Tr, Gr „numele unui dans popular".

MURÍ vb. IV GM/rar Il „a-și pierde cunoștința; a leșina": Am căzut ș-am... dintr-aia *am murít* așa și m-a luat pă sus, m-a ridicat, m-a dus în pat, am început să vomit/838; cf. b a l d o s í...

MURMUÍ vb. IV 1° AO, h. 67/rar Dj „a vorbi neclar; a murmura".

2° AMD, h. 254/rar Ph [d. vaci] „a mugi, a zbiera"; cf. b o n c ă n í...

MURSICÁ vb. I tranz. 1° AFLR/rar Db [d. lupi] „a murseca": A venit un lup și-*a morsicát* vo câteva oi AFLR/817; cf. c ă s ă p í 2°...

2° var. **mursucá** vb. I tranz. AO, Pl. 35/rar Gj „ a frământa aluatul, apucându-l din toate părțile"; cf. b o s o l í 1°...

3° var. **mursucá** vb. I tranz. GO/rar Gj, Mh „a freca bine la spălat": Le scoatem [rufele] și le [d]ucem la râu și le *mursucăm* până să duce cenușa aia de pe ele, pân-iese apa limpede de pe ele/941.

– var. 1° **morsicá** vb. I tranz. AFLR/rar Db.

MURSUCÁ v. **mursicá 2°, 3°**.

MURSUCÁRE s. f., pl. *mursucări* GO/rar Gj „numele acțiunii de a m u r s u c a 2°; frământare".

MURUIÁLĂ s. f. 1° GM/rar Ph, Br; GD/rar Tl „amestec de lut cu bălegar și apă în care se introduc coardele de viță-de-vie înainte de plantare"; cf. c e a m ú r 2°...

2° AMD, Pl. 108–109/rar Db, Vn, Tl „amestec de făină (cu mălai) și apă, folosit la apretarea firelor puse la țesut; scrobeală"; cf. m ă l á i 3°...

– var. 2° **moroiálă** s. f. AMD, Pl. 108–109/rar Ag.

MURÚJĂ v. **múrge**.

MUSAFÍR s. m. AO, h. 175/rar Gj „nuntaș"; cf. n u n t e á n, o á s p e t 1°.

MÚSAI adv. TDM I, II; AFLR/rar Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Tl „neapărat, obligatoriu".

– var. **múcsai** adv. AFLR/rar Vl.

MUSCÁL v. **muscár 1°**.

MUSCÁN s. m., pl. *muscáni* 1° AO, h. 567/rar Dj; AMD, h. 449/rar Vn, Br, Ot, Gr, Cț; **~ máre** AO/rar Dj „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

2° AMD, h. 450/rar Db „streche"; cf. b ă z ă 3°...

– var. 1° **muscánă** s. f., pl. *muscáne* AMD, h. 449/rar Ot.

MUSCÁNĂ v. **muscán 1°**.

MUSCÁR s. m., pl. *muscári* 1° AO, h. 567/rar Dj; AMD, h. 449/rar Cl „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

2° AMD, Pl. 88/rar Bz „prisăcar, stupar, apicultor"; cf. a l b i n ă r á r...

– var. 1° **muscál** s. m., pl. *muscáli*, h. 449/rar Bz, Cl.

MUSCÁRNIȚĂ s. f., pl. *muscárnițe* AMD, h. 449/rar Tr „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

MÚSCĂ s. f., pl. *músțe* 1° AO, h. 567/prin Dj și rar Gj; **~ máre** AO/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 449/rar Db, Ph, Ot, Gr; **~ albástră** AMD/rar Ph; **~ de cárne**/rar Db; **~ de mușíță**/rar Db; **~ de viermi** AO/rar Mh; AMD/rar Db, Ot, Cț; **~ spurcátă** AMD/rar Il; **~ vérde**/rar Db „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

2° AO, h. 568/rar Gj, Mh; **~ álbă**/rar Dj; **~ câineáscă**/rar Db, Ph, Ot; **~ colúmbă**/rar Cl; **~ de câine**/rar Ot; **~ polumbácă** AMD/rar Ot; **~ porumbácă**/rar Dj, Ot; AMD, h. 450/rar Cț „streche"; cf. b ă z ă 3°...

3° AO, h. 698/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 381; Pl. 89; 96; 99; 100; AFLR/prin Db, Ph și rar Bz, Ot, Gr „albină"; cf. a l b í n i...

4° AO, h. 697/rar Dj; AMD, Pl. 95–96/rar Ot „larvă de albină"; cf. c ă ț é l 1°...

5° AMD, h. 54/rar Br „aluniță pe obraz"; cf. a l u n é l...

6° GM/rar Ph „vârful ascuțit al țapinei": Am, prins bine [bușteanul] cu *músca* sapinii/706.

7° AMD, h. 476; GM/rar Ph, Bz, Br, Tr, Tl [mai ales la pl.] „model de cusătură populară în cruciulițe".

MUSCHÍȚĂ s. f., pl. *muschițe* AO, h. 677/rar Mh „muscă-bețivă"; cf. b e á t ă 3.

MUSCÓI s. m., pl. *muscói* 1° AO, h. 567/Dj și rar Ot; AMD, h. 449/Tr, Cl, Tl, prin Gr, Il, Cț și rar Ag, Vn, Gl, Br, Ot, If și s. n., pl. *muscoáie* /rar Cț „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

2° AMD, h. 450/prin Tr „streche"; cf. b ă z ă 3°...

MÚSCUR adj., pl. *múscuri* 1° GO/rar Gj [d. cai] „cu părul castaniu închis; murg";cf. v ă n ă t 1°, v â n ă t á c i.

2° f. *múscură*, pl. *múscure* AMD, Pl. 154/rar Db, Ot, If [d. oi] „albă cu pete negre sau neagră cu pete albe; bălțată"; cf. b r e z á t ă...

3° f. *múscură* AMD, Pl. 129–130; 154/prin Ag, Db, Ot și rar Vl, Tr [d. oi] „cu pete albe sau negre pe bot; oacheșă"; cf. b a l a o á c h e ș ă...

MUSCURÍU adj., f. *muscurie* 1° AMD/rar Bz [d. oameni] „murdar pe față"; cf. m ó ș c o ș...

2° AMD, Pl. 129–130; 154/rar Ag, Ot [d. oi] „cu pete albe sau negre pe bot; oacheșă"; cf. b a l a o á c h e ș ă...

MUST s. n. 1° **~ líber** AMD, Pl. 78/rar Tr; **~ de príma mână**/rar Tl „must dulce de struguri"; cf. s a m a t ó c 2°.

2° AO, Pl. 89/Dj, prin Ot și rar Vl, Tr; AMD, h. 414/Db, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Cț, prin Ag, Ph, Vn, Bz, Tl și rar Vl, Br, If „seva arborilor; mâzgă"; cf. á p ă 6°...

3° AO, Pl. 90/rar Dj, Tr; AMD, h. 416/Tr, prin Ag, Cl, Il și rar Db „rășină (de brad)"; cf. á p ă 7°...

4° AMD, Pl. 94/rar Ph „nectar"; cf. á p ă 4°.

MUSTÁȚĂ s. f., pl. *mustăți* 1° pl. **mustéțe** AO, h. 55/Gj, Mh; *mustáțe* AO/prin Mh, Dj și rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 2 MN/rar Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Cț; *mustăți* AMD/rar Vn, Gl, Cl „mustăți (la bărbați)".

2° pl. **mustáțe** AO, h. 696/rar Mh „mustăți, antene la albină"; cf. c â r l i ó n ț 3°...

3° GO; AFLR/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 65–66/Ag, Vn, Ot, prin Bz, Gr, Cl, Il, Cț și rar Vl, Ph, Br, If, Tl „rădăcină adventivă la vița-de-vie"; cf. b á r b ă 7°...

4° AO, h. 661/rar Gj „coardă, butaș de viță-de-vie căruia i-au dat rădăcini"; cf. b á r-b ă 6°...; **a púne la ~** GO/rar Gj „a pune (butașul de viță-de-vie) într-un amestec de pământ cu bălegar, pentru a prinde rădăcini"; cf. b á r b ă 6°...

5° AO, Pl. 70/rar Gj, Mh; *mustéțe*/rar Mh „mătase la porumb"; cf. b ă r b í e 2°...

6° AMD, h. 643/rar Ag „fiecare dintre cele două lanțuri prinse lateral de capătul grindeiului la plug"; cf. b e l c i ú g 2°...

– var. **mâstáță** s. f., pl. *mâstăți* 1° AMD, h. 2 MN/rar Gr; **musteáță** s. f., pl. *mustéți* 1° AO, h. 55/rar Gj, Mh; AMD/prin Tl și rar Cț; *mustéțe* 1° AO/rar Gj; 3° AO, h. 666; GO/rar Gj; 5° AO, Pl. 70/rar Gj.

MUSTĂCÉR s. m., pl. *mustăcéri* 1° AMD, Pl. 66–67/rar Vn, Tl „rădăcină la butașul de viță-de-vie".

2° GM/rar Vn, Br, Il; GD/rar Tl „butaș de viță-de-vie căruia i-au dat rădăcinile": Acuma să fac bilioane, vița să seamănă pă șanțuri direct și o plantează des așa. După aia o scoate de un an, la doi, *mustăcéri* GM/751; cf. b á r b ă 6°...

MUSTĂCÍ vb. IV 1° intranz. AMD, Pl. 65–66/rar Cl [d. butaşii de viţă-de-vie] „a prinde rădăcini, m u s t ă ţ i”; cf. î m p u t e r n i c í 2°...

2° tranz. şi refl. pas. GO; AFLR/rar Vl, Dj, Ot; AMD; GM/rar Db, Ot, Tr, Gr, Tl „a (se) pune coardele de viţă-de-vie într-un amestec de pământ cu apă, pentru a prinde rădăcini”: Veneam acasă, le băgam [coardele de viţă-de-vie] *la mustăcít* GM/770.

MUSTĂCIOÁRĂ s. f., pl. *mustăcióare* AO, h. 696/rar Vl, Dj dim. de la *mustáţă* („antena albinei”).

MUSTĂCIÓR s. m., pl. *mustăcióri* AMD, Pl. 66–67/rar Tl „butaş de viţă-de-vie căruia i-au dat rădăcinile”; cf. b á r b ă 6°...

MUSTĂREÁŢĂ s. f. AMD, h. 414/ prin Bz şi rar Db, Ph „seva arborilor; mâzgă”; cf. á p ă 6°...

MUSTĂŢÍ vb. IV tranz. AO, 666/rar Ot „a tăia mustăţile (rădăcinile aeriene) la viţa-de-vie”; cf. r ă d ă c i n á 2°, s c o p í 2°, s l ă b í 1°.

MUSTEÁŢĂ v. **mustáţă 1°, 3°, 5°**.

MUSTÍ[1] vb. IV 1° tranz. şi refl. pas. TDM II, III; AFLR/prin Cl, Il şi rar Vn, Bz, Br „a (se) stoarce strugurii; a (se) mustui”: [Via] o culegem, *o mustím*, o turnăm în cadă AFLR/745; cf. b o s o l í 2°...

2° intranz. AMD, h. 29/rar Vl, Ag [d. nas] „a curge (când omul este răcit)”; cf. a s u d á 2°...

MUSTÍ[2] vb. IV intranz. GM/rar Il [d. viţa-de-vie] „a prinde rădăcini, m u s t ă ţ i”: Băgăm coarde-n pământ ca să *mustgáscă*/851; cf. î m p u t e r n i c í 2°...

MUSTÍT adj., pl. *mustíţi* AO, h. 176/ rar Dj [fig., iron.] „ameţit de băutură; cherchelit”; cf. a b ţ i g u í t...

MUSTITÓR s. n., pl. *mustitoáre* 1° AMD, Pl. 77; TDM III; AFLR/Ph şi rar Db, Vn, Gr, Cl, Cţ şi s. m., pl. *mustitóri* AMD/rar Cţ „mustuitor”; cf. b ă t ă i ú ş...

2° GM/rar Cl „vas mare din doage (în care se mustuiesc strugurii)”; cf. a c ó v 2°...

MUSTOÁRE s. f. AO, Pl. 89/rar Mh „seva arborilor; mâzgă”; cf. á p ă 6°...

MUSTÓZĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Vn „numele unui soi de struguri”.

MUSTRÁ vb. I tranz. GM/rar Cl „a jigni”: Ziceai că l-*aí mustrát* dacă nu lăsai să-ţi ia flăcăul floarea din piept/868; cf. c r u ţ á 6°...

MUSTUÍ vb. IV intranz. AMD/rar Cţ [d. viţa-de-vie] „a-i curge m u s t u l, seva”: În aprilie când se taie corzile, plânge via sau *mustuéşte*/897; cf. p l â n g e 2°, z e m u í.

MUSTUITOÁRE v. **mustuitór 2°**.

MUSTUITÓR s. n. 1° GM/rar Br „vas de lemn, putină mare în care se mustuiesc strugurii”; cf. a c ó v 2°...

2° var. **mustuitoáre** s. f. GD/rar Cţ „mustuitor”; cf. b ă t ă i ú ş...

MUSULÍM s. GM/rar Cl „muselină”: Ciorapii era dă *musulím*/868.

MUŞ v. **moş 14°–16°**.

MUŞÁG s. n., pl. *muşáguri* 1° AMD, h. 330 MN/rar Vn „otavă”; cf. o c i ó g 3°, o d r á s l ă 2°, o t á v ă 2°, o t ă v e á l ă, s á d i n ă 3°, s a m u l á s t r ă 4°.

2° var. **mâşág** s. n., pl. *mâşáguri* AMD, Pl. 102/rar Cţ „fir de cânepă rămas nedezvoltat”; cf. b o d í n i...

3° var. **buşág** s. n., pl. *buşáguri* AMD, h. 407/rar Tr „desiş, tufăriş, hăţiş”; cf. b u g e á c 1°...

MUŞCÁ vb. I AO, Pl. 85/Mh, prin Vl, Gj şi rar Dj, Ot; AMD, h. 380; TDM II/ Ag, Db, prin Ph, Ot, Tr şi rar Vl, Vn, Gr, Tl, Cţ [d. albine] „a înţepa”: M-*a muşcát* [albina] se zice pe ţărăneşte AO/957; cf. î m b r u c á 1°...

MUŞCÁT s., ~ **Alicsándré** AMD, Pl. 86–88/rar Vn, Br, Cţ; ~ **de Cambúr**/rar Tl; ~ **Otonél**/rar Tl „soiuri de struguri tămâioşi”.

MUŞCELEÁN s. m., pl. *muşceléni* AMD/743 „locuitor din satul Valea Muscelului”.

MÚŞCHE v. **muşchi**[2] **1°**.

MUŞCHEÁ vb. II refl. GO/rar Vl [d. jgheabul de coborât buştenii] „a se căptuşi cu muşchi”.

MUŞCHÉTE s. m., pl. *muşchéţi* TDO; AFLR/Mh şi rar Gj, Dj „muşchi (de porc)”: *Muşkéţi* îi punem, îi tăiem băşca [...] şi-i punem într-un borcan care... îi facem numa pe ei, *muşkéţ* fripţi TDO/920; cf. m u ş c h i[2] 2°.

MUŞCHI[1] s. m. şi n., pl. *muşchi* 1° AO, h. 597/prin Dj şi rar Mh; AMD, h. 603/rar Tr; *múşchiuri* AO/prin Dj; AMD/rar Ot „coamă pe mijlocul arăturii”; cf. c â r l á n 7°...

2° AO, h. 442/rar Mh; *múşchiuri*/rar Dj „fâşie îngustă de teren nearat care desparte două ogoare/holde”; cf. d â l m ă 3°...

3° pl. *múşchiuri* AO, Pl. 131/rar Tr „veşcă împrejurul pietrelor, la moara de apă”; cf. c o r l á t ă 9°...

MUŞCHI[2] s. n., pl. **múşhiuri 1°** AO, h. 122; Pl. 5/prin Mh şi rar Dj, Ot; AMD, h. 74 MN/prin Bz şi rar Tl, Cţ „muşchi (la mână, la picior)”; cf. b r o á s c ă 1°...

2° var. **smúchiu** s. n., pl. *smúchiuri* GM/rar Ag „bucată de carne (de porc) desprinsă de pe lângă şira spinării”; cf. m u ş c h é t e...

– var. 1° **múşche** s. m., pl. *muşchi* AO, Pl. 5/rar Mh.

MUŞCHIŞÓR s. m., pl. *muşchişóri* GM/rar Bz dim. de la *muşchi* (de porc).

MUŞCHIULÁR s. AMD, Pl. 94/rar Ph „propolis”; cf. c e á r ă 1°...

MÚŞIŢĂ s. f., pl. *múşiţe* 1° AMD/rar Cţ „muscă mică”.

2° AO, h. 677/Dj şi rar Ot; AMD, Pl. 81/Tr, Tl, prin Br, Cţ şi rar Vn, Bz; *múşi* AMD/prin Cţ şi rar Tl „musculiţă beţivă”; cf. b e á t ă 3°...

3° AO, h. 678/rar Ot; AMD, Pl. 81–82/ rar Tr „floare de mucegai la vin”; cf. f l u n d u r í e...

4° pl. *múşiţi* AMD, h. 43/rar Cl „boală contagioasă constând în formarea unor bubuliţe la colţul gurii”; cf. a b ú b ă 2°...

– var. 2° **muşíţă** s. f., pl. *muşíţe* AMD, Pl. 81/rar Ag.

MUŞÓR v. **omuşór 2°**.

MUŞTÁND s. n., pl. *muştánde, muştánduri* AO, Pl. 137/rar Mh „joagăr cu două mânere; beschie”; cf. b é ş c h i e 2°...

MUŞTÉŞTE adv. AMD, h. 476/rar Gr „mod de a coase modele în cruciuliţe; în m u ş t e”: Rânduri cusute *muştéşte*/835.

MUŞTÚC s. n. AMD, h. 52/rar Cl „mărul lui Adam”; cf. g â r g ă l ă u...

MUŞUÍ v. **mâşâí**.

MUŞUNÓI v. **muşuróí 5°**.

MUŞURÉL s. n. AFLR/rar Db dim. de la *muşuroi* (la tulpina plantei): [Coardelor de viţă-de-vie] le punem apă, le învelim cu *muşurélu*, ca să nu pătrundă soarele/820; cf. m u ş u r o i á ş.

MUŞUROÁIE v. **muşuróí 6°**.

MUŞURÓI s. n., pl. *muşuroáie* 1° AO, h. 336/rar Dj „ridicătură mică de pământ; movilă”; cf. b ă ş í c ă 3°...

2° AMD, h. 331; AFLR/rar Bz, Gr „grămadă de fân sau de piatră”: S-a pitit dăpă *muşuróţu* dă piatră; era purcoaie dă piatră pă sosea AFLR/ 821; cf. c l ă d ă r í e...

3° GM/rar Ag „glugă din mănunchiuri de cânepă”; cf. c ă p í ţ ă 8°...

4° AO, h. 439/prin Gj şi rar Vl „tulpină de porumb rămasă pe câmp după ce s-au tăiat cocenii”; cf. c i o á t ă[1] 1°...

5° var. **muşoróí** s. n., pl. *muşoroáie* AMD, h. 331/rar Db, Bz „furnicar”; cf. c á s ă 10°...

6° var. **muşuroáie** s. f. GD/rar Tl „moviliţă de pământ la rădăcina unei plante”; cf. c u i b á r 2°...

– var. **moşoróí** s. n., pl. *moşoroáie* 2° AMD, h. 331; AFLR/rar Ph, Bz; 5° AMD, h. 331/Db, Ph, Bz, Br, Il, prin Vn, If, Cl şi rar Gl, Tl, Cţ; **moşuróí** s. n., pl. *moşuroáie* 5°/rar Db, Bz, Cţ; **muşunói** s. n. 5°/rar Tl.

MUŞUROIÁ vb. I tranz. şi refl. pas. 1° AMD, h. 616/rar Ag „a (se) face muşuroi la rădăcina porumbului”; cf. c o p ă í[1] 1°...

2° AFLR/rar Gr „a (se) aşeza, a (se) pune pământul grămadă (în căruţă)”.

– var. 1° **moşoroí** vb. IV tranz. AMD, h. 617/rar Db.

MUŞUROIÁŞ s. n. GM/rar Db, Vn, Il; GD/rar Tl dim. de la *muşuroi* (la tulpina plantei); cf. m u ş u r é l.

– var. **moşoroiáş** s. n. GM/rar Ot.

MUŞUROIÁT s. n. AO, h 593/rar Mh „muşuroit, muşuroire (la porumb)"; cf. c o p ă i á l ă...

MUT adj./s. m. **1°** art. GM; AFLR/prin Tr, Gr şi rar Ag, Db „personaj alegoric, conducător al cetei de dansatori la c ă l u ş": *Mútu*... el e comandantu, el comandă căluşu [...] *mútu*-i mai mare ca toţi, vătafu comandă numai jucătorii, însă *mútu*, la rându lui, îi comandă pă toţi, peste tot/ 833.

2° AFLR/rar Gr „personaj mascat în alaiul nunţii".

3° adj., f. pl. **muţi** AO, Pl. 4/rar Gj, Mh „care nu pot vorbi"; cf. l i m b ú t 2°...

4° **múta** s. f. art. cu val. adv. GD/rar Tl „pe tăcute, în tăcere": Avioanele vin *múta*, pe nesimţite/873.

MÚTA v. **mut 4°**.

MUTÁRE s. f., pl. *mutări* AO, h. 817/ Vl, Dj, Ot, prin Gj, Mh şi rar Tr; AMD, Pl. 159–160/Vl, Ag, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Cl, Il, Cţ, prin Db, Ph, Gr şi rar Gl, If, Tl „strămutare a unei stâne dintr-un loc de păscut într-altul (pentru gunoirea terenului ori pentru păşune mai bună)".

MUTĂTOÁRE v. **mutătór 2°**.

MUTĂTÓR s. n., pl. *mutătoáre* **1°** GM/ rar Bz „gard de nuiele mobil (folosit la strămutarea stânii)": Face din nuiele plasă, plas-aşa, *mutătór* zis/744; cf. a r c á c i 3°...

2° var. **mutătoáre** s. f., pl. *mutători* AMD, Pl. 159–160/prin Ag şi rar Gr „stână provizorie care poate fi uşor strămutată": Fac *mutăţoáre* că mă mut cu oile în altă parte a muntelui, că aici s-a tocit iarba/ 675.

3° AMD, Pl. 113/rar Vn „slobozitor la războiul de ţesut"; cf. d o r â n g á r...

MUTĂTÚRĂ s. f. AMD, Pl. 120–121/ rar Db „mutare, schimbare a rostului la războiul de ţesut".

MUTEÁSCA adv. GD/rar Cţ „pe muteşte, fără a vorbi": Da ea mai... *muţeásca*, că să spune că să nu vorbeşti când umpli borşu/893.

MUTÉLCĂ s. f., pl. *mutélci* **1°** AMD, h. 653/prin Tl „piesă cu filet care îmbracă osia căruţei la capete".

2° AMD, h. 650/rar Tl „tablă de fier care îmbracă osia căruţei"; cf. b a l ó t 2°...

– var. 1° **butélcă** s. f., pl. *butélci* AMD, h. 653/rar Tl.

MUŢÍ vb. IV tranz. GM/rar Db „a lua graiul, a face să amuţească": Omu care să duce şi dă pân masa aia acolo unde-a jucat [ielele] spune că-l poceşte, îl *mutéşte*/820; cf. l u á 4°.

MUZGÓRI v. **mâzgoáre 2°**.

MUZGURÓŞ adj., pl. *muzguróşi* AO, h. 228/rar Vl; AMD, h. 215/rar Ag [d. om] „murdar, nespălat"; cf. c ă r ă i á t...

MUZICÁŞ s. m. AFLR/rar Mh „muzicant".

MUZÍCĂ s. f. AFLR/rar Tr „muzică, orchestră".

– var. **mózică** s. f. TDM I, III/rar Tr, Gr.

N

NACAVÁLE s. f. pl. **1°** GM/rar Db „treburi, angarale": Haide, zice, să-l vindem şi p-ăsta, să ne facem *nacaválele*, ce avem noi, datorii/789.

2° var. **năféluri** s. f. pl. GM/rar Il „petreceri, distracţii": Ş-apoi ei mai să odihnesc, mai joacă, mai... *năfélurí* d-astea, bea, mănâncă [la nuntă]/845; cf. b ă r ă b á i e...

NÁCODĂ s. f., pl. *nácode* **1°** GM/rar Gr „glumă": Mai făcea câte-o *nácodă*, mai arunca câte-o floare-n mine/823; cf. ş o á d ă.

2° AMD/rar Gr „balivernă, fleac": Toate *nácodele* scrise/821; cf. b a z a c o n e á l ă...

NACOVÁLĂ v. **nicoválă 1°**.

NACOVÁNĂ v. **nicoválă 1°**.

NÁCRĂMĂ v. **lácrămă**.

NADÁS s. n., pl. *nadásuri* **1°** AMD, h. 590/rar Cţ „teren lăsat nelucrat mai mulţi ani la rând; pârloagă"; cf. l i v á d i e 4°...

2° GD/rar Cţ „teren arat după ce a fost lăsat câţiva ani nelucrat; prosie": [Partea] asta dac-a rămas liberă, în mai să pune cu plugurile şi-ntoarce; face ogor, *nadás*, cum să zicea atunci/896; cf. c u r ă t ú r ă 3°...

3° var. **nădáz** s. n., ~ *de porúmb* AMD, h. 311/rar Tl „teren de pe care s-a cules porumbul"; cf. c i o c ă n í ş 2°...

– var. **nadáz** s. n., pl. *nadázuri* 2° AMD, h. 304; 591; GD/rar Tl, Cţ; **nădáz** s. n., pl. *nădáze* 1° AMD, h. 590/rar Cţ; *nădázuri* 2° AMD, h. 304/rar Tl, Cţ.

NADÁZ v. **nadás 2°**.

NADĂ s. f., pl. *năzi* **1°** AMD, h. 628/ rar Cl, Il „partea, jumătatea de sus sau, mai rar, de jos a unei clăi (de paie)".

2° AO, h. 637/Gj, Mh şi prin Dj; *náde*/ prin Gj, Mh şi rar Dj „plaz"; cf. b ă r s ă 2°...

3° AMD, h. 647/rar Ag „ochi, za cu ajutorul căreia se leagă tânjala de proţap"; cf. b r ă ţ á r ă 4°...

4° AMD, Pl. 106/rar Gr „rost la firele puse pe răşchitor"; cf. î n c r u c i ş á r e 1°...

NADÍNS adv. AMD, Pl. 99; 106/rar Ot, Gr „destinat pentru un anumit scop; special": [Avem] cuţit *nadíns* de tăiat fagurii/830. Avea babele demult perie *nădíns* pentru, ispre pentru cânepă GO/ 961; cf. i s p r é...

– var. **nădíns** adv. GO/rar Mh.

NAFTARLÁI adj. f. pl., **ţoále** ~ AFLR/ rar Tl [d. ţesături] „din lână".

NAFTARLÍE v. **anaftár**.

NAGĂŢĂ s. f., pl. *nagăţe* AMD, h. 443 MN/rar Bz „coţofană"; cf. c i o á r ă 1°...

NAGHÍNĂ v. **nanghínă**.

NÁIBUL s. m. art. TDO/rar Mh „naiba; dracul": Păi ce *naibului*/819. Fir-ar *al năí* să fie AMD/793; cf. b é n g a...

– var. **năí**, *al* ~ s. genit. AMD/rar Tr.

NÁJĂ s. f. AMD/rar Vn „soi de plop alb, plută din coaja căreia se fac legături pentru vie".

NALANGĂTĂ s. f., pl. *nalangăte* **1°** AMD, h. 463 MN; AFLR/Tl, prin Cţ şi rar Vn, Bz, Br, Cl „clătită (din aluat)"; cf. b í s m a r c 2°...

2° AMD, h. 463/prin Br, Il, Cţ şi rar Vn, Bz, Cl, Tl „scovardă"; cf. á z i m ă[1] 3°...

3° GM/prin Br şi rar Vn, Bz; GD/Tl, Cţ „gogoaşă (din aluat)"; cf. b r u s t u c á l ă.

– var. 1° **alangătă** s. f., pl. *alangăte* AFLR/rar Cţ; **nanangătă** s. f., pl. *nanangăte* GD/rar Cţ.

NÁLBĂ s. f. AO, h. 440/rar Ot; art. **nálba păsărícii**/rar Dj „rochița rândunicii; volbură"; cf. b u s u i ó c 4°...

NÁLȚURI s. n. pl. TDO/rar Dj „categorii de înălțime la cânepă; înălțimi": Ne ducem și culegem că crește-n două *nálțuri* de cânepă, crește a de vără ș-a de toámnă/ 981.

NAMÉZI v. **namiáz 1°–3°**.

NAMIÁZ (2 sil.) s., pl. *namiézi* **1°** AO, h. 275; TDO/rar Mh, Dj „mijlocul zilei; amiază": Mănânc de *namńáz*, pe la doi AO/975.

2° AO, h. 274; TDO/Dj și rar Mh, Ot „masă, mâncare de amiază": S-a dus să facă *nimțázu* AMD, h. 469/761.

3° AO, h. 276/rar Tr „masă, gustare după amiază"; cf. f r u ș t i ú c 2°...

4° var. **nămiézi** (2 sil.) s. pl. AMD, Pl. 135–136/prin Ot și rar Ag, Db, Tr, Il „păscutul oilor după amiază"; cf. n ă m i e z í t, v e c é r n i e 2°.

– var. **namézi** s. 1° AMD, h. 469/Bz și rar Cl, Il; 2° AMD, h. 468/prin Bz și rar Br, Ot; 3° AMD, h. 468/rar Bz; art. *namézea* 2° AMD/rar Bz; **namiáză** s. f., pl. *namiéze* 1° AMD/rar Cl; 2° AMD/rar Il, Tl, Cț; **namiéz** s. n. 1°, 2° AMD/rar Vn, Gl; **namiézi** s. f. 1° AMD/Ph, Cl, Il, prin Bz, Br, If și rar Vn, Tl, Cț; 2° AMD/Ph, Cl, Il, prin Bz, Br și rar Vn, If, Tl, Cț; art. *namiézea* 2°/rar Bz, Cl, Il, Cț; 3° AMD, h. 468/rar Ph, Il, Cț; **nămézi** s. f. 1° AMD; TDM II/rar Bz; 2° AMD/rar Bz; art. *nămézea* 2°/rar Bz; **nămiáz** s. n. 1° AO, h. 276; AFLR/rar Dj, Ot; **nămiáză** s. f., pl. *nămiézi* 2° AO, h. 278/rar Dj; AMD/rar Bz; **nămiéz** s. n. 2°/rar Il; **nămiézi** s. f. 1° AMD; TDM II; AFLR/prin Db, Ph, Vn, Br, Gr; 2° AMD/prin Db, Ph, Vn și rar Ag, Bz, Br; 3° AMD, h. 469 MN/rar Ag, Ph, Vn, Bz, Cl, Il; art. *nămiézea* 2°/rar Vn; **nemiáz** s. n. 1° AO, h. 275; TDO/rar Ot; TDM I/rar Tr; 2° AO, h. 278; TDO/rar Vl, Ot; 4° AO, h. 766/rar Ot; **nemiéz** s. n. 3° AMD/rar Gr; **nemiézi** s. 2° AFLR/rar Db; **nimiéz** s. n. 1°, 2° AMD/rar Db; **nimiáz** s. n. 1°, 2°, 3° AMD/rar Ot, Tr; **nimiáză** s. f. 1° GM/rar Db, Tr; 3° AMD/rar Ot; **nimiéji** s. 1°, 2° AMD/rar Tr; **nimiéz** s. n., pl. *nimiézuri* 1° AMD; GM/prin Db, Ot și rar Ag, Gr; 2° AMD/Ot și rar Ag, Db; 3° AMD/rar Ot; 4° AMD, Pl. 135–136/rar Db; **nimiézi** s. 1° AMD; AFLR/Db, prin Tr, Gr și rar Ag; 2° AMD/prin Db, Tr, Gr; 3° AMD/rar Tr.

NAMIÁZĂ v. **namiáz 1°, 2°**.

NAMIÉZ v. **namiáz 1°, 2°**.

NAMIÉZI v. **namiáz 1°, 2°**.

NAN s. m., pl. *nani* AMD, h. 147; GD/prin Tl „naș de botez"; cf. m o ș 4°...

NANÁIE s. m. GM/rar Br „termen de adresare pentru un frate mai mare; nene".

NANANGĂTĂ v. **nalangătă 3°**.

NANĂ[1] s. f., pl. *náne* AMD, h. 147; GD/prin Tl „nașă de botez"; cf. m á m ă 4°...

NANĂ[2] s. m. AO, Pl. 14/rar Mh „fratele tatălui sau al mamei, având vârsta de 30–40 de ani".

NANGHÍNĂ s. f. AMD, h. 230/rar Ph, Bz „nanchin"; cf. ș á m ă.

– var. **anánghie** s. f. AMD, h. 230/rar Db; **anghínă** s. f./rar Bz, Cl, Cț; **lánghin** s. n./rar Db; **naghínă** s. f./rar Il; **neghín** s. n./rar Ag; **nínghin** s. n./rar Ph.

NANSÓC v. **nansúc 2°**.

NANSÚC s. n. **1°** GM/rar Il „voal".

2° var. **nansóc** s. n., pl. *nansoáce* GM/rar Tr „batic din voal": În cap purta basmale, dermea... era un fel subțire care era dă vară, *nansóc*: dermele, *nansoáce* asta e/ 794. Așa-i zicea la materialu-ăla din cap... *nasúc*... ăla subțirelu/701; cf. g h e á ț ă 3°.

– var. 2° **nasúc** s. n. GM/rar Ph.

NAP s. m., pl. *napi* **1°** AO, Pl. 77/rar Gj; AMD, h. 352/rar Vl „sfeclă furajeră"; cf. s f é c ă l ă, v ă c e á s c ă.

2° AMD, h. 347/rar Ot „cartof"; cf. b a r a b ú l ă...

NAPAREÁLĂ s. f. AO, Pl. 126/rar Mh „boală la piele, pojar la oi"; cf. b u b á t 3°...

NAPLÁTĂ v. **năplát 1°**.

NAPLÉTE v. **năplát 2°**.

NAPOLITÁNE adj. f. pl., **ciréșe** ~ GM/rar Ph „soi de cireșe".

NAPRÂSTÓC v. **năpârstóc 2°**.

NAPROSTÓC v. **năpârstóc 1°**.

NÁRE s. f., pl. *nări* AO, Pl. 3/crt.; AMD, h. 29/crt.; ~ **de nas** AO/rar Gj; art. **nárea násului** AO/rar Vl, Mh; AMD/prin Db, Ot, Gr și rar Ph, If, Cl, Cț „orificiu nazal, nară"; cf. v r á n ă 4°.

NART s. n., pl. *nárturi* GM/rar Vn „învoială prin care ciobanul se obligă să pregătească brânza la stână": Dacă le dădeam [oile] în *nart*... ne dădea patru kilograme de brânză și noi dădeam douăzeci de lei de oaie/733.

NAS s. n., pl. *násuri* **1°** AO, h. 419/Gj, Mh și rar Dj; AMD, h. 288 MN/Tr și rar Vl, Ag, Db, Ph, Ot, Gr și s. m., pl. *nași* AMD/rar Ph „râtul porcului"; cf. f l i t...

2° TDM II, III; AFLR/rar Bz, Tr, Gr „bot la unele animale (cal, arici, viezure)": Ariciu zice că se strânge și bagă *násu* în corp AFLR/827; cf. o c h i 1°; în expr. **a-i da în** ~ GD/rar Cț „a-i veni miros de ceva (unui animal); a adulmeca": A dat Dumnezeu ș-am ajuns la târlă, m-am apropiat de oi, le-*a dat în nas* la câini și-a venit câinii înaintea mea, am apucat coraj/891.

3° s. n. și m., pl. *náse* AMD, h. 29 MN/rar Ph, If; *nași*/prin Db și rar Bz, Br, Tl „organul simțului olfactiv (la om)".

4° AO, h. 298/prin Vl și rar Gj; AMD, h. 488; GM/prin Ag, Ot și rar Vl, Db, Vn, Bz, Gr, Cl „gurgui la opincă": Opincă cusută pă ici, pă la *nas* GM/732; cf. c i o c[2] 5°...

NÁSTOR v. **násture 1°, 2°**.

NASTRÁP v. **năstráp 1°**.

NASTRATÍN s. m. cu val. adj. AMD/rar Cl „glumeț, șugubăț, hazliu"; cf. b l e o j...

NÁSTUR v. **násture 2°**.

NÁSTURE s. m., pl. *násturi* **1°** AO, h. 132/prin Vl, Dj, Ot; AMD, h. 97, 98; GM; AFLR/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Il, prin Vl, Vn, Gr, Cl și rar Bz, Br, If, Cț „pastilă, tabletă, pilulă": Sunt bolnavă, urmez cu *năstur*/GM/ 698. [Porcului] îi dau *năstur* AFLR/701; cf. a s p i r í n ă...

2° var. **nástur** s. m., pl. *násturi* AO, Pl. 37/Gj, Mh; AMD, h. 478 MN/prin Br, Cl, Tl, Cț și rar Ph, Tr, Il „bumb pentru încheiat obiecte de îmbrăcăminte".

3° AO, Pl. 37; GO/prin Dj și rar Mh; GM/rar Bz, Br [mai ales la pl.] „bășici la suprafața apei în fierbere": [Apa] să fierbe-așa potrivit, de face *năstur* GO/988. Fierbi apa-n clocute, când face ea *năstur* așa GM/744; cf. b o l b o á c ă 3°...

– var. **nástor** s. m., pl. *nástori* 1° AMD, h. 98/rar Ag; 2° AMD, h. 478 MN/rar Tl.

NASÚC v. **nansóc 2°**.

NAȘ s. m., pl. *nași*, ~ **máre** AO, Pl. 19/rar Gj „nun"; cf. n ă n á ș, n u n 1°.

NÁȘĂ s. f. **1°** pl. **nași** AO, Pl. 19/rar Gj; AMD, h. 147/prin Db și rar Ag, Vn, Ot, Cl, Tl, Cț „femei care țin copilul în brațe la botez"; cf. m á m ă 4°...

2° ~ **máre** AMD, h. 148 MN/rar Tl „nună"; cf. n ă n á ș ă, n ú n ă 1°.

NÁȘTE vb. III **1°** intranz. AFLR/rar Gj; GM/rar Il; AFLR/rar Cț „a se naște": În casă d-astea cu papură *am născút* eu ș-am crescut eu până la etatea... nu mă căsătorisem eu GM/842; cf. î n n á ș t e 3°...

2° refl. GM/rar Gl; GD/rar Cț „a naște": Care era dă nu să trudea *să năștéá* digrabă GM/729. Pă mine m-a moșit o bătrână, care era pentru tot satu, femeile care *să năștéá* GD/889; cf. d o b â n d í 1°...

NAT s. n. sg. tantum GM/rar Il „neam, familie": [Soția] m-a depărtat de *nat*/843.

NATÁL adj., pl. *natáli* AMD; AFLR/rar Ph, Vn „originar, băștinaș, localnic": Un cetățean din comună [...] nu era de la noi *natál* d-aicea/725; cf. m ó ș t i n ă...

NÁTRĂ s. f., pl. *nátre* **1°** AO, h. 507/Mh și rar Gj, Dj, Tr „rost la urzeală"; cf. r ă s ă r e á l ă[2], s p a ț[2] 3°.

2° pl. **nătri** AO, Pl. 119/rar Mh; AMD, Pl. 121/rar Ph, Ot „natre"; cf. c â m p 3°...

3° în expr. **a se da nătrii** GM/rar Tr „a se zbate (pentru a obține ceva, pentru a se descurca în viață)": *M-am dat nătrii*, fugi în stânga, fugi în dreapta/804; cf. a b á t e[1] 2°...

– var. 2° **nătură** s. f. AMD, Pl. 121/ rar Vn.

NĂTURĂ v. **nătră 2°**.

NAȚALÚȘ v. **neațaláș**.

NÁȚIE s. f., pl. *náții* 1° TDM II/rar Ph; GD/rar Tl „soi, fel, calitate (de ființe)": Da ce să mă fac dacă e *náție* rea de om/711. Ăla e altă *náție* de pește/874; cf. t a c á m 3°.

2° pl. **năți** AFLR/rar Ag „etnii, națiii"; cf. l í m b ă 1°.

NAVETÁR s. m., pl. *navetári* AMD/ rar Tr „navetist".

NAVÍLCĂ s. f., pl. *navílci* AO, h. 453/ rar Ot „cantitate de fân care se ia o dată cu furca; pală"; cf. b a s á m...

NAZLÁU adj., pl. *nazlái* AMD/rar Cț [d. boi] „mofturos, nemâncăcios și, în consecință, cu putere redusă de muncă".

NĂBOÁICĂ s. f., pl. *năboáice* AMD, h. 694/prin Vn; *năbóici*/rar Vn „bașchie"; cf. b a s c h í e 1°...

– var. **lăboáică** s. f., pl. *lăboáice* AMD, h. 694/rar Bz.

NĂBÓI[1] v. **boi 1°**.

NĂBÓI[2] s. AO, h. 310/rar Dj „căldură mare, zăpușeală"; cf. a p r í n d e r e 3°...

NĂBÚC v. **năpúc**.

NĂCÁZ v. **necáz 2°**.

NĂCĂJEÁLĂ s. f. GM/rar Db „scandal, gălăgie, tărăboi": [Dacă mireasa n-a fost cinstită, ginerele] care-i mai rău face un pic dă *năcăjélă* așa sau mai cere ceva/816; cf. a l á i...

NĂCĂJÍ vb. IV 1° tranz., ind. prez. 3 sg. *năcăje* AFLR/rar Vl „a supăra"; cf. î n n e r v í...

2° intranz. AFLR/rar Ag „a suferi, a îndura necaz": *Am năcăjít* mult, am suferit/ 679; cf. d e r t u í...

NĂCLĂÍ vb. IV refl. AMD, h. 116/rar Tr, Gr „a se sufoca (de căldură)"; cf. î n ă d u ș í 2°...

NĂCLĂIÁLĂ s. f. 1° AMD, h. 114/ rar Tr „sufocare, înăbușire"; cf. n ă p l á i 3°, n ă p l ă i á l ă 2°.

2° AMD, h. 516/rar Db „căldură mare, zăpușeală; caniculă"; cf. a p r í n d e r e 3°...

NĂCOVÁLĂ v. **nicoválă 1°**.

NĂCOVÁLMĂ v. **nicoválă 1°**.

NĂCOVÁNĂ v. **nicoválă 1°**.

NĂCRÍ vb. IV intranz. și refl. AO, Pl. 35; 124/rar Vl, Gj [d. aluat, caș] „a crește, a dospi"; cf. a c r í 1°, 2°...

NĂDĂJDUÍ vb. IV intranz. AFLR/rar Ag „a se alipi, a se aciua; a se stabili": Încă doi copii ai lui, care i-a avut cu navastă-sa dintâi, *au nădăjduít* și ei tot pe lângă mama, au trăit, s-au adăpostit/679.

NĂDÁZ v. **nadás 1°–3°**.

NĂDÍNS v. **nadíns**.

NĂDÚH s. n. AO, h. 96/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 62/rar Ot, Cl, Tl, Cț „astm"; cf. á s m ă...

– var. **năduh** s. n. AO, h. 96/rar Mh.

NĂDUH v. **năduh**.

NĂFÉLURI v. **nacavále 2°**.

NĂFRĂMI AMD, h. 493/rar Vn „năframe, basmale"; cf. b a s m á 2°...

NĂGÁRĂ s. f. AMD, h. 544/rar Vl „pământ moale de pe fundul bălților, nămol"; cf. b ă l c i ș ó r...

NĂGÂLBÓS adj., f. *năgâlboásă* GO/ rar Vl „grosolan, nefinisat": [Osia] am făcut-o din săcure și-am pus-o așa și mai *năgîlboásă*, da barem m-a adus acasă/919.

NĂGÉL v. **negél 1°**.

NĂGRĂBÍ vb. IV intranz. GM/rar Tr [d. animale] „a ataca, a se năpusti": [Lupul] *a năgrăbít* pă el, l-a pus jos și l-a mușcat tot așa, dă ochi, adică *a năgrăbít* pă el, a sărit pă el și l-a trântit jos/792; cf. b u ș n í 2°...

NĂÍ v. **náibul**.

NĂÍNTE v. **înainte 2°**.

NĂÍNTEA v. **înainte 3°**.

NĂJÍȚĂ v. **nojíță 2°**.

NĂJÚȚĂ v. **nojíță 2°**.

NĂLĂI s. pl. AMD/rar Vn „un fel de bocanci, dintr-o singură bucată de piele, fără cusături".

NĂLBÍ vb. IV 1° tranz. și refl. AO, Pl. 88; GO/Dj, prin Gj și rar Vl, Mh, Ot; AMD, h. 400; Pl. 121–122/prin Br și rar Vl, Db, Gr, Tl, Cț „a (se) albi, a (se) bili pânza"; cf. î n f l o r í 4°...

2° intranz. AMD, h. 5/rar Vn „a încărunți"; cf. c ă r u i á...

NĂLBÍT adj., f. *nălbítă* 1° AMD, h. 26/rar Tr, If „albit la față, palid"; cf. b o l n á v 3°...

2° AMD, Pl. 121–122/prin Db și rar Gr [d. pânză] „albită".

NĂLÚC v. **nălúcă 2°**.

NĂLÚCĂ s. f., pl. *nălúci* 1° în expr. **a-și fáce** ~ GM/rar Db [d. câini] „a se întărâta, a se îndârji": Câinii ciobănești s-adună și ține rezistență, dacă e mai mulți ei *își fáce nălúcă*/697; cf. s c o n o ș í.

2° AO, h. 50; 88/prin Mh „aluniță (pe față)"; cf. a l u n é l...

3° var. **nălúc** s. GM/rar Gr, Il „floare artificială purtată de miri, nași și unii dintre nuntași, cocardă": *Nălúcu* ginerelui, pus în piept sâmbătă seara [...] venea mirele la mireasă, îi punea *nălúc* în piept/ 827; cf. b e t e á[2] 4°...

4° AMD, Pl. 156–157/rar Br „oaie care nu stă la muls"; cf. a p s á n ă...

NĂMÁȘ s. GO/rar Gj „gunoi de grajd, băligar"; cf. b u c l ú c 3°...

NĂMĂȘÍ vb. IV refl. pas. GO/rar Gj „a se gunoi (terenul)": *Să nămășéște* locu, să pune nămaș pe el/951; cf. b ă l i g ă r í...

NĂMĂT[1] s. m., pl. *năméți* 1° AO, h. 315/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 527; GM/ prin Ag și rar Vl, Ph, Ot „troian de zăpadă; nămete"; cf. h á l ă[1] 2°...

2° AMD, h. 545/rar Db „aluviune"; cf. a l i m á n...

– var. 1° **nămét** s. m., pl. *năméți* AMD, h. 527/Ag și rar Db, Gr, Cl; **năméte** s. n., pl. *năméturi* AO, h. 315/rar Gj; **neméte** s. m., pl. *neméți* AMD/Db, Ot, Tr și rar Ag, Ph, If, Gr, Cț; **niméte** s. m., pl. *niméți* AFLR/rar Gr; **nomăt** s. m. și n., pl. *noméți* AMD/rar Tr; *nomături*/rar Tr; **nométe** s. m., pl. *noméți*/rar Tr, Gr; 2° **neméte** s. m. AMD, h. 545/rar Gr.

NĂMĂT[2] s. n., pl. *náméte* 1° AO, h. 413; GO/rar Vl; *nămături* AO, h. 764/rar Vl „loc împrejmuit lângă casă sau la stână, în care se adăpostesc oile, vitele; obor": *Nămăt* îi spune la care închidem oile, și obor și *nămăt* GO/902; cf. a r c á n 2°...

2° AO, h. 777/rar Vl „țarc pentru miei"; cf. c o ș á r[1] 4°...

3° pl. *nămături* AMD/rar Db „gard natural (din tufăriș, cătină etc.)".

NĂMÉT v. **nămăt**[1] **1°**.

NĂMÉTE v. **nămăt**[1] **1°**.

NĂMÉZI v. **namiáz 1°, 2°**.

NĂMIÁZ v. **namiáz 1°**.

NĂMIÁZĂ v. **namiáz 2°**.

NĂMIÉZI v. **namiáz 1°–4°**.

NĂMIEZÍT s. AMD, Pl. 135–136/rar Tr „păscutul oilor după-amiază"; cf. n a m i á z 4°...

NĂMÍ vb. IV tranz. GM/rar Bz „a stabili, a fixa un termen": *Nămiéști* ziua, trebuie să coseşti/743; cf. h o t ă r í 3°...

NĂMÓL s. n. 1° GM/rar Tr „murdărie, jeg"; cf. b l e a s c...

2° pl. *nămoále* AFLR/rar Db, Vn „mlaștină": Așa mi-a spus, c-a ieșit dracu nainte și l-a plimbat [...] l-a băgat prin toate *nămoálele* și-a căzut caii p-acolo/700; cf. b r o á ș t i n ă...

3° var. **nomól** s. n., pl. *nomoále* AO, h. 333; Pl. 45/rar Vl; TDM II, III; AFLR/ prin Ph și rar Vn, Bz, Br, Gr, Cl „mâl": M-am dus la el [= doctor] și... mi-a dat băi; la Țintea, dă *nomól* TDM II/704. Fă femeie, ce să mai stăm noi aicea în *nămuárele* eștea și aicea pe ududaiele ăștea, p-aici așa? Ai să ne mutăm și noi la șușa GO/933; cf. b ă l c i ș ó r...

– var. 3° **nămór** s. n., pl. *nămoáre* GO/ rar Dj; **numól** s. n., pl. *numoále* TDM II/ rar Ph.

NĂMOLÉJNIȚĂ s. f. AO, h. 334/rar Ot „îngrămădire de nisip, pietriș, vreascuri la gura sau la cotitura unei ape; aluviune; cf. a l i m á n...

NĂMOLÍT adj., pl. *nămolíți*, f. *nămolítă*, pl. *nămolíte* 1° AO, h. 228/rar Dj [d. oameni] „nespălat, murdar"; cf. c ă r â i á t...

2° var. **nomolít** adj., f. *nomolítă* TDM II/rar Ph „înnămolit, cu nămol".

3° AO, h. 315/rar Gj [d. zăpadă] „îngrămădită, troienită"; cf. o m e ț í t, z ă p ă z í t ă.

– var. 1° **nămulít** adj. TDM III/rar If.

NĂMÓLNIȚĂ s. f. AO, h. 333/rar Vl; AMD, h. 544/rar Vl „pământ moale pe fundul bălților sau rămas după revărsarea unei ape curgătoare; nămol, noroi"; cf. b â l c i ș ó r...

NĂMOLOȘEÁN s. m., pl. *nămoloșéni* AMD/729 „locuitor din comuna Nămoloasa".

NĂMULÍT v. **nămolít 1°**.

NĂNÁȘ s. m., pl. *nănáși* AMD, h. 147 MN; GM; TDM II/rar Vn, Br, Cl „naș de cununie, nun"; cf. n a ș...

NĂNÁȘĂ s. f., pl. *nănáși* AMD, h. 147/rar Cl „nașă de cunună; nună"; cf. n á ș ă 2°...

NĂNĂU s. n., pl. *nănăuri, nănăie* AMD, Pl. 175/rar Db „nivelă cu bulă de aer"; cf. b o l o b ó c 1°...

NĂNII v. **onănii**.

NĂNIÓS (3 sil.) adj. GM/rar Gr „hazliu, bun de n ă n i i"; cf. b l e ó j...

NĂPÁSTĂ s. f. 1° pl. *năpéste* AO, h. 572/rar Mh „un fel de vintir folosit mai ales în apele de munte (la păstrăvi)".

2° pl. *năpáste* AO, h. 268/rar Gj, Mh „deformație în pâinea pusă la copt"; cf. b ă ș í c ă 1°...

3° var. **năpástie** s. f., pl. *năpăstii* AO, h. 268/rar Mh; AMD, h. 462/rar Db „bucată de mămăligă care, la răsturnarea din căldare, se desprinde greu și rămâne deasupra mămăligii întregi".

4° var. **năprástie** s. f., pl. *năprăstii* GD/rar Cț „poznă, năzbâtie"; cf. b o ț o á g ă...

– var. **năpástie** s. f., pl. *năpăstii* 1° AO, h. 268; 572/rar Mh, Dj, Ot; 2° AMD, h. 462/prin Db, Ph.

NĂPÁSTIE v. **năpástă 1°–3°**.

NĂPÁTCĂ s. f., pl. *năpătci* AMD, h. 452/rar Gl, Bz, Br „un fel de plasă de pescuit; crâsnic"; cf. c a n c é u 4°...

NĂPĂRSTÓC v. **năpârstóc 2°**.

NĂPĂSTRÓC v. **năpârstóc 1°, 2°**.

NĂPÁRCĂ s. f., pl. *năpárci* 1° AO, h. 553/rar Ot; AMD, h. 439/rar Db, Bz, Gr, Cl „salamandră"; cf. c a r a c a t i c i o á r ă...

2° var. **nopârcă** s. f., pl. *nopárci* AMD, h. 436; AFLR/prin Tl și rar Ag,Vn, Cl, Cț „viperă"; cf. g ú ș t e r 2°...

3° var. **nopârcă** s. f. AO, h. 548/rar Vl „femela șarpelui".

4° AMD, h. 274; GM/prin Il și rar Cl, Tl „bici (împletit) din piele"; cf. b i c i 1°...

– var. **nopârcă** s. f., pl. *nopárci* 1° AMD, h. 439/rar Vl, Gr; 4° AMD, h. 274/rar Cl.

NĂPÂRSTÓC s. n., pl. *năpârstoáce* 1° AO, h. 583/Dj, prin Ot și rar Mh; AMD, Pl. 8/Ot, Tr, prin Ag, Ph și rar Vl, Db, Bz, Br, Il; și s. m., pl. *năpârstóci* AO/rar Gj „degetar folosit la cusut (în croitorie)"; cf. d e g e t á r.

2° AO, h. 829/Dj, prin Vl, Ot și rar Gj, Mh; AMD, Pl. 181–182/Ag, Ot, Tr, prin Vl, Db, Il și rar Bz, If; și s. m., pl. *năpârstóci* AO/rar Gj „degetar desfundat la ambele capete, folosit la cusut în cojocărie".

3° AMD, Pl. 8/rar Ot „capătul inferior al fusului de tors, prâsnel"; cf. p r â z n é l 3°.

4° AMD, Pl. 8/rar Ot „prâsnel (jucărie)"; cf. p r â z n é l 2°.

– var. **naprâstóc** s. n., pl. *naprâstoáce* 2° AMD, Pl. 181–182/rar Br; **naprostóc** s. n., pl. *naprostoáce* 1° AMD, Pl. 8/rar Br; **năpărstóc** s. n., pl. *năpărstoáce* 2° AO, h. 859/rar Ot; **năpăstróc** s. n., pl. *năpăstroáce* 1° AMD/rar Il, Tl, Cț; 2° AMD/rar Il; **năpârtóc** s. n., pl. *năpârtoáce* 1° AO, h. 583/rar Dj; **năpâstóc** s. n., pl. *năpâstoáce* 1° AO/rar Dj; 2° AMD/rar Cl;

năpâstróc s. n., pl. *năpâstroáce* 1° AO/rar Dj, Ot; AMD/prin Il și rar Tr, Cl; 2° AO/prin Ot și rar Tr; AMD/Il și rar Br, Tr, Cl și s. m., pl. *năpâstróci* 2° AMD/rar Bz; **năprâstóc** s. n., pl. *năprâstoáce* 1° AO/rar Ot; AMD/rar Bz, Tr; **năpristóc** s. n., pl. *năpristoáce* 2° AMD/rar Gr; **năpurstóc** s. n., pl. *năpurstoáce* 1° AMD/rar Tr; **năpustróc** s. n., pl. *năpustroáce* 1° AMD/rar Cl; 2° AMD/Cl.

NĂPÂRTÓC v. **năpârstóc 1°**.

NĂPÂSTÓC v. **năpârstóc 1°, 2°**.

NĂPÂSTRÓC v. **năpârstóc 1°, 2°**.

NĂPLÁI s. n. 1° AMD, h. 516/rar Vl „căldură mare, zăduf"; cf. a p r í n d e r e 3°...

2° AO, h. 310/rar Mh „transpirație"; cf. a s u d e á l ă...

3° AO, h. 147/rar Dj „sufocare, înăbușire, leșin (de căldură)"; cf. n ă c l ă i á l ă...

NĂPLÁS v. **năplát 3°**.

NĂPLÁT s. m., pl. *năpláți* 1° TDO; AFLR/rar Gj, Mh „obadă": [La roată] pune un fel de *naplát... naplát* așa, îl prinde și pune șină deasupra AFLR/941. După ce se pune spițâle, punem *naplâți*, după *naplát*, punem șâna... de deasupra TDO/940; cf. c i o l á n 2°...

2° var. **napléte** s. m., pl. *napléți* AO, h. 389/rar Mh „talpă la sanie"; cf. f á l c ă 3°...

3° var. **năplás** s. n., pl. *năplásuri* AFLR/rar Mh „spiță la roată"; cf. p á n ă 21°, s p i ț i.

– var. 1° **naplátă** s. f., pl. *napláți* AO, Pl. 56/prin Mh și rar Gj.

NĂPLĂÍ vb. IV refl. 1° AO, h. 921/rar Vl „a se sufoca (de căldură), a leșina"; cf. î n ă d u ș í 2°...

2° var. **năpioí** vb. IV refl. AO, h. 99/rar Gj „a trece sudorile, a transpira"; cf. a s u d á 1°...

NĂPLĂIÁLĂ s. f. 1° AO, h. 133/rar Dj „temperatură ridicată, febră"; cf. a p r í n d e r e 1°...

2° AO, h. 147; 921; Pl. 12/rar Vl, Mh „înăbușire, sufocare (de căldură)": *Năplăiálă* se zice când îți vine rău de căldură mare Pl. 12/965; cf. n ă c l ă i á l ă 1°...

3° var. **năploiálă** s. f. AO, h. 99/rar Gj „transpirație, sudoare"; cf. a s u d e á l ă...

NĂPLĂÍT adj. AO, h. 147/rar Dj „sufocat (din cauza căldurii)"; cf. î n ă d u ș í t 1°...

NĂPLOÍ v. **năplăi 2°**.

NĂPLOIÁLĂ v. **năplăiálă 3°**.

NĂPORÓCINĂ v. **năporójne**.

NĂPORÓJIE v. **năporójne**.

NĂPORÓJNE s. f. AFLR/rar Ag „prescură pentru parastase și pentru înmormântare": *Năporójne* [e] prescurea cu doi Sâ, numai la mort se face/682; cf. l e t u r g h í e...

– var. **năporócină** (5 sil.) s. f. GM/rar Cl; **năporójie** s. f. AFLR/rar Dj; **năprójnie** (3 sil.) s. f. GM/rar Ag, Br; **năpurójnie** s. f. GM/rar Bz.

NĂPRÁSTIE v. **năpástă 4°**.

NĂPRĂORÁ vb. I tranz. AO, h. 765/rar Mh „a paște oile în zorii zilei"; cf. î n r ă o r á.

– var. **năprorá** vb. I tranz. AO, h. 765/rar Mh.

NĂPRÂSTÓC v. **năpârstóc 1°**.

NĂPRIORÁT s. n. AO, h. 765/rar Mh „păscutul de dimineață al oilor"; cf. p ă n z e t, p r â n z 3°, p r â n z á r e.

NĂPRISTÁN adv. GM/rar Gr „continuu, neîncetat"; cf. c o n t í n...

– var. **nepristát** adv. AFLR/rar Ag.

NĂPRISTÓC v. **năpârstóc 2°**.

NĂPRORÁ v. **năprăorá**.

NĂPRÓJNIE v. **năporójne**.

NĂPÚC s. n. AMD, h. 516/rar Ot „zăduf, caniculă"; cf. a p r í n d e r e 3°...

– var. **năbúc** s. n. AMD, h. 516/rar Gr.

NĂPURÓJNIE v. **năporójne**.

NĂPURSTÓC v. **năpârstóc 1°**.

NĂPUSTÍ vb. IV tranz. GM/rar Db „a pune pe fugă, a alunga": Câinii s-a repezit și i-*a năpustít* pă hoți/791; cf. p ă r ă s í, z g o n í.

NĂPUSTRÓC v. **năpârstóc 1°, 2°**.

NĂRĂVÍTĂ adj. f., pl. *nărăvíte* AO, h. 809/rar Mh [d. oi] „care nu stă la muls"; cf. a p s ă n ă...

NĂRĂVOÁSĂ adj. f., pl. *nărăvoáse* AO, h. 809/rar Mh [d. oi] „care nu stă la muls"; cf. a p ş ă n ă...

NĂRÓC v. **noroáce 2°**.

NĂRÓD adj., pl. *nărózi*, f. *năroádă*, pl. *năroáde* **1°** AO, Pl. 12/rar Mh şi pl. *nărójі*/prin Dj şi rar Gj „nebun": Doctorii spun nebun, noi spunem *noród*/979; cf. a i u r á t i c...

2° AO, Pl. 64/prin Mh şi rar Vl; AMD, h. 285/rar Vl, Ag [d. oi] „capie"; cf. c i u i á t ă...

3° var. **neroádă** adj. f., *cânepă* ~ AO, h. 708/rar Mh „cânepă de toamnă (cu tulpină groasă)"; cf. a z m á n 2°...

– var. **neroádă** adj. f., pl. *neroáde* 2° AMD, h. 285/rar Ag; **noród** adj., pl. *norójі* 1° AO, Pl. 12/rar Dj.

NĂRÓI s. n. AO, h. 333; Pl. 45/Gj, Mh, Dj şi rar Vl, Ot; AMD, h. 525 MN; GM/rar Ph, Vn, Bz „mocirlă, noroi"; cf. m o r â n c e á l ă...

NĂROZÍ vb. IV **1°** AO, Pl. 64/rar Vl, Mh; AMD, h. 285/rar Vl, Ag [d. oi] „a căpia"; cf. c i u i á...

2° var. **norozí** vb. IV AO, Pl. 12/rar Gj „a înnebuni"; cf. b o l â n z í...

– var. 1° **nerozí** vb. IV AMD, h. 285/rar Ag.

NĂSÁDĂ s. f., pl. *năsăzi* **1°** AMD, Pl. 161; GM/rar Ph, Bz „baraj rudimentar"; cf. a s t u p ú ş 3°...

2° AMD, h. 546/rar Ph „întăritură (din piatră sau din crengi) la malul apei"; cf. c ă ş i ţ ă[2] 2°...

3° AMD, h. 545/rar Vl „aluviune, viitură"; cf. a l i m á n...

NĂSĂDÍ vb. IV **1°** intranz. AMD/rar Gr „a marca, a însemna cu araci punctele în care urmează să se planteze vița-de-vie".

2° tranz. GO/rar Ot „a răsădi": [Tutunul] cu cioaca-l *năsădeám*... dacă puteam să facem gaura, să băgăm firu dă tutun/986; cf. î m p l a n t á...

3° refl. pas. AMD, h. 319 MN/rar Il, Ct „a se aranja snopii pe arie, în vederea treieratului cu cai"; cf. î n n ă s ă d í.

NÂSÁLCĂ s. f. **1°** pl. *năsâlce* GD/prin Tl „un fel de cofă, dreaptă pe o parte, prevăzută cu o toartă şi cu baiere de atârnat pe spate, în care se pun şi se transportă strugurii la cules".

2° var. **nosâlcă** s. f., pl. *nosâlci* AMD, Pl. 83/rar Tl „putină mare în care se transportă şi se zdrobesc strugurii"; cf. a c ó v 2°...

3° GD/rar Tl „targă pentru transportat mortul la cimitir; năsălie"; cf. g r á t i e 12°...

– var. 1° **năsílcă** s. f. GD/rar Tl.

NĂSÁP v. **năsíp 1°**.

NĂSCÚTĂ adj. f. GO; AFLR/rar Vl, Gj, Mh, Dj; GM/rar Ag, Ph, Vn, Br, Tr, Cl „care a născut; lehuză": Femeia *născútă* pune cadou moaşei AFLR/955; cf. î n n ă s c ú t ă.

NĂSÉLNIC s. n. GM/rar Vn „năsălie": Cu sicriu-l punea [pe mort] pe *năsélnic*, îi punea acolo un aşternut frumos sau covoraş/733; cf. g r á t i e 12°...

– var. **sâlnic** s. n. GM/rar Gl.

NĂSÍLCĂ v. **năsâlcă 1°**.

NĂSÍP s. n. **1°** AO, Pl. 48; TDO/Vl, Gj, Mh, Dj şi prin Ot; GM; AFLR/rar Ag, Bz; GD/rar Tl „nisip"; cf. c h i ş á i 3°...

2° var. **nisíp** s. n., ~ *mort* v. **mort 3°**.

– var. 1° **năsâp** s. n. AO, h. 333, 334/rar Vl, Mh; **nesíp** s. n. GM/rar Vn.

NĂSIPÍ v. **nisipí**.

NĂSIPÓS v. **nisipós**.

NĂSPREÁLĂ v. **înăspreálă**.

NĂSPRÍT adj. AO, h. 672/rar Gj; AMD, Pl. 77–78/Cl, prin Il şi rar Gr [d. mustul de struguri] „înăsprit, înțepător"; cf. á c r u 3°...

NĂSTORÉL v. **năsturél 1°**.

NĂSTRÁP s. m., pl. *năstrápi* **1°** AO, h. 672; Pl. 37/rar Gj, Mh „strop degajat de un lichid în fierbere": Când pui [must] în pahar, iasă nişte *nastrápi* în sus h. 672/938.

2° AO, h. 99/prin Mh „broboană, picătură de transpirație".

NĂSTRÁPĂ s. f. **1°** pl. *năstrápe* GM/rar Tr „cană": Duminică împărțește farfurii, pahare, *năstrápe* d-astea albili/792; cf. b ă r d á c 1°...

2° pl. *năstrăpi* AMD, h. 224/rar Ag „urcior cu orificiu pe toartă".

NĂSTURÁR s. AMD/rar Ot „bentiță, la cămaşă, pe care se cos nasturii"; cf. p e t r é c.

NĂSTURÉL s. m., pl. *năsturéi* **1°** AO, h. 132; GO/rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 98/rar Ag, Ph, Bz, Ct „pastilă, pilulă (de medicament)"; cf. a s p i r í n ă...

2° GO; TDO/rar Gj, Ot „băşică, bulă de aer la apa în fierbere": Aducem apă de la fântână şi-o punem şi să-ncălzească, să fierbe până face *năsturéi* GO/986; cf. b o l b o á c ă 3°...

– var. 1° **năstorél** s. m., pl. *năstoréi* AO, h. 132/rar Mh.

NĂŞĂRĂU s. m., pl. *năşărăi* GM/rar Tr „invitat la nuntă din partea naşilor": Naşu să spală, *năşărăii*-l murdărește [în cadrul unui obicei]/778. Şi pleacă cu ea [cu mireasa] la cununie, naşu cu naşa cu... cu toți ai lor, cu *năşoréi* de-ăia, c-aşa să zâce GO/995; cf. a j u t ó r 2°...

– var. **năşoréi** s. m. pl. GO/rar Ot.

NĂŞĂROÁIE s. f., pl. *năşăroáie* GM/rar Tr „invitată (la nuntă) din partea naşilor": Vine naşa iar cu *năşăroáie* d-alea ale ei şi-i pune beteala [miresei]/777.

NĂŞORÉI v. **năşărău**.

NĂTĂBĂZĂ s. f., pl. *nătăbâze* GM/rar Vn „dihanie, namilă": Mai văz o *nătăbâză* dă lupoaică, tocma aşa de mare/722; cf. b â z d â g á n i e 3°...

NĂTĂFÚLCĂ s. f. AMD/rar Gr [iron.] „femeie beată".

NĂTRÉŢ v. **nutréţ 2°**.

NĂŢĂLÁŞ v. **neaţaláş**.

NĂUR v. **nóur**.

NĂURÁT adj. AMD, h. 523 MN/rar Tl „înnorat".

NĂURE v. **nóur**.

NĂÚT[1] s. m., pl. *năúți* AMD, h. 450/rar Gr „streche"; cf. b ă z ă 3°...

NĂÚT[2] adv. GM/rar Db „încet, şoptit, înfundat": Te strigă aşa *năút*, aşa surd, cum să spui eu, nu e zgomot mare/817; cf. f u r í ş 2°...

NĂÚTRU adj., pl. *năútri* AMD, Pl. 100/rar Ph [d. stupi] „fără matcă": Stup *năútru*, nu mai are comanda lui/719; cf. b e z m é t i c...

NĂVĂDÍ vb. IV tranz. **1°** ind. prez. 1 sg. *năvăd* AO, Pl. 88/rar Gj „a trece firele de urzeală prin ițe şi prin spată"; cf. î n n ă v ă d í...

2° AMD, h. 115/rar Ct [d. boli] „a face pe cineva să sufere; a cuprinde, a năpădi": Boala copiilor dă peste el, l-*a năvădít*/892; cf. a s u p r í...

– var. 1° **năvodí** vb. IV tranz. AMD, h. 399 MN/rar Tl; **nevedí** vb. IV tranz./rar Vn, Gl, Tl; **nividí** vb. IV tranz./prin Tl

NĂVĂDITÚRI, în ~ loc. adv. AFLR/rar Gj „mod de a țese la război, obținând modele prin felul de a năvădi (în opoz. cu î n c ă l c ă t u r i)": [La război] alegem cu mâna, în călcături aşa sau *în năvăditúrí*, o țesem numa din picioare sau din... cu mâinile/939.

NĂVÓD s. n., pl. *năvoáde* **1°** AO, h. 572/rar Dj „crâsnic, halău"; cf. c a n c é u 4°...

2° var. **nevód** s. n., pl. *nevoáde* TDO/rar Dj, Ot; AMD; TDM III/rar Gr, Cl; AMD; TDD; AFLR/rar Tl, Ct „plasă mare de pescuit"; cf. m a t ú l ă.

NĂVODÍ v. **năvădí 1°**.

NĂZĂRÍ vb. IV refl. impers., în expr. **a se ~ de ziuă** AO, h. 308/rar Vl; ind. prez. 3 sg. *se năzăre (de ziuă)*/rar Vl „a se lumina, a se face ziuă"; cf. c u n o á ş t e...

NĂZBÂTIÓS (4 sil.) adj. AMD/rar Vn „care face năzbâtii, care se ține de năzdrăvănii"; cf. b a l a m ú c i...

NĂZBÚC s. m./adj. GM/rar Db „nebunatic, năzdrăvan, zburdalnic": [Copilul] e un *năzbúc* nemaiîntâlnit/692; cf. b a l a m ú c i...

NĂZDRĂVÁN adj., pl. *năzdrăváni* GM/rar Il [d. puii de găină, curcă etc. ieşiți din ouă puse la clocit în zile nefaste] „care nu este zdravăn, infirm": [Ouăle la cloşcă] nu să pune sărbătoarea, decât în zile d-astealalte, c-altfel iese puii *năzdrăván*/836.

NĂZUÍ vb. IV intranz. GM/rar Cl „a rătăci": [Vaca] n-a mai vint acasă, unde *o fi năzuítă* ea, pân grădini, pă la lume, pă la coceni, pă unde-*o fi năzuítă* ea/828.

NÂRT s. n., pl. *nârturi* AO, h. 419/rar Gj, Mh „rât"; cf. f l i t...

NEA s. f. AMD, h. 526 MN/rar Vl, Ag, Ph, Bz, Br „zăpadă"; cf. o m ă t, s ă p á d ă.

– var. **neáuă** s. f. AMD, h. 526 MN/rar Br.

NEAJÚNGERI s. f. pl. GM/rar Db „lipsuri, neajunsuri": Nici nu mai ştiu ce n-am petrecut! Câte necazuri, câte *neajúngeri*, câte lipsuri/816; cf. g r e u t á t e.

NEAJÚNS adj. GM/rar Ph „plin de n e a j u n g e r i; sărac": Era un timp... *neajúns* că de! dacă era război, n-aveai dă unde să mai cumperi/715.

NEAM[1] adv. AO, Pl. 47; TDO/rar Vl; AMD, h. 101; 406; Pl. 92; GM; TDM II; AFLR/prin Ag, Db, Ot, Tr şi rar Ph, Bz, Gr „deloc, defel": Vale care n-are apă *nęam* AO, Pl. 47/914. Am o bâdihanie dă guturai, nu mă lasă *nęam* AMD, h. 101/765; cf. c ă p ă t â i 5°...

NEAM[2] s. n., pl. *neámuri* 1° ~ **de rudénie** AO, Pl. 16/rar Mh; AMD, h. 136/rar Ag „grad de rudenie"; cf. r e b e d é n i e, r u d é n e.

2° pl. art. *neámurile*, *de-a* ~ loc. adv. GO; AFLR/rar Gj „în calitate de, ca rude": Vin aşa câteodată *dę-a nęámurile* pe la el GO/951.

3° GD/rar Tl [mai ales la pl.] „partea de sus a năvodului": Tragi *nęámurili*-n dubă/873.

NEÁMŢĂ adj. f. GD/rar Cţ „germană": A trecut patrula *nęámţă*/896.

NEÁNCĂ s. f., pl. *neanci* AMD, h. 146/rar Tl „doică"; cf. d á i n ă...

NEÁOŞ 1° adv. AO, h. 283/rar Mh; GM/rar Br „propriu-zis, cu adevărat, într-adevăr; exclusiv": Plantică să zice *nęáoş* oltenește/953. Cârnăciorii ăia îi facem cu carne crudă, punem *nęáoş* numai carne/754.

2° adj. GO/rar Gj; AMD, Pl. 78/rar Ag „veritabil, curat, de bună calitate": Să face unt... de ăsta rafinat, chiar bun, numai *nęáoş* unt, nu mai rămâne şi altceva zer în el GO/913.

NEARĂTÚRĂ s. f. GM/rar Bz „loc, teren nearat": Grâul l-am semănat aşa pe *nearătúră*/747.

NEÁŢA s. f. art. GM/rar Vn, Bz; ~ **nóuă** AMD; AFLR/rar Br „colindul din Ajunul Crăciunului": Umblă cu neaţaluş cu *nęáţa nóuă* toată noaptea AFLR/746. Umblă cu *nęáţa* în Ajun/726; cf. n e a ţ a l á ş.

NEAŢALÁŞ s. n. AMD; GM/rar Vn, Bz, Br „colind în Ajunul Crăciunului": În Ajunu Crăciunului umblă băieţii noaptea... înspre Crăciun umblă cu *nęaţalúşu* GM/748; cf. n e á ţ a.

– var. **naţalúş** s. n. GM/rar Bz; **năţăláş** s. n./rar Vn, Bz, Br; **neaţalúş** s. n. AMD; GM/prin Br şi rar Vn, Bz; **neáţaluş** s. n. GM/rar Bz; **neţăláş** s. n./rar Gl.

NEAŢALÚŞ v. **neaţaláş**.

NEÁŢALUŞ v. **neaţaláş**.

NEBĂGĂTOÁRE, ~ de seámă loc. adj. AMD/rar Ot „nebăgată în seamă".

NEBĂUTÚRĂ s. f. GM/rar Br „lipsă de băutură": Ori mortu, ori nunta nu se poate face, mamă, fără... *nebăutúră*/746.

NEBOLNÁV adj. GM/rar Db, Tr „sănătos, fără a fi bolnav": Dacă păşeşte pisica peste dânsu [= mort] tot neamu lui moare *nebolnáv*, nenimic/789; cf. s ă n ă t ó s.

NEBUNEÁLĂ s. f. AMD, h. 116/rar Gr „nebunie": A dat în *nebunęálă*/827; cf. d e b i l i t á t e.

NECÁ vb. I tranz. şi refl. GM/rar Ph, Vn, Il „a (se) îneca": S-a dus în vizuina ei... acolo *s*-o *néće*, că ea [= vulpea] îi silită să ias-afară dac-o *nęácă* fumăria/705.

NECAPÁBIL adj GM/rar Vn „incapabil": Ş-atâta de *necapábil* am fost/727.

NECÁZ s. n. 1° AMD, h. 452/rar Db [fig.] „scursură, deformaţie la pâinea pusă la copt"; cf. b ă ş í c ă 1°...

2° var. **năcáz** s. n. TDM II; AFLR/rar Db, Br „supărare, mâhnire"; cf. b a i[1]...

NECĂCIÚNE v. **înecăciúne**.

NECĂRĂRÁT adj. GM/rar Gr [d. terenuri] „fără şanţuri, fără c ă r ă r i printre rânduri (la cultura de porumb)".

NECINUÍT adj., f. *necinuită* AMD, h. 215/rar Db „nespălat, neîngrijit, care nu-şi c i n u i e corpul; murdar"; cf. c ă r â i á t...

NECIÚFEN adj. 1° AMD/rar Cl „ciufulit"; cf. l i n g e á 2°...

2° AMD, h. 91/rar Cl „bolnăvicios"; cf. b a ş o l d í u...

NECONTIOÁRĂ adv. GM/rar Db „continuu, necontenit": Avea o bubă-n spate, uite, cât gura oalei ăştia; curgea *necontíuáră*/699; cf. c o n t í n...

NECOVÁLĂ v. **nicoválă 1°**.

NECOVÁLNĂ v. **nicoválă 1°**.

NECOVÁNĂ v. **nicoválă 1°**.

NECŞULÁNI s. m. pl. AMD/791 „persoane cu numele Neacşu".

NECT s. n., pl. *nécturi* 1° AMD, h. 698/rar Ph; *nécte*/rar Gr „menghină de lemn"; cf. c l á m ă 1°...

2° AMD, h. 695/rar Db „scaun de cuţitoaie"; cf. b o c[1] 3°...

– var. **neft** s. n., pl. *néfturi* 1° AMD, h. 698/rar Db; **netc** s. n., pl. *nétcuri* 1°/rar Db; **nétcă** s. f., pl. *netci* 2° AMD, h. 695/rar Db.

NEDÉIURI s. f. pl. AFLR/rar Gj „sărbători populare, petreceri la iarbă verde": [Tinerii] se cunosc de la horă, de la *nedéţuri*/943.

NEDESCURCÁT adv. AMD/rar Cţ [d. modul de a vorbi] „neclar, bâlbâit": Vorbeşte *nedăscurcát*/893; cf. î n c h i s n o v á t 1°...

NEDRÉBNIC v. **netrébnic**.

NEDÚS adj., pl. *nedúşi*, f. *nedúsă*, ~ **în lúme** GM/rar Ph, Bz „înapoiat, necivilizat": Ei a avut părinţii *nedúşi în lúme*, nu a ştiut ce e lumea/702; cf. b o b l e á ţ ă...

NEFÂCÂÍT adj. GO/rar Vl [d. lapte] „închegat şi neamestecat, nebătut".

NEFIÁRTĂ adj. f. TDM II/rar Ph [d. apă] „călduţă, călâie": N-o fierbi apa, o faci mai călâie aşa, mai *neĥártă*/708; cf. c ă l ă u[1] 1°...

NEFÍRM adj., f. *nefírmă* GM/rar Ph „neputincios, infirm": O soră care era cam *nefírmă* aşa, care nu era dă casă/711; cf. a n c h i l o z á t 1°...

NEFRICOÁSĂ adj. f. GM/rar Ph „fără frică, curajoasă": Chema o femeie care era mai dibace şi mai *nefricǫásă* şi dibuia pe femeia aia care era să nască/701; cf. b o á c ă 2°...

NEFT v. **nect 1°**.

NEGÉL s. m., pl. *negéi* 1° AO, Pl. 5/Vl, Gj, Mh, Dj şi prin Ot; AMD, h. 54 MN/rar Vn, Tl şi s. n., pl. *negéle* AO/rar Gj „neg"; cf. n é g u r i.

2° AO, h. 95/rar Mh „urcior la ochi"; cf. b r â n c ă[2] 4°...

3° var. **nigél** s. m., pl. *nigéi* AO, h. 88/rar Gj „aluniţă"; cf. a l u n é l...

– var. **inigél** s. m., pl. *inigéi* 1° AO, Pl. 5/rar Mh; 3° AO, h. 88/rar Mh; **năgél** s. m., pl. *năgéi* 1° AO/rar Gj; **nigél** s. m., pl. *nigéi* 1° AO/prin Mh.

NEGELUÍT adj. AFLR/rar Vl „nelegiuit".

NEGESTÁNTĂ adj. f. AMD, h. 257 MN/rar Tr [d. vaci] „care nu prinde viţel; stearpă temporar"; cf. n e g o n í t ă, n e l e á p c ă 3°, s t e r p í e, ş t i r 3°, ş t i r í e 2°.

NEGHÍN v. **nanghínă**.

NEGONÍTĂ adj. f. AMD/rar Db [d. vaci] „care nu prinde viţel, stearpă (temporar)": Să nu laşi fusceii nepuşi la sul, că rămâne vaca *negonítă*/816; cf. n e g e s t á n t ă...

NEGRÁIA s. f. art. AMD, Pl. 129–130/rar Bz „nume de oaie cu lâna de culoare neagră"; cf. n e g r ú ş c a.

NEGREÁLĂ s. f. 1° art. **negreála óchiului** AMD, h. 17/rar Ph „pupilă"; cf. b o á b ă 3°...

2° AMD, h. 17 MN/rar Bz „pată, albeaţă pe ochi"; cf. c a t a r á t ă...

3° AO, Pl. 134/rar Dj „zeamă din coajă de arin pentru vopsit pieile"; cf. c h í s ă l i ț ă 1°...

4° AO, h. 679/rar Mh „sediment pe pereții butoiului cu vin"; cf. c i m e n t u i á l ă...

– var. **nigreálă** s. f., pl. *nigréle* AMD, Pl. 181/rar Db.

NEGREÁN s. m., pl. *negréni* AMD/764 „locuitor din comuna Negreni".

NEGREÁȚĂ s. f. **1°** GM/rar Cl „negreală, murdărie"; cf. b l e a s c...

2° art. **negreáța óchiului** AO, h. 33/prin Ot și rar Mh; AMD, h. 17/prin Tr și rar Ph, Ot „pupilă"; cf. b o á b ă 3°...

NEGRÍ vb. IV tranz. TDO; AFLR/rar Gj, Mh; AFLR/rar Gr „a înnegri": [Lâna] o *negrím* cu calaican și cu coaje de anin TDO/940. Am dat abaua la gratie, *la negrít* AFLR/834.

NEGRITÚRĂ s. f. **1°** colect. AFLR/rar Dj „strugurii de culoare închisă": Am cules albitura de-o parte ca s-o ducem la MAT și *negritúra* de-o parte/982.

2° AMD, h. 415/rar Ag „soluție pentru vopsit în negru (obținută prin fierberea ghindei)": Ghinda e pentru înnegrit, făcea *negritúră* cu el/766; cf. c h í s ă l i ț ă 1°...

NÉGRU 1° adj., **drum** ~ GD/rar Tl „drum nepietruit, neamenajat": [Hoții] n-a intrat... pe unde să intră-n Costanța, ei a intrat pe sub malu mării, pe *drúmu négru* s-a dus/877.

2° f. *neágră*, **pădúre** ~ GM/rar Cl „pădure cu arbori de esență tare".

3° cu val. subst. art., **négrul óchiului** AMD, h. 17/rar Ph „pupilă"; cf. b o á b ă 3°...

4° cu val. subst. f. art. **neágra** GM/rar Cl „numele unui dans popular".

NEGRÚȘĂ adj. f. AO, h. 756/rar Mh [d. oi] „(cu lâna) neagră"; cf. b o c ă l ă u 1°...

NEGRÚȘCA s. f. art. AMD, Pl. 129–130/rar Vn „nume dat unei oi de culoare neagră"; cf. n e g r á i a.

NEGULÉȚ s. m., pl. *neguléți* AMD, h. 54/rar Db, Ph „aluniță pe obraz"; cf. a l u n é l...

NÉGURĂ s. f. **1°** AO, h. 115/prin Mh și rar Gj, Ot „întuneric (în casă)".

2° GM/rar Gr „negreață, negreală": Există ș-acuma, cum s-a pârlit ea [casa] atunci, *négură*, *négură* e ș-acuma, n-a mai umblat niminea acolo [...] a rămas dă mostre, așa să să știe că e din nouă sute șapte, cu revoluția/821.

NEGUREÁȚĂ s. f., pl. *negurețe* **1°** AO, Pl.12/rar Ot „leșin, amețeală"; cf. a n e m í e 1°...

2° art. **negureáța óchiului** AMD, h. 17/rar Ot, Tr „pupilă"; cf. b o a b ă 3°...

3° GM/rar Db „ființă cu contururi vagi, greu de identificat": Două *negurețe* ce a trecut din partea aia în partea asta. Ce să fie astea?/692; cf. g o g l e á z ă 4°...

NEGUREÁN s. m., pl. *neguréni* AMD/893 „locuitor din satul Negureni".

NÉGURI s. n. pl. AMD, h. 54 MN/rar Vn, Br, Tr, Tl „negi"; cf. n e g é l 1°.

NEGUSTORÍ vb. IV tranz. GM/rar Vn „a specula": Tot cloșcă-reală, că trebuia să-i dea la altu [orzul] *să* te *negustorească* ăla, mergea din mână-n mână/727.

NEHOIȘEÁN s. m., pl. *nehoișéni* AMD/734 „locuitor din satul Nehoiașu".

NÉICĂ s. m., pl. *neici* **1°** AMD, h. 164 MN/rar Db, Tl „termen de adresare pentru un cumnat mai în vârstă".

2° AO, Pl. 14/rar Gj „soțul mătușii"; cf. m ă t u ș ó ń 2°...

NEICÚȚ s. m., pl. *neicúți* **1°** voc. *ne-icúțule* GM/rar Ph „termen de adresare, neicuță": Uite cum lucram nainte, *neicúțule*, mergeam la boier/701.

2° AO, h. 466; GO/rar Dj „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

NEINTRODÚS adj., f. *neintrodúsă* GM/rar Ph, Cl „neinstruit, neștiutor, necivilizat": Era lumea nu știu cum, mai *neîntrodúsă* nainte/703; cf. b o b l e á ț ă...

NEISPRÁVĂ, de ~ loc. adj. GM/rar Bz „lucrat prost, superficial": Să nu fie lucru *de... neisprávă*, că nu ni le primește nici nouă/750.

NEIÚREA adv., în **a vorbí** ~ loc. vb. AO, h. 134/rar Dj „a aiura"; cf. a r u i á...

NEÎMPĂCÁȚI adj. pl. AFLR/rar Ph „certați, în situația de a nu se înțelege": N-am fost... *neîmpăcáți* cu frații/705.

NEÎNDEMÂNÓS adj., pl. *neîndemânóși* AO, Pl. 76/rar Dj „neîndemânatic, nepriceput"; cf. b l e a u 6°...

NEÎNGRIJÍNȚĂ s. f. GM/rar Gj „neglijență".

NEÎNJUGUÍTĂ adj. f. GM/rar Db [d. vite] „nepusă, neînvățată la jug": Am spus vaca cu boul. Ce să faci treabă cu vaca? Vaca neînvățată, *nenjuguítă*, n-avea ceafa ca a dă bou/811.

NEÎNJURÁȚI adj. pl. GD/rar Tl [d. banii dintr-o comoară] „nelegați cu jurământ": Dacă îi lasă [banii din comoară] *nenjuráți*, îi poate lua omu/876.

NEÎNTÓRS adj. AMD, h. 260/rar Cl [d. viței] „necastrat".

NEÎNȚELEGÚT adj., pl. *neînțelegúți* GM/rar Gr [d. copii] „neascultător, neînțelegător"; cf. c a l í c 2°...

NELĂMURÍT adj., f. pl. *nelămuríte* GM/rar Db [d. vasele de ceramică] „nereușit, nears bine": Dacă le-a mințit focu, de exemplu, n-a ieșit focu bine-n ele, ele [vasele] iese *nelămurite*. Sânt *nelămuríte* și din ele să-ntâmplă de trece apa/812.

NELĂÚT adj., pl. *nelăúți* AMD, h. 215/rar Ag, Vn, Gr „nespălat; murdar"; cf. c â r â i á t...

NELEÁPCĂ s. f., pl. *nelépci* **1°** AO, h. 395/prin Mh; AMD, h. 257 MN; 261/prin Db și rar Vn, Bz, Br, Gr, Cl; *nelépce* AO, h. 396/rar Mh „vacă fătată de vițea, înainte de a împlini doi ani": La doi ani fată dă *nelépcă*, e prea tânără AMD, h. 261/781.

2° AO, h. 745/rar Vl; AMD, Pl. 122–123; GM/rar Vl, Ag, Vn, Tr; *nelépce* AO/rar Vl; AMD/rar Ag „mia, oaie care fată la vârsta de un an": Mia dă astă-vară zis și ea [...] toamna, mă rog, a prins miel, a luat miel așa, și ea fată iarna sau înspre primăvară, ș-aia să numește [...] aia a fătat dă *nelépcă* GM/778.

3° AO, h. 396/rar Mh; AMD, h. 257/rar Ag, Db „vacă stearpă temporar, care într-un an nu prinde vițel"; cf. n e g e s t á n t ă...

4° AMD, h. 144/rar Db „femeie sterilă"; cf. f ă t ă l ă u 1°...

5° AMD, h. 142/rar Vn, Bz „tânără care naște un copil nelegitim"; cf. c o p i l í t^2 2°...

– var. 1° **neleáptă** s. f. AO, h. 395/rar Vl.

NELEÁPTĂ v. **neleápcă 1°**.

NELEGÁT adj. AMD, h. 609/rar Cț [d. știulete] „fără boabe, pipernicit"; cf. c h e l 4°...

NELÉI s. n., pl. *neléie* AO, h. 681; TDO/rar Gj, Mh „vas de lemn, în formă de pâlnie, folosit la pritocitul vinului": Lom bota [cu țuică] și o ducem la butoi, o golim pin *neléi* în butoi TDO/951.

– var. **meléi** s. n., pl. *meléie* AO, h. 681/rar Gj.

NELIBERÁT adj. GM/rar Tr [d. tineri] „fără stagiu militar încheiat": Ziceam că nu iau băiat *neliberát*/806.

NEMĂCINÁT adj. AFLR/rar Cț „fără să fi măcinat": A venit... omu dimineața acasă, îmi pare că *nemăcinát*/892.

NEMĂLURÍTĂ adj. f. GD/rar Tl [d. viță-de-vie] „fără mălură, neatacată de paraziți": Ș-avea o poamă... *nemălurítă* ș-un must atât de dulce/877.

NEMÂNCÁRE s. f. AFLR/rar Il „lipsă de mâncare".

NEMÉNIE s. f. colect. AMD, h. 136/rar Cl „persoane înrudite între ele; neamuri"; cf. n e m é t.

NEMERÍ v. **nimerí**.

NEMESTECÁT adj., f. *nemestecátă* TDM III/rar Il „neamestecat".

NEMEȘÍCĂ adj. f. GO/rar Vl [d. lucruri] „frumoasă, arătoasă, bine lucrată, finisată": [Osia] acasă o pui mai *nemeșícă*, mai frumoasă, mai... tragi mai bine/919; cf. m ă n d r ă.

NEMÉT s. n. colect. AMD/rar Db „persoane înrudite între ele; neamuri”: A venit cu tot *nemétu* lor/816; cf. n e m é n i e.

NEMÉTE v. **nămăt**[1] 1°, 2°.

NEMIÁZ v. **namiáz 1°, 2°, 4°.**

NEMÍC v. **nimíc 2°.**

NEMÍCA v. **nimíc 2°.**

NEMIÉZ v. **namiáz 3°.**

NEMIÉZI v. **namiáz 2°.**

NEMLĂŞTINÁT adj., f. pl. *nemlăştináte* AFLR/rar Ot [d. terenuri] „fără mlaştină”: [Grâul] se seamănă în locuri care sunt *nemlaştináte*, locuri mai bune/934.

NEMNÍC v. **nimícă.**

NEMÓRT adj. TDO/rar Dj; AFLR/rar Ph „încă în viaţă; viu”: L-a tăiat în două şi el [şarpele] a fost *nemórt* AFLR/707.

NEMPOMENÍTELEA v. **nepomenít.**

NEMŢÉSC adj. **1° ardéi** ~ v. **ardéi 4°.**

2° porúmb ~ GM/rar Gr „soi de porumb cu bobul mic şi roşu”.

NEMŢOÁICĂ s. f., pl. *nemţoáice* GM/rar Br „numele plantei condurii doamnei”.

NEMŢÓI s. m. AMD, h. 142/rar Bz „ardei iute”; cf. a r d é i 4°...

NEMŢÚICA s. f. art. GM/rar Ag „numele unui dans popular”: Începe să joace hora mare, băltăria pentru băieţi, joiana, floricica, sârba... *nemţúica*, astea jucăm noi/768.

NEMURÍ vb. IV refl. AMD/rar Cţ „a se ţine neamuri; a se înrudi”: Care *să nemuréste* să caută/892.

NEMUSTĂCÍTĂ adj. f., pl. *nemustăcíte* AMD, Pl. 67–68/rar Gr [d. coardele de viţă-de-vie] „căreia nu i-au dat încă rădăcini”.

NENÍC s. m. GM/rar Ph dim. de la *nene* („frate mai mare”).

– var. **nenícă** s. m. GM/rar Il; GD/rar Cţ; **nícă** s. m. AMD, h. 164, MN/rar Cţ.

NENÍCĂ v. **neníc.**

NENIMÍC pron. negat. TDO/rar Vl, Gj; TDM I–III/prin Tr şi rar Vn, Gr, Cl; TDD/prin Tl, Cţ „absolut nimic”: Cânepa o lăsăm şi creşte singură, nepigulită, *nenimíca* TDO/981. Dacă pâşeşte pisica peste dânsu [= mort], tot neamu lui moare nebolnav, *nenimíc* TDM III/799.

– var. **nenimíca** pron. negat. TDO/rar Dj; TDM II/rar Tr.

NENIMÍCA v. **nenimíc.**

NENOROCÉNIE s. f. GO/rar Gj „nenorocire”; cf. p o c i n ó g.

NENTÓHILĂ adj. f. GM/rar Ph „nepricepută, neîndemânatică”: Adică femeie *nentóhilă* vine că nu-şi dă seama ce face, nu strângea p-acolo pân casă/720; cf. m é l ă...

NEOSÉM v. **nozemóză.**

NEPIGULÍT adj., f. *nepigulítă* TDO/rar Dj [d. câmp, cultură] „neplivit”: O grăpăm şi-o lăsăm apoi [cânepa] şi creşte singură, ne... *nepigulítă*, nenimica/981.

NEPLOIOÁSĂ adj. f. GM/rar Cl „fără ploaie”: Câteodată când era vremea mai *neploioasă* scoteai şi-atuncea porumbu bun/864.

NEPOÁTĂ s. f., pl. *nepoáte* **1°** TDO/rar Vl „fată a femeii moşite în raport cu moaşa”: Acolo dup-aea s-a spart horile nu ştiu ce, tăinuiam cu alte *nepóate* la... o poartă a unui vecin acolo. Tăinuiam, mă pomenesc cu alta [nepoată] TDO/914.

2° TDO/rar Mh, Dj; GM; AFLR/rar Tr, Tl „femeie moşită în raport cu moaşa”: Moaşa vine, taie buricu copilului şi... trei zile i-aduce mâncare la... *nepóata* şi sara şi de prânz TDO/953. Copii n-am, nimica n-am, cine vine pe la mine? vine *nepóateli* de moşit? astea mi-s *nepóati*, c-am fost moaşă pă timpuri AFLR/871.

NEPOLÓCRU s. n. AMD/rar Db „numele real în opoziţie cu porecla”: L-a strigat pă *nepolócru*/813.

NEPOMENÍT adj., f. *nepomenítă* AFLR/rar Tl „nemaipomenit”: S-a făcut un porumb... de *nempomenítelea* GD/877.

– var. **nempomenítelea**, *de* ~ loc. adj. GD/rar Tl.

NEPÓT s. m., pl. *nepóţi* **1°** TDO/prin Dj; TDM I, III/prin Ot şi rar Gr „finul de botez în raport cu naşa”: La mulţi ani, la mulţi ani, să trăiască *nepótu* [zice naşa] TDO/982.

2° TDO/rar Vl; GM/rar Ot, Tr, Gr „copil al femeii moşite în raport cu moaşa”.

NEPOŢÍCI s. f. pl. AO, Pl. 15/rar Vl, Mh „nepoţele”.

NEPREMENÍT adj. GM/rar Tr [d. săpun] „reuşit dintr-o singură fiertură, de prima dată”.

NEPRISTÁT v. **năpristán.**

NEPUTÉRNIC adj., pl. *neputérnici* AO, h. 62/rar Mh; AMD, h. 35/rar Br [d. oameni] „slab, fără putere”; cf. a m ă r â t 1°...

NERĂSĂRÍT 1° adj. GM/rar Vn [d. aştri] „care nu a răsărit încă”: Să fie nici soarele *nerăsărít*/725.

2° cu val. subst. art. **la nerăsărítul soárelui** GM/rar Tr; **în ~ soárelui** AMD, Pl. 135/rar Ot „înainte de răsăritul soarelui”: Pleacă [cu oile] *în nerăsăritu soárelui*/761.

NEREJEÁN s. m., pl. *nerejéni* AMD/721 „locuitor din comuna Nereju”.

NEROÁDĂ v. **năród 2°, 3°.**

NEROZÍ v. **nărozí 1°.**

NESĂBUÍTĂ adj. f. GM/rar Tr [d. femei] „deformată, neglijentă în privinţa siluetei (după naştere)”.

NESĂMÓZĂ v. **nozemóză.**

NESĂNĂTÁTE s. f. GM/rar Bz „lipsă de sănătate; boală”; cf. b e t e ş ú g 1°...

NÉSCAI v. **níscai.**

NÉSCAIVA adj. nehot. TDO/rar Gj „ceva; nişte”; cf. n é ş t e, n í s c a i.

– var. **nétcaiva** adj. nehot. AFLR/rar Gj; **níşcavai** adj. nehot. AFLR/rar Mh.

NESIMŢÍT adj., f. *nesimţítă* AFLR/rar Cţ „care nu (mai) simte, paralizat”: A căzut aşa *nesimţít* pă loc, i-a luat mâna, picior, tot/892; cf. p a r a l i z á t 2°.

NESIMŢITÓR adj., pl. *nesimţitóri* AO, h. 228/rar Mh [d. oameni] „nespălat mult timp, murdar”; cf. c â r â i á t...

NESÍP v. **năsíp 1°.**

NESOMÉZĂ v. **nozemóză.**

NESOLZÍTĂ adj. f. AO, h. 210/rar Tr [d. şindrilă] „care nu e aşezată pe acoperiş una peste alta, ca solzii la peşte”.

NESPÁRT adj. AO, h. 596/rar Dj; AMD, h. 590/rar Db [d. terenuri] „nearat (niciodată); nedesţelenit”.

NESTĂTÚTĂ adj. f. GM/rar Vn „care nu a stat”: El a fost în agonie, însă inima nu... *nestătútă*/727.

NÉŞTE art. nehot./adj. nehot. TDO; AFLR/rar Gj, Ot, Tr; TDM III; AFLR/rar Ag, Db, Tr, If, Cl; genit. *néştor* AMD/rar Bz „nişte”: Aici era aşezarea *néştor* ardeleni/743; cf. n é s c a i v a...

NEŞTÍNŢĂ s. f. AO, h. 147/rar Dj, Ot; AMD, h. 116/rar Ot „nesimţire, leşin”: Cade-n nesimţire, în *neştínţă*/773; cf. a n e m í e 1°...

NEŞTIÚT adj., f. *neştiútă* GM/rar Ag „inconştient”: Am una [soră] e nenorocită; aea dă e *neştiútă*/768.

NETĂLPUÍT adj., pl. *netălpuíţi* GM/rar Bz [d. bocanci] „fără tălpi, care necesită tălpi noi”.

NETĂMUIÁT adj., f. *netămuiátă* GM/rar Cl „netămâiat”.

NETC v. **nect 1°.**

NÉTCĂ v. **nect 2°.**

NÉTED adj. **1°** f. *nétedă* AFLR/rar Ph [d. ţesături] „fără modele, simplu”: O dată ţeseam pânza *nétedă*, o dată ţeseam şervete-aşa-nvârgate/704.

2° cu val. subst. art. AMD, h. 179; GM/rar Vn, Br „stratul subţire de lut la finisarea pereţilor”: Dau cu ghiontu-ntâi, aşa să chema, d-acolea dau cu *nétedu* GM/728; cf. l u t u i á l ă...

NETEJÍ vb. IV tranz. AO, h. 902/prin Vl; AMD, h. 179/rar Ag, Tr „a netezi pereţii, a nivela, a îndrepta”; cf. d r i ş c u í 3°...

NETEHÚIE adj. f., pl. *netehúi* AO, h. 808/rar Mh [d. oi] „care se desprinde mereu din turmă”; cf. a n á t i m ă...

NETERMENÁT adj. f. *netermenátă* AO, h. 625/rar Dj „neterminat”.

NETRÁSĂ adj. f., pl. *netráse* AO, h. 211/rar Dj [d. scânduri, şindrilă] „pe care nu s-a dat cu rindeaua, nefinisată”.

NETEZĂTOÁRE v. **netezitoáre**.

NETEZĂTÓR v. **netezitoáre**.

NETEZITOÁRE s. f., pl. *netezitóri* AO, Pl. 140/rar Mh; AMD, h. 701–703/prin Bz şi rar Ag, Vn, Br, Cl; *netezitoáre* AMD, h. 702/rar Vn „drişcă (de diferite dimensiuni)”; cf. b l á n ă 13°...

– var. **netezătoare** s. f., pl. *netezătóri* AMD, h. 701/rar Ag; **netezătór** s. n., pl. *netezătoáre* AMD, h. 702/rar Il; **netezitór** s. n., pl. *netezitoáre* AMD, h. 701, 702/rar Bz, Cţ.

NETEZITÓR v. **netezitoáre**.

NETRÉBNIC adj. AMD, Pl. 49/rar Tr [d. terenuri] „neroditor, folosit pentru păşune”: *Nedrébnic* aşa-i zicea, adică nu trebuia pentru nimic, decât numai pentru păşune, nu era bun de plugărit, de agricultură, şi-i ziceam loc *nedrébnic* AFLR/898; cf. s í l n i c, s p â n á t i c 3°, s t e r p ó s.

– var. **nedrébnic** adj. AFLR/rar Cţ.

NETRIORÁT adj. AO, h. 622/rar Gj [d. grâu, orz] „care nu a fost dat la trior, cu impurităţi”; cf. n e ţ i l i n d r á t.

NEŢ s. n., pl. *néţuri* AFLR/rar Tl „plasă de sârmă pe care se fixează stuful la acoperiş”: Dacă-i cu stuf [casa] îi pune *néţuri*, dacă-i cu tablă... pune scânduri şi-o-nveleşte cu tablă/874.

NEŢĂLAŞ v. **neaţaláş**.

NÉŢCAIVA v. **néscaiva**.

NEŢILINDRÁT adj. AMD, h. 620/rar Ot [d. grâu, orz] „care nu a fost dat la ţ i l i n d r u, cu impurităţi”; cf. n e t r i o r á t.

NEULTUÍTĂ adj. f., pl. *neultuíte* AMD, Pl. 86–88/rar Tl [d. viţa-de-vie] „nealtoită”.

NEULUCÁTĂ adj. f., pl. *neulucáte* AO, h. 211/rar Dj [d. şiţă, şindrilă] „fără şanţ de îmbucare, fără falţ”.

NEURDÍT adj. AO, Pl. 124–125/rar Gj [d. zer] „nefiert pentru obţinerea urdei”.

NEVÁJNIC v. **nevârsnic**.

NEVÁRSNIC adj., f. *nevársnică* AO, h. 161/rar Vl; AMD, h. 131/rar Ag [d. oameni] „care nu este în vârstă”.

– var. **nevájnic** adj. AO, h. 161/rar Gj; **nevrâsnic** adj./rar Gj.

NEVEDÍ v. **năvădí 1°**.

NEVELÁ v. **nivelí**.

NEVELÍ v. **nivelí**.

NEVLEÁGĂ adj. f. GM/rar Ag „nepricepută, neîndemânatică”; cf. m é l ă...

NEVÓD v. **năvód 2°**.

NEVODÁR s. m., pl. *nevodári* AMD; GD/rar Cţ „pescar cu n e v o d u l”.

NEVOÍ vb. IV refl. **1°** AFLR/rar Tl „a se strădui; a se chinui”: Înainte cu bulguru ne *nevoiém* mai mult/878.

2° impers. GD; AFLR/rar Tl „a fi nevoie, a fi necesar, a trebui”: Dacă e ploi mari şi prinde coajă, e *nevoíit* muşuroiaşu ca să-l răscolim puţin AFLR/881. [Lupul] a spart-o la burtă [pe oaie] şi *a nevoít* s-o taie omu GD/882.

NEVOIÁŞĂ adj. **1°** f. AMD, Pl. 102/rar Cţ [d. cânepă] „pipernicită”; cf. j u p u í t ă...

2° var. **nevoiéşi** adj. m. pl. AMD, h. 35/rar Br [d. oameni] „slabi, neputincioşi, fără putere”; cf. a m ă r â t 1°...

NEVÓIE s. f. **1° de** ~ loc. adj. AMD, h. 35/rar Vl, Ag, Db, Ot „slab, fără putere, neputincios”; cf. a m ă r â t 1°...

2° a nu aveá ~ loc. vb. TDO/rar Dj; GM/prin Db şi rar Ph, Bz, Gr, Cl, Il „a nu fi interesat, a nu-i păsa”: Da am avut doi câini harnici şi mă păza, *nevóie n-avéam* TDO/990. Da ăilalţii cai nici *nevóie n-ávea*, ei mânca, nu ştia că ala e lup sau ce este, ce, mai văzuse ei lup? GM/862; cf. a v e á 2°...

3° art. **cu névoia** GM/rar Tr „fără voia (cuiva)”: Dacă nu ştiu, că n-a văzut-o niminea [când s-a înecat], nici că cu voia, nici că *cu nevóea*/785.

4° pl. *nevói* GM/rar Br „dări, impozite”; cf. d á j d i e...

5° ~ rea AO, h. 146/rar Vl „epilepsie”; cf. a n e m í e 2°...

NEVOIÉŞI v. **nevoiáşă 2°**.

NEVRÁLGIC s. n. AMD, h. 98/rar Tr „pastilă, tabletă”; cf. a s p i r í n ă...

NEVRÂSNIC v. **nevârsnic**.

NEZĂCÚT adj., f. *nezăcútă* GM; AFLR/rar Gr, Cl „care nu a fost bolnav, care nu a zăcut”: Om *nezăcút*, nenimic să moară? AFLR/826.

NI[1] interj. TDO/rar Gj; GM/rar Ag „uite, iată”; cf. i ó t e...

NI[2], ~ ... ~ conjunct. corelat. GM; TDM III/rar Db, Ph, Gr, Il; GD/rar Cţ „ba... ba; când... când”: *Ni* mă bătea [soţul] şi mă zgornea, *ni* venea şi mă lua TDM III/791. Şi *ni* să întinde aşa, să lăţeşte, *ni* să strânge GM/827.

NI[3] v. **nici**[2] **1°**.

NIC v. **nimíc 2°**.

NÍCA v. **nimíc 2°**.

NÍCĂ v. **neníc**.

NICĂRÍ adv. AFLR/rar Mh „nicăieri”.

– var. **nicărîi** adv. TDM III/rar Gr; **nicherí** adv. GM/rar Gr; **nigăierea** adv. TDM II/rar Vn.

NICĂRÍI v. **nicărí**.

NICE v. **nici**[2] **1°**.

NICECÚM v. **nicicúm 2°**.

NICEÚNUL pron. neg., f. *niceúna* AFLR/rar Mh, Dj „niciunul”.

NICHERÍ v. **nicărí**.

NICHEZÁ vb. I TDM III/rar Db „necheza”; cf. î n n e c h e z á...

NICHIDÚŢĂ s. m. GM/rar Ph „dracul”; cf. b é n g a...

NICI[1] s. n., pl. *níciuri* AO, h. 419/rar Dj „rât”; cf. f l í t...

NICI[2] **1° ~ că...** ~ ~ conjuncţ. corelat. TDO; AFLR/rar Dj „nici... nici”: [Pământul] îl udăm cu apă şi-l facem cu ap-aşa potrivit, *niĉ că* moale-aşa, prea moale, da *niĉ că* tare-aşa, ştii, potrivit/933. E alţii [cai] dereşi, *ni* vânăt, *ni* galben AMD, h. 265/773.

2° var. **níce** conj. TDO/rar Dj „nici”.

– var. 1° **ni, ~...~** conjuncţ. corelat. AMD, h. 265/rar Ot.

NICICÚM adv. **1°** AFLR/rar Cţ „nicidecum”.

2° var. **nicecúm** adv. TDO/rar Mh „în niciun fel”: Tot nuntă [zicem]. Nuntă, altu fel nu să cheamă *niĉecúm*/958.

NICIUNÍCA pron. negat. GD/rar Cţ dim. de la *niciuna*: Avea pân sate babe dă le trăgea dă gâlci, da nu mai e *niĉunica* d-alea care era, era babe bătrâne/893.

NICODÍM s. AMD/rar Cl „nicotină”.

– var. **gricotínă** s. f. GD/rar Tl.

NICOVÁLĂ s. f. **1°** pl. **nicováli** AO, h. 461; 636/rar Vl, Gj; AMD, h. 336; 578/prin Il şi rar Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl; *nicovéli* AO, h. 579/Vl, Gj, Mh, Dj şi rar Ot; AMD/Db, Vn, Tr, prin Vl, Ag, Gr, Cl, Il, Tl, Cţ şi rar Ph, Br, Ot, If; *nicovéle* AO, h. 461; 636/prin Mh, Dj şi rar Vl, Ot; AMD/rar Ag, Db, Vn, Gr, Tr, Gr, Cl, Il, Tl „nicovale”; cf. b á p c ă...

2° AO, Pl. 135/rar Ot „scaun special pentru cioplit, pentru tras la cuţitoaie etc.”; cf. b o c[1] 3°...

3° AO, h. 595/rar Vl „clin de teren rămas nearat între brazde sau la capătul locului”; cf. a m n á r 9°...

– var. 1° **licovână** s. f., pl. *licovéni* AMD, h. 336/rar Ph; **micovălă** s. f., pl. *micovéli* AMD, h. 578/rar Tl; **micovălmă** s. f., pl. *micoválme* AMD, h. 336/rar Cl; *micovălmi* AMD, h. 578/rar Cl; **micovână** s. f., pl. *micováne* AMD/rar Ph; **nacovălă** s. f., pl. *nacovále* AFLR/rar Mh; **nacovână** s. f., pl. *nacováne* AMD/rar Bz; **năcovălă** s. f., pl. *năcovále* AO, h. 636/rar Vl; AMD, h. 336; 578/prin Br şi rar Ag, Vn, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl; *năcovăli* AMD/rar Db, Ot, Gr; *năcovéle* AO, h. 461; AFLR/rar Gj, Mh; AMD/rar Tr; *năcovéli* AMD/prin Tr şi rar Ag, Br, If, Gr, Il, Tl; *năcováli* AO, h. 461/rar Gj; **năcovălnă** s. f., pl. *năcovălne* AMD; GM/prin Ot şi rar Vl; *năcovélni* AMD, h. 578/rar Ot; **năcovână** s. f., pl. *năcováne* GO/rar Vl; AMD; GM/rar Ag, Ph, Bz, Ot; *năcovéne* AMD/rar Ot; **necovălă** s. f., pl. *necovále* AMD/rar Br, Cl, Il; *necovăli* AMD/rar Cl; *necovéle* AMD,

h. 336/rar Tr; **necoválnă** s. f., pl. *necoválne* GO/rar Vl, Ot; AMD, h. 336/rar Ag, Ot; *necovélne* AMD/rar Ag; *necovélni* AMD, h. 578/rar Ot; **necovánă** s. f., pl. *necováne* AFLR/rar Vl; AMD/rar Ag, Bz; *necovéne* AMD/rar Ag, Bz; *necovéni* AMD/rar Ag; **nicoválmă** s. f., pl. *nicoválme* AMD/rar Ag, Ph; *nicovélme* AMD, h. 578/rar Ph; **nicoválnă** s. f., pl. *nicoválne* AO, h. 461; 579; 636; TDO/Vl şi prin Dj, Ot; AMD, h. 336; 578; 638/Ot, Tr şi rar Ag, Db, Ph; *nicovélne* AO, h. 461/rar Vl, Dj, Tr; AMD/rar Vl, Ag, Db, Tr; *nicovélni* AO, h. 461; 579/rar Vl, Dj, Tr; *nicovălni* AO, h. 461/rar Vl, Dj, Ot; AMD/prin Tr şi rar Ag; **nicovánă** s. f., pl. *nicováne* AFLR/rar Vl; AMD/Ph, Bz, prin Db şi rar Vl, Ag, Ot; *nicovăni* AO, h. 579/rar Tr; AMD/rar Ag, Ph; *nicovéne* AMD/Db, Ph, prin Ag, Bz şi rar Vl, Vn, Ot; *nicovéni*/Ph, prin Db, Bz şi rar Ag, Vn, If; **nocoválă** s. f., pl. *nocovále* AMD/prin Cl şi rar Gr, Il, Tl; *nocovéle* AMD, h. 578/rar Db, Tr, Il; *nocovéli* AMD, h. 336; 578/prin Il şi rar Br, Tr, Gr, Cl; **nocoválnă** s. f., pl. *nocovélne* AMD, h. 336/rar Vl; *nocovélni* AMD, h. 578/rar Vl, Ot, Tr; **nocovánă** s. f., pl. *nocovéne* AMD, h. 336/rar Ag; *nocovéni* AMD, h. 336; 578/rar Ag, Bz.

NICOVÁLMĂ v. **nicoválă 1°**.

NICOVÁLNĂ v. **nicoválă 1°**.

NICOVÁNĂ v. **nicoválă 1°**.

NICOVĂLÍŢĂ s. f. GO/rar Gj dim. de la n i c o v á l ă 1°.

NICULÁRE v. **inaculáre**.

NICULIŢEÁN s. m., pl. *niculiţéni* AMD/875 „locuitor din comuna Niculiţel".

NIGĂIÉREA v. **nicărí**.

NIGÉL v. **negél 1°, 3°**.

NIGHÍNĂ s. f. TDM III/rar Gr „neghină".

NIGREÁLĂ v. **negreálă 3°**.

NIHOÍ v. **mihoí**.

NIHONÍ v. **mihoí**.

NIHOTÍ vb. IV AMD, h. 265 MN/prin Vn „a necheza"; cf. î n n e c h e z á...

NÍHPĂL v. **nípăl**.

NÍMA v. **nímini**.

NÍME v. **nímini**.

NIMEÁRĂ s. f. AFLR/rar Mh „nimereală; potrivеală".

NÍMENA v. **nímini**.

NÍMENE v. **nímini**.

NIMENÍCA pron. negat. GM/rar Cl dim. de la *nimeni*: Nu mai ţese *nimerícă* acu AFLR/728.

– var. **nimeríc** pron. negat. AMD, Pl. 35; GM; GD/rar Br, Cl, Il, Tl, Cţ; **nimerica** pron. negat. AMD, Pl. 35; GM; GD/Br, Tl, prin Cl, Il, Cţ şi rar Bz; **nimerícă** pron. negat. AMD, Pl. 35; GM; GD/prin Br, Il, Cţ şi rar Vn, Bz, Cl.

NÍMER v. **nimíni**.

NÍMERÁ v. **nímini**.

NÍMERE v. **nímini**.

NÍMEREA v. **nímini**.

NÍMERI v. **nimíni**.

NIMERÍ vb. IV tranz. şi refl., ind. prez. 3 sg. *(se) nímere* AFLR/prin Mh şi rar Gj, Dj; *(se) nimére* AO, h. 115; AFLR/prin Gj, Mh şi rar Dj; *se nimereáră* AFLR/rar Mh „a (se) găsi ceva din întâmplare; a se potrivi; a afla ceva (pe întuneric)": Pipăi, umbli *să nimérí* ceva AO/938. [Umblă cu colinda] flăcăi, oameni, care... cum *să nimére* AFLR/941; cf. î n n ă p ă d í...

– var. **limerí** vb. IV tranz. AFLR/rar Dj; **nemerí** vb. IV TDO; AFLR/rar Ot; ind. prez. 3 sg. *némere* AFLR/rar Gj.

NIMERÍC v. **nimenícа**.

NIMERÍCA v. **nimenícа**.

NIMERÍCĂ v. **nimenícа**.

NÍMERLEA v. **nímini**.

NIMÉTE v. **nămăt[1] 1°**.

NIMÉZ v. **namiáz 1°, 2°**.

NIMEZĂTOÁRE s. f. GM/rar Ot „loc neîngrădit pentru odihna vitelor la n i m i a z ă": Aşa mai către prânz, când se satură vitele, să trec la *nimezătoáre*-i ziceam noi, la umbră, acolo să culcă animalele/759; cf. a t â r n ă t ó r 3°...

NIMIÁZ v. **namiáz 1°, 2°**.

NIMIÁZĂ v. **namiáz 1°, 3°**.

NIMÍC 1° adv. TDM I/rar Vl, Ag „deloc": Când am venit [din refugiu] acasă la noi, la tata sosirăm la poartă. Ieşi tata la poartă: „Ai cui sânteţi voi?" Eu de colo „Păi ce, nu ne mai cunoşti?" Nu ne cunoştea *nimíc*, deloc, p-aici ziceai că-i pustiu/679. Acu să ferească Dumnezeu să bolnăvim unu din noi... pui cazuri grele, rele! Să mor eu, să rămâie [soţul], ce face? Că nu să uită nici... nu să uită *nimíc*, *nimíc* nu să uită nurorile, da nici nu calcă pă la noi/760; cf. c ă p ă t â i 3°...

2° var. **nimícă** pron. negat. AFLR/rar Mh; Cţ „niciun lucru": Nu ne-a cântat lăutaru, nu *nimícălea* GM/827. Nu să căta *níca*-n târg TDM II/726.

– var. 2° **mic** pron. negat. TDM II/rar Vn; **mica** pron. negat. TDM II, III/rar Vn, Il; **mícă** pron. negat. AFLR/rar Dj; **mimica** pron. negat. TDM II/rar Vn; **nemíc** pron. negat. TDM I, III/rar Ag, Cl; **nemica** pron. negat. TDM I/rar Tr; **nic** pron. negat. GD; AFLR/rar Tl, Cţ; **nica** pron. negat. AFLR/rar Tl; **nimícălea** pron. negat. AMD, Pl. 35; GM/rar Gr; **nimníc** pron. negat. AFLR/rar Ag.

NIMÍCĂLEA v. **nimíc 2°**.

NIMICĂRÍMURI s. f. pl. GM/rar Ag „nimicuri": Da, *nimicărímurí* d-astea mănâncă, dulciuri ce nu să există/787; cf. c â r c á l ă...

NIMICĂRIŢĂ s. f. AO, h. 630/rar Tr „rămăşiţă (floare, pleavă) din făn (adesea folosită pentru inhalaţii)"; cf. c o á d ă 8°...

NIMICEÁLĂ s. f. GM/rar Ag „slăbiciune, epuizare fizică (în urma unei boli)": A zăcut de friguri şase ani ş-a rămas aşa nimicită, din *nimicâla* aia i-a ieşit o bubuliţă-n cap ca lintea/768; cf. s l ă b i c i ú n e 4°.

NIMICÍT adj., f. *nimicítă* GM/rar Ag „slăbit, epuizat": Eu am rămas tot *nimicítă*. Sunt *nimicítă* c-o amarâtă de casă n-am ce să-i mai fac/768; cf. a m ă r â t 1°...

NIMÍCURĂ s. f. **1°** GM/rar Ot „om de nimic": Tu, o *nimícură*, să mă pândeşti?/761; cf. v ă g h i n á ş.

2° GO/rar Dj „personaj din basme care, în mod miraculos, poate lua diferite înfăţişări" [?]: Însă tata al băiatului ăsta era... era un fel dă, cum să spun, de *nimícură*, aşa să zic, s-a făcut într-un urs/933.

NIMICÚŢ pron. negat. GM/rar Ph dim. de la *nimíc*: Nemţii nu ne zălogea, nu ne lua *nimicúţ*/718.

NIMICUŢÍCA pron. negat. GM/rar Il dim. de la n i m i c u ţ: N-am zis *nimicuţíca*/858.

NIMIÉJI v. **namiáz 1°, 2°**.

NIMIÉZ v. **namiáz 1°–4°**.

NIMIEZÁRI s. m. pl. GM/rar Db „un fel de insecte care bâzâie la n i m i a z ă".

NIMIEZEÁLĂ s. f. GM/rar Gr „odihnă a vitelor la n i m i a z ă".

NIMIÉZI v. **namiáz 1°–3°**.

NIMIEZÍ vb. IV GM/rar Tr „a mânca la n i m i a z ă": *Nimiezém* acolo la nimiază cu vitele/778; cf. a m i e z í...

NÍMINEA v. **nímini**.

NÍMINI pron. negat. AO, h. 383/Dj, prin Vl, Ot şi rar Gj, Tr; AMD, Pl. 35; TDM I, III/Ag; Db, Ot, Tr, prin Ph, Gr şi rar Vl, Vn, Bz, Br, Cl, Tl „nimeni": Nu era *nímini* p-afară, ploua dă cura păraile TDM I/675. Mie nu mi-a arătat *nímerí*... da am văzut şi eu la alţii AFLR/716. Nu ştia *níma* cum o duc şi ce fac AFLR/947. A lăsat-o aşa a *nimurúi* AFLR/716.

– var. **níma** pron. negat. AO, h. 53; 265; 383; TDO; AFLR/Gj, Mh şi prin Dj; AMD, Pl. 35/rar Ag; **níme** pron. negat. AO, h. 383/rar Vl; AFLR/rar Gr; **nímena** pron. negat. TDM III/rar Gr; **nímene** pron. negat. AMD/rar Br; **nímer** pron. negat. GM/rar Il; **nímera** pron. negat. AFLR/rar Tl; **nímere** pron. negat. GD/rar Cţ; **nímerea** pron. negat. AMD; GM; TDM II; GD; AFLR/Cl, Il, prin Bz, Tl, Cţ şi rar Ph, Vn, Gl, Br; **nímeri** pron. negat. AMD; GM; GD/Bz, Cl, Il, Cţ, prin Vn, Br şi rar Ph, Tl; **nimérlea** pron. negat. GD/rar Cţ; **níminea** pron. negat. AO/Dj şi rar Vl, Mh, Ot; AMD; TDM I, III; AFLR/prin Ag, Db, Ot,

Tr, Gr şi rar Vl, Ph, Vn, Bz, Cl, Il, Tl, Cţ; **nimíni** pron. negat. AMD/rar Ot; **nímirea** pron. negat. AMD; TDM II/rar Br, Tl; **nímiri** pron. negat. AMD/prin Tl şi rar Br; genit. *nimărúi* AFLR/rar Ag; GD/rar Tl; *nimurúi* AFLR/rar Ph.

NIMÍNI v. **nímini**.

NÍMIREA v. **nímini**.

NÍMIRI v. **nímini**.

NIMNÍC v. **nimíc 2°**.

NINGHÍN v. **nanghínă**.

NINSORÍCĂ s. f. GM/rar Il dim. de la *ninsoare*.

NÍNTEA v. **înainte 3°**.

NÍPĂL s. n. AMD, h. 687/rar Ot, Tr „ciocan, mare, de lemn; mai"; cf. m ă i ú c 1°.

– var. **níhpăl** s. n. AMD, h. 687/rar Tr; **nípăn** s. n./rar Tr.

NÍPĂN v. **nípăl**.

NIRLĂUÍ v. **mierlăí**.

NÍSCAI adj. nehot. TDM II/rar Db „oarece, ceva, nişte"; cf. n é s c a i v a...

– var. **néscai** adj. nehot. TDM III/rar Db.

NISÍLNIE s. f., pl. *nisílnii* GD/rar Cţ „ciubăr de formă specială, cu toarte şi băieri de atârnat pe spate, cu care se transportă strugurii culeşi şi se toarnă în lin"; cf. n â s â l c ă 1°...

NISIPÁR s. m. GM/rar Db „căruţaş care transportă nisip".

NISIPÍ vb. IV refl. GD; AFLR/rar Tl, Cţ „a se astupa cu nisip": Da acuma *s-a năsîkít* ghiolurile, acuma nu mai sânt ghioluri... *s-a năsîkít* GD/878.

– var. **năsipí** vb. IV refl. AMD, h. 545; GD/rar Tl.

NISIPÓS adj. AO, h. 584/rar Dj, Ot [d. pământ] „afânat, fărâmicios ca nisipul"; cf. a r s...

– var. **năsipós** adj. AO, h. 584; TDO/prin Dj şi rar Vl, Mh, Ot.

NÍŞCAVAI v. **néscaiva**.

NITÁIMĂR (3 sil.) s. n. AMD, Pl. 170–171/rar Gr „ciocan special pentru nituri".

NITUITÓR s. n., pl. *nituitoáre* AO, Pl. 137/rar Mh „başchie"; cf. b a s c h í e 1°...

NIŢĂLÁŞ adv. TDM II; AFLR/rar Vn, Br dim. de la *niţel*: Am învăţat *niţălaş* nemţeşte TDM II/722; cf. n i ţ e l ú ş.

NIŢÉL adv./adj., pl. *niţéi*, f. *niţícă*, pl. *niţéle* AO, h. 384; TDO; AFLR/Dj, prin Gj, Mh, Ot şi rar Vl, Tr; AMD, h. 587; TDM I–III; AFLR/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Cţ, prin Vn şi rar Bz, Br, If, Tl „puţin, în cantitate mică": Punem făină de grâu şi o împielmăm cu *niţică* sare TDO/970. A ieşit luna *niţél* TDM II/724. Mai strângem pin grădină câte *niţél* burian AFLR/701. Dacă s-a făcut *niţél* sat, s-au mutat aici id./706. Are şi ea *niţică* meserioară id./713.

NIŢELÚŞ adv. AO, h. 384; TDO/rar Gj, Dj; TDM I, III/rar Ag, Il dim. de la n i ţ e l; „puţintel"; cf. n i ţ ă l á ş.

NIVELÍ vb. IV AO, h. 197; TDO/rar Gj, Mh; AMD, h. 80; 179; TDM III/rar Ph, Vn, Br, Tr, Cl „a nivela": [Face] aria unde-i loc bun, ia sapa şi *nivelęşte* locu ăla bine, bine TDO/941; cf. î n n i v e l á...

– var. **anilivá** vb. I TDM II/rar Bz; **arinivá** vb. I AFLR/rar Gr; **nevelá** vb. I TDM II/rar Vn; **nevelí** vb. IV GD/rar Tl.

NIVELITOÁRE s. f. AMD, h. 701/rar Bz „drişcă mare"; cf. d r e p t á r 1°...

NIVIDÍ v. **năvădí 1°**.

NO interj. AFLR/rar Cţ „ei bine!".

NOÁPTE s. f. **1° de** ~ loc. adv. TDO/rar Dj; **de de** ~ loc. adv. GM/rar Il „din noapte, în timpul nopţii": La douăsprezece *dă noápte* GM/770.

2° var. **noáptelea**, *de-n* ~ loc. adv. AFLR/rar Dj „de cu noapte, înainte de a se face ziuă".

NOÁPTELEA v. **noápte 2°**.

NOÁTEN v. **noátin 3°**.

NOÁTENĂ v. **noátină 2°**.

NOÁTIN s. m., pl. *noátini* **1°** AMD, h. 670/prin Tr şi rar Db, Ot „ied până la vârsta de doi ani"; cf. m i ó r 4°...

2° AMD, h. 671/rar Vl, Ot „berbec tânăr, de doi–trei ani"; cf. m i ó r 3°...

3° AMD, h. 268 MN; Pl. 123–124; GM/Ph, Vn, Bz, Br, Il, Tl, Cţ, prin Cl şi rar Db, Ot, Tr, If „mânz între un an şi trei ani".

– var. **noáten** s. m., pl. *noáteni* 3° AMD, h. 669; Pl. 123–124; TDM III/Ph, Vn, Bz, Br, Il, prin Cţ şi rar Gl, Cl, Tl.

NOÁTINĂ s. f., pl. *noátine* **1°** AMD, h. 670; Pl. 125/rar Db, Tr; *noátini*/rar Tr „iadă între un an şi doi ani"; cf. v ă t ú i e 5°.

2° AMD, Pl. 123–124; AFLR/prin Bz, Cl, Il, Tl, Cţ şi rar Ag, Db, Ph, Vn, Br, Ot; *noátini* AMD, Pl. 124/rar Tr, Tl „mânză între un an şi trei ani (înainte de prima fătare)".

3° AMD, Pl. 123–124/rar Ag „oaie bătrână (stearpă)"; cf. b a b á n ă.

4° AMD, Pl. 124/rar Cl „cal (indiferent de sex) slab şi bătrân; gloabă": Ce mai faci, mă, cu *noátina* aia, că nu mai e bună dă nimic/864; cf. t a l á n 3°.

– var. 2° **noátenă** s. f., pl. *noátene* AMD, Pl. 123–124; TDM III/Vn, Bz, Br, prin Ph, Il, Cţ şi rar Db, Tl; *noáteni* AMD, Pl. 124/rar Cl.

NOCOVÁLĂ v. **nicoválă 1°**.

NOCOVÁLNĂ v. **nicoválă 1°**.

NOCOVÁNĂ v. **nicoválă 1°**.

NOD s. n., pl. *nóduri* **1°** AO, h. 439/rar Gj „rest din tulpina de porumb rămas în pământ după tăiatul cocenilor"; cf. c i o á t ă[1] 1°...

2° art. în expr. **a da nódul** AO, h. 612/rar Gj, Mh, Dj [d. cereale] „a înspica"; cf. g u ş á...

3° AO, h. 85/prin Dj şi rar Ot; ~ **în gât**/rar Gj, Dj; art. *nódul*, ~ **beregăţii** AO/rar Dj, Tr; AMD, h. 52/Tr, prin Ot şi rar Ag, Vn, If, Tl, Cţ; ~ **beregúşului** AMD/rar Cţ; ~ **beţivánului** GD/rar Cţ; ~ **de la Adám** AMD/rar Vn, Br; ~ **gârgălódului** AO/rar Mh; ~ **gârleánului** AO/rar Ot; ~ **grilé-jului**/rar Mh; ~ **lui Adám**/rar Vl, Gj „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

4° art. **nódul gâtului** AMD, h. 31/rar Db „omuşor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

5° art. **nódul genúchelui** AO, h. 120/rar Ot; ~ *genúchiului* AMD, h. 86/rar Il „rotula (genunchiului)"; cf. b í l ă...

6° AO, h. 124/prin Gj şi rar Vl, Dj, Tr; AMD, h. 90/Ag, Db, Bz, Cl, Il, prin Ph şi rar Vl, Tr, Gr, Cţ; *noáde* AMD/rar Ag, Ph; art. **nódul gléznei**/ ~ *de la glézná* AO/rar Vl; AMD/rar Vl, Ph, Vn, Ot; ~ **lábei**/rar Cţ; ~ **piciórului**/*la piciór* AO/prin Vl şi rar Gj, Mh, Dj, Ot, Tr; AMD/Ag, Cl, prin Vl, Db, Il şi rar Bz, Br, Ot, Gr „oul piciorului"; cf. c h í ş i ţ ă[2] 3°...

NODĂRÁR v. **nodurár 3°**.

NODÍŢ s. n., pl. *nodíţe* AO, h. 124/prin Mh „oul piciorului"; cf. c h í ş i ţ ă[2] 3°...

– var. **nodíţă** s. f., pl. *nodíţi* AO, h. 124/prin Mh.

NODÍŢĂ v. **nodíţ**.

NODORÁR v. **nodurár 2°**.

NODURÁR s. n., pl. *noduráre* **1°** AO, h. 738/rar Vl „beţişor cu ajutorul căruia se leagă firele rupte în natră"; cf. b â t ă[1] 3°...

2° AMD/rar Bz „băţ de care se leagă la sulul dinainte (cu noduri) capătul urzelii când se începe ţesutul"; cf. g u r i t ó r 1°...

3° var. **nodărár** s. n., pl. *nodăráre* AMD, Pl. 121/rar Cţ „uruioc, piedin"; cf. c a d e n l á ţ...

– var. 2° **nodorár** s. n., pl. *nodoráre* AMD/rar Bz.

NODURÉLE s. n. pl. GM/rar Gr [în descântece] dim. de la *nod*.

NOGLÁISM v. **nogláizn 1°**.

NOGLÁIZĂN v. **nogláizn 2°**.

NOGLÁIZBĂR v. **nogláizn 2°**.

NOGLÁIZIN v. **nogláizn 2°**.

NOGLÁIZIR v. **nogláizn 2°**.

NOGLÁIZN (2 sil.) s. n., pl. *nogláizne* **1°** AMD/rar Tr „tipar pentru confecţionat capete de şuruburi".

2° var. **nogláizăn** s. n., pl. *nogláizăne* AMD, Pl. 178/rar Cţ „tipar de făcut caiete"; cf. c h é r n ă r 3°...

3° var. **rongáizuri** s. n. pl. AMD, h. 695/rar Tr „masă, banc de lucru"; cf. b á n c ă 1°...

– var. **lognáizni** (3 sil.) s. m., pl. *lognáizni* 1° AO, Pl. 140–141/rar Dj; **loicláizmă** s. f., pl. *loicláizme* 2° AO, Pl. 140–141/rar Dj; **longláizn** s. n., pl. *longláizne* 2° AMD, Pl. 178/rar Gr; **nóglaism**

s. n. 1° AO/rar Dj; **nogláizbăr** s. n., pl. *nogláizbăre* 2° AO/rar Dj; **nogláizin** s. n., pl. *nogláizine* 2°/rar Mh; **nogláizir** s. n. 2° AMD/rar Ot; **nogláizni** s. 2° AO/rar Ot; **nongláizir** s. n. 2° AMD/rar Ot; **nonglázni** s. 2° AO/rar Ot.

NOGLÁIZNI v. **nogláizn 2°**.

NÓHA v. **nohán**.

NOHÁN s. AMD, Pl. 86–88; GM/prin Br şi rar Vn, Tl, Cţ „soi de viţă-de-vie".

– var. **nóha** s. AMD, Pl. 86–88/rar Vn; **nohánă** s. f./rar Gl.

NÓHANĂ v. **nohán**.

NOIÁM v. **noián**.

NOIÁN s. n., pl. *noiánuri* AMD, h. 527/rar Ag, Db „troian de zăpadă"; cf. h á l ă[1] 2°...

– var. **noiám** s. n., pl. *noiámuri* AMD, h. 527/rar Ph.

NOIÉMBERE v. **noiémbrie**.

NOIÉMBRE v. **noiémbrie**.

NOIÉMBRIE (3 sil.) s. m. AMD, h. 513/Br, Tr, prin Ph, Ot şi rar Vl, Ag, Db, Vn, If, Gr, Il, Tl „numele lunii noiembrie"; cf. A n d r é i...

– var. **noiémbere** s. m. AO, Pl. 43/rar Gj, Mh; **noiémbre** s. m. AMD, h. 513; GM; TDM II, III/Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Vl, Gr şi rar Vn, Br; **noiémvere** s. m. AO/rar Gj, Mh; **noiémvíre** s. m./rar Mh; **noiémvre** s. m. AMD; GM/prin Ag, Tr şi rar Db, Ph, Vn, Br, Cl, Il, Tl; **noiémvrie** (4 sil.) s. m. AMD/rar Ph, Vn, Gl, Tr, If, Cţ; **noiémvrie** (3 sil.) s. m./rar Bz, Tl.

NOIÉMVERE v. **noiémbrie**.

NOIÉMVIRE v. **noiémbrie**.

NOIÉMVRE v. **noiémbrie**.

NOIÉMVRIE (4 sil.) v. **noiémbrie**.

NOIÉMVRIE (3 sil.) v. **noiémbrie**.

NÓIMĂ (2 sil.) s. f. GM/rar Br „termen ironic, uşor depreciativ, la adresa unei persoane; sărăcie": Ea, *nóima*, nu plângea deloc/741; cf. z n á m ă.

NOÍME, pe ~ loc. adv. AMD/rar Tr „pe stil nou".

NOÍŢĂ s. f., pl. *noiţe* AMD, h. 54/rar Ag „aluniţă (pe obraz)"; cf. a l u n é l...

NOJÍ vb. IV intranz. 1° AMD/rar Db [d. plante] „a creşte, a se dezvolta": Nu mai *nojéşte* porumbu dacă nu rupem puii/700.

2° GM/rar Ph „a prospera, a progresa". Atunci *să nojiáscă*, s-adauge când *o nojí* lemnele şi pietrele... şi când l-oi împinge eu cu mâna/707; cf. a j ú n g e 3°...

NOJÍCĂ v. **nojíţă 2°**.

NOJÍŢĂ s. f., pl. *nojíţe* 1° AO, h. 300/prin Gj, Mh; *nojíţi*/rar Mh „fiecare dintre găurile prin care se bagă aţa/cureaua la opinci"; cf. b e l c i ú g 3°...

2° pl. **nojíţi** AO, h. 299/rar Vl, Gj; AMD, h. 489/rar Db, Ph, Bz, Gr, Cţ „sfori cu care se leagă opincile de picioare"; cf. a g ă ţ ă t o á r e 3°...

3° AO, Pl. 122–123/rar Ot „baieră la găleată, oală etc."; cf. o b r á m e, p i é d i c ă 4°, t o á r t ă 1°, v â r z ó b 9°.

– var. 2° **năjíţă** s. f., pl. *năjíţe* AMD, h. 489; AFLR/rar Vn, Il; **năjúţă** s. f., pl. *năjúţe* AMD/rar Tr, Cl; **nojícă** s. f., pl. *nojíci*/rar Ph, Br.

NOMĂŤ v. **nămăť[1] 1°**.

NOMÉTE v. **nămăť[1] 1°**.

NOMOÁRE v. **nămól 1°**.

NOMÓL v. **nămól 1°**.

NOMOLÍ vb. IV AFLR/rar Cţ „a se introduce viţa-de-vie, la plantare, în pământ galben şi baligă"; cf. m o c i r l í...

NOMOLÍT v. **nămolít 2°**.

NONGLÁIZIR v. **nogláizn 2°**.

NONGLÁIZNI v. **nogláizn 2°**.

NÓOR v. **nóur**.

NÓORE v. **nóur**.

NOOREÁLĂ v. **noureálă**.

NOPÁRCĂ v. **năpârcă 1°–4°**.

NOPTÁ vb. I intranz. AO, h. 277/rar Dj „a înnopta".

NOR v. **nóur**.

NÓRĂ s. f., pl. **nori** AO, Pl. 21/Gj, Mh, Dj, Ot, prin Vl şi rar Tr; AMD, h. 161 MN/Ag, prin Db, Ph, Gr şi rar Vl, Bz, Br, Ot, Tr, If, Cl, Il, Tl; *nóre* AO/Vl; AMD/prin Db şi rar Vl, Ph, Vn, Br, Tr „nurori".

– var. **nuróră** s. f. GM/rar Gr.

NOREÁLĂ v. **noureálă**.

NORÉLE s. f. pl. AMD, h. 315/rar Db „zorele".

NORÍU adj., f. *noríe* AMD, h. 498; GM/prin Gr şi rar Db „de culoarea norilor; albastru deschis"; cf. a l b á s t r i...

– var. **nouríu** adj., f. *nouríe* GM/rar Db.

NOROÁCE s. n. 1° pl. tantum GM/rar Vn „obiceiul de a pune, în seara de Bobotează sau de Anul Nou, foi de ceapă pentru a ghici starea vremii în cursul anului": *Norǫáćili* în seara de Bobotează şi la Sfântu Vasile să face: zis la Anu Nou [...] foi de ceapă, joacă aşa şi pune lunili/727.

2° var. **năróc** s. n. TDO/rar Gj, Mh „destin favorabil; şansă": Da atâta am avut *nărócu* c-a fost sănătoşi [copiii]/905; cf. b á f t i n ă...

NOROCÍ vb. IV intranz. TDO; AFLR/rar Mh, Dj „a ura noroc": Şi încep *să norocêǫáscă* [la nuntă], să dea chiot, să ureze sănătate tinerilor TDO/983.

NORÓD v. **năród 1°**.

NOROZÍ v. **nărozí 1°**.

NOSÁLCĂ v. **năsálcă 2°**.

NOSEMÁZĂ v. **nozemóză**.

NOSIMÓZĂ v. **nozemóză**.

NOST pron./adj. posesiv, pl. *noşti*, f. *noástă*, pl. *noáste* TDO;AFLR/Gj, prin Dj şi rar Mh, Ot; AFLR/rar Ag, Bz, Tl „nostru": Avem trei centruri în comuna *nǫástă* AFLR/681. Venea veri de-a *noşti*, doi sau trei id./878.

– var. **nóstu** pron./adj. posesiv, f. pl. *noáşte* AFLR/rar Gj, Mh.

NÓSTU v. **nost**.

NOTENÁŞ s. m., pl. *notenáşi* AMD, h. 268 MN; GM/rar Bz, Cl dim. de la n o a t i n 3°.

NOTINÍCĂ s. f. AO, h. 410/rar Mh; AMD, Pl. 122–123/rar Tr dim. de la *noatină* („mia fătată în primăvara respectivă").

NOTIÓR s. m., pl. *notióri* AO, h. 743/rar Dj, Tr dim. de la *noatin* („miel fătat în primăvara respectivă").

NOTREÁŢĂ v. **mătreáţă 2°**.

NOTRÉTE v. **nutréţ 2°**.

NOTRÉŢ v. **nutréţ 2°**.

NÓUĂ 1° adj. AFLR/rar Tl „nou": În seara de Anu *Nóuâ*, atunci se face, mama lu Dumnezeu! să face capră/883.

2° **din ~** loc. adv. AFLR/rar Tl „din nou, iar"; cf. i á r a ş.

3° *nóua*, **de-a ~** GO/rar Dj „urare adresată celui care strănută".

NOULÍŢ adj., **nou ~** GM/rar Ph „foarte nou, nou-nouţ": Cosciugu noi l-am tăiat cu toporaşu-aşa că era *nou-noulíţ*//716.

NÓUR s. m., pl. *nóuri* AO, h. 312; AFLR/Gj, Mh şi rar Dj; AMD, h. 523 MN; GD; AFLR/rar Tl „nor".

– var. **năur** s. m., pl. *năuri* AMD, h. 523 MN/prin Tl; **năure** s. m., pl. *năuri*/rar Tl; **nóor** s. m., pl. *nóori* AO/prin Gj, Dj şi rar Vl; AMD/rar Tl; **nóore** s. m., pl. *nóori* AO/rar Gj, Dj; **nóure** s. m., pl. *nóuri* AO, h. 312/rar Gj, Dj; **nor** s. n., pl. *nóruri* AMD/rar Cl, Il.

NÓURE v. *nóur*.

NOUREÁLĂ s. f. GO/rar Vl „timp noros": N-o cosăşti [iarba] săptămâna asta [...] că mi să pare cam *noǫoreálă*/901; cf. n o u r e á ţ ă.

– var. **nooreálă** s. f. AFLR/rar Vl; **noreálă** s. f. AMD, h. 523/rar Db.

NOUREÁŢĂ s. f. TDO/rar Gj „timp noros": Da nu să leagă via decât când este *noǫoreáţă* şi în urma ploii/921; cf. n o u r e á l ă.

NOURÍU v. **noriu**.

NÓVĂ s. f. GO/prin Gj; GM/rar Vl, Ot „soi de viţă-de-vie nealtoită".

NOZÁC v. **mozác**.

NOZEMĂ v. **nozemóză**.

NOZEMÓZĂ s. f. AMD, Pl. 92/rar Ot, Tr „boală a albinelor, cel mai adesea provocată de îngrijirea defectuasă din timpul iernii; nosemoză".

– var. **neosém** s. AMD, Pl. 91–92/rar Tr; **nesămóză** s. f. AO, h. 693/rar Mh; **nesoméză** s. f. AO/rar Ot; **nosemáză** s. f.

AMD/rar Db; **nosimóză** s. f. AMD/rar Cţ; **nozémă** s. f. AO/rar Dj; AMD/rar Ot, Tr, Cţ; **simóză** s. f. AMD/rar Vn.

NÚCĂ s. f., pl. *nuci* **1°** GM/rar Tr „capsulă de bumbac": Când vata să cocea, crăpa *núca* aşa şi işa vata-n sus. Înflorea bumbacu, făcea *núcile*-alea, făcea *núcile*/804; cf. g ă o á c e 6°...

2° var. **lúcă** s. f., pl. *luci* GM/rar Bz „fructul nucului".

NUCĂRÍE s. f. AO, h. 487/prin Gj, Dj şi rar Vl, Ot; AMD, h. 371/rar Ag, Ph, Vn, Br, Tr, Gr, Il „nucet"; cf. l i z i é r ă 2°...

NUCEÁNCA s. f. art. GM/rar Gr „numele unui dans popular".

NUCITEÁN s. m., pl. *nuciténi* AMD/811 „locuitor din comuna Nucet".

NUCŞOÁRĂ s. f. AMD, Pl.86–88/rar Tr; ~ **álbă**/rar Tr „soi, varietate de viţă-de-vie".

NUCŞOREÁN s. m., pl. *nucşoréni* AMD/674 „locuitor din comuna Nucşoara".

NUCULÍŢĂ s. f., pl. *nuculíţe* GM/rar Br; *nuculíţi* AMD, h. 415/rar Db dim. de la *nucă*.

NUIÁ s. f., pl. *nuiéle* AO, h. 736/Dj şi rar Mh, Ot „vergea între firele de urzeală"; cf. b l ă n í ţ ă 5°...

NUIELÁ vb. I tranz. AO, h. 194; GO/prin Mh şi rar Gj „a bate nuiele la pereţii casei de lemn (ca să se prindă tencuiala)"; cf. a r ă c í...

– var. **nuielí** vb. IV tranz. AO, h. 194/prin Mh; AMD, h. 177/rar Db.

NUIELÉT s. n., pl. *nuiéleturi* AMD, h. 408, 411/rar Cţ „zăvoi"; cf. c h í c i u...

NUIELÍ v. **nuielá**.

NÚLĂ[1] adj. f. AO, Pl. 34; GO/rar Gj [d. făină] „de calitate superioară".

NÚLĂ[2] s. f. GM/rar Ag „maşină de curăţat coaja de pe buşteni": [Sora mea] doi ani de zile a fost pe maşină, acolo la Stâlpeni, la *núlă*-i spunea. Trăgea nişte lemne aşa la... maşină, le lua aşa coaja aia de deasupra/688.

NÚMA, ~ că ce loc. adv. TDO/rar Vl „numai ce, abia ce": Când venise dumnealor, *núma că êe* plecase căruţa/917.

NUMAIÎNDECÁT adv. GM/rar Db „numaidecât".

– var. **numandecát** adv. GD/rar Tl.

NUMANDECÁT v. **numaiîndecât**.

NÚMĂR v. **úmăr 5°**.

NUMĂRÁ vb. I refl. AO, Pl. 141/rar Mh; AMD, h. 155; 197; 204; 322/rar Ag „a se numi; a se considera": Aia *să númără* tăietoare de ghivent AO/948. Oamenii care vin din partea miresii *să númără* pocânzeii AMD, h. 155/766. Ambar *să númără* un vas dă păstrez în el AMD, h. 322/766; cf. n u m í 2°.

NUMĂRĂTĂŢII s. f. pl. AFLR/rar Mh „numerotării".

NUMĂRĂTOÁREA s. f. art., ~ **óuălor** AFLR/rar Gr „numele unei sărbători (Rusalii?), când se numără ouăle, a cărei nerespectare este pedepsită cu ologeală": [De Rusalii] să ţine sărbătoarea care se numără ouăle, *numărătoárea óuălor*/835.

NUMÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. **1°** TDO; AFLR/rar Gj; GM/rar Bz „a (se) fixa, a (se) stabili un termen, un lucru": Mi-*a numit* unchiaşu un stup din ăsta de patru scânduri GM/731. Le măsoară [oile] în ziua în care *să numéşte* de oamenii care sunt TDO/935. Strâng pomi sălbatici, cireşi, meri, peri [...] şi-i plantez în locul numít, unde-l am eu AFLR/939; cf. h o t ă r í 3°...

2° var. **lumí** vb. IV tranz. şi refl. AMD, Pl. 101–102; 110–111; GM; TDM I/rar Tr, Gr „a se numi": Cânepă dă toamnă *să lumêşte* aia AMD, Pl. 101–102/788; cf. n u m ă r á 1°.

NUMÍRE s. f. AMD/rar Vl „nume, denumire": N-aş putea şti dă unde are *numírea* [satul]/756; cf. l ú m e.

NUMÍT adj., pl. *numíţi* TDM III/rar Gr; AFLR/rar Tl „renumit, vestit": Era doi–trei băieţi care era *numíţi*/825; cf. v e s t i t ór.

NUMÓL v. **nămól 1°**.

NUN s. m., pl. *nuni* **1° ~ máre** AMD, h. 148/Ag, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Il, Cţ, prin Db, Gr, Cl şi rar Ph, Gl, Tl „naş în ziua nunţii"; cf. n ă n á ş...

2° AMD, h. 150 MN/rar Ag; ~ **máre**/rar Ag „naşul în raport cu părinţii copilului botezat; cumătru"; cf. c ú m ă t r u...

3° AO, Pl. 21/rar Dj „mire"; cf. g í n e r e 1°...

– var. 1° **núne** s. m., pl. *nuni*, ~ *máre* AO, Pl. 19/rar Ot; pl. *núne mari*/rar Ot.

NÚNĂ s. f. **1°** pl. **nuni** AMD, h. 148 MN/prin Ag, Br, Gr şi rar Db, Vn, Bz, Ot, Cl; ~ **máre** AO, Pl. 19/rar Ot; AMD/Bz, Br, Il, Cţ, prin Ag, Vn, Ot, Tr, Cl şi rar Db, Ph, Gl, Gr, Tl „naşă în ziua cununiei"; cf. n ă n á ş ă...

2° pl. *nuni* AMD, h. 150 MN; 151 MN/rar Ag „naşa în raport cu părinţii copilului botezat"; cf. c ú m ă t r ă...

3° ~ mícă AMD, h. 148 MN/rar Gr „fiica nunílor".

4° pl. *núne* AO, Pl. 21/rar Dj „mireasă": Înainte îi zicea *núnă* [miresei]/974; cf. î m p ă r ă t e á s ă...

5° art. *núna* GO/rar Dj „hora care se joacă la nuntă după cununie; nunească": [Mirii] să cununau, veneau acasă, făceau *núna*, jucau *núna*/988; cf. c o n c i 1°...

NÚNE v. **nun 1°**.

NUNEÁUA s. f. art. GM/rar Il „dansul nunească"; cf. c o n c i 1°...

NUNÍŢĂ s. f. AMD, h. 148/rar Db dim. de la *nună*.

NUNTÁRI s. m. pl. GM/rar Br „rude ale mirilor care pregătesc nunta": Punea cine face nunta, ştii, punea, vorbea ei acolo, părinţii o punea a doua săptămână, a treia săptămână... a vorbit ei, s-a-nţeles, acolo, s-a-nţeles cu *nuntári*/749; cf. n u n t á ş i 2°.

NUNTÁŞI s. m. pl. **1°** AMD, h. 155/rar Bz „participanţi la ceremonialul nunţii, dar nu şi la masă": *Nuntáşi* să spune ziua şi meseni noaptea, când dă darurile/747.

2° AFLR/rar Ot „persoane (rude ale mirilor) care pregătesc nunta": Prima dată, de grijă au *nuntáşii*, cum s-ar spune, să taie porc, să taie păsări, să facă cozonac, să facă pâine/934; cf. n u n t á r i.

3° AMD; GM/rar Vn, Cl „călăreţi din alaiul nunţii": *Nuntáşii* merg călări, prezintă nunta şi zic colăcirea şi iertăciunile AMD/728; cf. c ă l ă r á ş 3°...

NÚNTĂ s. f. **1°** pl. **núnte** AO, Pl. 20/prin Vl şi rar Ot; AMD, h. 155 MN; AFLR/Ag, Ph, Bz, Br, Tr, Cl şi prin Vn, Gr, Il, Cţ „nunţi": Aşa să făcea *núntili* nainte AFLR/699.

2° GM/prin Tr şi rar Cl „horă, petrecere între tineri, distracţie": Când este muzică, să strânge fete, băieţi, cine vrea să duce la *núntă*, c-aşa-i spunem. Ne ducem la *núntă* şi jucăm/780.

3° AFLR/rar Cţ „(perioadă de) împerechere a lupilor, câinilor": [Lupii] au şi ei *núnta* lor, cum să zice, s-adună, lupu, lupoaica, ca să... căţeleze şi ei... cum să zice ţărăneşte/899; cf. c ă ţ e l ă r í e...

NUNTĂŞÍTĂ adj. f., pl. *nuntăşíte* AO, h. 175/rar Mh „care participă la nuntă".

NUNTEÁN s. m., pl. *nunténi* AO, h. 175/rar Tr „participant în alaiul unei nunţi; nuntaş"; cf. m u s a f í r...

NUNÚŢ s. m., pl. *nunúţi* GM/rar Ag „ciucure"; cf. c i ó c o t 2°...

NURÓRĂ v. **nóră**.

NUT s. AMD, Pl. 172/rar Ph „grădinar"; cf. c e a p r á z 1°...

NUTRÉTE v. **nutréţ 2°**.

NUTRÉŢ s. n. **1° de ~** AMD, Pl. 148/rar Ot [d. brânză] „făcută din lapte muls în perioada stabulaţiei".

2° var. **notréţ** s. n., pl. *notréţuri* AO, Pl. 74; TDO/rar Gj, Dj; AMD, h. 328 MN; 613; TDM II, III/rar Vl, Ph, Bz, Ot, Tr, Il, Cţ; *notréţe* TDM III/rar Il „plante recoltate pentru hrana animalelor; furaj"; cf. f â n 2°...

– var. 2° **nătréţ** s. n. GD; AFLR/prin Tl; **notréte** s. n. AFLR/rar Mh; **nutréte** s. n./rar Mh.

O

OÁGĂNĂ adj. f., pl. *oágăne* GM/rar Tr [d. încăperi] „goală, eliberată de lucruri”: Era hoți înainte, spărgea și lua tot. Lăsa casa *ɣágănă*/796.

OÁGĂR s. m., pl. *oágări* **1°** GM/rar Gr „voinic, vlăjgan”; cf. j í d o v 2°...

2° GM/rar Ag „om necivilizat, înapoiat”: Totuși s-a mai civilizat acu. Păi era într-un timp niște *ɣágăr'í* de-i zvârleai în lună, niște *ɣágăr'í*... îi trimiteai dracului în lună/674; cf. g h i o r l á n 5°.

OÁICHEȘ (2 sil.) adj., pl. *oáicheși*, f. *oáicheșă*, pl. *oáicheșe* **1°** AO, h. 9, 10/Gj, prin Mh, Dj și rar Vl; AMD, h. 7, 8/prin Db, Gr și Vl, Ag, Ot, Tr „brunet”; cf. a r á p 1°...

2° f. AFLR/rar Db [d. oi] „cu cearcăne de culoare închisă în jurul ochilor”; cf. b a l a o á c h e ș ă...

– var. 1° **oáichiș** (2 sil.) adj., pl. *oáichiși*, f. *oáichișă*, pl. *oáichișe* AO, h. 9, 10/rar Vl; AMD, h. 7, 8/rar Gl, Bz, Cl, Il.

OÁICHIȘ v. **oáicheș 1°**.

OÁJDE s. f. GO/rar Mh „urzeală pusă pe război”: O spălăm frumos [lâna], urzim sau batem altă *ɣájde* cu ea/949; cf. a r g e á 3°...

OÁLĂ s. f., pl. *oále* **1°** AMD, h. 191/rar Gr, Cț „olan folosit la acoperișuri”; cf. c a p á c 8°...

2° AO, h. 219/rar Mh „tub, din argilă arsă, la puț”.

3° var. **ol** s. n. GM/rar Br „ceaun (de mămăligă)”; cf. c ă l d á r e 1°...

4° pl., în expr. **a púne oále** AFLR/rar Db, Gr „a practica un obicei, în seara de Anul Nou, pentru aflarea ursitei”; cf. c ă c i ú l ă 8°...

5° art., în expr. **a spárge oála** GM/rar Bz [în jocurile de copii] „a nu se ghici cine este ascuns într-un anumit loc”: Dacă *spárge ɣála*, de zice că-i Nicu sau altu și este altcineva, atunci mai stă o dată/750.

6° art. **pe spártelea oála** loc. adv. GM/rar Bz „mod de a se juca de-a v-ați ascunselea, conform căruia dacă, cel care vede un partener și nu-l recunoaște, mai mijește o dată”.

7° în expr. **a umblá din oálă-n poálă** GD/rar Cț „a umbla de colo colo fără rost, fără folos”; cf. b o j b â c â í...

OÁLEU v. **áuleu**.

OÁLIU v. **áuleu**.

OAMENÍME s. f. colect. GM/rar Gr „mulțime de oameni, omenire”: Când s-a ivit ai noștrii atuncea [...] s-a iscat... țărănimea asta, *ɣaminímea* asta a noastră/827; cf. o m e n í e.

OAR v. **oáre[2] 2°, 3°**.

OÁRĂ s. f., pl. *oáre* **1°** AFLR/rar Mh „animal domestic”.

2° colect. AO, h. 426; TDO; AFLR/Mh și prin Dj; AMD, h. 296/rar Ot, Tr „păsări de curte”: Am dat la *ɣáră*, am muls oile AO/957; cf. g u j ă l í e...

3° var. **hoáră** s. f., pl. *hoáre* GM/rar Tr „insectă, gânganie”: [Soțul] era pă front plin dă *hɣáre*, dă păduchi/780; cf. b â z d â g á n i e 1°...

– var. 2° **hoáră** s. f., pl. *hoáre* AO, h. 426; TDO/Mh, Dj și rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 296/rar Ot.

OÁRCE adj. nehot. GM/rar Ph „orice”: *ɣárče* sărbătorică să ținea-nainte/715.

OÁRDE s. f., pl. *orzi* AO, Pl. 87/prin Mh „urzeală pusă pe război”; cf. a r g e á 3°...

OÁRE[1] s. f. GM; TDM I; AFLR/prin Tr, Gr, Il și rar Ag, Db, Bz, Br, Cl „dată, oară”: Lăstarii ăia îi curăță omu și-i folosește a doua *ɣáre* GM/684.

OÁRE[2] v. **ori 1°–3°**.

OARECÂȚIVÁ pron./adj. nehot. AFLR/rar Db „câțiva, vreo câțiva”: Am mai muncit la avuția noastră *ɣarecîț'ivá* ani/700.

OÁRJDE s. f. AO, Pl. 87/rar Mh „urzeală pusă pe război”; cf. a r g e á 3°...

OÁRZĂN adj., f. *oárzănă*, pl. *oárzăne* **1°** GO/rar Mh „de culoare închisă”: Sânt două calități [de făină]: și mai așa mai *ɣárzănă*, cum să spun, mai neagră, și mai albă/965.

2° var. **oárzân** adj., f. *oárzână* AO, h. 9/rar Mh „cu pielea de culoare închisă; brunet”: *ɣárʒîn* la față/946; cf. a r á p 1°...

3° AO, h. 477/rar Gj, Mh [d. mere] „care se coace devreme, la coptul orzului; văratic”; cf. o r z á t i c 1°, o r z ă r é s c 1°, o r z é s c, u r z ă r é s e.

OÁRZÂN v. **oárzăn 2°**.

OÁSPĂT v. **oáspeț 2°**.

OÁSPĂȚ v. **oáspeț 2°**.

OÁSPEȚ s. m., pl. *oáspeți* **1°** AO, h. 175/rar Ot; AMD, h. 155/rar Tr „nuntaș”; cf. m u s a f í r...

2° var. **oáspăt** s. m., pl. *oáspeți* AMD/rar Gr „musafir”: Sfânta Vineri i-a spus că are o cățea rea și, dacă nu o fi *ɣáspăț* bun, va mușca-o câinele GO/946; cf. g o s t...

– var. 2° **oáspăț** s. m., pl. *oáspeți* GO/rar Mh.

OÁȘCĂ s. f., pl. *oáște* AMD, h. 3/rar Ot „craniu”; cf. c a p á c 4°...

OBÁDĂ s. f., pl. *obézi* **1°** AO, h. 219/rar Vl, Dj „bucată de lemn, bârnă folosită la căptușirea pereților unei fântâni”; cf. c o n t r a f í s ă 3°.

2° GO/rar Mh „bucată de lemn (sau bloc de ciment) cu care se împănează inelele de ciment (ori de lemn) folosite la zidirea pereților unei fântâni”.

3° var. **obeádă** s. f., pl. *obézi* AMD, h. 244 MN/Bz, Br, Ot, Il, prin Vn, Cl și rar Ag, Ph, Tr, Tl, Cț „fiecare dintre bucățile de lemn încovoiat, care formează colacul roții de car”; cf. c i o l á n 2°...

4° AMD, Pl. 164/rar Ph, Bz „fiecare dintre lemnele încovoiate care formează colacul ce ține strâns piatra zăcătoare la moară”; cf. p i ó n 2°, p o d v á l[1] 3°, p o p í c 4°.

5° AMD, Pl. 167/rar Bz „fiecare dintre lemnele încovoiate ce formează scobitura în care sunt așezate pietrele morii”.

6° var. **obeádă** s. f. AO, Pl. 127/rar Vl; AMD, Pl. 163/rar Ph „fiecare dintre bucățile de lemn încovoiat care îmbracă roata morii”; cf. c á r j ă 5°...

7° AO, Pl. 130/rar Ot „fiecare dintre cele două scânduri în care sunt fixate capetele de sus și de jos ale șiștorilor de la roata morii”; cf. m a r t á c 10°...

8° GO/rar Gj „fiecare dintre blocurile de ciment care formează temelia casei”.

9° AO, h. 262/prin Mh și rar Gj „veșcă la sită”; cf. c a s n á c...

10° AO, h. 282/rar Mh „bor la pălărie”; cf. á r i p ă 7°...

11° AMD, Pl. 132–133/rar Tr „semn de recunoaștere în urechile oilor, constând dintr-o tăietură în formă de semilună”; cf. c i u m p á v 2°...

12° pl., în expr. **a o luá în obézi** AMD/rar Gr „a o lua raznă”; cf. r á z n ă 3°.

OBÁN s. n., pl. *obáne* AMD, h. 537/rar Cț „izvor”; cf. b a r á c ă 1°.

ÓBĂD v. **obód 1°**.

OBĂDÁT adj., f. *obădátă* **1°** AO, h. 143, 144/rar Vl „cu picioarele deformate, infirm (din naștere)”: *Obădát* la picioare, îi ca obezile la picioare/908; cf. c o t o n ó g 1°...

2° AFLR/rar Vl [d. car] „cu obezile fixate”: După ce i-a bătut spița [la roți] vine *obădát*/919.

3° AO, Pl. 122/rar Dj [d. urechile oilor] „însemnată în formă de o b a d ă".

4° GM/rar Il [iron.] „impotent".

OBĂDÓI s. n., pl. *obădoáie* AMD, h. 251; 667/rar Ag „cruce la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

OBÂRCĂÍ v. **orbâcăí**.

OBÂRȘEÁN s. m., pl. *obârșéni* AO/936 „locuitor din comuna Obârșia".

OBÂRȘÍ vb. IV tranz. GO/rar Gj „a termina"; cf. a c h i t á 1°...

OBEÁDĂ v. **obádă 3°, 6°**.

OBEDÁR s. n., pl. *obedáre* AMD, h. 689/rar Bz „unealtă cu care rotarul însemnează obezile"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

OBÉJDIE s. f., pl. *obéjdii* GM/rar Gr, Cl „obidă, necaz"; cf. b a i[1]...

OBERLÁC v. **oberlíc**.

OBERLÍC s. n. și m., pl. *oberlícuri* AMD, h. 185/rar Br; *oberlíci*/rar Tl „ochi de geam"; cf. c e r c e v e á 4°...

– var. **berlíc** s. n., pl. *berlícuri* AMD, h. 185/rar Br; **oberlác** s. n./rar Tl; **oberlíft** s. n., pl. *oberlífturi*/rar Cț.

OBERLÍFT v. **oberlíc**.

OBIÁ v. **obiéli**.

OBICÉU v. **obicíu**.

OBICÍI v. **obicíu**.

OBICÍU s. n., pl. *obicíuri* GM; TDM II/rar Ph, Bz, Br, If, Gr, Il „obicei, deprindere"; cf. a p u c ă t ú r ă 3°...

– var. **obicéu** s. n, pl. *obicéuri* GM; TDM II/rar Bz, Cl; *obiceáuă* GM/rar Br; **obicíi** s. n., pl. *obicíuri* GM; AFLR/rar Gr, Cl; **ubicéi** s. n. AFLR/rar Gr.

OBIÉLI s. f. pl. AO, h. 297/prin Dj și rar Gj; AMD, h. 488 MN/Tl, prin Cț și rar Db, Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Cl, Il; *obiále* AMD/rar Tr „obiele".

– var **obiá** s. f., pl. *obiéle* AO, h. 297/prin Dj și rar Ot; AMD, h. 488 MN/rar Ph, Ot, Tr, Gr, Il.

OBIJNÍ v. **obișnuí**.

OBIJNUÍNȚĂ v. **obișnuínță**.

OBILEȘTEÁN s. m., pl. *obileșténi* AMD/727 „locuitor din satul Obilești".

OBIȘNUÍ vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se obișnuie* AFLR/rar Ag „a se obișnui": Dară mai demult erea... ș-acu chiară sânt, *obijním* uleie de lemn TDO/937; cf. d r e s á.

– var. **bijnuí** vb. IV refl. GM/rar Ph; **obijní** vb. IV tranz. TDO/rar Gj; **obijnuí** vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se obíjnuie* TDO; AFLR/rar Gj.

OBIȘNUÍNȚĂ, de ~ loc. adv. GM; TDM I/rar Ph, Vn, Ot „de obicei": Cam *dă obișnuínță* la trei săptămâni după ce să seamănă [plivim] TDM/702.

– var. **obijnuínță**, *de ~* loc. adv. TDO/rar Mh.

ÓBIȘTE s. f., pl. *óbiști* AO, h. 500/rar Mh „clacă"; cf. c l á c ă 1°...

OBLEÁGĂ s. f., pl. *oblégi* **1°** AO, h. 585/prin Mh și rar Dj „teren lăsat câțiva ani necultivat (pentru refacere)"; cf. l i v á d i e 4°...

2° AO, h. 587/prin Mh „teren în care se intră cu plugul pentru prima dată; țelină"; cf. l i v á d i e 5°...

3° AO, h. 515/rar Mh „teren defrișat (pentru arătură)"; cf. c u r ă ț ă t ú r ă 1°...

OBLEÁN v. **opleán 3°**.

OBLEGÍ vb. IV refl. AO, h. 588/rar Mh [d. terenul lăsat necultivat] „a se înțeleni"; cf. î n i e r b á 1°...

OBLÉT s. m. GD/rar Cț „obleț"; cf. a r v á t[1]...

– var. **bobléte** s. m. GM/rar Cl; **orbéte** s. m., pl. *orbéți* AFLR/rar Bz.

OBLICÍT adj., pl. *oblicíți*, f. *oblicítă* GM/rar Vn „oprit (de a lucra în zile de sărbătoare)": [Accidentele] se-ntâmplă în sărbătorile când ești *oblicítă*, trebuie să se-ntâmple ceva pentru sărbătorile-astea care sântem *oblicíți* pentru ele/724; cf. i n t e r z í s...

OBLIGĂȚII s. f. pl. AO, Pl. 53/rar Dj „obligații"; cf. d ă t o r í e...

OBLÓN s. n., pl. *obloáne* **1°** AO, Pl. 126/rar Mh; AMD, h. 465/rar Vl „stăvilar la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

2° AO, Pl. 127/rar Mh „fiecare dintre părțile laterale ale ulucului de la moară"; cf. á r i p ă 4°...

3° GO/rar Gj „fiecare dintre scândurile care închid coșul căruței în față și în spate"; cf. f r u n t á r 3°...

4° AO, h. 652/rar Dj „scândură prin care se separă codârla de restul căruței".

5° AMD, h. 148/rar Ag, Ot „loitră"; cf. c a n á t 1°...

6° AO, Pl. 30; GO/rar Mh „fund de lemn": Dupe-aia o tornăm [mămăliga] pe un... un *oblón* așa...este rotund așa, rotund c-o coadă așa/965; cf. b l á n ă 2°...

ÓBLU 1° adj. AFLR/rar Ag „sărac lipit, foarte sărac": Eu l-am luat *óblu* cu patru copii, fără nimic/679; cf. r a s 4°.

2° cu val. subst. n., pl. *óbluri* AMD, h. 575; 700/rar Vl; *oáble* AO, h. 576/rar Vl „rindea"; cf. b r o á s c ă 8°...

OBÓD s. n., pl. *oboáde* **1°** AO, h. 390/rar Dj; AMD, h. 251/rar Br; *obóduri* AO/rar Dj; AMD/rar Db „cruce la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

2° AO, h. 657/rar Dj; *obóduri*/rar Dj „pisc la sanie"; cf. a l c á 7°...

3° AO, h. 262/Mh, Dj și rar Gj; *obóduri*/rar Dj „veșcă la sită"; cf. c a s n á c...

4° AO, h. 261/rar Dj „sită cu găuri mari, ciur pentru cernut semințele de cereale"; cf. c i u r 1°...

5° AO, Pl. 131/rar Mh, Dj „cerc din coajă de copac pus împrejurul pietrelor de moară"; cf. c o r l á t ă 9°...

6° AO, Pl. 131/rar Dj „adâncitura, scobitura în care sunt așezate pietrele morii"; cf. o c ó l 2°, p a t 20°, p o d v á l[1] 4°, s â n 4°, t ó b ă 4°, v ă g á ș 5°, v ă ș c ă l í e 2°.

7° AO, Pl. 129/rar Mh „cadrul format din cele patru lemne scobite în care este fixată piatra zăcătoare la moară"; cf. c o r l á t ă 8°...

8° AO, Pl. 127/rar Vl, Dj „cercul (format din obezi) care, pus în exteriorul pietrei de la moară, adună apa în cupe"; cf. c ă r j ă 5°...

9° TDO; AFLR/prin Mh și rar Gj „vas mare dintr-un trunchi de copac scobit, în care se opăresc rufele (sau torturile de cânepă)": [Fuiorul] îl faci motcă, îl fierbi în *obód* să se albească AFLR/937. [Rufele] le muiem și pe urmă venim și le chitim [...] în *obód*; din lemn de fag sau de brad [...] este așa cât o buturugă de mare AFLR/941; cf. p â r l ă u 1°.

10° GO/rar Mh „calotă la pălărie".

11° AO, Pl. 131/rar Dj „bucată de pânză, cusută sub formă de tub și pusă în mijlocul pietrei alergătoare, prin care trec boabele spre piatra zăcătoare la măcinat".

– var. **1° hóbot** s. n., pl. *hóboturi* AMD, h. 151/rar Vl, Vn; **hópot** s. n./rar Ag; **óbăd** s. n., pl. *óbăde*/rar Vn; **óbod** s. n., pl. *óbode*/prin Vn și rar Br; **obót** s. n., pl. *obóturi*/Db, Cl, Il, prin Ph, Br, If și rar Gr; *oboáte*/rar Db, Ph; **óbud** s. n./rar Vn.

ÓBOD v. **obód 1°**.

OBÓR s. n., pl. *oboáre* **1°** AO, h. 198; GO; TDO/Gj, Dj, prin Vl, Mh, Ot și rar Tr; AMD, h. 180; GM; TDM II; GD/Br, Il, prin Db, Tr, Cl, Tl și rar Vl, Ph, Vn, Bz, Gr, Cț „curte (mai ales partea din spate unde stau vitele)": Mireasa da cu apă din găleată și umbla să ude ginerele în *obór* GO/905. La noi *obór* să zâce, nu curte GM/728; cf. á r i e 1°...

2° AO, h. 213/rar Mh; AMD, h. 674; GM/rar Ot, Cl, Cț „gard care împrejmuiește curtea, grădina, țarcul etc.": [Lupul] a luat berbecu și-a sărit cu el peste *obór* afară GM/862; cf. g ă r d á l n i ț ă...

3° AO, h. 199/prin Gj, Mh și rar Vl; AMD, h. 180/rar Vn „teren bătătorit în fața casei; bătătură"; cf. f á ț ă 1°.

4° AO, Pl. 74; AFLR/prin Gj și rar Mh „loc pe lângă casă pentru cultivat zarzavaturi (sau cânepă)"; cf. g r ă d í n ă 5°...

5° AMD, Pl. 89–90/rar Bz „partea din spatele curții unde se țin stupii; prisacă"; cf. a l b i n á r i ț ă...

6° AO, h. 776/prin Dj și rar Mh, Ot; AMD, Pl. 139–140/prin Bz, Ot, Cl, Cț și

rar Ph, Vn, Il, Tl „loc, în fața târlei, unde se odihnesc oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

7° AO, h. 253/rar Db, Ot „staul pentru oi"; cf. a r c á c i 1°...

8° TDO/rar Dj „gard pe cursul unei ape pentru a opri peștii"; cf. î n c h i s o á r e 4°...

9° GD/rar Tl „despărțitură, spațiu la unele unelte de pescuit, în care intră peștele"; cf. b u r d ú f 5°...

10° AFLR/rar Cț „târg de vite"; cf. p a z á r.

11° AMD, Pl. 89–90; GM/rar Db, Bz, Tr, Il; ~ **de gloábă** GO/rar Dj; AFLR/rar Cl „țarc, ocol al autorității comunale, unde se închid vitele găsite la pășune în locuri interzise și de unde sunt eliberate doar în schimbul unei amenzi": [Pădurarul] a vrut să-i ia [pe copii] cu oile la *obóru de gloábă* GO/972.

12° AO, h. 219/rar Tr „căptușeală din nuiele împletite (sau din bârne) la pereții fântânii"; cf. c o r l á t ă 5°...

OBORÁȘ s. n., pl. *oboráșe* AO, h. 777/prin Ot și rar Dj; AMD, h. 280; Pl. 140; GM/prin Il și rar Ag, Ph, Vn, Tr, Cl; GD/rar Cț dim. de la *obor* („țarc, ocol pentru vite"): Iarna aveam saiaua lor dă oi, *oboráșu* lor acolo GM/836. Fieștecare avea *oboráș* în fața casei GD/898; cf. o b o r é l.

OBORÉL s. n., pl. *oboréle* AO, h. 777/rar Gj; AFLR/rar Ag dim. de la *obor* („țarc, ocol pentru vite, oi"); cf. o b o r á ș.

OBÓT v. **obód 1°**.

OBRÁME s. f., pl. *obrắme* AO, Pl. 122–123; GO/rar Mh, Ot; *obrắmi* AO/rar Mh „baieră"; cf. n o j í ț ă 3°...

– var. **obrámie** s. f., pl. *obrắmii* AO, Pl. 122– 123; GO/rar Mh.

OBRÁMIE v. **obráme**.

OBRÁȚ v. **obrắție 1°**.

OBRÁȚIE s. f., pl. *obrắții* **1°** AMD, h. 601/rar Db „clin de teren rămas nearat între două brazde (sau la capătul ogorului)"; cf. a m n á r 9°...

2° AMD, h. 339 MN/rar Ph „grădină de zarzavat"; cf. g r ă d í n ă 5°...

3° AMD, h. 180/rar Ph „curte (împreună cu terenul de sub casă)".

– var. 1° **obrắț** s. n., pl. *obrắțe* AO, h. 595/prin Gj și rar Vl.

OBRÁZ 1° s. m., pl. *obrázi* AO, Pl. 2/rar Gj, Ot „față, chip"; cf. o c h i 3°.

2° s. m., pl. *obrázi* AO, h. 46/rar Gj, Mh, Dj „fiecare dintre cele două părți laterale ale feței".

3° s. n., pl. *obráze* AO, h. 298/rar Tr „partea superioară, de deasupra piciorului la opincă".

4° s. n., pl. art. *obrázele*, ~ *sítei* GO/rar Mh „vește la sită"; cf. c a s n á c...

OBRENTÍ vb. IV intranz. AMD/rar Cț [d. răni, bube] „a se inflama, a se obrinti"; cf. î n g â m f á 2°...

ÓBȘTIE (3 sil.) s. f., pl. *óbștii* AMD, h. 326/rar Ph „terenul, moșia care aparține unei localități"; cf. h ó l d ă 2°...

ÓBUD v. **obód 1°**.

OBUZÉR s. m., pl. *obuzéri* AO, h. 361/rar Dj „tunar".

OCÁLĂ v. **ócă**.

ÓCĂ s. f. GM/rar Br „oca": Îi dă o pâine, o *ócă* de vin/746.

– var. **ocálă** s. f., pl. *ocále* AFLR/rar Mh.

OCĂLÍ v. **ocolí**.

OCÂRCÍ vb. IV tranz. TDO/rar Gj „a cârmi": N-am mai putut să-i mai *ocîrcésc* la stânga . Vacile n-au putut să cârmească caru/943; cf. h a r t í.

OCENÍC v. **uciníc**.

OCHEÁN 1° s. n., pl. *ocheáne* GM/rar Db „adâncitură săpată de apa unui râu, după ce a trecut de un obstacol": La apă... vine unde e câte o buturugă sau câte un lemn așa, lemnu e oprit aici sau buturuga; apa, după ce trece, sapă la vale de el, face groapă și așa-i zicem *Ɣoĸán*/811.

2° s. n., pl. *ocheáne* AMD, h. 543/rar Ag, Ot, „baltă"; cf. b á l t ă 1°...

3° s. n., în expr. **a se fáce** ~ AO/rar Tr [d. vreme, cer] „a se lumina, a se însenina, a căpăta luminozitate perfectă": Munții Balcani să văd numa când *să fáce Ɣoĸán*, când plouă două-trei zile/996; cf. a l b i n á...

4° s. m., pl. *ochéni* AMD, h. 20 MN/rar Tr „ochelari": Cutare a pus *Ɣoĸéni*, nu mai vede, [spun] mai mult babele/779; cf. f e r é s t r i 2°...

5° var. **oicheán** (2 sil.) s. n., pl. *oichéne* AO, h. 331/rar Mh „ocean".

OCHÉC s. n. GM/rar Ag „gemuleț între camere (la casele țărănești)".

OCHELBÓS adj., pl. *ochelbóși*, f. *ochelboásă*, pl. *ochelboáse* AMD, h. 14, 15/rar Tr „sașiu"; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

OCHENÁT adj., f. *ochenátă*, pl. *ochenáte* **1°** AO, h. 50/rar Mh [d. oameni] „cu pistrui, pistruiat"; cf. a b r á ș 1°...

2° AO, h. 756; 805/rar Vl, Mh, Dj; AMD, Pl. 154/rar Ag, Vn, Bz, Br, Tr, Cl, Gr, Il, Tl, Cț [d. oi] „oacheșă"; cf. b a l a o á c h e ș ă...

3° AO, h. 756/rar Dj [d. oi] „cu pistrui pe bot"; cf. c ă r ă b á ș 4°...

OCHÉNĂ adj. f., pl. *ochéne* AO, h. 805/rar Mh [d. oi] „oacheșă"; cf. b a l a o á c h e ș ă...

OCHEȘÁȚĂ adj. f., pl. *oacheșéțe* AO, h. 805/rar Mh [d. oi] „oacheșă"; cf. b a l a o á c h e ș ă...

OCHEȘÍ vb. IV tranz. AMD/rar Db „a face oacheș, a bronza": A *oĸeșít*-o soarele/797.

OCHEȘÍCI adj. f. pl. AMD, Pl. 124/rar Ph, Br dim. de la *oacheșă*.

OCHÉTE s. m., pl. *ochéți* **1°** AO, Pl. 25/Mh și prin Gj „ochi de fereastră"; cf. c e r c e v e á 4°...

2° AO, h. 287/rar Dj, Ot „butonieră"; cf. b á b ă 22°...

3° AO, h. 26/prin Mh [mai ales la pl.] „ochelari"; cf. f e r e s t r i 2°...

4° AO, h. 730/rar Gj, Mh, Dj, Ot „cocleț la ițe"; cf. c o c l é t e[1] 1°...

5° TDO/rar Vl „nod, ochi pe coarda viței-de-vie"; cf. b o b ó c 2°...

6° TDO/rar Dj; GM/rar Ot „ochi de lanț"; cf. d ú r a 2°...

7° AO, h. 651/rar Vl, Dj „inel de fier care îmbracă partea de jos a leucii"; cf. b á n d ă[2]...

8° AO, h. 644/rar Dj „cârceie (la căruță)"; cf. b r ă ț á r ă 4°...

OCHÉȚ s. AMD, Pl. 58/rar Ot dim. de la *ochi* („cerc metalic; za").

OCHEȚÍ vb. IV refl. GO/rar Mh [d. zăpadă] „a începe să se topească, a se topi pe alocuri"; cf. p e t i c í 2°.

OCHI s. m. și n. **1°** pl. *ochi* AO, h. 50/rar Vl; AMD, Pl. 129–130/rar Gr „cap, nas, bot la animale"; cf. n a s 2°...

2° var. **oichi** s. m., pl. *oichi* AO, h. 24/Gj, Mh, Dj și rar Vl, Ot „organ al văzului".

3° var. **oichi** s. m., pl. *óichi* GM/rar Cl „față, chip"; cf. o b r á z 1°.

4° pl. *ochi*, în expr. **a se uitá pe sub** ~ AO, h. 35/rar Dj; AMD, h. 18/rar Db; **a se uita cu un** ~ AMD/rar Gr; art. **a se uitá cu óchiul chior** AO/rar Dj „a privi cu coada ochiului"; cf. a r u n c á 6°...

5° pl. art. **de-a óchii** loc. subst. GM/rar Cl; GD/rar Cț „numele jocului de copii de-a v-ați ascunselea"; cf. a j u m í t a...

6° pl. *ochi*, în expr. **a sta la** ~ GM/rar Vn, Br; art. **a púne óchii** TDM III/rar Il; **a ține óchii** GM/rar Ph „a miji (la jocurile de copii)": Eu am pus *Ɣóĸi* și fetele s-au dus să să pitule GO/933; cf. a j u m í...

7° pl. *ochi*, în expr. **a da la** ~ GM/rar Vn „a executa o figură la jocul numit c ă l u g ă r u l".

8° pl. *ochi*, în expr. **a da peste** ~ GM/rar Cl, Il „a lucra de mântuială, superficial": Ș-acuma mai *dă* unii peste *oĸ* la treabă/838; cf. b â r c â í 3°...

9° pl. *ochi*, în expr. **a fáce** ~ *(cuiva)* GM/rar Tr „a avertiza (pe cei care nu țin sărbătorile)": Dumnezeu a zis că i-*a făcút oĸ* chiar atunci, dar la multă lume mai lucrează și Dumnezeu *nu* le *fáce oĸ*, cum s-ar numi, chior atuncea, dar totuși nu le merge bine/793; cf. t r á g e 2°.

10° pl. *ochi* AMD, h. 20 MN/rar Ot „ochelari"; cf. f e r é s t r i 2°...

11° var. **oíchi** s. n. și m., pl. *óichiuri* AO, Pl. 25/Vl, Gj, Mh, Dj și rar Ot; *oichi*/

rar Gj, Mh „fiecare dintre spațiile libere ale unei ferestre în care se montează geamurile"; cf. c e r c e v e á 4°...

12° pl. *óchiuri* AMD, h. 602/rar Ag, Db „bucată, petic, clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

13° pl. *óchiuri* GM/rar Ot „strop de lapte închegat": *Óku* ăla care-l face [laptele închegat] vine și să-ncheagă și pleacă binișor pe lingură dăvale/776.

14° pl. **óchiuri** AMD, h. 490/rar Db, Vn „fiecare dintre găurile prin care trece nojița la opincă"; cf. b e l c i ú g 3°...

15° var. **oichi** s. n., pl. *óichiuri* AMD, Pl. 115/rar Db „cocleț la ițe"; cf. c o c l é t e[1] 1°...

16° var. **oichi** s. n., pl. *óichiuri* AO, h. 641, 642/rar Mh, Dj, Ot „za mare, cu ajutorul căreia se leagă tânjala de protap, cârceie"; cf. b r ă ț á r ă 4°...

17° pl. *óchiuri* AO, h. 651/Vl, Dj, prin Gj și rar Ot; AMD, h. 660/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, prin Vl, Bz, Br, Cl și rar If, Il; *ochi* AO/Dj și rar Vl „inel de metal care îmbracă partea de jos a leucii"; cf. b á n d ă[2]...

18° pl. *óchiuri* AMD, h. 652/rar Ag „cerc de tablă care se pune între capătul osiei și leucă (pentru a le proteja la frecare)"; cf. b a l ó t 2°...

19° pl. *óchiuri* AO, Pl. 137–138/rar Vl; AMD, Pl. 171–172/rar Vl „unealtă, un fel de ghin cu tăișul circular": Dinătoare îi zice la moți și aici îi zice *oḱ* AO/903; cf. c i o c[1] 11°...

20° pl. *óchiuri* AMD, Pl. 137/rar Bz „cârlig folosit la prinsul oilor"; cf. a r c á n 1°...

21° var. **oichi** s. n. și m., pl. *óichiuri* AO, h. 662/rar Gj, Mh; AMD, Pl. 67–69; AFLR/prin Tr și rar Ot, Gr; *oichi* AO/rar Mh, Dj; AMD/prin Ag și rar Db, Tr „mugur pe tulpina viței-de-vie"; cf. b o b ó c 2°...

22° art. **ochiul-bóului** s. compus AMD, h. 423/rar Tl „măceș"; cf. c â r c i u m á r...

23° art. **óchiul-bóului** s. compus AMD, Pl. 86–88/rar Tr; **~șárpelui**/ rar Db, Gr „soiuri de viță de vie (nealtoită)".

– var. **oichi** s. n., pl. *óichiuri* 17° AO, h. 651/Mh, Dj și prin Gj; 19° AO, Pl. 137–138/rar Vl; *oichi* 17° AO/rar Vl, Gj, Mh, Dj; **óichiul-bóului** s. compus 23° AMD, Pl. 86–88/rar If.

OCHÍ vb. IV **1°** tranz. GM/rar Ph „a prinde, a fixa lanțul la primul ochi, a prelungi ceva cu un lanț": Pui un lanț dă capu prăjinii, l-*oḱésc*/707.

2° intranz. AMD, h. 18/rar Cț „a se uita chirâș, pe furiș, cu coada ochiului"; cf. a r u n c á 6°...

OCHITÚRĂ s. f., pl. *ochitúri* AO, h. 519/rar Dj „rarişte"; cf. c h e l e m n e á...

OCHIULÉȚ s. n., pl. *ochiulḗțe* AMD, h. 185/rar Gr „ochi de geam"; cf. c e r c e v e á 4°...

OCINÍC v. **uciníc**.

OCINTÍ v. **otâncí 5°**.

OCIÓG s. m. și n., pl. *ociógi* **1°** AO, h. 604; GO/prin Dj și rar Gj, Mh, Ot; *ociógur* AO/rar Gj, Dj; *ocioáge*/rar Dj „știulete pipernicit, nedezvoltat"; cf. b á b ă 10°...

2° AO, h. 709/rar Mh, Dj „fir de cânepă rămas nedezvoltat"; cf. b o d í n i...

3° AO, Pl. 74/rar Mh [la pl.] „otavă"; cf. m u ș á g 1°...

OCIOGEÁNCĂ (4 sil.) s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Ot „varietate de viță-de-vie oloagă, care nu se urcă pe araci".

OCLEÁN s. m., pl. *ocléni* GO/rar Dj, Ot „soi de pește, obleț"; cf. a r v á t[1]...

ÓCNĂ s. f., pl. *ócne* **1°** AO, h. 571/rar Mh; AMD, h. 452 MN/rar Bz „copcă în gheață"; cf. b ó r t ă 2°...

2° AO, Pl. 47/rar Gj „carieră de piatră"; cf. b á i e[2]...

3° var. **ógnă** s. f., pl. *ógne* AO, h. 202; GO/rar Gj „coș pe care iese fumul din vatră": La unghete era vatră cu *ógnă*/947; cf. c ú c ă 5°...

ÓCNIȚĂ s. f. **1°** AMD, Pl. 157/rar Ag „numele unei boli la oi care se manifestă prin descuamarea pielii"; cf. c o á j ă 7°...

2° var. **ógniță** s. f. AMD, Pl. 157/rar Vl, Ph „gălbează"; cf. d a l á c 1°...

– var. **1° ocniță** s. f. GM/rar Ag; **ógniță** s. f. GO/rar Gj.

OCNÍȚĂ v. **ócniță 1°**.

OCÓL s. n., pl. *ocoále* **1°** AO, Pl. 129/ rar Mh; *ocóli*/prin Mh și rar Vl, Gj „locașul în care este fixată piatra zăcătoare la moară"; cf. c o r l á t ă 8°...

2° AO, Pl. 131/rar Gj; *ocóli*/rar Vl, Gj, Mh „fiecare dintre scobiturile, adânciturile în care sunt așezate pietrele morii"; cf. o b ó d 6°...

3° AO, Pl. 131/rar Mh; *ocóluri*/rar Dj; *ocóli*/rar Vl, Gj, Mh „cercul (din coajă de copac) care înconjoară pietrele morii"; cf. o b ó d 5°...

4° AO, h. 262/rar Gj „veșcă la sită"; cf. c a s n á c...

5° AO, h. 219/rar Vl „căptușeală din piatră la puț"; cf. b u r j á n...

6° AMD, h. 180/rar Gr „curte"; cf. á r i e 1°...

7° pl. *ocóluri* AO, h. 776/ rar Mh „partea (bătătorită) din fața strungii, unde se odihnesc oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

8° AO, h. 75/rar Mh [iron.] „bubiță molipsitoare împrejurul gurii; zăbală": Uite cutare-i cu *ɣocól* la gură/948; cf. a b ú b ă 2°...

9° în loc. adv. **în ~** GO/rar Mh; **la ~** GO/ rar Dj, Ot; GM/prin Tr „de jur împrejur": [Mămăliga] o tăiem felii și punem așa *la ocól* pă masă GO/997. [Țestul] îl batem cu o spanghie așa *la ocɣól* GM/782; cf. î n s p r e j ú r...

10° art., în loc. prep. **în ocólul** AO, h. 381; GO/rar Gj, Mh, Ot; **la ocólul**/rar Ot „în jurul, de jur împrejurul": Cebucărie este *în ocólu* fereștii [...] și-*n ocólu* casii/ 962. Avem masă rotundă, de ne strângem toți *la ocólu* ei/997.

11° în expr. **a da ~** AFLR/rar Gr „a face curte, a curta"; cf. a v e á 1°...

OCOLÍ vb. IV tranz. , ind. prez. 1 sg. *ocól* AMD, h. 586/rar Ot; 3 sg. *ócole* AO, h. 381; Pl. 131/rar Ot, Gj „a înconjura"; cf. c o n j u r á...

– var. **ocălí** vb. IV tranz. AMD, h. 586; AFLR/rar Tl, Cț.

OCOLÍT adj., f. *ocolítă* **1°** AMD, h. 180/rar Gr „împrejmuit, înconjurat cu gard; închis": Curtea e *ocolítă* cu duvar/ 835; cf. î m p r e j m á t...

2° dáltă ~ AO, Pl. 135/rar Gj „ghin (cu tăișul circular)"; cf. c i o c[1] 11°...

OCOLITOÁRE s. f., pl. *ocolitóri* AO, h. 303, 304/prin Dj „fotă dintr-o singură bucată de țesătură"; cf. b o c c e á 2°...

OCÓLNIC s. n., pl. *ocólnice* AMD, h. 689/rar Ot „unealtă cu care rotarul însemnează obezile pentru a le îndoi"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

OCTOÁMBRE v. **octómbrie**.

OCTOÁMVERE v. **octómbrie**.

OCTOÁMVRE v. **octómbrie**.

OCTÓBRIE v. **octómbrie**.

OCTÓMBERE v. **octómbrie**.

OCTÓMBRE v. **octómbrie**.

OCTÓMBRIE (3 sil.) s. m. TDO/rar Vl, Dj; AMD, h. 512; GM/Br, prin Db, Ph, Ot, Tr, Cț și rar Vl, Ag, If, Gr, Cl, Il, Tl „numele lunii octombrie"; cf. r ă p c i ú n e 2°.

– var. **octoámbre** s. m. AO, Pl. 43/rar Gj; **octoámvere** s. m./rar Mh; **octoámvre** s. m./rar Mh; **octóbrie** (4 sil.) s. m. GM/ rar Ot; **octómbere** s. m. AO/Mh și rar Gj, Dj; **octómbre** s. m. AO/Mh, Dj, prin Vl și rar Ot, Tr; AMD, h. 512; GM; TDM I, II/ Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cț, prin Vl, Vn, , Bz, Gr și rar Br, If; **octómvere** s. m. AO/rar Gj; **octómvire** s. m. AO/rar Mh; **octómvre** s. m. AO/Gj, prin Mh și rar Vl, Dj; AMD; GM/prin Ag și rar Db, Ph, Vn, Br, Tr, Cl, Il; **octómvrie** (4 sil.) s. m. TDO/ rar Dj; AMD/prin Ag, Tr și rar Vl, Vn, Gl, Cț; **octómvrie** (3 sil.) s. m. AMD/rar Bz, Tl; **optómvrie** (4 sil.) s. m. AO/rar Vl.

OCTÓMVERE v. **octómbrie**.

OCTÓMVIRE v. **octómbrie**.

OCTÓMVRE v. **octómbrie**.

OCTÓMVRIE (4 sil.) v. **octómbrie**.

OCTÓMVRIE (3 sil.) v. **octómbrie**.

OCTOPSÍE v. **otopsíe**.

OCUPÁ vb. I tranz. GM/rar Db „a preocupa”: Nu prea mă *ocupá* pe mine chestiile astea/791.

ODÁIE s. f., pl. *odăi* 1° AMD, h. 170/rar Vn, Bz „casă mică, căsuță”; cf. c ă s o á i c ă...

2° AMD, h. 184/rar Ag, Tr „tindă”; cf. c e l á r 3°...

3° var. **hodáie** s. f., pl. *hodăi* TDO; AFLR/rar Vl, Gj, Mh; AFLR/rar Db „încăpere, cameră”: Așteptând să vină ginerele cu nuntașii, mireasa să bagă-ntr-o *hodáie* AFLR/939. Avem [gândaci de mătase] și-aicea și dincolo, și-n altă *hodáie* id./700; cf. c á m e r i...

4° art. **odáia mórii** AO, Pl. 132/rar Vl, Gj; AMD, Pl. 168/prin Bz și rar Vn „casa în care locuiește morarul și personalul de la moară”; cf. b ă r á c ă 2°...

5° var. **hodáie** s. f. AMD, Pl. 137–138/rar Ag „comarnic (în care se păstrează brânza, cașul la stână)”; cf. b o r d é i 3°...

6° AMD/rar Bz „casă, locuință răzleață, în câmp”.

7° AFLR/prin Ph și rar Bz „colibă, adăpost provizoriu în câmp (pentru lucrătorii agricoli, ciobani etc.)”: Ne băgăm în *hodáie* și oile închise/672.

– var. **hodáie** s. f., pl. *hodăi* 1° AMD, h. 170/rar Db; 4° AO, Pl. 132/rar Vl, Gj; AMD, Pl. 168/Ag; 7° AFLR/rar Vl.

ODÁJNIE v. **dăjdii**.

ODĂCĂÍ vb. IV intranz. 1° GM/rar Ot „a merge bălăbănin-du-se”: Nu mergea nici pe drum, nici pe lângă drum, ca țapu *odăcăíá* mereu așa/767.

2° var. **adâncâí** vb. IV intranz. AMD, h. 84/rar If „a șchiopăta”: *Adîncîie* mult, parcă pune la porumb/822; cf. a m e n i n ț á 1°...

ODĂIÁN s. m., pl. *odăiéni* AMD/735 „locuitor din comuna Odăile”.

ODĂIÉR s. m., pl. *odăiéri* AMD/rar Bz „sătean care are o d ă i la câmp”.

ODĂÍȚĂ s. f., pl. *odăíțe* 1° AMD, h. 170/rar Db, Bz, Gr „căsuță”; cf. c ă s o á i c ă...

2° GM/rar Il „cameră separată de restul casei, folosită, mai ales vara, pentru locuit și ca bucătărie”; cf. c ă s o á i e 4°...

3° var. **hodăíță** s. f. GM/rar Db dim. de la h o d a i e („odaie, cameră”).

4° art. **odăíța mórii** AMD, Pl. 168/rar Ag, Bz „casă în care locuiește morarul și personalul de la moară”; cf. b ă r á c ă 2°...

5° AO, h. 770/rar Ot „încăpere, la stână, unde se prepară cașul, urda etc.”; cf. b ă c í e 1°...

ODICNÍ v. **odihní 1°, 2°**.

ODIGNÍ v. **odihní 1°**.

ODIHNÍ vb. IV 1° intranz. AO, h. 462/rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 337/rar Gr „a se odihni”: Am săpat, *am* mai *hodinít* AFLR/671. Lasă-l, mamă, să *hodinéască* și el oleacă id./724; cf. p a u z á, r e p a u z á.

2° var. **hodiní** vb. IV intranz. și refl. AO, h. 585; 588/prin Mh și rar Gj; ind. prez. 3 sg. *(se) hódină*/rar Gj, Mh [d. terenul lăsat necultivat] „a se afla în repaus pentru a se reface”.

– var. **hodicní** vb. IV refl. 1° AO, h. 462/rar Gj; **hodigní** vb. IV refl. 1° AMD, h. 337/rar Vl; **hodihní** vb. IV refl. 1° /rar Ph; **hodiní** vb. IV intranz. și refl. 1° AO; TDO; AFLR/Vl, Gj, Mh, prin Dj și rar Ot; AMD; TDM II; AFLR/Ag, Ph, Vn, Bz, Il, prin Vl, Db, Br, Cl, Tl, Cț și rar Gl, Tr; ind. prez. 1 sg. *(mă) hodín* AO; AFLR/ Mh și rar Gj; *(mă) hódin* AO/rar Vl, Gj; AMD/rar Db; **odicní** vb. IV refl. 1° AMD/prin Db, Ph și rar Vl, Ag, Br, Tr, Gr; 2° AO, h. 588/rar Mh; **odigní** vb. IV refl. 1° AO/rar Vl, Dj; AMD/prin Db și rar Gr, Il; **odiní** vb. IV intranz. și refl. 1° AO; TDO; AFLR/Mh, Dj, prin Vl, Ot și rar Gj, Tr; AMD; TDM II; AFLR/Ag, Db, Ot, Gr, Cl, Tl, Cț, prin If, Il și rar Vl, Ph, Bz, Br; 2° AO/rar Dj; AMD, h. 592/rar Ot; ind. prez. 1 sg. *mă odín* 1° AO; TDO/rar Gj, Mh.

ODÍNĂ s. f. 1° AO, h. 462; TDO; AFLR/rar Gj, Mh, Dj, Ot „odihnă”: Să nu-i dai stare la mâncare, /Nici *odínă* la culcare TDO/931.

2° TDO/rar Dj „popas, oprire a procesiunii mortuare în drum spre cimitir”: Mergând pă drum până la cimitir a făcut de trei ori *odína*/984; cf. o d i n e á.

– var. 1° **hodínă** s. f. AO, h. 462; TDO; AFLR/prin Mh și rar Gj.

ODINEÁ s. f., pl. *odinéle*, *odinéli* GD; AFLR/rar Tl „popas, oprire a procesiunii mortuare în drum spre cimitir”: De la biserică spre cimitir atunci face douăsprezece *odinéli*/883; cf. o d í n ă 2°.

ODINÍ v. **odihní 1°, 2°**.

ODINÍT adj. 1° AO, h. 586, 587/rar Vl, Mh, Dj, Ot, Tr; AMD, h. 591/rar Ot [d. terenuri agricole] „lăsat necultivat pentru a se odihni (cu scopul de a mări productivitatea)”; cf. î n i e r b á t...

2° var. **hidinít** adj. AFLR/rar Vl „odihnit”.

– var. **hodinít** 1° AO, h. 585, 586/rar Mh.

ODMETEÁLĂ s. f., pl. *odmetéle* AMD, h. 527/rar Cț „troian de zăpadă”; cf. h á l ă[1] 2°...

ODMETÍ v. **omeți**.

ODOBĂSCÁN s. m., pl. *odobăscáni* AMD/723 „locuitori din zona Odobeștilor”.

ODOLENÉSC adj., f. *odoleneáscă* AMD; GM/rar Tr „fudul, încrezut, mândru”; cf. f ă l n i c ó s...

ODÓR s. n., pl. *odoáre* 1° GO/rar Tr; AMD; GM/prin Tr „dar, cadou”: Tinerii lua de la fete *ȣodór*, o batistă, ceva AMD/779; cf. c a d ă u...

2° GO/rar Ot „zestre”: Dau *odór*, dacă să-nțeleg, duce *odór*, dau țoluri/995; cf. b a g á j 1°...

3° pl. art. **odoárele mirései** GM/rar Cl „veșmintele miresei”: A venit *odoárile mirései*, tot ce mi-a trebuit dă mireasă, ș-au început să mă-mbrace/ 864.

ODORÓB s. n., pl. *odoróabe* AMD, h. 452; TDM III/rar Cl, Cț „coș (sau alt obiect casnic) fără fund pentru pescuit”: Luam câte un *hodorób* dă paie și băgam în sobă TDM III/832. *Hodorógu*, un cazan fără fund... peștele acolo, când s-a văzut prins, dă să fugă și ăla de tablă fiind, hodorogește acolo pă lângă el AFLR/742; cf. c o ș[1] 4°...

– var. **hodorób** s. n., pl. *hodoróabe* AMD; AFLR/rar Gr, Tl; **hodoróg** s. n., pl. *hodoroáge* AMD, h. 452; AFLR/rar Bz, Br, Gr, Il, Tl, Cț; **odoróg** s. n., pl. *odoroáge* AFLR/rar Br.

ODORÓG v. **odorób**.

ODRÁSLĂ s. f. 1° AFLR/rar Bz „ramură tânără, mlădiță, lăstar”; cf. a l t ó i 2°...

2° AMD, h. 330 MN/rar Tr, Tl „otavă”; cf. m u ș á g 1°...

ODRĂSLÍ vb. IV intranz. 1° AMD, Pl. 52–53/rar Cț [d. cereale] „a înfrăți”; cf. a r u n c á 1°...

2° AO, Pl. 74/prin Dj, Ot și rar Tr; AMD, Pl. 53/rar Db [d. iarbă, grâu] „a crește din nou, în același an, după ce a fost cosit o dată; a otăvi”.

– var. **odrăzlí** vb. IV intranz. 2° AMD, h. 330 MN/rar Tr, Tl; **odrâzlí** vb. IV intranz. 1° AO, h. 599/rar Ot; **odrizlí** vb. IV intranz. 1° AO, h. 598/rar Dj.

ODRĂZLÍ v. **odrăslí 2°**.

ODRÂZLÍ v. **odrăslí 1°**.

ODRIZLÍ v. **odrăslí 1°**.

ODUNÚC s. GD/rar Tl „butuc pentru tăiat lemne”; cf. t ă i e t ó r 5°, t o c ă t ó r 3°, t u l p í n ă 4°.

OFIȚEREÁSCA s. f. art. GM/rar Db; GD/rar Cț „numele unui dans popular”.

OFIȚERÉSC adj., **ardéi** ~ v. **ardéi 4°**.

OFTICÁT s. n. AMD, h. 59/rar Il „tuberculoză, oftică”; cf. b o á l ă 3°...

ÓFUL s. n. art., în expr. **a luá ~ 1°** AO, Pl. 30/rar Vl [fig.; d. vase necorespunzătoare] „a denatura gustul unei mâncări”: Cratița dă fier îi **ia ófu** la mâncare, nu e bună/917.

2° GM/rar Vn [fig.] „a rămâne fără glas, a amuți”; cf. g ú r ă 5°...

OGÁȘ v. **văgáș 1°– 4°**.

OGĂȘÉL s. n. AO, h. 325/rar Mh „pârâiaș”; cf. b a r á c ă 1°...

ÓGE s. m., art. *ógea* AFLR/rar Cț „hoge": Aveam un *uógo*-aicea la geamia lor/898.

OGEÁC v. **hogeác 1°–3°.**

OGLÍNDE s. f. pl. AO, Pl. 32/rar Mh, Dj; AMD, h. 215 MN; GM/prin Ag, Db, Ph și rar Br, Ot, Tr „oglinzi".

ÓGNĂ v. **ócnă 3°.**

OGNÍ v. **hoí 1°, 3°.**

OGNICÍT adj. AO, h. 62/rar Tr [d. oameni] „slab, fără putere"; cf. a m ă r ă ț 1°...

ÓGNIȚĂ v. **ócniță 1°, 2°.**

OGOÍ vb. IV **1°** tranz. AO, h. 381/rar Dj „a merge în jurul casei, a ocoli, a înconjura"; cf. c o n j u r á...

2° refl. GO/rar Dj „a se suci, a se învârti pe loc": *Ne ogoím* acolo până... lovim una cu topca/973.

OGÓI s. n. AFLR/rar Dj „nume al unui joc de copii".

OGORÂT s. n. AMD, h. 597; GM/prin Ph și rar Ag „a doua prașilă": Când să face el [= porumbul] dă prima sapă, îl prășim zis, a doua sapă... zis, cum să spune la noi aicea, *ogorî́t* GM/690. Sapa a doua sau *ogorî́t* AMD/720; cf. c o p ă i á l ă...

OGOREÁLĂ s. f. AMD, h. 304; GM/rar Vl, Db „pregătire a ogorului pentru semănat; arătură".

OGORÍ vb. IV intranz. și tranz. **1°** AO, h. 585; 589/prin Dj și rar Vl, Gj; AMD, h. 304/prin Ph și rar Vl, Db, Cț „a desțeleni (un teren)"; cf. d e s f á c e 2°...

2° AO, h. 515/rar Vl „a defrișa, a despăduri"; cf. c u r á[1] 5°...

3° AMD, h. 597/prin Ph și rar Vl „a prăși a doua oară, a mușuroi (porumbul)"; cf. c o p ă í l 1°...

OGRÁDĂ s. f., pl. *ogrăzi* **1°** AO, h. 487, 488; TDO/Vl, prin Mh și rar Dj, Ot; AMD; GM/rar Vl, Db „livadă": Dacă este o *ográdă* de meri, de pomi, curățăuscăturile, ca să cadă în fân TDO/908. Terenu care să pune pomi pă el este *ográdă* GM/683; cf. b a ș c e á...

2° pl. **ográde** AO, h. 198/rar Mh; AMD, h. 180/rar Gl, Tl „curți"; cf. á r i e 1°...

OGRÉJI v. **ogrínj 1°.**

OGRÍNJ s. m. și n., pl. *ogrínji* **1°** AMD, Pl. 140/rar Ag; *ogrínjuri*/rar Tr „rest de paie, fân etc. nemâncat de vite"; cf. c o c e á n 4°...

2° var. **ogríș** s. m. GM/rar Ph „miriște"; cf. m i r í ș t e 1°...

– var. 1° **agrínji** s. m. pl. AMD, Pl. 140/rar Db; **ogréji** s. m. pl./rar Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț.

OGRÍȘ v. **ogrínj 2°.**

OICHEÁN v. **ocheán 5°.**

OICHELÁRI s. m. pl. AFLR/rar Mh „ochelari": Lupu pusasă *oi̯kelári* bunicii/955; cf. f e r é s t r i 2°...

OICHI v. **ochi 2°, 3°, 11°, 15°–17°, 19°, 21°, 23°.**

OIDÚM s. n. AMD/rar Ph „boală la struguri; oidium".

– var. **huidúmă** s. f. GD/rar Cț; **oiúdim** s. n. AMD, Pl. 70–71/rar Tr; **uidúm** s. n./rar Ph; **uiúdum** s. n./rar Ph; **uiudúmă** s. f. GM/rar Ph.

OIÉM s. n., pl. *oiémuri* AO, Pl. 97/rar Vl, Tr; GM/prin Tr și rar Db, Ot, Gr „cantitate procentuală reținută la moară, la batoză, la cazanul de țuică etc. drept plată în natură"; cf. i u ș ú r 2°.

– var. **oím** s. n., pl. *oímuri* AMD, h. 464; GM; AFLR/Db, Cl, prin Gr și rar Ph, Tr, If, Il; **oióm** s. n., pl. *oiómuri* AO, Pl. 97/rar Ot; **oiúm** s. n., pl. *oiúmuri* AO; TDO/Vl, prin Gj și rar Dj, Ot, Tr; AMD/prin Vl, Ot, Cl, Cț și rar Ag, Db, Ph, If; **uiém** s. n. AMD; GM/Db, prin Ph și rar Ot, Gr; **uím** s. n., pl. *uímuri* AO/rar Ot; AMD; GM/Ph și rar Vl, Db, Gr; **uióm** s. n. AMD/rar Db, Ph.

OIFÁN v. **orfán 1°.**

ÓILEO v. **áuleu.**

OÍM v. **oiém.**

OÍNA, la ~ loc. subst. GM/rar Bz „de-a oina"

– var. **hóină** s. f. AFLR/rar Tl; art. **de-a hóina** loc. subst. GM/rar Il.

OIÓM v. **oiém.**

OÍȘTE v. **óiștie.**

ÓIȘTIE (4 sil.) s. f., pl. *óiștii* AO, h. 387/prin Vl, Mh și rar Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 64/Il, prin Db, Tl, Cț și rar Tr, Gr, Cl; *óiștie* AO/rar Gj „bară lungă de care se leagă caii la căruță; oiște"; cf. r ú d ă[2] 2°.

– var. **hóiște** s. f., pl. *hóiști* AO, h. 387/Gj, Mh și rar Vl; *hóiște*/rar Gj; **oiște** s. f., pl. *oiști* AMD, h. 247; GD/Cl și prin Tr, Gr, Il, Cț; **óriște** s. f., pl. *óriști* AO/rar Mh; **óștie** s. f. AMD/rar Bz.

ÓITE v. **ióte.**

OÍȚA s. f. art. GM/rar Ph „numele unui dans popular": Aveam [ca dansuri] ploiștoreanca, îi spune, *oi̯ița*, maierașu și ciobănașu/704.

OIÚDIM v. **oidúm.**

OIÚM v. **oiém.**

OJĂJÍT adj., pl. *ojăjíți* AMD, h. 156/rar Ot „amețit de băutură; cherchelit"; cf. a b ț i g u í t...

ÓJDII s. f. pl. GM/rar Tr „cocoloașe mici, grunzuri (la prepararea săpunului)": Începe săpunu și scoate niște *ló̯jdi̯i* uscate-așa de la fundu căldării [în care fierbe]/804; cf. b r o b o n í ț ă 5°...

OJÍC s. AO, h. 54/rar Dj „arsură la stomac"; cf. f o c 3°...

OL v. **oálă 3°.**

OLÁIDIN v. **holáizăn 2°.**

OLÁISM v. **holáizăn 2°.**

OLÁIZĂN v. **holáizăn 1°, 2°.**

OLÁIZĂR v. **holáizăn 1°, 2°.**

OLÁIZM v. **holáizăn 2°.**

OLÁN s. n., pl. *oláne* **1°** AMD, h. 217 MN/rar Br „oală de pământ"; cf. b ă l c ă 2°...

2° AO, Pl. 26/prin Gj; AMD, h. 188 MN/rar Ag, Tr „jgheab de tablă în care se adună apa de pe acoperiș"; cf. b u r l á n 2°...

3° AMD, h. 188 MN/rar Ot „burlan, tub de captare a apei din jgheaburile casei"; cf. b u r l ó i 1°...

4° AMD, h. 188 MN/rar Gr „burlan la sobă"; cf. u r l ó i 6°.

OLÁNI s. m. pl. AMD/757 „locuitori din comuna Olanu"; cf. o l ă n e á n.

OLÁR s. n., pl. *oláre* **1°** AMD/rar Il „oală (mare) de pământ cu toarte"; cf. p â r n á i e 1°.

2° AMD, Pl. 139/rar Vn, Bz, Br, Tr, Cl, Il „sărciner (pentru oale)"; cf. a g ă ț ă t o á r e 2°...

OLÁT[1] v. **aluát 1°.**

OLÁT[2] s. n., pl. *oláte* GO/rar Vl „adăpost pentru vite; grajd": *Oláte*... grajdurile, cum să zâce, acuma să zâce saivane/903; cf. f â n á r 2°...

OLĂCĂÍ vb. IV refl. GM/rar Gr „a se văita, a se văicări": „Dă ce plângi dă *te olăcă̯jéști*?" „Păi cum să nu mă plâng, cum *să nu mă olăcă̯jésc*?"/821; cf. a o l í...

OLĂNEÁN s. m., pl. *olănéni* AMD/757 „locuitor din comuna Olanu"; cf. o l á n i.

OLĂRÍ vb. IV tranz. **1°** AMD/rar Il „a fasona lărgind găurile de la butucul roții (la car)".

2° GM/rar Ph „a rotunji, a teși capetele unui buștean": Teșim sau șprontuim bușteanu, ca să vie *olărít* așa în cap, ca să nu s-agațe prin rădăcini, prin tulpini/708; cf. f r a n ț á...

OLĂȚÉL v. **aluățél.**

ÓLBURĂ v. **vólbure 1°.**

ÓLCĂ v. **úlcă.**

OLCÍCĂ v. **ulcícă 2°.**

OLCÚȚĂ s. f., pl. *olcúțe* AO, h. 232/rar Mh „oală mică"; cf. b ă r d á c 1°...

OLDÁN v. **hâldán.**

OLDÁȘ v. **ghioldáș.**

ÓLDĂ v. **hoáldă 3°.**

OLEÁB s. n., pl. *oleáburi* **1°** AMD, h. 631/rar Tr „grajd"; cf. f â n á r 2°...

2° GM/rar Ot „adăpost pe lângă casă pentru depozitat fânul": Fânu îl cosim, îl uscăm, îl băgăm la... *olę́áb* și-l dăm la vite/759; cf. f â n á r 1°...

3° AMD, h. 170 MN/rar Ot „acaret".

OLEÁCĂ, ~ de loc. adj. TDM II; AFLR/rar Ag, Vn, Br „de dimensiuni mici; mic(ă)": Era *olę́ácă* de gaură TDM II/724. Aveam *olę́ácă* de stână id./732. Aveam *olę́ácă de* purceluș AFLR/677.

OLECUȚÍCĂ adv. GM/rar Vn, Bz; GD/rar Tl dim. de la *olecuță*.

– var. **lecuțícă** adv. GM/rar Vn.

OLÉI v. **olói**.

OLELÍE s. f. GM/rar If „recipient cu păcură aprins în cadrul unui obicei de Lăsatul Secului de Paști"; cf. d i h ó r n i-ț ă 1°...

OLEÓ v. **áuleu**.

OLÉRĂ s. f. **1°** AO/rar Ot; AMD, h. 102/rar Db „tifos"; cf. a n g h í n ă[1] 1°...

2° AMD; AFLR/rar Bz, Cț „plantă cu ghimpi": Pă lângă gard nu puteam să merg că era *ɣoléră*, mă-nțepa *ɣoléra* AFLR/898.

OLÉRCĂ s. f. AMD, h. 360; GM/rar Db, Gr „țuică slabă, de calitate inferioară (care curge la sfârșitul fiertului)"; cf. á p ă 3°...

– var. **bolércă** s. f. AMD, h. 360; GM/rar Db; **leórcă** (2 sil.) s. f. GM/rar Cl.

OLÉU v. **áuleu**.

OLÍ vb. IV tranz. GO/rar Mh „a lipi (pereții) cu pământ, cu lut": [Casa] era *olită* cu pământ peste lemnele alea/955; cf. a r u n c á 4°...

OLICÍCĂ s. f. **1°** pl. *olicíci* AMD, h. 219/rar Tr, Cl, Il „ulcică"; cf. b ă r-d á c 1°...

2° pl. *olicéle* AMD, Pl. 141/rar Cl „vas mic prins în băieri în gura găleții, pentru a nu se împrăștia laptele la muls"; cf. b u d á c...

– var. 1° **ulicícă** s. f., pl. *ulicéle* AMD, h. 219/rar Tl.

OLIGNÍ vb. IV tranz. AO, h. 110/rar Mh „a scrânti, a luxa": Mi-*am olignít* mâna/936; cf. c l e f e t í 2°...

OLÍVEA v. **olívia**.

OLÍVIA s. f. art. AMD, h. 724 MN; GM; GD/Br, prin Tl și rar Il „ulei comestibil": Când făceam *olívi̯a* din floarea-soarelui, rămânea trânci GM/ 742; cf. o l ó i, u l é u[2], u n t 1°, z a i c í n.

– var. **olívea** (3 sil.) s. f. art. AMD, h. 472 MN/rar Br.

OLOÁICĂ s. f., pl. *oloáice* AMD, h. 239 MN/rar Tl „vas, oală mare (în care se prepară borșul)"; cf. b o r c á n 4°...

OLÓG 1° s. GM/rar Db „boală de picioare la vite".

2° oloágele s. f. pl. art. GM/rar Cl, Il „numele unei sărbători (a treia zi după Paști sau după Rusălii) care, nerespectată, atrage ologirea".

3° var. **hológ** adj., pl. *hológi* AO, h. 143/rar Mh „infirm, schilod la picioare"; cf. c o t o n ó g 1°...

4° *oloágă* adj. f. AMD, Pl. 86–88/rar Ot; AFLR/rar Tl [d. viță de vie] „care nu are cârcei pentru a se agăța pe arac".

5° *oloágă* adj. f., *cânepă* ~ AO, h. 709/ rar Dj „cânepă nedezvoltată, pipernicită"; cf. b o d í n i...

– var. 3° **ulóg** adj., pl. *ulógi*, f. *uloágă*, pl. *uloáge* AO, h. 143, 144/rar Gj.

OLOGÍ vb. IV intranz. AO, h. 400/rar Mh, Dj, Ot [d. vite] „a se îmbolnăvi de picioare din cauză că umblă nepotcovit prin locuri pietroase"; cf. a r i ț á...

OLÓI s. n. AMD, h. 472 MN; GM; AFLR/prin Bz, Tl și rar Br, Cț „ulei (comestibil)": *Ulói* făcut în casă din cânepă, nuci AO/913; cf. o l í v i a...

– var. **oléi** s. n. AMD, h. 472 MN/rar Br; **ulói** s. n. AO, h. 280/prin Gj; AMD; GM; AFLR/rar Bz, Br, Tl, Cț.

OLT s. n., pl. *ólturi* AO, h. 326; 329/ rar Vl, Ot „râu"; cf. j i u...

OLTÁNĂ s. f., pl. *oltáne* AO, h. 483/ rar Mh „cireașă altoită".

OLTĂNÍ v. **altoí 2°**.

OLTEÁN s. m., pl. *olténi* AMD, h. 335/ rar Cl, Il „cosaș"; cf. c o s á c[2]...

OLTENÉȘTE adv. AMD/rar Cl [d. modul de a dormi] „de-a latul patului".

OLTIȘÓR s. n. AO, h. 326/rar Tr dim. de la o l t; „pârâu": *Oltișór* să numesc toate apele curgătoare la Izlaz/998; cf. j i l ț...

OLÚC v. **ulúc 12°**.

OM s. m. **1°** art. **ómul négru** s. compus GM/rar Vn „numele unui joc de copii".

2° ca pe om v. **pe 2°**.

OMÁN s. m., pl. *ománi* GM/rar Ot „țigan sedentar".

OMĂRÍ v. **omorí 2°**.

OMĂT s. m. și n. **1°** pl. *omături* AMD, h. 526 MN; GM; GD/prin Vn, Tl și rar Bz, Br, Cț „zăpadă"; cf. n e a...

2° pl. *oméți* AO, h. 315/rar Vl; AMD, h. 527/rar Vl, Ag, Ph, Gr; *omături* AO/rar Vl; *ométe* AMD/rar Gr; „nămete, troian de zăpadă"; cf. h á l ă[1] 2°...

3° var. **ométe** s. m., ~ **de nisíp** AMD, h. 549/rar Gl „grămadă de nisip adus de ape; aluviune"; cf. a l i m á n...

– var. 2° **hăméte** s. m., pl. *hăméți* AMD, h. 527/rar Ph; **homăt** s. m., pl. *homéți* AMD/rar Ag; **hométe** s. m., pl. *homéți*/rar Ph; **omét** s. m. și n., pl. *oméți*/rar Gr; *ométe*/rar Db; **ométe** s. m., pl. *oméți* AO, h. 315/prin Gj și rar Vl; AMD/prin Tr, Gr și rar Ph.

OMENÍE s. f. colect. GM/rar Cl „oameni mulți, mulțime de oameni": Era *omeni̯e* multă la...coștiile-alea/ 859; cf. o a m e n í m e.

OMÉT v. **omăt 2°**.

OMÉTĂ v. **omlét.**

OMÉTE v. **omăt 2°, 3°**.

OMEȚÍ vb. IV intranz. și tranz. AMD, h. 527/rar Cț „a troieni, a înzăpezi"; cf. î n-n ă m e ț í...

– var. **hometí** vb. IV intranz. AMD, h. 527/rar Ag; **odmetí** vb. IV refl./rar Cț.

OMEȚÍT adj., f. *omețítă* AMD, h. 527; GM/rar Ph „troienit, nămețit, înzăpezit": Furtuni când ne-apuca, am stat în cinzeș-trei o zi și o noapte *omețít* pă baltă GM/ 831; cf. n ă m o l í t 3°...

– var. **hometít** adj., f. *hometítă* AMD, h. 527/rar Ag.

OMÍDĂ s. f. **1°** pl. **omíde** AMD, h. 372 MN/rar Ag, Db, Br, Gr „omizi"; cf. c o t á r[1] 3°...

2° pl. *omízi* GO/rar Ot „un fel de prăjitură".

– var. 1° **homídă** s. f., pl. *homízi* AO, Pl. 83/Gj, Mh și rar Dj; AMD, h. 372 MN/ rar Ph; **omíză** s. f., pl. *omíze* AMD/rar Ph, Il; *omízi*/rar Ph, Bz, Il.

OMIJOÁRĂ s. f., pl. *omijoáre* AFLR/ rar Dj dim. de la *omidă*.

OMIȘÓR v. **omușór 1°, 2°**.

OMÍZĂ v. **omídă 1°**.

OMLÉT s. n., pl. *omléte* AMD, h. 472/ rar Db „jumări de ouă; omletă"; cf. f r i p-t ú r ă 1°...

– var. **ométă** s. f. AMD, h. 472/rar Tr.

OMNÉT s. AMD/rar Cl „vârtej de apă, bulboană"; cf. a n a f ó r...

OMÓR s. n., în expr. **a luá** *(pe cineva)* **la** ~ AFLR/rar Db „a bate, a lovi, a rupe în bătaie": Dă-i, *ja-o la omór* pe mămica, a mâncat o bătaie.../811; cf. c u j b í 1°...

OMORÍ vb. IV tranz. **1°** TDM I, III/ rar Vl, Il „a rupe în bătaie, a bate zdravăn": Lele Lina, ce-a făcut Costel, l-*a omorî̯t* rău ăia aseară, l-a dus cu salvarea la Brezoi! [...] Bătrânu zice „al dracu-a făcut că nu l-*a omorî̯t* de tot" TDM I/672. Iese moșu c-o ciomagă, măi frate, și pune mâna pe țața Caterina și dă-i și-o *omo̯ără* TDM III/ 843; cf. c u j b í 1°...

2° var. **omărí** vb. IV tranz. TDO/rar Vl; TDM III; AFLR/rar Vl, Cl „a ucide"; cf. a c h i t á 2°...

3° AO, h. 674/Gj, Mh, Dj și rar Vl, Ot „a opri fermentația mustului de struguri": *Omór* mustu, să nu mai fiarbă/956; cf. î n-d u l c í 1°...

4° refl. GO/rar Mh „a se zdrobi strugurii (pentru must), a mustui": Când punem struguri, noi strușim și *să omu̯ără*, *să omu̯ără* cu totu și merg în hârdău/946; cf. b o s o l í 2°...

– var. 2° **umorí** vb. IV tranz. AO, h. 937 MN; TDO/rar Gj, Dj.

OMORÁT adj. AO, h. 674/prin Dj și rar Vl, Mh [d. vin, must] „oprit din fermentație".

OMORÂTÚRĂ s. f. GD/rar Tl „ucidere, omorâre, omor": Atuncea era război cu cai, cu săbii, cu *omorîtúră*, te-ajungea și te tăia/884.

OMULÉȚ s. AMD/rar If, Cl, Tl, Cț „uvulă, omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

OMUȘÓR s. n., pl. *omușoáre* 1° art. **omușórul gâtului** AMD, h. 52/Ph, prin Db, Bz, Tr și rar Ag, Vn, Br, If, Gr, Tl „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

2° var. **umușór** s. n., pl. *umușoáre* AMD, h. 31/prin Cl și rar Ag, Tr, Il, Tl „uvulă"; cf. b e r e g á t ă 2°...

3° AMD, h. 51/rar Tr „amigdală"; cf. a m i g d a l í t ă...

4° ~ **de obráz** AMD, h. 25/rar Br [la pl.] „umerii obrazului; pometi"; cf. c ă l c â i 5°...

– var. **amușór** s. n., pl. *amușoáre* 2° AMD, h. 31/rar Db; **momișór** s. n., pl. *momișoáre* 1° AMD, h. 52/rar Db; **momușór** s. n., pl. *momușoáre* 1° AMD/rar Db; 2° AMD/rar Db; **moușór** s. n., pl. *moușoáre* 1°/rar Gr; 2°/rar Tr, Gr; **mucșór** s. n., pl. *mucșoáre* 2°/rar Cț; **mumușór** s. n., pl. *mumușoáre* 1°/rar Db; 2°/rar Db, Tr, Il; **mușór** s. n., pl. *mușoáre* 2°/rar Db, Cț; **omișór** s. n., pl. *omișoáre* 1°/rar Db, Ph; 2°/rar Br, Tl, Cț; **ulmușór** s. n., pl. *ulmușoáre* 2°/rar Bz, Br; **umurúș** s. n., pl. *umurúșe* 2°/rar Vn; **umușór** s. n., pl. *umușoáre* 1°/rar Tr, Cl, Il; **urmușór** s. n., pl. *urmușoáre* 2°/rar Bz, Br.

ONĂNII s. f. pl. GM/rar Tr „bufonerii, giumbușlucuri"; b a z a c o n e á l ă...

– var. **nănii** s. f. pl. GM/rar Tr, Gr.

ONDĂLÁT v. **ondolát 2°**.

ONDOLÁT adj., f. *ondolátă* 1° AO, h. 13/rar Gj, Mh; AMD, h. 10/prin Cț și rar Ph, Bz, Br, Ot, Gr, Il [d. părul omului] „creț, ondulat"; cf. a s t r ă g ă n ó s...

2° var. **ondălát** adj., f. *ondălátă* AMD, Pl. 152/rar Ph [d. oi] „cu lână creață"; cf. c ă r ă b á ș 5°...

– var. 1° **andulát** adj. AMD, h. 10/rar Tr; **doliát** adj., f. *doliátă*/rar Cl; **îndolát** adj. AO, h. 13/rar Gj; AMD/rar Ph, Gr.

OPÁCIN v. **opácină 2°**.

OPÁCINĂ s. f., pl. *opăcini* 1° GD/rar Cț „vâslă, ramă"; cf. b a b á i c ă.

2° var. **opácin** s. n. [?], pl. *opăcini* AFLR/rar Cț „cui de lemn fixat în capătul bărcii, pentru ancorare"; cf. b a b a l â c.

OPÁIEȚ v. **opáiț 1°**.

OPÁIȚ (3 sil.) s. n., pl. *opáițe* 1° AMD, h. 390; GM; GD/Il, Cț, prin Cl și rar Br „șezătoare": Era *opáiț* așa-i spuneam [...]. Ne adunam așa mai multe fete tinere, ne-adunam cu lucru și cântam, ne distram GM/864; cf. a d i á n c ă...

2° var. **hopáiță** s. f., pl. *hopáiți* AMD, h. 234/rar Cl „lampă mică primitivă"; cf. p o p o n é ț, v ă p á i e 2°.

– var. 1° **opáieț** s. n., pl. *opáiețe* GM/rar Cl; **opáiță** s. f., pl. *opáițe* AMD, h. 390/prin Cț și rar Tl; *opáiți*/rar Tl.

OPÁIȚĂ v. **opáiț 1°**.

OPÁRCĂ s. f. AMD, h. 460; GD/Tl și rar Cț „plămădeală": Făceam *opárcă* cu turtișoare, plămădeală GD/878; cf. m a i á 1°...

OPÁU s. n., pl. *opáuri* GM/rar Db „abataj": Cum se zice acuma, abataje, înainte zicea *opáuri*/694.

OPĂCEÁLĂ s. f., pl. *opăcéli* GM/rar Ag „zăpăceală, tulburare, năuceală"; cf. r ă t u t e á l ă.

OPĂCÍ vb. IV refl. GM/rar Gr „a se strâmba, a se scălămbăi, a se schimonosi"; cf. s c h i m o s í.

OPĂREÁLĂ s. f. AO, h. 310/rar Gj „căldură mare, caniculă"; cf. a p r í n d e r e 3°...

OPĂRÍ vb. IV tranz. 1° ind. prez. 3 sg. *ópăre* AFLR/rar Vl, Ag „a turna apă fiartă peste ceva (pentru a spăla)": Când faci burtă, numa o *ópări* și când faci tobă, o fierbi/674; cf. u n c r ó p 4°.

2° AO, h. 718/rar Dj; AMD, Pl. 108/rar Ph „a apreta firele de urzeală (cu o fiertură de făină, mălai și apă)"; cf. m â n j í 1°...

3° și refl. AO, h. 613; 718/rar Gj, Mh, Dj „a (se) grăbi; a forța coacerea (cerealelor), a (se) pripi (după o ploaie caldă)"; cf. h u p u r í...

OPĂRÍT adj., f. *opărítă*, pl. *opăríte* 1° AO, h. 613/rar Gj; AMD, h. 617/prin Ag și rar Db [d. cereale] „copt forțat; pripit"; cf. f í r e 2°...

2° GO/rar Mh [d. ouă] „fiert": Am făcut ouă *opărite*/958.

OPERÁCI s. n., pl. *operáce*, art. **operáciul coárnelor** AO, h. 638/rar Ot „brăcinar între coarnele plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

OPERÁȚIE (4 sil.) v. **operății**.

OPERĂȚII s. f. pl. AO, Pl. 11/Vl, Gj, Mh, Dj și rar Ot, Tr; AMD, h. 95 MN; GD/Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, prin Vl, Bz, Br, Cț și rar Ot, If „operații chirurgicale".

– var. **operáție** (4 sil.) s. f., pl. *operăți* AMD, h. 95 MN/prin Db și rar Gr, Cl, Cț.

OPINCIOÁRĂ s. f., pl. *opincioáre* TDM II/rar Db dim. de la *opincă*.

OPINTÍ vb. IV intranz. AO, h. 665/rar Ot [fig., d. vița-de-vie] „a înmuguri"; cf. b u m b í[1]...

OPLEÁN s. m. și n., pl. *opléni* 1° AO, Pl. 57/Vl, Gj; AMD, h. 250 MN/Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vn, Br, If, Cț și rar Tl; *opleáne* AMD/rar Ph, Vn, Bz, Tl; *oplénuri* AO/rar Vl; AMD/rar Cț; *opleánuri* AO/rar Gj „fiecare dintre cele două lemne transversale care leagă între ele tălpile saniei"; cf. c h í n g ă 2°...

2° AO, h. 390/rar Ot; AMD, h. 251/rar Ph, Vn, Bz, Tr „cruce la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

3° AMD, h. 250/Tr, prin Gr și rar Ph „talpă la sanie"; cf. f á l c ă 3°...

4° pl. *opléne* AMD, h. 650/rar Tl „fiecare dintre cele două bucăți de tablă (una deasupra și alta dedesupt) care îmbracă osia la capăt"; cf. b a l ó t 2°...

5° pl. *opléne* GM/rar Il „cormană la rariță"; cf. u r é c h e 11°.

6° AMD, Pl. 109–110/rar Br, Tr, Gr „talpă la război"; cf. c a p 15°...

7° AMD, Pl. 112/rar Ph „chingă la război"; cf. b l ă n í ț ă 4°...

– var. **obleán** s. m., pl. *obléni* 3° AMD, h. 250/rar Tr; **opleánă** s. f., pl. *opléne* 1° AMD, h. 250 MN/rar Vn, Bz, Tl, Cț.

OPLEÁNĂ v. **opleán 1°**.

OPÓR s. n., pl. *opoáre* 1° AO, h. 645/prin Dj și rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 652/Db, Tr, Gr, prin Ag și rar Vl, Bz, Br, Ot, Cl, Il, Tl; *opóri* AFLR/rar Vl „străgălie la osia căruței"; cf. b ă t á i e 7°...

2° AMD, h. 650/rar Ot, Tr, Cț „fiecare dintre cele două bucăți de tablă care se fixează pe capătul osiei (deasupra și dedesubt) pentru a evita frecarea"; cf. b a l ó t 2°...

3° AMD, Pl. 61/rar Cț „bucea la roata carului"; cf. b ó c ș ă[1]...

4° AMD, h. 651/rar Vl, Vn, Br, Gr „partea cea mai umflată a butucului roții, în care intră spițele"; cf. b u r é t e 5°...

5° AMD, Pl. 58/rar Ot „cui prin care se leagă grindeiul de cotigă"; cf. c ă l ú ș 10°...

OPORÁȘ s. n., pl. *oporáșe* AO, h. 645/rar Ot dim. de la o p o r 1°.

OPÓRNIȚ v. **opórniță 3°**.

OPÓRNIȚĂ s. f., pl. *opórnițe* 1° AO, h. 645/rar Vl; AMD, h. 652/prin Bz și rar Vl, Ag, Db, Vn, If, Cl „cerculeț de fier între butuc și capătul osiei; străgălie"; cf. b ă t á i e 7°...

2° AMD, h. 650/rar Ph „bucată de fier cu care se îmbracă osia la capăt"; cf. b a l ó t 2°...

3° var. **opórniț** s. n., pl. *opórnițe* AO, h. 641/rar Gj „cui folosit pentru legat grindeiul de cotigă"; cf. c ă l ú ș 10°...

OPRÉC v. **oprég 1°, 4°**.

OPRÉG s. n., pl. *oprége* 1° AO, h. 303, 304; TDO/Mh și prin Gj „fotă dintr-o singură bucată"; cf. b o c c e á 2°...

2° AO, h. 305/Gj, Mh „catrință din două bucăți, una în față și alta în spate"; cf. a n d r ó c 2°...

3° AO, h. 305; AFLR/Gj și prin Mh „partea din spate a catrinței constând dintr-o platcă țesută de care se atârnă fire groase din lână divers colorate".

4° var. **opréc** s. n., pl. *opréce* AO, Pl. 39/rar Dj „șorț"; cf. f ú s t ă[1] 3°...

– var. 1 **opréc** s. n., pl. *oprécuri* AO, h. 303/rar Dj; **oprig** s. n., pl. *oprige* AO, h. 304/rar Gj.

OPRÍ vb. IV refl., **a se ~ fânul** GO/rar Gj, Mh; **a se ~ livézile** GO/rar Vl „a se interzice păşunatul": *Fînu să oprészte* primăvara dă nu mai umblă vitele-n el/942. *Să oprésc livézile* aicea cam pe la douăzeci de mai/902; cf. î n d ă r ă g n á...

OPRÍG v. **oprég 1°**.

OPRÍT adj. AO, h. 104/rar Dj „constipat"; cf. a s t u p á t...

OPRITOÁRE s. f., pl. *opritóri* **1°** AO, h. 126/prin Vl; AMD, h. 465; Pl. 161–162/rar Vl, Bz, Tr „stavilă la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

2° var. **opritór** s. n., pl. *opritoáre* AO, h. 727/rar Dj „slobozitor la război"; cf. d o r â n g á r 2°...

OPRITÓR v. **opritoáre 2°**.

OPRITÚRĂ s. f., pl. *opritúri* AFLR/rar Tr „porţiune dintr-o pădure în care este interzisă tăierea copacilor".

OPSTÁC s. n. AMD/rar Tr „piedică, obstacol (în calea unei acţiuni)".

OPTÁŞ adj., **porúmb ~** GO/rar Mh „soi de porumb cu opt şiruri de boabe pe ştiulete".

OPTÓMBERE v. **octómbrie**.

OPTÓMVRIE v. **octómbrie**.

OPÚŞIN s. n. GD/rar Tl „stufăriş sub plaur": *Opúşin* este ăla sub plauri, când a scăpat într-un ochi mic sub plav, s-a dus sub *opúşin*, aşa să numeşte, sub plav aia să numeşte *opúşin*/872.

ORÁL s. n. AFLR/rar Ot „program şcolar; orar".

ORALÍE v. **urlăríe 1°**.

ORÁR s. n. **1°** GM/rar Db, Tr „bucată de pânză pentru acoperit faţa sau trupul mortului"; cf. b o i 1°...

2° var. **urár** s. n. GO/rar Dj „coroniţă din fâşii de pânză sau arnici roşu şi negru care se pune pe capul mortului": Îi face aşa [mortului] un *urár'* frumos cu nişte arnici, împletit... şi cu roşu şi cu negru/929.

– var. **1° urál** s. n. GD/rar Cţ.

ÓRĂ v. **hóră[1] 1°, 5°**.

ORĂCĂÍ vb. IV intranz. **1°** GM/prin Db, Ph, Vn, Bz şi rar Ag; GD/rar Cţ [d. animale] „a zbiera, a rage": Când am ajuns, vo cin–şase câini lângă el, *orăcăiá* ursu ca când îl tăiai cu toporu GM/712. *Orăcăiá* vacile GD/894; cf. z b i e r á 2°.

2° şi refl. GM/rar Ph, Vn [d. oameni] „a striga tare, a răcni": Nu ştiu cum oi fi eu, c-am făcut urât, că n-am putut să fac bine, să ţip, *am orăcăit* aşa urât dă tot/711. Rău să tânguia [mama în agonie], *s-a fost răcăínd* AMD/824; cf. c h i r ă í 2°...

3° GD/rar Tl „a guiţa (tare)": Când a ghiţuit purcelu, a-nceput *să orăcăie* scroafa/873; cf. c h i r ă í 3°...

4° GM/rar Vn „a cotcodăci"; cf. c â t c â r i g í...

– var. **orângăí** vb. IV 1° GM/rar Vl; **răcăí** vb. IV 2° AMD/rar Gr.

ORĂCĂÍRE s. f. GM/rar Vl „numele şi rezultatul acţiunii de a o r ă c ă i 1°; răget, urlet": Vaca a început să orăcăie şi la semnalu *orăcăiríi* ne-a trezit şi pe noi/671; cf. o r ă c ă í t, o r â n g ă i t ú r ă.

– var. **orângăíre** s. f. , pl. *orângăíri* GM/rar Vl.

ORĂCĂÍT s. n. GM/rar Db „răget, urlet, zbieret": Am auzit *orăcăítu* lupului/692; cf. o r ă c ă í r e...

ORĂCHÉJNIŢĂ v. **urechélniţă 2°, 3°**.

ORĂTÁNIE (4 sil.) v. **oreténie**.

ORĂŢI v. **orăţii**.

ORĂŢII s. f. pl. TDM III/rar Db „oraţii": Era obicei de citea *orăţile*/811; cf. c o l ă c e r í e...

– var. **orăţi** s. f. pl. TDM II/rar Db.

ORÂGĂÍ v. **râgăí 1°**.

ORÂNGĂÍ v. **orăcăí 1°**.

ORÂNGĂÍRE v. **orăcăíre**.

ORÂNGĂITÚRĂ s. f. GM/rar Vl „răget, urlet": Am auzit o *orîngăitúră* lungă la o distanţă mai mare/671; cf. o r ă c ă í r e...

ORB adj., pl. *orbi*, f. *oárbă*, pl. *oárbe* **1° stup ~** AMD, Pl. 88–89/rar Il „stup primitiv (din lemn scobit)"; cf. b ă d ă l ă u 2°...

2° stup ~ AMD, h. 100/rar Gr „(stup) fără matcă"; cf. b e z m é t i c...

3° groápă ~ AFLR/rar Cţ „groapă adâncă, de forma unui con cu vârful în sus, pentru depozitat cereale"; cf. g â r l í c i 4°...

4° cámeră ~, cásă ~ AFLR/rar Ag, Bz „încăpere, cameră fără ferestre".

5° práşilă ~ GO/AFLR/rar Mh, Dj; GM/ rar Db; **práşeálă ~** GM/rar Tr; **sápă ~** AFLR/rar Ot; GM/rar Il „praşilă, sapă doar printre rândurile, printre şirurile de plante": [La floarea-soarelui] săpăm prima praşilă *sápă o̧árbă*, jumulim iarba dă printre ea AFLR/934. *Práşila o̧árbă* să dă numai între rânduri GO/950. După ce s-a făcut d-a răsărit bine sfecla, ne ducem şi-i tragem *o sápă o̧árbă*, zice, printre rând, praşilă GM/841; cf. t â r ş i t ú r ă, ţ ă c ă n e á l ă.

6° cui ~ AO, Pl. 133/rar Ot „nit"; cf. b o l d 2°...

7° maţ ~ v. **maţ 3°**.

8° orb/oárbă de...loc. adv./adj. AFLR/rar Ag „pe de-a-ntregul, cu desăvârşire, complet": Munca la pădure era *o̧árbă de* nesănătoasă/677.

ORBÁRIŢĂ v. **urmáriţă 1°**.

ORBĂÍ vb. IV intranz. AMD, h. 81/rar Ph „a bâjbâi pe întuneric; a orbecăi"; cf. b â j b â í 2°...

ORBÂCĂÍ vb. IV intranz. AO, h. 115/rar Dj, Ot „a bâjbâi pe întuneric, a orbecăi"; cf. b â j b â í 2°...

– var. **horbăcăí** vb. IV intranz. AMD, h. 81/rar Bz; **horbocăí** vb. IV intranz./rar Cţ; **obârcăí** vb. IV intranz. AO, h. 115/rar Dj; **orbârcăí** vb. IV intranz./rar Dj; **orbocăí** vb. IV intranz. AMD/rar Cţ.

ORBÂRCĂÍ v. **orbâcăí**.

ORBEÁSCA adv. AMD; GM/rar Cl, Cţ „orbeşte, pe orbecăite": Începeai să legi *orbȩásc*-aşa, până la ziuă lega snopu de coceni GM/865; cf. b ó b o t ă...

ORBECÁ vb. I intranz., ind. prez. 1 sg. *orbechéz* AO, h. 115/rar Gj „a orbecăi"; cf. b â j b â í 2°...

ORBÉTE[1] v. **oblét**.

ORBÉTE[2] s. m., pl. *orbéţi* **1°** AMD, h. 432; 447/Cl, Il, Cţ, prin Vn şi rar Ph, Bz, Br, Tl „cârtiţă"; cf. b á b ă 24°...

2° AMD, h. 20/rar Ph „urcior la ochi"; cf. b r â n c ă[2] 4°...

3° AMD, h. 108/rar Ph „furuncul"; cf. c â r t i ţ ă 2°...

– var. 1° **horbéte** s. m., pl. *horbéţi* AMD, h. 447/rar Br.

ORBÍ vb. IV refl. pas. GO/rar Vl „a se tăia mugurii (ochii) de pe tulpina viţei-de-vie".

ORBOCĂÍ v. **orbâcăí**.

ORBÓTĂ v. **hórbotă 1°**.

ORBOŢÍCĂ v. **horboţícă**.

ÓRBUTĂ v. **hórbotă 1°, 2°**.

ORCĂNEÁLĂ s. f. GM/rar Ph „acţiunea de a o r c ă n i; horcăit".

ORCĂNÍ v. **horcăní 1°, 4°, 5°**.

ORCÂÍ v. **horcăní 4°**.

ORCHÉSTĂ s. f. TDM I/rar Ag „orchestră".

ORCÍC v. **orciúc 2°**.

ORCIÚC s. n., pl. *orciúcuri* **1°** AMD, h. 658; GM/rar Vn „orcic"; cf. c a n t á r 3°...

2° var. **orcíc** s. n., pl. *orcícuri* AMD, h. 659/rar Tl „bucată de lemn (sau de fier) îndoit, fixată la capătul din faţă al protapului, de care se prinde jugul"; cf. b ă r s ă 5°...

– var. 1° **orciúg** s. n., pl. *orciúguri* AMD, h. 658; GM/rar Vn, Tl; **urciúc** s. n., pl. *urciúcuri* AMD/rar Gl.

ORCIÚG v. **orciúc 1°**.

ORCÓŞ v. **otcóş 1°**.

ORDÍ[1] v. **urdiná 3°**.

ORDÍ[2] v. **urzí 1°, 2°, 6°**.

ORDINÁR adj., f. *ordináră* **1°** AMD, Pl. 88–89/rar Tl [d. stupi] „primitiv".

2° AMD, Pl. 150–151/rar Ot [d. lână] „de calitate inferioară"; cf. g h i b u r ó s 2°...

ORDINÍŞ s. n., pl. *ordiníşuri* AMD, Pl. 91/rar Vn, Br; *ordiníşe*/rar Br „urdiniş"; cf. f e r ă s t r ú i e....

ORDÓN v. **ordún.**

ORDONÁ vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *ordonéz* AFLR/rar Db „a da ordin": *Să ordonézi* la domnu locotenent să vie aici/700.

ORDÚN s. n. GO/rar Ot „roată cu palete (la moară)"; c i ú t u r ă 7°...

– var. **hordún** s. n., pl. *hordúne* AMD, Pl. 162, 163/rar Vl; **ordón** s. n., pl. *ordoáne* AO, Pl. 127/rar Tr; **urdún** s. n., pl. *urdúne*/rar Ot.

ORECHÉLNIȚĂ v. **urechélniță 2°, 3°.**

ORETÉNIE s. f., pl. *oreténii* TDO/rar Gj, Dj; AMD, h. 296/rar Ot „pasăre de curte": Am potolit *oreténiile*, găinile, gâștele, păsările astea/929; cf. g u j ă l í e....

– var. **horătánie** s. f., pl. *horătánii* TDO/rar Mh; AMD, h. 296/rar Vl; **horătánie** (4 sil.) s. f., pl. *horăténi* AFLR/rar Mh; **horoténie** s. f., pl. *horoténii* AO, h. 426/rar Gj, Mh; **horotílă** s. f., pl. *horotíle* GO/rar Mh; **horotínă** s. f., pl. *horotíni* AO/rar Mh; **orătánie** (4 sil.) s. f., pl. *orătăni* AO/rar Gj, Dj; *orăténi* TDO/rar Gj, Mh; **urătánie** s. f., pl. *urătănii* AMD/rar Bz.

ORÉZ s. n. 1° GM/rar Cl „pilaf": Tăiam o pasăre și făceam oréz/866; cf. p i l á v, p l a c h í e.

2° var. **uréz** s. n. TDO/rar Vl, Dj; AFLR/prin Ag și rar Db „orez": [Bucățile de carne] le punem cu ceapă, cu *horézu* AFLR/919.

– var. 2° **horéz** s. n. AFLR/rar Vl; **uriéz** (2 sil.) s. n. AFLR/rar Ag.

OREZÁ v. **huhurezá.**

OREZÁN s. m., pl. *orezáni* AMD/rar Il „cultivator de orez".

ORFÁN adj., pl. *orfáni* 1° AO, h. 703/Dj, prin Vl și rar Gj, Ot; AMD, Pl. 100/Ot, prin Db, Bz, Cț și rar Ag, Tr, Gr, Tl [d. stupi] „fără matcă"; cf. b e z m é t i c...

2° **copíl** ~ AO, h. 167/rar Dj „bastard"; cf. b a i s t r ú c...

3° AMD, h. 66 MN/rar Db „ciung"; cf. c i o l á c 1°...

– var. 1° **oifán** adj. AMD, Pl. 100/rar Bz.

ORGÁN s. n. GD/rar Cț „funie legată la steajer, la care se înhamă caii pentru a treiera spicele": Legam *orgánu* dă paru-ăla care-l băteam și unu intram cu biciu la cai/892.

ORGÓNIȚĂ s. f. GM/rar Gr „buhai (de urat)": [De Anul Nou] mergea cu *orgónița* [...] o doniță, pusă o piele de capră deasupra, găurită și băgată niște păr de cal și trăgea de ea/826; cf. b ú g ă 2°.

ÓRHEL v. **hólhen.**

ORI conjuncț. 1° în constr. ~ **cu ce** AFLR/rar Mh „cu orice"; ~ **din ce** AFLR/rar Mh „din orice"; ~ **în ce** AFLR/rar Vl, Mh „în orice, în oricare": Poți veni *orí în ce* zi/940; ~ **pe ce** AFLR/rar Gj „pe orice"; ~ **și la ce** AFLR/rar Mh „la orișice".

2° var. **oáre** conjuncț. GM/rar Ph, Tr „dar, însă, or": *Oáre*-acum albinele s-au modernizat/713. Se punea porumbu așa la circa un metru sau la șaptezeci de centimetri, cuib dă cuib, *oáre*-acuma văz și eu că se pune altfel/794.

3° var. **oar**, ~ ... ~ conjuncț. corelat. GM; AFLR/rar Ag, Ph, Bz, Gr, Cl, Il „ori, sau": [Porumbul] când înspicează el tot și rămâne câte unu, *oar* să face tăciune, *oar* că leagă GM/736. În meseriile de astăzi *oáre* ești fierar betonist, *oáre* ești turnător id./831.

– var. **oar** conjuncț. 2° GM/rar Vn; **oáre** conjuncț. 1° în constr. *oáre cu ce* AFLR/rar Ot; *oáre în ce* AFLR/rar Mh; 3° GM; TDM III; AFLR/rar Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Gr, Cț.

ORÍF s. n. GM/rar Br „dig": Aici la noi nu mai ajunge [Buzăul], că avem *orífu*, digu ăla care îți spui/746; cf. c ă ș í ț ă[2] 3°...

ORIFÍCI s. n. TDM III/rar Db „orificiu".

ÓRIȘTE v. **óiștie.**

ORITÚRĂ v. **horitúră.**

ORJÚME v. **urjúmă 2°.**

ORLEÁN s. m., pl. *orléni* AO/996 „locuitor din comuna Orlea".

ÓRLIȘTE s. f., pl. *órliști* 1° AO, h. 585/prin Mh, Dj și rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 590; 592/rar Ot „pârloagă"; cf. l i v á d i e 4°...

2° AO, h. 586/rar Dj „prosie"; cf. n a d á s 2°...

3° var. **urlíște** s. f. GO/rar Dj „dezordine, harabaură"; cf. d e b a n d á r e....

– var. 1° **orlíște** s. f. AFLR/rar Gr; **úrliște** s. f. AMD, h. 590/rar Db.

ORLÍȘTE v. **órliște 1°.**

ORMÁN s. n. AO, h. 609/rar Mh „porumb furajer"; cf. c i o c ă n á ș[1]...

ORN v. **horn 1°, 4°.**

ORNÁR s. m., pl. *ornári* AMD, Pl. 11/rar Ph, Tr, Tl „coșar, hornar"; cf. c o ș á r[2] 2°...

ÓRNĂ v. **horn 1°, 2°.**

ORNĂNĂÍ vb. IV GM/rar Tr „a face treabă, a munci fără spor": *Ornănăiește* toată ziua; *ornănăíi* degeaba, nimica nu făcui astăzi/785.

ORNEÁȚĂ s. f., pl. *ornéțe* AMD, h. 206/rar Tr „sobă de cărămidă"; cf. h o r n 4°...

OROÁIE v. **urói 1°.**

OROCHÉNIȚĂ v. **urechélniță 2°.**

OROCHÉRNIȚĂ v. **urechélniță 2°.**

OROPÉRNIȚĂ v. **coropíșniță 1°.**

OROZÁN s. n. 1° AO, Pl. 48/rar Dj „nisip"; cf. c h i ș á i 3°...

2° AO, h. 193/Mh „amestec de var și nisip folosit ca tencuială; mortar"; cf. c i ó r b ă 5°...

3° AFLR/rar Mh „ghips"; cf. i p s...

OROZĂNÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *orozănésc* AO, h. 192/rar Mh; *orózăn*/rar Mh „a tencui"; cf. î n t e n c u í...

– var. **orozoní** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *orozonésc* AO, h. 192/rar Mh.

OROZONÍ v. **orozăní.**

ORSÁT v. **ursát.**

ORȘÁVĂ s. f. AMD, h. 356/rar Gr „magiun de prune (amestecate cu mere)"; cf. m a g i ó n....

ORTĂCÍ vb. IV refl. TDO/rar Mh „a se întovărăși": *Ne ortașím* doi inși, plecăm la pădure/940; cf. d e o l d ă ș í...

ORZ s. n. 1° ~ **pe vátră** GM/rar Cl; GD/rar Tl, Cț „obicei, petrecere (între fete) de Anul Nou, pentru a-și ghici viitorul": Acum sigur că nu mai e *orz pă vátră* și să spune revelioane GM/866. La Anu Nou făcea fetile *uorz pă vátră* GD/892.

2° pl. *oárze* AFLR/rar Vn „culturi de orz, ovăz, orzoaică".

ORZÁR s. m., pl. *orzári* AMD, h. 252/rar Il „cărăuș, căruțaș"; cf. a n t e p r i n ó r 1°...

ORZÁTĂC v. **orzátic 2°.**

ORZÁTIC adj., pl. *orzátice* 1° AO, h. 477/prin Dj [d. mere] „care se coace odată cu orzul; văratic, timpuriu"; cf. o á r z ă n 3°...

2° var. **orzátăc** adj. AO, h. 613/rar Dj [d. grâu] „copt prematur; pripit"; cf. f í r e 2°...

– var. **urzátic** adj., pl. *urzátice* AO, h. 477/rar Dj.

ORZĂRÉSC adj., f. pl. *orzărești* 1° GM/rar Gr [d. fructe: mere, pere] „care se coace odată cu orzul; văratic, timpuriu"; cf. o á r z ă n 3°...

2° AMD, Pl. 61–62; GM/rar Cl [d. căruțe] „de dimensiuni mari, de tipul celor folosite de către negustorii de cereale".

ORZĂRÍ vb. IV intranz. GM/rar Db „a face comerț cu cereale".

ORZĂTOÁRE v. **urzătoáre 3°.**

ORZÉSC adj., f. *orzeáscă*, pl. *orzești* GM/rar Gr [d. fructe: mere, pere] „care se coace odată cu orzul; văratic, timpuriu"; cf. o á r z ă n 3°...

ORZÍ v. **urzí 2°.**

ORZÍȘTE s. f., pl. *orzíști* GM/rar Db, Gr, Il; AMD/rar Cț „teren pe care s-a semănat sau de pe care s-a cules orz": Oile vara le-mpăiam pă *orzíștii* acolo, pă răpiștii GM/827.

– var. **orzíște** (4 sil.) s. f., pl. *orzíștii* GM/rar Gr.

ORZÍȘTIE v. **orzíște.**

OS s. n., pl. *oáse* 1° art. **ósul cápului** AMD, h. 3/rar Cț „craniu"; cf. c a p á c 4°...

2° art. **ósul spinării** AO, Pl. 6; TDO/ prin Gj și rar Mh; AMD, h. 67/rar Ot, Cl, Tl „șira spinării la om, coloana vertebrală"; cf. g r e á b ă n[1] 1°.

3° art. *ósul piéptului* AO, Pl. 6/rar Gj, Mj; AMD, h. 57/prin Cț și rar Ag, Db, Bz, Il, Tl „stren"; cf. c a p 8°...

4° art. **ósul de la fálcă** AMD, h. 25/rar Ph, Il; ~ **obrázului**/prin Tr și rar Bz, Gr, Cl, Il; ~ **óchiului**/rar Tr, Cl „umărul obrazului": *Ósu obrázului* face parte din măselaru dă sus/852; cf. c ă l c ă i 5°...

5° art. **ósul bărbíei** AO, h. 77/rar Gj; ~ **gúșii**/rar Dj „bărbie"; cf. b á r b ă 2°...

6° art. **ósul din gât** AO, h. 85/rar Dj; ~ **gâtului**/rar Gj „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

7° art. **ósul genúchelui** AMD, h. 86/rar Ph, Tr; ~ **genúchiului**/rar Ag, Ph, Tr, Il; ~ **genúnchiului** AO, h. 120/rar Ot „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

8° art. **ósul (de) la gléznă** AO, h. 124/ rar Vl „oul piciorului"; cf. c h í ș i ț ă[2] 3°...

9° art. **ósul mâinii** AO, h. 97/rar Gj, Mh „omoplat"; cf. p l a t[3], s p á t ă 3°, s p e t í e 1°, ș o l d 1°, ú m ă r 2°, u m e r á r 1°, u n d r e á[1] 2°.

10° AMD, h. 41/rar Gr „rest, colț dintr-o măsea ruptă"; cf. b u t 14°...

11° pl. **ósuri** AO, Pl. 5/rar Mh; AMD, h. 56 MN/prin Ot și rar Tr „oase".

12° AO, Pl. 87; AFLR/Vl, Gj, Mh și prin Dj; AMD, h. 363; GM/prin Vl și rar Ag; *ósuri* AO/rar Mh „sâmbure tare la unele fructe": [Prunele] le gheaoșă, le desface *ųásăle* și le usucă la soare AFLR/904. Și pisează-le [măslinele] cum pisezi sarea, cu *ǫáse* cu tot GM/678.

13° GD/rar Tl „faianță"; cf. m á r m u r ă.

OSĂCÉL s. n., pl. *osăcéle* GO/rar Mh dim. de la *os*; „oscior"; cf. o s c i ó r 2°.

OSĂCĂ v. **isăcă**.

OSÂCEÁN s. m., pl. *osâcéni* AO/986 „locuitor din comuna Osica".

OSCIÓR s. n., pl. *oscioáre* 1° AO, h. 732/rar Vl „scripete la ițe"; cf. a j u t ó r 13°...

2° var. **osșór** s. n., pl. *osșoáre* GM/rar Il dim. de la *os*; cf. o s ă c é l.

OSCÓȘ v. **otcóș 1°, 2°**.

ÓSE v. **ósie 2°**.

OSEMÍNTE s.n. pl. AFLR/rar Dj „bucăți de carne cu (mai) mult os": Eu fac din ce-i mai... *osemíntele*-așa o ciorbă/ 974; cf. o s o t í i.

OSFICÁT adj., pl. *osficáți*, f. *osficátă*, pl. *osficáte* AO, h. 48; 93–95/rar Dj, Ot „ofticat, tuberculos"; cf. p l u m â n ó s, t e b e c í s t, t u b e r c u l ó z.

OSFÍCĂ s. f. AO, h. 93/prin Dj „tuberculoză, oftică"; cf. b o á l ă 3°...

OSÍ vb. IV refl. GM/rar Il; GD/rar Cț „a se osifica".

OSIÁC s. n. 1° pl. *osiéce* AMD, h. 654; GM/rar Gr, Cl „lemn deasupra osiei care asigură mobilitatea căruței; vârtej"; cf. b a i g í c...

2° pl. *osiéci* AO, h. 222/rar Vl [la pl.] „vreascuri"; cf. b â t ă[1] 6°...

ÓSIE s. f., pl. *ósii* 1° AO, h. 667/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 73–74/rar Tr, Cl, Il „chitonag"; cf. a r á c 1°...

2° var. **óse**, pl. *osi* TDM III/rar Db „ax pe care sunt montate roțile căruței/ carului".

3° AMD, Pl. 182/rar Bz „fus la roata olarului".

OSIÓI s. n., pl. *osioáie* AMD, h. 654/ rar Ph „lemn așezat deasupra osiei care asigură mobilitatea căruței; vârtej"; cf. b a i g í c...

OSOTÍI s. pl. AFLR/rar Mh „bucăți de carne cu mult os; oase": [La porc] îi scoate [...] *osotíțile*, dă fiecare de-o parte/ 949; cf. o s e m í n t e.

OSPĂDÁR v. **ospodár**.

OSPĂTÍ vb. IV intranz. AMD, h. 467/ rar Br „a prânzi"; cf. a m i e z í...

OSPODÁR s. m., pl. *ospodári* AFLR/ rar Tl „gospodar": Tata era om *ospodár*, m-a dat călăraș cu schimbu/881. Tat-su-i

cam... s-a luat de băutură, el a fost un om *ospădár*, el în zilele lui GM/743; cf. c á s n i c...

– var. **ospădár** s. m. GM/rar Bz.

OSPODĂRÍE v. **hospodărie**.

OSȘÓR v. **osciór 2°**.

OSTOÍ vb. IV tranz. și refl. GM/rar Ag; GD/rar Cț „a (se) opri, a înceta": [Odinioară] dădea ciume dă... dă murea lumea, dă zicea, doamne, *ostoiéște* boala GM/675. *S-a ustuiát* fumu, nu mai iese? AFLR/875; cf. î n g e n á...

– var. **ustoiá** vb. I refl. AFLR/rar Tl.

OSTREÁȚĂ s. f., pl. *ostréțe* 1° AO, h. 194/rar Gj; AMD, h. 177, 178/rar Ag, Tr „împletitură din nuiele pentru fixarea tencuielii la pereții casei"; cf. g a r d[1] 1°...

2° AMD, Pl. 161–162/rar Ot „împletitură de nuiele, gard folosit ca stavilă la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

OSTREȚÁ v. **ostreți**.

OSTREȚÍ vb. IV tranz. AMD, h. 177; GM/rar Db, Ag, Tr „a bate *ostrețe* la pereții casei": După ce o încheie [casa] și să ridică cu căciulă cu tot, o *ostrețează*, bagă ostrețe printre ostrețe, adică printre stâlpi GM/788.

– var. **ostrețá** (3 sil.) vb. I tranz. AMD, h. 177; GM/rar Ag.

OSTROMPÉL s. n. AFLR/rar Ot „ostropel".

– var. **ostropiór** (3 sil.) s. n. GO/rar Dj.

OSTRONÓMI s. m. pl. GD/rar Tl „astronomi".

OSTROPIÓR v. **ostrompél**.

OSTRÓV s.n., pl. *ostroáve* 1° AMD, h. 411/rar Gr „pădurice lângă o apă; zăvoi"; cf. c h í c i u...

2° AO, h. 332/rar Dj „întindere mică de apă cu vegetație".

– var. 1° **óstrov** s. n., pl. *óstrove* AO, h. 521/prin Dj.

ÓSTROV v. **ostróv 1°**.

OSTROVEÁN s. m., pl. *ostrovéni* AO/962; AMD/895 „locuitor din comuna Ostrovu (Mare)".

OȘÍȘTE s. f. pl. GM/rar Ag „copii, urmași, odrasle": A dat Dumnezeu și mi-a trecut [boala], am venit acasă de mi-am crescut *oșíștili*, copiii, c-aveam doi acasă/ 786; cf. p r ă ș í e.

OȘÓR v. **oușór 3°**.

ÓȘTIE v. **óiștie**.

OTÁR v. **hotár 1°, 3°, 4°**.

OTÁV v. **otávă 2°**.

OTÁVĂ s. f. 1° AO, h. 630/rar Ot „rămășiță de fân sfărâmat"; cf. c o á d ă 8°...

2° var. **ótavă** s. f. AFLR/rar Mh „iarbă care crește, în același an, după cositură"; cf. m u ș á g 1°...

– var. 2° **otáv** s. n. GM/rar Br; **távă** s. f. AMD, h. 330 MN/rar Gr.

ÓTAVĂ v. **otávă 2°**.

OTĂRÍ v. **hotărí 2°**.

OTĂVEÁLĂ s. f. GM/rar Db „otavă": [Ursul] mănâncă otavă d-aia, *otăvęálă* d-aia, niște iarbă crudă/697; m u ș á g 1°...

OTĂVÍ vb. IV intranz. AMD, Pl. 53/ rar Db [d. cereale] „a crește după seceriș, din boabele scuturate".

OTĂVÓI s. AMD, h. 330 MN/rar Ag „otavă îmbătrânită".

OTÂNC v. **otínc 5°, 6°**.

OTÂNCĂ v. **otínc 5°, 6°, 15°**.

OTÂNCEÁ s. f. 1° pl. *otâncéli* AMD, Pl. 119/rar Ag „bucată de lanț ori de funie legată cu un capăt de protap și cu altul de jugul dinspre partea boului care merge mai repede (sau e mai puternic), pentru a-l înfrâna și a asigura echilibrul în deplasare": Când doi boi nu trag la fel, numai se pune *otinčá* AO, h. 739/980; cf. o t â n c e á l ă, o t â n c e á n 1°, o t í n c 6°.

2° pl. *otâncéle* AMD, Pl. 118–119/ prin Ag „bețișor cu ajutorul căruia se leagă firul rupt în natră"; cf. b â t ă[1] 3°...

– var. 1° **otincéa** s. f., pl. *otincéli* AO, h. 739/rar Mh, Dj.

OTÂNCEÁLĂ s. f., pl. *otâncéli* AMD, Pl. 119/rar Gr, Cț „bucată de lanț ori funie legată cu un capăt de protap și cu altul de jugul dinspre partea boului care merge

mai repede (sau e mai puternic), pentru a-l înfrâna şi a asigura echilibrul în deplasare"; cf. o t â n c e á 1°...

OTÂNCEÁN s. n., pl. *otâncéne* **1°** AMD, Pl. 119/rar Ag „bucată de lanţ ori de funie legată cu un capăt de proţap şi cu altul de jugul dinspre partea boului care merge mai repede (sau e mai puternic), pentru a-l înfrâna şi a asigura echilibrul în deplasare"; cf. o t â n c e á 1°...

2° AMD, Pl. 118–119/rar Ag „beţişor cu ajutorul căruia se prinde capătul firului rupt în natră"; cf. b â t ă[1] 3°...

OTÂNCÍ vb. IV tranz. **1°** şi refl. AO, h. 739/rar Vl, Mh, Ot; AMD, Pl. 119/prin Ag, Db, Tr, Gr, Il şi rar Ph, Ot, Cl „a (se) înfrâna cu ajutorul o t i n c u l u i 6° boul care merge mai repede (în jug)": *Am otîncît* boul ăl de hăis, că e mai puternic, i-am scurtat jugul AO/958. Otâncă e un lanţ cu care *se otîncéşte* boul mai puternic, ca să n-o ia înainte AMD/715.

2° AMD, Pl. 119; GM/rar Db, Ph, Cţ „a lega cu o t i n c u l 6° jugul dinspre partea boului care merge mai repede".

3° AMD, Pl. 119/rar Ph, Bz, Tr „a strânge lanţul (sau funia) cu care se leagă lemnele încărcate în căruţă": Otâncă mai zicem la o pârghie *de otîncît* la caru cu lemne încărcat/743.

4° AMD, Pl. 119/rar Db „a fixa, a înţepeni slobozitorul la război".

5° AMD, Pl. 118–119/prin Ph şi rar Ag, Db, Ot „a prinde firul rupt în natră cu ajutorul o t i n c u l u i 15°": Cu otincu *otîncéşte* firu AMD/730.

6° GM/rar Tr „a bătători, a presa (cu parul, cu piciorul) pământul în jurul unei plante răsădite": Bagă firu de tutun şi *otîncéşte*-aşa [...] ca să nu intre soarele, să-l bată, să se usuce/795; cf. j u c á 3°...

7° intranz. AMD, Pl. 119/rar Ag „a ridica ceva greu (lemn, piatră); a se opinti": *Am otîncît* la lemnu ăla/674; cf. c u j b í 2°...

8° AMD, Pl. 119/rar Ph „a bate, a lovi (tare) pe cineva cu un lemn": Când te-*oi otînji* cu otigu ăsta! AMD/727; cf. c u j b í 1°...

– var. **ocintí** vb. IV tranz. 5° AMD, Pl. 118–119/rar Tl; **otânjí** vb. IV tranz. 8° AMD, Pl. 118–119/rar Vn; **otínci** vb. IV tranz. 1° AO, h. 739/prin Dj şi rar Vl, Mh; 5° AMD/rar Ag, Bz, Br, Ot; **otingí** vb. IV tranz. 5° AMD/rar Vn.

OTÂNCÍCĂ s. f., pl. *otâncéle* AMD, Pl. 118–119/rar Ag, Db „beţişor cu ajutorul căruia se prind, se leagă firele rupte în natră"; cf. b â t ă[1] 3°...

OTÁNG v. **otínc 1°, 6°, 15°.**

OTÂNGĂ v. **otínc 15°.**

OTÂNJÍ v. **otâncí 8°.**

ÓTCĂ v. **vódcă.**

OTCÓCI v. **otcóş 1°.**

OTCÓŞ s. m. şi n., pl. *otcóşi* **1°** AO, h. 451; TDO; AFLR/Mh, Dj şi rar Gj; *otcoáşe*/prin Dj şi rar Mh, Ot, Tr; *otcóşuri*/prin Mh, Dj şi rar Ot „rând, brazdă de iarbă cosită": Ai tras un *otcóş*...când ajungi în capu locului [...] te-ai întors înapoi, iar ascuţi coasa [...] şi din nou iar când ajungi la jumătatea *otcóşului*, iar începi s-o ascuţi coasa TDO/958; cf. h o á l d ă 3°...

2° pl. *otcoáşe* AO, h. 452; AFLR/prin Dj şi rar Gj, Ot, Tr „iarbă împrăştiată din brazde, polog": Luăm *otcósu* [...] şi-l astrângem, îl facem copeţele-ntâi AFLR/941.

– var. **orcóş** s. m., pl. *orcóşi* 1° AO, h. 451/rar Gj; **oscóş** s. m., pl. *oscóşi* 1° AO/rar Mh, Dj; 2° GO/rar Mh, Dj; **oşcóş** s. n. 1° TDO/rar Mh; **otcóci** s. n., pl. *otcóciuri* 1° AO/rar Mh.

OTÉL v. **otomél.**

OTÉLĂ v. **otomél.**

OTELÉU v. **otomél.**

OTÍC v. **otínc 1°– 5°, 11°, 15°.**

OTÍCĂ v. **otínc 1°.**

ÓTIE v. **ióte.**

OTÍG v. **otínc 1°, 13°.**

OTÍLĂ v. **otomél.**

OTÍNC s. n., pl. *otínce* **1°** AO, h. 639/rar Mh; AMD, Pl. 57; 119/rar Vn, Bz, Br, Tl, Cţ; *otíncuri* AMD/rar Vl, Db, Ph, Tr, Cl, Il; *otínci* AMD, Pl. 119/rar Db „lopăţică (de lemn) pentru curăţat de pământ fierul plugului"; cf. c e c h é l 1°...

2° var. **otíc** s. n., pl. *otíce* AMD, Pl. 119; GM/prin Tr şi rar Ag, Db, Ot „unealtă de plivit buruienile din semănături, formată dintr-un băţ cu o lopăţică de fier la un capăt": [Plivitul] se făcea cu nişte *otíce*, într-un ciomag mai lung pus un *otíc* făcut la fierar GM/792; cf. c o s ó r 2°...

3° var. **otíc** s. n., pl. *otíce* AMD, Pl. 73–74/rar Il „chitonag"; cf. a r á c 1°...

4° var. **otíc** s. n., pl. *otíce* AO, h. 739/rar Mh „pârghie": Făcui un *otíc*: pun un bold, un lemn scurt şi fac o cumpănă să ridic un lucru greu/950.

5° AO, h. 739/rar Mh; *otíncuri*/rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 119/rar Vl „par, lemn folosit ca pârghie pentru strâns lanţul sau funia cu care se leagă lemnele în căruţă"; cf. t ă b â r c e á l ă, t ă r b o á c ă 2°.

6° AO, h. 739/rar Mh, Dj, Tr; AMD, Pl. 119/rar Tr, Gr; *otíncuri* AO/rar Vl; AMD/rar Vl, Tr „bucată de lanţ ori funie legată cu un capăt de proţap şi cu altul de jugul dinspre partea boului care merge mai repede (sau e mai puternic), pentru a-l înfrâna şi a asigura echilibrul în deplasare"; cf. o t â n c e á 1°...

7° pl. *otíncuri* AO, h. 644/rar Vl „cârceie"; cf. b r ă ţ á r ă 4°...

8° var. **hotíc** s. n., pl. *hotíce* AO, h. 639/rar Mh „cui (de lemn) care leagă grindeiul plugului de cotigă"; cf. c ă l ú ş 10°...

9° var. **otíc** s. n., pl. *otíce* AO, h. 739/rar Mh „cui gros de lemn cu ajutorul căruia se prinde roata plugului şi se potriveşte pe brazdă".

10° var. **hotíc** s. n., pl. *hotícuri* AO, h. 650/rar Gj „orcic"; cf. c a n t á r 3°...

11° var. **otíc** s. n., pl. *otícuri* AMD, h. 645/rar Vl „cobilă pentru transportat plugul"; cf. c á p r ă 14°...

12° var. **otíncă** s. f., pl. *otínci* AMD, Pl. 119/rar Cţ „prăjină adăugată la inima căruţei pentru a înhăma încă un cal"; cf. c e t l ă u 1°...

13° pl. *otíncuri* AMD, Pl. 119/rar Vl „bucată de lemn, retevei": *Otíg* să mai zice la un cap de băţ mai scurt aşa, când te-oi otânji cu *otígu*-ăsta AMD, Pl. 119/727; cf. c ă p ă t â i 3°...

14° AO, h. 727; 739/rar Mh; AMD, Pl. 113; 119/rar Db „slobozitor la războiul de ţesut": *Otínc* [îi zice] la slobozitor, că vine otâncit AMD, Pl. 119/817; cf. d o r â n g á r 2°...

15° AO, h. 738, 739/Vl, Mh, Dj, prin Gj şi rar Ot, Tr; AMD, Pl. 118–120/Ot, Tr, prin Ag, Db, Br, Gr, Cl, Il, Tl şi rar Vl, Gl, Bz, If, Cţ; *otíncuri* AO, h. 738/prin Gj, Mh, Dj, Ot şi rar Vl; AMD, Pl. 118–119/Tr, prin Vl, Ag, Vn şi rar Db, Br, Ot, Gr, Cl, Il, Cţ; *otínci* AO, h. 738, 739/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; AMD/prin Gr şi rar Bz, Br, Tr, Il, Cţ „beţişor cu ajutorul căruia se prinde firul rupt în natră sau uitat, scăpat la năvădit": Îl pui pă *otínc*, punem fire, când să rup pă natră, pă *otínc* AMD, Pl. 119/763. *Otínc* e un surceluş care merge cu firul înapoi id./783; cf. b â t ă[1] 3°...

16° AMD, Pl. 119/rar Tr; *otínci* AO, h. 739/rar Dj „defect, imperfecţiune într-o ţesătură, constând în pierderea linearităţii sau a paralelismului dintre laturi"; cf. p i s c 5°.

– var. **cotíc** s. n., pl. *cotíguri* 1° AMD, Pl. 57/rar Ph, If; **hotíc** s. n., pl. *hotíce* 2° GM/rar Db; 15° AO, h. 738/rar Mh; *hotícuri* 1° AMD/rar Cţ; **otânc** s. n., pl. *otâncuri* 5° AMD, Pl. 119/rar Db, Ph; 6° AMD, Pl. 119/rar Db, Il; *otânce* 6° AMD/rar Il; *otânci* 6° AMD/rar Cţ; **otâncă** s. f., pl. *otânce* 5° AMD/rar Bz; 6° AMD/rar Db, Ph, Il; 15° AMD/rar Ag, Bz; *otânci* 15° AMD/Ph, prin Db, Il şi rar Vn, Bz, Cl, Cţ; **otâng** s. n., pl. *otânge* 1° AMD/rar Tl; 15° AMD, Pl. 118–119/rar Db; *otânguri* 15° AMD/rar Db, Gr; *otângi* 6° AMD/rar Cţ; 15° AMD/rar Cţ; **otângă** s. f., pl. *otângi* 15° AMD/rar Ph; **otíc** s. n., pl. *otíce* 5° AO, h. 739/rar Mh; 5° AO, h. 739/rar Mh; 15° AO, h. 738/rar Mh; AMD, pl. 118–119/prin Ot, Tr şi rar Ag, Br, Il, Tl; *otíncuri* 1° AO, h. 639/Dj şi rar Mh, Ot; AMD/Ag, prin Db, Ph, Il şi rar Tr, Tl, Cţ; *otíci* 1° AMD/rar Bz, Cl; **otícă** s. f., pl. *otíce* 1° AMD, Pl. 119/rar Br; **otíg** s. n., pl. *otíge* 1° AMD, Pl. 57; 119/rar Ph, Vn, Gl, Br, Il, Tl, Cţ; 13° AMD, Pl. 119/rar Vn; *otíguri* 1° AMD, Pl. 57/rar Vn, Br; *otígi* 1° AMD/rar Vn;

otíncă s. f., pl. *otínci* 6° AO, h. 739/rar Mh, Dj; 15° AO, h. 738, 739/Dj şi rar Mh, Ot; AMD, Pl. 118– 119/Bz, prin Cţ şi rar Vn, Ot, Tr, Il; *otínce* 6° AO/rar Dj; 15° AO, h. 738/rar Dj; AMD/rar Gl, Bz, Br; **otínci** s. n., pl. *otínce* 15° AMD/rar Cţ; **otíng** s. n., pl. *otínge* 1° AMD/rar Gr; 15° AMD/rar Gr; *otínguri* 1° AMD/rar Cl; *otíngi* 1° AMD, Pl. 119/rar Cţ; 6° AMD/rar Gr; 15° AMD, Pl. 118–119/rar Gr, Tl.

OTÍNCĂ v. **otínc 6°, 12°, 15°.**

OTINCEÁ v. **otânceá 1°.**

OTÍNCI v. **otínc 15°.**

OTINCÍ v. **otâncí 1°, 5°.**

OTÍNG v. **otínc 1°, 6°, 15°.**

OTINGÍ v. **otâncí 5°.**

OTLOGÍ vb. IV tranz. GD/rar Cţ „a speria prin zgomote": [Strigoiul] vinea noaptea te *odloĝá* pân casă, te aia, te speriai/892.

OTOMÉL s. AMD, Pl. 86–88/rar Vl „varietate de struguri; tămâios".

– var. **otél** s. AMD, Pl. 86–88/rar Tl; **otélă** s. f. GO/rar Gj; AMD; GM/rar Ot, Tr; **oteléu** s. GM/rar Gr; **otílă** s. f. AMD/rar Ot.

OTOPSÍE s. f. AO, Pl. 11/rar Mh; TDM I/rar Tr „autopsie".

– var. **octopsíe** s. f. AFLR/rar Ag.

OTORÁC v. **oturác 2°.**

OTRĂVICIÓS adj. **1°** GM/rar Bz [d. plante] „otrăvitor"; cf. v e n i n á t.

2° şárpe ~ AMD, h. 436/rar Tr „şarpe veninos; viperă"; cf. g ú ş t e r 2°...

OTREÁPCĂ s. f., pl. *otrépci* AMD, h. 233/rar Tr „şervet, ştergar"; cf. c ă r p ă 4°...

– var. **otrépcă** s. f., pl. *otrépci* AMD, h. 233/rar Gr.

OTRÉP s. n., pl. *otrépe* GO/rar Vl „cârpă, zdreanţă, otreapă": Facem focu, îl ardem, jeruim c-un... un *otrép* pân cuptor, ca să nu rămână cenuşe/908; cf. t r o á ş ă, z d r e á n ţ ă 2°.

OTRÉPCĂ v. **otreápcă.**

OTROCÓL v. **rotocoálă 1°.**

OTURÁC s. m., pl. *oturáci* **1°** GD/rar Cţ „beţivan": *Oturáci* ştii ce-i? *ţoturáci*-i ăştia de stă numa şi bea. *Oturáĉ* sunt oamenii ăia care cade-n vânt şi nu să mai scoală d-acolo/896; cf. p i l i g í u.

2° var. **otorác** s. m., în expr. **a cădeá** ~ AFLR/rar Cţ „a cădea ca bolovanul; a nu se mai mişca; a cădea pe capul cuiva": La dumneata acasă dacă-ţi vine cineva şi tu te plictiseşti de-atâta... de-atâta asta.... „da n-o să mai plece, domne, *a căzút otorác* acolo şi nu se mai mişcă!"/896.

OŢ v. **hoţ 2°, 5°.**

OŢÉL 1° s. n. AO, h. 358/rar Dj, Ot „glonţ, cartuş la arma de vânătoare"; cf. b r e n í c...

2° s. m., pl. *oţéli* AMD, h. 342/rar Tr „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

OŢELÍT adj. AMD, Pl. 77–78/rar Tr [d. mustul de struguri] „înăsprit, înţepător".

OŢELÓS adj., f. *oţeloásă* **1°** GM/rar Cl „de oţel": Vine nişte clame din sârmă *oţeloásă*, copci aşa/865.

2° GM/rar Vn [fig., d. om] „tare ca oţelul, rezistent": Nici briciu n-a mers, c-aici e vână groasă didisubt, trebuia să m-adoarmă şi-am fost tare *oţălós*, că nu m-a putut adormi c-un flacon di cela/721; cf. p i l ó s 1°.

OŢÉŞTE v. **hoţéşte.**

OŢÉT, ~ de miére s. compus AO, Pl. 117/prin Dj şi rar Ot „mied"; cf. b a l b á ş...

OŢETÁR adj., **ardéi ~** v. **ardéi 3°.**

OŢEŢEÁLĂ s. f. GM/rar Vn „oţetire": Când îl laşi mult să fiarbă, [vinul] dă el în *oţăţálă*/723.

OŢEŢÍ vb. IV intranz. şi refl. AO, h. 675/rar Gj; GM/rar Il [d. vin] „a se oţeti"; cf. p â l p â í 2°, ş t i r í[1].

OŢEŢÍT adj., f. *oţeţítă* AMD, Pl. 149/rar Cl [d. caş, brânză] „acrit, dat în acru"; cf. î n a c r í u...

OŢÍ vb. IV GM/rar Db „a fura, a hoţi".

OU s. n., pl. *óuă* **1° óuă clătíte** AMD, h. 472/rar Ot, Tr; ~ **coápte** AO, h. 279/rar Vl; ~ **frípte**/rar Gj, Mh; ~ **zbătúte** AO/rar Dj; AMD/rar Tr „omletă": Spărgeam câte un *oţă* pentru jumări AFLR/892; cf. f r i p t ú r ă 1°...

2° art. **óul beregăţii** AO, h. 85/rar Dj, Ot; AMD, h. 52/rar Bz; ~ **gâtului** AMD, h. 31; 52/rar Ot, Il; ~ **lui Adám** AO/rar Vl „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

3° AO, h. 120/prin Gj, Mh şi rar Vl; AMD, h. 86/prin Ph şi rar Db, Bz, Tr, If, Cl, Il; ~ **de genúnche** AO/rar Mh; ~ **de la genúnchi** AMD/prin Il şi rar Ph, Bz, Tr, Cl; pl. *óuri*/rar Ot, Cţ; ~ **din genúchiu**/rar Bz, Cţ; ~ **la genúchi** AMD/rar Cl; ~ **la genúnche** AO/rar Gj; art. **óul genúchelui** AMD/prin Db şi rar Ph, Ot, Tr; pl. *óuă*/rar Db; *óuri*/rar Ph; art. **óurile genúchiului** AMD/Br, Tr, Il, prin Ag, Ph, Bz, Ot, Gr, Cl, Cţ şi rar Db, Vn, If, Tl; ~ **genúnchelui** AO/prin Vl şi rar Gj, Mh, Dj, Ot; ~ **genúnchiului** AO/rar Gj, Mh; AMD/rar Ot; ~ **piciórului** AMD/prin Db şi rar Ag, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl; pl. *óuri* AO/prin Ot „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

4° AO, h. 124/prin Mh şi rar Gj, Ot; pl. *óuă*/Mh, prin Gj şi rar Dj; ~ **la piciór**/rar Gj; art. **óul chişiţei**/rar Vl; ~ **gléznei**/rar Gj, Dj, Ot „osul (rotunjit) de la gleznă"; cf. c h í ş i ţ ă[2] 3°...

– var. 1° **óuă** [sic!] s. n. AFLR/rar Tl, Cţ; pl. *oáuă* TDO/rar Vl, Gj, Mh; *óuri* GM; AFLR/rar Ag, Db, Ph.

ÓUĂ v. **ou 1°.**

OUĂÍ (3 sil.) vb. IV, ind. prez. 3 sg. *óuăie* AO, Pl. 68/rar Mh „a oua".

OULÉŢ s. n. **1°** GM/rar Db; art. **oulétul gléznei** AMD, h. 90/rar Db „oul piciorului"; cf. c h í ş i ţ ă[2] 3°...

2° AMD, h. 31/rar Vl „uvulă, omuşor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

ÓULEO v. **áuleu.**

OUŞÓR s. n., pl. *ouşóare* **1°** AO, h. 56/Vl; AMD, h. 31/Ag, prin Vl, Db, Ot, Tr şi rar Ph, Bz, Gr, Cl, Il „uvulă, omuşor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

2° art. **ouşórul beregăţii** AMD, h. 52/rar Db; ~ **după beregátă** AO, h. 85/rar Vl; ~ **gâtârézei** AMD/rar Tl; ~ **gâtului** AO/rar Vl; AMD/Ag, Db, prin Ot şi rar Vl, Ph, Bz, If, Gr, Il, Tl; ~ **lui Adám** AMD/rar Ph „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

3° AO, h. 124/rar Dj; AMD, h. 90/rar Ag, Db, Br, If, Cţ; art. **ouşórul de la gléznă** AO/rar Dj; AMD/rar Il; ~ **piciórului** AO/rar Dj; AMD/rar Ph „oul piciorului"; cf. c h í ş i ţ ă[2] 3°...

4° AMD, h. 86/rar Db, Ph, Br; art. **ouşórul genúchiului**/rar Bz, Ot „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

– var. 3° **oşór** s. n., pl. *oşóare* AMD, h. 90/rar Ph .

OVÁL s. n., pl. *ovále* GM/rar Tr, Gr „ovar (la femeie)".

OVĂLÍ vb. IV refl. GD/rar Cţ „a se ondula": [Primăvara] să undălea gheaţa aşa, *să ovălĝá*/890; cf. u n d ă l í.

OVĂSC v. **ovăz 2°.**

OVĂZ s. n. **1°** AO, h. 610/rar Mh, Dj, Ot „amestec de păioase cosite (verzi) pentru nutreţ; furaj verde"; cf. b u r a c l á...

2° var. **ovăsc** s. n. AO, h. 610; Pl. 73/Vl, Mh, prin Gj, Dj şi rar Ot „graminee cu paiul drept şi subţire şi cu inflorescenţă ramificată".

OVĂZÁR s. m., pl. *ovăzári* AMD/rar Db „negustor de cereale"; cf. s a m s á r 2°.

OVEZÍŞTIE (5 sil.) s. f., pl. *ovezíştii* AMD, h. 614; GM/rar Tr, Gr „teren de pe care s-a recoltat ovăzul".

OVIDÉNIE s. f. AFLR/rar Bz „sărbătoare religioasă la 21 noiembrie; Vovedenie": Şi mama-i moartă la *ovedéniĝe* cam în... a trăit în urma lu tata unşpe ani/736.

OVÓL v. **voálă 1°.**

OVREICÚŢA s. f. art. GM/rar Bz „numele unui vechi dans popular": Se joacă *ovreĝcúţa*, păpuraşu, ciobănaşu, jucăm refuzata/732.

OZÁNCĂ adv. GO/rar Mh „parcă"; cf. p á i c ă.

OZDRÓPUL v. **zdrópul 1°, 2°.**